XL
G.

2. 3. 20

2C.3

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

NOTITIA
GERMANIAE
ANTIQVAE

AB ORTV REIPVBLICAE

AD REGNORVM GERMANICORVM IN ROMANIS
PROVINCIIS STABILIMENTA

GERMANIAE

ET

GERMANICARVM CIVITATVM

STATVM ET CONDITIONEM

PLENE DECLARANS

IACOBVS CAROLVS SPENER

EX

FIDE DIGNIS MONVMENTIS ARGVMENTVM
PERFECIT

ET

NOVIS TABVLIS GEOGRAPHICIS INSTRVXIT

ACCESSIT

CONSPECTVS

GERMANIAE MEDIAE

QVALIS SECVLO VI ET POST PAVLO SEQVENTIBVS
SECVLIS FVIT

ADIECTI SVNT INDICES COPIOSISSIMI

HALAE MAGDEBVRGICAE

Sumptibus BIBLIOPOLII NOVI apud FELICEM DV SERRE

CIↃ IↃ CCXVII

Digitized by Google

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO
ATQVE
EXCELLENTISSIMO

DOMINO

DN. EBERHARDO

LIBERO BARONI
DE

DANCKELMANN

PRVSSICORVM CONSILIORVM
SVMMO
PRAESIDI
ATQVE
DIRECTORI CETERA

DOMINO MEO ET PATRONO
INDVLGENTISSIMO

PERPETVAM FELICITATEM

Digitized by Google

ILLVSTRISSIME
ATQVE
EXCELLENTISSIME

GRATIOSISSIME DOMINE.

Quod feliciter quondam admi-niſtrata republica, Curiorum & Syllarum exemplo, agis otium; TVI ILLVSTRISSIMI NOMINIS *publica compellatione, argumenti magis quam operæ meæ fiducia, turbare* audeo. *Quo ſcilicet magis ad perfectam animi tranquilli-*

tatem

tatem totus compoſitus in communis noſtræ patriæ fata atque felicitatem nunc intueris; eo quoque minus illam dedignabere viciſſitudinem, qua cogitationes de præſenti patriarum rerum ſtatu cum NOTITIAE ANTIQVAE GERMANIAE *luſtratione quandoque poſſis commutare. Noua enimuero & quæ noſtra vidit ætas illis profecto nemo ex dignitate ſatis memorauerit, qui rerum grauiſſimarum ipſi inuentores fuerunt & auctores. Contra fere felicius ſuam collocaſſe videntur operam, qui monumenta ſitu ſquallida purgant, & illorum præparant lectioni, quorum in publicam rem illuſtria merita hiſtorici maxime antiquarii partibus longe habentur ſuperiora. Idem illud mihi præſenti meo opere, quod* TIBI, ILLVSTRISSIME DOMINE, *ſubmiſſe offero, tentatum iter, quo me inſigniter profeciſſe gaudebo, ſi quod molitus ſum, inſtitutum* TIBI, *pro* TVI *propria mihique meisque plurimis nominibus dudum cognita, benigni-*

tate atque humanitate placere atque probari intellexero. Deus cum æterna ILLVSTRISSIMAE TVAE GENTIS *felicitate, TVO maxime ſolatio conſiliorum a TE quondam prudentiſſime adminiſtratorum lætos illos euentus continuo noſtræ ætati affulgere iubeat; qui, vbi antiquum cum præſenti Germaniæ ſtatu comparaueris, æternum & antiquum decus cum libertate a majoribus quæſita nobis & poſteritati referant, TIBIque certiſſimam rerum ex dignitate populi porro adminiſtrandarum ſpem relinquant.*

ILLVSTRISSIMO TVO NOMINI

Halæ Poſtr. Id.
April.
CIƆIƆCCXVII.

ſubmiſſo cultu deuotiſſimus
IACOBVS CAROLVS SPENER. D.

BENE-

Digitized by Google

BENEVOLE LECTOR.

ET mores poſcunt, & præterea huius libri inſtitutum imperat, vt Te paucis conueniam, doceamque, quæ Tua interſit non ignorare. Germaniæ antiquitatis partem curis meis illuminatam reperis, vt ſæpe tamen amplioris meæ operæ mentionem iniectam reperias, ipſaque commentationis initia maiori videantur attemperata eſſe operi. Noris igitur, quam cœperim primum Germanicis rebus perueſtigandis meam operam conſecrare, me totum me antiquitatis Germanicæ ſtudio dediſſe, eiusque plenam & perfectam notitiam meditatum eſſe. In tres partes diuiſis curis, vt ipſam primo loco Germaniam eiusque populos accurate conſiderarem, deinde vt inſtituta tum publica tum priuata maiorum noſtrorum exponerem, poſtremum vt priſcæ Germaniæ decora ampliori hiſtoria perſequerer; nulli ego

b quidem

quidem curæ parti defui, quin ei quantum ſuppeteret ingenii, ſatisfacerem: ſed nullam tamen niſi priorem operam ab aliquot annis ita confeci, vt publicæ eam poſſe luci tradere non dubitaverim. Ex re ipſa dedi libro *Notitiæ Germaniæ Antiquæ* inſcriptionem: & en hic Germanicæ antiquitatis commentariorum liber prior, dudum paratus, ſed caſu in hoc tempus, quo ſolus, ſed comite licet deſtitutus non imperfectus tamen aut mancus prodiret, dilatus. Nempe abſoluta priori opera, vt continuo duas alteras eius partes abſoluerem, adeoque Germanicam antiquitatem plene illuminatam darem, obſtitere mei muneris rationes, quæ, vt neceſſarios labores præferrem vtilibus, mihi legem impoſuerunt. Miſſa proinde antiquitatis cura elaborare totius *Germanicæ Hiſtoriæ commentarios*, duxi conſultius: vt cum tanta ſcriptorum in hoc argumento inopia haberem tamen, quem publice priua-

Digitized by Google

priuatimque hiſtoriam patriam docendo, librum commodius ſequerer. Nunc poſtquam pars meæ hiſtoriæ altera ſimul demum cum Antiquæ Germaniæ Notitia in publicum exit, non animus deeſt porro reſumendi miſſam operam, & eo modo reliqua perficiendi argumenta, vt quod primum fuerit abſolutum, rurſus ſolum prodeat, nec ſecunda tertiaque prioris huius libri pars, ſed eadem, qua prius opus, ratione ſingularis Germanicæ antiquitatis ſit commentatio. Donec exſoluerim vero promiſſa mea, vtere hac mea opera Benigne Lector, & Tuo iudicio atque fauore mea reliqua ſtudia accende.

Videare vero mihi ſubdubitare, an Germanicæ antiquitatis ea ſit præſtantia, quæ tanta cura excoli & perueſtigari mereatur? Fortaſſis præiudicatis ex Romanarum Græcarumque antiquitatum excellentia opinionibus captus dedignabere vetuſtam, quamque Barbaram vocare moris eſt, Ger-

maniam, nihilque Tua, ſi forſitan non es Germanus homo, referre, quid ſit in priſca Germania actum, ſcire arbitrabere. Sed pone quæſo, Lector, cuias es, debilem iſtam opinionem, & diſce verum Germanicæ antiquitati ſtatuere pretium. Non improbamus politioris Græcæ Romanæue antiquitatis, ſaltem moderatius, ſtudium: ſed, quam habet & ſemper habebit venerandæ vetuſtatis ſtudium maximam commendationem, tam decere cenſemus ante omnia patriæ commodis ſtudere, eiusque antiquitates, ſi vtiles, ſi ſcitu neceſſarias, peregrinis priſcis rebus anteponere. Modo ſcilicet, qui forte Gallus es, aut natione Anglus, aut Hiſpanus, aut etiam Batauus, Danus, Suecusque, Lector, mihi plane illudes Germanicæ antiquitatis ſtudium eo nomine commendanti, quod patriæ præcipue ſtudere conueniat. Adeo ergo mihi, quisquis es, exprobrabis, Germania tua eſto patria, vt amem excolamque magnique faciam

ciam veſtram antiquitatem. Germanis id, dices, tuis da negotii, vt eius curam eamque in pretio habeant; ceterum aliud quære argumentum, quo publice expoſito ſapientiæ vniuerſorum ſatisfacias. Bona autem quæſo verba. Vt nihil Græcas Romanasque antiquitates, quarum paſſim maior quam ex vero iactatur præſtantia, moremur, plane tibi fatebor Lector, cuias ſis, nihil in ipſis tuæ nationis rebus recte explorandis magis tibi noſtræ antiquitatis ſtudio profuturum. Proſpice in imperii tui incunabula, & reperies Germanicas ea oſtendere & referre origines. Romana vis perquam diu cum Germania colluctata, tandem ab hac eſt impulſa & fracta & vbique conculcata. Tum imperium rerumque ſumma Germanis ceſſit, atque ab eis exui prouinciis Roma, clariſſimaque totius Europæ regna condi, patriisque cœpere decoribus, legibus, & inſtitutis exædificari. Redde ergo Lector Galle, ſeu Angle, Ba-

 taue-

Digitized by Google

gnám eius partem MENSO ALTINGIVS, clariſſimi quondam viri, diuerſis ſinguli rationibus tentarunt. Præter egregios labores HERMANNI CONRINGII, inſtituta Germanorum publica priuataque expoſuit PAVLVS HACHENBERGIVS, & ſtrictim alii docuerunt multi, qui præſertim Taciti Librum de moribus Germanorum explicarunt. Weſtfaliæ antiquitates FERDINANDVS FVRSTENBERGIVS, Princeps Epiſcopus, maximum ſui ſeculi decus, deſcripſit. Et quo vsque non foret diſcurrendum, ſi SCHATENIOS, AVENTINOS, BRVNNEROS, VELSEROS, CZECHERODIOS, BALBINOS, CRVSIOS, PONTANOS, VALESIOS, & quot non alios celeberrimos viros? vellem enumerare, qui ſinguli variis noſtræ antiquitatis partibus vtiliſſimam nauarunt operam. Ergo ſat iſti ſtudio litatum contenderis, cum pars eius prope nulla deſerta iaceat atque inculta. Ego vero

plurimum

plurimum contendo ſupereſſe, quod maiorem in antiquis noſtris rebus curam exſpectet. Geographiam a Cluuerio expoſitam, præter quod ille ſuo ingenio nimium quantum indulſit, perficere deinceps alii conati, non abripuerunt aliis eam porro perficiendi operæ pretium. In moribus noſtris priſcis perueſtigandis adhuc parum ſudatum. Quod eſt vtiliſſimum argumentum, non exponenda modo vetuſta cum publica tum priuata inſtituta, ſed etiam eorum veſtigia in omnium a Germanis conditorum regnorum legibus, conſuetudinibus, atque inſtitutis, & antiquioribus, & paulo recentioribus, ſunt oſtendenda atque declaranda. Supereſt etiam poſt egregios multorum labores, quod in hiſtoria noſtra veteri præſertim in eius originibus laboretur. Quæ me, quamquam imparem ſuperioribus ingenio, amore tamen litterarum & noſtrarum præſertim antiquitatum impulſum, mouerunt & excitarunt

 inte-

Digitized by Google

integrum ſumere laborem, & trifariam, ita, vt dixi, diſpertitis curis meis eas nouis commentariis illuſtrare.

Ad commentariorum eam partem, quam Tibi, Beneuole Lector, nomine Notitiæ Germaniæ Antiquæ trado, nunc redeo. Eo & animo & modo, quem ſupra declaraui, eam concinnatam, cum antea more veteri vno quodammodo ordine liberiorique tractationis curſu argumentum complexus eſſem; iam ſuaſu editoris, qui maluit hodierno ſeculo conuenienti habitu librum prodire, in ſex libros & capita plura diuiſi. Partitio noua facile parata, cum ante diſtributionem capitum & librorum ipſa tractatio argumenti in totidem partes abiret. Liber primus fines veteris Germaniæ, & alter naturales eius notas, puta ſiluas, fluuios, & montes, enarrat. Rationes inſtituti deinde imperarunt, vt ſuccederet libro tertio nomine populorum Germaniæ conſideratio. Liber

Digitized by Google

quartus occidentalem, & liber quintus orientalem & aquilonalem Germaniam veterem repræſentat. Sextus liber excurrit extra Germaniæ veteris limites, & Germanos oſtendit, qui in Sarmatia, in Pannoniis, Norico, Rhætia, in Italia, atque in Belgica, antiquitus commorati ſunt. Hic quidem librorum finis. Quod adiectum vero Germaniæ proximæ vetuſtati ſiue mediæ conſpectum deinceps, Lector, deprehendes, non ſpero, quod fere inſtituti limites id egrediatur, id Te laturum ægre. Ingens eſt Germaniæ Mediæ notitiæ inopia; quam, vt ſimul veteris Germaniæ notitiam adiuuarem, meis curis aliquantum ſubleuaturus, non putaui inutilem operam ſumſiſſe. Quod animus eſt, tractationem de Germanorum priſcis moribus in ſeriora ſecula proferre, legesque & conſuetudines vicinorum a Germanis oriundorum populorum, non antiquiores modo, ſed etiam paulo recentiores, eum

ad vnum conferre: non huic meo inſtituto male conuenit, quod etiam geographiam antiquam vltra antiquitatis terminum paulo latius protuli. Reieci ceterum in obſeruationes teſtimonia auctorum omnia late citata: quod minus me iudice faciant commode, qui creberrime ipſi commentationi interpoſitis ſcriptorum teſtimoniis impeditum & confuſum reddunt eius ſenſum, & non leuiter Lectorum ſiue intelligentiæ ſiue legendi cupiditati obſtrepunt. De aliis rebus, quæ noſtram geographiam attingunt propius, & præcognoſcenda viſa ſunt, conſulas, Lector, licet ipſius huius operis introitum.

Supereſt, vt de Tabulis noſtris Geographicis ære expreſſis Te pauca moneamus. Animus fuit dare plures tabulas, ſingulasque populorum in Germania migrationes & viciſſitudines iis exprimere. Coëgit vero temporis, quo edendus fuit liber, anguſtia deſerere conſilium, vnaque

tabula omnes Germaniæ veteris viciſſitudines repræſentare. Docebit ipſa commentatio tabulæ iſtius potioris multo ſtudio paratæ rationes; quibus adeoque exponendis nunc libenter ſuperſedemus. Altera tertiaque tabulæ Noricum Rhætiamque, atque Belgicam exhibent. Veteri harum regionum ſtatui attemperatas ſtatim medii æui rationes, non feres inique Lector. Quod pluribus ſcilicet tabulis deſtinatum fuerat, in paucas neceſſario fuit conferendum. Quarta tabula Germaniam, quam proximam vetuſtati extrema noſtra commentatione conſideraui-mus, deſcribit; & ſolis fere meis debetur curis, cum in reliquis CLVVERIVM, CELLARIVM, ALTINGIVM, præeuntes habuerim: quos quidem partim me emendaſſe atque correxiſſe, non difficulter reperient, qui & tabulas diligenter inſpexerint, & librum ipſum ſimul euoluerint. Nunc Te, Beneuole Lector, dimitto ad

tem, ſi Albi, præſertim vbi tam magnus eſt, diuidebantur. Denique non apparet, quomodo trans Albim tacti illi fuerint ruina Cheruſcorum a Cattis profecta; cum dubitari non poſſe videatur, bellum inter Cheruſcos & Cattos cis Albim geſtum. Itaque mihi veriſimilius videtur, Foſos non alios fuiſſe, quam accolas Fuſæ amnis. Poëtæ & Panegyricorum auctores non ſatis exacte ſitus locorum obſeruant. Illud:

ingentes Albim liquere Cheruſci

non magis accuratum eſt, quam iſtud alterum:

mediumque ingreſſa per Albim
Gallica Francorum montes armenta pererrant.

Auctor Tabulæ Hydrographicæ Germaniæ eſt Dn. Phil. Henr. Zolmannus, filius Conſiliarii Intimi Saxo-Cizenſis.

Quod ſupereſt vale & faue. Dabam Hanoueræ 3. Octobr. 1715.

Deditiſſimus
Godefridus Guilielmus Leibnitius.

SERIES

SERIES

LIBRORVM
ET
CAPITVM.

NOTITIA GERMANIAE ANTIQVAE.

LIB. I.
DE
FINIBVS VETERIS GERMANIAE.

CAP. I.

Fines diuerſi regionis & nationis.

CAP. II.

Germaniæ regionis ſines.

CAP. III.

Nomina Germaniæ Romanis ſolennia.

CAP. IV.

Germaniæ Nationis ſines.

LIB. II.
DE
NATVRALIBVS NOTIS, SILVIS, FLV-VIIS, MONTIBVS, VETERIS GERMANIAE.

CAP. I.

Generalis regionis conſideratio.

CAP. II.

Fluuiorum Germaniæ enumeratio.

CAP. III.

Recenſio ſaltuum montiumque Germaniæ.

Digitized by Google

L I B. III.

DE NOMINIBVS POPVLORM GERMANIAE ANTIQVAE.

C A P. I.

Nomina Germaniæ Veteris populorum natiua, generalia, antiquiora.

C A P. II.

Nomina natiua, generalia, recentiora.

C A P. III.

Nomina Germaniæ Veteris populorum natiua ſingularia.

C A P. IV.

Nomina Germaniæ Veteris populorum Romanis Græciſque ſolennia.

L I B. IV.

DE PRISCIS POPVLIS GERMANIAE OCCIDENTALIS.

C A P. I.

Conſultatio varia de commoda hiſtoriæ populorum veteris Germaniæ diſtributione: addita disquiſitione de Plinianis populorum claſſibus.

C A P. II.

Occidentalis Germaniæ Auſtralis Partis varii populi.

C A P. III.

Occidentalis Germaniæ partis Mediæ hiſtoria.

C A P. IV.

Orientalis Germaniæ partis Aquilonaris priſci populi.

C A P. V.

Franciæ & Saxoniæ varia conſideratio.

LIB.

Digitized by Google

LIB. V.

DE PRISCIS POPVLIS ORIENTALIS ET AQVILONALIS GERMANIAE.

CAP. I.

Peninſulæ Germaniæ priſci populi.

CAP. II.

Germaniæ veteris inſularum ſtatus.

CAP. III.

Sueuiæ conſideratio varia.

CAP. IV.

Orientalis Germaniæ partis Aquilonaris priſci populi.

CAP. V.

Orientalis Germaniæ partis Mediæ variæ nationes.

CAP. VI.

Orientalis Germaniæ partis Auſtralis hiſtoria.

CAP. VII.

Transmarinæ Germaniæ vetus conditio.

LIB. VI.

DE GERMANIS EXTRA FINES VETERIS GERMANIAE.

CAP. I.

Germanicorum in Sarmatia & cis Iſtrum populorum conſideratio.

CAP. II.

Acceſſionum Germaniæ Cisdanubianarum prouinciarum conſideratio.

CAP. III.

Subalpinæ Italiæ Germanici & Gallici populi.

Digitized by Google

CAP. IV.
Germaniæ acceſſionum Gallicarum quarundam prouinciarum contemplatio.
CAP. V.
Cisrhenanæ Germaniæ populorum hiſtoria

NOTITIA GERMANIAE MEDIAE SEV PROXIMAE VETVSTATI.

CAP. I.
Germaniæ perpetuæ viciſſitudines.
CAP. II.
Fines Germaniæ Mediæ.
CAP. III.
Generalis populorum Germamiæ Mediæ partitio.
CAP. IV.
Nationum Germaniæ mediæ præcipuarum hiſtoria.
CAP. V.
Seriores Germaniæ Mediæ Viciſſitudines.

ORDO TABVLARVM.

I. Germania Antiqua ſiue Romani Imperii æqualis:
ad Lib. IV. Cap. I. pag. 158.
II. Vindelicia Rhætia & Noricum, ad Veteris Mediique æui rationes:
ad Lib. VI. Cap. II. pag. 245.
III. Gallia Belgica, ad Veteris Mediique æui rationes:
ad Lib. VI. Cap. IV. pag. 271.
IV. Germania Medii æui ſeu proxima vetuſtati:
ad Germ. Med. Cap. II. pag. 375.

NOTITIA

NOTITIA GERMANIAE ANTIQVAE.

I.

CONſignaturus hiſtoriam litteris, vt arduum molitur graueque opus, ita non cura ſimplici eniti & contendere debet, quam maxime poſſit, vt muneri officioque boni hiſtorici omni ex parte ſatisfaciat. Duo autem cum ſint, quæ hiſtoricum decent, vt ipſam primo hiſtoriam propriis metiatur legibus, adeoque non niſi veritate duce ſtilum trahat; vt deinde hiſtoriæ ſuum tribuat decus atque ornamentum, claritatem inquam & perſpicuitatem: vtriusque profecto operæ dignam opus eſt gerat curam, qui aptæ decoræque ſcriptionis ſperat atque exoptat laudem. Primum & quidem probi hiſtorici officium, vt egregiæ illæ ſummi oratoris leges definiunt; quibus *prima*, inquit, *eſt hiſtoriæ lex, ne quid falſi dicere audeat, deinde, ne quid veri non audeat, ne qua ſuſpicio gratiæ ſit*

Hiſtorici duplex officium.

Veritatis ſtudium & integritas.

Digitized by Google

Hiſtorici officium. go, hiſtoriam poſſe eſſe, vt minime ſit ordinata, & comta, & concinna; ſæpeque hic & temporum indoli & ſcriptorum ingenio aliquid dandum eſt. Si tamen boni hiſtorici ſpectamus officium, non is in eo tantum eniti debet, vt hiſtoriam ſcribat, ſed in eo etiam, vt bene eam ſcribat. Relicta proinde rudibus ſeculis & ingeniis ignauis inculta barbarie, quantum poſſit, plane atque dilucide dicere, atque ex inordinato in ordinem iuſtum quæuis adducere oportet auctorem ex illuſtrata hiſtoria ſiue vtilitatem publicam, ſiue iucunditatem, promoturum.

III. Verum, inquies, quibusnam ergo hiſtoriæ perſpicuitas claritasque abſoluitur partibus? Et bene mones, non omnibus id eſſe datum, vt perſpicue expediteque ſenſa mentis exponant, facilitateque ſignificandi, quantum ad verba ſcriptionisque modum attinet, inſtructi ſint; male autem a ſcriptionibus prohiberi, qui, cum impedito vtantur ſtilo, abundent tamen experientia & iudicandi egregia facultate. Nec iſtud nos claritatem hiſtoriæ interpretamur, vt ordinate elaborateque concinnata illa prodeat in publicum; licet, ſi fieri contingat, vtique iſto ornatu magis commendabilis haberi poſſit. Claram potius nos perſpicuamque hiſtoriam adpellamus, quæ nihil habet, quod pariat obſcuritatem, aut impediat iudicium, quo minus libere de rebus actis lectisque fieri queat. Sed cum nihil magis officiat intelligentiæ in rebus hiſto- *Claritatis hiſtoricæ partes;*

 ricis,

ricis, quam ſi temporum non diſtinctæ rationes, locorumque, quibus quidlibet geſtum ſit, non definitæ viciſſitudines fuerint; manifeſtum eſt facile, eam demum claram & expeditam eſſe hiſtoriam, quæ ex parte vtraque abſoluta, atque ſic vtroque, ita vt dicam, ſuo oculo inſtructa, compareat. Hæ nobis præcipuæ ſunt partes claritatis atque euidentiæ, qua vt hiſtoricus præcipue ſuam exornet ſcriptionem, ex altero eius officii capite modo poſtulauimus. *Temporis locique Enarratio.*

Iuſta temporis enarratio, IV. Primum vt dilucida expeditaque fiat hiſtoria, *ætatum annorumque diuiſiones* ſedulo ab hiſtorico tradendas cenſuimus. Et ſunt enim temporum rationes præcipuum de hiſtoria iudicium formare aptæ; adeoque fabulam legere, non hiſtoriam, ſibi videatur neceſſe eſt, qui neceſſario illo adiumento per auctoris ſiue inertiam, ſiue incuriam, excluſus ad legendum acceſſerit. Solet tamen plerumque paucis exceptis caſibus, vbi per varias cauſas tempora ignorantur, annorum notatio ipſam ingredi rerum geſtarum commemorationem, aut ſane cum hac neceſſario copulari; vnde cum non tam facile negligatur, ſed vel ab ignorantibus obſeruetur, neque hic opus erit longa ſeparataque iſtius poſtulatæ claritatis conſideratione. Eſt autem diuerſa ratio alterius cauſæ, quæ perſpicuitatem hiſtoriæ conciliare poteſt, nempe *geographiæ:* eaque perſæpe ab hiſtoricis quaſi nota & cognita relinquitur, aut ſuperficie tenus tantum tractatur, cum & vbi maxime *& enodatio geographiæ.*

Geographia neglectus. xime neceſſaria ſolers & accurata eius fuiſſet explicatio. Digna & quidem hæc videtur auctorum hallucinatio, quam & diligenter notemus, & ipſi caute euitemus.

V. Scilicet vbi in notiſſimis verſetur hiſtoria, aut recentis ætatis, aut patriæ, variarumue ſimul nationum, exponat res, non equidem ſemper fuerit neceſſe geographicas rationes præmittere; licet vtile eas ſubinde, vt clarior fiat rerum deſcriptio, & iis lectis vt in memoriam locorum lectores redeant, interponere. Quoties vero aut primum antiquiora tradimus acta, aut rurſus continuo tractu hiſtorias vnius alteriusue gentis perteximus, non tantum eſt perutile, ſed admodum neceſſarium, geographicam conſiderationem ſuppeditare, & in ea lectorem inſtruere: illic quidem, quod rari lectores antiquiorem regionum faciem cognitam, iſtamque cognitionem in promtu, habent, adeoque diſcere cupiunt a ſcriptore, quod ignorantes in hiſtoriæ lectione morari poteſt; hic autem, quod vniuerſa rerum geſtarum ſeries exhauſta mirificam ſemper lucem accipit, ante explicatis, prouinciæ & populorum, quorum fit in ſcriptione mentio, rationibus. Cum & maxime ad vſum hiſtoriæ geographia tota ſit adparata, & vero hiſtoria inſtabilis erraticique fortunæ in orbe curſus ſit indagatrix atque memoratrix; varia proinde, & diuerſa, & fere, ſi diverſa contenderis tempora, ſibi contraria: præcipue intelligi- Geographiæ neceſſaria tractatio in certis caſibus oſtenditur;

 tur,

Digitized by Google

tur, quoties variorum ſeculorum acta enarrantur, antecedere ſemper hiſtoriæ talem debere geographiam, & tantum variari, quantum diſtinctæ ætates viciſſitudinum, quæ, dum populos feriunt, ſimul omnino regionum rationes mutant, oſtenderint. Sic profecto hiſtoriæ antiquæ parum geographia noſtri æui præmiſſa conduceret; nec æuo medio niſi propria geographia debetur: noſtro autem tempore inepte veteres terrarum fines, terminique & diuiſiones, citarentur, ſi de regionum limitibus & gentibus hodiernis coorta eſſet controuerſia.

Germanica geographiæ neceſſitas.

& ad reddendam rationem noſtri inſtituti adplicatur:

VI. Non mihi libet eſſe in exponenda hac geographiæ præſtantia & neceſſaria tractatione copioſiori: ſed generatim indicatis rationibus, cur ſæpe geographia ſibi locum inſignem in hiſtoria poſtulet, digito ſimul, quod opus erat, monſtraſſe ſufficit potiores meas cauſas, cur & ipſe, dum antiquæ Germaniæ plenam molior hiſtoriam, a geographica & hiſtorica deſcriptione finium, regionum, & gentium, ordiar, harumque tractationem conatus mei primæ operæ deſtinauerim. Eſt nimirum, tertiam vt cauſam, quæ præcipue geographiæ enodationem imperat, vrgeam, in antiquis rebus errore illo nihil pernicioſius, qui ex præiudicata opinione de hodierno ſtatu admittitur, & qui omne interturbat iudicium, dum diuerſa & aliena permiſcet & confundit. Cui cum melius obuiam iri nequeat, quam antiquam geographiam antiquæ hi-

ſtoriæ

Germanicæ geographiæ neceſſitas.

ſtoriæ attemperando; vel vna hæc cauſa haberet ſatis, vt opera digna pretio exiſtimaretur. Verum accedunt peculiares propriæque rationes non admodum paucæ, quæ id præſertim in Germanica veteri hiſtoria imperant, quod in omni generatim deſcriptione rerum antiqua vtile eſt & commodum. Nulla vnquam regio tam ſæpe, quam Germania priſca, mutauit limites; qui ideoque non partite, definite, diſtinctéque, explicati fallere & decipere hiſtoriæ ſtudioſos admodum apti ſunt. Nuſquam & alibi tot nationum cognatarum nomina, & viciſſitudines, & migrationes, reperies, quam in vaſta illa regione, & immani vi populorum, præſertim antiquitus, maxime abundanti: quæ vero omnia iuſto ordine perſequatur & exponat geographia neceſſe eſt, ne inde hiſtoriæ cognitioni ingens ſubinde interponatur mora. Sunt & quidam ſcriptores, qui cum digne ſatis laudes recentioris Germaniæ æſtiment, indigne tamen & inepte ſtatum Germaniæ antiquæ eiuſque populorum taxant & deſpiciunt; aut id hiſtoriæ verioris ignari, aut Romanorum in hac cauſa admiſſo errore abrepti. Quæ iam ſingula breuiter hic memorata multis modis exigunt, noſque vehementer admonent, vt verum Germaniæ antiquæ ſtatum ſolertius explicemus, eumque & ex propria geographia, & ex reliqua hiſtoria, illuſtremus, commodamque & expeditam cum præſenti rerum ſtatu eum componendi occaſionem ſubminiſtremus.

additis cauſis ſingularibus, cur maxime geographia Germaniæ antiquæ hiſtoriæ antecedere debeat.

VII.

Statuitur Geographiæ noſtræ primus terminus, a quo orſuri ſumus;

Germanicæ geographiæ initia.

VII. Protinus ergo ad Germaniæ antiquæ, qualem molimur, accederemus geographiam: niſi iudicaremus neceſſario ſtatuendam leuem adhuc moram eſſe, donec difficultates quasdam circa eam indicauerimus, ſimulque, quantum licet, remouerimus. Primum de *termino primo, retroque,* ita vt dixerim, *actto, finium* deſignationis, & regionum gentiumque deſcriptionis, generatim tenendum eſt; non ante nos in hac noſtra geographia finium diſtinctionem tradere conaturos, aut nationis noſtræ ſedes determinare, quam videatur æuum notius vbiuis diſtinctos & diſcluſos, Græcisque & Romanis cognitos, inter nationes & regiones terminos admittere. Non eſt probabile, nec quisquam tale quid facile adſeruerit, ſtatim, poſtquam mundus cœperit habitari, diuiſas eſſe ab inuicem prouincias; limites deſcriptos; nomina certa & ſedes ſeparatas a familiis & gentibus delectas eſſe. Omne id ſane non ante eſt actum, quam augescente hominum populorumque multitudine de mutua ſecuritate cogitare viſum eſſet; & aut metus ſuaſiſſet, aut ambitio, de cognatorum populorum fœderibus, certisque conuenire metis & potentiæ terminis. Vsque profecto eo videntur exiguæ nationes promiſcue coluiſſe; occupaſſe & permutaſſe ſedes, prout luberet; incerta nomina, nec ſatis decerno, an communia? habuiſſe. Quod vero in toto orbe contigiſſe antiquiſſima rerum memoria, & ipſa omnino ratio comprobat, idem in noſtra

Germaniæ ſenioris geographiæ terminus.

noſtra Germania accidiſſe ſtatuatur, neceſſe eſt: vt itaque fines aut populi Germaniæ vix ante intelligantur, quam primæ ingenteſque minorum ciuitatum ceſſauerint migrationes, ſuaque cuique genti, nunc auctiori, adeoque etiam Germanicis ciuitatibus, certa ſedes & regio fuerit adſerta. Id tamen, quomodo omne geſtum ſit, ex ſolis liquet coniecturis, indeque plane declarari nequit: vnde & ſatius eſt, paucis hic monuiſſe, de quo nihil poſſit ſtatui; quam voluiſſe vltra quam licet curioſa nimis inueſtigatione in antiquitatem adſcendere.

VIII. Expoſitis modo primordiis noſtræ Geographiæ, dictisque cauſis, cur nequeamus ad vagas promiſcuaſque mortalium habitationes attendere, interque eas noſtrorum maiorum veſtigia atque incunabula interuiſere: addimus iam ſtatim, quouſque videatur hiſtoriam finium perſequi; aut, quod eſt idem, vbi *terminum* antiquæ Germaniæ conſideratio noſtra ſit habitura. Et ſolent quidem a diuerſis diuerſiſſime tempora diſtingui, vt alii adſignent æuo veteri, quod ceteri tribuunt ætati mediæ, huic vt quidam adſcribant, quod nonnulli recentiori æuo attributum malunt (*c*). Cum itaque nulla hac in cauſa conſtans lex

Alterque terminus, ad quem vsque progreſſuri ſumus.

(c) Plurimi a Conſtantini M. æuo tempus auſpicantur medium. Alii in ætate Theodoſii inueniſſe rati, quod temporis ſuppeditet aptam diſtinctionem, eam elegere, indeque medium æuum

Digitized by Google

Germaniæ veteris geographiæ difficultas.

lex ſit, ſed ſua quiſque vtatur opinione, meo etiam mihi liceat abundare ingenio, & antiquitatem Germanicam, vt libet, vtque videtur maxime commodum, definire. Quando itaque cum ſeculi quinti fine Romanum in Occidente imperium a Germanis deſtructum, & in Italia ceteriſque omnibus Romanis prouinciis varia ab iiſdem Germanis regna condita, cerno; eodemque tempore partem terminorum Germaniæ coarctatam, partem protentam, reperio: res mihi hæ tanti momenti viſæ ſunt, vt decreuerim denique in earum deſcriptione antiquæ hiſtoriæ terminum ponere, & quæ ſequuntur, niſi adprime antiquam iuuare poſſint aut geographiam, aut hiſtoriam, æuo medio reſeruare. Quod & inſtitutum, vt liberæ exſtitit optionis, ita per memoratas cauſas cuilibet facile iri probatum ſpero ego atque confido.

Plurimæ difficultates geographiæ noſtræ, indictis cauſis, enarrantur:

IX. Non nunc poſſum non remotis quibuſdam difficultatibus, quæ morari noſtram poterant inneſtigationem, ceterarum etiam meminiſſe, contra quas vix ſufficiens dari video remedium. Sunt & eæ plures profecto, quam quiſquam putauerit; eo vero ſolertius hic obſeruandæ, quo magis geographiæ noſtræ ſunt propriæ, & quo facilior cognitarum, ſi quæ omnino, datur euitatio. Vt partite diſtincteque de iis dicamus, genus difficultatum, quæ noſtram premunt

orſi ſunt. Suæ quibuslibet fuere cauſæ; nec leues, ſi ad Romanam reſpexeris hiſtoriam. Nos noſtræ rationes tuentur.

Germaniæ veteris geographiæ difficultas.

munt geographiam, vnum *Romanis ſcriptoribus*, alterum *ipſis maioribus* noſtris eorumque moribus & conſuetudinibus acceptum referendum fore intelligimus. Romanorum primo ſcriptorum, qui Germanicas attigerint res, ingens raritas eſt (*d*). Eos deinde, qui ſcripſere, admodum decepit & impediit intricata & obſcura Germaniæ rerum Romæ notitia, & ſolemnis incuria, abſonaque eorum negligentia, quæ populos reſpicerent barbaros (*e*). Non leuiter etiam tentatam ſcriptionem obſcurauit ineptum purioris latinitatis inter Romanos ſtudium; quod frequentes & diuerſas, prout quisque auctorum ſenſu ſuo abundauit, barbarorum vocabulorum in latinam formam contortiones magno noſtræ Geographiæ damno produxit. Sit a fluuiis, ſiluis, montibus, armis, moribus, hæ enim fere vocum videntur eſſe origines, vocabula ſibi Germaniæ gentes acceperint: quis diſtortam & corruptam adpellationem, cum eam a ſolis neceſſe ſit Romanis petere, interpretabitur? Ex fontibus autem enarratis proſiliere ſcriptorum quorundam negligen-

quarum pars Romanis ſcriptoribus.

(*d*) Inter bene multos, quos nominabimus paſſim, auctores, pauci geographiam noſtram excuſſe adiuuant. Sunt fere POMPONIUS, STRABO, PLINIUS, TACITUS, PTOLEMÆUS, AMMIANUS, quos hac in cauſa vna cum THEODOSIANA, quam vocant, *tabula*, & ANTONINI *Itinerario*, *Imperiique Notitiis*, conſulere licebit. Quaſi tamen transeundo & alii Romani hiſtorici ſæpe illuſtrant Germaniæ notitiam.

(*e*) TACITUS *Annal. Lib. II. Cap. LXXXVIII.* eam barbarorum incuriam Græcis exprobrat, nec ſuos tamen excuſat Romanos.

tia & indiligentia, aliorum diſſenſio atque conten- *Germaniæ veteris geographiæ difficultas.* tio, omnium obſcuritas, minorque auctoritas: vnde & denique omnia confuſa & litigioſa cernuntur, quantum ad Germaniæ Magnæ Geographicam attinet deſcriptionem.

pars maioribus noſtris ipſis accepta refertur. X. Superant aſt non pauciores difficultates, quas ipſi noſtrorum maiorum mores & conſuetudines iniecere. Quod primi maiores noſtri neſcirent litteras, ſaltem acta illuſtria ſuæ gentis mallent canere quam ſcribere; non habemus, qui res patriæ accuratius expoſuerit, adeoque alienigenarum ſcriptorum errores aptus ſit emendare (*f*). Fuit præterea communis omnibus Germanis expedita ſoli mutatio, crebraque migratio (*g*). Cum & maiores populi emitterent colonias plures; quædam patrium ciuitatis tenuere nomen, quædam mutarunt iſtud, aut pror-

(*f*) Cani facta præclara, quam ſcribi, inter maiores præſtitit: licet ſcripta eſſe mallet vtique poſteritas. TACITUS *de Germ. Cap. II. & III. Ann. Lib. II. Cap. LXXXVIII. Optimus tunc quisque facere, quam dicere; ſua ab aliis benefacta laudari, quam ipſe aliorum narrare, maluit:* quod elogium antiquioribus Romanis a SALUSTIO *Bello Catil.* datum hic mutuari liceat. An plane noſtri maiores litteras ignorauerint? diſputatur ad TACITUM *Germ. Cap. XIX.* Interpretes LIPSIUS, COLERUS, GRONOUIUS, alii, litterarum ſecreta amatorias litteras interpretantur. Non male puto per orationis contextum. Alio namque loco patebit, non plane litterarum rudes exſtitiſſe maiores.

(*g*) STRABO *Lib. VII. Communis omnium eſt facilis & expedita ſoli mutatio.* Vid. CÆSAR *Lib. I. Cap. XXXI. Lib. IV. Cap. I.* TACITUS *Hiſtor. Lib. IV. Cap. LXXIII.* de Germanorum mutandæ ſedis æterno amore.

Digitized by Google

Germaniæ veteris geographia difficultas.

prorſus adſumſerunt nouum (*b*). Quam vero ſit migrationum antiquiorum hiſtoria inculta & prope deſerta? nemini eſt ignotum, qui modo hiſtoriæ non eſt expers. Quod maxime nullas, aut raras, ſaltem non Romano aut Gallico more conſtructas & munitas, vrbes noſtri maiores incoluerunt, ſed vicis villisque contenti promiſcue habitarunt (*i*); illis illuſtrioribus notis ſedium negatis, hisceque leuioribus veſtigiis prope ignoratis, facile iterum eſt ad probandum, nihil

(*b*) Gothicarum coloniarum diuerſiſſima nomina infra videbimus. Batauorum, Caninefatum, Mattiacorumque, ex Cattis origo, ſi TACITUS tacuiſſet, paſſim ignorata foret.

(*i*) CÆSAR *Lib. IV. Cap. XIX.* oppida Sueuorum, & PTOLEMÆUS *Lib. II. Cap. XI.* plures Germaniæ vrbes, memorant. Contra TACITUS *Germ. Cap. XVI. vrbes nullas Germanos habitaſſe*, diſerte dicit. Quonam modo contrarias conciliabimus ſententias? Nempe TACITUS animum Germanorum reſpiciens nullas eos amare aut habitare dicit vrbes; ſolis vicis, villisque delectari; TACITUS *Ann. Lib. I. Cap. L. & LV. Germ. Cap. XII.* præſertim munitas odiſſe vrbes, *muros, munimenta ſeruitii* reputantes, vt eſt apud TACITUM *Hiſt. Lib. IV. Cap. LXIV.* in Tencterorum ad Agrippinenſes legationis oratione. Non autem repugnante TACITO quasdam vrbes, maxime poſt eius ætatem, Germani habere potuerunt; ſaltem non impenſo eas habitandi ſtudio, nec crebras, nec munitas. Et CÆSARIS quidem oppida, quæ vocauit, haud dubie vici villæque fuerunt; eius enim ætati minime cum Germaniæ vrbibus conueniſſe, putem. Sed, quæ PTOLEMÆUS nominauit oppida, aut fuerint paucæ vrbes, ad Romanorum imitationem a Germanis, aut ad Germaniæ fines a Romanis, conditæ; aut fuerint celebriores Germaniæ villæ, quæ fama exteris ſunt cognitæ: aut etiam alia illuſtria loca fuerint, quorum accepta nomina PTOLEMÆUS de vrbibus interpretatus eſt.

nihil vnquam geographia vetuſtæ Germaniæ eſſe ſpinoſius, aut inextricabili propius nodo.

Germania veteris geographia directio.

Inſtitutum noſtrum earum ratione indicitur;

XI. Ego enimuero optarem, vt contra illas moleſtias, quæ, quod perbreviter indicaui, antiquæ Germaniæ notitiam vndique circumſiſtunt, remedium daretur promtum & ſufficiens; vtque, quemadmodum primam alteramque dubitationem in initio fineque noſtræ geographiæ ſtatuendis remoui, ſic & plene in limine commentationis meæ leuare poſſem ceteras, quæ morantur noſtram inueſtigationem, difficultates. Quod tamen ſupra mei ingenii vires eſt tentare, nedum plene perficere, ingenue indicandum eſſe ratus ſum: capto ceterum conſilio, quanta poſſim ſolertia, vitandi magis errationes, quam vbiuis certa crepando captandi ineptam ingenii gloriationem; & vtiliter magis perſpicueque dicendi, quam magnifice, aut ex abſoluta perfectaque, quam hic affectare perquam turpe foret, ſcientia. Diuidetur autem hæc mea circa geographiam exponendam occupata opera ita, vt prima *finium antiquæ Germaniæ* ſingulorum cura ſit; altera *naturales regionis notas, fluuios, ſiluas, montes*, perueſtiget; extrema eaque potior breuem quidem, ſed tamen integram, *ſingulorum populorum* reddat *hiſtoriam.*

& noſtra tractatio in partes diuiditur.

LIBER

LIBER I.

DE

FINIBVS VETERIS GERMANIAE.

CAPVT I.

FINES DIVERSI REGIONIS ET NATIONIS.

I.

FINES VETERIS GERMANIAE primum conſideraturi, præcipue animos ad differentiam horum finium attendimus. Sunt nobis generatim *fines, quibus mutuo populorum conſenſu regiones a regionibus, & a gentibus gentes diſterminantur*. Non itaque, vel illa deſcriptione teſte, ſolum fines ſunt, quibus aut vſu, aut pactis, ſiue Gallia, ſiue Italia, ſiue aliæ prouinciæ, inuicem ſeparantur; ſed ſi & Galli in Italiam vltra regionis ſuæ fines olim progreſſi ſunt & morati, ſeruatis antiquis patriæ terminis, nouis ſine ipſi finibus a ceteris Italiæ gentibus cœpere diſcludi atque diſtingui. Iſta autem diſtinctio inter *fines regionis* & ceteros *nationis terminos*, cum prope in omni geographia obtineat, tum maxime in noſtra ſeruanda eſt, cum vbique & in omni fere æuo eius obſeruatio inſignem nobis præſtet vſum. Quis neſcit ad noſtrum vſque æuum extra proprios Germaniæ limites Germanos habitare, & intra fines Germaniæ ipſos eſſe admiſſos alienigenas (*a*). Maxime vero noſtra antiquitas exemplis, quibus

Fines diverſi ſunt regionis & nationis.

(*a*) Reſpice Liuoniam, Pruſſiam, atque Tranſiluaniam, & ſemper habebis Germanos, extra Germaniæ limites habitantes. Bohœmi vero, Moraui, paſſimque diſperſi Venedi, alienigenæ ſemper manent, licet eorum maiores longa iam ſecula Germaniam coluerint.

Germani extra Germaniam.

quibus hoc diſcrimen finium probetur, copioſa eſt. Quot ibi Germanicæ ciuitates in alieno conſtitutæ ſolo cernuntur? quorum vtique fines, quibus a populis diuerſis fuere ſeparati, indagandi erunt. Quot & peregrinas gentes in Germania veteri ſubſtitiſſe antiqui auctores ſuſpicati ſunt? *(b)* Quæ profecto omnia iubent & imperant in veteri noſtra Germania iſtud diſcrimen inter nationis & regionis fines maxime obſeruare. Ita vero commode illa diſtinctio a nobis illuſtrabitur, ſi primum ſemper *fines regionis*, mox *fines* ſpectemus *nationis;* iterumque deinde hiſtoriam regionis & gentium in ea colentium pertractemus primum, & poſtremum hiſtoriam gentium extra patriam in alieno ſolo conſtitutarum.

Oſtenditur Germanos eſſe poſſe, licet nec ipſi nec maiores eorum in Germania egerint.

II. Quærere hic omnino lubet, nam non explicata quæſtione multa deinceps perobſcura lectoribus videbuntur; *an ſit ſtatuendi neceſſitas, omnes Germanos in peregrino quondam locatos ex Germania in nouas ſedes commigraſſe, vtrum vero quidam populi poſſint Germani dici, licet nec ipſi, nec maiores, in propria egerint Germania?* A primo equidem non eſt dubium quin pleræque Germanicæ gentes, quas in peregrinis regionibus reperiemus, ex ipſa eo patria mouerint: idque vt partim abitus cognitum tempus, & rationes ſint exploratæ; partim vt de iis nihil conſtet, abitus tamen ipſe cauſis probabilibus perſuadeatur. Cum tamen *non a Germania* vocentur *Germani*, ſed *a populo terra* demum nomen ſiue iſtud, ſiue initio aliud, acceperit, non valde cerno, vt gens quædam Germanica adpelletur, neceſſario requiri, vt in Germania habitauerit. Fuerit fortaſſis ciuitas, lingua, moribus, inſtitutis, Germanorum ſimilis, parque ſanguine ortu-

(*b*) Quondam Baſtarnæ, Getæ, Aeſtii, in Sarmatia, Tungri, plurimæque aliæ Germanicæ ciuitates, in Gallia egerunt. In Germania ipſa Heluetios, & Boios, Gallici ſanguinis eſſe dixerunt CÆSAR *Lib. VI. Cap XXIV.* TACITUS *Germ. Cap. XXVIII. Gothinos* & ait TACITUS *Germ. Cap. XLIII. Gallica, OSOS Pannonica lingua coarguit, non eſſe Germanos, & quod tributa patiuntur.* Vtraque tamen natio in mediis Germaniæ finibus habitauit.

Germani extra Germaniam.

ortuque, quæ in itinere conſtitit, nec cum gentilibus in eam perrexit regionem, quæ a populis ibi commorantibus, poſtquam acceptum gentis nomen eſt, Germania dicta eſt. Nemo adſeruerit, a ciuitate Germanica iſtam nationem excludendam eſſe, quod non ipſa, aut maiores ipſius, in Germania egerint; imo vero Germanicam dicet, cum Germanis ſit iuncta ſanguine, linguaque, & moribus, licet nunquam tellurem Germanicam viderit. Quis itaque probauerit validiſſimam nationem Baſtarnas, indubios Germanos, ex Germania in Sarmatiam migraſſe? Quis & fecerit fidem, omnes Geticas ciuitates, quas nos infra Germanico vindicabimus ſanguini, ex Scandinauia proceſſiſſe, & deinceps ſedes poſuiſſe in Sarmatia? Sane maior vndique fides adſertioni erit, ſi in via familias quasdam dixerimus reſediſſe, vnde Baſtarnæ, vnde Getæ fuerint orti, cum ceteræ cognatæ domus in Germaniam mouerint. Hæc etiam digna eſt ratio, quod vix niſi ab Oriente tales reperimus populos, quorum natales iſto modo videantur deſignandi. Quippe cum ab Oriente ad Occidentem, & ex Aſia in ceteras Europæ prouincias, omnes quondam familias perrexiſſe neceſſe ſit, potuere in vaſta Sarmatia, quam peragrare fere opus fuerat, plures Germanicæ ciuitates, quas ita per anticipationem adpellare liceat, conſiſtere, vt propriam non adirent Germaniam: non ſecus vt medios inter Germanos potuiſſe arbitrer Gallos morari, ceterorum Gallorum perſimiles, licet & ipſi, quod per tranſitum ponimus, non ex Gallia in Germaniam proceſſerint, ſed fortaſſis ab initio inter Germanos perſtiterint, nec quam lingua moribusque fuerint, ſeparatis demum & accuratius diſtinctis gentium nominibus, agniti, Gallique cum ceteris Ciſrhenanis vocati.

CAPVT II.

GERMANIAE REGIONIS FINES.

I.

Fines regionis;

GERMANIAE REGIONIS FINES, nam ab his exponendis commentationis noſtræ ducetur initium, eos adpellamus terminos, quibus tractus ingens terrarum, cui nomen *GERMANIÆ* obtigit, a Gallia, a Sarmatia, ceteriſque circumiacentibus prouinciis, communiter diſtingui conſueuit atque ſeparari. His & quidem definiendis valde auctorum diſcrepant ſententiæ, vt tamen non deſit, vnde vnius alteriusue ſuffragii maior probetur probabilitas. Sunt primum recentiores quidam, qui fines Germaniæ antiquiſſimos, *RHENUM*, *OCEANUM*, *TANAIM*, *PONTUM EUXINUM & DANUBIUM* (c) afferunt. Hi vaga nimis incertaque ſententia non Celticum tantum nomen, ſed etiam Scythicum, Sarmaticumque, Germaniæ audent annumerare. Quod vero ad limitem orientalem pertinet, contra rationem eum in Pontum usque Euxinum & Tana-

antiquiſſimi perperam putati, ideoque additis cauſis ex parte reiecti.

(c) Equidem PLUTARCHUS *in Mario fol. CCCCXI.* eam fuiſſe putauit Celticæ Galliæque quondam longitudinem & laxitatem, vt ab oceano & ſeptentrionibus, ad orientem Mæotimque paludem, & Ponticam Scythiam, pertinuerit. Conſtat autem, non enim Germaniam intelligere, ſed Galliæ Celticæque nominis vetuſtam complexionem; cui & Sarmatia quondam eſt debita. Tam magnis ſane Germaniam aliquando finibus patuiſſe, antiquorum prodidit nemo; ſed ſola ea recentiorum quorundam infida exſtitit opinio. Nempe infidum ducem, commentitium BEROSUM, eiusque veteratorium commentorem, ANNIUM VITERBIENSEM nonnulli ſequuti bonæ antiquitati friuolam ſententiam bona ſuppoſuerunt fide. BEROSUS *Lib. V, Annius Comment. Lib. XV,* Thuisconem Germanorum regem, a Rheno ad Pontum & Tanaim imperium tenuiſſe, adſeuerarunt; & inde latiſſimorum Germaniæ finium nata fabula. Vt alios tranſeamus, quibus ille nequam BEROSUS impoſuit, IOD VVILLICHIUS *in Taciti Germ. Cap. I.* valde ſibi illa inuentione placuit, & ceterarum Germaniæ definitionum eam primam & antiquiſſimam, quaſi de veritate rei optime ipſi perſuaſum eſſet, conſtituit,

[illegible] ſeer.

Tanaim extentum eſſe, nec vllam poſſe fidem invenire, cenſeo. Sic ad prima tempora ab illis reſpiciatur auctoribus, vbi diſtinctæ nondum ſatis eſſent regiones, neque definiti admodum aut deſcripti prouinciarum limites. Tum vero non tantum Sarmatia, ſed & Gallia, Hiſpaniaque omnis, a cognatis, ſi primam ſpectes originem, nationibus habitatæ fuere: nec tamen omnis is terrarum tractus magis *Germania* meretur, quam *Sarmatia* dici. Potius, me docente ſupra, nulli tum fines ſtatuuntur, vbi adhuc nulli erant; & illorum demum ibi hiſtoria incipit, vbi gentes diſterminari mutuo cœpere aut metu aut conſenſu. Quodſi vero alius Scythicum nomen Germanos ſubinde complexum eſſe, Germanosque præcipue Celto-Scythas dictos eſſe oſtenderit; nec hic ſatis illum ab Oriente terminum defendet. Licet enim, & per vagam Græcorum de gentibus notionem, & quod ab initio multæ Germanicæ ciuitates inter Scythas conſtiterint, atque ipſi deinde Cimbri, Gothi, aliique populi Germanici, in Scythiam mouerint, ex communi adpellatione ipſi Germani Scythæ vocari conſueverint; non tamen magis inde probabitur, omnes Scythas Sarmatasque Germanos inter cenſendos eſſe, quam Celtico vocabulo ſolos Germanos intelligi, quia ſit compertum, & ipſo olim hoc vocabulo Germanos non raro eſſe denotatos (*d*).

II. Miſſa proinde facta vana nuperorum ſcriptorum opinatione, certiores Germaniæ limites a Græcis & Romanis exquirimus; qui ſane, dum vellent, potuere de ſui æui rebus commode teſtari. Secundum eorum plures, eosque fide digniores, verus Germaniæ, quamdiu Romanum ſtetit imperium, *verſus Orientem* limes VISTULA fluuius fuit; a fonte eius ad Sarmaticos montes via ducta aut imputato itinere.

Certiores Germaniæ termini;

ab oriente Viſtula:

(*d*) Infra in nominibus Germanorum illa Scytharum, Celtarum, Celtoſcytharum, & Hyberboreorum, numerabimus. Licebit ibi argumentationis noſtræ petere illuſtrationem.

itinere (*e*). Non pauci hic iterum, nec leues auctores, ſi ſpectamus verba, paulo ſentiunt diuerſe; atque aut *metu mutuo montibusque a Germanis diſcluſos fuiſſe Sarmatas* aiunt; aut etiam *ſolum Sarmaticarum gentium confinium* citant (*f*). Hi tamen, quod facile manifeſtum eſt, non tam nobis ipſa adverſantur re, quam diverſos fines intelligunt: cum ipſi ad *gentium fines* magis videantur reſpicere, nos vero hoc loco proprios *terræ terminos* ſtudeamus ſtatuere. *Regionis fines.*

III. Quot

(*e*) Optime PTOLEMÆUS *Lib. II. Cap. XI.* primum ponit Danubii ἐπιστροφὴν πρὸς τὰ ὑπερκείμενα Σαρματικὰ ὄρη; *flexum ad ſuperiacentes Sarmaticos montes*: quem, vt ipſe gradibus determinat, circa Granuæ oſtium, aut paulo citerius, Cuſum verſus, poni neceſſe eſt. Deinde nominat κεφαλὴν τοῦ Οὐιστούλα ποταμοῦ: & addit, καὶ ἔτι αὐτὸς ὁ ποταμὸς ἕως θαλάσσης, ſubaudi, ὁρίζει τὴν ἀνατολικὴν πλευράν. Hoc eſt, *font Viſtulæ fluuii, & ipſe fluuius Viſtula usque ad mare, terminat orientale latus.* Idem *Lib. III. Cap. V.* Sarmatiæ Europeæ initium a *VISTULA* facit. Conſentit prorſus MARCIANUS HERACLEOTA *in Periplo*, vbi de Germania magna ait: Ἡ Γερμανία ἡ μεγάλη περιορίζεται - - - ἀπὸ ἀνατολῶν τοῖς Σαρματικοῖς ὄρεσιν, καὶ μετὰ τὰ ὄρη τῇ κεφαλῇ τοῦ Οὐιστούλα ποταμοῦ, καὶ ἔτι αὐτῷ τῷ ποταμῷ. *Germania magna*, inquit, *terminatur* - - - *ab oriente montibus Sarmaticis, ac poſt montes capite Viſtulæ fluuii, atque etiam fluuio ipſo.* AGATHEMERUS *Lib. II. Cap. IV* idem adſerit: τῆς Γερμανίας μετὰ τὸν Οὐιστούλαν ποταμὸν ἔχεται ἡ Σαρματία. *Germaniam*, ait, *excipit trans Viſtulam fluuium Sarmatia.* Nec POMPONIUS *Lib. III. Cap. IV.* diſſentit, *Sarmatia ab iis*, inquit, *quæ ſequuntur, Viſtula amne diſcreta.* Inconcinna vero eſt CLUUERII coniectatio *Germ. Ant. Lib. III. Cap. XLII*, PTOLEMÆUM, & reliquos, fines non ſatis habuiſſe exploratos, ideoque antiquiores citaſſe limites; TACITUM, aliosque, rectius Germaniæ metam, plenius ipſorum tempore cognitam, produxiſſe. Nempe vtrique non peccarunt. Non PLINIUS atque TACITUS; qui ad Germanicam reſpexere gentem. Non POMPONIUS, PTOLEMÆUS, & ceteri; nam geographicæ conueniebat curæ, accuratos regionum fines in promtu habere.

(*f*) TACITUS *Germ. Cap. I. Germania - - a Sarmatis Dacisque mutuo metu aut montibus ſeparatur.* PLINIUS *Lib. IV. Cap. XII. Germanorum confinium* inter Sarmatas oſtendit. Inde SOLINUS *Cap. XXIII.* dicit, *Viſtulam de internis Germaniæ partibus in oceanum præcipitari.* Ruſus POMPONIUS *Lib. III. Cap. III*, *Germania*, ait, *ab oriente Sarmaticarum confinio gentium obducta eſt.* Vltimum tamen locum facile interpretabere, ſi *Caput IV.* legeris, vbi confinium iſtud Viſtula amne diſerte POMPONIUS ſeparauit. Interim illa inter fines regionis & nationis diſtinctione neglecta, adeoque perperam intellectis auctoribus, nequicquam CLUUERIUS impenſo labore veros Germaniæ in ipſa Sarmatia limites conatus eſt exquirere.

Regionis fines. III. Quot ceterum trans Viſtulam Germanicæ gentes habitaverint, paulo dicetur poſtea; vt tamen fides ſit non leuis, non tam ex Germania eo omnes conceſſiſſe, quam potius non paucas familias perſtitiſſe ibi, cum reliquarum Germanicarum nationum parentes cis Viſtulam ſedes maluiſſent ponere. Roma deinceps imperante infinitis Germanorum Cisuiſtulanorum migrationibus regiones Transuiſtulanæ impleri, veteresque cognationes viſitari cœpere; vnde quidem
Sec. II. III. plerique Germanorum inter Sarmatas habitationes arceſſere ſolent: vt tamen ipſe aliter iudicandi mihi videar dignisſimam adinueniſſe rationem. Porro autem, poſtquam Roma imperare deſiit, per triumphos Germaniæ valde olim ampliatus finis regionis plurimum iam cœpit coarctari. (qui limes irruptione Slauorum poſtea eſt ruptus, & vix a Carolo M. reſtitutus.)
Sec. V. VI. Cum enim effuſi in Gallias, in Hiſpanias, in Pannonias, in Noricum atque Rhætias, in Italiam, in Britanniam, in extremam denique Africam, Germani deſertam prope patriam, deſertasque prope antiquas ſedes, reliquiſſent; immenſa vis Sarmaticorum populorum in vacuefactas cis Viſtulam Viadumque ad ipſum vsque Albim, fluvios, ſedes immigravit, dubiæque poſſeſſionis occupauit ſolum: tenuitque, Germaniæ nomine hic fere coanguſtato, donec primus Carolus re-
An. DCCCV. ſtitueret patriæ limitem antiquum, & peregrinam gentem in ſuam ditionem & poteſtatem redigeret.

IV. *Septentrionale* Germaniæ *latus*, immenſa terrarum, quas inſulas veteres crediderunt, ſpatia, latiſſimosque ſinus, complexum, OCEANUS vndique ambiit. (g) Multa fuere (a ſeptentrionibus Oceanus;)

(g) *OCEANUS*, omnium conſenſu auctorum, Germaniæ in ſeptentrionem finis eſt. Hoc ambigunt quidam, vtrum ora maris auſtrum ſpectans Germaniam finierit, an ſinus, inſulas & vlteriora complectens? PTOLEMÆUS inſulas ſeparare videtur *Lib. II. Cap XI.* in fine: Νῆσοι ὑπέρκεινται τῆς Γερμανίας. *Inſulæ,* inquit, *ſupra Germaniam ſitæ ſunt.* Easdem vero & vlteriora rectius includunt TACITUS *Germ. Cap I, Cetera,* ubi ait, *oceanus ambit, latos ſinus, & inſularum immenſa ſpatia complectens, nuper cognitis quibusdam gentibus ac regibus, quos bellum aperuit:* PLINIUS *Lib IV. Cap. XIII.* vbi de Scandinauia loquutus, *incipit inde,* inquit, *clarior aperiri fama ab*

fuere iſti Oceano & Germaniam quoquoverſus cingentibus maribus cognomina; vt modo vocarentur a regione, quam alluerent, modo a populis, quos finirent, modo etiam a cœli plagis, quas contra protenderentur. *GERMANICI* nomen oceani latiſſime patuit, omnesque cis Cimbricam cherſonesum terrarum oras iſtud mare adluit. Ex quo vero in vaſtas terras, Scandinauiam & Finningiam inter Sueuicaque litora, ſe iſtud ſinuavit mare, *SUEUICUM* dictum eſt, nec raro *SINUS CODANI*, & ex altera parte *VENEDICI SINUS* nomine venit. Propius deinde ad ſeptentriones vergens oceanus, qua ingenti circuitu extremam clauſit Germaniam, *SEPTENTRIONALIS* nominatus eſt: vt nomina tamen ſingularia partiretur *MORIMARUSÆ* ſeu *MORTUI MARIS*, quantum ille a Cimbris ad Rubeas promontorium extenditur, & *CRONII*, *CONGELATI*, *GLACIALIS*, *PIGRI* atque *AMALCHII MARIS*, vltra Rubeas quicquid eſt oceani. (*b*)

Regionis fines.

variis antiquitus nominibus inſignitus:

V. Quo-

gente Ingæuonum, quæ eſt prima inde Germaniæ: POMPONIUS *Lib. III Cap. III,* *Super Albim Codanus ingens ſinus, magnis paruisque inſulis refertus eſt. Hac re mare, quod gremio littorum accipitur, nusquam late patet, nec vsquam mari ſimile, verum aquis paſſim interfluentibus ac late transgreſſis, vagum atque diffuſum facie amnium ſpargitur: qua littora attingit, ripis contentum inſularum non longe diſtantibus, & vbique pene tantundem, vt anguſtum & par freto: curuansque ſubinde ſe longo ſupercilio inflexum eſt. In eo ſunt Cimbri & Teutoni: vltra vltimi Germaniæ Hermiones.* Quis non intelligit, hic Teutonorum inſulas, & maxime vaſtam Scandinauiam, cuius populum POMPONIUS, quam recte nominatum, non hoc loco cum CLUUERIO disquirimus; *vltimum* vocat Germaniæ, ſignificari. Ceterum Scandinauiam, Finningiam, Nerigonem, Bergos, in inſulis habuiſſe veteres, præter auctorum citata teſtimonia, habes etiam in PLINIO *Lib. IV. Cap XIII. & XVI,* in SOLINO *Cap. XXII.* & omnino in JORNANDE, qui eundem nondum exuerat errorem, *de rebus Geticis Cap. III & IV.*

(*b*) Varia *oceani ſeptentrionalis*, Germaniam ambientis, apud auctores nomina deprehendis. *GERMANICUM OCEANUM* dixere PTOLEMÆUS *Lib II. Cap XI,* ὁ Γερμανικὸς Ὠκεανός: MARCIANUS HERACLEOTA *in Peripl.*, ὁ καλούμενος Γερμανικὸς ὠκεανός: PLINIUS *Lib IV. Cap XVI, In Germanicum mare ſparſæ Gleſſariæ.* TACITUS *de Germ Cap. XXXVII. Germaniæ ſinus.* *SUEUICI MARIS* nomen eſt apud eundem TACITUM *Germ Cap. XLV.* *CODANUS SINUS* memoratur a PLINIO *Lib. IV. Cap XIII.* & POMPONIO MELA *Lib. III. Cap. III.* *VENEDICI*

[illegible] V. Quousque maribus illis circumfuſæ vaſtæ regiones fuerint Germanico nomine complexæ, adeoque terminus ille ſeptentrionalis, quamdiu perſtiterit? difficilis coniectura ægre decidit. Senſim, exiſtimo, ſicque exiſtimandi iuſtam cauſam habeo, pedetentimque Scandinauiæ Cimbricæque cherſoneſi, & inſularum, quæ his terris interiacent, incolas mutaſſe adpellationes, & Germanorum nomine venire deſiiſſe: vnde & denique vocabuli ceſſante vſu, ipſæ regiones communi Germaniæ denominatione excidere. Quod autem contingit in rebus, quæ eueniunt tarde nemineque admodum obſeruante, vt facti facile tempus lateat; id etiam hac in cauſa deprehendimus. Tempore licet itaque indefinito, veri tamen videtur admodum ſimile, per ingentes Germanorum in alias prouincias migrationes hanc nominis
Sec. V. accidiſſe viciſſitudinem. Tum enim, cum generatim ipſum Germaniæ atque Germanorum nomen parcius audiretur, quid mirum extremas in ſeptentriones regiones paulatim depo-

non minus tamen deinde coarctatus, & ad littora Cismarina reductus.

SINUS Ptolemæus *Lib. VIII.* meminit. *SEPTENTRIONALIS OCEANUS* vocatur a Plinio *Lib. IV. Cap. XIX, Ad Rhenum ſeptentrionalis oceanus:* a Solino *Cap. XXII,* a Tacito *de Germ. Cap. I.* Septentrionalis tamen oceani nomen longe latius patuit, quam alterum Germanici, vnde Ptolemæus, Plinius, Mela, vltra Hiſpanica littora extendunt. Græca nomina habemus apud Plinium *Lib. IV. Cap. XIII. Septentrionalis oceanus: Amalchium eum Hecatæus adpellat, a Paropamiſo amne, qua Scythiam alluit; quod nomen eius gentis lingua ſignificat congelatum. Philemon Mortmaruſam a Cimbris vocari dixit, hoc eſt mortuum mare, vsque ad promontorium Rubeas: vltra deinde Cronium.* Solinus *Cap. XXII.* illa paulo obſcuriora illuſtrat; *Oceanum,* inquit, *ſeptentrionalem ab ea parte qua a Paropamiſo amne Scythia alluitur, Hecatæus Amalchium adpellat: quod gentis illius lingua ſignificat congelatum mare. Philemon a Cimbris ad promontorium Rubeas Morimaruſam dicit vocari, hoc eſt, mortuum mare: vltra Rubeas, quicquid eſt, Cronium nominant. CONCRETI MARIS* vocabulum Plinius *Lib. XXXVII. Cap. II.* adfert; & *PIGRUM MARE* bis nuncupat Tacitus *Germ. Cap. XLV. & Vita Agric. Cap. X. GLACIALEM OCEANUM* Juuenalis *Sat. II. v. 1. & 2.* citat.

Vltra Sauromatas fugere hinc libet, & glacialem
Oceanum.

Dionysii, Festi Auieni, aliorumque de hujus oceani nominibus teſtimonia, ſilentio transmittimus.

depoſuiſſe priſcum Germaniæ nomen? cum maxime non- *Regionis* dum careat diſputatione, an ipſi extremæ iſtius telluris incolæ *fines.* *Germaniæ Germanorumque* cognomenta adoptarint; vtrum vero a ſolis Romanis eo vocabulo fuerint adpellati? Poſtea ſane cum *Normanni* vsque quaque graſſarentur, vix vltra co- SEC. gitatio ſubiit, Germanos eſſe, quos ſub nomine nouo omnis VIII. IX. terra ipſaque maxime propria Germania, infeſtos haberet: certo id argumento, plane tum diſtinctas ſuas a Germania rationes illas prouincias habere cœpiſſe. Succedente demum, hoc vt adiiciam, æuo, vt de Scandinauia ad ius Germaniæ reuocanda nunquam cogitatum eſt; ita ſolus quidem *Codanus ſinus* & *Germanicum mare* verſus ſeptentriones Germaniæ fecere finem: quod vero attinet ad Cimbricam peninſulam, *Eidora* aliquando fluvius ex mutuo imperantium conſenſu AN. eam a Germania diſterminauit. (*i*) DCCCXI.

ab occidente Rhenus; VI. *Occidentalis* Germaniæ terminus ab omni rerum memoria RHENUS exſtitit; conſtans ille Galliæ Germaniæque regionibus, limitibus confiniisque determinandis, Romano æuo factus finitor. (*k*) Iſtudque Rhenus ſuum munus ſeruauit

(*i*) Apud Franciscos ſcriptores nulla occurrit finium mediæ Germaniæ deſcriptio: vnde, quando Danorum inſulæ & Scandinauia exciderint ex Germaniæ complexione, prorſus ignoratur. Daniæ & Saxoniæ limitem a Carolo M. *Eidoram* amoem conſtitutum eſſe, *Annales Francorum* a NUENARIO & PITHOEO editi, cum ALBERTO STADENSI, *ad annos DCCCX.* & *DCCCXI*, item ADAMUS BREM. *Lib. I. Cap. XI.* memorarunt. Vid. CONRINGIUS *de Fin. Imp. Germ. Lib. I. Cap. IV.*

(*k*) CÆSAR *Bell. Gall Lib. I. Cap. I.* & *II.* Belgas & Heluetios *RHENO* a Germanis ſeparari, idemque alibi pluries, oſtendit. *Idem* maxime *Bell. Gall. Lib. IV. Cap. XVI*, Sigambrorum reſponſum habet: *populi Romani imperium Rhenum finire.* STRABO *Lib. VII* ineunte: Εὐθὺς τὰ πέραν τοῦ Ῥήνου μετὰ τοὺς Κελτικοὺς πρὸς τὴν ἕω κεκλιμένα Γερμανοὶ νέμονται. *Statim trans Rhenum poſt Gallos orientem verſus Germani habitant.* POMPONIUS *Lib. III. Cap. III Germania ripis Rheni vsque ad Alpes - - - obducta eſt.* TACITUS *de Germ. Cap. I, Germania omnis a Gallis - - - Rheno - - - ſeparatur.* PTOLEMÆUS *Lib. II. Cap. XI.* Τῆς Γερμανίας τὴν μὲν δυσμικὴν πλευρὰν ἀφορίζει ὁ Ῥῆνος ποταμός. *Germaniæ latus occidentale Rhenus terminat.* MARCIANUS HERACLEOTA *in Periplo* prorſus idem dicit. SOLINUS *Cap. XXIII. Diues*, inquit, *virorum terra, frequens populis nume-*

ſeruauit integrum, qua in Alpibus Lepontiorum ortus vno ſimplicique fluctu ad inferiora decurrit. Qui vero alueus, vbi ingens flumen bifariam trifariamque ſcinditur, diſtinctis temporibus Germaniam finierit, Galliamque ſepararit; non admodum certe, rem ipſam Romanis ſcriptoribus ſilentio diſſimulantibus, poteſt conſtitui. Me ſane opinante, vt Germanorum Romanorumque res præualuere, ſic fere hic variatum videtur, vt generatim iſtic limitem ponere non ſit neceſſe. Quod ſi tamen placuerit, vtrum alueum Romano æuo conſtantiorem terminum dicere, medium maxime eligendum eſſe adſeruerim (*l*).

VII. Ceterum, quod conſtantem Germaniæ terminum Rhenum nominauimus, nihil eo de antiquiſſima Germanorum, qui adhuc, antequam Romani rerum potirentur, in Gal- *Perſæpe a Germanis tentatus.*

lia

roſis & immanibus, extenditur inter Hercynium ſaltum & rupes Sarmatarum: vbi incipit, Danubio, vbi deſinit, Rheno perfunditur. CLAUDIANUS *Bell. Get. v. 330. ſeqq.*

- - - Hercyniæ confinis Rhætia ſilua.
Quæ ſe Danubii iactat Rhenique parentem,
Vtraque Romuleo prætendens flumina regno.

Vid. etiam PLINIUS *Lib. IV. Cap. XVII.* DIO CASSIUS *Lib. XXXIX.* TACITUS *Hiſt. Lib. IV. Cap XXVI.* SENECA *Quæſt. Natur. Lib. I. Præf. Lib. VI. Cap. VII.* HERODIANUS *Lib. II. Cap. IX.* Eſt in HENRICI BEBELII *commentatione de laude, antiquitate, imperio, victoriisque, veterum Germanorum* ſingulari capite, nempe II. demonſtratum: *Semper Rhenum fuiſſe terminum Romani imperii verſus Germaniam.*

(*l*) Deſcriptionem Rheni fluuii habebis infra: vbi etiam diſputabitur de Rheni alueorum diuerſo in auctoribus numero, eiusque cauſa. Sane, quicquid dubitauerim certum conſtituere, medium iam Rheni alueum, qui nomen ſeruat, perpetuum Romano æuo Galliæ Germaniæque finitorem fuiſſe adſeuerabo. Romanum licet imperium in Friſios, & vltra, aliquando fuerit protentum, non ſaltem limes Germaniæ mutatus, ſed prouincia trans Rhenum tentata eſt. Audi TACITUM, cuius æuo nondum prorſus repulſi Romani a Transrhenanis erant partibus, & reperies tamen, eundem Germaniæ, qui fuerat, manſiſſe terminum; medium, inquam, Rheni, vbi ingens fluuius ſcinditur, alueum. *Hiſt. Lib. V. Cap. XIX.* (Ciuilis) *diruit molem,* inquit, *a Druſo Germanico factam, Rhenumque prono alueo in Galliam ruentem, disiectis, quæ morabantur, effudit. Sic velut abacto amne tenuis alueus,* (medium alueum ſignari quis non videt?) *inſulam inter, Germanosque, continentium terrarum ſpeciem fecerat.* Infra in Batauis copioſe argumentum tractabitur.

lia locarunt ciſque Rhenum ſedes, laude detractum cupimus. Nempe regionis Germaniæ fines deſcribimus, qui Romano fuere æuo: tum vero omnes Germanorum cisRhenum ſedes, licet in facti memoriam *GERMANIARVM* nomine inſignitæ eſſent, pars tamen prouinciæ a Romanis habitæ, Galliæque adiudicatæ, adeoque a Germania reliqua ſeparatæ ſunt. Manſit vero & durauit ille limes occiduus, ſi regionem ipſam contuemur, inter mille caſus rerumque discrimina diutiſſime. Quadringenti quidem anni Romano ſtante imperio effluxere, perque eos de perrumpendo limite a Germanis, de defendendo a Romanis, acerrime decertatum eſt. Reſpondit & demum Germanorum votis & auſis fortuna, & quaſi deſtructo aggere, omnis vis populorum Germaniæ in Galliam vicinasque effuſa eſt regiones. Non tamen adeo tum regionis promotum eſſe limitem, vt Galliæ, Hiſpaniæque, Germaniæ acceſſerint, quod eſſent a Germanis occupatæ, quisquam dixerit. Potius regionis noſtræ finem eundem adhuc tum perſtitiſſe, qui ante erat Rheno fluuio notatus, eſt probabile: quantumuis licet, nam & hoc transeundo memoraſſe iuuat, ab vſu non prorſus fuerit alienum, vt ipſæ Galliæ, Hiſpaniæque, nouæ Germanorum prouinciæ, quandoque *GERMANIÆ* vocarentur (*m*). Aſt tandem vere fines regionis videntur ad Occidentem vltra Rhenum promoti eſſe, cum per Francici imperii diuiſionem *Auſtraſiæ* ſurgeret *regnum*, eidemque adiuncta bona Germaniæ Transrhenanæ pars cum Cisrhenanis Auſtraſiæ regionibus copularetur. Largior de reliquo non ingratiis, confuſas aliquamdiu finium hic rationes poſt

Regionis fines.

denique ruptus,

Sec. V.

ſed tarde tamen vere productus.

An. DXIV.

(*m*) Gregorius Turon. *Lib. II. Cap. XXV.* Aquitaniam primam & ſecundam, quam Veſigothi tenuerunt, *geminas Germanias* vocauit. *Idem de Mirac. Confeſſ. Cap. LXXIX. primam Germaniam* Lugdunenſem prouinciam; & eandem Sidonius Apollinaris *Lib. V. Ep. VII. Lugdunenſem Germaniam*, quod ſcilicet a Burgundionibus Germanis teneretur, nuncupauit. Saxones in Britannia a Britannis *Germanici* dicti ſunt; haud dubie etiam regio eorum noua *Germania*, vt deinceps *Saxonia* & *Anglia*. Beda *Hiſt. Lib. V. Cap. X.*

Digitized by Google

Regionis fines. poſt illud adhuc tempus exſtitiſſe. Sed firmus denique Galliæ Germaniæque finis, isque longe vltra Rhenum in Romanam Galliam traductus, extrema Carolidarum pactione ſtatutus eſt: (*n*) qui quidem quam mutuis bellis Germanorum Gallorumque dilatatus ſæpe aut coarctatus fuerit, id non huius eſt commentationis, vt porro enarretur. An. DCCCXLII. & DCCCLXXX.

VIII. *Meridionalem* Germaniæ terminum indagaturi a diuerſis ſollicitamur auctorum veterum ſententiis. Sunt qui Rhætos Vindelicosque cum Noricis non ſine omni auctoritate in Germanis annumerarunt, *Alpes*que latus Germaniæ ſuperum prætexere cenſuerunt. Quod tamen ſcriptores plerique iſtarum regionum incolas alienigenas eſſe, aliisque ortos populis, oſtenderunt, iam iſti opinioni metuo. Cum autem norim, parum curantibus Germanis, cito Cisdanubianas regiones, Romano hic more locorum deſignatione perfungor, in Romanorum veniſſe ditionem, partemque prouinciarum eſſe deinde habitas; non vltra vereor, deſerta altera ſententia iuſtiorem amplecti eam, quæ DANVBIVM verum Germaniæ verſus meridiem limitem ſtatuit. Huic quippe adſertioni ampliſſima fauet auctoritas; fauent idoneæ rationes, a gentium peregrinitate, Germanorumque neglectione vicinitatis oppreſſæ, non incommode deductæ: vt hic adeo terminus, non minus quam reliqui, de quibus vix dum A meridie Danubius:

 vlla

(*n*) Regno Auſtraſiæ condito vere iam Germaniæ limitem ad occidentem productum eſſe, alibi docebitur. Anno DCCCXLII. Verduni trifariam Francicum imperium diuiſum eſſe, ideo monemus, quod mediæ partis occidentales limites ipſam demum Germaniam finierint. Namque anno DCCCLXXX. primus Ludouicus, Ludouici Germanici filius, bona Gallorum pace integrum Lotharii quondam regnum occupauit: quod aliquo interpoſito tempore ſolennibus pactionibus, ſæpe & ſæpius repetitis, Germaniæ plene adſertum eſt. REGINO *ad An. DCCCXLII.* SIGEBERTUS GEMBL. *ad Ann. DCCCXLIV.* ANNALES PITHOEANI *ad Ann. DCCCLXXXI* De Ludouici Germanici & Caroli Calui diuiſione Lotharienſis regni, iam ante facta, qua non minus Germaniæ terminus ad occidentem vltra Rhenum in Galliam erat promotus; vid. REGINO *ad an. DCCCLXX.* SIGEBERTUS *ad an. DCCCLXXI.* APPENDIX AIMOINI, & ipſa ibi formula diuiſionis.

vlla lis ſupereſt, plene videatur perſpectus & exploratus. (o) *Regionis fines.*

IX. Verum adhuc nondum Romana cœperat labaſcere potentia, cum grauiſſime Ciſdanubianis illis prouinciis Germani vicini imminerent, plurimorumque imperatorum exercerent fortitudinem. Cum extremum ab oriente & ſeptentrionibus per memoratas cauſas Germania fines contraheret; ex hac ad meridiem parte, primo prolato regionis limite, longe lateque explicata, & in *Alpes* vſque protenta eſt. Tum Alemannis, cumque iis Boioariis, cis Danubium conſiſtentibus, periere prope antiqua regionum nomina, nouis ſumtis

Itidem hic ruptus,

& ſatis cito ad Alpes vſque dilatatus.

Sec. II. III.

Sec. IV. V.

(o) Ambigue loquitur STRABO *Lib. VII.* ἐξήρτηται ἡ χώρα πρὸς νότον, καὶ συνεχῆ ταῖς Ἄλπεσι ποιεῖ ῥάχιν τινὰ, πρὸς ἕω τεταμένην, ὡς ἂν μέρος οὖσαν τῶν Ἄλπεων. *Attollitur Germania meridiem verſus, ac dorſum quoddam erigit contiguum Alpibus, porrectum in orientem ita, vt videri pars Alpium poſſit.* Sed, quod Alpium nomen vltra Danubium in Germaniam porrectum eſſe legitur, & illi ad Danubii ortum montes ipſis ceteris Alpibus quodammodo continuantur, non diuerſam STRABONIS putamus fuiſſe ſententiam, quam quæ aliorum, meridionalem Germaniæ limitem Danubium conſtituentium, extitit. POMPONIUS autem Agrippam ſequutus, cuius opinionem memorauit PLINIUS *Lib. IV. Cap. XIII,* diſerte ad Alpes Germaniam produxit, adeoque Noricum, Rhætiamque omnem, in Germania cenſuit. *Lib. II. Cap. IV. Alpes,* inquit, *vbi Germaniam attigerunt, verſo impetu in orientem abeunt:* & manifeſto magis *Lib. III. Cap. III,* vbi omnes Germaniæ fines ſimul percenſet; *Germania hinc ripis Rheni vſque ad Alpes; a meridie ipſis Alpibus: ab oriente Sarmaticarum confinio gentium: qua ſeptentrionem ſpectat, oceanico littore, obducta eſt.* Idem mox ait; *Amnium* (Germaniæ) *in alias gentes exeuntium Danubius, & Rhodanus - - - clariſſimi:* vt facile conſtet, Rhætos, in quibus oritur Rhodanus, POMPONIUM in Germanis numeraſſe. Dederit fortaſſis Agrippæ & Pomponio errorem, quod Norici, Rhætique non valde a moribus vicinorum Germanorum alieni fuerint: vnde & *gentium Semigermanarum* nomine notantur a LIUIO *Lib. XXI. Cap. XXXVIII.* Nos rationes idoneas memorauimus, quæ vtique errationis POMPONII ſententiam coarguunt, & TACITUM, aliosque audire iubent. Ille *Germ. Cap. I. Germania,* inquit, *omnis a Galliis, Rhætiis, & Pannoniis, Rheno, & Danubio fluminibus, - - - ſeparatur.* PTOLEMÆUS *Lib. II. Cap. XI,* Τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν ὁρίζει τοῦ Δανουβίου ποταμοῦ τὸ δυσμικὸν μέρος. *Meridianum latus* (Germaniæ) *terminat Danubii pars occidentalis:* nam pars orientalis extra Germaniam in Pannonias & Moeſias dilabitur. Vid. SOLINI *Cap. XXIII.* CLAUDIANI *Get. Bell. v. 330.* ſupra citata teſtimonia.

ſumtis a Germanicarum gentium ſedibus cognomentis. Accidit & tum per Germanorum bellicam fortunam, vt libere *Danubius* per Germaniam curreret: quem quidem fluuium ſuæ ditioni adſerere, atque ex vtraque tenere ripa, nunquam Romani, quantumuis licet contenderent, potuerant. (*p*)

CAPUT III.
NOMINA GERMANIÆ ROMANIS SOLENNIA.

I.

Intra hos fines regio Germania dicta,

FAciet iam ad pleniorem Germaniæ finium hiſtoriam, vt deſcriptos modo intra terminos longe lateque patentem tellurem Romano definiamus more, ſparſimque & inciſim dicta, vna breuique complectamur periodo. Quicquid itaque Romano æuo Belgicam inter & Rhætias, Noricum atque Pannoniam, Romanas prouincias, vaſtamque Sarmatiam, & extremum Oceanum, terrarum fuit interpoſitum; dictum omne id eſt, poſtquam in Galliis inuentum nomen eſſet, ab exteris, præſertim a Romanis, GER-

(*p*) Sæpe Romani gloriati ſunt deuictum Rhenum, fractum & ſubactum Danubium: quibus laudibus pleni ſunt Panegyriſtæ & Poëtæ, maxime, qui ſeriore vixerunt æuo. AUSONIUS *Epigr. III.* prædicat;

Nec Rhenum Gallis limitis eſſe loco.

Idem de Danubio *Epigr. IV.* ad Auguſtos:

Danubius penitis caput occultatus in oris,
Totus ſub veſtra iam ditione fluo.

CLAUDIANUS *de laud. Stiliconis, & de Get Bell.* plurimis in locis vtriusque limitis plenam occupationem item oſtentat; vt panegyricos Conſtantio, aliisque imperatoribus, dictos, transeam. Vere autem nunquam aut Danubium, aut Rhenum, Romani in ditionem redegerunt, ſed in ſolis conſtitere conatibus Contra Germani, vt raros habuerint virtutis & fortunæ præcones, effecerunt, quod anxie Romani tentarunt, vt integer demum vterque fluuius, & Danubius, & Rhenus, ſub ipſorum ditione flueret.

GERMANIA (*q*). Quale aut vetuſtius regionis iſtius, ſi omnino quoddam ante commune fuit, fuerit vocabulum? quo aut nomine ipſi maiores noſtri patriam ſuam antiquitus inſigniverint? eſt vtrumque id incertum, aut potius plane ignoratur. Infra & quidem de nomine & regionis & gentis, in vtramque diſputabili partem, quædam afferentur: ſed vt nolo dicenda anticipare, nec tum tamen quam coniecturas quicquam polliceri auſim. *Germaniæ nomina.*

Varia inter Romanos inuenit cognomenta.

II. Germaniæ autem noſtræ, ad diuerſas eius rationes ſignificandas, varia a Romanis indita quondam ſunt vocabula. Dicta eſt *MAGNA* Germania, vt partim denotaretur vaſta iſtius regionis magnitudo, partim vt ea discerneretur a Cisrhenana prima ſecundaque Germania, vtraque Romanorum prouincia (*r*). Conſueuit etiam *TRANSRHENANA* & *TRANSDANVBIANA* vocari Germania; vt indicaretur regionis ſitus, qui Romanarum reſpectu prouinciarum trans vtrumque erat fluuium (*s*). Nos & qui-

(*q*) Quomodo Germaniæ nomen inuentum ſit? habet TACITUS *Germ. Cap. II.* Infra de nomine copioſe inquiretur. Intra memoratos fines regionem omnem *GERMANIAM* dictam eſſe, vno ore omnes auctores teſtantur: TACITUS *Germ. Cap. I.* POMPONIUS *Lib. III. Cap. III.* SOLINUS *Cap. XXIII.* & ceteri.

(*r*) *GERMANIÆ MAGNÆ* nomen habet PTOLEMÆUS *Lib. II. Cap. XI.* ibi in Palatino codice inſcriptio eſt; Γερμανίας μεγάλης θέσις. *Germaniæ magnæ poſitio.* Sane & maior vetuſtiſſima fuit Germania, quam, aut media, aut recentior; quod, quicunque veteris terræ ambitum contenderit cum medii æui aut hodierni rationibus, negabit nemo. Detractis quippe de Germania, integra Scandinavia, Finningia, Dania, atque ad Viſtulam usque Polonia, ampliſſimis regionibus; quæ ei rurſus acceſſere prouinciæ, Noricum, Rhætia, Cisrhenanaque Germania, minime quidem cum priorum magnitudine comparari poſſunt. Vt ſecus vero cenſeant AEN. SYLUIUS *Germ. Cap. II,* & ANDR. ALTHAMERUS *in Taciti Germ. Cap. I.* vterque apud SCHARDIUM *Tom. I,* ita ad eorum confutandam errationem computare tantummodo numeros ſufficit. Conf. CLUUERIUS *Germ. Ant. Lib. I. Cap. XI.* qui de magnitudine veteris Germaniæ accurate præcipit.

(*s*) Primus JULIUS CÆSAR Germanos *CISRHENANOS* & *TRANSRHENANOS* diuiſit. *Lib. VI. Cap. II.* *Quum,* inquit, *videret, Ner-*

Germania [illegible]. quidem opus non haberemus, vt hunc loquendi Romanum morem ſequeremur, ciſque & trans Rhenum Danubiumque illud diceremus, quod noſtræ regionis intuitu contrariam dictionem poſtularet. Quod tamen antiquitatem Germanicam illuſtraturi ſolos neceſſe eſt Romanos Græcosque ſcriptores audiamus, confuſionis & obſcuritatis vitandæ ergo, & nos poſt alios maluimus loqui cum Romanis, quam geſtarum rerum ſitus ſcrupuloſe ad noſtram accommodare prouinciam. Appellata denique eſt noſtra Germania a Romanis *BARBARA* & *BARBARIA*: more iſtud Romanorum Græcorumque ſolenni, vt omnes regiones extraneas, elegantiæque morum atque linguæ, ſiue Romanæ, ſiue Græcæ, expertes, arroganter & ambitioſe ad Barbariam referrent (*t*). Quæ nomina deinceps, cum Roma, ſuperbæ adſueta diu

uios & Menapios, adiunctis Cisrhenanis omnibus Germanis, eſſe in armis, Lib. IV. Cap XVI, Vbii Vni ex Transrhenanis legatos miſerunt. Lib. V. Cap. II. Treuiri Germanos Transrhenanos ſollicitare dicebantur. Transrhenanorum Germanorum, variis deſcriptionibus vſus, meminit TACITVS *Ann. Lib. IV. Cap. LXXII. Hiſt. Lib. IV. Cap. XV. XXIII. XXVIII. LXIII. LXXIII. LXXVI. & Lib. V. Cap. XVI.* CAPITOLINUS *in Maximino Cap. XII. Germaniam Transrhenanam;* CLAUD. MAMERTINUS *Genethliaco Maximiani Cap. VII. Transrhenanam victoriam*, & *Cap. XVI. Transrhenanas expeditiones*, memorant. LIUIUS *Lib. XI. Cap. LVIII. Transdanubianam regionem*, inquit, *repetiit;* de Gallis loquutus, quorum pars, poſt ſuorum cladem, trans Danubium in Sarmatiam Germaniamque conceſſerint.

(*t*) Quos primum Græci *BARBAROS* vocare conſueverint, STRABO *Lib. XIV.* de Caria agens, ediſſeruit. Inde omnes peregrini a Græcis barbari dicti ſunt, & Græcis oppoſiti. Oris enim vitium, vt quis craſſo atque difficili ore loqueretur, & noua præcipue ac facta recens aſpere duriterque pronuntiaret, quod primum illo nomine notatum eſt, alienigenarum proprium fere & commune exſtitit. Romani, Græcos imitati, omnes, qui nec latine, nec græce, loqui nouerant, quique alieni erant a cultu Romanorumque morum elegantia, maxime vero eos, qui ſeruarant libertatem, nec Romani iuris ac ditionis facti erant, item barbaros habuerunt, & vocarunt: quod plurimis auctorum teſtimoniis liceret comprobare. Præcipue autem *Germani* a Romanis ſunt in *Barbarorum* numero habiti; quod *Arſacis regno* adhuc *acrior* erat *Germanorum libertas:* dicente TACITO *Germ. Cap. XXXVII.* Videris inde *BARBARORUM* nomen quaſi proprium Germanorum, apud TACITUM *Ann. Lib. XII. Cap. XIV. Hiſt. Lib. IV. Cap. XIII. Germ.*

diu dominationi, triſte Germanorum ſubire iugum coacta eſſet, paſſim periere & cœpere antiquari: cum maxime ipſum Germaniæ vocabulum generale deſineret valde audiri, & prope a cognomentis patriæ ſuccedentibus abſorberetur.

CAPUT IV.

GERMANIAE NATIONIS FINES.

I.

Fines nationis vix certi conſtantesque in alieno manent.

COmmemoratis hactenus ſoli patrii, vt illud Romani ſuo putarunt æuo, finibus, ad deſignandos ipſius GERMANICÆ NATIONIS FINES, qui vtique antiquiſſimo iamdum æuo longe quam regionis limites fuere porrectiores, nos noſtrum vocat protinus inſtitutum. Equidem cum ſatis accurata finium regionis deſcriptione fuerimus perfuncti, non quisquam parem nunc vbique in inueniendis Germanicarum ciuitatum quoquouerſus diffuſarum limitibus accurationem a nobis exſpectet. Recte nimi-

Cap. XVIII. MARTIALEM *Lib. VII. Ep. IV.* AUSONIUM *Edyll. VII.* & plurimos alios. Germaniam bis *BARBARIAM* vocauit NAZARIUS *Paneg. Conſtantini Cap. XVIII. Bellicum ſtrepunt nomina & immanitas Barbariæ in ipſis vocabulis adhibet horrorem:* & mox; *o vere cæca Barbaria, quæ in illo vultu ſigna principis non videris.* Et idem iterum *Cap. XXXVII.* ait: *Armis veſtris contuſa barbaria.* Et *Cap. XXXVIII. iacet*, inquit, *in latere Galliarum aut in ſinu ſuo fuſa barbaria.* CLAUDIANUS *Lib. II. in Rufin. v. 78 Barbariem* Getarum patriam nominavit. EUTROPIUS *Lib. VII. Cap. V.* Druſi victoriam deſcribens, *Germanorum*, inquit, *ingentes copias cecidit: ipſos quoque trans Albim fluuium ſubmouit, qui in Barbarico longe vltra Rhenum eſt.* AMMIANUS *Lib. XVIII. Cap. IV.* de Alemannia, *ponte conſtrato ſollicitarum gentium opinione præuenta, viſus in Barbarico miles. Barbaricum ſolum*, Germaniam, & *Barbaricam prædam*, ex Germania captam, nuncuparunt porro A. VICTOR *Epit. de Decio*, & VOPISCUS *in Probo Cap. XIII.* Rurſus infra de Barbarorum nomine dicendum eſt; quo remittimus lectorem.

Nationis fines. nimirum illi grauiſſimi auctores, cum Plinio Tacitus, dum nationis noſtræ ab oriente fines vellent deſignare, non fluuios quosdam monteſque nominarunt, ſed mutuum metum & ſolum Sarmaticarum gentium confinium; non illi ignari, poſſeſſionum, aut in alieno vi occupatarum, aut contra vim hoſtilem inibi defendendarum, vix conſtantes ſtabileſque vnquam poſſe determinari metas. Siue enim a nouis hoſpitibus ampliari inſeſſas ſedes; ſiue ab irruentibus hoſtibus de parte nouæ poſſeſſionis peregrinos deiici iterum atque remoueri: Suppetet tamen, nequicquam difficultatibus obſtantibus, ad qualemcunque nobis noſtri negotii confectionem, apta diſtinctio inter antiquiores Germanicarum quarundam ciuitatum apud exteros populos ſedes; tumultuariaſque excurſiones, quas ſuccedens vidit æuum; & illas demum ingentes propioreſque Germanicorum populorum migrationes, quibus integrum conuulſum eſt & conculcatum Romanum imperium, nouaque quaſi Europæ prouinciis, illuſtrioribus paſſim regnis a Germanis conditis, data eſt facies. Illis namque populis, qui antiquitus in alieno conſedere ſolo, commode quidam fines poterunt deſignari, & a nobis etiam deſignabuntur. Quæ ſucceſſere tumultuoſæ & turbulentæ incurſiones, nullam prorſus, præterquam vt indicentur, finium admittent, nec exſpectabunt omnino deſcriptionem. Quid enim quæſo illa mutabilitatis rerumque humanarum inconſtantiæ præcipua exempla iſta cura indigerent, minimeque ſucceſſura diligentia? Poſtquam vero integræ prouinciæ a Germanis ſunt occupatæ, licet tam maxime nationis fines quam ampliſſime fuerint prolatati; ſufficiet tamen acceptas prædæ loco regiones tantum nominaſſe, non vltra eas definiiſſe, Germanicam nobis, non ceterarum Europæ prouinciarum, geographiam hic molientibus. Ratio illos fines dignoſcendi.

II. Ab *Oriente* itaque trans *VISTULAM*, Eoum Germaniæ limitem, præcipue Germanica natio ampliſſimas antiquitus Ab oriente in Sarmatia con-

ſtantius egere Baſtarnæ; quitus compleuit regiones. Statim poſt illum fluuium BASTARNAE, validisſima gens, habitarunt, & omnem inde ſoli tractum ad Carpates montes, ad amnem Tyram, ad Euxinum vsque Pontum, coluerunt; a Sarmatis mutuo, credo, metu & ſuis circumcirca diſcriminati armis. Quam & ingens fuerint Baſtarnæ populus; quot & in ciuitates, diuerſaque diuiſus nomina; tum dicetur, cum gentis a me hiſtoria memorabitur. Hoc vnum non pigeat repetere, per manifeſtas nobis cauſas, ex iis videri Baſtarnas cum parte Geticarum ciuitatum gentibus, quæ non tam proceſſerint in Sarmatiam ex Germania, quam antiquiſſimo illorum ortu, qui fortasſis conſtiterint in primo itinere, fuerint generati. Ex illis autem GETICIS ciuitatibus primum, Germaniæque propius, *Dacia* fuit celebre *regnum*, quod ad Traiani Imperatoris æuum, ſupra Carpates montes ad Iſtrum vsque, & a Tibisco amne ad Tyram protentum, floruit. Fuere ex illis *Getæ proprii*, poſt Dacas cum Peucinis, & inter eos, cis Iſtrum, & trans eum iam iam deſiturum, latis ſtrati regionibus. Fuere imo, cuius adſertionis noſtræ reddemus infra idoneas rationes, remque totam ab initio ad calcem exponemus, ex iſtis Geticis gentibus & *Maſſagetæ*, & *Sacæ*, *Dahæ* quæ, locis longe disſitis in Scythiam vsque diffuſi Aſiaticam. Infra denique Baſtarnas, extrema Germanorum trans locatorum Viſtulam & indubia ciuitas, AESTII latisſimas tenuerunt ſtatim ab illo fluuio ad omnem Germaniæ ſinus oram ſedes. Et tantum eſt, quod conſtantiores antiquioresque Germanorum extra ſolum patrium in Sarmatia regiones, regionumque fines, nouimus (v).

Nationis fines.

Geticæ ciuitates;

Aeſtii.

III. Eo-

(v) Omnium harum nationum in Sarmatia ſedes copioſe ſuo loco illuminabuntur, vt anticipatione tractationis hoc quidem loco minime opus ſit. Vid. tamen de Baſtarnis PLINIUS *Lib. IV. Cap. XIV.* TACITUS *Germ. Cap. XLVI.* De Getis POMPONIUS *Lib. II. Cap. II.* SOLINUS *Cap. XVI.* de Aeſtiis TACITUS *Germ. Cap. XLV.*

Nationis ſuæ.

Ex eodem ad orientem latere paſsim in vicinias prorupere, non tamen certis ſedibus poſitis,

III. Eodem vero ad orientem ex Germaniæ latere, mirum, quot paſsim, ſuccedente præſertim paulum ætate, Germanicæ eruperint, Sarmatiamque, eique adiacentes prouincias, peragrarint gentes. Et quidem, ſi audiremus plures, dicendum erat, & Baſtarnas, & ciuitates Geticas, & Aeſtios, omnes quondam patriam migraſſe terram, & conceſsiſſe in Sarmatiam; nec contra illam ſententiam prorſus repugno, licet Geticarum quarundam ciuitatum & Baſtarnarum diuerſa quodammodo mihi videatur origo ſtatuenda: illos tamen populos nominaui ante, quam ceterorum perſequerer migrationes, quod, licet migrationem olim egiſſent, ignotæ tamen omnino ſunt iſtarum migrationum rationes; & quod finibus eorum circumſcribi potuere ſedes, cum contra tumultuariarum poſſeſsionum nulla ſuperet definitio. Primi autem eorum, de quorum abitu ex Germania certo conſtat, fuerunt CIMBRI & TEVTONI, longe diuque vaſtam peruagati Sarmatiam, priuſquam in Romanas facerent impetum prouincias; longusque eorum furor, Oratore quodam dicente, in Mario ſtaret imperatore (*x*). Memorant alii, niſi antiquiores, ſaltem æque vetuſtos, GETARVM & GOTHORVM ex Scandinauia diſceſſus, & in Sarmatia acceſſus: indeque aiunt vetuſtiſsimas Geticas in vtraque Scythia ſatas eſſe ciuitates (*y*). Quod tamen largior, vnam videri Gothos Ge-

Cimbri & Teutoni;

An. V C. DCXLIII. DCLII. Ant. C N. CVIII. XCVIII.

Getæ quidam & Gothi antiquiores;

tasque

(*x*) PLUTARCHUS *in Mario.* FLORUS *Lib. III. Cap. III.* & plurimi auctores alii, migrationem Cimbrorum & Teutonorum deſcripſerunt. QUINTILIANUS *Declam. III. Gens*, inquit, *maiorem terrarum partem victoriis perbagata, tantum in Mario ſtetit.* In Sarmatiam primum Cimbros Teutonosque migraſſe, & ad Mæotim usque paludem penetraſſe, præſertim cum fabulis Græcorum, inde natis, ediſſerit STRABO *Lib. VII.*

(*y*) IORNANDES *Rerum Geticarum* ſcriptor, plenus, quod omnes fatentur, fabularum, primus Getarum, Gothorumque, ex Scandinauia egreſſum, & in Sarmatiam antiquiſſimam migrationem, ex auitis, quod perhibet, memoriis deſcripſit. Hunc ſequuti recentiores mira fingendi licentia graſſati ſunt, & neſcio quas diſtinctas migrationes, & quot inſignia veterum Gothorum imperia, teſtibus, ad quæ prouocant, ſuis carminibus, bonæ ſuppo-

tasque gentem, & vtramque Germanico vindicandam ſanguini; non ita cenſeo certam eſſe & euictam antiquisſimæ Geticæ gloriæ, quam multi oſtentant, commendationem, vt ea probandæ Getarum, Dacarum, Maſſagetarumque, posſit ſufficere origini. Sed certiores fuere GOTHORVM per omnem Sarmatiam ſeculo fere tertio, & deinde porro, frequentati diſcurſus: (z) at ii non minus, ſi migrationis ſpectaueris initium, & vnde cœperit, in variam, quod alio declarabimus loco, adducti dubitationem. Ceterum Gothis adiuncti ſocii, *HERVLI*, *RVGII*, *BVRGVNDIONES*, aliique Germanici populi, cum iis non tantum egere in Sarmatia, pasſimque ibi crebra, tanquam tempeſtatum, ſic ipſi expeditionum commutatione, modo occuparunt regiones, modo mutarunt, modo alias perturbarunt; ſed & iidem in Macedoniam, in Græciam, in Thraciam, in ipſam omnino Aſiam infeſtis ſunt delati armis, Romanorum vbique gauiſi bonis (*a*). Poſt Gothos & VANDALI pererraſſe Sarmatiam, & a Romanis demum ipſis ſedes in Thracia accepiſſe, memoratum legimus (*b*). Et hoc non ſilendum hoc eſt loco, ipſos FRANCOS a Probo Imperatore abductos eſſe in Thraciam, parteſque accepiſſe agrorum; hos tamen præclarisſimo edito facinore cito peregrinum deſeruiſſe ſolum,

Nationis fines. — Gothi recentiores; — *Sec.* III. IV. — Vandali; — Francorum pars. — An. CCLXXX

fuerunt antiquitati. Quam parum autem iſtis narrationibus debeatur fidei; quis non agnoſcit?

(z) Omnis hiſtoria a Gordiani æuo plena eſt impresſionum, quas Gothi in Romanas fecerunt provincias, memoriæ. Quæ nati Gothici fœderis ſit ratio, quæ occaſio? infra copioſe exponetur.

(a) Ex Baſtarnis Carpi, ex ceteris Germanis Heruli, Rugii, atque Burgundiones, in Gothorum exercitibus & ſocietate ab auctoribus monſtrantur. Vid. ZOSIMUS *Lib. I. Cap. XXV. ſeqq.* TREBELLIUS POLLIO *in Gallieno.* Idem *in Claudio Cap VI.* FL. VOPISCUS *in Aureliano.* PROCOPIUS *Goth Rer. Lib. II, Vandal. Rer. Lib. III. multique alii paſſim.*

(b) Vandali cum Burgundionibus crebro in Gothis numerantur ab auctoribus, quos modo laudavimus. Dedit Vandalis ſedes Probus, quod habet FL. VOPISCUS *in Probo Cap. XIIX*, ſed omnes fidem fregiſſe, plurimumque moleſtiæ Romanæ gloriæ intuliſſe, adiicit.

Digitized by Google

Nationis finis.

ſolum, domumque miranda peruectos nauigatione reuertiſſe (*c*).

Finis nationis orientalis in gentibus migrationibus Germanorum contractus eſt;

Sec. V.

IV. Ad hunc igitur modum longiſſime modo certis & ſtabilibus, modo tumultuariis, prouinciarum poſſeſſionibus nationis Germanicæ fines prolati; quinto tamen circiter ſeculo, vt illi regionis limites, prorſus ſunt contracti, variiſque caſibus alio inclinati. Ingens *Vandalica* in Gallias Hiſpaniaſque expeditio Vandalorum vacuauit ſedes. Poſt eam *Gothicæ* migrationes in Italiam, deinde in Galliam & Hiſpaniam, Gothicas Geticaſque ab oriente ciuitates ad occidentem auocarunt. Cum Gothis autem, aut ſi mauis cum Vandalis, *Baſtarnas* abiiſſe, vacuaſque ſuas feciſſe regiones, ſtatuatur neceſſe eſt. Jam ante enim perdito prope ſuo nomine cum Gothis militaſſe Baſtarnas legimus, & cum iisdem ſociis ſuum demum eos migraſſe ſolum, poſtquam ipſorum nomen audiri deſiit, eſt probabile. Soli deinde *Aeſtii*, quod certo ſcimus, antiquis ſuis in regionibus perdurarunt, & fecere,

paucis tantummodo inter Sarma-

(*c*) Zosimus *Lib. I. Cap. LXXI.* Καὶ Φράγκων τῷ βασιλεῖ προσελθόντων, καὶ τυχόντων οἰκήσεως, μοῖρά τις ἀποστῆσα πλοίων εὐπορήσασα, τὴν Ἑλλάδα συνετάραξεν ἅπασαν. Καὶ Σικελίᾳ προσχοῦσα, καὶ τῇ Συρακουσίων προσμίξασα, πολὺν κατὰ ταύτην εἰργάσατο φόνον. ἤδη δὲ καὶ Λιβύῃ προσορμισθεῖσα, καὶ ἀποκρουσθεῖσα, δυνάμεως ἐκ Καρχηδόνος ἐπειχθείσης, οἵα τε γέγονεν ἀπαθὴς ἐπανελθεῖν οἴκαδε. *Cum Franci ad imperatorem acceſſiſſent, & ab eo ſedes obtinuiſſent; pars eorum quædam defectionem molita, magnamque nauium copiam nacta totam Græciam conturbauit. In Siciliam quoque delata, & vrbem Syracuſanam adorta, magnam in ea cædem dedit. Tandem cum & in Africam adpuliſſet, ac reiecta fuiſſet, adductis Carthagine copiis; nihilominus domum redire, nullum paſſa detrimentum, potuit.* Eiusdem præclari Francorum facinoris, quod ſero æuo multarum fortaſſis fabularum Franciciscis auctoribus occaſionem ſuppeditauit, nouum teſtem Eumenium *Panegyr. Conſtantii Cap. XIIX.* adducere non piget. *Recurſabat quippe,* ille inquit, *in animos illa ſub diuo Probo & paucorum ex Francis captiuorum incredibilis audacia, & indigna felicitas, qui, a Ponto vsque correptis nauibus, Græciam Aſiamque populati, nec impune pleriſque Libyæ littoribus appulſi, ipſas poſtremo naualibus quondam victoriis nobiles ceperant Syracuſas, & immenſo itinere peruecti oceanum, qua terras irrupit, intrauerant: atque ita euentu temeritatis oſtenderant, nihil eſſe clauſum piraticæ deſperationi, quo nauigiis pateret acceſſus.*

tas Germanicis ciuitatibus relictis: *Nationis fines.*

cere, vt extra verum Germaniæ limitem ab oriente etiam perſiſteret Germanici nominis gloria (*d*). Fortasſis etiam, quod tamen ponitur, non plene probatur, aliæ Germanicæ ciuitates, aut ex Gothis Gepidisue, aut ex Baſtarnis Vandalisque, poſito ſuo nomine ſeruatis autem inſtitutis, moribusque Germanicis, & patria ſimul lingua cuſtodita, in Sarmatia permanſerunt: vt inde commode posſit explanari, cur medios inter Slauos ſemper gentes quædam Germanicis imbutæ moribus, linguamque callentes noſtram, repertæ fuerint. Ceterum vacuefactas a Germanicis ciuitatibus ingentes regiones Sarmatici populi, *Venedi*, *Slauique*, ſtatim inſedere: iidemque cum vaſtæ Albim inter & Viſtulam prouinciæ non minus per maximas Germanicarum gentium migrationes exhauſtæ eſſent, deſertæque prope iacerent, perrexere vlterius, & factam diu magnæ patrii ſui ſoli partis per Germanos poſſeſſæ iacturam, reciproca magnæ Germaniæ partis occupatione, nihil ſcilicet iſtud tum temporis Germanis, ad lautiores occupandas prouincias pasſim intentis, curantibus, compenſarunt (*e*).

ceteris Germanorum ſedibus a Venedis Slauisque inſeſſis. Sec. V. VI.

Ad ſeptentriones fines regionis & nationis antiquitus iidem fuere.

V. *Ad ſeptentriones* ipſam Transmarinam Germaniam, quam eſt lata & ampla, omnes antiquitus occupaſſe regiones, ſuperiore loco oſtendimus. Nationis itaque Germanicæ nouos extra regionis fines velle hic limites inueſtigare, fruſtra foret

(*d*) Migrationum quoqunuerſus a Germanicis gentibus ſuſceptarum defunctorie modo hic meminimus, adeoque, qua probentur, auctoritatem, alii loco commodius reſeruamus. Aeſtii in Sarmatico ſolo, poſtquam iam omnes reliqui Germani illud vertiſſent, ſemper durarunt; teſtibus JORNANDE, THEODORICI *epiſtola apud* CASSIODORUM, & EGINHARDO *in Vita Car. M.*

(*e*) Nihil magis in hiſtoria certum eſt, quam Slauos Venedosque in deſertas a Germanis Sarmaticas regiones inuaſiſſe, poſteaque etiam penetraſſe in orientis Germaniam, & a Viſtula ad Albim vsque locaſſe ſedes. Facti etiam occaſio facile patet; namque ingentibus migrationibus exhauſtæ erant Germaniæ terræ, paucique facti reliqui non ſuſtinendæ Venedorum vi ſufficiebant. Sed tempus occupationis eſt maxime incertum, & ipſa Venedicæ expeditionis hiſtoria a nullo coæuo auctore expoſita. Jam quinto exeunte, ſextoque coepto ſeculo, Venedos inuaſiſſe in Germanos, ex JORNANDE colligitur, qui *facientibus peccatis vbique eos deſæuire*, in Geticis rebus memorauit.

Naturæ fines. foret operam ſumere; cum ſupra Germaniam extremam immenſus & inacceſſus olim, vt ita dicam, oceanus naturam finierit (*f*) Poſtquam autem ingentes illæ a Germania ſeparari cœperunt regiones, & patriæ noſtræ heic conſtringi fines; verum vtique tum eſt, extra Germaniæ proprios limites tunc Germanos habitaſſe: Germanici enim ſanguinis generisque Scandinauiæ & inſularum incolas eſſe, nemo adhuc dubitauit. Primum tamen non niſi antiquioris æui acta nos morantur: deinde cum de Scandinauiæ, inſularumque cherſoneſo Cimbricæ adiacentium, populis, in propria olim Germania adnumeratis, nos infra dicturi ſimus, ex eo etiam capite duplicato labore nobis non opus eſt.

VI. *Ad occidentem* ab æuo vetuſtimo longe ſupra *RHENVM*, celebrem illum Germaniæ limitem, natio Germanica diffuſa fuit. Iam ante Romanorum in *Gallias* aduentum inſignis vis populorum Germaniæ pertranſiit Rhenum, & vicinam expugnauit Galliam. Sedes inde Germanorum Cisrhenanæ, quanquam a Romanis in ditionem redactæ ſunt, a gente tamen ſeruarunt GERMANIARVM cognomentum: & enim cis Rhenum in parte Germanicorum populorum cœpit nomen Germanorum primum, & inde denique ad reliquos omnes translatum eſt (*g*). Termini vero fuerunt Cisrhe-

Ant. C.N. Sec. II. circiter.

Ad occidentem fines nationis antiquiſſimi dedere nomen Germaniarum;

(*f*) TACITI *Germ. Cap. XLV.* verbis vtor. Hic, *Trans Suionas*, inquit, *aliud mare pigrum ac prope immotum, quo cingi claudique terrarum orbem fides.* Mox; *Illuc vsque, & fama vera, tantum natura.*

(*g*) Germani plurimi ab omni memoria cis Rhenum coluerunt. Batauos, Treueros, Triboccos, Neruios, Menapios, Eburones, Cæſar in Gallia reperit; nec eorum aduentus, quippe iam valde antiqui, vllam mentionem fecit. Paulo autem ante Cæſaris æuum Arioviſtus, Sequanorum inductus inuitatione, nouam Germanorum manum in Galliam duxit: quæ vero tempore aliquo interiecto Cæſaris virtute deleta eſt. CÆSAR *Bell. Gall. Lib. I. Cap. XXXI. & LIII.* A Germanis poſſeſſoribus nomen prouinciæ, licet a Cæſare debellatæ, Germaniæ inditum eſt. Bene DIO *Lib. LIII.* rem exponit: Κελτῶν τινες, οὓς δὴ Γερμανοὺς καλοῦμεν, πᾶσαν τὴν πρὸς τῷ Ῥήνῳ Κελτικὴν κατασχόντες Γερμανίαν ὀνομάζεσθαι ἐποίησαν, τὴν μὲν ἄνω, τὴν μετὰ τὰς τοῦ ποταμοῦ πηγάς. Τὴν δὲ κάτω, τὴν μέχρι τοῦ Ὠκεανοῦ τοῦ Βρεττανικοῦ οὖσαν. Hoc eſt: *Celtæ quidam, quos Germanos vocamus, quum omnem Celticam*

rhenanæ Germaniæ, a pluribus diuerſeque nominatis ciuitatibus habitatæ, *Oceanus Germanicus* ad ſeptentrionem, qua Batauos & Toxandros alluit; *Scaldis* fluuius ad occidentem, & pauca ſui parte *Moſa*, qua Arduennam peruadit ſiluam. Ad meridiem *Vogeſus* mons Triboccos a Sequanis, eosdemque deinde cum Nemetibus & Vangionibus a Mediomatricis diſcluſit. Ab oriente demum idem *Rhenus*, Galliæ Germaniæque finitor perpetuus, Cisrhenanam Germaniam a Magna & Barbara diſterminauit (*b*).

Nationis fines.

Vltraque mare prolatati ſunt in extremam Britanniam.

VII. Rurſus ad nationis Germanicæ ex hoc occidentali latere fines noſcendos pertinet, incerto tempore Germanicam quandam ciuitatem nauibus in *Britanniam*, quam Romani vocarunt Barbaram, & quam nos Scotiam adpellamus, delatam, ampliſſimum ibi regnum condidiſſe, illudque ad ſeriſſimam usque ætatem defendiſſe. Dicti fuere illi Germani, Britanniæ potentioris Domini, CALEDONII; rutilas enim horum comas, magnosque artus, Germanicam adſeuerare originem, iam ſuo æuo Tacitus teſtatus eſt, eique vetu-

regionem, quæ ad Rhenum eſt, occupaſſent, effecerunt, ut ea Germania vocaretur; ſuperior, quæ Rheni fontibus propior eſt: inferior, quæ ab hac usque ad oceanum Britannicum ſe extendit. Nomen hoc Germaniæ Auguſti iam ætate Cisrhenanæ prouinciæ datum eſſe, ex multis TACITI aliorumque auctorum teſtimoniis manifeſtum eſt. TACITUS *Ann. Lib. III. Cap. XLI. Lib. IV. Cap. LXXIII.* De ipſo Germaniæ nomine cis Rhenum inuento, vid. TACITUS *Germ. Cap II.*

(*b*) CÆSAR, PLINIUS, TACITUS, ceterique auctores, quos olim producemus, hos Cisrhenanorum Germanorum fines nos ſatis docent. De Rheno atque oceano dubium non eſt. Scaldim diſerte PLINIUS *Lib. IV. Cap. XVII.* Germanorum adverſus occaſum terminum ponit. De meridiano limite infra inquiremus. Notandum vero, hiſce finibus circumſcribi Germaniam, qua Germanos Cisrhenanos complectitur. Qua Romanorum arbitratu a Belgica Cisrhenana Germania diuiſa eſt; ſciri debet, Neruios, Succonos, Bethaſios, & duas Treuerorum partes, in Belgicam eſſe imputatos: pauloque adeo diuerſos limites fore ſtatuendos. Vid. CLUUERIUS *Germ. Ant. Lib. II. Cap. XXXVII. De finibus Germaniæ Cisrhenanæ.*

Digitized by Google

Nationis fine. vetuſtisſima illius nationis hiſtoria ipſa adſtipulatur (*i*). Præter antiquiores autem pacatasque Belgicæ Caledoniæque poſſeſsiones, quas Germanis noſtris adſeruimus, ſequente deinceps ætate, Romana ſtante adhuc dominatione, miris ſe modis Germani ex hac ſuæ patriæ parte iactarunt, pericula Romanis, ceterarum ad occidentem prouinciarum dominis, grauisſima intenderunt, formidinesque mille oppoſuere. Primo ſeculo ſecundoque modo *FRISII*, *BATAVI*que, modo *CHERVSCI*, *BRVCTERI*, *CHAVCI*, modo *CATTI*, aliæque Germaniæ gentes, in vicinam prorupere Galliam, longeque lateque hoſtile ſolum depopulati ſunt. Tertio deinde quartoque ſeculo validiori vi atque impresſione *FRANCI*, *ALEMANNI*, atque *SAXONES*, Romanorum in Gallia res ſunt conati euertere. Franci iamdum inferiori ſuperato Rheno in Hispaniam vsque peruenere, omnemque vniuerſe Galliam intutam reddidere. Ab Alemannis ſuperiori Rheno adiacentes regiones non ſimplici vice vaſtatæ ſunt occupatæque. Saxones vero, vt terram Franci Alemannique omnem, ita illi quamlibet maritimam oram vexarunt & diripuerunt

Sequutæ ſunt variæ in Heſperias prouincias Germanorum incurſiones:

Sec. I. II.

Sec. III. IV.

(*i*) TACITUS *Agricolæ Vita Cap. XI.* *Rutilæ*, inquit, *Caledoniam habitantium comæ, magni artus, Germanicam orginem aſſeuerant.* Haud vero dubie hoc TACITUS non ex coniectura ſolum, ſed & ex incolarum memoriis, accepit. Adſenſionem domeſticæ Anglorum hiſtoriæ, quantum attinet ad Caledoniorum originem, habes apud CAMDENUM *in eius Britannia.* Ipſos Brittos quidam Germanorum ſatu ortos exiſtimant. Maritimas etiam oras a Belgis inſeſſas eſſe CÆSAR *Bell. Gall. Lib. V. Cap. XII.* & TACITUS *Vit. Agr. l. cit.* teſtantur; qui Belgæ forſitan ex Germanicis fuerint. SCHEDIUS *Syngr. de Diis Germ.* hanc Britaonorum Germanicam originem, & GOR. BECANUS *in Goto-Danicis Lib. VII. pag. 759.* eorundem Danicos ortus, defendit: hic poſterior *Bri-Daniam*, quaſi *FreyDanien*, putat Britanniam nominatam eſſe. Conf. ROB. SCHERINGHAMI *de Angl. gentis Orig. Cap. I.*

runt (*k*). Sed vsque eo tamen, ſi memoratam ſupra Gallici ſoli a Germanis captam poſſesſionem exceperis, intra conatus tantum hic ſtetere maiora eorum molimenta, non ante plenum conſequuta exitum, quam Romani internecionem imperii fata deſignaſſent.

Nationis fines.

quæ Seculo demum V. omnes Germanis ceſſere prædæ;

VIII. Enimuero nusquam fines Germanicæ nationis auguſtiores fecere progresſiones ad nobilisſimarum poſſesſionem prouinciarum, quam cum occidentali Germaniæ termino, ægre diu defenſo, non iam amplius Roma, ſuis vicina fatis, protegendo ſufficeret. Primi tunc VANDALI, SVEVI, ALANI, SILINGIque, mouerunt in Galliam, iſtaque prouincia cædibus impleta atque rapinis, contenderunt in Hispaniam; quæ miſera regio prædæ harum gentium deſtinata erat. Longe inde diuque peragrata omni Hispania, infeſtis inter ſe armis ipſi hi populi magna Hispanorum calamitate commisſi ſunt, & de ſtabili agrorum poſſesſione decertarunt. *Vandali* inde, ipſis vocantibus Romanis, traiecere in Africam, validumque ibi conſtituere regnum. *Sueui* Luſitaniam bonamque occuparunt partem vicinæ Hispaniæ, ceteris per Gothos ſuperuenientes, qui & ipſos, & *Alanos* maxime *Silingos*que, felicibus petierant armis, excluſi agris. Hi GOTHI tum, cum Vandali Sueuique mouerent in Galliam & Hispaniam, ruptis clauſtris Alpium in Italiam penetrauerant, iamque binis vicibus vrbem orbis dominam expugnarant. Facta tamen

SEC. V.

AN. CCCCVI

AN. CCCCXXV

AN. CCCCXVII

AN. CCCCII

(*k*) Anteoccupantur hæc hiſtorica momenta, vt rectius de Germanorum in Germanas prouincias eruptionibus hoc loco, vbi nationis diuerſos fines declaramus, conſtet. Auctoritatem quærere conuenit in ipſa Germaniæ antiquæ hiſtoria; partim & infra, vbi de populis agetur. AMMIANUS, EUTROPIUS, HERODIANUS, omnesque hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptores, innumeris locis illas Germanicas excurſiones deſcribunt.

Digitized by Google

[illegible] tamen cum Honorio pactione Athaulphus rex eos in Galliam deduxit Narbonenſem; primum vbi eorum ſtetit regnum, An. CCCCXI. quod decurſu temporis, ipſo denique Sueuico deſtructo regno, omnem Hiſpaniam complexum eſt. Inter hæc iam An. CCCCVI. BVRGVNDIO ad Rhodanum fluuium regnum celebre erexerat; ALEMANNVS primam occuparat Germaniam: An. CCCCXI. FRANCVS etiam per ſecundam Germaniam illatis armis potiundi Galliarum auſpicatum initium fecerat. Hic & poſtremus populus & Veſigothi beatiores fuere ceteris ciuitatibus. Deſtructo enim Alemannorum principatu, pulſis deinde ex Gallia Gothis, Burgundico proxime in ditionem redacto regno, *Gallias* omnes complexum eſt *regnum Francicum*; non ſecus ac *Hiſpaniarum Gothicum* potitum erat. Sic *Gallia*, *Hiſpania*que, Heſperiæ Romanorum prouinciæ a Germanis interceptæ, ſuo iure GERMANIARVM auguſtum meruere nomen. Quæ tamen ſupererat *Britannia*, & ipſa digna, quæ a Germanis tentaretur, nouisſime auxit Germanicæ nationis fines, & ipſa acceſſit Germaniis; Romana iam Britannia, vt antiquitus Barbara, ab ANGLIS SAXONIBVSque An. CCCCXLIX. eodem, quo ſunt cetera geſta, ſeculo obſeſſa atque occupata (*l*).

Suo iure Germaniarum auguſto vocabulo ſubinde notatæ.

F 2 IX.

(*l*) De omnibus hiſce ſeculi V. migrationibus vid. ZOSIMUS *Lib. V. & VI.* PROCOPIUS *de Bell Vandal. & Goth.* OROSIUS *Lib. VII. Cap. XXXVI. ſeqq.* PROSPER AQUIT. *in Chron.* BEDA *Lib. I. Hiſt. Eccl. gent. Anglorum Cap. XV.* SALUIANUS *Lib. VI. de Gubern. Dei.* Optime occidentalium regionum cladem, quam Germanorum migrationes attulere, & qua ex quaſi in Germaniam ſunt translatæ, ipſa hac deſcriptione uſus, deſignauit HIERONYMUS *Epiſt. XI. ad Acheruchiam Viduam. Innumerabiles,* inquit, *& ferociſſimæ nationes vniuerſas Gallias occuparunt. Quicquid inter Alpes & Pyrenæum eſt, quod Oceano & Rheno concluditur, Quadus, Vandalus, Sarmata, Alani, Sipedes, Heruli, Saxones, Burgundiones, Alemanni, &, o lugenda reſpublica, hoſtes Pannonii vaſtarunt! Mogontiacum nobilis quondam ciuitas capta atque ſubuerſa eſt, & in eccleſia multa hominum millia truci-*

Ad meridiem Gallia Cis-Alpina fines noſtræ deſignat nationis antiquisſimas.

Nationis fines.

IX. *Meridianus* Germaniæ limes ſuperat diſpiciendus, cum & hoc ex latere non tantum ſera demum ætate, ſed antiquitus omnino, Germanica natio poſſesſionum fines protulerit. Prouoco primum ad CISALPINAM GALLIAM, quæ, ſi multa largior, non tam a ſolis Gallis Cisrhenanis, quam præcipue etiam a Transrhenanis, primo puerascentis adhuc Romæ æuo infeſſa eſt, nouisque ſubinde impleta coloniis. Fuit inde æterna Romæ adoleſcentis hæc Ciſalpina Gallia æmula, adeoque illam bellis exercuit, vt pro ſalute non raro Romanis bellare neceſſe eſſet. Poſtremum hæc quidem Gallia Romani imperii facta pars eſt; attamen, ſi excipias Boios, ceteri Galli & Germani tutam lautisſimæ in Italia regionis poſſesſionem retinuerunt. Eorum vero illic fines & termini fuere, ab oceano & ad inferum mare *Varus* fluuius, Liguriam a Narbonenſi diſtinguens Gallia; ex Illyrici parte *Arſia*, paruus peninſulæ Iſtriæ fluuius; mediæ reſpectu Italiæ ad Adriaticum mare amnis *Rubico;* & ipſæ ad Septentriones *Alpes*, ſic tamen, vt in iis incertiores fuerint fines, nec potuerit determinari diſtincte, quæ fuerint citerioris aut vlterioris Galliæ, aut etiam Rhætiæ, Noriciue (*m*).

AN. V. C CXLIII. ANT. C.N DLXXXVIII.

Grauibus deinceps incurſionibus ex

X. Vt de *Rhætia Noricoque* dicere pergamus, poſtquam eæ prouinciæ in Romanorum veniſſent ditionem, maxi-

data. Vangiones longa obſidione deleti. Remorum Vrbs præpotens, Ambiani, Atrebates, extremique hominum Morini, Tornacus, Nemetes, Argentoratus, translati in GERMANIAM - - - Ipſæ Hiſpaniæ iam iamque perituræ contremiſcunt. Roma Vitam auro redimit.

(*m*) Hiſtoria Galliæ Cisalpinæ conſtitutæ eſt in LIUIO *Lib. V. Cap. XXXIII. ſeqq.* Varia inde bella, cum Romanis a Gallis adminiſtrata, ſcripſerunt POLYBIUS & LIUIUS. Fines Gallorum Cisalpinorum, & Cisalpinæ Galliæ, vide apud CELLARIUM *Not. Orb. Ant. Tom. I. Lib. II. Cap. IX. pag. 644. ſeqq.*

[illegible] maxima deinde contentione Germani Transdanubiani in limite illo perfringendo laborarunt; ſpe iam Romanarum illarum prouinciarum poſſeſſione deuorata. Nec nihilum profecere ad Danubium ſitæ ciuitates, ſed ſæpenumero illis Italiæ præmunitionibus, ita vt prouincias limitaneas vocare liceat, perfractis & labefactatis in *Italiam* ipſam penetrarunt, ferroque & incendiis omnia miſcuerunt. Sic *MARCOMANNI QVADI*que, ſic *SVEVI*, ſic *ALEMANNI*, ſic plurimæ gentes aliæ, ſemper intentis ad bella & incurſiones agendas animis, maximum continuumque Romanis faceſſierunt negotium, ut pro ſua ipſi ſalute propugnarent, imminentiaque propulſarent pericula. Non tamen & hic ante licuit potiri votis, ciſque Danubium & Alpes Germanici nominis ſtabilire fines, donicum ruente Roma Germaniam vbiuis maneret victoria, & parata Heſperiarum regionum poſſeſſio meridianarum terrarum traheret occupationem (*n*).

Sec. II. III.

hoc latere Romanorum res afflictatæ ſunt;

XI. Nempe quintum erat ſeculum, fatale Romanis, fauſtum fortunatumque Germanis, cum quoquoverſus irruerent hi in Romanas prouincias, & ſumma imperia inter ſe partirentur. Tum primi in Italiam VESIGOTHI effuſi bis expugnarunt Romam, & quam longa eſt lataque, omnem Italiam depopulati ſunt. Ea paulum ab Italia auerſa tempeſtate ALEMANNI Rhætias diripuerunt; BOIOARII Norico inſederunt: LONGOBARDI, HERVLI,

An. CCCCI. CCCCIX.

donicum Sec. V. omnes eorum Cisdanubianæ prouinciæ, & ipſa demum Italia, a Germanis occuparen-

(*n*) Sub variis imperatoribus, Antoninis, Valeriano, Gallieno, & paſſim aliis, Rhætiam, Noricum, atque Italiam adeo ipſam, Quados, Marcomannos, Sueuos, Cattos, Alemannosque, tentaſſe; ex EUTROPIO, VICTORE, ZOSIMO, & Hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptoribus, diſcimus. Nondum autem fatalis Romæ terminus frui votis ſpeque ſua Germanos permiſit.

tur, & hic etiam terminus noſtræ nationis latiſſime protenderetur.

RVLI, OSTROGOTHIque Pannonias & Illyricum lacerarunt. Vix autem breui calamitatum ceſſatione Italia refocillata, nouus ex *Germanica Africa* turbo omnia infima ſummis paria fecit, turbauit, miſcuit. VANDALI iam Siciliæ Domini, traiecere in Italiam, cepere vrbem, trucidarunt imperatorem, miſeraque demum relicta terra onuſti ſpoliis atque rapinis in Africam ſunt reuerſi. Nondum inde vigeſimus annus effluxerat, cum rex HERVLORVM Odoacer cum magna SAXONVM manu aduentaret, dirutoque demum calamitoſo imperio primus Germanorum in Italia nomen regis ſumeret. Paulo tamen poſt nouum Herulorum Italia regnum occubuit, nouumque OSTROGOTHORVM rex Theodoricus orſus eſt, quod ſatis diu omnem complexum eſt Italiam: & demum a Græcis euerſum nouæ LONGOBARDORVM dominationi ſtatim poſt Gothici imperii ruinas conſtitutæ, locum fecit. Sed hæc hactenus de finibus & Germaniæ regionis, & nationis Germanicæ, dicta ſufficiant (*o*).

Nationis fines.

An. CCCCLV.

An. CCCCLXXVI.

An. CCCCXCIII.

An. DLXVIII.

(*o*) Iidem auctores Germanorum in auſtrales Romanorum prouincias impreſſiones memorarunt, quos reliquarum in occidentem ſuſceptarum occaſione citauimus. Addantur HIERONYMUS *Epiſt. III. ad Hel.* ibi *Romanus orbis ruit:* JORNANDES *de Reb. Get.* qui victorias Gothicas & Vandalicas, cum ISIDORO *in Chron. Gothorum & Vandalorum perſequitur:* PAULUS DIACONUS *Lib. II. Cap. VI. ſeqq.* Longobardorum in Italia conditi regni ſcriptor: EUGIPPII *Vita S. Seuerini;* Rugiorum, Herulorum, aliarumque Germanicarum gentium, memorabilium eius æui actorum pleniſſima.

LIBER

Digitized by Google

LIBER II.

DE NATVRALIBVS NOTIS, SILVIS, FLVVIIS, MONTIBVS, *VETERIS GERMANIAE.*

Naturales regionum notæ neceſſario ſpectandæ.

NATVRALES NOTAE SILVAE, FLVVII, MONTES VETERIS GERMANIAE iam ſecundam noſtram exſpectant conſiderationem; re ſane non parum deliberata, nec apud quempiam, credo, improbanda. Sunt ſcilicet, vt præter iucundam harum rerum contemplationem magnæ vtilitatis, ex ea noſtra cura emergentis, mentionem faciam, amnes, ſaltus, iugaque montium, ſolæ propemodum prouinciarum notæ: quæ & perſtant, ætatemque ferunt, rarasque ſubeunt mutationes; & non raro ab antiquis auctoribus deſcriptæ, maximam regionum fines deſignandi ſubminiſtrant opportunitatem. Vt autem genitiuis corporum notis, ſi quæ ob-

Digitized by Google

obſeruatæ ſunt, homines optime dignoſcuntur, ſic vtique terrarum ſcrutatio non parum indiget illius naturalis variationis abſoluta cognitione. Quod præſertim in noſtra perdifficili maximeque intricata geographia nihil, quod vel minimum adiuuet inueſtigationem, poſſit negligi; inde potisſimum illius tractationis multifarius vſus ſatis elucet, & præſtantia.

Naturalis ſ(o)li conditio.

CAPUT I.
GENERALIS REGIONIS CONSIDERATIO.

I.

Generalis regionis conſideratio vnde inſtruenda?

ENimuero volo hic, nam eſt commodus rei locus, præmittere breue de patrii noſtri ſoli antiqua conditione iudicium. Hæc GENERALIS REGIONIS SPECTATIO apta erit illuſtrare ſingularem inſpectionem illius a natura profectæ terrarum Germaniæ exornationis, quam paulo poſt ſuſcipiemus. Vel autem illa antiqui ſtatus notitia a Romanis Græcisque ſolis capienda erit; vel ſimul ex præſentibus a nobis æſtimanda. Illud & quidem nemo ſuaſerit, ſi ſane nouit Romanorum vaniloquentiam, & ſi intellexit graues cauſas, cur hic contra veritatem dicere & ſcribere ipſis maxime fuerit conſultum. Et igitur iure meritoque cum Romanorum narratibus noſtrum erit ex præſentibus deductum tutiusque iudicium conferendum. Quod diligenter factum facile omnem errandi excludet

Naturalis ſoli condi- [illegible] cludet occaſionem, iuſtamque naturalis vetuſtæ noſtræ patriæ conditionis cognitionem nobis tribuet.

II. Primos ſi placet Romanos Græcosque auctores audire, magnum profecto, ſi ipſis habuerimus fidem, nos noſtræ antiquæ patriæ inſpiciendæ faſtidium ceperit. Fuiſſe, aiunt illi, *Germaniæ ſolum, licet aliquantum ſpecie diſſimilitudinem habuerit, in vniuerſum tamen aut fluminibus impeditum, aut fœdum inuiumque paludibus, aut ſiluis montibusque horridum.* *Terram* ipſam adſeuerant *ſterilem adſpectuque triſtem, frugiferarum arborum impatientem; nec prope quam improcerorum pecorum fœcundam* exſtitiſſe. Quidam alii *rigores perpetuos, intemperiem aëris maximam, cœlique extremam inclementiam,* incuſant, tantum non deteſtantur. Neminem ergo, decernunt vniuerſi, fuiſſe Aſia, aut Africa, aut Italia, relicta *Germaniam* petiturum, *informem terris, aſperam coelo, triſtem cultu adſpectuque;* niſi ſi cui ſit patria. Quæ & alia plura iſtiusmodi paſſim apud auctores occurrunt iudicia *(a)*.

Romanorum Græcorumque de patrii ſoli priſca conditione narratus proponuntur;

III. Er-

(a) Cæsar *Bell. Gall. Lib. I. Cap. XXXI.* ex Diuitiaci Aedui oratione memorat quidem; *neque enim conferendum eſſe Gallicum cum Germanorum agro, neque hanc* (Gallicam) *conſuetudinem victus cum illa comparandam:* quod ſane nemo, qui Galliam Germaniamque contenderit, negare auſit. Sed vbi *Bell. Gall. Lib. VI. Cap. XXI. ſeqq.* Germanorum mores & patriam deſcribit, non quidquam dicit, quod nimiæ Germanici ſoli eius æui infelicitati fidem faciat. Moderate adhuc Strabo *Lib. VII.* Germaniæ τὴν λιτότητα τοῦ βίου, *tenuitatem victus,* tribuit. Nec abs cauſa Pomponius *Lib. III. Cap. III. Terra ipſa,* inquit, *multis impedita fluminibus, multis montibus aſpera, & magna ex parte ſiluis ac paludibus inuia.* Tacitus vero *Germ. Cap. V.* nimium videtur veterem noſtram Germaniam deſpicere. *Terra, etſi aliquando,* inquit, *ſpecie differat, in vniuerſum tamen aut ſiluis horrida, aut paludibus fœda. - - - ſatis ferax, frugiferarum arborum impatiens, pecorum fœcunda, ſed plerumque improcera, ne armentis quidem ſuus honor, aut gloria frontis.* Et idem *Cap. II. Germaniam* dicit *informem terris, aſperam cœlo, triſtem cultu adſpectuque, niſi ſi patria ſit. Ann. Cap. XXIV. Lib. II. truculentia cœli,* ait, *præſtat Germania:* & *Hiſt. Lib. IV. Cap. LXXIII. paludibus & ſolitudinibus ſuis relictis* Germanos Gallias adpetere. Ante Tacitum Seneca *de Prouid. Cap. IV, Germanos perpetua hieme, triſte cœlum, premit, maligne ſolum*

Digitized by Google

& per partes ſingulas examinantur atque refelluntur:

Naturali ſoli conditio.

III. Ergo igitur ſoli noſtræ antiquæ patriæ tam ſors obtigit dura, vt præter ceteras ſub eodem cœlo ſitas regiones aëre ſoloque penitisſimam referret barbariam? Dicendum ſic vtique erat teſtibus Romanis; cauſa licet ignoraretur, cur tantum interſit inter noſtram & illam a Romanis deſcriptam Germaniam. Quorum vero friuolis opinionibus examinatis & refutatis, ſimulque errorum indicatis cauſis, facillime veritas aperietur. Flumina proinde, vt examinemus cauſam, ſatis frequentia in Germania & fuerunt olim, & hodieque occurrunt. Perperam id vero vituperari, vitioque regioni dari, quis non intelligit? cum ſcilicet minime fluuii in noſtræ patriæ damnum vergant, ſed commodum; dum quippe mirifice iis adiuuentur nauigationes, & maxima commerciis naſcatur opportunitas. Paludes, ſi eas ſpectamus, non hodie frequentes adeo reperiuntur, nec ſuperant ſiluæ ſaltusque nimii. Lacus equidem potuiſſe ſiccari arte; ſiluasque, ſi ſit opus agris, non difficulter exſcindi, quotidiana docet experientia: nec itaque prorſus negauerim, hac in cauſa antiquæ Germaniæ, quam noſtræ, diuerſum fuiſſe ſtatum. At tanti tamen non eſſe potuiſſe hanc diuerſitatem, vt fœda paludibus, inuiaque ſiluis, vetus Germania dici meruiſſet, manifeſtum eſt. De montibus prope nihil dicere attinet. Si qui enim fuere antiquitus, non ſitum iſti mutarunt aut ſpeciem. Quod ſi au-

ſterile ſuſtentat; imbre, culmo aut fronde defendunt, ſuper durata glacie ſtagna perſultant. Tacitum ſequuti alii, maxime poëtæ, inſigniter atque aſpere Germanicam terram cœlumque vituperarunt. Statius Silu. *Lib. X. Carm. I.* memorat.

Sarmaticasque hiemes, Iſtrumque, & pallida Rheni
Frigora.

Scythicas pati pruinas Florus *in Verſibus ad Hadrianum* pro eo dicit, quod Cæſar in Germania agere concupierit. Aet. Spartianus *Vit. Adr. Cap. XVI.* Lucianus *de hiſtoria recte conſcribenda libro* Κασπιακὴν χιόνα καὶ τὸν Κρύσταλλον τὸν Κελτικὸν, *Caſpias niues, & glaciem Celticam,* id eſt, *Germanicam,* coniungit. Panegyrici, quorum dedimus verba, nil, niſi paludes atque ſiluas in Germania memorant, horridamque barbariam quaſi deteſtantur. Abſtinemus a cetera moleſta iſtiusmodi iniquorum iudiciorum, quæ paſſim adhuc erunt obuia, collectione.

Digitized by Google

Naturalis ſoli condi. tio.

ſi autem nequit Italia, licet Appeninis iugis montium aliisque diſtincta, horrida vocari; ſaltem & perperam Germania iſta venit adpellatione. Parum porro de ſoli ſterilitate & inopia contenderim. Italia enim profecto, & Gallia, tunc conſiderata, quibus in regionibus agrorum hortorumque elegantisſima cultura erat vſu recepta; earum vtique intuitu ſterilem Germaniam infœcundamque recte dixiſſes. Extra ceteroquin illam comparationem conſtat, ſatis feracem Cereris, multoque, quod ſequacius præſertim oſtendit æuum, feraciorem vuis, antiquam Germanicam terram fuiſſe; vt inde nec iſta incuſatio ſine omni nota prætermitti posſit. Iam per tot a Romano æuo ſecula noſter admittit ager cultionem, laboribusque indefesſis curatus eſt. Cœperunt maiores iam noſtri reliquarum gentium delicias, hortorumque voluptates, amare. Si ergo ad hodiernam reſpiciatur tellurem, prorſus ſterilitas adpareret nulla, & feracisſima videretur regio. Sed non ingratiis largior, ſubeſſe cauſas, vt ſpecie facieque hoc *noſtrum* & antiquum patriæ ſolum differat. Hoc tantum contendo, ipſam Germanici ſoli habitudinem fruſtra de nimia ſterilitate a Romanis Græcisque eſſe accuſatam.

IV. Itaque, vt pergamus dicere ſententiam, non imus inficias, in quibusdam per maiorum noſtrorum frugalitatem triſtiorem cultu adſpectuque patriam noſtram fuiſſe; quam paterentur delicati aut Italici, aut Gallicani, mores. Profecto tamen quocunque nos vertimus, reperimus plurima, vnde ipſo antiquo æuo præſtantia Germanici ſoli mereatur commendari. Copia frumenti atque fructuum, quam ipſi teſtantur Romani, inopiam ſolique paupertatem exprobratam refutat. Ipſa metallorum in terræ noſtræ viſceribus inuentorum vbertas indigentiam noſtræ regionis memoratam retundit. Potuiſſent ſane maiores noſtri eſſe diuites, nec id quispiam Germanicarum rerum gnarus facile negauerit. Sed viles fuerunt operæ, & ſeruiles labores, quos adeo oderunt,

ſaniori iudicio de priſco Germanici ſoli ſtatu addito;

runt, vt pauperes eſſe paucisque contenti mallent, quam ſudore parare omnium rerum abundantiam. Vis porro & multitudo immenſa populorum, qui Germaniam habitarunt, vix videtur admittere, tam paludoſam ſilueſtremque fuiſſe terram, quam Romani commenti ſunt. Adde, hoc demum aperte, aut errorem, aut mendacia Romanorum, arguere, quod de perpetuo rigore cœlique inclementia, auctores ſcripſere. Non noſtra mutauit terra ſitum; nec cœlum temporis diuturnitate cœpit miteſcere. Si vero hiemem exceperis, reliquas anni partes illum rigorem cœli prope ignorare, ſatis iam eſt in comperto (*b*).

Naturalis ſoli conditio.

& adiectis cauſis, quæ Græcos in errorem, Romanos

V. Vnde proinde, quod diſputatis illis Romanorum ſententiis libet quærere, Græci Romanique auctores ſuos narratus aut excuſabunt, aut tuebuntur? Græcos, inquam, vagi de Scandinauiæ extremæ conditione rumores facile potuere decipere,

(*b*) *Sati ferax* fuit Germania. Ita commode legit CLUUERIUS *in Tacito Cap. V.* loco *ſatis ferax*; quod ſenſum non adeo expeditum habet. Frumenta adeoque Romani hoſtes ſuccidere in Germania conſueuere, vbi pugnandi copia non data eſſet. CÆSAR *Bell. Gall. Lib. IV. Cap. XIX.* TACITUS *Ann. Lib. I. Cap. LVI. cum Germ. Cap. XVI.* HERODIANUS *Lib VII. Cap. II.* Pabulorum in Germania ſatis fuit. *Nam quid laudatius Germania pabulis?* ait PLINIUS *Lib. XVII. Cap. IV.* Gallorum pecora & armenta trans fluuium miſſa, vt meliorem paſtum capeſſerent. CLAUDIANUS *de laud. Stilic. Lib. I. v. 224.*

Vt iam trans fluuium non indignante Caico
Paſcat Belga pecus, mediumque ingreſſa per Albim
Gallica Francorum montes armenta pervrrent.

Argentum & aurum Germaniæ quasdam venas gignere; TACITUS *Germ. Cap. V.* ſe ignorare dixit. Ipſe tamen *Ann. Lib. XI. Cap. XX.* oſtendit; Curtium Rufum in agro Mattiaco recluſiſſe *ſpecus quærendis venis argenti.* In iisdem Mattiacis ſalubres calidosque fontes PLINIUS *Lib. XXXI. Cap. II*, & aquas ſalubres AMMIANUS *Lib. XXIX. Cap. IV.* oſtenderunt: nouo inſignis naturæ beneficii iam olim indicio. Salis, qui coqui poſſit, copiam, in Germania oſtendunt VARRO *de re ruſtica*; PLINIUS *Lib. XXXI. Cap. VII.* & TACITUS *Lib. XIII. Cap. LVII.* Multitudinem in Germania hominum, qui niſi benigniore ſolo ægre vitam toleraſſent, nemo iam non uidit. Sed loco omnium teſtimoniorum vnum adhuc SOLINUM *Cap. XXIII.* audiamus. *Diues*, inquit, *virorum terra*, (eſt Germania) *frequens populis numeroſis, & immanibus.*

cipere, vt generatim de omni Germania interpretarentur, qood in extremis ad ſeptentrionem oris fortasſis verum eſſet: homines adeoque iſtos parum cum Germanis habentes commercii non ægre excuſauerimus. Tamdiu vero in Germania magna Romanos militaſſe, tot habuiſſe eos ex Germanis aut ſeruos, aut milites; facit vtrumque, vt minime illos vera Germanicæ telluris conditio latere potuerit. Quid ergo de his iudicabimus? Nimirum toties a Romanis, totius iam orbis dominis, tentata Germania, vim non fortiter tantum excepit inimicam, ſed & fregit. Non pertæduiſſe credemus Romæ creberrimæ turpisque repulſæ, quam Germanos toties impugnando acceperunt? Non Romanam arbitrabimur ambitionem quam maxime eſſe a noſtris maioribus, ſuam libertatem non mordicus tantum defendentibus, ſed & ſeruitutem ipſis Romanis pasſim minitantibus, offenſam? Quid magis tum commodum, Romanæque conſultum vanitati, quam cum vulpe ex fabula deſpicere ſpernereque vuas, quas vorare non liceret. Ea profecto, ſi volumus fateri vera, & paucis errationis, immo potius mendaciorum, cauſam prodere, ignominiæ frequentisſima a Romanis relatæ excuſatio erat & disſimulatio; placere ſibi relinquere nec amplius tentare regionem, cultu adſpectuque triſtisſimam, terris deformem, aſperam cœlo, & quam licet ſuperatam victamque, nemo tamen ſit vnquam petiturus, niſi cui ſit patria.

ad mendacia, adduxerint.

VI. Pudet vero tædetque turpis nouorum quorundam auctorum hallucinationis, qui Romanos non ſine quadam ſpecioſa cauſa aut errantes, aut mentientes, melioribus neglectis rationibus, ſequuti, ſuæ patriæ ipſi fecere iniuriam, eamque ex Romano deſcripſerunt ore. Eos ſi perorantes cauſam præſertim Romanam audieris, vaſtisſimas in Germania ſolitudines, æternas noctes, triſtes rigores, ſiluasque paludesque continuas, præterque ſentes vepresque nihil quæſieris. Puros putosque, ſi nationis noſtræ primæ conditionem

Nuperorum ſcriptorum hallucinatio ex inconſulta Romanorum ſcriptorum imitatione orta indicatur & taxatur.

Naturalis ſoli conditio.

nem ex iis quæſieris, barbaros credideris ibi habitaſſe, ab omni humanitate alienos, toruos cultu adſpectuque, belluinamque prorſus, ſine iure, ſine decore, ſine aris, ſineque focis, agentes vitam. Legeris immenſum quantum ſibi ſuoque gratulantes æuo, quod demum deſerta barbarie morum liceat viuere beatioribus (*c*). Nempe Romanam vanitatem erratio iſtæc, nemine dubitante, longe ſuperat. Quod tamen pertinet ad mores, cum alia occaſione acturi de iis ſumus, ſatis abundeque commentitias futileſque redarguemus ſententias. Aſt quæ de ſoli patrii perperam ſenſere natura, Romanoſque imitati ſcriptores inſulſo blaterarunt clamore, iam adeo per hactenus dicta falſi ſunt conuicta, vt prorſus fruſtra in retundendis iſtiuſmodi adſertionibus laborauerimus. Iam etiam nimis in re, quam per tranſitum fuit animus attingere, fuimus multi; protinuſque inde ad propriam huius loci, fluminum, montiumque & ſaltuum, veteris Germaniæ pertexendam hiſtoriam feſtinamus.

(*c*) Parco nominibus eruditiſſimorum virorum, qui crebro per iſtum ſunt errorem lapſi, vt Romanorum vſi ore & more, non bene ſubductis rationibus, ipſi ſuæ iniuriam fecerint patriæ aut nationi. Maxime cerno, multos vocabulorum *Barbariæ* & *Barbarorum*, quibus Romani noſtram regionem & gentem compellarunt, vim atque poteſtatem non ſatis perſpexiſſe, adeoque *Barbariam* de *infeliciſſima regione*, *Barbaros* de *incultis*, *horridis*, *ferinisque moribus adſuetis*, *hominibus*, eſſe interpretatos: cui hallucinationi ſuperiori loco repugnauimus. Poteſt autem id præiudicata a ſcholis usque opinio, vt plerumque miremur aliena, Romanaque præcipue extollamus, noſtrarum rerum, præſertim vetuſtiorum, vt ignorantes, ita & incurioſi.

CAPVT

CAPVT II.
FLVVIORVM GERMANIÆ ENVMERATIO.

I.

FLVVIORVM GERMANIAE, nam horum conſideratio reliqua præcedet, omnes prope in ſeptentrionalem oceanum exonerantur; aut aliorum fluminum alueos ſuis augentes aquis; aut ipſi in vnum pluraque ora excurrentes. Solus eſt DANVBIVS fluuius, qui diuerſam ſibi viam peragrandam ſumit. Is quippe Abnoba monte ortus verſus ſolem orientem maiorem Europæ peruadit partem; denique in Euxinum Pontum per multa irruit oſtia. Et eſt ingenti iſti, facileque principi Germaniæ fluuio, antiquum conſtanterque Græcis Romanisque ſeruatum nomen *DANVBIVS*, quousque a Germaniæ partibus & vltra currit. Ex quo vero diuerſas prouincias perluſtrare incipit, tunc vocabulo mutato *ISTER* conſueuit antiquitus adpellari; vt tamen fines terminique nominis vtriusque ſemper manſerint inter eruditos diſputabiles. Succedente, quod addimus, ætate, promiſcuus vtriusque nominis vſus fere obtinuit. (*d*). Fluuiorum conſideratio. Danubius.

II. Da-

(*d*) Europæ nobiliſſimus fluuius, *μέσην σχίζων τὴν Εὐρώπην*, *Europam mediam diuidens*, vt ait HERODOTUS *Lib. II. Cap. XXXIII.* DANUBIUS conſtantius adpellatur, ipſa etiam ſeriore ætate. ISTRI nomen a JORNANDE, PAULO DIACONO, & ſequentis æui auctoribus, iam etiam ab AUSONIO *Idyll. X. v. 424.* & AMMIANO *Lib. XXII. Cap. VIII.* littera adſpirationem ſignante auctum eſt; & ibi plerumque *Hiſtrum* nominari reperis. Fluuium TACITUS *Germ. Cap. I.* bene deſcribit: *Danubius*, inquit, *molli & clementer edito montis Abnobæ iugo effuſus, plures populos adit, donec in Ponticum mare ſex meatibus erumpat: ſeptimum enim os paludibus hauritur.* Conf. PLINIUS *Lib. IV. Cap. XII.* *iuga montis Abnobæ, ex aduerſo Raurici Galliæ oppidi*, collocans: SOLINUS *Cap. XIX.* qui ait: *Iſter Germanicis iugis oritur, effuſus monte, qui in Rauracos Galliæ*

II. Danubio ex vtraque ripa, & qua olim alluit Germaniam, & qua diſterminauit Vindeliciam, Ripenſeque Noricum, varii miſcentur amnes; quorum nomina, quod paſſim ſunt in hiſtoriis clara priſcis, & apta adiuuare nonnunquam in- *Fluuiorum Hiſtoria.*

ſpectat: LX amnes in ſe recipit, omnes ferme nauigabiles; ſeptem oſtiis Pontum influit: AMMIANUS *Lib. XXII. Cap. VIII.* eadem ſcribens cum SOLINO, præter quod orientem dicat Danubium *prope Rauracos montes, confines limitibus Rhæticis:* OUIDIUS *ex Ponto Lib. IV. El. X. v. 57 58.*

- - - *Quos inter* (ſubaudi amnes) *maximus omnes*
Cedere Danubius ſe tibi Nile negat.
Copia tot laticum, quas auget, adulterat vndas:
Nec patitur vires æquor habere ſuas.
Quin etiam ſtagno ſimilis pigræque paludi
Cæruleus vix eſt, diluiturque color.
Innatat vnda freto dulcis, leuiorque marina eſt;
Quæ proprium miſto de ſale pondus habet.

AUSONIUS *Epigr. IV.* in quo Danubius Auguſtos alloquitur.

Danubius penitis caput occultatus in oris,
Totus ſub veſtra iam ditione fluo:
Qua gelidum fontem mediis effundo Sueuis,
Imperiis grauidas qua ſeco Pannonias:
Et, qua diues aquis Scythico ſoluo oſtia ponte
Omnia ſub veſtrum flumina mitto iugum.

Danubium Germaniæ Romanique imperii ſemper limitem fuiſſe, ante dictum eſt. Vt vaniloqui autem Romani falſas victorias crebro conſueuerant celebrare, ita paſſim victum eos & captiuum Danubium gloriari cernimus. Numi plures rem teſtari poterant. Præter Auſonium unus adhuc MARTIALIS prodeat. Hic *Lib. VII. Epigr. LXXIX.*

At tibi, inquit, *captiuo famulus mittatur ab Iſtro.*

Maxime etiam iſtiusmodi vaniloquentiæ CLAUDIANI carmina plena eſſe repereris. Sed hæc tranſeant. Binominem eſſe fluuium, modoque Danubium, modo Iſtrum, vocari, iam accepimus: ſed, quibus regionibus *Danubius* ſit, & quibus alio *Iſter* nomine, diſſenſionibus auctorum maxime eſt incertum, niſi quod conueniatur in eo, ab occaſu Danubii, in oriente iſtri, valere nomen. POMPONIUS *Lib. II. Cap. I. Per immania magnarum gentium diu Danubius eſt: deinde aliter adpellantibus accolis fit Iſter.* Nullum hic repetis utriusque nominis terminum. PTOLOMÆUS autem *Lib. III. Cap. VIII,* ἀπ' Ἀξίυ πόλεως ἤδη καλεῖται ὁ Δανέβιος μέχρι τῦ Πόντυ, καὶ τῶν ἐκβολῶν Ἴςρος: *Ab Axiopoli,* inquit, *iam vocatus Danubius, ad usque Pontum & oſtia, Iſter.* At Axiopolis in Mœſia inferiore eſt prope Getarum regionem. PTOLOMÆO tamen conſentit STRABO *Lib. VII,* τὰ κάτω μέχρι τῦ Πόντυ, τὰ περὶ τὸς Γέτας, καλοῦσιν Ἴςρον. *Inferiores ad Pontum vsque,* (fluminis partes) *quibus Getæ ſint vicini, Iſtrum adpellant.* Contra PLINIUS *Lib. IV. Cap. XII Per innumeras,* ait, *lapſus gentes Danubii nomine, immenſo aquarum auctu, &*

Digitized by Google

Fluuiorum Hiſtoria.

inueſtigationem noſtram, percenſere non piget. Sunt itaque a ſiniſtra ripa a Danubii ortu *LEMANNVS*, idem ille *Almona*, quem Caroli Magni hiſtoria fecit celebrem; *NÆVVS* deinde cum *REGINO* atque *MARO* in Nariſcis, Marcomannis, Quadiſque prioribus, fluuii: quibus ex eiusdem lateris ima parte *CVSVS* accedunt & *GRANVA*, vltimi ad priſcum Germaniæ limitem in Quadis poſterioribus amnes, & Antoninorum expeditionibus clari (*e*). Dextram Danubii in

Amnes in Danubium a ſiniſtra

Vnde primum Illyricum adluit, Iſter adpellatur. Breuiorem hic vſum vocabuli *Danubii* oſtendit; ſed breuiſſimum & diſtinctiorem Agathemerus *Lib. II. Cap. IV.* Ὁ Ἴστρος, ὃν μέχρις Οὐϊδοβώνης πόλεως Δανούβιον καλοῦσιν. *Iſter, quem ad Vindobonam vsque Danubium vocant.* Et quidem Græci mediis partibus plerumque ex Agathemeri poſitione flumen Iſtrum adpellitant; Latini frequentius Danubium. Vid. Florus *Lib. IV. Cap XII.* de Dacis; Vopiscus *Aurel Cap. XXXIX.* de iisdem; Eutropius *Lib. VI Cap. II. & VIII* de Curionis Dardanico, & Luculli Thracio, bello; ſemper hi Danubium flumen nominantes: Pæanius *in Eutropii locis Lib. VI. & Lib. IX. Cap. IX.* Ἴστρον reddens, qui Eutropio dictus erat *Danubius*; Xiphilinus, & alii Græci, qui plerumque Dacos Iſtro admouent. At, cum arbitrii res ſit, commode putamus, poſſe Plinii ſententiam nos amplecti, & Danubium dare Germaniæ, exteris regionibus Iſtrum. Sic & Florus *Lib. IV. Cap. XII.* cum de Dacis paulo poſt diceret, eos, *quoties concretus gelu Danubius iunxerat ripas, decurrere conſueuiſſe & vicina populari*: ante tamen Iſtri vſus iam in Pannoniis eſt vocabulo; *Pannonii duobus ſaltibus, ac tribus fluuiis, Drauo, Sauo, Iſtroque, vallabantur.*

(*e*) *LEMANNUM* vocauit Isidorus, quem Is. Pontanus *Orig. Francic. Lib. II. Cap. II.* emendauit, & *Alemannum* ſubſtituit. Perperam autem ab hoc amne, licet id Pontano ſit viſum probabile, Alemannorum deriuari nomen, alias docebitur. *ALMONAM* adpellat Poeta Saxon. *de geſtis Car. M. Lib. III ad ann. DCCXCIII.* & *Almonum* ad eundem annum auctor *Annal. rer. geſt. a Car. M. apud* Reuberum: ibi vterque conatum Car. M. vt Almonam amnem, hodie *Altmühl* dicitur, cum *Radantia*, quem vocat, *Rednitz* amnis eſt, coniungeret; promtamque adeo nauigationem ex Rheno, per Mœnum, Radantiam, atque Almonam, in Danubium procuraret, deſcribens. Tres fluuii ſine nominibus a Ptolomæo *Lib. II. Cap. XI.* in medium prolati, putantur eſſe amnis *Bregentz*, ex Sueuia in Danubium excurrens; *Nauus*, Transdanubianam Boioariam ſecans; & demum *Marus* fluuius, ex Morauia profluens in Danubium. Coniecturas ſuas hac in cauſa probat Cluuerius *Germ. Ant. Lib. III. Cap. XXIX.* Cete-

& a dextra ripa irruentes. *Fluuiorum Hiſtoria.*

in Vindelicis ripam *ILARGVS*, Tiberii nobilis victoria, primus ſecat; & alter *GVNTIA*, tertiusque *LYCVS*, qui *VINDONE* hauſto amne vno in Danubium irruit alueo, medioque æuo hodieque Boiariam ab Alemannia diuidit. *ABVSINVM* minorem amnem, Abuſina vrbs, ad quam Danubio miſcetur, illuſtrauit. *ISARGVS* Iſarcis populis videtur dediſſe antiquum nomen; isque extremus ex antiqua Vindelicia in Danubium amnis incidit. *ÆNVS* diuiſit a Norico Vindeliciam; auctusque *IOVAVI*, aliorumque minorum amnium, aquis intrat in Danubium. *ANISVS* denique tam ortus quam conditus intra Norici fines; vbi in Danubium intrat, vt ex ſequaciori æuo iſtud memorem, Hunnici Francicique imperiorum Caroli Magni æuo fuit terminus. Addimus *MVRVM DRAVVM*que, confluentes; ortos in Rhætia, adoleſcentes in Norico, vno demum alueo per Pannoniam in Danubium excurrentes (*f*).

III. Quo-

rum nec Bregentz, nec Nabe, amnes, ſunt vetuſtati cogniti. *MARUS* autem laudatur a PLINIO *Lib. IV. Cap. XII.* qui *Morum*, conueniente cum hodierno regionis Morauiæ nomine compellatione, vocauit; porro a TACITO *Ann Lib II. Cap. LXIII.* Hic ad TACITUM male cum Maro, STRABONIS Mariſium, HERODOTI Marin, JORNANDIS Mariſiam, AETHICI que Margum, LIPSIUM commiſiſſe, tranſeundo monemus: Margis quippe Moeſiæ amnis eſt, & cetera vocabula vnum Dacici quondam regni amnem, cui nihil cum noſtro Maro, niſi nominis levis ſonus, commune eſt, ſignant. *REGINUS* amnis non eſt magis, quam aut Nanus, aut Bregentz, antiquitati notus; niſi eius indicia fida ſint caſtra confluenti Regino cum Danubio in dextra ripa oppoſita, quibus *Reginorum* nomen fuit; quorumque loco hodie nobiliſſima vrbs *Regenſburg* viſitur. Verum *CUSUS* & *GRANUA*, Quadorum fuere flumina ſatis celebria. Cuſum meminit TACITUS *Ann. Lib. II. cap. cit.* Granuam ANTONINUS *imperator περὶ ἑαυτοῦ libro I.* Hic inter *XIV. & XV. ſectiones* interſertum eſt, Τὰ ἐν Κουάδοις πρὸς τῷ Γρανούᾳ, *hæc in Quadis ad Granuam*; vt, licet dubio res non careat, videatur tamen lemma ad conſequentia magis, quam ad antecedentia, pertinere.

(*f*) *ILARGUS* inter Licum & Briganrinum lacum nunc *Iler* eſt, Sueuiam ſecans. Eum memorat PEDO ALBINOVANUS *Elegia ad Liuiam, Vers. 383.*

Quod ſpes implerunt maternaque vota Nerones:
Quod pulſus toties hoſtis utroq; duce.
Rhenus & Alpinæ Valles, & ſanguine nigro
Decolor infecta teſtis Ilargus aqua.

Fluuiorum Hiſtoria.

III. Quoniam in meridionali Germaniæ antiquioris termino fluuios potiores, qui in Danubium exeunt, & apud auctores habent nomina, modo conſiderauimus; dicendum ſimul cenſuimus de propriæ Rhætiæ fluuiis, qui, licet diuerſam peragrent viam, in Germaniæ tamen ius poſtmodum cum Rhætia pertranſiere. Sunt *ATHESIS amoeni* notatus nomine; *ADDVA*, qui per *LARIVM* decurrit lacum; *MINCIVS*, qui *BENACVM* ſecat; omnes in Rhæticis orti iugis & procurrentes in Italiam: in qua prior quidem amnis, poſtquam directo diu curſu meridiem petiit, flexa deinceps via ad orientem procurrit, & prope Padi oſtia Adriæ miſce-

Amnes cis Danubium ex Rhætia in Italiam procurrentes.

H 2 tur:

Namque loco *Itargi*, ſeu *Iturgi*, hic *Ilargum* legendum eſſe, additæ *Alpinæ Valles* facile declarant. *GUNTIA* amnis, nobilis oppido cognomine iuxta ſito, quod *Itinera* & *Notitiæ Imperii* habent. Danubii etiam *tranſitum Guntienſem*, quem EUMENIUS *Paneg. Conſtantii Cap. II.* memorauit, ad Guntiam ſpectare Amnem, nnn eſt dubium. *LICUS* & *Lichus*, celebrioris exſtitit famæ amnis: hodie, quod nemo dubitat, *Lech* dicitur. Primus eum memoravit OUIDIUS *ex Ponto Lib. I. Eleg. V. Vers. 21.*

Torquet enim fortuna parum, niſi Licus in Hebrum
Confluat, & frondes Alpibus addat Athos.

Aliis hic *Lycus*, aliis *Nilus*, mihi Vindelicus *Licus*, placet: quod enim Thraciæ & montem, & flumen, nominat, non elegantius quicquam, quam cum Alpibus noſtrum Licum, illis potuit opponere, resque difficillimas fortunæ luſui eſſe, declarare. PTOLEMÆUS *Lib. II. Cap. XII.* λύκιον habet, qui haud dubie noſter Licus eſt. Cum *Vindone*, qui hodie *Wertach* dicitur, inglorio ceteroquin amne, rurſus licus a VENANTIO FORTUNATO, & PAULO DIACONO, celebratur. Ille *Lib. IV. de S. Martino ait*;

Pergis ad Auguſtam, quam Vindo Licusque fluentat.

Hic *Lib. II. de Longob. Cap. XIII.* de eodem itinere ex Fortunati carminibus, quod fatetur, *ad Briones & Auguſtam ciuitatem, quam Virdo & Lech fluentant, iter fuiſſe*, ſcr bit. Nomen fluuii *Virdo* apud DIACONUM, in hodiernum amnis nomen *Wertach* elegantius, quam alterum *Vindo*, quadrare, perſpicuum eſt: nec auſim tamen FORTUNATUM emendare, cum RICARDUS poëta multo poſtea *Auſtr. Lib. II.* veterem ſcripturam expreſſerit, deſinente modo mutata forma;

Reſpicit & late fluuios Vindamque Licumque.

Abuſinus hodie *Abenſt* dicitur; nec niſi ex oppido, in itineribus laudato, antiquitati cognitus eſt. *ISARGUS* etiam *Iſarus* eſt, vulgo *Iſer* dicitur; ſed præter gentem Iſarcos, qui ab eo accepere nomen, parum a ſcriptoribus vetuſtis memoratur. STRABONIS enim Ἴσαρος, quem *Lib IV.* profert in medium, Atagin accipit, & cum hoc ab Atheſi acceptus, in Adria-

& a dextra ripa irruentes.

in Vindelicis ripam *ILARGVS*, Tiberii nobilis victoria, primus ſecat; & alter *GVNTIA*, tertiusque *LYCVS*, qui *VINDONE* hauſto amne vno in Danubium irruit alueo, medioque æuo hodieque Boiariam ab Alemannia diuidit. *ABVSINVM* minorem amnem, Abuſina vrbs, ad quam Danubio miſcetur, illuſtrauit. *ISARGVS* Iſarcis populis videtur dediſſe antiquum nomen; isque extremus ex antiqua Vindelicia in Danubium amnis incidit. *ÆNVS* diuiſit a Norico Vindeliciam; auctusque *IOVAVI*, aliorumque minorum amnium, aquis intrat in Danubium. *ANISVS* denique tam ortus quam conditus intra Norici fines; vbi in Danubium intrat, vt ex ſequaciori æuo iſtud memorem, Hunnici Franciciq̃ue imperiorum Caroli Magni æuo fuit terminus. Addimus *MVRVM DRAVVM*que, confluentes; ortos in Rhætia, adoleſcentes in Norico, vno demum alueo per Pannoniam in Danubium excurrentes (*f*).

Fluuiorum Hiſtoria.

III. Quo-

rum nec Bregentz, nec Nabe, amnes, ſunt vetuſtati cogniti. *MARUS* autem laudatur a PLINIO *Lib. IV. Cap. XII.* qui *Morum*, conueniente cum hodierno regionis Morauiæ nomine compellatione, vocauit; porro a TACITO *Ann Lib II. Cap. LXIII.* Hic ad TACITUM male cum Maro, STRABONIS Mariſium, HERODOTI Marin, JORNANDIS Mariſiam, AETHICI que Margum, LIPSIUM commiſiſſe, tranſeundo monemus: Margis quippe Moeſiæ amnis eſt, & cetera vocabula vnum Dacici quoodam regni amnem, cui nihil cum noſtro Maro, niſi nominis levis ſonus, commune eſt, ſignanr. *REGINUS* amnis non eſt magis, quam aut Nabus, aut Bregentz, antiquitati notus; niſi eius indicia fida ſint caſtra confluenti Regino cum Danubio in dextra ripa oppoſita, quibus *Regnorum* nomen fuit; quorumque loco hodie nobiliſſima vrbs *Regenſpurg* viſitur. Verum *CUSUS* & *GRANUA*, Quadorum fuere flumina ſatis celebria. Cuſum meminit TACITUS *Ann. Lib. II. cap. cit.* Granuam ANTONINUS *imperator* περὶ ἑαυτοῦ *libro I.* Hic inter *XIV. & XV. ſectiones* interſertum eſt, Τὰ ἐν Κουάδοις πρὸς τῷ Γρανούᾳ, *hac in Quadis ad Granuam*; vt, licet dubio res non careat, videatur tamen lemma ad conſequentia magis, quam ad antecedentia, pertinere.

(*f*) *ILARGUS* inter Licum & Brigantinum lacum nunc *Iler* eſt, Sueuiam ſecans. Eum memorat PEDO ALBINOUANUS *Elegia ad Liuiam, vers. 383.*

Quod ſpes implerunt maternaque vota Nerones:
Quod pulſus toties hoſtis utroq; duce.
Rhenus & Alpinæ valles, & ſanguine nigro
Decolor infecta teſtis Ilargus aqua.

III. Quoniam in meridionali Germaniæ antiquioris termino fluuios potiores, qui in Danubium exeunt, & apud auctores habent nomina, modo conſiderauimus; dicendum ſimul cenſuimus de propriæ Rhætiæ fluuiis, qui, licet diuerſam peragrent viam, in Germaniæ tamen ius poſtmodum cum Rhætia pertranſiere. Sunt *ATHESIS amoeni* notatus nomine; *ADDVA*, qui per *LARIVM* decurrit lacum; *MINCIVS*, qui *BENACVM* ſecat; omnes in Rhæticis orti iugis & procurrentes in Italiam: in qua prior quidem amnis, poſtquam directo diu curſu meridiem petiit, flexa deinceps via ad orientem procurrit, & prope Padi oſtia Adriæ miſce-

Amnes cis Danubium ex Rhætia in Italiam procurrentes.

 tur:

Namque loco *Itargi*, ſeu *Iturgi*, hic *Ilargum* legendum eſſe, additæ *Alpinæ Valles* facile declarant. *GUNTIA* amnis, nobilis oppido cognomine iuxta ſito, quod *Itinera* & *Notitiæ Imperii* habent. Danubii etiam *tranſitum Guntienſem*, quem EUMENIUS *Paneg. Conſtantii Cap. II.* memorauit, ad Guntiam ſpectare Amnem, non eſt dubium. *LICUS* & *Lichus*, celebrioris exſtitit famæ amnis: hodie, quod nemo dubitat, *Lech* dicitur. Primus eum memoravit OUIDIUS *ex Ponto Lib. I. Eleg. V. Vers. 21.*

Torquet enim fortuna parum, niſi Licus in Hebrum
Confluat, & frondes Alpibus addat Athos.

Aliis hic *Lycus*, aliis *Nilus*, mihi Vindelicus *Licus*, placet: quod enim Thraciæ & montem, & flumen, nominat, non elegantius quicquam, quam cum Alpibus noſtrum Licum, illis potuit opponere, resque difficillimas fortunæ luſui eſſe, declarare. PTOLEMÆUS *Lib. II. Cap. XII.* λύκιον habet, qui haud dubie noſter Licus eſt. Cum *Vindone*, qui hodie *Wertach* dicitur, inglorio ceteroquin amne, rurſus licus a VENANTIO FORTUNATO, & PAULO DIACONO, celebratur. Ille *Lib. IV. de S. Martino ait;*

Pergis ad Auguſtam, quam Vindo Licusque fluentat.

Hic *Lib. II. de Longob. Cap. XIII.* de eodem itinere ex Fortunati carminibus, quod fatetur, *ad Briones & Auguſtam ciuitatem, quam Virdo & Lech fluentant, iter fuiſſe*, ſcribit. Nomen fluuii *Virdo* apud DIACONUM, in hodiernum amnis nomen *Wertach* elegantius, quam alterum *Vindo*, quadrare, perſpicuum eſt: nec auſim tamen FORTUNATUM emendare, cum RICARDUS poëta multo poſtea *Auſtr. Lib. II.* veterem ſcripturam expreſſerit, deſinente modo mutata forma;

Reſpicit & late fluuios Vindamque Licumque.

Abuſinus hodie *Abenſ* dicitur; nec niſi ex oppido, in itineribus laudato, antiquitati cognitus eſt. *ISARGUS* etiam *Iſarus* eſt, vulgo *Iſer* dicitur; ſed præter gentem Iſarcos, qui ab eo accepere nomen, parum a ſcriptoribus vetuſtis memoratur. STRABONIS enim Ἴσαρος, quem *Lib IV.* profert in medium, Atagin accipit, & cum hoc ab Atheſi acceptus, in Adria-

tur; ceteri vero Pado coniuncti cum ipſo aquas ſuas in eundem Mediterranei maris ſinum exonerant. (*g*) *Fluuiorum hiſtoria.*

Rhenus. IV. Primus reliquorum fluminum, quæ a meridie curſum in ſeptentriones dirigunt, RHENVS eſt; illuſtris ille fluuius, qui plura fere, quam ipſe Danubius, in vetuſtate inuenit elogia. Et quidem vtroque fluento antiqua Romano æuo Germania diu terminata eſt. Pro vtroque etiam & defendendo, & perrumpendo, termino acriter Romani & Germani contenderunt. Vtrumque denique limitem Germani transgreſſi ſunt, & vicinis prouinciis ſunt potiti. Prope tamen actorum celebritate, bellorumque geſtorum inſigni ordine,

ticum mare defertur. Tanto aſt magis celebris eſt *AENUS*, quem ANTONINI *itinera* ſæpe *Oenum* vocarunt, vulgo nunc *Inn* vocatur. PTOLEMÆUS *Lib. II. Cap. XII. & XIV.* *Ἄινον, Aenum*, habet. Ortum flumen in extremis Rhætis, & per Rhætiam longo tractu delapſum, tandem inter Vindelicos, Noricumque, in Danubium exoneratur. Sic TACITUS *Hiſt. Lib. III. Cap. V. Sextilius Felix ad occupandas ripas Aeni fluminis, quod Rhætos Noricosque interfluit, miſſus.* Cum Aeno a dextra *JOUAUUS*, ſiue *Juuauus*, vulgo hodie *Saltza* vocatus, confluit; priſco nomine in *Fabulis Itinerum* notatus. *ANISUS*, ſeu *Anaſus*, hodie *Ens*, medio æuo illuſtrior, quam vetere, exſtitit. Fuiſſe eum Boioariæ & Hunnorum regni terminum, atque certum limitem, habent *Ann. rer. geſt. Car. M. ad ann. DCCXCI.* cum EGINHARDO *in Vita Caroli.* Iidem *Annales ad ann. DCCLXXXVII.* cum EGINHARDO, ſimul notant, Lechum amnem Alemannos & Boioarios tunc diuiſiſſe. *MURUM* amnem, volunt interpretes, PTOLEMÆI eſſe *Σαμαρίαν, Samariam*, vti in Palatino codice ſcriptum eſt, *Lib. II. Cap. XVI.* *DRAUUS* STRABONI *Lib VII.* *Δράβος, Drabus*, PLINIO *Lib. III. Cap. XXV.* *Draus* eſt. Hodie utrumque flumen priſca ſeruat vocabula; Murusque *Muhr*, Drauus *Drau*, nuncupatur.

(*g*) *ATHESIN* plures laudant, inprimis *Princeps poëtarum Aen. Lib. IX. Verſ. 680.*

Siue Padi ripis, Atheſin ſeu propter amœnum.

ATAGIN, ſiue *Alſacum*, STRABONI *Lib. IV.* laudatum, Atheſis defert in Italiam. *ADDUAM*, & *MINCIUM* cum Atheſi, CLAUDIANUS *de Conſul. VI. Honoris Verſ. 196.* deſcripſit:

Colla leuant pulcher Ticinus, & Addua viſu
Cærulus, & velox Atheſis, tardusque meatu
Mincius.

Eodem modo videris apud SIDONIUM APOLLINAREM *Lib. I. Epiſt. V.* fluuios ſignari: *Vluoſum Lambrum, cærulum Adduam, velocem Atheſin, pigrum Mincium.* Adduam STRABO *Lib. V.* vocat Ἀδούαν. Curſum fluminum, præter quod eum ipſi notauimus, vide in tabulis.

[illegible] dine, aliquoties æmulum ſuperat Rhenus, ſi cum Danubio conferatur. Ipſe hic inſignis amnis, poſtquam ortus in Lepontiorum Alpibus locum *BRIGANTINVM* ſeu *ACRONIVM* peruadit, vnoque alueo per multas variasque Germanicas ex vtraque ripa gentes ad inferiora decurrit, conſtans propriumque *RHENI* nomen tenet, donec medio alueo olim in Germanicum oceanum exiit; hodie vero, donec eodem, ſed pertenui infirmoque & crebris abactibus factisque fluenti ſectionibus plene eneruato, alueo prope oceanum arenariis hauritur (*b*). Alterum ad occidentem Rheni oſtium

Oſtia & diuerſi Rheni aluei clare exponuntur.

H 3 *HELI-*

(*b*) RHENUS & Danubius Germaniæ & Romani termini imperii. Præter varia ſuperiore loco adlata teſtimonia, vid. TACITUS *Lib. IV. Cap. XXXVI.* qui *Vetera imperii monumenta* illos amnes vocant: SENECA *Quæſt. Natur. Lib. VI. Cap. VII.* illis *Germanos, auidam gentem belli, repelli*, ſcribens: JOSEPHUS *Bell. Jud. Lib. II. Cap. XVI.* in Agrippæ oratione. EUTROPIUS *Lib. X. Cap. VII* per Julianum *finibus ſuis Romanum imperium reſtitutum eſſe.* De Rheno MAMERTINUS *Paneg. Maximiani Cap. VII.* Rhenum inquit, *antea videbatur ipſa ſic natura duxiſſe, vt eo limite Romanæ prouinciæ ab immanitate barbariæ vindicarentur.* Rheno & quidem Danubius fama vtique eſt antiquior, quippe iam ARISTOTELI, HERODOTOque, & aliis Græcis, cognitus. Poſtea vero longe illuſtrior Rhenus cœpit eſſe in Romanorum hiſtoriis, quam ipſe alter Romani imperii limes, Danubius. Frequentiſſime, vbi Rhenus ſolus nominatur, integra intelligitur Germania. Rei teſtimonio plures eſſe numi poterant, qui *Rhenum* monſtrant, & ultra in parte principis effigiem, qui *Germanicus* dici voluit. Ex poëtis vnus MARTIALIS nos doceat, Rhenum pro Germania Romanos nominare conſueuiſſe. Domitianus Germanicus a Germania deuicta compellari voluit: & ille *Lib. XIV. Epigr. CLXX.*

Hæc illi ſine ſorte datur, cui nomina Rhenus
Vera dedit: decies adde Falerna puer.

Tot cyathos quippe hauſturus erat, quot *Germanicus* haberet litteras, nempe *decem.* Porro Germanicum Septembrem Domitianus dixerat: & MARTIALIS *Lib. IX. Ep. II.* canit;

Dum grande famuli nomen aſſeret Rheni,
Germanicarum magna lux Kalendarum.

De fracto, capto, victoque, Rheno, vbi Germanicæ victoriæ partæ erant, vid. *Idem Lib. II. Ep. II. Lib. VII. Ep. VI. Lib. IX. Ep. VII.* Nomen *Rheni*, qui medio ævo frequenter *Hrenus*, tranſpoſita adſpiratione, ſcriptus reperitur; haud dubie eſt a *Rennen, Rinnen*; quod *citatum, velocem, & violentum eius curſum* Germanica lingua notat. Malunt alii a *Rein*, alia Germanica voce, quod *limpidiſſimas aquas* deferat, Rheni nomen ducere. Vid JOD. VVILLICHIUS *in*

Digitized by Google

HELIVM eſt dictum; in idque *VAHALIS*, qui & *Valis*, & *Vachalis*, & *Vachalus* audit, ſiniſter ab antiquiſſimo tempore & validior Rheni alueus, cum nouo eiusdem Rheni, Ciuilis bello procurato, ſed longe minori, alueo, qui *LICVS* eſt dictus, & *Fluuiorum Hiſtoria.*

Taciti Germ. Comm. Cap. II. apud SCHARDIUM *Tom. I.* Singulorum nunc, quorum aliqua auctoritas eſt, verba de Rheno proferemus; & deinde de medio oſtio dicemus. CÆSAR *Lib. IV. Cap. X. Rhenus oritur ex Lepontiis, qui Alpes incolunt, & longo ſpatio per fines Nantuatium, Heluetiorum, Sequanorum, Mediomatricorum, Triboceorum, Treuirorum, citatus fertur; & vbi oceano adpropinquauit, in plures diffluit partes, multis ingentibusque inſulis effectis, quarum pars magna a feris barbarisque nationibus incolitur: ex quibus ſunt, qui piſcibus & ouis auium viuere exiſtimantur: multisque capitibus in oceanum influit.* POMPONIUS *Lib. III Cap. II.* ita de Rheno differit: *Rhenus ab Alpibus decidens, prope a capite, duos lacus efficit, Venetum & Acronium. Mox diu ſolidus & certo alueo lapſus, haud procul a mari huc & illuc diſpergitur, ſed ad ſiniſtrum amnis, etiam tum & donec effluat, Rhenus; ad dextram primo anguſtus, & ſui ſimilis, poſt ripis longe ac late recedentibus, iam non amnis, ſed ingens lacus, vbi campos impleuit, Fleuo dicitur: eiusdemque nominis inſulam amplexus, fit iterum arctior, iterumque fluuius emittitur.* PLINIUS extrema Rheni fluuii perſequutus, diuortia modo Rheni, & comprehenſas inſulas, deſcribit *Lib. IV. Cap. XV. In Rheno ipſo*, ait, *prope C millia paſſuum in longitudinem, nobiliſſima Batauorum inſula & Cannenufatum: & alia Friſiorum, Chaucorum, Friſiabonum, Sturiorum, Marſaciorum, quæ ſternuntur inter Helium & Fleuum. Ita adpellantur oſtia, in quæ effuſus Rhenus ab ſeptentrione in lacus, ab occidente in amnem Moſam ſe ſpargit: medio inter hæc ore modicum nomini ſuo cuſtodiens alueum.* Tandem TACITUS binis locis Rhenum deſcribit: *Germ. Cap. I. Rhenus*, inquit, *Rhæticarum Alpium inacceſſo ac præcipiti vertice ortus, modico flexu in occidentem verſus, ſeptentrionali oceano miſcetur. Ann. Lib. II Cap. VI.* copioſius eum deſignat: *Rhenus vno alueo continuus, aut modicas inſulas circumueniens, apud principium agri Bataui, velut in duos amnes diuiditur: ſeruatque nomen & violentiam curſus, qua Germaniam præuehitur, donec oceano miſceatur; ad Gallicam ripam latior & placidior adfluens, verſo cognomento Vahalem accolæ dicunt: mox id quoque vocabulum mutat Moſa, flumine, eiusque immenſo ore eundem in oceanum effunditur.* Statum Rheni habemus ab auctoribus, quos in medium protulimus, deſcriptum: ſed mox diſpiciemus, quomodo CÆSAR multa Capita, PLINIUS tria oſtia, TACITUS vero, & POMPONIUS duo modo oſtia, Rheno tribuerint? Hic *medium Rhenum* tantum reſpicimus. Eum notari vidimus a TACITO *Ann. l. cit.* & a POMPONIO. Licet enim quidam repugnent, mediumque Rhenum putent riui tantum inſtar habitum, adeoque neglectum eſſe; eos tamen ipſe refutare aptus eſt TACITUS, *Hiſt. Lib. V. Cap. XIX*, vbi ſemper, licet tenuem alueum, limitis cum

Digitized by Google

Fluviorum Hiſtoria.

& amniculo *ISLAE* ſe demum admiſcet, excurrit (*i*). Tertium dextrumque oſtium *FLEVI* nomen habuit: in quod *SALA* ſeu *Iſala*, Rheni aquis per *Druſianam foſſam*, quam *NABALIAM* dictam fuiſſe credibile eſt, adductis auctus, inci-

loco eſſe habitum, oſtendit: & ſi, rurſus a CL. Civili abbactus, perdidit demum violentiam curſus, quam ei TACITUS Tiberii æuo tribuit; quid iſtud recentius aptum eſt, TACITUM, antiquiori tempore illam curſus violentiam Rheno medio adhuc vindicantem, aut erroris, aut negligentiæ, arguere? PTOLEMÆUS etiam *Lib. II. Cap. IX.* inter occidentale, & ſeptentrionale oſtium, *medium etiam, quod Rheni nomen cuſtodiat*, memorat. Hoc oſtium quondam fuerit vnum & præcipuum, & ſeriore æuo ſemper Rheni compellatum nomine. Ad illud annonam ex Britannia aduectam eſſe, & inde aduerſo Rheno ſubuectionem ad Romana præſidia inſtitui eſſe ſolitam; docent AMMIANUS *Lib. XVIII. Cap. II.* ZOSIMUS *Lib. III.* JULIANUS, qui præcipue iſtam ſubuectionem multo quam antea faciliorem reddidit, *in Epiſt. ad Athenienſes;* EUNAPIUS *in legationibus*, & LIBANIUS *in Orat. funebri.* An ortum ſit ex ea Britannica nauigatione, quod ſine veteri auctore caſtello, læua in ora ad oſtium quondam ſito, fuiſſe dicitur, *Brittenburgii* nomen? vt negare non auſim, ita tamen plene cum JUNIO *in Bat. Cap. X.* adfirmare id non conabor. Obſtructum nunc medium illud Rheni eſſe oſtium ingentibus arenarum collibus, quibus crebris abactibus exſanguis & eneruatus Rhenus ad aditum in mare demum eſt præcluſus; res eſt cuilibet notiſſima. Videris locum, vbi elanguidi inſtar ſenis, ita Rhenum mori & perire dixeris, inter vicos vtrinque extremos *Katwyck* & *Noortwyck:* eumque ad ſtupendam rerum ſignandam viciſſitudinem Batavi *het Mallegat* adpellare conſueuerunt. Interim, qui iam ſit veri iſtius Rheni, donec deficiat, curſus, qui creber deflexus; quod denique eius rurſum aperiendi frequens conſilium? videſis in MENS. ALTINGII *Notitia Inf. Germ. Ant.* vbi lemmata, *Oſtium Rheni medium*, & *Rhenus.*

(*i*) *HELIUM* Plinii oſtium, *occidentale* eſt PTOLOMÆO; δυσμικὸν στόμα. In hoc alter Rheni alueus ab æuo antiquiſſimo, nouo autem accepto nomine, decurrit. Illum tacet POMPONIUS *in loco ante viſo;* quod alieno nomine inſignitus demum cum Moſa, dudum perdita Rheni memoria, confluit. PLINIUS eum ſine addito nomine memorat. TACITUS vocat *VAHALEM*, & commode deſcribit: ſed idem dextrum Rheni alueum, qui in Fleuum excurrit, ſilentio transmittit, quod naturalem tantummodo fluuii curſum reſpiceret. Quid contra diſputent PONTANUS *de Rheni diuortiis Diſcept. III.* & HADR. JUNIUS *in Bat. Cap. VIII*, ſatis fortiter a CLUUERIO eſt refutatum, & cum eo ipſa pugnat ratio. CÆSAR *Bell. Gall. Lib. IV. Cap. X.* de illo ſiniſtro Rheni alueo ait: *Moſa profluit ex monte Vogeſo, qui eſt in finibus Lingonum, & parte quadam Rheni accepta, quæ adpellatur Vahalis, inſulam efficit Batavorum.* Legunt quidam in Cæſare *Vualis*, alii *Walis:* quæ poſterior vero ſcriptura, cum *W* littera non facile

Digitized by Google

incidit (*k*). Ceterum, vt Romani ſcriptores & ante & poſt Druſianas actas foſſas, aut binis tantum oſtiis Rhenum effluere, aut in tria pluraue exonerari, dixerint, facile iam eſt intellectu. Qui bina memorarunt oſtia, aut ætate præceſſere Druſum

Fluuiorum Hiſtoria.

antiquis probetur, tolerabilior eſſe poteſt in THEODULPHO AURELIANENSI, quam in JULIO CÆSARE. Ille *in Parœneſi ad Judices Verſ. 103.* ſcribit:

Cui parent Walis, Rhodanus, Moſa,
Rhenus, & *Oenus.*

Cum TACITO, *Vahalem*, fluvium dixit LAT. PACATUS, *Paneg. Theodoſii. Cap. V.* Contendunt & nonnulli cum JOACH. CAMERARIO, non aliter voluiſſe CÆSAREM ſcribere, quam *Vabalis*, aut *Vabalos*: ſiquidem occurrat in pluribus codicibus *Vacalos*, & apud Metaphraſtem Βάκαλ⊕, quod mentem CÆSARIS teſtetur, & irrepſiſſe incuria ſcribarum C litteram. SIDONIUS APOLLINARIS *Vachalim* vocavit: *Carm. XIII. Verſ. 31.*

Detonſus Vachalim bibat Sicamber.

Et *Narbone, ſiue Carm. XXIII. Verſ. 244.*

Tu Tuncrum, Vachalim, Viſurgin, Albin,
Francorum & penitiſſimas paludes intrares.

Nomen fluuii acceptum putatur a *Waalen*, quod Germanis *Vertere* eſt; ita *Waal* dictus, quaſi *Vergens alio amnis*. Quod totus erat Batauus, in Tabula Peutingeriana *Batauus*, ſeu *Patabus*, legitur nominatus. An quædam iam olim cum Moſa in ſuperioribus partibus Vahalis fuerit coitio, antequam Moſæ immenſo ore hauriretur inferius? ad Cæſarem PONTANUS *Diſcept. IX.* quæſivit, & quæſtionem adfirmavit. Alii cum CLUUERIO negant, Vahalem attigiſſe antiquitus Moſam, niſi ad mare prope: cum conſtet de recentiore curſus horum fluuiorum turbatione. Noſtram non eam litem facimus. Cum Vahali procurriſſe nouum alueum, quem diruta Druſi mole Cl. Ciuilis ex medio Rheno abduxit; eundemque *Lici*, ſeu *Leccæ*, nomine deinceps notatum eſſe, eruditi poſtulant: Res infra in Batauis diſpicietur. Hoc loco de Druſi mole vid. DIO CASIUS *Lib. LV.* TACITUS *Ann. Lib. XIII. Cap. LIII.* & de eius molis deſtructione, nouoque alueo ducto, rurſus TACITUS *Hiſt. Lib. V. Cap. XIX.*

(*k*) Septentrionale Rheni oſtium *FLEUUM* a PLINIO, τὸ ἀνατολικὸν ϛόμα, *orientale oſtium*, a PTOLEMÆO, dictum eſt. In illud *ISALA* antiquius ſolus decurrit. Mox auctus Iſala Rheni aquis, Druſiana adductis foſſa, noui inſtar Rheni aluei habitus eſt. Antiquum noui aluei, aut Iſalæ cum Rheno coniuncti, ſtatum habemus in POMPONIO *Lib. III. Cap. II.* quem locum ante memorauimus. De *Druſiana foſſa*, ſeu foſſis vid. SUETONIUS *in Claudio Cap. I.* DIO *Lib. LIV.* hic licet ambigue ſcribens; TACITUS *Ann. Lib. II. Cap. VIII. Lib. IV. Cap. LXXIII.* Infra in Friſiis de re accuratius inquirendi, locaque conſiderandi hic indicata, commodior locus erit. *Nabaliam*, quaſi *Nach-Waale*, ſive *De Nabvale*, *poſteriorem Vahalem*, ſua Germanos lingua nouum alueum Rheni, paulo infra Vahalis a Rheno abitum, a Druſo in Iſalam ductum, adpellaſſe, eſt valde

Digitized by Google

Fluuiorum hiſtoria. ſum, aut ſiue nouum ab eo ductum alueum ſiluerunt, ſiue medium Rhenum pertenuem neglexerunt. Tria oſtia ante Druſum nemo adſeruit. Cæſar autem, qui in plures Rhenum diffluere partes, multisque capitibus in oceanum influere, ſcripſit, certo certius non tam ad alueos oſtiaque Rheni, quam ad elices, & lacus, & alia eiusmodi, reſpexerit (*l*).

V. In Rhenum eiusque vtramque ripam; nam vt ante Vin- Amnes in Rhenum

credibile. Et *Nabalia* meminit TACITUS *Hiſtor. Lib. V. Cap. XXVI.* vbi omnia docent, fruſtra eſſe, niſi qui de foſſis ab Rheno ad Iſalam ductis illud nomen interpretantur. Ceterum TACITUS *Ann. Lib. II. Cap. VI.* prorſus nouum illum Rheni in Fleuum oſtium excurrentem alueum tacuit; quod ad naturales, non arte procuratos, contueretur. Seriore æuo, vt TACITUS, ita plerique auctores eius curam nullam habuerunt, quod longe eſſet in Barbaria, quam tunc Germaniam adpellarunt, & quod fere totus in paludes effunderetur. Vid. AMMIANUS *Lib. XVIII. Cap. II.* vbi de munimentis Valentiniani ad Rhenum poſitis; LAT. PACATUS *Paneg. Theod. Cap. V.* *Quæ*, inquit, *Rhenus aut Vabalis vidit, aggrediar.*

(*l*) Bina oſtia Rheni memorauit VIRGILIUS *Aen. VIII. verſ. 727.*

Extremique hominum Marini, Rhenusque bicornis.

VIRGILIUM imitatus eſſe videtur CLAUDIANUS *de Bello Get. verſ. 336.*

- - - - te Cimbrica Thetis
Diuiſum biſido conſumit, Rhene, meatu.

TACITUS etiam *Ann. Lib. II. Cap. VI* & POMPONIUS *Lib. III. Cap. II.* duos modo Rheni alueos nominarunt. De his diximus, vnum Vahalem, alterum Fleuum, ſilentio tranſmittere. VIRGILIUS ante Druſum cecinit, adeoque Druſi nouum alueum ſcire non potuit. CLAUDIANUS aut VIRGILIUM plane imitatus eſt, aut alterutrum alueorum neglexit. Medium alueum plerique putant eum poſthabuiſſe, quod maxime is tenuis foret, & fere continentium terrarum ſpeciem fecerat. Fortaſſis autem & dixeris, aut TACITI eum exemplo dextrum, aut cum POMPONIO ſiniſtrum Rheni alueum, præteriiſſe. Quod CÆSAR *Bell. Gall. Lib. IV. Cap. X.* Rhenum, dixit, *multis capitibus in oceanum influere*; magnam eruditis curam movit: ſed fruſtra fere, ſi probe ſubduxeris rationes. Duobus oſtiis Rhenum in oceanum eius influxiſſe æuo, ipſe haud dubie non ignorauit; ſatis hiſce in locis verſatus. Ita eius ætate ASINIUS POLLIO apud STRABONEM *Lib. IV.* Rhenum, conſtituit, δίστομον εἶναι, μεμψάμενος τοὺς πλείω λέγοντας, *duobus oſtiis effluere, reprehendens eos, qui pluribus, dicant.* Verum CÆSAR, aut vidit, Rhenum in plures foſſas abigi & diuidi, vt hos aquarios ſulcos, aut elices, partes uocauerit: aut, quod magis placet, cum partem quandam Rheni cum Moſa confluere dixit, ad varia Moſæ, Scaldisque contuitus eſt oſtia, & hæc capita dixit, quibus etiam Rhenus influat in oceanum.

a ſiniſtra parte procurrentes. Vindeliciæ, Norici, Rhætiæque, fluenta cum Danubio perſpicuitatis ergo nominaui, ſic & nunc Belgicæ flumina, quantum ea antiquas Germanorum rigarunt ſedes, poſtmodumque in Germaniæ peruenere ditionem, cenſebo: plures inſignis in omni ætate nominis amnes aquas adfundunt ſuas. Siniſtræ ripæ adhuc adoleſcenti *NAVA* miſcetur, & inferius nobiliſſimus *MOSELLA* amnis, qui cum *SARAVO* confluens vno in Rhenum ſe alueo per Treuiros præcipitat. *ABRINCA*, ſeu *Obringa*, in Vbiis amnis, ſuperiorem ſeu primam Germaniam a ſecunda ſiue inferiori olim diuiſit (*m*). Inde *MOSA* Fluuiorum Hiſtoria.

(*m*) *NAVA* ad Bingium oppidum, quod nomen ſeruat, IX millibus paſſuum infra Magontiacum, Rheno adfunditur: hodie vna mutata littera Nabe amnis eſt. Primus eius cum ponte impoſito, & oppido iuxta ſita, TACITUS *Hiſt Lib. IV. Cap. LXX.* mentionem fecit. *Tutor*, inquit, *Treueris comitantibus*, *vitato Magontiaco Bingium conceſſit; fidens loco, quia pontem Naua fluminis abruperat. Deinde* AUSONIUS *Idyllium, Moſellam*, ita orditur;

Transieram celerem nebuloſo lumine Nauam,
Addita miratus veteri noua mœnia vico.

Nobilior Naua amnis *MOSELLA* eſt; ortus in monte Vogeſo, per Leucos, Mediomatricos, Treucrosque, decurrens, interque Vangiones, aut potius inter Treueros, ſe Rheno commiſcens: dictus, quaſi paruus Moſa, cum prope eum oriatur, eiusque quaſi videatur æmulus eſſe. FLORUS *Lib. III. Cap. X.* *Caſar*, inquit, *infra Moſulam nauali ponte transgreditur ipſum Rhenum.* Nomine *Moſellæ* eius meminit TACITUS *Ann. Lib. XIII. Cap. LIII.* vbi de L. Veteris inſtituto, *Moſellam atque Ararim, facta inter vtrumque foſſa, connectendi:* item *Hiſt. Lib. IV. Cap. LXXI. & LXXVII.* vbi Ciuilis motus Moſellam etiam turbarunt. Eius laudes ſingulari carmine ab AUSONIO ſcriptas habemus. Eſt *Idyllium X.* ibique *verſ. 23.* ſic adloquitur Moſellam.

Salue amnis laudate agris, laudate colonis:
Dignata imperio debent cui mœnia Belgæ;
Amnis odorifero iuga vitea conſite Bacho:
Conſite gramineas amnis viridiſſime ripas:
Nauiger, vt pelagus; deuexas pronus in vndas,
Vt fluuius: vitreoque lacus imitate profundo;
Et riuos trepido potis æquiparare meatu;
Et liquido gelidos fontes præcellere potu.

A *verſu 349.* enumerat amnes, qui ſuis Moſellam augeant aquis; & *verſ. 374.* ita infit;

- - - Quod ſi tibi, dia Moſella,
Smyrna ſuum vatem, vel Mantua clara dediſſet:
Cederet Iliacis Simois memoratus in oris

Fluuiorum Hiſtoria. *SA* fluuius, cum Moſella ex Vogeſo ortus monte, poſtquam Arduennam ſiluam pertranſiit, Neruiosque & Tungros diſterminauit, Menapiosque & Batauos alluit, non quidem in ipſum excurrit Rhenum, aſt tamen cum Vahali in idem Helium Rheni oſtium, quod *immenſum os Moſæ* vocat Tacitus, ſuas effunditaquas. *SCALDIS* abeſt abhinc longius, nec quicquam cum Rheno habet commercii, ſed poſtquam leniter ſemper declinans mutabili varioque curſu diuerſas Germanicas gentes & olim hodieque præterfluit, diuerſos alueos, vnumque

I 2 præ-

Nec præferre ſuos auderet Tibris honores.

Muſellam VENANTIUM FORTUNATUM dixiſſe, addimus ex *Lib. VII. Carm. IV. verſ. 7.*

Inſuper vuifera Muſella obambulat amnem.

Moſellæ *SARAUUS* paulo ſupra Auguſtam Treuerorum miſcetur. Id AUSONIUS *Idyll. X. verſ. 367.* memorat:

Nauiger vndiſona dudum me mole Sarauus
Tota veſte vocat: longum qui diſtulit amnem,
Feſſa ſub Auguſtis vt volueret oſtia muris.

Tabula THEODOSIANA *Saraui* habet *pontem*, qui locus etiam amnis probat nomen. Dictus tamen & fuerit *Sarra*, & *Sara*, amnis; teſte veteri inſcriptione & VENANTIO. Inſcriptio apud GRUTERUM *Fol. CCXXV.* coniungit cum Sarro Fluuio Auguſtam Treuerorum:

CAES. PRO EXER. IMP. P. P.
S. C. AV. TREVE. INGR.
ESSVM H. CASTRA SARRÆ
FLV. PRO MIL. CVSTODIA
BIENN. POTITVS EST.

FORTUNATUS *Lib. VII, Carm. IV. ad Gigonem* canit;

Iſara, Sara, Chares, Schaldis, Saba, Somena, Sura

Quod hodie amnis *Saar* nuncupatur, poſterioribus duobus vocabulis recte cum nouo nomine conuenit. *OBRINGA* amnis, PTOLEMÆO *Lib. II. Cap. IX.* Ὀβρίγγα, & MARCIANO HERACLEOTÆ *in Periplo*, Ἀβρίννα dictus, inferioris atque ſuperioris Germaniæ terminus quondam habitus eſt, vt ex nominatis auctoribus alibi docebitur. Interpretati plerique ſunt Obringam de Moſella flumine; quod putarent, inſignem amnem haud dubie illuſtres duas prouincias diſterminaſſe. Ipſe *Auctor Not. Orb. Ant. Lib. II. Cap. III. pag. 268.* vituperat PTOLEMÆUM, quod Moſellam alieno nomine Obringam adpellaverit. Melioribus eſt iam euictum rationibus, Obringam eſſe amnem *Are* ſupra Rimagen, e regiune Entiæ, quæ ſupra Vnckelium eſt, ſe Rheno adfundens: nec enim Moſellæ nomen fuit ante PTOLEMÆUM ignotum; nec Moſella limes utriuique prouinciæ extitit, ſed in ſuperiorem Germaniam omnino imputatus eſt Id ergo etiam eruditiſſimus, quem memini, auctor, immemor fortaſſis prioris ſententiæ, *pag. 371.* ſua etiam probauit adſenſione, & ſatis fidenter ſtabiliuit.

præſertim iam antiquitus cum Moſa communem, in oceanum immittit (*n*). *Fluuiorum Hiſtoria.*

Amnes dextero Rheni, ſed ſuperioris, lateri,

VI. Dextro Rheni lateri ripæque ſuperiori *NICER* ſeu *Nicarus*, non ante Conſtantini æuum in hiſtoriis nobilis, affunditur. Antiquiori gloria inſignis *MOENVS*, *Menus*, *Moenis*que, fluuius eſt; isque ſuſcepto ſuperius *SALA*, in Cattis fluento, infra Nicerum ad Moguntiacum Rhenum attingit. Poſt *LANVS*, ſeu *Laugona*; deinde *SEGVS*; denique

(*n*) *MOSA* oritur in Vogeſo monte, qui in finibus Lingonum eſt: & ab ortu ſuo ad oſtium usque, qua per M. P. non minus CCC procurrit, idem Moſæ nomen habet. Eius CÆSAR meminit *Lib. IV. Cap. X. Moſa profluit ex Monte Vogeſo, qui eſt in finibus Lingonum, & parte quadam Rheni accepta, quæ adpellatur Valis, inſulam efficit Batauorum, neque longius ab eo millibus paſſuum LXXX. in oceanum tranſit.* TACITUS *Ann. Lib. II Cap. VI. Ad Gallicam*, inquit, *ripam Rhenus latior & placidior adfluens, verſo cognomento Vahalem accolæ dicunt: mox id quoque vocabulum mutat Moſa flumine, eiusque immenſo ore eundem in oceanum effunditur.* Oſtium, in quod incurrit Moſa, *Helium*, quaſi inferum, quod Germanica vox *Hel*, ſeu *Hoel*, ſonare creditur, a PLINIO dictum *Lib. IV. Cap. XV.* Illud oſtium tum Moſæ tribuitur, vt modo *immenſum os Moſæ* TACITUS vocauit; tum Rheno, vt fecit PLINIUS, & maxime TACITUS *Lib. V. Hiſtor. Cap. XXIII.* de Ciuilis nauali pugna. *Spatium*, ait, *velut æquoris electum, quo Moſæ fluminis amnem Rhenus oceano adfundit.* PTOLEMÆUS, qui occidentale Rheni oſtium nuncupat, diuerſum habet *Moſæ oſtium*, magis ad occidentem ab Helio. Cum eo videtur facere CÆSAR *Lib. VI. Cap. XXXIII.* vbi nullum Scaldis oſtium admittit, ſed *flumen Scaldim* memorat, *quod influit in Moſam.* PLINIUS vero *Lib. IV. Cap XIII.* Scaldim oceano iungit, absque Moſa receptore; eumque vſus communis ſequitur. *SCALDEM* porro PLINIUS *Lib. IV. Cap. XVII.* Germanicarum Gentium finitorem eſſe oſtendit; quo nomine hic in medium profertur: ceteroquin ortus in Veromanduis parum in noſtra Germania antiquo æuo reſpicitur. *Schaldem* VENANTIUS dixit; ſed PTOLEMÆUS, neſcio quo conſilio, *Tabudam.* Huius Tabudæ ſingulare & oſtium PTOLEMÆUS indicauit; quod vero, quantum poſitura docet, non Scaldis conuenit oſtio, ſed *Aha* amnis, apud Grauelingam in oceanum influentis, ori. Qui dixerint, ipſum etiam Scaldem, faciente Moſa, cum quo confluit, cum Rheno miſceri; adeoque plura intelligi capita, per quæ Rhenum in oceanum influere, CÆSAR *Lib. IV. Cap. X.* dixerit: non ii contra nos ſentient. *Scaldis* nomen inde eſſe creditur, quod ſemper amnis hic *leniter declinet:* id quod Germanico, vel Celtico, vocabulo *Schol*, & *Schol-de*, denotetur.

Fontem Hiſtria. nique *RVRA;* omnes in hiſtoriis non prorſus ignoti amnes, diſtinctis inter ſe interuallis Rheno miſcentur *(o)*.

VII. Inferiorem Rhenum *LVPPIA*, ſeu *Lupia*, celebre flumen, auget; quod in transuorſum a ſaltu Teutoburgico huc nec non eiusdem lateris inferiori ri-

I 3

(o) *NICRUM* & *MOENUM* coniungit EUMENIUS *Panegyr. Conſtantini Cap. XIII.* *Pulchrum*, inquit, *tibi videtur, & reuera pulcherrimum eſt; vt Rhenus ille non ſolum ſuperioribus locis, vbi aut latitudine vadoſus, aut vicinia fontis exiguus, ſed etiam ibi nouo ponte calcetur, vbi totus eſt, vbi iam plurimos hauſit amnes: quos hic noſter ingens fluuius*, (Moſellam putat Romanam, id eſt, ex Romana prouincia in Rhenum decurrentem) *& barbarus Nicer, & Mœnus, inuexit, vbi iam immani meatu ferox, & aluei vnius impatiens in ſua cornua geſtit excedere.* Solum Nicrum VOPISCUS *in Probo Cap. XIII.* meminit: ibi *reliquias* (hoſtium) *vltra Nicrum fluuium & Albam remouit.* AUSONIUS *Mo'ella verſ. 423.* canit:

Hoſtibus exactis Nicrum ſuper & Lupodunum,
Et fontem Latiis ignotum annalibus Hiſtri.

Et SIDONIUS APOLLINARIS *ad Auitum Paneg. verſ. 324.*

Bructerus vluoſa, vel quem Nicer abluit vnda,
Prorumpit Francus.

AMMIANUS *Lib. XXVIII. Cap. II. præterlabentem Nicro nomine fluuium* memorat, ubi Valentiniani munimentum deſcribit. *Neccarum* vocat EGINHARDUS *in hiſtoria translationis duorum Marcellini ac Petri.* nomine hodiernæ adpellationi *Necker* adprime congruente. *Mœnum* PLINIUS *Lib. IX. Cap. XV.* & TACITUS *Germ. Cap. XXVIII.* memorant. *Mœnis* dicitur apud POMPONIUM *Lib. III. Cap. III.* De *Mæno* EUMENIUM modo audiuimus. *Menum* AMMIANUS MARCELLINUS *Lib. XVII. Cap. II.* ſcribit: ibi, *Germani trans Menum nomine fluuium ad opitulandum ſuis neceſſitudinibus aduolarunt:* Sːriore æuo idem flumen Mœnus, *Mogonus*, & *Moganus*, dici conſueuit: vt paſſim in REGINONE, aliisque eius æui auctoribus, cernere licet. An vero quondam *Mogus* etiam *Mœnus* dictus fuerit, vt inde Mogontiaci, ſeu Magontiaci, nomen ortum ſit? quod GUNTHERUS *Ligur. Lib I. verſ. 384.*

Nomen ab infuſo recipit Moguntia Mogo

conſtituit: non equidem facile iudicaverim. *SALA*, cum Mœno confluens, ſcriptori veterum cognitus nulli eſt; ſi nomen ipſum reſpexeris. Vbi autem AMMIANUS *Lib. XXVIII. Cap. V. Burgundios*, dicit, *ſalinarum finiumque cauſa Alemannis ſæpe iurgaſſe:* certe hic Sala, qui tum inter Alemannos & Burgundiones fluxit, & ſalinis abundauit, intelligitur. Et grauiter itaque HENR. VALESIUS *in Comment. ad illum locum* errat, dum Salam TACITI *'nn. Lib. XIII. Cap. LVII.* & has AMMIANI ſalinas, vno in loco quæſiit: ſed de eo infra in Burgundionibus inquiremus. *LANUS* non magis antiquis notus amnis eſt. Putat tamen BROWERUS a VENANTIO FORTUNATO *Lib. VII, Carm. VII.* *Laugonam* Lanum illum adpellari: cum maxime vetuſta diplomata

Digitized by Google

pæ ſuas af- huc defertur, & *ALISONEM* fluuium, qui & *Eliſo* audit, *Fluuiorum*
fundentes & licet perexiguus, magnum tamen in antiquitate accepit no- *Hiſtoria.*
aquas. men, ſuperius hauſtum, ſecum trahit (*p*). Extremus hoc ex latere *ISALA*, ſeu *Sala*, fluuius non tam intrat Rhenum, quam eius fit aquis auctior, & in Fleuum exit lacum. Olim Sala, poſtquam tranſiiſſet lacum, ipſo *Fleui* ſuſcepto nomine aquas

Logana vocem, vt *Lanum*, ſeu *Lonum*, denotet, ſimul adprobent. Verba poëtæ ſunt ad ducem Lupum:

> *Tamque diu pugnas, acie fugiente, ſequutus,*
> *Laugona dum vitreis terminus eſſet aquis.*

SEGUM, ſiue *Sigum*, non fuiſſe antiquitati ignoratum, quidam ex PTOLEMÆI oppido, quod in Germania ponit, quodque Σεγύδουνον adpellat, coniiciunt. Nos infra in Sigambris de eo dicemus: fortaſſis autem minus recte ad Segum illud referatur. Magis ex nomine *Sigambrorum* gentis, amnem, quem coluerunt, *Sigum* dictum eſſe, arbitrere; & illuſtriori adeo monimento fluentum antiquitati vindices. *RURA* ſeriore eſt æuo illuſtrata: eius tamen RUBRÆ nomine meminit etiam GEOGRAPHUS RAUENNAS *Lib. IV.* vbi ſimul *Logana* amnis, de quo ante dictum, mentionem facit.

(*p*) *LUPPIA* eſt STRABONI *Lupias* Λυπίας: ſed errat inſigniter, cum Lupiam ſuum in oceanum cum Amiſia deducit. *Lib. VII.* poſt initium ait: *ἐπὶ τ' αὐτὰ τῷ Ἀμασίᾳ φέρονται Βισουργίς τε καὶ Λυπίας ποταμός, in eandem partem, in quam Amiſia, feruntur Viſurgis & Lupia.* VELLEIUS PATERCULUS *Lib. II. Cap. CV. Pietas ſua Cæſarem,* inquit, *pene iam obſtructis hieme Alpibus, in vrbem traxit: ad tutelam imperii cum veris initio reduxit in Germaniam; in cuius mediis finibus, ad caput Lupiæ fluminis* (corruptum hic *Juliæ* vocabulum recte LIPSIUS, BOECLERUS, HEINSIUS, expunxerunt,) *biberna digrediens princeps locauerat.* Vt hoc Luppiæ caput, hibernis Tiberii nobile, magis Illuſtriſſimus FURSTENBERGIUS, imperii quondam princeps Epiſcopus, ſeculi ſui decus atque ſummum lumen, illuſtraret, monumentum illi egregium additis laudibus poſuit:

FONTES LVPPIAE
MEMORIAE. SACRVM
LVPPIA. ROMANIS. ANNALIBVS
INCLTTVS. AMNIS
NEC. MINVS. IN. FRANCA. NO-
BILIS. HISTORIA
HIC. ORITVR. NOMENQVE. DEDIT
FAMAMQVE. NERONVM
QVO. SITA. MAIORIS. CASTRA
FVERE. LOCO
ET. QVEM. CONCILIO. PRO. REL-
LIGIONE VOCATO
SAXONIAE. CAROLVM. TER. CE-
LEBRASSE. FERVNT
DEVENERARE. SACRVM. FLVVII
CAPVT. HOSPES. ET. OLIM
CELATIS. NILI. PRAEFER. ORI-
GINIBVS
QVI. LICET. INNVMERIS. TVMI-
DVS. PETAT. AMNIBVS. AEQVOR
FONTE. TAMEN. MAIVS. LVP-
PIA. NOMEN. HABET

Luppiam, vocat hoc monumentum optimo iure, cum & TACITUS gemi-

Digitized by Google

Friſiorum Hiſtoria.

aquas acceptas in *oſtio Fleuo* dedit oceano. Hodie, ex quo Sala intrat lacum, ſorbetur & deuoratur cum *VECHTO*, Bructerorum quondam amne propinquo, ſed diuerſum tenente curſum; quem male pro Ptolemæi acceptum *Vidro* a multis auctoribus eſſe, tranſeundo monemus: nec iam ſui vltra ſimilis lacus viſitur, ſed mare eſt ingens, & continuo æſtu vaſto oceano communicatur (*q*).

VIII. In-

nata littera vtatur, & hodiernum fluminis nomen *Lippe*, illam ſeruet. TACITUS *Ann. Lib. I. Cap. LX. Ductum inde agmen ad Vltimos Bructerorum, quantumque Amiſiam & Luppiam amnes inter, Vaſtatum: haud procul Teutoburgienſi ſaltu. Lib. II. Cap. VII. Ipſe*, (Germanicus) *audito caſtellum, Luppiæ flumini adpoſitum, obſideri, ſex legiones eo duxit. Hiſtor. Lib. V. Cap. XXII, Multa luce reuecti hoſtes, captiuis nauibus, prætoriam triremem flumine Luppia donum Velledæ traxere.* POMPONIUS autem *Lib. III. Cap. III.* vt STRABO & VELLEIUS, ſimplici littera *Lupiam* ſcripſit: *Anniũm in Rhenum exeuntium, Mœnis & Lupia clariſſimi.* Et apud DIONEM CASSIUM *Lib. LIV.* Λουπίας eſt: ὥστε Δροῦσον, ἀντικαταφρονήσαντα αὐτῶν, ἐκεῖσε ᾗ ὅ τε Λουπίας καὶ ὁ Ἐλίσων συμμίγνυνται, φρούριόν τι σφίσιν ἐπιτειχίσαι, *Vt Druſus contemtis iis, ad Lupiæ & Eliſonis confluentes, caſtellum contra eos exſtrueret.* ELISO amnis, quem ſimul DIO memorat, hodie *Alme* dicitur, & haud procul Paderborna cum Luppia confluit. An idem flumen indicet TACITUS *Ann. Lib. II. Cap. VII.* & *Aliſonem* vocet; *Cuncta inter Caſtellum Aliſonem, ac Rhenum, nouis limitibus aggeribusque permunita:* vtrum ſine interciſo *caſtellum Aliſonem* coniungere oporteat, vt, quod VELLEIUS *Lib. II. Cap. CXX.* vt locum deſcripſit; *qui vna circumdati Aliſone immenſis Germanorum copiis obſidebantur*; Aliſo pro nomine caſtelli habeatur? magnam id in eruditorum controuerſiam vocatum eſt. VERTRANIUS, LIPSIUS, FREINSHEMIUS, incidunt voces: vt caſtellum ſit, quod proxime dixerat *Luppiæ flumini adpoſitum.* Contra TH. RYCKIUS, CLUUERIUS, GRONOUIUS, coniungunt ſine interciſo, ad VELLEIUM maxime contuiti: quæ & nobis videtur verior ſententia, cum nihilominus amnis Eliſo ſuam ſeruet celebritatem, licet a TACITO non ſit Aliſonis nomine compellatus. De caſtello Aliſone inquiremus in Sigambris. De lite eruditorum, cuius meminimus, conf. CLUUERIUS *Germ. Ant. Lib. III. Cap. IX.* NIC. SCHATENIUS *Hiſt. Weſtf. Lib. I. fol. XLIII.*

(*q*) *ISALA*, ſeu *Sala*, ſi nomen ſpectaueris, antiquitati prorſus ignotus amnis eſt; ſi rem ipſam, poſt Rhenum in Germania clariſſimus exſtitit. JOH. IS. PONTANUS *Chorogr. diſcept. XXXI.* contendit quidem, Salam, quem STRABO *Lib. VII.* memorat, noſtrum Salam eſſe. Si quis vero ex DIONE *Lib. LV.* extremam Druſi expeditionem conſideraverit, videritque STRABONEM ſcribere Druſi obitum inter Salam & Rhenum acciſſe; næ is PONTANO minime

Amnes inter Rhenum & Viſurgim. | Fluuiorum Hiſtoria.

VIII. Inter Rhenum & Viſurgim, ſecundum celebriorum Germaniæ fluminum, non procul ab Iſala *VNSINGIS* eſt amnis, qui in portum *Manarmanis*, quem Romani adpellarunt, excurriſſe antiquitus creditur; isque diu ille diſputatus procul dubio fuit amnis, ad quem Vitellius commiſſas ſibi duas a Germanico legiones, æſtu antea prope ſubmerſas, tandem perduxit. Prope abhinc *AMISIVS*, *Amaſius*, *Amiſia*, & *Amaſia*, tot vicibus vna hæc vox apud Romanos ſcriptores variatur; haud procul a Teutoburgienſi ſaltu ortus, curſu ab oriente in occidentem, & deinceps in ſeptentriones, directo, medius Chaucos inter & Friſios ad *Burchanam* inſulam duplici oſtio in oceanum delabitur; æternamque memoriam ex Druſi & Germanici ſeruat expeditionibus (r).

IX. Se-

adſentietur, ſed facile diuerſum Salam, qui cum Albi miſcetur, a STRABONE deſignari agnoſcet: ſed de hoc Sala infra pluribus. Noſter autem Sala Rheni aquis Druſiana adductis foſſa, auctus, vtique cœpit, ſed alieno, Rheni inquam tertii aluei, nomine, inter Romanos clarus celebrisque eſſe. De foſſa alibi dicendi ſuperat locus. Cum Rheno coniunctus Sala per lacum quondam in oſtium Fleuum excurrit. Audiamus POMPONIUM *Lib. III. Cap. II.* Rhenus - - - *ad dextrum primo anguſtus, & ſui ſimilis, poſt, ripis longe & late recedentibus, iam non amnis, ſed ingens lacus, ubi campos impleuit, Fleuus dicitur: eiusdemque nominis inſulam amplexus, fit iterum arctior, iterumque fluuius emittitur.* Quæ hic de antiquo ſtatu curioſe eruditus quidam vir docuit, in Friſiis memorabimus. Notamus modo, *Vechtam* Bructerorum amnem, infra Salam ſimul in lacum excurrere; & opinionem eſſe, noua foſſa a Sala Rhenum ad Vechtum olim ductum eſſe, & cum Vechto demum, Iſalæ priore alueo pene exhauſto, ſingularique eius oſtio arenis obſtructo, in oſtium Fleuum ſe exoneraſſe. *VECHTUS*, ſiue *Vechta*, non eſt magis; quam Sala, Romanæ cognitus antiquitati. Qui enim eum a PTOLEMÆO Οὐίδρυ ποταμοῦ, *Vidri*, ſiue *Widri* fluuii, nomine indicatum crediderunt, ORTELIUS, HADR. JUNIUS, CLUUERIUS, & nuper quoque THEOD. RYCKIUS ad TACITI *Ann. Lib. I. Cap. LXX.* quam maxime ii erraſſe, indice MENSONE ALTINGIO, viro illius regionis peritiſſimo, ſunt ſatis conuicti. Idem MENSO ALTINGIUS *Not. Germ. Inf. fol. CXV.* Iſalæ nomen commode interpretatus eſt, de *Yſala*, ſiue *amne inter Salas; quippe conſueuiſſe Rheni diuortiorum accolas depreſſius ſolum, cui aqua reſes ſuperſtare ſoleat, ſiue tacitis laticibus eo colliquata, ſiue data opera pecori aquando corriuata, ſiue eluuionibus effuſa, Salam vocare:* vnde nominis capta origo.

(r) *VNSINGIM* amnem, & *Manarmanis portum*, prope neſciremus, niſi vir

Digitized by Google

IX. Sequens oceani littus VISVRGIS, qui & *Biſurgis* audit, & *Viſurgus*, ſecundus ex iis Germaniæ maioribus fluuiis, qui a meridie verſus ſeptentriones curſum tenent, legit. Ortus iſte paulo infra Mœnum amnis, dextra parte ſui, *ADRANAM*, in Cattis flumen, quod ſuo quondam Germanicus tranſitu fecit celebre, & cum quo *FVLDA* amnis fluit, haurit. Longe deinde inferius ſiniſtræ Viſurgis ripæ in priſco Chau-

Viſurgis & quæ ille ſecum rapit, fluenta alia.

ſummus, MENSO ALTINGIUS, ſua cura & ioduſtria dubiæ aotiquitati conſuluiſſet. *Vnſingim* in *laudata notitia fol. CXXIX.* primus ipſe in TACITO *Ann. I. Cap. LXX.* vbi, *penetratum ad amnem Viſurgim, quo Cæſar claſſe contenderat*, oſtendit; docuitque contra omnem hucusq; rationem, vocem *Viſurgim*, cum Cæſar in Galliam conteoderet, ab eruditis toleratam eſſe. Monſtrat *Hunſing amnem eſſe antiquitus adpellatum, qui in Friſiorum paludibus ad ortum extremis ortus, vniuerſum Trentorum pagum, &, poſt lacum Larium, Groninganum etiam agrum, tortuoſis flexibus permeet; & denique recepto Aba, iam maximarum nauium ferax, in portum Manarmanem ſe effundat.* Declarat, magnam agri portionem, infra ipſam Grœningam, in ripa eius dextra, *Hunſingiam* hodieque adpellari: eiusque extremum ad ipſum portum & oceanum angulum, cui *Marna*, & incolarum *Marnſters*, quaſi *Marnemans*, hodie nomen ſit, haud dubie portui *Manarmani*, ſiue potius *Marnamani*, in quem quippe vetus Vnſingis effunditur, nomen feciſſe. Indicat, quam leni litterarum permutatione loco *Vnſingim*, vox altera, *Viſurgim*, ab imperitis locorum criticis fuerit ſubſtituta: vnde magnæ litis magnorumque errorum, eruditis ſuppeditata ſit occaſio, TACITUM demum ita exponit, vt dubitationis oihil vltra ſit reliquum, ſi ad Manarmanis portum & Vnſingim, poſt longa ſecula demum repertos, ſagacem illum antiquitatis inueſtigatorem ſequuti, rite cootueamur. Ceterum portum Manarmaois PTOLEMÆUS oominauit inter Rheni & Vidri oſtia; Μαναρμανὶς λιμὴν: nec tamen non CLUUERIUS, LIPSIUS, aliique, auſi ſunt ad ingentem lacum, qui Auſtrinum mare hodie vocatur, eum ponere. MARCIANUS *in Periplo Mararmanum* eundem portum vocauit, ſed per multos errores lapſus: licet eius vocabulo cum hodierno nomine prope magis, quam alteri PTOLEMÆI, conueoiat. Vid. adhuc ipſe ALTINGIUS *fol. XC.* Ab Vnſingi proximum *AMISII* amnis exſtitit oſtium. *Amiſium* nominant POMPONIUS *Lib. III. Cap. III. Amnium exeuntium in oceanum, Amiſius, Viſurgis, & Albis, clariſſimi:* PLINIUS *Lib. IV. Cap. XV. Albis, Viſurgis, Amiſius, Rhenus.* TACITUS ſemper *Amiſiam* vocavit flumen, *Ann. I. Cap. LX. Cæcinam cum quadraginta cohortibus Romanis* (Germanicus Cæſar,) *diſtrahendo hoſti per Bructeros ad flumen Amiſiam mittit.* Et paucis interiectis: *quantum Amiſiam & Luppiam amnes inter vaſtatum.* Et *Cap. LXIII. Mox reducto ad Amiſiam exercitu.* Adde

Chaucorum Cheruſcorumque confinio *ALARA* affunditur; extra quem, non minus amnem inglorium, reliqui, qui Viſurgim ingrediuntur, fluuii in nulla prorſus hiſtoria inuenere nomen (*s*). Ipſe Viſurgis multoties a Druſo & Tiberio fratribus, a Germanico & aliis Romanorum ducibus, eſt tranſitus, multaque viciſſim damna apud eum data ſunt & accepta. Nun- *Fluuiorum Hiſtoria.*

Ann. II Cap. VIII. & XXII. de nauigationibus Germanici Cæſaris ad Amiſiam. *Amaſiam* agnoſcit STRABO *Lib. VII.* Εἰσὶ ποταμοὶ πλωτοὶ, ὧν ἐν τῷ Ἀμασίᾳ Δροῦσος Βρουκτέρους κατεναυμάχησε, *Sunt*, inquit, *amnes nauigabiles*, (in Germania) *de quibus eſt Amaſia, in quo Bructeros Druſus proelio nauali vicit.* Ἀμάσιος ποταμὸς dicitur PTOLEMÆO, eiusque ille ἐκβολὰς, *Amaſii fluminis oſtia, Lib. II. Cap. XI.* percenſet. Sunt autem duo Amiſii oſtia, quorum vnum *Burchanam* inſulam, quam veteres dixerunt, ab occidente, alterum ad orientem, contingere cernitur. Illud ad orientem Amiſii oſtium PTOLEMÆI vtique illud eſt, quod ἐκβολὰς Ἀμασίου ποταμοῦ nominat; id vero hodie minus putatur tutum eſſe. Quod ad occidentem Burchanam adluit, non *Amiſio*, ſed *Vidro*, PTOLEMÆUM tribuere, ante iam dictum eſt. *Vidrus* ſeu *Vider* creditur dictus eſſe occidentalis Amiſii alucus, quaſi *Weiter, Wider*; vnde PTOLEMÆI ille Οὐΐδρος demum nuncupatus. Numeros PTOLEMÆI hac in cauſa non ab adſertione abludere, docuit MENSO ALTINGIUS, cui item PTOLEMÆI hæc iuſta debetur interpretatio.

(*s*) Βίσουργις STRABONI eſt *Lib. VII.* Οὐισουργις PTOLEMÆO *Lib. II. Cap. XI.* & alio loco Οὐϊσούργιος: DIONI *Lib. LV.* ineunte Οὐίσουργος. VELLEIUS *Lib. II. Cap. CV. Intrata protinus*, inquit, *Germania: ſubacti Bructeri, recepti Cheruſci, gentes & amnis, mox noſtra clade nobilis, tranſitus Viſurgis.* MELA in clariſſimis Germaniæ amnibus Viſurgim nominauit. Apud PLINIUM idem amnis nomen eſt, nec non apud TACITUM locis crebris: *Ann. I. Cap. LXX. Lib. II. Cap. IX. XI. XVI. XVII.* SIDONIUS APOLLINARIS *Narbone* ſiue *Carm. XXIII. verſ. 244.* eodem vſus nomine;

> *Tu* { *Nicrum* / *Tuncrum* }, *& Vachalim,*
> *Viſurgin, Albin,*
> *Francorum & penitiſſimas paludes;*
> *Intrares.*

Hodie fluuius *Weſer* dicitur, media ætate variis inſignitus vocabulis; vt modo *Viſuris*, modo *Wiſaraba, Weſera, Wiſera, Wirraba, Wierra*, vocaretur. Conf. ADAMUS BREMENSIS; WANDELBERTUS *hiſtoria diui Bonifacii*, AIMOINUS; & paſſim alii. Duplex fluuii nomen, vt *Werre* nominetur, qua a fontibus ad Fuldam confluentem; & qua inde ad oceanum, profluit, *Weſer*; ex medio æuo, quod vocabula docent, eſt. *ADRANAM*, nunc *Eder* dictum flumen, TACITUS *Ann. I. Cap. LVI.* de Germanico meminit. *Cattis adeo improuiſus aduenit, vt quod imbecillum ætate ac ſexu, ſtatim captum aut trucidatum ſit: iuuentus flumen Adranam natando tramiſerat, Romanosque pontem cœptantes arcebant.*

Digitized by Google

Fluuiorum Hiſtoria. Nunquam tamen, quicquid Romani ſunt gloriati, ſi breue illud tempus exceperis, quo Varus caſtra in illis regionibus habuit; potuere ſuam ad vsque illum fluuium ditionem protendere, ſed Germanis eum ſunt coacti ſemper tutum liberumque relinquere.

X. Tertius illuſtriorum ex magnitudine fluuiorum ALBIS eſt, & *Albius*, *Albaque*, a diuerſis auctoribus adpellatus. Ortus iſte non, quod Tacito viſum eſt, in Hermunduris, ſed in Marcomannis, inclitus amnis, Semnonum Hermundurorumque fines præterfluxit; Cheruscosque deinde & Chaucos a plurimis Transalbinis gentibus ſeparauit, adeoque mediam prope antiquam ſecuit Germaniam: vere autem terminus fuit antiquæ geographiæ Germanicæ, quantum eam debemus Romanis; qui ipſi, omnia ſibi poſt Albim eſſe incerta, confeſſi ſunt. Nempe præter Druſum & Tiberium nullus Romanorum bellando ad Albim penetrauit. Vnus Domitius Ahenobarbus, cum curioſitatis ergo cum paucis tranſiiſſet, triumphalia meruit ornamenta (*t*). Tanta Ro- Albis.

An. V. C. DCCLIV. Ant. C. N. VIII.

 mæ

FULDAM, & ALTERAM, ſiue *Alcram*, amnes, veterum auctorum memorauit nullus.

(*t*) In *ALBIS* nomine conſentiunt plerique; STRABO, PTOLEMÆUS, quibus ſemper ὁ Ἄλβις; POMPONIUS, PLINIUS, & alii plures. VELLEIUS deſcribit Albim *Lib. II. Cap. CVI.* *a Rheno vsque ad Albim, qui Semnonum, Hermundurorumque, fines præterfluit.* SENECA *Medea Verſ. 371.*

Nil, qua fuerat, ſede relinquit
Peruius orbis.
Indus gelidum potat Araxem,
Albim Perſæ, Rhenumque bibunt.

VOPISCUS *in Probo Cap. XIII.* *Albam* vocat noſtrum Albim; vt DIO *Lib. LV.* Ἄλβιον, *Albium.* TACITUS, qui ſemper *Albim* vocat, *Ann. I. Cap. LIX. Lib. II. Cap. XIV. XIX. XXII. XLI.* fontes Albis perperam in Hermunduris quæſiit *Germ. Cap. XLI.* *In Hermunduris*, ait, *Albis oritur, flumen inclitum & notum olim, nunc tantum auditur.* Lapſum eſſe per errorem, vt flumen *Egram*, quod cum adoleſcente Albi confluit, pro ipſo Albi acceperit; quilibet facile iudicat. Veros Albis ortus alius locus declarabit. De Domitii tranſitu Albis TACITUS *Ann. IV. Cap. XLIV.* ait: *poſt exercitu flumen Albim tranſcendit, longius penetrata Germania, quam quisquam priorum, easque ob res inſignia triumphi adeptus eſt.* STRABO *Lib. VII.* dicit, *plures fortaſſis gentes cognitas futuras fuiſſe*, ἂν ἐπέτρεπε τοῖς στρατηγοῖς ὁ Σεβαστὸς, διαβαίνειν τὸν Ἄλβιν, μετιοῦσι τοὺς ἐκεῖσε ἐπανισταμένους, νυνὶ δὲ εὐπορώτερον ὑπέλαβε στρατηγεῖν τὸν ἐν χερσὶ

mæ erat gloria, clariſſimum & fere ignotum Germaniæ ten- *Fluuiorum*
taſſe flumen! Sequente interim ætate, qui fluuius medium *Hiſtoria.*
Germaniæ antiquæ tenuerat, extremus fere factus eſt. Sar- SEC.
matæ, quod dixi, effuſi in vicinam, vacuamque fere relictam, V.VI.
Germaniam Transalbina pleraque occuparunt. Licet etiam ſuccedente tempore armis Germanorum coloni opprimerentur noui; tarde tamen id confectum eſt negotium: adeoque ſatis diu Germanici nominis Albis prope finis exſtitit.

Amnes in Albim ex ripa vtraque irruentes.

XI. Ceterum ſiniſtræ dextræque Albis parti plurima fluenta affunduntur. Siniſtræ ripæ noſter amnis *SALA*, ſalinis vetuſtiſſimis, quas quondam Catti Hermundurique AN.
contermini magna traxerunt vi, nobilis admiſcetur. Supe- LVIII
rius Sala *VNSTRVTAM*, non quidem in antiquitate, aſt eo magis in ætate media, clarum fluuium, exhaurit. In dextrum Albis littus *SVEVVM*, flumen antiqui nominis, ſed perobſcuri, quidam deriuant; iidemque hoc Longobardorum Semnonumque fluentum *SPREAM* interpretantur (b). Quicquid

πόλεμον, εἰ τῶν ἔξω τοῦ Ἄλβιος καθ' ἡσυχίαν ὄντων ἀπέχοιτο καὶ μὴ παροξύνοιτο πρὸς τὴν κοινωνίαν τῆς ἔχθρας. *Si Auguſtus militibus permiſiſſet, vt transmiſſo albi eo rebellantes perſequerentur. Sed promtius cenſuit Auguſtus, ſe bellum, quod erat præ manibus, confecturum, ſi populos vltra Albim ſitos, nihilque mouentes, miſſos faceret, neque irritatos maleficio ad ſocietatem cum hoſtibus ineundam inuitaret.* Adeo tum, cum ſperaret Auguſtus Germaniam prouinciam facere, Albis ægre tentatus eſt. Quo magis vaniloqui panegyrici & poetæ ſeculi tertii, quartique, qui victorias imperatorum ad Albim vsque prolatas gloriati ſunt. Inepte profecto glorioſum militem CLAUDIANUS *de laudibus Stiliconis Lib. I. verſ. 224.* imitatur:

Vt iam trans fluuium non indignante Caico
Paſcat Belga pecus, mediumque ingreſſa per Albim
Gallica Francorum montes armenta pererrent.

(b) *SALÆ* nominatim STRABO *Lib. VII.* meminit: Ἔστι καὶ Σάλας ποταμός, οὗ μεταξὺ καὶ τοῦ Ῥήνου πολεμῶν καὶ κατορθῶν Δροῦσος ἐτελεύτησεν ὁ Γερμανικός, *Eſt & Sala fluuius, inter quem & Rhenum bellum feliciter gerens Druſus Germanicus obiit.* Quodſi hic DIONEM *Lib. LV.* de Druſi vltima expeditione audis differentem: ἔς τε τὴν τῶν Χάττων ἐσέβαλε, καὶ προῆλθε μέχρι τῆς Σουηβίας - - - κἀντεῦθεν πρός τε τὴν Χερουσκίδα μετέστη, καὶ τὸν Οὐίσουργον διαβὰς ἤλασε μέχρι τοῦ Ἄλβιος πάντα πορθῶν, *in Chattorum fines ingreſſus, ad Sueuos usque perbenit: - - - inde, in Cheruscos conuerſo itinere, Viſurgim transgreſſus, omnia populando, ad Albim usque*

Digitized by Google

Fluuiorum Haſsia. quid tamen afferant rationum, non eas ſatis cenſemus dignas, vt coniecturam illam adprobemus.

XII. Infra Albim verſus ſeptentriones, in ipſa Cimbrica Cherſoneſo, eſt *EIDORA* ſeu *Egidora* amnis; extremus, qui in Germanicum ſe oceanum exonerat: idemque priſco quidem ignotus prorſus, ſed illuſtrior tempore medio, tumque inſignis a Carolo ſtatutus Germaniæ Daniæque terminus. *Amnes inter Albim & Viadrum.* *An. DCCCXL*

peruenit. Tum a ſpectro, ne Albim tranſcenderet, prohibitus, παραχρῆμα ἐπίσχη, σπουδῇ τε ὑποστρέψαντος αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ ὁδῷ νόσῳ τινὶ, πρὶν ἐπὶ τὸν Ῥῆνον ἐλθεῖν, τελευτήσαντος, *confeſtim retro ire cæpit, & in itinere, priusquam Rhenum attingeret, morbo exſtinctus eſt.* Qui, inquam, alium Salam crederis a STRABONE intelligi, quam qui in Hermunduris ortus, hos inter & Cattos medius fluxit, donec in Albim euolueretur? Primum Druſus per Chattos ad Hermunduros, ſeu *Sueuos,* vsque penetrauit; inde conuerſo itinere, & ſuperiore Viſurgi tranſito, in Cheruscos inuaſit, Albimque petiit: ex Chattis enim, niſi transmiſſo Sala, ad Albim peruadere non poterat. Ab Albis prohibitus tranſitu ſtatim in Cattos retro conceſſit, vbi cum porro ad Rhenum tenderet, vtique Salam habuit a tergo; adeoque cum moreretur prope Magontiacum, quod EUTROPIUS *Lib. VII. Cap. VIII.* ſuadere videtur, recte, inter Salam & Rhenum occubuiſſe, a STRABONE dici potuit. Et ergo PONTANUS errauit, qui STRABONIS Salam de Iſala interpretatus eſt; & HADR. VALESIUS, qui in *Notitia Galliarum* STRABONEM Salam, qui Mœno miſcetur, reſpexiſſe arbitratus eſt: huiusquippe STRABO inter maiores Germaniæ fluuios rationem habuiſſe, ægre cenſeri poteſt. Sine nomine TACITUS *Ann. XIII. Cap. LVII.* Salam deſcripſit. *Eadem,* inquit, *æſtate inter Hermunduros Cattosque certatum magno prælio, dum flumen gignendo ſale fæcundum & conterminum vi trahunt; ſuper libidinem cuncta armis agendi, religione inſita, eos maxime locos propinquare cælo, precesque mortalium a deis nusquam propius audiri. inde indulgentia numinum illo in amne, illisque ſiluis, ſalem prouenire, non vt alias apud gentes eluuie maris areſcente vnda, ſed ſuper ardentem arborum ſtruem fuſa; ex contrariis inter ſe elementis, igne atque aquis concretum.* Scilicet ſalinæ tum iuxta Salam ex ipſo adhuc flumine maxime prouniſſe videntur: fortaſſis & tamen prope flumen iam fontes inuenti fuerunt, qui ſalis parandi largirentur copiam. *VNSTRUTA* vocatur *Onestrude,* apud GREGORIUM TURONENSEM *Hiſt. Francorum Lib. III. Cap. IV.* *Vnstrote* apud ADAMUM BREM. *Hiſt. Eccleſ. Lib. I. Cap. IV.* Fluuius in Thuringico bello, quod præter GREGORIUM TURONENSEM AIMOINUS, VVITTECHINDUS & VENANTIUS FORTUNATUS *in poëmate de excidio Thuringiæ,* deſcripſerunt, admodum memorabilis. *SPREAM,* qui profluens ex Boiohœmicis montibus in Hauelam flumen excurrit, non nouit antiquitas. Quidam *SUEUUM* PTO-

A tergo eiuſdem cherſoneſi, quam fere Eidora ſecat, *CHALVSVS* eſt, qui ſequente ætate *Traua* aſſumſit, hodieque gerit, nomen; & primus Ciſmarinæ Germaniæ in Codanum ſinum, quem hodie *BALTHICVM* adpellamus mare, effunditur (*x*). *Fluuiorum Hiſtoria.*

Viadus. XIII. Quartus maiorum Germaniæ fluminum, quæ in ſeptentriones a meridie curſum agunt, ſuccedit VIADVS: qui & *Viadrus*, *Viader*, audit, & *Odera*. Et de iſtis quidem vocabulis, quin eundem fluuium ingentem denotent, dubium nullum eſt. Diſputatur autem de *GVTHALO*, & magis de *SVEVO:* an diuerſa ſint flumina? an diuerſa Viadi nomina? an oſtiorum Viadri, nam plura ſunt, diſtinctæ adpellationes? Meam & quidem magnam hanc eruditorum litem facere non auſim. Putem tamen Guthalum cum Viado plane eſſe eundem, nec valde Sueui vocabulum alienum eſſe: cum primum Guthalus inter Albim Viſtulamque fuerit neceſſe ſit; deinde Sueuus inter illos a Ptolemæo referatur fluuios, qui in ipſum ſe oceanum exonerant; poſtea ipſam Sueui vocem vnum Viadi oſtium hodieque imitetur; & denique omnem hunc tractum Sueui olim tenuerint; ad fluuii vocabulum

LEMÆI de Sprea ſunt interpretati, ſed male: ſiquidem non niſi fluuios excurrentes in mare PTOLEMÆUS illo loco, vbi Sueui meminit, reſpexit. Illi tamen amnes Sprea, Hauela, Pene, & plures, a TACITO haud dubie intelliguntur, vt vero ignorauerit nomina, vbi *Germ. Cap. XL.* ait: *Reudingi deinde, & Cauiones, & Angli, & Varini, & Eudoſes, & Suardones, & Nuithones, fluminibus aut ſiluis muniuntur.*

(*x*) *EIDORA*, ſeu *Egidora*, vocatur in *Annalibus Francorum* alio loco notatis, nec non apud ALBERTUM STAD. *Ann. DCCCXI.* vbi conſtitutum inter Saxoniam & Daniam limitem cernis. *CHALUSUM* habet PTOLEMÆus, & ex eius numeris, & populorum poſitione, manifeſtum fit, amnem Chaluſo notari, qui hodie *Traue* vocatur, & Lubecam perluit, inde in *Balticum mare* excurrens. *Baltiam* inſulam memorauit XENOPHON LAMPSACENUS. Male autem ABR. ORTELIUS *Baltici maris* nomen ipſi XENOPHONTI tribuit; cum modo ALB. CRANZIUS ſub hiſtoriarum initium ſuſpicatus fuerit, hoc eſſe maris nomen, quam vulgo credatur, antiquius. Vere ante HELMOLDUM, & ADAMUM BREMENSEM, vix occurrit auctor, qui Balticum mare nuncupauerit.

Fluuiorum hiſtoria. bulum non male a gentis adpellatione hic producto argumento (*y*).

XIV. Extremum, quantum ad antiquam Germaniam, in eodem mari Sueuico, in quo Viadus, abluitur etiam VISTVLA: qui & *Viſtilli*, *Viſulæ*, *Biſulæ*, *Viſtlæ*, & *Viſclæ* vocabulis, &, ſi nouæ auctoritati fides eſt, parua ſui parte, aut magis, vbi minore amne, hodieque *Rodaune* dicto, augetur, *ERI-* Viſtula.

(*y*) Poſt Albim parum certe Romani nouerant, indeque & amnium vlteriorum confuſam notitiam vix mirari conuenit. MELA præter *Viſulam* poſt Albim non alium nouit amnem. PLINIUS habet *Viſtulam* & *Guttalum*; SOLINUS *de internis eius* (Germaniæ) *partibus*, ait, *Albis*, *Guthalus*, *Viſtula*, *amnes altiſſimi*, *præcipitantur in oceanum*. PTOLEMÆUS *Chaluſum*, *Sueuum*, *Viadrum*, *Viſtulam*, nominat. *VIADUS*, ſiue potius *Viadrus*, idem vtique fluuius eſt, quem ex Sarmatarum, qui eum longis iam ſeculis adcoluerunt, vſu hodie *Odoram*, ſeu *Oderam*, quod vocabulum iam HELMOLDUS *in Slauorum Chronico* protulit, compellamus. Lis vero grauis eſt de *SUEUO* PTOLEMÆI, & PLINII atque SOLINI *GUTTALO*, ſiue *Guthalo*. Quid obſtet Sueuum de Sprea interpretantibus; ante dictum. Quid nos iuuet, Sueuum de diuerſo Viadri oſtio accipientes; ipſa habet noſtra commentatio. Tria Viadri oſtia, per inſulas VVollinam & Vſedomiam ſeparata, nouimus: citimum, quod *Pene* amnem ſimul effundit, eius nomen induit; medium *Suine*, ſeu *Suene*, adpellatur, quod prope ad Sueui nomen accedit; vltimo *Dirbenouii* adpellatio eſt. Dicamus Suene oſtium eſſe PTOLEMÆI Sueuum: & enim idem duo Amiſii oſtia memorauit, alterumque diuerſo Vidri nomine compellauit. Si vis, erraſſe PTOLEMÆUM, idemque flumen, quod ob accolas Sueuos etiam Sueui nomen geſſerit, neſcium veri regionis ſtatus, bis nominaſſe: non magis repugnabo. *Guttalus* PLINII, ſi eius ordinem, quo flumina nominat, *Lib. IV. Cap. XIV.* rite ſpectaueris: *Amnes clari in oceanum defluunt*, *Guttalus*, *Viſtillus*, ſiue *Viſtula*, *Albis*, *Viſurgis*, *Amiſius*, *Rhenus*, *Moſa*: videbatur Pruſſiæ quoddam flumen, forte *Pregelam*, ſignare. Quod vero SOLINUS, qui PLINIUM preſſe conſueuit ſequi, alium ordinem monſtrauit, eum ſequi & nobis placet; quod vix in Pruſſia clarus adeo amnis occurrat, quem PLINIUS notare potuerit; & maxime, quod nunquam videatur ille Viadrum, clariſſimum inter Albim & Viſtulam flumen, ſilentio voluiſſe transmittere. Ergo poſt Viſtillam demum Guttalus PLINII ponendus eſſe videtur, eodemque, quem oſtendit SOLINUS, ordine efferendus. Iam autem *Guttalum* PLINII, & *Guthalum* SOLINI, non alium denotare, niſi PTOLEMÆI *Viadrum*, eodem probatur argumento; quod minime videantur induſtrii auctores maximum inter Albim & Viſtulam flumen aut ignoraſſe, aut tacere voluiſſe. Lites mittimus; Viadrum, Sueuum Guttalumque, vnum Odoram noſtrum antiquitus dictum eſſe, vidimus.

Digitized by Google

ERIDANI apud Græcos nomine notatur (*z*). Fuiſſe iſtum fluuium a fonte eius ad vſque decurſum vetuſtæ regionis finem, eſt extra dubium; idque nos ſupra contra eos, qui Germanicarum nationum trans Viſtulam vrgent ſedes, ſatis ſuperque euicimus. Poſtea aſt coanguſtatum hunc eſſe Germaniæ limitem validiſſima Sarmaticarum gentium in Germaniam vi effuſa oſtendimus. Et licet inde nondum ad antiquum terminum Germania plene redierit; hodie tamen rurſus ad vſque Viſtulam & vltra Germanos plurimos longe lateque habitare, notum eſt, idque mea non hic indiget narratione.

Fluuiorum Hiſtoria.

de fluuiis trans Viſtulam,

XV. Poſt Viſtulam *CHRONVS*, *RVBO*, *TRVNTVS*, *CHESIMVS*, aliique amnes, *TYRA*que fluuius, ad quem Baſtarnæ habitarunt; in Sarmatia ex antiquitate poterant nominari (*a*). Nuuquam vero tam fuere in Sarmatia, quam in

(*z*) *VISTULÆ* nomen agnoſcunt PLINIUS, SOLINUS, Græcique homines, PTOLEMÆUS, & AGATHEMERUS; vbi Οὐιστούλα: addit vero etiam PLINIUS vocem *Viſtillus*, coniungitque *ſiue Viſtula*; quo ſupplemento male PLINIUM mulctare RHENANUS conatus eſt. In SOLINI quibusdam manuſcriptis codicibus, vocem *Viſtla*, ſiue *Viſcla* reperiri, SALMASIUS teſtatus eſt. POMPONIUS MELA *Viſulam*, & AMMIANUS *Lib. XXII. Cap. VIII. Biſulam* adpellat eundem fluuium. In THEODOSIANA *orbis deſcriptione*, *Huiſtia* dicitur, & a IORNANDE pag 85. & 98. de Rebus Geticis, *Viſcla*. Et idem tamen JORNANDES cum PAULO DIACONO pluribus in locis *Viſtula* vocem adhibent. Indicari ab hiſce omnibus auctoribus flumen, quod vulgo *Weixel*, & *Wieſſel*, ſiue *Weiſſel*, adpellatur; dubitare nos nihil omnino facit. *Eridanum*, & *Rhodanum*, eundem Viſtulam a Græcis auctoribus nominatum eſſe, inde accepto vſu, quod amnis, qui in Viſtulam prope Dantiſcum ſe exonerat, ſempet *Reddaune*, ſiue *Rodaune*, dictus ſit; coniectura curioſa eſt CLUUERII *Germ. Ant. Lib. III. Cap. XXXIV. fol. CXXXVII.* qua multa in antiquitate egregie illuſtrare viſus eſt. Infra in Gothonibus rei rutſus meminerimus.

(*a*) PTOLEMÆUS *Lib. III. Cap. V.* quatuor hæc poſt Viſtulam flumina percenſet, quæ in Venedicum ſinum ſe exonetent. *CHRONUM* intetpretantur Geographi de *Niemien* amne, accolis Germanis *Memel* dicto, qui in ſinum, *Curisch Haff* compellatum, excurrit. AMMIANUS *Lib. XXII. Cap. IIX.* vocat *Chronium*, & cum Biſula coniungit: vt dubitari nequeat, PTOLEMÆI Chtonum eſſe; licet populos iuxta ſitos mirum in modum ibidem confundat MARCELLINUS.

Digitized by Google

Fluuiorum hiſtoria. in Gallia, diſtincti Germanorum ſitus, ſedesque; paremque adeo accurationem in inueſtigandis amnibus, qualem illic præſtiti, nemo hic a me poſtulabit, cum & præſertim in ipſis populis de fluuiis, quos adcoluerunt, dicendis ſit futurus locus commodior. Et libenter pergerem ad Transmarinam Germaniam, & fluuiorum in Scandinauia, magna antiquæ Germaniæ regione, hiſtoriam perſequerer. Sed non memini, me vnquam legiſſe in vllo Romano Græcoque ſcriptore nomen fluuii, quem Scandinauia agnoſcat. Media autem ætate ingentia illa terrarum ſpatia non quidem Germanicam linguam moresque & inſtituta Germanorum depoſuerunt; interim a Germaniæ complexione diſtingui cœperunt. Vnde ſi vel detur fluuiorum eius terræ ex iſto æuo notitia, ea huius noſtri non eſt loci: ideoque a fluuiorum conſideratione porro ad ſiluas montesque Germaniæ deſcribendos ſtilum vertimus.

& in Transmarina Germania.

RUBO Dwina multorum conſenſu eſt; qui ortus in Moſcouia, haud procul Volgæ fonte, tandem apud Rigam in ſinum Venedicum ſe euoluit. *TURUNTUS, Wellko* Ruſſis dictus, per lacus defertur, nomine hinc *Neruæ* adſumto, Liuoniam a Moſcouia diuidit, & apud Naruam in Finnicum ſinum illabitur. In eundem ſinum *CHESINUS* excurrit, Pruſſis *Lowat* nuncupatus; vt ante tamen lacum *Ilmen* apud vrbem *Weliki Nowogrod* intret, deinde, nouo ſuſcepto nomine *Wolchow* dictus, in *Ladogam* lacum, & per hunc demum in ſinum præcipitetur. Chronus & Rubo Aeſtiorum fuere; reliqui duo Venedorum. *TYRA Nieſter*, ſeu *Dneſter*, hodie adpellatur; forte & olim *Danaſter* dictus, quo nomine JORNANDES *de Rebus Geticis pag. 84.* vtitur, licet male eum a Tyra disiungat. Nobiliſſimus quondam, & extremæ antiquitati celebratiſſimus, amnis exſtitit: cuius HERODOTUS *Lib. IV Cap. LI.* SCYMNUS CHIUS *in fragmento*, STRABO *Lib. VII.* & plurimi alii auctores meminere. Græcis paſſim & POMPONIO *Lib. II. Cap. I* & OUIDIO *Lib IV. ex Ponto Epiſt. X. Verſ 50.* *Tyras* dicitur. Infra eum, aliaque Sarmatiæ flumina, porro videbimus.

Digitized by Google

CAPUT III.
RECENSIO SALTVVM MONTIVMQVE GERMANIAE.

I.

Saltuum montiumque conſideratio.

INter SALTVS MONTIVMque IVGA, quibus hodieque noſtrum non caret ſolum, & antiquius, quantum ad ſiluas, magis adhuc abundauit; vnum primo nomen generale antiquius, quod fere omnibus & ſiluis & montibus priscæ Germaniæ commune fuit, probe a diſtinctis & ſingularibus vocabulis dignoſcendum eſt. Eſt HERCYNIVM cognomentum, quod ſaltibus Germaniæ omnibus attributum a Græcis Romanisque reperitur; & cuius complexione vſu recepta montes etiam Germaniæ omnes contineri, vetus nos docet hiſtoria. Nempe eſt credibile, cum audiiſſent Romani Græcique a Germanis, multas denſiſsimas ſiluas monteſque opacis conſitos ſaltibus in patria ipſorum eſſe; iidemque vno vocabulo, quod ipſum promiſcue denotaret ſaltus monteſque, ab hiſce compellarentur; exiſtimaſſe illos, vere omnium vnum quoddam generale nomen eſſe, aut quod continuaret ſiluam ſilua, aut inops vocabulorum lingua voce vna contenta eſſet: neſcios, quod videtur, patriam illam vocem, vnde *Hercynium* commenti nomen ſunt, generatim quidem ſiluas indicare omnes; non tamen Germanicas magis, quam Gallicas, aut Hispanicas (*b*).

Hercynium generale cognomentum ſiluarum & montium German. vnde?

II. Quic-

(*b*) Sentiendi nobis CLUUERIUS *Germ. Ant. Lib. III. Cap. XLVII. & XLVIII.* occaſionem dedit: & fauet vtique ſententiæ noſtræ omnis antiquitas. CÆSAR *Lib. VI. Bell. Gall. Cap. XXV.* & POMPONIUS *Lib. III. Cap. III.* tantam *HERCYNII SALTUS* vaſtitatem memorant, vt ſaltem integræ Germaniæ ſiluas eius fuiſſe partes neceſſe ſit. A Græcis ſuos de Hercynio nomine narratus Romani accepere. Si ergo Græci vbique in Germania

Digitized by Google

II. Quicquid rei ſit, certum eſt, Romanis Græciſque per omnem veterem Germaniam HERCYNIOS MONTES & HERCYNIAS protendi SILVAS; licet & ipſi Romani in regionibus, in quibus geſſere bella, ſingularia quorundam ſaltuum & aliquot montium nomina aut paſſim deinde compererint, aut ipſi fortaſſis quædam commenti fuerint. Et qui-

Hercynii ſaltus montesque generatim per omnem Germaniam diffuſi.

L 2

Hercynios ſaltus monteſque monſtrarunt, ſane generale ipſis omnium iugorum ſaltuumque Germaniæ, non ſingulare aliquorum, nomen habitum eſſe, liquet. ERATHOSTENI & quibusdam Græcis, hanc maximam Germaniæ ſiluam fama notam, *Orciniamque* vocatam fuiſſe, CÆSAR *Cap. XXIV.* ſcribit. Recte autem de illorum opinione ex CÆSARIS narratione videtur fieri debere iudicium. ARISTOTELES *in Mirandis*, τὸν Ἴστρον ῥέοντα ἐκ τῶν Ἑρκυνίων καλουμένων δρυμῶν, *Iſtrum profluentem ex Hercyniis ſaltibus* meminit: mox de eodem Iſtro alibi loquutus, non ſolis eius fontibus, ſed fluuiis Germaniæ fere vniuerſis Hercynios monres adſignat. Ita in *Meteorologicis Lib. I. Cap. XIII.* ait: ὁ δὲ Ἴστρος δι' ὅλης τῆς Εὐρώπης ῥεῖ εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον. τῶν δ' ἄλλων ποταμῶν οἱ πλεῖστοι πρὸς ἄρκτον ἐκ τῶν ὀρῶν Ἀρκυνίων. ταῦτα δὲ καὶ πλήθει καὶ ὕψει μέγιστα περὶ τὸν τόπον τοῦτόν ἐστιν. *Iſter totam interfluens Europam, in Pontum effunditur Euxinum, ex reliquorum fluminum numero pleraque verſus ſeptentriones e montibus Hercyniis profluunt, qui altitudine iuxta ac multitudine maximi in hac plaga habentur.* APOLLONIUS RHODIUS *Argonaut. Lib. IV.* Ἑρκύνιον, *Hercyinium montem*, quaſi vnum commune montium in Celtica nomen, in medium profert. DIODORUS SICULUS *Lib. V*, Britannicas inſulas, κατάντικρυ τῶν Ἑρκυνίων ὀνομαζομένων ὀρῶν, *contra Hercynia, quæ nominentur, iuga ſitas eſſe*, in Galatia ſua, quo nomine ſignat Germaniam, docet. Errat vero DIODORUS fere cum ARISTOTELE, cum ait; μέγιστα γὰρ ὑπάρχειν παρειλήφαμεν τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην, *maximos enim eſſe montes totius Europæ aceeſimus*: niſi, quod videtur, Hercynia iuga per omnem Germaniæ tractum quærens, ſimul in iis Alpes Ciſdanubianas referat Cum Græcis fecit PLINIUS *Lib. XVI. Cap. I. Siluæ*, inquit, *totam reliquam Germaniam replent*: & Hercynium commune nomen *Cap. II.* illis ſiluis continuo adſcribit. Et poterant adhuc PTOLEMÆUS, CLAUDIANUS, & cum his alii plures, citari, vt diffuſum per integram Germaniam Hercynium nomen monſtraretur; ſed clara iam res eſt, & collectione teſtimoniorum eam illuſtrantium commode ſuperſedemus. Occaſio nominis Hercynii, ſiue Harcynii, quod habet ARISTOTELES, videtur clare declarata eſſe. Germanica vox *Hartz*, aut *Hart*, *bituminеam*, aut *denſam, fruticoſamque, ſiluam* ſonat. A Germanis acceperunt Græci, eſſe in patria crebros ſaltus monteſque; *Hartzen* adpellarunt: inde *Harcynium* formatum vocabulum, datumque Romanis; vtriſque fortaſſis, quæ ſit propria nominis vis atque poteſtas, ignorantibus.

quidem, qui ex antiquioribus de Hercynio ſaltu communiter ſcripſere, ignari eius veræ conditionis, permetiri omnino eum, & amplitudinem quaſi continuæ ſiluæ indicare auſi ſunt. Ita ſummus auctorum Cæſar latitudinem eius IX. dierum itinere, & longitudinem LX. dierum via, deſcribere conatus, ad ipſam Germanorum fidem, ſed perperam cenſeo, prouocauit. Alii autem verius non tam toti ſiluæ montiumque iugo dedere modum, quam, quod conueniebat, eius extremitates varias indicarunt, vocabulaque diſtincta & diuerſos declararunt ſitus; quos adeoque diſtincte & partite noſtram inſtruentes notitiam maiori iure in noſtra ſequemur geographia, quam ceteros confuſe & perplexe promiſcua afferentes (*c*). *Saltus montesque*

III Im-

(*c*) Cæsar *Lib. VI Cap. XXIV. Hercyniæ*, inquit, *ſiluæ latitudo IX. dierum iter expedito patet. Oritur ab Heluetiorum, & Nemetum, & Rauracorum finibus, rectaque fluminis Danubii regione pertinet ad fines Dacorum, & Anantium: hinc ſe flectit ſiniſtrorſus, diuerſis a flumine regionibus, multarumque gentium fines propter magnitudinem attingit. Neque quisquam eſt huius Germaniæ, qui ſe adiſſe ad initium huius ſiluæ dicat, quum dierum iter LX. proceſſerit, aut, quo ex loco oriatur, acceperit.* Item Pomponius *Lib. III Cap. III. Siluarum Hercynia, & aliquot ſunt, quæ nomen habent: ſed illa dierum ſexaginta iter occupans, & maior aliis, ita & notior.* Menſura haud dubie ex eo capta, quod per integram Germaniam, quam eſſet lata longaque, ſiluas montesque procurrere Germani dixerant. Fortaſſis aliqui narrauerunt, ſe IX. dies nondum latitudinem eſſe emenſos: venando autem, modoque huc, modo illuc, diſcurſando, in ſiluis forſitan errauerant, non, credo, viatorum inſtar, eam abſoluerant. Sic & eſt credibile, alios ignaris rerum Romanis Germaniæ tantam magnitudinem, perſuadere voluiſſe, vt ſexaginta dierum ſpatio ſilua, quæ ſit tota Germanica, vix abſolui potuerit; Num ergo non, vltra Viſtulam procurriſſe Hercyniam, credemus? Non valde. Non neſcimus quidem, ſiluas continuari ſiluis, ipſum etiam trans Viſtulam: nec neſcimus, a plurimis geographis, qui ad Cæſarem contuiti ſunt, Hercyniam ex Germaniæ angulo ad Rhenum, Danubiumque, ad Viſtulam, indeque ad extremam protrahi Sarmatiam. Sed cum *Hercynium* nomen ex noſtra ſit lingua, ægre mihi perſuadeo, Sarmatiæ ſiluas idem habuiſſe nomen; niſi ex, quæ fuerunt in Baſtarnis, Aeſtiisque, Germanis communi nonunquam nomine ſunt notatæ. Adhæc poſt Cæsarem & Pomponium, cum ſiluæ Germanicæ natura eſſet magis perſpecta, deſiit tanta magnitudo ei tribui, & nunquam Hercynium vltra Germaniæ fines nomen prolatum reperitur.

Saltus montesque. — Singularia nomina ſaltuum montiumque ad Rhenum ſuperiorem;

III. Impoſita proinde ſaltuum montiumque tractui, qui ex extremo Germaniæ ad Rauracos recentemque Danubium angulo ſurgit, & late longeque ad Nicrum Tubarimque, & alios amnes, ſpargitur, nomina reperimus *MARCIANARVM* ſiluarum, & montium *ABNOBORVM*. *Abnoba* mons eſt ille, cuius molli & clementer edito iugo Danubius effuſus magnam parenti parit celebritatem. *Marcianæ* ſeu *Martianæ* ſiluæ ſunt, quas *nigrum* hodie vocamus *ſaltum*,
An. CCCLXI. quorumque verum ſitum optime Juliani illud oſtendit iter, quod per Marcianas ſiluas a Rauracis ad nauigabilem Danubium feciſſe legitur (*d*). Trahuntur inde a Marcianis ſal-

(*d*) *MARTIANA ſilua*, vt LINDENBROGIUS ſcripſit, *Marciana*, quam vocem VALESIUS agnoſcit, facilis eſt inuentu, vt a MARCELLINO, & in PEUTINGERIANA *Tabula*, ſignatur. Ille *Lib. XXI. Cap. VIII. & IX. Diſcedens*, inquit, *Julianus a Rauracis - - - profecturus per Marcianas ſiluas, viasque iunctas Hiſtri fluminis ripis - - - - - cum ad locum veniſſet, vnde nauigari poſſe didicit flumen, lembis adcenſis, quos opportune fors dederat plurimos, per alueum, quantum fieri potuit, ferebatur occulte:* ſcilicet in Pannoniam Sirmium verſus. Quodſi inter Rauracos Danubiique fontes ſaltus quærimus, ſunt præſto, quos *Nigræ ſiluæ*, *Schwartz-Wald*, nomine nuncupamus; iidemque ideo ſunt, qui ab AMMIANO *Marcianæ* vocantur *ſiluæ*, & quos eodem in loco PEUTINGERIANA *Tabula* ponit. Vnde aſt nomen? Non ſane a *Marte*, nec a *Martio* quodam: ſed, ſi CLUUERIUM audimus, a voce Germanorum *Schwartz*, quæ facili litterarum mutatione in propinquam vocem *Martz* eſt conuerſa. ORTELIUM Marcianas ſiluas de *Heluetiorum deſerto*, quod a PTOLEMÆO vocatur Ἐλουητίων ἔρημος, interpretari reperimus. BILIBALDUS PIRCKHAYMERUS *in deſcriptione Germ. apud* SCHARDIUM *Tomo I.* ſuperiorem nigræ ſiluæ partem putat illo vocabulo compellari. CLUUERIUS autem putat *Germ. Ant. Lib. III. Cap. II*, infra montes, qui a Danubii Nicrique fontibus, in orientem verſus, iuxta læuam Danubii ripam porriguntur, & vulgo incolis *die Alben* dicuntur, Heluetiorum deſertum contra aquilonem quæri debere. Marcianas ſiluas ab ARISTOTELE Hercynium ſimul ſaltum nominari, ante declaratum eſt. *ABNOBA* mons PTOLEMÆO Ἄυνοβα dicitur; ſed longius ab eo contra ſeptentriones a Danubii remouetur fonte, & præterea per omnem ripam Rheni longiſſime producitur. Aliis Abnoba montium notat iugum, quod ab Rheni Arolæque confluentibus ad ſeptentriones inter Rhenum, & Danubii, Nicrique, fontes ſternitur. Fundit Danubium, indeque omni antiquitati memorabilis mons extitit. PLINIUS *Lib. IV. Cap. XII.* de Danubio: *Ortus hic in Germaniæ iugis montis Abnobæ ex aduerſo Raurici Galliæ op-*

tusque monteſque per omnem cis transque Mœnum Rheni ripam; quorum tamen ſingularia nomina ex antiquitate non ſuperant, ſi *TAVNI* & *RHETICONIS* montium vocabula exceperis. *Taunum* Druſianum illuſtrauit præſidium, & ſuper eius veſtigia deinceps a filio Germanico poſitum caſtellum: quibus & notis ſitus montis trans Rhenum euincitur, & fere probatur, ex aduerſo Moguntiaci eum quærendum eſſe. *Rheticonis* quidem incertior eſt poſitio, cum nulla re fuerit celebratus. Malim tamen eum ad Rhenum quærere, vbi ingens ad Segi prope confluentem iugum hodieque cernitur; nusquam profecto minus, quam, quod nominis congruentia quidam decepti fecere, in Rhætia (*e*). *Saltus monteſque.* AN. V. C. DCCXLII. ANT. C. N. X. AN. XVII.

IV. In-

pidi, multis vltra Alpes millibus. Et TACITUS *de Germ. Cap. I. Danubius molli & clementer edito montis Abnobæ iugo effuſus, plures populos adit.* FESTUS AUIENUS *deſcriptione orbis verſ. 437.*

Abnoba mons Iſtro pater eſt: cadit Abnobæ hiatu.

AMMIANUS *Lib. XXII. Cap. VIII. Rauracos montes* vocat, vnde oriatur Danubius; & EUSTATHIUS *in Scholiis ad* DIONYSIUM AFRUM ex antiquis refert: Τοὺς δὲ οὕτω συνϑεμάτιλα περὶ τοῦ Ἴστρου φασὶν Ἴστρος ὁ τοὺς Παίονας παραμείβων, ἐκ τῶν Ἑρκυνίων ὀρῶν ναυσίπορος ἐκ πηγῆς ἀλέξαι. *Quidam ita breuiter de Iſtro pronuntiant: Iſter, qui Pannonios præterfluit, ex Hercyniis montibus nauigabilis ex fonte oritur.*

(*e*) POMPONIUS *Lib. III. Cap. III. Montium altisſimi Taunus & Rhetico, niſi quorum nomina vix eſt eloqui ore Romano.* *TAUNUM* TACITUS etiam memorauit; *RHETICONEM* præter MELAM nullus alius. TACITUS *Ann. I. Cap. LVI. Germanicus quatuor legiones, quinque auxiliarium millia, & tumultuarias cateruas Germanorum, cis Rhenum colentium, Cæcinæ tradit: totidem legiones, duplicem ſociorum numerum ipſe ducit: poſitoque caſtello ſuper veſtigia paterni præſidii in monte Tauno, expeditum exercitum in Cattos rapit.* Idem *Ann. XII. Cap. XXVIII. præda famaque onuſti ad montem Taunum reuertuntur, vbi Pomponius* (qui, repreſſurus trans Rhenum Cattos, auxiliares Vangiones & Nemetas cum alario equite, qui iam reuertebantur, præmiſerat) *cum legionibus opperiebatur, ſi Catti cupidine vlciſcendi caſum pugnæ præberent.* Inde ſitus montis patet quam clariſſime. Qui enim cis Rhenum montem quærunt; qui montano præſidio, vt illud poneret Druſus, inſtauraret Germanicus, in pacata putent opus fuiſſe prouincia? qui a Pomponio ſubſidia, emiſſis contra hoſtem, cis Rhenum ad caſus & fortunam belli poſita arbitrerentur? Adde MELAM, qui Germaniam Rheno finit, ſatis Transrhenanum teſtari montem, cum eum in Germania nominet. Eſſe montem, qui ex aduerſo Magontiaci vulgo

Saltus montesque. IV. Inferiorem Rhenum poſt Luppiam *CÆSIA* ſilua videtur attigiſſe, eademque longe lateque ad Iſalam amnem & vicinias fuiſſe ſparſa. Sane enim cum Germanicus ex Caſtris Veteribus per Cæſiam ſiluam ad Marſos duxerit, alio loco ſaltus quæri nequit. Non & longe a Cæſia, qua tamen ad mediterranea reſpicimus, montes ſaltusque *TEVTONICI* ſeu *TEVTOBVRGIENSES* abſunt: nobiles ii Romanorum inſigni clade, per quam vindicata Germanorum libertate Romanorum imperium in Rheno ſtare coactum eſt. Fuerit vero oportet cis Viſurgim Teutoburgienſis ſaltus, cum cæſæ fuerint in eo cum Varo legiones, quæ vtique cis Viſurgim caſtra habuerunt; cum & vnus alterque, præſertim Aliſoni caſtello, ſtatim poſt cladem a Germanis obſeſſo, præfectus, directa ad Rhenum via ingenti ſe calamitati feliciter ſubtraxerint. Vnde error eorum enormis, qui modo ad Danubium, modo trans Viſurgim Teutoburgienſem ſaltum, cladis locum, ſunt

Ad Rhenum inferiorem;

An. XVI.

An. I.

der Heyrich, & *die Höhe* adpellatur, illo Tauni nomine notatum; CLUUERIUS *Germ. Ant. Lib. III. Cap. VII.* inde contendit, quod ex TACITI *Ann. I. Cap. LVI.* deſcriptione Germanici in Cattos expeditionis, rectum iter ad Mattium oppidum & Adranam flumen ab illo monte dirigatur. Niſi id obſtaret, quod putetur Druſus propius ad Rhenum præſidium collocaſſe, vt receſſum redderet tutiorem; facerem fere cum JUNCKERO, qui medii æui geographiam illuſtrare tentauit, & Taunum interpretarer de monte *Dyns*, ſiue *Dünsberg*, qui prope Gieſam eſt in Haſſia. Cum hoc & nomini conueniret, nec male poſitioni montis a Tacito adprobatæ. Rectum Magontiaco illac ad Mattium Germanico, & ad Adranam iter eſſe potuit. Sed, quam ipſi iniecimus dubitationem a plena nos adſertione adhuc prohibet. *Rheticonis* ſitus minus quam Tauni eſt exploratus. Contra errorem ex nomine captum illud, quod de MELA propoſuimus, ſufficit. Putat autem CLUUERIUS, quod MELA videatur contra ſeptentriones deſcendere, poſſe montium ex Bonnæ aduerſo iugum, quod a vertitum numero vulgo *das Siebengebürge* appellatur, commode pro Rheticone haberi monte. JUNCKERUS ex nominis reliquiis *pag. 149.* Rheticonem de altiore tractu regionis, quæ in VVeſtfalia nomine *Rietberg*, ſeu *Retberg*, *comitatus* compellatur, non male interpretatur. Et iterum adſentiremur, ſi meminiſſem tam egregium montium iugum, quod fama potuerit Romanis fieri notum, in ea terra me vſquam deprehendiſſe.

ſunt quærere conati, adeo manifeſto patet, vt nulla prorſus egeat confutatione (*f*). Saltus monteſque

Trans Viſurgim;

V. Trans Viſurgim, ſcribente Cæſare, introrſus pertinuit infinitæ magnitudinis ſilua, quæ *BACENIS* adpellata eſt, & pro

(*f*) Plurimas a Marcianis ſiluis ad inferiorem vsque Rhenum procurriſſe ſiluas, quæ fere, præter commune *Hercynium* nomen nomina ſingularia non habuerunt, docet TACITUS, atque CÆSAR. Hic *Lib. VI. Cap. XXV.* ad Nemetes vsque Hercyniam ſuam producit. TACITUS *Germ. Cap. XXX. Vltra hos*, inquit, *Catti initium ſedis ab Hercynio ſaltu inchoant, non ita effuſis ac paluſtribus locis, vt cetera ciuitates, in quas Germania pateſcit, durant ſiquidem colles, paulatimque rareſcunt : & Cattos ſuos ſaltus Hercynius proſequitur ſimul ac deponit.* Sunt hodie in finibus illis *der Speſſart*, quam ſiluam ADELBOLDUS *in Vita Henr. S. Imperatoris.* in *Ill.* LEIBNITII *Script. Brunsvic. Tom. I. fol. CCCCXXXVII. Speichesbard* adpellat, addito, *qua Bauariam a Francia diuidit : der Oden-Wald*, ab EGINHARDO *in Vita Car. M. Odonovvald* dictus ſaltus, inter Moenum, Nicrum, & Almonam, flumina : der *Weſter Wald*, ad Rhenum longe procurrens, cuius intuitu videtur *Oden-Wald*, quaſi *Oſtenvvald*, nuncupari: *der Steiger-Wald* prope Herbipolim; & neſcio, quot non ſiluæ aliæ. *CÆSIA SILUA* deſcribitur a TACITO *Ann. I. Cap. L. Sequitur*, inquit, *ardorem militum Cæſar, iunctoque ponte tramittit duodecim millia e legionibus, ſex & viginti ſocias cohortes, octo equitum alas. - - - - A Romanus agmine propero ſiluam Caſiam limitemque a Tiberio cœptum, ſcindit. - - - Cæcina cum expeditis cohortibus præire, & obſtantia ſiluarum amoliri iubetur : legiones modico interuallo ſequuntur. Iuuit nox ſideribus illuſtris, ventumque ad vicos Marſorum.* Quibus omnibus expenſis, & quod ex veteribus caſtris Germanicus copias duxerit, non incommode CLUUERIUS Cæſiam ſiluam partim in Cliuienſi ducatu, partim in Monaſterienſi territorio, quæſiit. Bructerorum & ergo Cæſia fuit, notatus a CLAUDIANO ſaltus, ſi hic ad vetuſtiores reſpexit Bructerorum ſedes, Hercyniæ nomine, *IV. Conſul. Honorii v. 450.*

- - - - - venit accola ſiluæ
Bructerus Hercyniæ.

De *TEUTOBURGIENSI SALTU*, & *TEUTONICIS MONTIBUS*, infra in Marſis, atque Dulgibinis, inquiretur. *Monumenta* PADERBORNENSIA docent, Teutoburgienſem ſaltum in Paderbornenſi diocœſi exſurgere, ac per Lippienſem, Rauensbergenſem, Osnabrugenſem, Monaſterienſem & Oldenburgenſem, ditionem longiſſimo montium ſiluarumque tractu porrigi. Conf. VELLEIUS *Lib. II. Cap. CXIX.* DIO *Lib. LVI.* & præſertim TACITUS *Ann. I. Cap. LX. LXI.* Mirum, eruditos viros potuiſſe adeo in quærendo hoc ſaltu aberrare a vero, imo, & a probabili. Inuentus, qui in Thuringia Varianæ cladis locum, adeoque Teutoburgienſem ſaltum, quæſiit. AENEAS SYLUIUS prope Magontiacum ſaltum reperit. Cis omnino Danubium in Vindelicia hanc ſiluam inepte prorſus conſtituerunt plures: OTTO FRISINGENSIS *Lib. III.*

& pro natiuo muro obiecta Cheruſcos a Sueuis, Sueuosque a Cheruſcis, iniuriis incurſionibusque prohibuit. Ex quo deſcripto ſitu, & quod Catti, qui Cæſaris Sueui ſunt, ea ſilua a Cheruſcis fuerint diſterminati, liquet ſatis, Hercyniæ reliquias genuinas longo hodieque tractu procurrentes, illos Bacenis nomine denotatos ſaltus montesque eſſe. Vnus vero horum montium in Baceni ſitorum ſilua ſingulare *MELIBOCI* nomen tulit; & eſt dubium, an præterea cum integro montium iugo, quod Baceni ſilua fuit conſitum, illud Meliboci vocabulum fuerit communicatum (*g*). Bacenim ceterum & Melibocum proxime contigiſſe *SEMANA* ſilua creditur; vt quidam omnino eandem eam cum Baceni eſſe velint: alii Salam inter & Vierram amnes eam conſtituant, & a Baceni diſtinguant. Ad Sudetos propius montes *GABRETA* fuerit quærenda ſilua, in qua Nauus ortus amnis per Nariſcos deinceps in Danubium excurrit (*h*).

VI. His

Cap. IV. CONRADUS VRSPERGENSIS *Chron. ad Ann.* CIƆ CLXVIII. & poſt hos JOH. NAUCLERUS, CONR. PEUTINGER, HENR. BEBELIUS, HUTTENUS, & alii. Conf. ANDR. ALTHAMERUS *in Taciti Germ. Cap. XXXVII.* VELSERUS *Rer. Aug. Vindel. Lib. III. fol. CCXIX.*

(*g*) De *BACENI* CÆSAR *Bell. Gall. Lib. VI. Cap. X. ſiluam eſſe ibi*, dicit, *infinitæ magnitudinis, quæ adpellatur Bacenis, hanc longe introrſus pertinere, &, pro natiuo muro obiectam, Cheruſcos a Sueuis, Sueuosque a Cheruſcis, iniuriis incurſionibusque prohibere.* Ad Bacenis huius fines ſe Sueui, ſiue Catti, quum Cæſaris refugerent arma, receperunt. Adparet autem ex deſcriptione Cæſaris, & hac fuga Sueuorum, non Bacenim niſi ſaltus montesque notare, quæ hodie longo procurrentes tractu nominis Hercynii reliquias oſtendunt, & *der Hartz* adpellantur. Qui inter veros Sueuos & Cheruſcos Bacenim ad Albim conſtituit, veteris is profecto geographiæ, quam mediæ, adhuc multo magis ignarus eſt. *MELIBOCUS*, Μηλίβοκον ὄρος, PTOLEMÆI eſt, isque illum montem, aut montium iugum, inter Viſurgim & Albim conſtituit. CLUUERIUS non male de Baceni aut tota, aut eius interpretatur parte. Nomen *des Blockbergs* quibusdam creditur non multum ab antiquo Meliboci vocabulo abeſſe.

(*h*) *SEMANA SILUA*, Σημανὰ ὕλη, rurſum PTOLEMÆI eſt; eamque ille ſub Meliboco monte conſtituit: vnde CLUUERIUS *Lib. III. Cap. XLVII.* eandem Semanam putat eſſe PTOLEMÆI cum Baceni CÆSARIS. Ce-

Proprii Hercynii ſaltus & montes.

Saltus montesque

VI. His & quidem omnibus montium ſaltuumque iugis, quæ Rhenum inter Albimque & Salam ſpectauimus, ſingularia obuenere nomina; vt in commune tamen & promiſcue, quod ſupra monuimus, omnibus Hercynium ſimul generale tribueretur nomen. Maxime vero & proprie *HERCYNIVM* cognomentum eſt impoſitum ſiluis, per ingentem quoquouerſus circulum Boiohemicis ſuperſtratis montibus. Huius latebris ſiluæ Maroboduus cum Marcomannis defenſus Tiberii quondam fregit poteſtatem, & circum deinde circa reliquas deuicit nationes, non prius illo propugnaculo ex eius deiecto defenſione, quam cum Arminium habere cœpiſſet hoſtem. Ipſi & montes Boiohemum ambientes *SVDITI* adpellati ſunt, & ſæpius *HERCYNII*; vt ſaltui ſic montium iugo vere proprio hoc debito vocabulo (*i*). An. VII.

VII. Poſt

terum nec PTOLEMÆO repugnant, qui ad Viſurgis ortus Bacenim Gabretamque ſiluas putant Semano ſaltu interpoſito continuari. Totum autem eſt opinabile. *GABRETA ſilua* STRABONI *Lib. VII. &* PTOLEMÆO, ita deſcribitur, vt in dubitationem nullam vocari poſſit. Ille ait: Ἔστι καὶ ἄλλη ὕλη Γαύβρητα μεγάλη, ἔπειτα δὲ τὰ τῶν Συήβων, ἔπειτα δὲ ὁ Ἑρκύνιος δρυμός. *Eſt & alia magna ſilua Gabreta; deinde Sueuorum ſedes; inde Hercynius ſaltus.* Hic *Lib. II. Cap. XI.* τὰ καλούμενα Σούδητα ὄρη, ὑφ' ἃ ἐστιν ἡ Γάβρητα ὕλη, ὧν μεταξὺ καὶ τῶν Σαρματικῶν ἐστιν ὁ Ὀρκύνιος δρυμός; *Montes Sudeti dicti; ſub quibus eſt Gabrita ſilua: inter quos & Sarmaticos montes eſt Hercynia ſilua.* Eſt nimirum Gabrera ea ſilua, quæ hodie Thuringici ſaltus venit nomine, & ad *Piniferum iugum*, vulgo *Fichtelberg*, confinem Boiohœmi tractum, pertingit. Conf. CLUUERIUS *Germ. Ant. Lib. III. Cap. XXIX.*

(*i*) *HERCYNIA ſilua* proprie vocata, quæ Boiohœmum vndique includit. STRABO *Lib. VII.* poſt multa de Marobodui fortuna, & Boiohœmi occupatione, Hercyniam illam ita deſcribit. Ὁ δ' Ἑρκύνιος δρυμὸς πυκνότερός τε ἐστὶ καὶ μεγαλόδενδρος ἐν χωρίοις ἐρυμνοῖς κύκλον περιλαμβάνων μέγαν ἐν μέσῳ δὲ ἵδρυται χώρα καλῶς οἰκεῖσθαι δυναμένη, περὶ ἧς εἰρήκαμεν. *Hercynius ſaltus denſus eſt, magnisque conſitus arboribus, locis natura munitis, magnum includens circulum; in cuius medio ſita regio habitationi egregie apta, de qua diximus.* PTOLEMÆI Ὀρκύνιος δρυμὸς creditur maxime eius illam partem, quæ ad orientem vergit, & a Marcomannis Quados diuiſit, deſignare: vt eiusdem Σούδητα ὄρη ceteras ſaltus montiumque Hercynii iugi partes referant. Eandem proprie vocatam *Hercyniam* (quæ vox ſine multa cauſa Græcam dictionem imitatur cum ex Germanicæ linguæ genio commode per ſimplex *I* ſcriberetur;) notat

VII. Poſt Suditos montes ad orientem *LVNA* ſilua infra Quados ſita eſt; eamque Mari amnis, qui contra Carnuntum Danubio inſinuatur, fontes nobilitant. Longius deinde ad Orientem dirimi ſcindique Sueuiam continuo montium iugo, fama apud Romanos fuit; eamque de *ASCIBVRGIO* monte, quem Ptolemæus in his finibus locare videtur, plerique interpretati ſunt. Et quidem iis in locis, vbi quæratur Asciburgius, tantum iugum non reperiri aliquis contendit, ideoque temere in Scandinauiam ſuam illud transferre conatur. Vt autem editiora paulo loca ſæpe montium nomine apud Romanos veniſſe nouimus, ita malimus iis condonare vocabulum, ſi vel nullum tale continuum montium iugum in his, quas Romani notarunt, regionibus reperiatur, cum ſaltem editisſimæ eo in tractu terræ ſint; quam cum opinatore illo vano Scandinauiæ laudes augendi ſtudio indulgere (*k*). Saltus montesque in Suevia;

M 2 VIII.

VELLEIUS *Lib. II. Cap. CVIII. & CIX. incinctos* HERCYNIÆ *ſilua campos* memorans, quos Marcomannorum gens incoluerit: & deinde nominans *Boiobæmum*, addito, *id regioni, quam incolebat Maroboduus, nomen eſt.* Eiusdem & ſiluæ intuitu TACITUS *Ann. II. Cap. XLV.* ex Arminii ore, *fugacem Maroboduum, præliorum expertem, Hercyniæ Latebris defenſum*, adpellaſſe, manifeſto patet.

(*k*) *LUNA ſilua* rurſum eſt apud PTOLEMÆUM. Hic ſæpe dicto loco, ὑπὸ τὸν Ὀρκύνιον δρυμὸν Κουάδοι. ὑφ' οὓς τὰ σιδηρωρυχεῖα, καὶ ἡ Λούνα ὕλη. *Sub Hercynia ſilua Quadi: ſub quibus ferri fodinæ & Luna ſilua.* Eſt haud dubie ſilua in Morauia, Mari amnis fontibus inſignis. Et eam Hercyniam ſiluam, puto, cum Aſciburgio monte vocari; ex auctoribus clarum fit. CÆSAR *Lib. VI. Cap. XXIV.* Hercyniam ad Dacorum & Anartium vsque fines protulit. STRABO *Lib. VII.* Getarum regionem contra Germaniam finit τῇ παρωρείᾳ τοῦ Ἑρκυνίου δρυμοῦ, *latere montium, quibus Hercynius ſaltus ſuperſternitur.* PLINIUS *Lib. IV. Cap. XII. Superiora*, inquit, *inter Danubium & Hercynium ſaltum, vsque ad Pannonica hiberna Carnunti, Germanorumque ibi confinium, campos & plana Jazyges Sarmatæ;* (tenent.) Maxime SOLINUS *Cap. XXIII.* de Germaniæ finibus loquens: *Extenditur inter Rhenum Hercyniumque ſaltum & rupes Sarmatarum; vbi incipit, Danubio, vbi deſinit, oceano profunditur.* Nomen *ASCIBURGII* montis PTOLEMÆUS habet: Ἀσκιβούργιον ὄρος. Sine nomine iugum TACITUS deſcripſit *Germ. Cap. XLIII. Dirimit*

Digitized by Google

In Scandinauia; VIII. In Transmarina Germania, ſeu Scandinauia *SEVONEM* montem, Riphæis non minorem iugis, Romani memorarunt; interpretesque illud iugum montium immenſum eo nomine indicari cenſuerunt, quod curſu lunato ab extremis ad ſeptentrionem Scandinauiæ oris ſurgens, integram peruadit peninſulam, & Cimbrico demum finitur promontorio. Eidem Scandinauiæ *RIPHÆOS* montes, Græcis maxime celebratos, quidam adiudicare auſus eſt. Quod vero Ptolemæus & alii errarunt, qui Riphæos Tanais admouerunt fontibus; magis profecto hic decipitur, qui in Scandinauiam, ſuo non contentus Seuone, & Aſciburgium & Riphæos etiam montes transtulit. Riphæos ſane montes, ſi vſpiam, non quam in extremis terrarum ad oceanum glacialem & ſeptentrionalem in Europa Aſiaque ſitarum oris, ex omnium veterum auctorum teſtimoniis quæri poſſe, manifeſtum eſt (*l*). Saltus monteſq

IX. Per

ſcinditque Sueuiam continuum montium iugum, vltra quod plurimæ gentes agunt. CLUUERIUS *Cap. XXXII.* oſtendit, PTOLEMÆI numeris adprime conuenire, vt TACITI iugum ſit Aſciburgius PTOLEMÆI. Ducit iſtud montium iugum ex Hungariæ, Sileſiæ, atque Poloniæ, confiniis, a *Sarmaticis*, quos PTOLEMÆUS vocauit, *montibus*, ita, vt primum a Polonia Sileſiam dirimat, inde per ipſam Poloniam ad Sueuicum mare excurrat. Eius haud dubie partes fuerint *das Rieſen-Geburge*, cum montibus, dictis *das Neis- und Märiſchen-Gebürge.* OLAUS RUDBECK *Atlanticæ P. I. Cap. XXIV.* vt veram *Sueuiam* oſtenderet eſſe *Scandinauiam*, illud continuum montium iugum, quod TACITUS celebrat, in Scandinauiam tranſtulit, cum PTOLEMÆI Aſciburgio monte: negans, tale iugum cis Sueuicum mare oſtendi poſſe; contra, in Seuonem omnia a TACITO dicta optime quadrare, ſatis fidenter conſtituens. Judicium de hac ſententia apud alios eſto.

(*l*) *SEUONEM montem* vnus fere PLINIUS *Lib. IV. Cap. XIII.* memorat. *Incipit deinde*, inquit, *clarior aperiori fama ab gente Ingæuonum, quæ eſt prima inde Germaniæ. Seuo mons ibi immenſus, nec Riphæis iugis minor, immanem ad Cimbrorum vsque promontorium efficit ſinum, qui Codanus vocatur, refertus inſulis, quarum clariſſima Scandinauia eſt, incompertæ magnitudinis.* Ex PLINIO SOLINUS *Cap. XXIII. Mons*, inquit, *Seuo ipſe ingens, nec Riphæis minor collibus, initium Germaniæ facit, hunc Ingæuones tenent; a quibus primis poſt*

Siluæ montesque.

IX. Per circulum iam ituris, monteſque ſaltuſque in iis regionibus indagaturis, in quibus paſſim extra patrium ſolum noſtri maiores conſedere, primum in Sarmatia *VENEDICI* occurrunt montes. Trans inferiorem Viſtulam hi fuerint quærendi, ſi Ptolemæo fides, iis in regionibus, quas æuo Taciti habitarunt Æſtii. At cum illorum periti locorum colles verius quam montes in iſto reperiri tractu oſtenderint; nouum id eſt, quo Aſciburgius mons veteri Sueuiæ vindicetur, argumentum, colles ſæpe ſaltuſque ſolos, hi vero plusquam nimii trans ibi ſunt Viſtulam, montium nomine apud Romanos Græcoſque compellatos eſſe. Vbi incipit Viſtula, bina fuere montium iuga, *CARPATIS* nimirum & *SARMATICORVM*. Montem *Carpatem* hodieque ſeruatum nomen iugi, quod Ruſſiam Hungariamque diſterminat, facile indicat. *Sarmatici* autem *montes* a Danubio ſurgentes prope ad ortus vſque Viſtulæ pertingunt; vnde iis & Viſtula, quaſi directa ducta linea, commode Germaniæ vetus regio ad orientem potuit definiri. Infra Carpatem montem in Sarmatia protentiori *PEVCE* mons, ſiue *Peucini* montes, a Ptolemæo

In Sarmatia, qua a Germanis inſeſſa eſt.

M 3 locan-

Scythas, nomen Germanicum conſurgit. Putatur a Riphæis montibus Granuici ſinus faucibus Seuo ſeparatus eſſe, indeque inter Svediam Norvegiamque ad fauces ſinus Codani, & contra Cimbrorum promontorium, CCC millibus paſſuum procurrere. *RIPHÆOS montes* tota celebrauit antiquitas. Vid. CLUBERIUS *Germ Ant. Lib. I. Cap. I. pag 11. ſeq.* Sed nihil eorum cura ad noſtram ſpectat Germaniam. Quod vero OL RUDBECK *Cap XXV.* Riphæos montes Scandinauiæ argumentis pluribus, quæ *fol. DCLXIV.* in medium profert, adſertum iuit: nouæ eius, licet contrariæ antiquitati, ſententiæ non obliuiſci debuimus. Silvarum in Scandinauia nullum nomen nouit antiquitas. Obſeruandum vero ex PLUTARCHO, ipſum omnino Cimbris, qui in Cimbrica fuere cherſoneſo, ſiluas tribuere, quæ pars ſint magnæ Hercyniæ. Ait *in Marii vita:* Τὸ δὲ πλεῖστον αὐτῶν, καὶ μαχιμώτατον ἐπ' ἐσχάτοις οἰκοῦν παρὰ τὴν ἔξω θάλασσαν. ὥσπερ δή φασι γῆν μὲν νέμεσθαι σύσκιον καὶ ὑλώδη, καὶ δυσήλιον πάντη, διὰ βάθος καὶ πυκνότητα δρυμῶν, οὓς μέχρι τῶν Ἑρκυνίων εἴσω διήκειν. *Maximam eorum multitudinem & bellicoſiſſimam in vltimis oris ad oceanum habere ſedes: regionem incolere profundis & denſis ſiluis, quæ ad Hercynios ſaltus introrſus pertineant, caliginoſam, nemoroſam, opacamque.*

Digitized by Google

Saltus montesq.

locantur. Et his nomen a Peucinis, ſeu montis accolis Baſtarnis, vt Carpati monti a Carpis, Baſtarnica ciuitate, vnde & *Baſtarnicæ Alpes* montes Carpates audiunt, natum eſt. Sarmatici autem montes non a Sarmatiæ regione; nam Sarmatiam & Germaniam ſeparantes non magis Sarmatici fuere montes, quam Germanici; ſed a Iazygibus ſeu Metanaſtis Sarmatis, qui inter Pathiſſum amnem & montes illos egerunt, inuenere cognomentum *(m)*.

in Cisdanubianis prouinciis,

X. In Cisdanubianis prouinciis, quæ collapſa Romana dominatione Germaniæ acceſſere regioni, *CETIVS* mons Noricum a Pannonia olim diuiſit; hodie totus noſter eſt, qua

(m) Οὐενεδικὰ ὄρη, *VENEDICI MONTES*, PTOLEMÆO *Lib. III. Cap. V.* in Sarmatia eo ſunt tractu, quem antiquitus Venedi, TACITI æuo Æſtii, coluerunt. Montes illic eſſe, ſed memoratu minus dignos, colles verius, quam montes, conſtat. Nec ergo TACITUS *Germ. Cap. XLVI.* nomen dedit, ſed ſimpliciter ſiluas ac montes oſtendit. *Venedi*, inquit, *multum ex moribus Sarmatarum traxerunt, nam, quicquid inter Peucinos Fennosque ſiluarum ac montium erigitur, latrociniis pererrant.* *CARPATES mons*, & *SARMATICI montes*, rurſum ſunt PTOLEMÆI, qui aliquoties eorum meminit. Ἡ ἐν Εὐρώπῃ Σαρματία περιορίζεται, ἀπὸ μεσημβρίας, τοῖς Μετανάσταις, ἀπὸ τοῦ νότου τῶν Σαρματικῶν ὀρέων πέρατος, μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ Καρπάτου ὄρους. *Sarmatia Europaea terminatur a meridie Iazygibus Metanaſtis, ab auſtrino Sarmaticorum montium fine, vsque ad initium Carpatis montis.* SOLINUS *Cap. XXIII.* *Sarmatarum rupes* vocat. Sarmatici montes ſunt iugum montium, quod a deſtructo oppido, quod trans Danubium, ex aduerſo Carpis, dicitur *Vacya*, ad Vagi amnis fontem, continuum protenditur: re a CLUUERIO ex numeris PTOLEMÆI accurate demonſtrata. Nomen Sarmaticorum montium a Sarmatis Iazygibus, non a Sarmatia regione, quam æque ac Germaniam terminant, acceptum eſt. Carpates mons hodie *Krapak*, & *Krepak*, vocatur, & fere Ruſſiam ab Hungaria diuidit. Quod ea iuga, cum Carpatica, tum Sarmatica, infra Daciam Baſtarnæ adcoluerunt, nomen inde in *Tabula Veteri Alpium* eſt *Baſtarnicarum*. *PEUCE mons*, ἡ Πεύκη ὄρος, ponitur a PTOLEMÆO in Sarmatia ὑπὲρ τὴν Ἀμαδόκα λίμνην *ſuper Amadocem lacum:* qui, quod ex eo PTOLEMÆUS flumen, quod etiam *Boryſthenem* vocat, in *Boryſthenem* deducit, non alius eſt, quam qui hodie, medius inter Volhyniam & Podoliam, *Bog* amnem in *Boryſthenem*, vulgo *Dnieſtr* dictum, emittit: & ſuper eum lacum mons ſitus extra controuerſiam Peuce mons eſt. Alibi eum montem Ptolemæus τὰ Πευκῖνα ὄρη, *Peucinos montes*, adpellauit.

[illegible] qua ſupra Vindobonam ad Drauum & Sauum amnes vsque longe procurrit. A dextro Cetii latere in Pannonia *BOIORUM* fuere *DESERTA*, ſilueſtres loci a Boiorum, qui profugi ex Italia ibi habitarunt, exciſione quondam nuncupati. A ſiniſtra Cetii parte vaſtæ cœperunt *ALPES*; eædemque Noricum & Rhætiam omnem priſco prætexuere tempore; hodie ipſam ab Italia Germaniam diſterminant. Dictæ ſunt *Noricæ* Alpes, quæ Noricum adſpexere; *Rhæticæ*, quæ propriam impleuere Rhætiam: vt iam reliqua earum cognomina ab accolis accepta gentibus ſilentio tranſeam (*n*).

XI. Pri-

(*n*) *Montem CETIVM* PTOLEMÆUS *Lib. II. Cap XIV.* memorat, limitem Norico ad orientem conſtituens τῷ Κετίῳ ὄρει, *in Cetio monte.* Vulgo is mons *Kahlenberg* dicitur: quod nominis, quia etiam iuxta Saui ripam eſt, ex aduerſo Celeiæ, ſiue Cilly; coniicit JOH. LUDOU. SCHOENLEBEN *in Carniola antiqua aparatu*, ad Sauum usque Cetios montes protentos fuiſſe. *BOIORUM DESERTA* vocantur a STRABONE *Lib. VII.* ἡ Βοίων ἐρημία. PLINIUS *Lib III. Cap. XXIV.* *Noricis*, inquit, *iunguntur lacus Peiſo, & deſerta Boiorum, iam tamen colonia diui Claudii Sabaria, & oppido Scarabantia Julia, habitantur* Situs deſertorum inde euincitur, trans Cetium & cis Arrabonem amnem fuiſſe. Nomen ab exciſis in hac regione Boiis STRABO *Lib. V* petit, vbi de Gallorum Cisalpinorum fatis loquutus addit: τοὺς δὲ Βοίους ἐξήλασαν ἐκ τῶν τόπων, μεταστάντες δ' εἰς τοὺς περὶ τὸν Ἴστρον τόπους, μετὰ Ταυρίσκων ᾤκουν πολεμοῦντες πρὸς Δάκους, ἕως ἀπώλοντο πανεθνεί· τὴν δὲ χώραν οὖσαν τῆς Ἰλλυρίδος μηλόβοτον τοῖς περιοικοῦσι κατέλιπον. *Boios autem ſedibus eiecerunt.* {Getæ / Romani} *Qui cum ad Iſtrum commigraſſent, apud Tariſcos habitarunt, bellum aduerſus Dacos gerentes, donec tota gens funditus fuit exciſa. Agrum vero, qui ad Illyricum pertinebat, deſertum, ac pecoribus paſcuum, vicinis reliquerunt.* Boerebiſtam fuiſſe Getarum regem, qui Critaſirum, Boiorum regem, vicit, gentemque integram deleuit; idem STRABO *Lib. VII.* quem vide, teſtis eſt. De *ALPIBUS* Italiam, & olim Rhætiam, Noricumque, hodie ipſam Germaniam, diuidentibus diuerſo loco dicetur. Ipſum autem Alpium nomen trans ortus Danubii quondam fuiſſe protentum, & cum ipſis Abnobæ iugis communicatum, clariſſime ex STRABONE *Lib. IV.* vbi & ceteras Alpes commode deſcribit, patet. Καὶ γὰρ ὁ Ἴστρος τὰς ἀρχὰς ἀπὸ τούτων λαμβάνει τῶν ὀρῶν, πολυσχιδῶν ὄντων καὶ πολυκεφάλων. μέχρι μὲν γὰρ δεῦρο ἀπὸ τῆς Λιγυστικῆς συνεχῆ τὰ ὑψηλὰ τῶν Ἄλπεων διέτεινε, καὶ ἑνὸς ὄρους φαντασίαν παρεῖχεν· εἶτ' ἀνεθέντα καὶ ταπεινωθέντα ἐξαίρεται

& in Cis-rhenana Germania, XI. Primam ſecundamque cis Rhenum Germaniam vnus tantum mons; vnaque ſilua, quæ nomina in antiquitate tulere, illuſtrant. Eſt mons *VOGESVS*, qui ingentes inter Sequanos & Triboccos, indeque inter Mediomatricos & Triboccos Nemetesque; tractus occupat, Moſæque & Moſellæ fontibus clarus eſt. Eſt *ARDVENNA* deinceps ſilua, quæ conſtantem hodieque adpellationem ſeruat, & olim pluribus Germanicarum gentium circa eam ſedibus illuſtris exſtitit (*o*). *Saltus montesque.*

XII. Su-

πάλιν ἐκ πλείω μέρη, καὶ πλείους κορυφάς. Πρώτη δ' ἐστὶ τούτων ἡ τοῦ Ῥήνου πέραν, καὶ τῆς λίμνης κεκλιμένη πρὸς ἕω ῥάχις μετρίως ὑψηλή. ὅπου αἱ τοῦ Ἴστρου πηγαί, πλησίον Σουήβων καὶ τοῦ Ἑρκυνίου δρυμοῦ. *Nam & Iſter ab his initium ſumit montibus, in multas partes, multosque vertices, ſciſſis. Hucusque enim a Liguria ſumma Alpium iuga continenter porriguntur, vniusque montis ſpeciem præ ſe ferunt. Hinc remiſſa humilioraque facta, rurſus porro attolluntur in multas partes, multaque cacumina. Primum cacumen eſt trans Rhenum & lacum Brigantinum, dorſum quoddam verſus orientem ſolem, mediocriter ſublime; vbi fontes Iſtri ſunt, prope Sueuos & Hercynium ſaltum.* Hodieque circa Danubii fontes durat Alpium nomen, regioque *die Albe* ſiue *die rauche Albe* cognominatur.

(*o*) *VOGESUM* montem CÆSAR *Bell. Gall. Lib. IV. Cap. X.* celebrat. *Moſa*, inquit, *profluit ex monte Vogeſo, qui eſt in finibus Lingonum.* LUCANUS *Lib. I. verſ. 397.* canit:

Deſeruere cauo tentoria fixa Lemano,
Caſtraque, qua Vogeſi curuam ſuper ardua rupem
Pugnaces pictis cohibebant Lingonas armis.

CLUUERIUS *Germ. Ant. Lib. II. Cap. XXXIX.* contendit, *Voſegum* montem antiquitus dictum eſſe: corruptam *Vogeſi* vocem eſſe. Et quidem interpres Cæſaris commentariorum ait; Ὁ δὲ Μόσης ποταμὸς ἀπὸ μὲν τοῦ Βοσύκου ὄρους τῆς Λιγγονικῆς καταῤῥεῖ. Sequente etiam ævo *Voſagi* vox vna fere occurrit. VENANTIUS FORTUNATUS *Lib. VII. Carm. IV.*

Ardenna an Voſagus cerui, capræ, ilicis, vrſi,
Cæde ſagittifera ſilua fragore tonat.

GREGORIUS TURONENSIS *Lib. X. Cap. X. Dum ipſe Guntramus rex per Veſacum ſiluam venationem exerceret, veſtigia occiſi bubuli deprehendit.* Et hodie regio ad vtrumque Vogeſi latus vulgo dicitur hinc Lotharingis, (nam maxime iſtud iugum hodie Lotharingiam a Burgundia, & ab Alſatia ſeparat,) *Le pais des Vosgves*, illinc Germanis *das Wasgavv*, quaſi dicas, *Voſagenſem pagum* Quæ omnia pro CLUUERIO contra communem lectionem facere videntur. Verum potuit mutari ævo ſequente montis nomen, &

Digitized by Google

Lucorum Germaniæ ſacrorumque nemorum enarratio.

XII. Superant luci quidam nemoraque ſacra, quæ in Germania a Romanis demonſtrata non debent in noſtra ſaltuum Germaniæ deſcriptione prorſus omitti. In Marſis fuit inter Amiſiam & Luppiam *TANFANÆ* lucus, cum celeberrimo gentis templo, quod Germanicus Cæſar æquauit ſolo. In Friſiis *BADVHENNÆ* lucus extitit, ad quem nongenti quondam Romani in bello Friſico fuere confecti. *NEMVS* aliud

in quosdam CÆSARIS codices ſcribæ, *Voſegi* magis, quam *Vogeſi*, gnari incuria recentius vocabulum irrepere: vnde ſaltem commune in Cæſare nomen non male adhuc toleratur. Siluam ſimul *Vogeſum* montem habuiſſe, modo ex GREGORIO accepimus. Et CÆSAR *Lib. I. Cap. XXXIX. magnitudinem ſiluarum, quæ inter eas & Arioniſtum intercederent*, memorat: quæ ſane non, niſi montium dicto iugo, videntur tribui poſſe. *ARDUENNA* ſilua a CÆSARE *Bell. Gall. Lib. V. Cap. III.* deſcribitur. *Indutiomarus iis, qui per ætatem in armis eſſe non poterant, in ſiluam Arduennam abditis, quæ ingenti magnitudine, per medios fines Treuirorum, a flumine Rheno ad initium Rhemorum pertinet, bellum parare inſtituit.* Et *Lib. VI. Cap. XXIX. Ipſe*, inquit, *quum matureſcere frumenta inciperent, ad bellum Ambiorigis profectus, per Arduennam ſiluam, quæ eſt totius Galliæ maxima, atque ab ripis Rheni, finibusque Treuirorum, ad Neruios pertinet, millibusque amplius* 10 *in longitudinem patet, L. Minutium Baſilium cum omni equitatu præmittit.* Adhuc longius vero illam ſiluam producit *Cap. XXXI. Clam dimiſſis per agros nuntiis, ſibi quemque conſulere iuſſit.* (Ambiorix) *quorum pars in Arduennam ſiluam, pars in continentes paludes, profugit. qui proximi oceano fuerunt, ii in inſulis ſe ſe occultaverunt, quas æſtus efficere conſuerunt.* Et *Cap. XXXIII. ipſe* (CÆSAR) *cum reliquis tribus ad flumen Scaldim, quod influit in Moſam, extremasque Arduennæ partes, ire conſtituit: quo cum paucis equitibus profectum Ambiorigem audiebat.* Ergo ſecundum Cæſarem Arduenna ſilua, non inter Rhenum tantum & Moſam, ſed & inter Moſam Scaldimque, & ad oceanum, fuit. Cum vero STRABO *Lib. IV.* ad Atrebates omnino & Britannicum oceanum eundem proferat ſaltum, inde demum opinio eſt, *Arduennæ* nomen, vt in Germania *Hercyniæ*, in Belgica omnium ſiluarum fuiſſe commune. Qui vero CÆSARIS dimenſio, qua millia 10 paſſuum memorat, defendi, aut impugnari, poſſit; vide in CLUUERII *Germ. Anc. Lib. II. Cap. XXXVIII.* & HADR. VALESII *Notitia Gall. vocem* ARDUENNA. Arduennam, vt multos & continuos ſaltus, pluratiue nuncupat TACITUS *Lib. III. Ann. Cap. XLII. Aliud*, inquit, *vulgus obæratorum aut clientium arma cepit: petebantque ſaltus, quibus nomen Arduenna.* Quot hodie in finibus Arduennæ nomen duret reliquum; docet VALESIUS, quem conſule.

An. XXVIII. aliud *SACRVM* nomine Dei aut Deæ, quibus fuerit ſacratum, non addito, in Batauis Tacito memoratum eſt; in eoque Cl. Ciuilis, cum defectionem a Romanis pararet, primoribus gentis promtisſimisque vulgi epulas exhibuit. Cheruscorum fuit *LVCVS HERCVLIS* haud procul Viſurgi amne; quem Arminius locum pugnæ, quam cum Germanico committeret, delegerat. Addi his debent tria nemora ſacra, quæ quibus religionibus & cerimoniis antiquo tempore a maioribus noſtris fuerint frequentata, ex Taciti narratione tum explicabitur, cum aliquando de ſacris Germaniæ veteris rebus dicturi ſumus. Sunt *SACER LVCVS* in Semnonibus trans Albim, quem patrum auguriis priſcaque formidine ſacram ſiluam Tacitus adpellat; *CASTVM TERRÆ MATRIS IN INSVLA NEMVS*, quod in Rugia inſula plerique auctores quærunt; antiquæ denique religionis ille apud Naharualos *LVCVS, ALCI NVMINI*, ſeu ex Romana interpretatione Caſtori Pollucique fratribus, dicatus: (*p*) de quorum ritu & rationibus inferiori loco rurſus dicendi erit locus opportunior.

Saltus montesqu — An. DCVII

(*p*) Ratione ſaltuum Germaniæ potuiſſet exemplo Cæsaris de feris Germaniæ, quas veteres celebrarunt, aliquid addi. Diuerſo autem libro, vbi inter cetera inſtitura de venationibus veterum Germanorum agetur, commodius iſtud illuſtrabitur argumentum. *Sacra nemora* in ſingulis populis cernemus: hic teſtimonium tantum vnum ſingula ſument. *TANFANÆ lucus*, Tacitus *Ann. Lib. I. Cap. LI. BADUHENNÆ lucus*, idem *Ann. IV. Cap. LXXIII. Nemus SACRUM* in Batauis, idem *Hiſt. Lib. IV. Cap. XIV. Lucus HERCULIS*, idem *Ann. II. Cap. XII.* Tria reliqua in Germanis nemora memorat Tacitus *Germ. Cap. XXXIX. XL. XLIII.*

LIBER

Digitized by Google

LIBER III.

DE NOMINIBVS POPVLORVM *GERMANIAE ANTIQVAE.*

POPVLI ET NATIONES ANTIQVAE GERMANIAE, quarum nunc ex noſtro inſtituto ſuccedit contemplatio, bifariam merentur ratione animoque perluſtrari: vt primum ſcilicet de ipſarum præcipiatur *nominibus, eorumque varia ſucceſſione;* deinde, vt *ipſi gentium* indicentur *ſitus, ſtatusque, & potiora* earum enarrentur *fata.* Prior generalis erit tractatio, aſt ea adeo neceſſaria, vt nequeamus non eius prætermiſſione plurimum in ſequente noſtra opera interpellari, multoque non nequeat noſtra intelligentia augeri damno. Altera erit peculiaris & præcipua commentatio, eiusque ordinem paulo infra declarabimus; vt modo id hoc teſtemur loco, opera omni nos in eo, vel id titulo inſtituti iamdum promittente, elaboraturos, vt argumentum ceteroquin macrum & iniucundum, ſi ſoli populorum oſtenduntur ſitus, regionumque & finium exponuntur menſuræ, varia iucundiorum rerum ſparſione temperemus, vtilitatique ſimul & ſapientiæ communi conſulamus.

Populorum Germaniæ hiſtoria in partes diuiditur;

& vtriusque tractationis rationes exponuntur.

CAPVT I.

NOMINA GERMANIAE VETERIS POPVLORVM NATIVA, GENERALIA, ANTIQVIORA.

I.

Nominum Germaniæ veteris inueſtigatio.

NOMINA GERMANIAE VETERIS POPVLORVM ab initio expoſituri, neceſſario ab antiquisſimis, & generalibus, natiuisque vocabulis, & ab ipſis Germanis ſuſceptis, enarrandis auſpicamur; antequam ad ſuccedentia & ſingularia, & a vicinis impoſita populis, viſenda progrediamur. Statim autem antiquisſimum, primum, communeque Germanorum cognomentum ſcrutantes, in propriam huius loci quæſtionem incidimus; *quomodo* ſcilicet *& quando nationum communia cœperint frequentari nomina?* eiusque idoneam noſtroque perutilem inſtituto, ſed & perbreuem diiudicationem molimur. Primum ſane a ſingularibus parentibus familias ſingulas compellatas eſſe, non ſecus ac hodie paterno auitoque titulo gaudent diuerſæ domus, exiſtimamus. Familiæ deinde domusque diuerſæ diu fortasſis ſolæ, diſperſæque in regionibus, egerint, ſuis diſtinctæ peculiaribus vocabulis, ſuisque ſine fœderum cura colendis vnice intentæ agris. Nec eſt credibile, prius illas minores ciuitates ad maiores ſocietates communesque conſenſiſſe expeditiones, donec augeſcente hominum numero communiter ingruerent vitia, ingenitæque humanitati obſtreperent. Enimuero tum bella orta, tum furta, tum latrocinia, placuere, & quæ alia opum furioſa cupido adprobauit. Bellis autem ab improba multitudine decretis, aut ſaltem

Quomodo & quando cœperint communia populorum nomina frequentari? quæritur:

Digitized by Google

Hiſtoria nominum.

ſaltem deſtinatis excurſionibus, fœderibus vtrinque fuit opus; & malorum quidem ſocietate, vt conſilia eo exſequerentur tutius; & proborum conſociatione, vt vim repellerent inimicam, occupatasque tuerentur regiones, aut ſane ab hoſtili refugientes ambitione aliorſum conſiliis communicatis ſecure concederent. Ita fœderibus, primum minoribus, deinde maioribus, ſancitis, per rerum varia diſcrimina, partim bellis & metu pactis, partim & conſenſu, poſſeſſiones prouinciarum cœpere demum eſſe tutiores; & ſedes populorum, conſociatione minorum familiarum, ortorum, firmatæ magis, munitæque ſunt, & finibus iuſtis circumſcriptæ. Tum & tandem probabile mihi eſſe perſuadeo, vt talis cœtus gentium, agnationis plerumque cognationisque coniunctarum vinculis, a reliquis dignoſceretur & vicinis; conuentum eſſe de quibusdam generalibus nominibus, quibus, vt propria adhuc ſeruarentur vocabula, in commune tamen natio a natione, regioque a regione, diſtingueretur.

II. Itaque per bella metumque ad fœdera modo deſcripto, per fœdera ad tutas regionum poſſeſſiones, & per eas ad communium denique nominum vſurpationem, itum eſſe, nullus dubito: ſed vt facti iuſtum tempus definiam, aut nominum acceptorum porro rationes perueſtigem, nullus prope audeo. Ac minimum tamen, ſi de tempore quærimus, ab inundatione terrarum generali tantum huic rei ætatum fuerit tribuendum, vt potuerit hominum numerus plerisque orbis regionibus habitabilibus ſufficere. Oportuerit etiam vagas & promiſcuas migrationes aliquantum ceſſaſſe; & potentiores prouincias accepiſſe conſtantiores incolas, quam vt nouis facile aperirentur aduenis. Quantum & pertinet ad ſuſceptorum communium nominum rationes leuiter deſignandas; opinabile non eſt, plures familias voluiſſe, ſuis poſitis cognomentis, ad vnum ſingularis cuiusdam ciuitatis adoptandum nomen conſpirare: ſed magis veri cenſeo ſimile eſſe,

N 3 cum

Digitized by Google

cum primum de nomine capiendo deliberatum eſſet, nouum *Hiſtoria nominum.* eſſe prorſus excogitatum, atque a genere quodam generali, quale incluti fama herois, aut ipſe Dei cultus, aut arma, aut mores, potuere præbere, petitum; cum & iſtud magis placere ciuitatibus vniuerſis, & minus alicuius ex ſingulis lædere exiſtimationem potuerit.

& expoſitio quæſtionis ad indagandum vetuſtiſſimum & commune Germanorum nomen adplicatur.

III. Iam tenuiter & preſſe communium nominum, quæ antiquiſſimo tempore ciuitates multæ aſſumſerunt, origines edocti, diſpicere incipiamus & curatius veſtigare; *quonam ergo modo noſtri maiores hoc in negotio ætate prima fuerint verſati?* Et a primo ægre mihi perſuaſerim, illas ciuitates, ex quibus Germanica conſtitit quondam natio, communi aliquo inſignitas fuiſſe iam ante nomine, quam in noſtro terrarum conſediſſent tractu. Cum enim non ordine fierent magnæ illæ primæque expeditiones, ſed promiſcue gentes modo occuparent, modo mutarent, modo linquerent, ſedes; fieri non potuit, quin cognatæ gentes plurimum diſpergerentur & ſepararentur, & in diuerſis principio regionibus habitare inciperent. Iam autem impedierint omnino illæ occupationes terrarum tumultuariæ, quo minus ciuitates noſtræ patriæ commune acceperint nomen; antequam primæ deferbuiſſent paulo migrationes, & pars fœderibus ex aliorum populorum conſociatione excitæ, pars bellis odiisque expulſæ, & ad cognatam nationem fugere coactæ, intra Danubium, Rhenum, Oceanum, atque Viſtulam, fixiſſent ſedes. Tum vero non ceſſantibus, ſed indies ingraueſcentibus, bellis, mutuis fœderibus ſe Germanicas ciuitates firmaſſe & muniiſſe probabile eſt; vnde demum communi cuidam cognomento eligendo facilis naſci potuit occaſio. Si quis interim me contra ſecus opinantem potuerit nomen quoddam generale ex antiquitate proferre, quo videantur noſtri populi, aliis adhuc in locis morati, fuiſſe adpellati; lubens ipſe probatiori adſtipulabor ſententiæ; ne quis ſaltem ſingularia vocabula arri-

Hiſtoria nominum. arripiat, & communia perperam interpretetur: quod multis contigiſſe arbitror, qui noſtram integram nationem, modo *Sacarum*, *Phrygumue*, in Aſia, modo *Titanum*, *Cimmeriorum* & *Cimbrorum*, modo etiam *Aramæorum*, nominibus antiquiſſimo æuo veniſſe, & deinde inſeſſa Germania mutaſſe adpellationem, licenter nimis; conſtituerunt.

IV. Enimuero, vt ſit euictum, præter ſingularia vnius ciuitatis aut plurium gentium cognomenta, nullum cognomen commune noſtram tuliſſe, nondum in ipſa Germania conſtitutam, nationem; anceps magis ſuperat diſceptatio, *quale demum antiquiſſimum fuerit totius populi nomen, poſtquam eo per memoratas cauſas inſigniri placuerit?* Et nihil quidem valent hic plenæ adſertiones, in re quippe ab omni memoria remotiſſima: cum maxime non extra dubitationem ſit poſitum, an neceſſarie etiam noſtri maiores, quod potuerint, cumque & vbi potuerint, generale quoddam adoptauerint adnomen, vtrum maluerint ſuis contenti nuncupationibus ſine generali arcti fœderis & cognationis nota agere. Nolumus nihilominus vrgere dubitationem, ſed placet magis enarrare coniecturas vetuſtiſſimi communiſque nationis noſtræ adnominis, quale ſane aliquod exſtitiſſe ponimus, veſtigia ex memoriis variis eruentium. Videtur iſtis, nec male, nulla potuiſſe ratione primam noſtrorum maiorum adpellationem ita ſuccedente ætate exoleſcere, vt nulla eius alicubi memoria permanſerit: cum præſertim, quod addunt, & contra ipſam Germanorum vocabuli obiectationem facile defendunt, nullum aliud vocabulum ſucceſſerit, cuius receptus effecerit vſus, vt alterum antiquaretur vocabulum. Inſtant, primi nationis auctoris, *TUISTONIS*, ipſi Tacito memorati, nomen veri cognominis videri fidum veſtigium. Reperiri, & porro monent, eo tempore, quo Romanum corruit imperium, & ſuos Germani habere cœperunt hiſtoricos, diuerſam prorſus Germanorum compellationem; vt nimirum

Non admiſſa quapiam aſſertione, coniecturæ de nomine illo primo, communi, natiuoque, afferuntur:

rum *TEUTISCI*, *Theodiſci*, & *Teutones*, vulgo vocarentur. *Hiſtoria nominum.* Recentiori illi vocabulo mirifice alterum ex patria lingua deſumtum, quo non minus *Teutiſci*, ſiue *Theutiſci*, nominemur, conſentire urgent. Quibus extremum probabilibus argumentis collectis hoc ſuaderi contendunt atque poſtulant, vt in vocabulis ſiue THEVTISCORVM, ſiue THEODISCORVM, ſiue TEVTONVM, verum antiquiſſimumque noſtræ nationis generale quæramus & agnoſcamus agnomentum (*a*).

Lib. III. V. Ha-

(*a*) TACITUS *Germ. Cap. II. Celebrant carminibus antiquis, quod vnum apud illos memoriæ & annalium genus eſt, Tuiſtonem Deum terra editum, & filium Mannum, originem gentis, conditoresque.* CLUUERIUS ſuppoſuit TACITO vocem *TUITONEM:* alii malunt *Tuiſconem*, vt adpellationi noſtræ nationis *Tuisken*, ſeu *Tuitſchen*, magis cum illo Dei nomine conueniat. *THEODISCORUM*, & *Teutiſcorum*, paſſim vocabula in medii æui ſcriptoribus occurrunt. VVALAFRIDUS STRABUS *de rebus Eccleſ. Cap. VII. A Latinis*, inquit, *Theotiſci multa:* (verba acceperunt) & mox, *Theotiſci proprias habent voces.* Quæ ſunt reliqua ſacræ Germanicæ antiquitatis ſpecimina, *Theodiſcam*, ſiue *Theotiſcam*, linguam omnia profitentur. Vid. GOLDASTUS *Rerum Alemann. Tom. II. fol. LXIII. in epiſtolis* RUODBERTI *Mag. S. Galli*, vbi *Num. VIII. Theodiſca lingua: fol. LXV. nomina menſium ſecundum Theodiſcam, & nomina ventorum ſecundum Theodiſcam: fol. LXVI.* Ibi; *Hrabani Mauri, Abbatis Fuldenſis, de inuentione linguarum ab Hebræa vsque ad Theodiſcam:* Vir Celeber. JOH. GEOR. ECCARDUS *in erudita Præf. ad Incerti Monachi Weiſenburgenſis Catecheſin Theotiſcam, & monumenta Catechetica varia Theotiſca;* vbi & *pag. 5.* ex *Canone II. Concilii Moguntini II. Vt easdem homilias quisque aperte transferre ſtudeat in ruſticam Romanam linguam, aut Theotiſcam, quo facilius cuncti poſſint intelligere, quæ dicuntur:* rurſus GOLDASTUS *Tom. III. fol. LXIII.* vbi in transactione quadam ex Caroli Calui æuo; *placuit inter nos chartam pacationis ex vtraque parte alleuari, quod Tuitiſce Suonbuoch nominamus.* Vid. etiam NITHARDUS *Hiſt. Lib. III. pag. 101. Lodhuuicus Romana, Karolus vero Teudiſca lingua iurauerunt:* FRODOARDUS *Chron. ad An.* IↃCCCCXLVIII. *iuxta Teotiſcam linguam: Vita S. Bernwardi Hildes. Epiſcopi Cap. XXV. Amore veſtro meos Saxones, & cunctos Theotiſcos, ſanguinem meum proieci.* Alii malunt *TEUTONIS*, ſiue *Teutonos*, & *Teutonicos*, maiores noſtros dictos eſſe; nec crebra deſunt in ſcriptoribus æui medii horum etiam exempla vocabulorum. Conf. SCHATEN *Hiſt. Weſtfal. Lib. I. fol. V.* Obſeruamus vero, Francica ætate videri *Theodiſcorum* nomen vſu magis receptum eſſe; contra alterum *Teutonicorum*, *Teutonorum*que, magis poſt Caroli extinctam

Nomen antiquiſſimum. V. Habemus itaque, ſi coniectationes non illepidas audimus, *antiquiſſimum* quoddam *communeque noſtrorum maiorum nomen.* Vnde vero, quod obieceris opinationi allatæ, potuit fieri, vt per omne Romanum æuum ne nota quidem antiqui iſtius nominis, ſi exſtitit, & inter Germanos tum temporis frequentatum eſt, emicuerit? Primum quod ſumitur, nullam exſtare nominis in Romanorum ſcriptis notam, plane nondum probatum eſſe, iam ex *TUISTONIS* Dei, nationisque Germanorum crediti auctoris, memorato nomine declarauimus. Addi & poterant ad retundendam obiectionem occurrentia paſſim in veterum memoriis *TEVTATIS* Dei, *TEVTONORVM* gentis, *TEVTOBVRGI* ciuitatis, *TEVTOBVRGIENSIS* ſaltus, & montium *TEVTONICORVM*, vocabula: quæ omnia totidem veri natiuique nationis cognomenti eſſe veſtigia, quis non cernit? (*b*). *obiectioneque quadam liberantur;*

Quod

gentem peruulgatum fuiſſe. Euolue paſſim illarum ætatum monumenta, & facile obſeruationi fauebis.

(*b*) *TEUTATEM* LUCANUS *Lib. I. Verſ. 445.* canit:

Et quibus immitis placatur ſanguine diro
Teutates.

Ditem vocauit CÆSAR *Lib. VI. Cap. XVIII.* *Tuiſtonem* in TACITI *Germ. Cap. II.* vidimus. *Teutoburgienſis* ſaltus iugique paulo ante meminimus. *Teutonorum* gens infra in inſulis cernetur. Addimus VIRGILIUM & PROPERTIUM, qui *Teutonicas opes*, & *Teutonicum ritum*, ita canunt; vt licet fortaſſis a Teutonis capta occaſio ſit, ipſi tamen videantur vtrumque de *Germanicis opibus*, & *Germanico ritu*, interpretari. VIRGILIUS *Aen. VII. Verſ 740.*

Et quos malifera deſpectant mœnia Abellæ,
Teutonico ritu ſoliti torquere cateias.

PROPERTIUS *Lib. III. Eleg. II. V. 44.*

Aut quibus in campis Mariano prælia ſigno
Stent, & Teutonicas Roma refringat opes:
Barbarus aut ſæuo perfuſus ſanguine Rhenus
Saucia mœrenti corpora vectet aqua.

Quid? quod ipſe ad VIRGILIUM SERUIUS mentem eius clare exponat. *Cateias, tela Gallica: Vnde & Teutonicum ritum dixit: - - - Caiete autem lingua Theotiſca haſtæ dicuntur.* Gallica tela SERUIUM dicere & Germanica intelligere, inde patet, quod ſtatim dicit, *haſtas* Theotiſca lingua vocari *caietas.* Adhuc clarius MARTIALIS *Epigr. XXVI. Libr. XIV.* *Teutonicum*, & *Germanicum*, vocabula vno ſenſu accipit, dum canit;

Quodſi interim vel nihil foret reliquum, quod nomini, modo per coniecturas probato, faceret apud Romanos ſcriptores fidem, minime iſtud valde mirandum duxerim. Plurima namque Romanos ignoraſſe, quantum ad Germaniam attinuit, ſatis eſt manifeſtum; imo & hoc exploratum, plurima eos per ambitionem ingenitam duxiſſe ignorare laudi, quod extremam barbariam haberent Germaniam. Hoc adiice, rationes ſatis adparere dignas, cur genuinum nomen & latere Romanos potuerit, & ab ipſis ſilentio fuerit transmiſſum: quod alterum, nempe *Germanorum*, nomen ita apud exteros eſſet vſu adprobatum & vulgatum, vt difficillime natiui adnominis notitia potuerit apud exteras gentes percrebreſcere. *Nomen antiquiſſimum.*

& rurſus ad prolati nominis Teutiſcorum ſeu Theutiſcorum originem inueniendam aduocantur;

VI. Abeunt præterea, quibus laudatæ debentur coniecturæ, antiquioris illius nominis rationes perueſtigando, prorſus in diuerſa. Sunt varii, qui non male a communi Germanorum Gallorumque Deo, quem *TEVT*, ſeu *TEVTATEM* vocarunt, voluiſſe noſtros maiores denominari, ſibi perſuadent. Quidam *TVISTONEM* Deum, qui prope tamen cum *Teut*, aut *Teutate* fuerit idem, memorant: quem cum originem gentis conditoremque celebrauerint Germani, quidni, aiunt, ab eo quam maxime commune nomen accipere voluerint? (c) Alios delectant fabulæ, iisque in mentem

an-

Cauſtica Teutonicos accendit ſpuma capillos:
Captiuis poteris cultior eſſe comis.
NOTITIA etiam *Imp. Occid. Teutonicianos milites* adpellat, ſi cum aliis cohortibus mixti eſſent Teutonici ſeu Germani, milites; teſte PANCIROLLO *Comm. P. II. Cap. LXXXVIII.* En *Teutonici* nominis in ipſa Romana antiquitate non infida indicia. *Theotiſcæ* & ſane linguæ apud SERUIUM memoria. iam ipſius æuo *Germanos* eſſe *Theutiſcos*, ſiue *Theodiſcos, compellatos, ſatis commode comprobat.*

(c) Origo nominis *TEUTISCORUM, Theutiſcorum, Theodiſcorum, Teutonorum,* a Deo Germanicarum gentium communi, ſiue is THEUT, ſiue *Teutates,* ſiue *Tuito,* ſiue *Tuiſto,* dictus fuerit, plurimis hodie probatur auctoribus. Conf. CLUUERIUS *Germ. Ant. Lib. I. Cap. IX.* HERTIUS *Notit. Germ. Vet. Cap. I. § 4.* Ceterum affirmat ALB. THONERIUS, Vicarius Paderbornenſis, in *monumentis Paderborn. pag. 136.* veteri Saxonica lingua *Dute* Deum ſonare. Quodſi eſt, vt Dei adpellatio diſputetur; nihilomi-

Nomen [illegible] *antiqui illi Germaniæ reges*, a nebulone quodam erudito dicis cauſa excogitati & confićti, venere; a quorum primo commune nomen tota natio, cetera a reliquis regibus vocabula ſingulæ ciuitates, tulerint (*d*). Non & deſunt, qui cum Judæis *ASKENAZEM*, Noachi pronepotem, noſtri parentem populi prædicantes, ab eo mira flexione *Teutiſcorum*, ſeu *Tuiſconum*, vocabulum deriuare conantur (*e*). Eſt denique patriæ linguæ genio non aduerſa Teutiſcorum, & Teutonum, vocis *a populi multitudine* deducta ab illuſtri quodam noſtræ antiquitatis inueſtigatore deriuatio; cum ſcilicet natio nulla

O 2 tot

mus tamen Teutiſcorum nomen a Dei nomine, vt a *Dute* dićti fuerint *Dutſe*, & demum *Deutſche*; accepta eſſe recte credetur.

(*d*) ANNIUS VITERBIENSIS BEROSUM dedit, nec paucis Germanicæ amantibus eruditis diu impoſuit. In BEROSI *Lib. V.* primus Germanorum rex *Tuiſco* fingitur, & nonus *Teuto*. *Tuiſco* perhibetur idem eſſe, quem *Askenazem* MOSES *Gen. Cap. X. verſ. 3.* nominauit: isque nomen *Tuisconum, dever Tuisker*, vnde *Tuitſchen*, & demum *Teutſchen*, nationi ſuæ impoſuiſſe. A *Teutone* nomen *Teutonorum*, & *Teutonicorum*, captum eſſe, conſtituitur. Præter Tuiſconem & Teutonum, reges *Sueuus, Alemannus, Marſus, Gambriuius, Vandalus*, & plures commentitii principes, ab ANNIO in BEROSO celebrati ſunt: vt ipſis omnino ſingulares populi nomina ſua accepta retuliſſe memorentur. Quis hodie vero non ridet inſulſas fabulas? At placuere tamen ex ſuperiori ſeculo adeo, vt ALTHAMERUS, VVILLICHIUS, vterque in TACITI *Germaniam*, AENEAS SYLUIUS, SEB MUNSTERUS, & plures alii, mirum arbitrati fuerint, quantum illis BEROSI acceptis narratibus in antiquitatibus Germaniæ profecerint. IODOCUS VVILLICHIUS enarratis omnibus, quæ collegerat ex BEROSO; *Ad hunc*, inquit, *modum quis dextre & vetuſtiſſimas hiſtorias, & ſupputationem temporis Hebraicam ſequutus, & in Chronologia Germanorum pergeret: Dici nequit, quantum fructus diſcipuli rerum Grrmanicarum facerent, ſiquidem regum ſucceſſio ſit diligentius notaretur.*

(*e*) *ASKENAZEM* Germanicæ gentis fuiſſe conditorem plurimis argumentis CLUUERIUS *Germ. Ant. Lib I. Cap. IV.* probare conatur. Quod vero PHIL. MELANCHTON *in vocabulis regionum atque gentium apud* SIM. SCHARDIUM *Tomo I.* nomen Teutiſcorum cenſuit ab Askenaze acceptum eſſe; quaſi *die Askanen*, deinde *Daskanen* demum *Deutſchen*, compellati fuerint; id CLUUERIUS *Cap. IX. fol LXXX.* ipſe improbat & confutat. Sed, quo & minus CLUUERII ſententia valeat, repugnant paſſim eruditi viri, BOCHARTUS, VOSSIUS, GROTIUS, SCHERINGHAM, alii: oſtenduntque, in Aſia potius Askenazis poſteros, quam in Europa, quærendos fore Res ipſa ad Germaniæ ſpectat origines, quas vide alibi.

Digitized by Google

tot quaſi examina gentium emiſerit, quam Germanica (*f*). Malumus vero nos omnes has prolatas vocum ſignificationes, niſi quas a fabulis deſumtas merito reprobauimus, audire, & cuilibet integram relinquere tentandæ diiudicationis copiam; quam ipſi quidpiam in cauſa obſcuriſſima definire. Vnum tamen monere non piget, quod dignum videatur eſſe, nobis id ſupra oſtendentibus, a generali quodam genere commune nationis nomen arceſſere; efficere prope id, ut a *Tuiſtone*, ſiue *Teutate*, aut Deo, aut priſco heroe Germanorum, Teutiſcorum vocabulum, quam aliunde aliquis arceſſitum maluerit (*g*). *Nomen antiquiſſimum.*

VII. Eſto iam vero, nam plane dicere adhuc ſemper vereor, liqueat ex conjecturis, primum antiquiſſimum noſtrorum maiorum fuiſſe nomen *THEVTISCORVM*, ſiue emollita

(*f*) *Ill.* LEIBNITIUS *Tomo I. Rer. Brunsvic. in Notis ad Excerpta Veterum fol. VIII. Nota C.* vetus Saxonicum vocabulum *Thiod*, quod populum notat, memorat: indeque ſupereſſe in Brunſvicenſi agro vocem *Thidde*, quæ plebem deſignet, oſtendit: Exiſtimat Germanos antiquiſſimos voluiſſe vocari *Theut*, quaſi populus: vnde *Theutiſcorum*, & *Theodiſcorum*, nomen prouenerit. Addidi nouam cauſam, voluiſſe forſitan Germanos *Theutiſcos* compellari, quod præ ceteris nationibus magnus validusque eſſent populus: aut nuncupatus etiam eſſe illo proprio a vicinis nomine, quod tot egregias expeditiones hic ſolus populus peregerit, quot vix plures aliæ gentes vnquam fecerint.

(*g*) Et ipſe Ill. LEIBNITIUS loco citato cum pluribus facit, & Teutiſcium nomen haud dubie a *Teut* Deo acceptum, conſtituit. Adhuc tamen de nomine ambigit, verum primus gentis dux, qui inde diuinis placatus ſit honoribus, *Teut*, ſiue *Theut*, fuerit dictus, gentisque deinceps nomen dederit; an populus iam ante *Teut* proprio nomine fuerit compellatus, & dux populi ſuſceperit nomen: vt reliqua teſtetur hiſtoria, nomen populi quandoque in regnantes tranſiuiſſe. Ipſe cenſuerim, nomen demum Teutiſcos a Teut, ſiue is primus heros Germaniæ, & in deos relatus fuerit, ſiue eo nomine Germani verum ſupremumque numen deſignauerint, adſumſiſſe. Et fauent enim veterum Germaniæ principum, qui more omnium gentium auguſtas diisque propinquas adpellationes adfectarunt, nomina; ſuadentque, *Teut* nomen, a primo quaſi vocis ortu, maxime in Germania venerabile eſſe habitum. Sunt in hiſtoriis cogniti & celebres *Teutobochus*, *Teutarus*, *Teutagonus*, *Teutomer*, *Theodebaldus*, *Theodomer*, *Theuceballus*, *Theodo*, *Theodomannus*, *Theodebertus*, *Theodoricus*, *Theutechildes*, *Theudis*: ut tranſeamus vocabula plura.

Digitized by Google

Nomen antiquiſſimum.

lita voce *TEVTISCORVM;* patriamque ſimul TEVTISCIAM olim nuncupatam eſſe. Nouæ ſtatim emergunt dubitationes; an & Galli, qui Theut, ſeu Teutatem, Deum coluerunt, antiquitus fuerint Teutiſci vocati? annum Teutiſciæ iidem, qui Germaniæ, fuerint fines? vtrum vero fines antiquisſimi, quos perperam a quibusdam Germaniæ adſignari alio loco diximus, recte Teutiſciæ fuerint tribuendi? Si enim a Deo, quod pluribus probari videtur, eoque communi fuerit acceptum nomen; cur vni tantum populo, inquies, tribuatur? Et inſtabis de ceteris, licet ante nomen regionis fuiſſet patens latius & amplius, non mirum videri, quod nouo Germaniæ vocabulo recepto huius fines terminique, quam antiquioris nominis, fuerint coanguſtati magis & conſtricti poſtea: idemque, quod recentius probet exemplum pluries fieri, Galliæ accidiſſe voci, quæ vtique patuerit, quam ſuccedens Franciæ nomen, longius *(b)*. Ego enimuero fateor ingenue, in tanta rerum obſcuratione plura habeo, quæ moueam, quæue obiiciam, quam rationes, quibus iſtiusmodi ſcrupulos ex lectorum meoque euellam animo; duco adeoque

additis quibusdam circa illud nomen dubitationibus.

O 3 ſatius,

(b) Nolumus vsquam in ſententiis, quas refutare poſſimus, percenſendis valde immorari: ſed ſemper ſufficiet, leuiter monſtraſſe errores, veramque ſtabiliſſe firmiter ſententiam. Hoc quidem loco coniecturis res agenda erit: quod tamen commode videbitur, non minus recte ſententia adpellabitur. Ergo, licet Gallorum nomen ſit etiam Germanos antiquitus complexum, non putamus tamen Teutiſciæ nomen cis Rhenum ſtetiſſe: nullo enim veſtigio rei adparente, non niſi temere ea adfirmatur. Si porro noſtra patria ante *Teutiſcia*, quam *Germania*, eſt nuncupata, non cenſemus, diuerſis finibus vtramque contentam fuiſſe, ſed eosdem rectius vtrique vindicamus. Siquidem Teutiſcorum, extra Teutiſciæ fines poſitæ ſedes, non magis putantur ipſius Teutiſciæ nomen prolataſſe; quam Germaniam ad Pontum usque protuliſſe Germanorum ad eum vsque excurſiones. Maxime hic errat auctor, qui Gothicum orbem illuſtrandum, ſed infeliciter fere, ſumſit. Is *Teutoniæ*, quam vocat, & *Germaniæ*, nomina ita diſtinguit, vt hanc putet ad Viſtulam vsque pertinuiſſe, & ipſos Sarmatas, quos ab omni æuo putat trans Albim egiſſe, comprehendiſſe; illam non niſi ad Viſurgim pertigiſſe, pauloque vix ultra, & reliqua Germaniæ Sarmatico generi plene reliquiſſe. Sed temporum & hiſtoriarum perpetua confuſio adeo totum illud implet opus; vt nec mirum ſit hac in cauſa bonum auctorem cæcutiiſſe.

ſatius, perſpicatioribus ingeniis intactam prope a me relinquere materiam, quam inter incerta dubiaque, ſcitu neceſſariis enarratis, verſari diutius. *Nomina generalia antiqua.*

Proxima generali nomini natiua Germanicarum ciuitatum cognomenta enarrantur.

VIII. Poſt difficilem minimeque expeditam de primo antiquisſimoque noſtræ nationis, domique, ita vt dicam, nato, nomine diſputationem, longe nunc a nobis ſecurius de *proximis generali nomini cognomentis, & ipſis natiuis, multisque in Germania antiqua populis communibus*, agetur. Nituntur nimirum hæc probatorum fide auctorum, hiſtoriamque eo digniorem habent teſtem, quod ipſi Germani Romanorum conſentiunt narratibus: cum illic contra vix coniectura licuerit in antiquitatem proſpicere; minime autem multæ licuerit dubitationi, quam ſemper remanere docuimus, plene ſatisfacere. Et ſunt ex his generalibus vocabulis quædam rurſus antiquisſima, vetuſtisſimis maiorum noſtrorum carminibus iamdum celebrata; quædam vero alia Romano demum æuo cognita, ſed pars quam plurimis gloriæ omnis & creberrimarum victoriarum inſignibus, multo quam reliqua, breui tempore ſunt reddita auguſtiora.

Vetuſtiora dedit Tuiſtonis Dei carminibus Germanicis celebrata familia.

IX. Illa *vetuſtiora* propria huius loci *vocabula*, ad quæ gerenda plures conſpirarunt gentes, celeberrimam Germanicis carminibus Tuiſtonis familiam dediſſe, perhibet Tacitus. Tuiſtoni enim Deo, terra edito, cum Mannus filius eſſet, origo gentis conditorque, & iſti iterum tres naſcerentur filii, pluresque deinde licentia vetuſtatis diuina hac orti domo crederentur; veras hinc & antiquas plurium ciuitatum eſſe adpellationes tractas, ipſi maiores noſtri cecinerunt. INGAEVONES itaque proximi oceano populi, medii HERMINONES, ceteri ISTAEVONES, a tribus Manni filiis fuerint vocati; quibus MARSI, GAMBRIVII, SVEVI, VANDALIque, acceſſerint, propriis reliquorum Deo ortorum, vt fama fuit, nominibus nominati. Et eſſe hæc vere Germanica, adeoque genuina & natiua, vocabula, nemo non intel-

Nomina generalia antiqua.

intelligit, qui vel leuiter eorum fata vimque nouit & poteſtatem (*i*). Nos tamen, quod fecere non pauci auctores, nolumus in dubia vocum ſignificatione peruestiganda morari; nec veri imitatricem illam fabulam, vnde merito laudata fluxiſſe gentium cognomina exiſtimamus, operoſe hic declarabimus. Hanc vero poſtremam cauſam a capite exponendi tum erit occaſio, cum de diis Germanorum aliquando commentabimur.

Primum ea ad notandas claſſes Germaniæ populorum a Romanis ſunt adhibita;

X. Quantum autem ad nominum fata attinet, ſcire iuuat, Romanos adſumtis quatuor illorum vocabulis, additoque quinto, in totidem claſſes generales omnes Germanicas antiquiores ciuitates, ex ipſa haud dubie Germanorum relatione, diuiſiſſe. Habuerunt proinde *INGÆVONES, ISTÆVONES, HERMINONES, VANDALOS*, recensque additos *BASTARNAS:* quibus omnes per vaſtam diſperſas Germaniam gentes aliquando complexi ſunt (*k*). Paulo etiam dein-

(*i*) TACITUS *Germ. Cap. II Celebrant*, inquit, *carminibus antiquis, quod vnum apud illos memoria & annalium genus eſt, Tuiſtonem Deum terra editum, & filium Mannum, originem gentis conditoresque. Manno tres filios adſignant, e quorum nominibus proximi oceano Ingæuones, medii Herminones, ceteri Iſtæuones, vocentur. Quidam autem licentia vetuſtatis plureis Deo ortos, pluresque gentis adpellationes, Marſos, Gambriuios, Sueuos, Vandalios, adfirmant: eaque vera & antiqua nomina.* Tot ANNIUS reges antiquæ Germaniæ tribuit, quot TACITUS hic nomina memorauit: & paſſim bona fide illos reges alii exſcripſerunt. Et fuiſſe vtique videntur clari Germaniæ heroes, quorum familiam TACITUS celebrauit; vt oppido tamen ſit ineptum, illorum hiſtoriam fingere, & antiquitati ſupponere. Annum potius nationes illa nomina ex ſedium ſuarum natura acceperint? quæri a multis, & adfirmari, reperio. Obſtant vero maiorum antiqua carmina, quæ TACITUS laudat, & quæ ſine cauſa idonea impugnare nefas puto. Et infra patebit, vix explicationi nominum, quam multi proferunt, cum ſedibus populorum, quos notant nomina, conuenire. An conditi hominis veram hiſtoriam illi maiorum de gentis origine narratus retulerint? olim diſpiciemus.

(*k*) PLINIUS *Lib. IV. Cap. XIV. Germanorum*, ait, *genera quinque. Vindili, quorum pars Burgundiones, Varini, Carini, Guttones. Alterum genus Ingæuones, quorum pars Cimbri, Teutones, & Cauchorum gentes. Proximi autem Rheno Iſtæuones, quorum pars Cimbri mediterranei: Hermiones, quorum Sueui, Hermunduri, Chatti, Cheruſci. Quinta pars Peucini, Baſtarnæ, ſupra dictis contermini Dacis.* POMPONIUS *Lib. III. Cap. III. Hermiones*, SOLI-

Nomina generalia antiqua,

mox paſſim antiquata & ſepulta obliuione

deinde, licet ſilentio plurima tranſeant Romani, non grauabimur coniecturis quibusdam in antiquitatem proſpicere, & exponere, quæ ſingulatim ciuitates cuilibet ordini fuerint adſignandæ. Hoc modo notamus porro, ſenſim pedetentimque vnam harum vocum poſt alteram eſſe imminutam, demumque interiiſſe. Prima periere *Ingæuonum*, *Herminonum*, & *Iſtæuonum*, vocabula. Illud *Marſorum*, &, quod aliqui exiſtimant, illud etiam *Gambriuiorum*, nomen ſtetit diutius, ſed vtrumque inter anguſta exiguæ ciuitatis ſpatia. *Baſtarnæ*, quod alibi monuimus, donec fatis ſuis ſuccumberet Roma, auditi ſunt. *Vandalorum* nomen, poſtquam, ciuitatibus eo comprehenſis propriis compellatis nominibus, delituiſſet diu, cum fine reſurrexit Romani imperii, Galliamque primum, AN. CCCCVI.
mox Hiſpaniam, deinde Africam, poſtea Italiam, terrore ma- AN.
ximo impleuit; extremum ex Africa, vbi aliquandiu validum CCCCXXVII.
Vandalorum regnum floruerat, plene Græcorum armis exciſum eſt. Vnum reliquum *Sueuorum* cognomentum in no- AN.
ſtrum per viciſſitudines varias perdurauit æuum. Et primum DXXXIV.
id aliquot, quod videtur, gentium proprium, immenſa mox cepit incrementa, vt populus Albim inter & Salam & Viſtulam Sarmaticosque montes, indeque ceteros ſupra maria omnes, comprehenderet. Aſt rurſus nomen hoc, poſtquam inſignis Sueuorum in Galliam, in Hiſpaniam, & proxime in AN.
Luſitaniam, migratio accidiſſet, eſt coarctatum; vsque quo CCCCVI.
pars eius in Rheni Danubiique confinio, & partim extra anti- SEC.
quum Germaniæ limitem, vbi hodieque Sueuiæ durat no- VI.
men, conſiſteret.

NUS Cap. XXIII. *Ingæuones* memorat. *Vindilorum* ſeu *Vandalorum*, nec non *Baſtarnarum* crebrior apud auctores mentio occurrit, quam quæ hic indicari poſſit. Ceterum, quod olim in quinque hæc genera omnes Germanicæ ciuitates diuiſæ fuerunt, magis id probare videtur, a familiarum quibusdam principibus, aut ciuitatum inſignibus ductoribus, nomina accepta potius eſſe, quam alia ex cauſa. Fata harum ſingulorum generum adpellationum vide infra.

CAPVT

CAPUT II.
NOMINA NATIVA, GENERALIA RECENTIORA.

I.

Romano æuo nata aut certe cognita *generalia*, *Germanorumque propria*, *vocabula*, quæ modo poſt antiquiora veniunt conſideranda; alia ſingularium ciuitatum antiquitus fuere nomina, & deinceps eas acceſſiones fecere, vt plurimas alias ſimul, tanquam arctiſſimo fœdere aut clientela deuinctas, notarent gentes; reliqua ab ortu vsque ſocietatum clararum fuere & perſtitere inſignia. Ex prioribus SAXONVM adpellatio haud dubie illa eſt, quæ plurimam in omni æuo gloriam eſt conſequuta. Fuerint primum *Saxones* exigua ciuitas, in dorſo Cimbricæ Cherſoneſi ſita; quem ei locum primus in antiquitate adſignauit Ptolemæus. Seculo deinde tertio mira huius nominis incrementa merito obſtupeſcimus; recteque cenſemus, non tam gentis manſiſſe nomen, quam fœderis populorum clariſſimi euaſiſſe inſigne. Tum enim & deinceps porro, ab Albi ad Rhenum vsque, & vltra eum, omnes maris oras Saxonicum nomen complexum eſt. Rapuerit etiam idem omnes Cimbricæ Cherſoneſi & inſularum ciuitates in conſociationem; cum aliud hiſce in finibus tum temporis vix fuerit auditum nomen. Poſtea Francis in Galliam irrumpentibus omnem intra Rhenum & Albim terrarum tractum in Saxonum conceſſiſſe ſenſim pedetentimque ciuitatem, certum eſt. Adde denique Romanam Britanniam a Saxonibus captam; & tam illic

Recentiora generalium vocabulorum,

vel ſingularium ante ciuitatum fuere nomina, & deinde fœderum maiorum inſignia; vt illa Saxonum,

An. CXX. Sec. III.

Sec. V. VI. An. CCCLIII.

illic, quam in continenti Germania, illuſtre Saxonum nomen ad noſtra vſque tempora conſeruatum (*l*). *Nomina fœderum.*

Gothorum, II. Perſimile Saxonici adnominis alterum exſtitit GOTHORVM; ſi aut initia videris, aut acceſsiones maximas ipſi deinceps factas. Præter enim Geticas in Sarmatia & Scandinauia ciuitates permodica primum fuit Gothorum gens, ad Viſtulam adſita; a cuius trans Viſtulam expeditione capto Gothorum nomini datam cupiunt occaſionem. Quidquid rei ſit, quod infra a nobis diſputabitur, obſcurum ab initio *Gothorum* cognomen, tantis demum adcretionibus eſt auctum, vt SEC. III. modo ad orientem ſolem, modo ad meridiem, excurreret; territaque demum diu Europa & Aſia, pars variis itineribus in AN. CCCCXI. Hiſpaniam tenderet, pars altera in Italiam: quibus in regionibus, binis ſtabilitis regnis, non minus quam ante glorioſum AN. CCCCXCI. perſtitit. Et, vt reliqua ſtatim adiiciamus, eadem prope fata

Burgundionum & Longobardorum: BVRGVNDIONVM & LONGOBARDORVM vocabula habuiſſe, perquam veri eſt ſimile. Sane vtriusque ciuitatis, cenſente Tacito, mediocres fuere fines viresque; & hæ, vix quam nomine, donec Roma imperaret, Romanis cognitæ. Proſtratis autem Romanis viribus, illæ Burgundionum & Longobardorum cœpere longe eſſe validiores; pluribus probabiliter ciuitatibus ad nominis quondam ſingularis ampliorem ſocietatem pellectis. Tum & *Burgundiones*, prolatatis ante in Germania agris, cum quinti initio ſeculi in Galliam penetrarunt, & ad Rhodanum fluuium regnum celebre erexerunt. *Longobardi* diutius verſati in Germania, trans AN. CCCCVI. Danubium in Pannoniam victis Gepidis ſeriori ætate migrarunt; vnde ſexto ſeculo ventum eſt in Italiam: in qua regno AN. DLXVIII. inſigni a Longobardis condito, eorum nomen per fata varia non

(*l*) Occaſione nominum Germaniæ, quæ perſequi placet, plura, copioſe infra exponenda, breuiter hic anteoccupamus. Sed noli hic quærere auctorum teſtimonia, quæ mox ampliſſima accipies.

Nomina fœderum. non minus manſit ad noſtram vſque ætatem memorabile, quam alterum in Gallia Burgundionum.

III. Cui nunc antiquiorum nominum claſſi illa adiudicem BOIOARIORVM & THVRINGORVM vocabula; fere dubito. Sunt, qui vtrumque nomen antiquum inſigne vnius alteriusque fuiſſe contendunt gentis; atque in *Reudingis* Taciti *Thuringos*, in *Boiis Boioarios*, mutata parum aut ſaltem amplificata voce, quærunt. Cum his ſentientes recte vtraque adnomina gentium ordini adſcriberemus primo, cui ea debentur, quæ ſingularium ante ciuitatum, & deinde demum fœderis ergo plurium fuere notæ. Quod tamen infra demonſtrabimus, rectius vtrumque nomen in claſſem ſecundam referetur, cum & noua prorſus fuerint nomina, & ſtatim ab initiis primis plures videantur ciuitates comprehendiſſe; & maxime antiquitatis horum nominum adſertores nihil probent vltra, quam quodammodo veri videri ſimile, Reudingos cum aliis ciuitatibus ad Thuringicum nomen aſſumendum, Boiorum reliquias ad Boioarium, conſpiraſſe. vel ab ortu ſtatim ſuo ſocietatem quandam gentium notarunt; vt illa probabiliter Boioariorum & Thuringorum;

Sec. V. VI. Ceterum tam Thuringicum, quam Boioarium nomen, collapſa demum cœpit florere Roma; illud in media prope Germania cis Albim vaſtas complexum regiones: hoc cis Danubium in Norico conditum, & cum Alemannico nomine, in Vindeliciam Rhætiamque translato, ſolum in cauſa, vt Cisdanubianæ hæ prouinciæ ab eo tempore in Germania numerarentur.

IV. Modo illud memoratum ALEMANNORVM cognomentum ab ortu vſque ſuo indubitabilis claræ gentium ſocietatis nota fuit; adeoque ſine controuerſia a nobis in claſſe nominum ſecunda cenſetur. Tertio illud eſt primum auditum ſeculo, cum Sueuicæ trans Danubium gentes acerrima cum Romanis bella gererent, & trans recentem Danubium protentam paulo Romanam ditionem iam feliciter expugnaſſent. Tum multæ ciuitates, quas vel nomen Germanica certius illa Alemannorum & Sec. III.

notat lingua, in agros illos Decumates immigrarunt; & ex vtraque re, quod & variæ eſſent gentes, & quod Sueui eſſent, nomen & *Alemannorum*, & vulgo *Sueuorum*, inuenere. Clariſſimum deinde Alemannicum euaſit nomen, partis pluribus victoriis, & quoquouerſus prolatatis agris. Cum idem tamen, occupata iamdum Rhætia, & Heluetii agri bona parte, captaque porro prima Germania, ſuas in Gallia regiones amplificare magis niteretur: intra ipſos conatus ſiſtere a Francis coactum, & ad ſatis magnas anguſtias redactum eſt. *Nomina fœderum.* AN. CCCCXCI.

Franco-rum co-gnomen-ta.

V. Ea Alemannici nominis ruina alterum FRANCORVM quam maxime illuſtratum eſt. Hoc enim paulo poſt Alemannicum intra Rhenum & Viſurgim amnes ortum, plurimasque complexum ciuitates, præter externa bella, quæ cum Romanis adminiſtrauit, perpetuo riualitate multa cum Alemannico commiſſum eſt; nec ambitioſa tenuit vota, donec ſuperaret Alemannicum, & eius cæde ampliorem ſibi fortunam pararet. Sed poſtea ſtatim omni obſeſſa Gallia, ipſaque paulo deinde Germania propiori ad clientelam perducta, tantum floruit, vt facile omnia, cum antiquiora, tum recentiora, Germanicarum ciuitatum nomina, quantum attinere videatur ad gloriam, longo poſt ſe interuallo poſſit dici reliquiſſe. SEC. III.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT III.

NOMINA GERMANIAE VETERIS POPVLORVM NATIVA SINGVLARIA.

I.

NOndum locus eſt diſcedendi a natiuis Germaniſque noſtrorum maiorum compellationibus; ſed ſuperant *ſingularium ciuitatum propria nomina* poſt communia plurium conſideranda. Eorum intuitu nequeo ſatis mirari, quoſdam, cum ſatis multa reperirent in antiquitate cognita Germanicarum ciuitatum adnomina, ea ſingularum familiarum domuumque tantum, non integrarum gentium, eſſe nuncupationes ſtatuiſſe. Quaſi foret incredibile, in vaſtis terrarum ſpatiis, in quibus, ſi hodieque principum æſtimes territoria, longe reperiuntur plures gentium adpellationes, quinquaginta plus minus antiquitus habitaſſe ciuitates. Et quaſi non bellis ab ipſis hiſce gentibus adminiſtratis, nec agrorum, quos occupauerint, finibus eæ ſatis fuiſſent Romanis cognitæ. Fuere ſane ciuitates totidem, ſuis legibus ſuiſque non raro propriis viuentes inſtitutis; vt adeo, cum præſertim in Gallia, in Hiſpania, in ipſa Italia, non pauciora occurrant gentium nomina, quæ tamen, quod norim, nullus familiarum aut ſtirpium loco habuit, illa in noſtris rebus nimia curioſitate minime opus ſit.

Singularia ciuitatum nomina non minus ſunt germana & natiua.

II. Ipſa de reliquo peculiarium ciuitatum nomina, quæ demum acceptis maiorum fœderum inſignibus omnia ſenſim cœpere antiquari, facile colliguntur, ſi potiores Germaniæ regiones leuiter conſiderauerimus. Trans Rhenum ab eius

Digitized by Google

prope initiis ad vsque exitus coluere antiquitus MARCOMANNI, & clientelæ ab hiſce ſuſceptæ, SEDVSII, HARVDES & NARISCI; porro VBII, CATTI, SICAMBRI, BRVCTERI, MARSIque: deinde CHERVSCI, ANGRIVARII, CHAMAVI; proximi oceano BATAVI, FRISII, & CHAVCI. Trans Albim & Salam amnes ANGLORVM, SEMNONVM, HERMVNDVRORVM, LONGOBARDORVM, GOTHORVM, LVGIORVM, QVADORVM; & ſupra maria SVEONVM, SITONVM, HILLEVIONVM; CIMBRORVM denique & TEVTONORVM in peninſula & ei adiacentibus inſulis, ſedes nouimus. Et poſſent horum ceterorumque ſincerorum verorumque Germanicarum ciuitatum nominum diſtincte exponi rationes & origines. Cum autem noſtra populorum Germaniæ hiſtoria eas omnes accurate ſit traditura; præter quod ordinis gratia confuſam illorum vocabulorum notionem præbuimus, ſimulque eorum germanam teſtati ſumus originem, nihil vltra hoc loco ea morabimur.

Nomina ciuitatum ſingularia.

CAPUT

CAPVT IV.

NOMINA GERMANIAE VETERIS POPVLORVM ROMANIS GRAECISQVE SOLENNIA.

I.

TRanſimus ergo expeditis vocabulis reliquis libere ad *ea, quæ exteri,* imprimis cum Græcis Romani, aut generatim omnibus *Germaniæ populis*, aut quibusdam ſpeciatim, *impoſuere.* Inter ea ſunt *antiquiſſima Græcorum;* quorum tamen vagæ nimis de Europæ protentioris populis notiones, nomina dedere magis ſoluta magisque variæ ſignificationis, quam quæ ſolis noſtris maioribus poſſent tribui. Antiquiſſimi ſcilicet Græci HYPERBOREOS vocarunt, omnes trans Danubium Iſtrumue ad ſeptentriones proſpicientes populos. In iis tamen præcipue Germanos numeratos eſſe, multis conſtat argumentis: & præ ceteris eſt memorabile, illos *Gallos Germanos*que, qui quondam diripuere Romam, & quos recte Florus *ab vltimis terrarum oris, & cingente omnia oceano*, deduxit, ab Heraclide Pontico *Hyperboreos* vocatos eſſe *(m)*. Illi deinceps minus vſitato vocabulo

Ab exteris præſertim Græcis & Romanis, data Germanis nomina generalia;

Hyperboreorum;

(*m*) *HYPERBOREOS* proprie auctores adpellarunt eos, qui vltra extremos ad ſeptentrionem Riphæos montes coluerunt: ſiue in Europa ii, ſiue etiam in Aſia, egerint. Conf. PLINIUS *Lib. IV. Cap. XII. Lib VI. Cap. XIII.* POMPONIUS *Lib. III. Cap. V.* SOLINUS *Cap. XXI.* DIONYSIUS AFER, & EUSTATHIUS *in Commentario*, STEPHANUS *in vocabulo* *ὑπερβόρεοι*, & paſſim alii. In his ipſis Scandinauiæ incolas Germanos antiquitus adnumeratos eſſe, iam prolata auctorum teſtimonia, & Scandinauiæ ſitus declarant. Memorant veteres *inſulam Hyperboreorum*, quæ eſt ſane Scandinauia, nec tellus alia. Rem curate exponit OLAUS RUDBECK *Atlanticæ Cap. IX.* in quo vetus Sueoniæ nomen, *Inſula Hyperboreorum*

Scytharum; bulo ſucceſſit alterum SCYTHARVM, quo vocabulo Græci antiquiores rurſus omnes ad occidentem & ſeptentriones ſitas nationes, præcipue autem Germanos, denotarunt. Adhuc *Nomina peregrina.*

illuminatur. Plane cum eo ſentire libet, ſi exceperis adfectata cura collectas Hyperboreorum laudes, & nominis interpretationem; quod *Hyperborei*, quaſi *nobiliſſima gente nati* dicti fuerint: quam, cum ſcilicet ex STRABONE *Lib. I.* diuerſam prorſus ex Græca lingua docti ſimus originem, ægre aliquis probauerit. Præter Scandinauiæ autem habitatores, reliquos Germanos in *Hyperboreis* a vetuſtiſſimis Græcis habitos eſſe, porro probamus. STEPHANUS *in voce* Ὑπερβόρεοι, generatim rem exponit. Πρώταρχος δὲ τὰς Ἄλπεις Ῥιπαῖα ὄρη οὕτω προσαγορεύεσθαι. καὶ τοὺς ὑπὸ τὰ Ἄλπεια ὄρη κατοικοῦντας πάντας Ὑπερβορέους ὀνομάζεσθαι. *Protarchus dicit, Alpes Riphæos montes dictas fuiſſe: omnes vero populos, infra Alpes incolentes, Hyperboreos adpellatos.* APOLLONIUS *in quarto* Ἀργοναυτικῶν ita Iſtrum canit:

> - - - Πηγὰς γὰρ ὑπὲρ πνοιῆς βορέαο
> Ῥιπαίοις ἐν ὄρεσσιν ἀπόπροθι μορμύρουσι.
>
> - - - *Fontes enim ſupra ventum Boream*
> *Riphæis in montibus procul murmurant.*

Ad hæc ita SCHOLIASTES: Τὸν Ἴστρον φησὶν ἐκ τῶν Ὑπερβορέων καταφέρεσθαι καὶ τῶν Ῥιπαίων. οὕτω δὲ εἶπεν ἀκολουθῶν Αἰσχύλῳ, ἐν λυομένῳ Προμηθεῖ λέγοντι τοῦτο. *Iſtrum*, ait, *ex Hyperboreis deſerri, & Riphæis montibus: hoc autem dixit ſequutus Aeſchylum, idem in Prometheo, qui ſolutur, adfirmantem.* Idem SCHOLIASTES diuerſo loco ait: Ποσειδώνιος εἶναι φησὶ τοὺς Ὑπερβορέους. κατοικεῖν δὲ πρὸς τὰς Ἄλπεις τῆς Ἰταλίας. Ἑκαταῖος δὲ μέχρι τοῦ αὐτοῦ χρόνου εἶναι φησὶ τὸ τῶν Ὑπερβορείων ἔθνος. ἐπὶ δὲ αὐτῷ βιβλία ἐπιγραφόμενα περὶ τῶν Ὑπερβορέων. POSIDONIUS *adfirmat Hyperboreos eſſe: habitare vero iuxta Alpes, Italiæ montes.* HECATÆUS *vero ad ſuam vsque ætatem durare Hyperboreorum tradit gentem: libroſque compoſuit, quos de Hyperboreis inſcripſit.* Quis non videt, hiſce omnibus in locis Hyperboreorum nomine Germanos intelligi? Quis & prohibet, quo minus HECATÆUM cenſeamus de vetuſtiſſimis Germanis Hyperboreorum nomine ſcripſiſſe? HERACLIDIS PONTICI teſtimonium, quod Hyperborei Romam expugnauerint, PLUTARCHUS habet *in Camilli vita.* Latini poëtæ Græcorum exemplo Germaniam & Sarmatiam non minus Hyperboreorum regiones adpellarunt. Ita de Germania interpretor priora apud VIRGILIUM *Georg. Lib. IV. verſ. 513.*

> *Solus Hyperboreas glacies, Tanaimque niualem,*
> *Arvaque Riphæis nunquam viduata pruinis,*
> *Luſtrabat.*

Tanais enim niualis Sarmatiam deſignat, & amant poëtæ vtramque regionem coniungere. MARTIALIS *Lib. IV. Ep. III.* de Domitiano, qui iuuenis in Germanos bellum ſuſceperat, ait;

> *Sidus Hyperborei ſolitus laſſare Bootæ*
> *Et madidis Helicen diſſimulare comis.*

Digitized by Google

Nomina peregrina. huc autem magis populis atque regionibus per Græcos exploratis, ad occidentem populi CELTÆ vocati ſunt, ad Celtarum; ſeptentriones vergentes Scythæ. Tum fere communius Celtarum nomine cum Gallis Germani maxime venere; ita tamen, vt Scytharum nondum exoleſceret compellatio, & præſertim Germani, quod pars in occidentem, pars ſe in ſeptentriones declinarent, vno verbo CELTOSCYTHÆ Celtoſcytharum; nuncuparentur (*n*). Et his quidem adpellationibus vetuſtiori

Et idem de eiusdem nomine *Germanici Lib. IX. Epigr. CIV.*

Victor Hyperboreo nomen ab orbe tulit.

Getas Sarmatasque nomine Hyperboreorum notarunt etiam VIRGILIUS *Georg. Lib. III. verſ. 381.* MARTIALIS *Lib. VII. Epigramm. V. Lib. VIII. Epiſtol. LXXVIII. Lib. IX. Ep. XLVI.*

(*n*) *Hyperboreorum* nomen, vt Germanos deſignet, niſi qui auctores ad exemplum veterum ſcripſerunt, non admodum diu frequentatum eſt. SCHOLIASTES APOLLONII ait: Μνασέας δέ φησι, τοὺς Ὑπερβορέους νῦν Κελτοὺς λέγεσθαι. *Mnaſeas ait, Hyperboreos nunc Celtas dici.* Verbum Κελτοὺς, loco alterius Δελφοὺς, quod plane nullum habet ſenſum, commode CLUUERIUS ſubſtituit. Et *CELTICUM* primum vocabulum omnes ad occidentem Europæ nationes, vt alterum Scythicum eas, quæ contra ſeptentriones coluerunt, complexum eſt. Erat ſiquidem, quod STRABO & apud eum EPHORUS *Lib. I.* DIONYSIUS HALICARN. *Lib. VII.* & plures, teſtantur, antiquiorum mos Græcorum, omnem terrarum orbem quadrifariam diuidere, *Aethiopesque*, & *Indos*, & *Scythas*, & *Celtas*, verſus quatuor cœli plagas collocare. Inde vero Celticum nomen præcipue aliquandiu manſit Germanos: vt eo a Gallis diſtinguerentur. DIO COCCEIANUS *Lib. XXXIX.* ὁ δὲ δὴ Ῥῆνος ἀναδίδωσι μὲν ἐκ τῶν Ἄλπεων τῶν Κελτικῶν ὀλίγον ἔξω τῆς Ῥαιτίας, προχωρῶν δὲ ἐπὶ δυσμῶν ἐν ἀριστερᾷ μὲν τήν τε Γαλατίαν, καὶ τοὺς ἐποικοῦντας αὐτὴν, ἐν δεξιᾷ δὲ τοὺς Κελτοὺς ἀποτέμνεται, καὶ τελευτῶν ἐς τὸν ὠκεανὸν ἐμβάλλει. οὗτος γὰρ ὁ ὅρος, ἀφ' οὗ γε καὶ ἐς τὸ διάφορον τῶν ἐπικλήσεων ἀφίκοντο, δεῦρο ἀεὶ νομίζεται. ἐπεὶ τό γε πάνυ ἀρχαῖον Κελτοὶ ἑκάτεροι οἱ ἐπ' ἀμφότερα τοῦ ποταμοῦ οἰκοῦντες, ὠνομάζοντο. *Rhenus ex Alpibus Celticis paulo extra Rhætiam oritur: inde verſus occidentem profluens, ad ſiniſtram Galliam eiusque incolas, ad dextram Celtas diuidit; tandemque in oceanum exit. Hic quippe limes in hanc vsque diem earum regionum habetur, ab eo tempore, quo diuerſa nomina adeptæ ſunt: ſiquidem antiquiſsimis temporibus populi iſti, ad vtramque fluminis ripam colentes, Celtæ adpellati fuere.* Cum DIONE *Celtarum* nomine Germanos a *Gallis*, ſiue Galatis, diuidunt APPIANUS *in Illyricis*, DIOGENES LAERTIUS *in Proœm. Hiſt. Philoſ.* PLUTARCHUS *in conſolatione ad Apollonium*. Idem & vero PLUTARCHUS contrario vſu *in*

Digitized by Google

ſtiori æuo Græci auctores Germaniam deſcribentes vſi ſunt. *Nomina peregrina.*

II. Romani diu cum Græcis ſenſere & loquuti ſunt, ideoque noſtros maiores & *Hyperboreorum*, & *Scytharum*, *Celtoſcytharum*que, numero non raro habuerunt. Poſtea *Celtico* vocabulo inter Græcos vſu recepto ipſi quidem ſua lingua illo rarius vſi ſunt, ita, vt conſtet manifeſto, ipſos Germanos voluiſſe nominare. Interim magis ab ipſis GALLORVM compellatio, & ita quidem, frequentata eſt, vt cum Græci *Celtas* loquerentur, & *Germanos* intelligerent, Romani *Gallos* adpellarent, & itidem *Germanos* cogitatione comprehenderent. Quod addimus, & Græci non raro GALATARVM vocem adhibuerunt, cum ſermo eſſet de Germanis, vt adeo & ipſis commune Gallis Germaniſque Gallicum fuerit vocabulum (*o*). Romanos etiam ſeriori ætate Scytharum adpro-

Gallorum & Galatarum.

Cæſare & Craſſo, cum STRABONE *Lib. I. IV. & VII.* & cum POSIDONIO apud ATHENÆUM *Lib. IV. Germanos* nouo nomine compellauit, & *Gallis Celtarum* adpellationem tribuit: quod nimirum & Gallos cum Germanis quondam Celticum notauit nomen, ita porro *SCYTHICUM* varii vſus exſtitit: vt modo latiſſime, modo minus late, porrigeretur. Ipſos vero *Germanos Scytharum* nomine antiquitus comprehenſos eſſe, docet PLINIUS *Lib IV. Cap. XII. Scytharum nomen vsquequaque*, ait, *tranſiit in Sarmatas atque Germanos: nec aliis priſca illa durauit, adpellatio, quam qui extremi gentium harum, ignoti prope ceteris mortalibus, degunt.* Hoc vult; cum antiquitus omnes Scythæ nominarentur, nunc, ortis Germanorum Sarmatarumque nominibus, priſcum nomen ſolos extremos ad ſeptentriones orbis incolas notare. Idem STRABO *Lib. I. & XI.* declarat, antiquitus *Scytharum* nomen, alterumque *Celtoſcytharum* Germaniam ſimul complexam eſſe. Clariſſime PLUTARCHUS *in Mario; Cimbros*, ait, *etſi diuerſas adpellationes habuerint, communi tamen nomine Celtoſcytharum compellatos eſſe.* δὲ ὁ καὶ πολλὰς κατὰ μέρος ἐπικλήσεις ἐχόντων, κοινῇ Κελτοσκύθας τὸν στρατὸν ὠνόμαζον. Valde iuuat in hiſtoria diuerſas has vocum acceptiones, earumque ætates, probe adnotare: ſed hæc quoque hactenus.

(*o*) Vnum hic audiamus DIODORUM SICULUM *Lib. V.* χρήσιμον δ᾽ ἐστὶ διορίσαι τὸ παρὰ πολλοῖς ἀγνοούμενον. Τοὺς γὰρ ὑπὲρ Μασσαλίας κατοικοῦντας ἐν τῇ μεσογείῳ, καὶ τοὺς περὶ τὰς Ἄλπεις, ἔτι δὲ τοὺς ἐπὶ τάδε τῶν Πυρηναίων ὀρῶν, Κελτοὺς ὀνομάζουσι. τοὺς δ᾽ ὑπὸ ταύτης τῆς Κελτικῆς εἰς τὰ πρὸς νότον νεύοντα μέρη, παρά τε τὸν ὠκεανὸν, καὶ τὸ Ἑρκύνιον ὄρος καθιδρυμένα, καὶ πάντας τοὺς ἑξῆς, μέχρι τῆς Σκυθίας, Γαλάτας προσαγορεύουσι. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι πάλιν πάντα

Nomina peregrina. probaſſe adnomen, cum Germanorum notarent facta, teneri debet. Illud tamen non tam vltro ex vaga videtur ortum Scythici nominis notione; quam inde, quod in Scythia vera, & Scythas inter, plurimi verſarentur Germani, adeoque, nomen par vt participarent, dignum Romanis iudicaretur hiſtoricis *(p)*.

III. De cetero *Scythicum*, *Celtoſcythicum*, *Hyperboreum*que, nomina nullam habent prorſus dubitationem, quin Germanis noſtris fuerint communia. Nec *Celticam* compellationem præter impudentem quendam Galliæ ſcriptorem, qui nec ipſe ciuium ſuorum meruit adprobationem, quiſquam noſtræ negauit patriæ. Ille tamen noſtram pernegans ſententiam adeo omnem habet aduerſam antiquitatem, totque eruditiſſimis ingeniis ambitioſæ & temerariæ adſertionis dedit pœnas, vt in eius refutandis argumentis fruſtra omnino nos **Nomina Celtarum & Gallorum in controuerſiam adducta.**

Q 2

Ταῦτα τὰ ἔθνη συλλήβδην μιᾷ προσηγορίᾳ παραλαμβάνουσιν, ὀνομάζοντες Γαλάτας ἅπαντας. Nunc, quod a multis ignoratur, definire opera pretium. Qui interiora ſupra Maſſiliam tenent, & qui circum Alpes & cis Pyrenæos montes habitant, hos Celtas nominant: qui vero infra hanc ipſam Celticam, partes auſtrum verſus, & ad oceanum Hercyniumque montem ſitas, incolunt, omnesque porro ad Scythiam vsque diffuſos, Gallos vocitant. At Romani gentes haſce vniuerſas vna Gallorum compellatione comprehendunt. Male CLUUERIUS in DIODORUM, quod ita ſenſerit, inuehitur; nec recte, vt demum DIODORUM, quod ipſi videtur, culpa liberet, eius dictionem vrit, ſecat, violenterque immutat. Probat enim ſufficiens auctoritas, veriſſime eſſe DIODORUM de Gallorum adpellatione, & Ciſrhenanorum Gallorum, & Germanorum Transrhenanorum communi, loquutum. Mox plura teſtimonia cenſebuntur. APPIANUS *in Illyricis* Cimbros *Celtas*, addito *quos Cimbros vocant*, adpellauit. At euolue FLORUM *Lib. III. Cap. III.* SALUSTIUM *Bell. Jugurth. in fine.* RUFUM *Breu. Cap. VI.* qui omnes *Cimbros* diſerte *Gallos*, & *ab extremis Galliæ profugos*, nominarunt. Vides, quos *CELTAS* Græci vocarunt, Romani *GALLOS* adpellarunt, ex vtrorumque mente notatis *GERMANIS*.

(p) Germanos in Sarmatia colentes, Baſtarnas, Gothos, Burgundios, DIO CASSIUS, ZOSIMUS, & paſſim alii, creberrime *Scythas* nuncuparunt: quod infra vide. DIO omnino *Lib. LI.* Βαστάρνας δὲ Σκύθας τε ἀκριβῶς νομίζοντας, *Baſtarnæ inter Scythas vere numerantur*, ait.

nos operam collocaremus (q). Impendio autem magis eſt *Gallorum*, & *Galatarum*, vocis acceptio litigioſa & controuerſa; cum Galli hodie omnes, nec ſatis ex noſtris pauci, ſoli Cisrhenanæ id vocabuli genti tribuant: aſt noſtratium eruditiſſimi quiuis quam optimis declarauerint argumentis, non Germanis minus, quam Gallis propriis, Gallicum nomen ex priori eſſe debitum antiquitate (r). Et illos quidem de hac im- *Nomina peregrina.*

(q) *CELTICAM* Germanorum compellationem vnus impugnauit BODINUS *in Hiſtoriarum Methodo*, in qua, Germanos a Gallis, Gallos a Græcis, ſe deducere poſſe, putauit. Abunde eum vero auctorum, quæ protulimus, teſtimonia confutant. HERODOTUS *Lib. II. & IV. Iſtrum flumen* ex *Celtis oriri* dixit. ὁ Ἴστρος ἀρξάμενος ἐκ Κελτῶν. DIO *Lib. LIII*, Κελτῶν τινες, οὓς δὴ Γερμανοὺς καλοῦμεν. *Celtarum quidam, quos Germanos vocamus.* Mitto alia. CLUUERIUS eum *Lib. I. Cap. III.* copioſe examinauit, leuiaque eius argumenta, quæ ideo hic prorſus ſilentio diſſimulamus, exploſit.

(r) *CELTARUM & GALLORUM* vocabula promiſcui Græcis vſus fuere. POLYBIUS, STRABO, APPIANUS, innumeris locis nunc Κελτοὺς, nunc Γαλάτας, eandem nationem vocarunt. Et Romani, quos Græci Celtas aut Galatas, ipſi Gallos nuncuparunt. CÆSAR *Bell. Gall. Lib. I. Cap. I. Qui ipſorum*, inquit, *lingua Celtæ, noſtra Galli, adpellantur.* Subaudire quidem Cæſar Gallorum linguam ibi videtur: nil prohibet autem, quo minus de Græcis idem dicamus. Mirum vero, cum negare vltra nemo audeat, *Celtas* ſimul *Germanos* dictos eſſe; multos tamen temere negare, *Gallorum* nomine ſimul *Germanos* compellari. Ipſe CLUUERIUS *Lib. I. Cap. X.* præfracte id negat, & pernegat; & imo turpiſſimum iis errorem ſcribit, qui *Gallorum* nomen *Germanis* ſimul vindicauerint. Parum vero proficit ſuis argumentis CLUUERIUS contra clariſſimam veritatem, nec facit, vt vereamur eidem opinioni, quam culpat, & ipſi accedere, cum fauere ei omnem cernamus antiquitatem. VOLATERRANUS *Geogr. Lib. III.* ineunte, *Gallos*, oſtendit, *atque Germanos vno vocabulo veteres, Græci Celtas, Romani Gallos adpellarunt.* Hunc VOLATERRANUM maxime CLUUERIUS, ſed fere nequicquam, impugnat. Apud SCHARDIUM *in Tomo I.* HENR. GLAREANUS, *in Commentariolo vetuſtæ Germaniæ populorum*, eandem obſeruationem elegantiſſime commendat; *Res*, inquit, *eſt annotatu digniſſima, quod veteres Romani Gallos omnes & Germanos GALLORUM vocabulo nuncuparent; quemadmodum item & Græci cum Gallis & Germanis CELTARUM adpellationem accommodarent. Hæc res non animaduerſa multis errandi cauſa fuit.* Poſt illos neminem puduit turpiſſimum, quem ſatis inepte CLUUERIUS vocat, errorem guſtare, & verum, quod erroris prætexto nomine ille exploſerat, adprobare. Ex bene multis præcipue hic prædicandus eſt

Nomina peregrina. impenſe nobiscum diſſentientes cauſa parum contra veritatem euidentem proficere, paucis interpoſitis verſibus docebimus. Hoc modo hic miramur, quod adeo Germanicæ originis pudeat hodiernos Gallos, vt malint a priſcis Gallis ſuos repetere ortus, quam Germanorum fateri gloriam. Iſta nimirum Gallis, vt Gallicum nomen ſolis Cisrhenanis vindicarent, ita ſtatuendi præcipua cauſa exſtitit; quod adprobato propoſito facile ipſis videbatur Gallos ſuos in Hercynias deducere ſiluas, vt deinde Germanos, maxime Francos, illorum ſcilicet ortu Gallorum ſatos, poſſent ſuæ nationis auguſtiores parentes recipere. Somnia vero pura putaque, & commenta mera, hic iactare Gallos, de Germaniæ originibus alia occaſione dicturus, manifeſte oſtendam. Rectius profecto erant Galli hodie acturi, ſi vnicuique genti propriam tribuendo laudem, ipſi Germanos in Gallicæ vetuſtioris gloriæ inuitarent vltro ſocietatem; cum ita ſane in eius partem, Germanis quippe magnam partem orti, venirent certius, quam ſi ſolos laudauerint Cisrhenanos; a quibus nec eſt totum ipſorum profectum genus, nec ipſi vellent eſſe, dummodo amplum diſcrimen inter humiles quondam ſeruientium Gallorum, inertiſſimorumque mancipiorum, animas, inuictamque & infractam Germanorum libertatem & fortitudinem rite expenderint.

IV. Sed vt rationibus pugnemus, proque attributo noſtris maioribus *GALLICO* nomine propugnemus; quis, quæſo, non quam maximam animorum ac virium agnoſcit diſſimilitudinem, cum Cisrhenanos viderit in antiquitate Gallos, & eos, qui quondam integro orbi terrorem milleque oppoſuere formidines? Videturne non improbabile, Cisrhenanos illos, qui apud Cæſarem *ſæpenumero ſeſe cum Germanis* *Gallorum nomen digniſſimis rationibus Germanis adſeritur.*

Illuſtris Vir, HENR. COCCEIUS, qui *in Prolegom. ad Jurisprud. publicam* hoc ſibi præcipue ſumſit, vt, probato Gallorum nomine Germanis debito, nuperorum quorundam Gallorum commenta rueret.

manis congreſſos prædicarunt, *ne vultum quidem atque aciem oculorum ferre potuiſſe*, fuiſſe eosdem, qui trecentos annos ante quoquouerſus maximos exercitus in celeberrimas eduxerint expeditiones? Nonne & videretur propria Gallia plene exhauſta eſſe, ſi ex ea ſola tot in Italiam, in Græciam, in Aſiam vsque, proceſſiſſent gentium agmina? (*ſ*) Iam vero adde digniores rationes, quæ illos Gallos ſui maximam partem, ſi pauca poſtulamus, Germanos exſtitiſſe euincent. *Gallos*, Romæ direptores, Italiæque vexatores diſerte *ex Hyperboreis* Græci aduenifſe teſtati ſunt; eosdemque bene Romanus hiſtoricus *ab vltimis terrarum oris, & cingente omnia oceano*, aduocauit. Habemus, qui victorias, ab aliis *Gallis* tributas, *Cimbris* adiudicarunt, haud dubie Germanicis populis; hos Græciam turbaſſe, templum diripuiſſe Apollinis, & cetera. Alii *Cimbros Teutonos*que, de quorum Germanica origine adhuc dubitauit nullus, claris verbis *Gallos* vocitarunt. Rurſus non raro ad vsque ſeptentriones extremos *Gallia* extenditur; & inde Galli deducuntur, vbi præter noſtram Germaniam

Nomina peregrina.

(*ſ*) CÆSAR *Bell. Gall. Lib. I Cap. XXXIX.* eas Germanicæ virtutis laudes Gallos prædicaſſe perhibet. Vis argumenti in eo eſt; quod Galli eodem adhuc terræ ſuæ ſolo & cœlo, quo ante, animati ſunt: quod CÆSARIS æuo vix debellari cœperunt, nec adeoque ſeruitute fracti erant. Quæ cum ſint, ægre veterum animorum, quos expeditiones illæ probant, & morum imbellium, quos CÆSAR notat, conuenientia probabitur. Italiæ quidem, ſeu Cisalpinos, & Gallogræcos Gallos, tanquam inſita alienæ terræ, degeneraſſe; non erat mirum. LIUIUS *Lib. XXXVIII. Cap. XVII Maioribus*, inquit, *noſtris cum haud dubiis Gallis in terra ſua genitis res erat Hi iam degeneres ſunt; miſti & Gallgraeci vere, quod appellantur. Sicut in ſingulis pecudibusque non tantum ſemina ad ſeruandam indolem valent, quantum terræ proprietas cælique, ſub quo aluntur, mutat. - - - - Generoſius in ſua quicquid ſede gignitur, inſitum alienæ terræ, in id, quo alitur, natura vertente ſe, degenerat.* At illi Galli, qui manſerant in ſuis ſedibus, qui vnquam fortitudinis auitæ defectionem excuſabunt? niſi *Cisrhenani Galli*, & qui *trans Rhenum Galli* dicti ſunt, perperam hac in cauſa fuerant commiſſi, vt adeo Cisrhenanis male neceſſitas ſit impoſita res, ſolo nomine ſuæ propinquas genti, defendendi. Alterum argumentum vim ex Galliæ accipit dimenſione, quæ cum antiquæ Germaniæ magnitudine minime comparari poterat.

Digitized by Google

am nulla tellus eſt. Liuius, quos modo *Gallos* vocarat, verbis paucis interpoſitis ſtatim vocauit *Germanos;* & cum eo plures auctores Germanorum Gallorumque vocabula, quaſi idem ſignificantia, habuere. Galliſ porro iidem ſubinde mores, eademque tribuuntur inſtituta, quæ ſolorum fere erant Germanorum propria. Gallos denique inter ducum regumque nomina citantur, quæ aperte linguam probant Germanicam; cum tamen proprii Galli ab ea, quod manifeſto patet, valde fuerint alieni (*t*). Quis, inquam, tot hiſce rationibus col- *Nomina peregrina.*

(*t*) PLUTARCHUS *in Camillo* memorat. Τοῦ μέντοι πάθους αὐτῦ, καὶ τῆς ἁλώσεως ἔοικεν ἀμυδρά τις εὐθὺς εἰς τὴν Ἑλλάδα φήμη διελθεῖν. Ἡρακλείδης γὰρ ὁ ποντικὸς, οὐ πολὺ τῶν χρόνων ἐκείνων ἀπολειπόμενος, ἐν τῷ περὶ ψυχῆς συγγράμματι, φησὶν ἀπὸ τῆς ἑσπέρας λόγον κατασχεῖν, ςρατὸς, ἐξ Ὑπερβορείων ἐλθὼν ἔξωθεν, ᾑρήκει πόλιν Ἑλληνίδα Ῥώμην, ἐκεῖ που κατῳκημένην περὶ τὴν μεγάλην θάλασσαν. *Hæc tamen captæ Vrbis calamitas obſcuro rumore protinus in Græciam perlata eſt. Ponticus enim Heraclides, affinis his temporibus, in libro de anima, annuntiatum ex occidente tradit, exercitum alienigenarum, ex Hyperboreis progreſſum, Græcam Vrbem cepiſſe Romam, illo tractu prope magnum mare ſitam.* Hyperborei non ſane Galli Ciſrhenani commode dici potuerunt; ſed Germani vtique fuerunt, vulgo Galli dicti. Eos & FLORUS *Lib I. Cap XIII.* eodem modo deſcribit, vt HERACLIDIS PONTICI Hyperboreos agnoſcas. *Hi quondam*, ait, *ab Vltimis terrarum oris, & cingente omnia oceano, ingenti agmine profecti.* Gallorum expeditionem in Græciam, Delphicique templi oppugnationem, quam JUSTINUS *Lib. XXIV. Cap. VIII.* memorat; diſerte DIODORUS SICULUS *Lib. VI.* & APPIANUS *in Illyriis*, ſuis Cimbris tribuunt: quos Germanos veros fuiſſe, adhuc dubitauit nemo. Cimbros Gallos dictos eſſe, oſtendimus ex FLORO *Lib. III. Cap. III.* SALUSTIO *Bell. Jugurth. in fine*, OROSIO *Lib. V. Cap. XVI.* & RUFFO *in Breu. Cap. VI.* Ad Marium occidendum *miſſus cum gladio ſeruus publicus, natione Germanus, qui forte ab imperatore eo bello Cimbrico captus erat;* teſte VELLEIO *Lib. II. Cap. XIX.* & VALERIO MAXIMO *Lib. II. Cap. X.* At eum *Gallum* vno ore vocant LIUIUS *Epit LXXVII.* A. VICTOR *Vir. Illuſtr. Cap. LXVII.* Γαλάτην, APPIANUS *Bell. Ciu. Lib. I. p. 652.* & dubius ſententiæ, Γαλάτης τὸ γένος, ἢ Κίμβρος, *Gallus natione, aut Cimber*, PLUTARCHUS *in Mario.* Protendiſſe veteres ad extremos vſque ſeptentriones Galliam, ſiue Galatiam, ex DIODORO, FLORO, SOLINO, erudite OL. RUDBECK *Atlant. Cap. XVIII.* probauit; & fauet iſti eius ſententiæ antiquitas. LIUIUS *Lib. V. Cap. XXXIV.* vbi Gallorum expeditionem in Italiam deſcribit, paucis interpoſitis verbis addit: *Alia ſubinde manus Germanorum, Elitouio duce, veſtigia priorum ſequuta, eodem ſaltu, fauente Belloueſo, quum transſcendiſſet Alpes, vbi nunc Brixia ac Verona vrbes*

collectis & ponderatis adeo fuerit hiſtoricæ inimicus veritati, vt vltra Gallorum Galatarumque nomina noſtris deneget maioribus? Et nos quidem, ſi modeſtiſsime poſtulabimus, noſtro iam conſtituemus iure; vt certum ſit, Gallico vocabulo, quam plurimum noſtros maiores olim eſſe denotatos, oportere ſane in vetuſtis auctoribus Gallorum Galatarumque ſenſum nominum toties in dubium trahere, quoties ſermonis qualitas non plane declarauerit, gentem, in qua Gallicum nomen poſtremum perſtitit, ſolam intelligi. *Nomina peregrina.*

Fata Gallorum & Celtarum compellationis. V. Hoc enimuero de Gallico nomine non debet ignorari, deſiiſſe illud promiſcue ad vtramque, & Cisrhenanam & Transrhenanam nationem, nominandam adhiberi, poſtquam Germanorum nomen cœpiſſet a Romanis magis frequentari. Tum finibus regionum accuratius exploratis, Cisrhenani prope ſoli Galli dicti ſunt; vt tamen nec prorſus ceſſarent auctores more loqui vetuſto, & inſuper promiſcuæ nominum vſurpationis, aut ignari, aut negligentes, optimi ſcriptores non raro erarrent, propriisque tribuerent Gallis, quod rectius Trans-

ſunt, confidunt. Plurimos tamen Criticos hic *Cenomanorum* ſubſtituiſſe vocabulum, nolumus diſſimulare. Adde; *Baſtarnas*, indubios Germanos, vocari *Gallos* a POLYBIO *in Excerptis legation. LXII.* a LIUIO *Lib. XL. Cap. LVII. Lib. XLII. Cap. LI.* a PLUTARCHO *in Aemil. Paulo:* Germanos, quos fuiſſe hiſtoria ſatis teſtatur, cum Craſſo in Parthia militantes, adpellari Γαλάτας ab APPIANO *de Bell. Parth. pag. 241.* De moribus propriis Germanorum, at Gallis tamen ab auctoribus tributis, commodius alibi inquiretur. Nomina Gallicorum Ducum frequentia in POLYBIO & LIUIO habentur; quæ plane ſunt Germanica. *Belloueſus Singoueſus, Elitouius, Brennus, Belgius, Ariouiſtus, Britomarus, Virdomarus;* omnes Gallici aut reges, aut duces. Vid. LIUIUS *Lib. V. Cap. XXXIV. XXXV.* POLYBIUS *Lib. II. Cap. XXII. Lib. IV. Cap. XLVI.* JUSTINUS *Lib. XXIV. Cap. V. VI.* FLORUS *Lib. II. Cap. IV.* Virdomarum circa affectationem Germanicæ originis vltro ambitioſum fuiſſe, canit PROPERTIUS *Lib. IV. Eleg. penult. Verſ. 41*

Virdomari genus hic Rheno iactabat ab ipſo
Nobilis erectis fundere geſa rotis.

Conf. AUENTINUS *Ann. Boic. L. I. Cap. VII. & IX.* ALTHAMERUS *in Tacitum &* HENRICUS BEBELIUS *in Encomio Veteris Germaniæ Cap. XVIII.* vterque in SCHARDII *Tomo I.* IS. PONTANUS *Hiſt. Dan. Lib. I. fol. XLII.*

Nomina peregrina. Transrhenanis fuerat tribuendum. Græci etiam Galatarum deinceps vocabulum ſolis Cisrhenanis dedere Gallis. Celticum tamen vocabulum inter eos diutius promiſcui manſit vſus, vt modo Celtas adpellarent, Germanosque ſtatim poſtea interpretarentur; vt imo ſolos prope Germanos intelligerent, cum Celtica vterentur adpellatione.

VI. Illud iam toties laudatum GERMANORVM nomen meretur nunc iuſtiorem conſiderationem, quod & cetera prope omnia abſorbuit, ſi ad Romanorum vſum reſpexeris, vocabula, & maxime exſtitit generalis inter exteros noſtræ nationis diu nota. Referre autem iſtud ad eam placuit claſſem, in qua ab alienigenis acceptas maiorum compellationes collocauimus; quod, alii quidquid opinentur, ipſum inter exteros natum, iisque maxime nouimus vſitatum, nec a noſtris, niſi imitamenti cauſa, geſtum aut adprobatum. Galli videlicet fuere Cisrhenani, quibus nuncupationem eam acceptam eſſe referendam, omnia docent. Rem primum teſtatur Tacitus, noſtræ antiquitatis, ſi quisquam ex antiquis, ſcrutator diligentisſimus. Fidem deinde eidem vis facit poteſtasque nominis, nulli magis linguæ, quam Gallicæ, debiti. *Germani* a Gallis nuncupati ſunt, quaſi *acerrimi bellatores*; quorum, ex ipſo Gallorum ore, ne vultum quidem oculorumque aciem ferre ipſi potuere. Cum itaque Transrhenani frequentisſimas in Gallicum ſolum facerent excurſiones, metus cauſa ab inertibus Gallis, & quamprimum viros vidiſſent, victis, videntur Germani dicti eſſe; tanquam fugam ſuis vellent ſuadere Galli, & voce nuncia, adeſſe metuendos illos bellatores, omnes ad quærendam ſalutem excitare. Et tempus hinc patet dati nominis illud fuiſſe, quo maxime Transrhenani ſuperato Rheno proximas inſedere terras; quod fere, antequam Romani Galliarum potirentur, videtur factum eſſe. Licet enim ſero ſatis hoc nomen Romani acciperent, non id contra nos eſt, cum potuerit nomen frequentari in Gallia, Nominis Germanorum hiſtoria.

nec eius fama quam tarde percrebuiſſe Romæ. Ceterum ea compellatione primum Ciſrhenanos Germanos fuiſſe cognitos liquet; vnde demum obtinuit vſus, vt generale fieret integræ nationis cognomentum, & patria GERMANIA deinceps audiret, ſimulque communi nomine GERMANI ab exteris omnes eadem lingua iisdemque moribus trans Rhenum & trans Danubium iuncti populi adpellitarentur (*u*). *Nomina peregrina.*

VII. Ex-

(*u*) Tacitus *Germ. Cap. II.* vere crucem interpretibus fixit. Non lubet poſt infinitas aliorum curas rurſum operam ſumere. Cum Lipsio, & cum Cluuerio, reipſa conſentientibus, ita eum ſumus interpretati, vt putauerimus, datum a Gallis ob metum Transrhenanis Celtis, crebro in Galliam inuadentibus, Germanorum nomen. Ita Tacitus ait, vt vulgares habent codices. *Ceterum Germaniæ vocabulum recens, & nuper auditum: quoniam, qui primi Rhenum transgreſſi Gallos expulerint, nunc Tungri, nunc Germani vocati ſunt. Ita nationis nomen, non gentis, eualuiſſe paulatim: vt omnes primum a victore ob metum, mox a ſe ipſis invento nomine, Germani vocarentur.* Cluuerius *Lib. II. Cap. XX.* ita reſtituiſſe verum Taciti ſenſum ſibi viſus eſt. *Ceterum Germaniæ vocabulum recens, & nuper additum:* (ſubaudi, veris & antiquis nominibus, quorum modo fecerat mentionem Tacitus:) *quoniam, qui primi Rhenum transgreſſi Gallos expulerint, nunc Tungri, nunc Germani, vocati ſint. Ita nationis nomen, non gentis, eualuiſſe paulatim; vt omnes primum victores a victis ob metum, mox a ſeipſis inuento nomine vocarentur.* Sed, nihil mutatis verbis, idem tamen ſenſus poterat accipi: adpellatos nimirum ob metum a Gallis *Germanos* eſſe, ſumta nominis occaſione *a victore, ſeu ab victoria.* Nempe nomen *German* cum plurimis interpretamur de *Werre*, ſeu *gerre*, quæ vox bellum in priſca Gallorum, imo & in Theodiſca, lingua notat, & *mann*, quo vocabulo vir compellatur; vt adeo *German* idem ſit ac *bellicoſus vir.* Reliqua iam clariora ſunt. Ex Cæsare *Bell. Gall. Lib. II. Cap. V.* accipimus, *Condruſos, Eburones, Cæræſos, Pæmanos, qui vno nomine Germani adpellantur:* indeque commode colligimus, primas illos fuiſſe gentes, quæ *Germanorum* a Gallis acceperunt nomen, & quæ inde, cum trans Rhenum omnes populi communi *Germanorum* nomine notari cœpiſſent, *Tungrorum* nomen adſumſerunt. Aetas accepti nominis eſt incerta, at diu tamen ante Cæſaris bella, imo & ante Cimbrica bella, ſtatuenda. Haud dubie Germanorum crebri in Galliam tranſitus, qui in alterum, aut magis in tertium, ante N. C. ſeculum referuntur, dederunt occaſionem nomini, adeoque de eius ætate commode teſtari poſſunt. In *Faſtis Capitolinis* triumphi a Marcello de Gallis acti mentio Germanos etiam complectitur:

DE. GALLEIS. INSVBRIBVS.
ET. GERMAN.

Si Lapis eam tulerit ætatem, quam Marcelli triumphus, centum & viginti circiter annos ante Cimbricam cladem habitus; fatendum vtique erat,

Nomina peregrina.

Controuerſia de hoc nomine eiusque ſignificatione exponitur & dirimitur.

VII. Expoſitis ad hunc modum iuſtis Germanici nominis rationibus, non ſilentio debet prætermitti eruditorum de eiusdem nominis origine multa diſſenſio. Sunt, qui Germanorum vocem latinam eſſe arbitrantur, adeoque Romanos eius Germanis datæ auctores iudicant. Contra alii nolunt ab exteris impoſitam adpellationem; ſed eam a Germanis ipſis excogitatam, & quaſi eximium gloriæ inſigne celebratam, contendunt. Priores pro Strabone propugnant, & acceptum a Germanis, datum a Romanis, Germanorum nomen cenſent, quod *Gallorum Germani fratres* Transrhenani fuiſſent viſi. Semel autem adprobato errore, vt fieri ſolet, ingenio ſuo plura alii, vt inuenirent iuſtiorem vocis originem, indulſere. Aliquibus *germana fides* Germanorum venit in mentem, vt ab ea aliquam nominis peterent originem. Rurſus *immanitatem corporum atque animorum Germanicorum* quondam ſtupori fuiſſe, nouam id nominis occaſionem comminiſcendi aliis anſam præbuit. Docti etiam viri in *germinationis* vocabulo inueniſſe, quod quærerent, ſibi viſi ſunt: adpellatos videlicet eſſe Germanos, patriamque vocatam Germaniam quod ea immenſum quantum ſemper germinauerit. Verum quis cernere nequeat, cum harumce inuentionum imaginaria elegantia inanitatem abſolutam coniunctam eſſe? Strabonis Græci ingenium nihil contra grauisſimam Cæſaris atque Taciti auctoritatem valet. Ille autem diſerte germanitatem Gallorum Germanorumque explodit. Alter plane a victis Gallis nominis accerſiit occaſionem, adeoque prorſus non Romanos eius auctores habuit. Valeant ergo magis reliqua ingenia, quibus germinationis, & immanitatis, voces

 pla-

ſatis cito nomen *Germanorum* fama apud Romanos eſſe vulgatum. Sed, quicquid eſt, probatur tamen, antiquius longe Cimbrico bello Germanorum exſtitiſſe vocabulum: licet in Romanis ſero ſatis cœperit celebrari. At, inquis, rectene TACITUS nuper illud auditum, aut additum, diſerit? Recte vero. Nuper enim auditum erat, ſi ceterarum ab eo paulo ante enarratorum nominum ingens æuum æſtimaueris.

placere potuerunt; cum, ſi vel fuiſſet Germanorum Romanis auctoribus adſertum cognomentum, nunquam tamen lepidæ iſtiusmodi vocabulorum flexioni locum relinquere licuerit (*x*). *Nomina peregrina.*

Nec a Romanis, nec ab ipſis Germanis hoc eſſe excogitatum vocabulum, elare probatur.

VIII. Qui ab ipſis Germanis Germanorum adnomen ſuſceptum eſſe ſibi perſuaſerunt, nullam prope ex antiquitate auctoritatem, niſi dubiam quandam Taciti lectionem, afferunt; non minus interim in variarum nominis originum excogitatione ſunt percopioſi. Putant nonnulli, *Germanum* noſtra lingua *fortem abſolutumque* nominari *virum.* Sunt, qui *Mannum* conditorem gentis, nominis etiam exſtitiſſe originem exiſtimarunt; quaſi maiores noſtri voluerint impenſa ſua in eum ſtudia accepta teſtari adpellatione. Eruditus aliquis vir, ingenii tamen credo magis gratia quam veritatis, *Geram* amniculum Thuringiæ, & ipſum *Thuringorum* nomen, propoſuit, vt Germanorum vocabuli primordia doceret,

(*x*) STRABO *Lib. VII.* poſtquam oſtendiſſet, forma, victu, moribusque, Gallos Germanosque ſimiles eſſe, addit continuo: διὸ δίκαιά μοι δοκοῦσι Ῥωμαῖοι τοῦτο αὐτοῖς θέσθαι τοὔνομα, ὡς ἂν γνησίους Γαλάτας φράζειν βουλόμενοι. γνήσιοι γὰρ οἱ Γερμανοὶ κατὰ τὴν Ῥωμαίων διάλεκτον. *Itaque recte mihi videntur Romani hoc nomen eis indidiſſe, cum eos fratres eſſe Gallorum vellent oſtendere; fratres enim Germani ſunt in Romana lingua.* Contra STRABONEM autem CÆSAR facit *Bell. Gall. Lib. VI. Cap. XXI.* vbi, poſtquam Gallorum enarraſſet mores, *Germani*, inquit, *multum ab hac conſuetudine differunt.* Et prorſus STRABONIS ſententiæ omnis Germanicorum & Gallicanorum morum ordo eſt contrarius: quod olim patebit. Inhæſit ſententiæ STRABONIS, quaſi nota germanitatis fuerit Germanorum nomen, quidam JORDANUS OSNABRUGIUS; ſed fabuloſiſſime germanitatem in *Romanis* atque *Germanis* quæſiit. Vtrosque putauit *Troianos* fuiſſe, inde germanis fratribus Romanos pulſis Gallis ad Rhenum ſedes tradidiſſe, & ex re nomen indidiſſe. Ex *germana fide* multis germanorum videtur nomen captum. HENR. BEBELIUS *Encom. Vet. Germ. Cap. XI.* ERASMUS ROTERODAMUS *in Hieronymum:* qui inde dictus Germanos ait, *quod ſi cum reliquis conferas nationibus, minimum fuci, plurimum antiquæ ſinceritatis, ac fidei, & ruſticanæ veritatis, obtinent.* *Germinationis* incredibilis notam exſtitiſſe Germanorum nomen, placuit PAULO DIACONO *de Geſt. Longobard. Lib. I. Cap. I.* REGINONI, BEBELIO, *dicto libro Cap XIX.* AENEÆ SYLUIO *Germ. Cap. II.*

Nomina peregrina. ceret, & Tacitum, *nunc Tungros, tunc Germanos, vocatos eſſe eos,* dicentem, *in quibus primum Germanorum nomen cœperit,* explicaret. Hic ratus eſt *Thuringorum* nomen in illo latere *Tungrorum;* eosdemque antea *Germanorum* eſſe gauiſos compellatione, vt *Geram,* patrium amnem, redderent in Gallia illuſtriorem (*y*). Fruſtra tamen hæc omnia prædicari, rurſus intelligit, qui modo Taciti verba rite expendit; & magis, qui nominis inter Germanos cognouit fata. Sane noſtros maiores ſe ipſos legimus adpellaſſe Germanos. Aut vero id imitamenti fecere cauſa, vt recepto inter exteros nomine ipſi non dubitarent vti; aut Romanos etiam ſcriptores notum ſcripſiſſe nomen, cum ipſi ignotum adhibuiſſent, eſt probabile.

 Cer-

(*y*) Ex *Gar* ſeu *Ger*, quod *fortem, totum, integrum,* ſonat, & *mann,* quod *virum* ſignat, creditur nomen conflatum *Germann.* Ita ALTHAMERUS & VVILLICHIUS, vterque *in Taciti Germ. Cap. II.* conſtituunt. PHILIPPUS MELANCHTON *in vocabulis regionum & gentium apud* SCHARDIUM *Tomo I.* vocem *Hermann* memorat, quæ *militem* ſignificat, eamque Germanorum dediſſe nomen arbitratur. Ambigit vero de eo, an Germani a Romanis, qui audiuerint Theodiſca lingua *Hermann bellatorem* notare, acceperint nomen, vtrum ipſi ſibi ſumſerint? PHILIPPI MELANCHTONIS iuuat opinionem, quod ſero *Harimanni*, ſeu *Arimanni, milites* dicti ſunt; & quod hodieque, teſte PERINGSKIÖLD *in Annot. ad vit. Theodorici Oſtrogoth. Regis pag 377. Geruimadur,* ſiue *German,* Sueco-Gothis *miles,* ſiue *bellicoſus vir,* audit. Si ergo poſſet monſtrari, a Germanis ipſis vocabulum excogitatum eſſe; vtique rem optime tetigiſſe communis ille Germaniæ quondam doctor videretur. A *Manno,* quem Tuiſtonis, Dei terra editi, filium ex antiquiſſimis maiorum carminibus TACITUS memorauit, Germanorum nomen OLAUS RUDBECK *Atlanticæ Cap. XIII.* deriuat. Haud procul ab hac extrema opinione Illuſtris LEIBNITIUS eſſe videtur, ſed loco Manni *Hermionem*, eius filium diuinis a Germanis placatum honoribus, Germanorum nominis auctorem fuiſſe iudicat. *Herminonum, Hermundurorum,* & *Germanorum,* vocabula prorſus eadem, idemque valentia, eſſe arbitratur. Cenſet, *Herminonum,* ſiue *Germanorum,* fortaſſis partem in Galliam inuaſiſſe, vnde, illuſtrati nominis fama capti, ceteri cognati populi in ſocietatem eius coiuerint: inde recte oſtendiſſe TACITUM, vnius primum ciuitatis, mox nationis commune nomen, illud Germanorum euaſiſſe: ſed ſuæ falſum eſſe TACITUM ſententiæ, quod a Gallis id nomen Germanis inditum eſſe putauerit. Coniecturas de *Gera* Thuringiæ amne vide in Celeb. BRUCKNERI *Programmatib. Ann.* CIƆ IƆCCIX. propoſitas, & a JUNCKERO *in Introd. in Geogr. Med. Aeui in voce Germani, pag. 92.* illuſtratas.

Nomina peregrina. Certum autem eſt & exploratum, cum nomen audiretur Germanorum, donec Roma ſtaret, clarosque haberet ſcriptores; ſtatim illud cœpiſſe exoleſcere, cum proſtrata Roma ſuos Germania, aut potius Francia, ſcriptores accepiſſet: digno id & cum ceteris idoneo, quo minus Germaniæ adpellationem ab ipſis noſtris maioribus excogitatam arbitremur, argumento.

Fata & viciſſitudines Germaniæ & Germanorum nominis. IX. Meretur inſuper in nominis millies a nobis citati viciſſitudinibus obſeruari: antequam Germaniæ vocabulum antiquaretur, viſum eſſe illud aliquando ipſam gentem in alienas comitari regiones, vt hæ ipſæ, licet diſſitæ longisſime, nominarentur GERMANIAE. Sed poſtquam Francicum in Gallia regnum conditum eſt, eidemque pasſim vicina Germania fœderibus & clientelis eſt adiuncta; *Germaniæ* mox exoleſcenti vocabulo, patria ſucceſſere aut FRANCIAE ORIENTALIS, aut AVSTRASIAE, & quantum ad gentem pertinet, THEODISCORVM, TEVTISCORVM, ſeu TEVTONVM, adnomina. Diu deinceps ſeruatus eſt ille mos, vt licet ad ſummum *Germania* ſurgeret imperium, magis tamen *Franciæ*, quam quopiam alio, gauderet cognomento. Ipſi æuo medio noſtri maiores magis videntur FRANCORVM, quam prope *Teutiſcorum*, nomine adpellati eſſe; maxime id peruagatisſima apud Eoos populos Francorum ab eo tempore nuncupatione comprobante. Poſteriore denique ætate, cum ante ſex circiter centum annos ALEMANNIAE & ALEMANNORVM cognomen cœpiſſet apud exteros vſu recipi, & eo noſtra & patria, & noſtri parentes, cœpiſſent inſigniri; *GERMANIAE* contra *GERMANORVM*que compellatio ciuitatis quaſi iure donata, & ita inter nos vſu adprobata eſt, vt iam ipſe Romanus imperator ſe *Germaniæ* ſimul *regem* adpellitet, & omnes latino ſermone iam

Sec. IX. X.

Ab An. CIↃIↃCCCVIII.

Nomina peregrina.

iam malimus *Germani,* quam *Teutones*, aut *Teutiſci*, audire (z).

X. Pri-

(z) Varia Germaniæ nominum ſucceſſio, quam exhibemus, ex communiori auctorum more, qui quidem certam non habet legem & regulam, capta eſt. Quod ſi quis contrarium quorundam ſcriptorum vſum repererit, non continuo noſtram nos ſefelliſſe opinionem putet; cum ſaltem vterque bona nitamur auctoritate. *GERMANORUM* nomine ipſos Germanos, cum de ſe loquerentur, antiquitus vſos eſſe; videntur ſuadere Ariouiſti, Vſipetum, Tenchterorumque, atque Sigambrorum, Cæſaris nuntiis reddita reſponſa, vna cum Friſiorum principum in Pompeii Theatro exclamatione. Vid. CÆSAR *Bell. Gall. Lib. I. Cap. XXXVI. XLIV. Lib. IV. Cap. VII. XVI.* TACITUS *Annalium XIII. Cap. LIV.* Exoleuiſſe, dicimus, Germanorum vocabulum, aliaque ſumta nomina eſſe, poſtquam proſtrata Roma ſola dominaretur Germania. Equidem in Francicis Germanicisque ſcriptoribus, quod latina lingua vterentur, Germanorum nomen quandoque occurrere, conſtat; ſed patet eo vſos eſſe, quaſi alia latina voce, non quaſi, proprio hoc nomine nationem compellari, voluiſſent indicare: Fecit autem partim *Teutiſcium*, ſeu *Teutonicum*, partim *Francicum* nomen, vt Germanorum alterum exterumque obſoleſceret. *TEUTISCII* nominis ſupra vidimus clara teſtimonia. *Lex* LONGOBARDICA *Tit. XIV. L. XV. quod nos Teudiſca lingua dicimus.* NITHARDUS *Hiſt. Lib. III. Lodhuuicus Romana, Karolus vero Teudiſca lingua iurauerunt:* & ibi multa de Teudiſca lingua. FRODOARDUS *Teotiſcam* linguam vocat, & Transrhenanis tribuit. *TEUTANICUM* nomen admodum in auctoribus frequens eſt. OTTO FRISINGENSIS *Chron. Lib. VI. Cap. XI. Arnolfus totam orientalem Franciam, quæ modo Teutonicum regnum vocatur, id eſt, Boioariam, Sueuiam, Saxoniam, Thuringiam, Friſiam, Lotharingiam, rexit.* IDEM *Lib. VII. Cap. XXXV. Imperatores Teutonici.* Conf. IDEM *Lib. VI. Cap. XVII.* & GODFRIDUS VITERBIENSIS *Chron. Parte XVII.* de Conrado rege: vbi vterque docet, *regnum Teutonicorum partem eſſe regni Francorum;* ibique plura de Teutonicis, eorumque ampliſſimo imperio: GOBELINUS PERSONA *Cosmodrom. Aet. VI. Cap. XLII.* ibi poſt nominatas regiones additum; *& ceteras prouincias Teutoniæ:* GUNTHERUS *in Ligurinis* perpetuo Teutonico vtitur nomine. *FRANCICUM nomen* antiquius Germanico offecit vocabulo. Eo ſenſu PROCOPIUS *Lib. I. Goth. Rerum* mihi dicere videtur: Ῥῆνος δὲ ἐς τὸν ὠκεανὸν τὰς ἐκβολὰς ποιεῖται, λίμναι τε ἐνταῦθα. οὗ δὴ Γερμανοὶ τὸ παλαιὸν ᾤκηντο, βάρβαρον ἔθνος, οὐ πολλοῦ λόγου τὸ κατ᾽ ἀρχὰς ἄξιον, οἳ νῦν Φράγγοι καλοῦνται. *Rhenus in oceanum effluit, paludesque his in locis haud paucæ: vbi antiquitus Germani, gens barbara, colebant, haud magni ab initio momenti, qui nunc Franci dicuntur.* Et eodem modo ante hunc HIERONYMUS *in Vita Hilar.* dixit: *Inter Saxones & Alemannos gens exſtat, non tam lata, quam valida: apud hiſtoricos Germania, nunc vero Francia, vocatur.* Germania *AUSTRIA, AUSTRASIA, FRANCIA ORIENTALIS, ORTIUA, AUSTRIFRANCIA, TEUTONICA,* &

Germanorum nomen generale, non

X. Priusquam hinc noſtra diſcedat oratio, non poſſumus non Germaniæ nominis occaſione errores aliquot auctorum

Nomina peregrina

abſolute *FRANCIA*, adpellata eſt t quarum adpellationum teſtimonia infra in Francis proferemus. *FRANCORUM* nomen, tum etiam Germanorum, quaſi proprium, exſtitit. Addidere tamen crebro auctores nomen *Orientalium*, ſiue *Teutonicorum*, Francorum: vt paſſim in REGINONE, OTTONE, & Chronicis, videre eſt. Præſertim ab æuo antiquiori Germanos *Francorum* nomine in oriente notatos eſſe, docemur a CONSTANTINO PORPHYR[illegible]ENNETO, Ottonis Magni æqua[illegible]: qui *Chrobatos* Dalmatiæ incolas, *Francis ſubiectos eſſe, dixit*; qui *Chrobatas Albos vltra Turciam*, (id eſt Vngariam) *proxima Franciæ loca incolere*; itemque, *Magnam Chrobatiam, ſiue Albam, incurſionibus Francorum vexari*; & rurſus *Turcis*, ſiue Vngaris, *ab occidente Francos eſſe confines*, memorauit. Idem ROBERTUS MONACHUS *de Chriſtianorum principum bello contra Turcas Lib. III.* in Solimanni ad Arabes oratione docet. *Magna uos*, hic inquit, *vexat veſania: nondum vos agnouiſtis virtutem Francorum, nec experti eſtis animos eorum. Virtus eorum non eſt humana, ſed cæleſtis; aut diabolica.* A Germanis autem profligatus Solimannus erat, & ad Arabes profugerat. EGINHARDUS *in Vita Caroli M.* profert Græcum de Francis prouerbium: Τὸν Φραγκὸν φίλον ἔχῃς, γείτονα οὐκ ἔχῃς. *Francum amicum habeas, non vicinum:* iſtudque vtique de Germanis interpretari conuenit. Vt *ALEMANNIÆ* nomine Germania compellaretur, haud adeo recens inuentum eſt. Jam diu ante magnum Germaniæ interregnum eius adpellationis occurrunt in ſcriptoribus indicia; vt quidem eadem Germanici etiam auctores vſi ſint, magis tamen exteri; illis iniquum vocabuli vſum quandoque clare declarantibus. Sic OTTO FRISING. *de geſtis Frid. I. Lib. I. Cap. VIII.* *Quare*, inquit, *quidam totam Teutonicam terram* ALEMANNIAM *dictam putant, omnesque Teutonicos* ALEMANNOS *vocare ſolent, cum illa tantum prouincia, id eſt Sueuia, a Lemanno fluuio vocetur Alemannia, populique eam inhabitantes ſolummodo vocentur Alemanni.* Quod de Alemanniæ nomine iudicium iisdem plane verbis repetit *Fragmentum Hiſt.* VRSTISIANUM *ad Ann.* CIↃCXXV. RADEUICUS *de geſtis Frid. I. Lib. I. Cap. XVI.* vbi lemma capitis: *quid epiſcopi Alemanniæ reſcripſerint*; & ſæpe in illo libro nomen *Alemanniæ*, vt *Germaniam* integram notet. MONACHUS PADUANUS *apud* VRSTISIUM perpetuo vtitur illa adpellatione a capite trium librorum ad calcem. Sic & *Magnum Chronicum* BELGICUM; *Gallici ſcriptores apud* PITHOEUM, & ita fere omnes Itali. Galli conſtanter hodie Germaniam nominant *Allemagne*, & Germanos *Allemans*, ſiue *Alemans*. Vid. *Hiſtoria de Landgraf. Thuringiæ Cap. VI.* vbi auctor Italis latiorem Alemanniæ nominis vſum adſcribit, & ipſe ſemper ipſorum more loquitur. *Germanorum ſe reges* aliquot imperatores in diplomatis nominaſſe, quidam probant. Certe tamen eius tituli ante Maximilianum I. non conſtans, aut præſcriptus lege, aut in Germanica lingua expreſſus, vſus exſtitit. Hic vero

Digitized by Google

Nomina peregrina.

ctorum notare, qui anguſtos nimis iſti nomini fines ſtatuere, intraque vnius tantum aut alterius Germanici populi terminos iſtud concludere ſunt conati. Quidam *Germanos* eſſe cupiunt dictos ſolos *Alemannos;* & ſunt, qui ſolos *Francos* eo nomine adpellatos cupiunt: vt ſaltem ex vtrorumque opinione Germaniæ nomen Albis Salaque prorſus finierit. Vtrique locis quorundam ſcriptorum, quæ ancipitis ſunt interpretationis, nixi ingens ſuæ obſeruationi ſtatuunt pretium: vtrique & vero turpiter falluntur, & omnem habent hiſtoriam contrariam. Quis neſcit, Germaniam ab optimis auctoribus in Sarmatas vsque & ſeptentriones extremos protendi? Cur Tacitus, Germaniæ parans hiſtoriam, trans Albim populos deſcripſiſſet? in Scandinauiam proceſſiſſet? ſi non ibi fuerant Germani. Adde Lygios, Semnones, Marcomannos, Quados, non minus, quam Cattos, Cheruſcos, Friſios, nomine Germanorum adpellatos. Adiice triumphales de Germania deuicta numos, cum tamen vnus alterque imperator non niſi cum Quadis Sueuisque Transalbinis bellum adminiſtrauerit. Eadem de reliquo fere ratio eſt alius cuiusdam opinationis, quæ, ſi prorſus noſtra regio antiquitus Teutiſcia, aut Teutonia, eſt adpellata, eius anguſtiores, quam Germaniæ, limites conſtituit; Germaniæ nimirum Viſtulam fluuium, Teutoniæ Albim, finem tribuit. Enimuero ſuperiori loco, Teutiſciam in Sarmatiam & in Pontum usque Euxinum fuiſſe extentam antiquisſimo quibusdam videri æuo, oſtendimus. His bona ita ſentiendi extitit ratio, licet valida non

aliquot ciuitatum ſingulare eſſe;

nec tamen, quam Teutoniæ nomen, ſi quod fuit, latius patere, declaratur.

mandauit, præſcriptis verbis, vt ceteris nominibus adderetur, *in Germanien, - - - Künigen*, *Germaniæ regi.* Vid. formula mandati ad ſenatum Eslingenſem d. VIII. Febr. CIↃ IↃ VIII. apud Clar. DATTIUM *Rer. Germ. Lib. III. Cap. VII. pag. 569.*

non ſatis, quæ valeat ſententiam tueri. Noſtrum autem opinatorem Teutoniam nimis coarctantem, tantum abeſt, vt vlla defendat probabilis ratio, vt potius conſtet, per ingentem demum errorem ſententiæ leuisſimæ titulum aduerſus veritatem ab eo prætendi (*a*).

Nomina peregrina.

XI. In-

(*a*) HADR. JUNIUS *Batav. Cap. IX.* modo ad Albim Germaniæ nomen pertigiſſe iudicat. *FRANCOS* eſſe ſolos *Germanos* dictos, aliqui coniiciunt ex PROCOPII & HIERONYMI locis antea citatis; ſed eorum verum ſenſum iam expoſuimus. Eadem interpretatio debetur AGATHIÆ verbis *Lib. I.* vbi inquit: Πρόσοικοι τῆς Ἰταλίας, καὶ ἀγχιτέρμονες τὸ γένος τῶν Φράγγων. εἶεν δ' ἂν οὗτοι οἱ πάλαι ὀνομαζόμενοι Γερμανοί. δῆλον δέ. ἀμφὶ Ῥῆνον γὰρ ποταμὸν οἰκοῦσιν. *Sunt Franci Italiæ accolæ, & contermini. Sunt autem hi, qui olim dicebantur Germani. quod quidem ſatis conſtat: nam circa Rhenum amnem incolunt.* Addidit JUNIUS verba ex STRABONE *Lib. VII.* Γνωρίζονται οἱ Γερμανοὶ ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ῥήνου, λαβόντες τὴν ἀρχὴν μέχρι τοῦ Ἄλβιος, & ita explicauit ea; *Notum eſt & manifeſtum, Germanos a Rheni oſtio initium capere Albi fluuio tenus.* Cum autem integram STRABONIS dictionem reſpexeris, corruit JUNII argumentum. STRABO dicit: Τῶν δὲ Γερμανῶν οἱ μὲν προσάρκτιοι παρήκουσι τῷ ὠκεανῷ. γνωρίζονται δὲ ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ῥήνου, λαβόντες τὴν ἀρχὴν μέχρι τοῦ Ἄλβιος. τούτων δ' εἰσὶ γνωριμώτατοι Σούγαμβροί τε καὶ Κίμβροι. τὰ δὲ πέραν τοῦ Ἄλβιος, τὰ πρὸς τῷ ὠκεανῷ παντάπασιν ἄγνωστα ἡμῖν ἐστιν. *Germanorum, qui ſunt ſeptentrionales, propter littus oceani porriguntur: ac noti ſunt ab oſtiis Rheni ad Albim vsque; notiſſimique in his Sugambri & Cimbri. quæ autem trans Albim ad oceanum ſunt loca, nobis prorſus ſunt ignota.* Et addit ſtatim poſtea: Τὸ δὲ νότιον μέρος τῆς Γερμανίας, τὸ πέραν τοῦ Ἄλβιος, τὸ μὲν συνεχὲς ἀκμὴν ὑπὸ τῶν Σουήβων κατέχεται· εἶτ' εὐθὺς ἡ τῶν Γετῶν συνάπτει γῆ. *Partem autem Germaniæ meridionalem. quæ eſt trans Albim, continuo Sueui tenent. poſt hos ſtatim contermina eſt Getarum regio.* En contrariam prorſus STRABONIS mentem iſti ſententiæ, quam ex JUNII opinione probare debebat. *ALEMANNOS Germanos* ſolos fuiſſe, ſuaſit quibusdam VOPISCI *Proculus in Variis Vitis Cap. XIII. Alemannos, qui tunc adhuc Germani dicebantur, non ſine gloriæ ſplendore contriuit:* & AETHICUS Coſmogr. in deſcriptione Europæ, vbi; *Rhætia habet ab Africo, Alpes Penninas; ab occaſu, Galliam Belgicam; a Circio, fontem Danubii, & Germaniam.* Quam leuia ſint, quæ ex his dictis auctorum, quæ nec omnino difficilem admittunt interpretationem, petantur argumenta; nemo non agnoſcit: & facile ſui ipſius hac in cauſa veritas vindex eſt. De errore, per quem *Gothici Orbis auctor* in *Teutoniæ Germaniæque* definitione ſatis grauiter lapſus eſt, non rurſus dicere iam vacat.

Digitized by Google

nina
egrina.

XI. Inter nomina ab exteris data Germanis nouiſſime illud cenſemus BARBARORVM, quod præſertim a Romanis poſitum Germanis ex vetuſtis monumentis accipimus. Et docuimus alio loco conſuetudinem & rationem, qua inducti Græci Romanique nationes ab ipſorum lingua cultuque alienas habuerint pro Barbaris. Hoc obſeruare iuuat loco, nullam æque gentem communius & conſtantius Romano æuo *Barbarorum* vocabulo, quam Germanicam notatam eſſe. Nempe & hoc e re videbatur Romana eſſe, vt, quemadmodum terram Germanicam Romæ eſſent deteſtati, ita etiam barbaricam notam ipſi populo inurerent; ne ſane turpitudo a Romanis Germanicis bellis contracta grauior videretur, aut magis vulgi aures animosque offenderet. Videris ita in numis *barbaræ mulieris imaginem* impreſſam, vt *Germaniæ* foret *nota*, indomitamque belluina ferocia regionem repræſentaret. Memorabile vero præſertim eſt, idem nomen, quod cauſa ignominiæ a Romanis impoſitum Germanis fuerat, hos honoris quaſi nomine accepiſſe, & credo, vt in Romanam ambitionem, a ſe fractam poſtremum & conculcatam, inſultarent, ipſos geſſiſſe, itaque ſe perlibenter nominaſſe. Legere licet leges Oſtrogothorum, Burgundionumque, in quibus *Barbaros* ſemper repereris diſtinctos a *Romanis*, inferiorique loco hos poſteriores, Barbarorum quippe tum ſeruos, poſitos. Eſt ceterum credibile, noſtros maiores, dum ſuam migrarent patriam, cum Germanorum nomine alterum etiam Barbarorum in nouas intuliſſe ſedes. Sane, quod neminem ante me vidiſſe exiſtimarim, dignior nulla dabitur ratio, cur hodieque littora Africana, vaſtas complexa regiones, vocentur *BARBARA* & *BARBARIA*; quam

Nomine Barbarorum Germani maxime notati ſunt.

Ipſi Germani barbarorum nomine delectati ſunt.

Vnde Africæ littora Barbariæ nomen hodieque gerant?

Digitized by Google

Singularis obſeruatio.

quam quod immigrauerint quondam Vandali, Germanica gens: ex cuius ſedibus primum terra cognomen traxerit, & licet variatis perſæpe incolis ad noſtram tamen vsque ætatem conſeruauerit (*b*).

Nomina peregrina. An. CCCCXXVII.

XII. Bar-

(*b*) Solennis Germanorum adpellatio, vt *BARBARI* audirent, iam ſupra declarata eſt. In veteribus panegyricis perpetuum hoc nomen Germanorum eſt. Vid. MAMERTINI *Panegyr. Maximiano Cap. V.* EIVSDEM *Genethl. Maxim. Cap. XVIII.* EVMENII *Paneg. Conſtantio Cap. IX.* EIVSDEM *Paneg. Conſtantino Cap. XII.* Rurſus *BARBARIA* vocatur Germania ab EVMENIO *pro reſtaur. ſcholis Cap. XVIII.* a CLAVDIANO *in Rufinum Lib. II. Verſ. 78.* & *modo deuicta barbaries* a VALERIO MAXIMO *Lib. V. Cap. V. n. III.* Præfert Hadriani aliquis numus, quem in limine libri delineatum dedimus, *BARBARAE MVLIERIS* ſpeciem, qualem Druſo adparuiſſe in Germania, & vltra victorem tendere prohibuiſſe, ſcripſit DIO *Lib. LV.* & SVETONIVS *in Vita Claudii Cap. I.* Addita numo inſcriptio, GERMANIA, notat, barbaræ illius mulieris imagine repræſentari Germaniam. Conſtat vero, inuſtam barbariei notam Germanos tantummodo irriſiſſe, ſemetque ipſos, cum ingenti victorum miſerorumque Romanorum probro atque conuicio, *BARBAROS* adpellitaſſe. Rem crebræ noſtrorum maiorum leges loquuntur. *Edictum* THEODERICI regis ita præfatur: *Præſentia iuſſimus edicta pendere, vt - - - - quæ Barbari Romanique ſequi debeant ſuper expreſſis articulis, edictis præſentibus euidenter cognoſcant. Cap. XXXI.* dicitur: *Barbaris, quos certum eſt reipublicæ militare, quomodo voluerint & potuerint, faciendi damus licentiam teſtamenti, ſiue domi, ſiue in caſtris, fuerint conſtituti.* Conf. *Cap. XXXIV. XLIII. XLIV.* & *Epilogus*, vbi inter alia; *quæ omnium Barbarorum ſiue Romanorum debet ſeruare deuotio. Lex* BVRGVNDIONVM perpetuo nomina Burgundionum & Barbarorum permiſcet, & mutat; nunc dicens, *tam Burgundio, quam Romanus*, rurſus tunc, *tam Barbarus, quam Romanus:* ſemper Romano nomine loco inferiore poſito. Vid. *Præfat.* & *Tituli VIII. XVII. XXII. XLIV. LV. LXI.* vbi ſemper *tam Barbarus, quam Romanus:* atque *Tit. LX.* vbi vetus Burgundionum mos teſtandi *Barbarica conſuetudo* nuncupatur, & Romanæ conſuetudini opponitur. *Lex* VESIGOTHORVM communiter dicit, *ſiue Gothus, ſiue Romanus.* Vid. *Lib. X. Tit. I. Cap. VIII. IX. Lex* LONGOBARDICA *Lib. I. Tit. XXV. Cap. LXXI.* & ita paſſim, ait, *Longobardus* aut *Romanus. Lex* SALICA *Francorum tit. XXV.* & pluries, *Francum* & *Romanum* coniungit, & illo præſertim titulo Franci necem duplo æſtimat prope ma-

Diß Blat wolle der Hr. Buchbinder außſchneiden und an ſtatt p. 139. im I. Theil einleimen.

Digitized by Google

Nomina peregrina.

XI. Inter nomina ab exteris data Germanis nouiſſime illud cenſemus BARBARORVM, quod præſertim a Romanis poſitum Germanis ex vetuſtis monumentis accipimus. Et docuimus alio loco conſuetudinem & rationem, qua inducti Græci Romanique nationes ab ipſorum lingua cultuque alienas habuerint pro Barbaris. Hoc obſeruare iuuat loco, nullam æque gentem communius & conſtantius Romano æuo *Barbarorum* vocabulo, quam Germanicam notatam eſſe. Nempe & hoc e re videbatur Romana eſſe, vt, quemadmodum terram Germanicam Romæ eſſent deteſtati, ita etiam barbaricam notam ipſi populo inurerent; ne ſane turpitudo a Romanis Germanicis bellis contracta grauior videretur, aut magis vulgi aures animosque offenderet. Videris ita in numis *barbaræ mulieris imaginem* impreſſam, vt *Germaniæ* foret *nota*, indomitamque belluina ferocia regionem repræſentaret. Memorabile vero præſertim eſt, idem nomen, quod cauſa ignominiæ a Romanis impoſitum Germanis fuerat, hos honoris quaſi nomine accepiſſe, & credo, vt in Romanam ambitionem, a ſe fractam poſtremum & conculcatam, inſultarent, ipſos geſſiſſe, itaque ſe perlibenter nominaſſe. Legere licet leges Oſtrogothorum, Burgundionumque, in quibus *Barbaros* ſemper repereris diſtinctos a *Romanis*, inferiorique loco hos poſteriores, Barbarorum quippe tum ſeruos, poſitos. Eſt ceterum credibile, noſtros maiores, dum ſuam migrarent patriam, cum Germanorum nomine alterum etiam Barbarorum in nouas intuliſſe ſedes. Sane, quod neminem ante me vidiſſe exiſtimarim, dignior nulla dabitur ratio, cur hodieque littora Africana, vaſtas complexa regiones, vocentur *BARBARA*, & *BARBARIA*; quam quod immigrauerint quondam Vandali, Germanica gens: ex cuius ſedibus primum terra cognomen traxerit, & licet

Nomine Barbarorum Germani maxime notati ſunt.

Ipſi Germani barbarorum nomine delectati ſunt.

Vnde Africæ littora Barbariæ nomen hodieque gerant? Singularis obſeruatio.

An. CCCCXXVII.

variatis perſæpe incolis ad noſtram tamen vſque ætatem conſeruauerit (*b*). *Nomina peregrina.*

XII. Bar-

(*b*) Solennis Germanorum adpellatio, vt *BARBARI* audirent, iam ſupra declarata eſt. In veteribus panegyricis perpetuum hoc nomen Germanorum eſt. Vid. MAMERTINI *Panegyr Maximiano Cap. V.* EIUSDEM *Genethl. Maxim. Cap. XVIII.* EUMENII *Paneg. Conſtantio Cap IX.* EIUSDEM. *Paneg Conſtantino Cap. XII.* Rurſus *BARBARIA* vocatur Germania ab EUMENIO *pro reſtaur. ſcholis Cap. XVIII.* a CLAUDIANO *in Rufinum Lib. II. Verſ. 78.* & *modo deuicta barbaries* a VALERIO MAXIMO *Lib. V. Cap. V. n. III.* Præfert Hadriani aliquis numus, quem in limine libri delineatum dedimus, *BARBARÆ MULIERIS* ſpeciem, qualem Druſo adparuiſſe in Germania, & vltra victorem tendere prohibuiſſe, ſcripſit DIO *Lib. LV.* & SUETONIUS *in Vita Claudii Cap. I.* Addita numo inſcriptio, GERMANIA, notat, barbaræ illius mulieris imagine repræſentari Germaniam

Conſtat vero, inuſtam barbariei notam Germanos tantummodo irriſiſſe, ſemetque ipſos, cum ingenti victorum miſerorumque Romanorum probro atque conuicio, *BARBAROS* adpellitaſſe. Rem crebræ noſtrorum maiorum leges loquuntur. *Edictum* THEODERICI regis ita præfatur: *Præſentia iuſſimus edicta pendere, vt - - - - quæ Barbari Romanique ſequi debeant ſuper expreſſis articulis, edictis præſentibus euidenter cognoſcant.* *Cap. XXXII.* dicitur: *Barbaris, quos certum eſt reipublicæ militare, quomodo voluerint & potuerint, faciendi damus licentiam teſtamenti, ſiue domi, ſiue in caſtris, fuerint conſtituti* Conf. *Cap. XXXIV. XLIII. XLIV.* & *Epilogus*, vbi inter alia; *quæ omnium Barbarorum ſiue Romanorum debet ſeruare deuotio.* *Lex* BURGUNDIONUM perpetuo nomina Burgundionum & Barbarorum permiſcet, & mutat; nunc dicens, *tam Burgundio, quam Romanus*, rurſus tunc, *tam Barbarus, quam Romanus*: ſemper Romano nomine loco inferiore poſito. Vid. *Præfatio & Tituli VIII. XVII. XXII XLIV. LV. LXI.* vbi ſemper *tam Barbarus, quam Romanus*; atque *Tit. LX.* vbi vetus Burgundionum mos teſtandi *Barbarica conſuetudo* nuncupatur, & Romanæ conſuetudini opponitur. *Lex* VESIGOTHORUM communiter dicit, *ſiue Gothus, ſiue Romanus.* Vid. *Lib. X. Tit. I. Cap. VIII. IX.* *Lex* LONGOBARDICA *Lib. I. Tit. XXV. Cap. LXXI.* & ita paſſim, ait, *Longobardus*, aut *Romanus.* *Lex* SALICA *Francorum tit. XXV.* & pluries, *Francum* & *Romanum* coniungit, & illo præſertim titulo Franci necem duplo æſtimat prope ma-

Digitized by Google

Nomina peregrina.

Nomina peculiarium Germanicarum ciuitatum vſu Romano adprobata.

XII. Barbarorum nominis occaſione adhuc pauca de nominibus dicimus, quibus ſingulatim gentes aut ciuitates quasdam Germanicas Romani Græcique inſigniiſſe cognoſcuntur. Et vt *Barbarorum* adpellationem teneamus, ſcitu dignum eſt, inprimis *Francos* illud ſubiiſſe nomen, eoque a Romanis, quod omnium Germanorum prope eſſent fortiſſimi, eſſe notatos. Præterea in hanc ſingularium vocabulorum claſſem referre licet commutata ſubinde propria gentium cognomenta. Ita *Cimbros* paſſim a Græcis CIMMERIOS nuncupatos eſſe conſtat; eaque litterarum variatio multæ errationi locum dedit. Sæpe SCYTHAS Græci Romanique nominarunt, nec tamen quam *Baſtarnas Gothos*ue in Scythia agentes putarunt. Romani paſſim SVEVORVM vocabulo vſi ſunt, nec tamen de ipſis Sueuis, ſed de *Alemannis*, loquuti; qui quidem, quod alibi monuimus, conſociatione Sueuorum videntur eſſe orti (*c*).

 Quod

ioris, quam Romani. *Vandalos* præſertim etiam *Barbaros* vocatos eſſe, infra docebimus. Inde coniectura noſtra non ſaltem veri non oppido ſimilis trahitur. Aliunde quidem JUL. CÆSAR SCALIGER *Exerc. LI.* & *in* THEOPHRASTUM *de Plantis*, *Barbaria* nomen deriuat. Poſteriore loco ex priore ſententia ita explicate diſſerit: *Solum in Africa ſubeſt 6dum, qua aruum eſt. Sola nempe ora maritima fertilis: cetera 6aſta eſt. Vnde & Barbaria. Quia Bar eorum lingua deſertum ſignificat: more Ebræo Barbar, 6alde deſertum.* Licet vero his conſideratis, non muto ſententiam. Cur enim hodie maritima ora, quæ fertilis vtique eſt & copioſa, *Barbaria* dicitur, ſi *Barbaria* nomen eſt ſolitudinum? Sane, quod regiones fertiliſſimæ illud nomen acceperunt, hodieque gerunt, digno id eſſe videtur argumento, non niſi ab habitatoribus Vandalis, qui præcipue Barbari ſunt dicti, prouinciam traxiſſe cognomentum.

(*c*) *Franci* præcipue *Barbari* a Romanis dicti. Vid EUMENII *Panegyr. Conſtantio Cap. IX. XXI.* & ita reliqui panegyrici, & hiſtorici; quorum paſſim occurrent teſtimonia. Monſtrat etiam HADR. VALESIUS *Lib. VI. Rer. Fr. pag. 289.* ipſos ſimul *Francos* honoris ſe cauſa *Barbaros* adpellaſſe, eoque ſe nomine a populis ſuæ ditionis diſtinxiſſe. *Cimbros Cimmerios* a Græcis vocatos eſſe, memorant STRABO *Lib. I. & VII.* & PLUTARCHUS *in Vita Marii.* *Scytharum* nomen *Baſtarnis Gothis*que a ZOSIMO, & aliis,

Quod demum *Vbii* transducti cis Rhenum AGRIPPINENSES conditoris ſui nomine fuerint vocati; præcipue memorari debet, cum aliud nullum Romani nominis Germanicæ impoſiti ciuitati exemplum ſuperet. Sunt etiam *Sigambri* ex ſuis trans Rhenum exciſi ſedibus. Cum tamen cis Rhenum agere cœpiſſent, non Romano, ſed nouo barbaro, vocabulo *Gugernorum* videntur notati eſſe: idemque reliquis Cisrhenanis ciuitatibus a Romanis victis accidit, vt aut ſua ſeruarent patria, aut noua adſumerent, adnomina, non Romanæ clientelæ, inſtar Vbiorum, notam oſtenderent (*d*). *Nomina peregrina.*

communiter tribui, iam ſupra vidimus. *Alemanni* crebro *Sueui* dicti. AUSONIUS *Epigramm. III. & IV.*

Cæde, fuga, flammis, ſtratos periiſſe Sueuos.

& de Danubio:

Qua gelidum fontem mediis effundo Sueuis.

& idem in *Precat. Conſulari Edyll. VIII. vers. 29.*

Hoſtibus edomitis, qua Francia mixta Sueuis
Certat ad obſequium, Latiis vt militet armis.

Tranſimus CLAUDIANUM, & alios, maxime poëtas, qui eo nomine compellarunt Alemannos.

(*d*) AGRIPPINENSES *Vbii* dicti, & integra quidem natio, non colonia tantum, quod infra ex TACITI *Germ. Cap. XXVIII.* declarabitur. Et manifeſta iam res eſt ex TACITO *Hiſtor. Lib. IV. Cap. XXVIII.* *Actæ*, inquit, *vtrobique prædæ. Infeſtius in Vbiis, quod gens Germanicæ originis, eiurata patria, Romanorum nomine Agrippinenſes vocarentur.* Sigambri, Cattique transducti, & ipſi, nomen mutarunt; ſed ſumere licuit Barbarum, non Romanum eſt inditum: quod fauoris aut amicitiæ Romanæ fuiſſet indicium.

LIBER

Digitized by Google

LIBER IV.

DE
PRISCIS POPVLIS GERMANIAE OCCIDENTALIS.

CAPVT I.

CONSVLTATIO VARIA DE COMMODA HISTORIAE POPVLORVM VETERIS GERMANIAE DISTRIBVTIONE:

ADDITA DISQVISITIONE DE PLINIANIS POPVLORVM CLASSIBVS.

I.

POPVLORVM ANTIQVAE NOSTRAE GERMANIAE HISTORIA, pars illa noſtræ conſignandæ geographiæ præcipua, nunc inde orditur, vbi ceterorum, quorum notitia ante videbatur capienda, conſideratio terminatur. Equidém, quam ſim ſequuturus viam, in ipſo ſtatim limine hæreo, & ſolicite commodum tractationis modum circumſpicio. Habeo prope ſcriptores omnes, qui veriti, vt peccarent ſoluta ſcriptione liberius-

De Germaniæ Populorum hiſtoriæ methodo deliberatur.

Digitized by Google

Quod demum *Vbii* transducti cis Rhenum AGRIPPINENSES conditoris ſui nomine fuerint vocati; præcipue memorari debet, cum aliud nullum Romani nominis Germanicæ impoſiti ciuitati exemplum ſuperet. Sunt etiam *Sigambri* ex ſuis trans Rhenum exciſi ſedibus. Cum tamen cis Rhenum agere cœpiſſent, non Romano, ſed nouo barbaro, vocabulo *Gugernorum* videntur notati eſſe: idemque reliquis Cisrhenanis ciuitatibus a Romanis victis accidit, vt aut ſua ſeruarent patria, aut noua adſumerent, adnomina, non Romanæ clientelæ, inſtar Vbiorum, notam oſtenderent (*d*). *Nomina peregrina.*

communiter tribui, iam ſupra vidimus. *Alemanni* crebro *Sueui* dicti. AUSONIUS *Epigramm. III. & IV.*

Cæde, fuga, flammis, ſtratos periiſſe Sueuos.

& de Danubio:

Qua gelidum fontem mediis effundo Sueuis.

& idem in *Precat. Conſulari Edyll. VIII. vers. 29.*

Hoſtibus edomitis, qua Francia mixta Sueuis
Certat ad obſequium, Latiis vt militet armis.

Tranſimus CLAUDIANUM, & alios, maxime poëtas, qui eo nomine compellarunt Alemannos.

(*d*) AGRIPPINENSES *Vbii* dicti, & integra quidem natio, non colonia tantum, quod infra ex TACITI *Germ. Cap. XXVIII.* declarabitur. Et manifeſta iam res eſt ex TACITO *Hiſtor. Lib. IV. Cap. XXVIII.* *Actæ*, inquit, *vtrobique prædæ. Infeſtius in Vbiis, quod gens Germanicæ originis, eiurata patria, Romanorum nomine Agrippinenſes vocarentur.* Sigambri, Cattique transducti, & ipſi, nomen mutarunt; ſed ſumere licuit Barbarum, non Romanum eſt inditum: quod fauoris aut amicitiæ Romanæ fuiſſet indicium.

LIBER

LIBER IV.
DE
PRISCIS POPVLIS GERMANIAE OCCIDENTALIS.

CAPVT I.
CONSVLTATIO VARIA DE COMMODA HISTORIAE POPVLORVM VETERIS GERMANIAE DISTRIBVTIONE: ADDITA DISQVISITIONE DE PLINIANIS POPVLORVM CLASSIBVS.

I.

POPVLORVM ANTIQVAE NOSTRAE GERMANIAE HISTORIA, pars illa noſtræ conſignandæ geographiæ præcipua, nunc inde orditur, vbi ceterorum, quorum notitia ante videbatur capienda, conſideratio terminatur. Equidem, quam ſim ſequuturus viam, in ipſo ſtatim limine hæreo, & ſolicite commodum tractationis modum circumſpicio. Habeo prope ſcriptores omnes, qui veriti, vt peccarent ſoluta ſcriptione liberius- De Germaniæ Populorum hiſtoriæ methodo deliberatur.

Methodus litterarum ordinem ſequendi reprobatur.

Methodus hiſtoriæ populorum.

beriusque fluente, maluere litteras legere, & hiſce poſitis populorum quæuis nomina in totidem referre claſſes. Non quippe iudicarunt poſſe certas ſingulis ciuitatibus adſignari ſedes, nedum earum deſcribi cunctas migrationes & viciſſitudines: vnde commentari de vocabulis ſingulis magis viſum, quam hiſtoriam quandam populorum connexam & ordinatam perſequi. Eſſe etiam profecto, non nego, quod dubitent metuantque, cum, ſi quod, intricatum ſit maxime negotium, diſtinctum Germaniæ ciuitatum ſectari ordinem; quod & diſſentiant inter ſe plurimum antiqui auctores, & ſæpe recentiorum opiniones fere minus quam philoſophorum ſibi conſtent familiæ. Quidquid tamen obſtet, meæ non conuenit ſcriptioni interrupta narratio; conuenit planus ſermo, itaque hiſtoriam exponens, vt philoſophica volunt explicari præcepta. Nemo philoſophiam promiſcuas philoſophorum accipiendo doctrinas vnquam adſequetur: & quis, quæſo, hiſtoricam ſibi parabit cognitionem, per vaga membra hiſtoricum moliturus corpus? Poſt itaque habitis difficultatibus res connexas plana & connexa perſequi oratione, nec indicem nominum edere, ſed hiſtoriam ſcribere, mihi etiam eſto conſtitutum (*a*).

De Pliniana methodo deliberatur;

II. Sed illa licet capta ſententia rurſus me addubitare non diffiteor, quo potius modo decretam dirigam ordinemque tractationem: & an ſim acturus cum Plinio, eiusque contueri velim quinque ciuitatum claſſes? vtrum vero ſolius patrii ſoli rationes notarumque naturalium ſim ſequuturus veſtigia? Cum Plinio facere, videbatur æquum, quum ipſo teſte Tacito vetuſtis noſtrorum maiorum carminibus illa generalia gentium nomina fuerint comprobata. Videbatur

Lib. IV.

(*a*) HADRIANUS VALESIUS *in Galliarum notitia*, MENSO ALTINGIUS *in Germaniæ Inferioris notitia*, & qui alii, maluerunt lexicon contexere: nec commodis plurimis caret inſtitutum.

Methodus hiſtoriæ populorum.

batur per etiam commodum, ordinem eligere ab optimo traditum auctore, cum præſertim noſtrum negotium impenſam ordinis requirat curam. At obſtat vero non neganda Plinii negligentia, qua leuiori pede ille ſuam tranſiliat deſcriptionem, quam vt liceat eum ſequi: vnde & ipſam diuiſionem inexpletam, obſcuram, nec minus confuſam, exſtare, quis non intelligit? Et magis obſtat, illas gentium claſſes antiquiſſimi tantum fuiſſe vſus, non tuliſſe eam ætatem, in qua conſideranda præcipue nos laboramus. Si ſane æuo Taciti Germanicæ gentes in totidem adhuc genera fuiſſent diſtinctæ; credemusne accuratum hiſtoricum, res præſertim Germaniæ deſcripturum, eorum nullam fuiſſe habituram rationem? cum maxime nouerit nomina, nec natiua, propriaque, & generalia ignorauerit. Verum deprecere fortaſſis Plinianæ diuiſionis neglectum, quod addito ſexto populorum genere, Marcomannis inquam, multum lucis hiſtoriæ ſex populorum æui medii poſſe videatur accedere. Nec autem hoc quidquam momenti habet, nec morari nos vlla debet ratione; cum lux ſane ſit futura leuiſſima, ne erraticam dixerim, minimaque occurrat vix, ac ne vix quidem, antiquiorum & æui medii populorum claſſium conuenientia. Adde hoc, non licere in hiſtoria fingere, vt fiat illa luculentior, aut ad probandas quasdam adſertiones adcommodatior. Cito autem antiquatis illis ciuitatum Germanicarum primis clasſibus diuerſa aliaque ſucceſſere populorum fœdera, quæ nec ſextum ſeruant numerum, nec quidquam cum vetuſta illa diuiſione habent commercii. Stat & ergo altera ſententia, partitione Plinii miſſa facta, ipſum patrium contueri ſolum, &, quam tractationem alius grauiſſimi Romani ſcriptoris, licet paulo diuerſus, vſus commendat, Germanicas gentes ad fluuios, ſaltusque, montesque, ſitas, quam fieri poſſit maxime accurate cogitateque definire.

At & iſta indictis eius næuis,

& declinata commendatione, recuſatur.

Noſtra methodus proponitur.

Illa tamen Pliniana diſtributio breuiter examinatur.

III. Priusquam tamen ipſum auſpicemur negotium, exſequi quod iam ante ſumus polliciti, erit dignum, & PLINIANAM DISTRIBVTIONEM, quam licet perſequi nolimus, tentare pauliſper & exquirere. Futura ſcilicet erat valde ſupina negligentia, antiquiſſimorum nominum primarumque Germaniæ nationum claſſium ordinem atque comprehenſionem velle prorſus ignorare, vbi in ceteris populorum rationibus, & in eorum ſuccedentibus fœderibus præſertim cognoſcendis animus eſt laborare. Quantum igitur iuſta illorum nominum complexio probe euoluta generatim indicat, non ea eſt ſolius Germanici ſoli, populorumque in eo habitantium, partitio; ſed gentium in vniuerſum omnium, quæ ortu ſanguineque, lingua & moribus, ſunt Germanicæ, & extra omnino proprios Germaniæ limites in diuerſis ſitæ prouinciis, in certas partes certaque genera diuiſio. Habet iſtud illa vetuſtiſſima nationum diſtributio præcipuum, vt magis reſpiciat fines vniuerſi populi, quam regionis; cum pleraque cetera, quæ deinceps innotuere, ciuitatum fœdera atque nomina ab initiis intra Germaniæ proprios perſtiterint limites, nec quam ſero cum ipſis migrantibus gentibus eos migrauerint. Et egregie profecto hac in cauſa vetus partitio naturam atque indolem, qualem mente licet concipere, primarum terræ occupationum imitata eſt. Non ſunt ita definiti regionum atque prouinciarum limites, vt omnes gentium cognationes iisdem conſtiterint terminis: ſed vt demum conſenſu pactisque diſtributæ fuerint terræ, non paucæ tamen paſſim cognatæ ciuitates ſunt commoratæ in viciniis, nec iſtæ ab alienigenis populis quam lingua moribusque ſeparatæ. Has autem ſingulas, quantum ad Germaniam priſcam, illam Germanicarum ciuitatum recenſionem minime prætermiſiſſe, ſed ſedulo eas cum reliquis in ſua retuliſſe genera, iam mox fiet manifeſtum.

Pliniana claſſis.

Antiquior Germaniæ populorum partitio non regionis, ſed nationis fines reſpicit.

IV. Ger-

Digitized by Google

Pliniane claſſes.

IV. Germanorum vniuerſe genera fuere quinque, quod Plinius vnus iſtius diuiſionis ſcriptor ex maiorum adſeuerat haud dubie memoriis: VINDELI, INGAEVONES, ISTAEVONES, HERMIONES, & quinta pars PEVCINI. Et priora vocabula ipſe etiam memorauit Tacitus, eorumque ortum & principia ex priſcis noſtrorum maiorum expoſuit carminibus. Siluit contra *Peucinos*; eorumque loco inter generalia nomina, *Marſorum*, *Gambriuiorum*, *Sueuorum*que, alia, percenſuit (*b*). Nempe quæ adparentis optimorum auctorum diſſenſionis vera exiſtit cauſa, ex priſcis cantionibus originis conditorumque Germanicæ nationis ordinem explicaturus Tacitus ſatis habuit, quæ vera & antiqua nomina ab illis manauerint, demonſtrare; non claſſes curauit ciuitatum, earumque vocabula, quæ quippe eius æuo prope antiquari cœperant. Idem proinde prorſus prætermiſit Peucinorum, ſeu Baſtarnarum, nomen, cum non niſi ad propriæ Germaniæ populos, nec ad alia eorum, quam antiquiſſima, & a gentis conditoribus accepta, nomina, animum tum attenderet. E contrario Plinius, diſſimulatis nominum initiis, quot inde ciuitatum genera illis inſignita vocabulis ſuperſint, indicare tantum conſtituit. Eo igitur animo *Marſos Gambriuios*que ille tacuit, quod, licet nomina vetuſta, exiguas tantummodo id temporis notarent ciuitates: *Sueuos* etiam in Hermionibus numerauit, capacitate illius nominis procul

Conciliatio Plinii & Taciti, ratione illius partitionis.

 dubio

(*b*) PLINIUS *Lib. IV. Cap. XIV. Germanorum genera quinque: Vindeli; quorum pars Burgundiones, Varrini, Carini, Guttones. Alterum genus Ingæuones; quorum pars Cimbri, Teutones, ac Cauchorum gentes. Proximi autem Rheno Iſtæuones, quorum pars Cimbri mediterranei. Hermiones, quorum Sueui, Hermunduri, Chatti, Cherusci. Quinta pars Peucini, Baſtarnæ, ſupra dictis contermini Dacis.* TACITUS *Germ. Cap. II. Celebrant carminibus antiquis, quod vnum apud illos memoriæ & annalium genus eſt, Tuiſtonem Deum terra editum, & filium Mannum, originem gentis conditoresque. Manno tres filios adſignant, e quorum nominibus proximi oceano Ingæuones, medii Hermiones, ceteri Iſtæuones, vocentur. Quidam autem, licentia vetuſtatis, plureis Deo ortos, pluresque gentis adpellationes, Marſos, Gambriuios, Sueuos, Vandalios, adfirmant: eaque vera, & antiqua nomina.*

dubio non quam antiquatis priſcis ciuitatum vocabulis cogni- *Pliniana claſſes.* ta atque explorata. *Peucinos* vero conſulto & cogitato ceteris Germanorum generibus adiecit; quod minime finibus regionis Germaniæ metiretur populos, ſed potius, quod ipſis maioribus placuiſſe putem, ex indole animoque de iis iudicaret gentibus, quæ iure ſuo in genera Germanorum forent aduocandæ. Quod ſtatim addimus, licet genera nationum eſſe quinque Tacitus ſilentio diſſimulauerit, trium tamen memoratorum ſedibus determinandis optime cum Plinio ipſi conuenit: magno id cognitæ Tacito & probatæ iſtius veteris populorum Germaniæ partitionis argumento.

Vindelorum genus gentes ad Codanum ſinum complexum eſt.

V. Speciatim nunc ex Plinii diſtributione Germanorum quinque claſſes conſideraturi primos examinamus VINDELOS, quos VANDALIOS Tacitus, diuerſisque modis flexis litteris aliter atque aliter auctores varii adpellant; ſi quas ciuitates diuerſis cognitas nominibus antiquitus illorum genus ſit complexum. Et ipſe quidem Plinius partem eorum ait exſtitiſſe *BVRGVNDIONES*, *VARRINOS*, *CARINOS* atque *GVTTONES*, populos trans Albim Viadrumque regionibus ſatis longe diſſitis partim ad littora Codani ſinus, partim etiam colentes in interioribus. Quo tamen minus Plinium exiſtimemus omnes adpellaſſe ciuitates ad Vindelos referendas; ipſe facit, nunquam omnes gentes quodam complexas genere, ſed modo vnam alteramque ciuitatem nominans. Præter etiam, quod minus cum veritate videtur congruens, inter Vindelos ciuitates quasdam diuerſis ſitas locis eſſe quondam numeratas, nec ad eosdem alias gentes cum iſtis ciuitatibus & inter eas permiſte habitantes relatas eſſe; ipſa etiam ſuadent bonorum auctorum teſtimonia, ſupplere a Plinio ommiſſa, vetuſtisque Vandaliis ſuos reſtituere populos. Erunt itaque hoc loco cenſendi *LEMOVII*, quos quidam *HERVLOS* interpretantur, *RVGII*, atque *SIDINI*, Gothones Carinosque ſeptentriones verſus præ-

Pliniana claſſes.

prætexentes. Porro cum Varinis recte ſex reliquæ fœderatæque ciuitates, *ANGLI*, *EVDOSES*, *CAVIONES*, *SVARDONES*, *NVITHONES*, atque *REVDINGI*, in Vindelorum claſſem aduocabuntur. Et poſtremum *LONGOBARDOS* præcipue ex Vindelorum genere fuiſſe conſtat: quippe & qui non rarius apud Paulum Diaconum Vinilorum, quam proprio Longobardorum, citantur nomine (*c*).

T 3 Cete-

(*c*) In PLINIO vulgares codices vocem *Vindelici* habuerunt. Alii ſubſtituerunt *VINDILI*, *Vandeli*, *Vandili*. CLUUERIUS caſtigauit vocabulum, & loco *Vindelici Vindeli*, quod omnia exemplaria litteram E monſtraſſent, legendum iudicauit. TACITO *Vandalii* ſunt. *Vandalos* dixerunt CAPITOLINUS *in Antonino Philos. Cap. XVII.* VOPISCUS *in Probo Cap. XVIII.* MAMERTINUS *Genethl. Maximiani Cap. XVII.* EUTROPIUS *Lib. VIII. Cap. VI.* OROSIUS *Lib. VII. Cap. XV.* Βάνδιλοι nominantur a ZOSIMO, PROCOPIO, SUIDA, & pluribus. *Wandalos* JORNANDES & PAULUS DIACONUS, plurimis locis adpellant. *Winilorum* nomen PAULUS DIACONUS *Lib. I. Cap. II. & VIII.* habet. *Vandulos* ITINERARIA *Tabula* nuncupat. De populis, quos in Vindelis PLINIUS ipſe retulit, dubium ſuperat nullum. Priori autem æuo ceteras etiam gentes, Codanum adcolentes ſinum, in Vindelis fuiſſe adnumeratas, id ſuadet; quod improbabile eſt, ex vtroque latere maris vnum alterumque populum Vandalicum fuiſſe, medios ab eo alienos genere: quod & JORNANDES *de Reb. Get.* diſerte in omni maris ora ſuos repoſuit Vandalos; quod denique nunquam PLINIUS, quod manifeſto liquet, omnes vnius generis populos commemorauit. De *Longobardis* minor eſt controuerſia. Sæpe PAULUS DIACONUS *Lib. I. Longobardos* oſtendit *Winilos* eſſe; qui VVinili certe non niſi ſono nominis a VVandalis ſiue PLINII Vindelis, diſcrepant. Et enim Sclaui etiam harum poſtea regionum incolæ, teſte HELMOLDO *Lib. I. Cap. II.* antiquiorum nominum certo indicio, modo VVandali, modo VVinuli, ſunt adpellati. PAULUS ait *Cap. II. Winilorum, hoc eſt, Longobardorum gens, quæ poſtea in Italia feliciter regnauit. Cap. VIII. IX. Certum,* inquit, *eſt, Longobardos ab intactæ ferro barbæ longitudine, cum primitus Winili dicti fuerint, ita poſtmodum adpellatos. Cap. X. Winili ergo, qui & Longobardi.* Quod vero inter VVinilos & VVandalos ſuos PAULUS grauiſſima interceſſiſſe bella memoret; nihil id mirum, cum norimus libidinem omnia armis gerendi non iura propinquitatis in antiqua Germania conſueuiſſe reſpicere. In multum etiam errorem per illius ſeculi, in quo vixit, obſcuritatem, PAULUM conſtat inductum eſſe; vt nempe ex Scandinauia proceſſiſſe VVinilos exiſtimaret, vtque forraſſis ipſe varias nominum flexiones, earumque rationes ignorans, diuerſas VVinilos VVandalosque gentes fuiſſe, crederet: quæ omnia nunc quidem rectius a nobis perſpecta ſunt. Ceteris, Vindelorum generi adſcriptis, populis addimus *Aſtingos* atque *Silin-*

Vindelorum nominis fata.

Ceterum monuimus ſuperiori loco, Vandalorum generali nomine confeſtim antiquato ciuitates eo comprehenſas propriis adpellationibus deinceps veniſſe, partemque in æui ſuccedentis illuſtribus fœderibus ſua demum poſuiſſe nomina. Hoc adhuc meretur repeti atque vrgeri, cum Gothi, qui olim Gothones videntur dicti fuiſſe, cum Rugii, Herulique, Burgundiones, & Longobardi, celebres egerint propriis ſuis cogniti nominibus expeditiones; in *Vandalis*, qui eodem tempore reſtituto cognomento in Gallias, Hiſpaniasque, & in Africam denique, commigrarunt, dubio procul eas fuiſſe gentes, quæ inglorias nuncupationes recepto antiquiori vocabulo eo tempore deſeruerant. Fuere proinde *Cauionum*, *Nuithonum*, *Suardonum*, & *Eudoſum*, partes tunc inter Vandalos. Ne enim omnes haſce ciuitates in ſolis adnumerem Vandalis, facit, quod partem valido Saxonico, partem Thuringico, fœderi acceſſiſſe arbitrer. Extremum *Vindelorum*, ſeu *Vandalorum*, nomen *Venedis* Sarmatis vſu communi eſt impoſitum: non quaſi iſto fuiſſent hi orti genere, ſed quod partim Vindelorum antiquas ad omnem Transalbinæ Germaniæ oram ſedes Venedi colerent; partim Vindelorum Venedorumque propinqua nomina, ab aliis ſtudio, a diuerſis errore, commiſceri crebro conſueſcerent (*d*).

Pliniana claſſes.

AN. CCCCVI. CCCCXXVII.

VI. Al-

gos, quos in Sarmatia nouimus cum Gothis verſatos eſſe, vbi in Germania egerint, non ſcimus. *Aſtingos* memorat JORNANDES *de Reb. Get. pag.* 97. & 102. *Solingos* ISIDORUS *Chron. Gothorum Era CCCCLIV.* & *in hiſtoria Wandalorum*; & vterque ibi eorum Vandalicum genus probat. Quod DIO *Lib. LV.* de Albi fluuio dicit, ῥεῖ ἐκ τῶν Οὐανδαλικῶν ὀρῶν, *fluit ex Vandalicis montibus*; multum id curæ eruditis dedit, cum difficiliter ſibi perſuaderent, ad Boiohœmicos vſque montes Vandalicum pertigiſſe nomen. Poſtquam autem CLUUERIUS oſtendit, ex XIPHILINO hæc improbe DIONI eſſe adiecta; cum ille ſua ætate potuerit Vandalicos montes commode adpellare, quod Slaui, qui & communiter Vandali dicti ſunt, Boiohœmum incolerent; qui autem populorum ſtatus prorſus DIONIS æuo diuerſus fuerat: iam quidem illos Vandalicos apud DIONEM montes eruditorum vltra moratur nemo.

(*d*) Antiquiorum generum, quæ PLINIUS TACITUSque habent, cito exoleuit memoria. Gentes, *Vindelorum*

Pliniana claſſes.

VI. Alterum Germanorum genus, Plinio ſcribente, fuere INGAEVONES; quorum pars *CIMBRI*, *TEVTONI* & *CAVCHORVM* gentes. Cum Plinio conuenit hic plene Tacito, idemque ſuos Ingæuones proximos facit oceano. Conſtat vero, non Cauchos tantum, non Cimbros, non Teutonos ſolum, in Ingæuonibus antiquitus numeratas eſſe; ſed & *FOSOS* Taciti ad eos recte referri, & *CIMBRICAS CIVITATES*, quarum ex Ptolemæo infra fiet mentio. Quin imo, ipſo iudice Plinio, omnis *SCANDINAVIA* atque *FINNINGIA* priſcis adiudicabitur Ingæuonibus. Primam nimirum Plinius Germaniæ gentem *Ingæuones* adpellat, *a quibus clarior inde aperiatur fama*; qui inſulas, quibus Codanus ſit refertus ſinus, quarumque clariſſima ſit Scandinauia, nec minor opinione Finningia, occupent: vbique ſit Seuo mons immenſus, nec Ryphæis iugis minor, immanem ad Cimbrorum vsque promontorium ſinum efficiens. Quæ omnia teſtantur, priſcis Ingæuonum ſedibus omne ſeptentrionale Germaniæ latus quondam impletum fuiſſe. De ipſo Ingæuonum nomine explicando vana exſtitit eruditorum contentio: namque non a ſitu aut ſedibus indicandis, ſed ab heroe

Ingæuonum genus maritimas ciuitates, inprimis Scandinauiam, comprehendit.

complexæ nomine, diuerſis vocabulis diſtinctæ ſunt. Longobardi aſt diutius VVinilorum adpellationem ſeruarunt; & fortaſſis alteram VVandalorum minores quædam in illo tractu ciuitates: quas ideo facilius coniecturis adſequimur, quoniam pleræque inſigniores gentes ſingularia iam haberent nomina. Per quas inde viciſſitudines nomen Vandalicum durauerit, vt modo in Sarmatia, modo in Pannonia, antequam excurreret in Gallias, reſediſſe legatur; nemo id aptus eſt docere. Hiſtoria, quantum licebit, illas olim migrationes ex bonis auctoribus illuſtrabit. *Venedos* poſtea, quod in Vandalia vetuſtiſſima conſediſſent, *Vandalos* dictos eſſe, vulgo notum eſt. Probe autem oportet diſtinguere *priſcos Vandalos* PLINII TACITIque; *poſteriores Vandalos*, quos ſeculum tertium, quartum, quintumque vidit; & *extremos Vandalos*, qui diuerſiſſimi a prioribus fuerunt generis; cum ſemel admiſſa confuſione non nequeant plurimæ difficultates noſtræ intelligentiæ obſtrepere. Errauit, illa non obſeruata neceſſaria diſtinctione, valde grauiter ALB. CRANZIUS *in Vandalia*, quam inluminatam ſatis ceteroquin egregie dedit; ſemperque in eo libro veterum Vandalorum, & extremorum Vandalorum, qui Slaui proprie erant, confudit hiſtorias.

heroe quodam priſco, nomen acceptum eſſe, ex antiquis maiorum noſtrorum cantionibus dudum Tacitus teſtatus eſt. Breuem de reliquo iſtud nomen cum ceteris Hermionum atque Iſtæuonum, non ſecus ab illuſtribus ciuitatum conditoribus adſumtis, vocabulis tuliſſe ætatem, confeſtimque Romano æuo exoleuiſſe, ſuperius iamdum oſtendi (e).

Pliniana claſſes.

VII. Pro-

(e) *INGAEUONUM* nomen PLINIO, TACITO, SOLINO, omnibus idem eſt: niſi quod quædam vulgaria exemplaria Ingæuonum, ſimplici E ſcriptum, agnoſcant vocabulum. A PLINIO & TACITO, diſerte omnis ſeptentrionalis Germania Ingæuonibus tribuitur. TACITUS ait; *Proximi oceano Ingæuones:* & *Germ. Cap. XXXVII. Eundem Germaniæ ſinum proximi oceano Cimbri tenent:* & *Cap. XXXV. Hactenus in occidentem Germaniam nouimus. In ſeptentrionem ingenti flexu redit. Ac primo ſtatim Chaucorum gens.* Quæ probe conſiderata prorſus PLINII ſententiam de populis genere Ingæuonum comprehenſis firmant. Et clare omnem Scandinauiam Ingæuonum nomini adſignat idem PLINIUS *Lib. IV. Cap. XIII. Incipit inde,* (ab enumeratis ab eo ſupra Sarmatiam & Germaniam in glaciali oceano inſulis) *clarior aperiri fama ab gente Ingæuonum, quæ eſt prima inde Germaniæ. Seuo mons ibi immenſus, nec Riphæis iugis minor, immanem ad Cimbrorum vsque promontorium efficit ſinum, qui Codanus vocatur, refertus inſulis: quarum clariſſima Scandinauia eſt, incompertæ magnitudinis, portionem tantum eius, quod ſit notum, Hilleuionum gente* IↃ *incolente pagis, quæ alterum orbem terrarum eam adpellat. Nec eſt minor opinione Finningia.* Item SOLINUS poſt PLINIUM dicit *Cap. XXIII. Mons Seuo ipſe ingens, nec Riphæis minor collibus, initium Germaniæ facit. hinc Ingæuones tenent; a quibus primis poſt Scythas nomen Germanicum conſurgit.* POMPONIUS non Ingæuonum habet nomen, ſed, quod *Lib. III. Cap. III.* poſt deſcriprum Codanum ſinum addit; *In eo ſunt Cimbri & Teutoni: vltra vltimi Germaniæ Hermiones:* ibi aut putauerim, loco *Hermionum* voluiſſe *Ingæuones* vocare, vt his adeo Scandinauiam tribuerit; aut *Hilleuiones* ſubſtituendos eſſe, vt ergo, tres præcipuos Ingæuonum populos coniungendo, non videatur POMPONIUS genus vniuerſum Ingæuonum ignoraſſe. AETHICUS *Coſmographus Ingeonicos* habet, qui vtrique ſunt *Ingæuones.* Apud PTOLEMÆUM *Lib. II. Cap. XI* ſunt Ἰγγρίωνες, μεταξύ τε τῦ Ῥήνυ καὶ τῶν Ἀυνοβαίων ὀρέων, *Ingriones inter Rhenum & Aunobeos montes.* Quin dicere voluerit Ἰγγαίωνες, *Ingæones,* vix dubium eſt. Quod autem ad Abnobam montem eos a maritima tranſtulerit ora, æque parum curari debet, quam quod Fennos in mediam poſuit Sarmatiam, cum conſtet, longe vltra eam in Finningia illos coluiſſe. Ipſum *Ingæuonum,* ſimul ac reliqua nomina, eruditi non pauci ex lingua noſtra interpretari conati ſunt. BEATUS RHENANUS manuult *Vigeuones* legere; quaſi dictos a *Wik* & *Wonen*, quorum hoc *habitare*, illud *ſinum* ſignificat; quia ſinus adcole-

Digitized by Google

Plinianæ claſſes.

VII. Proximi Rheno ISTAEVONES ex Plinii ordine iam ſuccedunt; eorumque partem idem auctor *SICAMBROS*, quicquid diuerſi regerant & opponant critici, conſtituit. Dum aſt idem vnam tantum ciuitatem, Sicambros inquam, nominat, ſtatimque cum Tacito Hermionibus mediterraneos attribuit populos; quis dubitet aſſerere, cum Sicambris omnes cis transque Rhenum Germanicas gentes inter Iſtæuones recte collocari? Id Tacitus cupit, qui, cum proximos oceano Ingæuones, medios Herminones, vocaſſet, diſerte ceteros adpellat Iſtæuones: qui vero ceteri in occaſum ſolis, niſi accolæ vtriusque Rheni ripæ, futuri erant? Quod vero Transrhenanis Germaniæ populis Cisrhenanos ſimul addimus, & vtrosque inter Iſtæuones nominamus, digna nobis cauſa & Plinii eſt conſenſus, qui ad Scaldim vsque fluuium Germanicas adcolere gentes teſtatur; & ipſa veteris huius partitionis indoles rem adprobat, cum quippe ea non regionis fines reſpiciat, ſed nationis: vt adeo par ſit Cisrhenanos Germanos in Iſtæuonum referre numero, cum in Sarmatia

Iſtæuonum generi Cis & Transrhenani Germani adſignantur.

hant. GOROPIVS præfert vocem *Ingæuones*; ſed miſere ait in hanc formam eſſe contortam ex voce *Hingezewoners*, quod ſignificet *iuxta mare colentes*. *Iſtæuonum* loco vterque *Viſteuones* reponunt: vt inde interpretarentur *Weſtwoners*; quod ſignificat, *verſus occidentem habitantes*. *Hermiones* dicit alter, Germanis adpellatos eſſe *Hertwoners*, ſeu *Hernwoners*, quia in medio coluerint, in *her*, ſeu *herd*, quæ vox *terram* notet: & alter, eſſe nominatos *Hermitwoners*, quaſi omnino *medium Germaniæ incolentes*. *Wandalos* cupiunt dictos eſſe ab *ambulare*, quod Germanis *Wandelen* eſt. Et ita quidem de nominibus illis vetuſtiſſimis argute inquirere nonnulli eruditi, ſed fere fruſtra, voluerunt. Quo magis antiquiſſimæ memoriæ, quam PLINIVS TACITVSque commemorarunt, habemus fidem, & illa priſca vocabula heroibus Germaniæ vetuſtiſſimis, qui vnam alteramque aut condiderunt, aut rexerunt, nationem, accepta referimus: cum ſaltem idonea non ſit ratio, ab illis carminibus recedendi, nec, quæ ampliorem mereantur fidem, facile proferri queant. Vid. tamen ALTHAMERVS, VVILLICHIVS, MELANCHTON, BEBELIVS, & alii *in Tomo I. collectionis* SCHARDIANÆ, quibus omnibus placuit Germanicam illorum nominum aut parem, aut parum diuerſam originem comminiſci.

tia Germanos ſingulari omnino Peucinorum genere cernamus comprehenſos. Fuere idcirco in Iſtæuonum priſca claſſe cis Rhenum *TRIBOCCI, NEMETES, VANGIONES, CAERESI, SEGNI, CONDRVSI, PAEMANI, EBVRONES, ADVATICI, MENAPII*, atque *BATAVI*. Trans Rhenum, quas ſedes Cæſaris circiter æuum Germanicæ habuerunt ciuitates, hic *MARCOMANNOS, HARVDES, SEDVSIOS*, nominatim, cum *VBIIS, SICAMBRIS, MARSIS, TVBANTIBVS, DVLGIBINIS, AMSIVARIIS, CHAMAVIS, BRVCTERIS*, atque *FRISIIS*. Et hi populi, quosue alios tranſeundo prætermiſi, in Iſtæuonum antiquitus habiti ſunt numero (*f*). *Pliniana claſſes.*

VIII. Me-

(*f*) Vulgaria PLINII exemplaria habent: *Proximi autem Rheno Iſtæuones, quorum pars Cimbri mediterranei; Hermiones, quorum Sueui, Hermunduri, Chatti, Cheruſci.* Miſere corruptum auctoris ſenſum, orationisque contextum, nemo non agnoſcit; & iam multi medelam parare conati ſunt. Omnes diſtinguendum viderunt inter *Cimbri* & *mediterranei:* nam & Hermiones *medios* dixit TACITVS. Quid vero *Cimbri* in *ISTÆVONIBVS?* Quibusdam *Aduatici* in mentem venerunt, *Cimbrorum* ſatu vtique ortus populus; eos autem PLINIVS *Bethaſios* nuncupauit; & poterant certo ſenſu *Cimbri mediterranei* vocari. Quod autem videatur PLINIVS illuſtriorem voluiſſe Iſtæuonum partem nominare, adprobo demum CLVVERIVM & diſtinguentem, & loco *Cimbrorum Sicambros* reponentem. Ita & lego cum illo: *Proximi Rheno Iſtæuones, quorum pars Sicambri. mediterranei Hermiones, quorum Sueui, Hermunduri, Chatti, Cheruſci.* Ad rationes, quibus moti tot in Iſtæuonibus ſolis populos numeramus, nihil addendum eſt. Apud STRABONEM *Lib. I.* ex PYTHEA occurrit nomen Ὠστίαιοι, quos STEPHANVS, rurſus etiam laudato PYTHEA, Ὠστίωνες, *Oſtiones*, adpellat; addito ἔθνος παρὰ τῷ δυτικῷ ὠκεανῷ, *gens ad occiduum oceanum.* Quin illi *Oſtiæi* & *Oſtiones*, noſtri *Iſtæuones*, a vetuſtis memorati ſint Græcis, parum aliquis dubitet; cum maxime eos ad occiduum locauerint oceanum. Ceterum hic eruditiſſimus aliquis vir ratione Iſtæuonum plane diuerſum ſentit. Putat eſſe dictos *Iſtæuones*, quaſi *Eſtenones, qui ad orientem colant:* maleque adeo a PLINIO proximos Rheno conſtitutos eſſe. Exiſtimat Hermiones complecti cis Albim omnes gentes, Iſtæuones ceteros populos trans Albim omnes: vnde recte TACITVS dixerit *ceteri Iſtæuones vocantur.* Illud moliri eruditum ſententiæ nouæ auctorem conſtat, vt Hermionum commodius partem poſſet cis Rhenum ducere, vt inde Germanorum nomen cœperit, parta ingenti fama, cum omnibus Teutiſcis communicari. Adiuuabo ſententiam, cum antiquius quinque fuiſſent Germanorum claſſes, for-

Pliniana claſſes.

VIII. Mediterraneos HERMIONES Plinii, quartum Germanorum genus, medios HERMINONES, interiecta littera, Tacitus adpellauit. Quærendis ciuitatibus, quæ illo fuerint ſimul notatæ nomine, non iam amplius valde nobis laborandum erit. Quotquot ſuperſunt populi in Germaniæ medio, ad ſeptentriones a Vandalis atque Ingæuonibus, ad occaſum clauſi ab Iſtæuonibus, & orientem verſus a Peucinis continuati; hi omnes ſine dubio ad Hermiones a nobis referendi ſunt. Plinius nominat *SVEVOS, HERMVNDVROS, CATTOS, & CHERVSCOS:* Sueuorum nomine reliquos *SEMNONES, QVADOS, MARSINGOS, BVRIOS, OSOS, LYGIOS*que, intelligi, patet facili coniectationi. Cur ſed Hermunduros ſingulatim Plinius adpellarit, cum & iidem communi Sueuorum aliquando nomine venerint, difficiliter dixeris. Putem tamen fuiſſe *Herminonum* præcipuos *Hermunduros*, nominum fortaſſis id præter alia ſuadente conuenientia, ideoque eos præ ceteris Sueuis nominatim citare Plinio noſtro placuiſſe (*g*).

Inter Hermiones fuere mediterranei; præcipuique ceterorum Hermunduri.

IX. Quinta pars PEVCINI, qui & BASTARNAE, *contermini Dacis*, a Plinio extremum memorantur. Eos Tacitus in Germanis quidem in ſuo numerat libro, non tamen, quod Plinius agit, ſingulare Germanorum eos genus conſtituit: niſi, quod medios ſuos Herminones faciat, reſpexiſſe eum velimus ad Peucinos, a quibus ſi continuantur Her-

Peucinorum genus & Baſtarnicas ciuitates.

taſſis TACITI æuo, obſcuratis Vandalorum, Peucinorumque, generibus, tribus modo claſſibus omnes populos fuiſſe comprehenſos; vt ſeptentrionalem Germaniam *Ingæuones*, occidentalem *Hermiones*, &, ſeparante vtrumque genus Albi, orientis Germaniam *Iſtæuones*, tenuerint, hique ipſi ſimul tum Vandalos atque Peucinos ſint complexi. Ingenioſam profiteor eſſe & acutam ſententiam; ſed, quo minus ad eam accedamus, veterum, quam nefas putamus, auctoritate non leuiter prohibemur.

(*g*) PLINIVS dicto loco ex CLVVERIANA emendatione ait; *mediterranei HERMIONES; quorum Sueui, Hermunduri, Chatti, Cheruſci.* TACITVS ſimpliciter dicit; *medii Herminones.* Hermionum in POMPONIO vox, modo eſt exploſa, vnde ad eam attendere non vltra licet.

Digitized by Google

minones, vere hos medios dixeris. Quot Baſtarnicæ ciuitates in Sarmatia egerint, alio loco declarabitur. Exiſtimem vero, non eas tantum in Peucinorum cenſeri genere, ſed ipſas etiam *GETICAS GENTES;* quas cum Baſtarnis in Sarmatia perſtitiſſe, cum ceteri Germani mouerent in patentiorem Germaniam, partem etiam in Sarmatiam ex Germania antiquiſſimo æuo reuertiſſe, ſupra oſtendimus. Sentiendi ita habeo cauſam, quod partitio illa antiqua non Germaniam, ſed Germanos curet, quales Getas Dacoſque fuiſſe copioſe infra probabitur. Quantumuis itaque Plinius ignorauerit, Germanos Getas eſſe, ab ipſis tamen noſtris maioribus, quibus illa eſt accepta referenda diuiſio, idonea in claſſe eos locatos eſſe, quis neget? Adcommodatum autem magis genus, cui Getæ acceſſerint, Baſtarnico, non ego reperio: cum & contermini Getis Daciſque Peucini fuerint, & hi ipſi ſeriori ætate cum Gothis, quod demum Getæ ſuſcepere cum aliis gentibus nomen, adeo verſati, vt omnino ſuo poſito nomine ſub Gothico extremum egiſſe credantur. *AESTIOS* non ego minus Peucinorum claſſi hoc nomine adſignarem, quod egere in Sarmatia haud procul a Baſtarnicis ciuitatibus. Quod tamen antiquam Tacitus teſtatur famam, aliunde eos adueniſſe, & olim prope egiſſe Rhenum, malim Iſtæuonibus, quod & nomen ſuadet, eos relinquere; cum ſcilicet migratio vnius alteriusque Germanici populi minime potuerit ipſius mutare genus, aut inuertere familiam (*b*).

Pliniana claſſes.

& Geticas etiam habuit.

Aeſtii colonia Iſtæuonum creduntur eſſe.

X. Ex-

(*b*) Dubie omnino TACITVS *Germ. Cap. XLVI. PEVCINOS* in Germanis refert. *Peucinorum, Venedorumque & Fennorum*, inquit, *nationes Germanis an Sarmatis adſcribam, dubito: quamquam Peucini, quos quidam Baſtarnas vocant, ſermone, cultu, ſede, ac domiciliis, vt Germani agunt. ſordes omnium ac torpor. procerum connubiis mixtis nonnihil in Sarmatarum habitum fœdantur.* Quod tamen Herminones ſuos medios dixit, vix ambigo, ad nouum Germanorum genus, quod ad orientem coluerit, eum reſpexiſſe, nam, Iſtæuones proxime Rhenum coluiſſe, ex PLINIO accepimus. De Baſtarnis vero ipſis infra pluribus dicetur.

Digitized by Google

Pliniana claſſes. X. Expeditis examinatiſque Germaniæ populorum generibus a Plinio commemoratis, cernere eſt nunc facilius, cur Plinianam illam diſtributionem, licet magno a nobis habendam pretio, in ciuitatum Germaniæ hiſtoria modo a nobis conſignanda ſequi detrectauerimus. Nempe ſuppleuimus quidem a Plinio prætermiſſa, & ratione duce, & bonorum aliorum auctorum indicio. Multa tamen ſolis adhuc niti coniecturis, nec certum audere promittere, me vel adparet rem ſilentio diſſimulaturo. Eſt etiam ordo valde impeditus, & præruptus, indignusque adeo, quem quiſpiam imitetur, res ſane Germaniæ priſcæ curate cogitateque expoſiturus. Quod vero præſertim conuenit ad animum reuocare, minime par eſſe partitionem ciuitatum confeſtim abolitam ſequi, quilibet iudicat. Poſt Tacitum vix vnus illius meminit priſcæ diuiſionis, argumento plene eam tum exoleuiſſe. Et primum quidem ſingularia ciuitatum nomina ſola audita ſunt. Deinde noua generalia nomina fœderum maiorum ſucceſſere inſignia. Quanto hic eſt ſatius contueri Germaniæ gentes, vt decreuimus, ad montes, ad fluuios, ad ſaltus, ſitas; iſtudque ſingularum dare hiſtoriæ, vt norimus, quæ antiquiora, quæ deinde, quæ poſtrema fata habuerint, quibusque modo nunc, modo tunc, fœderibus atque ſocietatibus acceſſerint? Nos ſane vltra nihil morabimur, ſed continuo nos ad noſtrum hoc accingemus negotium.

Rurſus incommoda Plinianæ diſtributionis oſtenduntur.

Cito vetus partitio populorum obſoleuit.

Noſtræ methodi noua commendatio.

XI. Bipartito iſtud negotium a nobis diſtribuendum ea cupiunt, quæ ſuperiori loco de finium regionis & nationis differentia docuimus. Primum proinde eas oportebit ſpectare *ciuitates, quæ in ipſa* quondam *inter ſe coluerunt Germania.* Qua expedita materia migrare fines dignum erit, eosque contueri *Germanos, qui extra limites regionis ab omni æuo in peregrino habitarunt ſolo.* Rurſus vero in conſiderandis prioribus certæ nobis iam regiones erunt definiendæ, per quas iuſto ordine maiorum noſtrorum viſamus ſedes: promiſcue enim

Iuſta diſtributio totius noſtræ de populis Germaniæ commentationis.

Digitized by Google

& confuſe quælibet tentare, & vage noſtram diſcurrere commentationem, parum profuerit. Et Tacitus quidem, vt eius exquiramus conſilium, ad orientem ab occidente ita perluſtrauit Germanicas terras, vt cum a ſeptentrionibus ſemel in meridiem adſcenderit, continuo ad ſeptentriones flexa via iterum deſcenderit; eoque modo quinquies confecto, ita vt dicam, itinere omnis Germaniæ hiſtoriam plene abſoluerit. Nos eandem prope ſequuturi viam, itinerum tamen contrahemus numerum, inuerſoque ordine primum a meridie in ſeptentriones deſcendemus, vt in parte altera poſſimus in meridiem opportunius adſcendere. Cum de cetero Taciti exemplum obeuntis primum ſolis poſteaque orientis partes luſtrare ſuaſerit, res ipſa docet, biſariam eo modo Germaniæ regionem a nobis diuidendam fore. Prior itaque nobis *occidentalis pars* conſideranda erit, quam Rhenus, Danubius, Sala, Albis, atque Oceanus, vndecunque finiunt. *Pars* altera, *quæ adſpicit orientem*, cuiusque priori ſuccedet contemplatio, Albi & Viſtula, Sala Sarmaticisque montibus, Oceano & Danubio, clauſa erit. Ad hanc partem alteram conſideratione Scandinauiæ magna fiet acceſſio. Ad iſtam enim peninſulam ex Cismarina Sueuia ſtatim pergemus: cum & maxime ſit æquum Transmarinam Sueuiam ſtatim coniungere cum altera; inſuperque eorum, quæ de Scandinauia poterunt dici, paucitas ſingularem excludat tractationem. *Hiſtoriæ populorum diſtributio.*

CAPVT

CAPVT II.

OCCIDENTALIS GERMANIAE AVSTRALIS PARTIS VARII POPVLI.

I.

In angulo Germaniæ ad Rhenum & Danubium primi coluerunt Heluetii:

IGitur vbi Germaniæ nomen a *Danubii atque Rheni confiniis* quondam incepit aperiri, antiquiſſimi primum

HELVETII

vsque ad Mœnum fluuium ſeptentriones verſus, & Hercynios vsque ſaltus ad orientem coluerunt. Gallicam fuiſſe gentem, paſſim auctores teſtantur, & olim Rhenum transgreſſam hunc Germaniæ angulum occupaſſe. Id factum, cum eſſent Gallorum res validiores, Tacitus arbitratur, & antiquæ Gallorum gloriæ ſummum auctorum Iulium teſtem citat. Opinionem communem ſectaturi ex Liuio poteramus transgreſſioni Heluetiorum tempus omnino idoneum deſi-
An. V. C. CLXIII. Ante C. N. DLXXXVIII.
gnare. Quod enim Tarquinio Priſco Romæ imperante maximas Gallos in Italiam & propiorem Germaniam feciſſe expeditiones ille ſcribit; veri non eſſe abſimile poterat videri, eodem tempore Heluetios tranſiiſſe in Germaniam *(i)*. Si

quas

(i) *HELVETIORVM* ſedes trans Rhenum, earumque fines, exponit TACITVS *Germ. Cap. XXVIII. Validiores*, inquit, *olim Gallorum res fuiſſe, ſummus auctorum diuus* IVLIVS *tradit:* (Tradit id *Bell. Gall. Lib. VI. Cap. XXIV.* vbi eum conſulere licet) *eoque credibile eſt, etiam Gallos in Germaniam transgreſſos. Quantulum enim amnis obſtabat, quo minus, vt quaeque gens eualuerat, occuparet permutaretque ſedes, promiſcuas adhuc, & nulla regnorum potentia diuiſas? Igitur inter Hercyniam ſiluam, Rhenumque & Moenum amnes, Heluetii, vlteriora Boii, Gallica vtraque gens, tenuere.* Idem de Transrhenanis eorum ſedibus DIO CASSIVS *Lib. XXXVIII.*

Digitized by Google

Germaniæ occidentalis pars australis.

de quorum aduentu in Germaniam & genere inquiritur.

quas tunc Germanicas expulere gentes, aut vacuas ab habitatoribus deſertasque reperere terras, id eſt omne ignotum & inexploratum. Imo vero, quantumuis illa a nobis enarrata vulgaris ſententia multos repererit patronos, & prope conſenſione vniuerſorum fuerit adprobata, nondum & hoc eſt exploratum, an ei plene fuerit habenda fides. Heluetiorum antiqui mores, quales Cæſar deſcribit, magis Germanis, quam Gallis conuenire exiſtimari poſſunt. Quis fidem fecerit, dubiam Gallorum vocis acceptionem non impoſuiſſe auctoribus. Potuere antiquitus, cum & Germani Galli vocarentur, Heluetii Gallorum nomine eſſe citati. Protinus ſumtum argumentum, & transgreſſio in Germaniam ſtabilita, cuius ſemel vulgata fama veri demum naturam induit. Quantum etiam ad Gallorum pertinet migrationem, monuimus iam alibi, maximam eam partem, vel ipſis teſtantibus Romanis Græcisque ſcriptoribus Transrhenanis deberi Gallis. Potuere tunc

teſtatur, poſtquam a Cæſare ſuperatos prœlio Heluetios memorauit: οἱ δὲ, οὐκ ἐθελήσαντες τὰ ὅπλα παραδοῦναι, πρὸς τὸν Ῥῆνον, ὡς καὶ ἐς τὴν ἀρχαίαν σφῶν γῆν ἐπανελθεῖν δυνάμενοι, ὥρμησαν. *Quidam arma tradere abnuentes, ad Rhenum verſus perrexerunt; reuertiſſe poſſe in antiquas ſuas ſedes rati.* Occaſio tranſitus & tempus videtur ex LIVIO *Lib. V. Cap. XXXIII. ſeqq.* liquere: ſi ſaltem omnino, quod CÆSAR, TACITVS, STRABO, vno ore dicunt, ex Gallia in Germaniam conceſſerunt, & veri Galli fuerunt. Vid. AVENTINVS *Ann. B. Lib. I. Cap. VI.* CONR. PEVTINGERVS apud CRVSIVM *Ann. Parte I. Lib. II. Cap. V.* & Illuſtris COCCEIVS *I. P. Prolegom.* §. *16.* qui pro Germanica Heluetiorum origine contra communem opinionem egregie propugnant. Egregiis finibus Heluetios fuiſſe contentos, iam TACITVS docuit. Ad *occaſum* Rhenus; ad *ſeptentriones* Moenus; ad *orientem* Hercynia fuit ſilua: qua procul dubio Boiohœmici montes ſaltusque ſignantur a TACITO, qui continuo addit, vlteriora Boios tenuiſſe, qui vtique *incinctos Hercyniæ ſilua campos* ea ætate incoluere, ſcribente VELLEIO *Lib. II. Cap. CVIII.* Ad *auſtrum* Danubio recenti Heluetii prætexti ſunt: licet TACITVS, quod valde deſerta illa tunc ad Danubium eſſet regio, non Danubium in finibus Heluetiorum numerauerit. Hodie ille antiquiſſimæ Heluetiæ tractus continet, *Sueuiam Transdanubianam* totam, *Franconiæ* eximiam partem cis Moenum amnem ſitam; *Palatinatum ſuperiorem* totum; & *Baioariæ* exiguam partem: porro ad Rhenum *inferioris Palatinatus* portionem; *Darmſtadinum territorium;* & pauca *Moguntini territorii*, cis Moenum poſita.

Digitized by Google

Heluetii. tunc Germani ab extremis terrarum oris in hunc Germaniæ ſeceſſiſſe angulum; quos, cum Galli paſſim adpellarentur, ceteri Galli Ciſrhenani ſibi vindicarunt, & tranſitionem antiquam ſunt commenti. Imo parti demus alteri, linguam euiciſſe Heluetiorum, quibus hac in cauſa addiderimus Boios, Gallicum genus. Nondum ſane erit euictum, vtramque gentem in Germaniam demum eſſe transgreſſam; ſed, vt Germanos multos in vaſta cernemus Sarmatia perſtitiſſe, cum ceteræ eorum cognationes Viſtulam traieciſſent, ita Galli potuere inter Germanos antiquitus habitaſſe, vt tamen Rhenum nec eundo, nec redeundo, ſuperauerint.

II. Quicquid eſt, nihil placet ſtabilire, ſed aliis permittere, vt rationum contendant pondera, vtrumque Germanis velint antiquos Heluetios adſerere, an eos Gallis relinquere, ipſi iudicent. Sane perquam diu habitatis hiſce regionibus conſtat, eos demum tranſiiſſe Rhenum, & proximis terris *Rhenum inter, Iuramque montem, & lacum Lemanum, Rhodanumque amnem*, inſediſſe. Quando id ſit factum, quæue fuerit aut primæ huius, aut ſi mauis ſecundæ, transgreſſionis cauſa? ſcriptorum memorauit nemo. Certe tamen, rem licet ſilentibus auctoribus, iam ante Cimbrorum aduentum in Gallias ibi Heluetios egiſſe, vel inde patet, quod vnus alterque eorum pagus in propinqui belli contra Romanos in Galliis adminiſtrati ſocietatem venerit. Probatur etiam Ariouiſti Gallica expeditione, iam ante Cæſaris Gallica bella diuerſam nationem in his noſtris terrarum habitaſſe ſpatiis. Niſi enim his in locis Ariouiſtus cum ſuis reſediſſet, vix Sequanos putarim eius fuiſſe imploraturos auxilium. De cauſa tranſitionis non magis hiſtoria habet dicere, vtrum expulſi Heluetii Rhenum migrauerint, an ſpe lautiores in Gallia impetrandi ſedes ſolum verterint? Prius placeret affirmare, ſi Gallicum Heluetiorum genus probatum foret. Tum enim veriſimile futurum erat, Gallicam gentem a Germanis bello

Abitus Heluetiorum & eius cauſa atque tempus.

Int. C N. Sec. II. circiter.

petitam, armisque de ſedibus priſcis depulſam eſſe. Si Germani erunt Heluetii, alteram ſtabilierim cauſam. Semper enim Germani lautiorum regionum fuere auidi, & præſertim propinquæ inhiarunt Galliæ. Suadet etiam Heluetiorum apud Dionem conſilium reuertendi in priſcam terram, non vi armisque fuiſſe eos profligatos; tunc enim reuerſioni locus relictus non foret: ſed ſponte potius ſua occupaſſe cis Rhenum commodiores agros. Poſtquam abiere ex Germania Heluetii, eorum nullum manſit in his partibus veſtigium, niſi *Heluetiorum deſerta*, quæ ad ſeptentrionale Abnobæ montis latus quæſieris, Ptolemæo celebrata, reputaueris (*k*).

Germaniæ occidentalis pars auſtralis.

III. Ea-

(*k*) Nouas Heluetiorum ſedes infra in Belgica cernemus. In Cimbrico bello fuiſſe trium Heluetiorum pagorum, *Ambronum, Tigurinorum, Tuginorum*que, validiſſimas manus, diſcimus ex CAESARE *Lib. I. Cap. XII.* STRABONE *Lib. IV. & VII.* FLORO *Lib. III. Cap. III.* & aliis auctoribus. Sed fuiſſe iam tum, quum ſe Cimbris adiungerent, in Gallico Heluetios ſolo, id ſuadet; quod demum ad Cimbros in Galliam excurrentes acceſſere, & quod, tribus eorum pagis fuſis, vix videatur ſatis animi aut virium reliquis, ad nouam expeditionem mox ſuſcipiendam, ſuperfuiſſe. Quod de Germanorum perpetua libidine nouas occupandi ſedes dicimus ex Cerialis ad Treueros & Lingonas eſt oratione apud TACITVM *Hiſtor. Lib. IV. Cap. LXXIII. An vos, inquit, cariores Ciuili, Batauisque, & Transrhenanis gentibus, creditis, quam maioribus eorum patres auique veſtri fuerunt? Eadem ſemper cauſa Germanis transſcendendi in Gallias, libido, atque auaritia, & mutandæ ſedis amor: vt, relictis paludibus & ſolitudinibus ſuis, fecundiſſimum hoc ſolum, vosque ipſos, poſſiderent. Ceterum libertas & ſpecioſa nomina prætexuntur. nec quisquam alienum ſeruitium, & dominationem, ſibi concupiuit, vt non eadem iſta vocabula vſurparet. Heluetiorum deſerti* vnus meminit PTOLEMAEVS, & illud circa Nicri Danubiique fontes conſtituit. ἡ τῶν Ἐλουητίων ἔρημος, μέχρι τῶν εἰρημένων Ἀλπείων ὀρέων. *Heluetiorum deſertum vsque ad dicta Alpium iuga.* Alpes hic deſignari, quæ a Danubii & Nicri fontibus in orientem verſus, iuxta læuam Danubii ripam porrectæ, etiam nunc vulgo dicuntur incolis *die Alben*; iam ſupra id declarauimus, cum de Germaniæ montibus ageremus. A ſeptentrionibus ergo harum Alpium fuere PTOLEMAEI *deſerta Heluetiorum:* nam a ſeptentrionibus PTOLEMAEVS illo loco ad meridiem adſcendens primum ad deſerta illa, mox ad Alpes, venit. Et errant proinde, qui Martianas ſiluas, vulgo *den Schwartzwald*, quæ diuerſum in latus porriguntur, & male deſerta vocatæ forent, de illis PTOLEMAEI ſolitudinibus interpretantur.

Digitized by Google

..ntii. III. Eadem vero regionum, quas ſupra definiuimus, ſpatia ſtatim poſt diſceſſum Heluetiorum *GERMANOS* occupaſſe conſtat. Tanta quippe Germanorum erat vbertas generisque fœcunditas, vt nunquam vaſta ſufficeret iis continendis patria, nedum in patria tam latos agros incultos diu deſertosque reliquiſſent. Ex his deinde partibus Ariouiſtum, Germanorum regem, a Sequanis inuitatum Rhenum transgreſſum eſſe, multaque ſuorum millia transduxiſſe, Cæſar memorat. Et populum eius iamdudum ante Transrhenanam tenuiſſe prouinciam, quam ipſe nouam cis Rhenum quæreret, perquam ſimul eſt probabile. Quinam vero iſte Germanicus populus, cui Ariouiſtus præfuit, quem procul dubio alii ante illum reges gubernarunt, quique in Heluetiorum ſucceſſit locum, fuerit; non parum quidem eſt opinabile, vt tamen verum rationibus probe ſubductis quodammodo liceat proſpicere. In Ariouiſti copiis primi *Harudes*, deinde *Marcomanni*, poſtea *Tribocci*, *Vangiones*, *Nemetes*, continuo *Seduſii*, poſtremo *Sueui*, quo Cæſari nomine Catti veniunt, memorantur. Non Cattorum Ariouiſtum fuiſſe regem, & populi inſtituta, & pagorum, quibus Naſua & Cimberius fratres præfuere, ad Rhenum iter, declarant; &, quod res exſtitit, auxilia fuiſſe Sueuorum copias euincunt. Tribocci, Vangiones, Nemetes, iam egere ante Ariouiſtum cis Rhenum, quo rurſus probatur auxiliorum tantum eos fuiſſe loco, & minime iis Ariouiſtum imperaſſe. Reliqui itaque manent Harudes, Marcomanni, Seduſii, quorum regem fuiſſe Ariouiſtum, fiet veri admodum ſimile. Ipſe primum Ariouiſtus Marcomannos & Seduſios videtur transduxiſſe Rhenum, & orſus eſſe cum ipſis bellum contra Aeduos. Harudum deinde millia hominum XXIV. ad eum aduentaſſe, quibus & ipſis, vt ceteris, locum ac ſedes parauerit; argumento eſt idoneo, cum prioribus hoſce Ariouiſti imperium agnouiſſe. Adde cognitos Marcomannorum, Harudumque mores ſuadere, vt

Qui ſecundi poſt H. luetios in eisdem terris habitarint, curate veſtigatur.

An. V. C. I. LXXX. Ante C. N. LXXI.

Digitized by Google

Germaniæ occidentalis pars auſtralis.

ipſorum potiſſimum Ariouiſtus rex fuerit. Non æque vicinæ Germanicæ ciuitates regii patientes fuere nominis, ac Marcomanni; quibus poſt Ariouiſtum Maroboduus, poſt hunc alii reges, imperarunt. Quodſi autem ſatis eſt probatum, fuiſſe Ariouiſtum illarum regem gentium; cum ſane, quod oſtendimus, ſit neceſſe, eum aduerſam hanc Rheni ripam, de qua inquirimus, non procul a Sequanis cum ſuis coluiſſe: ſimul tum erit veriſimillimum, non alias Germanicas ciuitates deſertos ab Heluetiis agros occupaſſe & habitaſſe, quam aliquoties laudatos

Marcomanni, Harudes, Seduſii, noui regionis incolæ;

MARCOMANNOS, HARVDES atque SEDVSIOS. (*l*).

IV. Primum de nomine *MARCOMANNORVM* non hic inepta ſit coniectura, ex pluribus gentibus, præſertim Sueuis Transalbinis, coloniam delectam quondam ad hunc Germaniæ limitem defendendum, poſtquam diſcesſisſent inde Heluetii, concesſiſſe; ex eoque animo ſumtum deinceps cognomentum. Arbitrer etiam idem adnomen de propriis Marcomannorum in hiſce agris tacite teſtari ſedibus. Cui limiti muniendo deſtinati fuere milites; vere nimirum omnes Germani milites fuere: ii ſane Rhenum inſederint & Danubium, vtrumque Galliæ Rhætiisque prætextum limitem. Ad Nicrum vsque porrectam Marcomannnorum fuiſſe ſtationem, non aliunde coniicitur, quam quod inter tres ciuitates, quæ priſcas Heluetiorum ad Moenum vsque regiones occupauerant, Marcomannica fuerat validiſſima. Super Nicrum ad Moenum vsque *SEDVSIOS* quæſierim, quod fuere inter copias primum ab Ariouiſto transductas: propioris id Rheno patriæ argumento. Quod demum extremi *HARVDES* aduen-

tripartito videntur regionem diuiſam habuiſſe.

(*l*) Vide CAESAREM *Bell. Gall. Lib. I. Cap. XXXVI.* ex quo de tempore tranſitionis Ariouiſti in Galliam coniectura capitur. Conf. *Cap. XXXI. XXXVII. XLIV. & LI.* Triboccos, Nemetes, atque Vangiones, iam ante Ariouiſtum in Gallico egiſſe ſolo, infra oſtendetur.

Marcomanni, Harudes, Sedusii.

uentarunt in Galliam, proprius ad Hercynios montes eorum ſtatuerim regionem; rationibus ductus non quidem manifeſto certis, at probabilibus tamen. Quo ſed magis abſtineo a deſignandis ſingularum ciuitatum peculiaribus finibus; qui noui, quantum ſolis iſtiusmodi coniecturis in antiquis rebus ſit tribuendum (*m*).

Eorum expeditiones, cum Ariouiſto.

V. Vt vero parum conſtat, vbi terrarum ante egerint illæ gentes, & an fortaſſis, quod ſuſpicatus ſum, delectæ fuerint ad vacuos inſidendos agros coloniæ; ita certius de earum expeditionibus reliquis ſcitur, auctorum nempe teſtimoniis comprobatis. Primum in Galliam cum Ariouiſto rege eas

(*m*) Interpretari placet *MARCOMANNORVM* nomen de *cuſtodia limitum*; vt ſint dicti *Marcomanni*, *Mark-männer*, quaſi *cuſtodes*, *defenſores*, atque *propugnatores*, *Germaniæ finium*. Fortaſſis ſi Heluetii ſunt a Germanis expulſi, is ipſe exercitus Germanorum, qui illos debellauit, muniendis terminis relictus eſt. Validiorem Marcomannos ceteris populum fuiſſe, & nomen ſuadet, & maxime, quod Maroboduus, reliquorum populorum ſuppreſſis nominibus, Marcomannorum tantum rex vocatur, iſtosque cum pluribus, ἄλλους τε πλείους, in Boiohoemum tranſtuliſſe dicitur. vid. STRABO *Lib VII.* VELLEIVS *Lib. II. Cap. CVIII.* TACITVS *Germ. Cap. XLII* Nec obſtat, quod CAESAR *Lib. I. Cap. LI.* in aciei diſpoſitæ deſcriptione primos Harudes, & altero loco Marcomannos nominauit: ducum enim variæ ſolent rationes eſſe, cur alias atque alias copias collocent in principiis. Sedium tota hæc, quam dedimus, deſignatio coniecturalis eſt; at non improbabilis. CLVVERIVS vero *Germ. Ant. Lib III. Cap. III.* accurate diſpertire iſtis populis regiones, ſed fidenter nimis, conatur. *MARCOMANNIS* tribuit Danubium ad *auſtrum*; Rhenum ad *occidentem*; Nicrum ad *ſeptentriones*; Cocharumque amnem, qui Nicro miſcetur, & Brentium amnem, qui in Danubium excurrit, ad *ortum*. Habuerint adeo *Wurtenbergicum ducatum* totum; *Rhenani Palatinatus* partem inter Rhenum & Nicrum; *Briſigauiam*, & *Sueuiæ ducatus* partem inter fontem Danubii, & amnem Brentium. *SEDVSIIS* adſignat ab *occidente* Rhenum; a *meridie* Nicrum ad Cochari confluentem; ab *ortu* Redonitium & Aeſchium amnes; & a *ſeptentrionibus* Moenum ad Redonitium amnem confluentem: quibus finibus hodieque *Palatinatus Rheni*, & *Franconiæ*, partes ſternuntur. *HARVDES* poſt Marcomannos & Seduſios ad Nariſcorum vsque regionem ponit. Confinium autem Harudum & Nariſcorum a fontibus Moeni ad oppidum Ingolſtadt ducta linea a CLVVERIO conſtituitur: vt Harudes adeo olim complexi ſint *Franconiæ*, ac *Palatinatus ſuperioris*, partes, cum *Norimbergenſi agro*, & *Sueuiæ* quadam portione.

[Margin: uiſto in Galliam,] tranſiuiſſe, ex Cæſare docuimus. Cum & in Gallia ad C & XX millium numerum cum rege agerent, non iam prope mirum, profligatos a Cæſare Heluetios de priſcis ſedibus trans Rhenum repetendis aliquando conſultaſſe: cum tanto enim virorum numero transductæ familiæ facile deſertam prope ab incolis regionem reddidere. [Margin: *Germania occidentalis pars auſtralis.* An. V. C. IↃCLXXX. Ante C.N. LXXI.] Redierunt autem pars ciuitatum magna ad agros ſuos, cum rex Ariouiſtus adminiſtratum cum Cæſare bellum male geſſiſſet. An ſuæ tum calamitati diu ſuperfuerit Ariouiſtus, aut ex accepto, quod Cæſar ſuadere videtur, vulnere mox perierit? [Margin: An. V.C. IↃCXCV. Ant. C N. LVI.] conjecturalis eſt quæſtio; & magis alterum, quod quæritur: an Ariouiſto alius rex ignotus ſucceſſerit, vtrum eius gentes libere ad vsque Marobodui dominatum egerint? Maraboduus certe ex Auguſti aula redux inter ſuos occupauit principatum; idemque deinde, cum propinqua terrerent Romanorum, Rhætias Noricumque petentium, arma, in interiora refugere e re ſua exiſtimans, nouas eis perſuaſit ſedes. [Margin: An. V. C. IↃCCXXXIX. Ant. C. N. XIII.] Incincti Hercyniæ ſiluæ campi a Maroboduo ſunt delecti, e quibus pelleret Boios, [Margin: & duce Maroboduo in Boiohoemum; vbi Seduſiorum Harudumque] & in quos excitam ſedibus ſuis gentem ſuam transferret. Tum occupata Boiohoemo, id regioni iam cum illis temporibus nomen fuit, obliterata ſunt Seduſiorum Harudumque nomina, Marcomannorum ſola gloria illuſtrata. (*n*) De reliquo

noſtra

(*n*) Expeditionis Marcomannicæ in Gallias hiſtoria habetur in CAESARE *B. G. Lib. I. Cap. XXXI.* ſeqq. in PLVTARCHI *Vita Cæſ.* in DIONE *Lib. XXXVIII.* qui vero Cæſaris victoriam non admodum extollit laudibus; & in FLORO *Lib. III. Cap. X.* Ariouiſti fugam trans Rhenum CAESAR *Cap. LIII.* memorat: *Ariouiſtus naviculam deligatam ad ripam nactus ea profugit.* Sed *Lib. V. Cap XXIX. magno eſſe,* ait, *Germanis dolorem Ariouiſti mortem, & ſuperiores noſtras victorias.* Plures putant ergo, paulo poſt in Germania Ariouiſtum, ſiue ex vulnere, ſiue ex moerore, obiiſſe. Quidam legunt *fortem*: ſed vulgarem probo lectionem. Credimusne enim, ſi vixiſſet vltra, adeo omnem deſpondiſſe animum Ariouiſtum, vt nunquam vlciſci veteres iniurias eſſet conatus? Poſt Ariouiſtum præter Maroboduum rex alius omnino ignotus eſt. Hunc & eius in Boiohoemum expeditionem optime VELLEIVS & STRABO deſcribunt. Ille *Lib. II. Cap. CVIII. Nihil,* inquit, *erat iam in Germania, quod vinci poſſet præter gentem Marcomannorum; quæ Maroboduo duce excita ſedibus ſuis, atque in interiora refugiens, incinctos Her-*

Digitized by Google

noſtra iterum regio, quam adhuc ſpectamus, a ſuis noue deſerta habitatoribus primis patuit occupantibus. nomina auditi deſierunt.

VI. Dubiæ tum poſſeſſionis hoc ſolum MIXTVM HOMINVM GENVS, ex Gallis leviſſimum quemque, & inopia audacem, inuaſiſſe ſcribit Tacitus. Quid Germanos, præter intutam vicinitatem, deterruerit, quo minus in vacuam atque caducam poſſeſſionem ipſi inuolauerint? video nihil: nec iudico, vtrum Tacitus Gallorum generali nomine Germanos etiam deſignauerit? Mea eſt opinatio, fortaſſis

Tertii regionis habitatores Galli;

ciniæ ſilua campos incolebat. - - - Marobodus genere nobilis, corpore prævalens, animo ferox, natione magis, quam ratione, barbarus, non tumultuarium, neque fortuitum, neque mobilem, ſed ex voluntate parentium conſtantem, inter ſuos occupauit principatum, & certum imperium, vimque regiam complexus animo, ſtatuit, auocata procul a Romanis gente ſua, eo progredi, vbi, cum propter potentiora arma refugiſſet, ſua faceret potentiſſima. Occupatis igitur, quos prædiximus, locis, finitimos omnes aut bello domuit, aut conditionibus iuris ſui fecit. STRABO *Lib. VII.* poſtquam nominaſſet Βοϊαίμον; *Boiohoemum* vocat VELLEIUS *Cap. CIX.* addito: *id regioni, quam incolebat Maroboduus, nomen, eſt, hac addit;* εἰς ὃν ἐκεῖνος τόπον, ἄλλους τε μετανέστησε πλείους, καὶ δὴ τοὺς ὁμοεθνεῖς ἑαυτῷ Μαρκομάννους. ἐπέστη γὰρ τοῖς πράγμασι, οὗτος ἐξ ἰδιώτου, μετὰ τὴν ἐκ Ῥώμης ἐπάνοδον. νέος γὰρ ἦν ἐνθάδε, καὶ εὐεργετεῖτο ὑπὸ τοῦ Σεβαστοῦ. ἐπανελθὼν δὲ ἐδυνάστευσε, καὶ κατεκτήσατο, πρὸς οἷς εἶπον, Λουγίους, τὸ μέγα ἔθνος, καὶ Ζούμους, καὶ Γούτωνας, καὶ Μουγίλωνας καὶ Σιδίνους, καὶ τῶν Σοήβων αὐτῶν μέγα ἔθνος Σέμνωνας. *In quam regionem tum alios complures ille tranſtulit, tum populareis ſuos Marcomannos, occupauit namque dominationem priuatus, poſtquam Roma rediſſet: vbi iuuenis vixerat, & beneficiis ab Auguſto affectus fuerat. Reuerſus autem regnauit; ſubiecitque ſibi, præter iam dictos, Lugiorum magnam gentem, Zumos, Gutonas, Mugilones, Sidinos, & ex ipſis Sueuis magnum populum Semnones.* Tempus, quo Marcomannos Maroboduus duxit in Boiohoemum, ex VELLEIO coniicimus, qui propter potentiora Maroboduum arma refugiſſe dicit; vnde eſt opinio, cum Rhæti Noricique vincerentur, Maraboduum vicina metuiſſe arma. Quidam in Morauia ante Marcomannos conſtitiſſe, quam in Boiohoemum conceſſerint, arbitrati ſunt. His vero integra eſt CAESARIS, atque VELLEII, contraria hiſtoria. Quomodo Marcomanni ex Morauia in Gallias ducti? qui Maroboduus procul a Romanis ſuam gentem auocauit, ſi in Boiohoemum eam duxit, propinquiorem tunc Romanis prouinciam, quam erat Morauia. Ergo ab Rheno, quod Rhætia vinci cœpiſſet, in Boiohoemum abiit, vbi procul a Romanis, nam nondum Noricum Romanis tum parebat, ſua fecit arma, quod ait VELLEIVS, potentiſſima.

inter quos cum aliis maxime videntur Boii exſules fuiſſe.

Germaniæ occidentalis pars auſtralis.

taſſis *Boios* exſules, & egenos, adeoque audaces inopia, conceſſiſſe cum aliis in eorum agros, a quibus ſuis ipſi fuere expulſi. Nemo nimirum nouit, quo abierit valida natio: & ab imperio, non a ſedibus, eam eſſe depulſam, qui Marcomannorum ceterarumque ciuitatum conſiderauit magnitudinem, crediderit nemo. Interim nec diſſenſerim, ſi qui *Rauracos*, *Sequanos*, *Heluetios*que, trans Rhenum migraſſe, incultos occupatum agros, ſtatuerint; quæ ſaltem gentes illi fuerint alii, cum quibus Boios vacuam videri inſediſſe regionem, modo monui. Boios non eſſe nominatos, vt hoc adiiciam dictis, non id valde meam conuellit coniecturam. Cum enim aliquo eos profugiſſe ſit neceſſe, nec id indictum ab auctoribus inueniamus, quid mirum videtur, hoc eos loco transmiſſos eſſe ſilentio? cum fortaſſis eorum tantummodo pars hanc fugæ viam elegerit, nec ſoli, ſed cum Gallis aliis, quorum non minus nomina Tacitus ſiluit, veniſſe exiſtimentur in illam poſſeſſionem (*o*).

VII. Ce-

(*o*) Dicit TACITVS *Germ. Cap. XXIX. Non numerauerim inter Germaniæ populos, quanquam trans Rhenum Danubiumque conſederint, eos, qui Decumates agros exercent. Leuiſſimus quiſque Gallorum, & inopia audax, dubiæ poſſeſſionis ſolum occupauere. Mox limite acto, promotisque præſidiis, ſinus imperii & pars prouinciæ habentur. Vltra hos Catti initium ſedis ab Hercynio ſaltu inchoant.* Primum ex his probe conſideratis patet, Heluetiorum ſedes, quas Marcomanni deinceps inſedere, hic *GALLIS* tribui: vt fruſtra adeo RHENANVS, aliique ſint interpretes ſoliciti, vbi hanc Gallorum regionem, & an ad inferiorem Rhenum, Friſiorumque paludes, vtrum alio in tractu, eum conſtituerint? Clare dicit TACITVS: vltra hos Gallos Cattos agere: diſerte vocat ſinum imperii; & Danubium Rhenumque coniungit; vt nemo non ſenſum TACITI facile agnouerit. Poſſe illos Gallos recte a TACITO trans Rhenum Danubiumque ſimul poni, Geographiæ perito, quicquid LIPSIVS contra ſenſerit, nulli eſt dubium; cum ſaltem TACITVM in Italia hiſtoriam ſcribentem reſpexerit. Quid ſit, *decumates agros exercere?* commode ad TACITVM LIPSIVS expoſuit; vt modo ea eius opinio mutetur, qua cenſuit, milites ex his agris decumas ſoluiſſe: cum non milites, ſed Galli, dubii ſoli poſſeſſores, promotis præſidiis ad ſoluendas decumas fuerint adſtricti. Eosdem Gallos STRABONEM *Lib. VII.* intelligere certum videtur, dum dicit: *Προσάρκτια μὲν οὖν ἐστι τῷ Ἴστρῳ τὰ πέραν τοῦ Ῥήνου καὶ τῆς Κελτικῆς. ταῦτα δ' ἐστὶ τά τε Γαλατικὰ ἔθνη, καὶ τὰ Γερμανικὰ μέχρι Βασταρ-*

Mixtum hominum genus.

VII. Cetera terras haſce Romanorum dominatio, quam Marcomanni reformidauerant, paulo poſt eorum abitum oppreſſiſſe videtur. Qui nempe vagi conuenæ, mixtæque gentes, inopes præterea & calamitoſæ, ſuſtinendæ Romanæ vi, cui Galliæ ceſſerant, Rhætiæ, Noricumque, propinquæ prouinciæ, exſtitiſſe pares? quin potius ipſos ſe dedidiſſe Romanis, eorumque in fide & clientela maiorem ſperaſſe ſecuritatem, exiſtimarim. Actum tum Romani imperii limitem, Tacitus gloriatur; promotisque præſidiis ſinum imperii & partem prouinciæ hanc regionem eſſe habitam: ipſos & incolas decumates agros exercuiſſe. Si quando tum maxime, quaſi in prouincia, vrbes & caſtella a Romanis eſſe condita adſeuerauerim. Poſtquam enim Alemannicum hic ſurrexit nomen, nunquam tanti fuere Romanorum victoriæ, vt libere in hoſtico verſari, arcesque exſtruere, potuerint. Demus ita, reparatas deinde aliquoties veteres eſſe munitiones, ſaltem primum eas poſitas non alio, quam hoc, tempore firmiter contenderim. Non ante vero aut ab Heluetiis, aut a Marcomannis, iuſtas vrbes eſſe locatas, qui vnquam veterum Germanorum morem ex auctoribus accepit, ipſe colliget (*p*.)

Tunc regio pars prouinciæ facta eſt, & plurimis vrbibus atque caſtellis frequentata.

IIX. Vrbium arciumue earum, quas boni auctores memorarunt, pars ſitum habent parum controuerſum, nominaque antiqua quædam hodieque illis locis ſitæ vrbes imitantur; pars finibus parum deſignatis poſitæ, admodum eruditorum inge-

Controuerſa poſitio vrbium atque arcium quarundam.

rum. Ab Iſtro ſeptentriones ſpectant, quæ ſita ſunt vltra Rhenum & Galliam; vt ſunt Gallicæ gentes, ac Germanicæ, ad Baſtarnas vsque. Quod de Boiis diſſeruimus, totum opinabile eſt. VELSERVS *in Rebus Boic. Lib. II. fol. LXI.* Boios de regno deiectos, non regione depulſos, eſſe, arbitratus eſt: ſed minime eruditis ſententiam probauit.

(*p*) Ex TACITO hæc iam omnia clara ſunt. Vrbes a Romanis eo æuo, cum hæc regio pars haberetur prouinciæ, locatas eſſe, parum quiſpiam dubitauerit. Heluetiis quidem CAESAR *Lib. I. Cap. V.* adſignat oppida duodecim: ſed non conſtat, trans etiam Rhenum quasdam ab iis conditas eſſe vrbes; imo, ſi condidiſſent aliquas vrbes, *Marcomannorum conſuetudo tectum non ſubeundi,* ſecundum CAESAREM *B. G. Lib. I. Cap XXXVI.* haud dubie excidium oppidorum attuliſſet.

rundam Romanarum. ingenia exercuerunt. Ex his *Lupodunum* eſt Auſonii, quod vir quidam eruditus quam plurimis argumentis Nicri prope confluentis dextræ ripæ vindicare conatus, raram doctorum adprobationem & adſenſum meruit: cum omnia doceant manifeſto, non procul ab Argentaria vrbe, propeque Danubii fontes, antiquum fuiſſe ſitum Lupodunum. Eſt ex iisdem *Traiani caſtellum*, eius adpellatum nomine; quod in ſolo Alemannico, aut tum potius adhuc Gallico, Traianum condidiſſe, dudumque deiectum & vaſtatum Iulianum deinceps tumultuario ſtudio reparaſſe, memoriæ prodidit Ammianus. Et plurimi quidem negant iſtud caſtellum in hoc ſolo quærendum eſſe, atque in Tauno monte ſuper veſtigia præſidii Druſiani & Germaniciani eſſe poſitum, contendunt; vt prorſus tamen ſint fruſtra, & ditioni, ripæ ſiniſtræ Moeni adſitæ, illud omnino relinquere cogantur, licet nemo vltra verum iſtius arcis ſitum valeat oſtendere (*q*). Porro eſt poſitionis non minus *Germaniæ occidentalis pars auſtralis.*

(*q*) FREHERVS *in Palatinis Orig.* & in eo *libro*, quem priuatim *de Lupoduno* conſcripſit, nomen hoc de *Ladenburg* oppido interpretatus eſt, multisque argumentis, ſed quæ omnia CLVVERIVS *Germ. Ant. Lib. III. Cap. IV.* copioſe confutauit, ſuam probare ſententiam eſt conatus. Fauet autem CLVVERIO ipſe AVSONIVS *Moſella Verſ. 423.*

Hoſtibus exactis Nicrum ſuper & Lupodunum,
Et fontem Latiis ignotum annalibus Hiſtri:

& illius tuetur opinionem, qua contra FREHERVM *Lupodunum* monſtrat in vico arceque *Lupff*, VII millibus paſſuum ab fonte Danubii verſus occidentem diſſita. Quid enim attinuit, victorias Gratiani de Alemannis ad Argentuariam, & trans Rhenum circa Nicri Danubiique fontes, partas narrando, Lupodunum nominaſſe, C circiter millibus paſſuum ab Argentuaria, totidemque ab fonte Danubii, diſſitum; ſi ſaltem Ladeburgum eſto verum Lupodunum? Non vero ea expeditione, ad quam reſpexit AVSONIVS, Gratianum ad inferiorem Nicrum, nedum ad confluentem eum cum Rheno, acceſſiſſe, clare teſtatur AMMIANVS *Lib. XXXI. Cap. X.* vbi illam deſcribit expeditionem & victoriam. Quæ difficultates omnes abeunt, ſi *Lupff* caſtrum, cui & nomen *Lupoduni* elegantius quam Ladenburg vrbi conuenit, Lupodunum AVSONII interpretamur. De *Traiani caſtello*, a *Juliano* reparato, lis eſt CLVVERIO *Cap. VII.* cum aliis eruditis viris. CLVVERIVS idem caſtellum a Druſo poſitum, a Germanico inſtauratum, rurſumque a Traiano reſtitutum, & ab Juliano reparatum, exiſtimat; quærendumque eſſe in Tauno monte. Vid. TACITVS *Ann. I. Cap. LVI. Ann. XII. Cap. XXVIII.* Sed

Nixtum munimum quu.

minus dubiæ *Valentiniani caſtellum*, quod magno ille impenſoque labore contra Nicri fluminis rapiditatem olim defendit: nec, & hoc loco plurima ſilentio diſſimulante Ammiano, quidquam proficiunt, qui ad confluentes Rheni atque Nicri iſtud munimentum quæſiere; cum magis diuerſæ Nicri ripæ dicta ab Ammiano conuenia nt, quam confluentibus. Denique quaſdam notas arcium a Romanis in noſtris, quos ſpectamus, agris quondam exſtructarum paſſim adparere, nemo diffitebitur, cui exempla cognita ſunt. Attamen & in iis confeſtim deſinet quæuis induſtria, cum fruſtra ſit longa ſepulta obliuione, & quorum nulla vsquam exſtat memoria, protrahere ad lucem & declarare (*r*).

ex AMMIANO, qui Traiani caſtellum a Juliano reparatum oſtendit, errationem CLVVERII cum alii oſtenderunt, tum præſertim CELLARIVS, inſigne Fridericianæ noſtræ quondam decus, declarauit *Geogr. Ant. Tomo I. Lib. II. Cap. V. pag. 475.* AMMIANVS *Lib. XVII. Cap. I.* tradit; *poſt Argentoraterſem pugnam* Julianum *Magontiacum petiſſe, ac flumine pontibus conſtratis transmiſſo, occupaſſe terras hoſtiles, & noctu nauigiis modicis & velocibus octingentos impoſuiſſe milites, qui ſurſum verſum decurſo egreſſi, quidquid inuenire potuerint, ferro violarent. Hanc rem perculiſſe animos Germanorum, vt trans Moenum nomine fluuium, ad opitulandum ſuis neceſſitudinibus aduolarent. Emenſa æſtimatione decimi lapidis, cum prope ſiluam veniſſent ſqualore tenebrarum horrendam, obſtructis ſemitis obiecto robore & ilicibus inciſis; gradi cauti retro conſtituerunt. Et dum nullus obſiſteret, munimentum, quod in Alemannorum ſolo conditum Traianus ſuo nomine voluit adpellari, dudum violentius oppugnatum, tumultuario ſtudio reparatum eſt.* Quibus rite expenſis nemo poteſt, quin contra CLVVERIVM ſentiat, & in ſiniſtra ripa Moeni caſtellum Traiani quærat. Putamus & enim, transmiſſurum fuiſſe illud AMMIANVM ſilentium, ſi idem iam olim Druſus & Germanicus condidiſſent caſtellum?

(*r*) *Valentiniani caſtellum* deſcribit AMMIANVS *Lib. XXVIII. Cap. II. Cum reputaret* (Valentinianus) *munimentum celſum & tutum, quod ipſe a primis fundarat auſpiciis, præterlabente Nicro nomine fluuio, paulatim ſubuerti poſſe vndarum pulſu immani, meatum ipſum aliorſum vertere cogitauit: & quaſi is artificibus, peritis aquariæ rei, copioſaque militis manu, arduum eſt opus adgreſſus. Per multos enim dies compaginatæ formæ e roboribus, coniectæque in alueum, fixis refixisque aliquotiens prope ingentibus ſtilis, fluctibus erectis confundebantur, auulſæque vi gurgitis interrumpebantur. Vicit tamen Imperatoris vehementior cura, & morigeri militis labor, mento tenus dum operaretur, ſæpe demerſi: tandemque, non ſine quorundam diſcrimine, caſtra præſidiaria, inquietudine vrgentis amnis*

Vrbes atque caſtella certioris ſitus; ad Rhenum;

Germaniæ occidentalis pars auſtralis.

IX. Quæ vero loca communiter eruditi confirmant interpretando, quorſum ſingula pertineant, maximam partem ad Rhenum Danubium atque Nicrum fluuios inueniuntur. Ad Rhenum *Budoris* villa apud Ptolemæum eſt; eiusque nominis reliquiæ in quodam oppido hodieque ſpectantur. *Mons Briſiacus* legitur apud Antoninum, & vetus munimentum haud dubie clariſſimæ vrbi, quæ iam eſt, diuerſaque proximis abhinc bellis fata vidit, adnomen initiaque dedit. Ex Imperii etiam Notitia, quæ *Briſigauos milites* memorat, videtur liquere, propinquam vrbi ditionem iam olim apud Romanos *Briſigauiæ* nomine notatam eſſe. *Vtuntæ* ſupra Briſiacum montem locus nominatus fuerit, cum Antonini iter ſecundo flumine Vtuntis Briſiacum montem ducat. *Sanctio* Ammiani oppidum ex aduerſo Rauricorum agri exſtitit; indeque in præſenti oppido ſimilis nominis, & ſitum, & vocabulum, veteris Sanctionis facile agnoueris (*s*). Danubii, Nicrique, flumi-

exemta, nunc valida ſunt. Multi hoc caſtellum de oppido *Manheim*, quod eſt ad Rheni Nicrique confluentes, interpretati ſunt. Cum vero AMMIANVS ſileat confluentes Rhenum & Nicrum, quod vtique facturus non videbatur, ſi prope eos conditum fuiſſet caſtrum; quod & nihil ſit in AMMIANO, quod non æque aliis Nicri ripis conuenire poſſit: ſaltem idoneis argumentis illa auctorum opinio deſtituitur. FREHERVS *in Palat orig.* plura Romanarum arcium veſtigia in illa, quam Nicer abluit, regione curioſa admodum opera inueſtigauit: eis autem percenſendis operam collocare nolumus.

(*s*) *Budorgis* apud PTOLEMAEVM *Lib. II. Cap. XI.* ex CLVVERII interpretatione eſt *Buriach*, in *Badenſi* territorio, haud procul Durlaco. MENSO ALTINGIVS *in* PTOLEMAEI *tabulæ expoſitione*, monſtrat *Budorgim* ex PTOLEMAEI numeris trans Viadum locari, & claro Sileſiæ oppido, *Oppeln* haud male conuenire: prorſus adeo hic a CLVVERII alienus ſententia, vt fere in omni vrbium a PTOLEMAEO indicatarum reliqua poſitione. *Mons Briſiacus* bis in *Itineribus* ANTONINI nominatur;

Rauracis -	*Viſontione*
Artalbino XVIII.	*Velatuduro XXII.*
Vruncis XXII.	*Gramata. XIX.*
MonteBriſiacoXXIII.	*Larga. XXV.*
Helueto XXVIII.	*Vtirentis XVIII.*
Argentorato. XXIX.	*MonteBluſiacoXXIV.*
	Helueto XX.
	Argentorato XXX

Hodie, quod nemo dubitat, eſt oppidum, apud dextram Rheni ripam monti rotundo impoſitum, vulgari vocabulo *Briſach*. In NOTITIA *Imperii, de auxiliis Palatinis LXV. Magiſtri peditum præſentalis per Occidentem,* occurrunt *Briſigaui ſeniores*, & *Briſigaui iuniores*. PANCIROLLVS ait,

Mixtum minum [illegible]

fluminum itinera primum olim *Lentium* illuſtrauit, a quo Lentienſes, Alemannorum ille celebris pagus, adpellati fuere; & cuius hodieque ſitum & vocabulum vicus quidam in Danubii ripa haud longe ab eius ortu oſtendit. *Samulocœnin* Tabula, & *Alcimœnin*, eodem terrarum tractu Ptolemæus, citauit; ignarumque eſt, vtrum vocabulum magis minusque correctum ſit. Ipſe locus celebris nunc oppidi, quod vulgo *Vlma* vocatur, ſitui ex iudicio eruditorum conuenit. *Flauias aras* inter Brigobannam & Samulocœnin medias Tabula, itemque inter Alcimœnin & fontes Danubii medio loco Ptolemæus, conſtituit; cui poſitioni ex coniecturis doctorum *Auracum* Sueuiæ oppidum creditur reſpondere. Ad Nicrum denique *Solicinium*, prope quem locum inſigni Valentinianus contra Alemannos victoria eſt potitus, repereris: etenim cum ſitu caſtrenſe iter ab Ammiano deſcriptum, & cum nomine

ad Danubium;

ad Nicrum;

 mine

Briſigauos eſſe Germaniæ populos inter Heluetios & Sueuos, quorum metropolis eſt Friburgum: idque recte de poſtera ætate. Non videtur tamen improbabile, antiquo iam æuo regioni, in qua Mons Briſiacus eſt, *Briſigauiæ* nomen fuiſſe; vt inde militum Briſigauorum nomen ſit acceptum; niſi iis copiis nomen id inditum, quæ in præſidio Montis Briſiaci fuerunt, non quæ ex Briſigauia fuerunt oriundæ. *Vturtæ*, hodie vicus *Zunzen*, inter Baſileam & Briſacum medio fere itinere, putantur eſſe; nominique vici vetus vocabulum, quod ex *Vruncis*, & *Vtirentis*, recte CLVVERIVS integritati reſtituit, reſpondet, & rem præcipue itinerum probant numeri. *Sanctio* eſt apud AMMIANVM *Lib. XXI. Cap III Didicit* (Julianus) *Alamannos a pago Vadomarii exorſos: vnde nihil poſt illum fœdus ſperabatur incommodum, vaſtare confines Ratiis tractus: nihilque ſinere intentatum manus prædatorias fuſius discurrentes. Quodne diſſimulatum rediuiuas bellorum materias excitaret; Libinonem quendam Comitem cum Celtis & Petulantibus miſit hiemantibus ſecum, negotium, ut poſcebat ratio, correcturum. Qui cum mature prope oppidum Sanctionem veniſſet, longe viſus a barbaris, qui iam certamina meditantes ſeſe per valles abdiderant.* Eſſe oppidum *Seckingen*, in dextra ripa Rheni ex aduerſa Raurici agri ſitum, inde eruditi conſtituunt; quod doceat AMMIANVS, Vadomarii regnum contra Rauracos fuiſſe ſitum, & quod conſueuerint plerumque Romani apud Auguſtam Rauracorum Rhenum tranſire.

Germaniæ occidentalis pars auſtralis.

mine nomen oppidi ad Nicrum, adprime putatur conuenire (*t*).

Romanæ ditionis & vrbium modo conſideratarum fata.

X. Præterea vrbes atque caſtella, quæ ſpectauimus, donec Romani ſinus imperii & prouinciæ pars hæc tellus haberetur, ſatis frequentata eſſe exiſtimauerim. Quam autem primum euerſa hic Romana dominatione ad Germanicam ciuitatem regio rediiſſet, dirutas eſſe munitiones, deſertas ab incolis, aut omnino vaſtatas, vrbes ex Germanorum ingenio facile collegerim. Vſi interim ſunt Romani nominibus, locaque deſignarunt, & quoties fortuna ferret, arces reædificando, renouandoque veteres colonias, & deducendo nouas, priſcam tentarunt prouinciæ formam. Quam aſt leue breueque gaudium Romani fuerit populi, perque barbaros, quod Romanis formidoloſiſſimum nomen exſtitit, continuo illicoque interclusum, alio loco vetus noſtri populi hiſtoria exponet. Nos indicatam modo quartam viciſſitudinem atque mutationem, quam inter Rhenum recentemque Danubium interſita habuit regio, iam perſequi properamus.

Quartam regionis

XI. Excidit igitur Roma nondum bis centum annorum pos-

(*t*) *Lentium* vetus CLVVERIVS interpretatur de vico *Leitz*, in ripa Danubii infra oppidum *Friding* ſito. Pagus Alemannorum *Lentienſis* valde AMMIANO celebratus eſt; ſed eum infra vide. Ἀλκιμοεννὶς, *Alcimoennis* apud PTOLEMAEVM, a CLVVERIO accipitur pro *Samulocoeni* in tabula; cuius hæ rationes;

Vindomiſſa
Tanedone VIII.
Juliomago XIIII.
Brigobanne XI.
Aris Flauis XII.
Samulocoenis XIIII.
Grinarione XXII.
Clarenna XII.

Vlmam notari vtroque nomine plerique contendunt. Contra ALTINGIVS, ad PTOLEMAEI tabulam, incidere oſtendit PTOLEMAEI numeros in locum *Altmul*, pone quem fluuius cognominis miſceatur Danubio. *Aras* autem *Flauias*, quæ a PTOLEMAEO Βωμοὶ Φλαούιοι nuncupantur, idem declarat, adprime *Vlmæ* vrbis ſitui conuenire: & ſic æque commode itinerum conſpirare rationes. CLVVERIO *Aurach* placet de Flauiis aris interpretari. *Solicinium* bis memorat AMMIANVS *Lib XXVII. Cap. X.* & *Lib. XXX. Cap. VII.* Quibus perſpectis AMMIANI locis decreuit CLVVERIVS, oppidum ad Nicrum amnem *Sultz*, fortaſſis olim *Sultzen* dictum, vetus omnino referre Solicinium.

Digitized by Google

[Al]emanni. poſſeſſione, quam habuerat, prouinciæ. Tempus amiſſæ ditionis, quantumuis ſilentibus ſcriptoribus, illud deſignarim, quo Marco Antonino imperante, pauloque ante, Germanicæ trans Danubium gentes ad Romani imperii communem oppugnationem conſpirauerant. Tum maxime vaſtata hæc, quam vſque huc obtinuerant Romani, prouincia; tum dirutæ vrbes & exciſæ, quas in finibus exſtruxerant: tum denique credo Romanæ clientelæ aut vi armisque expulſæ, aut ad victores Germanos metu traductæ ſunt. Populos nouos horum agrorum colonos varii generis, præcipue tamen Sueuici, exſtitiſſe coniicio. Cum enim omnes Germanicæ ciuitates, & eas inter Sueuicæ potiſſimum gentes, commune adminiſtraſſent bellum, adeoque communibus armis prouinciam occupaſſent; Sueuis quidem videntur potiores ceſſiſſe agri, vt tamen nec reliquis nationibus occupationis potuerint inuideri præmia. Ex hoc promiſcuo varioque nouorum incolarum genere adſumtum iudico & acceptum nomen nouum

An. CLXVI.

Viciſſitudinem magna Germ. gentium; conſpiratio Antoninæo æuo dedit.

Alemanni noui incolæ.

ALEMANNORVM;

quod paulo poſt eam ætatem auditum, plurimisque gloriæ inſignibus confeſtim deinde præ omnibus prioribus huius regionis habitatoribus illuſtratum eſt (*u*).

XII. Plu-

(*u*) Vt a Sueuica coniuratione contra Romanos, initia amiſſæ Romanorum trans Rhenum, recentemque Danubium, poſſeſſionis, nouique conditi Alemannici fœderis, capiamus, ſuadent IVL. CAPITOLINVS, EVTROPIVS, & PAVLVS OROSIVS. Prior *in Vita Antonini Cap. XXII. Gentes omnes,* inquit, *ab Illyrici limite vsque Galliam conſpirauerant, vt Marcomanni, Nariſci, Hermunduri, & Quadi, Sueui, Sarmatæ, Latringes, & Buri: hi aliique cum Victoualis, Soſibes, Sicobotes, Rhoxolani, Baſtarnæ, Alani, Peucini, Coſtoboci.* EVTROPIVS *Lib VIII. Cap. VI.* de Antonino ait: *Bellum Marcomannicum confecit: quod cum his Quadi, Vandali, Sarmatæ, Sueui, atque omnis barbaria commouerat.* OROSIUS *Lib. VII. Cap XV. Cum inſurrexiſſent gentes immanitate barbaræ, multitudine innumerabiles, hoc eſt, Marcomanni, Quadi, Vandali, Sarmatæ, Sueui, atque omnis pene Germania,*

Inueſtigatio nominis eorum; XII. Plurima ſunt, quæ de illis Alemannis hoc loco merentur accuratius inquiri; nomen inquam, genus, ætas, fines, pagique. Adpellati ſunt *ALEMANNI* a diuerſis auctoribus *Allemanni*, *Alamanni*, *Alemani*, & *Alambani*; quolibet diuerſe Germanicam haud dubie vocem ad latinæ græcæque linguæ formam flectente. A *Lemano* eos *lacu* nominatos eſſe, quibusdam, ſed minus apte commodeque, cum primo tempore minime regionem, in qua ille eſt lacus, coluerint, viſum eſt. Non magis vero rem tetigere, qui *Lemannum* ſeu *Almonam*, fluuium, qui in eorum finibus intrauit Danubium, interpretati ſunt cognomentum dediſſe Alemannis. Magis enim cum hiſtoria conuenit Aſinii Quadrati, quam Agathias memorat, interpretatio, ortum eſſe vocabulum, quod *conuenæ ex variis ciuitatibus* fuerint *Alemanni*; quam vt mereantur aliorum audiri coniectationes. Vocari eosdem Alemannos modo *Germanos*, modo *Sueuos*; id genus eorum originemque teſtatur. Germaniæ occidentalis pars auſtralis. itemque generis; Quippe, quod ſupra teſtati ſumus, ex Germanis conuenæ Alemanni fuere, adeoque vere Germani; qui clientelis Romanorum Gallicis oppreſſis tutam ſibi prouinciæ pararunt poſſeſſionem. Errant proinde, multumque veræ eius temporis hiſtoriæ neglectione labuntur, qui in Gallicis noſtræ regionis colonis ipſos paſſim quæſiere Alemannos. Mirum & eſt, quam hi ſe torqueant, quidue in bonis moliantur auctoribus, cum Sueuorum nuncupationem Alemannis ceſſiſſe repererint: quam alii menda ſuſpicentur librariorum; alii præiudicatam auctorum incuſent opinionem, cetera. Melius nos Sueuicam habemus adpellationem, Sueuicæ contra Romanos conſpirationis probe gnari; nec ignari, eam demum veram propriamque Alemannicæ ciuitatis, Rhe-

Licet enim Antoninus pluries vicerit Marcomannos, & ſocias gentes, ab eo tamen æuo trans Rhenum Romana non vltra potuit conſiſtere dominatio: ſed Germanis ceſſit victoribus, quæ adhuc prouinciæ pars habita erat. Paulo etiam poſt ſemper Germani coluiſſe ad recentem leguntur Danubium: donec omnino Alemannicum iisdem in regionibus conſurgeret nomen.

Digitized by Google

Lemanni. Rhenum inter recentemque ortæ Danubium, eſſe originem (*x*).

XIII. De-

(*x*) Plurimum repereris *ALEMANNORVM* nomen. *Alamannos* vocant EVTROPIVS, AMMIANVS, VICTOR, ſemper fere. Græcis ſunt Ἀλαμανοὶ, &, qua voce DIO vtitur, Ἀλαμβανοί. A *Lemano lacu* male Alemannorum nomen a quibusdam deriuatur. Vid. LAMBECIVS *Biblioth. Cæſ. Lib. II. Cap. VI.* Nequeo hoc loco ſilentio præterire ingentem, qui in *Introductionem ad medium æuum* irrepſit, errorem, per quem *auctor pag. 155.* probabile eſſe, vt lacus *Lemanus* ab *Alemannis* demum nomen acceperit, arbitratus eſt; ſuæque adeo certus ſententiæ, notauit CELLARIVM, quod in *Galliæ tabula* nomen lacui addiderit, cum iſtud ſoli medio æuo fuerit cognitum. Euoluiſſet modo CAESAREM *Bell. Gall. Lib. I. Cap. II.* vbi is, *Vndique*, ait, *loci natura Heluetii continentur; vna ex parte flumine Rheno latiſſimo atque altiſſimo, qui agrum Heluetium a Germanis diuidit; altera ex parte monte Jura altiſſimo, qui eſt inter Sequanos & Heluetios; tertia,* LACV LEMANO, *& flumine Rhodano, qui prouinciam noſtram ab Heluetiis diuidit.* Et ſane facile ab iniquo abſtinuiſſet iudicio; contra quod modeſte defendere beatum meum, & poſt fata venerandum, præceptorem CELLARIVM hoc loco viſum eſt. De fluuio *Almona* ſupra dictum eſt. IS. PONTANVS *Orig. Franc. Lib. II. Cap. II.* non improbabile ſibi videri ait, ab illo flumine natum Alemannorum nomen eſſe. Probamus ASINIVM QVADRATVM, ad quem AGATHIAS *Lib. I. Hiſt.* prouocauit. Οἱ δὲ Ἀλεμανοὶ, ὥγε χρὴ Ἀσινίῳ Κουαδράτῳ ἕπεσθαι, ἀνδρὶ Ἰταλιώτῃ, καὶ τὰ Γερμανικὰ ἐς τὸ ἀκριβὲς ἀναγεγραμμένῳ, ξυνήλυδές εἰσιν ἄνθρωποι, καὶ μιγάδες. καὶ τοῦτο δύναται αὐτοῖς ἡ ἐπωνυμία. *Alemanni autem, ſi Aſinium Quadratum ſequi licet, hominem Italum, & qui res Germanicas accurate conſcripſit, conuenæ ſunt, & miſcellanei homines: quod & adpellatio eorum lingua indicat.* Nempe *All* omnem ſignificat, & *Mann* hominem: vnde vocabulum factum *die Allmänner*, ſiue *die Allemannen*, quaſi dicas *multitudinem hominum vndique collectam.* CLVVERIVS *Cap. IV.* eosdem *Gallos*, quos ante vidimus, pro *Alemannis* accipit; ideoque TACITI deſcriptionem; *leuiſſimus quisque Gallorum, & inopia audax, dubiæ poſſeſſionis ſolum occupauere:* commode ait in ASINII quadrare nominis Alemannorum expoſitionem. Summum illum noſtræ veteris geographiæ auctorem paſſim plures ſequuti ſunt, ſed cum duce per non leuem lapſi ſunt errorem. Nititur eo CLVVERIVS argumento, quod Germanos ab Alemannis diſtinxerint veteres ſcriptores. FL. VOPISCVS *in Probo Cap. XII. Teſtes Germani & Alemanni, longe a Rheni ſubmoti littoribus.* EVSTATHIVS in DIONYSIVM ALEX. ait; Τοὺς Γερμανοὺς, οἷς οἱ Ἀλαμανοὶ πρόσχωροι, λευκὰ λέγει φῦλα. *Germanos, quibus Alamani ſunt contermini, candidas ait eſſe gentes.* STEPHANVS *in Geogr. Lexico:* Ἀλαμανοὶ, ἔθνος Γερμανοῖς πρόσχωρον. *Alemanni gens eſt Germanis finitima.* Sed, quam præcipuum, quod mox videbimus, argu-

Germania occidentalis pars auſtralis.

nec non veræ ætatis:

XIII. Detegemus autem commode fontem erroris, quo inducti quidam cum Gallis noſtros Alemannos commiſcuerunt, dum porro iam in certam horum inquiremus ætatem. Scilicet ſunt nonnulli arbitrati, Aſinium Quadra-
tum,

mentum eius prorſus eſt vitioſum, tam hoc, quod ex iſtis auctorum teſtimoniis petiit, leue eſt & infirmum. VOPISCVS ita dicit: *Teſtes Franci inuiis ſtrati paludibus; teſtes Germani & Alemanni, longe a Rheni ſubmoti littoribus.* Num ergo & *Franci* non ſunt *Germani*, quia diſtincti ab eis Germani nominantur? Sed adde, eundem VOPISCVM, vbi Alemannicas clades *Cap. XIII. XIV. XV.* memorat, ſemper Germanos eos, & prouinciam ipſam vocare *Germaniam.* Adde ſolennem eſſe panegyricorum veterum formulam, vt a *Germanis Francos* diſtinguant, & ab iisdem *Alemannos:* quod vtrumque nomen iam foret magis illuſtratum, quam vt modo communi adpellatione, quæ complectebatur minores gentes, comprehenderetur. Nunc vero vnum atque alterum audi teſtimonium ſcriptorum, qui diſerte *Alemannos Germanos* vocarunt. DIO *Lib. LXXVIII.* in Caracallæ rebus geſtis ait: Ἐπολέμησε καὶ πρὸς Κέννους Κελτικὸν ἔθνος. *Bellum etiam geſſit aduerſum Cennos, Celticam gentem.* Cennos vocari DIONI, qui VICTORI, eiusdem victoriæ ſcriptori, ſunt Alemanni, nemo dubitat; cum maxime excerpta DIONIS, ab HENR VALESIO edita, diſerte in eiusdem expeditionis Caracallæ deſcriptione, γυναῖκες τῶν Ἀλαμβανῶν, *mulieres Alambanorum,* & earum virtutem, memorent: ſed nec vltra quiſpiam de eo ambigit, Κελτικὸν ἔθνος, pro *Germanica gente* a DIONE accipi. VOPISCVS *in Proculo* dicit: *Alemannos, qui tunc adhuc Germani dicebantur, non ſine gloria ſplendore contriuit.* Nempe poſtea proprio nomine dicti Alemanni, cum mereri videretur nomen, vt eximerentur communi Germanorum nomine. MAMERTINVS *Paneg. Maximiani Cap. IX. Ingreſſus eſt, inquit, nuper illam, quæ Rætis eſt obiecta, Germaniam.* At quæ erat illis obiecta regio, niſi Alemannia? Horum ſimilia plura præſto ſunt teſtimonia; ſed non iis cauſa indiget. *SVEVOS* paſſim *Alemannos* dictos eſſe, accepimus iam olim ex AVSONIO *Epigr. III. IV. & Edyll. VIII. Verſ. 29.* cui poëta alius CLAVDIANVS, perſæpe Sueuorum vocabulo, vt Alemannos notaret, vſus, conſentit. PAVLVS DIACONVS *Lib. III. Cap. XVIII de geſtis Longob. Iſte,* ait, *ex Suauorum,* hoc eſt, *Alemannorum, gente oriundus.* Et idem *Lib II Cap. XV.* dixerat: *Inter hanc* (Liguriam) *& Suauiam, hoc eſt, Alemannorum patriam, quæ verſus ſeptentrionem eſt poſita, duæ prouinciæ, id eſt, Rhætia prima & ſecunda, inter Alpes conſiſtunt.* Ex ſequentis æui ſcriptoribus plurima liceret teſtimonia colligere, ſi iis videretur opus eſſe. CLVVERIVS *Germ. Ant. L. III Cap. IV. & XXVIII.* errorem auctorum poëticamque licentiam, hic incuſat: ſed prorſus cum reliquis interpretibus fruſtra eſt. Quanto ſed commodius nos illos auctores explicamus, quibus Sueuica Alemannorum origo clariſſime modo perſpecta eſt.

Digitized by Google

lemanni. tum, veræ nominis Alemannorum notationis interpretem, adhuc ante Strabonem floruiſſe, a quo quippe in diuerſo fuerit laudatus argumento. Hæc ſi ætas Aſinii fuerit, ſane nomen Alemannorum in ipſum Auguſti incideret ſeculum: qui enim potuiſſet Aſinius res ſcribens Germanorum futura quarundam ciuitatum nomina diuinare? Quodſi vero Auguſti iamdum æuo Alemannorum in noſtra regione nomen eſt auditum, fieri profecto non potuerit, quin mixtum illud hominum genus, quod ſtatim poſt Marcomannos in eam immigrauit, Alemannorum cognomentum acceperit. Gallos fuiſſe illos conuenas, Tacitus memorauit; adeoque optimis rationibus Gallicum Alemannorum eſſe probatum genus, illi felices obſcurarum rerum coniectores rati ſibique gratulati ſunt. Quam ſed hi inique ſuas vno ictu proſtratas argumentationes laturi ſint; vno tamen impetu quæuis corruunt, cum veram Aſinii ætatem indicauerimus, & cum ea noſtram conciliauerimus hiſtoriam. Vixit vtique noſter Aſinius Philipporum imperatorum æuo, aut paulo poſtea; namque milliaria Romanæ vrbis fata ſua complexus eſſe hiſtoria, a Suida Stephanoque dicitur: non ante autem milleſimum Roma ætatis impleuit annum, quam cum Philippi imperarent. Strabonis etiam Aſinium *Pollionis* adnomen geſſiſſe, ex aliorum auctorum conſtat teſtimoniis, & illum latina in hiſtoriis vſum eſſe lingua; cum noſter *Quadratus* adpellatus fuerit, & præterea græce hiſtoriam ſcripſerit. Euolue nunc vetera monumenta, rerumque Germanicarum expende ordinem, & habetis iuſtam Alemannorum ætatem, quam ſupra memorauimus. Perſpicies ad vſque Antoninos trans Danubium noſtrum Romanorum valuiſſe dominationem; tunc validiſſima Germanicarum gentium conſpiratione primum eam eſſe impulſam, mox deiectam, fractamque: eaque facta poſt paulo ſurrexiſſe Alemannorum nomen, pri-

vbi de ætate Aſinii Quadrati inquiritur.

An. CLXVII.

moque bello Caracallæ imperatoris ætate eſſe illuſtratum (*y*). *Germaniæ occidentalis pars auſtralis.*

An. CCXV.

Fines Alemannorum primi; XIV. De finibus Alemannicæ ciuitatis meretur adhuc ſciri, eam primitus Marcomannorum Heluetiorumque inſtar *Rheno Danubioque* recenti, & *Moeno* concluſam fuiſſe. Qua quidem adſpexit eorum regio ad orientem, iuuat obſeruare, & ante iam monendum fuiſſet, non ad Hercynios vsque montes

(*y*) CLVVERIVS *Lib. III. Cap. IV.* ingens illud ſuæ ſententiæ addidit firmamentum, Alemannorum nomen Augusti ætati eſſe æquale, quippe ab ASINIO, quem STRABO laudet, memoratum & explicatum; adeoque fruſtra eſſe & errare, qui præter Gallicos conuenas, a TACITO deſcriptos, alios in Alemannico quærant nomine JOH. Is. PONTANVS acerbius, quam virum eruditum modeſtiamque profeſſum decuit, illam CLVVERII hallucinationem caſtigauit, quo nomine ipſe notandus eſt: ſed & laudandus, quod verum optime nobis hac in cauſa reſtituit. Quem nempe STRABO *Lib. IV.* laudat, Rhenum & bina eius oſtia deſcripſiſſe ante ſe, ASINIVS is vtique eſt; non autem POLLIO, cuius item SVETONIVS *in Caſ. Cap. XXX.* mentionem facit, ſed QVADRATVS, æui Alexandri Seueri, aut potius Philippi Arabis, ſcriptor: quem SVIDAS & STEPHANVS BYZANTIVS, voce Ἄνθιον, Romanam memorant hiſtoriam ſcripſiſſe; ille χιλιετηρίδα, hic Ῥωμαϊκὴν χιλιάδα, eius hiſtoriam nuncupatam & inſcriptam eſſe, addens. Euerſo iam præcipuo CLVVERII argumento noſtra ſtat integra & certa ſententia. Antonini æuo, eiectis illis Gallis conuenis, Romanorumque clientibus, Sueuicæ Germanicæque gentes inſederunt illam ad Rhenum recentemque Danubium prouinciam; & fortaſſis iam ea ætate nomen Alemannorum aut ipſi ſumſerunt, aut acceperunt. Id autem non eſt illuſtratum, quam Caracallæ ætate, qui ſimulata Alemannica victoria Alemannici ſumſit nomen. A. VICTOR *Caſ. Cap. XXI.* *Alemannos*, inquit, *gentem populoſam, ex equo mirifice pugnantem, prope Moenum amnem deuicit.* AEL. SPARTIANVS *in Caracalla Cap. X.* *Alemannici nomen adſcripſit, nam Alemannorum gentem deuicerat.* Integriore fide DIO CASSIVS *Lib. LXXVII.* rem exponit. Ἐπολέμησε καὶ πρός τινας Κέννους, Κελτικὸν ἔθνος. & mox poſt eorum fortitudinem enarratam, ὧν μέν τοι ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὸ τῆς νίκης ὄνομα πολλῶν χρημάτων ἀποδόμενοι συνεχώρησαν αὐτῷ ἐς τὴν Γερμανίαν ἀποσωθῆναι. *Bellum quoque geſſit* (Antoninus Caracalla) *aduerſus quoſdam Cennos, gentem Celticam.* - - - - *Quin etiam, victoriæ nomine grandi pecunia ei vendito, permiſerunt,* (modo memorati Cenni) *vt ſaluus in Germaniam* (Ciſrhenanam quam ſemper DIO Germaniam vocat) *ſeſe reciperet.* En prima Alemannorum in antiquitate memoria.

Alemanni. tes eam pertigiſſe, ſed *Hermundurorum* eſſe terminatam *confinio.* Statim poſtquam Harudes cum Marcomannis in Boiohoemum conceſſiſſent, immigraſſe Hermunduros in deſertos ab illis agros nouimus. Nec ergo Gallicani conuenæ, niſi ad recentem Danubium, Rhenumque, & Mœnum, coluerunt, & eo vsque Romani imperii actus limes eſt: nec noui regionis coloni, noſtri Alemanni, cognatæ genti, Hermunduris, ſuas inuiderunt ſedes, ſed Romanam, quæ quantaque erat, prouinciam ſat habuerunt occupaſſe. Et hoc debet ſciri, hanc Romanam, poſteaque Alemannicam, ditionem ab auſtri partibus, vbi Danubii fons a Rheno diſtat, *ad Acronium vsque lacum* & interſitos montes, qui Vindeliciam diuiſerunt, excurriſſe. Iſtis vero primo tempore finibus diſterminata ALEMANNIA, ſiue ALAMANNIA, vtrumque vocabulum apud auctores & in numis legitur; paulo deinceps miris ſe modis explicuit & dilatata eſt. Namque contra ſeptentriones, circiter Alexandri imperatoris posteriores;
æuum, oppreſſis, aut in ſocietatem acceptis, Mattiacis, bona-
An. ccxxxv. que Cattorum agri parte occupata, *ad Loganam* vsque amnem porrigi cœpit: vt tamen in ortum vergens ſuperior Mœni pars, vt ante, Alemannos a Cattis, poſteaque a Burgun-
Sec. IV. & V. dionibus, ſepararet. Ad meridiem Rhætiæ maxima portione, dum labaret Romanum imperium, inſeſſa, nec dum Alemanni partis opibus fuere contenti; ſed tranſito Rheno in finibus Galliæ, quam incurſionibus perſæpe vaſtauerant, Heluetium agrum, Jura monte a Sequanis Rauracisque diuiſum, armis magnam partem occupauerunt, & in eam demum regionem *Alemanniæ* transtulerunt nomen. Eo rerum ſtatu, cum maiora tentarent incrementa, & maxime
An. cccxcix. Primæ cis Rhenum inhiarent Germaniæ, male cum Francis adminiſtrato bello, oppreſſi ſunt; & nouiſſime, antiquis ſe- nouiſſimi.
dibus parteque nouarum relictis, in ſolis Rhætico Heluetioque

 que

Digitized by Google

que agris Francicum iugum aliquandiu tolerare coacti (z).

Germaniæ occidentalis pars auſtralis.

XV. Ra-

(z) De finibus & regionum, quæ hodie habentur, nominibus, ſatis iam dictum eſt. *Orientis* limes ab eo eſt diuerſus, quem quondam Heluetii, & Marcomanni cum Harudibus, habuerunt, quique ad Hercyniam vsque ſiluam, teſte TACITO *Germ. Cap. XXVIII.* pertinuit. Quippe, iterum teſte TACITO *Cap XLI.* eius iam æuo Hermunduri ad Danubium vsque pertigerunt, iisque *ſolis Germanorum non in ripa commercium, ſed penitus, atque in ſplendidiſſima Rhætiæ prouinciæ colonia:* vnde de eorum ſitu liquet, quem minime Alemanni turbaſſe vnquam videntur. CLVVERIVS *Cap XXVIII.* commodas ſequutus coniecturas, Redonitio & Aeſchio amnibus, dein linea ad oppidum *Königsprun*, ac denique Brentio, qui in Danubium euoluitur, ab Alemannis Hermunduros diuidit: quem, ſi libet, ſequi licet, cum ſaltem contra orientem non longe magis Alemanni coluiſſe videantur. *Auſtralis* limes certe Danubius, quod nemo dubitat, exſtitit: ſed, qua oritur Danubius, res dubio non caret, quousque Alemanni & ante eos Galli conuenæ, Marcomannique, coluerint, vbique inter Rhenum & Danubium Rhætia cœperit ad auſtrum explicari. PTOLEMAEVS *Lib II. Cap. XII.* in Rhætiæ ſitu finit Rhætiam *τῇ μεταξὺ τῶν κεφαλῶν τοῦτε Ῥήνου, καὶ τοῦ Δανούβιου ποταμοῦ, linnea, quæ eſt inter capita Rheni atque Danubii.* Hoc cum nequeat admitti, ſed errorem PTOLEMAEI, harum terrarum fere ignari, indicet: ex CAESARE vera ſententia ſtabilienda eſt. Finiti ſunt, inquam, Marcomanni, deinde Galli, primique Alemanni, linea a Danubii capite ad Acronium lacum ducta. CAESAR *Bell. Gall. Lib. I. Cap. I.* de Belgis loquutus ait: *Proximi ſunt Germanis, qui trans Rhenum incolunt, quibus cum continenter bellum gerunt. qua de cauſa Heluetii quoque reliquos Gallos virtute præcedunt; quod fere quotidianis prælüs cum Germanis contendunt, quum aut ſuis finibus eos prohibent, aut ipſi in eorum finibus bellum gerunt.* Et poſtea *Cap XXVIII.* debellatis Heluetiis, inque ſuas ſedes redire iuſſis, *Noluit,* inquit, *eum locum, vnde Heluetii diſceſſerant, vacare, ne propter bonitatem agrorum Germani, qui trans Rhenum incolunt, e ſuis finibus in Heluetiorum fines tranſirent.* Patet inde finitimos Heluetio agro Germanos fuiſſe, quod eſſe non potuit, niſi ab Acronio lacu ad Arolam Rhenumque confluentem, cis quem continuo Rauraci habitarunt: vnde ergo noſtra ſtat firma ſententia, ad Acronium vsque lacum a Danubii capite imputatam viam determinaſſe Rhætiam atque Alemanniam. Nomen regionis *Alemanniæ*, & *Alamanniæ*, crebro occurrit. In numis Conſtantinorum, & aliis, quos in hiſtoria olim cernemus, inſcriptio frequens: ALEMANNIA DEVICTA. EVMENIVS *Paneg. Conſtantio Cap. X. proculcatam Alamanniam*; & MAMERTINVS *Paneg. Juliano Cap. VI. Alamanniam rebellantem* memorat. Trans Moenum Alexandri æuo Alemanniam prolatam eſſe teſtatur HERODIANVS *Lib. VI. Cap. VII. IX. & Lib. VII. Cap. I. & II.* in expedi-

Digitized by Google

Alemanni. XV. Ratio pagorum veteris, quæ trans Rhenum & trans Danubium, Romano more loquor, exſtitit, Alemanniæ explicatu eſt perdifficilis. Memorant auctores, vt ceteram Germaniam, ita Alemanniam præſertim, fuiſſe in pagos diuiſam: non memorant nomina eorum, aut ordinem, niſi vage & promiſcue. Occurrit nomen *IVTHVNGORVM*, qui & *VITHVNGI* ſunt, incolarum pagi ad Danubium ſiti. Memorantur *LENTIENSES* Alemanni, non minus vicini Danubio. *BVCINOBANTIVM* Alemannicus pagus contra Moguntiacum eſt poſitus. Regum etiam nominibus adpellatos diuerſos pagos licet reperire. Fuit *PAGVS* quidam *SVOMARII* regis, qui Rheni ripis vlterioribus adhæſiſſe

Pagorum Alemanniæ veteris inquiſitio.

tionibus Alexandri Seueri & Maximini in Germaniam contra Alemannos ſuſceptis: vbi Magontiaco eductæ copiæ, Rheno transmiſſo, trans Moenum agros depopulati ſunt. Eandem viam multi deinceps imperatores ſequuti ſunt, Julianus præſertim, & Valentinianus; teſte AMMIANO *Lib. XVII. Cap. I.* ibi, *flumine, pontibus conſtratis transmiſſo, occupauere terras hoſtiles*; mox, *Quæ res Germanorum* (erant modo ante Alemanni vocati) *perculit animos, atque deſertis inſidiis, quas per ardua loca & ſalebroſa ſtruxerint noſtris, trans Mœnum nomine fluuium ad opitulandum ſuis neceſſitudinibus auolarunt.* Conf. IDEM *Lib. XVIII. Cap. II. Lib. XXVIII. Cap. V. Lib. XXIX. Cap. IV. Rhætia* iam cœpit a tertio ſeculo ab Alemannis inſideri; & eo ex tempore perpetuis incurſionibus vexata eſt, donec plene poſſideretur. FL. VOPISCVS *in Aureliano Cap. XXXV. Vindelicos obſidione barbarica liberauit. Cap. XLI. Ille Vindelicis iugum barbaricæ ſeruitutis amouit.* OROSIVS *Lib. VII. Cap. XXII* MAMERTINVS *Genethl. Maximiano Cap. V.* EVMENIVS *Paneg. Conſtantio Cap. III.* AMMIANVS *Lib. XV. Cap IV. Lib. XXXI. Cap. X.* In *Germaniam primam* Alemannos, & in *Heluetiam*, plene demum poſt crebros irritos conatus perrupiſſe; teſtes prodeant SIDONIVS APOLLINARIS *in Paneg. Auito ſocero* dicto;

Francus Germanum primum Belgamque ſecundam
Sternebat: Rhenumque ferox Alemanne bibebas
Romanis ripis, & vtroque ſuperbus in agro
Vel ciuis, vel victor, eras.

ISIDORVS *Orig. Lib. IX. Populi habitantes iuxta Lemanum fluuium Alemanni vocantur.* Hic autem ISIDORVS aut Lemanum lacum, aut Limagum amnem cum Arola confluentem, reſpexit. Plura teſtimonia alius dabit locus. Grauiſſima Alemannorum clades deſcribitur a GREGORIO TVRON. *Lib II. Cap. XXX XXXI.* & in plerisque eius temporis chronicis.

ſiſſe dicitur. Per *HORTARII REGNA* Iuliani miles pacatum feciſſe iter ad infeſtorum regum terras ſcribitur. *VADOMARII* porro *PAGVS* contra Rauricos poſitus alicubi nominatur: ceterum de pagorum iuſto numero & reliquis rationibus verbum amplius nullum (*a*).

Germania occidentalis pars auſtralis.

Nouiſſima noſtræ regionis incolatus mutatio.

XVI. Paucis adhuc noſtræ regionis, primum *Heluetica*, deinde *Marcomannica*, continuo maximam partem *Gallicanæ & Romanæ*, atque poſtremum ratione eadem *Alemannica*, nouiſſi-

(*a*) *JVTHVNGI*, *Alamannorum pars, Italicis conterminans tractibus, - - - - Ratias turbulente vaſtabant, adeo, vt etiam oppidorum tentarent obſidia præter ſolitum.* AMMIANVS *Lib. XVII. Cap. VI.* VALESII Edit. *Juthungi* etiam nominantur apud AMBROSIVM *Epiſt. XXVII.* IDATIVM *in Chron.* & DEXIPPVM *in Excerptis de Legation. pr. & p. 10. & 11.* SVIDAS *in* ἰουθοῦγγοι ad Danubium eos, ex veteris auctoris teſtimonio, locauit. *Tabula* PEVTINGERIANA cum Marcomannis eos iungit, & Quadis. *Vithungi* adpellantur in A. VICTORE *Cæſ. Cap. XXXIII,* vti *- - - Alemannorum Vithungi Italiam; Francorum gentes direpta Gallia Hiſpaniam, poſſiderent.* Sunt etiam *Vithungi* dicti apud SIDONIVM *Paneg. VII. Auito verſ. 233.* & in EVMENII *Paneg. Conſtantio. Cap. X.* Sed SIRMONDVS, vetuſtis fretus libris, SIDONIO *Juthungos* reſtituit, & EVMENIO eosdem reddendos cenſuit. *LENTIENSES Alemannicos pagos*, deſcripſit rurſus AMMIANVS *Lib. XV. Cap. IV. & Lib XXXI. Cap. X.* vbi, *Lentienſis Alemannicus populus, tractibus Rhætiarum confinis:* ibique multa de Lentienſibus. Porro *BVCINOBANTIVM* memoria eſt in AMMIANO *Lib. XXIX, Cap. IV.* *Bucinobantibus, quæ contra Moguntiacum gens eſt Alemanna, Regem Fraomarium* (Valentinianus) *ordinauit: quem paulo poſtea, quoniam recens excurſus eundem penitus vaſtauerat pagum, in Britannos tranſlatum poteſtate Tribuni Alamannorum præfecerat numero, multitudine viribusque ea tempeſtate florenti.* Laudantur etiam *Bucinobantes* in NOTITIA *Imperii Orientis, ſub diſpoſ. V Ill. Magiſtri militum præſentalis, in Palatinis auxiliis XVII.* Vid PANCIROLLI *Comm. Cap. XLVI.* SVOMARIVM Regem Alemannorum frequenter laudat AMMIANVS. Eius pagi meminit *Lib. XVIII. Cap. II. Eius pagi Rheni ripis vlterioribus adhærebant.* Et eodem capite alii pagi memorantur. *Per Hortarii regna tranſibat intacta. Vbi vero terras infeſtorum etiam tum tetigit regum.* Et iterum ibidem, *Rex quoque Vadomarius venit, cuius erat domicilium contra Rauracos.* Iterum AMMIANVS *Lib. XVI. Cap. XII. Gundomadi populum, Vadomariique plebem,* nominat: & *Lib. XVII. Cap. X. Hortarii,* inquit, *nomine petendus erat regis alterius pagus.* In varios ergo multosque pagos Alemannam Transrhenanam æuo veteri fuiſſe diuiſam, ſatis conſtat.

Digitized by Google

Alemanni. uiſſimam, quam ante indicauimus, viciſſitudinem & conuerſionem ſpectamus; cum maxime poſt hanc & nomen eius vnum in noſtram ætatem perdurauerit, & vlla vix vltra facta fuerit poſtremi incolatus mutatio. Alemannos, monuimus, inter cetera gloriæ bellicæ incrementa ad occaſum præſertim, & in meridiem, armis ſibi aperuiſſe viam, & militares duxiſſe colonias: a quibus Rhætiæ primum impletæ ſunt, mox & Heluetii agri magna pars inſeſſa eſt. His patratis expeditionibus maxima terrarum ſpatia *ALEMANNIAE* nomen tenuit; Loganam amnem contra ſeptentriones contingens, Sueuiam ad orientem, Rhenum, Iuramque montem, & Lemanum lacum, ad occidentem, & Alpes denique in Auſtri partibus. Illa *SVEVIA* contermina Alemanniæ prouincia, Hermundurorum exſtitit patria, ab Albis Salæque confluentibus inter vtraque fluenta late in Danubium vsque protenta. *Alemannia* de reliquo aliquamdiu ſuam ſeruauit illibatam, minimeque Burgundionum armata tranſitione in Gallias imminutam, magnitudinem; omnibus profecto Germanicis ciuitatibus longe antecellens, ſoliusque Franciæ æmula. Cum autem fortunam in Francico bello experta eſſet aduerſam, multum confeſtim de eius amplitudine imminui cœpit. Perdita eſt libertas, coanguſtata prouincia, partim Francicis colonis in inferiores ad Nicrum, Mœnum, Loganamque, terras, partim pluribus Sueuis Hermunduris in ſuperiores ad Rhenum recentemque Danubium regiones, permittentibus Francis, immigrantibus. Vt demum illæ Francicæ coloniæ non ſatis definienda ætate inferiori Alemanniæ priſcæ parti *FRANCIAE*, ſeu *FRANCONIAE*, gentile dederunt nomen; ita etiam Sueuia, quam ante definiuimus, ſenſim declinare cœpit ad occaſum, & Alemanniam in meridiem deprimere. Tandem cis & trans recentem Rhenum ſubſtitit vetus olimque clariſſimum nomen *ALEMANNIAE*. Eius autem vera propriaque ſedes, licet, quod exiſtimem, non

Sec. IV. & V.

Finium Alemanniæ poſterioris hiſtoria curatius exponitur.

An. CCCCXCIX.

Alemanniæ antiqua primaque regio partim Francis, partim Sueuis Hermunduris cedit;

Germaniæ occidentalis pars auſtralis.

& mox maximam partem nomen Sueuiæ induit.

plane exterminatis Alemannis, ſed iis cum Sueuis tantum permiſtis, mutata & variata veteri adpellatione, nomen communius accepit SVEVIAE: quod ante diu ſæpeque vago & promiſcuo auctorum vſu geſſerat, nunc ſuo ſibi iure plene vindicans. Vltima hæc Sueuia, nam miras *Sueuici* nominis viciſſitudines & ſupra indicauimus, & infra pluribus perſequemur, nusquam cis Rhenum ſtetit; verum relicta, vt diximus, Alemanniæ portione Francis, Nicro ad ſeptentriones, Boioariorum confinio ad orientem, trans Danubium concluſa eſt. Cis deinceps Danubium Sueuia, vt ante Alemannia, explicata, omnem porro Rheni & Brigantini lacus vlteriorem occupauit ripam, donec in Lici amnis ſinuata ortus, eius conſtanti alueo & confluentibus a Boioaria diuideretur (*b*).

XVII.

(*b*) *ALEMANNIAE* ampliſſimi fines, quos habuit ante internecinam cladem, ex dictis ſatis probati ſunt. Romanorum poſterior *SVEVIA*, quam Alemannia contigit ad orientem, cum ab aliis notatur auctoribus, tum præcipue a JORNANDE *de Rebus Get. p. 138. Ed Lindenbr. Danubium congelatum Theodomir, Gothorum rex, cernens, pedeſtrem ducit exercitum; emenſoque Danubio Sueuis improuiſus a tergo adparuit. Nam regio illa Sueuorum ab oriente Baioarios habet, ab occidente Francos, a meridie Burgundiones, a ſeptentrione Thuringos.* Poſt cladem multis finibus Alemanniam mulctatam eſſe, noua præſertim Francia ad Moenum, & ad Nicrum, amnes ſtabilita; infra in noſtris mediæ Germaniæ deſcribendæ conatibus docebimus. Sueuia autem tum magis cum Alemannia miſceri cœpit: ſic, vt tamen obſeruauerim, Alemanniæ nomen cis Rhenum fere ſolum obtinuiſſe; trans Rhenum, vna cum altero Sueuiæ, quod vero exſtitit communius. Sed iam ante etiam, medio prope ſeculo quinto, Sueuos Hermunduros, & Alemannos, arcto fœdere coniunctos egiſſe, & iam tum promiſcue habitare cœpiſſe; didici ex JORNANDE, qui de rebus, Leonis Glyceriique imperatorum ætate, geſtis diſſerens, modo prolatis verbis addidit: *Quibus Sueuis tunc iuncti Alemanni etiam aderant, ipſique Alpes Rhæticas omnino regentes; vnde nonnulla fluenta Danubio influunt, nimio cum ſono vergentia. Hic ergo taliter munito loco Theodemir rex hiemis tempore Gothorum ductauit exercitum; & tam Sueuorum gentem, quam etiam Alemannorum, vtrasque ad inuicem fœderatas, deuicit, vaſtauit, & pene ſubegit.* Et eodem modo VVALAFRIDVS STRABVS, Abbas Augienſis, Ludouici Pii Imperatoris æqualis, *in vitæ S. Galli prologo*, de antiquiore ſtatu Alemanniæ atque Sueuiæ loquitur: *Igitur, quia mixti Alemannis Sueui partem Rhætiæ inter Alpes & Hiſtrum, partemque Galliæ circa Ararim*, (ſic Arolam frequenter eius æui auctores vocarunt) *obſederunt; ab incolis nomen patriæ deriuemus, & Alemanniam*

Digitized by Google

Alemanni. XVII. Noſtra intereſt continuo addere hiſtoriam publici ſtatus populorum, quorum fata variasque ſucceſſiones in locis ad Rhenum, ad Mœnum, atque ad recentem Danubium, hactenus vidimus. Namque & ducimus conſultum, iucundiorum rerum conſideratione macram alioqui minusque gratam geographiam quandoque temperare; & pernecesſarium iudicamus, ante ſingularium ciuitatum proprium ſtatum atque præcipuos mores exponere, quam ad enarranda totius veteris Germaniæ generalia inſtituta nos olim, quod decreuimus, conuertamus. Ad primos proinde noſtri ſoli habitatores, *HELVETIOS*, ſcire attinet, impenſiſſimo eos libertatis amore fuiſſe affectos, vt hac in cauſa ipſis maxime cum Germanis conuenerit. Non ipſis vnquam videtur regis nomen placuiſſe, ſed fuere magiſtratus ex plebe haud dubie ſimul & nobilitate delecti: totam hanc regiminis rationem *ORGETORIGIS* hiſtoria apud Cæſarem comprobante. Fortitudo eorum atque animi magnitudo Cæſare teſte non exſtitit minor illa *MARCOMANNORVM*, qui ſecundi his in terris coluerunt. Cum his ſæpenumero Heluetios congreſſos, non ſolum in ſuis, ſed etiam in illorum finibus, plerumque ſuperaſſe, digno gloriæ bellicæ eſt argumento (*c*). Illi tamen Marcomanni fuere, quos reliqui Galli ingenti

Status publicus

Heluetiorum, a regia poteſtate abhorrentium;

& Marcomannorum,

vel Sueuiam nominemus. Res equidem oppido ſemper obſcura videtur, per quas demum viciſſitudines *Sueuia* cum *Alemannia* plene permiſta, & quaſi confuſa, fuerit. At videtur ſane paulo expeditior, cum ex JORNANDIS mente Sueuos cum Alemannis conſtituimus iam ante Alemannorum ruinam promiſcuas in Rhætia occupasſe ſedes: vt adeo pateat ratio, cur Alemannorum clades Sueuos etiam non leuiter adflixerit. Infra argumentum accipies magis illuminatum.

(*c*) *Orgetorigis* hiſtoriam habet integram CAESAR *Bell. Gall. Lib. I. Cap. II. III. IV.* ibi, *Ea res*, (quod ſuæ ciuitatis imperium Orgetorix obtinere conaretur) *vt eſt Heluetiis per indicium enuntiata, moribus ſuis Orgetorigem ex vinculis cauſam dicere coegerunt. damnatum poenam ſequi oportebat, vt igni cremaretur.* Tantum erat Heluetiis defendendæ libertatis ſtudium! In eodem *Cap. IV. magiſtratuum* mentio fit, vnde popularis regiminis fides eſt. Fortitudinis Heluetiorum prædicationem CAESAR *Cap. I.* & magis in oratione ad milites *Cap. XL.* perſequitur.

genti magnitudine corporum, incredibili virtute, atque exercitatione in armis, eſſe prædicarunt, ſæpeque ſeſe cum illis congreſſos ne vultum quidem atque aciem oculorum ferre potuiſſe. Marcomannis ceterum fœderatisque ciuitatibus reges fuiſſe, eosque maiori præditos imperandi iure, ſatis liquet. An autem hæredibus regnum obtigerit, aut magis ex virtute animique magnitudine ſumſerint reges ſuos Marcomanni? haud facile coniecerim. Sane ex præcipua nobilitate ſumtos eſſe reges, *MAROBODVI* aliorumque docent exempla. Mos viuendi idem duriſſimus, laborum patientia incredibilis, belligerandi denique eadem ratio fuit Marcomannorum, quæ reliquarum Germaniæ gentium: *(d)* vnde de ſingulis partibus generatim alio opere exponendis non viſum eſt hic ſigillatim commentari.

Germaniæ occidentalis pars auſtralis.

regiam poteſtatem ſuſpicientium.

XIIX. Qui

Hos, ibi inquit, *eſſe Germanos, quibus cum ſæpenumero Heluetii congreſſi, non ſolum in ſuis, ſed etiam in illorum finibus, plerumque ſuperaſſent.*

(*d*) CAESAR *Bell. Gall. Lib. I. Cap. XXXIX. Dum paucos dies ad Veſontionem, rei frumentariæ, commeatusque, cauſa, moratur,* (Cæſar) *ex percunctatione noſtrorum, vocibusque Gallorum ac mercatorum, qui ingenti magnitudine corporum Germanos, incredibili virtute atque exercitatione in armis eſſe prædicabant, ſæpenumero ſeſe cum iis congreſſos ne vultum quidem atque aciem oculorum ferre potuiſſe; tantus ſubito timor omnem exercitum occupauit, vt non mediocriter omnium mentes animosque perturbaret.* Reges Marcomannorum fuerunt. *Ariouiſtus* apud CAESAREM *Lib. I. Cap. XXXI. Rex Germanorum* ſimpliciter dicitur. TACITVS *Germ. Cap. XLII Marcomannis Quadisque*, ait, *vsque ad noſtram memoriam reges manserunt ex gente ipſorum, nobile Marobodui & Tudri genus.* Summa illorum regum auctoritas, & ſucceſſio filiorum in parentum locum, cum videtur ex TACITI illo loco, tum maxime ex VELLEIO *Lib. II. Cap. CVIII.* probari. *Maroboduus*, inquit, *non tumultuarium, neque fortuitum, neque mobilem, ſed ex voluntate parentium conſtantem, inter ſuos occupauit principatum & certum imperium.* Si voluntas *parentium* & *ſubditorum* hic eadem eſt, ſane plenum in Marcomannis regnum cernimus; ſi, quod CHARISIO teſte CICERO frequenter fecit, *parentium* voluntatem nominat, quam alii *parentum* voluntatem potius dixiſſent, nouum habemus argumentum, regiæ domus maximam obſeruantiam inter Marcomannos fuiſſe. Aſperitatem cultus & fortitudinem gentis cum ſuperiora docent, tum & id, quod Ariouiſtus rex gloriatur, CAESARIque denunciat, *Cap. XXXVI. Quum vellet, congrederetur: intellecturum, quid inuicti Germani, exercitatiſſimi in armis, qui intra annos XIV. tectum non ſubiiſſent, virtute poſſent.*

Alemanni.

XIIX. Qui *GALLORVM*, quos decumates agros in deſerta a Marcomannis regione exercuiſſe docuimus, publicus fuerit ſtatus, facillimæ patet coniecturæ. In Romanorum non clientela ſolum, ſed & obſequio fuere; eorumque omnino tributa paſſi ſunt. Non hic eſt dubium, Gallorum Rhætorumque inſtar hos noſtros Gallos Romanis eſſe vſos legibus & magiſtratibus. Sed cum iidem, ſcribente Tacito, pars tantum prouinciæ fuerint habiti, coniecturalis eſt quæſtio; an Rhæticæ adiuncti prouinciæ Rhætiarum alterutri præſidi paruerint? vtrum in Gallis numerati ad vnam alteramque Galliarum prouinciam fuerint relati? Rhætiæ videbatur noſtros Gallos vicinitas prouinciæ adſerere, & quod promotis præſidiis ferantur in imperii conceſſiſſe ſinum; qui nusquam magis intelligitur, quam vbi cum Rhætia eſſet regio continens. Poterant & vero inter Gallos haberi reliquos noſtri, quod & eodem eſſent genere orti, & niſi modico fluento non a Gallia ſepararentur. Noſtrum de re obſcura iudicium maneto ſuſpenſum, & cuique integrum, quemue velit præſidem noſtræ regionis rectorem ſtatuere (*e*).

Gallorum in transrhenana prouincia ſtatus.

Cuius prouinciæ pars fuerint? an Rhæticæ, vtrum Gallicanæ?

XIX. *ALEMANNICA* ciuitas, de ea vt iam dicamus, florens opibus & bellica gloria inſignis, non habuit initio ſatisque dein diu Germanicam gentem, cum qua æquari non potuiſſet; plurimas habuit, quibus cunctis laudibus longe antecelleret. Tum ergo Alemannorum exercitatio in armis incredibilis laudata reperitur; iuncta hæc cum ſumma fortitudine, parique cum animi, tum corporis, robore atque magnitudine, ſimul atque cum prudenti reipublicæ cura, & lau-

Alemannicæ ciuitatis laudes.

 dabi-

(*e*) TACITVS *de Germ. Cap. XXIX. Non numerauerim*, inquit, *inter Germaniæ populos, quanquam trans Rhenum Danubiumque conſederint, eos, qui decumates agros exercent. Leviſſimus quisque Gallorum, inopia audax, dubiæ poſſeſſionis ſolum occupauerunt. Mox limite aucto, promotisque præſidiis, ſinus imperii, & pars prouinciæ, habentur.* Dubia licet adhuc res videatur, Rhætiarum tamen præſidis iuriſdictione putem hanc prouinciæ trans Danubium partem fuiſſe contentam.

dabilium virtutum impenſo ſtudio. Rei eorum publicæ hæc tum forma exſtitit; vt haberent *reges* ſeu duces plures, qui vni alteriue pago imperarent. His regibus in bello ſumma tributa eſſe poteſtas videtur, vt tamen pacis tempore nihil de populi libertate regiæ dignitas imminueret. In regum dignationem filios ſucceſſiſſe, conſtat: an id more populi conſtanti, vtrum propter magna parentum merita? non definierim. Proximi regibus dignitatis eminenti gradu fuere, quos *regales* Ammianus adpellauit; regiæ ſtirpis haud dubie principes. Cetera optimatum magna ſeries præcipue *comites* complexa eſt, quos communi Germanorum more Reges ex nobilitate delegerunt. Porro licet plures Alemannorum, omnesque ſuo iure libertateque plena vtentes, pagi eſſent, idem tamen omnium fuit aduerſus Romanos animus, vt libertatem ſuam contra eos non tantum ſtrenue defenderent, ſed & vlciſcerentur iniurias atque fortiter perſequerentur. Cum tamen non tam Romanos odiſſent, quam metuendam eorum ambitionem deteſtarentur, non ſunt veriti, quoties nullum patriæ immineret periculum, ipſis militare Romanis, & ſub eorum ſignis fortitudinis præclara ſpecimina edere (*f*).

Germaniæ occidentalis pars auſtralis.

Status regius,

& optimatum.

Alemanni Romanis ſæpe militarunt.*

XX. Quem

(*f*) Laudum Alemannicæ gentis plenos eſſe auctores, iam ſatis conſtitit. DIO *Lib. LXXVII.* animoſitatem Alemannorum cum Caracalla pugnantium, & *Excerpta illius ab* HENR. VALESIO *edita*, mulierum Alemannicarum virtutem & fortitudinem celebrant. Ἐτόλμησε καὶ πρὸς τινας Κέννους, Κελτικὸν ἔθνος. οὓς λέγεται μετὰ τοσούτου θυμοῦ προσπεσεῖν τοῖς Ῥωμαίοις, ὥστε καὶ τὰ βέλη, οἷς ὑπὸ τῶν Ὀσροηνῶν ἐτιτρώσκοντο, τοῖς στόμασιν ἐκ τῶν σαρκῶν ἀποσπᾶν, ἵνα μὴ τὰς χεῖρας ἀπὸ τῶν σφαγῶν αὐτῶν ἀποδιατρίβωσιν. *Bellum quoque geſſit aduerſus quosdam Cennos, gentem Celticam, quos ferunt tanta ira incitatos in Romanos irruiſſe, vti tela, quibus ab Osroenis vulnerati erant, dentibus euellerent e corporibus, ne interea manus a cædendis Romanis auerterent*, Ὅτι τῶν Χάττων αἱ γυναῖκες καὶ τῶν Ἀλαμβανῶν, οὐ μὴν ὅσαι γε καὶ ἑάλωσαν, δουλοπρεπές τι ὑπέμειναν. Ἀλλὰ πυθομένου τοῦ Ἀντωνίνου πότερόν ποτε πραθῆναι, ἢ φονευθῆναι, βούλονται, τοῦτ' εἵλοντο. Ἔπειτα ἀπεμπωληθεῖσαι πᾶσαι μὲν αὐταὶ ἑαυτὰς, εἰσὶ δὲ αἳ καὶ τὰ παιδία ἀπέκτειναν. *At Cattorum & Alemannorum vxores, & ſi quæ aliæ captæ fuerunt, nihil ſeruile pati ſuſtinuerunt, ſed interrogatæ ab Antonino,* (Caracalla) *num venundari, quam*

Alemanni.

XX. Quem vero vidimus publicæ rei Alemannicæ antiquiorem ſtatum, non parum eum immutatum & denique conuerſum vidit ſerior ætas. Gens inter omnes vna excellens tum eſt proſtrata & fracta, cum maxime appeteret principatum, & eminere præcipue cuperet. More reliquarum ciuitatum vnum regem videntur Alemanni extremo tempore elegiſſe, vt eius conſilio forent ad res magnas gerendas aptiores. Et ſane læta initia, captis Rhætiis, Heluetiisque inſeſſis agris, quæuis optima videbantur polliceri. Aſt longe omnia ſecius; cæſo Alemannorum rege in prœlio, victo profligatoque omni exercitu. Tum continuatis Francicis victoriis adeo oppreſſa eſt atque attenuata Alemannorum vetus gloria, vt inertes ſtultique vocati fuerint, qui ante fortes ſapientesque dicti ſunt: hac infamia & turpitudine ipſorum ſequente calamitoſam ſeruitutem.

Conuerſio ſtatus Alemannorum publici.

Vnus rex.

Ampliata potentia exitium accelerauit,

An. ccccxcix.

& populi vniuerſi ſeruitutem attraxit.

occidi, mallent, hoc præoptarunt: poſtea vero ſub corona vendita cum fuiſſent, non modo omnes ſibi manus attulerunt, ſed quædam etiam filios iugularunt. Equeſtris eorum militia laudatur a Victore *Caſ. Cap. XXI. Alemanni, ſine fine vel modo rem Romanam irrequietis motibus confundentes*, vocantur ab Ammiano *Lib. XXVIII. Cap. V.* addito; *Immanis enim natio, iam inde ab incunabulis primis varietate caſuum imminuta, ita ſæpius adoleſcit, vt fuiſſe longis ſeculis æſtimetur intacta.* Reges plures Alemannorum fuerant ſimul. Vno ordine VII. diuerſos horum regum nominat Ammianus *Lib. XVI. Cap. XII.* Filii videntur in parentum locum ſucceſſiſſe. Ammianus *Lib. XXVII. Cap X. Vithicabium regem, Vadomarii filium*, memorat; & *Lib. XIV. Cap. X. Gundomadum & Vadomarium fratres, Alamannorum reges. Regales* ſæpe meminit Ammianus. *Libro XVI. Cap. XII.* omnis fere ordo principum Alemanniæ oſtenditur, vnde meretur narratio hæc tota exſcribi: *Ductabat autem populos omnes pugnaces & ſæuos Chnodomarius & Serapio, poteſtate excelſiores ante alios reges. - - - - - - Hos ſequebantur poteſtate proximi reges, numero quinque, regalesque decem, & optimatum ſeries magna, armatorumque millia triginta & quinque, ex variis nationibus, partim mercede, partim pacto viciſſitudinis reddendæ, quæſita.* Regalium, ſiue regiæ ſtirpis principum, porro idem Ammianus mentionem facit *Lib. XVII. Cap. XIII. Lib. XVIII. Cap. II.* Ibi, *Hortarius rex nobis antea fœderatus, - - - Reges omnes, & Regales, & Regulos, ad conuiuium corrogatos, retinuit. Lib. XXVII. Cap. X.* Romanis militaſſe Alemannos, teſtis Ammianus *Lib. XXIX. Cap. IV.* Eſt in Notitia *Dignit. Imp. Orientis, ſub diſpoſitione viri ſpectab. Ducis Thebaidos, Cohors nona Alamannorum Burgoſcueri*, id eſt, ex Pancirolli interpretatione, *in vico Seueri, qui ab eo principe nomen habet.*

Germaniæ occidentalis pars auſtralis.

uitutem. Deſiere enim libertatis quondam amantiſſimi Alemanni ſuis viuere iuribus, & Francicis cœpere legibus & magiſtratibus vti. Accepere regis regumque nomine *ducem*, Alemanniæ præfectum, qui belli pacisque quæuis negotia adminiſtrauit. Ipſa multitudo deſuefacta ab armis agros exercere decumates, vt ante Gallica plebs, coacta eſt. De reliquo eadem prope regiminis formula, ſi duram ſeruitutem Alemannis initio impoſitam exceperis, nouiſſimæ *Sueuiæ*, quæ extremæ Alemanniæ, ex priſcis ſuis excitæ ſedibus, & extra Germaniæ limitem conſtitutæ, demum obtigit. Sueui dubio procul Alemannos cum Francis belligerantes adiuuerant; vnde & ipſi videntur ruina Alemannorum quodammodo tacti, & aduerſarum rerum ex parte ſocii facti eſſe. Certe dux Francicus Sueuiæ etiam, plerumque vero cum Alemannia coniunctæ, & promiſcue cognominatæ, datus eſt, eiusque imperio integra prouincia parere iuſſa eſt (*g*).

Formula nouiſſimæ Sueuiæ.

(*g*) EVGIPPIVS *in Vita S. Seuerini Cap. XIX Gibaldum*, ſiue *Gibuldum*, Regem Alemannorum, Seuerino amicum memorat; eumque plures putant illum fuiſſe vnum regem, quem Alemanni, maiora iam conati, ſibi ſumma cum poteſtate præfecerint. Additur ab EVGIPPIO, tunc Alemannos dominatos eſſe cis Rhenum in Argentoratenſi tractu, & in Rhætia inter Licum & Brigantinum lacum. AVENTINVS *Ann. Boi. Lib. III. Cap. I. num VI. Alaricum* regem Alemannorum, ſed ſine teſte, nominat, vt fere alterum Boiorum regem *Adalgerionem*. Cladis acceptæ annus a Chronologis diſputatur; nos communem ſumus ſequuti ſententiam. Poſt cladem pars populi ſe in Theodorici Oſtrogothorum regis clientelam recepit, & pro ea parte ipſe rex Clodouæum deprecatus eſt, & exſtat eius epiſtola apud CASSIODORVM *Lib. II. Ep. XLI.* qua etiam rogat Clodouæum, vt moderate victoria vtatur. Huius partis clientelam poſt XL. annos a Vitige rege eſſe remiſſam, docuit AGATHIAS. Conf. HADR. VALESIVS *Rer. Franc. Lib. VI. ad A. CCCCXCVI. & Lib. VIII. ad Ann.* IↃXXXV. Maior Alemannorum pars ſtatim in Francorum conceſſit poteſtatem, & in formam ſtipendiariæ prouinciæ eſt redacta. Eius formulam infra in æui medii initiis illuſtratis dabimus.

CAPUT

CAPVT III.

OCCIDENTALIS GERMANIAE PARTIS MEDIAE HISTORIA.

I.

VLtra fines omnium harum gentium, quarum memoria eſt explicata, ab antiquiſſimo æuo

CATTI, qui & CHATTI vocantur,

contra ſeptentriones initium ſedis *a Mœno amne & Hercynii ſaltus partibus* inchoarunt. De potentiſſimi populi nomine primum conſtat, eadem prope, quam mox definiemus, regione iſtud perſtitiſſe quam diutiſſime; & demum priori tantum abiecta littera, nam qui *Chatti*, &, quod putatur, *Chaſſi*, fuere adpellati, nunc *Haſſi* nominantur, per mille diſcrimina in noſtrum duraſſe æuum. Cauſam miræ nominis & nationis in inconſtanti, atque, ita vt dixerim, in volatica ſemperque volubili, veteri Germania conſtantiæ atque perpetuitatis indaganti, occurrit animo, laudes Sueuorum Cæſarianas expendere, ſi quam ille idoneam rationem ſuppeditauerint. *Sueuorum gens*, Cæſar ait, *eſt longe maxima & bellicoſiſſima Germanorum omnium. Ii centum pagos habere dicuntur: ex quibus quotannis ſingula millia armatorum, bellandi cauſa, ſuis ex finibus educunt. reliqui domi manent, pro ſe atque illis colunt. Hi rurſus inuicem anno poſt in armis ſunt: illi domi remanent. Sic neque agricultura, neque ratio, neque vſus belli intermittitur.* En cauſa, cur Cattorum gens, ſuis contenta ſedibus, quippe probe cultis, adeoque diligentia culturaque melioribus, non cum reliquis Germanicis ciuitatibus prorſus patrium

Vltra Heluetios Marcomannos, Gallos atque Alemannos, poſt Mœnum Catti coluerunt: de quorum nomine inquiritur.

Digitized by Google

migrauerit ſolum, ſed eductis coloniis veteres tamen maluerit penates colere atque cuſtodire (*b*).

Germaniæ occidentalis pars media.

Cæſaris Sueui ſunt noſtri Catti.

II. Sed Cæſaris Sueuos, inquies, cum noſtris Cattis confers & confundis; quid iſtud rei eſt? Nempe pertinet ad Cattorum nomen porro ſcire, illud Cæſari fuiſſe ignoratum, Cattosque ab eo, & aliis auctoribus, qui Cæſarem ſunt imitati, SVEVOS nominatos eſſe. Rem probat integra Sueuicæ regionis deſcriptio, ita facta a Cæſare, vt non niſi Cattorum ager poſſit intelligi. Idem iter Cæſaris per Vbiorum fines, miſſi ab Vbiis exploratores in Sueuos, delectus a Sueuis pugnæ locus, denique Sueuorum & Cheruſcorum confinium, Baceni ſilua, natiui inſtar muri, diſtinctum, cetera varia, clariſſime oſtendunt. An autem Cæſaris æuo Sueuorum generale nomen ad ipſos Cattos pertinuerit, & demum deinceps voca-

(*b*) TACITVS *Germ. Cap. XXX. & Ann. I. Cap. LV.* ſemper *CATTOS* vocauit. PLINIO *Lib. IV. Cap. XIV. Chatti* ſunt; STRABONI *Lib VII.* χάττοι. ſic & DIONI *Lib. LIV.* PTOLEMAEO *Lib. II. Cap. XI.* χάτται. *Chaſſorum* nomen inde videtur probari poſſe, quod *Chattuarii* ſæpe etiam *Chaſſuarii*, adpellentur; vnde ſimilis vocis Chattorum flexio non improbabili coniectura coostituitur. *Catti* tamen vulgariter nominantur. Vid. MARTIALIS *Lib. VII. Ep. XXIX. Lib. IX. Epigr. XXXVI.* JVL. CAPITOLINVS *in Antonino Phil. Cap. VIII.* EVTROPIVS *Lib. VII. Cap. XV. Catthos* nuncupat addita duplicatæ litteræ T. adſpiratione JVVENALIS *Sat. IV. Verſ. 147.* Nomen *Haſſorum*, quod hodie inſigni genti damus, non valde alienum a priſcis eſt vocabulis. AIMOINVS Francicarum rerum ſcriptor vocauit *Aſſos*; VVITTECHINDVS, Corbeienſis monachus, *Haſſiganos*; ADAMVS BREMENSIS *Haſſones*: vnde demum noſtra nata adpellatio. Illuſtris LEIBNIZIVS *Tom. Rer. Brunsvic. fol. X. not. i.* exiſtimat, *Cattorum* nomen acceptum eſſe a felibus: durare in inferiori Saxonia vocem *Cadden*, quæ *ſecare* notet; adeoque videri Cattos inde nominatos, quod acerrime pro ſuis iuribus contra omnes propugnare, paſſimque obuiam inimicam vim lacerare, & concerpere, conſueuerint. Generalis poſitio Cattorum habetur in TACITO *Cap. XXX. Germ Vltra hos* (nempe Gallos, de quibus dixerat, in quorum deinceps locum Sueuici populi, Alemanni dicti, ſucceſſerant) *Catti initium ſedis ab Hercynio ſaltu inchoant, non ita effuſis ac paluſtribus locis, ut ceteræ ciuitates, in quas Germania pateſcit. durant ſiquidem colles, paulatimque rareſcunt: & Cattos ſuos ſaltus Hercynius proſequitur ſimul atque deponit.* Laudes Sueuorum, quarum partem exſcripſimus, habet CAESAR *Bell. Gall. Lib. IV. Cap. I. & II.*

Digitized by Google

Catti. vocabulum Cattorum fuerit vſu receptum; vtrum negligentia Cæſaris errorem genuerit, eodemque errore & alii auctores poſt Cæſarem capti fuerint, vt Cattos perperam Sueuos adpellauerint? non id hic multis diſputabo, licet prius longe mihi videatur veriſimilius (*i*). Ipſius Cattorum nominis

(*i*) Ipſe CAESAR, qui primus *SVEVORVM* nomine *Cattos* compellauit, ſatis declarat, eos intelligi. *Lib. I. Cap. XXXVII. & LIV.* Sueuorum ad Rhenum pagi, Ariouiſto profecti auxilio, poſt huius cladem reuerſuri in patriam, maxime ab Vbiis adfliguntur. *Lib. IV. Cap. I. II.* ita deſcribuntur Sueui, vt propinqui Rheno, ſolis Vbiis interpoſitis, fuerint, neceſſe ſit: quod niſi in Cattos non quadrat. *Cap. III. Hos*, inquit, de Vbiis ante loquutus, *quum Sueui, multis ſæpe bellis experti, propter amplitudinem grauitatemque ciuitatis, finibus expellere non potuiſſent, tamen vectigales ſibi fecerunt, ac multo humiliores infirmioresque redegerunt. Cap. XIIX. & XIX.* Ponte transmiſſo Cæſar in Sigambros contendit, mox in fines Vbiorum reuerſus, in Sueuos ire cogitauit. *Lib. VI. Cap. IX.* rurſus Cæſar *aditus viasque in Sueuos perquirit. Cap. X. Vbiis imperat, - - - - vt crebros exploratores in Sueuos mittant. - - - - Illi imperata faciunt, &, paucis diebus intermiſſis, referunt: Sueuos omnes, poſteaquam certiores nuntii de exercitu Romanorum venerant, cum omnibus ſuis ſociorumque copiis, quas coëgiſſent, penitus ad extremos fines ſeſe recepiſſe. ſiluam eſſe ibi infinitæ magnitudinis, quæ adpellatur Bacenis: hanc longe introrſus pertinere, & pro natiuo muro obiectam, Cheruſcos a Sueuis, Sueuosque a Cheruſcis, iniuriis incurſionibusque prohibere: ad eius initium ſiluæ Sueuos aduentum Romanorum exſpectare conſtituiſſe.* Nemo iam, qui Cheruſcorum, Vbiorumque, & Sigambrorum, ſedes nouit, dubitabit amplius, ſolos Cattos Cæſarem vbique reſpexiſſe. Fortaſſis tamen, quæ de Sueuis Transalbinis acceperat fama, perperam *Lib. IV. Cap. I. & II.* ſolis Sueuis ſuis, qui Catti erant, attribuit. STRABO *Lib. IV.* auctoritate Cæſaris haud dubie motus, quod demum a Cattis Vbii expulſi eſſent, & horum ab ipſis ſedes occupatæ, ad ipſum Rhenum & vltra monſtrat Sueuos ſuos. Πάντες δ' ὑπέρκεινται τῆς ποταμίας ταύτης οἱ Σύηβοι προσαγορευόμενοι Γερμανοὶ καὶ δυνάμει καὶ πλήθει διαφέροντες τῶν ἄλλων. ὑφ' ὧν οἱ Οὔβιοι ἐξελαυνόμενοι κατέφυγον εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ Ῥήνου νυνί. *Super totam hanc Rheni ripam incolunt Sueui, Germanica natio, reliquis multitudine ac potentia ſuperiores: a quibus Vbii pulſi cis Rhenum confugerunt.* Cattorum tranſitum & ſtragem cis Rhenum ita DIO *Lib. LI.* ſub Auguſto Cæſare memorat. Γάϊος τε Καρίνας τοὺς Σουήβους τὸν Ῥῆνον ἐπὶ πολέμῳ διαβάντας ἀπεώσατο. C. *Carina Sueuos, magno numero Rhenum transgreſſos, profligauerat.* Cattos præſertim cum Cheruſcis atque Sigambris Druſus adflixit; & Cattos cum Sigambris Tiberius in Gallicum ſolum tranſtulit. Sed FLORVS *Lib. IV. Cap. XII.* de Druſo ait; *Inde validiſſimas nationes Cheruſcos, Sueuosque, & Sicambros, pariter adgreſſus eſt:* & SVETONIVS *Vita Auguſti Cap. XXI. Germanos vltra Albim ſubmouit. ex quibus Sueuos & Sicambros, dedenteis ſe, traduxit in Galli-*

minis notationem difficillime conieceris; vt ſcilicet ſunt plurimæ Germanicarum ciuitatum adpellationes, quarum cauſa & occaſio prorſus latet obſcuritate inuoluta temporis. *Germaniæ occidentalis pars media.*

III. Poſt nomen finium hiſtoria meretur accurate exponi. Conſtantes Romanorum æuo Cattorum termini contra ſeptentriones atque ad orientem fuiſſe videntur; ceteros ad occidentem & meridiem non raro mutatos eſſe, nouimus. *Ad ſeptentrionem* Bacenin ſiluam, pro natiuo muro obiectam, prætexuiſſe Cattos, eosque a Cheruſcis iniuriis incurſionibusque prohibuiſſe, Cæſar teſtis eſt: & eadem Taciti eſt ſententia, dum Cheruſcos in latere Cattorum nimiam ac marcentem diu pacem illaceſſitos nutriiſſe, ſcripſit. Stabilis is Cattorum permanſit limes, donec validum Francorum fœdus, cui & Catti & Cheruſci acceſſere, fœderatarum ciuitatum fines paulatim confunderet. Quod enim aliquando a Cattis Cheruſci vincerentur & prope opprimerentur, non id, credo, regionis fines, ſed imperium tantum, ampliauit. *Eoas* regionis partes Sala fluuius præfluxit, isque Cattos Hermundurosque ſeparauit. Vtramque autem nationem flumen gignendo ſale fœcundum vi traxiſſe, argumento eſt, non citima amnis ripa Cattos contentos vlteriorem etiam tentaſſe; ſane enim ſalinæ, de quibus tum acriter eſt certatum, in Hermundurorum fuere partibus. Quæ bellum ſequuta eſt Cattorum clades, an fines regionis coangu-

Catticæ regionis fines,

ad ſeptentrionem;

ad orientem;

am, atque in proximis Rheno agris collocauit. Eiusdem Druſi expeditionem contra Cattos ita canit PEDO ALBINOVANVS *in Conſolatione ad Liuiam:*

Ille genus Sueuos acre, indomitosque Sicambros
Contudit, inque fugam barbara terga dedit.

Et ad Bacenin ſiluam reſpicere, Cattosque intelligere, videtur SENECA *Medea Verſ. 713.*

Lucis Sueui nobiles Hercyniis.

Catti itaque fuere, quos CAESAR, & poſt eum plures, Sueuos adpellare conſuerunt. Conf. CLVVERIVS *Germ. Ant. Lib. III. Cap. V.* qui primus verum ſenſum auctoribus hac in cauſa reſtituit.

Catti. anguſtauerit? non ſatis decerno, nec ſilentibus auctoribus auſim adſerere (*k*). In *auſtri* partibus primo quoque tempore Mœnum amnem Cattos ab Heluetiis, a Marcomannis & Seduſiis, a Gallis deinde conuenis, & poſtremum ab Alemannis, diſterminaſſe, certum eſt. [ad meridiem;] Hercynium iſtic ſaltum ſimul Tacitus adpellat, a quo ſedis initium Catti inchoauerint; qui Cattos deinde, ſane contra ſeptentriones, proſequutus fuerit; quique eos extremum, vbi, ſcilicet nouo nomine notus, Cheruſcos a Cattis incurſionibus prohibuit, depoſuerit. Sed vt ſolam meridiem porro ſpectemus, Probi imperatoris ætate [An. CCLXXVII.] bonam Cattici ad Mœnum agri partem a BVRGVNDIONIBVS eſſe inſeſſam, adeoque hic limites regionis paulum coar-

(*k*) *Bacenis* ſilua limes Cattorum teſte CAESARE *Lib. VI. Cap. X.* vbi ex relatione exploratorum ſcribit; *ſiluam ibi eſſe infinita magnitudinis, qua adpellatur Bacenis: hanc longe introrſus pertinere, & pro natiuo muro obiectam, Cheruſcos a Sueuis, Sueuosque a Cheruſcis, iniuriis incurſionibusque prohibere.* TACITVS *Germ. Cap. XXXVI.* *In latere Chaucorum Cattorumque Cheruſci nimiam ac marcentem diu pacem illaceſſiti nutrierunt.* Intelligit Cattorum aquilonare latus, & Chaucorum auſtrale. Addit de Cheruſcorum clade: *idque iocundius, quam tutius fuit; quia inter impotentes & validos falſo quieſcas: vbi manu agitur, modeſtia ac probitas nomina ſuperioris ſunt. Ita qui olim boni æquique Cheruſci, nunc inertes ac ſtulti vocantur: Cattis victoribus fortuna in ſapientiam ceſſit.* CLVVERIVS, pro ea, qua pollet in limitibus Germaniæ populorum antiquis definiendis, auctoritate, a Sala Albique confluentibus ad oppidum *Ballenſtede* lineam ducit; inde ſiluam iugumque, quod hodie *der Hartz* vocatur, ad vsque oppidum *Wildemann*, conſtituit; vnde noua linea, ad Ambram Viſurgimque confluentem ducta, integrum aquilonare Cattorum latus claudit. Ad *orientem* Cattorum fines Sala diſcluſit. TACITVS *Ann. XIII. Cap. LVII.* *Eadem*, inquit, *æſtate inter Hermunduros Cattosque certatum magno prælio, dum flumen gignendo ſale fecundum, & conterminum, vi trahunt.* Hoc autem flumen omnes vno ore interpretes Salam interpretantur; & conterminum fuiſſe vtrique genti, ſatis id teſtatur, inter vtramque nationem medium fluxiſſe. Poſt cauſas, nempe libidinem cuncta armis agendi, & religionem inſitam, adiicit TACITVS: *Sed bellum Hermunduris proſperum, Cattis exitioſius fuit, quia victores diuerſam aciem Marti ac Mercurio ſacrauere, quo voto equi, viri, cuncta victa, occidioni dantur.* CLVVERIVS a Moeno heic Radiacum flumen, indeque lineam ad Salam, & oppidum ei oppoſitum *Salsfeld*, inde ipſum Salam ad Albim confluentem, Cattis ab oriente tribuit limites.

Germania occidentalis pars media.

coarctatos, Ammianus docet. Haud dubie permittentibus Cattis has temporarias ſedes Burgundiones, in Gallias inuaſuri, occuparunt. Cum enim grauia Burgundionum cum Alemannis bella memorentur, nihil de Cattis prorſus legitur. Meminit etiam Ammianus *terminalium lapidum*, qui Alemannorum & Burgundionum confinia diſtinxerint: finium, quibus Burgundionum agri & Cattici fuerint ſeparati, nulla memoria; quod, puto, hoſpites & amici beneuolentiam alienam noluiſſe videantur in ius vertere. Poſt Burgundionum diſceſſum priſcum Cattorum agri limitem eſſe reſtitutum, & vt ante, ita deinceps, Mœno amne Cattos ad meridiem fuiſſe diſcluſos, arbitror. Aeuo tamen ſeriori coloniis Francicis ad comprimendos Alemannos, vt opinor, adlegatis aucta regione, pars Cattici agri, vt ſemper Catti Francos inter relati ſunt, nomine *FRANCONIAE*, qua Mœno abluitur, cœpit inſigniri; pars eius orientalis, vt vero minime *Haſſorum pagi* compellatio ſileretur, magna *THVRINGIAE* acceſſio exſtitit (*l*).

IV. Quæ

(*l*) Moenum Heluetiis adſignat limitem Tacitvs *Germ. Cap. XXVIII.* Mox *Cap. XXIX.* eos, qui decumates agros exerceant, in illorum locum ponit. Et tum *Cap. XXX. Vltra hos*, inquit, *Catti initium ſedis ab Hercynio ſaltu inchoant, non ita effuſis ac paluſtribus locis, vt cetera ciuitates, in quas Germania pateſcit. durant ſiquidem colles, paulatimque rareſcunt; & Cattos ſuos ſaltus Hercynius proſequitur, ſimul atque deponit.* Nempe, quod mox clarum fiet, infra Heluetios & Gallos vnos nouit Tacitvs Cattos ad Chetuſcos, & ad Vſipios atque Tencteros: nec Vbiis, nec Sigambris, iam traductis, nec etiam Mattiacis, quia Catti & ipſi erant, memoratis. Heic ergo vbique ſiluæ Hercyniæ partes: *der Speſſard* ad Moenum, vnde initium ſedis Catticæ imputari poterat; *der Weſter-Wald*, longo cum Rheno tractu procurrens; *der Thüringer-Wald*, ad ortum Cattos proſequens ſaltus; & demum *der Hartz*, Cattos ſuos proxime deponens. Clvverivs a meridie Cattis tribuit Moenum, a Salæ minoris, quod flumen inter Francofurtum & Magontiacum Moeno miſceatur, (quo quidem ſitu nullum ego Salam in tabulis reperio, ſed bene Salam, longe ſuperius cum Moeno confluentem;) confluentibus, ad Redonitium amnem cum Moeno confluentem. In auſtrali hac Cattorum regione Burgundiones conſedere, quod infra in Burgundionibus docebitur. Nouas ſedes, & bella cum Alemannis, oſtendit Ammianvs *Lib. XVIII. Cap. II.* vbi mentio fit regionis, *cui Capellatii, vel*

Digitized by Google

Catti. IV. Quæ eſt reliqua regionis *ad occidentem* facies plures, quam ceterarum aliqua, mutationes ſubiit. Cæſaris primum æuo Cattorum ager ad Rhenum vsque parua ſui parte pertinuerit. Non enim eorum pagi, quos ad ripam Rheni aduerſam conſediſſe, illi quondam Treuiri Cæſari nuntiarunt, per alius populi terram feciſſe expeditionem videntur. Eodem autem tempore certiorem Rheni ripam poſt Mœnum confluentem ad confluentem Loganam & pene ad Segum amnes Vbii tenuere; iidemque cum ſuccedentibus ad Luppiam Sigambris omne Cattorum occidentale clauſerunt latus. Traductis Vbiis in Rheni citeriorem ripam, ipſi ſtatim Catti deſertos ab iis agros obſediſſe creduntur. Auditum deinde aliquandiu eorum his in finibus nomen eſt, ipſeque Tacitus, cum de Germania commentarium exararet, vltra Gallos, ſuos decumates agros exercentes, ſtatim Cattos initium ſedis inchoaſſe, memorat; nihil Mattiacos, aut quos afferunt quidam, & defendere conantur, Iuhones, quorum tamen nouerat nomina, hic moratus: id firmo argumento, communi adhuc Cattorum adpellatione colonias illas eſſe vſas. Sed mox, *Mattiacorum*, atque, ſi cum aliis cupis, *Iubonum* ſingularibus nominibus frequentatis, Cattica regio ad antiquos rediit limites; parte Vbiorum agri a Mattiacis, proximeque ab Alemannis, parte a Iuhonibus, quod quidam cenſent, occupata. Sigambrorum non minus ex vlteriori Rheni ripa exciſorum ſedes

ad occidentem.

Palas, nomen eſt, vbi terminales lapides Alamannorum & Burgundionum confinia diſtinguebant. Lib. XXVIII Cap. V. ibi, *quod ſalinarum finiumque cauſa Alamannis ſæpe iurgabant.* (Burgundiones.) Reſpicitur vero hic ad æuum, quo Alemanni longe vltra Mœnum ſuam ditionem protulerant. Burgundiones demum in Alemannorum agros tranſiuerunt, & proxime in Galliam: reſtitutis Catticæ regioni priſcis finibus. MAMERTINVS *Genethl. Maximiano Cap. XVII. Burgundiones Alamannorum agros occupauere, ſed ſua quoque clade quæſitos. Alamanni terras amiſere, ſed repetunt.* Conf. OROSIVS *Lib. VII. Cap. XXXII.* &, de ſedibus in Gallia occupatis, CASSIODORVS *in Faſtis*, & PROSPER *in Chronicis, ad An. CCCCVI. & CCCCXIII.* Franconiæ & Thuringiæ initia & fines vide in noſtra mediæ Germaniæ commentatione.

Germania occidentalis pars media.

ſedes Vſipiis atque Tencteris ceſſere: qui ideoque cum Dulgibinis, & ex parte cum Marſis, reliquum occiduum Cattorum latus prætexuere. Cum *FRANCIAE* nomen haſce terras occupaſſet, Bructeri in finibus Mattiacorum, & Chasſuarii vltra Vſipios, coluiſſe memorantur. Poſtremum Francia in Galliam translata, eadem regionum ſpatia *SAXONIAE* nomine eſſe notata, infra declarabimus: qua ideoque vtrumque Cattorum & ad occidentem, & contra ſeptentriones, limitem nouiſſime obtentum fuiſſe patet (*m*).

Vetuſtatis in proprio Cattorum agro monumenta.

V. Ceterum habet Cattorum ager, quem ita definiuimus, vt, minutis transmiſſis diſtinctionibus, modo grandiores probatioresque oſtenderimus terminos; quæ oſtentent canæ vetuſtatis quædam monumenta. Ptolemæus Germaniæ vrbem *Mattiacum* nominat, & per veri eſt ſimile, eandem eſſe, quam Tacitus gentis Cattorum caput, *Mattium*, adpellauit. *Marpurgum* Haſſiæ oppidum, hodieque nobile, vetus illud Mattium referre, & volunt eruditi, nec abhorret a vero eorum ſententia, Eſt & aliud vetus monumentum, ſicubi reperiri poteſt, *Cattorum caſtellum*, quod Druſum exſtruxiſſe Florus memorauit. Hic equidem Viſurgim amnem caſtello muni-

(*m*) CAESARIS æuo Catticam regionem paruo ſui ſpatio ad Rhenum excurriſſe, videtur ſuadere ſummus ille ſcriptor *Lib. I. Cap. XXXVII. & LIV.* Fortaſſis ex Treuerorum aduerſo ad Rhenum pertigerint; quia hi Cæſari nunciarunt, C pagos Sueuorum ad ripam Rheni conſediſſe, & Rhenum tranſire conari. Contra Vbios, Sigambrosque, & mox, his transductis, contra Mattiacos, Juhones, atque ceteras gentes, CLVVERIVS Cattos Ambra finit ad vicum vsque *Dale:* hinc porro montium iugo, quod iuxta oppida *Pirmont, Blomberg, Horen, Oldenbeke, Kleinenberg*, verſus oppidum *Brilon* procurrit; inde linea ad fontem vsque Adranæ; hinc demum noua linea ad ſupra dictum Salæ Moenique confluentem. Transmiſſis ſilentio Vbiis, Sigambrisque, imo & nouis Catticarum coloniarum nominibus, ſolos Cattos TACITVM ad Rhenum nouiſſe, ipſe monſtrat *Cap. XXXII. Germ. Proximi Cattis certum iam aluem Rheni, quique terminus eſſe ſufficiat, Vſipii ac Tencteri colunt.* Bructerorum nouas ab occiduo Cattorum latere infra cernemus. Ceterum complectuntus proprii Cattorum agri *Thuringiam*, qualis hodie eſt, & *Haſſiam* fere totam; omnem *Grubenhagenſem ducatum; epiſcopatus Paderbornenſis* dimidiam partem, Viſurgi adfixam; *abbatiam Fuldenſem; Franconiæ*, *Coburgienſisque ducatus*, portiones,

Catti. munitum ſcripſit. Cum tamen Fuldæ amnis vtrique ripæ inſigne hodieque adiacens oppidum, *Caſſel*, vetus *Caſtelli* imitetur nomen; non ſunt veriti plerique, idem illud caſtellum veterem interpretari Romanorum arcem, & Flori nominis errorem, cum Viſurgin Fuldæ loco nominaret, ſuſpicari. An *Cattimelibocum* quæ arx inſigni ditioni nomen dedit, vetus ſit Cattorum opus, quod cum eorum nomine arcis adpellatio adprime conueniat? non eam ego decidam litem, licet probabilitatem rei ſatis perſpiciam. Quicquid eſt, non in propriis Cattorum, ſed potius Mattiacorum finibus, arx ſita, rectius his conditoribus vindicatur (*n*). *Palas*, ſeu *Capellatium*,

(*n*) In contextu noſtræ commentationis decreuimus certiora modo, aut maxime probabilia, dare: coniecturas liberiores ſemper notæ cum auctoritate certorum coniungent. Conueniet autem non notas haſce negligere, quia poſt ipſam demum commentationem elaboratæ multa, quæ obſcuriora videri poterant, commode illuſtrant & explicant. PTOLEMAEVS *Lib. II. Cap. XI.* habet vrbem *Ματτιακόν*, *Mattiacum.* TACITVS *Ann. I. Cap. LVI. Germanicus - - - expeditum exercitum in Cattos rapit. - - - Sed Cattis adeo improuiſus aduenit, vt, quod imbecillum ætate ac ſexu, ſtatim captum aut trucidatum ſit: iuuentus flumen Adranam nando tramiſerat. - - - Cæſar incenſo Mattio, id genti caput, aperta populatus, vertit ad Rhenum.* Ex conſideratis expeditionis Germanici rationibus, & PTOLEMAEI numeris, *Mattiacum* PTOLEMAEI & TACITI *Mattium* de *Marpurg*, vrbe, plures cum CLVVERIO *Cap. V. & VII.* interpretati ſunt. De *Mattio*, quin *Marpurgo*, quaſi *Matpurg* dicto, initia dederit, vix dubium eſt. At *Mattiacum* PTOLEMAEI ex eius numeris magis eſſe *Alt-Wetter*, Haſſiæ ſuperioris quondam oppidum, iam ſolo æquatum, reſuſcitato tamen in vicinia nomine; contendit & monſtrauit MENSO ALTINGIVS *in Tabulæ Ptolem. expoſitione.* De *Caſtello* in Cattis, quod merito *Caſſel* eſſe dicimus, ita FLORVS *Lib. IV. Cap. XII.* loquitur. *Victor Druſus - - - in tutelam prouinciarum præſidia atque cuſtodias vbique diſpoſuit; per Moſam flumen; per Albim; per Viſurgim. Nam per Rheni quidem ripam, quinquaginta amplius caſtella, direxit.* DIO *Lib. LIV.* ait, condidiſſe Druſum, præter caſtellum ad Luppiæ & Aliſonis confluentes, *ἕτερον ἐν Χάττοις παρ' αὐτῷ τῷ Ῥήνῳ*, *aliud in Chattis apud ipſum Rhenum.* Hoc vero DIONIS Caſtellum potius fuit id, quod in monte Tauno Druſus, & in eius veſtigiis iterum Germanicus, conſtruxit; teſte TACITO *Ann. I. Cap. LVI. & Lib.*

Digitized by Google

Regio Palas, an Cattorum, vtrum Burgundionum?

latium, aut ſi mauis *Palatium*, regio, cuius meminit Ammianus, certe in noſtrorum Cattorum finibus quærenda erit: licet dubitent omnes Cattis nomen hoc adſerere, malintque Burgundionum agros iſta veniſſe nuncupatione. Sane vero, vt vnum hoc moneam, quod plane errant, qui Rheni, quem vocant, *Palatinatum*, in veteri Capellatio perueſtigant; id maiori cum ratione ſtatuunt, qui Cattis commune illud forum atque iudicium, quod nomen regionis indicare videtur, adiudicant: cum & Ammianus nihil omnino memoret, quod magis Burgundionibus, quam Cattis, ditionem adſignet; & præterea tantum a Tacito Cattorum ſolertia atque diſciplinæ cura, quantum ab Ammiano iuſtitia Burgundionum prædicetur (*o*).

Germania occidentalis pars media.

Hiſtoria Cattorum nationis;

VI. Gentis hiſtoriam explicare pergimus, vna oratione complexuri, quæ promiſcue modo memorauimus. Primum Cattos, ſed adhuc Sueuico notas nomine, Ariouiſti bellum aperuit. Ille cum Cæſare bellans Sueuorum accerſiit auxilia, quæ, licet ad Rhenum aduentaſſent, fugato tamen Ariouiſto, nulla re memorabili patrata, domum redierunt. Poſtea

An. V. C. IↃCXCV. Ant. C. N. LVI.

XII. Cap. XXVIII. quam idem noſtrum, quod FLORVS meminit. *Cattimelibocum* a Cattis conditum & adpellatum eſſe, opinio eſt PONTANI *Lib. I. Orig. Franc. Cap. IX.*

(*o*) AMMIANVS *Lib. XVIII. Cap. II.* regionem nominat, *cui Capellatii, vel Palas, nomen eſt, vbi terminales lapides Alamannorum & Burgundionum confinia diſtinguebant.* Erat in Cattis regio, quod tota deſcriptio AMMIANI ſatis oſtendit. Palas haud dubie vetus Germanorum *Palanz*, ſeu *Paltz*, vocabulum refert, & regionem notauit, in quo præcipuum eſſet forum aut palatium. Sane OTFRIDVS *in Euangelio Palatium* vertit *Palinza*; & *Pilati Prætorium, Palinzhus*: vnde nominis notatio ſatis adparere videtur. CLVVERII etiam ſententia *Cap. XXXVI.* probabilis eſt, qua putat loco *Capellatii* ſcribendum eſſe *Palatii*; vt *Palatii* latinum, & *Palas* germanicum, vocabulum recte ſibi inuicem reſponderent. TACITVS *Germ. Cap. XXX.* tantum Cattorum laudat ſolertiam & rationem, vt non videatur improbabile, proprium quoddam iudiciarium forum in ſuis ipſos finibus habuiſſe. Si tamen omnino Burgundionibus dederis illam in Cattis regionem; quod videantur cum Cattis Burgundiones pacem & concordiam coluiſſe: ſaltem & ſic poterant Catti in communis palatii ſocietatem facile admitti.

Catti. An. V. C. ꞁↃCCCVIII. & ꞁↃCC. Ant. C. N. LIII. & LI. — An. LVIII. — Sec. III. — Sec. V.

Poſtea bis a Cæſare, vt Vbios obſidione liberaret, Cattos armis petitos legimus. Nequidquam tamen his territis, Vbios tandem vectigales factos eſſe, ipſe teſtatur Cæſar. Succedente ætate continuis bellis modo a Cattis Romani, modo ab his Catti, petiti ſunt, multaque inuicem damna: nec fere acriorem Cattis, atque animoſiorem, hoſtem Roma experta eſt. Bis Catti cum vicinis ciuitatibus Cheruſcis atque Hermunduris bellum adminiſtraſſe leguntur: illorum victores; ab his victi, grauique affecti clade. Francica deinceps ſocietate illuſtrata, Catti, qui iſti acceſſerant fœderi, præ reliquis bellica clari gloria exſtitere: vnde, cum minus potentium ciuitatum paſſim exſpirare inciperent nomina, ſemper tamen Cattorum ſuperauit memoria. Cum Francis plurimi Catti in Gallias haud dubie inuaſerunt, ibique demum nomine poſito incertas occuparunt regiones. Qui reliqui in patria fuere, nunquam Francorum deſeruere amicitiam, ſed bellantibus ipſis tutam ſemper in Saxoniam & Thuringiam præſtitere viam. Licet itaque pars Cattici agri nouæ acceſſerit in Germania *Franciæ*, pars ad *Thuringiam* ſpectauerit: hanc quidem a Thuringis armis occupatam non negauerim; illam vero portionem non captam putem, ſed ſponte ſociis Francis attributam, quod reliqui Catti colendis tuendisque maioribus agris non ſufficerent. Nihilo tamen minus celebris in omne æuum *HASSORVM PAGVS* perſtitit; is, quod exiſtimem, a Franconiæ duce adminiſtratus (*p*).

Cc 2 VII. Pu-

(*p*) De Catticis auxiliis Ariouiſto ſubmiſſis vid. CAESAR *Bell. Gall. Lib. I. Cap. XXXVII. LIV.* Bis in Sueuos Cæſar exercitum ſuum rapere conatus; vtraque vice metu, quod ipſe vix diſſimulare poteſt, recedere nulla re acta coactus. CAESAR *Lib. IV. Cap. XVI. XIX. Lib VI. Cap. IX. X. XXIX.* PLVTARCHVS *in Cæſare.* SVETONIVS *Cæſ. Cap. XXV.* & ambitioſe Cæſaris victorias extollens FLORVS *Lib. III. Cap. X.* LVCANVS *Lib. II. Verſ. 568.* ex Pompeii ore verius Cæſaris expeditiones canit;

Multisne rebellis
Gallia iam luſtris, ætasque impenſa labori,
Dant animos? Rheni gelidis quod fugit ab undis,

eiusque iurium publicorum ; VII. Publici Cattorum ſtatus rationes parum oſtendunt, quod communia Germaniæ iura, alio loco declaranda, exſuperet. Cum omnis in arma gentis animus fuerit, vere militari more regimen conſtitutum fuiſſe legitur. Duces bello paceque Cattis, quantum certe liquet, præfuere.* Qui enim, quod Tacitus laudat, multum rationis & ſolertiæ in ducibus & præfectis eligendis adhibuerunt, næ hiſce non bello magis, quam pace voluerint parere; cum maxime apud eos ipſa Germaniæ occidentalis pars media.

Oceanumque vocans incerti ſtagna profundi
Territa quæſitis oſtendit terga Britannis?

Druſi victorias a Cattis reportatas FLORVS *Lib. IV. Cap. XII.* DIO *Lib. LIV.* & plures auctores memorant. Et Tiberius cum Cattis bellauit, & maxime Cæſar Germanicus: quarum expeditionum teſtes olim habebis in hiſtoria laudatos. Bellum cum Hermunduris memorat TACITVS *Ann. XIII. Cap. LVII.* & eius belli tempus ſatis eſt exploratum. Belli cum Cheruſcis meminit idem TACITVS *Germ. Cap. XXXVI.* ſed vt prorſus fere ignoretur, quando illud bellum a Cattis contra Cheruſcos fuerit adminiſtratum. Scripſit quidem TACITVS librum de Germania, Vlpio Traiano II Coſ. quod ipſe ait *Cap. XXXVII.* adeoque Ann. XCVIII. Credibile autem magis eſt, diu iam ante cladem Cheruſcorum accidiſſe, cum non, quaſi de noua re, TACITVS de ea loquatur. In Francis fuiſſe Cattos, teſtatur vetus IVVENALIS SCHOLIASTES *ad Sat. IV. Verſ. 147.* & SVLPICIVS ALEXANDER *apud* GREGORIVM TVRONENSEM *Lib. II. Hiſt. Franc. Cap. IX.* vbi quos modo Francos generatim dixerat, diſtinguit, & Bricteros, Ampſiuarios, Chattos, ſingulatim nominat. De *Haſſorum pago* POETA *Ann. Car. M. ad An.* IↃCCLXXIV. *Verſ. 134.*

Saxones ſibi contiguos inuadere fines
Auſi, Francorum pagum, qui dicitur Haſſi,
Prædantur, flammisque ſimul populantur & armis.

Charta traditionis An. IↃCCCL. regnante Ludouico, rege Francorum Orientalium, in ANTIQVIT. FVLD. *Lib. I. apud* PISTORIVM *pag. 486.* vocat *prouinciam, quam Haſſi inhabitant. Haſſingorum prouincia* in *Antiquitatibus monaſterii Hamerslebienſis apud* MEIBOMIVM *in not. ad Wittechindum*; *Haſſegun pagus* a DITMARO *Lib. VII. Chron. Edit. Leibnit. pag. 417. Haſſiæ pagus* in HENRICI *imperatoris diplomate apud* IOH. FERRARIVM *in Comm. ad L. ius noſtrum. 7. D. de Reg. iuris* adpellatur. Pagus iſte Haſſorum vnus ex maximis fuit, minoresque plures comprehendit, quod notitia æui medii declarat. Plurimum ergo errant ANDR. ALTHAMERVS in TACITVM *Germ. Cap. XXX.* & FRANC. IRENICVS *Lib. IX. Cap. X. Cattorum progeniem in vniuerſum deſiiſſe, nomenque cum gente exſtinctum eſſe*, opinati. Semper quippe iisdem prope in ſedibus, & parum mutato nomine, nobiliſſimæ nationis portio perdurauit.

Catti. ipſa omnino pax non niſi adparatibus belli abſolueretur. Non itaque memini, me Cattorum regis factam alicubi mentionem reperiſſe. Bello namque adſuetæ gentes plus viſæ ſunt in plurium virtute & experientia, quam in vnius aut genere, aut ambitione, reponere. Quoties poſtularet caſus & neceſſitas, duces & præpoſitos conueniſſe, & in commune conſuluiſſe, eſt probabile: vt plebs tamen non imperium eorum agnoſceret, ſed prudentiam atque prouidam patriæ curam ſuſpiceret. Cum vero potens florensque natio ciuitatibus quibusdam imperauerit, non eæ conſiliorum factæ participes, ſed tantum in vſum decretorum bellorum fuere ſepoſitæ. Hæc ſola victarum gentium erga dominos fuere officia, quæ eo præſtitere atque auxere alacriores, quo certiorem ſuam haberent libertatem, exemtæque oneribus & collationibus, communi modo libertati & ſaluti ſeruirent (q).

IIX. Ipſa Cattorum indole, quod integra docet hiſtoria, & quod honoris ergo paulo perſequi latius animus eſt, nihil repereris inter antiquæ Germaniæ gentes animoſius atque fortius. militaris itidem diſciplinæ & gloriæ;

 tius.

(q). TACITVS *Germ. Cap. XXX. Multum, vt inter Germanos rationis ac ſolertiæ:* (Cattis fuit) *præponere electos, audire præpoſitos.* Sub imperio ſuo quasdam nationes habuiſſe Cattos teſtatur CAESAR *Lib. VI. Cap. X. Paucis poſt diebus fit ab Vbiis certior,* (Cæſar) *Sueuos omnes in vnum locum copias cogere; atque iis nationibus, quæ ſub eorum ſunt imperio, denunciare, vt auxilia peditatus equitatusque mittant.* Fortaſſis autem æuo Cæſaris potentiores fuere Catti, quam poſtea. Sane STRABO & PTOLEMAEVS inde videntur Cattos, at male tamen, in minores Germaniæ populos retuliſſe, quod eam amplitudinem, quam Cæſar prædicauit, non vltra in ſolis Cattis ſpectarent. Habuerunt tamen & deinde *Chattuarios,* quod videtur, in imperio; & fortaſſis etiam *Mattiacos:* laudibus, quas Sueuis Cæſar ſcribit, ſemper Cattorum propriis; at forte aucta a Cæſare ex vaga fama, Sueuorumque nominis ignorata maxima complexione, ſingularis populi magnitudine. Conſilia Cattos publica habuiſſe iterum docet CAESAR *Lib. IV. Cap. XIX. Sueuos,* accipit ab Vbiis, *poſtquam per exploratores pontem fieri comperiſſent, more ſuo conſilio habito, nuncios in omnes partes dimiſiſſe, vti de oppidis demigrarent, liberos, vxores, ſuaque omnia, in ſiluas deponerent: atque omnes, qui arma ferre poſſent, vnum in locum conuenirent.* Hic oppida Cattorum a Cæſare memorantur: quæ vero recte villæ, vicique, priuatæque domus, illo vetuſtiorum rerum ſtatu, dicta forent.

tius. Quod aliis Germanorum populis eſſet vſurpatum, ſed rara & priuata aliquorum audentia; apud Cattos vertit in conſenſum, vt quilibet, cum primum adoleuerit, crinem barbamque ſubmiſerit, nec niſi cæſo hoſte exuerit votiuum obligatumque virtuti oris habitum. Super ſanguinem & ſpolia, memorante Tacito, reuelarunt frontem, ſeque tum demum pretia naſcendi retuliſſe, dignosque patria ac parentibus tulerunt. Ignauis & imbellibus, non niſi virtute tollendus, manſit ſqualor. Fortiſſimus quisque ferreum inſuper annulum, id genti velut vinculum ignominioſum exſtitit, geſtare conſueuit, donec ſe cæde hoſtis abſoluerit. Plurimis Cattorum hic etiam ipſe mos placuit atque habitus. Tumque iſti inſignes & hoſtibus ſimul ſuisque monſtrati canuerunt. Omnium penes hos fortiſſimos ſenes initia fuere pugnarum; hæc prima ſemper fuit acies, viſu noua, hoſtibusque horribilis. Nam ne illi quidem heroës in pace vultu mitiore manſueuere. Nulli horum domus, aut ager, aut quicquam curæ fuit. Prout ad quemque venere, optati gratique hoſpites ſummo fauore excepti altique ſunt. Sic prodigi durarunt alienarum opum, ſuæque ipſi contemtores vitæ; donec exſanguis ſenectus tam duræ virtuti impares feciſſet. In vniuerſum plurimum inter Cattos rationis ac ſolertiæ adparuit. Præponere electos, audire præpoſitos, noſſe ordines, intelligere occaſiones, differre impetus, diſponere diem, vallare noctem, fortunam inter dubia virtutem inter certa numerare; quodque rariſſimum, nec niſi ratione diſciplinæ conceſſum, plus in duce, quam in exercitu reponere: ſingula militaris Cattorum virtutis decora fuere. Omne apud eos in pedite fuit robur, quem ſuper arma ferramentis quoque & copiis coonerarunt. Non tamen minus equeſtri claruerunt laude; nunquam vſi ephippiis: equeſtria etiam prælia ſæpe vertentes, pedibusque committentes arma. Alios ſane Germanos

Germania occidentalis pars media.

Digitized by Google

Catti. manos ad prælia tantum iſſe dixeris: Catti ad bellum iuerunt certa ratione vbiuis adminiſtrandum (r).

IX. Centum pagos habuiſſe eos, de ſua ætate Cæſar, iam ſupra eius laudato teſtimonio, memorauit. Ex his ſingula millia armatorum quotannis bellandi cauſa ex finibus eduxere: reliqui manſere domi, pro ſe atque illis coluere. Hi rurſus inuicem anno poſt in armis fuere, illi domi remanſere: vt adeo neque agricultura, neque ratio, neque vſus belli vnquam fuerit intermiſſus. An firmatis Germanicarum ciuitatum ſedibus parem ſeruauerint Catti morem, vtrum ad neceſſariorum bellorum tantummodo vſum illum quotannis delectum militem ſepoſuerint? non ſatis id exploratum eſt: licet cognitum ſatis, nunquam prope Cattos a bellis, aut cum Romanis, aut cum aliis Germanis, gerendis vacaſſe. Interim prior illa & antiquior conſuetudo, non modo occaſio, ſed etiam cauſa, crebrarum ablegatarum exſtiterit coloniarum. Sane Cæſaris iamdum ætate inter vtrumque Rheni alueum coluerunt *BATAVI*, nobilis Cattorum gens. Cum Batauis *CANINEFATES* habitantes, & ipſi Cattorum colonia fuere. Prope Cattos ad occaſum ducti in Vbiorum agrum coloni a gentis capite Mattio *MATTIACORVM* acceperunt cognomentum. Perhibent etiam *IVHONES*, quos vltra Mattiacos ad Rhenum egiſſe multi, quam recte, alibi diſpiciemus, contendunt, Cattorum eſſe ſatu ortos: & quos

necnon ſingularium inſtitutorum.

(r) Laudes Cattorum ex TACITO habemus, verbis fere auctoris ſeruatis, ſed paulum quandoque faciliori ſenſui redditis. Præpoſuimus autem *Cap. XXXI.* & poſtpoſuimus *Cap. XXX.* quæ cum contextu noſtræ commentationis licet contendere. Non vti Cattos ephippiis CAESAR *Lib. IV. Cap. II.* ait. *Equeſtribus prœliis ſæpe ex equis deſiliunt, ac pedibus prœliantur; equosque eodem remanere veſtigio aſſueſaciunt; ad quos ſe celeriter, quum vſus eſt, recipiunt. neque eorum moribus turpius quidquam, aut inertius habetur, quam ephippiis vti. Itaque ad quemuis numerum ephippiatorum equitum quamuis pauci adire audeant.* Adde antiquis Sueuorum laudibus, quæ continuo addit CAESAR. *Vinum ad ſe omnino importari non ſinunt, quod ea re ad laborem ferendum remolleſcere homines atque effœminari arbitrantur*; quod & inſtitutum paulo infra in contextu memoratur.

Digitized by Google

quos alios liceret populos claris natalibus hiſce adſerere. Super reliqua inſtituta, vinum Cattos ad ſe omnino importari non ſiuiſſe, Cæſar itidem teſtatur; nec mercatoribus eos patefeciſſe aditum, quam vt, quæ bello ceperint, iis venderent: ceterum nullam non reliquorum Germanorum laudem meruiſſe (*s*). *Germania occidentalis pars media.*

Ad Cattorum latus occiduum ſucceſſere Vbii;

X. Ad partem Cattorum occiduam antiquiori æuo ſucceſſere

VBII;

quorum fines explicantur;

ampla ciuitas atque florens, quam Cæſar, propugnator eorum ac pene patronus, adpellitat. Fines iſti ſuæ regionis in Cattos vsque ad *orientem* habuere protentos: & eſt probabile, fontes Adranæ & Loganæ amnium in Cattorum Vbiorumque fuiſſe confinio. Ad *Mœnum* pertigiſſe, eiusque dextram coluiſſe ripam, vnde minor amnis Sala Mœno confluit, auctores cupiunt. Rei maxime inde petitur argumentum, quod Mattiaci, qui omnes Vbiorum inſedere agros, Mœno a Gallis atque Alemannis, donicum a poſtremis prolatarentur agri contra ſeptentrionem, diſterminati fuere. A Salæ autem confluente ſedis initium inchoaſſe Cattos; hoc præcipue probat, quod Burgundiones, quibus, bene Cattis cupientibus, ſuperiorum agrorum facta erat copia, crebro cum Alemannis de Salinis certauerint; quas quidem niſi ad illud fluentum minime in locis hiſce quæſieris. *Rhenum* a Belgica, & a Treuiris, atque Eburonibus, Vbios ſeparaſſe, in nulla ſitum

(*s*) Verba CAESARIS ſunt *Lib. IV. Cap. I. & II.* Aut vero pagos diuerſos impareſque intellexit CAESAR, cum *Lib I. Cap XXXVII.* Treuiros nunciaſſe ait, *pagos centum Sueuorum ad ripam Rheni conſediſſe:* aut prorſus vaga Sueuorum notitia, cum Cattos reſpiceret, ſed iis multa, quæ vaſto Sueuico nomini conueuere, tribueret, eum in errorem induxit. De coloniis Cattorum, *Batauis*, *Mattiacis*, & *Caninefatibus*, ſatis conſtat, ex TACITO *Cap. XXIX. Germ.* & *Hiſt. Lib. IV. Cap. XV.* JVHONES ex TACITO *Ann. XIII. Cap. LVII* CLVVERIVS *Cap. VIII.* dedit: ſed proficere parum eius argumenta, mox patebit. Contra magis idoneis rationibus infra *Taxandros* Cattis adſeremus.

Vbii. ſitum eſt controuerſia. Eam ſane Cæſar affert cauſam, quod paulo reliquis Germanis forent humaniores, quod Rhenum vbique attingant, multique ad eos mercatores ventitent, & ipſi propter propinquitatem Gallicis ſint moribus adſuefacti. Treuirorum etiam atque Eburonum confinium, & pons Cæſaris, qui ex Treuiris Vbiorum adiunxit regionem, & populi teſtatur in aduerſam Rheni inferioris ripam, quæ omnino Eburonum vetus exſtitit ſedes, ſuccedens transgreſſio (*t*). Ad *ſeptentriones* Sigambrorum Vbios fuiſſe confines, prima Cæſaris in Germaniam Transrhenanam expeditio comprobat. Cum enim in Vbiorum finibus aduentaſſet, ad vtramque partem pontis firmo relicto præſidio, protinus in fines Sigambrorum contendit: qui, cum Catti ad orientem, aliæque in auſtri partibus gentes, colerent, non alibi, quam verſus aquilonem Vbios potuere prætexere. Qui vero inter Sigambros & Vbios verus fuerit terminus? id magis dubium eſt atque opinabile. Volunt quidam vltra Segum Vbiorum

(*t*) *VBIOS* laudat CAESAR *Cap. III. Lib IV.* CLVVERIVS *Germ. Ant, Lib. III. Cap. VI.* ab *oriente* Vbios, linea ab Adranæ fonte ad Salæ Moenique confluentem, a Cattis; ab *auſtro* amne Moeno ad Salam confluentem, ab Heluetiis, poſteaque a Marcomannis, & Seduſiis; ab *occidente*, Rheno, a Treueris, Condruſis, atque Eburonibus; & a *ſeptentrionibus*, linea a fonte Adranæ ad Rheni ripam, Coloniæ Agrippinenſi aduerſam, a Sigambris, diſterminauit. His regionibus hodie ſterni nouimus *Wetterauiam*, & *ſiluam occiduam*, *Weſter-Wald* vulgo dictam, cum portione *Haſſiæ*, qua oppida *Marburg* & *Gieſſen*. Ad orientem Cattos continuaſſe Vbios, ex expeditionibus binis, quas CAESAR trans Rhenum fecit, & quas *Lib. IV. Cap. XVI. XIX* & *Lib. VI. Cap. IX.* & *X.* ipſe deſcripſit, diſcimus. Heluetios, indeque Gallos, ad Moenum vsque protulit TACITVS *Germ. Cap. XXVIII. XXIX.* & vltra eos ſtatim Cattos poſuit: vnde Vbios, in quorum locum Catti colonias duxerunt, non minus ad Moenum pertinuiſſe, eſt probabile. Rhenum adcoluiſſe Vbios, ex CAESARE *Bell. Gall. Lib. IV. Cap. III.* certiſſimum eſt. Vtraque etiam vice quum Cæſar in Germaniam tranſiret, in Vbios primum contendit. Altera vice ex Treuiris paulum ſupra eum locum, quo antea exercitum transduxerat, facere pontem inſtituit, quod dicit *Lib. VI. Cap. IX.* vnde forſitan prima vice ex Eburonibus transgreſſus fuerit. Vtrumque autem confinia Vbiorum clare docet.

Germaniæ occidentalis pars media.

rum ſedes fuiſſe protentas; & quaſi linea, ab aduerſa Coloniæ Agrippinenſi Rheni ripa ad Adranæ amnis ducta fontem, eos a Sigambris diuiſos fuiſſe: de ea poſitione non alio perſuaſi argumento, quam quod in finitimam citeriorem ripam Vbii transducti eſſe dicantur, iſte vero regionis poſitus non niſi terrarum tractui, quem Segus alluit amnis, conueniat. Ipſe magis exiſtimem, non nimium ſupra Loganam amnem Vbios contra ſeptentrionem coluiſſe, Segumque amnem ſolas Sigambrorum ambiiſſe ſedes: quæ & gens poſterior nomen omnino dediſſe flumini, aut accepiſſe ab eo, cenſetur. Potuere namque Romanorum auſpiciis Vbii in Eburonum Menapiorumque porrectiores regiones immitti, licet ipſi in Transrhenana Germania non eo vſque habuerint ſuas extentas ſedes (*u*).

& hiſtoria exponitur;

XI. Cum Cattis Vbios æternas geſſiſſe inimicitias, Cæſaris nos teſtimonia docent. Ariouiſto a Cæſare ſuperato, data hac occaſione vlciſcendi iniurias, Sueuica auxilia graui ſtrage ab Vbiis ſunt affecta. Adeo vero deinde a Sueuis, ſiue Cattis, Vbii ſunt afflicti, vt nequidquam Cæſare, qui bis transiuit Rhenum, prohibente fierent demum vectigales, multoque, quam ante, humiliores. Fecere hæc Cattorum odia, vt primi Transrhenanorum, Vbii, Cæſaris populique Romani expeterent fœdus atque defenſionem. Aſt parum adiuti Romanorum amicitia, ad patriam, libertatemque, a vi gentium, Romanæ maieſtatis incurioſarum, defendendam; cum tandem totius internecio atque excidium ciuitatis immineret, beneficio Auguſti a M. Vipſanio Agrippa, tum conſule Romano, in citeriorem Rheni ripam transducti, &, quod Tacitus

An. V. C. IↃCXCV. Ant. C. N. LVI.

An. V. C. IↃCCXVI. Ant. C. N. XXXV.

(*u*) Vbiorum ad ſeptentriones Sigambros confines exſtitiſſe, probatur argumento ex CAESARE *Lib. IV Cap. XVIII.* perto. Qui vltra Loganam ad Segum & vltra producunt Vbios, infirmo nituntur argumento, quod in aduerſam prorſus Rheni ripam fuerint transducti. Nos nomine amnis Segi nitimur, & quod Sigambri videantur amplioribus omnino, quam Vbii, regionibus inſediſſe.

Digitized by Google

Vbii. citus ait, experimento fidei ſuper ipſam Rheni ripam collocati ſunt, vt arcerent, non, vt cuſtodirentur. In Gallia agentes, aucti Agrippinæ inſigni colonia, *AGRIPPINENSES*, conditoris ſui nomine, libentius vocati ſunt. Sed nondum ſubtracti Transrhenanorum hoſtium incurſionibus, omnibus prope Germanicis bellis miſere vexati atque vaſtati ſunt; cum maxime Germani homines, in Romanorum, eiurata quodammodo origine ſua, agentes clientela, a ceteris libertatis amantiſſimis Germanis magis, quam Romani, haberentur deteſtabiles, minusque, quam oppreſſi victique Galli, vlla digni miſeratione. Cum ceteris Gallis extremum Vbios in Francorum conceſſiſſe ditionem, infra pluribus declarabitur (*x*).

 XII.

(*x*) CAESAR *Bell. Gall. Lib. IV. Cap. III. XVI. XIX.* inimicitias Cattorum aduerſus Vbios narrat. De auxiliis Sueuicis ab Vbiis adflictis vid. *Lib. I. Cap. LIV.* Iam Cæſaris æuo Vbios tandem vectigales factos eſſe, ac multo humiliores, infirmioresque redactos eſſe, conſtat ex *Cap. III. Libri IV.* Poſt Cæſaris abitum fere oppreſſi, a M. Vipſanio Agrippa in citeriorem ripam ſunt traducti. Annum notat DIO CASSIVS *Lib. XLVIII.* de Agrippa dicens: τοὺς Γαλάτας αὐτὸν τοὺς νεωτερίσαντας προσπολεμησάμενον, ὅτε περ καὶ τὸν Ῥῆνον δεύτερος δὴ τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ πολέμῳ διέβη, μετεπέμψατο. - - - - ὑπάτευε δὲ μετὰ Λουκίου Γάλλου. *Contra Gallos quoque rebellantes* (Agrippam) *bellum gerentem, cuius cauſa ſecundus Romanorum Rhenum tranſiuit, quum is conſul eſſet cum L. Gallo, euocauit* Octauianus; ſcilicet ad claſſem fabricandam, & naualem militem aduerſus Sextum Pompeium, Pompeii Magni filium, exercendum. Hac expeditione Vbii traducti ſunt; non altera breuiori, quæ nullum illuſtre habuit monimentum, ſcribente DIONE *Lib. LIV.* Ipſam transductionem memorat STRABO *Lib. IV.* Πέραν δὲ ᾤκουν Οὔβιοι κατὰ τοῦτον τὸν τόπον, οὓς μετήγαγεν Ἀγρίππας ἑκόντας εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ Ῥήνου. - - - Πάσης δ᾽ ὑπέρκειται τῆς ποταμίας ταύτης οἱ Σουῆβοι προσαγορευόμενοι Γερμανοὶ, καὶ δυνάμει, καὶ πλήθει, διαφέροντες τῶν ἄλλων· ὑφ᾽ ὧν οἱ ἐξελαυνόμενοι κατέφευγον εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ Ῥήνου νυνί. *Trans amnem vero incolebant Vbii, iuxta hanc regionem: quos Agrippa haud inuitos transduxit in citeriorem Rheni ripam.* Et mox addit. *Omnem hanc ripam* (ad vlteriorem a citeriori transiuerat) *accolunt Sueui, Germanica natio, virtute atque multitudine reliquis ſuperiores; a quibus pulſi,* (ſed qui? niſi quos modo Vbios transductos ab Agrippa dixerat) *in interiorem Rheni regionem nunc confugerunt.* TACITVS *Germ. Cap. XXVIII. Vbii quidem,* inquit, *quanquam Romana colonia eſſe meruerint, ac libentius Agrippinenſes, conditoris ſui nomine vocentur, origine erubeſcunt; transgreſſi olim, & experimento fidei ſuper ipſam Rheni ripam collocati, vt arcerent, non vt cuſtodi-

addita publici eorum ſtatus recenſione.

Germaniæ occidentalis pars media.

XII. Quantum ex Cæſare perſpicimus, non Vbiis more Germanicarum ciuitatum duces aut reges imperarunt. Non tantus enim eorum ad arma ardor & animus, vt electos præponere, præpoſitos audire, valde e ſua re duxerint. Potius cum crebro cum Gallis commercio valde Gallicis moribus eſſent adſuefacti, Gallorum exemplo videntur ſenatum ex multitudine electum habuiſſe, qui ciuitatis ſalutem procuraret. Sane, cum cis Rhenum colerent, Tencterorum legati mandata apud concilium Agrippinenſium, non apud duces quoſdam, edidere. Qui vero amicitiæ cauſa in Romanam traducti ſunt ripam, non videntur priſca ſua deſeruiſſe iura, & in nouam veniſſe conſuetudinem. De aliis Vbiorum inſtitutis parum conſtat. Cum tamen eos ceteris Germanis humaniores Cæſar vocauerit, facile eſt intelligere, non tantam eis libertatis curam fuiſſe, non illud duræ virtutis, quod reliqui Germani, præſertim Catti, oſtenderunt ſtudium. Profecto libertatem ab Vbiis peſſundatam clare Tencteri cis per legatos exprobrarunt, &, vt ſeruitutis obliti patrium reſumerent cultum, hortati ſunt. Voluptates autem iidem Tencteri ſuaſere abrumpere, cum iis Romani plus aduerſus ſubiectos, quam armis, valeant: id rurſus idoneo argumento, deſerta dura patrum virtute facile Vbios Romanorum deliciis fractos effœminatosque eſſe (y).

XIII. Vbiis

rentur. Et IDEM *Ann. XII. Cap. XXVII.* poſt coloniæ ductæ hiſtoriam, *Ac forte*, ait, *acciderat, vt eam gentem, Rheno transgreſſam, auus Agrippa in fidem acciperet.* Frequentem Vbiorum vaſtationem in hiſtoria cernemus. In Ciuilis motibus, *actæ vtrobique prædæ, infeſtius in Vbiis, quod gens Germanicæ originis, eiurata patria, Romanorum nomine Agrippinenſes vocarentur;* ſcribente TACITO *Hiſt. Lib. IV. Cap. XXVIII.* & mox a Ciuili & Claſſico, vbi propius ad Vbios ipſi acceſſiſſent, dubitatum, an coloniam Agrippinenſem diripiendam exercitibus ſuis permitterent. TACITVS *Hiſt. Lib. IV. Cap. LXIII.*

(y) CAESAR *Lib. IV. Cap. III. Vbii,* inquit, *quorum ciuitas ampla atque florens, vt eſt captus Germanorum, & paulo, qui ſunt eiuſdem generis, etiam ceteris humaniores; propterea, quod Rhenum attingunt, multique ad eos mercatores ventitant, & ipſi propter propinquitatem Gallicis ſunt moribus aſſuefacti.* IDEM *Cap. XI. principem ac*

Mattiaci. XIII. Vbiis ex regione, quam paulo ante definiuimus, eiectis per Cattos, excitis a Romanis, eadem, quam memorauimus, Auguſti ætate, Catti non paucas ſubmiſere colonias, iiſque omnem Vbiorum agrum impleuere. Monui, aliquandiu communi Cattorum nomine nouos agrorum colonos fuiſſe cognitos, vt trans Rhenum adeo ſtatim Cattorum ditio occurreret. Aetate autem incerta, vix tamen ante, quod multis doceri poteſt rationibus, quam Vbiorum demigratio haberet annos circiter ſexaginta, ſingulare demum Catticæ coloniæ nomen

Deſertos ab Vbiis agros poſtmodum Catticæ coloniæ inſedere;

AN. XXV.

MATTIACORVM

iſtis trans Rhenum finibus auditum, valdeque confeſtim illuſtratum eſt. Nomen hoc haud dubie caput totius Cattorum gentis, quod alicubi Tacitus adpellat, *Mattium*, Mattiacis dederit. Quidam turpi errore lapſi prope Batauos Mattiacos quæſiere, quod, cum de Batauis Tacitus egiſſet, ſtatim de Mattiacis loqui perrexerit. Aliis ergo placuit inſulas Moſæ Scaldiſque fluminum oſtiis obiacentes Mattiacis aſſignare: quibus & diuerſi loca ad Fleuum lacum trans Rhenum poſſe cenſuerunt tribui. Falli vtroſque docent omnia. Non Tacitus cum Batauis coniungit Mattiacos, quam quod eodem ſint orti genere, eandem Romanorum amicitiam colant, eodem a Romanis habeantur honore. Diſerte vero iis ſedem fineſque in ripa trans Rhenum adiudicat, aitque, cetera eſſe ſimiles Batauis, niſi quod ipſo adhuc terræ ſuæ ſolo & cœlo acrius animentur. Quis porro aut in inſulis, aut ad Fleuum lacum, argenti venas indagauerit? quas tamen in Mattiaco agro Curtium Rufum inueniſſe, Tacitus teſtatur. Adde aquas Mattiacas, quæ profecto non alii genti, niſi Mattiacis, nomen refe-

quibus demum Mattiacorum nomen ſingulare obtigit.

Falſæ quorundam de Mattiacis opiniones.

AN. XLVII.

ſenatum Vbiorum nominat. *Concilium Agrippinenſium*, apud quod Tencterorum legati mandata ediderunt, vocat TACITVS *Hiſt. Lib. IV. Cap. XLIV.* Et cetera, quæ de imbellibus moribus Vbiis a Transrhenanis exprobratis diximus, in eo capite habes.

Digitized by Google

Germania occidentalis pars media.

referent acceptum, quarumque poſitio in nullam vocari poteſt controuerſiam, manifeſto refellere & coarguere reliquorum errationem, veraſque Mattiacorum indicare in Rheni ripa deſertaque ab Vbiis regione ſedes. Quod proinde inique vocatum eſt in dubium, ad eandem Cattorum partem, qua ante Vbii, mox noſtri ſucceſſere Mattiaci (z).

De finibus Mattiacorum regionis.

XIV. In finibus eorum deſignandis non iam multum laborandum erit, cum inſediſſe Mattiacos Vbiorum agros ſit compertum. Ripa Rheni a Treuiris, Mœno, a Gallis vectigalibus, & hiſce expulſis ab Alemannis; incertis terminis, nam per lineas incerta definire ſpatia fere audax eſſe facinus iudico,

(z) Solus *CATTOS* in relictis Vbiorum agris nouit STRABO *Lib. IV.* omnem vlteriorem Rheni ripam accolere Sueuos perhibens; vt modo eius verba memorauimus. DIO CASSIVS *Lib. LIV.* ait Druſum, Q. Tuberone, F. Maximo, Coſſ. id eſt, annis XXVI. poſtquam in Gallias eſſent Vbii transducti, caſtellum exſtruxiſſe, *ἐν τοῖς χάττοις παρ' αὐτῷ τῷ Ῥήνῳ*; *in Chattis apud ipſum Rhenum.* TACITVS *Ann. I. Cap. LVI.* in Germanici expeditione, Druſo Cæſare, C. Norbano, Coſſ id eſt, XXXIX. anno poſt Vbiorum emigrationem, Matticum, vnde Mattiaci denominati, vniuerſorum Cattorum facit caput. STRABONIS teſtimonium, ad quod prouocauimus, in annum LV. ab Vbiorum emigratione, & conſulatum Jun. Silani & C. Norbani, incidit. Ad id vsque tempus *MATTIACI* ignorati ſunt. Quando deinceps illuſtrati ſint, ignotum eſt; niſi quod inter LV. annum & LXXXIII. poſt Vbiorum transgreſſionem, quo primus TACITVS *Ann. XI. Cap. XX* Mattiacorum meminit, Claudio Cæſare IV. L. Vitellio Coſſ. nomen eorum fuerit cognitum. In libro *de Germ. Cap. XXIX.* rurſus Mattiaci memorantur; ſed vt tamen, priſco more vſus, Cattorum nomen generale ſtatim poſt Moenum oſtenderit TACITVS. Mentio ipſa Mattiacorum *in libro de Germania*, & *in Annalibus*, diſerte eorum ſedes declarat, & errores contradicentium refellit. Priore loco ait: *Eſt in eodem* (quo Bataui) *obſequio & Mattiacorum gens. Protulit enim magnitudo populi Romani vltra Rhenum, vltraque veteres terminos, imperii reuerentiam. Ita ſede finibusque in ſua ripa, mente animoque nobiſcum agunt; cetera ſimiles Batauis, niſi quod ipſo adhuc terræ ſuæ ſolo & cælo acrius animantur.* In annalibus ait, poſtquam Corbulonem inſignia triumphi ex Germanica expeditione meruiſſe memoraſſet; *Nec multo poſt Curtius Rufus eundem honorem adipiſcitur, qui in agro Mattiaco recluſerat ſpecus quærendis venis argenti.* Explicationem vtriusque teſtimonii ipſa commentatio perſequitur. Conf. CLVVERIVS *Germ. Ant. Lib. III. Cap. VII.*

Mattiaci. iudico, a Cattis, ſeparati ſunt. Ab auſtri partibus auctis Alemannorum rebus fines Mattiacorum turbatos coarctatosque eſſe, ſæpicule dictum eſt. Tum vero ad Loganam amnem Alemannorum prolata ditione, *Bucinobantes*, Alemannorum pagus, potiores Mattiacorum ſedes habitarunt. Quo tum Mattiaci conceſſerint; aut potius qui iam ante eorum ad ſeptentrionem fuerit terminus? non parum dubium inexploratumque inuenio. Sunt, qui ad Loganæ confluentem Mattiacorum ſtatuunt finem, indeque linea ad Adranæ directa fontem ceteros eorum agros circumſcribunt. Hi ea moti cauſa non integram Vbiorum regionem Mattiacis reliquere, quod IVHONES, iam aliquoties memoratam, ſed maxime tamen dubiam atque incertam ciuitatem, aquilonari eius parte donare vellent. Ipſe, qui certa ductus ratione Vbiorum ditionem paulo vltra Loganam contra ſeptentriones produxi, non vereor eosdem fines Mattiacis ſolis dare, quibus, vt ante a Sigambris Vbii, ſic ipſi a Tencteris fuerint diuiſi. Minime enim, ſi demum poſt alios eruditiſſimos viros ſententiam dixerim, *Iuhonum* ciuitatem, alioquin inauditam, ex Tacito poſſe probari, iudico; cum & optimi codices *Vbiorum* habeant aut indicent nomen, & ipſa Taciti verba clariſſime oſtendant, nullam aliam, quam Vbiorum ciuitatem, ſi vel prorſus nomen expunctum foret, intelligi. Excidentibus itaque, quicquid ad aliorum opinionem aliquoties eos nominauerimus, Iuhonibus, Mattiacisque non multum vltra Loganam locatis, tum, credo, cum Alemanni agris Mœnum inter atque Loganam potirentur, Mattiacos refugiſſe in interiora ad conſanguineos ſuos Cattos, aut dextram Loganæ amnis ripam aliquandiu coluiſſe, donec in Francico fœdere infirmior ciuitas nomen poneret. Si & cupis, oppreſſam ab Alemannis, non de ſedibus depulſam, Mattiacorum gentem dixerim. Fortaſſis coacti ſunt in Alemannorum clientela nouum aſſumere cognomentum. Quis imo prohibet, quo minus eos pute-

Iuhones Taciti ipſi fuere Vbii; nulla ſingularis ciuitas.

putemus extremum ab Alemannis in ſocietatem receptos eſſe, & inſtar ſingularis pagi, nomine Bucinobantium cognitos, in priſcis egiſſe regionibus? Quam quis guſtauerit, in coniecturali quæſtione opinionem libere amplectatur (*a*). *Germania occidentalis pars media.*

Monumenta antiquitatis in agro Mattiacorum.

XV. Monumenta quædam antiquitatis, quæ in Mattiaco agro occurrunt, tum oſtendimus, cum Cattorum viſeremus regionem. Eſt ex iis *Mattium*, quod totius quidem gentis Cattorum caput Tacitus adpellat; ſic tamen, vt communi vſus nomine non ſingulari ciuitati illud demat. Si ſane Mattiacorum regio ad Adranæ amnis fontem pertinuit, Mattium Loganæ adſitum ripæ propria eorum arx aut vrbs fuit: quod & nomen Mattiacorum ſuadet, dubio procul ab vrbe aut præcipua villa acceptum. Spectat etiam ad Mattiacos poſitio *Catti-*

(*a*) Si ſolum nomen *Mattii*, *Mattiacorumque fontium*, ſuperaret, vix eſſet, quod dubitaremus de ſedibus Mattiacorum: quas vero adprime TACITVS dictis locis demonſtrauit. Confinium Rheni porro oſtendit TACITVS *Hiſt. Lib IV. Cap. XXXVII.* vbi *Magontiaci obſeſſores, mixtus ex Cattis, Vſipiis, Mattiacis, exercitus:* cum quibus & Treuetos magnis inuicem cladibus certaſſe, & Treuerorum hoc confinium declarat. Moenum & Cattos TACITVS *Germ. Cap. XXX.* probat. *JVHONES* ex TACITO *Ann. XII. Cap. LVII.* CLVVERIVS *Cap. VIII.* copioſe adſertum iuit; vt paucis vero, magna licet opera, perſuaſerit. TACITVS ait; *ciuitas Juhonum ſocia nobis malo improuiſo adflicta eſt. nam ignes terra editi, villas, arua, vicos, paſſim corripiebant, ferebanturq́ in ipſa condita nuper colonia moenia, neq́ exſtingui poterant, non ſi imbres caderent, non ſi fluuialibus aquis, aut quo alio humore, niterentur: donec inopia remedii, & ira cladis, agreſtes quidam eminus ſaxa iacere, dein reſidentibus flammis propius ſuggreſſi, ictu fuſtium aliisque verberibus, vt feras, abſterrebant: poſtremo tegmina corpori direpta iniiciunt, quanto magis profana & vſu polluta, tanto magis oppreſſura ignes.* Optimi codices *ciuitas Vibonum* agnoſcunt, vnde facilis ad veram lectionem, *ciuitas Vbiorum*, via eſt. Cum hac Vbiorum ciuitate toti narrationi TACITI probe conuenit. Si Transrhenanam ciuitatem vbiubi ſitam, Juhones dixeris, vix difficili cura TACITVS explicatur. Videantur, quæ erudite diſputat contra CLVVERIVM & alios, qui Juhones omnino in Friſios retulerunt, MENSO ALTINGIVS *Notit. Germ. Infer. in voce Juhones fol. LXXXIII.* Poſtquam occupaſſent Alemanni Mattiacorum agros, dubium, quo hi conceſſerint? Præter alia exiſtimo, plurimos Mattiacos in Romanorum abiiſſe militiam: vnde, cum quaſi exciſum eſſet ex ſedibus nomen, adhuc tamen diu in Romanis militibus memoratum eſt.

Mattiaci. *Cattimeliboci* arcis, quæ fortaſſis ſuper veſtigia celebris cuiusdam Cattorum villæ eſt poſita, antiquorumque incolarum, Cattorum, memoriam nomine ſeruauit. Meminiſſe vero præterea porro oportet *Mattiacorum* calidorum *fontium*, quos Plinius nominat, & *Mattiacarum aquarum*, quarum mentio fit ab Ammiano. Eſſe eos fontes, iſtasque calidas aquas, thermas hodieque celebres, non procul a Rheni Mœnique confluentibus contra ſeptentrionem ſitas, quilibet ex Ammiani deſcriptione agnoſcit, eoque certius de veris Mattiacorum ſedibus iudicat. *Taunus* etiam mons, de quo alibi ſententiam diximus, in Mattiacorum finibus exſtitit. Aduerſam eum Rheni ripam prope Moguntiacum attingere, eruditorum hodie dubitat nemo: eorumque paſſim exoleuit opinatio, qui omni ratione deſtituti cis Rhenum in Gallico ſolo millibus paſſuum a Moguntiaco eum quondam quæſiere. Nec hodie de eo dubitatur, ſitum *caſtelli Druſiani*, poſtmodumque a filio Germanico reſtituti, optime illi regioni, cui nos Taunum montem vindicamus, reſpondere. Qui vero illud, alio iamdum loco a nobis nominatum, Traiani caſtellum, quod ſitum in Alemannorum ſolo, a Iuliano reſtitutum, Ammianus ſcribit; eidem Tauno monti imponunt, terque Druſianum caſtellum contendunt reſtauratum, iſti minime ſuam tuentur cauſam. Certe enim a dextra Mœni ripa Druſus & Germanicus belligerarunt, iſtamque viam & transitum munitionibus firmare conſultum duxerunt. Traianus autem & Iulianus, diſerte rem explicante Ammiano, in ſiniſtra Mœni parte, quam proprium Alemannorum ſolum complexum eſt, geſſerunt bella; alterque in ea regione, finibus licet incertis, caſtellum primus condidit, ſuoque nomine adpellauit, alter illud dirutum atque vaſtatum reparauit, nouisque auxit præſidiis (*b*).

Caſtella Druſi & Germanici eodem loco quærenda ſunt; non itidem Traiani & Iuliani munimenta.

XVI.

(*b*) *Mattium* TACITVS *Ann. I. Cap. LVI. celebrat.* De *Mattiacis fontibus* PLINIVS *Lib. XXXI. Cap. II. Sunt & Mattiaci in Germania fontes*

Mattiacorum res geſtæ & fata.

Germaniæ occidentalis pars media.

XVI. In rebus Mattiacorum illud maxime eſt memorabile, gentem ſatu Cattorum, hoſtium præcipue Romanis infenſorum, ortam, quaſi ſoli quoddam ſubeſſet contagium, non proprio fuiſſe nomine cognitam, quin iamdum mente animoque, quæ eſt Taciti elegans dictio, cum Romanis egerit. Eſt credibile, Cattorum coloniam, donec cum Cattis reliquis hoſtili eſſent in Romanos animo, communi *Cattorum* veniſſe adpellatione: quamprimum autem Vbiorum exemplo Romanorum obſequium elegiſſent, ab ipſis Cattis oppugnatam, a Romanis protectam, adeoque, vt ab inimica ciuitate diſtinguerentur, nouo *Mattiacorum* vocabulo a Romanis notatam eſſe. Non tamen, ſi omnino Romani dederunt adpellationem, ea hi effecere, vt Mattiaci conſtanter Romanam colerent dominationem. Videtur potius ſimulata amicitia traxiſſe intolerabile ſeruitutis iugum: quod vel inde probauerim, quod, velut in prouincia, in Mattiaco agro præſidia Romani locata habuere, & omnino venas metallorum, quaſi in proprio ſolo, ſcrutati ſunt. Iugum autem a Mattiacis paulisper toleratum, facile animum iis dederit, coniungendi cum Cattis atque Batauis, conſanguineis gentibus, cauſam

An. XLVII.

calidi trans Rhenum, quorum hauſtus triduo fruet: circa marginem vero pumicem faciunt aquæ. Et de iisdem AMMIANVS *Lib. XXIX. Cap. IV. Valentinianus,* inquit, *tacite, quantum conceſſit facultas, ne qui conferendo officeret ponti, iunxit nauibus Rhenum. Et antegreſſus contra Mattiacas aquas primus Seuerus ;* & quæ ſequuntur. paulo poſt autem de ſitu: *In Macriani locum Bucinobantibus*, (in quos modo fecerat expeditionem) *quæ contra Mogontiacum gens eſt Alemanna, regem Fraomarium ordinauit.* Sunt hodie *Wysbadenſes* calidi fontes; per hos enim recte iter agebatur Mattium, & commode ad eos Seuerus præmiſſus a Valentiniano, hoſtem his in oris aggreſſuro. Quam ii errauerint, qui iſtas aquas in Selandia, aut Hollandia, aut ad Iſalam amnem, quæſiuerunt, oppido facile perſpicitur. Sed errat etiam P. SCRIVERIVS *not. ad H. Grotium de antiq. reip. Batau. Cap. II.* qui in Marchionatu Badenſi eas exiſtimauit ſcaturire: ideo notatur a IOH. IS. PONTANO *Lib. I. hiſt. Geldriæ. Bucinobantes*, Alemannicum pagum, dictos fuiſſe *die Wisbader*, ipſarum aquarum vocabulo; vnde Romano demum ore adpellari Bucinobantes: probabile videtur CLVVERIO *Cap. VII.* De Tauno & caſtellis abunde olim dictum.

Mattiaci. ſam ſuam, libertatemque a Romanorum violentia ſtrenue defendendi. Saltem acerrime deinde Romanos a Mattiacis op-
An. pugnatos eſſe, hiſtoria belli a Ciuili Batauo cum Romanis ad-
LXX. miniſtrati ſatis docet. Dubium etiam non eſt, fortiter exin Mattiacos cum Cattis egiſſe, nec vltra Romanorum blanditiis eſſe delinitos. Quæ ſed cauſa fuerit occupatæ ab Alemannis Mattiacæ inter Mœnum & Loganam regionis? non id ſatis
An. coniicio. Si cum Romanis mente adhuc animoque, vt olim,
CCXXXV. Mattiaci egiſſent, facilis erat coniectura, pulſos oppreſſosue eſſe ab Alemannis, qua Romanorum ſocios. Iam niſi fortasſis ipſi poſito nomine in Alemannorum venere ſocietatem, nullam oppreſſionis reperio cauſam, niſi quod, vbi manu agitur, cuncta permittit ambitio, modeſtia & probitas, quod bene Tacitus dicit, nomina ſuperioris habentur. Poſtquam Alemannis Mattiaci agri poſſeſſio ceſſit, mirum, quid ſit de nomine gentis factum. Nulla eius vltra apud auctores mentio occurrit, niſi quod *Mattiacas aquas*, quod memorauimus ante, Marcellinus nominauerit. Afferunt & quidem præſidiariorum *militum Mattiacorum* nomen, quod in Imperii Notitia ſcriptum legitur. Si tamen recte iudico, non iſtud teſtatur nomen reliquam fuiſſe in Germania Mattiacorum gentem, ſed reliquam fuiſſe præſidii quondam in agro Mattiaco habiti, aut etiam militum quondam ex Mattiacis conſcriptorum, memoriam. Siue itaque cum Cattis Mattiaci in Francico fœdere, ſiue in Alemannica ſocietate, poſtremum egerint; id omne, niſi oppido nimis indulgebimus coniecturis, ſilentio eſt tranſmittendum. Quantum & iam vellem publici Mattiacorum ſtatus rationes & hiſtoriam adiungere, pari prohibeor rerum ignorantia. Veri eſt ſimile, Cattorum more Mattiacis duces præfuiſſe: cum non minus promti nec inexercitati ad arma fuerint (c). De reliquis, ſi

De publico Mattiacorum ſtatu.

(c) In obſequio Romanorum fuiſſe Mattiacorum gentem teſtis TACITVS *Germ. Cap. XXIX.* Curtii Rufi conatus in Mattiaco agro TACITVS *Ann. XI.*

Germaniæ occidentalis pars media.

quæ fuere, ſingularibus ciuitatis inſtitutis, omnino nego me habere, quod liqueat.

XVII. Peruenimus ad regiones, inferiori adiacentes Rheno, & medias, Bructeros, Chaucos, Cheruſcos, Cattosque inter, terras tenentes; quarum deſcriptio, quod plurimas minorum ciuitatum migrationes & viciſſitudines hæc tellus vidit, præ reliquis impedita eſt, & prope, ſi ſaltem minutas ſedium diſtinctiones inueſtigare cuperemus, inextricabilis. Primi ad latus Cattorum occiduum, poſt Vbiorum Mattiacorumque agros, ſucceſſere

Infra Vbios ad Cattorum latus Sigambri coluere;

SIGAMBRI;

qui variata littera a diuerſis ſcriptoribus *Sicambri*, *Sugambri*, *Sygambri* & *Sucambri*, nuncupantur: quorumque nomen haud dubie a *Sego*, ſeu *Sigo*, amne manauit, aut ſaltem ordine mutato cum amniculo communicatum eſt. Certum Sigambrorum finem *Rhenum* nouimus, quo ab Eburonibus & Menapiis fuere diuiſi. Certe etiam *ad ortum* Sigambros Catti prætexuere; & Cæſaris, & Druſi, expeditionibus rem ſatis pro-

quorum fines examinantur.

Cap. XX. memorat. In Ciuilis bello contra Romanos fortiter Mattiaci egere; TACITVS *Hiſt. Lib. IV. Cap. XXXVII.* Nomen gentis periit, poſtquam Alemanni hiſce trans Rhenum Moenumque agris inſederunt. Sed in Germania periit, non in Romanæ militiæ ordinibus. NOTITIA *Imperii orientis ſub diſpoſitione V. Ill. Magiſtri militum præſentalis in legionibus Palatinis*, habet *Mattiarios iuniores*, & *in auxiliis Palatinis Mattiacos ſeniores*: & *ſub nono Magiſtro militum in præſenti*, ſunt *Mattiarii ſeniores*, & *Mattiaci iuniores.* Vid. GVIDI PANCIROLLI *Comm. Cap. XXXIX. XL. XLV. & XLVI.* vbi & Mattiaci, qui ſint, oſtenditur, & Mattiarii Mattiacorum generi vindicantur; prolato etiam AMMIANI *Lib XXXI. Cap. XIII.* teſtimonio de Mattiariis. Eodem modo in NOTITIA *dignit. Imp. Occid.* ſunt *ſub diſpoſitione V. Ill Magiſtri peditum præſentalis in auxiliis Palatinis* cum Batauis ſenioribus *Mattiaci ſeniores*, & mox *in Legionibus Comitatenſibus Mattiaci iuniores.* Vid. PANCIROLLVS *Comm. P. II. Cap. XXI.* Licet ergo in Germania non Mattiaci vltra auditi fuerint, non protſus tamen gens periit, ſed magnam credo partem Romanis militauit. Potuit & tamen diutius durare nomen in Notitiis Romanorum, quam ipſa gens: cum conſueuerint legiones, auxiliaque, ſeruare primum cognomentum, licet ſubinde mutatis militibus.

Digitized by Google

Sigambri. probantibus. Qui fuerit vero verus Catticæ & Sigambricæ regionis limes, parum id cerno eſſe exploratum; niſi quod Luppiæ & Aliſonis amnium, nec non Adranæ fluuii, fontes fuiſſe & Cattorum, & Sigambrorum, confines, ſit probabile. *Ad meridiem* pariter ſcimus, Vbiis Sigambros fuiſſe finitimos: ſtatim enim in horum agrum Cæſar ex Vbiorum terra inuaſit. Aeque autem, ac de reliquis finibus, ſic de auſtrali auctores diſputant limite, quo is vsque fuerit extendendus. Aliqui vltra Segum amnem Vbios producunt, vt Eburonibus aduerſam Rheni ripam eos coluiſſe oſtendant. Quam aſt hæc ratio parum proficiat, monuimus, cum de Vbiorum finibus inquireremus. Potius itaque cenſuimus, & moti Cæſaris expeditione, qui, cum ex Treuiris Rhenum transgreſſus eſſet, ſtatim in Sigambros mouit; & argumento a nomine Sigambrorum petito, inducti: haud nimium vltra Loganam Vbiorum ſedes occupaſſe terrarum ſpatium. Vnde noſtra quidem ſententia incerti etiam termini inter Loganam & Segum Sigambros ab Vbiis diuiſerint. *Septentriones* contra Luppia amne a Bructeris Sigambri ex ſuperiore fluuii parte ſeparati ſunt. Quod vero Tencteri atque Vſipii, quos ſedes Sigambrorum occupaſſe conſtat, vltra confluentem Luppiam ad diuortia vsque Rheni habitarunt; ſimul inde interpretes coniiciunt, eandem Rheni ripam, donec ingens ſcinderetur fluuius, Sigambros coluiſſe. Non auſim vero ego deſignare iuſtum Luppiæ amnis limitem, a quo ortum verſus Bructeri, ad occaſum Rhenumque vlteriora Sigambri, tenuerint. An, quod aliquis arbitratur, in nouos agros vltra Luppiam Sigambri tum demum conceſſerint, cum Vbii ſuperiores eorum inter Loganam Segumque occupaſſent ditiones? non ego iudico: cum præſertim nihil ego legerim, quod expulſioni Sigambrorum fidem faciat. Hoc ex Boioculi ad Romanos oratione certum eſt, inferiorem Sigambrorum ad Rhenum ſedem ante CHAMAVOS & TVBANTES habuiſſe;

quam iſtis demum in interiora incertis fatis compulſis eadem loca Sigambri occupauerint (*d*).

Germania occidentalis pars media.

XVIII.

(*d*) *SICAMBROS* vocat CAESAR *Bell. Gall. Lib. IV. Cap. XVI. XVIII. Lib. VI. Cap. XXXV.* Habent tamen multi codices vocem *Sigambrorum*. Sed SVETONIVS *Auguſti Vita Cap. XXI.* FLORVS *Lib. IV. Cap. XII.* HORATIVS *Lib. IV. Od. II. & XIV.* MARTIALIS *Spectac. Epigr. III.* SIDONIVS APOLLINARIS *Lib. IV. Ep. I.* & CLAVDIANVS paſſim conſtanter *Sicambros* adpellant. *Sugambrorum* nomen occurrit in PLVTARCHI *Vita Caſaris* & STRABONE *Lib IV. & VII.* ibi Σούγαμβροι; in APPIANO *de Reb. Gall.* vbi Σύκαμβροι in TACITO *Ann. II. Cap. XXVI. Lib. IV. Cap. XLVII. Lib. XII. Cap. XXXIX.* vbi ſemper *Sugambri*. *Sigambrorum* vocem, quam nos maxime probamus, cum quidam CAESARIS codices, tum PTOLEMAEVS *Lib. II. Cap. XI.* & DIO *Lib. XXXIX. & LIV.* vbi Σύγαμβροι, *Sygambri*, elegerunt. Situm Sigambrorum ad *Rhenum* diſcimus ex CAESARE *Lib. IV. Cap. XVI. Pars equitatus Vſipetum & Tenchterorum - - - - poſt fugam ſuorum ſe trans Rhenum in fines Sigambrorum receperat, ſeque cum iis coniunxerat. Lib. VI. Cap. XXXV, Cogunt equitum II. millia Sigambri, qui ſunt proximi Rheno, a quibus receptos ex fuga Tenchteros atque Vſipetes, ſupra docuimus. Tranſeuntes Rhenum nauibus ratibusque - - - primos Eburonum fines adeunt.* PTOLEMAEVS etiam, antiquum ſtatum reſpiciens, ait: Κατέχουσι δὲ τῆς Γερμανίας τὰ μὲν παρὰ τὸν Ῥῆνον ποταμὸν, ἀρχομένοις ἀπ' ἄρκτων, οἱ δὲ Βρούκτεροι οἱ μικροὶ, καὶ οἱ Σύγαμβροι. *Habitant autem Germaniam a ſeptentrionibus, & hinc ordiar iuxta Rhenum, Bructeri minores & Sigambri.* Et TACITVS *Germ. Cap. XXXII. Proximi*, ait, *Cattis certum iam alueo Rhenum, quique terminus eſſe ſufficiat, Vſipii ac Tencteri colunt.* Hos autem in Sigambrorum exciſorum ſedes veniſſe, infra oſtendetur. Mitto expeditionum memoriam, quæ ſatis occiduum terminum probat. *Cattorum* confinium declarant CAESAR *Lib. IV. Cap. XIX.* DIO *Lib. LIV.* in Druſi expeditionibus, vbi Sigambrorum bellum cum Cattis, quod ſoli finitimorum auxilia negauerant, memoratur: & TACITVS *Germ. in Cap. XXXII.* modo laudato. *Auſtralis* limes ſupra ex CAESARE *Lib. IV. Cap. XVIII.* monſtratus eſt. *Aquilonarem* limitem male STRABO oceanum ponit *Lib. VII.* Πρὸς δὲ τῷ Ὠκεανῷ Σύγαμβροι. *ad oceanum ſunt Sugambri.* Nempe Menapios ad oceanum vsque produxerat, & dignum ratus, propinquos Sigambros eo proferre. Rectius PTOLEMAEVS Βρουκτέρους infra Sigambros ad Rhenum ponit. Quod vero Vſipii atque Tencteri ad vsque Rheni diuortia fere coluerunt, inde & opinio de ſedibus Sigambrorum. DIO *Lib. LIV.* ait de Druſo, Καὶ τοὺς Κελτοὺς τηρήσας τὸν Ῥῆνον διαβαίνοντας, ἀνέκοψε· καὶ μετὰ τοῦτο ἐς τε τὴν τῶν Οὐσιπετῶν κατὰ αὐτὴν τὴν τῶν Βατάβων νῆσον διέβη, καὶ ἐπὶ τὴν Συγαμβρίδα ἐκεῖθεν ἐπιπαρελθὼν, συχνὰ ἐπόρθησεν. *Inde Germanis intentus, quando Rhenum tranſirent, eos repulit, atque ipſe poſtea in Vſipetarum regionem, iuxta inſulam Batauorum, atque inde in Sigambrorum terram, transgreſſus, magnam agri partem vaſtauit.* Quæ vero Vſipetis datæ erant ſedes,

Sigambri. XVIII. In deſignatis Sigambrorum agris auſtrali portioni *Rheticonem* inprimis montem adſignauerim. Montium eſſe iugum, quod a ſiniſtra Segi ripa Rheno obiacet, & a ſeptem editioribus locis nomen accepit, eruditorum ſtatuunt plerique. *Segodunum* oppidum Ptolemæus memorat, ſed vt ad initium Abnobæ montis illud locet. Si ſane villam eius nominis Germani habuere, non vererer eam Sigambris dare, &, quod nomen indicare videtur, ad Segum amnem eam quærere: ne enim Ptolemæi metuatur auctoritas, plurimi iſtius in Germanicis rebus errores dudum effecere. *Luppiam*, aliud oppidum, idem Ptolemæus nominat. Aut vero errore lapſus Ptolemæus amnis nomen & vrbis permiſcuit; aut veteris villæ, quæ omnino Sigambrorum eſto, veſtigia vrbs hodieque celebris, *Lippia*, ad cognominem amnem ſita, denotat. *Aliſo*, caſtellum Romanorum contra Sigambros a Druſo ad Luppiæ & Aliſonis confluentes poſitum, recte etiam in Sigambris memoratur. Contenderunt olim auctores vehementer inter ſe, quis hodie locus poſitioni veteris Aliſonis conueniat? Vt tamen minime ſuam cauſam tuentur, qui aut ad Rhenum, aut ad Amiſiam, illud caſtellum admouerunt; ita tot argumentis firmiſſimis illud propriæ ſuæ ſedi illuſtriſſimus quondam patriæ hiſtoriæ indagator, Princeps Fur-

Memorabilia in Sigambris.

Sigambrorum ante fuerant, horumque beneficio illis conceſſæ. Eorundem prope Rhenum, diuortiis proximum, agrorum mutatos ſubinde eſſe habitatores, accipis a CAESARE *Lib. IV. Cap. IV.* & a TACITO *Ann. XIII. Cap. LV.* CLVVERIVS ad ortum & contra ſeptentriones his finibus a finitimis ciuitatibus diſtinguit Sigambros. A Rheni primo diuortio, ad fontem vsque Bercolæ amnis, inde ad flumen Luppiam, qua *Lunen* oppidum eſt, lineam ducit, & mox ipſum Luppiam conſtituit; quibus finibus a Marſis atque Bructeris fuerint Sigambri diuiſi. Mox a Luppiæ capite ad fontem Adranæ, per iugum montium, quod ibi ſternitur, nouam lineam ducit, qua Cattos a Sigambris diſterminet. Quem contra Vbios limitem conſtituerit, ante oſtenſum eſt. Habet is regionis tractus, qui a CLVVERIO definitus eſt, *Weſtfaliæ* magnam partem, inter Luppiam & Haſſiæ fines porrectam; *Bergenſis ducatus* dimidiam partem; *comitatum Marchienſem* totum; & *Cliuiæ* Transrhenanam portionem.

Digitized by Google

Furſtenbergius, vindicauit, vt ſuperſit vltra nemo, qui vel ad ea audeat hiſcere. Quæ denique, ſcribente Velleio, in mediis Germaniæ finibus ad caput Luppiæ fluminis *biberna* digrediens Tiberius quondam locauerat; eorundem iam propria poſitio ſatis illuſtrata, cum ad priſcos Sigambrorum pertineant fines, eorumque ætati præſertim conueniant, meretur vtique, quæ cum reliquis hoc loco percenſeatur (*e*). *Germania occidentalis pars media.*

XIX. Si-

(e) *Rheticonis* montis poſitionem alibi illuſtrauimus. *Segodinum* & *Luppiam* CLVVERIVS interpretatur de *Siegen* & *Lippe*, ſeu *Lippſtadt*, oppidis ad cognomines amnes ſitis: Segodunum vero Juhonibus tribuit, ex cauſis, quas vidimus. MENSONI ALTINGIO *in Tab. Ptolem. expoſitione* diuerſa prorſus ſtat ſententia, isque, climatibus PTOLEMAEI commode examinatis, vtrumque locum trans Albim refert; & Segodunum haud procul Praga, proxime oppidum *Czaslau*, primarium cognominis circuli oppidum, recte quæri contendit. *Luppiam*, ſingulari nota a PTOLEMAEO adfectum locum, in regionem incidere, in qua *Berne-ſtitz*, ſiue villa, ſiue vrbs, eſt. MENSONI, peritiſſimo veteris geographiæ viro, ſemper fidem haberem, niſi moueret dubitationem, Aegyptium hominem Germaniæ tantam profiteri notitiam, vt omoino villas, vrbesque, certæ diſtantiæ vindicauerit. Sed non noſtrum hic agitur argumentum. De *Aliſone* caſtello iam ſupra ex DIONE *Lib. LIV.* VELLEIO *Lib. II. Cap. CXX.* & TACITO *Ann. II. Cap. VII.* diſputatum eſt. Vincit eorum ſententia, qui arbitrantur caſtellum, Aliſonis nomine notatum, cum certe a VELLEIO, tum etiam a TACITO, notari. Vbi quæri debeat id caſtellum? grauis lis eruditorum exſtitit. Alii putarunt, eſſe Aliſonem *Yſelburg*, ad *Iſalam* flumen, quod & Aliſonem, ſiue Eliſonem, Dionis flumen interpretantur. Quidam Veſaliam, *Weſel*, ad Luppiæ Rhenique confluentes, pro Aliſone acceperunt. Nonnullis vicus *Alshem* placuit, IV. circiter M. P. ab oppido *Paderborn* verſus meridiem. Clare autem DIO rem tradit; *cum non auderent hoſtes propius adire, ſed eminus tantum rem agerent, rurſus Druſum, iis contemtis, caſtellum contra eos ad Luppiæ & Eliſonis confluentes, aliudque in Chattis, ad ipſum Rhenum, exſtruxiſſe.* ὥστε τὸν Δροῦσον ἀντικαταφρονήσαντα αὐτῶν ἐκεῖτε, ἔνθα ὅτι Λουπίας καὶ ὁ Ἐλίσων συμμίγνυνται, φρούριόν σφισιν ἐπιτειχίσαι καὶ ἕτερον ἐν Χάττοις παρ' αὐτῷ τῷ Ῥήνῳ. En clariſſime locus caſtelli demonſtratus; vbi hodie *Elſen* vicus eſt, ad quem Aliſo flumen, hodie *Alme* dictum, miſcetur Luppiæ. Jam CLVVERIVS verum hunc ſitum Eliſonis adſeruit; nouo autem monumento illum Illuſtriſſimus FVRSTENBERGIVS ſuperiore ſeculo illuſtrauit; quod, cum deſint antiquæ notæ monumenta, libet reſpicere.

ALISO. ROMANVS
MEMORIAE. SACRVM

SI. QVIS. ALISONEM. VESTIGAS
FORTE. SICAMBRIS
IMPOSITVM. DRVSI. GRANDE
NERONIS, OPVS

Sigambri. XIX. Sigambros in iis Romani numerarunt nationibus, quæ fortitudinem inſignemque animi magnitudinem præcipue oſtenderint. Non minis armiſue Cæſaris territi intrepide Romanam ambitionem verbis coarguerunt; mox & armis iniurias ſuas crebro vlti ſunt. Cum tamen propiores Romanis eſſent, primi demum Germanorum fortunæ iniuria Romanis ſuccubuere armis. Nec iudicauit Tiberius, eorum victor, poſſe vnquam, licet victos, peneque fractos, Sigambros teneri in obſequio, donec in ſolo ſuo agerent. Inde transductis reliquis populi in Galliam, exſcidit quodammodo eorum nomen ex Transrhenana Germania; nec omnino paſſus eſt, vt ſuo in Gallia vterentur gentili adnomine, ſed quod videtur, coëgit eos, poſita priſca adpellatione, nouam *GVGERNORVM* induere. Quod deinde tamen *SIGAMBRORVM* nomen non raro auditum eſt, ipſeque Strabo,

An. V. C. IↃCCXCVIII. Ant. C N, LIII.

An. V. C. IↃCCXLV. Ant. C. N. VI.

Sigambrorum gloria bellica,

& res adverſæ.

QVO. STETERVNT. AQVILAE. POPVLIS. QVO. ROMA. SVBACTIS
JVRA. DEDIT. SIGNIS. PERNICIOSA. SVIS
HVC. PROPERA. PAGO. VICINO NOMEN. ET. AMNI
HAERET. ADHVC. PRISCIS. NOBILE. TEMPORIBVS
LONGA. DIES. FOSSAS LATE. COMPLEVIT. ET. HOSTIS
MOENIA. VICTRICI. DIRVIT ALTA. MANV
FAMA. SVPERSTES. ERIT. SCRIPTORIBVS. AVCTA. LATINIS
DONEC. ALISONIS. LVPPIA CRESCET. AQVIS

PTOLEMAEVS duo habet loca in Germania, quorum nomina non abludunt a caſtelli Aliſonis nomine. Prior, ſiue vrbs, ſiue villa, ab eo vocatur Ἄλεισος; alter locus, paulo deinde poſitus, Ἄλεισον. *Aliſum* ad Rhenum PTOLEMAEVS poſuit, vbi Amiſera cum Rheno confluit: & locum MENSO ALTINGIVS de *Aalſum* vico, qui ad eos confluentes nomen integrum hodie ſeruat, commode interpretatur. *Aliſus* autem a MENSONE ad Viadri oſtium orientale, vbi oppidum *Camin* eſt, collocatur. Non negat CLVVERIVS PTOLEMAEVM Rheno dediſſe Aliſum ſuum; non veretur tamen erroris eum arguere, & iſtud Aliſum caſtello Aliſoni vindicare; cum quippe conſtet, quam parum in deſignandis locis fuerit accuratus PTOLEMAEVS. *Hiberna Tiberii*, ad caput Luppiæ fluminis poſita, ex VELLEIO *Lib. II. Cap. CV.* ſupra conſiderata ſunt. Fontes Luppiæ hodie oppidum *Lipſpring* illuſtrat, in eo ſitu, quo quondam locata fuere hiberna.

Nominis Sigambrorum continuati rationes.

Germaniæ occidentalis pars media.

Strabo, reliquos quoſdam Sigambros in priſcis ſuis ſedibus factos eſſe, putauit: aut id clementiæ Tiberii, a ceteris diſſimulatæ auctoribus, teſtimonium perhibet; aut Vſipios Tencterosque veteri Sigambrorum nomine nonnunquam veniſſe, quod & colerent Sigambrorum agros, eandemque bellicam virtutem ſectarentur, comprobat. Quia ſane Sigambri in Francico memorantur fœdere, poſterius videtur ſtatuendum eſſe; cum ceteroqui exiguæ populi portionis, ſi quæ omnino cum Vſipiis egiſſet, memoria dudum diuturnitate omnibus excidiſſet (*f*).

XX. Rei

(*f*) Quam fortiter minas CAESARIS Sigambri contemſerint, vide apud ipſum *Lib. IV. Cap. XVI. Reſponderunt;* CAESAR ait, cum dedi poſtulaſſet ſibi Tenchteros Vſipetasque, qui ad eos confugerant, *Populi Romani imperium Rhenum finire; ſi ſe inuito Germanos in Galliam tranſire non æquum exiſtimaret: cur ſui quidquam eſſe imperii aut poteſtatis trans Rhenum poſtularet.* Mox fruſtra Cæſar in Sigambros trans Rhenum mouit. Etiam poſt alteram tranſitionem in Germaniam, ſtatim Sigambrorum II. millia equitum in Galliam inuaſere, & ipſam Atuatacam, Romanaque caſtra, fortiter oppugnarunt; teſte rurſus CAESARE *Lib. VI. Cap. XXXV. ſequ.* Lolliana clades, quæ Auguſtum exciuit ex vrbe, An. V. C. ɔccxxxvii ante C. N. XIV. magnam partem Sigambris accepta referenda erat. DIO CASSIVS *Lib. LIV.* VELLEIVS *Lib. II. Cap. XCVII.* SVETONIVS *Vita Aug. Cap. XXIII.* Nec poſtea fidem ſeruarunt, ſed duce *MELONE* rurſus inuaſerunt in Belgicam; STRABO *Lib. VII.* Quantum cum Sigambris Druſo belli fuerit? vid. FLORVS *Lib. IV. Cap. XII.* & DIO *Lib LIV.* Ob ſummam itaque gentis peruicaciam a Tiberio ex ſuis exciſi ſunt Sigambri ſedibus, & in Galliam translati. SVETONIVS *Auguſto Cap. XXI. Tiberio Cap. IX.* EVTROPIVS *Lib. VII. Cap. V.* TACITVS *Ann. XII. Cap. XXXIX.* ex Oſtorii ore; *Vt quondam,* inquit, *Sugambri exciſi, & in Gallias traiecti forent, ita Silurum nomen penitus extinguendum.* STRABO *Lib. VII.* ſine nomine Sigambrorum ait: *Ταύτης δὲ τοὺς μὲν εἰς τὴν Κελτικὴν μετήγαγον Ῥωμαῖοι. - - - - Λοιποὶ δ' εἰσὶν ὀλίγοι καὶ τῶν Συγάμβρων μέρος. Huius partis* (ad inferiorem Rhenum) *populos Romani partim in Galliam traduxerunt. - - - - Sed & Sigambrorum exigua reſtat portio.* Hic lis eſt, an ergo Sigambrorum pars trans Rhenum manſerit? Sane in triumpho Germanici ductus Δευδόριξ Βαιτορίγος τοῦ Μέλωνος ἀδελφοῦ υἱὸς Σούγαμβρος. *Deudorix Batoritis filius, qui frater erat Melonis, Sicamber.* STRABO *Lib. VII.* Sub Domitiano MARTIALIS *Spectac. Carm. III.* canit;

Crinibus in nodum tortis venere Sicambri.

Et Honorii principatu CLAVDIANVS *IV. Conſul. Hon. Verſ. 445.*

Digitized by Google

Sigambri. XX. Rei eorum publicæ notitia eo latet magis, quo citius ſunt oppreſſi, & induſtriæ atque ſolertiæ auctorum, qui noſtras ſcripſerunt res, ſubitis ſubtracti fatis. Vnus eorum princeps *Deudorix* a Germanico Cæſare triumphatus eſt; eoque ipſo, cum fortaſſis pereunte populo ad alias ſe fuga receperat gentes, ſui memoriam poſteris reliquit. An is princeps ex eorum fuerit genere, qui Tacito ſcribente, iura per pagos vicosque reddidere; vtrum bellicus dux principis nomine fuerit inſignitus? vtrumque eſt penitus inexploratum. Ipſe putem, Vbiorum exemplo principes & ſenatum rerum in pace ſummam adminiſtraſſe. Cum enim Cæſar miſſis ad Sigambros nuntiis poſtulaſſet, eos qui ipſi Galliæque bellum intuliſſent, Tencteri hi atque Vſipetes fuere, quorum pars ad Sigambros profugerat, vt ipſi dederent; non dux aut rex aliquis loco populi reſpondit, quod Ariouiſtum aut Marobodum feciſſe legimus, ſed conſilio haud dubie habito principes reſponderunt: probabili id, iudico, argumento, non penes vnum, ſed plures, reipublicæ fuiſſe curam. Bello autem ducem præfuiſſe nationi, cum id in vniuerſum omnibus Germanis fuerit ſolitum & vſurpatum, non ego quidem bellicoſis Sigambris negauerim (*g*).

Sigambrorum ſtatus publicus.

An. XVII.

Ff 2 XXI. Addi

Ante ducem noſtrum flauam ſparſere Sicambri
Cæſariem.

Sidonius Apollinaris *Lib. IV. Ep. I. Paludicolas Sicambros* vocat. Et in Francico fœdere feram ad ætatem clarum Sigambrorum nomen exſtitit. Quid opinari liceat, damus in ipſo commentationis contextu. Quando vero Tacitus *Ann. IV. Cap XLVII. Sugambræ cohortis, quam Romanus promtam ad pericula, nec minus cantuum & armorum tumultu trucem haud procul inſtruxerat*, meminit; quando & alii, inprimis Lazius *de Rep. Romana Lib. VI. Cap. XIII. legionem Sicambrorum* ſub Valentiniano in Iſtri limite præſidium agitaſſe, ex monumento quodam reperto, teſtantur: parum id rei eſt, cum nominum, quæ dudum exoleuerant, reliquam tamen in Romana militia memoriam non ſimplici vice deprehendamus.

(*g*) Sigambri Auguſti auſpiciis oppreſſi. Horatius *Lib. IV. Od. II.* canit;

Concines maiore poëta plectro
Cæſarem, quandoque trahet feroces,
Per ſacrum cliuum, merita decorus
Fronde, Sicambros.

Et *Oda XIV. v. 51.* ad Auguſtum;

Succeſſere in locum Sigambrorum Vſipii & Tencteri.

Germaniæ occidentalis pars media.

XXI. Addi ſtatim debet horum deſcriptæ hiſtoriæ memoria populorum, qui & primum in fines a Sigambris recepti ſunt, & deinceps, excifis illis ex Transrhenana Germania, in locum eorum ſucceſſere. Sunt

VSIPII & TENCTERI,

quos conſtantius auctores nominarunt; ante a Cæſare, &, qui eum ſequuti ſunt, ſcriptoribus, *Vſipetes* & *Tenchteri*, a diuerſis *Tanchteri*, *Tincteri*, *Nuſipii* & *Vſippi*, neſcio an vitiatis, aut tantum ratione quadam idonea variatis, litteris adpellati. Iſtos, cum antea Cheruſcos inter & Sigambros coluiſſent, ad extremum Catti agris expulerunt; vnde cum multis locis Germaniæ per triennium vagati eſſent, ad Rhenum demum & in Sigambros peruenerant. Obtinebant tunc *Menapii*, Cisrhenana natio, vtramque Rheni ripam, & neſcio, an beneficio Sigambrorum, an vi ſua, agros, ædificia, vicosque, trans Rhenum habebant. Horum Menapiorum agris trans Rhenum, rurſus, credo, Sigambris permittentibus, occupatis ſtatim flumen cum omnibus ſuis tranſierant, oppreſſisque Menapiis in finibus Eburonum atque Condruſorum ad Rhenum latius vagati erant. Eo rerum ſtatu celeritate & dolo a Cæſare Vſipetarum Tenchterorumque capita CCCCXXX. millia neci data; pauci ex equitatu, qui frumentandi, prædandique cauſa Moſam tranſierant, neque prælio interfuerant, poſt ſuorum cædem ſe trans Rhenum in fines Sigambrorum rurſus receperant, ſeque cum iis coniunxerant. Et tum quidem paucitas reliquorum prohibuit, quo minus valde curarentur; cum maxime cum Sigambris ſe coniunxiſſent. Iam vero Auguſti ætate exiguus numerus in tantam excreuerat multitudinem, vt cum Sigambris & ipſi maxi-

Occaſio acceptæ nouæ regionis; bellum Cattorum & bellum Cæſaris, vtrumque calamitoſum.

An. V. C. ↄↄ CXC VIII. Ant. C. N. LIII.

Te cæde gaudentes Sicambri
Compoſitis venerantur armis.

DEVDORIX, Sicamber, memoratur a STRABONE Lib. VII. Vim noſtri argumenti, quo formam regiminis adſ. qui conamur, ſuppeditat CAESAR Lib. IV. Cap. XVI.

Vſipii & Tencteri. maximum contra Romanos bellum, quod ipſum omnino Auguſtum vrbe exciuit, molirentur (*b*). Druſi deinde ex- *An. V. C.* DCCXXXVII. *Ant. C. N.* XIV. peditiones in Germaniam manifeſto probarunt, ſeparatos fines Tencterorum atque Vſipiorum fuiſſe; etiam tum, cum adhuc Sigambri in ſuo ſolo agerent. Vſipii in dextra Luppiæ amnis ripa egere; illius enim fluuii ripis ponte iunctis Druſus in Sigambros inuaſit. Tencteri videntur ad occaſum Sigambros finiiſſe, & Rheno a Menapiis ſeparati fuiſſe. Vtrum & Tencteri cum Vſipiis in dextra Luppiæ coluerint; &an

Separati harum ciuitatum fines cum Sigambris,

Ff 3

(*b*) *VSIPETES* & *TENCHTEROS* vocat CAESAR *Lib. IV. Cap. IV. ſeq.* & FLORVS *Lib. IV. Cap. XII.* Οὐσιπέτας καὶ Τεγκτέρους, *Vſipetas* & *Tenchteros*, PLVTARCHVS *in Caeſare*, DIO *Lib. LIV.* Συπίτας καὶ Ταγχαρέας, *Sipetes* & *Tanchareos*, APPIANVS *in Bell. Gall.* STRABO *Lib. VII.* Νουσίπους habet; PTOLEMAEVS *Lib. II. Cap. XI.* diuerſis licet locis, Τιγγίρους καὶ Οὐσιπίους. Et quædam quidem poſteriorum vocabulorum manifeſto videntur vitioſa eſſe, vt facile auſim in APPIANO Οὐσιπέτας καὶ Ταγχθέρους, in STRABONE Οὐσιπίους, in PTOLEMAEO Τεγκτέρους καὶ Οὐσιπίους, legere: fortaſſis & tamen diuerſæ nominum pronuntiationi non parum tribuendum erit. Hoc obſeruatur, cum a Cæſare, & qui eius ſunt ſequuti commentarios, *Vſipetes* & *Tenchteri* nuncuparentur; qua & forma ipſe adhuc TACITVS *Ann. I. Cap. LI.* vſus eſt: mox nouam nominum placuiſſe formam, vt conſtanter adpellarentur *VSIPII* ac *TENCTERI.* Sic TACITVS *Ann. XIII. Cap. LV. LVI. Hiſt. Lib. IV. Cap. XXXVII. Germ. Cap. XXXII. & Agricolæ Vita Cap. XXVIII. XXXII.* ſemper *Vſipios* & *Tencteros* nominat: quo & STRABONIS Νουσίπων vocabulum, & PTOLEMAEI nomina reſpiciunt. MARTIALIS *Lib. VI. Epigr. LX.* Vſipiorum leuium meminit;

Sic leue flauorum valeat genus Vſipiorum:

memor defectionis eorum a Romanis, quam TACITVS *Agric. Cap. XXVIII.* & *XXXII.* memorat. Apud AETHICVM *Coſmographum* ſunt *Vſippi* t neſcio, an ſatis ſine mendo. Occaſio nominis, eiusque notatio, fruſtra hodie peruestigatur. Hiſtoriam expulſionis eorum, cum ante incertam regionem prope Cattos coluiſſent; (quam CLVVERIVS conicit Amiſiam ac Viſurgim inter, circa oppida *Minden* & *Oſſenbrügge*, inter Sigambrorum Cheruſcorumque fines quærendam eſſe) aduentus ad Rhenum, tranſitionis in Galliam, cladis acceptæ, & reliquorum fugæ ad Sigambros, copioſe perſequitur CAESAR *Bell. Gall. Lib. IV. Cap. IV. & ſque XV.* Meminere etiam eius rei PLVTARCHVS *in Cæſare* & SVETONIVS *in Cæſ.* qui ambo autem non diſſimulant, ſumma iniuria iſtud Cæſarem geſſiſſe bellum. Vid. APPIANVS *Bell. Gall.* & FLORVS *Lib. III Cap. X.* & plura olim in noſtra hiſtoria. Lollianæ cladis in Sigambris fecimus mentionem.

&an Vſipii omne terrarum ad Rheni vsque diuortia ſpatium impleuerint? non ego diiudico. Cum ad extremum a Tiberio Sigambri in Gallico ſolo, vt inter fortia Romanorum præſidia cuſtodirentur, locati eſſent; Vſipiis atque Tencteris totius Sigambricæ regionis tuta ceſſit poſſeſſio. Dubium non eſt, Romanorum fauori illos latiores debuiſſe ſedes. Ante enim a Druſo ſubacti fuere, poſt amici habiti, & amicitiæ ergo, cum transduci cum Sigambris potuiſſent, in patrio relicti ſolo. Quos olim Sigambricæ regioni fines dedimus, eos omnes Vſipii atque Tencteri occuparunt. Tencteri tamen a Sego ad Roram amnem, & interiora ad Luppiam & Aliſonis confluentes vsque, præcipue coluiſſe videntur: Rheno enim gens diſcreta vocantur, vbi de Vbiis Tacito ſermo eſt. Vſipii vtramque Luppiæ ripam & Rhenum ad eius diuortia fortaſſis tenuerunt: nam Batauorum inſulæ proximos fuiſſe, Dio ſcribit; & certum iam alueo Rhenum, quique terminus eſſe ſufficiat, cum Tencteris coluiſſe, Tacitus teſtatur. Tencteri porro, vt ante Sigambri, Cattorum occiduum latus clauſerunt. Iidem vero Bructeris fuere finitimi: cum poſt Tiberii ætatem ita Bructerorum augeretur ciuitas, vt agrorum ſuorum fines ad Luppiæ vsque dextram proferret ripam; vt exiſtimo, Marſis, qui iuxta Tencteros iis locis occurrerant, in Bructerorum ciuitatem tunc imputatis (*i*).

Germaniæ occidentalis pars media.

& denique poſt Sigambros in Galliam transductos.

An. V. C. ɔɔccxlv. Ant. C. N. VI.

XXII. Præ-

(*i*) Cum mixti Vſipii Tencterique cum Sigambris colerent, dubia prorſus eſt diſtinctio ſedium: vt adeo nolim etiam CLVVERIVM *Cap. X* exſcribere, qui audet ductis huc illuc lineis tres inuicem gentes ſeparare. In dextra vero Luppiæ coluiſſe Vſipios certum eſt ex DIONE *Lib. LIV.* Druſi expeditiones deſcribente. Primum, ait, Germanos in Galliam excurrentes repreſſit, *καὶ μετὰ τοῦτο ἐς τε τὴν τῶν Οὐσιπέτων κατὰ αὐτὴν τὴν τῶν Βατάουων νῆσον διέβη. καὶ ἐπὶ τὴν Συγαμβρίδα ἐκεῖθεν ἐπιπαρελθὼν, συχνὰ ἐπόρθησεν. & ipſe poſtea in Vſipetarum fines, ſecundum inſulam Batauorum, atque inde in Sigambrorum agros transgreſſus magnam agri partem vaſtauit.* Mox clarius cauſam exponit: Ἅμα δὲ τῷ ἦρι πρὸς τὸν πόλεμον αὖθις ὥρμησε, καὶ τόν τε Ῥῆνον ἐπεραιώθη, καὶ τοὺς Οὐσιπέτας κατεστρέψατο. τόν τε Λυπίαν ἔζευξε, καὶ ἐς τὴν τῶν Συγάμβρων ἐνέβαλε. *Initio veris rurſus ad bellum profectus, Rhenum tranſiit, Vſipetas ſubiugauit; Lupiaque ripis ponte iunctis in Sigam-*

Digitized by Google

Vſipii & Tencteri.

Mutationes finium regionis Vſiporum & Tencterorum.

XXII. Præterea de Vſipiorum Tencterorumque noua regione, eiusque viciſſitudinibus, accipiendum eſt; ſeriori ætate, & inferiores Vſipiorum, & Tencterorum ſuperiores, ſedes diuerſis gentium migrationibus coanguſtatas eſſe. Cum imperare cœpiſſet Traianus, pulſos Bructeros ac penitus exciſos vicinarum conſenſu nationum eſſe, Romæ nuntiatum eſt; ſimulque Chamauos & Angriuarios in eos immigraſſe agros, quos iuxta Tencteros ante Bructeri tenuiſſent. CHAMAVOS tunc ſuperiorem ad Luppiam regionem inſediſſe conſtat; vnde, quod hic ſciri debet, adeo demum ditionem ſuam prolatarunt, vt omnino Vſipios dextra Lup-

AN. XCVIII.

bros irrupit. Hac in Vſipetas expeditione hos in clientelam & amicitiam ſuſceptos eſſe, clare idem Dio ſtatim poſt ea, quæ protulimus, dicit; adeoque eorum regionem *τὴν φιλίαν*, *amicam regionem*, ad quam Druſus regreſſus eſt, vocauit. Tencteros ſuperiorem Sigambrorum regionem habuiſſe TACITVS *Hiſt. Lib. IV. Cap. LXIV.* ſuadet; vbi *Tencteri, Rheno diſcreta gens, miſſis legatis, mandata apud concilium Agrippinenſium edi iubent.* Vſipiorum ſitus, iuxta Batauorum inſulam, ex DIONE probatus eſt. TACITVS quidem *Germ. Cap XXXII. Proximi,* inquit, *Cattis certum iam alueo Rhenum, quique terminus eſſe ſufficiat, Vſipii ac Tencteri colunt*; & mox *Cap. XXXIII. Juxta Tencteros Bructeri olim occurrebant*: vt videatur primos Vſipios, & ad inferiores Rheni partes Tencteros, locaſſe. Ipſe vero & *Hiſt. Lib. IV. Cap. LXIV.* Tencteros in aduerſa coloniæ Agrippinenſi ripa monſtrauit: & *Ann. I. Cap. LI.* cædem Marſorum deſcribens, *Exciuit,* inquit, *ea cædes Bructeros, Tubantes, Vſipetes*; tres propinquas trans Luppiam gentes coniungens; & *Ann. XIII. Cap. LVI.* in Anſibariorum hiſtoria commode & Vſipiorum & Tencterorum ſedes deſignat, vt dubium non ſuperet, infra Tencteros Vſipios coluiſſe; ad quos & Tubantes Anſibariorum gens retro conceſſit, cum Auitus in agrum Tencterum tranſiiſſet, excidium minitans, niſi cauſam ſuam diſſociarent. De Cattorum latere, & Bructerorum, iam prolata auctorum teſtimonia docent. Regiones ergo *TENCTERIS* ex Sigambrorum ditione demum obtigere; *Marchienſis comitatus* pars, læuæ Roræ amnis ripæ adfixa: *Montenſis ducatus* maxima pars: ex *comitatu Lippienſi*, ipſum oppidum *Lippe*: ex *epiſcopatu Paderbornenſi*, quædam: eaque *Weſtfaliæ* pars, quæ inter *Lippienſem, Marchienſem, & Waldeccenſem, comitatus, epiſcopatumque Paderbornenſem,* ſtrata eſt. *VSIPII* inſedere *Monaſterienſis agri* portionem, Transrhenanam *Cliuiam* totam, *Comitatum Relinkhauſen,* & proximam *Marchienſis comitatus* partem, qua oppida *Dortmund, Bockum, Eſſen.* Hæc iudice CLVVERIO *Germ. Ant. Lib. III. Gap. X.*

Luppiæ amnis ripa excluderent. Interim BRVCTERI, incertis vagati locis, nam exciſi ex priſcis ſedibus non prorſus cæſi ſunt, poſt longum temporis intervallum ad Rhenum rurſus auditi ſunt: non habeo compertum; an ſtatim poſt fatalem pugnam a Tencteris, priſcæ beneuolentiæ Sigambrorum memoribus, in fines fuerint recepti, aut diuerſa periclitati fata tardius ad Rhenum peruenerint? Certe nouis eorum ad Rhenum inter Mattiacos & Tencteros ſedibus vtrorumque regio admodum coarctata eſt. Mattiaci, aut potius tum temporis Alemanni, ſoli Mattiacorum poſſeſſores, relinquere ſunt coacti omnem trans Loganam ditionem. Tencteri perdidere ad Segi vtramque ripam agros, & vix aduerſam Coloniæ Agrippinenſi Rheni ripam ſeruarunt. Media regio Bructeris ceſſit. Sic fuit, cum *FRANCIAE* nomen turbare cœpiſſet ſingularium harumce ciuitatum fines. Cui ingenti regionum conuerſioni proxime ſucceſſit altera, quæ in Galliam translata Francia rurſus totum hunc celeberrimum tractum affecit, eique *SAXONIAE* in æuum ſerius duraturum obduxit nomen (*k*).

Germaniæ occidentalis pars media.

XXIII. Re-

(*k*) Bructerorum cladem, ſediumque inde magnam mutationem, memorat TACITVS *Germ. Cap. XXXIII. Juxta Tencteros Bructeri*, inquit, *olim occurrebant: nunc Chamauos & Angriuarios immigraſſe narratur, pulſis Bructeris ac penitus exciſis*. Angriuariis inferiores Bructerorum agros occupantibus, Chamauis ſuperiores ceſſerunt, omnesque trans Luppiam amnem terræ. Ita *Tabula* PEVTINGERIANA proxime Rhenum verba habet CHAMAVI QVI ET FRANCI. AMMIANVS *Lib. XVII. Cap. VIII. & IX.* & EVNAPIVS *in Excerptis legationum cum* SVLPICIO ALEXANDRO *apud* GREGORIVM TVRON. *Lib. II. Cap. IX.* omnes item Chamauorum pagum proximum Rheno faciunt trans Luppiam. Et AVSONIVS *in Moſella*, cum Rhenum adloquitur, ſtatim Chamauos appellat *Verſ. 434.*

Accedent vires, quas Francia, quasque Camaues,
Germanique tremant; tunc verus habebere limes.

Bructeros trans Loganam partem Vbiorum quondam, & Tencterorum, agri poſt cladem inſediſſe, certum eſt. Quando eum, & quo pacto, inſederint? incertum. Habuerunt tum in finibus Hercyniæ partem, quæ vocatur *der Weſter-Wald*. Inde CLAVDIANVS *IV. Conſul. Honorii Verſ. 450.* canit;

- - - - - venit accola ſilvæ
Bructerus Hercyniæ.

Easdem ſedes SVLPITIVS ALEXANDER dicto loco probat. *Collecto ex-*

Vſipii & Tencteri. XXIII. Reſtat parum, quod Tencterorum Vſipiorumque hiſtoria memorari poſtulet; cum ſcilicet habuerimus neceſſe, potiora vtriusque ciuitatis fata ante perſequi, quam regionis occupatæ deſcriberemus fines. Sciri tamen debet, non conſtanter Romanam Vſipios Tencterosque coluiſſe amicitiam; cui certe latiores regiones debuerant. Iam in Germanici bellis in hoſtium numero leguntur Vſipii; nec vltra, quod Druſo licuit, per terras eorum tutus in Germaniam acceſſus Romanis exercitibus patuit. Omni inde capta occaſione Romana res ab his ciuitatibus oppugnata eſt: quod ex Ciuilis Bataui bellis, aliisque motibus, ſatis accipimus. Maxime Conſtantinus Magnus grauiſſimum in hac regione bellum adminiſtrauit, quod tamen fortiter noſtri, qui iam *FRANCORVM* generali nomine cogniti erant, ſuſtinuerunt. Docet nos fide dignum monumentum in antiquo Tencterorum agro quondam repertum; *Diuitenſe munimentum*, in aduuerſa ab Agrippinenſi colonia ripa, ab imperatore Conſtantino pro militibus in Galliarum tutelam collocandis eſſe erectum. Cui lapidi cum vicus cognominis dicto loco, ſimulque Notitia Imperii, quæ *Diuitenſes* milites nominat, reſpondeat; nihil video, quod poſſit noſtræ ditioni Romanorum illud opus eripere. Cum Francis deinde magnam partem Tencterorum atque Vſipiorum migraſſe patrium ſolum, eſt probabile; licet certum quidpiam definiri nequeat. Dudum tum exoleuerat vtriusque gentis vocabulum: vnde, quod generatim de Francis accipimus, difficillime de ſingularibus ciuitatibus poteſt ſtatui. Et quidem in Saxoniæ nomen

[Margin: Reliqua eorum facta & fata. — An. XV. — An. LXX. — An. CCCVIII. CCCIX. — Diuitenſe munimentum in Tencterorum agro.]

go, inquit, *exercitu transgreſſus Rhenum*, (Arbogaſtes Agrippina, quo rigente maxime hieme petierat,) *Bricteros ripæ proximos, pagum etiam, quem Chamaui incolunt, depopulatus eſt.* Nempe exoleſcente demum nomine Tencterorum & Vſipiorum, ſoli demum Bructeri & Chamaui in ripa Rheni, vbi Vbii & Sigambri, mox Mattiaci & Tencteri cum Vſipiis, coluerant, ſedes, ſaltem nomina, habuiſſe videntur.

men poſtea omnem hanc regionem nouimus conceſſiſſe. Semper tamen ignarum nobis eſt, quænam gens ſua ſponte Saxonico acceſſerit fœderi, aut quæ fuerit armis expugnata & debellata (*l*).

Germaniæ occidentalis pars media.

Reipublicæ inter eos adminiſtratio;

XXIV. Vſipiorum Tencterorumque *principes & maiores natu* Cæſar in hiſtoriis nominat. Et cognitus eſt Germanorum veterum mos colendi atque præcipue ſenium obſeruandi. Quippe gentes amantiores libertatis, ſemper magis atque lubentius canitiem, quam aut natalium ſplendorem, aut partum inſignibus factis honorem, ſuſpexere. Attamen non aliud æque exemplum exſtat, rei moderatores publicæ natu maiores præſertim fuiſſe; ſi exceperis hoc, quod de Vſipiis atque Tencteris Cæſar prodidit memoriæ, exemplum. An præter principes, Vbiorum exemplo, elegerint ſenatum; an vnum pluresue duces habuerint multitudini præfectos? fruſtra id omne quæritur, cum taceant auctores omnes. Hoc licet

(*l*) In hoſtibus Germanici Cæſaris Vſipetes, apud TACITVM *Ann. I. Cap. LI.* in copiis Ciuilis, & Vſipii, & Tencteri, apud EVMDEM *Hiſtor. Lib. IV. Cap. XXI. XXXVII.* & ſic porro. Bella conſtantini M. in Vſipiorum & Tencterorum agris, quorum iam tamen nomina exoleſcere cœperant, Bructerorum, Chamauorumque, ad Rhenum ſedibus illuſtratis, laudibus perſequuntur EVMENII & NAZARII *Panegyrici Conſtantino* dicti. De *Ponte Agrippinenſi* vid. EVMENII *Paneg. Conſtantino Cap. XIII.* *Diuitenſe munimentum*, in proprio Tencterorum ſolo poſitum, illuſtrat vetus lapis, cuius hæc inſcriptio:

VIRTVTE. DN. CONSTANTINI
MAX. PII. FEL. INVICT. AVG
SVPPRESSIS. DOMITISQVE.
FRANCIS
IN. EORVM. TERRIS.
MIL. CAST. DIVITENSIVM. SVB
PRAESENTIA. PRINCIPIS
SVI
DEVOTI. NVMINI. MAIE-
STATIQVE. EIVS
DVODEVIGINTI. H. V. F.

Fit *Diuitenſium militum* mentio in NOTITIA *Imp. Or. ſub diſpoſitione V. Ill. Magiſtri militum per Thracias*, nomine *Diuitenſes Gallicani*: ſed PANCIROLLVS *Comm. Cap. LIV*, a *Deueto*, mediterraneo Siciliæ oppido, adpellatos eſſe putat; quod mihi quidem non probatur, cum magis putem, a *Diuitenſi* noſtro caſtro eos nomen accepiſſe. Conf. AMMIANVS *Lib. XXVI Cap. VI. & Lib. XXVII. Cap. I.* vbi *Diuitenſium* ita fit mentio, vt noſtra opinio non parum ſtabilliatur.

Digitized by Google

Vſipii & Tencteri. licet ex ætate poſtera obſeruare, vt noſtris ciuitatibus non magis, quam Sigambris, aut Mattiacis, aut Vbiis, aut omnino Cattis, ab vno rege placuerit regi; ita potius eas videri omnia iura reliquiſſe ſoli populo: non enim porro principibus nominatis, ſolum reperimus populum, qui res omnes adminiſtrauerit, laudatum ab auctoribus. De cetero, Tacito vtriusque gentis laudes perſequente, ſuper ſolitum & commune bellorum decus equeſtris diſciplinæ arte Vſipii Tencterique præcelluere. Nec maior fuit apud Cattos peditum laus, quam Tencteris equitum. Sic inſtituerunt inter eos maiores; poſteri imitati ſunt. Hi ipſis luſus fuere infantium; hæc iuuenum æmulatio: perſeuerarunt ſenes. Quot & memorabile prorſus exſtitit, inter familiam, & penates, & iura ſucceſſionum, equi traditi ſunt: excepit eos filius, non vt cetera maximus natu, ſed prout ferox bello & melior (*m*). **itemque eorum ſingularia inſtituta & laudes.**

XXV. Quos vidimus hactenus Sigambros, eorumque ſucceſſores Tencteros atque Vſipios, fuiſſe Bructerorum contra ſeptentriones multimodis confines, aliquoties docuimus: quæ iam cauſa generatim indicta poſtulat accuratiorem declarationem. Coluerunt Rhenum Sigambri, & poſt eos Vſipii, quousque vno ingens is fluuius procurrit alueo. Superiore tamen ſui parte Luppia amnis, qui inferior totus Sigam- **Varii Bructerorum & Marſorum fines fuere.**

(*m*) Principes & maiores natu Vſipetum & Tenchtorum ad Cæſarem veniunt. CAESAR *Lib. IV. Cap. XIII.* Apud TACITVM *Hiſt Lib. IV. Cap. LXIV. LXV.* non principes aut magiſtratus Tencterorum, ſed populus, Tencteri, edidiſſe mandata ad Agrippinenſes feruntur. Laudes vtriusque ciuitatis reliquas ita TACITVS *Germ. Cap XXXII.* perſequitur. *Tencteri ſuper ſolitum bellorum decus, equeſtris diſciplinæ arte præcellunt. Nec maior apud Cattos peditum laus, quam Tencteris equitum. Sic inſtituere maiores, poſteri imitantur. Hi luſus infantium, hæc iuuenum æmulatio, perſeuerant ſenes. inter familiam & penates, & iura ſucceſſionum, equi traduntur. excipit filius, non, vt cetera, maximus natu, ſed prout ferox bello & melior.* Quia modo ante vtramque gentem coniunxerat, & ſemper coniunctæ fuerunt ciuitates, adhæc CAESAR *Bell Gall. Lib. IV. Cap. XII.* vtriusque populi equeſtrem militiam ſimul laudat; non inde veremur, licet ſolos Tencteros TACITVS poſtremum nominauerit, laudes iſtas de Vſipiis vna interpretati.

brorum, & ſatis deinde diu fœderatorum fuit ciuitatum, Sigambros, poſteaque Tencteros contra aquilonem prætexuit. Occurſarunt hic atque illic Bructeri, vt tamen non raro Marſi nominentur, iterumque illi Bructeri; donec valida gens e ſuis pulſa ſedibus alio neceſſe haberet commigrare. Vt diſſimiles inter ſe, quæ videntur, auctorum opiniones conciliari poſſint, curabimus. *Germaniæ occidentalis pars media.*

XXVI.

MARSI,

Marſi primum ad Rhenum coluerunt; magna quondam atque potens natio, cuius rei eſt indicium eorum nomen a Tacito in vetuſtioribus atque celebratioribus, pluriumque ciuitatum communibus, relatum vocabulis; habitarunt ad Druſi circiter ætatem ad Rhenum, iam abacto vno alueo, tenuiorem. Sedibus his priſcis, a Strabone quidem indicatis, a nullo autem auctore circumſcriptis, recte adſignatur regio, quæ a primo Rheni diuortio inter Iſalam & Rhenum ad Batavodurum quondam porrecta eſt. Donec enim vno conſtaret Rhenus alueo, Sigambros & Vſipios coluiſſe oſtendimus; & Friſii vſque ad oceanum Rheno prætexti ſunt, ambieruntque immenſos inſuper, quod Tacitus memorat, lacus: vnde certum eſt, non alias Marſorum exſtitiſſe terras, niſi quas definiuimus. BRVCTERI tunc trans Iſalam Marſos clauſerunt; iidemque illi ſuperiorem Luppiam, eiusque fontes, Sigambrorumque adeo confinium, tunc contigere (*n*). Druſo poſtea inferiorem Germaniam bello pre-

(*n*) TACITVS *Germ. Cap. II.* inter vera & antiqua nomina Germaniæ *MARSOS* memorat. Situm priorem STRABO indicat *Lib. VII.* Ἔστι δὲ τὰ μὲν πρῶτα μέρη τῆς χώρας ταύτης τὰ πρὸς τῷ Ῥήνῳ, μέχρι τῶν ἐκβολῶν, ἀπὸ τῆς πηγῆς ἀρξαμένοις. σχεδὸν δέ τι καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἑσπέριον τῆς χώρας πλάτος, ἡ ποταμία πᾶσα. Ταύτης δὲ τὰ μὲν εἰς Κελτικὴν μετήγαγον Ῥωμαῖοι. τὰ δ᾽ ἔφθη μεταναστάντα εἰς τὴν ἐν βάθει χώραν, καθάπερ Μαρσοί. *Prima Germaniæ regio eſt ad Rhenum, a fontibus eius vsque ad oſtia. atque omnis hic fluminis tractus latus eſt Germaniæ occiduum. Huius ripæ populos quosdam Romani in Galliam traduxerunt: quidam in interiora refugerunt, vt Mar-*

Marſi. premente magna accidit vtroque in latere aquilonari regionum commutatio. Marſorum pars potior, Druſum metuens, ſe in Bructerorum dederunt clientelam, &, his nouas ad Luppiam eiusque fontes ſedes tribuentibus, in interiora refugerunt. Pars quidem Marſorum in priſcis adhæſere locis. Hi tamen, cum Druſus foſſa ducta Rhenum nouo alueo feciſſet auctiorem, Druſiana foſſa hac ſeparati, & MARSACI, ſeu *Marſatii*, & *Marſaquei*, immutata paulum priſca compellatione, adpellati ſunt. Deſertos reliquos a Marſis ad Rhenum agros Bructeri obſederunt; vnde, cum iam Sigambris contermini ad Luppiam Marſi facti eſſent, vice mutata ad Rheni primum diuortium Sigambros Bructeri excepere (*o*).

An. V. C. IƆCCXLI. Ant. C. N. X.

mox pars eorum ad Luppiam conceſſit,

pars Marſatiorum accepto nomine durarunt ad Rhenum.

ſi. Adſignatin finium a primo diuortio Rheni ad Batauodurum debetur CLVVERIO *Cap. IX.* nec incommodis is hac in cauſa coniecturis vſus eſt: Bructerorum tunc trans Iſalam demum ſedem fuiſſe poſitam, ex eodem STRABONE liquet Qui enim poſt fugam Marſorum ſtatim Rheoum oecuparunt, ceteris ſane regionibus oecupatis, non niſi a dextro latere antiquiores Marſos claudere potuerunt.

(*o*) Se Bructerorum dediſſe *Marſos* clientelæ, inde pater, quod & agros ad Rhenum Bructeri ſtatim oceuparunt, & ipſi ad Luppiam Marſi non raro in Bructerorum imputati ſunt ciuitatem; vt eſt apud TACITVM *Ann. I. Cap. LX. Ductum inde agmen ad vltimos Bructerorum: quantumque Amiſiam & Luppiam amnes inter, vaſtatum; haud procul Teutoburgienſi ſaltu, in quo reliquiæ Vari legionumque inſepultæ dicebantur.* Hic vltimos Bructerorum vtique de Marſis ioterpretari ob ea, quæ ſequuntur, conuenit. Nomen *Marſorum* ad Rhenum reliquum ſuadet, quosdam Marſos priſcas tenuiſſe ſedes. TACITVS *Hiſt. Lib. IV. Cap. LVI. Cl. Labeo,* inquit, *furtim magis, quam bello, Caninefates Marſacosque incurſabat.* PLINIVS *Lib. IV. Cap. XV, In Rheno ipſo prope C. M. P. in longitudinem, nobiliſſima Batauorum inſula, & Caninefatum, & aliæ Friſiorum, Cauchorum, Friſiabonum, Sturiorum, Marſatiorum, quæ ſternuntur inter Helium ac Fleuum.* Vetus Marmoris inſcriptio *Marſaqueos* adpellat. Coluiſſe extremos Friſiorum fines, & a Bructeris, qui ceteros Marſorum ad Rhenum agros oceupaucrant, Druſiana foſſa fuiſſe ſeparatos, bonæ ſuadent coniecturæ. Regionem inde eis CLVVERIVS adſcribit, quæ *Velauia* hodie, vulgo *Veluwe*, dicitur, & *Geldriæ* pars eſt. Fortaſſis autem, vt *Marſi* Bructerorum, ſic *Marſaci* Friſiorum, clientes fuerunt: vnde infra MENSO ALTINGIVS merebitur audiri, qui Marſacos Friſiorum fuiſſe aliquem pagum opinatur. Ceterum eſſe eandem gentem *Marſos* & *Marſacos*; cum ſuadent propinqua nomina, tum ſedes, quas ad Rhenum, inſtar priorum Marſorum, tenuerunt. Bructeros ad Rhenum poſt Marſorum in interiora fugam, cernis in TACITO

Fines Marſicæ ad Luppiam regionis.

Germaniæ occidentalis pars media.

Qui vero ceſſere Marſis ad dextram ſuperioris Luppiæ ripam noui agri, ſatis fuere anguſti; quos nempe L. millium paſſuum ſpatio incluſos fuiſſe, & Romanis circumdatos ſtationibus, Tacitus oſtendit. Quod & Teutoburgienſem ſaltum in Marſorum cœpiſſe finibus diſerte Tacitus memoret, ſimulque Marſos non procul ab Aliſone caſtello conſtituat; facile eſt ſedes eorum coniicere, quæ, vt minutos tranſeam limites, haud dubie a Luppia ad Amiſiam amnem pertigere, & ab ortu Dulgibinorum, ab occaſu Sigambrorum, finibus terminatæ fuere. Transductis Sigambris in Galliam, imo iam ante, cum Vſipii Tencterique cœpiſſent ſingulares tenere fines, facillime expedietur, quibus finibus vtraque gens Marſos contigerit. Sane ad Rheni diuortium Vſipiis occurſarunt Bructeri; ad Luppiam inferiorem Vſipios Marſi attigere, & Tencteros iidem in ſiniſtra Luppiæ ripa habuere finitimos. Quod demum a Germanico Cæſare Marſorum gens prope ad internecionem deleretur, exoleſcente eorum nomine, rurſus Bructerorum ditionem ad ſuperiorem Luppiam ſtetiſſe reperimus. Ante igitur monui, reliquis Marſorum haud dubie poſito nomine in Bructerorum ciuitatem imputatis, Bructeros, donicum ipſi a ſedibus ſuis depellerentur, heic Tencterorum confines exſtitiſſe (*p*). An. XV.

XXVII. De

Germ. Cap. XXXIII. XXXIV. Iuxta Tencteros, (ſiue magis, quod docuimus, iuxta Vſipios ad Rhenum) *Bructeri olim occurrebant: nunc Chamauos & Angriuarios immigraſſe narratur. - - - - A fronte*, (rurſus ad Rhenum) *Friſii excipiunt. Maioribus minoribusque Friſiis vocabulum eſt: ex modo virium. Vtraque nationes vsque ad oceanum Rheno prætexuntur, ambiuntque immenſos inſuper lacus, & Romanis claſſibus nauigatos.* Hic quod Marſacorum nulla fiat mentio, aut id probabit, Friſium nomen iam Marſacos eſſe complexum; aut ſilentio eam gentem, quippe minorem, transmittere TACITVM voluiſſe, ſolis illuſtrioribus nominatis. Si vero Marſacos inter Rhenum Salamque & Druſianam foſſam locaueris, nihil id prohibet, quo minus tamen vtræque Friſiorum nationes vsque ad oceanum Rheno prætexti eſſe potuerint, & immenſos inſuper lacus ambierint. Plura vide in Friſiis.

(*p*) Nouas Marſorum ſedes TACITVS clare oſtendit *Ann. I. Cap. XLIX. L. LI. Truces etiam tum animos cupido*

Marſ.

Friuolæ opiniones de diuerſis Marſatiorum &

XXVII. De Marſis, quorum ſatis confuſas ſedes aliquo modo illuſtrauimus, ante plura habemus inquirenda, quam reliquas modo ſpectati ſoli viſamus viciſſitudines. Notamus igitur, a quibusdam & Marſis, & Marſacis, diuerſas tribui regio-

inuolat, eundi in hoſtem, piaculum furoris. - - - - Sequitur ardorem militum Cæſar, iunctoque ponte tramittit XII. millia e legionibus, XXVI ſocias cohortes, VIII. equitum alas, quarum ea ſeditione intemerata modeſtia fuit. - - - At Romanus agmine propero ſiluam Cæſiam limitemque a Tiberio cœptum ſcindit: caſtra in limite locat: frontem ac tergum vallo; latera concædibus munitus. Inde ſaltus obſcuros permeat, conſultat que, ex duobus itineribus breue & ſolitum ſequatur; an impeditius & intentatum, eoque hoſtibus incautum. Delecta longiore via cetera accelerantur. etenim attulerant exploratores, feſtam eam Germanis noctem, ac ſolemnibus epulis ludicram. Cæcina cum expeditis cohortibus præire, & obſtantia ſiluarum amoliri iubetur: legiones modico interuallo ſequuntur. Iuuit nox ſideribus illuſtris. ventumque ad vicos Marſorum, & circumdatæ ſtationes, ſtratis etiam tum per cubilia, propterque menſas, nullo metu, non ante poſitis vigiliis. - - - - Cæſar auidas legiones, quo latior populatio foret, quatuor in cuneos diſpertit: quinquaginta millium ſpatium ferro flammisque peruaſtat: non ſexus, non ætas, miſerationem attulit; profana ſimul & ſacra, & celeberrimum illis gentibus templum, quod Tanfanæ vocabant, ſolo æquantur. ſine vulnere milites, qui ſemiſomnos, inermes, aut palantes, ceciderant. Exciuit ea cædes Bructeros, Tubantes, Vſipetes, ſaltusque per quos exercitui regreſſus, inſedere. Hic iter propter Luppiam amnem ad caſtellum Aliſonem, & breue & ſolitum, & impeditius atque intentatum, memoratur: vnde Marſorum & ſitus inter Cæſiam & Aliſonem, & viciniæ, Bructeri, Tubantes, & Vſipii, clariſſime patent. Rurſus TACITVS *Ann. II. Cap. XXV. Fama claſſis amiſſæ, vt Germanos ad ſpem belli, ita Cæſarem ad coërcendum, erexit. C. Silio cum triginta peditum, tribus equitum, millibus, ire in Cattos imperat: ipſe* (ex Chaucide, quo proxime adpulerant naues) *maioribus copiis Marſos inrumpit: quorum dux Malouendus, nuper in deditionem acceptus, propinquo luco defoſſam Varianæ legionis aquilam modico præſidio ſeruari, indicat. Miſſa extemplo manus, quæ hoſtem a fronte eliceret; alii, qui terga circumgreſſi recluderent humum: & vtrisque adfuit fortuna.* His conſideratis, ſimulque addito TACITI *Ann. I. Cap. LX.* de vltimis Bructerorum inter Amiſiam Luppiamque vaſtatis, ſupra citato teſtimonio, CLVVERIVS ita Marſos definit: A *meridie* Luppiam amnem ad oppidum *Lunen*; ab *occidente* brumali linea ab oppido *Lunen* ad *Coesfeld* oppidum; inde a *ſeptentrionibus* ad Amiſiam flumen lineam, tum ipſum flumen & Dalichium; ab *oriente* demum montium iugum a Dalichii fonte ad oppidum vsque *Oldenbeke* conſtituit: quo ſpatio, quod *Weſtfaliæ* partem, vbi oppida ſunt *Munſter* & *Paderborn*, complectitur, antiquitus Marſi in clientela Bructerorum egerint. Excifis *Marſis*, rurſum *Bructeros* in his inter Luppiam & Amiſiam terris TA-

Marſorum ſedibus

Germania occidentalis pars media.

giones, & per magna locorum interualla vnam eandemque gentem diuidi atque ſeparari. *Marſos*, contendunt aliqui, incerto tempore, fortaſſis cum a Druſo in interiora profugerent, trans Albim migraſſe, poſitisque ad Eidoram vsque amnem ſedibus, priſcum gentis nomen cum noua regione communicaſſe; quod hodieque omnino ibi duret. *Marſacos*, arbitrantur, cis Moſam, non trans Rhenum egiſſe: cum ſcilicet Tacitus eos videatur cum Neruiis atque Bethaſiis commiſiſſe, & inſuper iam etiam oppidum celebre in iſto terrarum tractu Marſacorum nomen imitetur. Illi vero priores attendant modo animum ad vocabulum Germanicum, quod *paludoſam humilemque regionem* ſignificat, & cum eo rationes terrarum, quæ Marſicum nomen videntur ſeruaſſe, contendant: næ deſinent ſua ſomnia mirari, & hiſtoriam fingere, quæ probari poſtulat. Alteram ſententiam ipſe Tacitus, ad quem prouocant, ſatis coarguit, ſi recte eius æſtimentur verba. Tam clare etiam Plinius Marſatiorum, quos vocat, ſedes deſignat, easdemque cum Tacito Caninefatibus Friſiiisque adeo propinquas facit; vt nequeant alibi quæri, quam vbi eas Salam inter & medium Rheni alueum poſt Druſianam foſſam inuenimus (*q*).

XXVIII. Has

CITVS monſtrauit *Hiſt. Lib. V. Cap. XXIII. Multa luce*, inquit, *reuectt hoſtes, captiuis nauibus, prætoriam triremem flumine Luppia*, (ex Rheno) *donum Velledæ*, (quæ *fatidica* erat *virgo nationis Bructeræ*, TACITO *Lib. IV. Cap. LX.* teſte,) *traxere*. Et ita eleganter etiam cum re conuenit TACITO, ſi ad interiora reſpexeris, quum *Germ. Cap. XXXIII.* dicit, *Iuxta Tencteros Bructeri olim occurrebant*: etenim Tencteri ad ſuperiorem Luppiam omnibus Sigambrorum agris inſederant.

(*q*) VVINCKELMANNVS *Not. hiſt. polit. Vet. Sax. Weſtphal. Lib. I. Cap. VII. num. 62. MARSOS*, putat, tractum omnem ab Hamburgo propter Albim, vsque ad eiusdem & Eidoræ amnis oſtia, adeoque integras *Dithmarſorum*, *Wilſtermarſorum*, *Crempermarſorum*, & *Stormarſorum*, regiones, occupaſſe; cum quippe a Druſo in interiora refugerint. Debile autem illud ex ſola nominum propinquitate argumentum trahi, quis non videt? Quod & ipſum corruit, cum Germanicam vocem reſpicimus *Marſch*, ſiue *Marſchland*; qua *humilior, depreſſiorque*, adeo *ſida*, & *paluſtris*, *terra* notatur. Vid. HERTIVS *Notit. Germ. Pop. Cap. II. §. 25.* qui iam ante me VVINCKELMANNI errorem nota-

Marſ. XXVIII. Has demonſtratas Marſacorum regiones illa itaque *Druſiana foſſa*, & ſeparauit a Germanica continente, & præſertim illuſtrauit. Prior inde petitur ratio, quod Plinius in inſula Marſatios non minus locet, quam Caninefates atque Batauos. Scilicet, cum Druſus nouum Rheni abactum procuraſſet, amnicam non magis inſulam Bataui, quam noſtri Marſaci cum Friſiis, qui immenſum ambierunt lacum, coluerunt. Duxit autem Druſus foſſam a Rheno ad Salam fluuium, vt poſſet minori periculo hac claſſem cum exercitu ex ſuperiore Rheni parte in lacum & oceanum deducere; Friſios nempe petiturus, & in Cauchorum inuaſurus regionem. An foſſa hæc, quam pluratiuo numero non ſine cauſa, quam in Friſiis declarabimus, effert Suetonius, fuerit *Nabalia* dicta? diſputatum valde eſt a ſcriptoribus. Quantum tamen rationes a colloquio Ciuilis & Cerealis ducum, in abruptis fluminis Nabaliæ pontis habito, petitæ perſuadent; veri ſimillima eſt ſententia, quæ iſtud nomen foſſæ adiudicat. Interiores Marſorum, quos Bructerorum beneficio poſſederunt, agri memorabilis *Teutoburgienſis* ſaltus initia præcipue habuerunt. Multi ipſam Romanorum cladem in Marſorum finibus accidiſſe arbitrati ſunt: & prope opinioni fidem facit, quod infamiam ob amiſſum cum Quintilio Varo exercitum præſertim Germanicus Cæſar in Marſos vindicauerit. Sed ſi recte ſubducimus rationes, Marſos quidem Germanicus crudeliſſime vltus eſt, quod & ſtragem Vari fortiter adiuuiſſent, & eos inter præcipua Varianæ cladis ſpolia ſeruata eſſent: ipſe tamen locus,

Memoranda inter Marſacos,

& Marſos.

uit. An vero Marſorum nomen a terra, quam coluerint, fuerit acceptum? licet id non paucis placuiſſe reperiam, ipſe tamen minime adfirmauerim. Alios *MARSACOS* Neruiorum Bethaſiorumque confines conſtituere, quod coniungantur hæ gentes a TACITO *Hiſt. Lib. IV. Cap. LVI*, quod & oppidum *Maeſeyck* in illis finibus non abludat a Marſacorum nomine; docet CLVVERIVS, ſed & idem errorem ex TACITO clare commonſtrat; quem, ſi libet, vide.

Digitized by Google

Germaniæ occidentalis pars media.

cus, quo perierant legiones, haud iis procul, in Dulgibinorum finibus fuerit quærendus; ad quos continui hinc ſaltus montesque Teutoburgienſes trahuntur. Magis autem antiquitus Marſicum agrum celeberrimum noſtris gentibus templum, quod *Tanfanæ* vocatum eſt, quodque Germanicus, profana ſimul & ſacra tum miſcens, ſolo æquauit, fecit inſignem. Quis Deus Deaque in tanto Germanis cultu fuerit, vt inſolito ipſis more templum omnino ei conſecrauerint? per plurimas coniecturas vix ac ne vix quidem colligitur. *Originis Deam*, plerique ex veteri Germanica lingua interpretantur: nec improbabile eſt, hanc *Tanfanæ* Deam eſſe Sueuorum *Herthum*, ſeu *terram matrem* omnium atque procreatricem, quam fortaſſis Sueuorum inſtar coluerunt cum vicinis gentibus Marſi. An templum fuerit more Romano iſti Tanfanæ inter Marſos dedicatum, an autem nemoris penetrale quoddam Tacitus templum adpellauerit? diſputari non minus poterat. Ipſe templum fuiſſe verum exiſtimem, cum & ſolo illud æquaſſe Germanicus dicatur, & ſane potuerint Germani, qui reliquam Romanorum ſuperſtitionem paſſim ſectati ſunt, hoc etiam ſuperſtitionis genus amplecti; licet ipſi ante, quod Tacitus habet, de Dei maieſtate & amplitudine excelſius atque magnificentius ſenſerint (*r*).

Tanfanæ in Marſis templum.

Marſorum facta, fata.

XXIX. Quot aduerſis fatis potens antiquiſſimo æuo natio Marſorum fuerit depreſſa, & quaſi demerſa in humilitatem; partim ex hiſtoria docuimus, partim ſciri nequit, cum vetuſtiſſimorum Germaniæ bellorum, quibus haud dubie Marſi afflicti ſunt, nulla ſuperſit memoria. Fugerant Marſi ob

(*r*) De *Druſiana foſſa*, & *Nabalia*, vide ſupra in fluminibus teſtimonia auctorum. *Teutoburgienſis ſaltus* initia in Marſis, quos vero vltimos Bructerorum, ſuppreſſo gentis nomine adpellat, oſtendit TACITVS *Ann. I. Cap. LX.* De ſpoliis Varianæ cladis in Marſis vid. IDEM *Ann. II. Cap. XXV.* *Tanfanæ templum* memorat rurſus TACITVS *Ann. I. Cap. LI.* In mediis videtur fuiſſe Marſorum finibus. Conf. TACITVS *Germ. Cap. XL.* de Hertho Dea Sueuorum.

Digitized by Google

Tubantes. ob Romanorum metum in interiora ad Bructeros. Sed peius
An. V. C. accidit profugis, quam iis, qui remanſerant. *Marſi*, quod
ƆCCXLI. prope eos, & omnino ab eis Varus eſſet cum legionibus cæſus,
Ant. C. N. X. eosque inter defoſſa Varianæ legionis aquila trophæi inſtar ſeruata eſſet; ad internecionem prope a Germanico ſemel
An. XV. & XVI. iterumque cæſi ſunt. *Marſaci* contra, cum pene exoleuiſſet Marſorum nomen, claruere, & inſignem bellis peperere gloriam; quam cum Marſi voluiſſent ſubterfugere, in præſentem incurrerunt calamitatem. Obliterato autem Marſorum nomine reliquos gentis in ciuitatem Bructerorum imputatos eſſe, nullus quidem auctorum diſerte tradit; vt tamen percommode ſtatuatur, patronos & defenſores valentis adhuc ciuitatis non eam deiectam & afflictam deſeruiſſe. Cum Bructeris Marſos, & cum Friſiis Marſacos, qui & ipſi demum audiri deſiuere, *FRANCORVM* extremo acceſſiſſe ſocietati, cenſeo. De reliquo habuerunt Marſi, cum adhuc proſpere agerent, duces ſuos; quorum vnius *MALOVENDI*, in deditionem a Romanis accepti, Tacitus meminit. Ignarum eſt, an Marſi Marſacique, quod modicæ eſſent ciuitates, vni tantum duci imperium commiſerint; vtrum cum duce principes etiam rerum adminiſtrauerint ſummam? (*s*) De incertis vero & dubiis ſine auctore quicquam decernere non audeo. & inſtituta.

XXX. Lubet poſt Marſos ſtatim adiicere commemorationem ciuitatis Tubantium prior ad Rhenum ſedes;

TVBANTIVM,

qui & *Tubantii*, & *Tubanti*, a græcis ſcriptoribus vocati ſunt: cum his etiam cognitis facilior ſit futura Bructerorum noſtrique

Hh 2

(*s*) STRABO *Lib. VII.* fugam, TACITVS *Ann. I. Cap. LI. LVI. LX. & Ann. II. Cap. XXV.* cladem Marſorum multiplicem memorat. Marſacorum in bello Ciuilis partes vna fuiſſe, TACITVS *Hiſt. Lib. IV. Cap. LVI.* teſtatur. Francicum fœdus, dum Bructeros complexum eſt, ſane & Marſos, licet eorum iam poſito nomine, comprehendit. *MALOVENDI* ducis meminit TACITVS *Ann. II. Cap. XXV.*

Digitized by Google

que ſoli viciſſitudinum, decreta explanatio. Egerint hi æuo incertiore ſuper Marſos ad Rhenum, nondum diuiſum, cum Chamauis; ſic enim Boiaculi ad Romanos habet oratio. Iisdem autem agris a Sigambris occupatis, neſcio an vltro, vtrum expulſi a Sigambris, ad Amiſiam amnem & in interiora conceſſerint. Ad Amiſiam oportet coluerint, cum Germanicus Marſos cæderet. Tubantes enim cum Bructeris atque Vſipiis iſta cædes exciuit; & cum ceteris ciuitatibus certæ fuerint circumcirca Marſos ſedes, ſolum id latus videmus relinqui Tubantibus, quod contra ſeptentriones trans recentem Amiſiam eſt porrectum. Bructeros cis Amiſiam ad occaſum confines Tubantibus fuiſſe; & ad ortum atque aquilonem Dulgibinos cum Angriuariis eos finiiſſe; ex populorum exploratiori ſitu colligimus. Non auſim tamen iuſtos limites inter Tubantium vicinarumque ciuitatum agros indicare; cum ab omni rei notitia prorſus deſtituar. Villæ vicique hodie exſtant cis Amiſiam & prope ad Luppiam, qui Tubantium fere nomen indicant. Vt fortaſſis huc illuc minor ciuitas, cum nomen poſuiſſet, in propinquas nationes fuerit diſpertita, itaque nomen intulerit; ita non vltra habeo quicquam certi dicere. Hoc adhuc videtur, cum Marſis exciſis Bructeri poſtremas eorum ad Luppiam ſedes recepiſſent, Tubantes Bructerorum fortaſſis nouo beneficio eandem a Marſis deſertam regionem accepiſſe, & in ea aliquandiu coluiſſe; neſcio, an ab Angriuariis expulſos ex prioribus trans recentem Amiſiam agris, vtrum conſilio Bructerorum clientelam amplexatos? Certe cum Anſibarii repulſi a Romanis retro ad Vſipios & Tubantes conceſſiſſe a Tacito dicantur, non alia videtur hic Tubantium regio definiri, quam quæ ante Marſorum, & deinde rurſus Bructerorum, fuerat. Credibile & eſt, hic demum eos exuiſſe nomen, & paulo poſt Neronis Imperatoris interitum ſiue in Bructerorum ciuitatem plane eſſe imputatos, ſiue per diuerſas diſperſos gentes.

Germaniæ occidentalis pars media.

poſterior ad Amiſiam;

proxima ad Luppiam.

An. LVIII.

Nam-

Digitized by Google

Digitized by Google

Tubantes. Namque Bructeros ea ætate rurſus omnem ſuperiorem Lupiam obſediſſe ante oſtendimus; & anterioribus Tubantium agris ab Angriuariis occupatis, non alia ſupereſt, quam porro habitauerint, regio (*t*).

XXXI. Fuerunt alioqui non pauci auctores, qui Tubantes noſtros, quos ſpectauimus, maluerunt Iſalam inter & Amiſiam adultiorem quærere, vbi Bructerorum penitiores agros *Iniqua de Tubantium agris ſententia.*

(*t*) Bis *TVBANTES* TACITVS adpellat, *Ann. I Cap. LI. & Lib. XIII. Cap. LV LVI.* STRABONI *Lib. VII.* memorantur Συβάττιοι, qui haud dubie Τυβάντιοι dici debebant. PTOLEMAEVS *Lib II. Cap. XI.* Τυβάντες habet. Primas Tubantium ad Rhenum, inter Sigambros & Marſos, ſedes videtur Boiocalus indicare apud TACITVM *Ann XIII. Cap. LV, Chamauorum quondam ea arua, mox Tubantum, & poſt Vſipiorum, fuiſſe.* CLVVERIVS autem *Cap. XII.* non incommode dubitat de illo loco TACITI, & arbitratur, loco *Tubantum* vocem *Sugambrum*, ſiue *Sugambrorum*, reponendam eſſe: quia ab his Vſipios accepiſſe agros conſtet, Tubantes ad Rhenum nullus alius locauerit. Fortaſſis, quod Menapii etiam eadem arua teſte CAESARE *Lib. IV. Cap. IV.* tenuerunt, loco *Chamauorum Menapiorum* vocabulum non minus recte poſueris: ſed nihil eius rei nos quidem decernimus. Noua rrans Amiſiam ſedes coniectura nititur ex TACITO *Ann. I. Cap. LI.* petita. CLVVERIVS pro more has ſedes deſcribit, a *meridie*, qua Marſis Tubantes iungebantur, Dalichio & Amiſia amnibus, ad vrbem vsque Monaſterienſem; ab *occaſu*, qua Bructeris contermini, eodem Amiſia ad vicum *Bentlage*; hinc a *ſeptentrionibus*, qua Angriuariis continuabantur, linea ad oppidum *Mellen* ducta; indeque ab *ortu ſolſtitiali*, qua Dulgibini, Cheruſcorum clientes, occurrebant, montium iugo, quod iuxta oppida *Rauensberg* & *Bileſeld* ad Dalichii vsque fontem procurrit. Extra hos fines Tubantum, cis Amiſiam, arx eſt *Bentheim*, a qua inſignis *comitatus* nomen habet; eſt vicus *Bentlage*, ad Amiſiam, XV. M. P. a dicta arce diſſitus; eſt inter oppida *Lemgou* & *Dietmelle* vicus *Bentdorp*: quæ nomina de *Tubantibus* vtique videntur teſtari. Tubantes in Marſorum ſedes ſucceſſiſſe, argumento TACITI *Ann. XIII. Cap. LVI.* ſtabilitur; vbi *Anſibariorum gens retro ad Vſipios & Tubantes conceſſit. quorum terris exacti, cum Cattos, dein Cheruſcos, petiiſſent, errore longo, hoſpites, egeni, hoſtes, in alieno, quod iuuentutis erat, caeduntur: imbellis ætas in prædam diuiſa eſt.* Hic diſerte medii Tubantes ſunt inter Vſipios & Cattos: nam Chaſſuarii, qui Marſos ante contigerant, vere Catticæ ciuitati vindicantur; vnde nequit ſecus cenſeri, quin iam in Marſica regione Tubantes egerint. Durat in ſecundis his ſedibus, ad Tencterorum vetus confinium, prope Lupiæ fontes, gentis memoria in vico *Benteslo*: & quæ vicorum nomina haud inde procul MENSO ALTINGIVS *in Tabula Germ. Inferioris Ant.* nntauit; *Bentburen, Benthuſen, Bentſeld.*

Digitized by Google

agros modo inueniemus. Vt vero iudicandi ita non iis alia exſtitit cauſa, quam quod viderint Tranſiſalani agri bonam portionem *Twente* nomine compellari, vnde ſtatim *Tubantes* veteres colonos olfecerunt; non magni profecto habenda eſt eorum opinatio, cum & diuerſum longe vetus doceat hiſtoria, & vocabuli illius laudati manifeſto pateat ratio, a coniecturis iſtis alieniſſima. De Tubantibus præterea, quorum prope omnis hiſtoria obliuione eſt ſepulta, iudicant nonnulli; Bructerorum ruina & ipſos tactos eſſe, aduerſarum nimirum rerum ex æquo ſocios, cum in ſecundis Bructerorum vſi eſſent clientela. Sunt etiam, qui, cum Tacitus, poſt Bructerorum cladem Angriuarios & Chamauos a tergo Dulgibinos & Chaſuarios clauſiſſe aliasque gentes haud perinde memoratas, ſcribat; poſteriores *Tubantes* noſtros interpretantur, qui fortaſſis poſt Bructerorum fugam in antiquas trans recentem Amiſiam ſedes reuerterint. Ego vero non habeo, quod aut iſtis opponam ſententiis, aut quo firmamentum ac robur addam coniecturis. Hoc poſſe ſine teſte affirmari arbitror, Francico nato fœdere, in eo cum omnibus vicinis ciuitatibus Tubantes etiam fuiſſe; ſiue illi eatenus diſperſi vagique egerint, ſiue in ignorabili loco ſalua eorum ciuitas perſtiterit (v).

Germania occidentalis pars media.

Quid poſtremum de Tubantibus actum ſit?

An. XCVIII.

XXXII. Er-

(6) *Twente*, Tranſiſalanæ regionis pars, dicta, quaſi *ſecundaria* prouincia: nam *Trente* etiam eſt, quaſi *tertiaria* regio. Prior *Salland*, *terra ad Salam ſita*, nuncupatur. Iam, qui *Tubantes* in regione *Twente* quærunt, viderint, vt defendere opinionem ſuam velint. Poſt Bructerorum cladem Tubantes multi quærunt in minoribus gentibus, a Tacito ita memoratis, *Germ. Cap. XXXIV. Angriuarios & Chamauos a tergo Dulgibini & Chaſuarii cludunt, aliaeque gentes, haud perinde memorata.* Nempe meminit eorum adhuc Nazarius *Paneg. Conſtantino Cap. XVIII.* cum Bructeris, Chamauis, & Cheruſcis: vnde, niſi Nazarius ex veteri eos memoria petiit, probabile eſt, trans Dalichium in priſtinam ſedem, quam Angriuarii reliquerant, eos reuerſos eſſe, cum Chamaui omnem Bructerorum regionem priſcam occupauiſſent. Quod eosdem *Tubantes* meminit Notitia *Imperii Orientis ſub diſpoſitione V. Ill. Mag. Mil. Præſentalis in XVII. Auxilia Palatinis*, & Notitia *Imp. Occid. in Legionibus Palat.* vbi vid. Pancirollvs

Bructeri.

XXXII. Ergo nunc demum ad ipſos adimus

BRVCTEROS;

Bructerorum nomen, eiusque origo;

quorum viciſſitudines eo iam intelligemus rectius, quo accuratius eos agros deſcripſimus, quos varia ætate ſuper propriam nationis ſedem obſederunt. Nomen eorum alio atque alio modo elatum a ſcriptoribus reperimus; vt modo *Buſacteri*, *Bucteri*, *Burcturi*, *Bruteri*, modo etiam *Bricteri*, *Borthari*, & *Boructuarii*, fuerint nominati. Ipſe licet difficillimæ interpretationis vetuſta Germanicarum ciuitatum vocabula eſſe cenſeam; non dubito tamen eorum ſubſcribere coniecturæ, qui nomen *Bructerorum* a *paludibus & incultis ſaltibus*, quos hodieque illis regionibus, vbi quondam coluerunt Bructeri, *Bruchtos* & *Brocos* adpellitant, traxiſſe originem, arbitrantur. Namque ſi vſpiam Germania, quod Tacitus ait, ſiluis horrida & paludibus fœda eſt, tum hæc Bructerorum vetus ſedes; quæ hodieque eam ſoli conditionem oſtendit (x). Vetus

Comm. P. I. Cap. XLVI. & *P. II. Cap. XXI.* non valde id reliquum in Germania gentis fuiſſe nomen, ſed in Romana militia reliquam fuiſſe eius memoriam, teſtatur. In Francos Tubantes poſtremum imputatos eſſe, NAZARIVS etiam poterat probare, qui quos generatim *Cap. XVII.* Francos dixerat, mox *Cap. XVIII.* ſingulatim percenſet.

(x) *BRVCTERI* conſtantius a VELLEIO, TACITO, aliiſque auctoribus adpellantur. PTOLEMAEO *Lib. II. Cap. XI.* ſunt Βουσάκτεροι, & STRABONI *Lib. VII.* Βούκτεροι, quod vtrumque vocabulum vitioſum videtur eſſe. *Burcturos* TABVLA *Itineraria* ſuper Rheni locat ripam, e regione Coloniæ Agrippinenſis. *Bructeri* ſunt in NAZARII *Paneg. Conſtantino Cap. XVIII.* & EVMENII *Panegyr. eidem Cap. XII.* *Bricteros* vocat SVLPITIVS ALEXANDER apud GREGORIVM TVRON. *L. II. Cap. IX.* *Borthari* nominantur in quadam GREGORII II. *Papæ epiſtola*; & *Boructuarii* in VITA *diui Suiberti*, & MARCELLINI *Vita S. Bonifacii.* Nomen a Germanica voce *Burg* quidam deriuare conati, ſed perperam; cum poſterioris æui auctores, quibus vocabulum haud dubie ſatis erat cognitum, prorſus diuerſo modo gentis nomen pronunciauerint. Recte vox *Bræcken*, ſiue *Bruchen*, adſumta eſt; quæ cum ſoli a Bructeris habitati ingenium deſignet, commode potuit nationi nomen dare. Placet hæc interpretatio nominis SCHATENIO *Hiſt. Weſtf. Lib. I. fol. XI.* placet etiam MENSONI ALTINGIO in voce *Bructeri.* Vix autem auſim MENSONIS probare, aut tueri, ſententiam, quum TACITVM *Ann. I. Cap. LX.* vbi dicit, *Bructeros, ſua vrenteis, ex-*

prima regio inter Iſalam & Amiſiam.

Germaniæ occidentalis pars media.

Vetus ea ſedes *ad occaſum* Friſiorum, qui a fronte Bructeros excepere, partimque Marſorum, qui olim Rhenum inter & Iſalam egerunt, terra terminata eſt. Marſos Salam finiiſſe inde coniicio, quod Marſaci foſſa Druſiana ſeparati in inſula a Plinio diſerte locati ſunt. Friſii a Tacito a Rheno ad oceanum ponuntur, vt ambierint immenſos, quos ille vocat, lacus; vt tamen maneat incertum, quibus finibus diſtincte Bructeri ab ipſis ſeparati fuerint. Ad *ſeptentriones* clarum fieri puto ex Tacito, ad oſtium vſque Amiſiæ amnis Bructeros pertinuiſſe; ibidemque Bructerorum noſtrorum, ſimulque Friſiorum, & Cauchorum, concurriſſe confinia. Cum enim Germanicus Cæſar Cæcinam cum cohortibus per Bructeros, Pedonem cum equite per Friſios, ad flumen Amiſiam miſiſſet, ipſe impoſitas nauibus quatuor legiones per lacus vexiſſet; ſimul pedes, eques, claſſis, apud prædicti amnis conuenere oſtium: & ibidem Chauci, cum auxilia pollicerentur, in commilitium adſciti ſunt. Ad *ortum* ad Amiſiam flumen Bructeros habitaſſe, Strabo docet; qui in flumine dicto nauali pugna a Germanico Bructeros ſuperatos eſſe, memorat. Integro itaque hoc flumine a Chaucis, Chamauis, Angriuariis, & Tubantibus, ſubmoti fuere. In *auſtri* demum partibus antiqua Bructerorum regio primum Sigambrorum, poſteaque Vſipiorum, agris clauſa eſt. Inde ad Luppiam ſuperiorem eiusque fontes procurrit vetuſtior Bructerorum ager. Cum enim hiſce in locis Marſi deinceps egerint, eosdemque nori-

pedita cum manu L. Stertinius miſſu Germanici fudit; de noto in Batauis dicterio, *Broekters hun eygen moeur brandende*, interpretatur. Siquidem eſt incertum, an iam tum, quod ille adſeuerat, mos inualuerit, *fiſtiles illas glebas, quæ exſiccatæ optimum foco alimentum præbent*, præparandi; verum potius copia lignorum exhauſta, ad terram demum vrendam ventum fuerit? Et perſpicue docet TACITVS, Bructeros ideo fruges, ædes, terramquæ ſuam, vaſtaſſe, ne Romani in finibus, quos petituri erant, quicquam, quod poſſet morari hoſtem, reperirent.

Digitized by Google

Bructeri. norimus a Bructeris nouas impetraſſe ſedes, ſatis certum ſit, antiquitus eadem arua Bructeros tenuiſſe (y).

XXXIII. Prima proinde horum finium, quos ad aucto- Regio eorum modo eſt coarctata, modo ampliata.
An. V. C. rum fidem deſignauimus, accidit mutatio, cum a Rheno belli
DCCXLI. propinqui metu Marſi in interiora refugiſſent. Tum Bru-
Ant. C. N. X. cteri horum iuxta Rhenum agros obſederunt, contra vero Marſis

(y) Marſorum & Friſiorum ad Rhenum primas ſedes STRABO *Lib. VII.* & TACITVS *Germ. Cap. XXXIV.* monſtrarunt. Contra Friſios me opinante limes incertus eſt. Satis latas cis Amiſiam terras ei luiſſe Bructeros ſuadet TACITVS *Ann. I. Cap. LX. Cæſar, ne bellum mole vna ingrueret, Cæcinam cum quadraginta cohortibus Romanis, diſtrahendo hoſti, per Bructeros ad flumen Amiſiam mittit.* Ipſum Amiſiam adcoluiſſe, magis STRABO *Lib. VII.* naualem cum Bructeris Druſi Germanici pugnam deſcribens docet. De confiniis Friſiorum, Bructerorum, Chaucorumque, ita TACITVS pergit. *Equitem Pedo præfectus finibus Friſiorum ducit. ipſe impoſitas nauibus quatuor legiones per lacus vexit: ſimulque pedes, eques, claſſis, apud prædictum amnem conuenere. Chauci, cum auxilia pollicerentur, in commilitium adſciti ſunt.* De ſedibus Bructerorum inter Luppiam & Amiſiam, iuxtaque Sigambros, & poſtea iuxta Tencteros, & Vſipios, iam ex TACITO *Ann. I. Cap. LX. & Germ. Cap. XXXIII* ſatis dictum. CLVVERIVS *Germ. Ant. Lib. III. Cap. XIII.* ita hos priores Bructerorum agros circumſcribit. *A meridie,* ait, *limes, quo olim a Sigambris ſeparabantur, erat Luppia amnis, a fonte ad oppidum vsque Lunen; inde ab occaſu brumali linea vsque ad fontem Bercolæ. hinc vero, qua Marſi quondam contermini, Bercola erat & Iſala, ad oppidum vsque Haltem. Hinc ab occaſu æſtiuo iuxta lineam, ad lacum Dullart, in quem Amiſia, antequam Oceano miſceatur, effunditur, ductam, a Friſiis diſtinguebantur. ab ſeptentrionibus & ortu Amiſia, ad munimentum usque, cui vulgare vocabulum Ten Oort, a Chaucis; hinc eodem Amiſia & Dalichio amne a Chamauis, & Angriuariis, Tubantibusque, ſubmouebantur.* Addit de auctis finibus. *At poſtquam Marſi a Rheno in interiora commigrarunt; Bructerorum pars, in eorum agros transgreſſi, ſupra dicta linea, a Rheni diuortio ad fontem vsque Bercolæ, ab Vſipiis diſterminabantur. Deinde vero, Marſis exciſis, Tubantibusque eorum ſedibus, quas occuparant, pulſis, Bructerorum nomen iterum ad Luppiam & Tencterorum confinia proceſſit.* (id argumento TACITI *Lib. V. Hiſtor. Cap. XXII.*) Regiones nunc dictis finibus continentur iſtæ: *comitatus Sutphanienſis & Benthemius*; *Sallandia* & *Tuentia, Drentiaque* pars, qua oppidum *Couorden*; item *Cliuiæ* exigua portio, qua oppidum *Seuenar*: dein *Veſtfoliæ* pars, qua oppida *Borckſteenfoorde, Nienborch, Ahuus, Tövede, Statlo, Coosfeld, Munſter, Lunighuſen, Werne, Ham, Alem, Beckom, Reide, Rydeberg, Delbrugge.*

Digitized by Google

Germaniæ occidentalis pars media.

Marſis Amiſiam & Luppiam inter ſedes conceſſerunt. Hinc eſt, quod Strabo Luppiam dixit Bructeros minores præterfluere: nondum enim agri ad Luppiam Marſis ceſſerant. Ptolemæus vero, qui nullos ad Rhenum Marſos, ſed Bructerorum in eorum arua ſucceſſionem, nouerat, diſerte minores ſuos Bructeros ad Rhenum locauit. Libet iſtud hoc loco interponere, a Ptolemæo Bructerorum genus diuidi, vt *maiores* coluerint contra ſeptentriones, Cauchos, Chamauos, Friſiosque inter; *minores* in auſtri partibus, ad Rhenum, & ſuperiora. Strabo minorum meminit Bructerorum, non item maiorum; non ignoratæ tamen diuiſionis idoneo argumento. Rurſus ad finium viciſſitudines ſcire iuuat; Marſis a Germanico cæſis, ſecundo Bructerorum agros ad Luppiam vsque prolatatos eſſe; & tunc eos occurſaſſe a meridie Tencteris, ab occaſu ad idem flumen Vſipiis, qui Sigambrorum regionem, cum illi in Galliam transducti eſſent, inſederant. An rurſus hi ad Luppiam agri Bructerorum beneficio Tubantibus ceſſerint? paulo ante quæſii, & ex Anſibariorum migratione affirmare auſus ſum. Iterum itaque Neronis circiter ætatem coarctata hic Bructerorum eſt ditio: ſi id coanguſtat agros, cum clientes in eorum recipiuntur partem. Et vero breuiſſimum poſt tempus denuo noſtri Bructeri Luppiam coluerunt; Tubantibus procul dubio non in ciuitatem ſolum, ſed & fortaſſis in nomen, imputatis, aut ſi mauis, eiectis, & in varium miſſis exilium. Hæc illa poſtrema finium amplitudo accidit; & tum puto potentiam Bructerorum gentis ſuperbiam dediſſe, hancque odia & inuidiam vicinarum excitaſſe nationum, quarum conſenſu demum Bructeri bello petiti, victi, atque ex omnibus, quos poſſederant, agris exterminati ſunt (*z*).

Maiores & minores Bructeri.

An. XV. XVI.

An. LVIII.

An. LXX.

An. XCVIII.

XXXIV.

(z) Mutationem primam agrorum, qua Marſi ad Luppiam fugerunt, Bructeri ad Rhenum in illorum agros conceſſerunt, habet STRABO *Lib. VII.* & in

Bructeri.

XXXIV. Triſtis ea Bructerorum ſtatus conuerſio, quæ Neruæ circiter ætatem contigit, primoque imperantis Traiani anno Romæ nuntiata eſt, magnæ regionum Germaniæ confuſionis atque perturbationis cauſa exſtitit. In omnes Bructerorum agros CHAMAVI & ANGRIVARII, qui ante trans Amiſiam habitauerant, adeoque a tergo Bructeros clauſerant, immigrarunt. Illorum priores ſedes aliæ ciuitates, modicis antea notæ limitibus, inſederunt. De Bructeris quid poſt cladem fuerit factum, nondum ſatis liquet. Super LX. millia eorum in bello ceciderunt: exiguus is numerus, ſi capacitatem agrorum nationisque magnitudinem æſtimaueris. Quo ergo pulſi reliqui & exciſi conceſſerunt? Non ſane probo ſine teſte ſineque auctore longam eorum migrationem, trans Viſurgim, trans Albim, trans imo Viadrum & Viſtulam, in Sarmatiam comminiſcentes; vt Prutenos, ſeu Pruſſos, Bructerorum exulum ſatu ortos oſtenderent. Quantumuis frequens eſſet inter Germanos ſoli mutatio at-

Bructeri bello ex agris ſuis expulſi & exturbati ſunt.

Quo conceſſerint?

Non Pruteni Bructerorum ſatu orti ſunt.

nouis ſedibus Marſos oſtendit TACITVS *Ann. I. Cap. XLIX. L. LI.* Ante minores Bructeros præterfluxiſſe Luppiam diſerte etiam oſtendit STRABO *dicto libro*: Λουπίας ποταμὸς, - - - - ῥέων διὰ Βρουκτέρων τῶν ἐλαττόνων. *Luppias fluuius, qui per Bructeros minores fluit.* Deinde ad Rhenum PTOLEMAEVS *Lib. II. Cap. XI.* monſtrat Bructeros minores, quibus Sigambros addit; argumento hoc, non de ſua ætate hæc PTOLEMAEVM ſcribere, ſed de ea, qua Marſis in interiora receptis, ſtatim infra Sigambros ſedes Marſorum Bructeri occuparunt. Κατέχουσι δὲ τῆς Γερμανίας τὰ μὲν παρὰ τὸν Ῥῆνον ποταμὸν ἀρχομένοις ὑπ' ἄρκτων, οἵ τε Βουσάκτεροι οἱ μικροὶ, καὶ οἱ Σύγαμβροι. *Incolunt autem Germaniam, iuxta Rhenum amnem, ſi a ſeptentrionibus ordiaris, Bructeri minores & Sigambri.* Maiorum Bructerorum paulo poſt idem PTOLEMAEVS meminit. Ἐλάσσονα δὲ ἔθνη μεταξὺ κεῖται Καυχῶν μὲν τῶν μικρῶν, καὶ τῶν Σουήβων, Βρούκτεροι οἱ μείζονες. ὑφ' οὓς Χαμαῦοι. *Minores vero gentes interiacent inter Chauchos minores & Sueuos, Bructeri maiores, ſub quibus Chamaui.* Recte hic Ptolemæus Bructeros maiores & Chamauis & Chaucis continuauit: ſolum id perperam de Sueuis, ſiue Cattis, videtur additum eſſe. De Tubantibus in Marſorum ſedes aut acceptis, aut profectis, argumento TACITI *Ann. XIII. Cap. LVI.* ante dictum eſt: & oſtenſum etiam ex TACITO *Hiſtor. Lib. V. Cap. XXII.* rurſum Veſpaſiani æuo inter Amiſiam & Luppiam Bructeros egiſſe.

Digitized by Google

que migratio, nimia tamen populorum copia Viſtulam & Amiſiam inter tunc coluit, quam vti via Bructeris eo patuerit. Adde ſolam nominis *Bructerorum* & *Prutenorum* ſimilitudinem minime tanti eſſe, vt liceat ſomniis aut diuinationibus libere indulgere. Rectius, ſi indagauerimus, in propinquis regionibus noſtros Bructeros poterimus reuiſere. Conſtantini ætate legimus, Bructeros ad Rhenum habitaſſe Coloniæ Agrippinenſi aduerſum. Hoc enim loco ripis ponte iunctis in eos inuaſiſſe imperator, & poſt eum Arbogaſtes, Theodoſii bellicus dux, ſcribitur. Quod igitur ante monſtraui, Bructeri expulſi, aut armis ſibi in nouos agros aperuere viam, aut Tencterorum miſeratione & beneuolentia in partem ditionis ſuſcepti ſunt. Coluerunt autem Rhenum a Loganæ confluentibus, quæ Mattiaci quondam agri pars exſtitit; ad Segi confluentes, & vltra eos, vnde Tencterorum ager quondam inceperat. In hac noua ad Rhenum regione, quam male quidam ad Mœnum vsque extendit, Bructeri diu durarunt, auditumque crebro eſt eorum nomen, cum dudum iam in Galliam tranſiiſſent Franci, eorumque imo regnum alterum iam ſeculum egiſſet. Tum vero orto duriſſimo cum Saxonibus bello rurſum Bructerorum ciuitas ad internecionem cæſa eſt, &, promota ad hanc Rheni ripam Saxoniæ ditione, nomine tenus prope exſtirpata. Quod quibuſdam auctoribus placet, non modo apud Rhenum exules Bructeros conſediſſe, ſed etiam partem vltra Luppiæ & Amiſii fontes ad ſaltum Teutoburgienſem, fortasſis etiam trans Viſurgim, & ad ſiluam Bacenin, ſedes ac domicilia collocaſſe; improbabile non videtur, cum maiorem exiſtimem ſuperaſſe multitudinem, quam cui pauci Segam inter & Loganam amnes agri ſuffecerint. Argumenta tamen, quæ paſſim ad probandas interiores ſedes afferuntur, non

Germaniæ occidentalis pars media.

Bructeri inde ad Rhenum inter Loganam & Segum habitarunt.

An. CCCVIII. CCCIX.

An. CCCXCII.

An. DCCVIII.

Pars Bructerorum in interiora refugiſſe videtur.

Bructeri. non euincunt; quod ſolis prope coniecturis patet felicius (*a*).

(*a*) Cladem Bructerorum ita deſcribit TACITVS *Germ Cap. XXXIII. Iuxta Tencteros Bructeri olim occurrebant: nunc Chamauos & Angriuarios immigraſſe narratur, pulſis Bructeris ac penitus exciſis, vicinarum conſenſu nationum, ſeu ſuperbiæ odio, ſeu prædæ dulcedine, ſeu fauore quodam erga nos Deorum nam ne ſpectaculo quidem prælii inuidere ſuper LX. millia non armis teliſque Romanis, ſed, quod magnificentius eſt, oblectationi oculiſque ceciderunt.* Locum cladis commode MENSO ALTINGIVS conſtituit prope Rhenum foſſamque Druſianam: quia oculis cecidiſſe Romanorum Bructeros TACITVS dicat. Tempus conſtituimus Neruæ circiter ætatem. Anno poſt C.N. XCVIII. Romæ clades nunciata eſt, primo Traiani principatus anno, quo ſuum de Germania librum TACITVS conſcripſit. Cauſa dubia eſt, niſi, quam TACITVS memorauit, adſumemus. Prutenicas origines a Bructeris deriuantes falli, ſatis liquet. Ad Rhenum Bructeros ſupra indicauimus ex EVMENIO *Paneg. Conſtantino Cap. XII. XIII. Vt tamen omnibus modis barbarorum immanitas frangeretur, - - - - etiam immiſſa Bructeris vaſtatione feciſti, imperator inuicte.* Et nouo capite, ſemper de Bructeris loquutus; *Iſuper*, inquit, *etiam Agrippinenſi ponte faciendo reliquiis adflictæ gentis inſultas, ne vnquam metus ponat.* Eaſdem ſedes oſtendimus ex ALEXANDRO SVLPICIO apud GREGORIVM TVRON. *Lib. II. Cap. IX. Collecto*, ille inquit, *exercitu transgreſſus Rhenum, Bricteros ripæ proximos, - - - - depopulatus eſt;* Arbogaſtes nempe, dux Theodoſii, ipſe Francus, ſed Francicorum regum, qui tum erant, infenſus hoſtis. Ad Moenum & Magontiacum Bructeros ſedes poſtea promouiſſe, FREHERVS contendit, & cum eo MENSO ALTINGIVS; nixi præcipue Honorii IV Conſulatus præcone, CLAVDIANO *verſ. 450.* vbi ita canit;

- - - - *venit accola ſiluæ*
Bructerus Hercyniæ:

hancque Hercyniam ſiluam ex CAESARIS, quod conſtituunt, deſignatione, de *Speshard*, & *Oden-Wald*, quæ vulgo dicuntur, interpretati. Quod autem Alemannorum omnis iſta trans Moenum ditio diutiſſime fuit, nec ea a Francis, quam poſt Alemannorum cladem, poſſideri cœpta; nos quidem nec FREHERO, nec MENSONI, adſtipulari conamur: ſed potius Hercyniam de ſilua, quæ der *Weſter-Wald* hodie dicitur, quam & vere Bructeri tenuerunt, interpretamur. Omnem demum ditionem Tencterorum, Vſipiorumque, horum nominibus oblitteratis, Bructeris ceſſiſſe, ex SVLPITIO ALEXANDRO iam olim coniecimus. Totus locus eius rei gratia hic legatur. *Eodem anno Arbogaſtes Sunnonem & Marcomerem, ſubregulos Francorum, gentilibus odiis inſectans, Agrippinam, rigente maxime hieme, petiit: ratus tuto omnes Franciæ receſſus penetrandos, vrendosque, cum decuſſis foliis nudæ atque arentes ſiluæ inſidiantes occulere non poſſent. Collecto ergo exercitu transgreſſus Rhenum, Bructeros, ripæ proximos, pagum etiam, quem Chamaui*

Præcipua veteris Bructerorum agri.

Germania occidentalis pars media.

XXXV. In Bructeris minoribus, partimque in Vſipiis, *Cæſia* fuit *ſilua*, poſt Luppiam longe lateque ad Iſalam & vicinias ſparſa. Eam Tiberii & deinceps Germanici expeditiones inſignem fecere, & Romano more militaribus viis, quæ a Rheno ad Aliſonis duxerunt caſtellum, inſtruxere. Nec a Cæſia ſilua procul in penitioribus Bructerorum agris abfuit ille *anguſtus trames vaſtas inter paludes*, & quondam a L. Domitio aggeratus; qui Cæcinæ ad Rhenum militem ſuum ducturo prope fatalis exſtitiſſet. Hos *longos pontes*, quos Tacitus adpellat, inter limoſa cetera, grauique cœno tenacia, riuisque incerta, & circum ſiluas paulatim adcliues, male nonnulli prope flumen Amiſiam quæſiere; cum ibi quidem hodieque anguſtus longusque inter paludes & vligines exſtet trames, minime tamen iſti, ſiue Cæcinæ ad Rhenum iter, ſiue Germanici expeditio, ſiue etiam montes ſaltusque illum limitem, Tacito teſte, ambientes, conueniant. Rectius proinde longos pontes alii indagarunt & inuenerunt prope locum in Bru-

incolunt, depopulatus eſt; nullo vsquam occurſante, niſi quod pauci ex Ampſinariis, & Chattis, Marcomere duce, vlterioribus collium iugis apparuere. Bructeros vero potiores partes Tencterorum agri inſediſſe, inde colligo, quod in Francis præcipuo fere loco haberi conſueuere. Me autem non repugnante, Chamaui etiam bonam partem agrorum occupauerint. Per varia, puto, fata pars Bructerorum durauit ad feram Franciam. Tandem MARCELLINVS *in Vita Diui Suiberti Cap. XXII.* multis litibus colliſos Bructeros & Saxones oſtendit: vnde ad arma, & poſt graue bellum ad Bructerorum internecionem, ventum eſt. BEDA *Lib. V. Cap. XII.* paucis, *expugnatos*, ait, *Boruchtuarios a gente antiquorum Saxonum.* Nondum vero hac internecina clade prorſus eſſe Bructerorum nomen exſtinctum, didici ex GREGORII *II. Papæ*, qui circa annum ɪɔcccxx Romæ ſedit, *epiſtola*, cuius inſcriptio Bructeros meminit: *Vniuerſis optimatibus, & populo prouinciarum Germaniæ, Thuringis, & Heſſis, Borthariis, Niſtreſis, Wedreuis, & Lognais, Sudnoſis, & Grabſeldis, vel omnibus in orientali plaga conſtitutis.* Opinio, Bructerorum quosdam in interioribus vltra Luppiæ fontes regionibus quærentium nititur rurſus CLAVDIANI *verſu* de Bructeris, ſiluæ Hercyniæ accolis. Quum vero omnes ſiluæ Germaniæ communi Hercynio nomine fuerint compellatæ, oppido id debile argumentum eſſe liquet.

Digitized by Google

Bructeri. Bructeris, aut, ſi mauis, in Marſis, qui hodieque memoriam rei ſeruat nomine, & illam ſoli conditionem, quam Tacitus deſcripſit, clare demonſtrat. Nec enim hi, qui prope Luppiam inferiorem inueſtigarunt illos longos pontes, rem plane tetigere. Licet namque Tiberii limes in Cæſia ſilua propeque Luppiam fuerit, isque idem, quem deinceps Germanicus Cæſar nouis aggeribus permuniuit; non tamen L. Domitii & Tiberii ſimul limites iidem fuiſſe videntur, cum ſane diuerſa a Veteribus caſtris ad Aliſonem caſtellum itinera duxerint, & Tacitus, niſi diuerſos limites deſignans, non credi poſſit Domitium hic, alioque loco ſolum Tiberium, nominaſſe, vnius alteriusue limitis auctorem (*b*).

XXXVI.

(*b*) Cæſiam ſiluam nominat TACITVS *Ann. I. Cap. L. Romanus agmine propero ſiluam Cæſiam, limitemque a Tiberio cœptum, ſcindit.* Eſt ſane, vt ex rationibus illius expeditionis a Germanico ſuſceptæ patet, Cæſia ſilua ille ſaltus, qui partim in Cliuia, partim in VVeſtfalia, inter oppida *Weſel* & *Coesfeld*, protenditur. Magis vero iſte olim in Sigambris, deinde in Vſipiis, fuit, quam fere in Bructeris. De *Pontibus longis* controuerſia eſt. TACITVS *Ann. I. Cap. LXIII. Mox*, inquit, *reducto ad Amiſiam exercitu, legiones claſſe, vt aduexerat, reportat: pars equitum littore oceani petere Rhenum iuſſa: Cæcina, qui ſuum militem ducebat, monitus, quanquam notis itineribus regrederetur, pontes longos quam maturrime ſuperare. Anguſtus is trames, vaſtas inter paludes, & quondam a L. Domitio aggeratus: cetera limoſa, tenacia, graui cœno, aut riuis, incerta erant, circum ſiluæ paulatim adcliues. - - - - locus vligine profunda, idem ad gradum inſtabilis, procedentibus lubricus.* LIPSIVS ad hunc locum commentatione quærit longos pontes in Tranſiſalania, inter *Lingam*, *Weddam*, & *Coeuordiam*, notis illis vaſtisque paludibus. LIPSIO adſtipulatur MENSO ALTINGIVS, &, bene expeditioni Germanici cum ſitu vaſtarum inter Friſios & Bructeros paludum conuenire, arbitratur. Sed legiſſe TACITVM, & illam regionem, quam longis pontibus LIPSIVS vult fuiſſe ſtratam, cui nec expeditio Germanici Cæſaris poteſt conuenire, vbi nec ſiluæ nimiæ occurrunt, nec circumſurgentia iuga vſpiam viſuntur, conſideraſſe; iam id ad agnoſcendam ſummi Lipſii hallucinationem ſufficit. CLVVERIVS *Lib. III. Cap. IX.* in Sigambris & Cæſiam ſiluam, & prope hanc *Longos* illos *pontes* reperiſſe ſibi viſus eſt: vbi hodie vaſta ſatis palus in medio oppidorum *Hamm*, *Alem* & *Lunighauſen*, ſternatur. Idem ergo & limitem a Tiberio cœptum, & tramitem hunc a L. Domitio aggeratum, in eodem habuit numero; & vtrumque de loco, in quo Cæcina & Romanus exercitus periclitatus eſt, ſatis fidenter

Digitized by Google

Hiſtoria Bructerorum gentis.

Germania occidentalis pars media.

XXXVI. Porro attinet de factis Bructerorum inſignibus variisque fatis accipere; ſemper illos inter Germaniæ pugnaciſſimas nationes fuiſſe. Vix eſt bellum a Germanis cum Romanis adminiſtratum, quin Bructeri inter horum hoſtes acerrimi fuerint viſi. Nec potuere ii a Druſo, nec a Tiberio, frangi; ſed vtriusque vim atque impreſſionem fortisſime ſuſtinuerunt. Varianam cladem præ ceteris Bructeri populo Romano intulerunt. An. X. Eam vindicaturus Germanicus crebro quidem cum Bructeris bellauit: ſemel in Amiſia amne claſſe contendens. An. XIV. XV. XVI. Attamen parum domiti, quicquid Romani ſcriptores gloriati ſunt, ipſum Germanicum Romanosque retrocedentes laceſſere adhuc & tentare auſi ſunt. Poſt

eſt interpretatus. Nobis, *Caput L.* & alterum *LXIII.* in TACITO impenſe reſpicientibus, nequit non diuerſa ſtare ſententia. Statim a Rheni tranſitu limes a Tiberio cœptus illic oſtenditur; hic Domitii trames haud Teutoburgienſi ſaltu procul. Sunt itaque diuerſa loca, vbi Tiberius ſcidit limitem primus, & vbi Domitius vaſtas inter paludes tramitem aggerauit. Et placet Illuſtriſſimi *Monumentorum Paderbornenſium* AVCTORIS ſententia, qua prope locum *De brugge*, in vltimis priſcorum Bructerorum, locum a TACITO monſtratum, paludes, ſiluas, riuos, colles, oſtendit, & viam hac Romano exercitui patuiſſe indicat. Meretur res monumentum, illi ex cauſa inſigni Delbruggiæ poſitum, cernere.

DELBRVGGIA
VLTIMA. VETERVM. BRVCTERORVM. SEDES
MEMORIAE SACRVM.
BRVCTERVS HAEC. COLVIT
LOCA. FOEDA. PALVSTRIBVS
VNDIS.
QVOD. NVNC. INDIGENIS
NOMEN. VT. ANTE. MANET
HIC. VARVM. INFESTO. GERMANICVS. AGMINE. CAESAR
VLTVS. ET. HOSTILES. DEPOPVLATVS. OPES
VICINAM. DRVSO. GENITORI
CONDIDIT ARAM
ET. TVLIT AVSONIIS. MANIBVS INFERIAS
POST. VBIVIS. FERRO PARITER
GRASSATVS. ET. IGNI
OBRVTVS. HIC. MAGNA CLADE. REPENTE. FVIT
VICTAQVE TERGA. FVGAE. DEDIT. ET. SVA. SIGNA. RELIQVIT
INCLVTA. VIRTVTIS. BRVCTERE. SIGNA. TVAE.

Suum tramitem Domitius videtur aggeraſſe, cum Auguſti auſpiciis in Germaniam longius, quam quisquam penetraſſet, ipſumque Albim transſcendiſſet; ſcriptore TACITO *Ann. IV. Cap. XLIV.* De Tiberii & Germanici expeditionibus ſæpe dictum.

Digitized by Google

Bructeri. Poſt hæc bella in Ciuilis ſocietate rurſus Romanos oppugnarunt, fœderatarumque ciuitatum præcipui fuere. Tum autem pace facta, incertum, qui cum vicinis populis diſcordare armiſque committi cœperint. Sane de calamitate eorum bello accepta ſatis conſtat. Pulſos eos & penitus exciſos *vicinarum conſenſu nationum, ſeu ſuperbiæ odio, ſeu prædæ dulcedine, ſeu fauore quodam*, ait Tacitus, *erga Romanos Deorum. Nam ne ſpectaculo quidem prælii*, pergit idem narrando, *inuidere*, Dii inquam, *Super LX. millia non armis teliſque Romanis, ſed quod magnificentius eſt, oblectationi oculiſque ceciderunt. Maneat quæſo duretque gentibus*, vota idem nuncupat, *ſi non amor Romanorum, at certe odium ſui: quando vrgentibus imperii fatis nihil iam præſtare fortuna maius poteſt, quam hoſtium diſcordiam.* Nouis in ſedibus regem ſuum Bructeri, Plinio ſcribente, expulerunt; fortaſſis, an ipſi cladem reliqui ex bello imputauerint? Hunc autem regem ad Traianum profugum eius iuſſu Spurinnam vi & armis induxiſſe in regnum, & bello oſtentato ferociſſimam gentem terrore perdomuiſſe, idem Plinius memorat. Poſt longi temporis interuallum in FRANCICO fœdere rurſus Bructeri claruerunt. Cum aliæ multæ ciuitates ponerent inglorium nomen, poſtquam Francicum ſurrexiſſet; ſuum Bructeri magnæ gloriæ argumento non ſeruarunt modo, ſed & impenſius illuſtrarunt: quod ex Conſtantini aliorumque imperatorum cum eis adminiſtratis bellis ſatis accipimus. Cetera eorum acta neſcit hiſtoria. Cum Francis multos in Galliam transgreſſos eſſe, opinabile quidem, non vero monſtrabile eſt. Reliqui in Germania diutiſſime Francorum fœdus, teſte rerum memoria, coluerunt; ſolique in his partibus obſtitere, vt non Saxonia omnem inferioris Rheni occuparet tractum. Denique poſt bis centum annos, quos tunc Francorum in Gallia regnum habuit, ſuperatos a Saxoni-

[Margin notes: An. LXX. — An. XCVIII. — An. CCCVIII. CCCIX. CCCXCII. — An. DCCVIII.]

Digitized by Google

bus Bructeros, & internecino bello proſtratos eſſe, paulo ante docuimus (c). *Germania occidentalis pars media.*

XXXVII.

(c) Bructeros Druſus bello petiit & Tiberius. STRABO *Lib. VII.* VELLEIVS *Cap. CV.* DIO CASSIVS *Lib LIV.* Variana clades non parum adiuta a Bructeris, ex narratione DIONIS *Lib LVI* Inde in Bructeris *L. Stertinius, miſſu Germanici, inter cædem & prædam repperit vndevicesſimæ legionis aquilam cum Varo amiſſam:* ſcribente TACITO *Ann. I. Cap. LX* Germanici cum Bructeris bella habes in TACITO *Ann I. Cap. LI LX.* & triumphum de Bructeris ſimul actum, in STRABONE *Lib. VII.* qui etiam paulo ante, Bructeros in Amiſia flumine, (ſed a Druſo Germanico, non a Cæſare Germanico) prælio victos, memorat. In cauſa Anſibariorum Bructeri bellum decreuerant, ſed tamen deſeruere illorum cauſam. TACITVS *Ann. Lib. XIII. Cap. LVI.* Partes Ciuilis amplexatos eſſe, & fortiter defendiſſe Bructeros, narrat TACITVS *Hiſt. Lib. IV Cap. XXI. LXXVII. Lib. V. Cap. XVIII. XXII.* De clade Bructerorum ætate Neruæ accepta dictum ſæpicule ex TACITO *Germ. Cap. XXXIII.* De rege Bructerorum, auctore Traiano, reducto ita PLINIVS *Lib. II. Ep. VII. ad Macrinum* ſcribit. *Heri a Senatu Veſtricio Spurinna, principe auctore, triumphalis ſtatua decreta eſt: non ita vt multis, qui nunquam in acie ſteterunt, nunquam caſtra viderunt, nunquam denique tubarum ſonum, niſi in ſpectaculis, audierunt; verum, vt illis, qui decus iſtud ſudore, & ſanguine, & factis, adſequebantur. Nam Spurinna Bructerum regem vi & armis induxit in regnum: oſtentatoque bello, ferociſſimam gentem, quod eſt pulcherrimum victoriæ genus, terrore perdomuit.* Tempus huius oſtentati Bructeris belli non auſim, niſi generatim Traiani ætate adpellata, definire. Bructerorum in Francis nobiliſſimas fuiſſe partes, accipimus ex NAZARII *Paneg. Conſtantino Cap. XVII. & XVIII.* vbi generatim modo Franci dicti, mox diſtinguuntur, & ſimul cum aliis Bructeri adpellantur: porro ex SVLPITII ALEXANDRI *loco apud* GREGORIVM TVRON. *Lib. II. Cap. IX.* ex CLAVDIANO *in IV. Conſul. Honorii verſ. 450.* & ex ITINERARIA *tabula*, vbi ceteris vocabulis, quæ Francicum complectatur fœdus, adduntur *Burcturi.* De Conſtantini impreſſionibus in Bructeros præſertim, & de Arbogaſtis incurſione in eosdem, iam dictum ex EVMENII *Paneg. Conſtantino Cap. XII. XIII.* & ex SVLPITIO ALEXANDRO modo memorato. In Romana militia ſero adhuc æuo *Bructeri*, in *Auxiliis Palatinis LXV. Magiſtri Peditum Præſentalis per Occidentem*, referuntur in NOTITIA *Imp. Occid.* vbi vid. PANCIROLLVS *Comm. Cap. XXI.* Quod exigua Bructerorum, ſiue, qui deinde dicti, Boructuariorum, gens trans Rhenum poſterioribus ſeculis perdurauit; inde commoda opinio, plures, cum Galliam Franci occuparent, patrium vertiſſe ſolum. De vltima nationis clade, & Saxoniæ per hanc cladem ad Rhenum incrementis, BEDA *Lib. V. Cap. XII.* & MARCELLINVS *in vita S. Suiberti Cap. XXII.* ille ſtricte, hic copioſe, meminere. Alia Bructerorum gentis decora dabit olim hiſtoria.

Digitized by Google

Bructeri.

XXXVII. Reipublicæ inter Bructeros ſingularis forma, vt fere ciuitatum reliquarum, parum eſt explorata. Nouimus habuiſſe duces, qui bello præfuere copiis. Regem Bructerorum Plinius nominat, idemque in regnum eum vi & armis inductum eſſe, ſcribit. An ergo Bructeris ſemper adductius regimen placuerit; vtrum ignoratis populi moribus male Plinius regnum & regem adpellauerit, vbi ducis atque populi nomina præſtitiſſet afferre? non hic copioſe diſputare libet. Non quidem procul Bructeros ab imperio vnius animis moribusque abfuiſſe, & Tacitus fidem facit, qui omnino fœminam, *VELLEDAM* inquam, virginem nationis Bructeræ late imperitaſſe ſcribit. Minuit tamen ſuſpicionem, quod adiicit, vetere illud accidiſſe apud Germanos more, quo plerasque fœminarum fatidicas, & augeſcente ſuperſtitione arbitrati fuerint Deas. De inſtitutis Bructerorum prorſus Tacitus tacuit, quippe qui exulis populi, intermortuique, ſimiles duxerit rationes. Cum Bructerorum pars ad vlteriorem Rhenum conſtanter adhæſerit, tantumque comiter Francici maieſtatem regni coluerit, quæri poterat, quibus tunc legibus vixerit, quosque magiſtratus habuerit? Et eſt quidem iſta cura extra noſtræ hiſtoriæ limites. Quantum tamen reperio, prorſus patriis legibus atque inſtitutis tum vſi ſunt, ſuosque præfectos ducesque habuerunt; imo prorſus, quod Saxonicum docet bellum, omni belligerandi, pacemque ſanciendi, iure fuerunt præditi. Quod, dum de Bructeris diſerte ex ſcriptoribus accipimus, ad Cattos etiam, qui pari amicitia cum Francis vſi ſunt, in dubio poſſe referri, cenſeo & iudico (*d*).

Deſcriptio ſtatus Bructerorum publici.

Formula Bructerorum ciuitatis ſub Francico imperio.

(*d*) Regis & regni vocabula vide in PLINII *Lib. II. Epiſt. VII.* verbis modo exſcriptis De Velleda ita TACITVS *Hiſt. Lib. IV. Cap. LXI. Mumius Lupercus, ait, legatus legionis, inter dona miſſus Velledæ. Ea virgo nationis Bructeræ late imperitabat: vetere apud Germanos more, quo plerasque foeminarum fatidicas, & augeſcente ſuperſtitione arbitrentur deas.* Conf. IDEM

Chamaui & Angriuarii trans Amiſiam poſt Bructeros coluerunt.

Germaniæ occidentalis pars media.

XXXVIII. Coniungimus populos, quibus, re ſupra copioſe a nobis expoſita, merces oppreſſæ Bructerorum ciuitatis data eſt in eius vetuſtiorem locum ſucceſſio. Sunt

CHAMAVI & ANGRIVARII;

quorum anteriores ſedes perueſtigandæ ſunt, cum de poſterioribus, ſi Bructeram regionem bene nouimus, ſatis abundeque conſtet.

Chamaui antiquiſſimi ad Rhenum.

Chamauos primum viſuros Boiaculi docet oratio, eos ante Iulii Cæſaris in Galliam expeditiones Rheni habitaſſe ripam: hoc enim in Gallia belligerante Sigambros illam Rheni coluiſſe partem, intelleximus. Quo caſu, & in quas primum a Rheno terras, tum migrauerint; ſimulque, an Angriuarios primæ ſocios habitationis, & deinde migrationis, habuerint? omne id penitus ignoratur. Germanico in Germania bellante vtraque natio trans Amiſiam egit, Bructerosque a tergo clauſit.

An. XVI.

Vtriusque nationis diſtinctæ regiones.

Caſtra metatus Cæſar eſt ad Viſurgim, poſtquam huc ab Oceano & Amiſia amne profectus eſſet; & tum ei Angriuariorum defectionem a tergo nunciatam eſſe, Tacitus memorauit. Diſerte hic ſedes Angriuariorum Amiſiam atque Viſurgim inter habemus. Porro autem conſideratis locis, quo & transgreſſus Cæſar eſt Viſurgim, & quo præliatus eſt cum Arminio; vtique videtur, non ea conuenire Viſurgi, niſi vbi primi poſt oceanum montes conſurgunt, & amnis in varios ingenteſque torquetur flexus. Hac Angriuariorum fines in Cheruſcos ſinuatos eſſe, & latus vnum,

Hiſt. Lib. IV. Cap. LXVII. Lib. V. Cap. XXII. XXIV. & Germ. Cap. VIII. vbi maxima Velledæ auctoritas in ipſis belli paciſque negotiis agnoſcitur. Boructuarios trans Rhenum ſuis iuribus atque inſtitutis, vt modo Francis fauerent, beneque cuperent, relictos atque permiſſos eſſe, copioſe docet MARCELLINVS *in S. Suiberti Vita.* Rei præcipuum argumentum exſtitit, quod Franci dudum Chriſtiani, ne auſi quidem fuerint amicos in Germania ſuos ad puriorem doctrinam amplectendam ſeuerius compellere: vnde vix octauo ſeculo cœpit in iſtis lumen diuinius exſplendeſcere.

Chamaui & Angri- uarii.

vnum, ſane trans Viſurgim, lato elatum aggere, quo a Cheruſcis dirimerentur; omnia clariores eorum regiones nobis reddunt. Vt ſane Tubantes inter & Chamauos anguſto ſpatio Amiſiam Angriuarii contigerint; ita, vbi Viſurgis ad Bacenim ſiluam incuruus eſt, ad eius certe inferiorem ripam iidem non pertinuere ſolum, ſed etiam trans fluuium latus vnum in Cheruſcos vsque porrexere. Ad *orientem* itaque Angriuarios trans Viſurgim Cheruſci continuarunt. In partibus *auſtri* ad Amiſiam Tubantes, ad Viſurgim, vbi flectitur fluuius ad Bacenin ſiluam, Dulgibini, occurſarunt. *Occaſus* Amiſiam Bructerorumque confinium habuit: & contra *ſeptentriones* Chamauos inter & Anſibarios regio Angriuariorum media exſtitit. Chamauorum iam agri & ex Ptolemaei deſcriptione, & ex Bructerorum, Angriuariorumque, regionibus deſignatis, facile agnoſcuntur. Angriuarii infra Tubantes & Dulgibinos Amiſiam ſimul & Viſurgim attigere. Quæcunque proin arua contra ſeptentriones Bructeros inter maiores & minores Chaucos ad Amiſiam patuerunt, Chamauorum fuere: vt tamen aliquandiu Chaucos inter & Cheruſcos Anſibarii ad ortum Chamauis occurrerent (*e*).

(*e*) Nouæ *CHAMAVORVM* & *ANGRIVARIORVM* ſedes, ſunt exdem, quas modo in Bructeris definiuimus: teſte TACITO *Germ. Cap. XXXIII.* De antiquiſſimis ad Rhenum habitationibus Chamauorum fidem Boiaculi oratio apud EVNDEM *Ann. XIII. Cap. LV.* facit. Mediæ vtriusque nationis ſedes hic perueſtigandæ; & primum *ANGRIVARIORVM* ratio habenda. TACITVS *Ann. Lib. II. Cap. VIII. Metanti caſtra,* inquit, *Cæſari Angriuariorum defectio a tergo nunciatur. miſſus illico Stertinius cum equite, & armatura leui, igne & cædibus perfidiam vltus eſt. Flumen Viſurgis Romanos Cheruſcosque interfluebat.* Ex qua parte Viſurgis Angriuariorum a tergo regio quærenda ſit, mox IDEM *Cap. XVI.* docet. *Sic accenſos & prælium poſcentes in campum, cui Idiſtauiſo nomen, deducunt: is medius inter Viſurgim,* (quem iam transgreſſus erat Cæſar, indicio *Cap. XII*) *& colles, vt ripa fluminis cedunt, aut prominentia montium reſiſtunt, inæqualiter ſinuatur. pone tergum inſurgebat ſilua, editis in altum ramis, & pura humo inter arborum truncos.* Quibus verbis curate expen-

Digitized by Google

Cur abſtineamus a minutiis

Germaniae occidentalis pars VI media.

XXXIX. Nunquam vacat, quod iterum moneo, ciuitatum noſtrarum limites adeo preſſe anguſteque definire,

fis, omnique Viſurgis ſtatu probe examinato, declarat CLVVERIVS *Cap. XIV.* non conuenire TACITI deſcriptioni, & de Viſurgis transgreſſione, locoque pugnæ commiſſæ, commemorationi, niſi cum flumine, qua nobile oppidum *Minden* præterfluit: inde primos poſt oceanum conſurgere montes, & amnem in varios ingentesque flexus torqueri; prope eſſe in dextra ripa illum ſaltum, campumque, medium inter Viſurgim & colles inæqualiter ſinuatum. Inde reſpice tergum ad occaſum, & regionem habes Angriuariorum veterem, Amiſiam inter & Viſurgim ſtratam. Ea ad Viſurgim & trans flumen in Cheruſcos ſinuata eſt ad ortum, teſte TACITO *Ann. II Cap. XIX. Deligunt*, inquit, *locum, flumine ac ſiluis clauſum, arta intus planitie & humida; ſiluas quoque profunda palus ambibat, niſi quod latus vnum Angriuarii lato aggere extulerant, quo a Cheruſcis* (ſane trans Viſurgim, vbi adhuc Cæſar, rurſus cum Germanis præliaturus, morabatur) *dirimerentur.* Quia Tubantes ſuperiora ad Amiſiam, & inferiora Chamaui tenuerunt, parua tantum ſui parte ad iſtud flumen Angriuarii pertinuerunt. Cetera confinia iam non vltra probanda ſunt. CLVVERIVS dicto loco hos Angriuariis terminos vindicat. Primum eosdem per montium iugum ab oppido *Bilefeld* ad oppidum *Melle*, & hinc per lineam ad vicum *Bentlage*, Amiſiæ adpoſitum, diſtinguit. Mox aliam lineam ducit ab ſeptentrionibus ad lacum vsque *Dommel*; inde, qua Anſibarii olim occurrebant, itidem lineam ad Viſurgim & oppidum *Petershagen*; hinc trans Viſurgim, qua Cheruſci erant contermini, aliam lineam ducit ad oppidum vsque *Renteln*, eidem amni impoſitum: hinc a meridie, qua Dulgibinis iungebantur, Viſurgim conſtituit, & eum amnem, qui apud vicum *Remen* Viſurgi miſcetur, ad oppidum vsque *Heruorden*; inde lineam ad oppidum *Bileſeld*, & Tubantum confinia, ductam. Regiones his finibus comprehenduntur iſtæ: *Schaumburgenſis comitatus* particula, dextræ Viſurgis ripæ adpoſita; *Mindenſis epiſcopatus*, ſiue *principatus*, pars dimidia, verſus auſtrum, *epiſcopatus Osnabrugenſis* pars maxima; *comitatus Tekelburgienſis* particula ſeptentrionalis; & pars *Rauensbergenſis comitatus*, qua caſtellum *Limborg*. *CHAMAVORVM* nunc regio ſatis facile inuenitur. PTOLEMAEVS *Lib II. Cap. XI*, ita ait: ὑπὲρ μὲν τοὺς Βουσακτέρους οἱ Φρίσσιοι, μέχρι τοῦ Ἀμισίου ποταμοῦ. Μετὰ δὲ τούτους Καῦχοι οἱ μικροὶ, μέχρι τοῦ Οὐισούργιος ποταμοῦ. εἶτα Καῦχοι οἱ μείζους, μέχρι τοῦ Ἄλβιος ποταμοῦ. *Supra Bructeros ſunt Friſii, ad Amiſiam vsque amnem, poſt hos Cauchi minores, ad Viſurgim vsque flumen; dein Cauchi maiores, vsque ad Albim.* Et aliis quibusdam populis interiectis pergit: Ἐλάσσονα δὲ ἔθνη καὶ μεταξὺ κεῖνται. Καυχῶν μὲν τῶν μικρῶν, καὶ τῶν Σουήβων, Βουσάκτεροι οἱ μείζους. ὑφ' οὓς Χαῖμαι. Καυχῶν δὲ τῶν μειζόνων, καὶ τῶν Σουήβων, Ἀγγριουάριοι. *Minores vero gentes interiacent inter Cauchos minores, & Sueuos; Bructeri maiores, ſub quibus ſunt Chamæ* (lege Chamaui) *inter Cauchos*

Chamaui & Angriuarii.

vt omnino vicos amniculoſque indicem, a quibus, quaſi lineis ductis, gens a gente, & ciuitas a ciuitate, fuerint diſterminatæ. Scio quidem ſatis curioſos maiores noſtros in finibus regendis exſtitiſſe; quod terminales lapides Burgundionum & Alemannorum apud Ammianum, Bacenis ſilua Cheruſcorum Cattorumque finis apud Cæſarem, hoc noſtrum Angriuariorum latus aggere contra Cheruſcos elatum, de quo Tacitus teſtatur, alia, comprobant. Quis autem, quæſo, ſilentibus, aut generales tantum metas nominantibus, auctoribus auſit minutas omnes diſtinctiones, vt non plurimum erret labaturque, prodere? Vt ergo quorundam curioſitati adiectis notis, quibus liberiores coniecturas reſeruabimus, conſulamus, *gentium terminis indicandis?*

autem maiores, ac Sueuos, adiacent Angriuarii. Recte vero vtrumque PTOLEMAEVS hic dicere videtur. Namque Bructeros & Chamauos ſolus Amiſia diſterminat; vt Chamaui ſint ſub Bructeris verſus auſtrum; nos ſupra Bructeros, cum fluminum curſum ſequamur, adpellaſſemus. Inter Cauchos rurſus & Sueuos, ſeu Cattos, Angriuarii recte ponuntur; cum pulſis Anſibariis omnino Cauchi in Cattos vsque ſinuati fuerint, teſte TACITO *Germ. Cap. XXXV.* Iterum paulo poſt PTOLEMAEVS dicit: Χαιρουσκοὶ καὶ Καμαυοὶ, μέχρι τοῦ Μηλιβόκου ὄρους, *Cheruſci & Chamaui ad Melibocum montem vsque.* Hic autem ſiue *Camauorum* vocabulo vtraque ſimul natio, Angriuarii & Chamaui, comprehenduntur, & quum Angriuarii trans Viſurgim aliquando, & ad Bacenin ſiluam, pertinuerint, recte ſibi PTOLEMAEVS conſtare poterat: ſiue magis *Camauorum* nomen pro altero *Camauorum* accipitur; & infra tum ſententia PTOLEMAEI curatius exponetur. Vsque ad oceanum fere protuliſſe Chamauos videtur STRABO *Lib. VII.* πρὸς δὲ τῷ ὠκεανῷ Σύγαμβροί τε καὶ Χαῦβοι. id eſt, *ad oceanum vero Sugambri, Chaubi.* Hic Chamauos a STRABONE Chaubos adpellari, omnes conſenſere eruditi; & conuenit poſitioni, cum ſtatim poſt Chaubos addat Bructeros, Cimbros, Cauchos. IVLIANVS *in Oratione ad S. P. Q. A.* & EVNAPIVS SARDIANVS *in hiſtoriis, quarum fragmenta in eclogis legationum habentur,* χαμάβους, *Chamabos,* vocant. CLVVERIVS circumſcribit Chamauos ab occaſu Amiſia flumine ab vico *Bentlage* ad munimentum vsque, vulgo *Ten Oort* dictum; hinc ab ortu æſtiuo Loeda amne, qui ad dictum munimentum Amiſiæ miſcetur, & ab eius fonte linea ad lacum *Dommel.* Ceteros fines paulo ante in Angriuariis dedimus. Regiones hiſce finibus ſternuntur iſtæ: inter Loedam & Amiſiam amnes, *Ouer-Alnen, Saderland, Hemmelingerland;* dein *comitatus Lingenſis,* & *Oſnabruggienſis epiſcopatus* pars ſeptentrionalis.

ſulamus, ipſa tamen commentatio noſtra tenebit morem, & ciuitatum fines non, niſi ducibus bonorum auctorum teſtimoniis, delineabit (*f*). Redeuntes ad Angriuarios Chamauosque, illorum agros, trans Viſurgim in Cheruſcos ante protentos, æuo Taciti iam tum deſertos ab eis dixerim; cum Chauci in Cattos vsque tum ſinuati fuiſſe legantur: quod alio loco vix intelligitur, niſi poſt Anſibarios expulſos ſimul illos Angriuariorum agros Chaucis dederis. Contra, cum exciſis Marſis Tubantes cœpiſſent Luppiam inter & Dalichium agere, Angriuarios verſus auſtrum ad Dalichium vsque amnem in Tubantium antiquiores ſedes ſucceſſiſſe, eſt credibile: vel ideo, quod nomen eorum, ſi maxime vocabulum in Imperii Notitia occurrens *Angleuariorum*, ſeu *Angreuariorum*, aſſumſeris, hodieque in illis perſtet terris, & celebre ſit. Neruæ demum ætatem circiter cis Amiſiam omnes Bructerorum agros Angriuariis Chamauisque ceſſiſſe, conſtat; vt tamen regionem ſuam priorem DVLGIBINIS & CHASSVARIIS, in bello contra Bructeros adminiſtrato ſine dubio ſociis, reliquerint. Ordine tamen mutato, Chamaui, qui ante ad ſeptentriones prætexuerant Angriuarios, iam ad meridiem minorum Bructerorum agros ad Luppiam vsque inſederunt. Proximos namque Rheni ripæ eos Sulpicius Alexander, & Eunapius, diſerte faciunt: vnde & liquet, ab eis demum Vſipiorum regionem, quæ a dextra ripa Luppiæ ad Rhenum erat; occupatam & obſeſſam, Vſipios autem cis Lup-

Germaniæ occidentalis pars media.

Mutationes agri Angriuariorum.

Vtraque ciuitas in Bructerorum expulſorum regionem ſuccedit.

An. XCVIII.

(*f*) Finium regundorum ſatis maiores noſtri curioſi fuerunt. CAESAR *Bell. Gall. Lib. VI. Cap. X.* ex Vbiorum ore memorat: *ſiluam eſſe infinitæ magnitudinis, quæ adpellatur Bacenis: hanc longe introrſus pertinere, & pro natiuo muro obiectam, Cheruſcos a Sueuis, Sueuosque a Cheruſcis, iniuriis incurſionibusque prohibere.* TACITVS *Ann. II. Cap. XIX. latus vnum Angriuarii lato aggere extulerant, quo a Cheruſcis dirimerentur.* AMMIANVS *Lib. XVIII. Cap. II. Cum,* inquit, *ventum fuiſſet ad regionem, cui Capellatii, vel Palas, nomen eſt, vbi terminales lapides Alamannorum & Burgundionum confinia diſtinguebant, caſtra ſunt poſita.*

Chamaui & Angriuarii.

Luppiam concluſos eſſe. Angriuariis maiorum Bructerorum loca verſus oceanum Friſios & Chaucos inter obtigere: quæ hic quidem latius perſequi, poſt ea, quæ ſupra memorauimus, minime eſt opus (*g*).

In Angriuariorum veteri agro memorabilia.

XL. In memorabilibus, quæ, ſi vsquam in Germanicarum ciuitatum finibus occurrunt, diligenter notare ſolemus, parum hic habemus, quod poſſimus numerare. Locus eſt apud Ptolemæum *Tecelia*, qui, quod & ſitu, & nomine, cum arce *Tecklenburg* conueniat, non male videtur huic dediſſe initia. Vt eſt vero compertum, non maiores noſtros Romanorum exemplo iuſtas habitaſſe vrbes; vicos villasque fuiſſe pleraque oppida, quæ Ptolemæus nominat, ſi paucas exceperis arces vrbesue, aut in finibus Germaniæ a Romanis, aut a Germanis ad imitationem Romanorum, poſitas; me vel ſilente, iam aliunde conſtitit. Ceterum Tecelia, in finibus Angriuario-

(*g*) TACITVS *Ann. II. Cap. XIX. & Germ. Cap. XXXV.* firmamentum noſtræ opinioni, quod deſeruerint ſuos trans Viſurgim agros Angriuarii, tribuit. In Tubantium vsque ad Dulichium ſedes Angriuarios ſucceſſiſſe, ſuadet oppidi *Engern*, ducatus titulo inſigniti, nomen; non inſidum priſcarum gentis ſedium indicium. Nomen, quod meminimus, *Angleuariorum* eſt in *Auxiliis Palatinis XVIII. ſub diſpoſitione Viri Illuſtris Magiſtri Militum præſentalis in Oriente.* PANCIROLLVS *Comm. P. I. Cap. XL. Angleuarios* hos interpretatur recte de TACITI *Angriuariis*; ſed male eorum partem cum Cheruſcis vltra Albim locat, cum modo vltra Viſurgim pars coluerit. Chamauos cum Angriuariis in Bructerorum locum migraſſe, TACITVS *Germ. Cap. XXXIII.* docet; & *Cap. XXXIV.* addit: *Angriuarios a tergo Dulgibini & Chaſuarii cludunt*: trans Amiſiam videlicet, illis regionibus, quæ ante fuerant Chamauorum & Angriuariorum. Tunc Chamauos ad Rhenum oſtenderunt AMMIANVS *Lib. XVII Cap. VIII. & IX.* IVLIANVS *in oratione ſua ad Athenienſes*, & EVNAPIVS *in Excerptis legationum*; omnes vnam Cæſaris Iuliani expeditionem contra Chamauos, ripæ Rheni proximos, deſcribentes. Eundem Chamauorum ſitum SVLPITIVS ALEXANDER *apud* GREGORIVM TVRON. *Lib. II. Cap. IX* & *Tabula* PEVTINGERIANA, proxime Rhenum Chamauos ponens, docent. Sed hæc alibi iam monſtrata.

Germaniæ occidentalis pars media.

An. XVI.

uariorum & Tubantium a Ptolemæo conſtituta, vtrius propriæ nationis fuerit; non facile dixerim. Trans Viſurgim in Angriuariorum Cheruſcorumque finibus binis prælijs Cæſar Germanicus contra Arminium contendit. Prius prælium in *Idiſtauiſo* campo, quod nomen Tacitus affert, commiſſum eſt; & non male conditionem loci in agris ad *Oldendorp* oppidum, vbi *Eisdorp* vicus *Idislauiſi* campi prope cognominis eſt, interpretes agnoſcunt. Alterum prælium in Viſurgis ripa factum eſt, cum ad pontem Romani regrederentur. Vtroque in loco *trophæa* poſuiſſe militem & Germanicum, Tacitus ſcribit. Alterum, quod ad Viſurgim Cæſar ſtruxit, ſuperbo cum titulo; DEBELLATIS INTER RHENVM ALBIMQVE NATIONIBVS, EXERCITVM TIBERII CAESARIS EA MONIMENTA MARTI, ET IOVI, ET AVGVSTO, SACRAVISSE: certe in Angriuariorum finibus quæri debet. Vtrum vero etiam Idiſtauiſus campus Angriuariorum, an Cheruſcorum, fuerit? dubia eſt quæſtio, adeoque potius transmittenda ſilentio.

Loca Chamauorum nomen imitantia.

In Chamauorum poſterioribus probatisque ſedibus multa nomina vrbium atque villarum notarunt auctores, quæ vetus Chamauorum hodieque nomen deſignent, conditoresque aut habitatores veteres indicent. Licet autem iſtiusmodi curioſam, ſi modo ſobriam modeſtamque, perueſtigationem veterum Germanicorum vocabulorum magni faciam; non mihi tamen ſuppetit de iis crebro agendi ſatis otii.

Non licet ex iis de ſedibus populi friuole & ſine auctore ſtatuere.

Vnum moneo, inuentum eſſe hominem, omnia ſuo indulgentem ingenio, qui Chamauos iis, quas fide bonorum auctorum expoſuimus, ſedibus conatus eripere, inter Albim & Viadrum eos poſuit; in ſola conſonantia quædam vocabula intuitus. Enimuero eo audaciæ prorumpentibus, vt coniecturis, vocabulorumque friuolæ interpretationi, plus fidant, quam bonis hiſtoricis, hiſtoriam omnem

Digitized by Google

Chamaui & Angriuarii. omnem præſtaret deſerere, quam eam inficetis commentis corrumpere & contaminare (*b*).

XLI. Vtraque, quam conſideramus, ciuitas, non quam Germanici bello aperta eſt; ante ignota Romanis & incognita. Non tamen tantus tum horum populorum impetus & ardor ad bellum, quam Bructerorum Cheruſcorumue, viſus eſt. Angriuarii potius ſemel iterumque properaſſe deditionem, vix adhuc geſto bello, leguntur. Interim fuere ex iis gentibus, quas præcipue a Germanico Romæ triumphatas eſſe, Tacitus memoriæ prodidit. Serior ætas magis vtriusque ciuitatis gloriam illuſtrauit. Victorum Bructerorum, at quam fortis bellicoſæque nationis! penes ſolos hos popu- Chamauorum Angriuariorumque res geſtæ.

An. XVI.

An. XCVIII.

 los

(*b*) *Τεκέλια* apud PTOLEMAEVM *Lib. II. Cap. XI. Tekelenborg* arx eſt, in antiquo Angriuariorum & Tubantum confinio ſita. Ipſe MENSO ALTINGIVS *in Expoſitione Tabulæ Ptolemæi*, PTOLEMAEI Teceliam de hac arce interpretatur; vt oſtendat tamen, male PTOLEMAEVM Teceliam in primum clima retuliſſe, cum ad ſecundum ſpectet. Primi prælii locum CLVVERIVS, & ex vici *Eisdorp* nomine, & ex ingenio ſoli, coniicit. De Trophæo poſito vid. TACITVS *Ann. II. Cap. XVIII.* Alteram pugnam putat commiſſam, *ex aduerſo vrbis Mindenſis, in ea planitie humida, quæ inter dictam vrbem & denſam hodieque ſiluam ſternitur: in qua Cheruſci Romanorum agmen, iter verſus pontem, qua oppidum nunc eſt Minden, faciens, adſultauere. Teſtes fuere*, inquit CLVVERIVS, *Romani læuum latus, fluminis ripa; dextrum, montium iugo, quod III. M. P. ſupra dictum oppidum flumen altis ripis perrumpit: quo loco adpoſita ei nunc eſt arx Bergen.* Rurſus tum congeriem armorum ſtructam ſuperbo cum titulo memorat TACITVS *Ann. II. Cap. XXII.* HERTIVS *in Notitia Germ. Pop. voce CHAMAVI*, in vrbe *Hamm, Camen*, & aliis pluribus, durare putat veterum habitatorum nomen. Niſi ſera autem ætate, non ad harum tractum vrbium Chamaui pertinuiſſe videntur. OL. RVDBECK *Atlant. Cap. XXIV.* vt Bructeros in Brunſvicenſi agro, Chaſuarios in Holſatia, & Pomerania, Cauchos in littoribus Baltici maris, in Sueonia atque Dania, Cheruſcos inter Albim & Oderam, ex ea ratione quærit, quod iſtis in regionibus frequentia occurrant vocabula, quæ gentium nomina imitentur; ita & ſibi in eadem vocabulorum ſimilitudine viſus eſt reperiſſe argumenta, quibus Chamauos eriperet Rheno, & Amiſiæ, & trans Albim ad Viadrum vsque poneret.

Germaniæ occidentalis pars media.

AN. CCCLVIII. CCCXCII.

Cur Angriuariorum nominis nulla Francica hiſtoria meminerit?

Singularis obſeruatio; videri Angriuarios poſtmodum Ampſiuarios dictos eſſe, & rurſus deinde reſuſcitato nomine Angriuarios.

los ſtetit gloria & ampla merces. Inter Francos *Chamaui* præ ceteris fuere celebres & clari; ſolique prope Iuliani aliorumque imperatorum vim non ſolum ſuſtinuere, ſed & fregere. *ANGRIVARIORVM*, fateor, nomen in Francico fœdere non expreſſe reperitur: magis autem tum *AMPSIVARIORVM* nomen eſt celebratum. Quod vero opinabile eſt; potuitne Angriuariorum nomen, cum gens ipſa cis Amiſiam conſiſteret, in nomen clariſſimæ quondam Anſibariorum ciuitatis, aut propinquum tranſire; vt *Ampſiuarii*, quaſi ad Amiſiam colentes populi, vocarentur, nec veteres *Anſibarii*, ſed noſtri *Angriuarii*, intelligerentur? Fauet coniecturæ vtriusque vocabuli propria ratio. Dicti fuiſſe *Angriuarii* creduntur, quaſi *herbida cultaque habitantes arua*; nam ea cernimus hodieque in terrarum tractu, quem primis Angriuariis tribuimus: *Anſibarii* autem, quaſi *Amiſiæ accolæ*; licet enim non conſtet, eius tamen fluminis ripam ante putantur obſediſſe. Quid obſtat, quo minus putemus, mutatis ſedibus, deleta Anſibariorum gente, Angriuarios, quod non amplius herboſa prata, ſed paludes virgultaque habitarent loca, priſcum poſuiſſe adnomen, nouumque ex loco & tempore ſuſcepiſſe? Fauent coniecturæ idoneæ rationes, quas hiſtoria exhibet. Omni tempore, quo Francia inter Rhenum Albimque ſtetit, Angriuariorum nomen obliuione quaſi ſepultum fuit, & illud Ampſiuariorum maxime celebratum; quod tamen, quo modo ex ruinis emerſerit, nemo docet. Statim, poſtquam Francia Galliam occupaſſet, oblitterari rurſus *Ampſiuariorum* cognomentum cœpit, pauloque poſt illud *Angriuariorum*, & *Angariorum*, in Saxonico fœdere audiri. Fortaſſis Ampſiuarii fœdere Francico deſerto, ad Saxones, aliorum populorum exemplo, deſciuere, veterumque ſimul ſedium recepere partes, vnde antiquum eſt reſuſcitatum, & ex re locoque receptum, vocabulum. Fauent denique opinationi

Digitized by Google

Chamaui & Angriuarii.

tioni regionis Ampſiuariorum deſcriptiones; haud procul ab inferiori Rheno, vbi ſane Angriuarii infra Chamauos tunc egere, Ampſiuarios coluiſſe. Fauet imo ex vetuſtate exemplum Sigambrorum nominis; quod, licet penitus ex Germania exciſum, inter Vſipios tamen & Tencteros ſeriori ætate reuixit, admodumque reuiruit. Aliorum iam eſto de coniectationis rationibus curatius iudicare (*i*).

Angriuariorum recentiorum ſedes & honos inter Saxones.

XLII. De *Angriuariis* libet adiicere, cum inter Saxones eorum refloreſceret nomen, omnem eos tunc Teutonicorum montium tractum, paulo ſupra regionem, quam olim habitauerant, occupaſſe. Potuere tunc aut ab Amiſia in veteres ſedes reuertiſſe; aut ſi mauis, iam ante eos in ſuperiora ad Cat-

(*i*) Bellum Germanici cum Angriuariis deſcribit TACITVS *Ann. II. Cap. VIII. XXII.* In deditionem acceptos memorat IDEM *Cap. XXII. & XXIV.* & triumphatos nominatim *Cap. XLI.* Cum Chamauis Conſtantius, & Conſtantinus, & Iulianus, & Theodoſius, imperatores, bellarunt. Iulianus cum eorum rege, ipſa compulſus neceſſitate, pacem ſanxit. EVMENIVS *Paneg. Conſtantio Cap. IX.* NAZARIVS *Paneg. Conſtantino Cap. XVIII.* AMMIANVS *Lib. XVII. Cap VIII. & IX.* IVLIANVS *in Orat. ad Athen.* EVNAPIVS *in Excerptis legationum.* SVLPITIVS ALEXANDER *apud* GREGORIVM TVRON. *Lib. II. Cap. IX.* Ad nouam opinionem ſtabiliendam notatio nominum facit. *Angern* loca herbida & culta ſunt, vnde fortaſſis *Angriuariorum* nomen natum; iudice Eruditiſſimo NICOLAO SCHATEN *Hiſt. Weſtf. Lib. I. fol. XII.* *Anſibarii*, ſeu *Amſibarii*, fortaſſis ſunt *Embs-Bauren*, *Ambs Bauren*, *Amiſiæ habitatores*, ſeu *accolæ*. Et hodie Amiſiæ regionis incolæ adpellantur *Embs-landers*, & *Emsboeren*, teſte MENSONE ALTINGIO *Notitia Germ. Infer. in voce AMSIBARII.* Idem, quod addo, Chamauorum nomen de primis eorum ſedibus interpretatus eſt. Coluiſſe eos conſtat ad amnes Amiſiam, Loedam, & Haſam: qui amnes crebro exundantes vicinis agris ſuperfundi conſuerunt. Tales agros dici hodieque *Hamlanden*, & *Hamabben*, oſtendit; vnde haud dubie *Hamauorum*, & *Chamauorum*, vocabulum ortum ſit. Silentium hiſtoriæ de Angriuariis diuturnum nemo negat, ſi quis auctores diligenter conſulit. Sola Angleuariorum in NOTITIA *Imperii orientis* mentio vix quicquam, quam Angriuariorum militiæ reliquam in Romanorum commentariis memoriam teſtatur. Anſibariorum & Ampſiuariorum ſedes paulo infra illuſtratas dabimus.

tos loca migraſſe, rurſum rediiſſe in antiquiſſimam regionem. Non quippe diſſimulo, Ampſiuarios quosdam auctores in ſcrupoſa collibusque plena regione prope Cattos oſtendere. Forraſſis Angriuarii, ad Amiſiam Ampſiuariorum nomine notati, incertis fatis ad Cattos ire ſunt compulſi; vbi cum Iuliano, cum Arbogaſte, Theodoſii duce, bellarunt: inde forte fortuna contra ſeptentriones primas repetiere ſedes. Ecquid & eſt, quod non migrandi cupidiſſimis Germanicis ciuitatibus quondam fors atque occaſio ſuaſerit? Quicquid rei ſit, medii inter Saxones Angriuarii ſeriſſimo æuo fuerunt; iidemque tam fortiſſimis factis, heroibusque datis, quam altera nulla Saxonum pars, illuſtres. An cum Saxonibus Angriuarii in Angliam nauigauerint, & ab iis nomen hoc inſulæ fuerit inditum? quærunt aliqui: vt ego tamen vix inueniam, qui affirmare queam quæſtionem. Diſerte Anglos auctores adpellitant, gentem cum Saxonibus in Britanniam profectam. Angriuariorum, neſcio, an iamdum nomen reuixerit, cum Anglica nauigatio fieret. Angli denique, nauigationibus adſueta gens, facilius cum Saxonibus ad eam expeditionem conſpirare potuerunt, quam Angriuarii, in mediterraneis colentes, magisque ad agros ferendos, quam tractandos remos, idonei. Cum *Chamauis*, poſtquam Francico fœderi acceſſere, præclariſſime actum eſſe, docuimus. Poſtquam autem in Galliam Francia tranſiiſſet, Chamauorum nomen, vt ante Angriuariorum, audiri prorſus deſiit. Non iudico, an ergo in Galliam omnes transgreſſi fuerint, ibique deſerto nomine diuerſa inuenerint domicilia; vtrum Saxonibus acceſſerint reliqui in Germania facti, Weſtfalorumque demum orto generali nomine ſingulare ſuum perdiderint? (*k*)

Germania occidentalis pars media.

AN. CCCLX. CCCXCII.

An Angriuarii in Britanniam cum Saxonibus nauigauerint?

AN. CCCCXLIX.

Chamauorum extrema fata ignorantur.

XLIII. Cha-

(*k*) Angriuarios, ſiue Angarios, olim in conatibus mediæ Germaniæ illuſtrandæ, medios Saxonum nationis cernemus. Interim vid. PORTA *Ann.*

by Google

Google

Chamaui & Angriuarii. An. CCCLVIII.

XLIII. Chamauorum regem *NEBISGASTVM* Eunapius & Ammianus, ſuppreſſo licet hic eius nomine, cum Iuliano Cæſare bellaſſe, frumentaque Romana ex Britannia aduecta, in Rheno amne intercepiſſe, memorarunt. Patet inde, & ex pacis cum hoc rege ſancitæ formula, vnius regimen magis Chamauis placuiſſe, quam plurium conſilia. Aliud vnde reipublicæ harum ciuitatum conſtitutionem æſtimes, nihil occurrit vſpiam. Aut etiam Tacitus gaudio ob Bructeros cæſos, votorumque deſtinatione, impeditus nihil vtriusque ciuitatis inſtituta moratus eſt, aut omnino nihil, quod ſcriberet, habuit; adeo pede ſicco hoc tranſiliuit argumentum. Si ex ſeriori ætate coniicere licet, Angriuarii fortaſſis Marſorum inſtar ducem habuere, non regem, cuius venerarentur imperium. Ceterum, quod Francico iam tum fœdere coorto Chamauis tamen ſingularis rex præfuerit, nos hoc docet; vt plures gentes in vnum illud ſuſcipiendum nomen conſenſerint, minime tamen eas propria ſua dereliquiſſe inſtituta, ſed modo contra hoſtes Romanos communem defendiſſe cauſam; cetera liberas, ſuisque viuentes legibus, iuribus, atque priſcis moribus (*l*).

Vtriusque ciuitatis res publicæ.

In Francico fœdere ſingulares ciuitatum reges fuere.

XLIV. Antequam de Anſibariis, quorum intuitu quædam monuimus, pergamus dicere, oportet adhuc binas luſtrare

Dulgibinorum & Chasua-

Car. M. Lib. I. ad Ann. ꝹCCLXXII. *Verſ. 45. ſequ.* CAROLI M. *Capitularia* An. ꝹCCCXXCVII *Aquisgrani præſcripta in exordio*, ANNALES *Francorum*, & VVITICHINDVS, paſſim & præſertim *Lex* SAXONVM *tit. VII. VIII. & XVIII.* Chamauorum poſt Theodoſii æuum nullam memoriam reperio; niſi quæ eſt in NOTITIA *Imperii Orientis ſub diſpoſitione V Spectab. Ducis Theboidos*, vbi *Cohors Vndecima Chamauorum Peamu.*

(*l*) De Juliani bello & pace ſancita, cum Nebisgaſto, Chamauorum rege, vid. AMMIANVS *Lib. XVII Cap. VIII. IX* ZOSIMVS *Lib. III. Cap. XI.* qui vero perperam Κουάδους vocat, quos ipſe IVLIANVS *in Oratione ſua ad Athen.* & ceteri, Χαμάβους adpellant: EVNAPIVS denique *in Eclogis Legationum.* Angariorum duces memorat PORTA *Ann. Car. M. Lib. I ad Ann.* ꝹCCLXXV. *Verſ. 226.* & paſſim alibi.

Digitized by Google

riorum coniunctæ cationes. ſtrare ciuitates, quæ prope Cattos, inter gentes iamdudum ſpectatas, primum egerunt, & tum, quantum videtur, in Cheruſcorum & Cattorum fuerunt clientela; poſtea vero auctis viribus prolatarunt agros, & in Angriuariorum atque Chamauorum vacuas factas regiones ſucceſſerunt. Fuerunt *Germaniæ occidentalis pars media.*

DVLGIBINI & CHASVARII,

quos adpellat Tacitus; quosque Ptolemæus aliique ſcriptores *Dulgumnios*, *Chattuarios*, modoque *Cattuarios*, *Caſuarosque*, nominant. Dulgibinorum, Dulgumniorumue, vocabulum vix interpretere. *Chaſuarios* autem, ſi maxime reliqua vocabula aſſumſeris, Cattorum partem exſtitiſſe, indeque tractum nomen, facillime videris. Quod ad eorum antiquiores ſedes pertinet, iam quidem eas generatim indicaui, & ſtatim oſtendam; vt tamen difficiles eſſe inuentu, nedum determinatu, quod ſileant prope auctores, non diffitear. Ptolemæus *Dulgumnios* ſuos inter Cauchos & Sueuos, quo nomine apud ipſum Catti veniunt, infra, aut rectius ſupra, Angriuarios, & incertam gentem Lacrobardos, quos Anſibarios auctores eſſe cupiunt, locauit. Si Strabonem audimus, qui Varum in Cheruſcis, eorumque clientibus, trucidatum ſcripſit: hic ſitum conditionemque ciuitatis habemus, cuius nomen affert Ptolemæus, nec prorſus loca diſſimulat. Quantum itaque videtur, ſupra Angriuarios, cum adhuc Viſurgim colerent, ad eundem etiam fluuium Dulgibini, e latere occiduo Cheruſcorum Cattorumque, & a Marſis atque Tubantibus ad ortum, habitarunt. Germanicus vaſtato demum Marſorum agro ad locum Varianæ cladis peruenit, qui ſecundum Strabonem Cheruſcicæ ditionis fuit. Teutonicos itaque montes Dulgibini ad Viſurgim vſque inſederunt, iidemque illi Cheruſcorum clientes fuere, penes quos Varus cum legionibus occubuit, poſtquam per fines Marſorum, in quibus

Antiquiores eorum ſedes difficiles ſunt inuentu; inueniuntur tamen.

Digitized by Google

Dulgibini & Chaſuarii. bus Teutonicorum initia montium oſtendimus, ad Viſurgim contendiſſet. Facilius inuenerimus *Chaſuarios*, ſeu *Chaſſuarios* potius; cum nomine ipſo prodant originem, & diſerte eos Ptolemæus ſupra, aut quod nos dicimus, infra Suenos, ſeu Cattos, ponat. Coluerunt certe cis Viſurgim; nam trans Viſurgim ſtatim Cheruſci Cattos prætexuere. Contra ſeptentriones ſine dubio attigere Dulgibinos, quod ipſa Ptolemæi comprobat poſitio. Denique ad occidentem Cattos inter & Sigambros medios exſtitiſſe oportet. Quod vero ceteroquin proximos Sigambris Cattos fecimus, non id obſtat, cum, qua ſocios & clientes Cattorum, vix eos putem propriis a Cattis finibus fuiſſe diſcluſos; vt adeo non male auctores, Chaſſuariis ſæpe ſilentio tranſmiſſis, Cattorum eorum terras ditioni adſignauerint. Hæc & ratio mihi videtur, cum Chasſuarii interiacerent, cur tamen recte Tacitus dixerit, Chaucos in Cattos vsque ſinuari. Qui nimirum, poſtquam expuliſſent Anſibarios, ſola permodica Dulgibinorum ciuitate interpoſita, omnem Viſurgim tenuere, vtique ſinuati ſunt in Cattos; licet modo Chaſſuarios, eorum parentes imperio, adeoque recte in ipſam eorum ciuitatem imputandos, contigerint (*m*).

XLV. Se-

(*m*) *DVLGIBINI & CHASVARII* vocantur a TACITO *Germ. Cap. XXXIII. Dulgumnii*, Δυλγούμνιοι, a PTOLEMAEO *Lib. II. Cap. XI.* χαττουάριοι, *Chattuarii*, *a* STRABONE *Lib. VII. Cattuarii*, & in diuerſis codicibus *Attuarii*, a VELLEIO *Lib. II. Cap. CV.* Κασουάριοι a PTOLEMAEO dicto loco. *Attuarii Franci* laudantur ab AMMIANO *Lib. XX. Cap. X.* in editione Valeſiana. Malunt tamen alii Anſuarios, ſeu Ampſiuarios, in illo loco apud AMMIANVM agnoſcere. Chaſuarii, ſiue Chaſſuarii, aut Chattuarii, haud dubie a Cattis, principe gente, nomen habent; nam prope Cattos habitarunt, & ipſi fortaſſis Cattici generis, ſaltem in Cattorum clientela agentes. De Chaſua, ſeu Haſa, amne poſtea inquiretur. De *Dulgumniis* ita PTOLEMAEVS: Μεταξὺ Καυχῶν τῶν μειζόνων καὶ τῶν Συήβων, Ἀγγριουάριοι. εἶτα Λακκοβάρδοι, ὑφ' οὓς Δυλγούμνιοι. *In-*

Digitized by Google

Poſteriores eorum ſedes eandem occuparunt regionem,

XLV. Securius, teſte Tacito, de poſterioribus vtriusque ciuitatis finibus videtur poſſe ſtatui. Cum enim immigraſſent Chamaui & Angriuarii in Bructerorum expugnatam regionem, eos a tergo Dulgibinos & Chaſuarios clauſiſſe, plane Tacitus ſcribit. Non quidem conſtat, quos agros Dulgibini, & quos

Germania occidentalis pars media.

ter Cauchos maiores & Suenos ſunt Angriuarii: dein Laccobardi: ſub quibus Dulgumnii. Loco vocis Λακκοβάρδοι CLVVERIVS *Cap. XV.* totidem litteris ſubſtituit vocabulum Ἀμψιβάριοι: huic enim genti dicta a PTOLEMAEO non male reſpondent. STRABO *Lib. VII.* ait: Πρὸς οὓς ἡμῖν ἀπιστία μέγα ὄφελος. οἱ δὲ πιστευθέντες τὰ μέγιστα κατέβλαψαν, καθάπερ οἱ Χηροῦσκοι, καὶ οἱ τούτων ὑπήκοοι· παρ᾽ οἷς τὰ τρία τάγματα Ῥωμαίων μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Οὐάρου Κουιντιλίου παρασπονδηθέντα ἀπώλετο ἐν ἐνέδραις. *Aduerſum hos plurimum poteſt incredulitas. Quibus fides habita eſt, ii maxima damna intulerunt: vt Cheruſci, & horum ſubiecti; apud quos tres Romanorum legiones, cum duce Quintilio Varo, contra datam fidem inſidiis circumuentæ interierunt.* En hic probabilis non nominatæ a STRABONE gentis ſitus; quam PTOLEMAEVS, eandem deſignans poſituram, poſtea nominauit. Supra ergo Angriuarios, nempe qui quondam Amiſiam & Viſurgim inter coluerunt, coluerunt Dulgibini, iidemque, Cheruſcorum clientes, Teutoburgienſem ſaltum habuerunt in finibus. Hos iis iam CLVVERIVS terminos ſtatuit: ab *occaſu* & *ſeptentrionibus*, qua Angriuariis & Cheruſcis iungebantur, primum lineam ab oppido *Bileſeld* ad oppidum *Herworden*; hinc amnem, qui ad vicum *Remen* Viſurgi miſcetur; inde ipſum Viſurgim ad confluentem vsque Ambræ; inde ab *ortu* Ambram ad vicum vsque *Dale*: hinc lineam ad Luppiæ fontem ductam: inde ab *occaſu* montium iugum ad prædictum vsque oppidum *Bileſeld*. Comprehenditur hiſce finibus regio oppidorum *Lemgow*, *Dietmelle*, *Barndorp*, *Pirmont*, *Rintelen*, *Flotobb*. Χαττουάριοι a STRABONE bis *Lib. VII.* adpellantur cum Cattis, Marſis, & Tubantibus; *Cattuarii* a VELLEIO *Lib. II. Cap. CV.* cum Bructeris & Cheruſcis. Adiuuant hæc a PTOLEMAEO traditam populi poſitionem. Is ait: Ὑπὲρ τοὺς Σουήβους Κασουάριοι, *ſupra Sueuos ſunt Caſuari.* Haud dubie & hos CAESAR intellexit *Lib. VI. Cap. X.* dum *nationes, quæ ſub Sueuorum ſunt imperio*, & mox *Sueuorum ſociorumque copias*, memorat. Ipſe fines primis populi ſedibus definire nunquam auſim. CLVVERIVS vero ita eorum regionem circumſcribit: ab *meridie* Dimela flumine, a coenobio *Hardershauſen* ad confluentem Viſurgis; ab *ortu* Viſurgi, ad confluentem vsque Ambræ; ab *ſeptentrionibus* & *occaſu*, qua Dulgibini occurrebant, & Bructeri, Marſi, Tubantes, Sigambri, atque Tencteri, (alii ſcilicet aliis temporibus) primum Ambra amne ad vicum vsque *Dale*; inde porro montium iugo, quod iuxta oppida *Pirmont*, *Bloombarg*, *Horen*, *Oldenbecke*, ad prædictum coenobium *Hardershauſen*, protenditur.

Dulgibini & Chaſuarii. &quos Chaſuarii, occupauerint. Cum tamen illos priores, hos deinde, Tacitus nominet, ſimulque hi ſuperius, illi infra, ante coluerint; coniectura eſt haud leuis, Dulgibinos Chamauorum inſediſſe terris, & Angriuariorum regionem Chaſuarios tenuiſſe. An iisdem limitibus, quibus olim Angriuarii & Chamaui diſtincti fuere, noſtræ etiam ciuitates inuicem, & ab aliis populis fuerint diſterminatæ? nemo docere poteſt. Perfluit nouam hanc vtriusque ciuitatis regionem *Chaſua* amnis, Amiſiam demum ſuis aquis augens. Poterat exiſtimari, Chaſuariis nomen dediſſe amnem; nec enim raro hanc vocabulorum & adpellationum originem vetus monſtrat Germania. Quod autem alibi ante coluere Chaſuarii, e latere nimirum Cattorum, & deinde demum in nouas ſedes transgreſſi ſunt; malim nomen amnis a populo deriuare, qui, quod monſtrauimus, verius Cattorum ſimili vocabulo nuncupatus eſſe creditur. Si, quod vel indice Velleio veri videtur ſimillimum, *ATTVARII* & *Hattuarii* mutilato vocabulo quandoque adpellati, cum noſtris Chaſuariis ſunt iidem; latiores ii videntur ſuccedente ætate fines habuiſſe, cum variis in locis reliquiæ poſterioris nominis ab eruditis atque curioſis notentur. Obſcuratio interim, qua plurimæ res Germaniæ inuolutæ iacent, prohibet, quo minus vltra quidpiam definiamus *(n)*.

quæ ante fuerat Angriuariorum & Chamauorum.

Non Chaſua amnis Chasuariis nomen dedit, ſed fortaſſis nomen ab ipſis accepit.

Chaſuarii & Attuarii eadem gens.

XLVI. Priſca Dulgibinorum regio, quam ex Strabone & Ptolemæo aſſeruimus, celebrem nobis *Teutoburgienſem ſaltum*, clarosque *Teutonicos montes*, quorum initia in Marſis iam- *Inſignia priſcæ Dulgibinorum ſedis.*

(*n*) Diſerte TACITVS ait *Germ. Cap. XXXIV. Angriuarios & Chamauos a tergo Dulgibini & Chaſuarii cludunt.* De diſtinctis vtriusque populi regionibus ſolæ habentur coniecturæ, quas firmius probare non licet. *Attuarii* VELLEII, ſi recte ibi ita leguntur, & *Chaſuarii* TACITI, haud dubie eadem natio fuerunt. Non dubitem vero, ſeriore æuo Attuariorum nomen ad maiorem adſcendiſſe amplitudinem.

Germaniae occidentalis pars media.

iamdum vidimus, oſtendit. Dubium non eſt, vetus *Teutoburgum*, quod Ptolemæus vitiato vocabulo *Tuliſurgion* vocauit, ſaltui montibusque dediſſe nomen. Et hodie vero priſci Teutoburgii ſitum & nomen in urbe, quam Saxones *Theotbmelli*, poſteri *Dethmold*, adpellarunt, a qua celebris ſilua incipit, agnoſcimus. Non hac vrbe procul periit Varus cum legionibus, & hac clade Germanorum libertas Romanam triumphauit ambitionem. Sextum poſt cladis annum Germanicus eundem repetiit ſaltum, triſtesque cæſorum reliquias humo texit, tumulumque ſtruxit, quem tamen Germani mox disiecerunt. In nouis & Dulgibinorum & Chaſuariorum ſedibus memorabile nihil, quod afferam reperio. Attamen Attuariorum cauſa notamus, vt nomen ſuum in ipſam intulerint, paſſimque in regionibus conſeruauerint, Galliam; ita præſertim ſera ætate *ATTVARIORVM PAGVM*, de cuius quidem poſitione adhuc ingens lis eſt, in Germania claruiſſe, veterumque incolarum ad ſeram poſteritatem tuliſſe memoriam (*o*).

An. X.
An. XV.

Attuariorum pagus in Germania.

XLVII.

(*o*) PTOLEMAEVS *Τυλισούργιον* memorat, idque vocabulum vitiatum eſſe CLVVERIVS *Cap. XIX.* in Cheruſcis, arbitratur; ſupponendam vocem, *Τευλιβούργιον*: quale oppidum, *Τευτοβούργιον*, etiam PTOLEMAEVS, ANTONINI *Itinera*, & NOTITIA *Imperii*, in Pannonia habent. MENSO ALTINGIVS turbat prorſus CLVVERII rationes, nec mutandam Tuliſurgii vocem, locoque PTOLEMAEI commode cum oppido Luneburgenſi *Tiliſer*, & poſitione, & nomine, conuenire, oſtendit. Quicquid controuerſiæ eſt, oppidum ad Teutoburgienſem ſaltum, hodie *Dethmold*, ſeu *Dietmelle*, dictum, ab AIMOINO *Lib. IV. Cap. LXXV.* adpellatur *Theotmelli*; vnde vel ſine PTOLEMAEO, quod *ſaltus Teutoburgienſis* dicitur, credibile eſt, *Teutoburgium* antiquitus oppidum *Theotmelle* dictum eſſe. Monſtrat etiam CLVVERIVS dicto capite, in iſtis finibus, vbi Teutoburgienſis ſaltus ſpargitur, vicum *Teutermeyer*, & oppidum *Diedenbille*, XV M P. ab Theutomello in orientem diſſitum: fida iſthæc veteris nominis veſtigia. De *Teutoburgienſi ſaltu*, & erroribus auctorum circa eius poſitionem, in ſiluis Germaniæ dictum eſt. Reperio PANCIROLLVM *Comm. ad Notit. Imp. Occid. Cap. LXXIX.* vbi Teutoburgium Pannoniæ oppidum illuſtrat, per eundem fere errorem lapſum eſſe, vt Teutoburgienſem ſaltum ex TACITO

Digitized by Google

Dulgibini & Chaſuarii.

XLVII. Priſcæ Dulgibinorum Chaſuariorumque fortunæ ordinem deſcripturos prorſus omnis deſtituit hiſtoria. Vix ſemel iterumque vtramque ciuitatem antiqui nominarunt auctores; de factis fatisque nulla vſquam mentio. Et conſtat quidem, nomine ſociorum & clientum Cattorum, ſeu Sueuorum, a Cæſare *Chaſuarios* ſimul denotari; ſubiectam Cheruſcis cis Viſurgim gentem, in qua Varus cæſus eſt, *Dulgibinos* Straboni adpellari. Cum tamen vterque auctor taceat nomen, eſt incertum, quando illud ciuitates acceperint;

Vtriusque gentis fata & facta.

Ann. I. Cap. LX. ad Teutoburgium, Pannoniæ oppidum, quæreret. Varianam in Teutoburgienſi ſaltu cladem Illuſtriſſimus *monumentorum Paderbornenſium auctor* hoc poſito monumento illuminauit:

CLADES. VARIANA
MEMORIAE. SACRVM
EN. VBI. ROMANAE. CLADIS
MONVMENTA. SVPERSVNT
VARVS ET. ARMINIO. STRATVS. AB HOSTE. IACET
ET. CAMPO IN. MEDIO. NOTVM
VICTORIA. NOMEN
SERVAT. ADHVC. NOSTRIS. INCLVTA. TEMPORIBVS
AVSPICIIS. RAPVIT. PVBES. GERMANA SECVNDIS
IMPERII. GEMINAS. NOBILE
PIGNVS. AVES
DESINAT. EVPHRATES. PARTHOS. MEMORARE. TRIVMPHOS
CLARIOR. EST. CAESO. LVPPIA
QVINTILIO
REDDIDIT. ILLE. IOVI. CRASSORVM SIGNA. LATINO
HIC AQVILAS. VICTOR. POSSIDET. VSQVE. SVAS

FERDINANDVS. DEI. ET
APOSTOLICAE. SEDIS GRATIA
EPISCOPVS. PADERBORNENSIS
CETERA
VARIANAE. CLADIS. PENE. EXITIABILIS. ROMANIS
CAESARE. AVGVSTO. AD. TEVTOBVRGIENSEM. SALTVM
INTER. AMISIAE ET. LVPPIAE
FONTES. ARMINIO. DVCE
A. CHERVSCIS BRVCTERIS. MARSIS. ET. CONTERMINIS
GENTIBVS. ILLATAE. M. H. P.

Conf de ſaltu, & montibus Teutonicis, DIO CASSIVS *Lib. LVI.* TACITVS *Ann. I. Cap. LXI. LXII.* VELLEIVS *Lib II. Cap. CXIX.* De Attuariorum in Belgium & Galliam illato nomine vid. HADR. VALESIVS *Not. Galliarum voce ATTVARII.* Regio Attuariorum trans Rhenum in Germania adhuc nota erat, imperante Ludouico Pio. Hic enim in diuiſione regni inter filios *Regionem Atoariam*, ſeu *Attuariam*, inter Thuringiam & Saxoniam nominaſſe, legitur. Plura de hoc trans Rhenum, & aliis cis Rhenum Attuariorum pagis, mediæ Germaniæ geographia dabit.

Digitized by Google

Germania occidentalis pars media.

rint; an cum agerent adhuc in Cattorum Cheruſcorumque clientela, vtrum demum, cum viribus auctis ſuas ſibi res habere inciperent? Qui etiam acciderit, vt ciuitates alioquin tenues occupandis alienis agris ſuffecerint: an fauore conſenſuque vicinarum nationum, an proſpere bellica tentata fortuna? non ego iudico. In nouis ſedibus eadem ignorantia earum res geſtæ inuolutæ manſerunt. Nemo nouit, cur, ceteris circumcirca nationibus maxime bello illuſtratis, ſoli Dulgibini Chaſuariique, ſatis & ipſi omnino occupatis potentes regionibus, ingloriam ætatem egerint? Dubium porro non eſt, Francicam ſocietatem, quod ceteras complexa eſt nationes, ſimul acceſſione Dulgibinorum & Chaſuariorum auctam eſſe; nec tamen hoc quisquam plane ſcripſit. Id patet vero, ſi, quod poſuimus, Chaſuarii & Attuarii ſunt iidem; cum poſterius nomen in Francico fœdere valde cœperit inſigne fieri. Quis credere prohibeat, vtramque ciuitatem tum coaluiſſe, vnoque capto *ATTVARIORVM* adnomine inter Francos egiſſe? De Attuariis conſtat, tam glorioſum nomen eorum, donec Franci præclare agerent, exſtitiſſe, quam fuerant ante tenuia & prope humilia Dulgibinorum Chaſuariorumque cognomenta. Bellarunt illi fortiter cum Romanis, nec modo non ſunt domiti, ſed etiam ipſi crebro Romanam rem adflixere. Cum inde in Galliam Franci migrarent, cum ipſis Attuarii in eam regionem inuaſerunt, & ad ortus Matronæ, Sequanæ, & Moſæ, amnium, quæ quondam loca Lingones tenuerunt, conſederunt. Manſit tamen & in Germania Transrhenana Attuariorum bona pars, quæ quidem, quot in regiones dimiſerit colonias, ſuumque intulerit nomen, nemo nouit: hoc norunt omnes, ipſo Caroli Carolidarumque æuo Attuariam gentem nondum deſiiſſe celebrari (*p*).

Attuariorum nomen fortaſſis vtriusque gentis extremum commune factum eſt.

XLVIII.

(*p*) Si nomina gentes demum impetrarunt, cum in deſertas ab Angriuariis & Chamauis regiones immigrarunt, non dubitem colonias Cattorum Cheru-

Ambrones. XLVIII. Cum, quod quidem cuperem, non copia detur de Dulgibinorum Chaſuariorumque rationibus publici ſtatus inquirendi, placet illius rei loco per quorundam eruditam curioſitatem mentionem facere

Inquiritur de Ambronum vetuſtiſſimis ad Ambram amnem ſedibus.

AMBRONVM;

A.V.C. ꟾↃCLI. Ante C. N. C. gentis in Cimbrico bello deletæ, cuius ſed certam originem nemo adhuc probare potuit, niſi quod *Ambra* fluuius, in iis locis Viſurgim contingens, quibus antiquiores Chaſuarii inſederant, quibusdam in mentem venit, vt ab eo & dictum putarent Ambronum populum, & huius ſimul proprias antiquiſſimasque ſedes ad amnem modo memoratum collocarent. Non ignoro, a Strabone, aliisque, diſerte Heluetiorum partem Ambrones vocari, in eodemque numero eos haberi prope ab omnibus interpretibus: nec exiſtimo temere quempiam auſurum veterum auctorum labefactare fidem, qui proximas a clade internecina ſedes iis in Heluetia adſignarunt. Cum tamen ratio in Heluetia non exſtet, cur Ambrones dicti fuerint? cum & videatur admodum, quod alio loco dixi, probabile, ipſos Heluetios non tam Cisrhenanos Gal-

ſcorumque, eas dicere. Tum & credibile eſſe poterat, ab amne Chaſua, nouas rigante Chaſuariorum ſedes hos compellatos eſſe. At diuerſum vero videntur STRABO & PTOLEMAEVS, quos audiuimus, ſuadere. In Francico fœdere habemus clariſſime Attuarios numeratos ab AMMIANO *Lib. XX. Cap. X.* ſi VALESII lectionem ſequimur. *Rheno exinde transmiſſo*, inquit, *regionem ſubito peruaſit* (Iulianus Cæſar) *Francorum, quos Attuarios vocant, inquietorum hominum, licentius etiam tum percurſantium extima Galliarum.* Noſtram de Attuariorum nominis amplitudine coniecturam infra in Francis magis adhuc ampliabimus. In Galliam immigrantes non in Lingonum tantum finibus, & prouincia Lugdunenſi prima, ſed & in Germania ſecunda, vel inferiore, circa Batauiam, & pagum Moſanum inferiorem, ſedes habuere, & vtrique regioni *Attuariæ*, vel *Hattuariæ*, nomen dedere: quod plurimis diplomatis auctorumque teſtimoniis firmat HADR. VALESIVS *Notitia Galliarum*, voce *ATTVARII & ATTVARIAE in Gallia.*

Digitized by Google

Gallos, quam Hyperboreos, quales Græcus Heraclides adpellauit, exſtitiſſe: non ego quidem inepte ſtatui iudico, vt ceteri Heluetiorum pagi ex aliis aduentarint, & in Germaniæ angulum primitus conceſſerint, regionibus; ita Ambrones maxime ad Ambram quondam egiſſe, &, ab amniculo ſumto nomine, illud ſeruaſſe, cum ad meridiem nouas occupaturi terras adſcenderent. Niſi coniecturis non poſſe eam ſententiam probari, facile largior. Cum ſint tamen modeſtæ & ſobriæ coniecturæ; nec quidquam repugnet antiquitatis; mores potius Ambronum, imo & omnium Heluetiorum, cum Germanicis impenſe conſpirent: non valde cerno, cur non audiri, imo & adprobari, cum certiora deſint, mereantur (q). *Germaniæ occidentalis pars media.*

XLIX. Ex-

(q) Problematis loco hic propoſita opinio placuit REINERO REINECCIO *in commentario de Origine Myſorum*, & IOHANNI PIDERITIO *in Chronico Lippienſi P. I. Cap. VI.* & demum Illuſtriſſimo *Monumentorum Paderbornenſium auctori. AMBRONES* laudant STRABO *Lib. IV.* PLVTARCHVS *in Mario.* OROSIVS *Lib. V. Cap. XVI.* ſed fere omnes in Gallos, nec nomine ſolum, ſed & ſitu cis Rhenum in Heluetia, referunt; niſi quod POMPEIVS FESTVS, antiquus Grammaticus, addat: *Ambrones fuerunt gens quadam Gallica; qui ſubita inundatione maris, quum amiſiſſent ſedes ſuas, rapinis & prædationibus ſe ſuosque alere cœperunt. eos & Cimbros Teutonosque, C. Marius deleuit.* Nos, licet Gallicum Ambronum nomen, quod in Gallia extremum conſediſſent, non impugnemus, ex Germania tamen olim verſus auſtrum mouiſſe, cum aliis non leuiter ſuſpicamur. Si vſpiam vero coluerint, inter Amiſiam & Viſurgim egiſſe, non improbabile eſt. Eſt *Emmer maior*, in Viſurgim excurrens, & *minor* in VVerſam, & cum eo in Amiſiam, fluens. Ipſe imo eſt *Amiſia, Ems*, vulgo dictus. Quæ nomina cuncta, ſi præſertim *Ambræ* nomen, in ſcriptoribus mediæ ætatis non raro occurrens, vt maiorem notaret *Emmeram*, adſumimus; non prorſus videntur eſſe infida vetuſtiſſimæ Ambronum ſedis indicia. Quodſi auderemus ſententiam quorundam adprobare, qui ipſos Teutonos ad Teutoburgienſem ſaltum conſtituerunt, vbi ſaltem plurima adſunt Teutonici nominis veſtigia: non dubitaremus tum maximam probabilitatem illi ſententiæ, quæ Ambrones ad Ambram poſuit, vindicare. Iam hæremus, & dubitanter de omnibus dicentes, aliorum præſtolamur ſagacioribus ingeniis. Poterant fortaſſis Teutoni, qui ſane per illum tractum in Galliam primum inuaſerunt, nomina

Anſibarii. XLIX. Extremam minorum ciuitatum, quæ inter Rhenum & Viſurgim quondam coluerunt, quasque, ſi vnos excipimus Bructeros, idoneam ob cauſam interpoſitos, continuo hactenus ordine conſiderauimus, iam attingimus; **Anſibariorum ciuitas extrema minorum cis Viſurgim ciuitatum.**

ANSIBARIOS

inquam, nationem non quam aduerſis cognitam ſatis, eoque nomine a Tacito deſcriptam. Nomen plerique interpretantur, quaſi quondam *Amiſiæ* fuerint *accolæ*; reſpicientes ſcilicet ad æui ſuccedentis morem, quo conſueuerat *Ampſiuariorum* magis vti vocabulo. Non interim conſtat, an omnino aliquando Anſibarii Amiſiam coluerint; nec, an ab Amiſia ſit ſumtum nomen: minus vero, an Ampſiuarios poſteriores cum Anſibariis Taciti liceat commiſcere, vtrum diſtincti **Eorum nomen;**
AN. LVIII. fuerint populi? Ex Tacito accipimus, eius Anſibarios, Nerone imperante a Chaucis pulſos, tutum oraſſe exſilium. Habitarunt proinde prope Chaucos, ſi pulſi ab eis ſunt, ſique ceſſere prædæ Chaucis Anſibariorum agri. Tubantes vero, Angriuarios, Chamauosque, omnes tunc temporis ad Amiſiam; Angriuarios ſui parte in Viſurgim protentos, vidimus. Cis Amiſiam Bructeri tunc coluere, & Chamauos infra ſtatim occurſarunt Chauci, ad vtramque Viſurgis ripam late longeque contra ſeptentriones ſtrati. Non ſupereſt itaque ager, quem Anſibariis demus, niſi ille Angriuarios & Chaucos ad Viſur- **ſedes vera & propria;**

ſaltui, montibus, vicis, dare: vt ipſorum ibi ſedes quærere, non ſit valde opus. Sed poterant etiam, ſi prorſus Ambrones liberet Heluetiæ eripere, in tranſitu Ambrones ad fœdus & expeditionem ſollicitare, & ad ſpem magnæ opimæque prædæ lautiſſimarum regionum arrigere; vt adeo hi cum Teutonis ſolum patrium verterint. Poterat, inquam, id fieri factum eſſe, nolim profecto adſeuerare.

Germania occidentalis pars media.

Viſurgis læuam ripam interiacens. Ad Allari confluentes nonnulli contra aquilonem iſtam Anſibariorum regionem extenderunt, & ad fontem vsque Lœdæ amnis; quibus finibus a Chaucis fuerint ſeparati. Siquc Angriuarii paulo infra ingentem Viſurgis ad Bacenin ſiluam flexum vtramque tenuere ripam; liquet etiam eorum confinio ad Viſurgim Anſibarios eſſe diſcluſos. Qui in media terra Chamauorum Angriuariorumque & Anſibariorum fuerint limites, per incertum rei minime indagare audebo (*r*).

aduerſa fortuna perditæ ſedes, & imo extremum proſtrata ſalus.

L. Deſcripti modo Anſibariorum agri CHAVCORVM facti ſunt, cum expuliſſent Anſibarios: tunc & Chaucos cœpiſſe in Cattos, aut magis in Chaſuarios ſinuari, olim monuimus. Res autem poſtulat, vt Anſibariorum gentis hiſtoriam ſtatim interponamus, vt de finibus ipſaque gente rectius nobis conſtet. Pulſi a Chaucis Anſibarii adiacentium populorum miſeratione ad Rhenum peruenere; dubio procul per Angriuariorum, Tubantium, atque Vſipiorum, regiones profecti, cum potentiores Bructeri Friſiique non videan- AN. LVIII.

(*r*) Veterum *ANSIBARIORVM* fata deſcribit, & quodammodo ſitum priſcum indicat TACITVS *Ann. XIII. Cap. LV. LVI.* Pulſi ſunt a Chaucis, ſedisque fuere inopes, cum ad Rhenum accederent, vacuos agros occupaturi. Vbi ergo prope Chaucos habitarunt? Auctorum id indicat nullus, niſi ſi coniecturis iuuamus TACITVM. Præter generalem noſtram deſcriptionem liberiore conatu hos eis fines conſtituit CLVVERVS *Cap. XVI.* Viſurgim amnem ab oppido *Petershagen* ad confluentem vsque Allari fluminis: hinc ab *ſeptentrionibus*, qua Chaucis iungebantur, eundem Viſurgim ad oppidum vsque *Bremen*: inde *ab occaſu æſtiuo* lineam ad fontem vsque amnis Loedæ, cui adpoſitum oppidum *Cloppenburg*; qua ab iisdem Chaucis ſeparabantur. Hinc ab *occaſu brumali* alia linea, ad dictum vsque oppidum *Petershagen*, a Chamauis & Angriuariis eos dirimit. Regiones his a CLVVERO indictis finibus continentur: *Mindenſis epiſcopatus*, ſiue *principatus*, pars dimidia verſus ſeptentriones; comitatus *Diepholt*; comitatus *Hoya* pars maxima, læuæ Viſurgis ripæ adfixa; & *regiuncula*, vulgo *Stading* dicta.

Digitized by Google

Anſibarii, deantur tranſitum fuiſſe daturi. Ad Rhenum occuparunt agros vacuos, & militum Romanorum vſui ſepoſitos. Hos agros ante fuiſſe Chamauorum, mox Tubantum, & poſt Vſipiorum, ex Boiaculi oratoris, & fortaſſis ducis Anſibariorum, ſermone diſcimus. Adde, eadem arua videri, quæ Cæſare in Gallia agente, beneficio, vt iudico, Sigambrorum, Menapii inſederant; quæ poſtea ceſſere, etiam cum Sigambri trans Rhenum in ſuo agerent ſolo, Vſipiis: quæ denique vi traxere Romani, vt miles propinquus arua paſcendis gregibus haberet. Occupatio licet vacuorum agrorum male ceſſit Anſibariis. Nequicquam Boiaculo orante cauſam, a Romanis tulere repulſam. Vim minitati, propinquorumque populorum Bructerorum, Vſipiorum, Tencterorumque, confiſi auxiliis, male deſerti ſunt; cum armis oſtentatis, & ex improuiſo illatis, coacti eſſent Tencteri atque Vſipii, vt cauſam ſuam diſſociarent. Tum his abſiſtentibus, alienaque deferentibus pericula, ſola Anſibariorum gens retro ad Vſipios & Tubantes conceſſit. Rurſum horum terris exacti, cum Chattos, dein Cheruſcos, petiiſſent, errore longo, hoſpites, egeni, hoſtes, in alieno, quod iuuentutis erat, cæſi ſunt; imbellis ætas in prædam diuiſa eſt. Et ea adeo calamitas Anſibarios IMP. CLAVD. NERONE III. VALERIO MESSALA COSS. ſcribente Tacito, non oppreſſit modo, ſed prorſus, quod videtur, deleuit atque exſtinxit (s).

 LI. Sunt-

(s) Legatur TACITVS *Ann. Lib. XIII. vtroque capite LV. & LVI.* cuius fere verbis hiſtoriam calamitatis Anſibariorum enarrauimus. Quod ad ſtatum agrorum vacuorum, & militum vſui ſepoſitorum, attinet; vid CAESAR *Lib. IV. Cap. IV. Menapiorum eos ante fuiſſe,* Boioaculi oratio docet, *deinde Chamauorum, Tubantumque, mox Vſipiorum, eos fuiſſe.* Videri Sigambros, aut loco Tubantum nominandos eſſe, aut inter Tubantes Vſipiosque, medios ponendos; ex hiſtoria alibi declarauimus. Paulo ante Friſii coloniam miſerant ad eosdem agros occupandos: hi vero confeſtim depulſi ſunt de noua poſſeſſione. Et coloniæ huius intuitu dixit TACITVS

Digitized by Google

An veteres Anſibarii reuixerint nouo Ampſiuariorum nomine?

Germaniæ occidentalis pars media.

LI. Suntne ergo omnino Anſibarii tum ſublati, planeque eorum ac funditus eſtne exſtirpatum nomen? Suadet ita Tacitus, & perſuadet hiſtoria, quæ plane nouos neſcit Anſibarios: eandemque perſuaſionem adiuuant idoneæ coniecturæ, quod, iuuentute cæſa, diuiſa in prædam imbellis ætas minime videatur emerſiſſe, & in iuſtam coaluiſſe ciuitatem. Volunt autem diuerſum recentiores auctores, iidemque, neſcio, qua dominorum miſeratione, collectas Anſibariorum reliquias, contendunt, ſuccedente ætate, nouo AMSIBARIORVM, ſeu AMPSIVARIORVM, nomine eſſe cognitas, plurimumque celebratas. Vt abſtineam a iudicio paulo deinde proferendo, noui auctores hos Ampſiuarios, quos Anſibariorum veterum propaginem exſtitiſſe putant, ad bonorum tamen auctorum fidem prope Cattos a Bructerorum & Chamauorum, poſteriores eorum ſedes puta, tergo collocarunt. Suadent enim hanc Ampſiuariorum poſitionem auctorum teſtimonia; quibus cum Cattis eos, poſt Chamauos, Bructeroſque, in collibus vlterioribus, atque in ſcrupoſa regione, egiſſe conſtat. Si hoc eſt, non iudico male fieri, ſi eis deſerti a Dulgibinis atque Chaſuariis agri, quos ante ſpectauimus, attribuantur. Sed Rhenum inferiorem Iulianus Cæſar transgreſſus in eorum inuaſit regionem: quomodo hæc poſitio cum ſitu modo deſignato conuenit? Ergo ſtatuendum eſt, Ampſiuarios latioribus inſediſſe agris; partem ad Amiſiam coluiſſe, vnde & nomen videtur acceptum eſſe: partem deinceps migraſſe in regionem, quam Viſurgis fluuius præterfluit, & quæ quondam Dulgibinos Chaſuarioſque habuit habitatores. Atque tantum eſt, quod de

Ampſiuariorum recentiorum ſedes.

Cap. LV. Anſibarios, validiorem gentem Friſiis: nempe, non vniuerſis, ſed parte hac Friſiorum ad agros inſidendos allegata. Poſt Friſios demum Anſibarii, adiacentium populorum miſeratione, ad Rheni eandem ripam peruenere.

Anſibarii. de Ampſiuariorum recentium ſitu locisque poteſt ſciri (*l*).

LII. Cernamus nunc, vtra opinio videatur iuſtior; an illa, quam Tacitus, bonique auctores, idoneæque probant coniecturæ; vtrum altera, cui noua ingenia, ſimilitudine inter ſe nominum inducta, patrocinantur? Non hanc exiſtimo poſſe defendi, cum coniecturæ probabilitas minime ſit tanti, vt quidquam valeat contra Tacitum, nedum contra hiſtoriam reliquam. Non credemus, futurum fuiſſe auctorem, qui Ampſiuariorum proderet originem, ſi ante Anſibariorum nomine claruiſſent: Omnes vero, quaſi nouam Francorum gentem, nouumque nomen, ita Ampſiuarios citant. Simul & vidimus, crebro factum eſſe inter Francos, vt nomina mutarent ciuitates, nouaque aſſumerent: quod Tencteros Vſi-

Non eadem natio Anſibarii & Ampſiuarii ſunt.

(*l*) TACITVS *Ann. XIII. Cap. LVI.* diſerte dicit. *Ceteris aliena pericula deſerentibus, ſola Anſibariorum gens retro ad Vſipios & Tubantes conceſſit. quorum terris exacti, cum Cattos, dein Cheruſcos, petiiſſent, errore longo, hoſpites, egeni, hoſtes, in alieno, quod iuuentutis erat, cæduntur: imbellis ætas in prædam diuiſa eſt.* Nouum gentis incertæ nomen varie ſcriptum reperitur. *Ampſiuarii* ſunt apud GREGORIVM TVRON. *Lib. II. Cap. IX.* in SVLPITIO ALEXANDRO; porro in NOTITIA *Imperii Occid. in auxiliis Palatinis LXV.* vbi PANCIROLLVS *Cap. XXI. commentariorum*, de Angriuariis iſtos Ampſiuarios mauult interpretari. In AMMIANI *Lib. XX. Cap. X.* probatiores codices habent *Ampſiuariorum*, alii *Anſuariorum*, nomen. AETHICO *Cosmographo* ſunt *Ampſibarii.* Sedes huius gentis, ſi SVLPITIVM ALEXANDRVM conſulimus, vltra Chamauos Bructerosque, Rheni accolas, prope Cattos oſtendi videntur. *Collecto*, ille inquit, *exercitu, transgreſſus Rhenum*, (Arbogaſtes) *Bricteros, ripæ proximos, pagum etiam, quem Chamaui incolunt, depopulatus eſt; nullo vſquam occurſante, niſi quod pauci ex Ampſiuariis & Chattis, Marcomere duce, in vlterioribus collium iugis apparuere.* Si AMMIANVM *Lib. XX. Cap. X.* de Ampſiuariis, quod iam plurimis placet, interpretamur; ad Rhenum inferiorem vtique reperiuntur. Sic iſte de Iuliano Cæſare: *Rheno exinde transmiſſo, regionem ſubito peruaſit Francorum, quos Ampſiuarios* (Anſuarios, & Attuarios, alii codices habent) *vocant, inquietorum hominum, licentius etiam tum percurſantium extima Galliarum.*

Vſipiosque egiſſe credibile eſt, quodque Saliis videtur dediſſe originem. Quid vrget itaque, vt Anſibarios veteres ſine ratione idonea in Ampſiuariis Francicis quæramus, nec, quod res eſt, ciuitatem veterem, diuerſo quondam cognitam nomine, interpretemur? Manent ſane, quicquid alii regerant, Ampſiuarii recentiorem Francicamque ætatem. Manet nos ſingularis ciuitas, alio olim cognomento nobilis, quæ poſita priſca adpellatione nouam induit, ex re, locoque, aut tempore, acceptam. Enimuero, quænam veterum ciuitatum Ampſiuariorum nomine tecta ſit? alii hoc iudicent. Dabo manus, ſi viderim rationes, Anſibariorum, Tubantium, atque Marſorum, omnia hæc gentium nomina tum dudum perierant, reliquos vnum hoc in Francica ſocietate elegiſſe commune nomen. Quodſi vero nihil audierim veriſimilius, meo me abundare ingenio, meæque me indulgere coniecturæ, non vagæ, non duce deſtitutæ, fideque priſca, culpabit nemo. Poſui iam ante, videri *ANGRIVARIOS* eſſe *AMPSIVARIOS* Francicos; hosque rurſus, Francis in Galliam transgreſſis, *ANGRIVARIORVM*, ſeu *ANGARIORVM*, vetus recepiſſe nomen. Expendat quilibet & examinet rationes ſuperiori loco allatas; & primus plaudam, ſi dignioribus argumentis diuerſam ſtabilierit ſententiam (*v*).

Germaniæ occidentalis pars media.

Probabilis coniectura, Angriuarios Ampſiuariorum ſuſcepiſſe nomen, arguit.

LIII. Ni-

(*v*) CLVVERIVS *Germ. Ant. Lib. III. Cap. XVI.* adeo ſuæ videtur ſibi certus eſſe ſententiæ, vt prorſus de Anſibariis, atque de Ampſiuariis, tanquam de vna eademque natione, loquatur: & illum adeo omnes ſequuti ſunt, vt vix vllus dubitauerit de certo rei. Solum ſummum virum, MENSONEM ALTINGIVM, reperio *Angriuarios* & *Ampſiuarios* pro vna habere gente. Sed fallitur eruditiſſimus vir, cum putat, ſupponendam eſſe TACITO vocem Ampſiuariorum, vbi Angriuarios nominat. Sane nomina diuerſa fuere, licet vnam gentem notantia. Primum *ANGRIVARII* dicti, ad Viſurgim dum adhuc colerent; & ſeruarunt nomen aliquandiu, cum in Bructerorum cis Amiſiam regionem immigraſſent. Inde ab Amiſia adpellari cœpere *AMSIBARII*, & *Ampſiuarii*; altero nomine fere oblitterato ob-

Anſibarii.

Ampſiuariorum facta & fata.

LIII. Nihil eſt, quod queat copioſius hiſtoria aut veterum Anſibariorum, aut recentiorum Ampſiuariorum, exponi. Illorum ſcilicet cum clade calamitatisque mentione nomen etiam periit. Horum bella cum Romanis nouimus quidem, vt tamen ſemiplena & vix inchoata ſit auctorum narratio, nec perfectum hiſtoriæ ordinem liceat reperire. Cum Arbogaſtes dux Theodoſii, & ipſe Francus, in Franciam moueret; quæ expeditio extrema Romanorum contra Germanos Transrhenanos exſtitit; cum Chattis Ampſiuarii, *MARCOMERE* duce, ſe monſtrarunt quidem, prælii tamen copiam non fecere; quod nollent fortaſſis Franci cum Francico Romanorum duce committi. An ille Marcomer Ampſiuariorum, vtrum Cattorum, fuerit dux? ignarum eſt, nec adeo quidquam, vnde de Ampſiuariorum publico ſtatu præcipue iudicare liceat: niſi, quod & commode poteſt fieri, de illius rationibus ex ceterorum Francorum moribus conieceris. Plurimos Ampſiuariorum migraſſe cum Francis in Galliam, probabile eſt; licet, qui teſtetur factum, auctorum adſit nemo. Tum enim, cum Rheno ſuperato Francia in Galliam plene inuaderet, antiquatis paſſim ſingularibus ciuitatum nominibus, ſolum Francorum celebratum eſt nomen, vt difficillime, niſi coniecturæ adſint, dici poſſit, quæ Germanica ciuitas in Galliam conceſſerit, quæue in patrio ſolo remanſerit. Si, quæ poſui, probantur eruditis, *Ampſiuarii*, poſtquam Francia vetus exhauſta eſſet migrationibus, & reliquæ gentes paſſim in Saxonum ciuitatem concedere cœpis-

An. CCCXCII.

liuione. Rurſus deinceps in priſcas ſedes reuerſi, antiquum recepere nomen, & ex loco *ANGRIVARII*, ſeu *Angarii*, dicti ſunt: nobiles hoc cognomento in Saxonibus, cum Ampſiuariorum nomine claruiſſent in Francis. Alius iudicet, an hiſtoria magis CLVVERII, maximi hoc in argumento ingenii, ſententiæ, vtrum meæ, faueat. Probare aut firmare coniecturas vltra non licet.

Digitized by Google

piſſent, mutato rurſum nomine, *Angriuariorum* illud antiquius reſumſere. Sique tum reliqua fuit eorum cis Amiſiam pars, & hanc ſimul ad Viſurgim, & in reliquorum Ampſiuariorum, quos modo vidimus, regionem migraſſe, ſit probabile: oſtendentibus id tribus Saxonum generibus, inter quæ diſerte *Angriuarii* medii vocantur, *Oſtfalis* trans Viſurgim, & *Weſtfalis* in partibus citimis habitantibus (*x*). *Germaniæ occidentalis pars media.*

Tres maiores populi minores ciuitates ambierunt. LIV. Abſoluta tenuiorum gentium memoria, tres maiores ſuperant populi, Friſii, Chauci, atque Cheruſci; quorum nunc conſiderationem eo habemus expeditiorem, quo plura, quæ eam potuiſſent morari, hactenus feliciter explanauimus. Initium tractationis capietur ab vltimis mediæ partis in Occidentali Germania *Cheruſcis*; & poſt hos in aquilonari Occidentalis Germaniæ ora primos *Chaucos* viſemus: vtraque enim natio minores ciuitates a tergo clauſit, plusque commercii cum illis conſtanter habuit. Extrema quaſi natio, *Friſii*, in Occidentali Germania, a nobis perluſtrabuntur, cum a fronte ceteras gentes exceperint, ſuasque maxime res ſibi ſolas habere conſueuerint. Primi

CHERVSCI,

Cheruſcorum nomen, eiusque ſignificatio. quaſi Hercynii ſaltus accolæ vocentur noſtra lingua *Harzers*, ſeu *Härzſchen*, ita a Romanis atque Græcis, litteris paulisper ad vtriusque linguæ indolem adcommodatis, adpellati ſunt: vnde qui *Ceriſſos* nominauit Aethicus, & qui *Cheriſcos* rectius dicen-

(*x*) Anſibariorum cladem internecinam TACITVS *Ann. XIII. Cap. LV. LVI.* bellum Iuliani cum Ampſiuariis AMMIANVS *Lib. XX. Cap. X.* & Arbogaſtis cum Ampſiuariis, ceterisque Francis, SVLPITIVS ALEXANDER *apud* GREGORIVM TVRON. *Lib. II. Cap. IX.* ſæpe laudati hactenus auctores, memorarunt. Quæ adduntur de Angriuariis ſeu Angariis, inter Saxones ſerioris æui mediis; infra declarata deprehendes.

Digitized by Google

Cheruſci. dicendos iudicarunt recentiores auctores, æque originem vocis ignorantes in errorem lapſi ſunt. Coluerunt ab omni, quantum conſtat, tempore Viſurgim inter & Albim; vt Bacenis ſilua, pro natiuo muro obiecta, eos a Cattis, Cattosque a Cheruſcis, iniuriis & incurſionibus prohibuerit: vtque contra *ſeptentriones* maiorum Chaucorum ad vtrumque fluuium confinio fuerint terminati. Hoc Chaucorum confinium hiſtorici quærunt ad Allari amnis confluentes, & inde imputato itinere ad Albim eiusque alueum, oſtio vt propiorem, ita ingentiorem multo & ampliorem. Cum tamen Tacitus immenſum terrarum ſpatium ſuis tribuerit Chaucis, facile largiar, longius verſus auſtrum Chaucos terris inſediſſe; vt minime tamen iudicem, poſſe diſtincte ſpatia locaque deſignari, quæ quondam fuerint Chaucorum, quæue Cheruſcorum. Siqui vero eruditus alioquin vir illa immenſa terrarum apud Tacitum ſpatia ita conatus eſt interpretari, vt a Baceni ſilua Chaucorum ordiatur ſedes, omnesque, quas boni auctores Cheruſcis dedere, regiones iis eripiat, Chaucisque tribuat; næ is minus ſuam defendit cauſam, & minorem prorſus meretur veniam, ac ceteri, qui Cheruſcos contra aquilonem ampliores tenuiſſe agros cenſuerunt. Cattos ad *meridiem* Cheruſcorum regionem prætexuiſſe, ex Cæſare, Tacito, aliisque hiſtoricis, manifeſtum fit. Cupiunt autem interpretes, ad Salæ confluentes, vbi ſilua non eſt, & Cattos & Cheruſcos diuiſos eſſe. Ad Albim Cheruſcos verſus *orientem* ſolem pertigiſſe, ignotum, aut dubium eſt nemini. Quod tamen Velleius, cum de Tiberii expeditionibus loquitur, LONGOBARDOS ait fractos eſſe; certe pars eorum Auguſti ætate cis Albim egit; nunquam enim Tiberius Albim transgreſſus eſt. Et firmant cauſam Strabo & Suetonius, qui vltra Albim ſummotos Longobardos Auguſti auſpiciis, teſtantur. Ergo, cum ceterum Albis ſemper Cheruſcos

ſedes, earumque fines.

Digitized by Google

finierit, Auguſti tamen ætate ad Albis partem Longobardi & Cheruſci incertis finibus ſeparati ſunt. Longobardis ſummotis trans Albim, illi cum Reudingis, Cauionibus, Anglis, Foſisque, Cheruſcis fuere contermini; plane vt contra ſeptentriones & auſtrum Chauci Cattique Cheruſcos medios habuere (y).

Germaniæ occidentalis pars media.

LV. Ad

(y) *CHERVSCI*, præter ab vno Aethico, qui *Ceriſſos* habet, ab omnibus adpellantur. Straboni ſunt Χηροῦσκοι; Dioni Χερουσκοί; & Ptolemaeo Χαιρουσκοί. Clvverivs *Cap. XIX.* arbitratur, dictos eſſe, quaſi *Cheriſchen, Cheriſci*, vnde ſit natum nomen *Cheruſcorum*. Rectius alii ab *Hartz*, ſeu *Hercynia ſilua*, Cheruſcos oſtendunt eſſe *Haertzſchen* noſtra lingua, & geminata adſpiratione *Chertzſchen*, dictas: vnde Romanis vox, *Cheruſci*, nata. Facit cum hac ſententia inprimis Altingivs in prima ſua Germaniæ inferioris antiquæ tabula. Quidam putant, nomen a Viſurgi, qui & *Werra*, vbi adoleſcit, nuncupatur, Cheruſcos accepiſſe, vt nominati ſint *Werriſchen*. Cur tamen a communi pluribus populis fluuio ſoli ſint Cheruſci compellati; non ſatis diſpicio, adeoque alteram amplector ſententiam. Trans Viſurgim Cheruſci coluerunt. Tacitvs *Ann. II. Cap. IX. Flumen*, inquit, *Viſurgis Romanos Cheruſcosque interfluebat.* Caesar *Bell. Gall. Lib. IV. Cap. X.* ex Vbiorum ore memorat; *ſiluam eſſe infinitæ magnitudinis, quæ adpellatur Bacenis: hanc longe introrſus pertinere, & pro natiuo muro obiectam Cheruſcos a Sueuis, Sueuosque a Cheruſcis, iniuriis incurſionibusque prohibere.* Bacenis autem omnis trans demum Viſurgim incipit ad ortum procurrere. Cattorum, Cheruſcorumque, & Chaucorum, confinia clare monſtrat Tacitvs *Germ. Cap. XXXVI. In latere Chaucorum, Cattorumque, Cheruſci nimiam ac marcentem diu pacem illaceſſiti nutrierunt.* Idem *Ann. I. Cap. LVI. Fuerat animus Cheruſcis iuuare Cattos*, (a Germanico bello petitos) *ſed exterruit Cæcina, huc illuc ferens arma. Ann. XII. Cap. XXVIII. Et præda famaque onuſti ad montem Taunum reuertuntur*, (qui in Cattos mouerant) *vbi Pomponius cum legionibus opperiebatur, ſi Catti cupidine vlciſcendi caſum pugnæ præberent. Illi metu, ne hinc Romanus, inde Cheruſci, cum quis æternum diſcordant, circumgrederentur, legatos in vrbem & obſides miſere.* Conf. *Ann. Lib. XIII. Cap. LVI.* Strabo *Lib. VII.* Ptolemaevs *Lib. II. Cap. XI.* qui Cattos, Cheruſcos, Chaucos, vno ordine coniungunt. Cheruſcorum omnem fere regionem Chaucis vna tribuit Conringivs *de Veteri ſtatu Helmſtadii* commentatione: male Taciti verba Germ. Cap. XXXV. interpretatus, quaſi immenſum quoddam Chaucis terrarum ſpatium verſus meridiem inter Albim & Viſurgim tribuendum foret. At falli eruditiſſimum hac in cauſa virum, ſatis Tacitvs, & reliqui boni auctores, docent. Ad Albim vsque coluiſſe Cheruſcos

Digitized by Google

Cheruſci. LV. Ad *occaſum* Cheruſcorum limes Viſurgis vtique exſtitit; vt interim diuerſis temporibus ille limes ſubierit aliquam mutationem. Dio, & iam ante Velleius, cis Viſurgim Cheruſcorum fines oſtenderunt, cum ceteri auctores non niſi trans illum fluuium nouere Cheruſcos. Suſpenſos illa auctorum diſſenſio diu interpretes tenuit, donec Strabonis locus veram Cheruſcorum trans Viſurgim regionem adſereret, & ſimul verba Dionis & Velleii interpretando explanaret. Nempe Cheruſcorum quidem proprius ager a Viſurgi ad Albim pertinuit; cis Viſurgim autem clientes quidam, & ditioni Cheruſcorum ſubiecta ciuitas, coluere; *Dulgibini*, inquam, de quibus ſupra fecimus mentionem. In his Dulgibinis cæſus Varus eſt cum legionibus; licet, nomine gentis diſſimulato ſilentio, & ditione modo imputata, ſolos Che-

Qua ratione Cheruſci cis Viſurgim ab auctoribus locentur?

An. X.

 ruſco-

oſtendit Dio *Lib. LV.* dum Druſi expeditiones per Cheruſcos vsque ad Albim oſtendit. Et Clavdianvs *in IV. Conſul. Honorii* canit; *Verſ. 451.*

- - - - *Ingentes Albim liquere Cheruſci.*

Aetate Auguſti pars Longobardorum adhuc cis Albim Cheruſcidem attigit. Velleivs *Lib. II. Cap. CVI. Fracti*, inquit, *Longobardi, gens etiam Germana feritate ferocior: denique, quod nunquam antea ſpe conceptum, nedum opere tentatum erat, ad quadringenteſimum milliarium a Rheno ad flumen Albim, qui Semnonum, Hermundurorumque fines præterfluit, Romanus cum ſignis perductus exercitus.* Hos vero Longobardos trans Albim prorſus tunc refugiſſe ſcribit Strabo *Lib. VII.* & vid. Svetonivs *Auguſt. Cap. XXI.* Speciales Cheruſcidi, generatim a nobis definitæ, hoſce terminos tribuit Clvverivs ab *occaſu* lineam, ab oppido *Hamburg* ad Allari amnis confluentem, ductam; tum Viſurgim ad oppidum *Petershagen*, Viſurgi adpoſitum; inde lineam ad oppidum *Rintelen*, eidem amni impoſitum; & mox, pulſis Angriuariis, ipſum Viſurgim, ad vicum vsque *Remen.* Ad *meridiem* montem ac ſiluam Bacenim, quæ nunc adpellatur *der Hartz*, ad Salæ vsque & Albis confluentem, conſtituit: ab *oriente* ac *ſeptentrionibus* Albim a Sala confluente ad nobiliſſimum oppidum, *Hamburgum.* Continentur hoc terrarum ſpatio hodie *principatus Ferdenſis*; *Luneburgenſis*, & *Brunſvicenſis*, *ducatus*; *epiſcopatus Hildersheimenſis*, &, qui iam *principatus* titulo inſignis eſt, *Halberſtadienſis*; *comitatus Schauenburg*; *Magdeburgienſis ducatus* pars cis Albim; *Marchia* vetus; *Dannebergenſis comitatus*; *Lauenburgienſis ducatus* portiones cis Albim.

Cheruſci tantum trans Viſurgim.

ruſcorum fines Dio nominet. Illa & vero ditio Cheruſcorum contracta eſt, cum ampliores ſedes Dulgibinis ceſſiſſent, iſtaque gens, ex priſcis ſuis excita ſedibus, in Chamauorum ſucceſſiſſet locum. Contra tum Cheruſci occupauerant ANGRIVARIORVM trans Viſurgim agros, quos ætate Germanici illos habuiſſe oſtendimus; & ita ipſa tum regio eſt prolatata, cum ditio, procul dubio ipſis Cheruſcis permittentibus, aut ſi mauis, poſt eorum grauem cladem, quam memorat Tacitus, ex parte eadem coanguſtaretur. Cis Viſurgim vero diuerſis ætatibus Cheruſcos Angriuariis, Anſibariis, & Chaſuariis, fuiſſe finitimos, iam id ſuperius allata euicerunt (z).

Germania occidentalis pars media.

LVI. De-

(z) VELLEIVS *Lib. II. Cap. CV. Intrata*, inquit, *protinus Germania, ſubacti Canineſati, Attuarii, Bructeri, recepti Cheruſci, &* (amnis) *vtinam minus mox noſtra clade nobilis! tranſitus Viſurgis.* DIO *Lib. LIV.* de Druſo narrans: Ἅμα δὲ τῷ ἦρι πρὸς τὸν πόλεμον αὖθις ὥρμησε, καὶ τόν τε Ῥῆνον ἐπεραιώθη, καὶ τοὺς Οὐσιπέτας κατεστρέψατο τόν τε Λουπίαν ἔζευξε καὶ ἐς τὴν τῶν Συγάμβρων ἐνέβαλε, καὶ δι' αὐτῆς καὶ ἐς τὴν Χερουσκίδα προεχώρησε μέχρι τοῦ Οὐισούργου. *Initio veris rurſus ad bellum profectus, Rhenum tranſiit, Vſipetas ſubiugauit; Luppiæ fluminis ripis ponte iunctis Sigambros irrupit; perque eos in Cheruſcorum fines, vsque ad Viſurgim, progreſſus.* IDEM *Lib. LV.* de eodem Druſo: Ἔς τε τὴν τῶν Χάττων ἐσέβαλε, καὶ προῆλθε μέχρι τῆς Σουηβίας. & mox: Κἀντεῦθεν πρός τε τὴν Χερουσκίαν μετέστη, καὶ τὸν Οὐίσουργον διαβὰς ἤλασε μέχρι τοῦ Ἄλβιος, πάντα πορθῶν. *Chattorum fines ingreſſus ad Sueuiam vsque proceſſit: inde in Cheruſcorum agros conuerſus, Viſurgimque tranſgreſſus, ad Albim vsque penetrauit, cuncta depopulando.* Et rurſus idem in Varianæ cladis deſcriptione *Lib. LVI.* Δεξάμενοι δὲ τὸν Οὔαρον, ὡς καὶ πάντα τὰ προστασσόμενά σφισι ποιήσοντες, προήγαγον αὐτὸν πόρρω ἀπὸ τοῦ Ῥήνου, ἔς τε τὴν Χερουσκίδα, καὶ πρὸς τὸν Οὐίσουργον. *Varum ita acceperunt, vt omnibus eius iuſſis obtemperaturi viderentur: proculque eum a Rheno in Cheruſcorum fines, ad flumen Viſurgim, abduxerunt.* Sed iam audi STRABONEM *Lib. VII.* qui, *Varum*, ait, *cæſum in Cheruſcorum clientibus*, ſiue *ſubditis*, ἐν τοῖς τῶν Χηρούσκων ὑπηκόοις; & habes Cheruſcidem propriam trans Viſurgim, clientelis auctam atque ampliatam etiam cis Viſurgim. De Angriuariorum finibus contractis ſupra auctoritas viſa eſt.

Digitized by Google

Cheruſci. LVI. Deſcripta Cheruſcorum Albim inter & Viſurgim regio, quam *CHERVSCIAM*, & *CHERVSCIDEM*, Dio adpellauit, raras, quantum conſtat, viciſſitudines mutationesque ſubiit. Ipſa grauiſſima clades, qua per Cattos Cheruſci affecti ſunt, non tam terræ coarctauit fines, quam vires nationis atque potentiam proſtrauit. Antiquioris autem potentiæ non ſolum grauiſſima bella cum Romanis adminiſtrata fuere argumento, ſed &, quod habuere plurimos clientes, ſubiectasque gentes, in ipſa Cheruſcide habitantes. Tales interpretari oportet obſcuras quasdam ciuitates, quas Ptolemæus & Strabo eo modo locarunt, vt plane in Cheruſcide ſint quærenda. Sunt *CATHVLCI* Strabonis, ſeu *Cathulcones* Ptolemæi, qui cum continuentur Cheruſcis a ſeptentrionibus ad Albim fluuium, haud dubie ad eius alueum inferiorem habitarunt. *CAMPSANI* ſunt, quos Ptolemæus Chattos inter & Cheruſcos prope Melibocum collocauit, vt iam ſitus ciuitatis vectigalis facile agnoſcatur. Strabo etiam habet *GAMBRIVIOS*, ſed incerta poſitione, vt videantur tamen inter Cattos & Cheruſcos egiſſe, atque aut in horum, aut illorum, clientela fuiſſe. Et habet quidem Tacitus nomen Gambriuiorum in antiquiſſimis & veris Germaniæ nominibus: ſed, quod accidit Marſis, vt incertis fatis conflictati opprimerentur, & demum Bructerorum ſe dare fidei cogerentur, idem fatum coëgerit Gambriuios, ingloriam in alius nationis ditione ætatem agere. Poſt Ptolemæum minorum illarum, & aut ſociarum, aut ſubiectarum, ciuitatum nulla amplius mentio fit: vt recte putentur prorſus, poſitis nominibus, in Cheruſcorum & nomen & ciuitatem imputatæ eſſe. Ipſa Cheruſcis, cum nomen *FRANCIAE* Rhenum inter & Albim conſiſteret, dubio procul eximia eius portio exſtitit. Et ipſa vero prima creditur eſſe interior regio, quæ Francico fœdere deſerto, aut ſponte, aut vi coacta, in Saxo-

Cheruſcis nullas mutationes ſubiit.

Subiectæ Cheruſcis ciuitates.

Cheruſcis modo in Francia, modo in Saxonia relata.

Digitized by Google

num conceſſit ſocietatem. Sane a Cheruſcide in mediterraneis, & a Chaucide in littore maris, primum cis Albim Saxonum nomen explicari cœpit, & demum ad Rhenum vſque ſenſim pedetentimque reliquos populos implicare perrexit & circumretire. (*a*). *Germania occidentalis pars media.*

LVII. Eſt

(*a*) Nomina regionis habet Dio Cassivs locis modo prolatis. Cladem a Cattis acceptam habet Tacitvs *Germ. Cap. XXXVI.* ſed tempus acceptæ prorſus latet. Videtur vero accidiſſe, poſtquam iam ab Hermunduris Catti adflicti eſſent; quia non eius, niſi in libro de Germania, quem Traiani æuo Tacitvs conſcripſit, meminit. De populis, quos in clientes Cheruſcorum referre licet, ita Strabo & Ptolemaevs narrant; & primus quidem Ptolemaevs *Lib. II. Cap. XI.* audiendus: Ὑπὸ μὲν τοὺς Σέμνονας οἰκοῦσιν Ἴλιγγαι· ὑπὸ δὲ τοὺς Ἰλίγγας Καλούκωνες ἐφ᾽ ἑκάτερα τοῦ Ἄλβιος ποταμοῦ· ὑφ᾽ οὓς Χαιρουσκοὶ, καὶ Καμαυοὶ, μέχρι τοῦ Μηλιβόκου ὄρους. ὑπὸ δὲ τοὺς Καμαυοὺς Χάττοι· *Sub Semnonibus habitant Ilinga: ſub Ilingis Calucones, ex Vtroque latere Albis fluuii: ſub quibus Charuſci & Camani, Vsque ad Melibocum montem: ſub Camanis Vero Chatta.* Strabo *Lib. VII.* Ἄλλα δ᾽ ἐνδεέστερά ἐστιν ἔθνη Γερμανικὰ, Χηροῦσκοί τε καὶ Χάττοι, καὶ Γαμαβρίουοι, καὶ Χαττουάριοι· πρὸς δὲ τῷ Ὠκεανῷ Σούγαμβροί τε καὶ Χαῦβοι, καὶ Βρούκτεροι, καὶ Κίμβροι, καῦκοί τε καὶ Καοῦλκοι, καὶ Καμψιανοὶ, καὶ ἄλλοι πλείους. *Alia minores Germanorum gentes ſunt Cheruſci & Chatti, & Gamabriuni, Chattuarii: ad oceanum autem Sugambri, Chaubi, Bucteri, Cimbri, Cauci, Caluci, Campſani, & alia plures.* Et paulo poſt in triumpho Germanici idem dicit; καὶ ἄλλα δὲ σώματα ἐπομπεύθη ἐκ τῶν πεπορθημένων ἐθνῶν, Καθύλκων καὶ Ἀμψάνων, Βουκτέρων, Νουσίπων, Χηρούσκων, Χάττων, Χαττουαρίων, Λανδῶν, Σουβαττίων. *Et alii quoque mortales in pompa ducti ſunt, ex deuaſtatis populis, Cathulcis, Ampſanis, Bucteris, Nuſipis, Cheruſcis, Chattis, Chattuariis, Landis, Subattiis.* Eſſe *Chaubos, Bucteros, Nuſipos, Landos,* & *Subattios,* non alios, quam diuerſorum auctorum *Chamauos, Bructeros, Vſipios, Marſos, & Tubantes,* iam diu eruditi viderunt. Καμαυοὶ Ptolemaei, & eiusdem Καλούκωνες, ſunt haud dubie Καοῦλκοι, Καθύλκοι, & Καμψιανοὶ, Ἄμψανοι, Strabonis. Clvverivs præfert vocabula *Cathulci* & *Campſani*; & cetera corrigenda eſſe arbitratur. *CATHVLCOS* ponit Clvverivs ad Albim fluuium, inter amnes *Ieze, Ouvve,* & *Elmenau*, ad oppida *Luneburg* & *Danneberg.* Oppidi *Vlzen* nomen fortaſſis *Cathulcos* conditores retulerit. *CAMPSANOS*, quia ſupra Cheruſcos ad Melibocum eos montem & infra Cattos Ptolemaevs ponit, inter oppida *Braunſchvveig* & *Werningerode* Clvverivs quærit. *GAMBRIVIOS* habet Tacitvs *Germ. Cap. II.* vnde in Strabone loco Γαμαβρίουοι ponendam vocem Γαμβρίουοι, exi-

Digitized by Google

Cheruſci. LVII. Eſt præterea curioſa eruditiſſimi eiusdem viri, qui Chaucos in Cheruſcide quæſiuit, obſeruatio; longe diu ante Chaucos, ad noſtram ſententiam adcommodate diximus, ante Cheruſcos, inter Albim & Viſurgim egiſſe GOTHOS. Ex coniecturis non inuenuſtis, non tamen admodum firmis, antiquiſſimos coniicit Gothos hic conſediſſe, & hinc demum primum trans Albim mouiſſe, inde transmiſſo Sueuico mari in Scandinauiam, & rurſum coloniis e Scandinauia emiſſis in Sarmatiam, veniſſe. Rem ipſam, ſiue Gothorum in hoc ſolo habitationem, nititur probare regionum, vrbium, villarum, ſiluarum, montium, amniumque, Gothicis nominibus hodieque in his terrarum tractibus occurrentibus; quorum & ſimillima in certa Gothorum ſede, ſuperiori Scandinauia, reperiantur. Nos, vt nihil poſſe de iſtiusmodi antiquioribus populorum ſedibus ſtatui iudicamus, ita laudamus quidem curioſam patriæ antiquitatis inueſtigationem; nec tamen Gothos, nedum GIGANTES illos, quorum idem meminit auctor, inter certos indubiosque Cheruſcidis noſtræ habitatores referre audebimus: quicquid etiam vetuſtatis plurima monumenta, giganteis tribuenda manibus, aut Gothis adiudicanda, ab auctore reperiamus prædicata. Certiora nobis ſunt Cheruſcidis monumenta, a Romanis aut poſita, aut laudata ſcriptoribus. In illis numerauerim bina trophæa

An Cheruſcidis antiquiſſimi incolæ gigantes, & deinceps Gothi, fuerint?

Inſignia vetuſtatis in Cheruſcide.

ſtimarim. Vbi hi vero habitarint; nemo docere poteſt. Cheruſcos in Francis monſtrat TABVLA *Vetus itineraria*; & NAZARIVS *Paneg. Conſtantino Cap. XVIII.* & CLAVDIANVS *de laudibus Stiliconis Lib. I. Verſ. 225.* vbi;

Vt iam trans fluuium non indignante Cayo
Paſcat Belga pecus, mediumque ingreſſa per Albim
Gallica Francorum montes armenta pererrent.

Sed eosdem Cheruſcos iam tum in Saxonico fuiſſe fœdere, & more tantum antiquo in Francis adnumeratos, ex eodem CLAVDIANO *IV. Conſul. Honorii Verſ. 450.* probant auctores.

- - - - latisque paludibus exit
Cimbrus, & ingentes Albim liquere Cheruſci.

phæa a Druſo & Germanico ad Albim & haud Viſurgi procul ſtructa. *Druſiani trophæi* meminit Dio, illudque conſtitutum ſcribit, cum Druſus omnia populatus eſſet inter Viſurgim & Albim, nec tamen hunc transgredi fluuium potuiſſet. Ptolemæus etiam inſtar oppidi *Trophæa Druſi* laudauit, ea poſitione, vt a ſeptentrionali latere montis Meliboci ea quæſieris. Non dubito vero eius hic ſubſcribere ſagaci ſententiæ, qui ex Ptolemæi poſitione illum locum de *Stendalia* vrbe, quaſi a *ſtatutis trophæis* adpellata, eleganter interpretatus eſt. Germanicum duo poſuiſſe trophæa prope Viſurgim, cum Angriuarios conſideraremus, diximus. Alteram armorum congeriem ſuperbo cum titulo ſtructam Angriuariis vindicauimus, idoneis hac in cauſa moti rationibus. Campus autem *Idiſtauiſus*, in quo primum prælium eſt commiſſum, & in quo a milite Tiberium imperatorem ſalutatum, ſtructumque aggerem, & in modum trophæorum arma, ſubſcriptis victarum gentium nominibus, eſſe impoſita, Tacitus memorauit; magis in Cheruſcorum propriis finibus, quam in Angriuariis poſſe quæri videtur. *Silua Herculi ſacra*, in quam Germanicæ nationes conuenerant, antequam prius committeretur prælium, prope Idiſtauiſum campum exſtitit; & ex poſitione Taciti hodieque lucus facile agnoſcitur. Nomen an Germani impoſuerint, vtrum Romani diuerſe nominatum lucum peruerſe interpretati ſint? non diſputo; cum maxime Hercules fuerit inter communes Germanorum Deos, adeoque facile Germani potuerint ipſi quoddam dicare nemus. De aliis vetuſtatis in Cheruſcide monumentis nihil habeo dicere (*b*).

Germania occidentalis pars media.

AN. V. C. IↃCCXLIV. Ante C.N. VII.

AN. XVI.

LVIII. Gen-

(*b*) De *GIGANTIBVS* & *GOTHIS*, antiquiſſimis regionis inter Albim & Viſurgim habitatoribus, multa ingenioſe diſſeruit CONRINGIVS *de antiquiſſimo ſtatu Helmſtadii*; quem ipſum vide. Τρόπαια Δρούσου, *Tropaea*

Cheruſci. LVIII. Gentis Cheruſcorum nomen in celeberrimis antiquitus & clariſſimis fuiſſe, hiſtoria ſatis teſtatur. Cæſaris æuo Cheruſci non niſi cum Cattis bella videntur adminiſtraſ- Cheruſcorum gentis fortuna varia;
An. V. C. IƆCCXLII. Ant. C N. IX. ſe. Poſt primum Druſi bellum eos Romanis aperuit, magnamque eorum commendauit virtutem. Sunt attamen victi, & a Druſo, & ab eius fratre Tiberio, ſi Romanis credimus hiſtoricis.
A. V. C. IƆCCLVI. Ant. C N. V. Belliſſime vero ait Florus; victi magis, quam domiti erant, & mores Romanos magis, quam arma, ſub imperatore Druſo ſuſpexere. Poſtquam vero ille defunctus, tunc omnia retrorſum. Vari libido, ſuperbia, ac ſæuitia, Germanis omnibus, maxime Cheruſcis, odio cœpit eſſe. Ex his ille ſurrexit Germaniæ liberator Arminius, qui viſa occaſione fœdus ſuæ gentis & vicinis perſuaſit ciuitatibus;
An. X. nec oſtentauit ſolum, poſſe Romanos vinci, ſed & vicit Varum

Druſi, locus PTOLEMAEO *Lib. II. Cap. XI.* dicitur. Trophæa autem conſtituiſſe Druſum, DIO auctor eſt *Lib. LV.* poſt illa, quæ paulo ſupra vidimus, verba: ἤλασε μέχρι τοῦ Ἀλβίου, πάντα πορθῶν. ἐκεῖνον γὰρ ἐπιχειρήσας μὲν περαιωθῆναι, οὐκ ἠδυνήθη δὲ, ἀλλὰ τρόπαια στήσας, ἀνεχώρησε. *Ad Albim vsque perrexit, omnia populando, hunc quum fruſtra conatus eſſet tranſire, tropæis conſtitutis receſſit.* Et FLORVS *Lib. IV. Cap. XII.* de Druſo narrat: *Marcomannorum ſpoliis inſignibus quendam editum tumulum in trophæi modum excoluit.* Et mox; *præterea*, inquit, *in tutelam prouinciarum præſidia atque cuſtodias vbique diſpoſuit; per Albim; per Viſurgim.* Hic præſidium per Albim commode interpretabor de munimento, quo fortaſſis Trophæa conſtituta ad Albim firmata ſunt: vnde PTOLEMAEO occaſio data Germaniæ quoddam oppidum comminiſcendi: De vrbe *Stendalia* MENSO ALTINGIVS, *in Tabulæ Ptolem. expoſitione*, illa Trophæa commode cum ex rationibus PTOLEMAEI, tum ex vrbis hodierno nomine, accepit. *Stendel*, inquit, *diminutiuum eſt a Stender, quod nobis denotat, quicquid erectum ſtatuitur, vti hæc trophæa; quæ & nominis ratio Germanis eſſe potuit.* De *Idiſtauiſo* campo, & binis præliis, trophæisque poſitis, in Angriuariis ex TACITO *Ann. II. Cap. XVI. XVIII. XIX. XXII.* diximus, locaque monſtrauimus. *Silua Herculi ſacra* memoratur ab EODEM *Ann. II. Cap. XII.* CLVVERIVS oſtendit ex ceteris, fuiſſe illam Herculi ſacram ſiluam eo ſitu, quo hodieque ſilua ſternitur inter oppida *Minden*, & *Stathagen*, arcemque *Bickenburg*.

rum cum tribus legionibus, redditaque Germanis ſalute at- *Germaniæ*
que libertate effecit, vt Romanum imperium, quod in littore *occidenta-*
oceani non ſteterat, in ripa Rheni fluminis ſtaret. Immen- *lis pars media.*
ſus inde Cheruſcorum honos, vt princeps Germaniæ populus,
ceterarumque gentium fortunæ arbiter, haberetur. Afflicta
quidem rurſum eſt noſtra natio Germanici bellis; ſed nihil An.
Romanis victoriis de potentia populi imminutum eſt. Po- XV. XVI.
ſtea Cheruſci, duce Arminio, Maroboduum Marcomanno-
rum regem vicerunt, atque de imperio deturbarunt. Mox
ipſe inter eos Arminius in ſuſpicionem affectati regni venit, An.
& dolis inimicorum periit. Tam erat libertatis amans natio XIX.
Cheruſcorum, vt ipſi libertatis vindici Arminio ne ſpeciem
quidem tyrannidis indulgerent! Porro cum Italo rege ſuo An.
diſcordarunt Cheruſci, multisque bellis, quæ profugus ad XLVI.
alias gentes rex excitauit, conflictati ſunt. Paulo autem an-
te Traiani imperium incerta cauſa duæ potentes nationes,
Cheruſci & Catti, qui quidem æternum inter ſe diſcordaue-
rant, in grauiſſimo bello cœpere periclitari. Cheruſci hoc
bello adeo fracti ſunt, vt, Tacito ſcribente, inertes inde ac ſtul-
ti fuerint vocati; Cattis, quod fieri ſolet, victoribus fortuna
in ſapientiam ceſſerit. Poſthac rarior aliquandiu Cheruſco-
rum exſtat memoria. Sunt imo, nec fides omnis deeſt, qui
iudicant, parte agrorum mulctatos eſſe Cheruſcos, & mino-
ribus ſedibus contentos eſſe iuſſos. Conſtat interim, in
Francica ſocietate ex præterita calamitate reualuiſſe Cheru-
ſcos, & nobilem fuiſſe Francorum portionem. Seruarunt
omnino nomen priſca inſigne gloria, & ad ſeram illud æta-
tem tulere. Vt demum pars Cheruſcorum cum Francis pa-
trium migrauerit ſolum, coniici poteſt facile, parum autem
ex ſcriptoribus probari. Certius Saxonum nomen, vix
Gallia occupata a Francis, in Cheruſcide ſtetit, ei-
que breui tempore omnes reliqui Cheruſci videntur

acceſ-

Digitized by Google

Cheruſci. acceſſiſſe. Non moramur recentiora & paulo obſcuriora gentis fata (*c*).

LIX. De Cheruſcorum, ſi quæ nota fuere, ſingularibus inſtitutis nihil prorſus meminit Tacitus, vt ſolet; cladis acceptæ narratione & iudicio de ea ita in de Germania libro occupatus, vt ad alia feſtinando rem præcipuam ſiluerit. & potiora reipublicæ inſtituta.

 Quan-

(*c*) CAESAR *Bell. Gall. Lib. VI. Cap. X. Bacenim ſiluam Cheruſcos a Sueuis, Sueuosque a Cheruſcis, iniuriis incurſionibusque prohibere*, dicit. Ergo erant hoſtili inuicem Sueui atque Cheruſci animo: quod & probat TACITVS *Ann. XII. Cap. XXVIII.* vbi metuiſſe, ait, Cattos, *ne hinc Romanus, inde Cheruſci, cum quibus æternum diſcurdant, circumgrederentur.* Expeditiones Druſi in Cheruſcos memorant DIO *Lib. LIV. LV.* LIVIVS *Lib. CXXXVIII. Epit.* FLORVS *Lib. IV. Cap. XII.* Hic ait: *validiſſimas nationes, Cheruſcos, Sueuosque, & Sicambros, pariter aggreſſus eſt.* A Tiberio victos Cheruſcos eſſe, gloriatur VELLEIVS *Lib. II. Cap. CV. Intrata protinus Germania, ſubacti Caninefati, Attuarii, Bructeri, recepti Cheruſci.* Elegans iudicium de victa magis, quam domita, Germania, &, quæ ſequuntur, multa; habes in FLORO *Lib. IV. Cap. XII.* Cladis Varianæ præcipuus auctor ARMINIVS, CHERVSCVS. VELLEIVS *Lib II. Cap. CXVIII. CXIX.* vbi conf. TACITVS *Ann. I. Cap. LVIII.* Clades ipſa in Cheruſcorum clientibus accidit. STRABO *Lib. VII.* DIO *Lib. LVI.* De expeditionibus Germanici in Cheruſcos vid. TACITVS *Ann. I. Cap. LVI. LXIII. Ann. II. Cap. XII. & ſequ.* Bellum Cheruſcorum, Arminio duce contra Maroboduum geſtum, deſcribit TACITVS *Ann. II. Cap. XLV. XLVI.* & IDEM *Cap. LXXXVIII.* fata Arminii principis. Acceptus a Romanis ITALVS rex, ſed etiam mox expulſus; vnde grauia inter Cheruſcos & Lōngobardos bella geſta: teſte TACITO *Ann. XI. Cap. XVI. XVII.* De Cheruſcorum clade a Cattis accepta ita loquitur TACITVS *Germ. Cap. XXXVI. In latere Chaucorum Cattorumque Cheruſci nimiam ac marcentem diu pacem nutrierunt. idque iucundius, quam tutius fuit: quia inter impotentes & validos falſo quieſcas: vbi manu agitur, modeſtia ac probitas nomina ſuperioris ſunt. Ita, qui olim boni æquique Cheruſci, nunc inertes ac ſtulti vocantur: Cattis victoribus fortuna in ſapientiam ceſſit.* A Conſtantino cum ceteris Francis Cheruſcos etiam victos eſſe, indicat NAZARIVS *Panegyr. Conſtantino Cap. XVIII. Quid*, inquit, *memorem Bructeros? quid Chamauos? quid Cheruſcos, Vangionas, Alamannos, Tubantes?* Et mox de his: *Innumeræ ſimul gentes ad bellum coactæ, ſed vno impetu tuo fuſæ, dum collatiuam vim comparant, compendioſam victoriam præſtiterunt.* De Francis & Saxonico fœdere dictum eſt.

Digitized by Google

Quantum ex aliis colligimus & Taciti, & diuerſorum, teſtimoniis, nulla gens Cheruſcis impenſius libertatem coluit atque ſuſpexit, vt adeo ex hoc animo facile pronumque ſit ad iudicandum de rei eorum publicæ conſtitutione. Plures ſane habuere principes, egregio principum & nobilitatis ordine, quem prima ætate floruiſſe nouimus, atteſtante. Præter *ARMINIVM* clariſſimum Cheruſcorum principem, eius patruus *INGVIOMERVS*, ſocer infidus *SEGESTES*, huiusque frater *SEGIMERVS*, filiusque *SEGIMVNDVS*; porro *FLAVIVS*, Arminii frater, & filius *THVMELICVS*, cum *SESITHACO*, Segimeri filio, principes æquales fuerunt. In bello tamen vnum præfuiſſe ducem, Marcomannicum docet bellum, in quo Arminium deſeruit patruus Inguiomerus, quod iuueni fratris filio ipſe patruus ſenex parere dedignaretur. An poſtea mutatis moribus vnius magis imperium bello paceque Cheruſcis placuerit? non diſputabo. Sane *ITALVM* regem Roma Cheruſci petiere, amiſſis per interna bella nobilibus, & vno hoc Italo reliquo ſtirpis regiæ, paternumque genus ex *FLAVIO* fratre Arminii, maternum ex *Catumero*, principe Cattorum, ducente. Certe tamen, ſi vel vnum coluerint, non animum fuiſſe, perdere libertatem, & dominationem ſubire regiam, docent Itali regis fata. Cito diſcordarunt rex & ciues, regis ſuſpectantes potentiam. Inde bellum graue & varium ſequutum eſt, quod Cheruſcorum quidem libertatem firmauit, non minus tamen valde res eorum adflixit. Quæ Cheruſcorum conditio fuerit, cum a Cattis victi fractique eſſent? Qua ratione, cum Franciæ acceſſio Cheruſcis fuerit facta, res publica ſit adminiſtrata? An demum Saxonicum nomen regiminis attulerit mutationem? Hæc omnia quæruntur vtiliter, ſed vnde quæſtionibus ſatisfaciam, nihil reperio, niſi

Germaniæ occidentalis pars media.

Nobilitas inſignis Cheruſcorum.

con-

Digitized by Google

Cheruſci. coniecturas oppido debiles amplecti velim. Quod videtur, priſco more inter Francos *principes* pace, *bello* dux, Cheruſcis præfuere. Inter Saxones *ſatrapæ* dicti ſunt, quos olim principes dicere moris fuit (*d*).

(*d*) Egregia nobilitas Cheruſcorum fuit, teſtibus VELLEIO *Lib. II. Cap. CXVIII.* TACITO *Ann. I. Cap. LVII. LX. Lib. II. Cap. IX. Lib. XI. Cap. XVI.* & præſertim STRABONE *Lib. VII.* vbi omnia nomina occurrunt, & hæc fere principum eius gentis eiusque ætatis genealogia datur.

Princeps Cheruſcorum
- *Segimerus*, princeps Cheruſcorum.
  - *Seſithacus*, & Coniux *Rhamis*, Acrumeri, Cattorum principis, filia.
- *Segeſtes*, Cheruſcorum princeps.
  - *Segimundus*, Sacerdos ad Aram Vbiorum.
  - *Thuſnelda* — *Arminius*

Princeps Cheruſcorum
- Princeps Cheruſcorum.
  - *Arminius*, Dux Cheruſcorum.
    - *Thumelicus*.
- *Inguiomerus* Cheruſcorum princeps.
  - *Flauius*, & Coniux, Acrumeri Cattorum principis filia.
    - *Italus*, Rex Cheruſcorum.

Vnum apud Cheruſcos ducem id oſtendit, quod Inguiomerus ad Maroboduum perfugit, *non aliam ob cauſam, quam quia fratris filio iuueni patruus ſenex parere dedignabatur*: ſcribente TACITO *Ann. II. Cap. XLV.* De cauſa belli cum Italo, rege Cheruſcorum, vid. TACITVS *Ann. XI. Cap. XVI. XVII.*

Digitized by Google

CAPVT IV.

OCCIDENTALIS GERMANIAE PARTIS AQVILONARIS PRISCI POPVLI.

I.

Chauci aquilonaris inter Albim & Amiſiam natio.

ADgredimur ad hiſtoriam CHAVCORVM, nationis, ita vt diximus, & Cheruſcorum, & minorum cis Viſurgim omnium ciuitatum, lateribus contra ſeptentriones obtentæ, iam porro pertexendam. Nomen populi varia litterarum mutatione, modo demendo litteram, modo interponendo, ſcriptum reperimus; vt *Cauchi*, *Cauci Chaci*, & *Cayci*, fuerint nominati: nec tamen vna vocabuli variatio magis eius prodat vim atque poteſtatem, quam altera. Regio ipſa, quantum ea ab Amiſia ad Albim pertinuit, *CHAVCIS* a Dione adpellata eſt; conſtantioris id regionis, cum ceteræ Germanicarum ciuitatum ſedes vix vnquam ob mutabilitatem continuam nomine populi eſſent inſignitæ, apud Chaucos argumento. Populum inſtar Bructerorum in *maiores & minores* Chaucos diuiſum fuiſſe, ex Plinio, Tacito, & Ptolemæo accipimus. Valde idonea coniectura eſt, talem populi diſtributionem coloniam ampliorem ductam prodere; vt maiorum inde nomine præcipua populi portio fuerit compellata, minores, vt coloni emiſſi, dicti fuerint. Lis vero Chaucorum hic intuitu eſt, vtrum Taciti, an Ptolemæi, ſententia verior; quorum ille maiores Chaucos Amiſiæ propiores facit, hic Albi? Enimuero cum Tacitus, qua Belgicæ olim

Chaucis regio.

Maiores & minores Chauci.

Digitized by Google

Chauci. olim procurator, facile veras Chaucorum ſedes potuerit explorare; certumque inſuper cum ſit, Romanos duces res geſtas Romam perſcripturos verum gentium, cum quibus res erat, nomen & ſitum minime potuiſſe ignorare: nihil ego dubito, Ptolemæum erroris arguere, & ex Tacito maiores Chaucos inter Amiſiam & Viſurgim, quæ ſane, cum poſt Anſibariorum expulſionem in Cattos vſque ſinuarentur, maiora terrarum fuere ſpatia; minoresque Chaucos Viſurgim inter & Albim, ſtatuere. Totius regionis fines fuere, contra *ſeptentriones* oceanus; ad *orientem* ſolem Albis fluuius, Cheruſcorumque confinium; ad *occidentem* Amiſia, Friſiorumque ſolum: in ſolis *auſtri* partibus limitem expreſſe & accurate dicere, difficile; populos nominare, qui Chaucos præiacuere, facile eſt. De oceano nemo dubitauerit, ſi veteres auctores vel leuiter guſtauerit. Plinius mira refert ad nos de æſtu maris, quo accolæ maris Chauci vexentur. Ceteri ſcriptores præ reliquis Chaucos propter maritimarum rerum ſcientiam laudant; quæ laudes non niſi maris accolis conueniunt. Ad Albim eos egiſſe, atque ad occaſum pertigiſſe ad Amiſiam amnem, vtraque adeo ex parte Viſurgim tenuiſſe, vno ore teſtantur memoriæ; vt ſit futurum ſuperuacaneum, iſtas Chaucidis metas pluribus conſiderare. Cis Amiſiam primum Bructeri, & poſt hos expulſos Angriuarii parua ſui parte, ad Amiſiæ oſtium occurſarunt: ipſum maris littus, qua in meridiem ingenti flexu redit, Friſii poſt Chaucos continuarunt. Supra Chaucos in auſtri partibus coluerunt Chamaui ad Amiſiam, Anſibarii ad Viſurgim. His autem Nerone imperante a Chaucis expulſis, Chaucos omnem Virſurgis citimam ripam ad Dulgibinos vſque occupaſſe, & ita cunei inſtar eorum agros ceteris minorum ciuitatum finibus quaſi infixos fuiſſe, ſuperiori loco oſtendimus. Qui denique trans Viſurgim & cis Albim Cheruſcorum Chaucorumque limes fue-

[Right margin: Fines Chaucidis.]

[Left margin: An. LVIII.]

Digitized by Google

fuerit, antea diſputatum eſt; vt tamen, per hiſtoriæ incertum nihil poſſe determinari, clare oſtenderimus (*e*).

Germania occidentalis pars aquilonaris.

II. Ra-

(*e*) *CHAVCOS* adpellat conſtanter TACITVS, & SVETONIVS *Vita Claudii Cap XXIV*. *Cauchi* ſunt VELLEIO *Lib. II. Cap. CVI.* ibi *Cauchorum nationes*; PLINIO *Lib. IV. Cap. XIV. Lib. XVI. Cap. I. Gentes Cauchorum, qui maiores minoresque adpellantur*; DIONI *Lib. LX.* & PTOLEMAEO *Lib. II. Cap. XI.* Καῦχοι, *Cauchi*. Regio autem Chaucorum DIONI *Lib. LIV.* eſt Χαύκις, *Chaucis*. Apud STRABONEM *Lib. VII.* habentur Καῦκοι, *Cauci*. TABVLAE *itinerariæ* ſunt *Chaci*. AETHICVS *Coſmographus* habet *Cattigaucos*, compoſitum haud dubie ex Cattis & Chaucis vocabulum. LVCANVS *Lib. I. Verſ. I. 463. Caycos* nominat.

Et vos crinigeros bellis arcere Caycos
Oppoſiti, petitis Romam, Rhenique feroces
Deſeritis ripas, & apertum gentibus orbem.

LVCANVM imitatus CLAVDIANVS eodem vtitur vocabulo *in Lib. I. de laudibus Stiliconis Verſ. 255.*

Vt iam trans fluuium non indignante Cayco
Paſcat Belga pecus.

Vim nominis atque poteſtatem varii vario modo perueſtigant. Quidam dictos volunt *Chaucos*, ſiue *Caycos*, ab aue *Vlula*, quæ nunc quoque *Cautz* in illis oris vocatur. Vlula autem eſt æmulus Catti venator. Alii a *Kaike*, graculo, quorum multitudo in illis oris, deriuant. Has binas opiniones laudat Ill. LEIBNITIVS *in notis ad Excerpta Veterum fol. XI.* Ipſe addit quidem: *Talis nomina gentium vſurpantur & Americanis.* Nec vero præterea aut alterutram opinionem adprobat, aut nouam dicit ſententiam. Sagaciſſimo MENSONIS ALTINGII ingenio videtur, vetus nomen non ab ingenio regionis, ſed ab genio ipſius gentis, tractum eſſe. *Germani*, inquit, *Kautzen vocant viros, antiqua virtute & fide, ingenio apertos, & amoenos, manu promtos, quos nemo impune laceſſit. Caucos autem tales omnino fuiſſe,* TACITVS *Germ. Cap. XXXV. locuples auctor eſt.* Cui opinioni cum hac fere conuenit; quod homines aſtutos, callidos, verſutos, vocamus *Kautzen*, diuerſis de tali ingenio interpretari Chaucorum nomen placuit. Diſtinctio Chaucorum ex iam prolatis verbis PLINII *Lib. XVI Cap. I.* probatur. *Sunt vero*, inquit, *in ſeptentrione viſæ nobis gentes Cauchorum, qui maiores minoresque adpellantur* PTOLEMAEVS ſedes, ſingulis certas adſignat. Τὴν δὲ παρωκεανῖτιν κατέχουσιν ὑπὲρ μὲν τοὺς Βρουκτέρους οἱ Φρίσιοι, μέχρι τοῦ Ἀμισίου ποταμοῦ. μετὰ δὲ τούτους Καῦχοι οἱ μικροὶ, μέχρι τοῦ Οὐισούργιος ποταμοῦ. εἶτα Καῦχοι οἱ μείζους μέχρι τοῦ Ἄλβιος ποταμοῦ. *Loca vero iuxta oceanum ſupra Bructeros tenent Friſii vsque ad Amiſiam amnem. poſt hos Cauchi minores, usque ad Viſurgim amnem: deinde Cauchi maiores ad Albim vsque flumen.* TACITVS *maiores Chaucos*, ſed diuerſo loco, agnoſcit; nempe inter Amiſiam & Viſur-

Chauci. II. Raram aut nullam potius Chaucorum regio ſubiit mutationem, quantum nos antiquæ docent hiſtoriæ. Poſtquam

Raræ Chaucidis viciſſitudines.

gim *Annali XI. Cap. XVIII.* dicit: *Per idem tempus Chauci, nulla diſſenſi ne domi, & morte Sanquinis alacres, dum Corbulo aduentat, inferiorem Germaniam incurſauere, duce Gannaſco.* Gannaſcum Corbulo expellit: militem ſuum dure habet: Tum pergit *Cap. XIX. Ceterum is terror milites hoſtesque in diuerſum affecit. nos virtutem auximus: barbari ferociam infregere. Et natio Friſiorum, poſt rebellionem clade L. Apronii cœptam infenſa aut mala fide, datis obſidibus conſedit apud agros a Corbulone deſriptos. Idem ſenatum, magiſtratus, leges, impoſuit. ac ne iuſſa exuerent, præſidium immuniuit; miſſis, qui maiores Chaucos ad deditionem pellicerent, ſimul Gannaſcum dolo aggrederentur.* Certe ad proximos Friſiisque finitimos miſit Corbulo: vnde maiorum Chaucorum certa ſtatim trans Amiſiam ſedes. Fines eorum iam omnes auctorum teſtimoniis manifeſti ſunt. Oceanum oſtendit PLINIVS *Lib. XVI. Cap. I.* littora atque inſulas Chaucorum deſcribens; PTOLEMAEVS, *regionem iuxta mare*, *παρωκεανῖτιν*, Chaucis tribuens. Amiſia & Albis in finibus ab eodem PTOLEMAEO cenſentur, & a TACITO *Ann. I. Cap. LX.* Cetera confinia declarat TACITVS *Germ. Cap. XXXV. & XXXVI. Primo ſtatim*, inquit, *Chaucorum gens, quanquam incipiat a Friſiis, ac partem littoris occupet, omnium, quas expoſui, gentium lateribus obtenditur, donec in Cattos vsque ſinuetur. tam immenſum terrarum ſpatium non tenent tantum Chauci, ſed & implent.* Et mox: *In latere Chaucorum Cattorumque Cheruſci.* De Anſibariis pulſis, eorumque a Chaucis ſedibus occupatis, vid. TACITVS *Ann. XIII. Cap LV.* Iudice CLVVERIO *Cap. XVIII.* his ſingularibus limitibus circumſcribendi Chauci erant. A *ſeptentrionibus* cingebantur oceano inter Amiſiam & Albim. Ab *occaſu* ſolis hiberni, Amiſia amne ad oppidum vsque *Emden* a Friſiis; hinc ad Amiſiæ Loedæque confluentes a Bructeris primum, & his expulſis, ab Angriuariis, ſubmouebantur: indeque Loeda primum a Chamauis, poſtea vero a Dulgibinis, arcebantur. Ab *ortu ſolis hiberni* linea a fonte Loedæ ad oppidum *Bremen*, & inde Viſurgi ad confluentem Allari amnis, quondam ab Anſibariis; inde vero alia linea ad oppidum vsque *Hamburg*, a Cheruſcis, dirimebantur. Anſibariis expulſis fines habuere verſus *meridiem* in Cattos vsque ſinuatos: qua *occaſus* eſt hibernus, iuxta lineam a fonte Loedæ ad confluentem amnis, qui apud vicum *Remen* Viſurgi miſcetur: hinc vero *ab ortu* per ipſum Viſurgim ad confluentem vsque Allari. Comprehenduntur hiſce finibus; *Friſia orientalis*; *Comitatus IV*, *Oldenburgenſis*, *Delmenborſtenſis*, *Diepholt*, & *Hoya*; *principatus Mindenſis* pars ſeptentrionalis; omnes regiones cis Viſurgim; & trans Viſurgim integer *epiſcopatus*, nunc *ducatus*, *Bremenſis*.

Digitized by Google

quam Anſibarii de ſedibus deturbati eſſent, horum inſeſſis agris, minime aut ceteras regiones tentarunt Chauci, ſuis contenti; aut a gentibus aliis bellis petiti ſunt, alienarum rerum incurioſi. Qui & poterat eorum libertas, quam vsque ad ſeram ætatem imperio & rerum geſtarum gloria continuata permanere, cum eas laudes iis Tacitus tribuat, quæ omnium poterant aut conciliare fauorem, aut morari libidinem? Populum, ait, exſtitiſſe Chaucos inter Germanos nobiliſſimum, quique magnitudinem ſuam maluerit iuſtitia tueri, ſine cupiditate, ſine impotentia. *Quieti ſecretique*, addit, *nulla prouocant bella; nullis raptibus aut latrociniis populantur.* Id præcipuum virtutis, idem contendit, argumentum eſſe, quod, vt ſuperiores agerent, non per iniurias adſequuti fuerint. Promta tamen omnibus arma, ac, ſi res poſcat, exercitum; plurimum virorum equorumque; & quieſcentibus eandem fuiſſe famam. Durauit ergo Chaucis, nullis vnquam mulctata iniquitate fortunæ finibus, ad ætatem FRANCIAE, cuius & ipſa inſignis pars facta eſt. At autem, cum maiora hæc fœdera ſurgerent, minorum ciuitatum ſingulares notas paſſim exoleuiſſe, aliquoties monitum eſt. Ceſſat itaque ibi curata finium inueſtigatio, vbi ventum eſt ad tempus, quo gentes modo ad Francicam, modo ad Saxonicam, ſocietatem tumultuariis ſtudiis acceſſerunt; nec fere ante reſumi poteſt, donec adultior ætas maiores communium nominum acceptione nationes iuſtius diuiſerit atque ſeparauerit (*f*).

Germaniæ occidentalis pars aquilonaris.

III. In-

(*f*) Verba TACITI *Germ Cap XXXV.* quæ adpellamus, hæc ſunt. *Primo ſtatim Chaucorum gens, quamquam incipiat a Friſiis, ac partem litoris occupet, omnium, quas expoſui, gentium lateribus obtenditur, donec in Cattos vsque ſinuetur. iam immenſum terrarum ſpatium, non tenent tantum Chauci, ſed & implent: populus inter Germanos nobiliſſimus, quique magnitudinem ſuam malit iuſtitia tueri ſine cupiditate, ſine impotentia, quieti ſecre-*

Chauci. III. Incidimus nunc in opinioſiſſimi cuiuſdam hominis inauditam Chaucidem, quam ille Amiſiæ, Albi, Viſurgi, fluuiis ereptam, ſuæ Scandinauiæ extremis oris, & oppoſito Cimbricæ Cherſoneſo littori, vindicare conatus eſt. Si hic audietur, omnia noſtra, quæ ex optimis auctoribus de Chaucide

Chaucis abſurde in Scandinauia locata.

tique, nulla prouocant bella, nullis raptibus aut latrociniis populantur. Idque præcipuum virtutis ac virium argumentum eſt, quod, vt ſuperiores agant, non per iniurias aſſequuntur. Promta tamen omnibus arma, ac, ſi res poſcat, exercitus: plurimum virorum equorumque: & quieſcentibus eadem fama. Plinivs *Lib. XVI. Cap. I.* Chaucorum littora atque inſulas deſcribit; ſed, credo, ſoli gentisque paupertatem nimium vituperat. *Sunt vero*, inquit, *in ſeptentrione viſæ nobis gentes Chaucorum, qui maiores minoresque adpellantur. Vaſto ibi meatu, bis dierum noctiumque ſingularum interuallis, effuſus in immenſum agitur oceanus, æternam operiens rerum naturæ controuerſiam: dubiumque, an terra ſit, an parte in maris. Illic miſera gens tumulos obtinet altos, aut tribunalia ſtructa manibus ad experimenta altiſſimi æſtus, caſis ita impoſitis: nauigantibus ſimiles, cum integant aquæ circundata: naufragis vero, cum receſſerint: fugientesque cum mari piſces circa tuguria venantur. Non pecudem his habere, non lacte ali, vt finitimis, ne cum feris quidem dimicare contingit, omni procul abacto frutice. Vlua & paluſtri iunco funes nectunt ad prætexenda piſcibus retia: captumque manibus lutum ventis magis, quam ſole, ſiccantes, terra cibos, & rigentia ſeptentrione viſcera ſua, vrunt. Potus iis non niſi ex imbre ſeruato ſcrobibus in veſtibulo domus. Et hæ gentes, ſi vincantur hodie a populo Romano, ſeruire ſe dicunt. Ita eſt profecto. multis fortuna parcit in poenam. Aliud e ſiluis miraculum: totam reliquam Germaniam replent, adduntque frigori vmbras: altiſſimæ tamen haud procul ſupra dictis Cauchis, circa duos præcipue lacus: littora ipſa obtinent quercus, maxima auiditate naſcendi: ſuffoſſæque fluctibus aut propulſæ flatibus, vaſtas complexu radicum inſulas ſecum auferunt: atque ita libratæ ſtantes nauigant, ingentium ramorum armamentis ſæpe territis claſſibus noſtris, cum velut induſtria fluctibus agerentur in proras ſtantium noctu, inopesque remedii illæ prælium nauale aduerſus arbores inirent.* Non debuit præteriri hoc de terris Chaucorum Plinii teſtimonium. Lacus duos interpretatur Clvverivs de lacu *Dollart* dicto, ad Amiſiæ oſtia; & de altero lacu ad oſtium Viſurgis, qui *Iade* vocatur. Terram vrere Chaucos, quod iam antiquitus obſeruauit Plinivs, hodieque in integro maritimæ oræ tractu viſitur; & adpellant eiusmodi vſtulandas glebas, *Toruen*. Reliquorum quædam fama fortaſſis aucta, Plinivs pro veris accepit, cum ad fabulas proxime accedant. Alia extremis littorum habitatoribus non forſitan male, iſta quidem ætate, conuenere.

Germania occidentalis pars aquilonaris.

cide diximus, vana erunt & mendacia; imo mentietur omnis hiſtoria, & omnium antiquarum rerum arbitrium penes illum ſolum, fidum ſcilicet & egregium, antiquitatis erit interpretem. Enimuero cum eo audaciæ in hiſtoria prorumpat ingenium, vt, reclamante licet omni antiquitate, ſumma tamen infimis paria faciat, turbet, miſceat; non vltra opus eſt refutatione; ſui enim ipſius vindex eſt fideliter prolata hiſtoria: ſed opus eſt vanitatis indicio, vt agnita nemini imponat, incautoue fucum faciat. Miſſis proinde nos eius factis commentis, in noſtra Chaucide memorata quædam a Ptolemæo aliiſque ſcriptoribus vetuſtatis inſignia inueſtigamus. Habet Ptolemæus *Amaſiam*, Tacitus *Amiſiam*, celebrem Germaniæ quondam locum; eumque auctorum plurimi, quod certe vel nomine teſtante ad Amiſiam amnem quæri debeat, de vrbe hodieque celebri *Embda*, dextræ fluminis Amiſiæ ripæ adiacente, interpretantur: quo & nos nomine de Amiſia in Chaucide facimus mentionem. Continuo autem monendum ſimul ducimus, aliam nobis ſtare ſententiam, digniſſimiſque nos argumentis paulo deinde Amiſiam Chaucidi erepturos, &, quod conuenit, ſiniſtræ ripæ Amiſiæ, adeoque Friſiorum agro, vindicaturos. Certius *Fabiramum* Ptolemæi, vbiubi ſitum, Chaucidi debebitur. Si Ptolemæi poſitionem reſpexeris, ad oſtium Albis fuerit quærendum, læuo amne, ad quem vicum *Friburg*, & nominis antiqui leuia veſtigia, reperio. Quidam malunt dextræ Viſurgis ripæ Fabiramum vindicare, & *Bremam*, opulentiſſimum florentiſſimumque oppidum, veteris Fabirami augere gloria; parum tamen præter ſimilitudinem vocabuli, quo probent adſertionem, illi afferunt. *Stationem* quandam *Druſianam*, eandemque procul dubio munitionibus cinctam, in Cauchorum regione ad Albim fuiſſe, Florus ſuadet; &, ſi Velleium conſulimus, idem *ſtationem* quandam *claſſis Tiberii*, ab incognito ante

Memorabilia loca in Chaucide.

Chauci. ante Romanis mari flumine Albi ſubuectæ, oſtendit: quæ altera, vtrum cum priori conueniat, an ab ea ſit diuerſa, non ſatis licet iudicare. Eſt vero hodieque nobile prope Albim caſtellum, cuius nomen quodammodo *Stationis Romanæ* videtur eſſe indicium; quod qui accipit probatque, habet nouum, idque præclariſſimum, in veteri Chaucorum regione antiquitatis Romanæ monumentum (*g*).

(*g*) OL. RUDBECK *in Atlantica Cap. XXIV.* vbi Sueuiam Scandinauiæ vindicatum iuit, nec vllos Sueuos Germaniæ reliquit, niſi quas colonias Sueui in continentem Germaniam traiecerint; inter alia *fol.* IↃLXXXV. Chaucos prorſus fere noſtræ eripuit Germaniæ, & Sueoniæ, Daniæ, Iutiæ, & Megapolitani agri paruo tractui, attribuit: nixus argumento plurimorum nominum æqualium Chaucio cognomento, & interpretatione iniqua verborum TACITI *Germ. Cap. XXXV.* *Hactenus in occidentem Germaniam nouimus. In ſeptentrionem ingenti flexu redit. Ac primo ſtatim Chaucorum gens.* Eruditiſſimi viri veneror ingenium; commenta, cum omnis repugnet antiquitas, laudare nequeo: quæ ideoque modeſte indicare ſine vlla licet iniuria. PTOLEMAEO *Lib. II. Cap. XI.* laudatur Ἀμάσεια, *Amaſia.* TACITUS *Ann. II. Cap. VIII.* de Germanici nauigatione narrans, *lacus inde*, ait, *& oceanum, vſque ad Amiſiam flumen, ſecunda nauigatione peruehitur; claſſis Amiſiæ relicta laeuo amne; erratumque in eo, quod non ſubuexit: tranſpoſuit militem dexteras in terras iturum. ita plures dies efficiendis pontibus abſumti.* Hic omnia quidem docent, claſſem *Amiſiæ*, non flumini, ſed celebri cuidem prope flumen loco, relictam eſſe. At patet ſimul, fruſtra hanc TACITI Amiſiam aliquos de *Embda* vrbe, ad dextram ripam recentiori æuo condita, interpretari, cum clariſſime TACITUS læuum amnem ſimul memoret. CLUVERIUS non TACITI ſolum Amiſiam, ſed & PTOLEMAEI Amaſiam, putat, vrbem hodieque nobilem, *Emden*, referre. Sed *Amiſiam* TACITI mox in Friſis, rem commode demonſtrante MENSONE ALTINGIO, cernemus. PTOLEMAEI *Amaſiam* ex eius rationibus idem oſtendit in fontes Amiſiæ amnis quadrare; vbi hodie quidem vrbs eſt nulla, at fortaſſis olim villa fuit, *Embſſring* dicta, vnde PTOLEMAEI nomen *Amaſia* ſumtum. *Φαβίρανον, Fabiranum*, PTOLEMAEI rurſus CLUVERIUS de *Bremen* interpretatur: vnde & loco *Fabiranum* mauult *Fabiramum* legere, vt magis nominibus vtriſque conueniat. Sed dignior altera MENSONIS videtur ſententia, quæ PTOLEMAEI numeros præter coniecturas ſobrias reſpicit. *Stationem* quandam *Druſi & Tiberii*, indicare videntur FLORUS *Lib. IV. Cap. XII.* & VELLEIUS *Lib. II. Cap. CVI.* *A Rheno*, hic inquit, *vſque ad flumen Albim, qui Semnonum Hermun-*

Digitized by Google

Chaucorum gentis hiſtoria.

Germaniæ occidentalis pars aquilonaris.

AN. V. C. ϽϽCCXLI. Ante C.N. X.

AN. V. C. ϽϽCCXLV. Ante C.N. VI.

AN. XVI.

IV. Quantum ad Chaucorum gentis fata attinet, primos Roma Chaucos, Auguſto imperante, atque Druſo in Germania belligerante, agnouit. Druſus, victis pluribus Germanicis ciuitatibus, in Chaucidem penetrauit, pacisque amantiorem nationem in Romanorum fidem ſuſcepit. Poſt Druſum Tiberius frater rurſum Chaucos petiit, fideique ante datæ immemores, hoſtiliaque parantes nouis artibus reduxit ad Romanam amicitiam. Tanti erat Romæ potentem Chaucorum nationem debellaſſe, vt, cum non auderent vi eam cogere & domare, amicitiæ eam blando delinirent nomine, honeſtiſſimeque eam haberent; interim Romæ ſimularent victoriam, & blanditiis ad ſocietatem pellectam ciuitatem haberent pro debellata. Habuerunt tamen Romani impetratæ Chaucorum amicitiæ in Germanici bello præmia. Adiuuerunt Chauci Romanos, ipſasque ſocias Germanorum ciuitates bis cum Romanis bello petere non dubitarunt. Nec tamen tota natio bellum geſſit, ſed auxilia tantum quædam, haud dubie ex pacto, Romanis ſubmiſit; nec omnino ex animo arma contra Germanos adminiſtrauit, ſed ſæpenumero plurimum Romanis bellando nocuit, Germanis profuit: quod digno generoſi patriæ amoris argumento ex Arminii propemodum capti dimiſſione & liberatione videre

durorumque fines præterfluit, Romanus cum ſignis perductus exercitus: & eodem, mira felicitate & cura Ducis, temporum que obſeruantia, claſſis, quæ oceani circumnauigauerat ſinus, ab inaudito atque incognito ante mari flumine Albi ſubuecta, plurimarum gentium biſtoria, cum abundantiſſima rerum omnium copia, exercitui Cæſarique ſe iunxit. Ex VELLEII ſententia vtique prope oſtia Albis ſtationem claſſis Tiberii habuerit; & cum oppidum ſit in vetuſtis Chaucorum ſedibus, quod *Stade* hodieque adpelletur, nec nauigatio Tiberii repugnet, non valde vereor CLVVERII opinioni, qui ad eam vrbem ſtationem veterem Tiberianæ claſſis quærit, indeque nomen natum arbitratur, adſtipulari. Quæ præſidia Druſus ad Albim conſtituerit, quamue ſtationem præcipuam habuerit: an in Cheruſcis ſolum? vtrum etiam in Chaucis? incertius id eſt, adeoque mittitur.

Chauci. dere eſt. Poſthac Claudio imperante exuiſſe Chaucos pacem, & Romanos, infidos, vt erant, amicos, bello petiiſſe, nouimus. Si vero eſt fides Suetonio atque Dioni, tunc eos
An. XLVII. P. Gabinius cohibuit, & ex parta gloria *Chaucii* cognomen, tribuente imperatore, retulit. Parum aſt domitos expeditione Gabinii Chaucos oſtendit, quod ſtatim deinde inferiorem Germaniam incurſauerint; ipſeque Claudius Corbulonem vindicaturum excurſionem prohibuerit, vimque omnem inimicam vetuerit. Exin pluribus bellis Chauci claruere, nihil iis de laude iuſtitiæ, quam iis Tacitus ſcripſit, detrahentibus, ſed eam, ſi recte rationes ſubducimus, firmantibus. Expulere imperante Nerone Anſibarios, vicinam na- Cur Anſibarii expulſi?
An. LVIII. tionem, eorumque inſedere agris. Quam id, inquis, iuſte aut legitime; cum cognata Anſibarii gens fuerint, nulloque, quod ſcitur, damno Chaucos affecerint? Enimuero cauſa expulſionis eſt quidem ignota; fuerit tamen iuſta & legitima, ſi Tacito, qui ipſe Anſibariorum fata deſcripſit, nihiloque deinde minus ſummam Chaucorum æquitatem generoſamque indolem laudauit, habemus fidem. Sub initia imperii Ve-
An. LXX. ſpaſiani cum Ciuili Batauo contra Romanos Chauci fecere. Iterum Marco regnante ſoli in Belgicam inuaſerunt, & hoſtiliter ſunt graſſati: vix a Didio Iuliano, tum præſide, poſt imperatore, curſum ſiſtere coacti. Tot fortiter patratis bellis
Sec. III. claros *FRANCICVM* accepit fœdus; diſerte eos auctoribus in Francis referentibus. *SAXONICA* autem paulo poſt gloria illuſtrata, quod Chaucis magis cum Saxonibus maris & nauigationum peritis, piraticamque exercentibus, conueniret, illa plus delectati, deſerta Francica ſocietate, in Saxonum nomen atque fœdus, ipſa iamdum Conſtantinorum
An. CCCLVIII. ætate, tranſiuerunt. Zoſimus inde Chaucos Saxonum gentis partem expreſſe adpellauit. At iam, poſtquam Saxonia littora Germanici occupauit maris, actum ſimul eſt de Chaucorum

Digitized by Google

corum nomine, & eo poſito natio ampliſſima in Saxonum delituit nomine; quod non dereliquit, donec Saxonum ditio mare magnum contingeret. Cum vero ætate ſuccedente Friſonum ampliores fierent termini, repreſſaque ad interiora Saxonia, maritimas terras Friſiæ nomen habere inciperet; denuo Chaucos, licet dudum antiquato vocabulo, in *FRISIAE* ciuitatem eſſe imputatos, tranſeundo modo ad antiquiores Friſios nolui prorſus ſilentio diſſimulare (*b*).

Germaniæ occidentalis pars aquilonaris.

V. Nempe

(*b*) Druſus primus in Chaucidem inuaſit. DIO CASSIVS *Lib. LIV.* A Tiberio *recepta Cauchorum nationes*: teſte VELLEIO *Lib. II. Cap. CVI.* & TACITO *Ann. I. Cap. XXXVIII.* qui vexillarios præſidii ergo iis Tiberium impoſuiſſe memorat. Militaſſe cum Germanico Chaucos contra Germanos ſcribit TACITVS *Ann. I. Cap. LX.* At fidei erga patriam ſeruatæ argumentum fuit, *agnitum a Chaucis inter auxilia Romana agentibus emiſſumque Arminium fuiſſe*, narrante rurſus TACITO *Ann. II. Cap. XVII.* De Gabinii victoria ita SVETONIVS *Vita Claudii Cap. XXIV. Gabinio Secundo, Chaucis, gente Germanica, ſuperatis, Chaucius cognomen vſurpare conceſſit.* Dubitant vero hoc loco interpretes de vero nomine imperatoris, belli cum Chaucis adminiſtrati gloria nobili. Accipimus ex TACITO *Ann. XI. Cap. XVIII. XIX. XX.* de Corbulonis bello cum Chaucis decreto, eoque, licet negato a Claudio, inſignibus tamen triumphi honorato. Sunt, qui arbitrantur, hunc Corbulonem SVETONIVM intelligere, licet per errorem Gabinium nominaverit. Cum his quidem non ego ſentio: at, veri acti belli ignarus temporis, eum modo annum memini, quo Corbulo contra Chaucos, inferiorem Germaniam incurſantes, bellum ſumturus erat, licet opiner, paulo iam ante a Gabinio Chaucos compreſſos eſſe. Anſibariorum expulſionem memorat TACITVS *Ann. XIII. Cap. LV.* In Ciuilis auxiliis fuere etiam Chauci, quod indicat TACITVS *Hiſt. Lib. IV. Cap. LXXIX.* & *Lib. V. Cap. XIX.* Didius Iulianus, Chaucorum victor, rem ita deſcribente SPARTIANO *in Vita Didii Iuliani Cap. I. Belgicam ſancte ac diu rexit. Ibi Cauchis, Germaniæ populis, qui Albim fluuium accolebant, erumpentibus reſtitit, tumultuariis auxiliis prouincialium: ob quæ conſulatum meruit, teſtimonio Imperatoris.* Ergo ante eius conſulatum hac potitus eſt victoria. In Francis Chaucos refert CLAVDIANVS *Lib. I. de Laudibus Stiliconis*:

Vt Salius iam rura colat, flexosque Sicambri
In falcem curuent gladios; geminasque viator
Cum videat ripas, quæ ſit Romana requirat.

Chauci.

V. Nempe, quod de reipublicæ inter Chaucos conſtitutione adiiciamus, præcipui atque ſingularis; reliqua enim quid moror? nihil inuenio. Habuere duces, quorum vnus *GAN-*

Chaucorum res publicæ.

Vt iam trans fluuium, non indignante Cayco,
Paſcat Belga pecus; mediumque ingreſſa per Albim
Gallica Francorum montes armenta pererrent.

De ſolis namque Francis loquutus poëta, non vtique Chaucos nominaſſet, niſi nouiſſet, ex illorum hos etiam fuiſſe numero. Fortaſſis Chaucos etiam EVMENIVS *Paneg. Conſtantino Cap. VI.* reſpexit. *Quid*, inquit, *loquar rurſus intimas Franciæ nationes non iam ab his locis, quæ olim Romani inuaſerant, ſed a propriis ex origine ſuis ſedibus, atque ab vltimis barbariæ littoribus auulſas, vt in deſertis Galliæ regionibus collocatæ, & pacem Romani imperii cultu iuuarent, & arma dilectu?* Littora vero barbariæ poterant etiam in Cheruſcos Albis accolas quadrare: frequenter enim littora fluminum auctores laudant. Sunt tamen in ITINERARIA *tabula*, cum Cheruſcis & Chamauis, diſerte etiam Chauci in Francos relati. Interim CLAVDIANVS, imo & ORATOR, videntur ad primum Chaucorum reſpexiſſe fœdus: Hi ſane, vario animo, iam Conſtantinorum æuo cum Saxonibus feciſſe videntur: dubium, an ſtatim deſerta Francica ſocietate, vtrum variatis ex arbitrio partibus? ZOSIMVS *Lib. III.* in narratione rerum a Iuliano ad Rhenum geſtarum, diſerte Chaucos partem Saxonum vocat. Qui enim *Quadorum* in ZOSIMO vocabulum defenderint, næ illi parum populorum in Germania ſitus videntur educti eſſe. Σάξονες, οἱ πάντων δὴ καρτερώτατοι τῶν ἐκεῖσε νεμομένων βαρβάρων, θυμῷ, καὶ ῥώμῃ, καὶ καρτερίᾳ, τῇ περὶ τὰς μάχας εἶναι νομίζοντες Κουάδους (lege Καύχους) μοῖραν σφῶν ὄντας, εἰς τὴν ὑπὸ Ῥωμαίων κατεχομένην ἐκπέμπουσι γῆν. οἱ δὲ ὑπὸ Φράγκων ὁμόρων αὐτοῖς ὄντων κωλυόμενοι διαβῆναι, δέει τοῦ μὴ τῷ Καίσαρι δοῦναι δικαίαν αἰτίαν τῆς κατ' αὐτῶν αὖθις ἐφόδου, πλοῖα ναυπηγησάμενοι, καὶ διὰ τοῦ Ῥήνου τὴν ὑπὸ Φράγκων ἐχομένην ὑπερβαλλόμενοι γῆν, εἰς τὴν ὑπήκοον Ῥωμαίοις ὡρμίσθησαν. *Saxones, omnium eas regiones incolentium barbarorum, & animis, & corporum viribus, & laborum in præliis tolerantia, fortiſſimi habiti Quados,* (Cauchos) *nationis ſuæ partem, in ſolum ab Romanis occupatum, emittunt. At finitimis Francis eos tranſitu prohibentibus, qui metuerunt, ne iuſtam Cæſari cauſam præberent, ſe rurſum inuadendi: nauibus conſtructis Rheno prætervecti parentem Francorum imperio regionem, in Romani iuris ſolum contenderunt.* En profecto Chauci, indubii, Iuliano in Galliis belligerante, Saxones. AMMIANVS etiam *Lib. XXVII. Cap. VIII. & Lib. XXVIII. Cap. V.* ita Saxones deſcribit, vt vix, niſi Chauci, poſſint intelligi. Ipſa paulo poſt verba in Saxonibus proferemus.

Germaniæ occidentalis pars aquilonaris.

GANNASCVS, natione Canineſas, Chaucis Germaniam inferiorem incurſantibus præfuit, doliſque Corbulonis circumuentus periit. Quod & eorum iuſtitiam multis laudibus Tacitus extollit, dubium eſt minime, quin optime in pace publica fuerit procurata ſalus. Demum inter Francos, inſtar ceterarum ciuitatum præcipua, ſi quæ fuerunt, inſtituta ſeruata eſſe; inter Saxones autem & Friſios ex legibus communitatis quæuis eſſe adminiſtrata: aut iam conſtitit ex iis, quæ alibi docuimus, aut, licet auctores ſileant, per coniecturas oppido probabiles ſatis patet (*i*).

Friſii extrema natio in Germania occidentali.

VI. Interpoſita itaque mora nulla ad extremos Germaniæ Occidentalis populos, quique a fronte reliquas, quas vidimus, nationes excepere, continuo adimus. Hi ſunt

FRISII;

Eorum nomen & nominis interpretatio.

quos Tacitus, Plinius, ceterique Latini, adpellarunt: a Græcis variatis litteris modo *Phreiſii*, modo *Phriſſii*, nuncupati; & in aliis vetuſtis monumentis *Phreſii*, *Friſei*, *Friſeones*, cum qua poſteriore voce Aethici vocabulo *Friſionum*, & medii æui vſui, qui *Friſônum* dictionem adprobauit, conuenit, nominati. Vim & poteſtatem illarum adpellationum, quarum vtra melior, linguæque priſcæ Germanorum ſit conuenientior, nondum eſt exploratum; non difficulter adſequemur, ſi rite circumſpexerimus. Quodſi animum Friſiorum liber-

(*i*) *GANNASCVS* dux Chaucorum inferiorem Germaniam incurſantium. *Natione Canineſas, auxiliaris & diu meritus, poſt transfuga, leuibus nauigiis prædabundus Gallorum maxime oram vaſtabat, non ignarus dites & imbelles eſſe.* Eum Corbulo exturbat; mox *mittit, qui Gannaſcum dolo aggrederentur, nec irritæ aut degeneres inſidiæ fuere adverſus transfugam & violatorem fidei. Sed cæde eius motæ Chaucorum gentes* TACITVS *Ann. XI. Cap. XVIII. XIX.* De laudibus Chaucorum vide rurſus TACITVM *Germ. Cap. XXXV.* quod teſtimonium modo ſupra audiuimus.

Friſii. bertatis ſtudioſiſſimum & amantiſſimum conſiderauerimus, dicti putentur *Phreiſii*, quaſi *liberi homines :* nec enim alia inter Germanos gens exſtat, quæ ab omni memoria libertatem acrius vindicauerit, impenſiusque promouerit, & quæ præſertim eam integrius ad ſeros poſteros transmiſerit, ſi Friſios exceperis. Solum autem, quod Friſii habitarunt ſpectaturis, videantur aut ab *agris recentibus*, quos vbere & profundo luto oppleuit oceanus frequenter exæſtuans; aut *a gelida terræ plaga*, quam incolunt, compellati eſſe: quas fere ſignificationes adiuuat, quod Ptolemæus *Phriſios*, & latini *Friſios*, nationem vocarunt. Sane & ſingula hæc nominis interpretamenta rectius laudaueris, vnumque, quod placuerit, elegeris; quam probaueris ineptos homines, modo a *Phrygibus*, modo a *Friſone*, ſiue Troiano, ſiue Græco, ſiue Indo, clariſſimi populi natales atque acceptum deriuantes vocabulum (*k*).

(*k*) DIONI Lib. LIV. ſunt φρείσιοι; Ptolemæo φρίσιοι; veteri inſcriptioni apud GRVTERVM *fol.* IↃXXXII. *Num. VI. Friſei.*

AVR. VERO. EQ SING. AVG.
NAT. FRISEO. T. AEL. GEMINI
VIXIT ANN. XXX.
MIL. ANN. XIII.

Aliam inſcriptionem CLVVERIVS *Cap. XVII.* profert, vbi ſunt *Friſæi*;

HILARVS
NERONIS CAESARIS
CORPORE CVSTOS
NATIONE FRISAEO
VIX. A. XXXIII.

Et idem aliam habet inſcriptionem, vbi *Friſæuones* videntur dicti eſſe;

D. M.
T. FL. VERINO NAT.
FRISAEVONE VIX. ANN.
XX. M. VII. T. F. VICTOR
EQ. SING. AVG. FRATRI
DVLCISSIMO
F. C.

Tabula PEVTINGERIANA eo ſitu, quo ſunt *FRISII*, confuſas oſtendit litteras, ex quibus eruditi conficiunt vocabulum *Phreſii*. AETHICVS habet *Friſiones*; PAVLVS DIACONVS *Lib. VI. Longob. Cap. XXXVII. Friſones.* Sic SIGEBERTVS GEMBLACENSIS, REGINO, & paſſim alii Chronici libri, *Friſones* vocant. *Vita Caroli M. apud* BOECLERVM *fol. LXIII.* ALBERTVS STADENSIS paſſim, multique plures, *Freſones* nuncupant. *Die freye Frieſen* ab

Digitized by Google

Fluuii, quos Friſii coluerunt.

Germaniæ occidentalis pars aquilonaris.

VII. Ad ſedes Friſiorum, in amnicis inſulis, circaque immenſos, quos Tacitus nominat, lacus, ſtratorum, ſimulque Rheno ad oceanum vsque prætextorum, facilius cognoſcendas attinebit, vt pauca de illis amnibus & illis lacubus hic præmoneamus. *RHENI* non dexter, quod cuidam perperam viſum eſt, ſed *medius alueus* certe fuit, cui prætexti ad Oceanum Friſii fuere; is enim ſemper Rheni nomen tenuit, cum aluei ceteri diuerſis inſigniti eſſent vocabulis. Cum autem prope a Traiecto veteri amnis *VECHTVS* incipiat, fortaſſis & olim inceperit, qui auerſo curſu contra ſeptentriones procurrit, & ſe in ingenti lacu exonerat: is creditur inter minores maioresque Friſios fuiſſe limes, vt illi infra ad oceanum, hi ſupra & interiora coluerint. Longius ad orientem maiores Friſios bini rurſum fluuii diuiſerunt; primus *ISALA*, auctus aquis Druſianis foſſis adductis, & ſimul productis: alter *VECHTVS*, quem Bructerorum ſedes nobilitarunt. Iſalam *Druſiana foſſa* cum Rheno coniunctum alibi docuimus, & *Nabaliam* dictum eſſe intermedium alueum, fidem fecimus. *Druſianas foſſas* pluratiuo numero ii dixerunt, qui amnem Iſalam ſimul fodiendum a militibus, & foſſis dilatandum fuiſſe, viderunt, vt ſcilicet aquæ Rheni poſſent tutius in oceanum deferri. Ceterum idem olim Iſala, ſeu dexter Rheni alueus, ſi Pomponio credimus, primo anguſtus & ſui ſimilis exſtitit, poſt ripis longe & late recedentibus, iam non amnis, ſed ingens lacus, vbi campos impleuit, *FLEVO* dictus eſt: eiusdemque nominis inſulam amplexus, factus eſt iterum arctior, iterumque fluuius eſt emiſſus. Hunc ſi priſcum Iſalæ, quocum & Vechtus, cum ad lacum venis-

omni æuo populus dictus, & conuenit vocabulo cum re ipſa. Poterant etiam compellati eſſe a ſolo *Phriſſi*, quaſi *Friſſclanders*; namque nota hodieque eſt in inferiore Germania adpellatio *der Frieſſen Landen*, a quibus diſtinguuntur *die Olde Landen*. Fabuloſas nominis origines non moramur.

Friſii. veniſſet, vtique procurrit, metiare curſum, alia ingentis quondam lacus, aliaque hodie, viſa eſt facies. Intrauere ſine dubio iisdem locis, & olim, & nunc, Iſala Vechtusque ingentem lacum. Amplexi autem ſunt amnes Fleuonem antiquitus inſulam, inde ad dextram maior alueus ex lacubus emergens, iterum diuiſit continentem, & continuo contra ſeptentriones curſu in oſtio demum, cui *Fleuo* itidem nomen fuit, ſe in Oceanum præcipitauit. Alter & vero amnium alueus paulo ad ſiniſtram ex lacubus exiit, & tenuis modicusque peruaſit terras, vix iuſto in oceanum effuſus oſtio, eo nimirum arenis prope obturato (*l*).

(*l*) TACITVS *de Germ. Cap. XXXIV.* ita de Friſiis loquitur: *Angriuarios & Chamauos a tergo Dulgibini & Chaſuarii cludunt, aliæque gentes haud perinde memoratæ. a fronte Friſii excipiunt. Maioribus minoribusque Friſiis vocabulum eſt: ex modo virium. vtræque nationes vsque ad oceanum Rheno prætexuntur, ambiuntque immenſos inſuper lacus, & Romanis claſſibus nauigatos.* Rhenum a Druſo in Iſalam abactum hic IVNIVS intellexit; ſed recte ideo a CLVVERIO, cui omnis fauet antiquitas, taxatus. De *Iſala, Nabalia, Vechto,* & *Druſiana foſſa,* dictum in Germaniæ fluuiis. *Druſianam foſſam* pluratiuo numero effert SVETONIVS *in Claudio Cap. I. Is*; inquit, *Druſus - - - - oceanum ſeptentrionalem primus Romanorum ducum nauigauit: transque Rhenum foſſas noui & immenſi operis effecit, quæ nunc adhuc* DRVSINAE *vocantur.* Notauit SVETONIVM CLVVERIVS, quaſi pleniore diceret ore foſſas, quæ vna tantum foſſa fuerit. Recte MENSO ALTINGIVS oſtendit, pluribus vtique foſſis fuiſſe opus, vti in amplitudinem & maiorem altitudinem effoderetur Iſala, & perduceretur nouus Rheni alueus ſimul ad Bructerorum Vechtum amnem, qui vna in lacus debebat ſpargi. TACITVS *Ann. II. Cap. VIII.* de Germanici nauigatione narrans; *Iamque,* inquit, *claſſis aduenerat, cum præmiſſo commeatu, & diſtributis in legiones & ſocios nauibus, foſſam, cui Druſiana nomen, ingreſſus, precatusque Druſum patrem, vt ſe eadem auſum libens placatusque exemplo ac memoria conſiliorum atque operum iuuaret; lacus inde & oceanum vsque ad Amiſiam flumen ſecunda nauigatione peruehitur.* Et iam ante hanc foſſam Germanicus nauigauerat, vt nomen autem noſter auctor ſiluerit. Vid. TACITVS *Ann. I. Cap. LX. LXIII. LXX.* & de Corbulonis per foſſas nauigatione, *Ann. XI. Cap. XVIII.* De lacu *FLEVO,* & eius nominis inſula, habemus teſtimonium POMPONII MELAE *Lib III. Cap. II.* Interpretationem noſtram debemus bonam partem eruditiſſimis coniecturis MENSONIS ALTINGII *in No-*

Digitized by Google

Lacus & ceteri amnes, quos ambierunt.

Germaniæ occidentalis pars aquilonaris.

VIII. Vt proinde de ipſo lacu, inſimulque de Inſulis Plinii, ceteriſque Friſiorum amnibus dicere pergamus; monſtrant veterum teſtimonia, nondum immenſos lacus continuo olim æſtu vaſto communicatos eſſe oceano, ſed magis interſitis terris, quas bini amnium aluei irrigarunt, eſſe concluſos. Fecerunt deinceps tempeſtates ventorumque furores, vt ambientes terræ mergerentur fluctibus, & fluminum aluei fierent æterni æſtus itinera. Simul tum *Fleuo* inſula, quam amplexatus eſt dexter Rheni alueus, hauſta eſt mari maximam ſui partem; per enim exiguæ ſunt maioris inſulæ, quæ ſupereſſe creduntur hodie, partes. Manſere tamen veterum amnium alueorum ductus, imo ipſa prope in mari nomina, fidæ hac in cauſa antiquitatis indicia. Quin magnis terrarum ſpatiis fluctibus merſis bona Friſiorum agri pars perierit, dubitabit prope nemo, resque ex ſe patet manifeſto. Ceteroqui habemus per priſcam harum terrarum faciem Plinii inſulas, quas Friſii tenuerunt. Vechtus & Nabalia, ſeu Druſiana foſſa, binas dedere inſulas. Nouam fecit inſulam duplex Fleui fluminis alueus & oſtium, vt iam Fleuonem inſulam in Fleuo ſitam lacu tranſeam. A Fleuo oſtio incepit *vadoſum* illud *mare*, quod Druſus atque Germanicus non paruo periculo tentarunt, quodque Friſiorum terras contra ſeptentrionem ambiit. Illud primum *Manarmanis oſtium*, quod *VNSINGEM* amnem ſuſcipit, ſecuit. Inde ſequens littus legens duplici oſtio effluentem extremum Friſiorum *Amiſiam* fluuium excepit. Primum oſtium *VIDRI* nomine Ptolemæus notauit; alterum *AMISIAE* nomen tenuit (*m*).

IX. Igi-

titia Germ. infer. ſub lemmatibus, FLEVO INSVLA, FLEVO LACVS, FLEVVM OSTIVM, FLEVVS FLVVIVS.

(*m*) Clariſſima POMPONII *Lib. III. Cap. II.* verba ſunt. *Rhenus ad dextram primo anguſtus & ſui ſimilis, poſt, ripis longe ac late recedentibus, iam non*

Friſii. IX. Igitur inter oſtia fluuiorum modo deſcripta ita Friſii egerunt, vt olim omnino immenſos lacus, nam vno plures, cum per inſulas diuiderentur, non inepte dici poterant, interſitis, quas oſtendimus, inſulis, ambierint. A fronte oceanus Friſios finiit. Latera medius Rheni alueus & Amiſia fluuius firmarunt. Tergum vaſtæ in Bructeris paludes foſſæque Druſianæ clauſerunt. Proinde ad Rhenum a Batauia Friſiorum ager diuiſus fuit. Trans Iſalam Bructeri & trans Amiſiam Chamaui fuere finitimi; & qui exciſis Bructeris in horum ſucceſſere locum, Angriuarii. Ad orientem demum, oſtio Amiſiæ duplici interpoſito, maiores Chauci maio- Friſiorum fines deſignantur.

amnis, ſed ingens lacus, vbi campos impleuit, Fleuo dicitur: eiusdemque nominis inſulam amplexus, fit iterum arctior, iterumque fluuius emittitur. Inſulæ partes oſtendit MENSO ALTINGIVS eſſe duas minores *Ens*, & *Vrek*, inſulas; quas lato ambitu ætate MELAE fuiſſe continuas, ſit credibile. CLVVERIO placet nominum ſectari ſimilitudinem, & *Flenonem* inſulam de *Flieland* interpretari. Sed qui ſitum inſulæ Flieland reſpexerit, & MELAM legerit, næ is errorem CLVVERII manifeſtum facile deprehendit; per quem quidem iſte non eſt lapſus, quam quum præiudicatam de eximia verborum ſimilitudine opinionem contra verum defendere conſtituiſſet. Veterum alueorum & nomina, & ductus, in ipſo iam mari adhuc durare, erudite MENSO ALTINGIVS docuit. Vbi Rheni dexter alueus, mutato nomine, poſtquam tranſiit lacum, *Fleuus* dictus eſt; ſuperat hodie nomen, *Het Langevliet*, *t' Oude Vliet*, vel ſine attributione *t' Vlie.* Arctiorem autem Rhenum, iterumque fluuium, MELA ſcribente, emiſſum eſſe ad hodiernum *Takezyl* & *Lemmer*; vbi per lacus *Slotanum*, & *Haganum*, currens, prope *Worcum* vrbem, vario inde curſu ad oſtium feſtinauit: & teſtatur Rheni reliquum nomen, quod riuo *Ee* promiſcuum eſt, & quod freto inhæſit, inter vtrumque Slotanum lacum interiacenti, quod *Rhyn-ſloot* nuncupatur; & teſtatur Fleui nominis a *Worcum* oppido per varios curſus ductus. De inſulis nil addi meretur, niſi, vt geographica inſpiciatur tabula. *Vadoſi maris*, a Druſo & Germanico non paruo periculo nauigati, meminere DIO CASSIVS *Lib. LIV.* & TACITVS *Ann. I. Cap. LXX.* Ibi, *Germanicus legionum, quas nauibus vexerat, ſecundam & quartam decimam itinere terreſtri P. Vitellio ducendas tradit, quo leuior claſſis vadoſo mari innaret, vel reciproco ſideret.* Conf. etiam *Ann. II Cap. VIII. XXIII* Reliquorum explicationem iam noſtra fluuiorum Germaniæ commentatio dedit.

Digitized by Google

Germaniæ occidentalis pars aquilonaris.

maiores Friſios continuarunt. Ita nimirum Friſiorum ciuitatem diſtinxere veteres, vt ex virium modo quidam maiores, reliqui minores Friſii fuerint dicti; vtrique autem inſuper Rheno ad vſque oceanum prætexti.

Minores & maiores Friſii.

Fuere ideoque ſine dubio *maiores Friſii* trans Fleuum ad Amiſiam vſque, & a dextro minoris Vechti latere circumcirca immenſos lacus. *Minores Friſii* ſiniſtram Vechti ripam attigiſſe, indeque a Rheno ad Fleuum oſtium maritimas oras obſediſſe, recte putantur (*n*). An Friſiorum ciuitates Plinius notauerit, cum *Friſiabones*, *Sturios*, *Auchos*, & *Marſatios*, poſt Friſios nominauit? perquam eſt diu dubitatum. Melioribus nunc eſt euictum rationibus, minime falſum eſſe Plinium iſtas gentes proferentem, ſed dignum duxiſſe pretium operæ, potiores Friſiorum pagos indicaſſe.

Pagi Friſiorum.

MARSATIOS quidem, ſeu *Marſacos*, partem Marſorum fuiſſe, alibi oſtendimus; relictos ad Rhenum, & Druſiana deinceps foſſa ſeparatos, cum Marſi ad Bructeros in interiora Druſi metu refugerent. Potuit

(*n*) TACITVS *de Germ. Cap. XXXIV.* tam accurate expoſuit poſitionem Friſiorum nationis, vt dubitatio nulla ſupereſſe queat de iis, quæ commentatio noſtra tradit. Trans Rhenum Friſios diſerte monſtrat TACITVS *Hiſt. Lib. IV. Cap. XV. Accitis Friſiis, Transrhenana gens eſt, duarum cohortium hiberna, proxima occupatu, oceano irrumpit.* Et ſic idem ſæpe alibi Rheno Friſios diſterminat. Confinium Friſiorum, Bructerorum, & Chaucorum, ad Amiſiæ oſtia iam alibi oſtendimus ex TACITO *Ann. I. Cap. LX.* & ex DIONE *Lib. LIV.* *Maiorum minorum*que *Friſiorum* diſtinctio cum ex TACITO clariſſime pateat, non eſt, vt deſideremus alia antiquitatis teſtimonia. Poſitioni vtriusque Friſiorum nationis adprime conuenit cum TACITO dicente: *Maioribus minoribusque Friſiis vocabulum eſt: ex modo virium vtræque nationes vsque ad oceanum Rheno prætexuntur, ambiuntque immenſos inſuper lacus, & Romanis claſſibus nauigatos.* Sic vtræque nationes Rheno prætexuntur; vtræque lacus ambiunt, & vtræque attingunt oceanum. Continentur vero hodie illis finibus maxima pars *Hollandiæ*, & *Traiectini agri*, quicquid trans medium Rheni alueum; *Geldriæ* portio, quæ *Velauia* dicitur; *Tranſiſalaniæ* regionis pars, & *Friſia* omnis vſque ad Amiſiam. Velauiam ideo rurſum hic in Friſiis memoramus, quod Marſacos in ditionem Friſiorum demum imputatos eſſe opinamur.

Friſii. tuit interim eos Plinius in Friſiorum pagis recte referre, quod fortaſſis, qua proxima & exigua ciuitas, in Friſiorum egere clientela, cum Bructeros dominos habere cœpiſſent Marſi. Marſatios malim tamen ad Nabaliam quærere, quam nouas eis ad oceanum ex nomine ſedes adſignare. *FRISIABONVM* pagum, & alterum *STVRIORVM* minoribus Friſiis plerique adnumerant; coniecturis non parum probabilibus ducti. Quodſi eorum ſitum probamus, plurimas eorum terras fluctibus deinceps hauſtas eſſe, ſimul liquet. *AVCHOS* eruditi in dextra Vechti ripa Rhenum inter & lacum poſuerunt; vt adeo Marſacis, ſeu Marſatiis, noſtris fuerint proximi, & vtrique ad maiores Friſios relati. Quin vero maiorum Friſiorum, præter pagos, quos Plinio nominare viſum eſt, plures fuerint ciuitates, ſilentio auctorum transmiſſæ; nemo dubitabit, qui egregias eorum regiones, ex Plinii diſtributione factas reliquas, reſpexerit. Sed, vt iam multa ad aliorum ingenium diximus, ita, quæ nemo diuinare conatur, minime nos curioſius exponere audebimus (*o*).

X. Quæ

(*o*) PLINIVS *Lib. IV. Cap XV. in Rheno ipſo prope C. M. P. in longitudinem nobiliſſima Batauorum inſula, & Canineſatum, & aliæ Friſiorum, Cauchorum, Friſiabonum, Sturiorum, Marſatiorum, quæ ſternuntur inter Helium & Fleuum.* Maxime, ſi quis alius, vexatus locus impenſe interpretum exercuit ingenia. Vt transeamus aliorum ſententias, ſolûm CLVVERIVM reſpiciemus. Is *Germ. Ant. Lib III. Cap. XVII.* multa contra omnes diſputat, & prorſus expungendos *Cauchos, Friſiabones, & Sturios*, certu ſibi perſuadet; cum ſcilicet imperiti ſcribæ manu in contextum PLINIANAE orationis perperam irrepſerint illa vocabula. Sic poſt violentam illam exſectionem in PLINIO legi vult: *In Rheno ipſo prope C M. P. in longitudinem nobiliſſima Batauorum inſula, & Canineſatum, & aliæ Friſiorum maiorum, & Friſiorum minorum, Marſatiorumque, ſternuntur inter Helium & Fleuum.* Et hic quidem non incommode ſenſus PLINII illuſtratur: ſed doluere plerique, nimis aſperum remedium peruestigandi vlterius veram PLINII opinionem prope omnem occaſionem reſecuiſſe. Eo maiorem meritus eſt eruditorum adplauſum MENSO ALTINGIVS, qui, vt nihil prope

Inſignia vetuſtate

X. Quæ habemus in Friſiorum agris memorabilia, ad amnium ſupra curate ſpectatorum ordinem commode trademus.

Germaniæ occidentalis pars aquilonaris.

demeret, aut adderet, tam clare docuit, quid PLINIVS velit, vt ſuperſit iam fermenihil, quod contra poſſit dici. Ita iſte coniecturis ſuis optime probatis legit: *In Rheno ipſo prope C. M. P. in longitudinem, nobiliſſima Batauorum in ula & Cannunefatum. Et aliæ Friſiorum (Auchorum, Friſiabonum, Sturiorum Marſatiorum,) quæ ſternuntur inter Helium & Fleuum.* Iam nemo dubitat, voluiſſe PLINIVM pagos diuerſos Friſiorum indicare, qui & vltra indaganti MENSONI facile cogniti ſunt. Vid. ipſe MENSO ALTINGIVS *Notitia Germ. Infer. in Vocabulis, AVCHI, FRISIABONES, STVRII, & MARSATII.* Multa ibi occurrunt erudita atque maxime ingenioſa, quæ exſcribere non vacat. *MARSATIOS* MENSO interpretatur de *Meer-ſaten*, quales Friſiis dicantur, qui vndique oceanum mariaque accolant. Tribuit adeoque his oram maris omnem a Rheni priſco oſtio, quod inter cetera medium tenuit, ad dextrum fere, quod quondam claruit, Fleuum oſtium. Oſtendit ibi, vnde in lacus irrupit oceanus, hodieque reſtare nomen *Marsdiep*; non leue accolæ quondam gentis indicium. Cur nos paulo diuerſum ſentiamus, non repetere libet. *FRISIABONES* proxime Marſatios vsque ad Vechtum Altingius conſtituit; & adſignat ipſis *Waterlandiam, Rhenolandiam Vlteriorem,* & *Amſtelandiam.* Interpretatur vocabulum de *accolis aquarum Friſiis*, quaſi *Frieſſe A Woners* dictis: cuius cognomenti vis hodieque duret in regione *Het Waterland* dicta; cuius regionis incolæ *Waterlanders*, ſiue *A-Woners*, vel *Ae-Woners*, nominentur. Elegantior ſane nominis hæc notatio, quam, cum IVNIVS *Batauia Cap. III. Friſiabones* putauit adpellatos eſſe incolas huius pagi, quaſi *Frieſſe-Apen, Friſiorum ſimios. STVRIOS* nuncupatos ALTINGIVS opinatur a frequentibus villis, *Steden*, dictis; vnde primum *Steders*, mox *Steers*, & Romano ore *Sturii* compellati fuerint. Monſtrat fluctibus merſarum villarum reliqua nomina, quæ Sturiorum ſedes commonſtrent. Et, vt reliqua omnia Sturiorum ſint abſumta mari, ita ſolam præfecturam *Hemelumer-Oldeſaart*, cum duobus modicis oppidis *Stauria*, & *Hindelopa* ex veteri Sturiorum pago reſtare, indicat. *AVCHORVM* nomen accipit idem noſter auctor *ex agris, quos aquæ fluuiatiles & lacuſtres vndique irrigant aut arrodunt, A Wen dictis.* Arbitratur, eos, ab auſtro lacui Fleuoni prætextos fuiſſe inter vtramque *Mudam*; cetera Rhenum ipſum elicesque foſſas, ambiiſſe: manere hodieque haud procul a Muda citeriore tractum paluſtrem, qui ab *Auchis*, vernacula lingua *Aukers* dictis, adpellationem *Auke-veen* retineat. Ceterum minoribus Friſiis tres pagos MENSO ALTINGIVS tribuit; ſolum Auchorum pagum maioribus ex ſitu vindicat. Nos Marſatios addimus maioribus Friſiis; nec dubitamus, vltra Fleuum oſtium, quod transgredi PLINIVS noluit, vsque ad Amiſiam plures pagos maiorum Friſiorum fuiſſe, quos vero omnes hodie ignoramus.

Digitized by Google

Friſii. mus. Ad medium Rheni alueum, qui Batauiam diuidit a Friſiorum agris, *Traiectus* fuit, vetus Romanorum opus, quo tranſitus tutus ex Batauia in Friſios erat paratus. In Friſiorum deinceps parte Traiectus vetus ampliſſimæ vrbis fuit occaſio atque initium: vnde recte iſtius ad Rhenum Traiecti hoc loco meminimus. In Sturiis, quorum maxima agrorum pars dudum fluctibus periit, afferunt eruditi veterem vrbium quarundam merſarum, quæ Sturiorum retulerint nomen, memoriam; qua transmiſſa ſolum oppidum *Stauern* nominamus, hodieque non ignobile, quod oſtendere veteres Sturios, & cum ditione vicina ſolum ex regione eorum reliquum eſſe factum, non difficiliter credimus. *Naualia* locus Ptolemæi eſt, isque ex eius poſitione ad Vechtum Bructerorum, vbi is in lacum exit, vtique quærendus: incertum attamen, an villa caſtrumque eius fuerit nominis, vtrum Ptolemæus falſus nomen Druſianæ foſſæ de villa ſit interpretatus? *Lucus Baduhenna* & *Cruptoricis quondam ſtipendiarii villa*, quæ loca duplici Romanorum clade atque cæde cognita Tacitus memorauit, recte inter lacum & caſtellum Fleuum quæri, maxime id oſtendit, quod Romani, rebellionem Friſiorum vlturi, duceque L. Apronio illud caſtellum petituri, hac in via perierunt. Habetur hodie veteris luci nominis veſtigium in Friſiorum regione, quæ a *ſeptem ſiluis* accepit adnomen. Ipſa Dea dubio procul eadem fuerit, quam ceteri Germani nomine *Tanfana* in Marſis coluerunt. Cruptoricis etiam villæ vocabulum iuſto ſitu inter lucum & caſtellum in tenui hodieque adparet vico: nec dubium eſt, a Friſio quodam milite, quondam ſtipendiario, deinceps honeſte dimiſſo, illud tractum eſſe. *Fleuum oppidum*, quod ſine addita diſtinctione *Caſtellum* Tacitus vocat, non ad Fleuum oſtium, ſed ad Manarmanis oſtium portumque, ſitum fuiſſe, & Ptolemæi poſitio, & Taciti deſcriptio Aproniani ad caſtellum itine-

Loca in Friſiis.

An. XXVIII.

Digitized by Google

itineris, & inſuper nomina vicorum in eo tractu, quem olim Fleuum oppidum illuſtrauit, occurrentium declarant. Ipſe autem *Manarmanis portus & oſtium*, cum & Ptolemæus eam ſuadeat poſituram, & nomen accolarum iſtius oſtii hodiernum plene cum veteri vocabulo conueniat, non iam alibi a quopiam inuenietur, niſi vbi Vnſingis amnis cum alio minori fluento in oceanum ſe largo exonerat oſtio. Quo certius de eorum conſtat errore, qui Manarmanis oſtium in lacubus quæſiere, & Vechto Bructerorum amni, quem ſimul perperam Ptolemæi Vidrum eſſe exiſtimarunt, communi quondam ſuffragio attribuerunt (*p*). *Germaniæ occidentalis pars aquilonaris.*

XI. Inter

(*p*) Antiquiſſima *Traiectus ad Rhenum* eſt in *Itinerario* ANTONINI memoria. Ponitur illi M. P. XVII. ſupra *Albiniana*, XV. infra *Mannaritium*, pro vico *Maurik* habitum. Id eſt eo loco, in cuius ripa aduerſa in Friſiis, vtrimque ad Vechtum, poſtea caſtrum, mox vicus, breui oppidum, deinde primaria per Batauos, Friſios, Taxandrosque, vrbs, condi atque erigi cœpit. Iſti a *Veteri Traiectu*, quod nomen habet CAROLI M. *diploma apud* HEDAM *in Albrico*, maiores nomen dederunt *Olt-trecht*: vnde inepte quidam *Vltraiectum* vocarunt, cum *Oltraiectum* fortaſſis non male dici potuiſſet. Recte clariſſimam vrbem more veteri latine nuncupaueris *Traiectum Rheni*, vel *Traiectum ad Rhenum*.* De *Stauern* oppido in Sturiis dictum. Si numeros PTOLEMAEI cum MENSONE ALTINGIO ſequimur, Ναυαλία, *Naualia*, PTOLEMAEI incidit cum in ſitum, quo *Campen*, vel *Genemugden* oppida conſpiciuntur. CLVVERIVS quidem *Naualiam* putat oppidum *Doesburg* referre; quo fere loco ille *pons Nabaliæ*, memoratus TACITO *Lib. V. Cap. XXVI.* fuerit. Sed eius non plane perſuadent rationes, quibus contra PTOLEMAEI facit numeros. *Badubennæ lucum* meminit TACITVS cum *Cruptoricis villa, Ann. IV. Cap. LXXIII. Compertum a transfugis, nongentos Romanorum apud lucum, quem Badubenna vocant, pugna in poſterum extracta confectos: & aliam quadringentorum manum, occupata Cruptoricis quondam ſtipendiaris villa, poſtquam proditio metuebatur, mutuis ictibus procubuiſſe.* CLVVERIVS generatim oſtendit, hunc lucum quærendum eſſe eodem tractu, quo nunc maxima totius Friſiæ ſilua ſternatur, vulgari nomine *Seuenwolden*. Cum CLVVERIO facit MENSO ALTINGIVS, & diſerte proprium in illa regione locum, in Præfectura Stellingiorum, occidentem verſus (*Stellingwerf-West-eynde*) non longius IX. M. P. ab ora lacus, demonſtrat: & ſupereſſe hodieque nomen vetus *Holt-Pade*, quo ſilua ab incolis notetur; &

Friſi. XI. Inter Manarmanis oſtium & Amiſiam ſuperant adhuc pauca Romanorum in Friſiis monumenta. Prope Fleuum caſtellum *editiora* fuere loca, in quæ tandem Vitellius, vix non maris æſtu cum exercitu hauſtus, eniſus eſt; & vnde idem, poſtquam in editioribus locis ſine vtenſilibus, ſine igni, pernoctaſſet, reddita luce ad amnem Vnſingem, quo Cæſar claſſe contenderat, penetrauit. Perhibent Germanicum vocabulum, quod edita deſignat loca, manere hodierno die illum collium tractum, quem extra dubium Tacitus putauit. Ab eo ad orientem & Amiſiæ latum oſtium proficiſcentibus occurrit quondam *Amiſia*, ſeu *Amaſia*, oppidum; quod male alios in dextra Amiſiæ amnis indagaſſe, alio eſt declaratum loco. Nempe læuo amne Germanicus exercitum claſſe adductum expediit; ibique claſſe relicta ipſe cum exercitu ſuperiorem fluminis traiecit alueum: vnde & ſtatio eius, &, quod Tacitus memorauit, oppidum, non niſi in læua oſtii fuerunt parte. Adde ab omni memoria nobiliſſimum Friſiæ oppidum *Emetham* in læuo littore floruiſſe; recentioris tantummodo eſſe æui *Embdam*, nobile emporium dextræ fluminis ripæ adſitum. Retro ad Vnſingem la- *Alia memorabilia.* *An. XV.*

Ss 3 cum-

Padeſto, vocabulum loco edito tributum, quaſidixeris *Padæ editum*, ſiue *excelſum*. *Cruptoricis Villam* inde haud procul ad vicum *Hem-Ryck*, qui ipſum vetus nomen imitetur, ſtatuit ALTINGIVS. *Crupto* fortaſſis Friſius miles vocatus fuerit; vnde *Hem-Cruptoryck*, *Villa Cruptoricis*, antiquitùs dicta. Sane fugæ militum ad caſtellum Fleuum decretæ, & diuerſis cædis locis, indicatis a TACITO, explicatis ab ALTINGIO, egregie conuenit. *Fleuum oppidum* apud PTOLEMAEVM *Lib II. Cap XI.* & *caſtellum*, *cui nomen Fleuum*, mox ſimpliciter *caſtellum* nuncupatum a TACITO *Ann. IV. Cap. LXXII. & LXXIII.* eodem eſſe in loco quærendum MENSO ALTINGIVS docuit: nimirum vel in *Visſliet*, ad riuum *Lawers*, vel in *Fliedorp*, ad amnem *Vnſingim*: vtraque nomina non eſſe a caſtelli nomine aliena; nec aut TACITI poſitionem, aut PTOLEMAEI numeros, abhorrere. CLUUERIVS ad oſtium Fleuum ſimul caſtellum quæſiit; ſed, illa TACITI narratione rem ſatis declarante, prorſus fruſtra. De *Manarmanis portu & oſtio* reſpice ſupra dicta.

Digitized by Google

cumque, quem ille amnis tranſit, Ptolemæi *Mediolanium* Friſii haud dubie coluerunt. Fortaſſis a Romanis villæ data initia, per Friſios incrementa. Ad noſtram etiam ætatem ſitus loci, per Ptolemæi poſitionem facile monſtrabilis, reliquum oſtendit nomen. Regio eſt a multo tempore *ad tres Lares* adpellata, in cuius medio tenuis vicus *Midlaren* occurrit; veteris Mediolanii, aut fortaſſis Mediolarii, veſtigiis, quod videtur, impoſitus, multisque vetuſtatis Romanæ indiciis conſpicuus. Prope Mediolanium contra ſeptentriones ad tenuem amnem, qui paulo poſt miſcetur Vnſingi, *Corbulonis munimentum*, exſtructum in Friſiis, inueniſſe eruditiſſimus aliquis vir ſibi viſus eſt. Ex Tacito oſtendit in penitioribus propinquisque Amiſiæ Friſiorum agris eſſe illud munitum a Corbulone præſidium; ſimul eum Friſiis ſenatum, magiſtratus, leges, impoſuiſſe. Comparata inde loci commoditate, ſimulque legum & magiſtratuum cum Romanis ſimilitudine demonſtrata, non ſine ratione poſtulat iubetque, *Groeningam*, potentem amplamque ciuitatem, pro veteri habere Corbulonis munimento. Eſſe quidem confeſtim Claudii iuſſu præſidia cis Rhenum translata, Corbulonemque a Friſiis iuſſum recedere, Tacitus nos docet; idque fuerit cauſæ, quod rara Groeningæ Romanorum monumenta ſuperent. Interim ſeruatum eſſe a Friſiis magiſtratuum legumque ordinem inde liquet, quod nondum Groeningam eius tædium ceperit. Quod denique poſt Friſiorum mentionem addit Tacitus; ipſum quin etiam oceanum Romanos illa tentaſſe, & ſupereſſe adhuc *Herculis columnas* famam vulgaſſe: id, ſi vera fuit fama, nec Romani, quod ipſi Tacito eſt viſum, quicquid vbique magnificum eſt, in claritatem Herculis referre conſenſerunt, declarat, prope Friſios in inſula quadam Herculi ſacra eſſe facta, & fortaſſis columnas ipſi cultus ergo poſitas. Vt vero luſuri ſimus operam, cum

Germaniæ occidentalis pars aquilonaris.

An. XLVII.

Druſo

Digitized by Google

Friſii. Druſo Germanico in oceanum & in Herculem ſimul inquiſituri; ita magis perdidere operam, qui illas columnas in mediis Friſiorum quæſiere finibus, & omnino eas ibi adinueniſſe arbitrati ſunt (*q*).

XII. Ipſius

(*q*) Vt reliquam illuſtrium in Friſiis locorum notitiam Illuſtri MENSONI ALTINGIO debemus, ita idem *edita* inter Amiſiam & Vniſingem commode indicauit. Ita TACITVS *Ann. I. Cap. LXX.* poſt enarrata incommoda, quæ Vitellius, itinere terreſtri quaſdam legiones reducere iuſſus, ſuſtinuerit, æſtu maris littora inundante, addit: *Tandem Vitellius in editiora eniſus, eodem agmen perduxit. pernoctauere ſine utenſilibus, ſine igni, magna pars nudo aut mulcato corpore; haud minus miſerabiles, quam quos hoſtis obſidet. - - - - lux reddidit terram; penetratumque ad amnem Vniſingim*, (ita ſupra vocem iudice ALTINGIO caſtigauimus) *quo Cæſar claſſe contenderat.* Sunt vero inter Amiſiam & Vniſingem editiora loca, vbi vicus *Leens* cernitur, editiſſimo circumquaque in ſolo, ad quingentos fere paſſus a portu, in quo Vitellius a Germanico claſſe receptus eſt: ipſa vocabuli ſignificatione, cum *Lee* edita loca notent, illius rei, ALTINGIO iudice, fidem faciente. De Amiſia ex TACITO *Ann. I. Cap. LXIII. LXX.* & *Ann. II. Cap. VIII.* copioſe ALTINGIVS inquirit. Potiora ipſa noſtra commentatio perſequitur. Sane, TACITO dicente, *claſſis Amiſiæ relicta læuo amne:* vbi omnino eorum refutatur opinio, qui dextro amne ſitam *Emdam* de *Amiſia* interpretantur. *Emetham* ſeu *Emdam* primarium fuiſſe locum in *Fiuelgoa*, nobiliſſimo Friſiorum pago, læua Amiſiæ ripa, & ſatis ſero adhuc maxime floruiſſe, VBBO EMMIVS *Hiſt. R. Friſ. Lib. IX. & X.* teſtatus eſt; tum vero vix fando quicquam de altera *Emda*, ſiue *Amiſia*, in pago *Emiſgoa*, ad dextram amnis ripam, inauditum eſſe; illiusque oppidi primam mentionem ſeculo demum XIV. occurrere. Vid. ALTINGIVS *P. II Notitiæ Germ. Inf.* *Vbi nomina EMETHA, FIVELGOA*, & cetera. *Mediolanium* PTOLEMAEI vicum pertenuem *Midlaren*, in ditione ad *Tres Lares* dicta, in ipſo agri Groeningani & Trentonum confinio, hodieque referre; vltra dubium non eſt, cum ALTINGIVS, & PTOLEMAEI numeros indagauerit, & vetuſtorum monumentorum reliquiis ibi inuentis rem probauerit. De *Corbulonis munimento* TACITVS *Ann. XI. Cap. XIX.* hæc narrat. *Natio Friſiorum poſt rebellionem clade L. Apronii cœptam infenſa, aut mala fide, datis obſidibus conſedit apud agros a Corbulone deſcriptos. Idem ſenatum, magiſtratus, leges, impoſuit. ac ne iuſſa exuerent, præſidium immuniuit.* Erudite de hoc munimento inquirit ALTINGIVS; quem præter dicta vide. *Herculis columnas* rurſus TACITVS memorauit *Germ. Cap. XXXIV. Ipſum* inquit, *quinimo oceanum illa tentauimus. & ſupereſſe adhuc Herculis columnas fama vulgauit: ſiue adiit Hercules, ſeu*

Friſiorum fata.

XII. Ipſius de reliquo Friſiorum nationis gloria longe perennitate ſuperauit quæuis in eorum agris antiquitus poſita monumenta. Primos Druſus Germanicus in amicitiam ſuſcepit, liberosque permiſit agere, nullis attritos tributis, ſolumque in bellorum vſum ſepoſitos. Exin diu amica Romanis Friſiorum terra exſtitit, libereque per eam Tiberius & Germanicus duxere exercitus. Tiberio autem imperante iam exui a Friſiis pax, Romanorum faciente auaritia, & inprimis Olennio dura populum ſeruitute premente. Tum L. Apronio, inferioris Germaniæ proprætore, vindicaturo Romanas iniurias, fuſo profligatoque, diſſimulante Tiberio damna, ne cui bellum permitteret, ſuæ ſunt Friſii plenæ libertati relicti. Corbulo equidem Claudio regnante iterum Friſiorum tentauit regionem; ſed iuſſu Claudii non modo ipſe inglorius pedem retulit, ſed & præſidia omnia ſtatim cis Rhenum transferre coactus eſt. Rarum deinde Romanis cum Friſiis, æquitate & iuſtitia ſuam tuentibus magnitudinem, fuit commercium. At meruere tamen eorum principes, *VERRITVS & MALORIX*, Romam ad Neronem profecti, eius populique Romani adplauſum, cum in Pompeii theatro, NVLLOS MORTALIVM ARMIS AVT FIDE ANTE GERMANOS ESSE, exclamaſſent; ſimulque digreſſi ex prioribus locis inter patres conſediſſent.

Germania occidentalis pars aquilonaris.

AN. V. C. ƆCCCXLI. Ant. C. N. X.

AN. XXVIII.

AN. XLVII.

AN. LVIII.

quicquid ſbique magnificum eſt, in claritatem eius referre conſueuimus. Nec defuit audentia Druſo Germanico, ſed obſtitit oceanus in ſe ſimul, atque in Herculem inquiri. Mox nemo tentauit: ſanctiusque ac reuerentius viſum, de actis Deorum credere, quam ſcire. De ea Druſi nauigatione ita PEDO ALBINOVANVS:

Aliena quid æquora remis
Et ſacras ſiolamus aquas, diuumque quietas
Turbamus ſedes?

N:hil magis manifeſtum, quam immenſum quantum errare, qui has Herculis columnas in medio Friſiorum quæſiere, vbi iam vicus eſt *Duſelskutte*: ſed nec quicquam magis incertum, quam qua in inſula illæ columnæ, & an omnino quædam, poſitæ fuerint?

Friſii. diſſent. Poſt plura fortiter patrata, quorum tamen fere de- Friſii in
eſt memoria, Friſios cum finitimis ciuitatibus in *FRANCO-* Franc'co,
Sec. III. *RVM* ſocietatem conſenſiſſe, nullus quidem veterum au- deinceps in Saxoni-
ctorum diſerte dicit; ſed fides eſt magna adſertioni, cum non co, fœdere.
putentur Friſii voluiſſe rem ſuam diſſociare, & inſuper Francorum laudetur maris peritia, quæ non niſi in Friſios Chaucosque poteſt cadere. Quid etiam alienos fuiſſe cenſeamus Friſios, iam proprio nomine libertatis profeſſos curam, a fœdere vicinorum populorum ſolius libertatis ergo ſancito? Erit ſane & Friſiis, licet non nominatis, maximam partem adiudicanda gloria, quam nauigationibus Franci pepercre. Tranſiuere deinceps cum Chaucis, ſed longe ſeriori credo
Sec. IV. ætate, Friſii ad *SAXONVM* partes; piratica & nauigationibus Francicis longe factas illuſtriores. Saxonico fœdere tantum inualuiſſe Friſios, porro conſtat, vti, qui nullis mutationibus debilitatos agros ab omni ſeruarant memoria, dilatari nunc inciperent, nomenque ſemper clarum, nulloque, quod plurimis Germanicis obtigit ciuitatibus, fœdere obſcuratum, longe lateque reliquo oceano prætexere. Nempe poſtquam Franci Galliam occuparunt, nomenque nobile in illam prouinciam intulerunt, Saxonia a littore maris explicare ſe cœpit, & implere mediterranea. Cum deinde Britannicis expeditionibus, quarum & ſocii Friſii fuiſſe cenſentur, Saxonia maritima valde exhauſta eſſet, omne pene Saxoniæ nomen in inferioribus ſtetit regionibus. Tum Friſonum,
Sec. VI. VII. quod inde vocabulum cœpit in vſu eſſe, in Cauchorum terras ad Albim, & vltra Albim ad Eidoram vsque amnem, perſuaſit nomen. Ad occaſum, Batauorum exſtincta adpellatione, citius ſe Friſia explicuit; Batauos, Caninefates, ipſosque adeo Taxandros, complexa, & vix Scaldi Fluuio terminata.
Sec. VIII. IX. Medio demum æuo ſenſim pedetentimque ad antiquos limites Friſiam, ſemper tamen liberam, ſemperque inſigni

Digitized by Google

ornatam gloria, rediiſſe, diuerſa olim, ſi ſuppetet otium, declarabit commentatio (*r*).

Germaniæ occidentalis pars aquilonaris.

XIII. Sta-

(*r*) Dictum de Druſi in Friſios expeditione al quoties. Breuiter Dio *Lib. LIV.* Ἔς τε τὸν ὠκεανὸν διὰ τοῦ Ῥήνου καταπλεύσας, τούς τε Φρισίους ᾠκειώσατο, καὶ ἐς τὴν Χαυκίδα διὰ τῆς λίμνης ἐμβαλὼν, ἐκινδύνευσεν. *Secundo Rheno in oceanum deuectus, Friſios ſubegit; ac per lacum in Chaucorum fines profectus, in periculo fuit.* Leue tributum iis impoſuerat Druſus. Tacitus *Ann. IV Cap. LXXII Tributum iis* (Friſiis) *Druſus iuſſerat modicum pro anguſtia rerum, vt in vſus militares coria boum penderent: non intenta cuiuſquam cura, quæ firmitudo, quæ menſura.* Crebo per eos, quod amici eſſent, Germanicus duxit reduxitque exercitum. Vid. Tacitus *Ann. I. Cap. LX. LXX. Lib. II. Cap. VIII.* De rationibus exutæ a Friſiis pacis integre narrat Tacitus *Ann. IV. Cap LXXII. LXXIII.* Quid Corbulo effecerit in Friſiis? modo ex Tacito *Ann. XI. Cap. XIX.* audiuimus. Sed mox motis Chaucorum mentibus, *Claudius adeo nouam in Germanias vim prohibuit, vt referri præſidia cis Rhenum iuberet.* Tum & ergo Friſii libertati plene redditi. Friſiorum in agros vacuos, vſuique militum Romanorum ſepoſitos, incurſionem, miſſamque inde Romam legationem, & cetera, deſcribit Tacitus *Ann. XIII. Cap. LIV.* Svetonius *Vita Claudii Cap. XXV.* honorem legatis habitum breuiter deſcribit; ſed & Friſiorum nomen diſſimulat, & ætatem Claudii memorat, cum, Nerone imperante, id factum eſſe ex Tacito noſimus. *Germanorum*, inquit, *legatis in orcheſtra ſedere permiſit, ſimplicitate eorum & fiducia motus, quod in popularia deducti, cum animaduertiſſent Parthos & Armenios ſedentes in ſenatu, ad eadem loca ſponte tranſierant, nihilo deteriorem virtutem aut conditionem ſuam prædicantes.* In Ciuilis bellis arma contra Romanos fortiter Friſios geſſiſſe, diſcimus ex Tacito *Hiſtor. Lib. IV. Cap. XV. XVI. LXXIX.* In Francis nemo Friſios diſerte adnumerauit. Suadent tamen idonea argumenta. Francorum piratica memoratur, nauigandique & peritia ſumma & audacia. Evtropivs *Lib. IX. Cap. XIII.* Ammianvs *Lib. XXVII. Cap. VIII.* Zosimvs *Lib I. in fine.* Evmenivs *Panegyr. Conſtantio Cap XVIII.* Qui vero in Francis nauigationum poterant periti eſſe, niſi Friſii atque Chauci? In Saxonico fœdere Friſios videntur cum alii auctores, tum maxime Hieronymvs *in Vita Hilarionis*, monſtrare. *Inter Saxonas*, inquit, *& Alemannos, gens exſtat, non tam lata, quam valida: apud hiſtoricos Germania, nunc Francia vocatur.* Ex eo etiam maxime probatur, in Saxonibus fuiſſe Friſios, quod cum illis Britannicam expeditionem leguntur feciſſe. Procopivs *Goth. Lib. IV. Cap. XX* in gentibus, quæ Britanniam incolere cœperint, adnumerat diſerte cum Anglis Friſones. Lvdgervs *in Vita Suidberti*, quam ad Gregorium, Traiecti ad Rhenum Epiſcopum, ſcripſit: *Ipſe*, inquit *Suidbertus ſitiebat ſalutem omnium hominum, & præcipue*

Digitized by Google

Friſii. XIII. Status Friſiorum veterum publicus plane propemodum ignoraretur, niſi Verriti & Malorigis, qui nationem rexerint, Tacitus meminiſſet. Habuere, vt videtur, non regem quendam populo præfectum, ſed principes & duces exemplo Germanicarum ciuitatum res omnes bello paceque adminiſtrantes. Quasdam ciuitates Friſiorum Romanas ſeruaſſe leges, ordinemque magiſtratuum, qualem Romani ante imperauerant; exemplo inſignis *Grœningæ* vrbis, quæ creditur ex Corbulonis excitata eſſe munimento, ſuperius probatum eſt. Non tamen libera iſta legum cuſtodia quidquam de libertate imminutum eſſe, cuilibet patet. Namque ex quo Romani exercitus clade ſe abſoluiſſent, omnisque ſeruitutis abrogaſſent notas, nunquam vltra eos ſuccubuiſſe, hiſtoria oſtendit; & optionis tunc exſtitit liberæ, vtrum quædam inſtituta, quibus adſueuiſſent, ſeruare, an omnia vellent tollere. Sera ætate, nam de Francica Saxonicaque ſocietate nihil habeo dicere, Friſia inſtar Franciæ reges habuit. Memorantur *RITZERVS*, *ALDEGILLVS*, & filius *RADBODVS*, reges. Poſt Radbodum *POPPO* dux Friſiorum fuit: nam Franci, qui bis Radbodum vicerant, ipſosque Friſios admodum adflixerant, prohibuere, quo minus rege vterentur. Poppone extremum a Francis ob violatam fidem petito bellis, Friſia

Varius Friſiorum ſtatus publicus.

Sec. VII.

Sec. VIII.

paganorum Friſiorum & Saxonum, eo quod Angli ex ipſis propagati ſint. Ibidem de VVillibrodo ac Suidberto reliquisque eorum ſociis: *Quoniam*, ait, *ſancti doctores propagati fuerunt in Anglia de ſtirpe Friſonica & Saxonica, ideo conuenienter potuerunt iis prædicare euangelium Chriſti lingua Germanica.* Inde Illuſtris TEMPLIVS *obſeruat. circa ſtat. fœderat. Belgii Cap. II.* morum & inſtitutorum in hodierna Friſia & Anglia ſimilitudinem & inſignem conuenientiam exinde deducit. Qui vero Friſones ab aliis auctoribus, illam in Britanniam nauigationem commemorantibus, generatim in Saxonibus referuntur; næ illi, niſi ſumma iniuria, minime a Saxonica ſocietate alieni credentur fuiſſe. De maximis nominis Friſiorum incrementis & ceteris fatis, alibi data occaſione quædam monebimus.

ſia victa aliquandiu in Francorum clientela egit; quæ vero minime ſuſtulit libertatem, ſed eius potius firmatæ & impenſius ſtabilitæ nouum exſtitit auctoramentum (*s*). *Germaniæ occidentalis pars aquilonaris.*

(*s*) TACITVS *Ann. XIII. Cap. LIV. Friſii*, inquit, *iuuentutem ſaltibus aut paludibus, imbellem ætatem per lacus, admouere ripæ, agrosque vacuos & militum vſui ſepoſitos inſedere, auctore Verrito & Malorige, qui nationem eam regebant, in quantum Germani regnantur.* Communis hæc lectio videtur mihi indicare, principes fuiſſe *VERRITVM* & *MALORIGEM*, & rexiſſe Friſios, ſed ex libertatis auitæ modo, & *in quantum Germani liberrimi imperia tolerare apti ſunt.* Aliorum interpretum multiplices curas, vt ex variis lectionibus verum ſenſum Taciti colligant, non moramur. MENSO ALTINGIVS mauult ſcribi: *in qua tum Germani regnabant*: vt docuerit TACITVS, non vltra Romanorum imperio Friſios ſubiectos fuiſſe, nec omnino reges plena iubendi poteſtate præditos toleraſſe; ſed ipſum populum regnaſſe, & populari adeo regimini integram rerum ſummam relictam eſſe. De magiſtratibus Romanis a Druſo, Tiberioque, & deinde a Corbulone, impoſitis, eorumque rationibus, rurſum conſulatur TACITVS *Ann. IV. Cap. LXXII. Lib. XI. Cap. XIX.* Hiſtoriam regum Friſiæ reiectis fabulis erudite perſequitur VBBO EMMIVS *Rer. Friſ. Hiſtoriæ Libro IV.* integro. De *RADBODO* Friſiorum rege, a Pipino victo, vid. PAVLVS DIACONVS *Longob. Lib. VI. Cap. XXXVII.* & de extrema Friſiorum clade, plenaque Francorum victoria, vid. *Annales* FVLDENSES *ad Ann.* IϽCCXXIX. SIGEBERTVS *ad Ann.* IϽCCXXXIV. et, qui eum ſequitur, HADRIANVS VALESIVS *Rer. Francic. Lib. XXIV.*

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT V.
FRANCIAE ET SAXONIAE VARIA CONSIDERATIO.

I.

SAepe & ſæpius ampliſſimæ plurium ciuitatum ſocietatis, quæ ſuſcepto FRANCORVM nomine plurimum claruit, hactenus mentionem fecimus. Nunc abſoluta omnium gentium, quas inſigne illud Francorum fœdus aliquando habuit, hiſtoria, iure meritoque in ipſos intuemur Francos, diſperſeque multis locis dicta iuſta commentatione perſequimur. Non vacat quidem vana & ſtolida commenta ſuperioris æui hic exponere, atque in iis refutandis valde laborare. Quem enim hodie iuuat ſcire, a quibusdam Francos noſtros modo in *Troianorum*, *Scytharum*, *Græcorum*que, numero, modo in *Cimbris*, *Gothis*, *Sarmatis*, *Gallis*que, vt alia opinionum portenta diſſimulemus, eſſe habitos? cum maxime eius generis ſint ſententiæ, quæ paſſim diu exoleuere, hodieque non niſi omnis ignaros hiſtoriæ poſſunt delectare (*t*). At manebit tamen ex meo inſtituto diuer- Directio commentationis de Francico fœdere.

(*t*) Multi auctores in *FRANCORVM* inquiſiuerunt origines. IOH. IS. PONTANVS *in Originibus Francicis*, & earum præcipue *Lib. III.* ANT. SCHONHOVIVS, *Batauus*, *in libello de origine & ſedibus Francorum*, quem inter *veteris æui analecta* edidit ANT. MATTHAEI. NICOLAVS VIGNERIVS *de ſtatu & origine veterum Francorum*, & HERMANNVS, COMES NVENARIVS, *de origine & ſedibus priſcorum Francorum*; vterque in CHESNII *Tomo I. Script. Francic.* Tacemus alios, qui aut generatim ſimul ſunt origines Francorum complexi, vt VALESIVS *in Rebus Francicis*, & plures alii; aut qui per tranſitum iſtas origines at-

Germania occidentalis pars aquilonaris.

diuerſam operam, quæ præcipue de originibus maiorum noſtrorum inquiret, moleſta illa licet, at neceſſaria, Augiæ quaſi ſtabuli expurgatio; quam olim viderit, cui volupe ſolennem quondam in hiſtoria vanitatem ingeniorum penitus cernere. Hoc nobis loco de vtiliſſimis, ſoliusque veræ populorum hiſtoriæ propriis, argumentis inueſtigare placitum eſt. Veniet ita in disquiſitionem *nomen*, eiusque origo & occaſio, quæ luculentam totius fœderis poſcet deſcriptionem; inde *ciuitates ſingulæ*, quas generale notauit nomen, nouæque earum partes, indicantor: denique *finium Franciæ* rationes & viciſſitudines exponentur, atque ſimul *varia Francici regiminis formula* declarabitur.

Nomen Francorum eiusque vis & poteſtas.

II. Nomen *FRANCORVM*, quod Græcum vocabulum *Phrangorum*, ſeu *Phrancorum*, parum turbat; eruditi multimodis interpretati ſunt. Libanius Sophiſta *Franctos*, quaſi *vallatos ſeptosque*, quod gens ad omnes bellicos caſus optime ſit vallata, exiſtimauit adpellatos eſſe. Alii iudicarunt, Attico vocabulo, quaſi *ferreos feroceſque homines*, Francos nuncupatos eſſe. Rurſum diuerſi Francum quaſi *Frencum*, hoc eſt Græca lingua *haſtatum militem*, dictum cenſuerunt. Qui ineptam viderunt Germanici vocabuli ex Græca lingua originem peti: modo ad *Franceſcam*, haſtæ militaris

tigerunt, quorum nomina ipſi olim in originibus Germaniæ paſſim proferemus. Si quis volet de originibus perperam iactatis, quas minime nos morabimur, ſtatim doceri, adeat *Monumenta* PADERBORNENSIA *in Notu ad Remam. Edit. noua* pag. 73. & erudititſſimum eorum illuſtratorem NICOL. SCHATENIVM *Lib. III. Hiſt. Weſtfal* ſtatim ab initio. Profert SCHATENIVS tres potiores opiniones: quarum prima a Sicambris & Troianis, altera ex Franconia, & tertia a Mæotide palude, Francos deducit: ſingularumque nominat auctores aut fautores, ſolidamque adiicit commentorum refutationem. Reliquarum opinionum tranſeundo poſtea meminit, oſtenditque, ne veri quidem iſtas ſpeciem oſtendere. Olim integram cauſam curate pertractare mihi animus eſt.

Franci. litaris Francos inter genus; modo ad *liberos Anſos*, aut *Hanſos*, qua voce proceres & gentis primores notari conſueuere; modo ad *liberos Anckos*, quod eſt, liberos famulos, reſpexere, vt inde Francorum nomen deriuarent. Aliquis Francos a *feritate morum*, nec Attica, ſed Attuatica, voce, *Wrange*, quæ aſperum & trucem hominem ſignificat, compellatos eſſe, non ipſe ſolum credidit, ſed & importune ſatis, vt ſola hæc nominis origo probaretur, poſtulauit. Verius nos, vt mittamus prolatas coniecturas, vim poteſtatemque nominis adſequemur, cum adcommodate ad hiſtoriam Francicum captum nomen dixerimus, *a generoſa gentis libertate, eiusque acerrime defendendæ nouo conſilio;* tum præcipue ſuſcepto, cum primum vocabulum audiretur. *Francum* quippe priſcum inter Germanos vocabulum eum deſignat, qui *liber* ſit, *ſuusque homo, nec vllius ſubiectus imperio;* eandemque vim hodieque nomen illud ſeruare, nemo neſcit. Arripuere itaque ciuitates, Francico ſociatæ fœdere, ex tempore, & ex animo, libertatis vt amantiſſimo, ita & eius ſtudioſiſſimo, Francorum cognomentum, illoque egregie oſtentato effecerunt, vt liberi, quod vox ſonat, ſemper eſſent, & per libertatem ad magnitudinem ſecundam in terris poſt Romanam, quod Nazarius orator factum prædicauit, adſcenderent (*v*).

III. Tem-

(ſ) Græcis ſunt modo φράγκοι, qua voce ſemper ZOSIMVS vtitur; modo φράγγοι, quales EVTROPII *metaphraſis* & AGATHIAS, & fere reliqui Græci omnes, adpellant. LIBANIVS *Sophiſta in Baſilico, ſeu Panegyrico, dicto imperatoribus Conſtantino & Conſtanti; Gens*, ait, *eſt Celtica trans Rhenum fluuium ad ipſum oceanum pertingens, adeo bene vallata ad caſus bellicos, vt adpellationem ab ipſis rebus geſtis nacti dicantur Fracti, tanquam vallati ſeptique, a multis autem vocentur Franci, corrupto nempe ex errore plurium vocabulo.* Reſpexit LIBANIVS ad verbum φράττω, quod *ſepire* & *munire* ſonat: indeque ipſius vocabulum φρακτοὶ, ſiue φραγκτοὶ, hoc eſt, *ſepti, munitique.* Attica voce *Francos*, ſiue *feroces*, eſſe adpellatos a Valentiniano, qui in Pannonia eorum ſit vſus opera; ſibi RORICO *Monachus*, AIMOINVS, multique alii ſcriptores perſuaſere. At,

Hiſtoria fœderis conſtituti

III. Tempus hoc erat maxime populo imperioque Romanorum calamitoſum, cum crebris tumultibus intus, grauis-

Germania occidentalis pars aquilonaris.

quænam Attica vox Francum, ſimulque ferocem, notat? Porro φιςεγκον, quaſi *haſtigerum*, alii putarunt Francum compellatum eſſe. *Franceſca* eſt haſtæ militaris genus, teſte ISIDORO & GREGORIO TVRONENSI. Vid. LINDENBVRGII *Gloſſarium*, *voce Franceſca*. Putatum probabile eſſe, a *Franceſca*, præcipuo armorum genere, adpellatos eſſe *Francos*, vt a *ſacis*, oblongis cultris, *Saxones*. AETHICVS *Coſmographus* habet ſuos *Franciſcanos* in oceani occidentalis gentibus: quod nomen videbatur illi opinioni fauere, quaſi *Franceſcani* forent *Franci* a *Franceſca* dicti; ſed vt NOTITIA *Imperii* in Dacia Ripeoſi habet *Daciſcos*, qui a Dacis ſunt oriundi; ita *Franciſcanos* commentus eſt AETHICVS, cum ita dictos vidiſſet eſſe, qui *a Francis oriundi* erant. HADR. IVNIVS arbitratus eſt, *Francos* nuncupatos eſſe quaſi *Frye-Anſi*, & HOTTOMANNVS atque KEINECCIVS dictos eſſe, quaſi *Frye-Ancken*. VVENDELINVS *in Gloſſario voce Salii*, conſtituit, ab Atuatica voce *Wrange*, ſeu *Wranghe*, quod *acerbum*, *aſperum*, *trucem*, notat, *Francos* dictos eſſe. Verum eius immodeſtiam, qua id aſſeuerat, bene notat *Celeberrimus* VVELLHOF *Notit. Imp. Enucl. Lib. II. Cap. II. num. 65.* At bene etiam ad hæc NICOLAVS SCHATENIVS monet, *cur ceteris etiam Germanis, quibus eadem morum feritas fuit, id nomen non eſt communicatum?* Nos poteramus de reliquis Germanicis vocabulis, vnde Francorum nomen petitum eſt, multa adiicere; ſed non indiget cauſa hæc nimia ſolertia. Nobis *FRANCI* ſunt *LIBERI*; ex Germanica lingua, in qua *Frank* & *Frey*, eiusdem poteſtatis ſunt vocabula, nomine gentis haud dubie capto. At, inquis, cur non & ceteri Germani, quibus libertas omnino curæ exſtitit, Francorum ſuſcepere inſigne nomen? Primum tantam libertatis obſeruantiam non omnibus Germanis, quanta Francis fuit, fuiſſe, audacter ex hiſtoria Germaniæ inſtitutorum conſtituo. Deinde, ſi libertatem plures impenſe amarunt, non omnibus idem periculum eam amittendi, quod accendit & acuit virtutem, quale gentibus Transrhenanis, & maxime inferioris Rheni accolis, quibus & Romani & Alemanni inſidiabantur, imminuit. Poſtremo, quod fœderis inſigne ſingularis decretum erat, non videbantur aliæ gentes ſuſcepturæ eſſe, niſi & ipſi ſuam cauſam conſociauerint. Vbi vero ab aliis nomen imponitur, plerumque omnibus eius populi ciuitatibus id datur; quot videlicet eodem ſpiritu & eadem virtute reperiuntur eſſe animatæ. Francicum nomen ex inſtituto & animo egregie Francos illuſtraſſe, iam Conſtantini Magni æuo NAZARIVS libere confeſſus eſt *Cap. XXXVIII. Iacet*, inquit, *in latere Galliarum, aut in ſinu ſuo fuſa barbaria. Per ſeipſa potens natio, & poſt Romanam magnitudinem, in terris ſecunda, amicitiam tuam, Conſtantine maxime, non minus trepide, quam amabiliter, petiuerunt.*

Digitized by Google

Franci. grauiſſimisque bellis foris, illud conflictaretur; quo præter alia mala in fatales Romanis fortiſſimæ Germanorum nationes coiuerunt ſocietates, & coniunctis deinceps viribus acriusque Romanam rem oppugnarunt. *& illuſtrati.* Primum *Alemannicum* fœdus exſtitit, quod vires cepiſſe ex validiſſima Sueuicarum nationum Marci ætate conſpiratione, & Caracallæ
An. CCLXVI. æuo primis bellis illuſtratum eſſe, antehac docuimus. Ad
An. CCXV. iſtius ſocietatis exemplum poſt annos L circiter *Francicum* eſt fœdus natum, conflatum, atque ſuſceptum; quod cernerent populi Transrhenani, non poſſe Romanos ſecurius propelli, niſi ſociata cauſa, dumque ſingulæ ciuitates bellent, omnes demum iri victum. Viderunt fortaſſis Alemannorum felicitatem, resque proſperas ex ſocietate acceptas; &, quod auderent Alemanni ipſas Germanicas propinquas ciuitates bellis vexare, veriti ſunt, vt aut Alemannorum ſuccumberent potentiæ, aut a Romana opprimerentur dominatione: quod vtrumque non quam ignominioſum graueque viris liberis fortibusque eſſe poterat, nec tamen niſi magnis animis facile caueri. Facta conſociatione primam Francorum, ſiue ciuitatum capto nomine impenſiſſimum libertatis ſtudium profeſſarum, vim atque virtutem Valerianus cum
An. CCLXV. Gallieno filio experti ſunt; ſenſeruntque, non amplius eſſe Romanis rem cum vna alteraque ciuitate, quæ vinci poſſit, dum ceteræ diſſociarent cauſam; nunc communes res geri, fœdusque peti, cum vel Rhenus tentatus fuerit (*x*). Cœptis inde

(*x*) Nihil licet moremur Iliacas aliasque Francorum origines; ſunt tamen, qui vetuſtiori æuo & antiquioribus ſcriptoribus non ignoratos fuiſſe *FRANCOS* arbitrantur. Adpellant modo CICERONEM, modo VIRGILIVM, modo HORATIVM, atque STRABONEM; omnes nequicquam, præterque omnem veri ſpeciem. CICERO ſcribit *ad Atticum Lib. XIV. Epiſt. X. Redeo ad te. Baſſos, Scæuas, Frangones, hos tu exiſtimas confidere, ſe illa*

inde bellis vacatio ab iis rariſſima exſtitit, cum ſemper Franci Romani limitem imperii conarentur perrumpere, eidemque *Germaniæ occidentalis pars aquilonaris.*

habituros ſtantibus nobis. Ergo hi Frangones ſunt Franci, quaſi Francones dicti? Equidem & RHENANVS ad gentes quaſdam reſpicere CICERONEM cenſuit; ſed *Birbaſios, Atuat, & Vangiones*, vere eum intelligere. Rectius abſonæ ſententiæ omnem incidit neruum CLVVERIVS *Germ. Ant. Lib. II. Cap. XXI.* & oſtendit, libertorum Cæſaris, qui metuant poſſeſſioni bonorum Pompeii, a Cæſare conceſſæ, donec vindices libertatis aliqui adhuc ſuperent, memorari a Cicerone nomina. Sic legit; *Redeo ad tuos Baſſos, Scæuas, Fangones.* Rem illuſtrat & firmat CLVVERIVS *ex eiusdem libri Epiſtola V.* vbi plura eiusmodi Cæſaris clientum occurrunt nomina. Sed credemusne, Francum VIRGILII in Aeneæ comitibus relatum Francicam indicare nationem? Minime vero. Vide POETAM, & cernis ficta a poeta ex arbitrio vocabula. En ille *Aen. Lib I.*

Iam validam Ilionei nauem, iam fortis Achatæ,
Et qua vectus Abas, & qua grandæuus Aletes,
Et qua trux Francus, magnusque Magantius heros,
Vicit hiems.

Qui denique ex HORATIO *Lib. IV. Oda XIV. Veloces Breuni*, & ex STRABONE *Lib. IV.* Βρέγκοι, *Brenci*, proferuntur; in Alpinis illi ſunt populis, rem ipſis his clare docentibus auctoribus: eisque adeo nihil cum noſtris Francis eſt commercii. Non alia proinde occaſio, nec alia ætas eſt, nati Francici fœderis, quam quæ copioſe a nobis definitur. Vid. de magna populorum Antonini æuo conſpiratione, CAPITOLINVS *Vita Antonini Philoſ. Cap. XXII.* de primo Caracallæ cum Alemannis bello XIPHILINVS *ex DIONIS Lib. LXXVII.* VICTOR *de Cæſ. Cap. XXI.* SPARTIANVS *in Antonino Caracallo. Cap. X.* Francicum inde fœdus iam ante Valerianum conſtitutum fuiſſe, minime dubitabo: ſed auctorum teſtimoniis non ante illuſtratum eſt. Non valde vereor adfirmare, Maximini crudelem in Germaniam incurſionem, quam deſcribunt HERODIANVS *Lib. VII.* IVL. CAPITOLINVS *in Maximin. Cap. XII.* fœdus inferioris Rheni accolis Germanis ſuaſiſſe. Sub Gallieno diſerte Francos memorat AVR. VICTOR *de Cæſ. Cap. XXXIII. Tum Alemannorum vis Italiam: Francorum gentes direpta Gallia Hiſpaniam poſſederunt, vaſtato & pene direpto Tarracone oppido; nactuque in tempore nauigiis pars in Africam vsque permeauit.* FL. VOPISCVS *in Aureliano Cap. VII. Idem apud Maguntiacum tribunus legionis ſextæ Gallicanæ*, (ſub Valeriano imperatore) *Francos inruentes, cum vagarentur per totam Galliam ſic adflixit, vt trecentos ex his captos, ſeptingentis interemtis, ſub corona vendiderit.* TREBELLIVS POLLIO *in Gallieno Cap. VII. Quum multis auxiliis Poſthumius iuuaretur Celticis ac Francicis, in bellum cum Victorino proceſſit, cum quo imperium participauerat.* (Gallienus.) IDEM *Cap. VIII.* in de-

Franci. que defendendo Romani intenti eſſent. Non vero per bella ſolum, contra Romanos adminiſtrata, fortitudo Francorum augeri & ſcui conſueuit; ſed maxime per crebra commilitia,* quæ ipſis Romanis fortiſſimi Francorum ſuccedente paulo ætate præſtitere. Quoties pax eſſet, cohortes cum ducibus integræ in militiæ Romanæ diſciplinam vltro profecti ſunt, & meruere ſtipendia, duces gloriam. Eſt factum, vt, cum acriores Francis hoſtes Romani non haberent, in omni eorum exercitu, & in præcipuis ipſius aulæ, curiæ, atque militiæ, muniis atque officiis, Franci viſerentur. Ita inſitam gen-

ſcriptione ſimulati triumphi a Gallieno acti; *Ibant præterea gentes ſimulatæ, vt Gothi, Sarmatæ, Franci, Perſæ.* Nomine autem generali *GERMANORVM* prolato, & nouo *FRANCORVM* ſuppreſſo, & alii auctores recentis fœderis eadem illuſtria facta laudarunt. OROSIVS *Lib. VII. Cap. XXII. Soluuntur vndique permiſſu Dei ad hoc circumpoſitæ relictæque gentes, laxatisque habenis in omnes Romanorum fines inuehuntur.* Mox, poſt Germanorum, Alamannorum, Gothorum, Quadorum, & Sarmatarum, memoratas in Italiam, Rhætiam, Pannoniam, incurſiones, addit: *Germani vlteriores abraſa potiuntur Hiſpania.* - - - - *Exſtant adhuc per diuerſas prouincias in magnarum vrbium ruinis paruæ & pauperes ædes, ſigna miſeriarum, & nominum indicia, ſeruantes: ex quibus nos quoque in Hiſpania Tarraconem noſtram ad conſolationem miſeriæ recentis oſtendimus.* Vt AVR. VICTOR eam in Hiſpaniam excurſionem expreſſis verbis Francis tribuit, ita ad eandem reſpicit NAZARIVS *Paneg. Conſtantino Cap. XVII. Franci ipſi, præter ceteros truces, quorum vis, quum ad bella efferueſceret, vltra ipſum oceanum æſtu furoris euecta, Hiſpaniarum etiam oras infeſtas habebat.* ZOSIMVS *Lib. I.* ZONARAS *in Gallieno*, EVSEBIVS *Hiſt. Eccl. Lib. I.* omnes eaſdem *Francorum* expeditiones, ſub nomine generali *Germanorum*, memorarunt; & maxime VICTORIS, OROSIIque, pene verbis, EVTROPIVS *Lib. IX. Cap. VI. Germani vsque ad Hiſpanias penetrauerunt, & ciuitatem nobilem Tarraconem expugnauerunt.* Præcipuam hanc Francorum in Gallias & Hiſpanias impreſſionem, CALVISIVS, Licinio Valeriano Cæſ. II. & L. Cæſonio Rufiniano Coſſ. Anno CCLXV. accidiſſe, tradit. Sed iam biennium ante Poſthumus auxiliis Francicis pugnauerat cum Gallieno: decennium prope ante Aurelianus auſpiciis Valeriani vicerat Francos. Imo iam Decio imperante Anno CCLI. in ALEXANDRINO *Chronico* Francicum nomen ſcriptum reperitur. Et hæc ex bonis auctoribus de Francici fœderis ætate habuimus dicere.

Digitized by Google

gentis virtutem & animi magnitudinem in ſua fata ipſi Romani excoluerunt & armarunt. Reduces enim Franci ex militia domum docuerunt ſuos & perſuaſerunt, poſſe vinci & opprimi Romanos, dum imminentis incurioſi calamitatis res ſuas Germanis credidiſſent (y). Sed poſtulat alius locus Fran-

Germaniæ occidentalis pars aquilonaris.

(y) Ordinem Francicorum bellorum olim dabit hiſtoria. Aurelianus, Probus, fortiter cum ipſis bellum adminiſtrarunt. VOPISCVS *in Aureliano Cap VII. XXXIII.* IDEM *in Probo Cap. XIII. XIV. XV.* Primus *Probus FRANCICVS* dictus, teſte EODEM *Cap. XI* Conſtantinorum cum Francis bella Panegyrici plures, & cum Iuliani expeditionibus, atque Valentiniani, Gratianique, pugnis, AMMIANVS MARCELLINVS, EVTROPIVS, OROSIVS, ceterique auctores, laudant, ipſique veteres numi indicant. Crebro autem commilitio Francorum Romanos vſos eſſe, paſſim conſtat. Valerianus ad Aurelianum epiſtola, quam habet FL. VOPISCVS *Vita Aurel. Cap. XI.* ſcribit: *habes legionem tertiam felicem, & equites cataphractos octingentos. Tecum erit Hartomundus, Haldegaſtes, Hildemundus, Carioviſcus.* Quæ ducum nomina omnes auctores de Francicis interpretantur ducibus. Sane *auxilia Francica* iam Poſthumius habuit. TREB. POLLIO *Gall. Cap. VII.* AMMIANVS *Lib. XV. Cap. V.* plurimos Francos in militia & curia Conſtantii oſtendit; *SILVANVM, MALARICHVM, MALLOBAVDEM, LANIOGAISVM*: addito, *Hac Malarichus - - - - adhibitis Francis, quorum ea tempeſtate in palatio multitudo florebat, crebrius iam loquebatur.* Siluani Franci, Romani belli ducis, meminit etiam A. VICTOR *de Cæſ. Cap. XLII.* Ipſe *MAGNENTIVS*, qui ea ætate ſumſit purpuram, videtur Francus fuiſſe, ipſa IVLIANI *oratione* teſtante. Mox *GAISO* Francus cum Magnentio conſulatum Romanum omnino geſſit. In Gratiani aula & militia Franci tenuere rerum ſummam: ipſeque Francorum habitum Gratianus, delectatus eorum virtute, ſumſit; ſcribente ZOSIMO *Lib. IV. MEROBAVDES* Francus cum Gratiano Coſſ. Anno CCCLXXVII. in faſtis memorantur. *BAVDO & ARBOGASTES*, Franci vterque, a Gratiano ad Theodoſium auxilio ſunt ſubmiſſi. Præclare de iis ZOSIMVS *Lib. IV.* narrat: ὁ δὲ βασιλεὺς Γρατιανὸς, οὐ μετρίως ἐπὶ τοῖς ἀγγελθεῖσι συνταραχθεὶς, στρατιὰν ἀρκοῦσαν ἐξέπεμψε, Βαύδωνι τῷ στρατηγῷ ταύτην παραδοὺς, ᾧ καὶ Ἀρβογάστην συνέπεμψεν. ἄμφω δὲ ἦσαν Φράγκοι τὸ γένος, εὐνοί τε σφόδρα Ῥωμαίοις, καὶ χρημάτων ὡς μάλιστα ἀδωρότατοι, καὶ περὶ τὰ πολέμια φρονήσει καὶ ἀλκῇ διαφέροντες. *At imperator Gratianus, harum nuncio non parum perturbatus, ſatis magnas copias ablegat, Baudoni duci traditas: cum quo & Arbogaſtem miſit. Erant autem ambo natione Franci, amiciſſimis in Romanos animis, ab auaritia donisque captandis pror-*

Franci. Francicæ hiſtoriæ pleniorem pertractationem; ad quam geſtarum rerum cupidiorem lectorem remittimus.

IV. Ciuitates, gentesque, quibus placuit vno ſociari Francorum nomine, iam omnes nominatæ ſunt, vt tamen ſit opus ſingularum hoc loco rurſum meminiſſe, præcipuasque dicere cauſas, cur in Francorum numero habeantur. CATTOS in Francis Claudianus refert, qui montes Francorum affert, qui niſi in Cattis, Cheruſcisque, & eorum clientibus, non fuerunt. Diſerte eosdem Gregorius cum Ampſiuariis adpellat, cum omnes Franciæ receſſus hieme ab Arbogaſte tradit penetratos eſſe. CHERVSCOS, CHAVCOS, CHAMAVOS, AMPSIVARIOS, Tabula Itineraria vetuſta, in ſuis quosque ſedibus, locat, cum additamento, QVI ET FRANCI. Eorundem ſocietatem cum Francis initam Ammianus, Eumenius, Claudianus, plurimique alii ſcriptores, laudant. BRVCTEROS nemo a Francis ſegregauerit, qui nouerit, quam hi conſtanter cum Francis, licet in Gallico ſolo conſtitutis, fecerint. Bricteros etiam expreſſe cum Chamauis ad Franciam Gregorium retuliſſe inne- *Ciuitates in Francis relatæ.*

ſui immunes, in bellicis rebus prudentia pariter ac robore præſtantes. Arbogaſtis etiam meminit SVLPITIVS ALEXANDER apud GREGORIVM TVRON. *Lib. II Cap. IX.* Tranſimus ſilentio tempora Honorii, & vlteriora; quibus perſæpe rerum adhuc bello paceque ſummam Franci moderati ſunt. NOTITIA *Imperii Orientis, ſub diſpoſitione Viri Spect. Ducis Thebaidos,* habet, in minore laterculo, *Alam primam Francorum Apollonos, & Cohortem ſeptimam Francorum Dioſpolis: & ſub duce Phœnices, Alam primam Francorum Cumæ.* Vid. *Comm.* PANCIROLLI *Cap. CXLV. CXLVII.* qui vero communem opinionem, quaſi a Troianis Franci orti forent, ſequitur. Frequentior in NOTITIIS *Vtriusque imperii Saliorum* mentio: quam mox proferemus. Magnæ autem nimiam hanc Romanorum cum Francis ceterisque Germanis familiaritatem calamitatis cauſam extitiſſe, iam olim prudenter oſtendit SYNESIVS *oratione de Regno ad Arcadium*; indeque demum imperii excidium ominatus eſt: quam & diuinationem exitus comprobauit.

Germania occidentalis pars aquilonaris.

inuenimus. ANGRIVARIOS in Francico fœdere AMPSIVARIORVM nomine deliteſcere, alibi poſtulauimus; vt adeo mirum non ſit, cur prius Angriuariorum nomen in Francis non numeretur. ATTVARIOS, ſeu *Chattuarios*, præcipuum inter Francos populum exſtitiſſe ſcimus. Quis prohibeat, quod egimus, quo minus DVLGIBINOS & CHASSVARIOS antiquiores in Attuariis Francicis quæramus? TVBANTES, obſcurum alioquin gentis nomen, cum iunioribus *Saliis* Imperii notitia coniunxit; vnde & illos in Francis fuiſſe, & fortaſſis in maioris ciuitatis clientela delituiſſe, licet arbitrari. VSIPIOS TENCTEROSque nomine SIGAMBRORVM vetuſtiſſimo ætate Francica notatos eſſe, communis vult eruditorum ſententia. Quod ſi eſt, cum Sigambrorum gloria inſignis inter Francos fuerit, nec dubium erit, Vſipios Tencterosque in Francicam conceſſiſſe ſocietatem. Solos FRISIOS, qui diſerte in Francis retulerit, nullus eſt; & qui loco Cheruſcorum in Tabula vult *Phreſios* legere, parum coniecturam ſuam probat. Cum tamen crebro a Francis Batauia ſit occupata, & littorales etiam Franci fuerint; non video, quomodo rite Friſii a ſocietate Francorum excludi poſſint, cum maxime non videantur fuiſſe paſſuri, vt Salii Batauiam obſiderent, niſi & ipſi fuiſſent eadem coniuncti cum Francis conſociatione (z).

V. Sunt

(z) CLAVDIANVS *Lib. I. de laudibus Stiliconis* varias gentes canit, omnes in Francicam ſocietatem referendas.

Vt Salius iam rura colat, flexosque Sicambri
In falcem curuent gladios; geminasque viator,
Cum videat ripas, quæ ſit Romana, requirat.
Vt iam trans fluuium, non indignante Cayco,
Paſcat Belga pecus; mediumque ingreſſa per Albim
Gallica Francorum montes armenta pererrent.

Franci. V. Sunt igitur hæ omnes nationes, quæ, cum propriis nominibus partem maximam ante claruiſſent, indicta ætate in

SVLPITIVS ALEXANDER *apud* GREGORIVM TVRONENSEM *Lib. II. Cap. IX. Eodem*, inquit, *anno Arbogaſtes Sunnonem & Marcomerem, ſubregulos Francorum, gentilibus odiis inſectans, Agrippinam, rigente maxime bie‑he petiit: ratus tu'o omnes Franciæ receſſus penetrandos Vrendosque, cum decuſſis foliis nudæ atque arentes ſiluæ inſidiantes occulere non poſſ:nt. Collecto ergo exercitu tranſgreſſus Rhenum, Bricteros, ripæ proximos, pagum etiam, quem Chamaui incolunt, depopulatus eſt; nullo Vsquam occurſante, niſi quod pauci ex Ampſiuariis, & Cattis, Marcomere duce, in Vlterioribus collium iugis apparuere.* TABVLA *Itineraria Vetus* hæc nomina, quamuis miſere luxata atque deprauata, ſuper Rheni ripam proxime oceani littus, ſcripta habet. CHAVCI AMPSIVARII CHERVSCI CHAMAVI. QVI ET FRANCI. ſequiturque in eadem ripa maioribus litteris ipſius regionis nomen,

FRANCIA.

poſt quod poſiti ſunt BVRCTVRI; qui & ipſi, iam ſeſte SVLPITIO, in Francis monſtcati. Ad *CHAVCOS CHERVSCOS*que videtur reſpicere EVMENIVS *Conſtantino Cap. VI. intimas Franciæ nationes, a propriis ex origine ſua ſedibus, atque ab Vltimis barbariæ littoribus auulſas*, memorans. Huc & illud FL. VOPISCI *in Probo Cap. XII.* facit: *Teſtes Franci, inuiis ſtrati paludibus.* EVMENIVS *Conſtantino Paneg. Cap. XII. XIII. Bructeros* vocat, quos modo *Francos* vocauerat. NAZARIVS *Paneg. Conſtantino Cap. XVIII.* quos ſemper *Francos* vocauit, interrogans diuidit; *Quid memorem Bructeros? quid Chamauos? quid Cheruſcos - - - - Tubantes? bellicum ſtrepunt nomina, & immanitas barbariæ in ipſis Vocabulis adbibet horrorem.* AMMIANVS *Lib. XX. Cap. X. Iulianus - - - Rheno exinde transmiſſo, regionem ſubito peruaſit Francorum, quos Anſiuarios (Anſuarios, Attuarios*que, alii & alii codices agnoſcunt) *Vocant, inquietorum hominum, licentius etiam, tum incurſantium extima Galliarum.* SIGAMBRORVM nomen frequens eſſe in Francis, audiuimus. CLAVDIANVS IV. Conſul. Honorii canit: v. 4‡5.

Ante ducem noſtrum flauam ſparſere Sicambri
Cæſariem, pauidoque orantes murmure Franci
Procubuere ſolo.

SIDONIVS *in Narbone, ſiue ad Conſentium Narbonenſem; Verſ. 244.*

Tu Tuncrum & Vachalim, Viſurg:m, Albim,
Francorum & penitiſſimas paludes,
Intrares, Venerantibus Sicambris.

ET IDEM *Carm. X!II. Verſ. 31.*

Detonſus Vachalim bibat Sicamber.

Aut Vſipii Tencterique, Sigambrorum nomine, quod in horum ſedibus conſediſſent, notari conſueuere; quod

Digitized by Google

Viciſſitudines fœderis Francici.

Germaniæ occidentalis pars aquilonaris.

in nomen & fœdus Francorum abierunt. Conſenſionem animorum maximam in capiendo nomine exſtitiſſe, nemo dubitat, qui hiſtoriam nouit; vnde qui populos vi & armis a Francis ad ſuſcipiendum nomen coactos eſſe comminiſcuntur, mea quidem opinione valde falluntur. Multas autem clariores ciuitates non continuo ſua poſuiſſe nomina, Francico adnomine adſumto, ſuperiora docuerunt. Quod enim in Francia, licet vna, diuerſæ imperandi formulæ placerent gentibus, inde potiorum perdurans memoria, & ſeparata plurimum mentio. Porro horum populorum quosdam cito, alios

prima ſaltem ætate accidiſſe, conſtat: aut vetus error, Francos omnes, Sicambrorum nomine ante cognitos, in Pannonia egiſſe, indeque aduentaſſe in Germaniam, promiſcuum Sicambrorum & Francorum nominis vſum dedit; quod poſteriore æuo omnino videtur, vbi pro Francis frequenter Sicambrorum vocabulum memoratur. *SALIOS* Francos Batauiam occupasſe, ZOSIMVS *Lib. III.* & apud Toxiandriam locum in Romano ſolo conſediſſe, AMMIANVS *Lib. XVII. Cap. VIII.* teſtatur. EVMENIVS etiam *Paneg. Conſtantino Cap. V.* paternas virtutes prædicans, *terram Batauam*, inquit, *ſub ipſo quondam alumno ſuo* (Carauſio Batauo) *a diuerſis Francorum gentibus occupatam, omni hoſte purgauit*; (Conſtantius) *nec contentus viciſſe, ipſas in Romanas transtulit nationes, vt non ſolum arma, ſed etiam feritatem ponere cogerentur.* At, qui fere hi *Franci*, niſi *Friſii?* Et iam clare mihi videtur Idem EVMENIVS *Paneg. ipſi Conſtantio. Cap. IX.* ſuam explicaſſe mentem, & Friſios in illis Francis oſtendiſſe; qui, vbi Francos in Galliam translatos Conſtantio victori gratulatus eſſet, *Arat ergo*, inquit, *nunc mihi Chamauus, & Friſius, & ille vagus, ille prædator, exercitio ſqualidus operatur, & frequentat nundinas meas pecore venali, & cultor barbarus laxat annonam.* Caſu & fortuitu hoc EVMENII præclaro teſtimonio de Friſiis in Francis tum relatis inuento, non vltra iam opus eſt, in TABVLA *Itineraria* cogere litteras, vt CHERVSCI fiant PHRESII. Sunt enim Friſii, Chamauique, illi Franci, quos Carauſius in Batauiam inuitauit; quos Conſtantius vicit; quorumque victorum eximiam partem in Galliam transtulit: EVMENII *ad Conſtantinum filium oratione* priorem ad Conſtantium patrem ſermonem egregie explicante & illuſtrante. Et fallere nunc omnes, meque ipſum cum reliquis, audacter profiteor, quotquot Friſios a nemine veterum in Francis nominari conſtituimus. Inuentus enim iam eſt EVMENIVS, qui diſerte dixit, quod huc vſque perperam deſideratum eſt.

Digitized by Google

Franci. alios tardius, reliquos ætate ſera, deſerto Francico fœdere, alterius Saxonicæ ſocietatis factos eſſe acceſſiones, aliquoties diximus: & certum eſt, cum Francicum fœdus non coëgerit armis, ſed inuitauerit æquitate ſocios, Saxonicum fœdus, poſtquam inualuit, mox bellis bellorumque metu tentaſſe incrementa, & dilataſſe ditionem. Cum Francis, qui Galliam occuparunt, validiſſimas ex ſingulis ciuitatibus colonias Rhenum transgreſſas eſſe, nemo temere dubitauerit. At erraret vero, qui adeo exhauſtas populis Transrhenanas prouincias cenſeret, vti vacuis ſedibus diuerſas ſubmittere colonias Saxones oportuerit. Magis ſtatuendum, priorum ciuitatum fuiſſe reliquos, quos, in Galliam translata Francia, Saxonia circumcirca vicina ſenſim rapuerit, pedetentimque aut armis, aut commodis, oſtentatis ad obſequium traxerit *(a)*.

VI. De

(*a*) Francorum mores paſſim gentibus gratos fuiſſe, & inde aucti fœderis rationes eſſe petendas, ſatis cognitum eſt. Gratianus imperator eorum animo & moribus, ipſoque cultu, delectatus eſt, teſte ZOSIMO *Lib. IV.* Multi nobiles illuſtresque viri noluerunt eſſe Romani, &, Romanæ iniquitatis crudelitate compulſi, ad barbaros, id eſt, Francos, ſe recepere; quibus etiam lege ſancita iam maior fama parata erat; rem memorante SALVIANO *Lib. VI. de Gubernatione Dei.* GREGORIVS TVRONENSIS *Lib. II. Hiſtor. Cap. XXV.* ſcribit, tempore Sidonii Auernorum Epiſcopi, *terrorem Francorum in illis reſonuiſſe partibus, & omnes eos, ut regnarent amore deſiderabili cupiuiſſe*: & deinceps *Cap. XXXVI. multos tum ex Galliis Francos dominos ſummo deſiderio cupiuiſſe.* Quæ quidem præcipue extrema incrementa Franciæ reſpiciunt, at æquum tamen de primis etiam Francici fœderis acceſſionibus iudicium ſuppeditant. At Saxones paſſim armis ad ſocietatem gentes coëgere. Bellum eorum de poſſeſſione Batauiæ cum Francis ex ZOSIMO *Lib. III.* ſupra andiuimus. Et docet hiſtoria, Francia in Galliam translata non ceſſaſſe Saxones a bellis, donec omnes inter Albim atque Rhenum agros ipſorum ditio impleret.

Saliorum nomen, an ſingulare vnius Francorum generis inſigne?

Germania occidentalis pars aquilonaris.

VI. De reliquo exſtitit inter Transrhenanos Francos florentiſſium SALIORVM nomen; quod, cum natum ſit poſt Francium, nec alius antiquioris ciuitatis ante inſigne fuerit, ſuſpicandi, noua quædam atque non minus generalia poſt primum nomen a Francis aſſumta eſſe vocabula, eruditis occaſionem dedit. Et de Saliorum nomine parum dubitarim, eo plures ciuitates Francicas, maxime ſitas contra ſeptentriones, ad mare, & ad amnium oſtia, fuiſſe complexas. Namque quoties Salii nominantur, in aquilonaribus Franciæ partibus oſtenduntur, & ita deſcribuntur, vt de Friſiis, deque Chaucis, & finitimis gentibus, rem poſſis commode interpretari. Nouam in hæc terrarum ſpatia, quæ vix ſuos capiebant habitatores, inducere nationem, foret temerarium aut omnino abſurdum; & proni admodum Germaniæ populi ad accipienda & ponenda nomina ſemper fuerunt. Siue itaque a *Sala*, ſeu *palatio*, ſiue ab *Iſala* amne, ſiue a *ſaliendo*, captum fuerit Saliorum nomen, haud dubie Francos inſigniuit littorales, qui potuiſſent ex ſitu dici; adeoque generis alterius Francorum nouum recensque excogitatum cognomentum fuit. Imputaueris in id cognomentum *Chaucos*, *Friſios*, *Chamauos*, *Angriuarios*, ſeu Ampſiuariorum vnam partem, & ſi quos alios. Chaucos quidem primos a Saliis defeciſſe ad Saxones, pluries oſtendimus. Meam addo coniecturam, aquilonares Francos eſſe maxime Salios, hoc eſt, ex vi poteſtateque vetuſti Germanici vocabuli, *veteres & antiquos Francos* cognominatos; quod in iis primum cœperit nomen Francicum, & quod ipſi laudabile iſtud fœdus ceteris demum perſuaſiſſe videantur. Quid obſtat, quo minus *liberos Friſios*, qui ſuo iam nomine libertatis videntur teſtati defenſionem, cum vicinis ciuitatibus primum ſumſiſſe putemus Francium nomen, idemque, cum

Coniectura de Saliorum nomine.

auge-

Franci. augeretur & creſceret fœdus, addito Saliorum cognomento auxiſſe (*b*)

VII. Quantumuis vero probata Saliorum nominis vera ſignificatione, hæret tamen aqua, cum de aliis, ſi quæ fuerint, nouis communibusque pluribus Francicis ciuitatibus inquiſiuerimus vocabulis. Conſuetudo, ad quam Ammianus prouocat, Francorum partem Salios adpellandi, fidem cre- An alia fuerſint noua vnius alteriusque Francici generis cognomenta?

Yy Zz 2

(*b*) In *SALIOS* Iulianus expeditionem fecit. AMMIANVS *Lib. XVII. Cap. VIII. Petit primos omnium Francos, eos videlicet, quos conſuetudo Salios adpellauit, auſos olim in Romano ſolo apud Toxiandriam locum habitaculi ſibi figere prælicenter.* Eandem expeditionem Ipſe IVLIANVS *in oratione ad Athenienſes*, & LIBANIVS *in funebri oratione*, deſcripſit; Saliorumque adeo nomen illuſtrauit. Mox permiſſum Saliis Batauiam incolere, ex qua vero inſula eos Saxones expulerunt, vt tamen a Iuliano armis contra hoſtes defenderentur, & vetus eis poſſeſſio reſtitueretur: quod copioſe enarrat ZOSIMVS *Lib. III.* Idem addit, Iulianum Cæſarem multos Salios eo tempore in militiam adſciuiſſe, & adſcripſiſſe legionibus; quorum ordines ipſius adhuc æuo ſuperſtites fuerint. Sane NOTITIA *Imperii Orientis ſub diſpoſitione Magiſtri militum Præſentalis in XVIII. Auxiliis Palatinis* habet *Salios*; & NOTITIA *Imperii Occidentis in LXV. Auxiliis Palatinis Magiſtri peditum Præſentalis per occidentem* habet loco XIX. *Salios*, & LIII. *Salios Gallicanos iuniores.* Vid. PANCIROLLVS *Comm. P I. Cap. XL. & P. II. Cap. XXI.* qui vero inſigniter errat, *Salios* arbitratus a *Sala*, Franconiæ flumine, nomen accepiſſe. Eſſe Salios littorales Francos, ex dictis liquet; & commodis conie&uris idoneam auctoritatem adiuuamus. Vnde nomen ſit ortum, dubium eſt. A *ſaliendo* illud deriuant, qui SIDONIVM APOLLINAREM reſpiciunt, cui cognitus tum fuit,

Sauromates clypeo, Salius pede, falce Gelonus.

Videtur & hoc fauere, quod AMMIANVS perhibet, *eos conſuetudinem Salios adpellare*; quaſi a vicinis ob ſaliendi virtutem eximiam illo fuiſſent nomine compellati. Malim tamen Germanicæ cujusdam vocis hic agnoſcere poteſtatem: & vt aliis reliqua probentur, ita ipſe idonea mihi videor argumenta in hiſtoria reperiſſe, quibus meam tuear ſententiam. *Salica lex* a Saliis haud dubie cognominata eſt, præcipuæ Saliorum nobilitatis argumento. *Salica terra* veterem auitamque poſſeſſionem, omnibus prope auctoribus conſentientibus, in lege notat. *Salica* ſi quis *ſtirpe* ipſo adhuc ſeriore æuo diceretur ortus, in nobiliſſimis ille gentis ſemper haberi conſueuit. Sed infra medii æui auctoritatem vide.

creditur facere, vt & alia ſuperſint vnius alteriuſue Francorum generis cognomina. Si, inquies, littorales Franci ſunt Salii nominati, nonne & mediterranei diuerſa inſigniti ſunt adpellatione? Enimuero, vt, licet rei cernam probabilitatem, quidpiam ipſe definiam, non audebo; ſed modo aliorum memorabo ſententiam. Exiſtimant vulgo, Francorum inſtar littoralium, quos conſuetudo Salios vocauerit, mediterraneos nuncupatione diuerſa eſſe ATTVARIOS, ſeu *Chattuarios*, compellatos. Ipſe in ſuperioribus Chaſuarios eosdem eſſe dixi, qui fuerint deinceps Attuarii vocati; nam & Velleius hoc iam nomen habet. Monui, æuo ſeriori cum Dulgibinis Chaſuarios videri Attuariorum nomine comprehenſos eſſe. Non muto ſententiam; ſed eam ad aliorum guſtum adcommodare eſt facile. Dabo, ſuccedente ætate Attuariorum nomen, quod fuerat ſingularis inſigne ciuitatis, ampliori ſenſu quandoque omnes mediterraneos Francos eſſe complexum. Sic Saxonicum, Longobardicum, Gothicum, nomina, fuere gentium ſingularium adpellationes, & demum maximis aucta ſunt populorum acceſſionibus. Fuerit ita Attuariorum nomen crebro ampliatum, vt demum plures ciuitates comprehenderit; nihil id ſtatuentes moror. Tollentur imo facilius difficultates, quas manere Attuariorum hiſtoriam alibi docui. Compertum erit, cur Attuarii in diuerſis locis ab auctoribus ponantur; cur tam illuſtre eorum in ſerum æuum, tum in Germania, cum in Gallia, durarit nomen: quæ ſi ſolos Chaſuarios ſemper in Attuariis quærimus, difficilius expediuntur. Sint proinde mediterranei Franci ſæpe & ſæpius Attuarii nuncupati, vt iuſta Francorum in *Salios* & *Attuarios* fiat diuiſio; recte tum in hoc altero genere *Catti*, & *Cheruſci*, & *Vſipii*, *Tencteri*que, ſiue noui Sigambri, & *Ampſiuariorum* pars altera, & cum *Marſis Tubantes*, & *Bructeri*, & denique *Chaſuarii* veteres, cum *Dulgibinis*, cenſebun-

Germania occidentalis pars aquilonaris.

Attuariorum nomen mediterraneis Francis impoſitum.

Francia. ſebuntur. Si quæ alia Francorum genera & nomina communia quis repererit, non inueni, nec reperta iudico; niſi quis commutata ſubinde ciuitatum vocabula hic memorauerit. Inuentis autem binis aliis vocabulis, quibus plures Franciçæ gentes ſimul notarentur, non deſiiſſe gentes propriis creberrime nominibus citari, mirum debet videri nulli. Ipſum namque nouimus, ſummum Francorum nomen non, niſi admodum ſero, effeciſſe, vt ceteræ eo ſociatæ nationes obliuione inobſcurarentur (c).

VIII. A Francis, & *Saliis*, et, ſi placet, *Attuariis*, ſiue a ciuitatibus Francico nomine, quantum terrarum Mœnum Loganamque inter & Oceanum, Rhenumque & Albim atque Salam, patuit, coniunctis; vaſtæ regioni, modo generatim definitæ, clariſſimum nomen *Francia regio.*

FRANCIAE

natum eſt atque impoſitum. Nomen hoc Conſtantini iam

Yy Zz 3 dum

(c) De *ATTVARIIS* inſignis locus eſt AMMIANI *Lib. XX. Cap. X.* ſi ſane VALESIANAM *editionem* ſequimur; nam ceteræ aut *Anſuarios*, aut *Amſuarios*, loco *Attuariorum*, habent. *Rheno exinde transmiſſo*, de Iuliano loquitur Ammianus, *regionem ſubito peruaſit Francorum, quos Attuarios vocant, inquietorum hominum, licentius etiamtum percurſantium extima Galliarum. Quos adortus ſubito, nihil metuentes hoſtile, nimiumque ſecuros, quod, ſcruposa viarum difficultate arcente, nullum ad ſuos pagos introiſſe meminerant principem, ſuperauit negotio leui: captisque plurimis & occiſis; orantibus aliis, qui ſuperfuere, pacem ex arbitrio dedit, hoc prodeſſe poſſeſſoribus finitimis arbitratus.* Quod iſte autem dubiæ interpretationis locus eſt, non licet plane eo niti. Certius egregii Attuariorum nominis incrementi argumentum eſt, quod tam variis in locis in Belgica ceteraque Gallia Attuariorum nomen eo translatum floruit; quod etiam ſera adhuc ætate in Germania *pagus Attuariorum* inſignis exſtitit. Quod cum plurimis teſtimoniis HADR VALESIVS *Notitia Galliarum, voce Attuarii & Attuaria in Gallia*, declarauit, is videri vtique hoc loco meretur. Niſi plurimas ſingulares Franciças ciuitates illud Attuariorum nomen eſſet complexum, neſcirem ſaltem, quæ tam celebratæ eius amplitudinis alia poſſet reddi idonea ratio.

Digitized by Google

dum ætate eſt auditum, & illuſtribus beatum initiis illuſtriora indies incrementa cepit. Ad ipſius regionis veros limites, finiumque varias ſucceſſiones, ſcire attinet; non omni tempore vnam viſi Franciam, ſed diſtinctis ætatibus eam prorſus adparere diuerſam: ex quo nimirum aut ciuitates quædam partes mutarunt, aut migrationibus regionum nomina prorſus turbata ſunt. *Prima* ſtetit *Francia* trans inferiorem Rhenum, qua hic fluuius a Loganæ amnis confluentibus vno eodemque alueo contra ſeptentriones procurrit: qui deinceps diuiſus aquarum diuortiis medium alueum primæ prætexuit Franciæ, eamque a Gallia & præſertim Batauia ſeparauit. Aquilonare partimque occidentale reliquum latus oceanus finiit; vnde littorales Franci primo tempore fuere, iidemque nauigationum peritia admodum inſignes. Ad ortum Albis primos diſcluſit Francos, & qui medium eius alueum ſuis auget aquis, Sala fluuius. Ad meridiem Logana Alemanniam a Francia diuiſit, & ſuperior Mœnus, quem Cattos, antequam immigrarent Burgundiones, contigiſſe oſtendimus. Et ceteri fines perquam diu manſerunt Franciam: ſolus oceanus citius Francico nomini negatus eſt, & Saxonibus ceſſit. Iam imperante Diocletiano Saxones, qui trans Albim primum egerant, fluuium transgreſſi ſunt, & littoralem inſidere cœperunt Franciam. Aetate paulum ſuccedente Chauci diſerte in Saxonibus referuntur, nec fides abeſt, eodem prope tempore Friſios Saxoniæ dediſſe nomen. Tum Saxonia ad ſeptentrionem Franciæ obtenta, hæc ab oceano excluſa, & ad interiora reducta eſt; niſi quod Salii ob communia ſtudia frequenter adhuc cum Saxonibus agerent, & cum ipſis exercerent piraticam (*d*).

[Margin: *Germania occidentalis pars aquilonaris.*]

[Margin: Francia prima.]

[Margin: Francia altera.]

[Margin: An. CCLXXXVI. An. CCCLVIII.]

IX. Quin-

(*d*) *FRANCIAE* regionis nomen ſatis crebro in auctoribus occurrit. EVMENIVS *Paneg. Conſtantino Cap. VI.* *intimas Franciæ nationes*, *Cap. X. regea*

Francia.

IX. Quintum ſeculum magis turbauit Franciæ fines, eandemque demum quaſi exciuit ex priſcis ſedibus, & immenſa

Franciæ noua viciſſitudo.

ipſos Franciæ, memorauit. AVSONIVS *Moſella Verſ. 434.* canit;

Accedent Vires, quas Francia, quasque Chamaues,
Germanique tremant.

IVLIANVS *in oratione ad Athenienſes*, vbi Φραγγία, regio dicitur. AMMIANVS *Lib XXX. Cap. III.* Macrianus, Rex Alemannorum, *periit in Francia poſtea.* HIERONYMVS *in Vita Hilarionis; apud Hiſtoricos Germania, nunc Vero Francia, Vocatur.* TABVLA *Peutingeriana* habet regionis nomen magnis litteris in ripa Rheni ſcriptum: FRANCIA. SVLPITIVS ALEXANDER *apud* GREGORIVM TVRON. *Lib. II. Cap. IX.* *omnes Franciæ receſſus* adpellat. In numis, cum Alemanniæ nomen non admodum raro occurrat, Franciæ tamen vocabulum vix repereris, ſi exceperis rariſſimum Numum Aureum, qui ſeruatur in Cimeliarchio Regis Gall. & Colbertino, quem & illuſtrat Illuſtriſſ. quondam ad Anglos Sereniſſimi atque Potentiſſimi Pruſſiæ Regis legatus EZECHIEL SPANHEMIVS *in Differt. VIII. de Vſu & præſtantia numiſm. Vet.* & in *Theſauro Numiſm.* Londini edito. Viſitur in altera eius parte Conſtantinus, & in altera inſigne ſtatutum trophæum; addito FRANCIAE nomine. *PRIMAE FRANCIAE* fines ſatis auctoritate veterum hactenus probati ſunt. Quos enim populi, qui in Francicum fœdus conſpirarunt, contra exteriores nationes habuerunt fines, eosdem recte adſignamus Franciæ. De *Albi* dubitat HADR. VALESIVS, nec ad eum vsque porrectam fuiſſe Franciam opinatur. Verum id euincit CLAVDIANI teſtimonium *Lib. I. de laudibus Stiliconis: Verſ. 224.*

Vt iam trans fluuium, non indigrante Cayco,
Paſcat Belga pecus, mediumque ingreſſa per Albim
Gallica Francorum montes armenta pererrent.

Male & hic VALESIVS contra omnium exemplarium fidem ſupponit vocem *alueum*; cui nec cum ratione metri, nec cum poetæ ſenſu, vsquam conuenit. Magis etiam diſerte SIDONIVS APOLLINARIS *Carm. XXIII. Verſ. 244.* canit:

Tu Tuncrum & Vachalim, Viſurgin, Albim,
Francorum & penitiſſimas paludes,
Intrares Venerantibus Sicambris.

INCERTVS *Paneg. Conſtantino Cap. XXII.* de Francis loquutus ait; *eodem impetu, quo redieras in Gallias tuas, perrexiſti ad inferiorem Germaniæ limitem; magna ſcilicet intercapedine temporis, ac breui locorum diſtantia, poſt annuam expeditionem ſtatim bella auſpicatus, a Tiberi ad Rhenum, imo (Vt omen & ſimilitudo nominis, ſic & tua, imperator, magnitudo animi pollicetur) a Tuſco Albula ad Germanicum Albim prolaturus imperium.* Sileo a pluribus, *intimas Franciæ nationes, ab Vltimis barbariæ littoribus auulſas,* quas EVMENIVS *Paneg. Conſtantino*

Digitized by Google

menſa gloria locupleratam tranſtulit cis Rhenum in Galliam. Plurimas ea ætas vidit Franciæ viciſſitudines; quarum tamen quasdam, quod rara ſupereſt rerum actarum memoria, diuinare magis, quam probare, ſi certe iuſtum tempus quæritur, poſſumus. Cum primum Alemannia in Rhætiam & Heluetium agrum cœpiſſet effundi, Germanicamque veterem tellurem, vi maxima alio inuerſa, prope deſerere; miſſas colonias a Francis ad Mœnum, atque ad ipſum Nicrum, adeoque ad hos amnes Franciam protentam, auctores ſuſpicantur. Certius cum primum Merouæus, alterque Clodouæus, Alemannos viciſſet, *noua* hæc *Francia* videtur ſtabilita eſſe; eo

Germaniæ occidentalis pars aquilonaris.

Cap. VI. memorat, de Cheruſcis accipi; cum etiam fluuiorum maiorum ripas crebro EVMENIVS, aliique auctores, littora adpellitent. ANONYMVS RAVENNAS rem non minus manifeſto probat, cum *Geogr. Lib. I. n XI.* ſcribit; *in patria Albis per multos annos Francorum lineam commoratam eſſe.* Citius ab *oceani* parte, & demum ab omni oceano, Francicum eſſe excluſum nomen, oſtendimus. Primum Franci, haud dubie Salii, cum Saxonibus communem piraticam exercuere: æuo Diocletiani, teſte EVTROPIO *Lib. IX. Cap. XIV.* Aeuo Iuliani iam Chauci pars fuere Saxonum, ſcribente ZOSIMO *Lib. III.* Aetate Valentiniani, *Franci & Saxones iisdem confines*, adpellantur ab AMMIANO *Lib. XXVII. Cap. VIII.* HIERONYMVS in Vita Hilarionis iam Franciam inter Saxoniam & Alemanniam mediam agnoſcit. *Inter Saxonas*, inquit, *& Alemannos gens exſtat, non tam lata, quam valida: apud Hiſtoricos Germania, nunc Francia vocatur.* Tum etiam Saxones in iisdem paludibus & littoribus auctores oſtendunt, in quibus antea Franci egerant. OROSIVS *Lib. VII. Cap. XXII. Saxones*, vocat, *gentem in oceani littoribus & paludibus inuiis ſitam, virtute atque agilitate terribilem, periculoſam Romanis finibus.* Iisdem verbis ISIDORVS *Originum Lib. IX. Cap. II.* Saxones compellat. EGESIPPVS ex ſui æui notitia Ioſephum ad gentem ſuam ita concionantem introducit: *Tremit hos Saxonia, inacceſſa paludibus, & inuiis ſepta regionibus.* Et CLAVDIANVS *de IV. Conſul. Honorii* canit *verſ. 450.*

latisque paludibus exit
Cimbrus, & ingentes Albim liquere
Cheruſci.

Vbi *Saxones* notare *Cimbrum*, nemo eruditorum dubitat. Nouos autem ad Francicum oceanum Saxones ipſas fuiſſe Francicas gentes; adeoque ſæpe promiſcue primo tempore modo Francos, modo Saxones, adpellari: non id rurſus poſt ſæpedicta monendum videtur.

Francia. eo autem vſque Alemannia, niſi quod longe lateque fines cis Rhenum, cis Danubium, dilataſſet, priſcis perſtitiſſe finibus. Deinde, cum Clodione, Merouæo, Childerico, regibus, Franci Belgicam & Lugdunenſem pleramque occupaſſent, cœpit Franciæ nomen cis Rhenum cum populo inferri, atque ſenſim per inſeſſas Galliæ regiones explicari. **Francia Gallica.** Clodouæo regnante pleraſque Gallias in nomen Franciæ tranſiuiſſe putarim; vt adeo, quæ ante fuerat Transrhenana *Francia*, nunc *Gallica* atque *Ciſrhenana* mutata fieret terra. Eodem autem æuo Transrhenanæ regiones, quæ Francicæ fuerunt, Saxonicæ factæ ſunt; aliis ciuitatibus citius, aliis tardius, in Saxonicum fœdus conſentientibus. Bructeri, vt alios taceam, diutiſſime Francis fauerunt, & vix ætate ſeriſſima a Saxonibus ſunt debellati. Tum vna in ſolo Germanico ſuperfuit ſuperior ad Mœnum *Francia*, ſeu *Franconia*; **Francia, ſeu Franconia, Germanica.** quam coloniæ Francicæ, ad comprimendos haud dubie Alemannos a Francis ductæ, impleuerant. Hæc nomen ab incolis acceptum ſeruauit ad ætatem noſtram, cum reliqua Germania Francos prope neſciret. Obſeruare tamen iuuat, quod Germania aliquando Francici potiſſima pars imperii eſſet, cum eadem nomen Franciæ non minus communicatum eſſe. **Francia orientalis.** Dicta & inde diu Germania eſt *Orientalis Francia*, illiusque reges Franciæ reges nominati ſunt; donec incerto tempore Franciæ nomen abiret in deſuetudinem, & ſoli occidentali Franciæ, ſeu Galliæ Francicæ, relinqueretur (*e*).

X. Fran-

(*e*) Non ſunt tantum, qui quinto ineunte ſeculo putant ſuperiori Franciæ, ſiue *FRANCONIAE*, immiſſis Francicis coloniis, occaſionem eſſe datam; ſed & ſunt, qui præter ceteras nationes ex Sueuis etiam Hermunduris, Nariſcisque, fœdus putant Francicum conflatum eſſe, vnde ſtatim ab initio ad Nicrum vſque Francia pertigerit; reliquos, qui omnino ex Franconia Fran-

Digitized by Google

Status publicus

X. Franciam plurimum variatam multifariam rem publicam habuiſſe conſtitutam, omnia docent. Prima Francia,

Germaniæ occidentalis pars aquilonaris.

cos producunt ſuos, ne moramur quidem, cum omnis hiſtoriæ plenam hi prodant ignorantiam, ſolasque nugas ſapiant. Mediæ ſententiæ fauet præſertim MARQVARDVS FREHERVS *in Palatinis originibus*, & cum eo, vt ſaltem omnem veterem Vbiorum terram Francis tribuat, MENSO ALTINGIVS. Nititur FREHERVS *Verſu 29. precationis conſularis* AVSONII;

Hoſtibus edomitis, qua Francia mixta Sueuis.

quem ille ad victorias Gratiani ad Argentariam & trans Rhenum partas refert; quaſi illæ ad Lupodunum pugnæ apud Nicrum, & oppidum *Ladenburg*, in confinio Sueuorum, Francorumque, eſſent pugnatæ. Eam inde ſententiam confirmat teſtimonio SIDONII APOLLINARIS *ad Auitum ſocerum Paneg. Verſ. 324.*

Bructeros vluoſa vel quem Nicer abluit vnda.

Sed prius teſtimonium ſtatim eliditur, ſi addimus cetera, quæ ſtatim ſequuntur;

Certat ad obſequium, Latiis vt militet armis.

vnde diuerſus ſtatim poëtæ ſenſus probatur, quam quem FREHERVS accepit. Alterum teſtimonium SIDONII ea ex cauſa fruſtra eſt, quod SIDONIVS vixit ſera ætate; qua, digreſſis in meridiem Alemannis, facile potuere Bructeri ſedes ſuas, vt ignoretur tamen occaſio, prolatare. HADR. VALESIVS *Lib. V. Rer. Franc.* ſupponit SIDONIO vocem *Vicer*; Vicrumque de Vidro PTOLEMAEI, & vtrumque nomen de Vechto, priorum quondam Bructerorum amne, interpretatur: vt tamen, quod ſupra oſtendimus, errorem nouo errore augeat. Quando ergo Franciam nouam, ſiue Franconiam, condidere Franci? Non ſane Gratiani æuo, nec ante eum, quod FREHERO viſum eſt. Tum enim Alemanniam pertigiſſe adhuc ad Loganam, AMMIANVS clariſſime monſtrauit, bella ea ætate ex inferiore Rheni trans Moenum ripa ab Alemannis illata Romanis ſcribens *Lib XXVII. Cap. I. & II. Lib. XXVIII. Cap. V.* maxime *Lib. XXIX. Cap. IV.* vbi contra Mattiacas trans Moenum aquas Valentinianus, illaturus Alemannis arma, proceſſit. Aut itaque ſeculo demum quinto coloniæ Franciæ ad Nicrum vsque proceſſere; vt adeo Sidonius ſua potuerit ætate Bructeros ad Nicrum oſtendere. Aut poſt victoriam Alemannicam, crebris immiſſis coloniis, vt coërcerentur Alemanni, noua cœpit erigi Francia: quod præcipue mihi videtur probabile. Ipſos Alemannos poſt cladem ſuam Francorum ſuſcepiſſe nomen, vt placarent victores, quod viſum eſt HACHENBERGIO, minime crediderim. Cur enim non omnes Alemanni in id tranſiiſſent numen,

Digitized by Google

Francia. cia, quot habuit ciuitates ſingulares, tot formulas regiminis diuerſas vidit. Non enim ſancitum commune fœdus, vt cetera ciuitatum abrogarentur inſtituta, aut modo de iis aliquid derogaretur; ſed vt omnium publica priuataque ſalus atque libertas accuratius ſtabiliretur atque confirmaretur. Si quæ itaque ciuitas regis adprobaſſet imperium; ſi alia habuiſſet duces, diuerſaque principes & ſenatum: morem certe ſuum quælibet tenuit, nec ex fœdere quidquam mutare eſt coacta. Alii & populi ante nauigationibus claruerant, claſſibusque valuerant; robur aliorum in pedite fuit; rurſum nonnulli equeſtris diſciplinæ arte præcelluerunt: omnia conuenerunt Francicæ ſocietati, & terra marique Romanos oppugnaturæ, variisque prœliandi modis vſuræ. Legimus reges in Francicis fuiſſe ciuitatibus, & duces, & principes; vt placuiſſet aut nomen, aut diuerſa reipublicæ formula. Hæc exſtitit cauſa, quod, licet Francorum nomine cognito, & regione ſola Franciæ nuncupatione notata, crebrius tamen ſingularum gentium audirentur nomina; nec ea exoleſcerent, donec melioribus rationibus ducti maior Francorum pars vni manus darent regimini,

Franciæ prioris;

cum omnes victi eſſent? Cur *Franci* hi noui *nobiliſſimi Franci* ſera ætate conſueuere vocari, niſi fuiſſent Francica germana ſati ſtirpe? De *FRANCIAE* nominis varia notatione curate ex medii æui monumentis egit HADR. VALESIVS *Not. Galliarum voce Franci* & *Francia*. *Franeia Gallia* cœpit dici, modo tota, modo pars eius, aut Rheno, aut oceano, proxima. Totam Galliam Francorum imperio complexam, vt vnum proferam auctorem, PAVLVS DIACONVS *Longob. Lib. VI. Cap. XXXV.* intelligit, vbi bis Franciam nominat: *Aripertus arrepto conſilio, vt in Franciam fugeret, quantum ſibi vtile dixit, e palatio aurum ſuſtulit:* & *mox; Huius germanus Guntbertus eo tempore in Franciam fugiens ibidem vsque ad ſuæ mortis diem permanſit.* De nomine *Franciæ* cum tota *Germania* communicata, ſuperiori loco, ex probata auctoritate, diſſeruimus. Et infra de *minoris Franciæ*, ſeu *Franconiæ*, rationibus commodius dicetur.

Digitized by Google

collatiſque ſuffragiis regem vnum eligerent, proximam Galliarum oppugnationem moderaturum (*f*).

Germania occidentalis pars aquilonaris.

Franciæ Gallicanæ;

XI. Viderant Franci, ex voto ceteris Germanicis gentibus quælibet ſuccedere, quod elegiſſent reges, expeditionum duces, quorum res omnes regerentur arbitrio. Senſerunt perdi occaſiones, dum, conſulendo in commune, tempus protraheretur; & fortunam bellicam odiſſe ſuffragiorum explorationem. Et ipſi ergo, in maiora intenti, ex Mar-

(*f*) GREGORIVS TVRON. *Lib. II. hiſtor. Cap IX.* plurimum hic fluctuat, nec, vnde ſe expediat, reperit; quod SVLPITIVS ALEXANDER *Hiſt. Lib. IV. GENOBAVDEM, MARCOMEREM*, & *SVNNONEM*, duces Francorum memoret, quos dein regales, rurſus ſubregulos Francorum vocet: & poſtea tamen, relictis tam ducibus, quam regalibus, Francos regem habere dicat; non expreſſo regis nomine. Si conſideraſſet, ex variis Francicum fœdus conflatum eſſe ciuitatibus, quibus non erat libitum ſua mutare patria inſtituta, non vltra in hac re hæſiſſet. Diſſimulatis vero ciuitatum nominibus, qui erant potentiorum nationum reges, generatim Francorum reges ſæpe dici conſueuere. EVMENIVS *Paneg. Conſtantino Cap. X. Adfeciſti poena temeritatis reges ipſos Franciæ*, inquit, *qui per abſentiam patris tui pacem violauerant*: quos mox *Cap. XI.* adpellat, *ASCARICVM* & *RAGAISVM*. CLAVDIANVS *de Laud. Stiliconis Lib. I. verſ. 202.*

ingentia quondam
Nomina, crinigero flauentes vertice reges.

Singularis ciuitatis, addito nomine, rex raro nominatur. Memorat tamen EVNAPIVS in Excerptis legationum, *NEBISGASTVM, Chamauorum regem.* Niſi me vero opinio fallit, præter minores reges plerumque vnus maiore eminuit auctoritate. Huc reſpicere exiſtimo AMMIANVM *Lib. XXX. Cap. III. Periit autem*, de Macriano Alemannorum rege loquitur, *in Francia poſtea: quam dum internecine vaſtando perrumpit auidius, oppetiit Mellobaudis, bellicoſi regis, inſidiis circumuentus.* Hic vnius Franciæ præcipui regis quodammodo meminiſſe AMMIANVS videtur. De diuerſis inſtitutis ipſarum ciuitatum, quas Francica ſocietas comprehendit, iam ex TACITO aliiſque auctoribus, multa accepimus. Singularium ciuitatum nomina cum generali Francorum adpellatione diutiſſime perduraſſe, omnis hiſtoria loquitur.

Digitized by Google

Francia. An. CCCCXIX. Marcomiri, ſenis prudentiſque principis, ſapienti conſilio elegerunt regem: qui bellis præeſſet, res populi nomine gereret, cetera libertatis defenſor & propugnator foret. Non rex liberrimis Francis placuit, qui officeret libertati, legibusque patriis ex arbitrio obſtreperet; ſed qui ſeruandæ legis ipſe omnibus exemplum præferret, nihilque ſibi crederet licere, niſi laudanda patrare. Ita electo rege fortius atque felicius res a Francis geſta eſt, & temporis modico ſpatio omnis debellata Gallia, cuius ne minimam quidem partem acerrimis licet bellis quondam plene occupare potuerant. Adhuc tamen ſeruarunt quædam Francicæ ciuitates morem antiquum, &, quantumuis vno electo ſummo rege, ſuorum regum ducumque ſingularium poteſtatem perpetuarunt; tam illæ priſcorum tenaces inſtitutorum, & ab ipſa ſpecie ſeruitutis alienæ! Clodouæus An. DIX. demum ſuſtulit e medio reliquos regulos, ſolusque regis nomen geſſit; re publica Francica ad iuſtum regni modum tum redacta. At, quæ huius regni publica fuerint iura; quæ regum poteſtas & auctoritas; quæ principum nobiliumque libertas, quæ legum decora: ſingula ſunt iuſta conſideratione digniſſima argumenta. Quæ & exponemus curate atque diligenter, cum alia deſtinata commentatio eos Germaniæ mores attigerit, ex quibus cuncta illa iurium ſeries nata eſt & conflata (g).

 XII. Fran-

(g) Vetus quidam hiſtoricus, Theodorici regis & Caroli ducis Francorum æqualis, apud MARQVARDVM FREHERVM & CHESNIVM, rem ita exponit: *Defuncto Sennone, & accepto conſilio in vno principatu eorum vnum habere principem, petierunt conſilium Marchomiro, vt regem vnum haberent, ſicut & ceteræ gentes. At ille dedit eis conſilium, & elegerunt Faramundum filium ipſius Marchomiri, & elegerunt eum ſupra ſe Regem crinitum.* *FARAMVNDVM* ſileri a GREGORIO TVRONENSI, licet ab omnibus reliquis Francicis auctoribus memore-

Franciæ Germanicæ;

Germania occidentalis pars aquilonaris.

XII. Franciæ extremæ, quæ ſeruato nomine in Germania, diuerſo equidem ſitu, perſtitit, ea fuit regno Francico conſtituto regiminis formula; vt iisdem iuribus, quibus reliqua Francia Gallica, & ipſa vteretur. Dux erat prouinciæ præfectus, non dominus ille territorii, ſed cuſtos ac vindex libertatis, iuſtitiæ præſes atque antiſtes, publicæque adeo ſalutis procurator. Quam ciuitatum formam receperint gentes, in antiquo Franciæ ſolo relictæ, & in SAXONIAE nomen tandem omnes adſcitæ; ex priſcis primæ Franciæ inſtitutis æſtimare licet. Quot pagi, quotque ciuitates eſſent, tot principes, ſatrapasque, quos auctores vocarunt, Saxones antiquiſſimi habuere; hac in cauſa a priſcis Francorum moribus non alieni, niſi quod nullum vsquam regis nomen inter Saxones reperire licet. Quoties bella inirent, toties dux ex virtute videtur ſumtus; cuius tamen poteſtas cum pace videtur rurſum exſpiraſſe. Huius formulæ regiminis adeo fuere Saxones retinentes, vt, licet ſera ætate, licet ab omnibus Germanicis gentibus electis regibus, ipſi nollent niſi principibus

nec non Saxoniæ in primæ Franciæ ſolo conſtitutæ.

tur, & primus rex dicatur; non hoc loco indagabimus. Primus vero rex dici poterat, quod omnes Franci in hunc primum conſenſiſſe viderentur. Qui enim ante præcipui forſitan reges fuerunt, non conſenſu omnium tales, ſed poteſtate gloriaque aucta præſertim illuſtres, fuiſſe cenſentur. Alias adhuc ſemper mos priſcus Francis probatus eſt, de quo GREGORIVS TVRON. *Lib. II. Hiſtor. Cap. IX.* circa finem memorauit: *Francos iuxta pagos vel ciuitates reges crinitos ſuper ſe creauiſſe de prima & nobiliſſimorum familia.* Poſtea cum vno electo rege minores tamen adhuc diu reges pagis præfuiſſe; id argumento eſt, quod *CLODOVAEVS* demum ſolus rerum potitus eſt, necatis aut ſublatis omnibus reliquarum ciuitatum regulis. Fuerunt plures illi reguli Clodouæo imperante, *SIGIBERTVS CLAVDVS*, Agrippinæ Coloniæ rex, *RAGONACHARIVS*, eiusque frater *REGNOMERIS*, & *CHARARICVS*, aliis in partibus Franciæ regnantes; teſte GREGORIO TVRON. *Lib. II. Cap. XXVII. & XL.*

Digitized by Google

Francia. cipibus ducibusque reipublicæ credere adminiſtrationem. In ipſa Britannia, in quam Saxones inuaſere, tria ſecula habuit Saxonum reſpublica; nec vnus rex placuit, ſed plures reguli, ducesue, prouinciis præfuerunt. Vt redeamus ad Franciam, mutato nomine Saxoniam factam; vt ante inter Francos, ſic deinceps inter Saxones, libertas populi floruit, ſingulisque pagis ſua conſtitere iura propria. Quæ ideoque tellus ſemel *Franciæ*, id eſt, *liberæ terræ*, nomine eſt inſignita, non mutauit conditionem cum nomine incolarumque parte, ſed vetuſtiſſimæ libertatis decora ad ſeriſſimum æuum continuata habuit (*b*).

XIII. Con-

(*b*) Formula Franconiæ infra exponetur. Vid. OTTO FRISINGENSIS *Lib. IV. Chron. Cap. XXXII.* Saxonum ſtatum publicum deſcribit BEDA *Lib. V. Hiſt. Eccl. gentis Angl. Cap. XI. Antiqui Saxones regem non habent, ſed ſatrapas plurimos genti ſuæ præpoſitos, qui ingruente belli articulo, mittunt æqualiter fortes, & quemcunque ſors intenderit, hunc tempore belli ducem omnes ſequuntur, & huic obtemperant: peracto autem bello rurſus æqualis potentiæ omnes ſatrapæ fiunt.* ODOACRIVM quidem, ſiue *Odouacrum*, Regem Saxonum, meminere GREGORIVS TVRON. *Lib. II. Cap. XVIII.* & FREDEGARIVS *Franc. Epit. Hiſt Cap. XII.* vbi, *Od-uacer Rex Saxonum.* Sed rex dictus non niſi dux fuit bellicus; qualis & BERTHOLDVS fuit, a Clothario Francorum rege occiſus, teſte AIMOINO *Lib. IV. Cap. XIIX* Præſertim eas gentes, quæ ex Francica ſocietate in Saxonicum fœdus conſpirauerunt, morem Saxonum tenuiſſe; locuples teſtis POETA *Anonymus* eſt *Ann. Caroli M. Lib. I. Verſ. 40.* deſcribens Saxones,

gentem, Quæ nec rege fuit ſaltem ſociata ſub vno;
Vt ſe militiæ pariter defenderet vſu,
Sed variis diuiſa modis plebs omnis habebat
Quot pagos, tot pene duces, velut vnius artus
Corporis in diuerſa forent hinc inde reuulſi.

Vbi & ſequitur diuiſio horum Saxonum in *Weſtfalos*, *Oſterlinges*, & *Angarios*. Adde eandem dicentem ſententiam. VVITICHINDVM *Ann. Lib. I.*

Digitized by Google

Tranſitio ex Francia ad Saxoniam.

Germaniæ occidentalis pars aquilonaris.

XIII. Continuo a Francia ad luſtrandam

SAXONIAM,

cuius iam modo inſtituta inuerſo ordine vidimus, progredimur. Nempe Franciæ & Saxoniæ nomina adeo inter ſe cohærent, vt nequeant vnius rationes intelligi, niſi alterum fuerit perſpectum; & habemus inſuper pleraque explorata, quæ ad Saxoniam pertinent, cum ante de Francia diximus. Accedit, quod tranſituri Albim ad alteram Germaniæ magnæ partem conſiderandam primum in vetuſtiſſimos incidemus Saxones, a quibus Saxoniæ nomen cum aliis deinceps regionibus, & maxime cum priſcæ Franciæ ſolo, communicatum eſt. In hoc autem argumento, verſa materiarum ſerie, primum *Saxoniæ finium* rationes & viciſſitudines exponemus; deinde *ſingulas ciuitates*, quas generale demum complexum nomen eſt, indicabimus; poſtremo *antiquiſſimos Saxones* trans Albim viſemus: *nominis*, *fœderisque*, *Saxonicæque gloriæ*, *hiſtoriam*, quantum licebit, hic atque illic commode interpoſituri.

Saxoniæ variæ viciſſitudines.

Saxonia Transalbina.

XIV. *Prima* trans Albim ſtetit *Saxonia*; ea adprime obſcura, finibusque nulli ſedulitati aut induſtriæ plane patentibus. Eſt communis ſententia, Foſos Taciti eſſe Ptolemæi Saxones; & inferius de ea lite inquiremus. Si probatur opinio, ab Albi ad Chaluſum amnem, & contra ſeptentriones ad Eidoram, pertinuerit fortaſſis Saxonia; cum Tacitus ſtatim poſt Foſos in eodem Germaniæ ſinu Cimbros locet, eademque prope poſitio Ptolemæo conueniat. Quæ autem propinquæ ciuitates in primam Saxoniam fuerint imputatæ; an Angli cum gentibus ſociis eam

ſtatim

Digitized by Google

Saxonia. ſtatim auxerint, vtrum ſeriori demum ætate ad Saxonicum fœdus acceſſerint? omne eſt incertum atque vetuſtate incompertum. *Secunda*, ita vt dixerim, *Saxonia* cis Albim ſe Diocletiano imperante cœpit explicare; eademque primum vicinas maris oras, mox omnes ad Rhenum vsque, occupauit. Ea littorales Francos complexa eſt, adeoque effecit, vt recte eo tempore Francia inter Saxoniam & Alemanniam media vocaretur regio. *Tertiam Saxoniam* paulo poſt ſtatuerim, quæ non Germaniæ tantum littora trans Rhenum obſedit, ſed & Galliæ littus omne habuit infeſtum; vt hoc omnino ab inuaſionibus Saxonum *Saxonicum littus* adpellaretur, & *comes Saxonici littoris* iſti defendendo præficeretur. Hæc exſtitit ampliſſima omnium Saxonia; nam & trans Albim certius Angli, fortaſſis & ſociæ ciuitates, in ea referuntur, & Cimbri omnino non ab ea fuerunt alieni. Ex hac Saxonia tres nationes, *Saxones*, in quibus præcipue Friſios numerant, *Anglos*, & *Iutas*, in Britanniam expeditionem feciſſe, & nobile occupaſſe regnum, inter omnes conſtat. Succeſſit poſtremo *vltima Saxonia* a mari remotior, & ad interiora reducta, cum Friſiorum ad maritimas oras ſtabilita eſſet potentia. Hæc Saxonia extrema Rhenum inter & Viſurgim & Albim eaſdem regiones tenuit, quas Francia, antequam in Galliam transferretur. Et doceri poſſunt facillime omnes illæ viciſſitudines Saxoniæ regionis; ſed ne-

Saxonia Cisalbina.

Saxonia maxima.

Saxonia in regiones primæ Franciæ ſuccedens.

queunt diſtincte aut initia mutationum definiri, aut fines ſinguli regionum, modo nunc, modo tunc, in Saxoniæ nomen imputatarum, delineari (*i*).

Germania occidentalis pars aquilonaris.

XV. In

(*i*) Ptolemaevs *Lib. II. Cap. XI.* primus *SAXONVM* nomen habet. ἐπὶ τὸν αὐχένα τῆς Κιμβρικῆς χερσονήσου Σάξονες. *ſupra dorſum Cimbricæ cherſoneſi Saxones ſunt.* Prima hæc Saxonia non alia nititur auctoritate; vnde omnes eius rationes prorſus ſunt in incerto. Diocletiani æuo primum Saxones vsque ad Rhenum peruaſere, littoraque Romana infeſta habere cœperunt. Evtropivs *Lib. IX. Cap. XIII.* Orosivs *Lib VII. Cap. XXV.* Iuliana ætate audiunt Saxones apud Zosimvm *Lib. III.* Σάξονες δὲ πάντων δὴ καρτερώτατοι τῶν ἐκεῖσε νεμομένων βαρβάρων, θυμῷ καὶ ῥώμῃ καὶ καρτερίᾳ τῇ περὶ τὰς μάχας εἶναι νομίζοντες. *Saxones omnium eas regiones incolentium barbarorum & animis, & corporum viribus, & laborum in proeliis tolerantia, fortiſſimi habiti.* Tunc & *Cauchi eorum pars* a Ivliano diſerte vocantur. Hieronymvs *in Vita Hilarionis* iam totam verſus ſeptentriones Franciam Saxones prætexuiſſe memorat. Ammianvs *Libro XXVII. Cap. VIII. Francos, & Saxones iisdem confines*, memorat. Ruente Roma oſtendit Sidonivs Apollinaris, omnia eos maria Galliæ & Britanniæ infeſta habuiſſe. Imo iam paulo ante vndique verſum prædabunda Saxonia longe in Armoricum littus protenta erat, & omnem Britanniam crebris incurſionibus vexabat. Notitia *dignitatum imperii occidentis* memorat ſub diſpoſitione ducis tractus Armoricani, *Tribunum cohortis primæ nouæ Armoricæ, Grannona in littore Saxonico.* Eadem Notitia habet paulo ante *Comitem limitis Saxonici per Britanniam.* Hic vero falli Pancirollvm *Comm. Cap. LXXI. & LXXX.V.* exiſtimo, qui hunc comitem non prius putat conſtitutum eſſe, quam poſtquam ab Saxonibus Britannia plene eſſet occupata: tum etiam littus Saxonicum Armoricani tractus partem vocatam eſſe. Enimuero ſero foret comes conſtitutus littoris & limitis Saxonici, ſi iamdum occupaſſent Saxones Britanniam Galliæque oras. Eſt vtique primum ordinatus, vt propelleretur vis ingruens Saxonum; quæ mox tamen vtraque ex parte præualuit, & Saxonicum nomen continuis irruptionibus vere intulit in eas regiones. In Ammiano Marcellino *Lib. XXVII. Cap. VIII.* iam idem vocatur *Comes maritimi tractus*, & eum Valesivs diſerte de *Comite littoris Saxonici per Britannias* interpretatur. Vid. etiam Ammianvs *Lib. XXVIII. Cap. V.* de Nanneno comite, iisdem contra Saxones regionibus adpoſito. Non incurſaſſe vero ſolum Saxones Galliam, ſed & certas ſedes variis in locis fixiſſe, accipimus ex Gregorio Tvron. *Hiſt. Lib. V. Cap.*

Saxonia.

Ciuitates primæ Saxonicæ.

XV. In gentibus dicendis, quas temporibus diuerſis Saxonia comprehendit, non ſemper quidem, ſed ſæpe tamen, ſecurius operam ponemus. Opinemur, nam certa dare nemo auſit, FOSOS Taciti eosdem exſtitiſſe, quos paulo poſt Ptolemæus Saxones adpellauit. Erit ita Saxonicum nomen ciuitatis primum, mox fœderis ingentis, inſigne: quis enim crediderit, tot regionibus inuadendis & penetrandis ſolos Ptolemæi Saxones fuiſſe pares? Nomen videtur ab *oblongis cultris*, quas *Sacas* & *Sachos* dixere, quibus inprimis Saxones delectati ſunt, acceptum eſſe. Qui enim *ſaxea corda*, *ſaxeumque robur*, aut *Saxonam*, obſcurum amniculum, afferunt, vt Saxones inde adpellatos declarent, parum audiri merentur. Magis autem explodendi ſunt, qui ab Aſiæ *Saſſonibus Sacisque* Saxones ducunt, vt nominis prodant ſignificationem; non minus hi abſurdiſſima commenti, quam alii, quibus ex Alexandri Magni exercitu Saxones accerſere placuit. Qui primum acciderit, vt aliæ ciuitates in Saxonum nomen ſu-

Nomen Saxonum vnde?

XXVII. & *Lib. X. Cap. IX.* vbi is *Saxonum Boiocaſſinorum*, qui in finibus Boiocaſſium, ſiue Baiocaſſium, olim Biducaſſium dictorum, in Gallia conſederant, meminit; ex EODEM *Lib. II. Cap. XIX.* vbi inſulas Galliæ a coloniis Saxonicis occupatas monſtrat; quas inſulas ad Ligerim poſitas fuiſſe non temere coniicit COINTIVS: & ex VENANTIO FORTVNATO *Lib. III. Carm. IX.* qui Felicem, Namneti Epiſcopum, Saxones manſuefeciſſe, & chriſtianæ doctrinæ initiauiſſe, ſcribit: vnde opinio, in *Namnetico etiam agro Saxones* fuiſſe. Expeditionem Saxonum in Britanniam diſcimus ex PROSPERO AQVITANICO *in Chronico*, & ex BEDA *Lib. I. Hiſt. Eccleſ. Angl. Cap. XV. ad Ann. CCCCXLIX.* De vltima Saxonia infra dicturi ſumus.

mendum conſpirauerint, difficiliter ex vetuſtis monumentis oſtendi poteſt; nec facilius, an, quod quidam magis contendunt, in prima Saxonia Saxonum nomen primi omnium ANGLI ſuſceperint? Arbitror, piraticæ primos Saxones impenſe ſtuduiſſe, tantaque confeſtim artis gloria eſſe illuſtratos, vt vicinæ, præſertim maritimæ ciuitates, Francorum Alemannorumque exemplo fœderum cupidiores factæ, ſponte ſe ad Saxonum & ſocietatem & nomen adgregauerint. Verum ſemel aucta validis ciuitatum acceſſionibus natio, non ſatis habuerit, fortunæ gloriæque fama ad ſocietatem alias gentes pellicere, ſed & armis non paucas occupauerit regiones, atque ad nominis ſui magnitudinem viam ferro patefecerit. Et inde, ſi probas idoneas coniecturas, facile miras nominis Saxonici adcretiones interpretere (*k*).

Germania occidentalis pars aquilonaris.

Saxonum nomen ante ciuitatis, mox fœderis, inſigne.

XVI. Dio-

(*k*) Nomen *SAXONVM* eſt ab oblongis cultris gladiiſque, quibus gens pugnarunt, quosque *Sachs* adpellarunt. Breues tales gladios Rugiis & Lemouiis olim TACITVS *Germ. Cap. XLIII.* adſcripſit; cum contra Cimbri vterentur μεγάλαις καὶ βραχέαις μαχαίραις, *grandibus & oblongis gladiis*, teſte PLVTARCHO *in Mario.* Fauent bonæ ſententiæ optimi quiuis auctores, GREGORIVS TVRONENSIS; VVITICHINDVS *Lib. I.* GOTFRIDVS VITERB. *Parte XV. in Piſtorii Tomo II. pag. 362,*

Iſſe breuis gladius apud illos Saxo
vocatur,
Vnde ſibi nomen Saxo peperiſſe notatur.

ROBICO MONACHVS *in Franc. Geſtis Lib. IV. Cultellos permaximos, qui vulgariter Hantſaccos, corrupto vocabulo, nuncupamus;* GOBELINVS *Coſmodr. Aet. V. Cap. XI* & ex recentioribus auctoribus tantum fere non omnes. Firmat etiam præter auctorum teſtimonia coniecturam hodiernus adhuc vocabuli vſus, vt *Sachs* nuncupetur a Friſiis atque Danis forſex aut maior culter; ſcri-

Digitized by Google

Saxones.

AN. CCCLXXXVI.

XVI. Diocletiano imperante primos Saxones piratica ingens & terribilis aperuit. Quantum Franci atque Alemanni terra Romanorum prouincias vexarunt atque vaſtarunt, tantum communis hoſtis maritimas prouincias Saxones depopulati ſunt; hac concordes in cauſa, ceterum creberrime contentione & ambitione diſcordes. Primi tunc ad Saxoniam Ciſalbinam acceſſere CHAVCI; qui diſerte in Saxonibus paulo poſt referuntur. Acceſſerunt ad eam & FRISII, quibus magis conueniebat mari ſectari prædas, quam cum Francis ad terreſtria ire prœlia. Non iudico, an CHAMAVI iam ium, vicinæque ciuitates, ad ſecundam, an ad tertiam demum, Saxoniam, ſe adiunxerint? In tertiam Saxoniam recte BATAVOS, TOXANDROS, MORINOS, ſi non omnes, at eorum partes poſſe imputari, cenſeo. Eadem, Chaucos, Friſiosque, vicinas Francicas ciuitates in clientelam iam perduxerit. Nunc & CIMBRI omnes, & VITAE, ſeu

Ciuitates in ſecundam Saxoniam imputandæ.

Tertiæ Saxoniæ acceſſiones?

 Iuta,

bente PONTANO *Lib. II. Orig. Franc. Cap. II.* Habetur rythmus de S. Annone Archiepiſcopo Colonienſi ante annos circiter ſexcentos ſcriptus.

Daz ſi michili mezzer biezzin Sachs.

Vt prægrandes cultros Saxas vocarent.

A *Saxo* autem *Saxonum nomen deriuarunt* ISIDORVS *Orig. Lib. IX. Cap. II.* & nobilis HROSWITHA *apud Reuberum pag. 163.*

Ad claram gentem Saxonum (nomen habentem

A Saxo) per duritiem mentis bene firmam.

Fabuloſas origines pro more plerique auctorum conſectati ſunt; ſed hos omnes miſſos facimus. Aucti fœderis rationes plane ignoratæ manent. Sed bellis Saxones ad incrementa maiora graſſatos eſſe, vel vnus ZOSIMVS *Lib. III.* cum a Saxonibus expulſos Salios ex Batauia memorat, docere eſt aptus.

Digitized by Google

Germania occidentalis pars aquilonaris. **An. CCCCXLIX.**

Iutæ, & ANGLI, ſine dubio in Saxonico fuere fœdere. Fortaſſis & TEVTONOS in inſulis non male ad Saxones retuleris. Occupata Britannia, quæ ab Anglis *Angliæ* accepit nomen, miram defectionem Saxonia quidem paſſa eſt: nam & Transalbina Saxonia coanguſtata eſt, & Cimbrica Cherſoneſus ex illo nomine excidit, & maritimæ terræ Friſio nomini cedere cœperunt. Sed non deſiit nouis tum augeri Saxonia ciuitatum acceſſionibus. CHERVSCI, ANGRIVARII, qui eo vsque Ampſiuarii fuerant dicti, ATTVARIORVM pars, & qui reliqui ex Francis Albim inter & Rhenum ſupererant, aut pars iam ante ad Saxones defecerant, aut nunc in Saxonum cognomentum tranſiuerunt. BRVCTEROS diu Saxonibus reſtitiſſe monuimus; ſed & hos demum data occaſione eſſe debellatos, adeoque omnem priorem Franciam a Saxonibus inſeſſam, conſtat. Atque hos fere populos variis temporibus mutata & conuerſa Saxonia habuit *(l)*.

Populi Saxoniæ mediterraneæ.

XVII. Ge-

(*l*) Contra Saxones Carauſius a Diocletiano cum imperio miſſus legitur in EVTROPIO *Lib. IX. Cap. XIII.* *CHAVCOS* iamdum videri Saxonum partes amplexatos eſſe, inde coniecerim, quod alioquin difficilior futura fuiſſet Saxonum in Gallias expeditio. At certius Iuliani æuo Cauchos Saxonum partem nominauit ZOSIMVS *Lib. III.* *FRISIOS* eo argumento in Saxonibus referre licet, quod HIERONYMVS medios inter Saxones & Alemannos Francos conſtituit; & quod ad feram ætatem ſemper cum Saxonibus Friſii fecere, licet ſeparata republica conſtituta. De *Quadis* ſuis, quos *Cauchos* omnes eruditi interpretantur, ZOSIMVS *Lib. III.* idem narrat, regis intuitu, quod EVNAPIVS *in Excerptis legationum* de *NEBISGASTO*, Chamauorum rege. Niſi alteruter ſcriptor fallitur, *Chamauos*, *Chaucos*que ſimul, vno *Quado-*

Digitized by Google

Saxones.

XVII. Genera inter Saxones certa, qualia vidimus in Francis, eorumque nomina ſingularia, in antiquitate reperio

Nulla generum inter Saxones noua nomina.

rum nomine, in Saxonibus a Zosimo referri, opiner. Sed tamen & poſtea in Francis Chamaui a Svlpitio Alexandro referuntur: quod quidem valde mirum non eſſe poterat, cum ea ætate vario adhuc animo Franciciæ Saxonicæque ciuitates eſſent. In *tertiam Saxoniam* imputo *BATAVOS, TOXANDROS, MORINOS*, Armonicique tractus maximam partem. Quippe ruente imperio, quinto cœpto ſeculo, *quicquid inter Alpes & Pyrenæum eſt, quicquid oceano & Rheno includitur*, præter Francos aliasque gentes, ſimul a Saxonibus miſere vexatum & vaſtatum eſt: teſte Hieronymo *Epiſt. XI. ad Archeruchiam Viduam.* Tum ſcribente Zosimo *Lib. VI.* exemplo Britanniæ totus tractus Armonicus magiſtratus Romanos eiecit, & ſuam quondam rempublicam pro arbitrio conſtituit. Quum vero ſuæ & contra Romanos, & contra Francos Saxonesque defendendæ libertati Armorici non ſufficerent, ſocietatem cum Germanis inierunt, eorumque & ipſi acceſſerunt fœderi: teſte Procopio *Lib I. de bello Gothico.* Ibi modo Franci, modo Saxones, maritimam oram inſederunt. Batauiam iam Iuliani æuo Saxones inſedere teſte Zosimo *Lib. III.* & Theodoſii æuo plene poſſeſſa, quod ex Latini Pacati *Paneg. Theodoſio Cap. V.* liquet. Conf. Symmachvs *Lib. II. Epiſt. XLVI.* De Saxonum crebris incurſionibus in Gallica littora vid. Sidonivs Apollinaris *Lib. VIII. Epiſt. VI. & in Paneg. Anthemio dicto.*

Quin & Aremoricus piratam Saxona tractus
Sperabat, cui pelle ſalum ſulcare Britannum
Ludus, & aſſuto glaucum mare findere lembo.

CIMBROS in Saxonico fœdere Clavdianvs oſtendit, *IV. Conſul. Honorii Verſu 450.*

Latisque paludibus exit
Cimbrus, & ingentes Albim liquere Cheruſci.

Quod hic *Saxo* generatim *Cimbrus* vocatur, inde ſane colligitur, fuiſſe in Saxonum fœdere Cimbros. Et ab eodem Clavdiano *de Bello Get. Verſ. 335. mare*, quod Rhenum haurit, quodque iam *Saxonicum* dici poterat, vocatur *Cimbricum*:

te Cimbryca Tethys
Diuiſum biſido conſumit, Rhene, meatu.

Stephanvs *de Vrbibus* diſerte etiam Cimbricam cherſoneſum omnem Saxonibus tribuit: Σάξονες, ἔθνος οἰκοῦν ἐν τῇ Κιμβρικῇ χερρονήσῳ, *Saxones, gens incolens Cimbricam cherſoneſum.* De *ANGLIS, VITIS*, ſiue *Iutis*, locupletes teſtes ſunt Beda *Lib. I. Cap. XV.* Procopi-

Digitized by Google

Germaniæ occidentalis pars aquilonaris.

reperio prorſus nulla. Certe Angli, Vitæ, Cimbri, Friſii, Chauci, diutiſſime, licet eſſent in Saxonico fœdere, celebrati ſunt propriis nominibus. Non noua vero hæc, ſed vetuſta ciuitatum, fuere vocabula, quæ durarunt in tempus, quod fœdus non nomen inſtitutaque ponere cogeret, ſed modo conſenſionem in bella amicam poſceret. Quod obſeruamus tamen, quod bellis maxime extrema Saxonia eſt graſſata, factum inde, vt gentium reliquarum nomina, quæ Francicum fœdus non ſuſtulerat, perirent in Saxonico nomine, vi armisque hiſce in regionibus prolatato. Pereuntibus autem priſcis adpellationibus nata demum ſunt nomina diſtinguendis Saxonum ſedibus congruentia & opportuna. Pauci Saxones, qui trans Albim & in radice Cimbricæ cherſoneſi perſtitere, TRANSALBIANI & *NORTALBINGI*, vocati ſunt. WESTFALI adpellati ſunt, qui ad occidentem Rhenum & interiora coluerunt. OSTFALOS vocare moris exſtitit eos, qui ad ortum Albim, ad occidentem Viſurgim contigere: ſumto haud dubie vtroque vocabulo a regionum ſeu aruorum, quæ habitarunt, plaga ſituque.

Serioris ætatis diuiſio Saxonum.

vs *Lib. IV. de Bello Goth.* & PAVLVS DIACONVS *Longob. Lib. IV. Cap. XXIII.* qui *ANGLISAXONES* adpellat. Hoc etiam abunde rem comprobat, quod ſero *Angliæ* nomen auditum eſt, & perquam diu ſolum *Saxoniæ Transmarinæ* nomen probatum. Vt vero mediterranea orienti ceſſerint Saxoniæ, & demum omnes Franciæ prioris populi in Saxonicum transiuerint nomen, nemo auctorum plane explicat.

Digitized by Google

Saxones. que. Medii ad Viſurgim ANGARII, ſeu *ANGRIVARII*, nuncupati ſunt; iidemque Teutonicos montes, & circumcirca vicinias, inſederunt. Qui quæſo, ad alia tranſituro inſtabis, *VETVS SAXONIA* potuit adpellari, illa, quam vidimus extremam? ſic nominatam autem ab Anglis ſubinde legimus. Enimuero cape tibi ex Anglorum nomine reſponſionem. Extitit vetus Saxonia, quod veterum Saxonum pars magna immigraſſet in eam prouinciam, cuius oras iamdudum coluerant. Angli Saxonesque, cum in Britanniam inuaderent, nouam condidere Saxoniam. Reduces itaque Angli ex Britannia veteres ſuæ gentis cognationes nusquam alibi, quam in noua Saxonia potuerunt reperire, quam adeoque veterem, Angliæ, patriæ, intuitu, nuncuparunt (*m*). Quæ reliqua de hac veteri Saxonia, ſi Anglorum vtar vocabulo, poſſent memorari; vt ea a Francis crebro bellis petita, &

Extrema Saxonia, quomodo vetus?

(*m*) De Saxonum mediterraneorum diuiſione in *WESTFALOS, OSTFALOS*, & *ANGRIVARIOS*, ſiue *Angarios*, ſufficiat hoc loco audire *Incertum* POETAM *Ann. de geſtis Car. M. Lib. I. v. 45.*

Sed generalis habet populos diuiſio ternos,
Inſignita quibus Saxonia floruit olim.
Nomina nunc remanent, virtus antiqua receſſit.
Denique Weſtfalos vocitant in parte manentes
Occidua, quorum non longe terminus amne
A Rheno diſtat. Regionem ſolis ad ortum
Inhabitant Oſterlingi; quos nomine quidam
Oſtfalos alio vocitant, confinia quorum
Infeſtant, coniuncta ſuis gens perfida, Sclaui.
Inter prædictos media regione morantur
Angarii, populus Saxonum tertius. Horum
Patria Francorum terris ſociatur ab auſtro,
Oceanoque eadem coniungitur ex aquilone.

& vix a Carolo Magno fuerit debellata: alium poſcunt locum, diuerſæque ætatis manento inueſtigationem. *Germanicæ peninſulæ radix.*

Primæ Saxoniæ Transalbinæ præcipua natio.

XVIII. Transmiſſo Albi in vaſta, quæ ad orientem eſt, Germania de primis adhuc

SAXONIBVS

ex promiſſis inueſtigare neceſſe habeo. Monui, difficile eſſe de iis inquirere, difficillimum eos prorſus reperire. Certum namque eſt, primam trans Albim ſtetiſſe Saxoniam; primis Saxonibus radicem Cimbricæ cherſoneſi Ptolemæum adſignaſſe. Sed latet omnes, quæ olim gens in iisdem egerit regionibus, in quibus ſuo tempore Saxones Ptolemæus vidit. Communis eſt ſententia,

An Foſi primi Saxonum nomen acceperint? diſputatur;

FOSOS,

gentem, quam Tacitus memorauit, eſſe eosdem, quos exiguo interiecto temporis interuallo Ptolemæus Saxones compellauerit; aut, quod aliqui aiunt, vitiato in Taciti ſcriptione vocabulo, aut, quod magis videri poſſet, nouo a Foſis nomine ſtatim poſt Taciti ætatem ſuſcepto. Cupiunt, egregie cum Foſis Taciti conuenire Saxonibus Ptolemæi;

Quæ de Transalbinis Saxonibus, & ſingulis hiſce generibus, poterant copioſe dici, reperies infra. *Veterem Saxoniam* eam adpellatam eſſe, quæ in locum propriæ Franciæ ſucceſſit; diſcimus ex BEDA *Lib. V. Cap. XI. & XII.* vbi dicit, *Euvaldos fratres docendi euangelii cauſa in prouinciam antiquorum Saxonum veniſſe*; & deinde, *expugnatos eſſe non longo poſt tempore Boruchtuarios a gente antiquorum Saxonum:* quod & MARCELLINVS *in Vita S. Suiberti* ſcribit. BONIFACIVS *ad Etewaldum Angliæ regem* ſcribit, *Antiquos hoſce Saxones coniugia ſine adulterio intaminata ſeruare*; & GREGORIVS *Papa epiſtolam ad Alt Saxones* dedit, eosque admonuit, vt Bonifacium docentem audire velint. Vid. SCHATENIVS *Hiſt. Weſtfal. Lib. VI. pag. 375.*

Saxones & Foſi. lemæi; illos in Germaniæ ſinu ſupra Cimbros a Tacito, hos in cherſoneſi radice a Ptolemæo, poni. Vt ipſe, cum alia me nequeam ratione expedire, ſim communem ſequuturus viam, non diſſimulabo tamen, quæ contra opinionem dici poterant. Foſos conterminam Cheruſcis gentem, aduerſarumque rerum ex æquo ſocios, cum in ſecundis minores fuiſſent, Tacitus dixit. Licet continuo addat, eundem Germaniæ ſinum proximos oceano Cimbros tenere: primum tamen videtur deeſſe aliquid in textu orationis, vt ſinum, quem tenuere Cimbri, non itidem Foſi coluerint; deinde ciuitatem indicare Tacitus videtur, quæ fuerit in clientela Cheruſcorum, quæ cum Cheruſcis & inter eos, coluerit; quod vtrumque non admodum in Foſos trans Albim ſitos quadrare poteſt. Oſtendunt aliqui, *Fuſam* amnem in Alleram ſe exonerantem, & ex amnis nomine de ſedibus populi coniiciunt; atque profecto iſta coniectatio non contrarium habet Tacitum. Poterat etiam credi, aut ſilentio Tacitum ciuitates obſcuriores ſupra Cimbros ſitas diſſimulaſſe; aut, ſi quid deſit ſcriptionis contextui, deeſſe fortaſſis dicta ſiue de Saxonibus ipſis, ſi nomen eam ferre poteſt antiquitatem, ſiue de gente, quæ Saxonum deinceps ex armorum genere ſumſerit cognomentum. Quis iam per tot rerum incerta in certum proſpexerit, aut dignouerit falſis veros Saxones? Ipſe dubitanter plures ſequor, cuilibet liberam ſententiarum linquens optionem. Potuere & enim Foſi minor & contermina gens eſſe, licet Albi a Cheruſcis diuiſi. Fortaſſis colonia *Foſorum* ad *& dubitanter licet, affirmatur.*

ad *Fuſam* amnem ducta, & inde nomen amnis: ſi mauis, a Fuſa amne fortaſſis Foſi trans Albim ipſi migrauerint; namque & eſt in mari inſula nomen *Foſorum* referens, quæ ſi ab eis habitata eſt, neceſſe vtique eſt, colonias dimiſſas admiſeris. Nec ſoleo bonorum auctorum errorem aut mutilum ſenſum facile ſuſpicari, niſi omnino liqueat. Verum Tacitus, ſuo licet more breuis, & crebris in ſenſu receſſibus abundans, at cum conſequenti tamen de Cimbris oratione ita, quæ de Foſis attulit, connectit, vt probabiliter liceat Foſos in ea locare regione, quam ſuis Saxonibus dedit Ptolemæus (*n*). *a Germanicæ peninſulæ radix.*

XIX. Igi-

(*n*) PTOLEMAEI *Lib. II. Cap. XI.* verba ſatis ſunt perſpicua: Επὶ τὸν αὐχένα τῆς Κιμβρικῆς χερσονήσου, Σάξονες. *Supra dorſum Cimbricæ cherſoneſi Saxones ſunt.* An autem hi Saxones, quos PTOLEMAEVS Marco Aurelio imperante in dorſo Cimbricæ cherſoneſi oſtendit, ſint Foſi, quos LX. annos circiter ante TACITVS *Germ. Cap. XXXVI.* prope Cheruſcos monſtrauit; id valde controuerſum & plenum diſſenſionis eſt inter doctiſſimos. *Tacti*, TACITVS inquit, *ruina Cheruſcorum & Foſi, contermina gens: aduerſarum rerum ex æquo ſocii, cum in ſecundis minores fuiſſent. Eundem Germaniæ ſinum proximi oceano Cimbri tenent.* CLVVERIVS *Germ Ant. Lib. III. Cap. XXI.* non dubitat, hos Foſos eſſe Saxones; nouumque nomen poſt TACITI demum ætatem ſuſceptum eſſe. Argumenta adſunt ſuadentia, nulla conuincentia. Contra CLVVERIVM iam CONRINGIVS *in comment. de Ant. ſtatu Helmſtadii* ſenſit, & deeſſe aliquid contextui TACITI arbitratus eſt, quo fortaſſis Saxonum ciuitas fuerit illuſtrata. *Illuſtris* LEIBNIZIVS nil cetera moratus, *Foſos* tamen Ciſalbinam gentem fuiſſe conſtituit, ad *Fuſam* amnem, qui in Hildeſienſi ditione Peinam oppidum præterlabens, apud Cellas Alleram ſubeat, ſitam, & Cheruſcorum clientela contentam. Vid. EIVS *Notæ ad Excerpta Veterum fol. XII.* In dubia re & nos coniecturas quaſdam proferimus. Quod cum CLVVERIO Cheruſcorum ditionem in Lauenburgicam vſque regionem protendimus, inde facilius nos Foſos trans Albim ponimus, vt tamen recte eos potuerit TACITVS *conterminam Cheruſcis gentem* nuncupare; quam aliis id licuerit, qui Chaucis illas ad inferiorem Albim terras tribuerunt. *Inſulæ Foſetesland in confinio Freſonum atque Danorum*, memoratur ab ALTFRIDO *in Vita S. Ludgeri. Lib. I. Cap. XIX.* Dictam quidem eam ALTFRIDVS ait *a nomine Dei falſi, Foſete.* Quidni autem arbitremur, aut ab idolo Foſorum nomen eſſe acceptum, aut a Foſis

Saxones & Foſi.

Foſorum ſedes ex Ptolemæi Saxonum poſitione æſtimantur.

XIX. Igitur credibile putemus & ipſi, primos *Saxones* ante *Foſos* fuiſſe adpellatos; adeoque in Foſorum Tacito laudata ciuitate primum Saxonum ſurrexiſſe nomen. Quam Ptolemæus Saxonibus ſuis poſitionem ſtatuit, iam & Foſis demus; nec enim obſcure eundem Germaniæ ſinum iſtis Tacitus cum Cimbris tribuit. Coluerunt ceruicem peninſulæ Cimbricæ, nos radicem diximus. Tacitus, cum ſinum Germaniæ loquitur, & terram *contra aquilonem* in maria ſinuatam potuit ſignificare, & oceanum inter continentem vtramque in immenſum progreſſum ſinum; ſiquidem vtramque vocis poteſtatem ipſi in vſu eſſe reperimus. Pertigerint Foſi ad Albis proximum oſtio alueum, & ad Chaluſum amnem, *ad meridiem*. Ad Albim Chaucorum Cheruſcorumqne confinia attigere; vt recte conterminam Cheruſcis gentem Tacitus dixerit: ad Chaluſum Angli ſucceſſere. Contra ſeptentriones infra Foſos Cimbricæ egerint ciuitates. Has ſane cum Saxonibus continuo Ptolemæus connectit. Reliqua ad occcaſum, & ad ortum, latera vndique ambiit oceanus. Has ſedes bona fidaque antiquitas *Saxoniæ primæ* vindicat; & omnino noſtri hic coluiſſe probabuntur Foſi, ſi ſaltem primos nobis referent Saxones. Fruſtra profecto eſt, quicquid reliqua moremur, qui Foſos ſimulque Saxones Cimbricæ eripere conatus peninſulæ, vtramque gentem in Scandinauiam ſuam temerario auſu trans-

Inepte primi Saxones cum Foſis in Scandi-

nomen inſulæ & idoli, quod in hac inſula erectum ſtetit? Sane cum Foſorum poſitione, quam CLVVERIVS tradit, ſitus inſulæ *Foſetesland*, & ab ALTFRIDO deſignatus, & ab ADAMO BREMENSI *Hiſt. Lib. IV.* indicatus, vt ſit eadem ac *Farriæ inſula, qua in oſtio fluminis Albiæ longo receſſu latet, alias Heiligeland adpellata*, optime conuenit.

nauiam transferuntur. transtulit. Hominem exiſtimes ludere, ſomniaque narrare ingenioſe ſua; tam omni obſtrepit antiquorum auctoritati, tam omnia turbat atque miſcet. Sed tranſeant eruditæ fabulæ: noſtros Foſos paulo poſt ætatem Taciti abiiſſe in nomen Saxonum, ex ſuſcepta ſemel ſententia ſtatuendum erit. Hæc vera fuerit cauſa, quod priſcum inde prorſus exoleuerit nomen. Licet enim ante tacti fuerint ruina Cheruſcorum & Foſi, non tamen hæc nominis obliterati poteſt eſſe ratio, cum Cheruſcorum poſt ipſam cladem memoria clara durauerit. Poſtquam vero Foſi mutato nomine Saxones cœpere eſſe, recte a nobis dimittuntur. Nempe Saxonum a nobis eſt expedita hiſtoria. De Foſorum aſt nomine, prioribusque factis, ſatisque, longa latentibus obliuione, vltra nihil habemus dicere (*o*). *Germanicæ peninſulæ radix.*

(*o*) Excurſum terrarum in mare non minus TACITVS *Ann. IV. Cap. V.* ſinum vocauit. *Initio*, inquit, *ab Suria vsque ad flumen Euphratem, quantum in genti terrarum ſinu ambitur, quatuor legionibus coërcitum.* PTOLEMAEI poſitio Saxonum hæc habetur. Καῦχοι οἱ μείζους μέχρι τοῦ Ἄλβιος ποταμοῦ. ἐφεξῆς δὲ ἐπὶ τὸν αὐχένα τῆς Κιμβρικῆς χερσονήσου, Σάξονες. Αὐτὴν δὲ τὴν χερσόνησον ὑπὲρ μὲν τοὺς Σάξονας, Συγούλωνες ἀπὸ δυσμῶν. Mox poſt reliquas ciuitates enarratas pergit; Μετὰ δὲ τοὺς Σάξονας ἀπὸ τοῦ Χαλούσου ποταμοῦ, μέχρι τοῦ Συήβου ποταμοῦ Φαροδεινοί. *Cauchi maiores vsque ad Albim fluuium. Deinde ſupra dorſum Cimbricæ cherſoneſi Saxones. Ipſam autem cherſoneſum ſupra Saxones ab occaſu Sigulones; & ceteri. Poſt Saxones vero a Chaluſo fluuio vsque ad Sueuum fluuium tenent Pharodeni.* Præter generalem regionis definitionem, ſingulares limites conſtituit CLVVERIVS: ab *ſeptentrionibus* mare Sueuicum & peranguſtum maris ſinum, qui Sleſuicum oppidum adluens vulgo dicitur de *Slye*: hinc iſthmum inter intimum dicti ſinus receſſum & oceanum, qua oppidum eſt Huſem, porrectum, ſpatio M. P. XIIX. ab *occidente* oceanum & Albim flumen. a *meridie* idem flumen, ad confluentem vsque Billii amnis. ab *ortu hiberno* ipſum Billium, & a fonte eius flumen Chaluſum, ad mare vsque Sueuicum. *ab ortu æquinoctiali* dictum mare. Continetur iſtis finibus *Holſatia*, cum proxima *Sleſuicenſis ducatus* parte. In Scandinauiam tranſtulit & Foſos TACITI, & PTOLEMAEI Saxones, OLAVS RVDBECK *Atlantica Cap. XXI. & XXIV.* Quid vero? quod idem omnem Cimbricam cherſoneſum in extremas Scandinauiæ oras, confiſus poëtarum quibusdam narratibus, confidentiſſime tranſponat.

Finis Tomi Primi.

(o)

Digitized by Google

LIBER V.

DE

PRISCIS POPVLIS ORIENTALIS ET AQVILONALIS GERMANIAE.

CAPVT I.

PENINSULAE GERMANICAE PRISCI POPVLI.

I.

Limine Orientalis Germaniæ iam modo ſalutato, pergimus in eam intrare, populosque noſtros curioſis luſtrare oculis. Sed Cimbros, Teutonosque, adhuc ante conſiderabimus, cum ad ſinum illum Germaniæ fuerit ventum; quam acceſſerimus ad vaſtam Sueuiam, omnem reliquam ad orientem Germaniam occupantem. Namque ſubeſt & hæc cauſa, quod vtraque natio videatur nomen dediſſe Saxoniæ; vnde cum Anglis, qui inter Sueuos primi cernentur, nominari merentur & ſpectari primo poſt Saxoniam viſam loco. Nomen

De ceteris populis Transalbinæ poſterioris Saxoniæ inquiritur.

Digitized by Google

Cimbri. uam tunc ciuitatem, vlterioribus fuiſſe contentos agris. *(a)*

II.

LIB. V.

(a) Notatio nominis *CIMBRORVM* facile perſpicitur. Nos *bellare* adpellamus *Kämpffen;* & *fortis bellator* nobis *Kimpffer* dicitur, & variante dialecto *Kamper,* & *Kimper,* ſiue *Kimber.* PLUTARCHUS *in Mario,* Cimbros, ait, Germanicas gentes fuiſſe; tum hanc ſtirpem corporum habitu, tum *lingua, qua Cimbri latrones audiant,* rem comprobante. POMPEIUS FESTUS dicit, *Cimbros Gallica lingua latrones vocari.* Male contra PLUTARCHUM & FESTUM hic multi declamant, quaſi hanc nominis poteſtatem ignominiæ ergo finxerint. *Latronis* olim nomen *militem,* ſeu *bellatorem,* notauit; & *latrocinari* dicti, qui *militarent.* Vid. PLAUTUS *in Milit. Act. I. Sc. I. verſ. 75. Rex Seleucus me opere orauit maximo, vt ſibi latrones cogerem & ſcriberem. Idem Trin. Act. II. Sc. IV. ſub fin.* Plura teſtimonia habet PONTANUS *Dan. Hiſt. Lib. I pag. 10.* & alia, ſimul ac elegantem nominis Cimbrorum expoſitionem ROBERTUS SCHERINGHAM *de Orig. Angl. Cap. III.* Audierint itaque Romani, Cimbrorum nomen notare milites & bellatores; continuo latrones vocarunt, bono adhuc vocabuli ſenſu: nomine poſtea ob graues acceptas calamitates in malam conuerſo partem. *Cimbros* Græci adpellarunt *Cimmerios;* maxime ob vicinitatem nominum. STRABO *Lib. VII.* ex POSIDONII ſcriptis ait. Οὐ κακῶς εἰκάζει, ὅτι λῃστρικοὶ ὄντες, καὶ πλάνητες οἱ Κίμβροι, καὶ μέχρι τῶν περὶ τὴν Μαιώτην ποιήσαιντο στρατείαν· ἀπ᾽ ἐκείνων δὲ καὶ ὁ Κιμμέριος κληθείη Βόσπορος, οἷον Κιμβρικὸς, Κιμμερίους τοὺς Κίμβρους ὀνομασάντων τῶν Ἑλλήνων. *Non inepta coniectura colligit, Cimbros, quum eſſent homines vagi ac latrones, ad Mæotin quoque lacum vsque armis progreſſos, ab iis autem cognominatum Boſphorum Cimmerium, quaſi Cimbricum; quum Græci Cimbros Cimmeriorum nomine adfecerint.* STEPHANUS *Ethnographus in voce* Ἄβροι. Κίμβροι, οὓς τινὲς φασι Κιμμερίας. *Cimbri, quos quidam Cimmerios vocant.* Non autem antiquiſſimi Cimmerii, quos HOMERUS memorat, noſtri ſunt Cimbri. Vid. PONTANUS *Chorogr. Daniæ deſcript. in Hiſt. Dan. pag. 646.* Dicti ſunt Cimmerii, eam etiam ob cauſam, quod in veteres Cimmeriorum ſedes & Cimbri inuaderent: vnde quidem Boſphorus, qui ante Κιμμέριος dictus, potuit deinceps Κιμβρικὸς, quod POSIDONIUS tradidit, adpellari: & diſerte STRABO *Lib. XI.* ad *Mæotim Cimbricum quendam pagum* oſtendit: *vbi naues ſoluant, qui paludem Mæotim nauigant.* Quod addo de probabili Cimmeriorum ſtirpe Germanica, licet non ex Germania aduenerint; placere etiam *Illuſtri* LEIBNITIO *in Notis ad* TACITUM *Germ. Cap. XXXVII.* repesi, & arbitratur is, Baſtarnarum, vicinæ nationis, Cimmerios fortaſſis conſanguineos fuiſſe: De Cimbrica cherſoneſo copioſe ex STRABONE, POMPONIO, PLINIO, TACITO, PTOLEMÆO, MARCIANO HERACLEOTA, & recentioribus, egit JOH. IS. PONTANUS *Chorogr. Daniæ deſcriptione.* Maiorem olim peninſulæ magnitudinem ex variis, qui eam hodie præia-

& recentiores ſedes: II. Definire iſtas extremas Cimbrorum ſedes, ex Ptolemæi aliorumque veterum auctorum poſitione, erit facillimum. *Germania peninſula.* Tacitus tantum ait, eundem eos Germaniæ ſinum, quem Foſi ſcilicet, contermini Cheruſcis, tenuere, Cimbros etiam tenuiſſe. Diſtinctius Ptolemæus primos locat in peninſula *pagi & ciuitates,* ***SAXONES***, quos dubio procul Eidora amnis finiit. Inde ponit ad occidentem ***SIGULONES***, dein ***SABALINGIOS***, inde ***COBANDOS;*** ſupra, aut, ad noſtrum dicendi morem, infra hos ***CHALOS***, & rurſus ſupra, aut infra, eos ad occidentem *Funduſos*, ad orientem ***CHARUDES;*** omnium hinc maxime ſeptentrionales, ***CIMBROS***. Quot quæſo in vna peninſula poſt Saxones nomina! Nempe quiuis facile viderit, cum ceteri omnes auctores ſolos Cimbros nominauerint, Ptolemæum etiam pagos & ciuitates Cimbricas recenſere. Sic, cum Friſiorum pagos nemo memorauerit, Plinius Friſiabones, Auchos, Sturioſque, obſcura alioqui nomina, noſtræ prodidit memoriæ; quod exemplum in memorabilis Cimbricæ gentis deſcriptione Ptolemæum voluiſſe imitari, veri per eſt ſimile. Vt itaque ab Eidora inceperint Cimbrorum regiones, fineſque ad auſtrum Foſorum, Saxonumque

cent, inſulis commode CLUUERIUS *Cap. XXII.* coniicit. Et ſuader, magnam contigiſſe terrarum inundationem, cauſa exeundi; quam ex POSIDONIO & aliorum Græcorum narratibus STRABO *Lib. VII.* memorat, ſed & inepte refutat. ἔτε γὰρ τὴν τοιαύτην αἰτίαν τῦ πλάνητας γενέσθαι, καὶ λῃςρικὰς, ἀποδέξαιτ᾽ ἄν τις, ὅτι χεῤῥόνησον οἰκῦντες, μεγάλῃ πλημμυρίδι ἐξελαθεῖεν ἐκ τῶν τόπων. *Non enim hac*, inquit, *de cauſa, eos, vt incertis vagarentur ſedibus, & latrociniis victum quærerent, compulſos crediderim, quia e peninſula, quam inhabitabant, diluuio fuerint eiecti.* Ipſas STRABONIS rationes, quibus illam exeundi traditam cauſam impugnat, in auctore vide. Sed vt STRABO, & qui eum ſequuntur, alii, nihil efficiant contra crebram experientiam; ita recte FLORUS *Lib. III. Cap. III.* dixit: *Cimbri, Theutoni, atque Tigurini, ab extremis Germaniæ profugi, quum terras eorum inundaſſet oceanus, nouas ſedes toto orbe quærebant.* Quod adiicimus, Cimbros videri integram habitaſſe cherſoneſum, PONTANO *Hiſt. Dan. Lib. I. pag. 11.* omnino probatur: & opinatur, ad Albis oſtium adſitam humiliorem regionem maxime eam fuiſſe, quam frequenter oceanus inundauerit.

Digitized by Google

Cimbri. numque primorum, contigerint, ceteros fines omnes vaſtus ſemper dedit oceanus. Cimbrorum quoddam promontorium longe in maria excurrere, peninſulamque efficere, quæ *Cartris* adpelletur, Plinius ſcribit. Quale iſtud ſit promontorium, qualis peninſula? contendunt inter ſe eruditi. Omnes totius peninſulæ nomen Cartris fuiſſe arbitrantur; ſed alii a Chaluſo amne & Albi excurrere promontorium arbitrati ſunt, alii ab Eidora amne, & aduerſo, qui hodieque viſitur, iſthmo. Ipſe vim verborum Plinii rite expendens minime iudico, integram Cimbricam cherſoneſum Cartris veniſſe nomine; Sed quod promontorium Cimbrorum ait in maria excurriſſe, extremam opinor peninſulæ in maria ſinuatam partem Cartrin adpellatam eſſe: non enim tanta tellus, qualem habet peninſula tota, vnquam promontorii nomine a Plinio inſignita fuerit; vere autem promontorium in mare excurrens, nouamque peninſulam, vocaueris, quam contra Scandinauiam protendi & excurrere hodieque conſpicis. Quæ rurſum ab opinioſo homine, qui præcipue Germaniæ veram antiquitatem ſibi ſumſit impugnandam, mouentur, vt Cimbros in extremas caliginoſaſque Scandinauiæ oras transferat, & iſto modo Homeri poëtarumque interpretetur commenta; ſunt leuia & oppido infirma argumenta, in quibus refutandis, cum integra nobiscum faciat antiquitas, nolim tempus fruſtra conſumere. (*b*)

Nominis *Cartris* complexio.

De opinatoris cuiuſpiam Scandicis Cimbris.

(*b*) STRABO videtur a ſiniſtra Albis ripa cherſoneſum Cimbricam locare, inter Albim & Rhenum. Ait *Lib. VII.* Τῶν δὲ Γερμανῶν, ὡς εἶπον, οἱ μὲν προσάρκτιοι παρήκουσι τῷ Ὠκεανῷ. Γνωρίζονται δ' ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ῥήνου λαβόντες τὴν ἀρχὴν, μέχρι τοῦ Ἄλβιος. Τούτων δ' εἰσὶ γνωριμώτατοι Σούγαμβροί τε καὶ Κίμβροι. *Germanorum, vt diximus, ſeptentrionales qui ſunt, propter littus oceani porriguntur: ac noti ſunt ab oſtiis Rheni vsque ad Albim. Horum autem notiſſimi ſunt Sugambri & Cimbri.* TACITUS *Germ. Cap. XXXVII. Eundem,* inquit, *Germaniæ ſinum proximi oceano Cimbri tenent.* PTOLEMÆUS *Lib. II. Cap. XI.* vocat Κιμβρικὴν χερσόνησον, *Cimbricam Cherſoneſum,* & cum ciuitatibus Cimbricis commode definit. Primum hæc peninſulæ ab eo prolata eſt dimenſio. Ἡ μετὰ τὴν Ἄλβιν ἐξοχή· Ἡ ἐφεξῆς ἐξοχή· Ἡ ἔτι ἐφεξῆς, καὶ ἀρκτικωτάτη· Τὸ ἀνα-

Hiſtoria migrationis Cimbrorum vetuſtæ.

Germania peninſula.

III. Ingens Cimbrorum gloria, quam omnis prædicat vetuſtas, alio a me loco curate exponetur; hic breuia nos docent. Exiere ex peninſula Cimbri longe ante, quam in Romanas

πολικώτατον αὐτῆς· Ἡ μετὰ τὴν ἐξοχὴν πρώτη ἐξοχή· Ἡ ὑπὸ ταύτην ἐφεξῆς· ἡ πρὸς ἀνατολὰς ἐπιστροφή· χαλάτα ποταμοῦ ἐκβολαί. *Extenſio poſt Albim: extenſio quæ ſequitur: alia, quæ ſequitur, maxime ſeptentrionalis: pars eius maxime orientalis: poſt extenſionem hanc prima extenſio: dein, quæ ſub hac ſequitur: inde conuerſio ad orientem: Chaluſi amnis oſtia.* Numeros PTOLEMÆI, quod vitioſi ſunt, non adiicimus. CLUUERIUS ita illam PTOLEMÆI dimenſionem interpretatur. *Extenſio poſt Albim flumen eſt in regione Eyderſtede, ad vicum Weſter Heuer. extenſio, quæ ſequitur, eſt ad promontorium, quod vulgo dicitur Bouwensberg. quæ rurſus ſequitur, maxime ſeptentrionalis, nunc promontorium Hanwith pars eius maxime orientalis, eadem eſt, quod promontorium Cimbrorum* PLINIO *Lib. II. Cap. LXVII. & Lib. IV. Cap. XIII. nunc vulgo Skage. Poſt eam extenſionem prima extenſio, eſt peninſula, in qua oppidum nunc Grimſtede. quæ ſub hac ſequitur, inſula Alſen eſt obuerſa, vbi vicus Nubel. ad ortum conuerſio, in ceruice peninſulæ, eſt in Holſatia regione, quæ dicitur Wagerland, ad inſulam Femern; vbi vicus Korstorp. Chaluſus amnis* nunc vulgo dicitur *die Traue*, Lubecam adluens. Ita vero contra poſitionem Saxonum, quos ad iſthmum Sleſuicenſem protulimus, videtur Cimbris, monſtrante PTOLEMÆO, tribuenda eſſe maxima *VVagriæ*, magnaque *propriæ Holſatiæ*, portio, cum integro *ducatu Sleſuicenſi*, & *Jutia*. Vid. PONTANUS *Chorogr. Dan. deſcript. de Cimbrica cherſoneſo Claudii Ptolemæi pag. 648.* De populis, qui infra Saxones contra ſeptentriones coluerunt, hæc PTOLEMÆUS habet. Αὐτὴν δὲ τὴν χερσόνησον ὑπὲρ μὲν τοὺς Σάξονας Συγούλωνες ἀπὸ δυσμῶν. Εἶτα Σαβαλίγγιοι. Εἶτα Κοβανδοί. Ὑπὲρ οὓς χάλοι. Καὶ ἔτι ὑπὲρ τούτους δυσμικώτεροι μὲν Φουνδοῦσοι. Ἀνατολικώτεροι δὲ χαρούδες. Πάντων δὲ ἀρκτικώτεροι Κίμβροι. *Peninſulam ipſam tenent ſupra Saxones ab occaſu Sigulones: poſtea Sabalingii: poſt Cobandi: ſupra quos Chali: & ſuper iis quoque, magis quidem occidentales, ſunt Fhunduſi: magis vero orientales, Charudes: omnium autem maxime ſeptentrionales Cimbri.* Quos ſingulis hiſce pagis, vt opinor, Cimbricis, fines tribuat CLUVERIUS, apud ipſum vide. PONTANUS *dicto loco pag. 649. 650.* nominum ſingulorum reliquias ex PTOLEMÆI tabula peruestigat, & erudite declarat. Quod arbitratur *Harudes*, CÆSARI in Ariouiſti copiis memoratos *Bell. Gall. Lib. I. Cap. XXXI. XXXVII. & LI.* eosdem eſſe ac Charudes PTOLEMÆI, non eſt inepta coniectura. Potuere enim ex Cimbris profugi ad Marcomannos ſe recipere, & proprio pagi nomine deinde in iis conſiſtere. De Promontorio Cimbrico PLINIUS *Lib. IV. Cap. XIII.* hæc narrat: *Promontorium Cimbrorum excurrens in maria longe peninſulam efficit, quæ Cartris adpellatur.* Quantum ego video, nomen Carteris non fuit, niſi promontorio in maria longe procurrenti. Pro-

Digitized by Google

Cimbri. manas inuaderent prouincias: perquam enim diu in vaſta eos Sarmatia vagatos eſſe, omnes auctores oſtendere. Exeundi cauſam diximus, nec a Strabone male eam taxatam diſſimulauimus. An tantum autem æuum migratio eorum habeat, quale Plutarchus, quale & alii auctores, memorarunt? de eo olim inquiremus. Eos falli ſua opinione putem, qui Homeri iamdum ætate Cimbros migraſſe exiſtimant; quod nimirum ille Cimmeriorum in ſuis poëmatis meminerit. Malo audire, qui Gallorum a Liuio laudatam migrationem & Cimbrorum eandem eſſe prodiderunt; in qua ſententia eſſe Juſtinum, Appianum, & alios veterum, reperio. Fortaſſis,

Quam ætatem habuerit illa migratio, antequam Mario imperatore ſtaret?

An. V. C. CXLIII. Ante C. N. IↃLXXXVIII.

cum Liuius dicat, parti Gallorum Italiam, parti Hercyniam ſiluam, ſortibus datam; illa Cimbrorum portio, Gallorum nomine nota, in Italiam ſtatim peruaſit, altera in Hercynias ſiluas, quæ teſte Cæſare in ipſam excurrerunt Sarmatiam, continuo tranſiit. Nam & Liuii *Gallos* à Græcis *Hyperboreos* eſſe vocatos, & diſerte a Floro, *ab ultimis terrarum oris, & cingente omnia oceano*, eſſe adductos, alibi meminimus; vtraque vero in Cimbros belliſſime quadrare, cum ad Gallos Celtas ægre

An. V. C. CCCCXI. Ante N. C. CCCXL. circiter.

referri queant, quis non cernit? Si mauis, quod Ariſtoteles narrat de Celtis contra fluctus maris bellum gerentibus, eius æuo crebris eluuionibus Cimbri fuerint coacti ſolum vertere. Certe plus centum annis, rem egregie Plutarcho ſcribente, Cimbri omnem Sarmatiam atque Germaniam pererrauerant; antequam victis aliquot conſularibus exercitibus, gens,

montorium interpretantur omnes de eo, cui *Skagen* hodie nomen eſt. Reperio vero, plenam ibi peninſulam eſſe, vbi ditio *VVenſuſſel* eſt; quam forſitan PLINIUS intellexerit. Quodſi vero hoc reſpexeris, quod alibi PLINIUS memorauit: *Septentrionalis oceanus maiori ex parte nauigatus eſt auſpiciis Auguſti Germaniam claſſe circumuecta ad Cimbrorum promontorium*: tum ſane credideris, ſi vtrumque idem fuerit promontorium, ad oſtium Albis id quærendum fuiſſe. Ad Albim Romana claſſis nauigauit, nunquam ad ſeptentrionales Cimbricæ cherſoneſi partes peruenit. VELLEIUS *Lib. II. Cap. CVI.* OLAUM RUDBECK *Atlantica Cap. XXI.* Cimbricam cherſoneſum Scandinauiæ vindicare conatum eſſe, ſupra diximus.

gens, maiorem terrarum partem victoriis peruagata, Quinctiliano dicente, in Mario ſtaret. Tranſiiſſe tanto temporis ſpatio plures in Cimbrorum nomen, licet minor ex peninſula exierit numerus, facile largiar. Qui enim plures vicerant gentes, non paucos etiam ex iis milites in commilitium adſciuiſſe, eſt probabile. Sed vt ordinem cladis, cum a Romanis, tum demum a Cimbris noſtris, acceptæ transmittam; vbi illa quæſierimus *caſtra ac ſpatia vtraque ripa, quorum ambitu*, ex ore Taciti, *nunc quoque metiaris molem, manusque gentis, & tam magni exitus fidem?* Multi, qui magis ſibi ſapere videntur, aut in Gallia, aut in Italia, hæc caſtrorum veſtigia indagarunt. Cum vero *magni exitus fides* inde probari debuerit, malim ego cum diuerſis in cherſoneſo ipſa illa caſtra & ingentia ſpatia inueſtigare; in locis præſertim, vbi *magnæ molis* hodieque nomen ſeruatum eſt. Quis & prohibeat, munimenta contra oceani inundationem in peninſula, atque in vtraque ripa, ſtructa a Cimbris exiſtimare, quæ non poterant minus manus gentis copioſas teſtari, & magni exitus, poſtquam non crederentur contra maris furorem poſſe ſufficere, fidem facere? Sane res memorabiles domi geſtæ, tum cum legatos Cimbri ad Auguſtum mitterent, non difficulter in notitiam Romanorum peruenire potuerunt. (*c*)

Germania peninſula.

An. V. C. IↃCLI. IↃCLII. Ante C. N. C. XCIX.

Vbi caſtra magni exitus fidem facientia?

IV.

(*c*) Vid. de Cimbrica expeditione ſæpe laudatus PONTANUS *Hiſt. Dan. Lib. I.* vbi res Danicas deſcribendi ab expeditione Cimbrica capit exordium: CHRIST. CELLARIUS *Diſſert. Hiſtor. de Cimbris & Teutonis.* Quando Cimbri exierint ex cherſoneſo ſua? res iam olim plenæ diſſenſionis extitit. Græci Cimmerios antiquiſſimos, Homero cognitos, partem vniuerſi eſſe iudicarunt Cimbrorum populi; teſte STRABONE *Lib. I. & VII.* Poſteriore loco diſerte ait: ὅτι λῃστρικοὶ ὄντες καὶ πλάνητες οἱ Κίμβροι, καὶ μέχρι τῶν περὶ τὴν Μαιῶτιν ποιήσαιντο στρατείαν. ἀπ' ἐκείνων δὲ καὶ ὁ Κιμμέριος κληθῆναι Βόσπορος, οἷος Κιμβρικός, Κιμμερίους τοὺς Κίμβρους ὀνομασάντων τῶν Ἑλλήνων. *Cimbros homines fuiſſe prædones & vagos, armisque ad Maeotim vsque lacum progreſſos: & fuiſſe ab iis Cimmerium Bosporum denominatum, quaſi Cimbricum, cum Græci Cimbros Cimmeriorum nomine afficiant. Lib. XI.* autem, iam Homeri ætate Cimmeriorum Bosporum hoc nomen habuiſſe, magnamque ea ætate Cimmeriorum fuiſſe potentiam, memorat. PLUTARCHUS *in Mario* magis adhuc plane atque dilucide rem

Digitized by Google

Cimbri. IV. Non eſt nimirum omnis Cimbrorum exercitus, quod quidem Romani ſuadere videntur, a Mario in Italiæ aditu deletus; ſed magna eius pars poſt ſuorum cladem in patriam, ex maio-

Reliquorum & reducum Cimbrorum in peninſula acta.

exponit: Ἄλλοι δὲ φασι Κιμμερίων τὸ μὲν πρῶτον ὑφ' Ἑλλήνων τῶν πάλαι γνωσθέντων, οὐ μέγα γενέσθαι τοῦ παντὸς μόριον, ἀλλὰ φυγὴν ἢ στάσιν τινὰ βιασθεῖσαν ὑπὸ Σκυθῶν, εἰς Ἀσίαν ἀπὸ τῆς Μαιώτιδος διαπεράσαι Λυγδάμιος ἡγαμένα. Τὸ δὲ πλεῖστον αὐτῶν καὶ μαχιμώτατον ἐπ' ἐσχάτοις ᾤκειν παρὰ τὴν ἔξω θάλασσαν. οὓς περ δή φασι γῆν μὲν νέμεσθαι σύσκιον καὶ ὑλώδη, καὶ δυσήλιον πάντη, διὰ βάθος καὶ πυκνότητα δρυμῶν, οὓς μέχρι τῶν Ἑρκυνίων εἴσω διήκειν. οὐρανοῦ δὲ εἰληχέναι, καθ' ὃ δοκεῖ μεταλαμβάνων ὁ πόλος ἔξαρμα, διὰ τὴν ἔγκλισιν τῶν παραλλήλων, ὀλίγον ἀπολείπειν τοῦ κατὰ κορυφὴν ἱσταμένα σημεῖα πρὸς τὴν οἴκησιν· αἵ τε ἡμέραι βραχύτητι καὶ μήκει πρὸς τὰς νύκτας ἴσαι κατανέμεσθαι τὸν χρόνον. δι' ὃ καὶ τὴν εὐπορίαν τοῦ μυθεύματος Ὁμήρῳ γενέσθαι πρὸς τὴν νεκυίαν. ἔνθεν οὖν τὴν ἔφοδον εἶναι τῶν βαρβάρων τούτων ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν, Κιμμερίων μὲν ἐξ ἀρχῆς, τότε τε Κίμβρων, οὐκ ἀπὸ τρόπου προσαγορευομένων. *Alii autumant, Cimmerios, qui primi quondam a Græcis ſunt cogniti, partem exiguam fuiſſe vniuerſi, tantum cateruam quandam profugorum vel ſeditioſorum, ab Scythis compulſam a Mæotide lacu in Aſiam duce Lygdamio traiicere. maximam eorum multitudinem & bellicoſiſſimam in vltimis ad oceanum oris habere ſedeis. regionem incolere ob profundas ac denſas ſiluas, quæ ad Hercynios vsque ſaltus introrſus pertinent, caliginoſam, nemoroſam, & opacam. cælum ſortitos, qua polus ſeptentrionalis, ex parallelorum inclinatione ſublimis, parum diſtare videtur ab imminente incolarum vertici puncto. Vbi dies, breuitate & prolixitate pares noctibus, in parteis duas ſecant anni tempus. Vnde argumenta ſuppeditaſſe Homero fabulæ de inferis ſcribenti. Atque inde hos Barbaros in Italiam mouiſſe: qui primum Cimmerii, tunc non abſque Cimbri, dicti ſunt.* Ergo vetuſtiſſimos Cimmerios primom Cimbrorum coloniam fuiſſe, Græci opinori ſunt. Nos modo poſuimus, videri & ipſos Cimmerios Germonicam fuiſſe gentem, quæ od Mæotim perſtiterit. Non inepte adiecerimus, colonias ſubinde ex Cimbrico cherſoneſo, ante præcipuam expeditionem, emiſſas eſſe, vnde fortaſſis de conditione alterius Cimbrorum patriæ Græci quædam acceperint. Interim, quod Græcis videtur, quaſi iam ante Homeri ætatem omnis Cimbrica natio in Sarmatiam migrauerit: quod ita Anno mundi M M M. circiter, & ante C. N. C M L. prope anno, contigiſſet: minime id ego defenderim, aut probarim. Quod Olaus Rudbeck, ex Plutarchi hac deſcriptione, Cimbros conatus eſt in extremam contra ſeptentriones Scandinauiam reiicere, prorſus fere fruſtra eſt. Integra enim antiquitas vni huic Plutarchi ex vaga fama acceptæ norrationi repugnat. Cimbricam expeditionem, alteramque Gallicam, a Livio *Lib. V. Cap. XXXIV.* & Floro *Lib. I. Cap XIII.* memoratam, plures vnam eandemque migrationem populorum cenſent eſſe. Ex veteribus, prætor argumenta, ex

Germania peninſula.

maiorum narratibus haud dubie cognitam, Germanicis ciuitatibus tranſitum tutum concedentibus, abiit, priſcasque nationis cognationes reuiſit. Ciuitas fuit exigua; ſed gloria ingens, ſolaque memoria Romanis horribilis & formidoloſiſſima: quam exinde Tacitus in cherſoneſo reperit. Latent etiam reliqua eorum facta fataque multa obliuione obruta & ſepul-

PLUTARCHI *in Camillo* memorato HERACLIDIS PONTICI teſtimonio de Hyperboreis, & FLORI narratione deſumta; magis plane APPIANUS *in fragment. de Bell. Gall. & de Bell. Illyricis*, & JUSTINUS *Lib. XX. Cap. V. Lib. XXIV. Cap. IV. Lib. XXXII. Cap. III. Lib. XXXVIII. Cap. III.* illi fauent ſententiæ. Laudandus hic etiam aliqua ex parte OL. RUDBECK *Atlantica Cap. XXXVII.* vbi idoneis argumentis illam Gallicam vetuſtam expeditionem Scandinauiæ vindicat: ſed hæc in hiſtoria perſequemur. CLUVERIUS demum ætate Ariſtotelis, aut paulo ante, exiſtimat illam Cimbricam expeditionem ſuſceptam eſſe. Ille enim *Eudem. Lib. III. Cap. I.* putatur cauſæ expeditionis factæ claris verbis meminiſſe: Οἷον οἱ Κελτοὶ πρὸς τὰ κύματα ὅπλα ἀπαντῶσι λαβόντες. *quemadmodum ſi Celtæ ſumtis armis occurrant fluctibus.* PLUTARCHUS *in Mario* ſaltem teſtatur, plurimum tempus Cimbros omnem terram peruagatos eſſe. Et QUINTILIANUS *Declam. III. Gens*, inquit, *maiorem terrarum partem victoriis peruagata, tantum in Mario ſtetit.* Tempus autem iuſtum per omnes eruditorum lites vix tamen niſi probabiliter paret. Jam ordinem expeditionis clariſſimæ viſurus, adeat FLORUM *Lib. III. Cap III.* LIVIUM *Epit. LXIII. LXV. LXVII. LXVIII.* VELLEIUM *Lib, II. Cap. XII.* PLUTARCHUM *in Mario*, & alios plures. Caſtra magni exitus fidem facientia memorat TACITUS *German. Cap. XXXVII. Eundem Germaniæ ſinum Cimbri tenent, parua nunc ciuitas, ſed gloria ingens. Veterisque famæ late veſtigia manent, vtraque ripa caſtra ac ſpatia, quorum ambitu nunc quoque metiaris molem manusque gentis & tam magni exitus fidem.* Et paucis verbis addit de Cimbrorum expeditione: *Sexconteſimum & quadrageſimum annum Vrbs noſtra agebat, cum primum Cimbrorum audita ſunt arma, Cæcilio Metello ac Papirio Carbone COSS. Ex quo ſi ad alterum imperatoris Traiani conſulatum computemus, ducenti ferme & decem anni colliguntur. tandiu Germania vincitur. cetera.* CLUVERIUS illa caſtra vel in Gallia, vel in Italia, quærit. ALTHAMERUS, PICHENA, KIRCHMAIERUS, de opere quodam Cimbrorum in ipſa cherſoneſo interpretantur. Agger eſt inter ſinum *Slye*, & *Treiam* flumen, ductus, qui *Danorum opus, das Danen VVerck*, vulgo adpellatur, cuius hodieque ſuperant veſtigia. Et ipſe demum PONTANUS putat, TACITUM ad hoc opus videri reſpexiſſe. Licet enim Caroli æuo hunc aggerem conſtitutum, annales prodant, non deeſſe fidem longe antiquius eum exſtructum eſſe, & Caroli Magni ætatem circiter inſtauratum modo & reparatum.

Cimbri. ſepulta; vt vix nomen gentis alicubi poſthac deprehendere liceat. Exiſtimo, ſumta ab aliis bellis vacatione, ſtatim piraticam excoluiſſe *CIMBROS*, & demum eiusdem ſtudioſos *SAXONES* ingenti ſuæ gentis acceſſione auxiſſe. Tempus, quo Saxonia Cimbros complecti cœperit, non licet accurate definire. Certe in Saxonia, quam nominauimus, tertia fuere Cimbri; an iam ante in eam imputati? non dixerim. Plene demum nomini Cimbrorum obſcurato aliud nomen VITARVM, ſeu IVTARVM, ſucceſſiſſe, conſtat. Erant Jutæ ex tribus nationibus, quæ Britanniam quinto ſeculo occuparunt; non certe, niſi ex Cimbrica aduecti peninſula, cum Angli ſuperiora, & maxime Saxones Cisalbinos tunc tractus, & littora maris, obſiderent. Vnde Vitarum ortum fuerit nomen? non coniicio; niſi placuerit vetuſtam Gothorum in cherſoneſum migrationem cum quibusdam ſtatuere, vnde *Jutarum* ſeu *Gutarum*, reliquum nomen æuo ſequiori ſit reſuſcitatum. Poſtremum, quantum videtur, NORMANNORVM nomen non ab incolis noſtræ peninſulæ Cimbricæ alienum exſtitit. Eo tamen citius ex his exciſo oris, magis ſeruatum eſt Iutarum vocabulum; quod hodieque regionis totius communis refert adpellatio. *(d)*

Saxonicum fœdus.

Nomen Iutarum Cimbrico nomini ſucceſſit.

V. De

(d) Ingentem cæſorum Cimbrorum Teutonorumque, & prope incredibilem, numerum Romani ſcriptores ineunt: quod olim oſtendemus. Manſere ſane non pauci reliqui, qui & in Gallia conſedere, & in Cimbricam cherſoneſum rediere. Aduaticos ex Cimbris Teutonisque prognatos oſtendit CÆSAR *Bell. Gall. Lib. II. Cap. XXIX.* Fortaſſis Charudes Ptolemæi Harudibus ad Rhenum ortum dederunt. TACITUS *Germ. Cap. XXXVII*, *Eundem Germaniæ ſinum*, inquir, *Cimbri tenent, parua nunc ciuitas, ſed gloria ingens.* Hos; partem magnam reliquos ex clade Cimbros fuiſſe, qui in cherſoneſo inde habitarunt, STRABO *Lib. VII.* declarat: Καὶ γὰρ νῦν ἔχουσι τὴν χώραν, ἣν εἶχον πρότερον, καὶ ἔπεμψαν τῷ Σεβαστῷ δῶρον, τὸν ἱερότατον παρ' αὐτοῖς λέβητα, αἰτούμενοι φιλίαν καὶ ἀμνηστίαν τῶν ὑπηργμένων. τυχόντες δὲ, ὧν ἠξίουν, ἀπῆραν. *cum hodieque* (Cimbri) *antiquas incolant ſedes, nuperque Auguſto lebetem, qui apud ipſos ſacerrimus habetur, dono miſerint, amicitiam expetentes & veniam illatarum iniuriarum; eaque conſequuti domum redierint.* Tum, aut paulo deinde, Cimbrorum pars ſe

Status Cimbrorum publicus.

V. De ſtatu Cimbrorum publico nil Tacitus meminit; rurſum commemoratione priſcæ Cimbrorum gloriæ, quo minus ad alia attenderet animum, interpellatus. Cum tamen

Germania peninſula.

dedit Romanæ militiæ: nam teſte JUSTINO *Lib. XXXVIII. Cap. III.* Mithridati regi Cimbri etiam militarunt. Sana meminit NOTITIA *Imperii Occidentis ſub diſpoſitione Magiſtri peditum Præſent. in XII. Palatinis Legionibus CIMBRIANORUM:* hosque PANCIROLLUS *Comm. Cap. XX.* ex Cimbris lectos eſſe, atteſtatur. Rurſus NOTITIA *Orientis ſub diſpoſ. Ducis Mœſiæ* ſecundæ, haber *Cimbrianos milites:* ſed hos, cum Cimbrianis excubarent, inde nomen habuiſſe, adeoqua nihil ad noſtros ſpectare Cimbros, contendit idem PANCIROLLUS *Comm. Parte I. Cap. CLIII.* In Saxonico fœdere magnam, præſertim Cimbrorum gloriam fuiſſe, ex CLAUDIANO, qui Saxonibus Cimbrorum omnino nomen tribuit, ſaris declarauimus. Cum ignotas nauigationes ſuſciperent, ex eruditiſſima obſeruatione *Ill.* LEIBNITZII *in notis ad Excerpta Veterum fol. XII.* probabile eſſe puto, partem eorum in Britanniam aduectam ibi ſedes occupaſſe. Veteres quippe Britanniæ maioris incolæ, ex antiquo genere in Wallia & Cornwallia ſuperſtites, *Cumrai* ſibi ipſis dicuntur ab antiquis *Cimbris*, parentibus ipſorum; vt poſtea Angli, ſucceſſores Britannorum, orti ſunt a Saxonibus & Jutis, ſucceſſoribus Cimbrorum. Et Wallica lingua ſemigermanica eſt, vt examinando deprehendere eruditi; nec dubium, poſteriores Germanos ab antiquiſſimis tantundem diſceſſiſſe, quantum Germanica lingua a Wallica, vel Gallica vetere, hodie abeſt. Iisdem in locis, vbi olim Cimbri proprii egere, nunc *IUTAE* ſunt, terraque *Jutia* eſt. Nomen illuſtratum demum eſt in Saxonum in Britanniam nauigatione: vbi *Vitas*, ſiue transpoſitis litteris, *Iutas* meminit BEDA *Lib. I. Hiſt. Eccl. gentis Anglorum Cap. XV.* ad Ann. CCCCXLIX. *Aduenerunt autem de tribus Germaniæ populis fortioribus, id eſt Saxonibus, Anglis, Vitis.* (Iutas alii codices agnoſcunt) Vnde horum nomen? ARNGRIMUS JONÆ, Islandus, Iutas interpretatur de *gigantibus*, quos *Jat* Noruagi & Islandi adpellent; vt adeo iidem Cimbri, qui a robore & animi, & corporis, ante adpellati voluerint, iam a proceritate corporum *Iuta* ſeu *gigantes*, dicti fuerint. Alii vocant lubentius *Vitas*; arbitrari, in inſula *Vicht*, ſeu *VVight*, quam, quod BEDA dicit, inſederunt, verum adhuc populi nomen reliquum eſſe: qui falluntur vero, quod iam Vectis inſula antiquis eo nomine cognita eſt. Plures verum nomen eſſe, quod proxime gentis originem doceat, poſtulant: eſſe *Iutas Gothorum* Scandinauiæ ſatu ortos: inde nomina *Getarum*, *Giotorum*, *Iotorum*, *Gutarum*, *Geatunorum*, & ſimilia, trahi, quæ eandem gentem, quam *Vitas*, ſeu *Iutas*, BEDA variis locis adpellitet, deſignent. Sane declarauit ROB. SCHERINGHAM, *de Anglorum gentis Origine Diſceptatione Cap. II.* plurima Saxonica Anglorum monumenta vnum alterumue illorum vocabulorum, vt aduenas Iutas deſignet, oſtendere, omniaque ſimul loqui Gothicam in

Cimbri. men *BOIORIX*, Cimbrorum rex, nominetur cum *TEUTOBOCHO*, Teutonorum rege; vterque a Mario fuſus & proſtratus: non eſt dubium, vni præcipue regimen Cimbros deferre conſueuiſſe; cum maxime omnes vicinæ Germaniæ ciuitates adductius regum imperium adprobauerint. Et plures quidem Cimbrorum reges non ſilent Romani auctores; vt tamen videantur duces tantummodo exſtitiſſe, auſpiciis regis Boiorigis militantes. Tum & caſtrenſia ſacra & concilia, & præliorum certa ſolennia, Cimbros habuiſſe legimus; quæ ſingula bene ordinatam rem publicam teſtantur, non tamen eius ſingulares rationes clare explicant. Si quæ facta fuerit in Saxonico fœdere priſci ſtatus publici mutatio, ex nullo auctore ſatis de ea conſtat. Cenſeo tamen, quod ad noſtram vsque ætatem regum in Dania imperium maxime fuerit populi circumſcriptum iuribus; id Saxonicam reſpicere ætatem. Non magis alia gens, quam Saxones, regum odio habuit antiquitus poteſtatem. Saxonico ergo fœdere Cimbri iuncti regum quidem, quos ante habuerunt, perpetuaſſe an mutatus in Saxonico fœdere?

 viden-

Cimbricam cherſoneſum migrationem. PONTANUS *Chorogr. Daniæ deſcript. pag. 653 Nuitbones* TACITI, Anglis vicinos, vertit in *Huitbones*, & eos cum *Vitungis & Iuthungis*, quos paſſim auctores celebrant, de *Iutis*, ſeu *Vitis*, BEDÆ accipit. In re dubia, quæ in medio æuo præcipue meretur perueſtigari, ſententiam dicere non audemus. Primum videtur *Iutarum* nomen a ſex PTOLEMÆO memoratis ciuitatibus acceptum eſſe, mox cum omnibus Cimbris communicatum eſſe; vt adeo exoleſcenti Cimbrorum adpellationi plene ſucceſſerit. *NORMANNORUM* nomen præcipue etiam Danos, & Iutas, Danorum nomine complexos, denotaſſe, diſcimus ex EGINHARDO *Vita Car. M.* qui *Danos & Suecones*, inquit, *vulgo Normannos vocitatos eſſe:* & rurſus ſcribit; *Vltimum contra Normannos, qui Dani vocantur, primo piraticam exercentes, deinde maiori claſſe littora Galliæ & Germaniæ vaſtantes, bellum ſuſceptum.* Recte adeoque ADAMUS BREMENSIS dixit: *Dani & Suecones, ceterique trans Daniam populi, ab Hiſtoricis Francorum omnes Normanni vocantur.* Obſeruat *Vir Celeb.* THORMODUS TORFÆUS *in Hiſtoria Rerum Norueg.* nuper publicata, *Normannorum* vocem eiusdem fuiſſe vſus media ætate, ac vetuſtam *Hyperboreorum* apud Græcos: & vtramque eiusdem eſſe poteſtatis, cum *Hyperboreus* nequeat Germanice magis commode explicari, quam per vocabulum *Nordmann* ſeu *Nortmann*. Alia adhuc notanda alibi.

videntur nomen & dignitatem; ſalubribus tamen cauiſſe legibus & inſtitutis, ne libertas, cujus Saxonum inſtar cœperant eſſe amantiores, periret, aut imperium regium vltra degeneraret in tyrannidem. (*c*)

Germania inſula.

CAPVT II.

GERMANIAE VETERIS INSVLARVM STATVS.

I.

Teutoni inſularum incolæ.

FOederati antiquitus Cimbrorum fuere TEVTONI, ſimulque vtraque demum gens in vnam Danicam fuit ciuitatem imputata; quæ poſtulat cauſa, vt illico conſiderationem eorum cum Cimbrorum connectamus hiſtoria. Teutones malunt alii *Teutones*, *Theutones*, *Theutonos*, *Theotbonosque*, adpellare. Quæ nominis ſit origo certa; non ſatis liquet. Poterant a *Teut*, ſeu *Teutate*, Deo cognomentum ſumſiſſe ſingulare: nam & omnem Germanicam nationem perſimili inſignitam videri fuiſſe adpellatione, eandemque fortaſſis ab heroe illuſtri, aut prorſus a communi Deo Teut,

Nomen gentis & nominis origo.

(*c*) ***BOIORIX***, præcipuus Cimbrorum rex, laudatur a PLUTARCHO *in Mario*, LIUIO, *Epit. LXVII.* OROSIO *Lib. V. Cap. XVI.* FLORUS *Lib. III. Cap. III.* ***BELEUM*** regem vocat: quod nomen videtur adprobare, ſi fides FORCATULO, qui *ex Annalibus Gallorum Anno MCCXXXIII.* effoſſam circa Aquas Sextias loricam memorat, cum inſcriptione, BELEOS CIMBROS. Plures reges Cimbrorum aut periiſſe, aut captos eſſe, teſtatur PLUTARCHUS, & OROSIUS, qui & nomina quædam adfert. *Lucius*, (Lugius) *& Boiorix, reges in acie ceciderunt. Claudicus & Ceſorix capti ſunt.* De variis inſtitutis Cimbrorum PLUTARCHUS videri meretur: qui oſtendit, vagam quandam quaſi rem publicam Cimbros Teutonosque per omnem terrarum orbem circumtuliſſe. De ſacerdotibus & fatidicis fœminis præter PLUTARCHUM STRABO etiam *Lib. VII.* memorat. Præter virorum fortitudinem, omnes etiam auctores Cimbricarum mulierum ſummam conſtantiam, & virtutem, ſummis laudibus concelebrant.

Digitized by Google

Teutoni. Teut, eſſe tractam, alio loco coniecimus. Magis tamen probauerim, Teutonorum nomen interpretantes de *populo inſigni;* cuius gloriam, quod vicina gens, Cimbri, ſiue pugnatores, dici cœpiſſent, inſularum incolæ, in fœdus egregium conſentientes, ſibi præcipuam & quaſi propriam arrogarunt. Ita pars vna bellatores & pugnatores, pars altera populus inſignis & clarus, cognominati, ſimul patrium verterint ſolum, maioremque terrarum partem victoriis fuerint peruagati. Nomen gentis antiquiſſimis auctoribus cognitum eſt diu ante, quam in Romanas ipſi cum Cimbris inuaſiſſent prouincias. Commerciorum, quæ cum vicinis Guttonibus habeant, Pytheas Maſſilienſis meminit; credo Teutonos reſpiciens, qui, cum pars ex inſulis exiiſſent, domi manſerant: namque æuo Pytheæ, ſi recte hiſtoriam perputamus, dudum Cimbri cum Teutonis cœperant migrare. Ceterum Teutonos primo iam dum æuo conſueuiſſe ſimul CODANOS, ſeu *Godanos*, adpellari; probare videntur *Codani ſinus*, *Codanoniæque inſulæ*, quam coluerunt Teutoni, nomina. Curioſiorem de nomine Godanorum, eiusque cum Teutonorum vocabulo conuenientia, diſquiſitionem mittimus. Si tamen probatur adpellationis vſus antiquus, facilius noui nationis cognominis DANORVM occaſio & origo intelligitur; nec porro opus eſt ad fabuloſas Dacorum, aut aliorum populorum, in inſu[illegible] nauigationes confugere, vt inde Danorum vocis capiantur initia. *(f)*.

An olim Teutoni Codani dicti?

Nouum Danorum nomen.

II. Se-

(f) *TEUTONI* ſunt apud CICERONEM *pro Lege Manilia Cap. XX.* CÆSAREM *Lib. I. Bell. Gall. Cap. XXXIII. & XL. & Lib. II. Cap. IV. & XXIX.* atque alibi; LIUIUM *Epit. LXVIII.* VELLEIUM *Lib. II. Cap. XII.* PLINIUM *Lib. IV. Cap. XIV.* POMPONIUM MELAM *Lib. III. Cap. III. & VI.* & ita in veteri inſcriptione, quam mox proferemus. *Theutonorum* vocem FLORUS *Lib. III. Cap. III.* & quædam CICERONIS atque LIUII exemplaria agnoſcunt. *Teutones* vocant EUTROPIUS *Lib. V. Cap. I.* OROSIUS *Lib. V. Cap. XVI.* PLUTARCHUS *in Mario;* PTOLEMÆUS *Lib. II. Cap. XI.* *Theutones* ſunt in FASTIS *Romanorum.* ARTHICUS *Cosmographus* adpellat *Theotonos.* CLUUERIUS

Inſulæ Teutonorum.

II. Sedes Teutonorum veras, easque vetuſtiſſimas, ſi inſulas nouimus, quas hodieque incolunt Dani, ſimul cernimus.

Germania inſula.

Lib. III. Cap. XL. *Theutonos* putat recte vocari & ſcribi, a Deo *Theut*, ſiue *Theutate*; quem quidem miſſa adſpiratione plerique ſcriptores nominant *Teutatem*. Nos probamus adpellationem *populi Teutonis* LEIBNIZII, quam alio loco memorauimus, erudita coniectura: quam etiam ante eum MENSONEM ALTINGIUM, *in Notitia Bat. & Friſ. Ant. voce*, *GERMANIA INFERIOR*, docte perſequutum eſſe, reperi. *Populus*, inquit ALTINGIUS, *het Diet, Duyt, Tuit, Teut, variantibus dialectis: vnde adiectiuum Duitſche, Teutſche, Populares, & Duitſchland, Teutſchland, Populi regio.* Mox; *Apud Friſios ne hodie quidem ignoratur antiqua adpellatio: t' Frieſch Diet, id eſt, Friſiorum populus. Vetus autem ſuperſtitio ex Diet, Populo, Deum fecit cognominem, terra editum, Populorum conditorem; quem* TACITUS *noſter ex antiquis carminibus Tuiſtonem, ſeu Tuiſconem, vel ſecundum* CLUUERIUM, *Tuitonem, adpellatum accepit.* CÆSAR *Ditem. Alii veterum Teutatem. Fabuloſe omnes, vt de diis omnia.* Integrum ALTINGII locum exſcribere placuit, vt noſtræ hic ſententiæ rationes magis commode pateant. Primus, quod ſcimus, Teutonorum PYTHEAS MASSILIENSIS, CC ante C. N. & quod excurrit, annos, natus meminit. Ita PLINIUS *Lib. XXXVII. Cap. II.* *Pytheas credidit Guthonibus, Germaniæ genti, accoli æſtuarium, Mentonomon nomine, ſpatio ſtadiorum* VI*CI*Ↄ *ab hoc diei nauigatione inſulam abeſſe Baſiliam: illo vere fluctibus aduehi, & eſſe concreti maris purgamentum, incolas pro ligno ad ignem vti eo; proximisque Teutonis vendere.* Imo, quantum ad hæc commercia ſuccini pertinet, licet nomen gentis ſileat, rem ipſam tamen iam HERODOTUS, qui CCL circiter ante PYTHEAM vixit annis, docuit. *DANORUM* nominis ex antiquiore *Teutonorum* & *Codanorum* vocabulo deriuationem CLUUERIUS non incommode defendit: *Codani* enim ſinus, & *Codanonia* inſulæ, vetuſta nomina iam POMPONIUS & PLINIUS memorarunt. Sane malo eum audire, quam SAXONEM GRAMMATICUM, qui *Danum*, primum Danorum regem; aut ANDREAM VELLEIUM, qui *Dahas* Scythas, memorat. Et alii recte exploduntur, qui *Danum*, Jacobi filium, aut *Dacos*, aut *Danaos*, Græcanicam gentem, & neſcio, quot varias nominis vnius notationes, proferunt. Jam & CLUUERIUS PTOLEMÆI *Δαυκίωνες*, quos in Scandinauia collocat, reſpexit, & credidit, corruptam vocem illic eſſe & poſituram: nomen gentis eſſe *Κοδάνωνας*, *Codanones*, & verum in Codanonia inſula ſitum. PONTANUS *Ch[illegible]r. Dania deſcr. pag. 640.* illam coniecturam prorſus adſumit & defendit. Arbitratur PTOLEMÆI veram eſſe vocem *Δανσκίωνες*, *Dansciones*: cum qua adpellatione indigenarum Danorum vſui, cum ſe *Danſche* nominent, adprime conueniat. Vt ex CLUUERIO hoc adiiciam, nouaque mea coniectura corroborem, videntur duplici vocabulo Teutoni eſſe compellati. Sibi ipſis haud dubie ab omni æuo dicti ſunt *Codani*, vel *Dansciones*; exteris forte, & cum migrarent cum Cimbris, ſibi ipſis, *Teutoni*, ad denotandam populi

Digitized by Google

Teutoni. mus. Sunt eæ inter extremas Scandinauiæ auſtralis oras & Cimbricam cherſoneſum, plures numero; *SCANDIARVM* nomine a Ptolemæo comprehenſæ, & a Pomponio, ſed male, *HEMODES* dictæ; ex quibus, quod bene dixit, vna *CODANONIA* magnitudine alias & fœcunditate anteſtet. Omnes illas inſulas, quotquot reperimus, a Teutonis eſſe habitatas, nemo, qui populi nouit magnitudinem, dubitauerit. Imo neſcio, an plane Ptolemæus mereatur culpari, quod Teutonos quoſdam inter Suardones & Sueuos, fortaſſis Anglos, poſuerit: potuit enim facile natio potens vicini partem littoris inſidere. Sic & interpretari placet Iornandem, fortaſſis & ipſum Ptolemæum, ſi ipſius *Dauciones* ad *Teutonos*, vel ad *Codanos*, referri poterunt; colonias Teutonorum, ſeu Danorum, in vicinas Scandinauiæ regiones traieciſſe, ibique hæſiſſe; quod nempe Ptolemæus ſuos *Dauciones*, Iornandes *Danos*, & *Theuſthes*, qui fortaſſis iidem ſunt populi more Iornandis diuerſo modo nominati, in Scandinauia reperere. Vt redeamus ad Teutonorum inſulas, inter eas immenſum oceanum aquis paſſim interfluentibus gremio littorum accipi, & in immenſos ſinus excurrere, iam olim inter veteres conſtitit. Sinus ingens a Codanonia haud dubie inſula, & a Teutonis, ſiue Codanis, incolis inſularum, nomen *CODANI* accepit *SINVS:* argumento claræ nationis æuo antiquiori fama. Idem quidem ſinus, diuerſis legitur nominibus compellatus; vt totus *GERMANIÆ SINVS*, & *SVEVICVM MARE*, ſit Tacito, *VENEDICVS SINVS* & *CTLIPENVS* Ptolemæo

An & aliis in regionibus Teutoni egerint?

Codani ſinus conſideratio.

multitudinem, aut maioris parandæ gloriæ ergo. Quod tum a gente Romani Græcique docerentur, vbi ante egiſſent, quæue fuerit patria: inde vetus in Scriptoribus memoria, inſulam vocari *Codanoniam*, mare *Codanum*, incolas *Teutonos*. Reduces, credo, domum antiquius receperunt nomen, vnde id iam PTOLEMAEO rurſus cognitum eſt. Mox Saxonico fœdere, vt alterum Cimbricum, obſcuratum, conualuit iterum, cum Saxonica vis maxima in Britanniam eſſet effuſa. Danorum ita reſuſcitati memoriam vide paulo infra.

lemæo & Plinio, vbi aut Venedorum aut Aeſtiorum quondam alluit littora: ea tamen nomina nihil ad noſtras ſpectant inſulas. Si vero recte *LAGNVM SINVM*, conterminum Cimbris Plinius nuncupauit; eius vtique hic meminiſſe, & cenſere, debemus, eum maris ſinum, Lagnum dictum eſſe, qui hodieque ad inſulam longam, *Langeland*, in ceteras inſulas accipitur. Septentrionali, ſiue Germanico, oceano inſulas noſtras contra ſeptentriones finiri, & ad meridiem illo iam deſcripto Codano ſinu; vix iam opus eſt indicatu. (*g*) *Germania inſula.*

III.

(*g*) POMPONIVS *Lib. III. Cap. III. Super Albim*, inquit, *Codanus ingens ſinus magnis paruisque inſulis refertus eſt. Acre mare, quod gremio littorum accipitur, nusquam late patet, nec vsquam mari ſimile, verum aquis paſſim interfluentibus, ac ſape transgreſſis, vagum atque diffuſum facie amnium ſpargitur, qua littora attingit, ripis contentum inſularum non longe diſtantibus, & vbique pene tantundem, vt anguſtum & par freto, curuansque ſubinde ſe, longo ſupercilio inflexum eſt. In eo ſunt Cimbri & Teutoni.* Egregia profecto hæc maris, quod Danicas inſulas habet, deſcriptio. Cimbros etiam in eo ſinu eſſe, POMPONIVS dicit; quod nempe a dextra eorum peniοſulam illud mare adluit. Idem MELA *Cap. VI.* de inſulis loquens dicit. *Triginta ſunt Orcades, anguſtis inter ſe diducta ſpatiis. Septem Hemodes contra Germaniam proiecta, in illo ſinu, quem Codanum diximus. Ex iis Codanonia, quam adhuc Teutoni tenent, vt magnitudine alias, ita fœcunditate, anteſtat.* Niſi deprauata hæc lectio, errat POMPONIVS, quod *Hemodes*, quas *Acmodas* vocat PLINIVS *Lib. IV. Cap. XVI.* in ſinum Codanum refert. Placet autem PONTANI *Chorogr. Daniæ pag.* 717. erudita reſtitutio veri ſenſus MELAE, quam ex ipſo MELA & PLINIO tuetur. Ita, ſimplici fere interpunctione verborum mutata, ille legit: *Triginta ſunt Orcades, anguſtis inter ſe diducta ſpatiis: ſeptem Acmoda contra Germaniam proiecta. In illo ſinu, quem Codanum diximus, eſt Codanonia, quam adhuc Teutoni tenent, vt fœcunditate alias, ita magnitudine, anteſtat.* *CODANONIAM* eſſe inſulam, Danis *Sieland*, a ferendo, nominatam, reliquarum vt maximam, ita fœcundiſſimam; nemo non videt. PLINIVS *Lib. IV. Cap. XIII.* ſine additis nominibus inſulas in Codano monſtrauit ſinu. *Codanus*, inquit, *ſinus refertus inſulis, quarum clariſſima Scandinauia.* Mox, *Sinus Cylipenus in oſtio ſuo inſulam Latrin habet. Mox alter ſinus Lagnus conterminus eſt Cimbris.* Bene multas inſulas indicat PLINIVS, nam plurimæ ſunt, quas Danicum regnum complectitur; *Selandia, Fionia*, maximæ; *Langelandia, Lalandia, Falſtria*, ſecundæ magnitudine; pluresque, his aliæ minores. PTOLEMAEVS eodem loco, quo Danicæ inſulæ Fionia atque Selandia ſunt, habet Scandias

Teutoni. III. Cum Cimbris Teutoni, ætate incerta, ſed perueteri ſaltem, in proximum continens validiſſimas colonias tranſmiſere; quæ celeberrimam toto orbe expeditionem, quam vnus demum Marius terminauit, peregerunt. Non exercitus modo & copias vtriusque gentis, memorant auctores, peragraſſe terras victoriis; ſed integras ciuitates cum fœminis liberisque, ſacris omnibus inſtructas, migraſſe, vere ſingulo progredientes, armaque oſtentantes, ſed hieme caſtra locantes, & ex rapto viuentes. Tollitur inde perfacile dubitatio; qui per bis centum annos pererrans regiones exercitus potuerit perpetuari & continuari? Nempe & plures minores ciuitates ſociaſſe ſe ſubinde cum victoribus populis, exemplo Ambronum, Tugenorum, & Tigurinorum, diſcimus: & liberi inter arma generari, connubiaque crebra concelebrari,

Migratio Teutonorum.

An. V. C. IↃCLI. IↃCLII. Ante C. N. C. XCIX.

ſuas tres; nam quarta Scandia ipſius Scandinauiam notat. *Lib. II. Cap. XI.* hæc habet. Απ' ἀνατολῶν δὲ τῆς χεῤῥονήσου, τέσσαρες αἱ καλέμεναι Σκάνδιαι, τρεῖς μὲν μικραί· Μία δὲ μεγίστη καὶ ἀνατολικωτάτη. *Ab orientali parte cherſoneſi quatuor* (inſulæ) *Scandiæ adpellatæ, tres quidem paruæ. Vna vero, quæ maxima earum eſt, & maxime orientalis.* Præter inſulas a Teutonis habitatas, habere PTOLEMAEVM nouimus Δαυκίωνες, *Daucionos*, in maxima Scandinauia; & paulo ante *Teutonarios inter Saxones & Sueuos*, deinde *inter Pharodenos*, quos Suardones TACITI interpretantur auctores, *& Sueuos, Teutones.* Σαξόνων δὲ καὶ τῶν Σαήβων Τευτονοαροὶ· Φαραδήνωντε καὶ Σαήβων Τέυτονες. JORNANDES *de Rebus Geticis*, in Scandinauia & *Theuſthes* habet, &, paucis interiectis aliis nationibus, *Danos.* Porro in Germania cis Viſurgim varias ſupra Teutonorum nominis vidimus in ſaltu & montibus reliquias. Sic fere conſtituo: PTOLEMAEI *Dauciones* ipſos videri *Teutonas* eſſe, in Codanonia inſula commorantes: *Teutones & Teutonarios*, aut male PTOLEMAEVM pro diuerſis habuiſſe gentibus, cum eum diuerſa gentis nomina fefellerint, aut eſſe eos Teutonorum colonias, in continenti Germania relictas. Suos *Theusthes & Danos*, vt fere reliquas nationes, inepte in Scandinauia IORNANDES poſuit. Rurſus vero bina, quaſi diſtinctarum nationum, vocabula attulit, cum ignoraret, vnam eandemque nationem vtraque notare: prorſus eo modo, vt *Suethans & Suethidi Suecos*, ſeu *Suecones*, notant vnos eosdemque, licet & hæc vocabula, quaſi diſtincta, idem memorauerit. De nominibus Codani, Venedici, Lagni, ſinuum, & Germanici, Sueuicique, maris, partim ſupra eſt dictum, partim dicetur alibi.

brari, non deſierunt: vnde in omne æuum duratura poterat formari colonia. Poſt ſuorum cladem & Teutonorum multos per Germaniam ad priſcas ſedes eſſe reuerſos, non eſt dubium. Niſi Ptolemæus prorſus errauerit, videntur reliqui ex clade in littore Germaniæ perſtitiſſe, quod inſulæ capiendæ populi multitudini non ſufficerent. Ingloria deinceps Teutonorum ſucceſſit ætas; ſaltem ſi Romanorum conſulimus annales, in quibus vix vltra nomen occurrit. Fortiter cum Cimbris exercuerint piraticam, ſuasque res domi præclare egerint; id omne a nobis penitus ignoratur, licet generatim facile queat credi. Saxonica ætate eos in *SAXONVM* conceſſiſſe ſocietatem, non ego quidem diſerte ſcriptum reperio. At ſuadet tamen perpetua cum Cimbris Teutonorum conſociatio, vt exiſtimemus eos minime ſuam diſſociaſſe cauſam, cum Cimbri Saxonicum amplecterentur fœdus. Si & aliqua natio commodo ad piraticam faciendam ſitu exſtitit, & nauigationum perita, Teutoni præcipue erunt laudandi; quo nouo argumento non videntur tum fuiſſe a Saxonica ciuitate alieni, cum omnis nauigationum gloria penes ſolos eſſet Saxones. Saxonico nomine trans Albim prope exoleſcente, rurſum cœpere Teutoni proprio, ſed variato, nomine clareſcere. *DANORVM* nimirum nomen, ex antiquo *Godanorum* aut *Codanorum* vocabulo omnino ductum, ſeculo ſexto primum auditum eſt. Hoc confeſtim nauigationum gloria illuſtratum eſt; &, ſi recte coniicio, paulo poſt omnem ſimul Cimbricam cherſoneſum eſt complexum, vt Vitarum ſeu Iutarum nomen, tunc Cimbrorum proprium, non tamen periret, ſed in Danica ciuitate ſemper & populum, & regionis maneret partem. De *NORMANNICA* ſocietate nil certum dixero. Noui Danos cum Normannis eadem eſſe ætate celebratos; ſed & noui, non ex Scandinauia hos modo, ſed & ex vicinis terris, ab auctoribus deduci: vnde minime errare putem, qui partem Danorum, ſaltem Iutarum, cum Norman-

Germania inſulæ.

Reliqua acta in inſulis.

Nominis Danorum ætas.

An Dani Normanni?

Digitized by Google

Teutoni. Normannis maria eſſe peruagatos conſtituerint (*b*).

IV. Res Teutonorum publica eodem ſemper modo diſpoſita eſſe videtur, quo altera Cimbrorum. Cum rege Cimbro- Teutonorum res publica.

(*b*) Hiſtoriæ migrationis Teutonorum noua auctoritas, præter eam, quam in Cimbris dedimus, dari nequit. Quod de migrationis ratione narramus, dedit PLVTARCHVS *in Mario.* De tempore ex conſtituto loquimur. Victoriæ a Mario reportatæ cum a Cimbris, cum etiam a Teutonis, illuſtrem addimus inſcriptionem, a SIGONIO & GRVTERO exſcriptam; a nobis, in quantum noſtrum inſtitutum poſtulat, excerptam:

C. MARIVS C. F. -------- III
CONSVL ABSENS CREATVS
EST. IIII CONSVL TEVTONORVM EXERCITVM DELEVIT.
V CONSVL CIMBROS FVGAVIT. EX IEIS ET TEVTONEIS
ITERVM TRIVMPHAVIT-----
DE MANVBIEIS CIMBRICEIS
ET TEVTONICEIS AEDEM
HONORI ET VIRTVTI VICTOR
FECIT.

De Saxonico fœdere nihil vltra monemus. JOH NEOVVALDVS *Comm. de antiquis Weſtfaliæ colonis, Teutonos & Saxones* vnam prorſus gentem notare, oſtendit: vetuſtius Teutonorum, recentius, ab armis ſumtum, Saxonum, cognomentum eſſe: &, poſteriore Saxonum adpellatione medio æuo rurſus contracta, ſucceſſiſſe noua *Danorum*, *Normannorum*, aliaque, nomina. Nomen Danorum ſupra, licet vitiato, quod videtur, vocabulo, vidimus in PTOLEMAEO. Sexto ſeculo, quo magis effloruit, celebratum illud eſt a PROCOPIO *Rer. Goth. Lib. II.* vbi, *Herulorum legati Danorum nationes*, Δανῶν τὰ ἔθνη, percurriſſe, memorantur. IORNANDES *de Reb. Get. Dani*, inquit, *ex eorum* (Cogenorum) *ſtirpe progreſſi, inter omnes Scantziæ nationes nomen ſibi ob nimiam proceritatem affectant præcipuum.* GREGORIVS TVRONENSIS *Lib. III. Hiſt. Franc. Cap. III.* in rebus Theodorici regis, circa initium ſeculi VI. *Dani*, inquit, *cum rege ſuo, nomine Chochilaicho, euectu nauali per mare Gallias appetunt. Egreſſique ad terras, pagum vnum de regno Theodorici deuaſtant atque captiuant: oneratisque nauibus tam de captiuis, quam de reliquis ſpoliis, reuerti ad patriam cupiunt. Sed rex eorum in littus reſidebat, donec naues altum mare comprehenderent, ipſe deinceps ſequuturus. Quod cum Theodorico nunciatum fuiſſet, quod ſcilicet regio eius fuerit ab extraneis deuaſtata, Theodobertum filium ſuum in illas partes cum valido exercitu ac magno armorum apparatu, direxit. Qui interfecto rege, hoſtes nauali prœlio ſuperatos opprimit, omnemque rapinam terræ reſtituit.* Idem ſcribunt GESTA FRANCORVM *Cap. XIX. apud* MARQV. FREHERVM & DV CHESNE *Tom I.* & FREDEGARIVS *Hiſt. Franc. Epitom. Cap. XXXI.* In Normannis ſupra Danos vidimus, adeoque, quod dubitanter in commentatione ponimus, iam ſatis ſtabiliuimus. Cum tamen reperiamus in quibusdam auctoribus diſtingui *Danos* atque *Normannos*, præcipuo aliquando nomine *Noruegos* eſſe *Normannos* dictos, meminiſſe debemus.

Digitized by Google

brorum Boiorige ſtatim connectitur alterius Teutonorum regis *TEVTOBOCHI* memoria. Si quas videatur Saxonica ſocietas dediſſe regiminis regiique ſtatus viciſſitudines; eas modo antea indicaui. Cum Theodorico Francorum rege rex Danorum *CHOCHILAICHVS*, ſiue *Rhodolaicus*, Gregorio ſcribente, nauali prælio contendit, victusque & cæſus eſt. Hanc apud auctores Danorum regis antiquiſſimam prope memoriam inuenio. Succeſſionem filiorum in regum parentum locum a Danis eſſe adprobatam, hiſtoriæ præſertim recentiores teſtantur. Sed etiam id ſibi relictum eſſe, primores gentis cenſuiſſe conſtat, vt de actis regum ipſi iudicarent, ipſique parentum æſtimarent merita, filiorumque virtutes conſiderarent; vt itaque plus poteſtatis fuerit optimatibus regem ex arbitrio eligendi, quam iuris regum filiis in patriam ſuccedendi dignitatem. *(i)*

Germania inſula.

An. IↃXVI.

Recenſio inſularum ante Cauchorum

V. Priusquam ad continentem Germaniam, vnde paulo ante diuertimus, redeamus, placet ex inſulis ad inſulas pergere, earumque, quantum illæ Germaniæ littora præiacent, conditio-

(*i*) Iidem auctores, qui laudant Boiorigem, *TEVTOBOCHVM* etiam, Teutonorum regem, commemorant. *Teutobodus* adpellatur ab EVTROPIO *Lib. V. Cap. I.* & OROSIO *Lib. V. Cap. XVI.* HIERONYMO *in Chron.* eſt *Teutomodus;* eamque lectionem veriſſimam eſſe IOS. SCALIGER iudicauit. FLORVS *Lib. III. Cap. III. Theutobochum* vocat: & hæc ſcriptio mihi melior videtur, cum triumphalis Arauſienſis arcus, Cimbricæ victoriæ erectus, cum Theutobochi imagine dicatur habuiſſe inſcriptionem nominis THEVTOBOCHVS. Vid. PISANI *Tabula Hiſt. Princ. & principat. Arauſienſ. Gall. lingua conſcriptus liber*, qui integram illius præſtantiſſimi arcus deſcriptionem & figuram exhibet. Equidem hac noſtra curioſa de regis barbari inquiſitione in cenſuram *Celeberrimi* quondam SALMASII, qui in notis ad FLORVM ineptum dixit eſſe, de his barbaricis nominibus diſputare, incurrimus. Verum & eum non ſine cenſura iam dimittimus, quod homo, ad ineptias vsque Romanarum antiquitatum ſtudioſus, tam inepte noſtras antiquas res deſpiciat; quæ, quam leues ſint, maioris profecto & Germanis, & hodiernis Gallis, conſanguineis populis, debebant pretii eſſe, quam Romani faſtus particulæ. De *RHODOLAICO*, ſiue *Chochilaicho*, Danorum rege, GREGORII narrationem accepimus. De Danorum vetuſtiori politico ſtatu, & reliqua, conſulatur PONTANVS *Chorogr. Dan. Deſcript. pag. 765. ſequ.*

Germaniæ inſulæ. ditionem exquirere. Non moramur hic longe diſſitas inſulas, quas ſeptentrionalis habet oceanus Scandinauiam inter vltimamque Thulen paſſim ſparſas; *XL Orcades, VII Acmodas, XXX Hæbudes,* porro *Gleſſarias*, ſeu *Electridas*, quasque alias eodem loco memorauit Plinius. *ALOCIAS* etiam tres inſulas Ptolemæi, quas hic ad occidentale Cimbrici promontorii latus poſuit, vere eſſe in orientali quærendas parte, & ſine dubio olim a Cimbris, aut a Teutonis, habitatas, transeundo modo monemus. Sunt autem noſtræ, quas ſpectamus hoc loco, inſulæ, illæ ante Cimbrorum, Saxonum, Cauchorum, Friſiorumque, littora ſtratæ; quas cognitas Romanis armis Plinius, & omnino ſubactas, Strabo memoriæ prodidit. Earum a promontorio Cimbrorum XXIII eſſe, Plinius ſcribit, ſed tres modo nominat. Nobiliſſimam ait exſtitiſſe *BVRCHANAM*, a Romanis *FABARIAM* dictam, a frugis ſimilitudine ſponte prouenientis. Eius & Strabo, & Stephanus, ſed *Byrchanis*, & *Burchanis*, nomine citato, meminere, & vi eam a Cruſo expugnatam prior notauit. Conſentiunt eruditi in interpretatione Burchanæ inſulæ de inſula ad Amiſiæ oſtium, quæ hodieque nomen refert priſcum. Aliquis omnino *domum fabariam*, antiquiſſimo nomine in inſula compellatam, oſtendere voluit, vt tamen non fidem fecerit. Exiſtimant, vicinas, quæ iam viſuntur, inſulas olim cohæſiſſe cum Burchana; fluctuum demum vi ab inſula diuiſas: nec enim, niſi maior fuerit Burchana antiqua, colligi ſatis, cur vi expugnare eam Druſus habuerit neceſſe, & cur, adeo nunc exilis, a Plinio nobiliſſima fuerit adpellata. Friſiorum an Cauchorum ea quondam fuerit? difficiliter expedietur; nihil enim ſcriptores tradiderunt eius rei. Cum Druſus Burchanam debellaret, haud dubie variæ gentes præſidiis eam firmauerant, aut in eam bello compulſæ refugerant; vt adeo

Friſiorumque littora ſtratarum.

Burchana inſula.

Digitized by Google

Germania inſula.

adeo oppugnatio eius & eſſet grauior, & magis Romanis neceſſaria atque vtilis. (*k*)

Auſtrania & Actania inſulæ.

VI. Reliquæ inſulæ, quas Plinius nominauit, ſunt *GLESSARIA*, a ſuccino militiæ Romanæ adpellata, a barbaris, hoc eſt, a Germanis *AVSTRANIA*; præterque *ACTANIA*. Difficilioris vtraque inſula eſt poſitionis, quam vt valeamus certum promittere. Interpretantur communiter erudi-

(*k*) De *Thule* inſula, quam PROCOPIVS & poſt eum ORTELIVS, atque alii, Scandinauiam PLINII, & Scandiam PTOLEMAEI, eſſe arbitrati ſunt, vid. CLVVERIVS *Germ. Ant. Lib. III. ſingul. Capite XXXIX.* Ceteras inſulas memorat PLINIVS *Lib. IV. Cap. XVI.* & ante hunc POMPONIVS *Lib. III. Cap. VI.* *Alocias* PTOLEMAEVS, licet eius non ſatis conueniat numeris, putatur vocaſſe, quæ ab oriente promontorium Cimbricum præiacent, & vulgo vocantur *Leſſo*, *Rom*, & *Anhout*. De inſulis reliquis ita PLINIVS *Lib. IV. Cap. XIII.* loquitur: *Promontorium Cimbrorum, excurrens in maria longe, peninſulam efficit, quæ Cartris adpellatur. XXIII. inde inſulæ Romanis armis cognitæ. earum nobiliſſima Burchana, Fabaria a noſtris dicta, a frugis ſimilitudine ſponte prouenientis; item Gleſſaria, a ſuccino militiæ adpellata, a barbaris Auſtrania; præterque Actania.* CLVVERVS *Cap. XXXIII.* quædam illarum XXIII inſularum, vt eæ ante Iutiam, Holſatiam, Friſiorumque littora, ſtratæ hodieque ſpectantur, nomine perceſet: quæ apud eum, aut in geographicis tabulis, vide. *Burchanam* præter PLINIVM laudat STRABO *Lib. VII.* Ἐχειρώσατο δ᾽ ὁ Δροῦσος οὐ μόνον τῶν ἐθνῶν τὰ πλεῖστα, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐν τῷ παράπλῳ νήσους· ὧν ἐστὶ καὶ ἡ Βυρχανίς, ἣν ἐκ πολιορκίας εἷλεν. *Druſus non modo gentes plurimas ſubegit; ſed & inſulas, in legendo littore obuias: in quibus eſt Byrchanis, vi ab eo expugnata.* STEPHANO eadem inſula dicitur Βουρχανίς, *Burchanis*. Interpretatur hanc Burchanam CLVVERIVS, & cum eo MENSO ALTINGIVS voce *Burchana*, de *Borkum*, inſula inter Amiſiæ oſtia ſita; a voce Germanica *Bergen*, hoc eſt, *res naufragas e mari recuperare*, accepto fortaſſis nomine. Non niſi leuiter perſuadet illis narratio cuiusdam de *æde fabaria*, *Boonhuys* vulgo dicta; cum nusquam hæc hodie reperiatur. Verum hoc ALTINGIVS perſuadet, quod PTOLEMAEVS duo tantum Amaſiæ oſtia indicet; occidentale ſeu Vidrum, & orientale quod eius ætate ab altero disiunctum fuit, nullo intermedio M. P. XXIV. Inde perſpicuum eſſe docet, Burchanam tum fere nobiliſſimam fuiſſe inſulam, & littoralium omnium longe maximam, ambitu ſuo *Iuſtam*, *Bantam*, *Buſam*, hodie vadis, aut nouo alueo, inſulas diſtinctas, complexam; atque adeo multitudinis incolarum ſatis capacem. Debellauerit fortaſſis DRVSVS Burchanam ea expeditione, qua, eodem STRABONE teſte, Bructeros in Amiſia nauali prœlio ſuperauit.

Digitized by Google

Germaniæ inſulæ. eruditi Actaniam de inſulis ſaxis abruptis, in quas naues Germanici ſæuiente tempeſtatæ fuerant diſiectæ. Malim ipſe illa Taciti de inſulis ſaxis abruptis, vel per occulta vada infeſtis, de omnibus littora Germaniæ præiacentibus inſulis promiſcue accipere; partem enim abruptas ſaxis, partem occultis infeſtas vadis, dixit: quod coniunctum cum illis inſulis ſingulis adprime conuenit, & prope perſuaſit eruditis, antiquiſſimo æuo illas ſæuis fluctibus abruptas, atque a continenti eſſe ſeparatas; quod aut ſcopuli occurrant crebri, aut ſane vadoſum in vniuerſum reperiatur mare. Qui tamen certam inſulam ſaxis abruptam Actaniam compellatam eſſe iudicant, eam ad Albis oſtia poſuere, & de inſula *Helgeland* interpretati ſunt; quæ tota fere nil niſi ſaxum abruptum, crebrosque ſub aquis ſcopulos, habeat. Auſtrania inſula quibusdam illa eſt, quæ hodie *Ameren* vocatur, & Germanicum gleſſi vocabulum referre cenſetur. Alii de vicina inſula *Strand* malunt Auſtraniam accipere; cum quippe vox Auſtraniæ priori ſui parte diminuta in inſulæ ſuperet nomine. Quas *SAXONICAS INSVLAS TRES* Ptolemæus ſuper Albis oſtia ſitas eſſe dicit, partite diſtincteque non quidem oſtenderim. Sunt attamen plures ibidem paruæ & maiores inſulæ cum ad oſtia, tum ſuper ea, quæ facile illum Ptolemæi numerum explere poſſunt. Dixit autem eas Saxonicas inſulas Ptolemæus, quod ſuorum Saxonum ſedem ad oſtium Albis conſtituerat, quibus hic ſinus & hæ inſulæ prætendebantur. *Saxonicæ inſulæ Ptolemæi.*

Vt ad reliquarum Plinii inſularum memoriam hoc adiiciam; vt eæ vicina aut Cauchorum, aut Friſiorum, littora, reſpexere, ita vtrius videntur fuiſſe gentis: vt etiam ipſarum nationum fata atque viciſſitudines fuerint ſequutæ, & modo Francicæ, modo Saxonicæ, modo demum Friſicæ, exſtiterint (*l*). *Conditio harum inſularum.*

CAPVT

(*l*) Calamitoſam illam Germanici nauigationem deſcripſit TACITUS *Ann. II. Cap. XXIII. XXIV.* Hic inter alia; *mare*, inquit, *omne in auſtrum ceſſit, qui tumidis Germaniæ terris, profundis amnibus, immenſo nubium tractu, ga-*

Germania orientalis.

CAPVT III.

SVEUIÆ CONSIDERATIO VARIA.

I.

Magna conſiderationis Orientalis Germaniæ difficultas.

NUnc digreſſi a maribus plene adgredimur ad alteram Germaniæ continentis, eamque longe maximam, portionem viſendam. Multas validasque in hac ad orientem Germaniam reperiemus nationes. Sed cum Albim nunquam fere Romani ſuperauerint, obſcuriſſimam Transalbinarum ciuitatum Romæ notitiam fuiſſe, ipſi minime Romani diſſimularunt *(m)*. Quantum itaque & noſtra

lidus, & rigore vicini ſeptentrionis horridior, rapuit disiecitque naues in aperta oceani, aut inſulas ſaxis abruptis, vel per occulta vada, infeſtas. De Saxonicis ita PTOLEMÆUS *Lib. II Cap. XI.* Νῆσοι δὲ, inquit, *ὑπέρκεινται τῆς Γερμανίας, κατὰ μὲν τὰς τοῦ Ἄλβιος ἐκβολὰς, αἱ καλούμεναι Σαξόνων τρεῖς. Inſulæ Germaniæ adiacent iuxta Albis oſtia tres, Saxonum adpellatæ* CLUUERIUS has Saxonicas inſulas de *Strand, Buſen,* & *Heiligeland,* interpretatur. Si placet, ſomnia GOROPII BECANI *in Gotodanicis,* vbi Actaniam & Auſtraniam inſulas ad Viſtulæ oſtia reiicit, & Danis ſimul tribuit, refutata legere, adi CLUUERIUM *Cap. XXXIII.*

(m) Sua ætate POLYBIUS *Lib III. Cap. XXXVIII.* ſcripſit: Τὸ *μεταξὺ Τανάιδος καὶ* Νάρβωνος, *εἰς τὰς ἄρκτους ἀνῆκον, ἄγνωστον ἡμῖν ἕως τοῦ νῦν ἐστιν. ἐὰν μή τι μετὰ ταῦτα πολυπραγμονοῦντες ἱστορήσωμεν. τοὺς δὲ λέγοντάς τι περὶ τούτων, ἢ γράφοντας, ἀγνοεῖν καὶ μύθους διατίθεσθαι νομιστέον. Quidquid inter Tanaim & Narbonem ad ſeptentriones vergit, hactenus nobis eſt ignotum: niſi quid poſthac curioſa inueſtigatione de eo tractu didicerimus. Qui de his locis aliter loquuntur, aut ſcribunt, pro imperitis & fabularum concinnatoribus ſunt habendi.* Præter pauca itaque, quæ HERODOTUS, & ARISTOTELES, aliiue Græci, de ſeptentrionis regionibus fando acceperunt, ante POLYBIUM parum cognitum fuit. PYTHEAS autem MASSILIENSIS, POLYBII fere æqualis, cœpit curioſa inueſtigatione plura explorare STRABO *Lib. VII* videtur POLYBIUM, ſed male, ſequutus eſſet cum eius ætate iam plura explorauerint Romani, ſæpe armis cum Germanicis populis adminiſtratis. Meretur ergo cenſuram, cum generatim adſeueratı Τὰ *πέραν τοῦ Ἄλβιος τὰ πρὸς τῷ Ὠκεανῷ παντάπασιν ἄγνωστα ἡμῖν ἐστιν. Quæ trans Albim ad oceanum ſunt, nobis prorſus ſunt ignota:* & cetera. Et quidem bellando nunquam fere Romani Albim tranſiuerant, ipſo tranſitu ſuos milites, quod paulo ante STRABO memorat, Auguſto prohibente. Peruenit tamen Druſus, & Tiberius, & Germanicus, ad Albim; teſtibus STRABONE *Lib. VII.*

Digitized by Google

Sueuia. noſtra conſideratio ſit habitura difficultatis, quæ ſane ex Romanorum hiſtoria debet inſtrui, nemo non perſpicit. Oportebit omnia curioſis luſtrare oculis, vt præcipua tantum intelligamus; minutos transmittere ciuitatum limites, vt ſaltem de potioribus nobis conſtet finibus; fragmenta hiſtoriarum colligere, cum integer earum deſideretur ordo. Gentes & quidem Transalbinas in vniuerſum, nec non ceteras extra Germaniæ limitem in Sarmatia colentes, & præcipue Scandinauiæ vaſtæ populus, unum

Sueuiæ & Sueuorum generale nomen.

SVEVORVM

nomem Taciti æuo complexum eſt; & ampliſſimæ iſtæ regiones ſimul dici conſueuere

SVEVIA.

Quæ poſtulat cauſa, vt ante generalis nominis rationes expromamus & viciſſitudines, quam diuidere gentes, atque de ſingulis agere, nobis liceat.

Nominis Sueuorum origo.

II. Nomen *SVEVORVM* in veris & antiquis Germanorum nominibus, quæ a Deorum, quod maiores noſtri cecinere, familia ſint accepta, Tacitus quondam retulit. Errant ergo, qui aut *Sueuum amnem*, aut montem *Seuonem*, aut *Sueonum* nationem, aut *circumuagam Sueuorum indolem* reſpexere, vt nominis oſtenderent ortus. Rectius ad Taciti mentem illi opinati ſunt, qui *Sueuum* quendam regem Germanorum dediſſe nationi nomen iudicarunt: licet enim regem ſuum illi ſomniauerint tantum, ea tamen non eos fefellit opinio, ab heroë quodam vetuſto & inſigni, quisquis ille

VELLEIO *Lib. II. Cap. CVI.* TACITO *Ann. Lib. II. Cap. XXII. Domitius* omnino *exercitu flumen Albim tranſcendit, longius penetrata Germania, quam quisquam priorum*, ſcribente TACITO *Ann. III Cap. XLIV.* Inde & multa de terrarum trans Albim ſtatu a Germanis accipere potuerunt Romani. Ex his TACITUS etiam notitiam Transalbinorum populorum inſtruxit. Memorauimus tamen propriam Græcorum Romanorumque ignorantiæ confeſſionem, ne miremur, imperfecta pleraque futura, quæ de noſtris trans Albim nationibus antiquitas nobis ſuppeditabit.

Digitized by Google

Germania orientalis.

Viciſſitudines Sueuici nominis.

fuerit, vocabulum eſſe tractum. Primum Sueuorum nomen fuerit quidem in generalibus plurium ciuitatum compellationibus; non tamen tantam habuerit amplitudinem, quantam pars ceterorum nominum. Illa, cuius Plinius meminit, antiqua Germaniæ populorum in certa genera diſtributio in Hermionibus numerauit Sueuos; certo argumento, non niſi paucas antiquiori æuo gentes, inſtar Marſici Gambriuiorumque nominis, illud etiam Sueuicum comprehendiſſe. Deinde, ſed, quo pacto, neſcimus, & iuſtum omnino facti tempus ignoramus, tam eſt confeſtim auctus Sueuici complexus nominis, vt Tacito aliiſque rem teſtantibus, exoleſcente priſca gentium diuiſione, ipſum ſolumque quatuor prope antiquas ciuitatum claſſes occupauerit. Namque & *Hermionum*, *Ingæuonum*que, plurimi populi inter Sueuos tunc fuere; & omnes *Vandali*, ſeu Vindeli, cum extremis ad orientem *Baſtarnis*, ſiue Peucinis *(n)*.

Cauſæ amplitudinis Sueuici nominis ignoratæ.

III. Cauſam & occaſionem tantarum ad Sueuicam adpellationem acceſſionum factarum longam inobſcuraſſe obliuionem, modo declaraui. Non fœderis aut ſocietatis cuiusdam contra hoſtes initæ inſigne nomen fuit: quæ enim bello-

(n) *SUEUORUM* nomen omnibus auctoribus idem; niſi quod STRABO *Lib. VII.* aliquoties Σοήνους ſcribat, cum ipſe alias, ceterique Græci, Σοήβους agnoſcant. *SUEUIÆ* regionis nomen habet TACITUS *Germ. Cap. XLV. Hic Sueuiæ finis.* DIO CASSIUS *de Druſo loquutus Lib. LV.* ait: προῆλθε μέχρι τῆς Σουηβίας; *Ad Sueuiam vsque progreſſus eſt.* De nominis ortu TACITUS *Germ. Cap. II. plures*, affert, *deo ortos, pluresque gentis adpellationes, Marſos Gambrinios, Sueuos, Vandalios: eaque vera & antiqua nomina.* PLINIUS *Lib. IV. Cap. XIV.* in antiquiſſimis Germanorum generibus Sueuos in Hermionibus adnumerat. Tunc itaque anguſta valde exſtitit nominis Sueuorum comprehenſio. TACITUS maximam nominis Sueuiæ amplitudinem oſtendit *Germ. Cap. XXXVIII Nunc*, inquit, *de Sueuis dicendum eſt, quorum non vna, vt Cattorum, Tencterorumue gens: maiorem enim Germaniæ partem obtinent, propriis adhuc nationibus, nominibus diſcreti, quamquam in commune Sueui vocentur.* Poſt Suiones Sitonesque enumeratos, ſequitur illud *Cap. XLV. Hic Sueuiæ finis.* Et ita dein de Baſtarnis TACITUS differit, vt & eos ad Sueuos, Germanos ſcilicet, quos proxime diſpexerat, retuliſſe videri poſſit.

Digitized by Google

Sueuia. bellorum contra Romanos, aut alios hoſtes, Marcomannis, & extremis Scandinauiæ Finningiæque habitatoribus, poterat eſſe conſociatio? Verum, vt Germaniæ nomen forte caſuque eſt ſuſceptum, ita & Sueuorum cognomentum non certo conſilio, ſed fortuito gentibus eſſe adprobatum, exiſtimo. Fortaſſis, quod Sueuicum nomen a Romanis præcipue laudaretur, & in Germaniæ nobiliſſimis haberetur; reliquæ etiam gentes, gloria Sueuorum ductæ, ad eorum ſe aggregarunt communionem. Omnem ſane coniecturam de initiis Sueuici nominis incrementorum lubentius audierim, quam illius hiſtorici percurioſi; qui ideo omnes Germaniæ vlterio- **Male Sueuia Scandica reliquæ Sueuiæ mater dicitur.** ris & Sarmaticæ populos eſſe Sueuos dictos conſtituit, quod ex Scandinauia principes Sueui egreſſi omnem quondam Germaniam perdomuerint; debellatisque ſingulis nationibus, nouas inter Albim & Viſtulam colonias locauerint, quæ & nomen Sueuorum præcipuum & inſtituta ſeruauerint: quæ & imo ſingulas ciuitates eodem diſpoſuerint ordine, quo ipſæ ante in Scandinauia egiſſent. Nempe adde eius commentis, ſi placet; quod Cæſar ex ſingulis pagis Sueuorum certum armatorum numerum eductum quotannis eſſe dixerit, inde omnium minorum Sueuiæ ciuitatum incunabula in vera Sueuia, hoc eſt, Scandinauia, recte quæri & reperiri. Egregiæ profecto nugæ! quas ſi audimus, propediem omnis fida antiquitas cogetur exulare. Secundum noſtram ſententiam, vti temere fortuitoque maximæ Germaniæ parti Sueuicum eſt obductum nomen; ita rurſum incerta ætate illud cœpit attenuari & imminui. Videtur maxime excidiſſe nomen ex **Imminutio Sueuici nominis amplitudinis.** amplitudine priori, cum alia clara ciuitatum cognomina ſurgerent; quæ, cum ante in complexione Sueuiæ fuiſſent adpellationis, poſtmodum maluere propria clareſcere gloria. Extremum unam Hermundurorum gentem, & nouam regionem, Sueuorum, & Sueuiæ, compellatio manſit; ad anguſtiſſima ſpatia tum reducta, cum ante ipſa ſua laboraſſet

Digitized by Google

magnitudine. At, ſi qui tamen contenderint, ipſum *Suecorum* nomen ab illo etiam *Sueuorum* eſſe ortum, hodieque adeo non inter exiles metas Sueuicum nomen conſiſtere; meam illi facile habebunt conſenſionem, dummodo ab inepta ambitione, & præcipuæ gloriæ affectatione, hæc earum abſit ſententia (*o*).

Germania orientalis.

Hiſtoria Sueuiæ nominis exponitur.

IV. Lubet, quæ præciſe diximus, paulo magis perſequi, & in varias Sueuiæ antiquæ mutationes porro inquirere. Cum Germaniæ populi in quinque genera antiquitus diuiderentur, dubio procul perangusta fuit *SVEVIA*, & in *HERMIONVM* maiorem ciuitatem, quod Plinius memorauit, imputata. Cæſaris æuo Sueuico nomine *CATTI* videntur compellati eſſe; aut vehementer Cæſarem erraſſe fatendum erit. *MARCOMANNI* etiam, & *HARVDES*, & *SEDVSII*, Sueuici fuere nominis; ſaltem cum hæ gentes a Maroboduo in Boiohœmum traductæ eſſent, diſerte in Sueuorum numero referuntur. Primus Tacitus ampliſſimam *SVEVIÆ* complexionem oſtendit. Tum enim, an diu ante, & quam diu? ignoratur, *ab ortu ſolis* in vaſtam Sarmatiam ſe Sueuia ſinuauit, vt *ÆSTIOS*, *BASTARNAS*, *GETICAS*que ciuitates, comprehenderet. *Contra ſeptentriones* non niſi vaſtus, Romaniſque prope ignotus, oceanus Sueuiam finiit; vt omnes adeo Scandinauiæ, atque Finningiæ, gentes Sueui eſſent. *Ad occidentem* Albis Sueuiam ab iis regionibus ſeparauit, quæ poſthac Franciæ, & ſeriori æuo Saxoniæ, nominibus ſunt cognitæ. *In auſtri* demum *partibus* Sueuiam diſcluſit Danubius, hinc Noricum Pannoniaſque, illinc Sueuiam, alluens. Satis & diu poſt æuum Taciti perpetuata videtur Sueuici nominis amplitudo; rem probante crebro Sueuici vocabuli vſu, vbi Transalbini intelligerentur populi. Pro-

(*o*) Vid. OLAUS RUDBECK *Atlantica Cap. XXIV.* in qua Sueuiæ nomen maxime Succiæ vindicatur. Et Scandinauia quidem ſimul Sueuia dicta eſt a TACITO: ſed non ſola, non præcipua. Vltima Sueuia Hermundurorum patria eſt; de qua re vid. infra in Hermunduris.

Digitized by Google

Sueuia. Protenta imo tum, cum Alemannicum fœdus illuſtraretur, *SVEVIA* videtur in Rhenum usque amnem: recte enim cum Alemannis Sueuicum quondam eſſe nomen communicatum, alibi monſtrauimus. Paulo autem poſt ingentia nata fœdera Sueuiæ nominis laxitatem coanguſtari cœpiſſe certum eſt. Eodem quippe æuo minorum ciuitatum, quas ante Sueuia comprehenderat, varia nomina cœpere plurimum illuſtrari. Primum *Gotbi* inſignem victoriis multis gloriam peperere. Poſt & *Vandali*, & *Longobardi*, & *Burgundiones*, aliæque his ſociæ gentes, celebrantur. Tum contrarium *SVEVIÆ* nomini euenit, ac adpellationibus *Franciæ* & *Saxoniæ* acciderat. Hæ effecere demum, vt minorum ciuitatum exoleſceret memoria, ſolæque in omne durarent æuum. Illud Sueuiæ nomen tum præcipue ad anguſtos limites redactum eſt, cum gloria minorum gentium ſurgeret. Qui exinde fines Sueuiæ manſerint, nemo oſtenderit; nec quæ nationes in Sueuos imputari perrexerint. Vltima Sueuorum, qui adhuc plures comprehendiſſe videantur populos, memoria eſt in hiſtoria migrationis Sueuiæ in Hiſpaniam, ineunte quinto ſæculo factæ. Poſt eam continuo ad ſolam Hermundurorum ciuitatem tenue Sueuiæ diuertit nomen, & in eius noua regione perſtitit. Poſtremæ huius Sueuiæ fines alio me loco indicaſſe memini (*p*).

V. Gen-

(*p*) Catti imputati in Sueuicum nomen, quo a CÆSARE *Bell. Gall. Lib. I. Cap. XXXVII. LIV Lib. IV. Cap. I. II. Lib. VI Cap. IX X XXIX.* a FLORO *Lib. IV. Cap. XII.* a STRABONE *Lib. VII.* compellantur. Marobodui nationes diſerte STRABO *Lib. VII.* Σουήβους, Sueuos vocat. Idem & dicit: Μέγιστον μὲν τὸ τῶν Σουήβων ἔθνος. διήκει γὰρ ἀπὸ τοῦ Ῥήνου μέχρι τοῦ Ἄλβιος μέρος δέ τι αὐτῶν καὶ πέραν τοῦ Ἄλβιος νέμεται. *Maxima quidem eſt Sueuorum natio: nam & a Rheno ad Albim vsque pertingit, & trans Albim habitant pars eorum.* TACITUS nullos vnquam cis Albim Salamque Sueuos nouit, ſed tum omnis Sueuia trans illos fluuios eſt redacta. Quam ſe ea late longeque explicuerit, modo vidimus. Rurſus Sueuiæ nomen ad Rhenum protentum, cum Alemannia ſurgeret: re ſupra a nobis expoſita. A tertio autem ſeculo coanguſtari cœpit Sueuicum nomen: vt vix vltra, niſi ſoli Sueui Hermunduri, eo nomine venirent. Quinto tamen ſeculo Sueuica migratio adhuc plures habuit gentes: ſed vt opinabile tantum ſit, quæ adhuc nationes Sueuico nomine ſint notatæ.

Gentium Sueuicarum numerus.

Germania orientalis.

V. Gentium ſingula nunc nomina, quibus aut auctior Sueuia fuerit facta, aut anguſtior, diuerſis ex eius exemtis complexione, non placet vltra percenſere. Numerarunt Oroſius & Æthicus gentes Sueuiæ in vniuerſum LIV; quod, ſi reſpexeris ad Taciti ætatem, & minorum pagorum computaueris nomina, probari facile poterat. Certe autem vtriusque ſcriptoris ætate, quæ in quinti ſeculi initia cadit, tanta non ſupererat Sueuiæ amplitudo; vnde ad veterum eos mentem ſua ſcripſiſſe manifeſto patet. Si Tacitum ipſum quæſieris, XXX circiter habebis populos Sueuiæ; propriis adhuc, quod ait, nationibus nominibusque diſcretos, quamquam in commune Sueui vocentur. Diſtinguere gentes non opus eſt; namque, vt cœpimus, & has curſu fluuiorum notatas commode conſiderabimus. Vnum vero integræ Sueuorum gentis inſigne notauit Tacitus, idque meretur in generali de Sueuis inquiſitione obſeruari. *Inſigne* hoc fuit, *obliquare crinem, nodoque ſubſtringere.* Sic Sueui a ceteris Germanis, ſic Sueuorum ingenui a ſeruis ſeparati ſunt: ſic in aliis gentibus, ſeu cognatione aliqua Sueuorum, ſeu, Tacito cenſente, quod ſæpe accidit, imitatione, rari & intra iuuentæ ſpatium illo Sueuorum crinium ornatu vſi ſunt. Apud Sueuos vsque ad canitiem horrentem capillum retro ſecreuere, ac ſæpe in ipſo ſolo vertice religarunt. Principes & ornatiorem habuerunt. Ea cura formæ, ſed innoxiæ, Sueuis fuit. Neque enim, adiicit Tacitus, vt ament amenturue, illam formam coluerunt; ſed vt hoſtium oculis, in altitudinem quandam & terrorem, adituri bella, comti, ornati ſunt. Vnde inſignis iſtius communis adprobatio? non vacat disquirere; nec quæ inter ceteras Germaniæ nationes diuerſa crinium cura fuerit: quæ quidem cura alius olim erit operis, quod de moribus Germanorum veterum ex inſtituto inquiret. Sed niſi me fallunt omnia, habemus fortaſſis veram hic maximæ Sueuici nominis amplitudinis cauſam.

Inſigne omnium Sueuorum commune.

Quod

Sueuia. Quod placuiſſet plurimis ille capitis habitus, qui primorum Sueuorum proprius ante fuerat; factum fortaſſis inde eſt, vt omnes populi Sueui a Romanis, & paſſim ab omnibus, compellarentur, quibus ſimili capillamento vti libuit (*q*).

CAPVT IV.
ORIENTALIS GERMANIÆ PARTIS AQVILONARIS PRISCI POPVLI.

I.

IN Sueuis primos cenſebimus ſeptem minores populos, quos coniungit Tacitus, & ſacrorûm arcta communione inter ſe iunctos fuiſſe diſerte perhibet. Fuerunt

Septem ciuitatum Sueuicarum fœdus,

REVDINGI & AVIONES,
& ANGLI & VARINI,
& EVDOSES & SVARDONES,
& NVITHONES;

obſcura ceteroqui ciuitatum nomina, niſi quod Anglorum gloria reliquas etiam illuſtrat gentes, quæ priſco fœdere cum Anglis fuere deuincti. Loco Reudingorum quædam Taciti

nomina, eorumque origo.

(*q*) OROSIUS *Lib. I. Cap. II. Germania eſt, vbi plurimam partem Sueui tenent: quorum omnium gentes ſunt quinquaginta quatuor.* De generali omnium Sueuorum inſigni hæc TACITI verba ſunt *Germ. Cap. XXXVIII. Inſigne gentis obliquare crinem, nodoque ſubſtringere. Sic Sueui a ceteris Germanis: ſic Sueuorum ingenui a ſeruis ſeparantur. In aliis gentibus ſeu cognatione aliqua Sueuorum, ſeu, quod accidit, imitatione, rarum & intra iuuentæ ſpatium; apud Sueuos vsque ad canitiem horrentem capillum retro ſequuntur, ac ſæpe in ipſo ſolo vertice religant, principes & ornatiorem habent. ea cura formæ, ſed innoxia. Neque enim vt ament, amenturue, in altitudinem quandam & terrorem adituri bella compti, vt hoſtium oculis, ornantur.*

Germania orientalis pars aquilonaris.

citi exemplaria agnoſcunt *Reudignos;* nulla *Deuringos:* quos infelici coniectura quidam in Reudingis quærere eſt conatus, vt Thuringiæ incunabula gentis facilius oſtenderet. Cum Auionibus ſine dubio *Cauiones* & *Chaibones*, quorum excurſiones in Gallias cum Herulis ſuſceptas Mamertinus memorauit, iidem fuere. Anglos Ptolemæus vocauit *Angilos*, iique extremum quidem omnium, ſed & præcipue celebrati ſunt. Varinos alias *Varnos*, *Varrosque*, & in Ptolemæo *Virunos*, fortaſſis etiam *Farodinos*, adpellatos eſſe reperimus. Nomen a *Varna* amni, quem coluerunt Varini, acceptum eſſe, dubitabit prope nemo. An illi in vetuſta quadam Germanorum lege inſcripti *Angli* & *Werini* veteres Anglos & Varinos referant? valde eſt opinabile. Fortaſſis, cum pars Anglorum in Cimbricam conceſſit peninſulam, nouasque ibi ſupra Iutas & infra Saxones inuenit ſedes; pars etiam cis Albim migrauerit, & in Thuringico fuerit fœdere: nam vtriusque nominis mentioni additur ſtatim Thuringorum vocabulum; & ita, vt hoc videri poſſit vtrumque antecedens comprehendiſſe; Varinorum nominis mutationem potuerit nouus, quem adcolere cœperint, dare fluuius. Vt ante a *Varna Varini*, ſic deinceps a *Werra Werini*, fuerint compellati. Si diuerſas quis Thuringico complexas fœdere ciuitates oſtenderit, vtrasque ab amnium nominibus cognominatas; nec iſti, dummodo probauerit adſertionem, repugnabimus: namque eſt omnino temerarium, ex ſola vocabulorum conuenientia ſine alia idonea cauſa de populis iudicare; & noua inter Germanos fœdera noua crebro dediſſe ciuitatum nomina, aliquoties vidimus. De Eudoſibus, Suardonibus, atque Nuithonibus, parum meminere alii ſcriptores. Quidam *Farodinos* Ptolemæi de Suardonibus interpretantur. Cetera monſtroſa Ptolemæi vocabula, quæ iisdem locis ipſe adſignat, quibus ſuas Tacitus ciuitates, quis explicabit? Vt vnum addam, *Teutones* Ptolemæi inter Farodinos & Sueuos,

non

Digitized by Google

Reudingi, Auiones, Angli, &c. non male pro Eidoſibus licet accipere; & ſi placet, eius *Auarpos* pro Cauionibus: nec ſola enim poſitio, ſed & nomina fere concordant. *Suardones a latis enſibus*, quibus vſi fuisſent, vt *Saxones a breu.bus gladiis*, cognomentum tuliſſe, non quidem plane doceri poteſt, ſed non incommoda tamen adſtruitur coniectura (*r*).

Septem ciuitatum ſedes noſcuntur facile; II. Quo loci noſtræ ciuitates, quarum modo nomina vidimus, habitauerint, non difficiliter cum ex Tacito, tum ex Ptolemæo, accipere licet. Sane *ab occaſu* Albis eas a Cheruſcis diuiſit, Chaluſus a Foſis Taciti, ſiue Saxonibus Ptolemæi. *Contra ſeptentriones* oceanus Anglos, Varinosque, & ſi quos alios, finiuit. *Ad ortum* Sueuus fuit, ſiue Viader fluuius.

(*r*) De ſociis hiſce ciuitatibus ita TACITUS narrat, *Germ. Cap. XL. Reudigni deinde, & Auiones, & Angli, & Varini, & Eudoſes, & Suardones, & Nuithones, fluminibus aut ſiluis muniuntur.* Quæ ineptiunt in horum nominum expoſitione auctores, prorſus non moramur. *REUDIGNORUM* nomen in *Deuringorum* propinquum vocabulum, repugnante quodammodo Minetua, conuertit CLUUERIUS *Germ. Ant. Lib. III. Cap. XXVII. AUIONUM alibi memoria nulla;* niſi ſunt *Cauiones* & *Chaibones*, quos cum Erulis, ſiue Herulis, MAMERTINUS *binis panegyricu Maximiano dictis* coniunxit. *Genethliaco Cap. VII. Itidem hic gens*, inquit, *Cauionum Erulorumque deleta, Transrhenana victoria. Panegyr. Cap. V. Chaibones Eruliqueviribus primi barbarorum, locis vltimi, præcipiti impetu in has prouincias irruerunt.* Mox, *Cuncti Chaibones, Erulique cuncti, tanta internecione cæſi interfectique ſunt, vt exſtinctos eos relictis domi coniugibus ac matribus non profugus aliquis e prælio, ſed victoriæ tuæ gloria nuntiaret.* Qui vero Auiones in Galliam potuerunt excurrere? terra, mariue? non eam ego litem meam fecerim. *ANGLI* vocantur PTOLEMÆO Ἄγγειλοι Σύηβοι, *Angili Sueui;* Procopio Ἄγγιλοι. *VARRINOS* PLINIUS *Lib. IV. Cap. XIV.* memorat; PROCOPIUS *Lib. II. & IV. Rerum Gothic.* Οὐάρνοι, *Varnos;* AETHICUS *Cosmographus, Varros.* PTOLEMÆUS binas eodem prope terrarum tractu gentes habet. Sunt Φαροδεινοὶ, & Οὐίρουνοι, *Farodini*, & *Viruni;* vnus fortaſſis duobus vocabulis notatus populus. Lex vetus apud LINDENBROGIUM hanc inſcriptionem habet: *Lex Angliorum & Werinorum. Incipit Lex Angliorum & Werinorum, & Thuringorum.* Quod *SUARDONES* quidam quaſi de *nigra gente* interpretati ſunt, inde maluerunt vocem *NUITHONES* in *Vnithones* conuertere: vt nigris albi recte opponerentur. *Farodinos* PTOLEMÆI CLUUERIUS pro Suardonibus accipit. Cetera illius nomina transmittimus.

Germaniæ orientalis pars æquilonaris.

Ad meridiem partim Albi noſtræ gentes ſubiacent; partim obiacet iis ab Albi ad Sueuum vsque Longobardorum clariſſima natio. Quibus autem inter ſe fuerint ſedibus diſtinctæ, vix & ne vix quidem explorare licet. Tacitus generatim dicit, fluminibus aut ſiluis eas muniri; quæ inde capi poteſt ſedium ſeparatarum notitia? *ANGLOS* tamen non verebor ad Albim, ſimulque ad Chaluſum & oceanum, admouere; quod cum Saxonibus vicinis maxime fecere, & præcipue inſignem cum iis in occupata Britannia peperere gloriam. Non dubitabo etiam poſt Anglos ad maris littus, quod Varna amnis ſecat, *VARINOS* locare; eam poſitionem cum ſuadente nomine, tum oſtendente Procopio. *REVDINGOS* Longobardis proximos fuiſſe, Tacitus videtur velle, quod cum narratione de Longobardis ſtatim coniungat Reudingos. Coniecturale tamen totum eſt, ſi ad Albim primo Reudingos, infraque Cauiones, & ſic in circulo ceteras nationes ponimus. Nihil enim magis imperat, vt a Longobardis deſcendentes primum Albim ſequamur, quam vt Sueuum putemus priores populos coluiſſe, Albim reliquos. Vulgo hic ciuitatum noſtrarum ſitus placet. Cum Anglis & Varinis, *EVDOSES* in littore Sueuici maris ponuntur. Supra Varinos ad Albim *CAVIONES*, & ſupra eos, infraque Longobardos, Reudingi conſtituuntur. Ad Sueuum ſupra Eudoſes creduntur *SVARDONES*, & ſupra hos *NVITHONES*, egiſſe. Ipſe nihil decerno in tanto vetuſtatis de horum populorum veris ſedibus ſilentio (*s*)

difficillime a ſe inuicem ſeparantur.

III. Occur-

(*s*) Si in ceteris grauiſſime PTOLEMÆUS per multum errorem lapſus eſt, maxime earum gentium, quæ trans Albim coluerunt, poſitio multifariam vitioſa eſt. Meminit *Anglorum*, *Varinorum*, & fortaſſis *Suardonum*, ſed ſatis obſcure & confuſe. De Anglis ita loquitur: *Τῶν δὲ ἐντὸς καὶ μεσογείων ἐθνῶν, μέγιστα μέν ἐστι, τὸ δὲ τῶν Σουήβων τῶν Ἀγγειλῶν. οἵ εἰσιν ἀνατολικώτεροι τῶν Λαγγοβάρδων, ἀνατείνοντες πρὸς τὰς ἄρκτους, μέχρι τῶν μέσων τοῦ Ἄλβιος ποταμοῦ.* *Populorum introrſus pertinentium & mediterranea colentium, maximus eſt ille Sueuorum Angilorum. qui ſunt orientaliores quam Longobardi, verguntque verſus ſeptentriones, usque medium Albis.* Cum

Reudingi, Auiones, Angli, &c.

III. Occurrunt quædem in Ptolemæo locorum nomina, quæ, cum videantur poſſe harum regionum antiquitatem illuſtrare, minime transmitti debent. Habet *Laciburgium* Ptole-

Memorabilia in eorum agris.

Longobardorum partem cis Albim colere accepiſſet, & Anglos in citeriore poſuit parte; in vno hoc ſuæ non falſus ſententiæ, quod Anglos a ſeptentrionali Longobardorum parte poſuit. De Varinis & Suardonibus, ſi Farodini ſunt Suardones, hæc habet: *Μετὰ δὲ τοὺς Σάξονας ἀπὸ τοῦ χαλούσου ποταμοῦ μέχρι τοῦ Συήβου ποταμοῦ, Φαροδεινοί. Poſt Saxonas a Chaluſa amne ad Sueuum flumen Farodini.* Et poſtea, *Μεταξὺ τῶν Σαξόνων καὶ τῶν Συήβων, Τευτονόαροι καὶ Οὐιροῦνοι. Inter Saxones & Sueuos Teutonoari ac Viruni.* Generales hinc limites ciuitatum noſtrarum adparent; Chaluſus, Albis, Sueuus, Mare, & Longobardorum confinium. Iiſdem vero in finibus, quibus PTOLEMÆUS Anglos, Varinosque, habet, nos commode ceteras conſtituimus ciuitates, quippe arctiſſimo inter ſe fœdere omnes coniunctas & copulatas. De Varinis PROCOPIUS Varnorum nomine, *Lib. II. Cap. XV.* ita etiam diſſerit; *Ἔρημον δὲ χώραν διαβάντες ἐνθένδε πολλήν, ἐς τοὺς Οὐάρνους καλουμένους ἐχώρησαν. μεθ' οὓς δὴ καὶ Δανῶν τὰ ἔθνη παρέδραμον. ἐνθένδε δὲ ἐς ὠκεανὸν ἀφικόμενοι ἐναυτίλλοντο. Deſertamque hinc regionem multam tranſeuntes* (Herulorum ab Iſtro Scandinauiam petentes legati) *ad Varnos peruenerunt. inde Danorum nationes percurrerunt. hinc vero ad oceanum progreſſi nauigarunt.* Ergo prope Danorum nationes & ad oceanum Varni, ex PROCOPII non minus quam PTOLEMÆI deſignatione, coluerunt. Reliquæ iam populorum ſedes vetuſtati prorſus ſunt incognitæ. CLUUERIUS vero ita ordinauit gentes, vt omnem infra Longobardos agrum inter Sueuum & Albim atque Chaluſum occupauerint. *ANGLIS* tribuit *Lauenburgenſis ducatus* dimidiam partem, dextræ Albis ripæ adfixam; & *Meckelburg. ducatus* occidentalem portionem, ad usque Wiſmarienſem ſinum. Inde *VARNOS* & *EUDOSES* ad Balticum mare collocat: vt illi *Meckelburgenſis ducatus* partem orientalem, & cum his *Pomeraniam citeriorem*, vsque ad Viadri oſtia, coluerint. *AUIONES* ſupra *Varinos* ad Albim ponit, in *Brandenburgica Marchiæ portione*, qua oppidum *Dalmin*; in parte *Dannebergenſis comitatus*, inter confluentes Albis ac Plauæ ſita; in parte demum *Mekelburgenſis ducatus*, in eadem Plauæ & Munitii lacus ripa protenta. *SVARDONIBUS* adiudicat *Pomeraniæ* citerioris ſuperiorem partem, qua oppida *Stettin*, *Vkermunde*, & *Vſedom*; cum *ducatus Mekelburgienſis* portione, inter Tullium lacum & flumen Hauelam ſita. Iam iterum *REUDINGOS* ad Albim ſupra Auiones in parte *Brandenburgicæ Marchiæ*, qua oppida *Hauelberg*, *Rappin*, *Pruzſſalk*, conſtituit: & prope eos, vsque ad Viadrum, *NUITHONES*, in *Brandenburgicæ Marchiæ* parte, qua oppida *Prentzloſſ*, *Templin*, *Nye Angermund*; in *Mekelburgienſis ducatus* portione, qua vicum *Foerſtenſee*; & in *Pomeraniæ* portione, qua pagum *Gartz*. Dedimus, quæ certam polliceantur fidem. Quantum autem quisque CLUUERIO liberius opinanti confidere velit, ipſe iudicet.

Ptolemæus; quod ex nominibus conſonantibus paſſim eruditi *Lauenburg*, ad Albim clarum oppidum, referre cupiunt. Ipſa Ptolemæi poſitura magis in caſtellum quoddam ad lacum, vel in lacu, qui in Iamenſem ſinum exoneratur, magisque adeo in veterem ſiue Rugionum, ſiue Lemouiorum, regionem, quadrat. *Treuam* Ptolemæi exiſtimant clariſſimo hodieque emporio *Lubecæ* originem dediſſe. Rectius oppidum *Trepa*, ad cognominem amnem quondam perfrequens, quod rurſus vero magis Saxonum fuerit, quam Anglorum, accipitur pro Ptolemæi Treua. *Duas Mariones* communiter de nobiliſſimis vrbibus *Hamburgo* & *Wismaria* interpretantur. Et conuenit Wismariæ cum alterius, nempe occidentalis, Marionis & poſitura & nomine ſatis commode. Orientalis vero Marionis vere in peninſula quæritur, quæ Suibi adiacet æſtuario, vulgoque *Dartz* nuncupatur. Si gentium communis poſitio probatur, incidit hæc ad orientem Marionis in Varinorum, altera ad occidentem in Anglorum, ſedes; quibus poſterioribus, & Treuam, & Laciburgium, plerumque auctores vna tribuere monuimus. *Virunum Virunorum*, ſi ſaltem recte Taciti Varini & Ptolemæi Viruni in vna cenſentur gente, & ſi Varini ad Varnam amnem iuſte locati ſunt; non dubitauerim cum pluribus *Waren*, Munitio lacui adpoſitum oppidum, adpellare. Non deſunt autem, qui Virunum longius ad orientem a Ptolemæo adduci iudicant, quam vt ſitui dictæ vrbis poſſit conuenire. Quæ ſubiacet maritimæ noſtrarum gentium regioni inſula, *RVGIA* hodie dicta, non inepte creditur, & fuiſſe in ditione earum; & fuiſſe omnino eadem inſula oceani, in qua caſtum nemus, dicatumque in eo vehiculum, veſte contectum, attingere vni ſacerdoti conceſſum, inque penetrali venerabilem Deam, ſecretumque & horribilem lacum, Tacitus memorauit. Nempe cum deſcriptione Taciti conuenit Rugiæ inſulæ ſitui, denſæ in ea ſiluæ, ſecretoque in ſilua lacui, imo priſcæ, ſi quibusdam

Germania orientalis pars aquilonaris.

Rugia inſula ſacrorum communium ſtatio.

Reudingi, Auiones, & Angli &c.

busdam credimus, ſuperſtitionis veſtigiis: vt minime liceat de inuenta celeberrima, omniumque noſtrarum ciuitatum communibus ſacris deſtinata, inſula porro dubitare. De ipſis ſacris, quibus antiquiſſimo æuo inſula claruit, dicetur poſtea (*r*).

Manca mutilaque ſeptem ciuitatum hiſtoria.

IV. Hiſtoria ſeptem, quos cernimus, populorum prorſus eſt mutila atque manca; vt fere ceterarum nationum Sueuicarum, quarum periit memoria, quod ſolis maiorum carminibus celebraretur, non in Romanorum ſeruaretur monumentis. Ante Tacitum meminit nullus auctor nec Anglorum, nec reliquorum nominum. Quippe trans Albim Romanis prope omnia ignota fuere; ſane nullum eis cum Transalbinis populis nec belli, nec pacis, commercium extitit. Diu & poſt Tacitum inobſcuratæ obliuione noſtrorum res geſtæ manſerunt. Licet norimus, *SAXONVM* gloriam paulo poſt omnia Germaniæ littora obſidere cœpiſſe, non conſtat tamen, quando primum Angli ad Saxonicam ſocietatem acceſſerint, & quæ eorum in fœdere Saxonico fuerint priſca acta. Adſequimur coniectura, maxime Anglos ſtudu-

(*r*) Communis PTOLEMÆI oppidorum interpretatio ſemper fere eſt CLUUERII, quem ceteri fere omnes ſequuti ſunt. Si quando contrariam proponimus opinionem, ea MENSONIS ALTINGII *eruditiſſimæ* PTOLEMÆI *Tabulæ expoſitioni* debetur; quam modo ipſe ſequor, modo diſcedendi ab eius mente iuſtas indico rationes. TACITUS *Germ. Cap. XL.* poſt communium ſacrorum mentionem, de loco addit: *Eſt in inſula oceani caſtum nemus, dicatumque in eo vehiculum, veſte contectum, attingere vni ſacerdoti conceſſum.* Mox, *vehiculum, & veſtes, &, ſi credere velis, numen ipſum ſecreto lacu abluitur.* Hæc inſula procul dubio Rugia eſt. Perſuadet ſitus inſulæ, & in ea nemus ſacrum, lacusque in nemore ſecretus: quæ ſingula Rugia inſula hodieque monſtrat. Silua eſt in ea inſulæ parte, quæ incolis vocatur *Iasmund*, ad promontorium, cui vulgare vocabulum *de Stubben-Kammer*, & ſiluæ nomen eſt *Stubbenitz*. In ſilua lacus aqua atra profundiſſimus eſt; qui, licet piſcibus mirum in modum ſcateat, opinio tamen eſt, retia eum ac ſcaphas non ferre. Porro perpetuatæ in ea inſula ſuperſtitionis, quamquam dudum mutatis habitatoribus, clariſſima adhuc veſtigia oſtendit HELMOLDUS *Lib. I. Cap. VI. XXXVII. & LIII.* Ranorum, ſiue Rugianorum, Slauicæ gentis, cultum deſcribens Conf. ALB. KRANTZIUS *Vandalia Lib. III. Cap. XXII. Lib. V. Cap. XII.*

Digitized by Google

ſtuduiſſe nauigationibus cum ante, tum poſt, ſanctum Saxonicum fœdus; vnde præcipue videntur Saxonum æqualibus ſtudiis delectati eſſe, & eorum ſocietati non grauate dediſſe nomen. *Germania orientalis pars aquilonaris.* An ceteræ ciuitates cum Anglis auxerint Saxoniam? haud equidem perſpicio; nec tamen prorſus negari poſſe autumo. Certe quod in aliis fœderibus deinceps fuiſſe videantur, nihil id obſtat, quo minus ante cum Saxonibus fecerint: namque nouimus, quam crebro nomina parteſque mutare Germanicæ nationes conſueuerint. Maximiani æuo Cauiones, qui videntur Auiones fuiſſe, cum Herulis in Gallias inuaſiſſe leguntur. ANN. CCLXXXVII. Fortaſſis cum Cauionibus, & Herulis, tum interiores gentes arma adminiſtrarunt; cum Eudoſes Varinique cum Anglis piraticam exercere pergerent. Quinto ſeculo ineunte, cum magnæ Germanicarum ciuitatum migrationes agerentur, eſt ignarum, an pars noſtrarum gentium & quota, in *VANDALICO* fuerit exercitu? Qui adhuc remanſere in ſolo patrio, non inepte exiſtimantur cis Albim migraſſe, & in nouam *THVRINGORVM* conceſſiſſe ciuitatem. **Anglorum gloria.** Verum Anglorum nomen tum præcipue illuſtrari cœpit, cum demum Saxonibus belliſſima obtingeret potiundi Britanniæ occaſio. Anglos, fortiſſimam haud dubie ſui partem, in partes expeditionis nobiliſſimæ acceperunt. Victæ telluri omnino ab Anglis Angliæ nomen eſt impoſitum; ANN. CCCCXLIX. quod certe probat, inſigniter ceteros Saxones Anglos iuuiſſe, hoſque omnino illorum exſtitiſſe nobiliſſimos. Si ſequentis æui ſcripta legimus, opinemur, antequam in Britanniam Angli nauigarent, conceſſiſſe eos in vetuſtiſſimorum Saxonum deſertas fortaſſis ab habitatoribus regiones. **Mutata Anglorum ſedes.** Vetus quippe Anglorum patria ſubinde prope Iutas & infra Saxones ad iſthmum oſtenditur; quod niſi iſtiuſmodi ſtatuamus migrationem, minime defendi valet. Exin, cum omnia reliqua nomina exoleuiſſent, ipſumque Anglorum nomen in Cimbrica cherſoneſo inglorium ageret, Varnorum

rum

Digitized by Google

Reudingi, Auiones, Angli, &c. — Varnorum nationis extrema ſedes incerta. — ANN. ɪↄʟɪɪɪ. & ɪↄxcɪx.

rum nationis nomen bellis iterum apertum eſt. Memorantur Varnorum reges; memorantur eorum cum Francis bella, quibus demum Varnorum gens deleta eſt. Sed manet incertum, vbi illi poſtremi Varni egerint. Profectò trans Albim dudum ex priſcis ſedibus cum Varni, tum reliqui populi, eo exciſi fuere tempore; & Varni cum Francis bellantes, non ab iis videntur adeo fuiſſe longe diſſiti. Quod reſtat, Sarmatas noſtrarum nationum regiones omnes ſeculo ſexto, niſi iam quinto, occupaſſe, certum eſt. Non id tamen ſingulare huius terrarum tractus exſtitit fatum, ſed, quod pluries ſupra monſtrauimus, omnium trans Albim agrorum fere commune *(b)*.

V. Pub-

(b) TACITVS *Germ. Cap. XL.* poſt enumeratas gentes; *Nec quicquam,* inquit, *notabile in ſingulis.* De *CAVIONVM* ſeu *Chaibonum*, cum Erulis in Galliam impreſſione MAMERTINI teſtimonia *Paneg. Cap. V.* & *Genethl. Cap. VII.* accepimus. *ANGLOS* in Britanniam cum Saxonibus nauigaſſe, conſtat ex PROCOPIO *Lib. IV. Bell. Goth.* & ex BEDA *Lib. I Cap. XV.* Apud DIACONVM *Lib. IV. Cap. XXIII.* *Angli Saxones* vocantur, vt arctiſſimum fœdus *Anglorum Saxonum*que declararetur. Quod de Anglia, incerta ætate in ipſam Cimbricam cherſoneſum protenta, dicimus, BEDA loco citato probat. *Angli,* inquit, *de illa patria, quæ Angulus dicitur, & ab eo tempore vsque manere deſerta inter prouincias Iutarum & Saxonum perhibetur.* ETHELWERDVS SAXO: *Anglia vetus ſita eſt inter Saxones & Giotos, habens oppidum capitale, quod ſermone Saxonico Slesvvick, ſecundum vero Danos Haithby.* Et exſtat hodie vocabulum eorum integrum in Cimbrica peninſula, inter celebria duo oppida *Slesvvick & Flensburg;* vbi regio *Angelen,* ſiue *Angeln,* adpellatur. Non autem tum demum Angli dicti ſunt, cum in illum ad mare angulum conceſſiſſent; quod ſibi male ROB. SCHERINGHAMVS *de Orig. Anglorum Cap. II.* perſuaſit. Sed iam diu ante Anglos TACITVS nouit; & licet eos ſimul Sueuos PTOLEMAEVS adpellauerit, non tamen, quam fœdere, aut nominis complexione, Sueui Angli & Angli Saxones diſtulerunt. *ANGLIÆ* nomen in Britanniam noſtram intuliſſe gentem, hodiernum nobiliſſimi regni nomen ſatis loquitur. At primum *Saxoniæ Transmarinæ* nomen magis eſſe frequentatum, & ſeriore magis ætate alterum *Angliæ* ſuſceptum, id iam ſupra declaraui. Extremæ *VARNORVM* res non vnam eruditis dubitationem mouent. Antiqua lex coniungit *Anglios, Werinos,* & *Thuringos.* CASSIODORVS *Lib. III. Ep. III.* Theodotici Gothorum regis ad *Herulorum, Guarnorum* & *Thuringorum,* reges mandata habet,

Communium ſacrorum rationes.

Germania orientalis pars aquilonaris.

V. Publicæ noſtrarum nationum rei formam colligendi multo ſupereſt minor ſpes, cum niſi hiantem hiſtoriam non dare potuerimus. Sacra habuerunt vtique communia, & in commune *Herthum*, id eſt, *terram matrem*, coluerunt; eamque, Tacito totam exponente cauſam, interuenire rebus humanis, inuehique populis, arbitrati ſunt. Exſtitit in inſula oceani, quam *Rugiam* eſſe oſtendimus, caſtum nemus, dicatumque in eo vehiculum, veſte contectum, attingere vni ſacerdotum conceſſum. Is adeſſe penetrali deam intellexit, vectamque bubus fœminis multa veneratione proſequutus eſt. Læti tunc dies, feſtaque vbique loca, quæcunque aduentu hoſpitioque dea dignata eſt. Non bella inierunt, non arma ſumſerunt; clauſum omne ferrum exſtitit; pax & quies tunc tantum nota, tunc tantum amata fuit: donec idem ſacerdos ſatiatam conuerſatione mortalium deam templo reddiderit. Mox vehiculum, & veſtis, &, ſi credere velis, numen ipſum ſecreto lacu ablutum eſt. Serui miniſtrarunt, quos ſtatim idem lacus hauſit. Arcanus hinc terror, ſanctaque ignorantia fuit, quid ſit illud, quot tantum perituri videant. Hac ceremoniarum & religionum in ignotam deam communione noſtri defuncti ſunt.

vti Clodouæum Francorum regem a tergo diſtineant, ne contra Alaricum, Veſigothorum regem, mouere poſſit. Procopius *Lib. IV. de Bell. Goth.* bellum Francorum, Theodobaldo rege, contra Varnorum, quos vocat, regem, *RATIGERVM*, geſtum, quo prope Varnorum gens ad internecionem cæſa eſt, deſcribit. Fredegarius *Chron. Cap. XV.* a Childeberto rege VVarnos rebellantes ita victos eſſe tradit, vt pauci ex ipſis remanſerint. Vbi VVarni, ſiue Varni, aut Varini, extremi coluerint, nemo docet. Quod ad Rheni oſtia Anglorum rex, cum iis bellum adminiſtraturus, nauigauit, vtique mari fuiſſe videntur proximi. Quod frequenter conflixerunt cum Francis, & hoc vicinam Rheno gentem indicat. Inter incerta plurima hoc puto liquere; ex Transalbinis ſedibus gentem, cum omnes populi migrarent, ſimul ad Rhenum contendiſſe, & aut Thuringorum, aut Saxonum, aut etiam Friſiorum, fauore ſuas ibi res conſeruaſſe, donec a Francis deſtruerentur. Opiniones varias collegit Nic. Schaten *Hiſt. Weſtfaliæ Lib. V. pag. 306.* Slauicas gentes ad omnia Codani ſinus Germanica littora infra viſemus.

Reudingi, Auiones, Angli, &c. ſunt. Quæ illa Dea *Herthum* dicta? an eadem, quæ in Marſis *Tanfana*, in Friſiis *Badubenna*, adpellata eſt? alibi disquiretur; nosque hic integram materiam intactam mittimus. Obſeruamus, poſt noſtras ciuitates nouos harum regionum habitatores Slauos, ſeu Venedos, iisdem religionibus Rugiam inſulam frequentaſſe; itaque, licet mutatis colonis, non tamen priſcam illic nutaſſe ſuperſtitionem (*x*).

VI. Non conſtat vero, vtrum ad communium ſacrorum exemplum iurium etiam publicorum communitate noſtri vſi ſint; an cuilibet ciuitati diuerſa placuerit regiminis formula? Ait Tacitus; nihil notabile in ſingulis occurrere: vnde putem, vno modo inter omnes conſtitutam fuiſſe rempublicam; licet non omnes vni aut regi, aut magiſtratui, paruerint. Quodſi vicinam gentium, Rugiorum, Lemouiorum, Gothonum, reſpicio inſtituta; omnium earum inſigne erga reges obſequium exſtitiſſe reperio. Neſcio, annum recte inde coniici queat; fuiſſe etiam noſtris ciuitatibus reges; pauloque iam addictius, quam ceteras Germanorum gentes, eas regnatas eſſe. Æuo ſuccedente, cum diuerſas partes ſequerentur noſtræ ciuitates, non eſt dubium, quin ſimul moribus alienis adſueuerint. Angli cum Saxonibus verſati regiam auctoritatem populi videntur *De publica re ſociarum ciuitatum.*

(*x*) Taciti *Cap. XL. Germ.* hæc de VII ciuitatibus nominatis verba ſunt: *In commune Herthum, id eſt, terram matrem, colunt, eamque interuenire rebus hominum, inuehi populis, arbitrantur. Eſt in inſula oceani caſtum nemus, dicatumque in eo vehiculum, veſte contectum, attingere vni ſacerdoti conceſſum. Is adeſſe penetrali deam intelligit, vectamque bubus fœminis multa cum veneratione proſequitur. Læti tunc dies, feſta loca, quæcunque aduentu hoſpitioque dignatur. Non bella ineunt, non arma ſumunt, clauſum omne ferrum; pax & quies tunc tantum nota, tunc tantum amata, donec idem ſacerdos ſatiatam conuerſatione mortalium deam templo reddat. mox vehiculum & veſtes, & ſi credere velis, numen ipſum ſecreto lacu abluitur. Serui miniſtrant, quos ſtatim idem lacus haurit. Arcanus hic terror, ſanctaque ignorantia, quid ſit illud, quod tantum perituri vident.* In commentatione noſtra ſeruata Taciti verba leuibus modo notis illuſtrauimus; alii loco explicatio vberior debebitur.

Germaniæ orientalis pars aquilonaris.

circumſcripſiſſe iuribus; vnde fortaſſis initia limitatæ in Anglia poteſtatis regiæ petieris. Qui cum Vandalis abſceſſere, regem communem venerati ſunt; ſic &, qui Thuringicum auxerunt fœdus. Soli Varnorum reges ſera ætate auditi ſunt. Quod aſt fatum Thuringicum deleuit regnum, idem Varnorum res adflictauit, & vtramque nationem Francorum ditioni ſubiecit (*y*).

Rugionum & Lemouiorum,

VII. Reliquam, poſt ciuitates ſeptem, aquilonaris Germaniæ ab oceano oram Taciti æuo coluerunt

RVGII & LEMOVII;

nomina; vnde?

quorum priores *Rugos*, *Rogosque*, diuerſi auctores nuncupant; *Ruticlios* Ptolemæus. Nomen Rugiorum ab amne *Rega*, & Lemouiorum ab alio amne *Leue*, eſſe acceptum, non prope dubito; cum & vereſimillima ſit illorum populorum circa vtramque amnem habitatio, & alia non occurrat vocabulorum interpretatio. Ex iisdem etiam amnium locorumque aliorum adpellationibus, de veris vtriusque gentis ſedibus facere coniecturam oportet. Sufficit enim Tacito monuiſſe, quod ab oceano prope Gothones Rugii Lemouiique egerint; ipſas inter ſe nec diſponit nec diſtinguit, regiones. Quodſi itaque bonas ſequimur coniecturas, Lemouii Viſtulæ oſtio, Viadi vaſto ori Rugii, proximi fuerunt. Inter ſe ipſos cupiunt interpretes vetuſtatis, fuiſſe Vipera amni Lemouios Rugiosque diſtinctos: ſed id opinabile, non certum eſſe, cuilibet patet. Ad meridiem ſupra Rugios vulgo locant auctores Sidinos Ptolemæi, atque Carinos Plinii; vt adeo ad Viperæ vsque fontes Rugii habitauerint. Supra Lemouios ad Viſtulam & eius oſtia Gothones habitarunt.

Sedes ex nominibus exploratiores.

(*y*) Tacitvs *Germ. Cap XLIII. Protinus*, inquit, *ab oceano Rugii & Lemouii: omniumque harum gentium inſigne, rotunda ſcuta, breues gladii, & erga Reges obſequium.* Videtur hic Tacitvs, cum ad oceanum a Danubio rediiſſet, omnes gentes, quæ ab oceano colant, earumque ſingulares mores ſimul complexus eſſe.

Rugii & Lemouii. tarunt. Incerti vero fines manent, quibus ab his noſtri Lemouii fuerint diuiſi *(z)*.

IIX. De antiquiori ſtatu huius deſcriptæ Rugiorum Lemouiorumque regionis inquirentibus, fecerit propemodum Plinius fidem; quondam ſimul Gottones ea omnia inſediſſe: cum niſi vitium in exemplaria inuaſerit, tantum terrarum maritimarum tractum eis tribuat, vt minimum a Viadri oſtiis eorum ſedes conueniat putare. Licet etiam non prorſus negemus, partem Gottonum ex Scandinauia in Germaniæ continens traieciſſe; fortaſſis & alias ad mare Sueuicum nationes ex Scandinauia, copioſa viris, aduentaſſe: vbi poterant, primum Gottones maiores tenuiſſe campos, mox cognatis *Gothones quondam eorum agros tenuere.*

(z) *RVGII* TACITI *Germ. Cap. XLIII.* vocantur *Rugi* a POLLIONE, SIDONIO, ENNODIO, IORNANDE, DIACONO, & aliis; *Rogi* Ῥόγοι, a PROCOPIO. PTOLEMAEO ſunt Ῥυτίκλειοι, *Ruticlii.* *LEMOVIOS* nullus alius auctor meminit; niſi quod STRABO *Lib. VII.* Ζούμους adferat, quos alii cupiunt eſſe Λεμοβίους, *Lemouios.* Eorum ſedes non niſi coniectu ris patent. Rugios admouemus ad Viadri dextram ripam & oceanum; quod amnis *Regen,* ſeu *Roegen,* ibi eſt, & vetus gentis nomen in binis oppidis, ad Viperam, & ad Regam, conditis, quæ *Rugenwalde* & *Regenwalde* vulgo audiunt, perdurat: quod etiam videntur Rugii prope inſulam coluiſſe, quam poſt Taciti ætatem occuparunt, & cui nomen indiderunt *Rugiæ,* quod hodieque ſeruatur. PTOLEMAEVS *Lib. II. Cap. XI.* non minus Ruticlios ſuos poſt Viadrum, quem corrupta ſcriptione Iaduam habet, ad vſque Viſtulam ponit, vt fortaſſis vno Ruticliorum nomine & Rugios & Lemouios comprehenderit. Σιδηνοὶ μέχρι τοῦ Ἰαδούα ποταμοῦ, καὶ ὑπ' αὐτοὺς Ῥυτίκλειοι, μέχρι τοῦ Οὐιστούλα ποταμοῦ. *Sidini vſque ad Iaduam flumen; & ſub his Ruticlii ad Viſtulam uſque amnem.* Vipera amne vtramque nationem CLVVERIVS *Germ. Ant. Lib III. Cap. XXXV.* diſtinguit: quod totum autem cum ceteris fere limitibus coniecturale eſt. Ad *aquilonem* mare vtique & Rugios alluit, & Lemouios: nam, ab oceano eos colere, TACITVS ſcripſit. Ad *occaſum* fuit Viadrus, ſiue Sueuus; & contendit CLVVERIVS, inſulam Wollin Rugiorum fuiſſe. Ad *auſtrum* lineam ducit CLVVERIVS a Sueuo, qua oppidum eſt *Grippenhage,* ad fontem Viperæ, eaque a Sidinis atque Carinis Rugios diſcludit. His finibus magnam *Pomeraniæ* partem, & paruam *Brandenburgicæ Marchiæ* portionem, contineri cernimus. [illegible]m Lemouios trans Viperam idem CLVVERIVS in maritima ora vſque ad mare, quod haurit Viſtulam, reponit: quibus finibus nunc magna *Caſſubiæ* pars, in cuius medio oppidum *Lauenborg,* ſiue *Lewenborg,* & ad mare *Putzke & Heel,* item proxima *Pomeraniæ* portio, qua oppidum *Stolpe,* comprehenditur.

Germania orientalis pars aquilonaris.

Quid de Rugiorum Lemouiorumque ex Scandinauia migratione ſentiendum?

ciuitatibus eorum ceſſiſſe parte; cum ipſi poſt magnas in Sarmatiam migrationes vaſtis regionibus non ſufficerent. At inique tamen fero, a multis non temere tantum fidem haberi Iornandis fabulis, ſed & has multis nouis augeri acceſſionibus; iamque adeo non Gothos modo omnes, ſed & Rugios Lemouiosque, imo in vniuerſum omnes Sueuiæ vaſtæ nationes, ex Scandinauia peti. Demus, oriundos eſſe ex Scandinauia noſtros. Vni Iornandi hac in cauſa habebitur fides: ſed habeatur; cum credibile ſatis ſit, eductas etiam crebras eſſe ex Scandinauia colonias, cum tot nationum quaſi examina paſſim ex Germania reliqua euolauerint. Opinabile vero totum illud habeatur, quod de migrationibus ſine idoneo teſte dicitur. Nunquam ſane eo prorumpat opinandi licentia, vt quidquam contra fidam teſtatamque ſtatuatur hiſtoriam: quod fit ab iis, qui aut omnes claros Germaniæ populos in Scandinauia quærunt, & inde demum producunt; aut ex arbitrio probatiſſimas multorum ſedes in eandem transferunt. Ipſi Rugii Lemouiique, ſi videbuntur ex Scandinauia egreſſi, non tam nomen attuliſſe, quam in nouis ſedibus ob cauſas dictas accepiſſe, credentur. Tantum abeſt, vt Iornandi habeam fidem, qui *ETHETRVGOS* extremum ex Scandinauia producit, cum *VLMIRVGI* iam ante in Ciſmarina Germania egerint; quaſi longa habitatio gelidæ Scandinauiæ vnam nobilitatem largiri apta foret. Si exſtitit illa populi diſtinctio, in noſtra regione vtraque gens recte locabitur; nobilior altera incertis cauſis nuncupata cenſebitur (*a*)

IX. In

(*a*) PLINIVS *Lib. XXXVII. Cap. II. Pytheas credidit*, inquit, *Guttonibus Germaniæ genti, accoli æſtuarium oceani, Mentonomon nomine, ſpatio ſtadiorum ſex millium.* Si PYTHEÆ fides, certe a Chaluſo ad Viſtulam usque ſoli Guttones habitauerint. Diſtinctio *Vlmirugorum*, & *Ethelrugorum*, debetur IORNANDI *de Rebus Geticis*. Hos in Scandinauia diu manſiſſe; illos, cum oceani ripas inſediſſent, a Gothis depulſos de poſſeſſione, commemorat. Ceterum vanitas opinionis, cui Scandinauia maximas ſuas laudes, quaſi illuſtriſſimas orbi gentes dederit, debet, alio a me loco copioſe indicabitur,

Rugii & Heruli. IX. In Vandalis fuiſſe antiquitus relatos & Rugios, & Lemouios, alibi declaratum eſt. Iam ergo ab Albi vetus incepit VANDALIA, & in Viſtulam usque protenta fuit; vt tamen, Tacito ſcribente, non tam Vandaliæ, quam *SVEVIAE*, nomen frequentaretur. Rugiorum memoria imo & gloria ad ſeriſſimam ætatem inſignibus factis continuata permanſit, poſtquam a Tacito primum illa gens celebrata eſſet. Licet autem cum Rugiis Lemouios meminerit Tacitus, prima tamen hæc poſt vnum Strabonem, qui cum Gothonibus Lemouios coniungit, & ſimul vltima eorum eſt in bonis auctoribus mentio. Mirum profecto videtur, qui tanta obliuione Lemouii latere queant, cum vicini adeo claruerint Rugii? Ergo inciderunt plerique in eam mentem, ſumſiſſe Lemouios diuerſum poſt Taciti æuum nomen, aut illud iam ante cum altero Lemouiorum, de quo accepit Tacitus, geſſiſſe. Putaut eſſe nouum Lemouiorum cognomen, illud HERVLORVM, ſeu *Erulorum*; quod ætas ſerior non minus, quam Rugiorum nomen, illuſtrauit. Firmant coniecturam, quod diuerſis vocabulis vna Lemouiorum gens denotetur, occurrentia paſſim in regione Lemouiis adſignata vtriusque adpellationis æmula loca. Cenſetur etiam, illos Herulos vix fuiſſe futuros conſtantes Rugiorum in omnibus expeditionibus ſocios, niſi iſti ſocietati iam ante in Germania adſueuiſſent. In nullam autem ceterarum vicinarum ciuitatum commode quadrat Herulorum compellatio, quam in Lemouios. Sed vnde acceptum nomen, & vbi, & quando? Ego quantum coniicio, Heruli poſt Taciti ætatem illico nominati ſunt, altero Lemouiorum mox exoleſcente vocabulo. In patrio ſumtum ſolo nomen non minus cenſeo, cum ſuperſint veſtigia nominis in prima Lemouiorum regione. Græcis deberi nomen, quaſi *a locis ſtagnantibus*, quæ deinceps in Sarmatia Lemouii coluerint, acceperint *Helurorum*, ſeu mutatis litteris *Herulorum*, cognomen;

Vtraque ciuitas ante in Vandalis; Taciti ætate in Sueuis.

An Lemouii Heruli?

Herulorum nomen vnde?

men ; vix mihi perſuadeo. Malim iudicare, aut *ex corporis proceritate*, ob quam præcipuum affectaſſe nomen Iornandes ſcripſit, aut *ex velocitate* eximia, non minus ab auctoribus laudata, argumentum capiendi ex patria lingua nominis natum eſſe. Manebit aliorum ingenia, veram nominis originem expromere (*b*). *Germania orientalis pars aquilonaris.*

Loca cele- X. Duo Ptolemæi loca, quæ videntur Rugiis Lemouiisque

(*b*) PLINIVS *Lib. IV. Cap. XIV. Germanorum genera quinque: Vindeli, quorum pars Burgundiones, Varrini, Carini, Guttones.* Si iam tum, cum priores illæ Germaniæ populorum claſſes frequentarentur, Rugii Lemouiique illas ad mare ſedes habuerunt, non dubium, cum Guttonibus in Vandalos ſimul eos imputatos eſſe. Qui in *Lemouiis HERVLOS* quæſiit, primus CLVVERIVS fuit. In maritima ora, quæ Lemouiorum fuit, eſt hodieque locus *Heel;* non infidum fortaſſis antiqui nominis veſtigium. PROCOPIVS *Lib. II. Bell. Goth.* præcipue ſuadet, cum Gothonibus ad Viſtulæ oſtia prius Herulos coluiſſe. Οὕτω μὲν Θυλῖται βιῶσιν. ὧν ἔθνος ἓν πολυάνθρωποι οἱ Γυτοὶ εἰσι, παρ' οὓς δὴ Ἔρυλοι τότε οἱ ἐπήλυται ἱδρύσαντο. *Hoc quidem modo Thulitæ vitam degunt. quorum vna gens numeroſiſſima Guti: apud quos Heruli aduenæ habitarunt.* Cum Gothis & deinde Heruli ſemper in Sarmatia verſati ſunt: vnde omnino eos ZONARAS *in Gallieno* Gothicum genus adpellauit. Εἶτα καὶ Αἰρύλοις, Σκυθικῷ γένει καὶ Γοτθικῷ, ἐπεξελθὼν ἐκράτησεν. *Deinde Herulos etiam, Scythicam Gothicamque gentem, ſuperauit.* Iidem Heruli, vt olim Lemouii, Rugiorum perpetui comites, maxime ſeriore ætate, fuerunt; teſtibus PROCOPIO *Rer. Goth. Lib. II.* IORNANDE *de Regnorum Succeſſione*; PAVLOque DIACONO *Longob. Hiſt. Lib. I Cap. XIX.* Nomen *Herulorum* Latinis conſtantius eſt. MAMERTINVS vero *Paneg. Maximiano Cap. V.* & *Genethliaco Cap. VII.* adpellat *Erulos*, & cum *Cauionibus*, ſeu *Chaibonibus* eos coniungit *Chaibones, Erulique, viribus primi Barbarorum, locis vltimi.* Si IORNANDI *de Goth. Rebus* fides eſt, Ἐλουροὶ dicti forent a ſtagnantibus locis, ἀπὸ τῶν ἑλῶν, *ad Mæotidas paludes habitatis.* Ita & DEXIPPVS *Chron. Lib XII.* Ἐλούρους vocauit, quod docet STEPHANVS & *Auctor Etymologici.* Helurorum nomen, vt hoc moneam, adprime congruit cum nomine oppidi *Heel*, cuius paulo ante meminimus. Idem IORNANDES *eodem libro* in Scanziæ habitatoribus *Herulos*, nomine *Erulorum*, adnumerat, addita hac earum laude; *qui inter omnes Scanziæ nationes nomen ſibi ob nimiam proceritatem affectant præcipuum.* Velocitatem rurſus IORNANDES ibidem laudauit, vt videri poſſit, inde acceptum nomen eſſe. SIDONIVS APOLLINARIS *Carm. VII.*

Curſu Herulus, Chunnus iaculis,
Francusque natatu.

Rugii & Lemouii. niiſque vindicanda eſſe, non hic traſmittemus ſilentio: rurſum tamen repetito noſtro de oppidis Ptolemæi iudicio; non eius nomina villas ſemper, aut arces, ſed ſæpe alia celebria loca, deſignare, de quibus forte Ptolemæus acceperat; a Romanis in Germaniæ vix finibus conditas eſſe veras vrbes; rariſſimas ad exemplum Romanorum a Germanis, villis ceteroquin & vicis contentis, in Germania. Habet Ptolemæus *Rugium*, quod plerumque de oppido mediterraneo ad Regam amnem auctores interpretantur. Alius Ptolemæi rationibus accuratius ſubductis Rugium Ptolemæi Lemouiis tribuit, & in promontorio Germaniæ ad os Viſtulæ extremo cum nomen, tum ſitum, loci agnoſcit. Idem vero oſtendit, in maritimæ vrbis, quæ Rugii nomen, ſi priſcos regionis incolas reſpexeris, recte gerit, ſitum optime quadrare Ptolemæi *Bunitium*; quod adeoque magis Rugiis, quam quod fieri ſolet, Semnonibus debeat tribui. Illis Rugiis idem Ptolemæi interpres adſignat *Aliſum*, locum ad orientem a Viadro amne quærendum; quem & non male iudicat poſitioni vrbis hodieque claræ, *Camin*, conuenire. Addimus de *Rugia* inſula, nomen clare Rugios incolas teſtari; dubiumque modo manere, an ante ſeptem ciuitatum poſſeſſionem, quam idoneis argumentis adſtruximus, Rugii eam incoluerint, vtrum poſtea demum in eam traiecerint? Quidquid placeat diuerſis, exiſtimo, partem Rugiorum occupaſſe inſulam, cum iam eſſent dilapſæ in noua fœdera illæ ciuitates. Non ante enim id factum eſſe, & nominis inſulæ probat vetus ignorantia; & quod ciuitates, cum adhuc eſſent ſociatæ, minime videntur communis ſacrorum ſtationis iacturam paſſuræ fuiſſe. Aut id itaque nobiſcum ſtatuas neceſſe eſt; aut iudices vltro admiſſam eſſe ab Anglis, & ceteris ciuitatibus Rugiorum partem in ipſam ſacrorum communionem, fortaſſis etiam in inſulæ poſſeſſionem: vnde, quod fortaſſis

bria in Rugiis & Lemouiis.

Rugii nomen inſulæ Rugiæ dederunt.

Digitized by Google

vltimi Rugii in inſula perſtiterint, Rugiæ nominis origo habeatur (*c*). *Germaniæ orientalis pars aquilonaris.*

Rugiorum que Herulorum inſignia facta fataque.

XI. Antiquiora Rugiorum Lemouiorumque acta ſilemus. Nullus ante Tacitum nominum, ſi vnum Strabonem, qui Lemouios memorauit, exceperis, meminit; & ſi poſſet de eorum atque Gothonum ex Scandinauia priſco aduentu Iornandi credi, male tamen deficiente auctoritate deſcriberetur. Vtriusque gentis, cum ſaltem ſatis aptæ ad perſuadendum coniecturæ in Lemouiis Herulos oſtenderint, fama ſimul cum *GOTHICO* nomine illuſtrata eſt. Credo, cum, Gothonibus in Sarmatiam migrantibus, horum, reliquarumque Geticarum nationum, conſpiratione Gothorum commune nomen ſurgeret, in fœdere Gothorum Rugios Herulosque, cum Gothonibus fortaſſis Viſtulam transgreſſos, fuiſſe, ſingularia tamen inſtituta, ſingulares reges, nomenque adeo proprium, ſemper ſeruaſſe. Diu inde illuſtres Gothorum expeditiones vtraque gens adiuuit, nec gloriæ fraudata parte eſt. Qui in patria manſere, non magis videntur a bellis vacui, aut inglorii, egiſſe. Herulorum cum Cauionibus in Galliam excurſiones Maximiani & Diocletiani ætas vidit; Ann. CCLXXXVII. nec dubium eſt, Rugiorum partem in Herulorum exercitu fuiſſe. Seriori ætate Rugii, Herulique, incertum eſt, an illi ſoli, qui cum Gothis iam diu Sarmatiam omnem peruagati erant, crebroque Romanos vexauerant prouincias; vtrum & reliqui, qui in Galliam ante inuaſerant? ad Danubium, qui Noricum diuiſit a Germania, peruenere, atque in illo tractu

(c) PTOLEMAEI Ῥούγιον CLVVERIVS de oppido *Regenwold*, ad Regen amnem ſito, audacter interpretatur Contra MENSO ALTINGIVS, in PTOLEMAEI *tabulæ expoſitione*, monſtrat, non conuenire Rhugio PTOLEMAEI, niſi cum promontorio ad occaſum ſinus Venedici, dicto *Rieſenhaupt*. De Rugia inſula multa lis eſt. Quærunt etiam, an Rugii ex continente in inſulam venerint, eamque occuparint; vtrum ex inſula in continentem demum Germaniam nauigauerint? Poſterius refutat, & prius affirmat, ſimulque docet, non ante TACITI tempora *Rugiam* a *Rugiis* occupatam eſſe, HARTKNOCH *Diſſ. de Origin. Pomeran. num. V.*

Digitized by Google

Rugii & Heruli. tractu nouas fixere ſedes. Legimus, nouam eorum regionem, *Rugiland*, ſiue *Rugiorum terram*, cognominatam eſſe: fortasſis enim Heruli euagati magis ſunt, quam vt ipſi dare nomen potuiſſent prouinciæ. Vtraque tum gens ſuos reges habuit ſingulares, quorum partem memoriæ ſcriptores prodiderunt. Ex Herulorum regibus *ODOACER* primus euerſo occiden-
ANN. CCCCLXXVI. tis imperio Germanorum in Italia dominationem ſtabiliuit. Poſtea idem cum *FELETHEO*, Rugiorum rege, contentione commiſſus, bellauit cum eo; victorque omnem Rugio-
ANN. CCCCLXXXVII. rum populum ſuæ ſubiecit ditioni. Videtur ſolos Herulos in victa poſuiſſe regione. Hos Longobardi extremum vicerunt, & *Rugiland*, ſiue Rugiorum poſtremam terram, occuparunt. Rugiorum & Herulorum reliqui partim cum Gothis in Italiam conceſſerunt, &, licet deſtructo inibi Herulorum regno, cum Gothis egerunt; pars in Gepidarum priſcam regionem migrarunt, & inter Sarmatas inglorii conſenuerunt (*d*).

(*d*) Cum Gothis modo Rugii, modo Heruli, in Sarmatia, & in Romanis bellarunt prouinciis, TREBELLIUS POLLIO *in Claudio Cap. VI.* ZOSIMVS *Lib. I.* ZONARAS *in Gallieno.* Ex victis Herulis forſitan Claudius auxilia conſcripſit, quorum meminit NOTITIA *Imperii Occid. ſub diſpoſ. Magiſtri peditum Præſ. in Auxiliis Palatinis,* nomine *Heruli ſeniores.* AMMIANVS *Lib XX. Cap. I Velitare auxilium, Ærulos ſcilicet & Batauos,* memorat: & *Lib. XXVII. Cap. I Erulorum Batauorumque vexillum direptum.* De ſingulari Herulorum & Cauionum in Galliam expeditione audiuimus MAMERTINVM *Panegyr. Maxim. Cap. V. & Genethl. Cap VII.* Expeditio Rugiorum ad Danubium non ſatis eſt expedita: ſed ibi coluiſſe conſtat, terramque *Rugiland* dictam eſſe. Deſignat hanc *Rugiorum terram,* ſimulque *ODOACHRI* cum *FELETHEO*, poſteaque *Tatonis,* Longobardorum regis, cum *RODVLFO*, Herulorum rege, bella deſcribit PAVLVS DIACONVS *Lib. I. Cap. XIX, & XX.* Idem DIACONVS vocat eandem terram *Cap. XX. HERVLIAM*, quia victis Rugis Odoacher Rugiland Herulis dederit; quos deinde Longobardi expulerunt. Bellum extremum inter Longobardos atque Herulos PROCOPIVS *Bell. Goth. Lib. II.* etiam deſcribit. Rugios cum Oſtrogothis in Italiam migraſſe, tradidit ENNODIVS *in Vita diui Epiphanii: Poſthinc digreſſis Gothis, ciuitas Ticinenſis Rugis eſt tradita; hominibus omni feritate immanibus; quos atrox & acerba vis animorum ad cottidiana ſcelera ſollicitabat. diem putabant periiſſe, qui illos ſine facinore, caſu aliquo interueniente, fugiſſet.*

Vtriusque populi regimen.

Germaniæ orientalis pars aquilonaris.

XII. Status publici harum nationum & inſtitutorum ſolennium paucis Tacitus meminit; *omnium harum gentium* memorans *inſigne* eſſe *rotunda ſcuta, breues gladios, & erga reges obſequia.* Arguit poſtremum, non more Germanorum ceterorum regum nomen ſuadendi fuiſſe præditum auctoritate, ſed iubendi plena poteſtate in ipſis inſignitum. Habuerint a Taciti æuo ſingulares ſuos reges: eorum tamen memoria interciderunt & nomina, & res geſtæ; ſi poſtremos quosdam reges Rugiorum & Herulorum, *FLACITEVM*, *FELETEVM*, *FRIDERICVM* ſeniorem, & iuniorem, *ODOACHRVM*que, exceperis. Reges in adminiſtratis bellis ſemper ducum eſſe functos officio, expeditionum actarum hiſtoria docet. Certa etiam ſolennia capeſſendi regnum Italici ab Odoachro conditi regni memoria indicat. Euerſa vtriusque populi republica peculiari, reliqui ex æqua clade maxime cum Gothis in Italia, & pars cum Longobardis, Herulorum victoribus, egerunt, eorumque iuribus vſi ſunt. Qui in Sarmatiam extrema conceſſerunt ætate, quo modo regnati porro ſint; id iuxta cum aliis eorum fatis penitus ignoramus (*e*).

XIII. Supra

(*e*) TACITVS *Germ Cap XLIV Protinus deinde ab oceano Rugii, & Lemouii: omniumque harum gentium inſigne rotunda ſcuta breues gladii, & erga Reges obſequium.* Regum quorundam tam Herulorum, quam Rugiorum, nationis memoria eſt in PAVLO DIACONO *Lib. I Cap. XIX XX* & præſertim in EVGIPPI *Vita S. Seuerini.* EVGIPPVS hoc extremorum regum, qui regnarunt in Rugiland, ſtemma percenſet:

FLACITEVS rex.

FELETEVS, qui & *Faua*, ſeu *Febanus*: cum uxore *Giſa* ab Odoachro capitur.

FRIDERICVS Lauriacum diripit; cæditur a Friderico, ex fratre nepote.

FRIDERICVS patruum cædit. Ipſe poſt cladem nouam ad *Theodoricum*, Gothum, confugit.

Sidini & Carini. XIII. Supra Rugios in partibus auſtri obſcuras duas ciuitates, Sidinorum & Carinorum ſedes.

SIDINOS & CARINOS,

interpretes conſueuiſſe locare, monuimus. *Carinorum* ſolus Plinius in Vindilis, inter Varrinos & Guttones, meminit. *Sidinos* habet Ptolemæus, Suardonibus ex dextra Sueui ripa conterminos, ſupra Rugios. Coniicitur ex poſitione & Plinii & Ptolemæi, recte locari & Sidinos & Carinos ſupra Rugios ad Sueui, ſeu Viadri, amnis dextram ripam; vt Sidini tamen ad Suardones, itaque ad ipſum fluuium, admoueantur, Gothonibus Carini viciniores fuiſſe, cenſeantur. Diſtinguunt quidam ciuitatis vtriusque fines exquiſitius. Sidinos, putant, Sueuum ad Vartæ amnis confluentes habitaſſe; inde Varta a Semnonibus, Noteſio cum Carinis a Burgundionibus, fuiſſe diuiſos. Contra Gothones Aſciburgii montis partes Carinos prætexuiſſe, arbitrantur. In Sidinis Ptolemæi locum *Viritium*, inter Sueuum atque Viſtulam, propius tamen Sueuum, poſitum quærunt; eumque de ſitu & nomine oppidi *Piritz*, accipiunt: alii propius Viſtulam eum ſtatuunt, maluntque Gothonibus tribuere. Vtriusque gentis nomen mox oblitteratum prohibet, quo minus de eorum rationibus inueſtigare porro queamus. Semel Strabo mentionem *Sibinorum* iniicit, in populis qui Marobodui dominationi ſubiecti fuerint. Fuiſſe Sibinos Ptolemæi Sidinos, nemo fere dubitat. Quibus gentibus ſe adiunxerint, cum nomen obſcurum prorſus ponerent, eſt dubium. Potuerunt in Gothonum imputari ciuitatem, & cum illis in Sarmatiam egiſſe expeditionem. Plerique in Burgundionum ciuitate malunt vtrosque quærere; nec repugno, cum in modica *BVRGVNDIONVM* gente neceſſe ſit aliorum popu- Vtriusque populi obſcura facta atque fata.

Italiæ ab Herulorum rege, *Odoachro* inſeſſæ, & Italiæ regni conſtituti, hiſtoriam habes in PROCOPIO *Bell. Goth. Lib. I.* IORNANDE *de Regn. ſucceſſ.* CASSIODORO, & INCERTI *Chron. Excerptis de Odoachro apud* VALESIVM *cum Ammiano editis.*

populorum acceſſiones intell gere, quod ſuccedente æuo tantum floruerint, totque pares fuerint expeditionibus ſuſcipiendis (*f*).

Germaniæ orientalis pars aquilonaris.

Gothonum ſedes ad Viſtulam & eius oſtia.

XIV. Iuxta Lemouios & Carinos ad ortum ſucceſſere

GOTHONES,

quos Tacitus adpellat; quique ab aliis ſcriptoribus *Gotones*, *Gutones*, *Gythones*, atque *Guttones*, nuncupati ſunt. Tacitus eos diſerte trans Lygios contra ſeptentriones locauit; vt, cum ab oceano Rugii atque Lemouii, ad occaſum Burgundiones & Carini, fuerint, ſit neceſſe ad Viſtulam & eius oſtia noſtri coluerint. Ad oſtia illud Pytheæ æſtuarium oceani, *Mentonomon* nomine, accipiendum eſt; quod Gothones accoluiſſe ille tradidit. Conſtat vero, æſtuarium oceani male a Pythea, & Plinio, lacus illos adpellari, qui inter inſulam & continens longo procurrunt tractu, & in quos alter Viſtulæ alueus ſe exonerat. Inſulas, quas hi Viſtulæ aluei formant, a Gothonibus habitatas eſſe, diſerte tradit Iornandes; & probant veteres omnes, quotquot ſuccinum a Gothonibus collectum eſſe & venditum prodidere. Regionem itaque Gotho-

(*f*) PLINIVS *Lib. IV. Cap. XIV. Vindeli, quorum pars Burgundi nes, Varini, Carini, Guttones.* PTOLEMAEVS *Lib. II. Cap. XI.* Μέχρι τοῦ Συήβου ποταμοῦ Φαραδηνοί. εἶτα Σιδηνοί, μέχρι τοῦ Ἰαδούα ποταμοῦ, καὶ ὑπ' αὐτοὺς Ῥουτίκλειοι, μέχρι τοῦ Οὐιστούλα ποταμοῦ. *Ad Sueuum vsque flumen Farodini: dein Sidini, vsque ad Iaduam flumen: & ſub his Rutiklii ad Viſtulam vsque amnem.* Ex mente PTOLEMAEI Iadua videtur alius cuiusdam fluminis nomen eſſe; nam, qui trans Viadrum coluerunt, non commode dicuntur, niſi retrorſus proceſſeris, vsque ad Viadrum pertinuiſſe. Quodcunque vero flumen eſt, liquet trans Viadrum ſupra *Rugios*, ſiue PTOLEMAEI *Rutiklios* habitaſſe *SIDINOS, CARINOS* Gottonibus iungimus a latere Sidinorum, quia & cum iisdem PLINIVS coniungit. Limites ſingulares noſtra commentatio ex CLVVERIO accepit: iisque hodie continentur *Marchiæ Brandenburgicæ* pars; *Pomeraniæ* portio, qua oppidum *Piritz*; & *Poloniæ* exigua particula. *Viritium* PTOLEMAEI, ex numeris eius æſtimatis, mauult MENSO ALTINGIVS ad vrbem *Conitz* ad Brodum flumen ſitam, referre. *Sibini* a STRABONE *Lib. VII* in enumeratione gentium a Maroboduo perdomitatum vocantur *Sibini*, Σίβινοι. Qui cum iis nominantur Ζυμοὶ καὶ Μυγίλωνες, ex eruditorum ſententia, ſunt *Lemouii* & *Burgundiones*: vnde rurſus de poſitione Sidinorum videmur certiores fieri.

Digitized by Google

Gothones. thonum priſcorum *adortum* Viſtula, &, vbi is fluuius ſcinditur, vlterior eius alueus, ab Æſtiis diuiſit, inſulasque Gothonibus addixit. *Contra aquilonem* & partim *ad occaſum* æſtiuum Lemouii Gothones continuarunt, & ſupra eos Carini. *Ad auſtrum* Burgundiones Gothonibus fuere prætexti, Aſciburgiorumque collium iugo, quod paſſim cenſetur, ſeparati: vt ipſe tamen nec hic, nec contra ceteras ciuitates, certos deſignare limites audeam. Si certe, quod ſupra memini, æuo antiquiore latioribus regionibus Gothones inſederunt; non illas moramur hic, notioribus ſedibus cognoſcendis intenti (*g*).

XV. Habuit

(*g*) TACITVS *Germ. Cap. XLIII. Trans Lygios Gothones regnantur, paulo iam adductius, quam ceteræ Germanorum gentes, nondum tamen ſupra libertatem.* PLINIO *Lib. IV. Cap. XIV.* & *Lib. XXXVII. Cap. II.* ſunt *Guttones*; ipſi TACITO *Ann. II. Cap. LXII. Gotones*; STRABONI *Lib. VII.* Γούτωνες, quam vocem interpretes accipiunt pro vitioſo vocabulo, Βούτωνες. PYTHEAE de *GOTHONIBVS* ſententiam PLINIVS hanc memorat *Lib. XXXVII. Cap. II. Pytheas credidit, Guttonibus, Germaniæ genti, accoli æſtuarium oceani Mentonomon nomine, ſpatio ſtadiorum ſex millium. ab hoc diei nauigatione inſulam abeſſe Baſiliam* (vulgo *Abalum*) *illo vere fluctibus aduehi; & eſſe concreti maris purgamentum; incolas pro ligno ad ignem vti eo; proximisque Teutonis vendere.* Male, quod CLVVERIVS dicit, PLINIVS *æſtuarium* Gothoolbus tribuit, cum Codanus ſinus non patiatur æſtus. Cum tamen vocabulum, *æſtuarium*, non ſemper ſpeciatim marinos æſtus reſpiciat, ſed & loca marinis aquis referta alia deſignet; hoc generali ſenſu vox tolerari poterit. Loco VI M Stadiorum PLINII, mauult LX. M. P. CLVVERIVS legere: cum tantum circiter ſit ſpatium littoris a Viſtulæ citimo oſtio in orientem æſtiuum verſus, quo ſuccinum hodieque legitur. Ipſum PLINII æſtuarium commode CLVVERIVS *Germ. Ant. Lib. III. Cap. XXXIV.* interpretatur de lacu, qui hodieque viſitur inter inſulam, cui cognomentum *Magnæ*, vulgo *das groſſe Werder*, & oppidum *Kœnigsberg*; vulgari nomine *das friſche Haff* dicto. De inſulis ad oſtia Viſtulæ ſuis mox inquiremus. Iam iſtos fines CLVVERIVS ex probabilibus coniecturis Gothonibus tribuit: a *ſeptentrionibus* Codanum ſinum, hodie Balticum mare dictum: ab *occidente æſtiuo*, qua Lemouii erant contermini, Cattium riuum, & ab eius fonte lineam per Caſſubiæ colles, fontesque Leuæ ac Lepenii amnium, ad fontem vsque Brogi fluminis. Ab *occidente æquinoctiali* & *meridie*, qua Burgundiones occurrebant, Aſciburgiorum eos cingit collium iugo, quod a dicto Brogi fonte per varios circuitus ad oppidum *Bydgoſcz*, & proximam Viſtulæ ripam, procurrit: quo tractu etiam a Lygiis Gothones diſcluſos fuiſſe opinatur. Ab *oriente* brumali, bene CLVVERIO opinante,

Digitized by Google

Antiquiſſima Gothonum regionis memoria.

Germaniæ orientalis pars aquilonaris.

XV. Habuit deſcripta Gothonum regio, quod antiquiſſimam ſui memoriam ipſa teſtetur. Præter Pytheam, qui eorum ſedes primus definiuit, &, ſuccinum ab eis legi, proximisque Teutonis vendi, memorauit; non etiam obſcure regionem oſtendit Herodotus, cum de fluuio *ERIDANO*, qui in mare ſeptentrionale exeat, & vnde ſuccinum adferatur, meminiſſet. Fuere & *ELECTRIDES INSULAE*, ad quas dilaberetur ille Eridanus, non Græcis ignotæ; licet mire diſſentirent in earum ſitu & poſitione. Sed, inquies, quid ad Viſtulæ oſtia Eridanus Græcus? quid ad eadem Electrides inſulæ? Enimuero, cum in oceanum ſeptentrionalem exiiſſe Eridanum Herodotus iam cum illis temporibus ex aliorum narratibus memorauerit; cum & ſuccinum inde peti ſubſcripſerit; iam erit noſter Eridanus, cum non niſi in oris Viſtulæ proximis legatur ſuccinum. Quod mare Sueuicum oceanum ſeptentrionalem adpellauerit, non eſt mirum; cum veteres, pro inſulis Scandinauiam habentes, non incommode inter Scandinauiam & continens Germaniæ ſeptentrionalis oceani partem ſtatuerint. Idonea interpretatione, cum alii ipſam Viſtulam pro Eridano accepiſſent, eruditus aliquis Eridanum in amne, qui hodieque *Rodaune* nuncupatur, & ſiniſtro viſtulæ alueo ſe admiſcet, inuenit. Cenſet idem, vt hodie nobiliſſimum emporium ille amnis præterfluit, ita fortaſſis olim mercatum fuiſſe inſtitutum ad Eridani & Viſtulæ confluentes; vbi Teutoni aliæque gentes acceperint ſuccinum, & permutatione mercium vſi alia Gothonibus dederint. Idem omnino probare nititur, *Dantiſcum*, quod malit *Codanium*, ſiue *Godanium*, compellare, eſſe

Eridanus.

Electrides inſulæ.

Codanium emporium.

fuit Viſtula amnis; & vbi is in duo ſcinditur cornua, alueus eius orientalis, qui Mariæburgum oppidum præterfluens, vulgari vocabulo *die Nagot* apud Elbingium oppidum in lacum effunditur: hinc ipſe lacus ad oſtium vsque, quo is inter duos vicos *Balge* & *Pillavv*, oceano miſcetur. Includunt hi fines regionem, quæ nunc *Pomerellia* vocatur; ſuperiori autem ſeculo pars erat maxima *Caſſubiæ*.

Gothones. eſſe locum illum, in quo ſuccini mercatus iam ante Herodoti tempora factus ſit, quique per tot ſecula in noſtrum vsque æuum ſemper celebris, ſemperque clarus, perſtiterit. Vt adſentiar, in vetuſti mercatus veſtigiis fortaſſis vrbem exinde poſitam eſſe, & nomine priſci mercatus & mercatorum memoriam ſeruaſſe: ita iam certum eſt, Germanicam peregrinamque amnis adpellationem Rodaune auditam a Græcis in notiorem Eridani verſam eſſe; ipſum autem hunc fluuium, & inſulam Electridem, eius oſtiis præiacentem, Gothonibus recte a nobis vindicari; licet Græci in nomine fluuii variando, nam & Rhodanum & Padum non raro vocarunt, ſimul & in poſitione fluuii, eique obiacentium Electridarum inſularum, quam maxime fuerint nugati. Habet Ptolemæus locum, quem *Scurgum* vocat; eumque Gothonibus deberi, & in ſitum nobiliſſimi emporii Dantiſci cadere, eruditiſſimus aliquis vir declarauit (*b*).

(*b*) HERODOTVS *Lib. III.* quamuis dubius, an narratibus ipſe adſenſionem præbere velit, memorat; Ἠριδανὸν καλέεσθαι πρὸς βαρβάρων ποταμὸν, ἐκδιδόντα ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς βορέην ἄνεμον, ἀπὸ τοῦ τὸ ἤλεκτρον φοιτᾶν λόγος ἐστί! *Fluuium quendam eſſe Eridanum a barbaris vocitatum, qui exit in mare ſeptentrionale; vnde electrum venire narratur.* APOLLONIVS RHODIVS *in IV.* Ἀργοναυτικῶν, eiusdem barbari Eridani inter Græcos memoriæ conſcius, mirum in modum omnia miſcet, turbat: nunc *Eridanum*, qua debebat, in ſeptentrionalem oceanum influere dicens; nunc *Rhodanum*, Galliæ flumen, pro *Eridano* accipiens; nunc prorſus *Padum*, Italiæ fluuium, de *Eridano* interpretatus. Addita vero de Celtarum terra, Hercynioque monte, ſatis reliquias veræ famæ oſtendunt. PLINIVS *Lib. vltimo Cap. II.* clare etiam indicat, non defuiſſe Græcis Gothonum terræ notitiam, ſed eam admodum confuſam extitiſſe & vagam. *Diligentiores Græcorum Electridas inſulas in mari Adriatico eſſe dixerunt, ad quas dilaberetur Padus. qua adpellatione nullas vnquam ibi fuiſſe, certum eſt: nec vero vllas ibi appoſitas eſſe, in quas quidquam curſu Padi deuehi poſſit. nam quod Aeſchilus in Iberia, hoc eſt, in Hiſpania, Eridanum eſſe dixit, eundemque adpellari Rhodanum, Euripides rurſus & Apollonius in Adriatico littore confluere Rhodanum & Padum; feliciorem veniam facit ignorati ſuccini in tanta orbis ignorantia.* GOROPIVS *in Veneticis atque Hyperboreis* illum *Eridanum* de *Viſtula* interpretatus eſt. Sed CLVVERIVS demum clariſſime docuit, eſſe eum hodieque priſco nomine, de quo forte Græci fama acceperant, compel-

XVI. Nunc

Variæ de Gothonibus & Gothis opiniones.

Germaniæ orientalis pars aquilonaris.

XVI. Nunc eſt explicandum, vt Gothonum nomine exoleſcente clariſſimum

GOTHORVM,

qui & *Gotthi* nominantur, nomen emerſerit, inque id paſſim cognatæ gentes, quæ ante in Sarmatia egerant, conſpirauerint. Plerique contendunt, omnes *Getas*, *Gothosque*, adeoque & noſtros *Gothones*, ex Scandinauia oriundos eſſe, & incerta inde ætate primum in Germaniam traieciſſe, mox migraſſe ex Germania in vaſtam Sarmatiam. Originis ex Scandinauia petendæ præcipuus auctor Iornandes exſtitit, quem recentiores ſcriptores plurimi ſequuti ſunt, fabulasque nouis auxerunt commentis. Getas Gothosque in vna natione retulerunt plurimi in antiquitate hiſtorici; licet ortum ex Scandinauia ipſi neſciuerint. Sunt diuerſi, qui non negant tantum, ex Scandinauia Gothos, noſtrosque Gothones, veniſſe; ſed & pernegant, Getas Gothosque cognatas eſſe gentes, maluntque, a ſolis Gothonibus noſtris, poſtquam conceſſiſſent in Sarmatiam, Gothorum eſſe ſumtum nomen, quod Græci errore lapſi crebro cum altero Getarum vocabulo commutauerint (*i*). Res vtrinque magna geritur ambi-

latum, & vocari *Radanum, die Rodaune*, ſiue *Radaune*. *Electrides inſulas*, ad quas dilabatur Eridanus, idem, Gothonum inſulas eſſe, manifeſto probat. Eſt inſula ante Viſtulam atque Radanum, in qua ſuccinum legitur, vulgari vocabulo dictum *die Nerung;* in ipſo vero Viſtula, alia inſula, quam ipſe duobus ſuis cornibus complectitur, vulgo dicta *das groſe Werder*. Hæ electrides inſulæ ſunt, ad quas verus Eridanus dilabitur; cum Græci falſum Eridanum in Adriaticum mare induxerint, &, ad eius oſtia ſitas inſulas eſſe, arbitrati ſint. Maiorem Viſtulæ inſulam IORNANDES *de Reb. Getic.* vocat *inſulam Viſclæ amnis vadis circumactam*, quam digredientibus ceteris Gothis, Gepidæ, eorum pagus, porro habitauerint. De ſuccini mercatu non valde conſtat, niſi ex PLINIO *Lib. XXXVII. Cap. II. & III.* & TACITO *Germ. Cap. XLV.* ſed infra porro hæc loca in Æſtiis diſpexerimus. De nobiliſſimi emporii *Dantiſci* antiquitate CLVVERIVS copioſe diſſeruit; quem vide. *Scurgum*, Σκοῦργον, PTOLEMAEI MENSO ALTINGIVS de *Dantiſco* interpretatur.

(*i*) IORNANDES *de rebus Geticis*, eiusque dux & auctor ABLABIVS, ſæpe ab eo laudatus, ex Scandinauia omnes *GOTHOS GETAS*que produxere,

Digitized by Google

Gothi. ambitione & contentione, paſſimque omnes ſollicitantur eruditi, vtri vt parti fauerint. Nos hiſtoriam ſequuturi primum mediam, &, ſi dicere licet, veri ſimillimam, ſententiam

Iornandem ſequuti ſunt Hiſpanicarum rerum ſcriptores fere omnes, & quotquot Gothicas antiquitates ſuſceperunt illuſtrandas. Præcipue hanc ſibi operam ſumſit, vt originem Gothicam ex Scandinauia produceret, Olavs Rvdbeck *in Atlantica*, eruditiſſimo profecto opere, quod vero liberrimis & ſimul vanis vagisque opinionibus non leuiter, quod ſæpe monſtrauimus, abundat; cum Olao Ioh. Peringskiöld *in Vita Theodrici, Regis Oſtrogothorum*, illuſtrata; Georgivs Stiernhielm *in Anti-Cluuerio*, quo contra Clvverivm gentis Gothicæ origo, & antiquiſſima in Scandinauia ſedes, vindicatur; Ioh. Loccenivs *in Antiquitatibus Sueo-Gothicis*; ceteri. *GOTHOS, GETAS*que, vnam eandemque eſſe gentem, magna conſenſione veteres tradiderunt. Ivlivs Capitolinvs *in Maximino Cap. IV. Semper cum Gothis commercia exercuit. Amatus eſt autem vnice a Getis, quaſi eorum ciuis.* Ael. Spartianvs *in Anton. Caracalla Cap. X. Quum Germanici & Parthici, & Arabici, & Alemannici, nomen adſcriberet, (nam Alemannorum gentem deuicerat) Heluius Pertinax, filius Pertinacis, dicitur ioco dixiſſe; Adde ſi placet etiam Geticus maximus, quod Getam occiderat fratrem, & Gotti Getæ dicerentur: quos ille, dum ad orientem tranſiit, tumultuariis prœliis deuicerat.* Et idem eadem memorat *in Geta, Cap. VI.* Fl. Vopiscvs *in Probo Cap. XVI. Tetendit deinde per Thracias, atque omnes Geticos populos, fama rerum territos, & antiqui nominis potentia preſſos aut in deditionem, aut in amicitiam, recepit.* Clavdianvs *de Bello Getico* ſingularem librum conſcripſit; & *Gothicum* hoc bellum fuiſſe, nemo ignorat. Procopivs *Rerum Goth. Lib. I.* ex Sibillina adſertione refert; *ad Iulium usque menſem ciuitatem in diſcrimine fore, & neceſſarium poſtea, vt rurſus imperator Romæ eſſet, ex quo deinceps Roma nihil Geticum extimeſcet; Geticam enim gentem*, addit, *Gothorum nationem eſſe aiunt;* Ἐξ οὗ τὸ Γετικὸν οὐδὲν Ῥώμη τὸ λοιπὸν δείσει. Γετικὸν γὰρ ἔθνος φασὶ τοὺς Γότθους εἶναι. Avsonivs *Idyll. VIII.* diſerte *Gothos Getas* vocat; ſic & Pavlinvs *ad Nicetam;* & Prvdentivs *de Radagaiſo, Gothorum rege*, hæc habet *Lib. II. cont. Symmachum verſ. 695.*

Tentauit Geticus nuper delere tyrannus
Italiam, patrio veniens iuratus ab Iſtro.

Orosivs *Lib. I. Cap. XVI. Modo autem Getæ illi, qui & nunc Gothi, quos Alexander euitandos pronuntiauit, Pyrrhus exhorruit, Cæſar etiam declinauit; relictis vacuisque factis ſedibus ſuis, ac totis viribus, toti Romanas ingreſſi prouincias.* Hieronymvs *Lib. II. de Fide Cap. II.* contra opinionem eorum, qui *Gothos Gog & Magog* nominent, differens, *certe*, inquit, *Gothos omnes retro eruditi magis Getas, quam Gog & Magog adpellare conſueuerunt.* Idem *Epiſt. CXXXIV. Quis hoc*, inquit, *crederet, vt barbara Getarum lingua Hebraicam quæreret veritatem; & dormitantibus imo con-*

Digitized by Google

ſtabiliemus; eamque, quam coniecturis ducti idoneis primi inueninius, contra reliquorum argumenta exinde tuebimur.

Germania orientalis pars aquilonaris.

Narratio hiſtorica de conditione Gothicarum ciuitatum, omniumque in vnum Gothorum nomen conſpiratione.

XVII. GVTAS reperimus in Scandinauiæ populis, varias porro in Sarmatia GETICAS ciuitates; adhæc noſtros ad Viſtulam GOTHONES, & præterea æuo ſuccedente IVTAS in Cimbrica cherſoneſo. Omnes hos, in diuerſiſſimis regionibus ſitos populos, pro cognatis, ſanguinisque propinquitate iunctis, habemus gentibus; eius rei, quantum ad Getas Sarmaticos, fidem nobis, præſertim moribus, inſtitutis, linguaque, facientibus. Minime vero iudicamus, ex Scandinauia ſola omnes Geticos Gothicasque gentes in Germaniam Sarmatiamque egreſſas eſſe. *Geticas* potius *ciuitates* iam ante in iis Germanis numerauimus, quos putauimus in itinere conſtitiſſe, cum reliquæ familiæ in Germaniæ penetrarent regionem: quo & nomine iis Germanicam ciuitatem in anteceſſum vindicauimus. *Gutas* Scandinauiæ liceret imo magis a Getis ducere, cum ante in Sarmatia Gutarum maiores egerint ſit neceſſe, quam in Scandinauiam potuerint transmittere. De *Gothonibus* dubitanter ſentio; nam-

temnentibus Græcis ipſa Germania Spiritus ſancti eloquia ſcrutaretur. ENNODIVS *Panegyr. Theodorico Regi dicto; Nam illud,* inquit, *quo ore celebrandum eſt, quod Getici inſtrumenta roboris, dum prouides, ne interpellentur otia noſtra, cuſtodis.* PHOTIVS *Patriarcha, ex Philoſtorgii hiſtoria,* de Transiurianis Scythis loquitur & addit; ὓς οἱ μὲν πάλαι Γέτας, οἱ δὲ νῦν Γοτθὺς καλὖσι. *quos veteres Getas, iam autem omnes Gothos, adpellant.* Abſtineo a recenſione conſenſus IORNANDIS, DEXIPPI, ABLAVII; qui omnes conſtanter in Gethis Gothos retulerunt. Contra tantam teſtium turbam inſurgunt vero CLVVERIVS & PONTANVS; quos & alii ſequuntur. Hic *Chorogr. Daniæ Deſcr. pag. 675.* maxime contra SCALIGERVM monſtrare nititur, minime eosdem cum Gothis Getas eſſe; cetera is opinioni, quod omnes Gothi ex Scandinauia progreſſi ſint, amicus, eiusque *pag. 769.* contra ipſum CLVVERIVM defenſor & propugnator. Alter capite dicto & negat, Gothos Getasque vnam gentem eſſe; & pernegat, ex Scandinauia Gothos eſſe oriundos; ſolosque noſtros *Gothones* omnes *Gothos* dediſſe ſibi perſuadet. Paulo inferius rationes vtrorumque examinabimus.

Digitized by Google

Gothi. namque & antiquiſſimo tempore iam Gothones in ſuis habitarunt ad Viſtulam ſedibus, & magnam tamen creditur vim habere, ſaltem habuiſſe putatur occaſionem, vetus migrationum ex Scandinauia ſuſceptarum memoria. Demus ergo, partem Gothonum indigenitale ad Viſtulam coluiſſe ſolum; ſed & opinemur cum pluribus, hanc Gothonum ciuitatem crebris ex Scandinauia aduectis coloniis deinde auctam eſſe: ita nec hiſtoria veritasque lædetur, nec priſcæ prorſus officietur memoriæ. *IVTAS* in peninſula exiſtimemus veteri Gutarum in Cherſoneſum nauigationi debere originem; mox diu mixtos Cimbris egiſſe ignotos atque inglorios, donec ſeriori ætate nomen ſurgeret, & inſigni expeditione in Britanniam illuſtraretur *(k)*.

XIIX. Vt Gutas Iutasque mittamus, ex Scandinauia cenſemus Gutarum quandam ciuitatem, ASTINGOS nomine, transmiſſo mari primum in Sarmatiam inuaſiſſe, & demum veniſſe ad Iſtrum, vbi Romanis bello aperti ſunt. Gothicam Aſtingos fuiſſe gentem, hiſtoria teſtatur; ſed a Viſtula ad Iſtrum penetraſſe eos, cum nullos hic Aſtingos repererim, non tam mihi videtur, quam ex Scandinauia eos veniſſe, vt ſaltem ſatisfiat priſcis de Scandinauia narratibus. Aſtingorum exemplo noſtros *GOTHONES* tum, credo, cum ingens Sueuicarum nationum contra Romanos conſpiratio Antoninorum æuo fieret, transgreſſos eſſe Viſtulam, & in Sarmatia peruagatos eſſe. Non omnes Viſtulam liquerunt, ſed pars Gothonum in priſca permanſit regione, cui GEPIDARVM adhæ-

(k) PTOLEMAEVS *Lib. II. Cap. XI.* in Scandia gentem habet, quæ Γοῦται, *Gutæ*, vocatur. PTOLEMAEI *Gutæ* dicuntur aut Γουτοὶ, aut Γαυτοὶ. PROCOPIO *Rer. Goth Lib II.* Voci *Gautorum* non male conuenit cum IORNANDIS vocabulo, quod affert, *Gautigoth*. *Gotones* & *Iutas* iam ante vidimus. De *Getis* copioſe infra dicetur. *Gutarum* in Cimbricam cherſoneſum nauigationem, vnde nomen *Iutarum* ſiue *Giotorum* illatum ſit, paſſim defendunt Scandinauiæ domeſtici auctores, nec quicquam eorum hoc loco rationes moramur. *Vid* ROB. SCHERINGHAMVS *de Orig. Anglorum Cap. II. & XV*, vbi ea migratio illuſtratur.

adhæſiſſe nomen a cunctatione & tarditate cupiunt auctores. Iam, poſtquam aduenisſent *Gothones*, horum, ſimulque *Aſtingorum*, *Dacorum*, *Getarum*que, quos omnes cognatas fuiſſe ciuitates diximus, conſenſione natum ingens eſſe fœdus, nouúmque GOTHORVM eſſe ſumtum vocabulum, mihi perſuadeo. Hoc Gothorum, quod ſane a Gothonum nomine manauit, cognomentum ſeculum tertium præcipue illuſtrauit, formidoloſumque Romanis quam maxime fuiſſe oſtendit. Et Gothones noſtri in eo certe delituerunt nomine, & præcipuam eius & nominis & fœderis occaſionem præbuere. Sed me iudicante non ſoli Gothones Gothi fuere; quid enim paucitati Gothonum ad Viſtulam conuenit cum vaſtitate miraque Gothici nominis amplitudine? verum Geticæ ciuitates omnes cum iis vno nomine inſignitæ fuere, & effecere ita, vt omnes Romanæ prouinciæ Gothicam reformidarent gloriam. Profecto in fœdera ſancienda, & in communia ſuſcipienda nomina, valde pronos Germaniæ fuiſſe populos, ſæpe vidimus. Et illud ipſum, quod creberrime *Gothos* vocarunt *Getas* hiſtorici, non teſtatur errorem, ſed Getarum in Gothico nomine ſocietatem renouatamque virtutem (*l*).

Germania orientalis pars aquilonaris.

XIX. Con-

(*l*) *Aſtingi ab oceano bix anni ſpatio ad Romanum limitem peruenere, præ nimia terrarum immenſitate*; quod ex DEXIPPO memorat IORNANDES *de Rebus Geticis*. Hic quidem *Vandalicam* vocat *gentem*; ſed eo ſenſu, quo ipſi *Gothones* in *Vandalis* a PLINIO ſunt relati; imo & eo, quo *Vandali* paſſim in *Gothis* adnumerari conſueuere. PROCOPIVS *Vandal. Rer. Lib. I. Cap. II.* Γοτθικὰ ἔθνη πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα πρότερόν τε ἦν, καὶ τὰ νῦν ἔστι. τὰ δὲ δὴ πάντων μέγιστά τε καὶ ἀξιολογώτατα Γότθοι τέ εἰσι, καὶ Βανδίλοι, καὶ Οὐισιγότθοι, καὶ Γήπαιδες. *Gothicæ quidem gentes multæ fuere, & aliæ antea, & nunc ſunt, at omnium maxime atque præcipuæ Gothi Vandili, Viſigothi, & Gepides.* *Gothis* autem videntur diſerte *ASTINGI* tribui a DIONE, cuius deſcriptionem Aſtingorum, & eorum migrationis, referente THEODOSIO *ex Lib. LXXI.* accepimus. Ibi etiam docemur a DIONE, circiter ætatem Antonini Philoſophi Aſtingos in Cisdanubianas Romanorum prouincias impetum feciſſe; mox ipſi Marco contra ceteros Germanos militaſſe. Iam ergo ante Marcum ex Scandinauia in continentem aut Germaniam, aut Sarmatiam, traieccrint. Gothonum in Sarmatiam

Gothi.

Migrationes variæ Gothorum & Gepidarum.

XIX. Continuo Gothorum perſequemur acta, quæ cœpimus, enarrare. Conſtat cum *Gothonibus* in Sarmatiam mouiſſe *Rugiorum, Herulorum, Burgundionum*que, partes. Sed hi populi, licet in Gothico eſſent fœdere, non ſuis deſiere propriis compellari vocabulis; ſed ea in ſeram conſtanter ſeruarunt gloriam. Gothi, iam ſumto nomine, primum ad Mœotim lacum peruaſere, omnemque Sarmatiam depopulati ſunt; donec verſus occidentem regreſſi ad Boryſthenem ac Pontum, Getarumque priſcas regiones, ſedes figerent. Quot excurſionibus ætate ſuccedente Romanas vexauerint prouincias; Græciam, Macedoniam, Thraciam, Mœſiam, imo ipſam Aſiam? noſtra hiſtoria exponet diuerſo loco. Hic Gepidarum meminiſſe conuenit. Hi duce Faſtida, cum iam quintus a Filimero, qui Gothones duxit in Sarmatiam, rex Gothis imperaret, ſequuti ſunt veſtigia Gothonum, & transgreſſi Viſtulam in Daciam circiter Claudii imperatoris ætatem peruenerunt. Antequam excederent ex patria, Burgundiones *FASTIDA* debellaſſe fertur; mox cum Daciæ poſſeſſionem ſuperbius poſceret, ab ipſo Gothorum rege bello petitus victusque eſt. Reliqui tamen Gepidarum gentis in parte Daciæ, ſemper ſeruato nomine, quod per conuicium, Iornande ſcribente, acceperant, permanſere; donec
ANN. ĐLI. poſt multos reges eorum poſtremus *CVNIMVNDVS* ab Alboino rege cæderetur, & Longobardicis armis miſere Gepidarum natio periret. Ceterum Gothis, ſingularibus ciuitatum

migrationem eadem fortaſſis Marci ætas dederit: nihil tamen definiri poteſt. Quod IORNANDES ex ABLAVIO de variis Gothorum & diuerſis migrationibus narrat, parum certi promittit. Nomen *GEPIDARVM* a tarditate acceptum eſſe, ſcribit IORNANDES: *Gepanta enim pigrum aliquid tardumque ſignare. Hi*, addit, *Gepidæ tacti inuidia, dudum ſpreta prouincia, commanebant in inſula, Viſclæ amnis vadis circumacta, quam pro patrio ſermone dicebant Gepidos.* Sumti nominis *GOTHORVM* rationes, quas tradimus, probabiles profecto quam maxime ſunt. Tempus autem cœpti fœderis iuſtum non definiri poteſt, niſi vt generatim ſeculum tertium indicetur, quo primum Gothorum arma Romanus ſenſit orbis.

Digitized by Google

tatum nominibus nunc antiquatis, ex ſitu & ſedibus bina adhæſere nomina. OSTROGOTHI, *Auſtrogotbi*, ſeu *Orientales Gotbi*, adpellati ſunt, qui ad Orientem & Pontum verſus incoluerunt. VESIGOTHI, *Weſtrogothi*, *Wiſigotbi*, *Weſegothæ*, ſeu *Occidentales Gotbi*, in occidentem & Germaniam verſus habitantes vocati ſunt. Fauit & vtrique nomini ſequens fortuna. Quum ruere cœpiſſet Romæ maieſtas, *Veſigothi* primi in Italiam intrarunt, & direpta Roma, pactis deliniti in Galliam demum & Hiſpaniam conceſſere; conditoque ibi nobiliſſimo regno claruerunt. *Oſtrogothi* diutius Romanis ad orientem prouinciis imminuere; ſed & ipſi, cum Romanum imperium ab Odoachro iam deſtructum eſſet, penetrarunt in Italiam, &, euerſa dominatione Herulorum, nobiliſſimo rege *THEODORICO*, omnem Italiam, nouo condito regno, complexi ſunt: rurſus tum ad orientem colentes, cum Veſigothi Heſperiis regionibus inſediſſent *(m)*.

Diſtincta nomina a ſedibus capta;

glorioſi exitus.

Germaniæ orientalis pars aquilonaris.

Ann. CCCCV. CCCCIX. CCCCXI.

Ann. CCCCXC.

XX. Multa

(*m*) NICETAS CHONIATES *in Vita Iohannis Commeni*, Alexii filii, ita de iis tradit: Εἰς πλείους διῃρημένοι ἦσαν φυλὰς, καὶ διακρίδον στρατήγιον βάλλοντες. *In plures diſtributi erant tribus, nec vni duci parebant.* Tales tribus pagique Gothici *Aſtingi* erant, & *Gepidæ*, & ipſa *Gothorum duo genera*; quibus omnibus ſingulares erant reges ducesque. Maxime *Burgundiones*, *Rugii*, *Heruli*que, licet in Gothicis gentibus haberentur, ſuas tamen ſibi res ſeruarunt. Ipſos poſteriores *Vandalos* fœdere arcto cum Gothis fuiſſe coniunctos, PROCOPII verba modo prolata docuerunt. Ex ſedibus in extrema Scythia poſitis *SCYTHARVM* nomen *Gothis* obtigit. Varias expeditiones Gothorum in Romanas prouincias perſequuntur ZOSIMVS, Auguſtæ hiſtoriæ minores auctores fere omnes, cum EVTROPIO, OROSIO, AMMIANO, & præſertim cum IORNANDE & PROCOPIO. De *Gepidis*, eorumque duce Faſtida in Sarmatiam migratione belloque cum Gothis, & cetera, idem IORNANDES narrat. Extrema Gepidarum generis fata deſcribit PAVLVS DIACONVS *Longob. Rer. Lib. I Cap. XXIII. XXVII.* *VESIGOTHORVM* & *OSTROGOTHORVM* nomina ſæpe ac ſæpius ab auctoribus variantur. IORNANDES *Weſegothas* & *Oſtrogothas* conſtanter adpellat. Multi vno nomine *Gothorum* vtuntur, & vtrumque genus complectuntur. SIDONIVS APOLLINARIS *Paneg. Maior.* ſimpliciter *Veſos Veſigothos* nuncupat. PROCOPIVS Oſtrogothos præcipue *Gothos* vocat, & eo nomine a *Veſigothis* diſtinguit. *Auſtrogothorum* nomen eſt in TREB. POLLIONE *Vita Claudii Cap. VI.* Veſigothorum in Italiam, indeque in Galliam & Hiſpaniam, migrationem, deſcripſit ZOSIMVS *Lib.*

Gothi. XX. Multa ſunt, quæ enarrata vera Gothonum Gothorumque hiſtoria defendere contra aliorum argumenta neceſſe habemus. Diſplicet aliis Scandinauiæ nos magnam Geticæ vetuſtæ gloriæ negaſſe, & dubitanter admodum de Gothonum Scandica origine ſenſiſſe. Culpant alii, Getas nos, Gothonosque, atque Gothos, in vno genere numeraſſe, cum ipſi pro diuerſiſſimis illos habeant populis. His vt reſpondeamus primum, tria argumenta ipſorum conſideranda erunt. Getas, contendunt, antiquiſſimam gentem exſtitiſſe, nouam Gothos. Getas, inſtant, in Thracibus, Maſſagetas, Thyrſagetasque, in Scythis conſtanter relatas eſſe; Gothorum Germanicam originem neminem dubitaſſe. Geticas, addunt, ciuitates, Thracica, Scythicaque, vſas eſſe lingua, peregrinosque monſtraſſe mores; quod quidem minime in Germanicas nationes quadrare queat. Verum primo id noſtram iuuat ſententiam magis, quam conuellit, quod antiqua gens Getæ, recens Gothi, fuerint. Vnde immenſa illa Gothorum multitudo prouenerit, an ex cœlo, vtrum ab inferis, niſi Getas cum Gothonibus dixerimus in Gothorum conſenſiſſe nomen? Quo & abiere Getæ veteres, cum eorum oblitteraretur nomen; num omnes cæſi ſunt a Romanis, aut quid de iis, vt omnes interirent, actum eſt? Adde crebro ſancitorum fœderum in Germanis exempla; expende temporis, quo Gothorum ſurrexit nomen, rationes: & dubitabis minime, vetuſtos Getas in Gothis recentioribus agnoſcere. Quod Getas, Thraces, Thyrſagetas, Maſſagetasque, Scythas auctores vocauerint; nihil inde colligitur. Scimus, Scythiæ nomen protendi vsque quaque in Germaniam, & ipſam Scandinauiam Scythiam non raro vocatam eſſe;

Sententia Gothos Getasque ſeparantium expenditur.

& refellitur.

V. & VI. Orosivs *Lib. VII. Cap. XXXVII. XXXIX. & XLIII.* Isidorvs *in Chron. Gothorum.* De Oſtrogothorum expeditionibus videatur Procopivs, Comes Marcellinvs, & plures alii.

eſſe; ipſosque Gothos compellari creberrime Scythas: quod & hi poſtremum ex Scythia ad Pontum migrarent. An neſcimus, Gallos quondam Germanos omnes vocatos eſſe, maxime Cisrhenanos? Quis audeat vero Gothis noſtris, Gallisque illis Cisrhenanis, Germanicam eripere originem, quod alieno fuerint nuncupati nomine? Quod de lingua peregrinisque moribus additur, oppido eſt infirmum atque debile argumentum. Qui in alieno morantur ſolo, transeunt facile in diuerſæ communionem linguæ, nec difficiliter peregrinitate mores infectos accipiunt. Ergo Francos in Gallia, Gothos in Hiſpania, Anglos in Britannia, negabimus eſſe a Germanis vere oriundos; quod lingua adparet diuerſa, moresque non pauci peregrini in iis cernuntur? Sed & negamus, Dacos Getasque prorſus ab Germanica lingua alienos fuiſſe. Nomina ipſorum, quæ ſuperant, & quæ conſeruata nobis ſunt ab auctoribus, vere Germanica eſſe repereris. Docent nos recentiores memoriæ, in Maſſagetarum antiquiſſima regione hodieque linguam ſeruari, quæ Germanicæ prorſus prope conueniat. Et mores peregrini male obiiciuntur. Quot exempla oſtenderis, quæ peregrinitatem declarauerint, tot multoque plura infra indicabimus, quæ Germanicum animum omnino referunt. Si coniecturis pugnabimus, magis vincemus, qui vicimus iamdum propoſitis rationibus. Suadet Getarum nomen, in Gothis illos, cum deſiiſſent proprio venire nomine, quærendos eſſe. Suadet Getarum & Gothorum eadem ſedes, vltro Getas Gothones in ſocietatem & terræ & nominis accepiſſe. Suadet, imo perſuadet, ingens teſtium numerus, vt in Gothis agnoſcamus Getas; cum omnes mentitos aut lapſos errore eſſe, adfirmare durum ſit maximeque temerarium. Igitur manent Getæ Germani, ſuntque Gothicæ ciuitates, quæ Gothorum accepto cum

Germaniæ orientalis pars aquilonaris.

Gothi. cum noſtris Gothonibus nomine ingentem gloriam meruere (*n*).

Iii i 2 XXI. Vt

(*n*) Argumenta cum ex PONTANO, tum ex CLVVERIO, potiora collegimus, vt iis confutatis verum recte ſtabiliri poſſit. Quod antiquiſſimum oſtendunt *GETICVM* nuperum *GOTHICVM* nomen; eo ſibi ipſi nocent argumento; cum, quod nuperum erat Gothorum nomen, Gothicas gentes iam alio olim nomine adpellari oportuerit. Thracicam quidem gentem Getas eſſe, iam HERODOTVS *Lib. IV.* declarauit; Γέται Θρηΐκων ἐόντες ἀνδρειότατοι καὶ δικαιότατοι. *Getæ fortiſſimi Thracum atque iuſtiſſimi.* Idem adfirmant STRABO *Lib. VII.* STEPHANVS, haud dubie ex STRABONE ſententiam dicens; Γετία, ἡ χώρα τῶν Γετῶν. ἔστι δὲ Θρακικὸν ἔθνος. *Getis, regio Getarum; eſt autem gens Thracica.* Eosdem Getas in Scythis numerat DIO *Lib. I.* Δακοί τε καὶ Σουῆβοι· εἰσὶ δὲ οὗτοι μὲν Κελτοί, ἐκεῖνοι δὲ δὴ Σκύθαι. *Daci & Sueui. Sunt autem hi quidem Germani, illi vero Scythæ.* Maſſagetas, Dahasque, nemo fere non veterum in Scythas retulit. POMPONIVS MELA *Lib. I. Cap. II.* PLINIVS *Lib. VI. Cap. XVII.* SOLINVS *Cap. LII.* STRABO *Lib. XI.* Sed contra hæc teſtimonia audi PLINIVM *Lib. IV. Cap. XII.* dicentem: *Scytharum nomen vsque quaque tranſiit in Sarmatas atque Germanos.* Et Gothi Thraces dicti, & præcipue Scythæ CAPITOLINVS *in Maximin. Cap. I.* docet, *Maximinum parentibus, altero Gotho, altero Alano, natum fuiſſe, & a Getis ciuis inſtar, maxime amatum*; & Cap. III. *Threciſcum* ſeu *Thracem,* adpellat: quo & nomine venit apud HERODIANVM *Lib. VI. Cap. VIII.* TREB. POLLIO *in Gall. Cap. VI. Scythæ, hoc eſt, pars Gothorum, Aſiam vaſtabant.* IDEM *in Claudio Cap. VI. Scytharum diuerſi populi, Peucingi, Trutungi, Auſtrogothi, Virtingui, Sigipedes, Celtæ & iam & Heruli, prædæ cupiditate in Romanum ſolum & rem publicam venerant.* Ita frequenter Gothos Σκύθας ZOSIMVS *Lib. I.* & paſſim alibi vocat. THEOPHANES *ad Ann. CCCLXX.* Γότθους δὲ ἐπιχωρίως τοὺς Σκύθας λέγεσθαι Τραιανὸς Πατρίκιος τῇ κατ' αὐτὸν ἱστορίᾳ φησίν. *Scythas patrio ſermoni Gothos dici, Traianus Patricius in hiſtoria narrat.* ANASTASIVS *in Chonogr. Hiſt.* Σκύθαι οἱ λεγόμενοι Γότθοι. *Scythæ, qui Gothi dicuntur.* Quod de lingua adfertur, refutatur commode a ROB. SCHERINGHAMO *Cap. XI.* isque docet, Geticam Gothicamque linguam vere vnam eandemque fuiſſe. Quid? quod hodieque durare linguam priſcam in remotiſſimis, quæ quondam Maſſagetæ, & alii Gothi, habitarunt, locis, teſtentur paſſim auctores. GROTIVS *in Præfatione ad Procopium, Et quod mireris,* inquit, *ſunt nunc quoque ad eandem Mæotim iidem Gothi, & vt mores linguamque, ſic & nomen, per tot ſecula retinent; quanquam enim Busbequius, qui in illis locis non fuit, dubitat, Gothi ſint, an Saxones, certos nos facit is, qui in illis vixit regionibus, Ioſaphat Barbarus, nobilis Venetus, & Gothos ipſos a ſemet dici, & terram vocari Gothiam. Is Capitaniatus Gothiæ dicitur, in publicis monumentis tabularii Genuenſis, teſte Petro Baptiſta Burgo.* Conf BVSBEQVIVS ipſe, Rudolphi imperatoris quondam ad Turcos legatus, *in legationis Turcicæ epiſtolis,* & IOS. SCALIGER *Can Iſag. Lib. III.* Ad coniecturas nil addimus.

Confideratur Scandicæ originis omnium Gothorum opinio; *Germaniæ orientalis pars aquilonaris.*

XXI. Vt placemus Scandiæ omnium Gothicarum ciuitatum originis adſertores, nunc laborabimus. Aiunt, priſcam migrationum vetuſtiſſimarum exſtare memoriam; eamque tot emiſſis coloniis fidem facere, vt minimum omnes Gothos neceſſe ſit Scandinauiæ vindicare. Vrgent, ſupereſſe nomina regionum & gentium in Scandinauia, quæ Getas Gothosque inde veniſſe teſtentur; vocabulum Getarum in Scandinauia, quam in Sarmatia, eſſe antiquius: regionem *Weſtgothiam* & *Oſtrogothiam* in Scandinauia fida eſſe gentium indicia. Adiiciunt, mores Getarum & Gothonum eos fuiſſe, vt conueniant magis cum moribus Scandinauiæ incolarum, quam cum Germanicis. Enimuero primum, quod affertur, fidum eſſe & certum probari debebat, antequam ex principiis peteretur concluſio. Quænam illa eſt vetus memoria, quæ teſtatur vetuſtiſſimam ex Scandinauia migrationem? Sunt carmina. Sed illa nemo vidit, & fabulis plerumque ſolent eſſe contaminata. Sunt *Runæ*, quas vocant, & lapides. Horum autem inſcriptiones in ſeram ætatem cadere, ante me plurimi viderunt. Sunt tabulæ vetuſtæ, cum a Gothorum regibus, tum ab ipſis Sueciæ regibus, adſeruatæ. De iis nihil conſtare liquet, quis enim meminit? has ex communi errore confectas, & in ſcriniis publicis eſſe repoſitas, facile manifeſtum eſt. Eſt Iornandes auctor, qui ex Dexippo & Ablabio hiſtoriam ſcripſit, & quem omnes ſequentes auctores ſequi fas iudicarunt æquumque. Verum ille eſt Iornandes, cuius fabulas in rebus antiquioribus omnes agnoſcimus, & illius duces, licet non viſos, ex Iornande iudicamus. Quod Iornandem recentiores ſequuti ſint, id coarguit longum errorem, penituſque inueteratum; non illum defendit. Quicquid itaque vetus laudetur memoria, parum illa euincit, quod cupit; Gothos omnes, adeoque & Getas, a Scandinauia oriundos eſſe.

eademque per partes ſingulas exploditur.

XXII. Quid,

Digitized by Google

Gothi. XXII. Quid, inquies, dixeris contra nomina Getarum, *Gothiæ*, ſeu *Gothlandiæ*, in Scandinauia; *Weſtrogothiæ* etiam & *Oſtrogothiæ* regionum? Potuit, inquam, Getarum nomen in Scandinauia reperiri; nam Getas Sarmaticos & Gutas Scandinauiæ, cognatas gentes vocauimus: ſed & vere eadem nomina ſunt illa Getarum, Gutarum, Gothorumque; & ſi originem nomine notari omnino contendes, potuit nomen Getarum Scandinauiæ magis a Sarmaticis manare, quam hoc a Scandinauiæ incolis. Quod terræ ſingularia nomina vrgentur, fruſtra eſt. Aut ſunt regiones æuo demum ſuccedente illis inſignitæ vocabulis, cum iam inualuiſſet opinio, quaſi ex Scandinauia omnes prodiiſſent Gothi: aut etiam, ſi antiquiores ſunt adpellationes, non tam patriam teſtantur omnium Gothorum, quam vnius Gothicæ ciuitatis, quæ vtique egit in Scandinauia; quamue, quod diuerſis placet, bonam frugiferamque tellurem, quæ nusquam in Scandinauia magis, quam in Gothlandia deprehenditur. Ex morum ſimilitudine, ſi cetera deficiunt argumenta, fruſtra colligitur iudicium. Demus etiam, adeo mores Getarum cum moribus Gutarum Scandinauiæ conſpiraſſe, vt par nihil in Germania poſſes monſtrare; probabitur inde, eſſe nationes cognatas, ſanguinisque iunctas propinquitate, quod ipſi ſtabiliuimus: non probabitur, a Scandinauia, & Gutis Scandicis, Getas Sarmaticos, omnesque Gothos, ac præcipue noſtros Gothones, eſſe oriundos. Multum igitur dedimus, cum affirmaremus Gothorum noſtrorum partem videri ex Scandinauia in Germaniæ continens traieciſſe. Hæc ipſa affirmatio coniecturæ tantum innititur. Coniecturam autem ad certum extendere, aut velle coniicere, vbi idonea nulla coniiciendi eſt ratio, æque ineptum eſt. Habebimus magnam populorum in Scandinauia vim viſendam. Vbi terrarum tot gentes ibidem egerint, quantas paſſim Iornandes eiusque ſequaces inde produxere? Adiice Romanos auctores meminiſſe migratio-

Nomina Gothiæ & alia in Scandinauia nil probant.

Germaniæ orientalis pars aquilonaris.

num vetuſtiſſimorum Gallorum, Cimbrorum, atque Teutonorum. Ægre mihi perſuadeo, ſi tot ex Scandinauia tantæque coloniæ in Germaniam aut Sarmatiam aduentaſſent, aut æuo antiquiori, aut maxime ſuccedente ætate; iſtud latere potuiſſe Romanos, qui Germanos in militia plurimos habuere, & qui Daciam in Sarmatia ipſi Traiano imperante occupauerant. Fruſtra ideo ſunt, qui Scandicæ originis noſtrorum Gothorum iactant atque oſtentant gloriam. Eum opinatorem ne quidem hic meminerim, qui, vt pluries oſtenderim, vano conatu omnes Germaniæ, imo totius orbis, claras nationes in Scandinauia reperit, & quaſi luderet, ita vnum poſt alterum citauit populum, atque ex ingenti theatro, quo vellet, ablegauit (*o*).

XXIII. Ab argumentis, quibus Getas ſimul cum noſtris Gothonibus Gothico vindicauimus nomini, ſimulque communem opinionem, quaſi Gothi omnes ex *Scandinauia*, quam inde *vaginam gentium* adpellare moris exſtitit, prodiiſſent, eleuauimus; rurſum diuertimus ad *Gothones* noſtros, quibuscum Gothorum rationes, quod Gothorum nomini maxime Gothones præbuere occaſionem, coniungere placuit. *Getas*, in Germanis extra Germaniam colentibus, infra cernemus; & tum ciuitates eorum ſingulas, ſedes, regna, facta, fata, & præcipua inſtituta, contemplabimur. De *Gutis* mox noſtra præcipiet commentatio, cum ad Scandinauiam

Nominis

luſtrandam peruenerit. *Gothonum*, *Gepidarum*, *Gothorumque*

(*o*) Vt modo infringeremus conatus eorum, qui omnes Gothos Getasque Scandinauiæ vindicant, argumenta potiora collegimus ex STIERNHIELMI *Anti-Cluuerio*, ROBERTO SCHERINGHAMO, & paſſim aliis; declarataque rationum infirmitate, quid tamen in tanto rerum incerto videatur probabile, indicauimus. Singularis opera foret, omnia auctorum verba exſcribere, & ſingulatim quæuis confutare. Ceterum MATTHAEVS PRAETORIVS *in Orbe Gothico*, diuerſo conatu omnes Gothos, & Germanicæ continenti, & Scandinauiæ, eripere, Sarmatiæque atque Sclauicæ genti ſoli adſerere, auſus eſt; ſed, quantum quidem iudico, inter turbas teſtimoniorum veterum conſcriptas, minore ſucceſſu, quam cui quisquam inuidere poſſit.

Digitized by Google

Gothi. que, nominis originem certam ægre quiſpiam conſtituerit. Gothorum Getarum, & Gepidarum, origo. *Gudam* fluuium in Cimbrica cherſoneſo aliquis memorat, vnde, quod primum in illam peninſulam Gothi ex Scandinauia nauigaſſent, toti nationi nomen adhæſerit. Alii inepte ad Græcos confugiunt, vt ipſorum lingua nominis præbeat originem. Nec placent, qui arcem *Chotim* ad Tyram amnem memorant, indeque nomen coniiciunt; nec qui Sarmaticam vocem *Guta*, quæ *ſubſtantiam* notat, aut vocem Germanicam *Good*, quæ *bonum* ſignificat, aut illum *Gether*, cuius Moſes, ſummus ſcriptorum, meminit, proferunt. Placet magis, qui ex veteri lingua Gothica nomen *Goeta*, hoc eſt, *gignere*, indeque deriuatum *Gotte*, *militis* adpellationem, expromſit, curioſisque Gothici nominis originis commendauit. Igitur, ſi hunc audimus, dicti ſunt Gothi quaſi *nati milites:* nempe probaſſe Germanos accepta a fortitudine & armis vocabula, iam perſuaſerunt nobis Cimbrorum, Teutonorum, Saxonum, Suardonumque, nuncupationes. Gothorum Getarumque nomen niſi ſimplici littera non diſcordat; vnde par eius vocabuli origo cenſetur. *Gothones*, vt Lugiones Lugii, Burgundiones Burgundii, Friſones Friſii, ſic antiquiſſimi in Germania Gothi ante dicti ſunt. *Gepidarum* nomen Iornandes interpretatur de *Gepanta*, quod *pigrum & tardum* ſonat; cui voci Gothicum *Gepar*, quod oſcitantem ſignificat, plene reſpondet: & cum re & hiſtoria Iornandis adeo interpretationi nominis conuenit, vt ad Græcas aliasque vocis explicationes non attendere opus ſit. GOTHIAE nomen Gothia frequens. regionibus, vbi cum Gothones noſtri, tum reliqui Gutæ, Getæ, Gothique, in Scandinauia, in Cimbrica cherſoneſo, in Sarmatia, in ipſa demum Gallia, & Hiſpania, egerunt, adhæſiſſe, conſtat. *Gothia* fuit Gallia Narbonenſis, & nonnunquam integra Hiſpania dicta. *Gothia* in Sarmatia non vno fuit loco; præſertim Daciam Gothiam adpellare moris exſtitit. In noſtra Gothonum ſede hodieque villam *Goodland* cis

Viſtu-

Digitized by Google

Viſtulam eſſe, quæ vetus regionis nomen referat, aliquis memoriæ prodidit. Cimbricæ cherſoneſi pars vlterior *Iutia* nunc nominatur; veteris Gothiæ non improbabili argumento. Sueciæ *Gothia*, ſiue *Gothlandia*, non minus recte hoc accepit nomen, quod Gothica ciuitas terram illam ſemper coluit; licet huius nominis alia adhuc potuerit ratio accedere, quod vulgo cenſerentur omnes Gothi ex illa Scandinauiæ regione proceſſiſſe, aut, ſi mauis, quod ceterarum intuitu prouinciarum optima Scandinauiæ tellus eſſet (*p*).

Germaniæ orientalis pars aquilonaris.

Gothonum regionis extremus ſtatus.

XXIV. Gothonum terram, poſtquam ipſi Gothones Viſtulam tranſgreſſi eſſent, diu alteram eorum partem, a lentitudine dictos *Gepidas*, tenuiſſe, oſtendimus. His non minus

(*p*) Scandinauiæ rerum ſcriptores fere omnes nomini *Gothorum* explicando operam dederunt. Quam nos ſequimur notationem, cum aliis pluribus perſequitur LOCCENIVS *Antiquit. Sueo-Goth. Lib. I. Cap. I.* & debetur ea STIERNHIELMIO, quem ſupra laudauimus. PRAETORIVS ex Sclauica lingua vocem interpretari conarus, parum, vt in reliquis, profecit. De *Gepidarum* nomine IORNANDEM *de Rebus Get.* iam audiuimus. *GOTHIA*, crebrum regionis nomen eſt. IVL. CAPITOLINVS *in Maximinis Cap. I.* in ſtirpe Maximini; *Hic*, inquit, *de vico Thraciæ vicino, Barbaro etiam patre & matre genitus, quorum alter e Gothia*, (vulgo *Gothis*, ſed vocem *Gothia* plerique veteres codices agnoſcunt) *alter ex Alanis genitus eſſe perhibetur.* OROSIVS *Lib. I. Cap. III.* ISIDORVS *Lib. XIV. Cap. IV.* & AETHICVS *in Europæ ſitu*; *Dacia, vbi & Gothia.* In NICAENA *Synodo II. Theophilus, epiſcopus Gothiæ in prouincia Dacia*, concilii decretis ſubſcripſit. IORNANDES *Rer. Get.* bis antiquam *Daciam* vocat *Gothiam*: prorſus, vt eam STEPHANVS *Γετίαν* nuncupauit. *Prima Narbonenſis*, ſiue *Septimania*, *Gothia* dici conſueuit: quo ſenſu accipienda deſcriptio copiarum Theodorici, quas *ex Burgundia, & Alemannia, atque Gothia*, conſcripſit; in *Fragmentis de Reg. Franc.* in DU CHESNE *Tomo I. pag. 560.* & *ibidem pag. 819. in Chronologia vetuſta regum Gothorum; ciuitates Gothiæ & Galliæ captæ:* & *pag. 27.* in Notitia *Epiſcopatuum* Galliæ, poſt Vaſconiam, ſequitur inſcriptio; IN GOTHIA SOLA. *Hiſpaniam Gothiam* videtur vocare GREGORIVS TVRONENSIS *Hiſt. Fr. Lib. IV. Cap. XLVI.* OROSIVS *Lib. VII. Cap. XLIII.* Ataulphum regem deſtinaſſe, ait; *vt obliterato Romano nomine, Romanum omne ſolum, Gothorum imperium & faceret, & vocaret: eſſetque, vt vulgariter loquar, Gothia, quod Romania fuiſſet.* De *Iutia* dictum; & quæ prouinciæ in Scandinauia hodieque nomen *Gothiæ* agnoſcunt, in geographicis tabulis ſtatim ſunt obuiæ. De vico *Good-land*, ſeu *Gootland*, in citeriori Viſtulæ ripa, ad medium dictæ magnæ inſulæ latus, ſito, coniecturam CLVVERIVS non incommodam fecit.

Digitized by Google

Gothones & Gothi. minus in Sarmatiam migrantibus, eſt incertum, quæ proprie Germanica gens ſucceſſerit? vtrum adhuc pars Gothonum in patriis reſtiterit ſedibus? Certe inſulas, in quibus ſuccinum Gothones conſueuere legere, ſera ætate gens VIVIDARIA, ſi credimus Iornandi, incoluit. *Viuidarios*, ſeu *Vidioarios*, Iornandes ipſe adpellat ex diuerſis nationibus conuenas. **Viuidaria ſeu Viridaria gens.** Non dubium, ob commercia confluxiſſe his in oris varios ex Teutonis, ex Cimbris, ex Scandinauia, mortales, qui deſertos ab incolarum parte agros inſederunt; illoque Viuidariorum, aut, quod magis placet, *Viridariorum* nomine ſunt compellati. Dum interim & Oſtrogothi, & Veſigothi, & Gepidæ, primum vaga, & demum ſtabilia, regna paſſim conderent; plena ſunt obliuione omnia primæ Gothonum regionis fata inobſcurata. Quod extremum de terra nouimus, Sarmatæ Venedique cis Viſtulam migrarunt, & antiquæ Germaniæ egregiam portionem cum hac ad Viſtulam Gothia ſua ſunt complexi habitatione (q).

Iura Gothonum & Gothorum publica. XXV. Ad ſolennia inſtituta Gothonum, Gothorum, Gepidarumque, attinet, adhuc pauca perſequi. De *Gothonibus* Tacitus; regnari eos, ait, paulo iam adductius, quam ceteras Germanorum gentes, nondum tamen ſupra libertatem. Ergo iam primis in ſedibus ſuos habuerunt Gothones reges, & vnius imperio delectati ſunt; licet ſalubribus legibus

(q) *VIVIDARII* & *Vidioarii*, vna gens, vni, quod norim, IORNANDI memorantur *in libro de Rebus Geticis. Hi ergo Gepidæ*, inquit, *tacti inuidia, dudum ſpreta prouincia, commanebant in inſula, Viſclæ amnis vadis circumacta, quam pro patrio ſermone dicebant Gepidos. Nunc eam, vt fertur, inſulam gens Viuidaria incolit, ipſis ad meliores terras meantibus. Qui Viuidarii ex diuerſis nationibus, ac ſi in vnum aſylum, collecti ſunt, & gentem feciſſe noſcuntur.* Et iam ante de iis loquutus dixerat: *Ad littus autem oceani, vbi tribus faucibus fluenta Viſtulæ fluminis ebibuntur, Vidioarii reſident, ex diuerſis nationibus aggregati.* CLVVERIVS ſuſpicatur, IORNANDEM *Viridarios* reſpexiſſe, & vitiatam vocem IORNANDI eſſe ſuppoſitam. *Viridarios* interpretatur de *inſulanis*; *Werderischen*, a *Werder*, quod vocabulum amnicam inſulam notat, compellatis.

Germaniæ orientalis pars aquilonaris.

gibus cauiſſent, ne tolleret libertatem regium imperium, & qui rex, hoc eſt, publicæ ſalutis procurator, populique rector, eſſe debebat, in dominum verteretur. Seruarunt morem & *Gepidæ*, & vtrumque *Gothorum* genus: hoc vno primum imperio contentum, aſt deinde diuiſa regia diſtinctum poteſtate. Omnium horum regum magna fuiſſe legitur auctoritas; ſed ita tamen legibus populi circumſcripta, vt ex ore Theodati, Oſtrogothorum regis, cum omnia Deo præſtante potuerint, ſola tamen ſibi licere crediderint laudanda. Fecere apud Gothos inſignis nobilitas, parentúmque magna merita, vt plerumque filii in parentum locum ſuccederent; non tamen quidquam hac eorum beneuolentia de iure liberæ electionis imminuente: quod ipſum apud Veſigothos ſolenni ſacraque lege conſtitutum atque firmatum reperimus. Non interim a duabus nobiliſſimis familiis, illa *AMALORVM*, & altera *BALTHORVM*, abſceſſere; ſed earum dignitatem atque decora perpetuanda ſemper putarunt. Leges habuerunt vetuſtiſſimas, ex quibus & publica res ageretur, & priuatim viueretur. Scriptas autem rogationes primi *THEODORICVS* & *ENRICVS*, hic Veſigothorum, ille Oſtrogothorum, rex, tulerunt. Poſuere in maxima laude vetuſti ſcriptores Gothorum iuſtitiam, mutuam caritatem, comitatem, caſtitatem, veritatisque ſinceræ amorem. Primi creduntur Gothi, qui Theotiſca, quod vetus auctor diſerte ait, lingua vſi ſunt, litteras inueniſſe; primi ſcientias amaſſe; primi omnino, quod ex Hieronymo accipimus, veræ doctrinæ aures animosque dediſſe, &, quod idem de barbara Germania impenſe miratur, de ſancti ſpiritus eloquiis in ipſa Hebraica lingua inueſtigaſſe (*r*). De Gothis hactenus.

Magnæ Gothorum in antiquitate laudes.

XXVI. Ab

(*r*) TACITVS *Germ. Cap. XLIII. Trans Lygios Gothones regnantur, paulo iam adductius, quam ceteræ Germanorum gentes, nondum tamen ſupra libertatem.* Primum *Veſigothi Oſtrogothi*que, teſte IORNANDE *de Rebus Get.* vnum regem, vnamque rempublicam, habuerunt. Diuerſas deinceps partes ſectati ſunt, & diuerſa præoptarunt imperia. CASSIODORVS *Var. Lib. X.*

Digitized by Google

Longobardi.

XXVI. Ab Albi ad Viſtulam vsque Sueuici maris oras contemplati ſumus; iam ad Albim reuerſi ſecundum populorum ordinem conſiderare pergimus. Supra ſeptem ſocias ciuita-

Longobardi ad Albim.

Ep. XVI. *THEODOHADI* regis ad Senatum Romanum mandatum habet. *Alienis ſe,* profitetur, *conditionibus non teneri.* -*Nam,* inquit, *cum Deo præſtante poſſimus omnia, ſola nobis licere credimus laudanda.* Et *Ep. XVII.* ad Populum Romanum ait: *Æſtimate, quid vobis benignitatis videatur impendi, quando ille iurat, qui non poteſt cogi.* Veſigothici reges in Hiſpania, exemplo orientis imperatorum, plurima maieſtatis inſignia geſſere, vt dignitatem ſuam auguſtiorem redderent. Sed & magna fuit gentis primorum & ſeniorum in vtraque gente auctoritas; & crebræ cum iis deliberationes a regibus haberi conſueuere. Egregium exemplum publicæ conſultationis *ALARICI* regis cum ſenioribus populi canit CLAVDIANVS *de Bello Get. verſ. 480.*

Occultat tamen ore metum, primosque ſuorum
Conſultare iubet, bellis armisque verendos.
Criniger i ſedere patres, pellita Getarum
Curia, quos plagis decorat numeroſa cicatrix:
Et tremulos regit haſta gradus, & nititur altis
Pro baculo contis, non exarmata ſenectus.

Ex duabus inſignibus familiis Gothi ſuos ſumſere reges. Sic IORNANDES *de Rebus Get.* ait. *Tertia vero ſedes ſupra mare Ponticum. Iam humaniores, &, vt ſuperius diximus, prudentiores effecti, diuiſi per familias populi, Weſegotha familia Balthorum, Oſtrogotha præclaris Amalis, ſeruiebant.* Idem ſæpe alibi regiarum harum familiarum meminit. Non tamen plena filiorum in paternam dignitatem ſucceſſio ſtabilita eſt, ſed electio ſeruata ab vtraque gente; quam IORNANDES ſæpe indicat, & æui ſuccedentis inſtituta adhuc magis declararunt. Cum maxime *Veſigothi deteſtabilem conſuetudinem ſumſiſſent, vt ſi quis eis de regibus non placuiſſet, gladio eos appeterent, & qui libuiſſet animo, hunc ſibi ſtatuerent regem,* ſcribente GREGORIO TVRONENSI *Hiſt. Fr. Lib. III. Cap. XXX.* Tum conciliorum decretis ſancitum, ne mortuo rege quis regnum ſumeret, niſi conſenſu maiorum & principum rite fuerit electus; & vt ſucceſſor fatis functi necem vlciſceretur. CONCIL. TOLET. *IV. Can. LXXV.* TOLET. *V. Can. III.* TOLET. *VI. Can. XVII. XVIII.* Antiquas leges accepiſſe Gothos a *DICINEO,* easque *bellagines* adpellaſſe; auctor IORNANDES eſt. De *ENRICO* rege ISIDORVS *Era* ɔɔıv. *Sub hoc,* inquit, *rege Gothi legum inſtituta ſcriptis habere cœperunt; nam antea tantum moribus & conſuetudine tenebantur.* THEODORICVS *edictum* promulgauit; *ſalua tamen,* quod ait, *iuris publici reuerentia, & legibus omnibus cunctorum reuerentia ſeruandis.* Quantum ad Gothicas laudes, SALVIANVS *de Gubernatione Dei Lib. V.* Gothorum iuſtitiam, mutuamque charitatem, *Lib. VII.* inſignem caſtitatem, impenſe laudat. *Apud Gothos,* inquit, *impudici non ſunt, niſi Romani.* Præſertim Oſtrogothi multa laude humanitatis atque iuſtitiæ claruere. CASSIODORVS *Lib. II. Var. Ep. XXIX.*

Digitized by Google

ciuitates, infraque Semnones, Albim inter Sueuumque amnem antiquitus coluerunt

Germaniæ orientalis pars aquilonaris.

LONGOBARDI,

qui & *Longobardi* a pluribus nominantur auctoribus. Nomen eorum ab *intactæ ferro barbæ* longitudine ſumtum eſſe, quicquid Diaconus dicat, & quicquid ex Tacito de Cattorum ſubmiſſa barba argumenti gratia adferatur, parum mihi perſuadeo. Magis abſona eſt vulgi fabula, quaſi voce cœlitus delapſa inditum ſit nationi nomen; idque cum Danubium traiicerent, & bellum contra Hunnos parantes, vxores ſuas, coma capitis ad maxillas mentumque ligata, in virorum habitum transformaſſent. Si quæ certa nominis exſtat cauſa, nec caſu forteque illud acceptum eſt, non aliunde credo illud captum, quam ab *enſibus latis*, aut incognito quodam armorum genere, quo Longobardi præ ceteris Germanis fuere vſi,

Nomen Longobardorum.

Sedes nationis non Tacitus deſcripſit, contentus dixiſſe, paucitate nobilitari, & plurimis ac valentiſſimis nationibus cingi. Inter

Sedes nationis.

ex Theodorici mandato ait; *Imitamini certi Gothos noſtros, qui foris prælia, intus norunt exercere modeſtiam.* Et idem THEODORICVS *apud* CASSIODORVM *Lib. VII Ep. XXV.* *Sic*, inquit, *Gothos noſtros produximus, vt & armis ſint inſtructi, & æquitate compoſiti.* Maxime ergo Theodoricum, & Gothos, laudat PROCOPIVS *Lib. I. Bell Goth. & Lib II.* & CASSIODORVS *in Chron.* *Sub eius*, hic dicens, *felici imperio renouatas vrbes, munitiſſima caſtella condita, conſurrexiſſe admiranda palatia, magnisque eius operibus antiqua miracula eſſe ſuperata.* Philoſophiæ ſtudiis iam antiquitus Gothos deditos fuiſſe, IORNANDES declarat. HIERONYMI *epiſtola ſupra citata* piam diuini verbi curam Gothis adſcribit. Recte ergo SIGEBERTVS GEMBLACENSIS *in Prolog. Chronici* Gothos noſtros adpellat: *Viribus vigentes, ingenio callentes, philoſophiæ quoque diſciplinis eruditos, antiquam barbariem exuentes, & quod humanitate & honeſtate aliis barbaricis gentibus præeminerent.* Litteras primos reperiſſe Gothos, cum IORNANDE Scandinauiæ laudum præcones contendunt. Si verum hoc, primi *Theodiſca lingua* Gothi ſcribere potuerunt: lingua enim hac vſos eſſe, nemini dubium eſt. Bene WALAFRIDVS STRABVS *Cap. VII. Ver. Eccleſ.* ſcripſit: *Gothi, qui & Getæ, eo tempore, quo ad fidem Chriſti perducti ſunt, in Græcorum prouinciis commorantes noſtrum, id eſt, Theodiſcum ſermonem habuerunt.* Ex plurimis pauca hic dedimus. Labor nouus plura exhibebit.

Longobardi. Inter has vtique Cheruſci, Albi diuiſi, & Semnones, fuere, & Hermunduri, & ſeptem infra Longobardos populi. His omnibus cinctos eſſe, Tacitus teſtis eſt, qui in Itali bellis cum Cheruſcis proximos fecit Longobardos, quique diſerte medios inter Semnones, Hermundurosque, & ſeptem ciuitatum fœdus, Longobardos conſtitüit. Igitur *ad occaſum* Albis diuiſit Cheruſcos Longobardosque; quod multis videtur, a Salæ confluentibus citerioribus, ad Hauelæ vlteriores confluentes. *Contra ſeptentriones* putantur a Nuithonibus ad Viadrum, & a Reudingis ad Albim, continuati eſſe. Certe enim contra aquilonem ſeptem fuere populi; ſed id opinabile totum eſſe dixi, vter populus ad Longobardos præcipue pertigerit. Qui & aquilonare latus Longobardorum accuratius definire conantur, confluentes Hauelæ, & Foræ, amnium, ad ortum & occaſum deſignant. *Verſus orientem* ſolem Sidini & Burgundiones Viadro ſeparati fuere. *In auſtri partibus* inter Albim & Viadrum ampliſſima Semnonum ciuitas Longobardos finiuit; vt & plurimis videatur, ad Salæ Vartæque confluentes vtriusque populi confinium iuſtum quærendum eſſe (*s*).

(*s*) *LONGOBARDI* vocantur a VELLEIO *Lib. II. Cap. CVI. Fracti Longobardi, gens etiam germana feritate ferocior.* PAVLVS DIACONVS ſemper, AETHICVS, & ſemel IORNANDES *de Regn. Succeſſ. Longobardos* adpellarunt. PROCOPIVS varia vocabula adfert. Nunc ipſi ſunt Λαγγιβάρδοι, nunc Λογγοβάρδοι, modo Λαγγοβάρδοι, modo Λαγγοβάρδοι. Etiam PTOLEMAEVS agnoſcit & Λαγγοβάρδους, & Λογγοβάρδους: vnde hoc ſaltem patet, non adeſſe idoneam rationem, cur magis Langobardi, quam Longobardi, dici debeant. TACITVS conſtanter Longobardos nuncupat, STRABO memorat λαγκοσάργυς populum; cui vocabulo commode interpretes ſuppoſuerunt vocem Λαγκοβάρδοι. Nomen PAVLVS DIACONVS *Lib. I. Cap. IX.* cum ISIDORO *Etymol. Lib. IX. Cap. II.* de *intactæ ferro barbæ longitudine* interpretatur; & *Cap. VIII.* inſulſam fabulam de nomine diuinitus accepto enarrat; ſed eam ipſe ridet. Alii vocem Germanicam *Boerden* afferunt, & volunt *Longobardos* vocatos eſſe, quod *latos agros* poſſederint. Nos accepimus nomen a *latis enſibus*, *Langen-Barden*, ſiue *Streit-Aexten*; quibus illi fortaſſis, vt Saxones breuibus gladiis, præcipue vſi ſunt. De his Longobardis ita TACITVS *Germ. Cap. XL.* narrat; *Contra*

Ciſalbinæ Longobardorum ſedes antiquiores.

Germaniæ orientalis pars aquilonaris.

XXVII. Cis Albim Auguſti æuo regionis partem tenuiſſe Longobardos, plurimi auctores teſtati ſunt; indicta ſimul cauſa, cur in vlteriorem ripam confugerint: quod nempe vim armaque Tiberii non ſuſtinere potuerint. Definire antiquioris cis Albim ſedis veros limites, valde cenſeo fore temerarium; quis enim veterum iſtius rei vel verbo ſimplici meminit? Interim quidam deſignant Oram amnem, quo Ciſalbina Longobardorum tellus ad eius vsque confluentes fuerit a Cheruſcide diuiſa. Memorabilium in regione Longobardorum Transalbina nihil habemus; niſi quædam Ptolemæi memorauerimus loca, quæ ad cuiuspiam eruditi computationem in Longobardorum ſedes priſcas incidunt. Eſt *Argelia*, cuius poſitio in ſitum principis hodieque vrbis, *Berolini*, incidit; quæ &, ſiue villa, ſiue arx vetus, Longobardorum præcipuus fuiſſe locus cenſetur. *Calægia* putatur referri & nomine, & poſitura, vrbis *Colau*, quæ ad Spream amnem ſita eſt. *Luppiam*, locum, cuius alio loco meminimus, idem auctor mauult in Longobardorum regionem transferre; cui magis conueniat cum Ptolemæi poſitione. Nos communem ſequuti ſententiam in Sigambris Luppiam quæſiimus, nihil morati Ptolemæi computum, ſed in amnis vrbisque cuiusdam celebris ſimile nomen intuiti.

Memorabilia in Longobardis.

Cum

Longobardos paucitas nobilitat, quod plurimis ac valentiſſimis nationibus cincti, non per obſequium, ſed præliis & periclitando tuti ſunt. PTOLEMAEVS Sueuos Angelos a ſeptentrionibus Longobardorum poſuit: & paulo poſt Langobardos prope Angriuarios: quo indicare mihi duplices eorum ſedes, & cis Albim, & trans flumen, videtur. Cheruſcis vicinos fuiſſe, diſcimus ex TACITO *Ann. XI. Cap. XVII. Magno inter barbaros prælio victor rex; dehinc ſecunda fortuna ad ſuperbiam prolapſus, pulſusque, ac rurſus Longobardorum opibus refectus, per læta, per aduerſa, res Cheruſcas adflictabat.* Ex generalibus notis ſingulares fines hoſce CLVVERIVS *Germ. Ant. Lib. III. Cap. XXVI.* collegit: a *meridie* lineam a confluente Sala ad confluentem Viadrum atque Vartam; ab *occaſu* Albim, a Sala confluente ad Hauelam; a *ſeptentrionibus* Hauelam, & Rinum, atque Foram, amnes; ab *ortu* Sueuum, ſiue Viadrum. Quibus limitibus hodie *Marchia Media Brandenburgica*, & *Ducatus Magdeburgici* pars, dextræ Albis ripæ adpoſita, comprehenduntur.

Longobardi. Cum nouam hoc loco ſententiam profero, integrum cuilibet manet, vtri opinioni fauerit. Nonnulli veterem vrbem ***Bardewick***, & pagum ***Bårdringau***, reſpexere, atque de Longobardorum quodam pago, fortaſſis & illam vrbem de quadam eorum villa, interpretati ſunt. Fortaſſis & pars Longobardorum ibi cis Albim egerit; ſed, cum ſileant omnes veteres, & olim extrema Cheruſcis, aut omnino Chaucis, illas terras occupauerit, ipſe nihil pro ſententia iſta dicere audeo (*t*).

Fabulæ de origine Longobardorum. XXVIII. De origine Longobardorum miras fabulas Proſper, Diaconus, Sigebertus, nobis narrarunt; quaſi antea egerint in Scandinauia, WINILIque fuerint adpellati, poſteaque demum ſub Theodoſii imperatoris æuum in continentem Germaniam traiecerint, Longobardorumque nomen acceperint. Sufficit autem ad commenta illa explodenda, legiſſe Velleium, Strabonem, Tacitum, atque Ptolemæum; & men-

(*t*) VELLEIVS *Lib II. Cap. CVI. Fracti Longobardi, gens etiam Germana feritate ferocior: denique, quod nunquam antea ſpe conceptum, nedum opere tentatum erat, ad quadringenteſimum milliarium, a Rheno usque ad flumen Albim, qui Semnonum Hermundurorumque fines præterfluit, Romanus cum ſignis productus exercitus.* STRABO *Lib. VII.* Μέγιστον μὲν τὸ τῶν Σουήβων ἔθνος. διήκει γὰρ ἀπὸ τοῦ Ῥήνου μέχρι τοῦ Ἄλβιος. μέρος δέ τι αὐτῶν καὶ πέραν τοῦ Ἄλβιος νέμεται, καθάπερ Ἑρμόνδοροι καὶ Λαγκόσαργοι, (Λαγκοβάρδοι) νῦν δὲ καὶ τελέως εἰς τὴν περαίαν οὗτοί γε ἐκπεπτώκασι φεύγοντες. *Maxima quidem Sueuorum eſt natio: nam & a Rheno ad Albim vsque pertingit, & trans Albim habitant pars eorum, vt Hermunduri & Longobardi: atque nunc quidem hi fuga facta omnino in vlteriorem regionem ſe coniecerunt.* SVETONIVS *in Auguſto Cap. XXI. Germanos vltra Albim ſummouit.* Ergo Tiberio ad Albim bellante, Longobardi adhuc cis hunc flumen coluerunt: mox vi Tiberii perterrefacti trans Albim ſe receperunt. CLVVERIVS Albi & Ora eos cis Albim circumſcribit; adeoque ipſis *Marchiam Antiquam Brandenburgicam*, & *Dannebergenſis comitatus* partem, tribuit. MENSO ALTINGIVS *in Expoſitione Tabulæ* PTOLMAEI *Germ. Magnæ*, qui & cetera loca, quæ hoc loco meminimus, interpretatur, *Luppiam*, quærit in poſitione loci, *Bernewitz* nomine: idque demonſtratione quodammodo declarari poſſe contendit, cum inſigni nota Luppiam Ptolemæus affecerit. Pagus *Bardingau* vrbem *Bardewick* habuit, & ſatis ille in medii æui monumentis clarus eſt. Vetus etiam in Pomerania vrbs *Barth* eſt, eamque quidam cupiunt Longobardorum principem vrbem fuiſſe. Sed de ea re iudicent alii.

& mendacii aperti conuicta ſententia exſibilabitur. At, ſunt tamen, qui, licet non negent, Auguſti iam ætate Longobardos ad Albim coluiſſe, defendere interim originem ex Scandinauia ſumtam concupiſcunt. Sed eadem probabilitate, qua illi affirmant ſua, nos eadem audacter negabimus. Demus, oſtendi in Scandinauia nominis Longobardorum veſtigia; non protinus ea teſtabuntur Longobardorum ſedes, aut inde ſuſceptæ migrationi fidem facient. Si potius variarum Germanicarum gentium nomina in Scandinauia repererim, inuertere argumentum ſemper malim, & opinari; ex Germania demum, poſtquam impleta eſſet populis, multas in Scandinauiam miſſas eſſe colonias, quæ vetus præcipuæ gentis nomen ſingulariaque inſtituta intulerint. Magis id per rationes plurimas, quas alio loco copioſe expediemus, probabitur, quam ex Scandinauia tot claros Germaniæ prodiiſſe populos. Quod monui tamen, cum de Gothis agerem, nolo prorſus omnes ex Scandinauia migrationes negare; modo rationes idoneæ tueantur affirmandas expeditiones. Qui enim in Scandinauiam traiecere, aut a Sarmatia, aut a Germania, Germanici populi; videntur vtique eodem ac illi in migrationes prono animo fuiſſe, nec putantur minus copia virorum ruente ætate abundaſſe (b).

Germaniæ orientalis pars aquilonaris.

Certa eorum hiſtoria;

XXIX. Certa Longobardorum hiſtoria primum eorum cum Romanis bella commemorat. Fractos vero a Tiberio, & vltra Albim ſubmotos eſſe, Velleius, Strabo, atque Suetonius, vno teſtantur ore. Deinde cum Maroboduus Marcomannorum rex Boiohœmum occupaſſet, in eius ditione Longobardi aliquandiu fuere. Mox pertæſum eſt Maro-

ANN. V. C. CIↃCCXLV. ANT. C. N. VI.

(b) Fabulas ipſas, qui cupit, legat in PROSPERT *Chronico*, in PAVLI DIACONI *Lib. I. Hiſt. Longob. Cap. II. III. VII.* & in SIGEBERT *Prolegom. ad Chronographiam*, vbi *de regno Winilorum*. *WINILI* haud dubie *Longobardi* dicti, quia Vandalici erant generis, & Vandali Vindeli, & VVinili, dici conſueuere. Hoc Vandalicum genus ignorantes auctores, duplex nomen, antiquius *Winilorum*, & recentius *Longobardorum*, ſunt commenti.

Longobardi. Marobodui tyrannidis, adeoque cum Semnonibus ad Arminium Longobardi defecerunt, coniunctiſque armis de dominatione
Ann. XVII. Maroboduum depulerunt. Inde, quod Tacitus ait, licet plurimis ac valentiſſimis nationibus cincti eſſent, perrexere tamen non per obſequium, ſed prælijs & periclitando, tuti eſſe. Ipſas vicinas gentes quandoque bellis eos laceſſiſſe, illud argumento bellum eſt, quod contra Cheruſcos pro
Ann. XLVI. Italo rege fortiter geſſerunt. Marco imperante, cum omnis Sueuia ſe quaſi foras prorueret, Longobardi etiam per fines incertos profecti ſunt ad Danubium, eoque transmiſſo inuaſerunt prouinciam. Fugati a Vindice atque Candido, du-
Ann. CLXVI. cibus Romanis, pacem per legatos a Romanis impetrarunt; ingloriique exin per bina, & quod excurrit, ſecula in regionibus non facile indicandis exegere ætatem. Primus autem
Ann. CCCLXXXIX. *AGILMVNDVS* rex imperatore Theodoſio effecit, vt magni rurſum Longobardorum nomen fieret. Fortaſſis cum ante in Germania ignotis bellis attenuata atque imminuta eſſet Longobardorum ciuitas; tum maxime ea ex humilitate reualuit, cum, quod ipſam iam olim paucitas nobilitaſſet, plures ad fœdus & nomen admitterent populos, etiam auctior
Ann. viris vno electo rege fortius arma tractaret. *Rugiland*, ſiue
CCCCLXXXVII. Rugiorum terra, primum ceſſit Longobardis, cum Odoacher, Herulorum rex, Feletheum Rugiorum regem viciſſet; ſed plenius, cum *TATO*, rex ipſorum, Rodulphum Herulorum
Ann. IↃXXVI. regem proſtrauiſſet. *AVDOINVS* rex duxit Longobardos ſuos in Pannoniam, quæ Oſtrogothorum abitu in Italiam ab habitatoribus ſatis deſerta erat. Bello de Pannoniæ poſſeſſione cum Gepidis orto Audoinus Turiſendum, regem Gepidarum, profligauit; & poſt vtriusque regis obitum iterato bello *ALBOINVS*, Audoini filius, Cunimundum, Turi-
Ann. IↃLI. ſendi filium, internecino prælio exſtinxit, omnemque Gepidarum nationem, funditus deſtructo eorum regno, per varios populos diſperſit. Ex Pannonia Alboinus copias ad

Germania orientalis pars aquilonaris.

Narſetem, qui tum bellum cum Totila, Oſtrogothorum rege, adminiſtrauit, auxilio ſubmiſit; qua occaſione primum Italia Longobardis eſt cognita. Paulo poſt, euerſo Oſtrogothorum regno, Longobardos ſuos ipſe Alboinus, per Narſetem inuitatus, in Italiam duxit, potensque Longobardicum condidit regnum; cuius hiſtoria eſt extra noſtri inſtituti metas (*x*).

ANN. IↃLXVIII.

atque formula regiminis.

XXX. Reges ſeriori ætate Longobardos habuiſſe, modo vidimus. Hoc eſt incertum, an antiquiori æuo regium imperium paruæ eorum ciuitati placuerit; vtrum ſolis principibus, duceque bellico, contenta plerorumque Germanorum more egerit? Quantum iudico, donec *AGILMVNDVM* regem Longobardi eligerent, ducis cuiusdam auſpiciis bella tractarunt. Regem adpellarunt vnum ex nobiliſſima ſua familia, quam *ADELINGAM* vocarunt; eiusque noui regis iura atque auctoritatem ſolenniter deſcripſerunt: cum fœdere aliarum ciuitatum aucti ad maiora auſa regio imperio opus futurum eſſe ſtatuerunt. Sub regibus, præſertim Italia iam occupata, fuere duces & comites; illi prouinciis, hi iudiciis,

(*x*) Belli cum Tiberio geſti, & Longobardorum fugæ, paulo ante teſtes VELLEIVM *Lib. II. Cap. CVI.* STRABONEM *Lib. VII.* & SVETONIVM *in Auguſto Cap. XXI.* vidimus. In regno Marobodui Longobardi fuerunt; ſed ad Arminium cum Semnonibus defecere, quod memorat TACITVS *Ann. II. Cap. XLV.* Inde illud TACITI *Germ. Cap. XL.* indicat Longobardorum ſtatum liberum. Per eos Italus rex contra Cheruſcos præualuit, teſte TACITO *Ann. XI. Cap. XVII.* Theodoſio imperante primus ab eis rex *AGILMVNDVS* electus, teſte PROSPERO *in Chron.* & PAVLO DIAC. *Lib. I Cap. XIV.* Belli cum Rugiis ab Odoachro adminiſtrati, poſt quod Rugorum patria Longobardis ceſſit, & mox etiam deinceps a *TATONE* Rodulphus proſtratus eſt, hiſtoriam enarrat PAVLVS DIACONVS *Lib. I. Hiſt. Longob. Cap. XIX. XX.* Bellum cum Gepidis ab *AVDOINO*, & deinde ab *ALBOINO*, geſtum deſcribunt PAVLVS DIACONVS *Lib. I. Cap. XXIII.* & *XXVII.* PROCOPIVS *Bell Goth. Lib. IV.* & SIGEBERTVS, qui *ad An.* IↃXLVII. Longobardorum extremam victoriam adnotauit, cum ab aliis Annus IↃLI. memoretur. * Narſeti auxilia ſubmiſſa ab Alboino, mox eius beneficio integra Italia Longobardis, & Alboino regi, conceſſa. PAVLVS DIACONVS *Lib. II. Cap. I. V. VI. VII.*

Longobardi. diciis, cum auctoritate præſidentes. Omnibus imperauit rex, ſed ita, vt nunquam popularis libertas periclitaretur; ſed modo imperium defenſionem & propugnationem communis libertatis perſequeretur. Nec minus, quam inter Gothos, bonæ leges inter Longobardos valuerunt. Eas autem

ANN. IↃCXLV. primus *ROTHARIS*, cum ante ſola memoria & vſu ſeruarentur, publicis litteris conſignauit; vt, cum Barbari, tum Romani, quod lex loquitur, quibus iuribus agere debeant, cognoſcerent. Ex vetuſtiſſimis Longobardorum inſtitutis pugnam vnius cum vno acceptam, & in iudicia introductam eſſe, vt ea grauiſſimorum criminum, ſi teſtes deeſſent, euitaretur ſuſpicio; id extremum in Longobardis obſeruare libet (*y*).

(*y*) VVARNEFRIDVS quidem *Lib. I. Cap. XIV.* memorat, antequam *AGILMVNDVM* eligerent, habuiſſe eos ducem *IBOREM* & *AGONEM*, quibus egreſſi ſint ex Scandinauia. Sed cum eo loco ſolas fabulas VVARNEFRIDVS enarrat, nec huic eius narrationi valde fides haberi poteſt. Elegiſſe reges ſuos ex nobiliſſima familia, facile GOTFRIDO VITERBIENSI, licet recentiori auctori, *Chron. Parte XVII. ad Ann.* IↃCCLXXVII. vbi hiſtoriam Longobardorum percenſet, creditur. *Omnes reges illi*, inquit, *fuerunt Adelingi, id eſt, de nobiliori proſapia, quæ apud illos dicitur Adelinga.* PAVLVS VVARNEFRIDVS *Lib. I. Cap. XIV.* in electione Agilmundi; is dicitur *filius Agonis, ex proſapia ducens originem Guningorum, quæ apud eos generoſior habebatur.* De conſtituta Longobardica re publica ex legibus Longobardicis & PAVLO DIACONO alibi diſſeretur. Leges dedit *ROTHARIS.* PAVLVS DIACONVS *Lib. IV. Cap. XLIV.* *Rotharis rex*, inquit, *Longobardorum leges, quas ſola memoria & vſu retinebant, ſcriptorum ſerie compoſuit, codicemque ipſum edictum adpellari praecepit. Erat autem iam, ex quo Longobardi in Italiam venerant, annus ſeptuageſimus ſeptimus, ſicut idem in ſui edicti teſtatus eſt prologo.* Singularis Longobardorum conſuetudo, ſingulari certamine cauſas probandi, ex eorum legibus adparet. Conf. SIGONIVS *Lib. II. de Regno Italiæ ad An.* IↃCXXXVI. Ad laudes Longobardorum, qui alias feris fuerunt aſperisque moribus, pertinet, quod PAVLVS DIACONVS *Lib. III. Cap. XVI.* ſcribit: *Erat ſane hoc mirabile in regno Longobardorum; nulla erat violentia, nullæ ſtruebantur inſidiæ: nemo aliquem iniuſte angariabat: nemo ſpoliabat: non erant furta, non latrocinia: vnusquisque, quo libebat, ſecurus ſine timore pergebat.* Habitum corporis & priſcum Longobardorum veſtitum, deſcripſit IDEM *Lib. IV. Cap. XXIII.*

CAPVT V.

ORIENTALIS GERMANIAE PARTIS MEDIAE VARIAE NATIONES.

I.

Semnonum veræ ſedes trans Albim.

SVpra Longobardos ad Albim Viadrumque in auſtri partibus habitarunt

SEMNONES;

quos *Senones* Velleius compellauit. Nomen vnde ſit ortum? non facile expedierim: nec auctorem probauerim, qui inepto argumento, de quo paulo dicemus poſtea, in Scandinauiam Semnones transfert, & inde nomen coniicit. Sedes eorum in Germania Transalbina auctorum veterum teſtimoniis probatiores ſunt, quam contra quas temere ſenſeris. Ptolemæus incoluiſſe, ait, trans Albim Semnones a medio fluuio & ſuperiora ad vsque Sueuum amnem, qui ipſi eſt Viader. Diſerte Velleius, Albim, dixit, Senonum Hermundurorumque fines præterfluere; hoc eſt diſtinguere, confiniaque vtraque ſeparare: Non autem ſoli Hermunduri *Albi* ſunt a Semnonibus ſeparati; ſed *ad Salæ confluentes* Cheruſcorum etiam Cattorumque limites aduerſa ripa habuit. Inde cum Semnones ad Arminium & Cheruſcos defeciſſent, facilis per illorum agros Cheruſcis vicinis via ad Hercynios montes regnumque Marobodui patuit. Nempe ad *meridiem* montes Hercynii Semnones clauſerunt; quibus ſuperatis eam quondam gentem Maroboduus ſuæ adiecit ditioni. *Ab ortu* Ptolemæus ad Sueuum amnem Semnones produxit: indeque ad Viſtulam Burgundionum ciuitatem poſuit. Quod vero Tacitus Semnonum laudat amplitudinem, nemo Burgundiones in magnis gentibus retulit; inde malunt interpre-

Semnones. terpretes vltra Viadrum ad Vartam vsque Semnonum fines protrahere: id probabili, non certo tamen, argumento. *Ab hiberno ortu* Marſingi ad Hercyniam, Burii ad Viadrum, occurſaſſe Semnonibus perhibentur: ſed non heic auſim iuſtum limitem regionum dirigere. Qui Varta diuiſos Semnones & Burgundiones arbitrantur, hi *ad æſtiuum ortum* hos Semnonibus continuant. *Contra aquilonem* Longobardi Semnones prætexuere: illos enim Albis ſequutus curſum Tacitus medios inter Semnones & ſeptem ciuitates conſtituit. Probabilem eſſe opinionem, vt a Salæ confluentibus ad Vartæ confluentes Semnones habitauerint, tum affirmauimus, cum de Longobardis inquireremus. Qui, quod Semnonibus Tacitus centum pagos tribuat, omnem Longobardorum regionem ſimul in Semnonum antiquam ditionem imputant, hosque ad Spream atque Hauelam & vltra coluiſſe contendunt; minime ſuam antiquitati contrariam ſententiam probare poſſunt. Longobardis ſua eſt aſſerta ſedes. Et Semnonum nunc ſatis probati fines ſunt; poſſuntque centum pagi Semnonum apud Tacitum in eodem haberi numero, quo centum pagos Sueuorum ſeu Cattorum Cæſar habuit (z).

(z) TACITVS *Germ. Cap. XXXIX. Vetuſtiſſimos ſe nobiliſſimosque Sueuorum Semnones memorant.* STRABONI *Lib VII.* in populis, qui fuerunt in Marobodui regno, nominantur Σέμνωνες; PTOLEMAEO *Lib. II. Cap. XI* Σέμνωνες. VELLEIVS *Lib. II. Cap. CVI. Senones* adpellat; *Albimque flumen*, dicit, *Senonum Hermundurorumque fines præterfluere.* Vocabulum quidem poſterius omnes reprobant interpretes; & vitium librarii incuſant: me autem opinante facile id magis ſit genuinum, quam vulgare alterum, gentis nomen. De ſedibus præter VELLEIVM, qui Albim medium inter Hermunduros & Semnones conſtituit, audiendus PTOLEMAEVS. Τῶν δὲ ἐντὸς καὶ μεσογείων ἐθνῶν μέγιστα μὲν ἐστι, τό δὲ τῶν Συήβων τῶν Ἀγγειλῶν. οἳ εἰσιν ἀνατολικώτεροι τῶν Λαγγοβάρδων ἀνατείνοντες πρὸς τὰς ἄρκτους, μέχρι τῶν μέσων τοῦ Ἄλβιος ποταμοῦ. καὶ τὸ τῶν Συήβων τῶν Σεμνόνων, οἵ τινες διήκουσι μετὰ τοῦ εἰρημένου μέρους πρὸς ἀνατολὰς, μέχρι τοῦ Συήβου ποταμοῦ. *Populorum introrſus mediterranea incolentium maximi ſunt iſti: Sueui Angili; orientaliores, quam Longobardi; verguntque verſus ſeptentriones, vsque ad medium Albis: dein Sueui Semnones, qui trans Albim colunt, ab dicta amnis parte verſus orientem ad vsque Sueuum flumen.* Quæ errat hoc loco PTO-

Clara in Semnonibus loca.

II. In Semnonibus *Bunitium* & *Budorigum*, loca Ptolemæo memorata, nonnulli inueſtigarunt. Mauult alius, quem ſupra ſequuti ſumus, Bunitium in Rugiis ex Ptolemæi poſitione quærere. Idem vero auctor Budorigum Semnonibus relinquit, vt tamen trans Viadrum remoueat, cum alii cis illum fluuium locauerint. Addit ex Ptolemæi celebribus Germaniæ nominibus, quæ in Semnonum cadant fines, *Lupfurdum*, *Stragonam*, *Lugidanum*; quibus omnibus inter Albim

Germaniæ orientalis pars media.

LEMAEVS, non moramur. Obſeruamus vero, quod Anglos inter maximos populos numeret, & ad vſque medium Albis ſedes eorum proferat; videri reliquas ſex ciuitates ſocias ſimul præcipuæ nationis, Anglorum videlicet, nomine complexum eſſe. Ceterum recte *SEMNONES* PTOLEMAEVS trans Albim ponit, & Longobardis vicinos facit. Confinium Cheruſcorum ſimul & Hercyniorum montium creditur TACITVS *Ann. II. Cap. XLV. XLVI.* declarare. *Non modo Cheruſci ſociique eorum, vetus Arminii miles, ſumpſere bellum: ſed e regno etiam Marobodui Sueuæ gentes, Semnones ac Longobardi, defecere ad eum.* Deinde; *Non alias maiore mole concurſum, neque ambiguo magis euentu, fuſis vtrimque dextris cornibus. Sperabaturque rurſum pugna, ni Maroboduus caſtra in colles ſubduxiſſet. Id ſignum perculſi fuit: & transfugis paulatim nudatus in Marcomannos conceſſit.* Orientis fines, & modo PTOLEMAEVS ad Sueuum, ſeu Viadrum produxit, & ſtatim addidit Burgundiunum ab ortu collimitium. Καὶ τὸ τῶν Βουργουντῶν τὰ ἐφεξῆς, καὶ μέχρι τοῦ Οὐιστούλα, κατεχόντων. *Dein gens Burgundorum, qui cetera tenent ad Viſtulam vſque.* Quo argumento contra PTOLEMAEVM ad ortum Semnones proferantur, commentatio exponit. Nempe ait TACITVS *Germ. Cap. XXXIX. Adiicit auctoritatem fortuna Semnonum. centum pagis habitantur: magnoque corpore efficitur, vt ſe Sueuorum caput credant.* Burgundiones vero TACITVS omnino ſilentio transmittit. PLINIVS & STRABO non admodum eorum magnitudinem celebrarunt. Limites ſingulares CLVVERIVS *Lib. III. Cap. XXV.* hos fere Semnonibus tribuit: ab *occaſu ſolis æſtiui* Albim, a Boiohœmo ad Salæ vſque confluentem: a *ſeptentrione* lineam, a Sala cum Albi confluente ad Vartam cum Viadro confluentem ductam; indeque ipſum Vartam amnem, ad oppidum vſque Poloniæ *Szrzoda*: ab *ortu hiberno* lineam ab illo oppido ad Boiohœmica vſque iuga & fontem Giſerræ: & a *meridie* demum ipſa illa montium iuga a Giſerræ fonte ad Albim. Quibus hodie finibus continentur, *Poloniæ Maioris* pars, inter Vartam atque Viadrum, atque in ea magnifica vrbs *Poſenanium*; *ducatus Crosnenſis*; *regio Sternbergenſis*; *Sileſiæ* pars, qua oppida celebria, *Glogavv*, *Sagan*, *Sprottau*, *Sorau*; *Luſatia*; *Marchiæ Brandenburgicæ* portio, qua oppida *Francford* & *Treuen-Prietzen*; *Anhaltini principatus*, *Saxoniæ* item *ſuperioris*, & *Miſniæ*, partes trans Albim.

Digitized by Google

Semnones. bim Viadrumque locus fieri debeat, quorumque de locis hodieque claris commoda detur interpretatio. An *Semana ſilua* Semnonum referat nomen atque ſedes? haud facile iudicauerim. Non foret tamen prorſus abſonum, ſi putauerimus, Albim quondam in propinquam ſiluam Semnonum tranſiiſſe coloniam; indeque nomen natum eſſe. Quæ vrbes villæque Germanicam vocem *Sonnen* ſuo nomine in priſcis Semnonum regionibus hodieque oſtendunt; eas omnino coniecerim veras Semnonum teſtari ſedes; ſed a *ſole* ſuccedente ætate adpellatas eſſe, quod alia nominis origo vulgo ignoraretur. Habet ceteroquin clarus quidam auctor plurima nomina villarum, ſiluarum, montium, quæ omnia Semnonum veram regionem in *Scandinauia* indagandam eſſe declarent. Sed ſi nominum ſimilitudo euincitur, minime inde colligi poteſt, quaſi Semnones & ipſi ibidem egerint, vbi exſtant æqualia nomina. Omnis antiquitas pro Semnonum Transalbina prouincia facit; nullus auctor Scandinauiæ Semnonum meminit: vnde merito ſententia inconcinna ab hiſtoria iubetur faceſſere (*a*).

III. Verum ſciri meretur, cur, præter alias illuſtres nationes, Semnones præſertim ſuæ Scandinauiæ iuerit aſſertum, ille Scandicarum laudum permirus oſtentator. Nempe ſtat ipſi ſententia, *beatiſſimam* quondam *tellurem*, *Deorumque & heroum omnium patriam*, *Scandinauiam* exſtitiſſe. Omnia clara- **Cauſa, cur aliquis in Scandinauiam Semnones traduxerit.**

(*a*) CLVVERIVS *Buritium* atque *Budorigum* Semnonibus tribuit, ſed vt hodierna locorum non indicet veſtigia. *Budorigum* MENSO ALTINGIVS quærit in Posnarienſis Palatinatus oppido, *Bukowiecz*. Idem *Lupfurdum* ponit ad traiectum vadoſum Leipæ amniculi, vbi oppidum eiusdem regionis fere cognomine reperitur. *Stragonam* & *Lugidunum* idem ex PTOLEMAEI rationibus de oppidis *Sagan* & *Lignitz*, interpretatur. *Semanæ ſiluæ* ſupra ex PTOLEMAEO meminimus. Aemula *Semnonum* nominis in eorum priſcis ſedibus vocabula monſtrant vrbes *Sonnenwald* in Luſatia, *Sonnenberg* in Sternbergenſi agro ad Vartam; quaſi *Semnenwald* & *Semnenberg* fortaſſis quondam adpellata. Semnones multis indiciis in Scandinauiam tranſtulit OLAVS RVDBECK *Atlant. Cap. XXIV. fol* IDXCIX. *ſequ.* vbi etiam, quæ noſtra perſequitur commentatio, copioſe ab OLAO expoſita repereris.

Digitized by Google

clararum gentium incunabula in Scandinauia perveſtiganda eſſe, indeque illas in reliquum terrarum orbem prodiiſſe, arbitratur. Vult ad ſeram ætatem *ſummum dominum*, atque *regem*, egiſſe *in Scandinauia*, eiusque imperio omnes in Europa, & maxime in Germaniæ continenti, nationes regesque ſubfuiſſe; partem gentium, vt *Teutonos*, *Danos*, *Vitas*, *Dacos*, *Sarmatas*, *Slauos*, *Lydos*, quosque alios, ipſis ſuis nominibus, ſi ex Suecica lingua explicentur, *priſcæ ſeruitutis*, illi maximo Scandinauiæ imperatori quondam debitæ, notas oſtendere. Non inuenit, niſi Semnones noſtros, inter quos malit ſuum omnium rerum dominatorem verſatum eſſe: cum ſcilicet ea de illorum ſacro cultu Tacitus memorauerit, quæ, ſi ad Scandiæ ſupremum regem referantur, apprime huius gloriam augere atque probare poſſe, ipſi viſa ſunt. Ergo Semnonum nomen de *viris principibus* & *optimatibus* interpretatus eſt; quod Taciti Semnones ſe vetuſtiſſimos, & nobiliſſimos, Sueuorum memorauerint. Ergo & Semnones in Scandinauiæ regionem, quæ *Vplandia* hodie vocatur, & in qua ſemel ſui regis regum ſacram conſtituit regiam, tranſtulit, eosque comites & miniſtros maximi regum fuiſſe iudicauit. Iam, ait, omnem religioſum cultum Semnonum, cuius meminerit Tacitus, reſpicere venerationem, qua omnes nationes, miſſis quotannis legationibus, ſuum principem proſequutæ fuerint. Primum, inquit, in ſilua, auguriis patrum, & priſca formidine, ſacra, quæ prope *Vpſaliam*, vetuſtiſſimam vrbem, & principis quondam regiam, quærenda ſit, eſſe conuentum; cæſoque publice homine barbari ritus horrenda primordia eſſe celebrata. Inde, contendit, cultus, quem principi præſtiterint, rationes a Tacito deſcribi: neminem, niſi vinculo ligatum, ingreſſum ad regem eſſe, vt minorem, & poteſtatem numinis præ ſe ferentem; ſi quis forte prolapſus ſit, attolli & inſurgere haud fuiſſe licitum, ſed per humum euolutum eſſe. Poſtrema Taciti, maxime de rege, qui Deus vocetur,

Germania orientalis pars media.

Semnones. vocetur, accipienda eſſe cupit: quaſi eo omnis ſuperſtitio reſpexerit, tanquam inde, hoc eſt, ex Scandinauia, initia omnis gentis; ibi regnatorem omnium Deum, regem videlicet omnium regum; cetera, in omni non ſolum Germania, ſed & in Europa reliqua, ſubiecta & parentia. En Deus e machina; cum aliunde ille Scandinauiæ magnus rex nullam ex antiquitate auctoritatem ſperare poſſet! Igitur e re fuit egregii opinatoris, ſuæ Scandinauiæ adſerere Semnones, vt ſaltem ſua mirari commenta poſſet impenſius. Belliſſimam fabulam iam exiſtimet ſe legiſſe, qui ad ſeria feſtinantis breui iudicio de illis narratibus præſtolatur (*b*).

IV. Hiſtoria noſtrorum Semnonum videtur ſemper valdeque a bonis auctoribus deſerta eſſe; ſi cum nuperis quibusdam Gallis priſcum Gallorum nomen ſolis Cisrhenanis relinquemus. Si, quod ſatis probauimus, vetuſti Galli, qui antiquitus in Italiam inuaſerunt, Romamque diripuerunt, maxime Germani fuerunt, & ab extremis Germaniæ aduentarunt oris; tum ſaltem antiquiſſima Semnonum gloria adprobabitur, cum diſerte in illis Gallis *Senones* memorentur, hique fuerint præcipui, quorum virtute Romanum nomen tantum non deletum eſt. Noui, omnes pro Gallis, & quidem Cisrhenanis, Senones, Romæ victores, communiter habere. Cum autem *Gallorum* nomen non minus *Germanorum* *Vetuſta Semnonum gloria.*

(*b*) Adfert OLAVS varia Sueo-Gothica vocabula, quibus diuerſa gentium nomina ſeruitutis indiciorum damnare conatur. *Teutones* ſunt ipſi *Serui*; *Lydi, obedientes*; *Dani* rurſus *Serui maritimi*; *Vitæ, excubitores*; *Daci* iterum *ſerui, & famuli*; *Sarmatæ, regii homines*; *Slaui* ab oneribus portandis dicti, *infimi ſerui*. *Lydi* in Phrygia, & *Lybii* in Africa, *populi in ſeruitutem redacti*. Reperi nuper THORMODVM TORFAEVM *Rer. Norweg. eruditiſſima hiſtoria Part. I. Lib. I. Cap. VII.* *Noruegos* ſuos *Danosque* in RVDBECKIO egregie vindicaſſe, & non ſine iniuria gentium nomina in peſſimam ab eo partem verſa eſſe, demonſtraſſe: nam & *Noruegos* de *infimæ ſortis hominibus* RVDBECKIVS interpretatus erat. Et merentur profecto ceterorum etiam nationum laudes, vt data occaſione illatas iniurias & alii eruditi ſcriptores vlciſcantur.

norum antiquitus commune fuerit; cum *Hyperboreos* Græci, & ab extremo oceano aduenas Romani, illos *Gallos*, qui in Italiam penetrarunt, adpellauerint; cum *Senonum duces*, qui nominantur, Germanica nomina geſſerint; cum ipſi *Senones* Germanicis moribus atque inſtitutis fuerint vſi; cum vetus cauſæ conſentiat rerum memoria; cum demum ipſos noſtros *Semnones* Velleius priſco *Senonum* nomine compellauerit: per tot ego rationes iunctas non vereor, noſtris Semnonibus captæ Romæ vetuſtam tribuere gloriam, hosque veros Senones dicere. Diuerſo loco ex dignitate materiæ integra exponetur hiſtoria. Hic ſufficit vindicaſſe Semnonibus claram expeditionem, quam cum aliis Germaniæ populis, fortaſſis cum Cimbris Teutonisque æuo antiquiſſimo peregere. Romano Semnones æuo nobiliſſimi quidem Sueuorum ſunt habiti, nullis tamen rebus geſtis, quantum nos Romana docet hiſtoria, valde illuſtrati ſunt. Tiberius pugnando ad eorum peruenit fines, nunquam in eos tranſiit. Fuerunt deinde aliquandiu in Marobodui regno. Mox a Maroboduo ad Arminium defecere, & cum hoc contra dominum ſuum priorem bellum adminiſtrarunt. Exin audiri prorſus deſiit Semnonum nomen. Semel, cum Probus bellaret cum Logionibus *SEMNONIS*, ducis, filiique eius, fit mentio; quod, vtrum ſocietatem belli Semnonum cum Logionibus indicet, eſt incertum. Itaque Semnonibus, quod Cimbris, quod Teutonis, accidit; vt, cum ante ſumma gloria corruſcaſſent, inglorii deinceps multa quiete conſenuerint, & vel nomine tenus fuerint ignorati. Cenſeo, cum omnis Germania in gentium fœdera eſſet prona, tum etiam Semnones, ſuo poſito nomine, in aliud fœderis inſigne tranſiuiſſe. Si quæris illud fœdus: ingenue, illud me neſcire, fateor. Opinabile tamen eſt, aut in *Longobardorum*, aut in *Burgundionum*, nomine *Semnones* demum delituiſſe. Vtraque nomina exiguos ante ſonarunt ciuitates; vtraque inde quam maxime illuſtrata

Germaniæ orientalis pars media.

ANN. V. C. CCCLXVI. ANT. C. N. CCCLXXXV.

Recentiora gentis fata.

ANN. V. C. IDCCXLV. ANT. C. N. VI.

ANN. XVII.

ANN. CCLXXX.

Semnones. illuſtrata ſunt, & ampliſſima viſa. Fœdera hic ſubfuiſſe, nemo non videt. Demus proinde Semnones aut Longobardis, aut Burgundionibus: non multum errabimus, nec quidquam ſtatuemus veræ hiſtoriæ aduerſum. Mittimus vero eos, quos diuerſæ nationis ſocietati tradidimus; cum æquabilia fere vno inter ſe nomine ſociatorum populorum fata fuerint (*c*).

V. Ex ſolennibus Semnonum inſtitutis, ſi ſacra a Tacito deſcripta exceperis, nihil ad noſtram memoriam peruenit. Sacra Semnonum ſolennia. Sacra eorum Tacitus memorauit, & paulo ante pleraque ex eo, licet ea prorſus in alium ſenſum quidam auctor diſtorſerit, narrauimus. Fuit ſilua auguriis patrum & priſca formidine ſacra, in quam ſtatuto tempore omnes eiuſdem ſanguinis populi legationibus coiuere, cæſoque publice homine celebrarunt barbari ritus horrenda primordia. Fuit & alia luco reuerentia. Nemo, niſi vinculo ligatus, ingreſſus eam eſt; vt minor & poteſtatem numinis præ ſe ferens. Si forte

(*c*) Iam alibi perſequuti ſumus argumenta, quibus *SENONES* Galli videantur poſſe noſtris *SEMNONIBVS* vindicari. De nominibus inſtitutisque Senonum, quæ Germanicam loquantur ſtirpem, alio loco agetur. Iam vero vetuſtior paulo ſententia noſtris Semnonibus captæ Romæ gloriam vindicauit. Conf. GOTFRIDVS VITERBIENSIS *Chron. Parte IX. ad An. V. C. CCCLXIV.* MVTIVS *Germ. Chron. Lib. I. & II.* PHILIPPVS MELANCHTON *in Vocab. Reg. & Gent. Germ.* HENR. BEBELIVS *de Vet. Germ. Encom. Cap. XIIX.* CONRADVS PEVTINGERVS *de Germ. Serm.* ANDR. ALTHAMERVS *in* TACITI *Germ. Cap. XXXIX.* omnes in PISTORII *Tomo II.* & SCHARDII *Tomo I.* collecti auctores. JOH. AVENTINVS *Ann. Boi. Lib. I. Cap. IX.* De Tiberii in Semnones vsque prolata expeditione VELLEIVS *Lib. II. Cap. CVI. A Rheno*, inquit, *ad flumen Albim, qui Semnonum Hermundurorumque fines præterfluit, Romanus cum ſignis productus exercitus.* In Marobodui regno Semnones, τῶν Σοήβων αὐτῶν μέγα ἔθνος Σέμνωνας, STRABO *Lib. VII.* oſtendit; & ab eo ad Arminium eos defeciſſe, atque cum Marobnduo deinceps bellaſſe, TACITVS *Ann. II. Cap. XLV. XLVI.* perhibet. Probi bellum cum *Logionibus*, in quo dux eorum *Semno* cum filio captus eſt, memorat ZOSIMVS *Lib. I.* Σέμνωνα ζωγρήσας ἅμα τῷ παιδὶ τὸν τούτων ἡγούμενον. *Semnonem, eorum ducem, vna cum filio viuum in poteſtatem redegit.* Fœderis, quod Semnones complexum eſſe videatur, ratione paulo infra monebimus; videri extremum *Sueuicum* eſſe fœdus, quod *Semnones* in Galliam ſimul atque Hiſpaniam rapuerit,

Germaniæ orientalis pars media.

prolapſus eſt, attolli, & inſurgere, non licitum fuit; per humum euoluti ſunt. Eoque omnis ſuperſtitio reſpexit, tanquam inde initia gentis, ibi regnator omnium Deus, cetera ſubiecta & parentia. Quis ille fuerit in Semnonibus Deus, quem tanto cultu in præcipuo nemore coluerunt Sueui? non niſi ex initiis gentis, quorum meminit Tacitus, colligo. Puto ſummum Deum, qui in Marſis *Tanfana*, quique in ſociatis ciuitatibus *Herthum*, vocatus eſt, in cultu etiam fuiſſe apud Semnones, tanquam vnam gentis originem, conditoremque. Ceterum fidem Tacitus facit, vt Semnones ſacrorum tenuerint principatum, ita & eosdem Sueuorum ſe caput crediſiſſe, magnoque corpore effeciſſe, vt pro tali haberentur. Addit, centum pagis habitatos eſſe Semnones; quod, quomodo accipiendum ſit, ſupra monuimus. Hæc ſcribenti vero in mentem occurrit, probabile eſſe, vt, cum *SEMNONES* ſe caput Sueuorum crediderint, nouiſſime ipſi, ſingulari ſuo poſito cognomento, longe celeberrimam *SVEVORVM* in Galliam & Hiſpaniam cum Vandalis migrationem fecerint. Alias cum Semnonibus ciuitates videri in illo Sueuorum migrantium numero fuiſſe, non negabo; ſed nemo eas iuſte deſignauerit, quæ in Sueuorum, aut quæ in Longobardorum, Burgundionumque, fœdere patrium ſolum verterint. In bellis ducem Semnonibus præfuiſſe, illa Semnonis ducis memoria fere ſuadet. Rex Semnonum nullus nominatur; ſed, quod a Maroboduo defecere, ſuadet, regii eos imperii fere impatientes fuiſſe. Cuicunque aſt ſocietati Germaniæ populorum extremum acceſſerint, conſtat regiam poteſtatem eos adprobaſſe; cum ea demum omnibus Germanicis nationibus communiter placuerit (*d*).

Semnones fortaſſis Sueui Gallici & Hiſpanici.

Res eorum publicæ.

VI. Inter

(*d*) Genuina TACITI *Germ. Cap. XXXIX.* verba adſcribere viſum. *Vetuſtiſſimos ſe nobiliſſimosque Sueuorum Semnones memorant. Fides antiquitatis religione firmatur. Stato tempore in ſiluam auguriis patrum & priſca formidine ſacram, omnes eiusdem ſanguinis populi legationibus coëunt, caſoque publice homine celebrant barbari ritus horrenda primordia. Eſt & alia*

Burgundiones.

VI. Inter Vartam & paulo vltra Noteſium amnes, infra Semnones & Burios, ponunt antiquitatis interpretes priſcos

Burgundionum ſitus demonſtratus.

BVRGVNDIONES;

quos variis vocabulis inſigniri poſtea docebimus. Tam anguſtos eis limites adſcribunt, quod exiguam exiſtiment primitus fuiſſe ciuitatem, cuius ne Tacitus quidem, cetera accuratus Germanicarum rerum ſcriptor, meminerit. Sedes autem inter Logiones, Gothones, Carinos, atque Semnones, eis conſtituunt; quod eos Plinius in Vindelis cum Carinis atque Gothonibus coniungat; quod ipſi cum Logionibus atque Semnonibus, ſcribente Strabone, in Marobodui fuerint regno; quod & a Gepidis, Gothorum reliquis, legantur fuiſſe debellati, antequam illi in Sarmatiam migrarent; quod denique cum Logionibus Probo imperante ad Rhenum penetrauerint: quæ omnia doceant, reliquis regionum finibus aduerſis gentibus occupatis, vtique eſſe concedendos Burgundionibus modo indictos agros. Ptolemæus a Sueuo amne ad Viſtulam vsque ſuos *Buguntas*, quos noſtros Burgundiones eſſe quilibet cernit, locauit. Sed diximus alibi rationes, cur Semnones ad Vartam vsque producere, & vltra demum Vartam Burgundiones ponere, placuerit. Succedente ætate Carinos Sidinosque in Burgundionum ciuitatem imputatos, Burgundionesque iſta acceſſione auctos eſſe; non male a multis iudicatur. Hinc poterit peti cauſa, cur alioqui parua ciuitas tot migrationibus ſuſcipiendis exinde ſuffecerit. Siquidem pars Burgundionum cum Gothonibus Viſtulam tranſiit, & cum iis in Sarmatia egiſſe legitur; pars de-

 inde

luco reuerentia. Nemo, niſi vinculo ligatus ingreditur, vt minor, & poteſtatem numinis præ ſe ferens. ſi forte prolapſus eſt, attolli & inſurgere haud licitum. per humum euoluuntur. eoque omnis ſuperſtitio reſpicit, tanquam inde initia gentis, ibi regnator omnium Deus, cetera ſubiecta atque parentia. Adiicit auctoritatem fortuna Semnonum. centum pagis habitantur: magnoque corpore efficitur, vt ſe Sueuorum caput credant.

inde cum Logionibus ad Rhenum penetrauit: & denique ſatis exſtitit magna Burgundionum, cui Cattorum Alemannorumque primum ager, mox Galliæ opima portio, ceſſit. Verum, qua ratione in Germania ſancitis fœderibus modo prolatata eorum fuerit regio, modo coanguſtata; id diſtincte, & partite velle definire, cum omnis ſileat hiſtoria, plus quam temerarium futurum eſſet (*e*). *Germania orientalis pars media.*

Variatio Burgundionum nominis.

VII. Superare varia Burgundionum nomina, quibus paſſim auctores vtantur, iam modo diximus. Ptolemæus tot portenta nominum, quæ omnia videntur Burgundionibus deberi, affert, vt non inepte ex iis, niſi prorſus omnia librariorum manus vitiauerit, de ſolenni nominis priſcos inter variatione iudicium feceris. Habet *Buguntas*, *Butuntas*, *Buntuntas*, *Corcontos*, & *Frugundiones*; quorum maximam partem in Germania, partem in propinqua Viſtulæ Sarmatia, collocauit. Alii ſcriptores legunt *Burgundos*, & *Burgundios*, *Burgundos*, *Vrugundos*, & *Burgondos*, *Burguntiones* item, atque *Burgugundiis*, ad Viſtulam vsque habitantibus, modo ante audiuimus.

(*e*) PLINIVS *Lib. IV. Cap. XIV. Vindeli, quorum pars Burgundiones, Varrini, Carini, Guttones.* STRABO *Lib. VII.* in populis a Maroboduo ſuperatis habet Λϋίυς τὸ μέγα ἔθνος, καὶ Ζϋμυς, καὶ Βύτονας, καὶ Μυγίλωνας, καὶ τῶν Σϋήβων αὐτῶν μέγα ἔθνος Σεμνώνας. Vitiata hæc vocabula commode caſtigarunt interpretes, & optimis coniecturis reſtituerunt Λυγίους, Γούτονες, Βυργυνδίωνας; vnde cum ſimul ſedes Lugiorum, quos STRABO vocat, & Semnonum reſpexeris, confinia *BVRGVNDIONVM* ſatis adparent. A Gepidis duce Faſtida debellati Burgundiones, teſte IORNANDE *de Rebus Geticis.* Ad Rhenum penetraſſe cum Logionibus, ZOSIMVS *Lib. I.* habet. Vtrumque rurſus Gepidarum & Logionum confinium declarat. PTOLEMAEI *Lib. II. Cap. XI.* teſtimonium de *Buguntis*, ſiue *Burgundiis*, ad Viſtulam vsque habitantibus, modo ante audiuimus. Τὸ τῶν Βυγυντῶν (Βυργυντῶν) τὰ ἐφεξῆς καὶ μέχρι τῦ Οὐιςύλα, κατεχόντων. *Semnones*, dixit, *habitant ad vsque Suevum fluuium, & protenduntur*, addit, *ad Burgundos, qui cetera tenent, quæ inde ſubſequuntur, vsque ad Viſtulam fluuium.* Iam his conſideratis indiciis, CLVVERIVS *Germ. Ant. Lib. III. Cap. XXXVI.* recte eos concludi arbitratur, Varta Noreſioque amnibus ad lacum vsque *Goplo*, & Aſciburgium montem, qui inde ad auſtrum longe procurrat: vt adeo habitauerint *Maioris Poloniæ* inter dictos fluuios portionem. *Sidinorum Carinorumque* ciuitates ſimul *Burgundionum* fœderi acceſſiſſe, eſt credibile: ſed, vt nouos iam fines Burgundionum comminiſcamur, minime opus.

Digitized by Google

Burgundiones.

Burguziones: iterumque plerique ſua nomina de Germanica gente interpretantur, ſolus Agathias ſuos Burugundos Scythicam nationem nominat. Diaconus *Wurgundhaim* regionem memorat, per quam Longobardi quondam peruaſerint; & videtur ea Burgundionum ſedes referre, qui fortaſſis & *Wurgundi* olim ſunt adpellati. Eſt tamen optima vox *BVRGVNDIONVM*, quam & plerique auctores probarunt, & ipſa lex nationis tenuit. Vnde natum ſit nomen; & quæ eius vis ſit atque poteſtas? haud facile dixerim. Quidam Romani fabulam narrarunt, quaſi Romanorum ſint ſatu orti Burgundiones, & a crebris habitaculis, quæ *Burgos* vocauerint, nomen acceperint. Alius atque alius mutauit auxitque fabulam, vt fieri ſolet, vbi ſemel ad nugas ventum eſt. Acceperunt quidam *Burgundiones a Sugambris & Cattis* cis Rhenum traductis, qui reuerſi in patriam & Romanis nominibus Sunicorum & Gugernorum rurſum poſitis, nouum ſumſerint Burgundionum. Gallus aliquis Gallos fuiſſe affirmauit, & ante Plinii ætatem in Germaniam conceſſiſſe, vbi ſumto ex Gallica lingua cognomento, fuerint Burgundiones dicti. Meræ nugæ. Poſſunt Burgundiones a *Burgis*, quos in limitibus ſuæ regionis poſuerunt, adpellati eſſe; namque & finium regundorum inter eos curam impenſam limitarium lapidum apud Ammianum facta mentio teſtatur: non eſt tamen opus, miras nominis populique origines temere comminiſci, vt incertum vocabulum explicetur. Diſſentiunt præterea eruditi *de genere Burgundicarum ciuitatum.* Sunt, qui Frugundiones Ptolemæi, & Burgundos Agathiæ, Scythas Sarmatasque fuiſſe contendunt; quod negant diuerſi, & omnia vocabula memorata vnam eandemque Germanicam gentem reſpicere cupiunt. Lite accuratius examinata non dubito accedere Germanicum genus omnium Burgundionum adſtruentibus. Scilicet inſolens nihil eſt, Germanos Scythas vocari, quod modo in Gothis vidimus. *Gothica &*

De nominis origine.

Num Burgundiones Germaniæ & Burgundii Sarmatiæ diuerſi?

ciuitas

ciuitas Burgundiones habiti ſunt, quod pars cum Gothis Viſtulam tranſiuiſſet; vnde eodem in numero cum Gothis eos relatos eſſe, nil mirum. Quod etiam Ptolemæus Frugundiones, ſiue Burgundiones, Agathias Burgundos, in Scythis numerarunt; ille diſſenſus auctorum in nominibus iam ſatis probat, non tam Scythicam eorum adpellationem ad ſignificandam gentis ciuitatem, quam ad ſignandam Scythicam ſedem, pertinuiſſe. Poſſe autem Burgundiones Scythas recte vocari, nec minus pro Germanis haberi, quod omnes Scythæ, nominis eorum poteſtate Germanica atteſtante, Germani fuerint; minime eam de Burgundionum genere deciſionem ingenioſo cuipiam viro conceſſerim (*f*). *Germaniæ orientalis pars media.*

IIX. Re

(*f*) PTOLEMAEVS *in Germaniæ deſcriptione* nomen *BVRGVNDIONVM* varium adfert. Habet Βουγούντας, aut, quam vocem habent alii codices, Βυτόντας; vsque ad Viſtulam colentes. Paulo poſt ait: Ῥετικλείοι δὲ καὶ Βουτινζῶν Αἰλουαιῶνες. deinde ὑπὸ δὲ τοὺς Βουγούντας Λοῦγοι οἱ Ὀμανοί. *Inter Rutiklios & Buntuntas Aeluones. - - - Sub Buguntis vero Longi Omani.* Iterum, ὑπὸ τῷ Ἀσκιβουργίῳ ὄρει Κορκοντοὶ, καὶ Λοῦτοι οἱ Βοῦροι, μέχρι τοῦ Οὐιστούλα ποταμοῦ *Sub monte Aſciburgio Corcontæ, & Luti, dicti Buri, vsque ad Viſtulam fluuium.* In Sarmatiæ deſcriptione ſic habet: Ἐλάττονα δὲ ἔθνη νέμεται τὴν Σαρματίαν, παρὰ μὲν τὸν Οὐιστούλαν ποταμὸν ὑπὸ τοὺς Οὐενέδας, Γύθωνες· εἶτα Φίννοι· εἶτα Βούλανες· ὑφ' οὓς Φρουγουνδίωνες· εἶτα Ἀυαρηνοὶ, παρὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ Οὐιστούλα ποταμοῦ. *Minores autem nationes Sarmatiam incolunt, apud Viſtulam flumen ſub Venedis Gythones; dein Finni, dein Bulanes; ſub quibus Frugundiones; dein Auarini, apud fontem Viſtulæ.* Omnia profecto illa vocabula, quod ſitus indicant, vnam gentem *Burgundionum* notant. Fortaſſis varium in auctoribus gentis nomen PTOLEMAEVS legit, & de variis inde etiam populis illa diuerſa vocabula interpretatus eſt. Fortaſſis Burgundionum pars iam trans Viſtulam mouerat, vt adeo ibi eos PTOLEMAEVS recte poſuerit. Sane vero, cum Gythones & Auarinos retrahendos cis Viſtulam auctores cupiant, facile etiam, male trans Viſtulam a PTOLEMAEO poſitos eſſe Burgundiones, opinemur. Præter PTOLEMAEI crebram variationem, *Burgundiones* noſtros apud AMMIANVM *Lib. XIIX. Cap. II.* & *Lib. XXVIII. Cap. V. Burgundios*, & *Burgundos*, dictos reperimus. CL MAMERTINVS *Genethl. Maximiano Herculeo Cap. XVI. Gothi*, inquit, *Burgundios penitus exſcindunt. Rurſum pro victis armantur Alemanni.* Mox, *Burgundiones Alemannorum agros occupauere, ſed ſua quoque clade quæſitos. Alamanni terras amiſere, ſed repetunt.* AGATHIAS *Lib. V.* Βουρουγούνδους, *Burugundos*, in Scythis memorat. ZOSIMVS *Lib. I.* habet Οὐρουγούνδους, &, interiectis aliquos

Digitized by Google

Burgundiones.

Res Burgundionum geſtæ, & variæ migrationes.

IIX. Re nulla memorabili in primis Burgundionum in Germania ditionibus occurrente, addimus illico nationis celebrium migrationum nouarumque ſedium poſitarum enarrationem. Burgundionum ex antiquis, ſi exceperis Plinium

capitibus, Βουργούνδους; *Vrugundos*, & *Burgondos*. OLYMPIODORO ſunt Βουργουντίωνες, *Burguntiones*; PROCOPIO *Goth. Bell. Lib. I.* & AGATHIAE *Lib. I.* Βουργουζίωνες, *Burguziones*; & eidem AGATHIAE paulo poſt Βουργουζίωνες, *Burgunziones*. DIACONVS *Lib. I. Rer. Longob. Cap. XIII.* *Wurgondaib, regionem, Longobardos aliquamdiu poſſediſſe*, ait: vnde putatur gens etiam dicta eſſe *Wurgundær*. Optima vtique vox *Burgundionum* eſt, quam plerique agnoſcunt auctores; MAMERTINVS *Panegyr. Maximiano Cap. V.* OROSIVS *Lib. VII. Cap. XXXII. & XXXVIII.* ISIDORVS *Lib. IX. Cap. II. & IV.* IORNANDES *in Geticis*, DIACONVS *in Longobardicis rebus* paſſim; GREGORIVS TVRONENSIS & cum eo omnes fere medii æui hiſtorici. Quod præſertim ipſa vetus *gentis lex* nomen *Burgundionum* adprobat, non puto aliud vocabulum iſti recte præferri. Fabuloſam originem *Burgundionum* indicare videtur AMMIANVS *Lib. XXIIX. Cap. V.* cum dicit; *quod iam inde temporibus priſcis ſubolem ſe eſſe Romanam Burgundii ſciunt.* Copioſe eam exſequitur famam OROSIVS *Lib. VII. Cap. XXXII.* *Burgundionum*, inquit, *nouorum hoſtium nouum nomen, qui plus quam LXXX. M. vt ferunt, armatorum ripæ Rheni fluminis inſederunt. Hos quondam ſubacta interiore Germania a Druſo & Tiberio, adoptiuis filiis Cæſaris, per caſtra diſpoſitos, aiunt, in magnam coaluiſſe gentem: atque ita etiam nomen ex opere præſumpſiſſe, quia crebra per limitem habitacula conſtituta Burgos vulgo vocant: eorumque eſſe præualidam & pernicioſam manum, Galliæ hodieque teſtes ſunt, in quibus præſumpta poſſeſſione conſiſtunt.* Cum OROSIO iisdem probe verbis eandem fabulam narrat ISIDORVS *Lib. IX. Cap. II. & IV.* Notat CLVVERIVS LIPSII ſatis ingentem errationem, quod *Sigambros* atque *Cattos*, cis Rhenum ductos, de his *Burgundionibus* interpretatus eſt. Idem Galli cuiusdam, qui Burgundiones noluit Germaniæ debere, ineptam opinionem quaſi Burgundiones ex Gallia in Germaniam nomen antiquiſſimo æuo intulerint, egregie perſtrinxit, atque exploſit. Qui præcipue diuerſum genus Burgundionum, alterum Scythicum, quod AGATHIAS atque PTOLEMAEVS notent, alterum Germanicum, conſtituit, eſt HADRIANVS VALESIVS, cum *in Notis ad* AMMIANVM *Lib. XXVIII. Cap. V.* tum in *Notitia Gall. voce BVRGVNDIA.* Notetur autem contra eum, quod AGATHIAS *Lib. I.* cum ZOSIMO *Lib. I.* hic Οὐρούνδους, ille Βουργουζίωνες, *Gothicam gentem* adpellent: vnde, cum idem ille AGATHIAS *Lib. V.* Βουργούνδους in Scythis referat, facile eius mens agnoſcitur. Quod aliquis omnes *Scythas*, quaſi *Schutzen* dictos, in Germanos adnumerare conatus eſt, non valde hoc loco moramur, ſed eius, alioquin eruditi viri, veterum rerum inſcitiæ condonamus.

ciuitas Burgundiones habiti ſunt, quod pars cum Gothis Viſtulam tranſiuiſſet; vnde eodem in numero cum Gothis eos relatos eſſe, nil mirum. Quod etiam Ptolemæus Frugundiones, ſiue Burgundiones, Agathias Burgundos, in Scythis numerarunt; ille diſſenſus auctorum in nominibus iam ſatis probat, non tam Scythicam eorum adpellationem ad ſignificandam gentis ciuitatem, quam ad ſignandam Scythicam ſedem, pertinuiſſe. Poſſe autem Burgundiones Scythas recte vocari, nec minus pro Germanis haberi, quod omnes Scythæ, nominis eorum poteſtate Germanica atteſtante, Germani fuerint; minime eam de Burgundionum genere deciſionem ingenioſo cuipiam viro conceſſerim *(f)*. *Germania orientalis pars media.*

IIX. Re

(*f*) Ptolemaevs *in Germaniæ deſcriptione* nomen *BVRGVNDIONVM* varium adfert. Habet Βουγούντας, aut, quam vocem habent alii codices, Βουτούντας; vſque ad Viſtulam colentes. Paulo poſt ait: Ῥουτικλεῖοι δὲ καὶ Βουτουντῶν Αἰλουαίωνες. deinde ὑπὸ δὲ τοὺς Βουγούντας Λοῦγγοι οἱ Ὀμανοί. *Inter Rutiklios & Buntuntas Aeluones. - - - Sub Buguntas vero Longi Omani.* Iterum, ὑπὸ τῷ Ἀσκιβουργίῳ ὄρει Κορκοντοί, καὶ Λοῦτοι οἱ Βοῦροι, μέχρι τοῦ Οὐιστούλα ποταμοῦ *Sub monte Aſciburgio Corconta, & Luti, dicti Buri, vſque ad Viſtulam fluuium.* In Sarmatiæ deſcriptione ſic habet: Ἐλάττονα δὲ ἔθνη νέμεται τὴν Σαρματίαν, παρὰ μὲν τὸν Οὐιστούλαν ποταμὸν ὑπὸ τοὺς Οὐενέδας, Γύθωνες· εἶτα Φιννοί· εἶτα Βούλανες· ὑφ᾽ οὓς Φρουγουνδίωνες· εἶτα Ἀβαρηνοί, παρὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ Οὐιστούλα ποταμοῦ. *Minores autem nationes Sarmatiam incolunt, apud Viſtulam flumen ſub Venedis Gythones; dein Finni, dein Bulanes; ſub quibus Frugundiones; dein Auarini, apud fontem Viſtulæ.* Omnia profecto illa vocabula, quod ſitus indicant, vnam gentem *Burgundionum* notant. Fortaſſis varium in auctoribus gentis nomen Ptolemaevs legit, & de variis inde etiam populis illa diuerſa vocabula interpretatus eſt. Fortaſſis Burgundionum pars iam trans Viſtulam mouerat, vt adeo ibi eos Ptolemaevs recte poſuerit. Sane vero, cum Gythones & Auarinos retrahendos cis Viſtulam auctores cupiant, facile etiam, male trans Viſtulam a Ptolemaeo poſitos eſſe Burgundiones, opinemur. Præter Ptolemaei crebram variationem, *Burgundiones* noſtros apud Ammianvm *Lib. XIIX. Cap. II.* & *Lib. XXVIII Cap. V. Burgundios*, & *Burgundos*, dictos reperimus. Cl. Mamertinvs *Genethl. Maximiano Herculeo Cap. XVI. Gothi*, inquit, *Burgundios penitus exſcindunt. Rurſum pro victis armantur Alemanni.* Mox, *Burgundiones Alemannorum agros occupauere, ſed ſua quoque clade quæſitos. Alamanni terras amiſere, ſed repetunt.* Agathias *Lib. V.* Βουρουγούνδους, *Burugundos*, in Scythis memorat. Zosimvs *Lib. I.* habet Οὐρουγούνδους, &, interiectis aliquot

Burgundiones.

IIX. Re nulla memorabili in primis Burgundionum in Germania ditionibus occurrente, addimus illico nationis celebrium migrationum nouarumque ſedium poſitarum enarrationem. Burgundionum ex antiquis, ſi exceperis Plinium

Res Burgundionum geſtæ, & variæ migrationes.

capitibus, Βυργούνδους; *Vrugundos*, & *Burgondos*. OLYMPIODORO ſunt Βυργουντίωνες, *Burguntiones*; PROCOPIO *Goth. Bell. Lib. I.* & AGATHIAE *Lib. I* Βυργουζίωνες, *Burguziones*; & eidem AGATHIAE paulo poſt Βυργουζίωνες, *Burgunziones*. DIACONVS *Lib. I. Rer. Longob. Cap. XIII. Wurgondaib, regionem, Longobardos aliquamdiu poſſediſſe*, ait: vnde putatur gens etiam dicta eſſe *Wurgundar*. Optima vtique vox *Burgundionum* eſt, quam plerique agnoſcunt auctores; MAMERTINVS *Panegyr. Maximiano Cap. V.* OROSIVS *Lib. VII. Cap. XXXII. & XXXVIII.* ISIDORVS *Lib. IX. Cap. II. & IV.* IORNANDES *in Geticis*, DIACONVS *in Longobardicis rebus* paſſim; GREGORIVS TVRONENSIS & cum eo omnes fere medii æui hiſtorici. Quod præſertim ipſa vetus *gentis lex* nomen *Burgundionum* adprobat, non puto aliud vocabulum iſti recte præferri. Fabuloſam originem *Burgundionum* indicare videtur AMMIANVS *Lib. XXIIX. Cap. V.* cum dicit; *quod iam inde temporibus priſcis ſubolem ſe eſſe Romanam Burgundii ſciunt.* Copioſe eam exſequitur famam OROSIVS *Lib. VII. Cap. XXXII. Burgundionum*, inquit, *nouorum hoſtium nouum nomen, qui plus quam LXXX. M. vt ferunt, armatorum ripæ Rheni fluminis inſederunt. Hos quondam ſubacta interiore Germania a Druſo & Tiberio, adoptiuis filiis Cæſaris, per caſtra diſpoſitos, aiunt, in magnam coaluiſſe gentem: atque ita etiam nomen ex opere præſumpſiſſe, quia crebra per limitem habitacula conſtituta Burgos vulgo vocant: eorumque eſſe præualidam & pernicioſam manum, Galliæ hodieque teſtes ſunt, in quibus præſumpta poſſeſſione conſiſtunt.* Cum OROSIO iisdem probe verbis eandem fabulam narrat ISIDORVS *Lib. IX. Cap. II. & IV.* Notat CLVVERIVS LIPSII ſatis ingentem errationem, quod *Sigambros* atque *Cattos*, cis Rhenum ductos, de his *Burgundionibus* interpretatus eſt. Idem Galli cuiusdam, qui Burgundiones noluit Germaniæ debere, ineptam opinionem quaſi Burgundiones ex Gallia in Germaniam nomen antiquiſſimo æuo intulerint, egregie perſtrinxit, atque exploſit. Qui præcipue diuerſum genus Burgundionum, alterum Scythicum, quod AGATHIAS atque PTOLEMAEVS notent, alterum Germanicum, conſtituit, eſt HADRIANVS VALESIVS, cum *in Notis ad* AMMIANVM *Lib. XXVIII Cap. V.* tum in *Notitia Gall. voce BVRGVNDIA.* Notetur autem contra eum, quod AGATHIAS *Lib. I.* cum ZOSIMO *Lib. I.* hic Οὐρούγουνδους, ille Βυργουζίωνες, *Gothicam gentem* adpellent: vnde, cum idem ille AGATHIAS *Lib. V.* Βυργούνδους in Scythis referri, facile eius mens agnoſcitur. Quod aliquis omnes *Scythas*, quaſi *Schutzen* dictos, in Germanos adnumerare conatus eſt, non valde hoc loco moramur, ſed eius, alioquin eruditi viri, veterum rerum inſcitiæ condonamus.

Plinium & Strabonem, nullus meminit alius. Ille in *Vindelis* cum Carinis *Burgundiones* refert; hic, nomine *Mugilonum*, haud dubie corrupto, poſito, eos in ditionem Marobodui regis cum Semnonibus & Longobardis imputat. Quid inde de Burgundionibus ad Antoninorum ætatem vsque ſit actum; nusquam patet. Tum vero, licet ſilente hiſtoria, creduntur cum Gothonibus pars eorum ſolum patrium vertiſſe, & in Sarmatiam conceſſiſſe; vnde a præcipuo fœdere hi in Sarmatia cum Gothis agentes *Gothica gens*, & ab occupatis trans Viſtulam ſedibus *Scythica ciuitas*, dici conſueuere. Claudii imperatoris ætatem circiter reliqui in patria regione olim facti a *Faſtida*, Gepidarum rege, bello petiti fractique ſunt. Vt victorum magna pars rurſum videantur cum Gepidis in Sarmatiam mouiſſe; ita non videntur Burgundiones adeo proſtrati bello cum Gepidis adminiſtrato fuiſſe, quantum quidem Iornandes cladem auget. Namque Probo regnante nobilem Burgundiones cum Logionibus ad Rhenum ſuſcepere expeditionem; nec, licet victi a Probo, conquieuere ante, quam ſuccedente exin ætate in Galliarum opimæ partis poſſeſſionem veniſſent. Exiſtimo, iam tum eximio fœdere Sidinorum, Carinorumque, fortaſſis & Logionum partis, auctos fuiſſe Burgundiones; cum alioqui vix videatur credibile, permodicam ciuitatem, Gothorum migrationibus exhauſtam, Gepidarumque bello attenuatam, tantis conatibus exſtitiſſe parem. Siquidem Burgundiones, quantumuis negata Gallia, partem tamen Cattici agri occuparunt, ſatisque in eo diu perſtitere: non id inique, quod alibi indicaui, Cattis ferentibus; qui potius ipſi videntur contra Alemannorum vim atque violentiam Burgundiones aduocaſſe auxilio. Mœno tum diuiſi fuere ab Alemannis, partimque ab Hermunduris. Minor etiam Sala, qui in Mœnum excurrit, ad occaſum inter Burgundiones & Alemannos fuit: de eo enim interpretari oportet ſalinas, quarum cauſa ſæpe cum Aleman-

Germania orientalis pars media.

Ann. CCLXXX.

Digitized by Google

Burgundiones. Alemannis Burgundiones diſcordarunt. Aucta ætate crebro Burgundiones in Alemannorum agros tranſiuerunt, iiſque inſidere, cum maxime Alemanni in propinquam Rhetiam & Heluetiam inuaderent, cœperunt. Sæpe expulſi ex nouis regionibus, ſæpius fortunam periclitati ſunt. Extremum
ANN. CCCCVI. CCCCXIII. inclinante ſe Romana potentia, in Galliam Burgundiones cum aliis Germanicis gentibus penetrarunt, *GVNDICARIO* rege rerum ſummam tenente. Fruſtra primum varia eorum fuere conamina, donec ipſe Aëtius, populi viribus
ANN. CCCCXLIII. contra alios hoſtes vſurus, regionem inter Rhodanum amnem & Alpes ſitam ipſis concederet. Ipſi commode frequentibus bellis, quibus eo tempore omnis Gallia conflictata eſt, ſunt vſi, & regni terminos egregie promouerunt; vt *SIGISMVNDO* rege quatuor omnino Galliarum prouincias prope integras ipſorum regnum complecteretur. Tandem ingruente Burgundici regni fato Franciæ ſuccubuit Burgundia, &, euerſo ſingulari regno, quod annos circiter
ANN. IↃXXXIV. XC in Gallia ſteterat, reliquæ Franciæ, ſeruato tamen ad noſtram ætatem nomine, pars facta eſt. De primis Burgundionum trans Viadrum ſedibus conſtat, eadem ætate, cum omnis Transalbina Sueuia in Romanas occupandas prouincias excurreret, verſo ordine Sarmatiam in terras cis Viſtulam effuſam eſſe, & adeo cum regionibus reliquis Burgundionum & iam agros inſediſſe. *Status priſcæ Burgundionum regionis.* Quæ gens a Probi imperio, cum Burgundiones cis Albim atque Salam in Cattorum agros transgrederentur, inter Vartam & Noteſium habitarit? oppido eſt dubium atque incertum. Fortaſſis, quod *VANDALI* ab ætate Probi iterum auditi ſunt, in eorum nomen reliqui ex Burgundionibus, ex Carinis Sidiniſque, & ex aliis incertis ciuitatibus, rurſum imputati ſunt; Vt ideoque in priſcis finibus VANDALIA reuiuiſceret, & refloreſceret, vsque quo & ipſa ad publicas diuidendas intenta prædas, in Galliam atque in Hiſpaniam inua-

 deret,

deret, & demum in orbis diuerſa parte nouas ſedes figeret (*g*).

Germaniæ orientalis pars media.

IX. Bur-

(*g*) Ab Antonini temporibus Burgundiones in Sarmatia cum Gothis crebro verſati ſunt. Inde fortaſſis eos trans Viſtulam PTOLEMAEVS reperit. ZOSIMVS ſane & AGATHIAS, vterque *Lib. I. Hiſt.* eam ob cauſam Gothicam gentem Burgundiones adpellarunt. A Faſtida, Gepidarum rege, pars Burgundionum prope ad interneccionem deleta legitur, apud IORNANDEM *de Rebus Geticis.* Probi ætate cum Logionibus ad Rhenum perrupere Burgundiones teſte ZOSIMO *Lib. I.* Maximiani ætate in Galliam prima vice Burgundiones excurrerunt: mox cum Gothis & Alemannis varia bella adminiſtrarunt. CL. MAMERTINVS *Paneg. Maximiano Cap. V.* & *Genethl. Cap. XVII.* In Cattico agro eos ſupra vidimus; monſtrante eas ſedes AMMIANO *Lib. XIIX. Cap. II.* Iuliani, & *Lib. XXVIII. Cap. V.* Valentiniani æuo. Valentiniano contra Alemannos auxilia miſſuri erant, ſed decepti a Romano imperatore nequicquam ſuam expeditionem ſuſceperunt; quod narrat loco dicto AMMIANVS, &, ſine addita ratione aduentus eorum ad Rhenum, OROSIVS *Lib. VII. Cap. XXXII.* HIERONYMVS *Chron. ad Ann. CCCXLVII.* cum CASSIODORO *in Faſtis.* In Alemannorum priſcam regionem Burgundiones ſucceſſiſſe cupiunt, poſtquam illi in Rhætiam conceſſiſſent. Huc iam reſpexiſſe cupiunt MAMERTINVM *Genethl. Maxim. Cap. XVII.* *Burgundiones Alemannorum agros occupauere, ſed ſua quoque clade quæſitos. Alemanni terras amiſere, ſed repetunt.* Ea fortaſſis ætate initium factum occupandæ regionis; vix autem quam quarto ſeculo properante ad finem plene eadem poſſeſſa videtur. De hoc autem æuo contendunt PROCOPIVM *Goth. Rer. Lib. I.* recte ſcripſiſſe; Τῶν Θορίγγων Βουργουζίωνες οὐ πολλῷ ἄποθεν, πρὸς νότον ἄνεμον τετραμμένοι ᾤκουν, Σούαβοί τε ὑπὲρ Θορίγγων, καὶ Ἀλαμανοί, ἰσχυρὰ ἔθνη. *Haud procul a Thoringis Burgundiones, ad auſtrum verſus, incolebant; Suabi deinde ſupra Thoringos & Alemanni, valida gentes.* Crebro hiſce in ſedibus ab Hunnis eos vaſtatos fuiſſe, SOCRATES *Hiſt. Ecc. Lib. VII. Cap. XXX.* tradit. Hæc & cauſa videtur fuiſſe, vt, miſcentibus omnia Germaniæ populis, & Burgundiones in Galliam inuaderent. OROSIVS *Lib. VII. Cap. XXXVIII.* adpellat *gentes copiis viribusque intolerabiles, quibus nunc Galliarum Hiſpaniarumque prouinciæ premuntur, hoc eſt, Alanorum, Sueuorum, Vandalorum, ipſoque ſimul metu impulſorum Burgundionum.* Transgreſſi Rhenum primum Germaniæ primæ partem ad ripam Rheni inſedere, quod TIRO PROSPER & CASSIODORVS *in Faſtis* tradunt. Et OROSIVS *Lib. VII. Cap. XXXII.* de hoc primo ingreſſu loquitur: *Burgundionum eſſe prævalidam & pernicioſam manum, Galliæ hodieque teſtes ſunt, in quibus præſumta poſſeſſione conſiſtunt.* Mox variis fatis perculſi, & ab Aëtio atque Patricio, Romanis, nec non ab Vprato, Hunnorum rege, maxime adflicti, tandem Aëtii beneficio prouinciam obtinuerunt Maximo II. & Paterno COSS. eodem PROSPERO, & CASSIODORO, teſtibus. *SIGISMVNDVS* rex ampliſſimos regni fines habuit, & quatuor Galliarum fere integras prouin-

Burgundiones. IX. Burgundionum publica res ab omni æuo bene conſtituta atque ordinata eſt. Habuerunt reges magnæ auctoritatis; ſed qui ſemper noſſe conſueuere, quantum in ſe populo iuris ſit reliquum. Ita nec belli gerendi opportunitati quidquam defuit, nec libertati populari quidquam a rege metuendum fuit. Rex apud eos generali nomine *HENDINOS* adpellatus eſt, &, ſcribente Ammiano, ritu veteri a poteſtate facile deiectus eſt, quoties ſub eo aut belli fortuna titubauerit, aut omnino ſegetum copiam negauerit terra: magis, inquam, ſi contra leges ſtatuerit, aut publicam ſalutem læſerit. Contra ſacerdos inter Burgundiones omnium maximus *SINISTVS* vocatus eſt; & perpetuus, nulliſque diſcriminibus, vt reges, obnoxius exſtitit. Conſpirare ibi cum ſacerdote regem oportuit, & conſentire cum illo ad res publicas gerendas, ſi ſaltem dignitatem incolumem ſaluamque ſeruare voluerit. Poſtquam in Galliam Burgundiones conceſſere, longe melioribus inſtitutis vti cœptum eſt. Regis auctoritas, vt ante, genti placuit; ſed &, vt olim, non libera infinitaque poteſtas regibus permiſſa eſt. Eſt tamen ab illa diſceſ- Ordinatio rei Burgundionum publicæ.

 ſum

cias poſſedit; Alpes videlicet Graias, Viennenſem primam, Lugdunenſem primam, paucis exceptis pagis, & Lugdunenſem quintam, nec non multas finitimarum prouinciarum ciuitates: quod patet ex *Epiſcoporum in Synodo Epaonenſi Anno* IↃXVII *habita ſubſcriptione.* Hæc pars Galliæ tum a Burgundionibus dicta eſt *BVRGVNDIA*; quo nomine iam vtitur CASSIODORVS *Var Lib. I. Epiſt. ult.* & GREGORIVS TVRONENSIS *Hiſt. Franc. Lib. II. Cap. XXXIII.* Clades Burgundici regni non vno impetu accidit. Sigismundo victo cæſoque iam magna Burgundiæ pars Francis ceſſit; pars altera Oſtrogothis in Italia. Vid. *ſubſcriptio Epiſcoporum Synodi Aurelianenſis Anno* IↃXXXIII. habitæ, & CASSIODORVS *Var. IIX. Epiſt. X. & Lib. XI. Ep. II.* Non recte tamen GREGORIVS TVRONENSIS *Lib. III. Cap. VI. XI.* & FREDEGARIVS *Epit. Hiſt. Cap. XXXVII.* *Burgundiam tunc in Francorum poteſtatem redactam eſſe*, dixerunt. Id enim demum accidit nouo bello, quo *GVNDOMARO* rege profligato Burgundiam Francorum reges diuiſerunt: quod MARIVS *in Chron. A.* IↃXXXIV. *contigiſſe ſcripſit.* VALESIVS *Rer. Franc. Lib VII.* contendit plenam cladem Burgundici regni in annum IↃXXXII. incidere. De extrema *Vandalia*, niſi ex coniecturis, nil liquet.

ſum ſuperſtitione, qua fortunæ quaſi arbitrum ſuum regem habuerunt, & caſus fortuitos ipſi imputarunt. Antiquitus electio regis videtur fuiſſe in vſu; mox more Germanorum regiæ domus dignitatem perpetuare maluerunt, vt ſuam tamen minime desererent libertatem. Primas leges *GVNDOBADVS* rex Burgundionibus deſcripſit; quæ, licet latæ, cum ad veram doctrinam natio acceſſiſſet, iuſtitiæ bonorumque certe morum antiquius ſtudium Burgundionibus vindicant. Quod pertinet ad ipſos Burgundiones, procera præſertim eorum ſtatura, viriliſque corporum habitus, laudatur. Quidam ſcriptores ſuperbiam eorum, edacitatem, animi duritiem, raramque ingenii docilitatem, vituperant. Veruntamen non deſunt, qui inſignis facilitatis, clementiæ, atque alacritatis, oppoſitas illis vitiis laudes iis attribuunt (*b*). *Germaniæ orientalis pars media.*

X. Con-

(*b*) De regibus Burgundionum AMMIANVS *Lib. XXVIII. Cap. V. Apud hos*, inquit, *generali nomine rex adpellatur Hendinos, & ritu veteri poteſtate depoſita remouetur, ſi ſub eo fortuna titubauerit belli, vel ſegetum copiam negauerit terra: vt ſolent Ægyptii caſus eiusmodi ſuis aſſignare rectoribus. Nam ſacerdos apud Burgundios omnium maximus vocatur Siniſtus: & eſt perpetuus, obnoxius diſcriminibus nullis, vt reges.* In Galliis conſtituto regno, videtur filiis ſucceſſio in patriam dignitatem conceſſa eſſe; quod cum ex hiſtoria Burgundiæ regum, tum ex SIGISMVNDI *Regis epiſtola ad Anaſtaſium Aug.* apud AVITVM *Viennenſem Epiſcopum, Epiſt. LXXXIII.* probatur; cum dicit, *magis ſemper patrem auumque ſuum ambiiſſe, quod a principibus* (Romanis imperatoribus) *acciperent, quam quod a patribus attuliſſent.* Libertatem autem populi non a regibus oppreſſam eſſe, cum aliis GREGORIVS TVRONENSIS *Lib. II. Hiſt. Franc. Cap. XII. XIII.* docet; *Reges Burgundionum in conſilio ſuorum omnia magni momenti peragere ſolitos.* A *GVNDEBALDO* rege Burgundiones leges acceperunt; teſte GREGORIO TVRONENSI *Lib. II. Cap. XXXIII.* Inde *lex* dicta *Gundobada* apud AGOBARDVM & in *Capitulari* CAROLI MAGNI: licet LINDENBROGII *codex legis* illius nomen *SIGISMVNDI* regis, qui inſtaurauit & emendauit legem, præferat. Proceram ſtaturam Burgundionum, trucesque mores, SIDONIVS APOLLINARIS *Carm. ad Catulinum, & in Panegyr. Auito dicto*, deſcripſit. Egregie vero eos laudat OROSIVS *Lib. VII. Cap. XXXII. Prouidentia*, inquit, *Dei omnes chriſtiani modo catholica fide noſtriſque clericis, quibus obedirent, receptis, blande, manſuete, innocenterque, viuunt, non quaſi cum ſubiectis Gallis, ſed velut cum fratribus chriſtianis.*

Digitized by Google

Marſigni, Gothini, &c. X. Coniunxit Tacitus, antequam de Lygiis iisdem, quos ex aliorum more Logiones nominauimus, diceret, quatuor ciuitates; quas, cum ex ipſa poſitione Taciti mediæ inter Semnones & Logiones habitauerint, nos etiam, diuerſum licet a Tacito ordinem tenentes, inter ſe copulamus & iungimus. *Non minus*, Tacitus, poſtquam Marcomannos Quadosque vidiſſet, inquit, *valent retro* **Quatuor ciuitatum coniunctio.**

MARSIGNI, GOTHINI, OSI, BVRII;

qui *terga Marcomannorum Quadorumque claudunt.* De genere ciuitatum atque de ſedibus hæc adiicit. Ex iis *Marſigni & Burii ſermone cultuque Suevos referunt. Gothinos Gallica, Oſos Pannonica lingua, coarguit, non eſſe Germanos; & quod tributa patiuntur. Partem tributorum Sarmatæ, partem Quadi, vt alienigenis imponunt. Gothini, quo magis pudeat, & ferrum effodiunt. Omnes hi populi pauca campeſtrium, ceterum ſaltus, & vertices montium, iugumque, inſederunt. Dirimit enim ſcinditque Sueuiam continuum montium iugum; vltra quod plurimæ gentes agunt.* His rite examinatis, primum regiones illis populis tute generatim deſignantur, deinde etiam de genere disquirendi commoda datur occaſio. *Ad ortum* Aſciburgius mons, ſiue illud continuum montium iugum, quod Tacito teſte Sueuiam diuiſit, noſtras ciuitates prætexuit, & vltra Lygii coluerunt. In *auſtri* partibus Marcomanni Quadique haud dubie continuarunt quatuor populos; hos enim ab illorum, quos Danubium ſequutus viderat, tergo Tacitus diſerte conſtituit. *Ad occaſum* Luna, Ptolemæi ſilua, & Sudeti montes, inferiorique parte Semnones occurſarunt. Contra *ſeptentriones* rurſum Semnones, & vltra Vartam amnem, Burgundiones, aquilonare quatuor natio- **Generales illarum ciuitatum fines.**

Digitized by Google

nationum latus contexiſſe, ex iis conſtitit, quæ paulo ante docuimus (*i*).

Germaniæ orientalis pars media.

Diſtinctiores ſedes

XI. Nunc elaborabimus in eo, vt fines generatim indicti magis partite ex aliis auctoribus poſſint exponi, &, quantum fieri poteſt, ſingulis ciuitatibus ſuæ regiones tribui.

Marſingorum;

MARSINGOS Marcomannis auctores proximos fuiſſe cupiunt, quod primos eos Tacitus poſt Marcomannos nominauerit. Debile autem argumentum tam eos facile Quadis proximos fecerit, quam Marcomannis; nam Marcomannos Quadosque ante Tacitus coniunxit. Sicubi in prouincia, quam ſuis gentibus Tacitus reliquit, paluſtria campeſtriaque loca reperiuntur, ea Marſignis, ſiue *Marſingis*, quam vocem alii præferunt, ex vocabuli Germanica poteſtate malim dare. Iam, vt communem dixerim ſententiam, ipſe, nihil liquere, ingenue fatebor.

Buriorum;

BVRIOS inter Viadrum & Vartam locant, vt inter vtrumque fluuium incertis finibus Semnones, ad Aſciburgium Logiones, illos medios accipiant. Et agnoſcit Ptolemæus Burios, quos *Lugos Burios* adpellat; ſed nec hos adeo accurate definit, vt de eorum ſedibus poſſimus certi eſſe: niſi quod credibile ſit, proximos Logionibus fuiſſe, quos omnino in eorum ciuitatem imputare videtur. An

Oſorum;

OSI vtramque Viadri ripam infra Gothinos ab ortu ad Aſciburgium, ab occaſu ad Lunam ſiluam, Hercyniosque Boiohœmum cingentes montes, coluerint? non id magis, quam cetera,

(*i*) TACITVS *Germ. Cap. XLIII. Nec minus*, inquit, *valent retro Marſigni, Gothini, Oſi, Burii; terga Marcomannorum Quadorumque claudunt. e quibus Marſigni & Burii, ſermone cultuque Suevos referunt. Gothinos Gallica, Oſos Pannonica, lingua coarguit, non eſſe Germanos; & quod tributa patiantur: partem tributorum Sarmatæ, partem Quadi, vt alienigenis imponunt. Gothini, quo magis pudeat, & ferrum effodiunt. omnesque hi populi pauca campeſtrium, ceterum ſaltus & vertices montium iugumque inſederunt. Dirimit enim ſcinditque Sueuiam continuum montium iugum, vltra quod plurimæ gentes agunt.* Vt ordo ſcriptionis TACITI, eiusque verborum vera interpunctio, commode ſtatim percipiatur, non ſumus grauati ipſum dare TACITVM.

Digitized by Google

Marſigni, Gothini, &c.

cetera, clare a ſcriptoribus indicari inuenio. Vnicum argumentum video adferri, quod Quadi tributa impoſuerint Oſis, recte hos prope illos locari. Cum enim Gothinorum ſedes prope Sarmatas ſint probatiores, illis vtique a Sarmatis tributa eſſe impoſita contendunt. Accipio rationem de vtraque natione, quæ merito prope Quados Sarmataſque quæritur, cum in horum fuerit quondam clientela. Sed adiuuat Ptolemæus egregie rationem, cum diſerte infra Quados ferri fodinas & Lunam ſiluam collocat. *GOTHINOS* ferrum effodiſſe Tacitus oſtendit. Non ergo dubium eſt, hanc eis deberi regionem, in qua ſuas ferri fodinas Ptolemæus habet. Sic & Gothini ex communi opinione proximi Sarmatis fuere; cum infra eos Oſi parte auſtrali Quadorum propriam regionem contingerent (*k*).

Gothinorum.

XII. De

(*k*) *BVRIORVM, GOTHINORVM*que ſedes idoneis argumentis prope ſunt demonſtrabiles: non item reliquæ *MARSINGORVM* & *OSORVM*. *Burios* PTOLEMAEVS adpellat *Λοῦτοι Βοῦροι*, *Lutos Buros*, vbi omnes interpretes agnoſcunt *Lugios Burios;* vnde patet, prope Lygios, quos Lugos, ſiue Lugios, vocauit PTOLEMAEVS, coluiſſe. *Gothinos*, TACITVS dicit, ferrum effodere. PTOLEMAEVS ait. Ὑπὸ δὲ τὸν Ὀρκύνιον δρυμὸν, Κουάδοι· ὑφ' ἃς τὰ σιδηρωρυχεῖα, καὶ ἡ Λοῦνα ὕλη. *Sub ſilua autem Hercynia Quadi; ſub quibus ferri fodinæ & Luna ſilua.* Ergo coluerunt Gothini has ferri fodinas; vbi & Quadis atque Sarmatis ſimul vicini fuere. *Oſos* proximos Gothinis inde coniicimus, quod etiam tributa paſſi ſunt. *Marſingos* ergo proxima Semnonibus loca manent. CLVVERIVS *Cap. XXXII.* rurſum per multas lineas ſingulos populos circumſcribit: ſed potiora tantum monſtrabimus. *MARSINGOS* ponit inter Viadrum & Boiohœmica iuga montium; linea a vico *Steinau*, ad Viadrum ſito, ad oppidum *Frideberg*, in Boiohœmicis ſitum montibus, ducta eos a Semnonibus diuidens: vt itaque celeberrimam *Sileſiæ* portionem, qua nobiliſſimum oppidum *Breslau* cum vicinis eſt vrbibus, & *comitatu Glacenſi*, habitauerint. Hinc *BVRIOS* trans Viadrum locat, & linea a vico *Steinau* ad oppidum *Szrzoda*, Vartæ impoſitum, eos a Semnonibus, inde Varta flumine ad oppidum *Kolo* a Burgundionibus diſterminat: quibus finibus iam *Poloniæ* exigua portio, & *Sileſiæ* pars, continetur. *OSOS* ſupra Marſingos & Burios conſtituit ab vtroque Viadri latere, vt hinc *ad occaſum* Maro amne & Boiohœmicis iugis, inde *ad ortum* Varta amne & Aſciburgio monte, qui etiam Lygios a Buriis diſcluſit, fuerint finiti: quæ deſcripta regio hodie par-

Nomina gentium conſiderata.

Germania orientalis pars media.

XII. De genere noſtrarum gentium cum Tacito inquiſituris, prima merito de nominibus cura eſt. Marſignorum, ſiue Marſingorum, diſſimulato nomine Ptolemæus, alieno licet loco, ***Maruingos*** ſuos affert. Niſi vocabulum eſt corruptum, iudicarem prope, a Maro amne natum eſſe Maruingorum nomen, adeoque propius ad Marum videri Marſignorum ſedes admouendas. Dio cum Buriis ***Dacringos***, & cum iiſdem Capitolinus ***Latringes***, coniungit: quibus vocabulis vtrum Marſigni denotentur, penes alios iudicium eſto. Aethicus, permirus geographiæ ſcriptor, ***Marnianos*** in Germaniæ populis numerat; quos plerique pro Marſignis accipiunt. Burios Taciti adpellant Dio ***Burros***, & alio loco cum Capitolino, ***Buros;*** Ptolemæus ***Lutos Buros***, quæ vocabula plerique mutant, & ***Lugiorum Buriorum*** nomina ſubſtituunt. Nomen profecto ſonat ***homines ruſticos & agricolas***, ſi præſertim

tim eſt *Poloniæ*, partim *Sileſiæ*, portio. *GOTHINI* denique a CLVVERIO ſupra Quados ſtatuuntur, infra Oſos, vt *ab occaſu* Maro amne & Luna ſilua a Quadis, *ab ortu* initio iugi Aſciburgienſis, Salaque flumine ad Viſtulam confluentem, a Baſtarnis, fuerint ſeparati. Ab *auſtro* hos nouis ſaltibus montibusque a Quadis Sarmatisque diuiſos fuiſſe, recte cernit. Eos PLINIVS *Lib. IV. Cap. XII.* Hercynio nomine notat. *Superiora*, inquit, *inter Danubium & Hercynium ſaltum, vsque ad Pannonica hiberna Carnunti, Germanorumque ibi confinium; campos & plana Iazyges Sarmatæ, montes vero & ſaltus, pulſi ab his, Daci ad Pathiſſum amnem a Maro; ſiue is Duria eſt, a Sueuis, regnoque Vanniano, dirimens eos. auerſa Baſtarnæ tenent, aliique inde Germani.* Hic ergo Hercynius ſaltus Gothinos, primum a Quadis, mox a Sarmatis, hisque expulſis a Vanniano regno & reliquis Quadis, diuiſit; vnde priori tempore, antequam Sarmatæ expellerentur, commode & Sarmatæ & Quadi tributa imponere Gothinis Oſisque potuerunt. Coniicit CLVVERIVS ſaltus atque montes a Boiohœmo, qua fons Mari eſt, in vniuerſum *Hercynium ſaltum* a PLINIO adpellari, donec ad Pathiſſum amnem procurrant; ſeparatim a PTOLEMAEO *Lunam* ſiluam nuncupari, qua ſunt ſaltus montesque inter Marum atque Cuſum; & in hac Luna ſilua Gothinos fodiſſe ferrum. Addit coniecturæ, Gothinos ſilua hac atque iugo a Quadis, ſiue Vanniano regno, ad oppidum vsque *Richo;* inde primum a Sarmatis Iazygibus, mox ab iiſdem Sueuis, ſiue Quadis, qui immigrarunt, ad vsque oppidum *Twardoszin*, fuiſſe ſubmotos. Gothinorum hæc patria *Poloniæ, Sileſiæ*, atque *Morauiæ*, exiguas portiones, quarum oppida in tabulis videantur, comprehendit.

Digitized by Google

Marſigni, Gothini, &c. tim vim Germanicam Ptolemaici nominis Lutorum Burorum expenderis. Gothini Taciti a Dione *Cotini*, a Claudiano *Gothunni*, nominati ſunt. Quod Tacitus ait, quo pudeat, ferri fodinas eos coluiſſe, non prope dubito a *ſordibus*, earumque Germanico vocabulo, nomen Gothinorum, ſeu *Cotinorum*, arceſſere. Oſorum nemo meminit alius; & obſcuri cognomenti origo ſine dubio ex Pannonica fuerit lingua. Genus Marſingorum & Buriorum Sueuicum Tacitus facile largitur. Oſos & Gothinos alienigenas idem dicit; hos Gallos, illos Pannones: argumento idoneo a lingua & inde ducto, quod præter Germanorum morem tributa patiuntur. Et tanti ſunt ambæ rationes, vt, licet ambiguitas Gallorum nominis non ignoretur, hic minime quidquam contra ſtatuere audeam: præſertim cum ipſe ſim largitus, vt multi extra Germaniam Germani egerint, ita nec Germaniam ipſam prorſus ab alienigenis antiquitus vacuam fuiſſe (*l*). *Genus ſingularum gentium proditum.*

 XIII. Ex

(*l*) Apud PTOLEMAEVM ſunt Μαρούιγγοι *Maruingi*, verum cis Albim fluuium. IVL. CAPITOLINVS *in Antonino Phil. Cap. XXII.* enumerat populos, qui contra Romanos conſpirarunt. Sunt ibi *Marcomanni, Nariſci, Hermunduri,* & *Quadi, Sueui, Sarmatæ, Latringes,* & *Buri.* DIO *Lib. LXXI.* adpellat *Marcomannos, Quados, Nariſtas, Diacringos, Buros.* At IDEM *in Traiani rebus Burros* gentem nuncupat. AETHICVS in gentibus, quas occidentalis oceanus habeat, *Marnianos* affert. *Cotinorum* meminit DIO *Lib. LXXI.* cuius verba THEODOSIVS nobis ſeruavit. Κοτινοὶ δὲ ἐπηγγείλαντο αὐτοῖς ὅμοια. Ταῤῥούνιον δὲ Πατέρνον παραλαβόντες, ὡς καὶ ἐπὶ τοὺς Μαρκομάνους αὐτῷ συστρατεύσοντες, μόνον οὐκ ἐποίησαν τοῦτο, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον δεινῶς ἐκάκωσαν, καὶ μετὰ ταῦτα ἀπώλοντο. *Cotini vero, quum ſimilia Marco nuntiari iuſſiſſent, nacti Tarrunnium Paternum, tanquam in Marcomannos expeditionem cum eo ſuſcepturi, non tantum id non fecere, ſed etiam Paterno graue intulerunt damnum; ac deinceps ipſi quoque perierunt.* Hos *Cotinos* eſſe *Gothinos* non valde dubium eſt. Habet autem CLAVDIANVS *Gothunnos,* ſiue *Gruthungos,* quos magnæ inſtar nationis canit, vt cenſeam, Oſos fortaſſis cum Marſingis, & Buris, ſe Gothinorum deinceps fœderi dediſſe, vnde auctum horum nomen ſit: aut, quod magis videtur, Gothiræ ſocietati Gothini acceſſere, & præclaris facinoribus illuſtris Gothorum ciuitas eſſe meruerunt. *Paneg. IV. Conſul. Honorii verſ. 622.*

Auſi Danubium quondam tranare
Gothunni.

Digitized by Google

Inſignia vetuſtatis monumenta.

Germaniæ orientalis pars media.

XIII. Ex multis Ptolemæi celebribus locis, quæ in noſtrarum ciuitatum deſcriptas cadunt regiones, *Caliſia* præſertim Buriis vindicatur, & de veſtigiis vrbis hodieque celebris *Kaliſch* accipitur. Diuerſi tamen malunt *Arſonium* Ptolemæi de Kaliſch interpretari, & prope Arſonium Caliſiam, æſtimata Ptolemæi poſitura, ponere. Vtrum Marſingis, an Oſis, tribueris *Bergium*, *Redintuicum*, *Monosgadum*, Ptolemæi nomina? non ſatis conſtat. Vir aliquis eruditiſſimus interpretatur illa loca de vrbibus *Gots-berg*, *Raich-ſtein* & *Mitwalde*; quæ prope Græca ſonant nomina, certe poſitioni Ptolemæi belle conueniunt. *Budorgis* videtur Oſorum fuiſſe, & incidit locus in Sileſiæ clariſſimum oppidum, *Oppeln*. Gothinorum eſt *Filekia*, prope ad Viadri fontem; vbi nec deeſt hodie antiquum vocabulum. *Robodunum* ad eosdem ſpectat, & conuenit Ptolemæi poſitioni cum ſitu montis ferris fœcundi, quem *Ratibor* adpellant: nec dubium, quin antiquitus hiſce in locis ferrum Gothini foderint. *Fons Albis* in Marcomannorum Marſingorumque, prout communiter hi locantur, confiniis reperitur. Nomen Ptolemæi *Deuona*, incidit in illum fontem, fidemque facit, eum fontem præcipue Diis antiquitus ſacrum fuiſſe; namque, quod Auſonius declarat, eiusmodi fontes numini dicatos, aut additos diuis, qua

Lib. II. in Eutropium Verſ. 153.

- - - Oſtrogothis colitur miſtisque Gothunnis
Phryx ager.

Et *ibidem Verſ. 196. 399.* eos memorat; & *Verſ. 576.* ita canit;

- - - Legio pridem Romana Gothunni,
Iura, quibus victis dedimus, quibus arua domosque
Præbuimus, Lydos Aſiaque vberrima vaſtant.

Niſi Tacitus obſtaret, putarem, Gothicam iam ab initio fuiſſe *Gothinos* coloniam, indeque nomen datum. Et Fl. Vopiscus *in Probo Cap. XIIX.* cum *Gepidis Gautunnos*, coniungit, cum quibus Probus bellauerit; imo Ammianus *Lib. XXXI. Cap. IV. Greuthungos* partem Gothorum fuiſſe diſerte memorat: quod rurſus ſuſpenſum me de Gothinorum origine tenet. Meam ſane nominis notationem, quaſi a ſordibus *Koth* dictis, quas ferrum effodiendo tractauerint, acceperint *Gothinorum*, ſeu *Cotinorum* potius, cognomentum, non ipſe valde auſim defendere.

Digitized by Google

Marſigni, Gothini, &c. qua adpellatione Auſonius vtitur, *Diuonas* Celtæ conſueuere adpellare. Reliqua Ptolemæi nomina, quæ fere ſingularem poſcunt tractationem, ſilentio nunc tranſeo (*m*).

XIV. Quod ad hiſtoriam inſtitutaque ſolennia noſtrorum populorum ſpectet, vix quidquam ſuperat. Oportet Oſi Gothinique æuo antiquiſſimo in Germaniam migrauerint, cum de nulla conſtet migrationis memoria. Fortaſſis Gothini, vt Germani in Sarmatia multi, ab initio ſtatim perſtitere in Germania; & deinceps ſeruitiis a Germanis oppreſſi in Galliam penetrare non vltra potuerunt. Quidam habet Gothinos pro Boiorum, ex Boiohœmo expulſorum, parte; quod, quantumuis ſine teſte ſtatuatur, non inepte tamen opinari licet. Ad Gothicas ciuitates, licet nomen non admodum ſit diuerſum, nunquam Gothinos retulerim; cum, quod Gallica ſunt vſi lingua, tum, quod tributa paſſi ſunt; quæ facile, ſi Gothi fuiſſent, ob Gothicarum ciuitatum vicinitatem potuiſſent declinare. Ante Tacitum, quantum norim, ciuitatum noſtrarum meminit prorſus nemo. Interim, quod in populis Maroboduo ſubiectis a Strabone Semnones, Logionesque, nominantur; non dubitauerim ego minores ſimul populos eius ditioni adſcribere. Vt deinde Gothini in Sarmatarum, & in Quadorum clientelam Oſi, peruenerint, eſt valde incertum. Marſigni & Burii egerint, quod videtur, liberi & ab omni alieno immunes imperio; *Hiſtoria ciuitatum quatuor hiulca.*

(*m*) *Caliſiam* CLVVERIVS de *Kaliſc*, Poloniæ celebri oppido; ALTINGIVS de eodem *Arconium* interpretatur, & *Caliſiæ* poſitionem in vrbe *Brzeſtüe*, haud longe diſſita, quærit. *Gotsberg*, *Reichſtein*, & *Mitſvalde*, in Sileſia & Comitatu Glacenſi quærenda ſunt. Debemus autem omnem horum PTOLEMAEI nominum expoſitionem MENSONI ALTINGIO, qui *Germaniæ Magnæ Ptolemaicæ tabulæ expoſitionem accuratiſſimam* dedit. Ratione *Deuonæ* egregia prorſus interpretatio illa eſt ex AVSONIO deſumta, & ex rationibus PTOLEMAEI nobiliſſimo Albis fonti adcommodata. Ita AVSONIVS.

Diuona, Celtarum lingua, fons addite Diuis.

Accepit ergo PTOLEMAEVS, ad Albis fontem ſolennia a Germanis ſacra fieri, locumque *Diuonam*, ſeu *Deuonam*, adpellari; protinus in tabulas id retulit, vrbemque Deuonam celebrauit.

Germania orientalis pars media.

perio; poſtquam Marobodui concidiſſet tyrannis. Licet enim Ptolemæi adpellatio ciuitatis Luto-Burorum, quos Lugios Burios interpretes eſſe cupiunt, clientelam quandam Buriorum videatur oſtendere; nec nocuiſſe tamen patrocinia minorum gentium a potentioribus populis ſuſcepta illarum libertati, ex aliis in Germania exemplis ſatis patuit. Sane libertatis argumentum eſt plenum, quod in validiſſima Sueuicarum gentium aduerſus Antoninum conſpiratione Burii ſimul nominentur cum Marſignis; quorum tamen vitiatum ibi apud auctores eſſe vocabulum ſupra diximus. Fortaſſis & Gothini eo tempore libertatem recuperarunt. Namque, Dione ſcribente, Marci ducem Paternum dolis circumuentum Gothini, quos ille Cotinos vocat, profligarunt: ſed addit Dio, deinceps ipſi quoque perierunt *(n)*. ANN. CLXVII.

Cui fœderi videantur illæ ciuitates ſe adiunxiſſe?

XV. Poſt Marci ætatem, cum vix ſemel atque iterum vnius harum ciuitatum nomen audiretur, ad ingentes Germanorum ſocietates eas acceſſiſſe, eſt probabile. Eſt autem dubium atque incertum, vtrum fœdus exiſtimaueris tot gentium acceſſione eſſe auctum. Gothicæ ciuitates in Sarmatia ſuffecerunt Gothici nominis amplitudini. Si Sueuis, qui ruente Roma in Gallias, atque in Hiſpaniam, penetrarunt, dederis Semnones; vix tum alias nationes ille Sueuorum exerci-

(n) CLVVERIVS *Gothinos*, quia Galli ſint, pro expulſorum *Boiorum* parte habet, nec incommode prorſus, cum neceſſe ſit, aliquo Boios conceſſiſſe; nemo vero norit, quo migrauerint. De *Burorum* & *Marſingorum*, falſo tamen vocabulo citatorum, in reliquarum Sueuicarum gentium contra Romanos fœdere partibus, CAPITOLINVM *in Marco Antonino Cap. XXII.* & de *Gothinis*, quos *Cothinos* vocat, cum iisdem Romani nominis hoſtibus facientibus, DIONEM *Lib. LXXI.* fide dignum vtrumque teſtem paulo ſupra produximus. *Gothunnorum*, eorumque crebrarum in Romanas prouincias expeditionum, iam etiam ex CLAVDIANO mentionem fecimus. Quod monere huc loco viſum, CLAVDIANVS *de IV. Conſul. Honorii Verſ. 625.* Gothunnorum ducem, memorat, *ODOTHAEVM*; qui Honorii æuo validas copias in Romanorum ſolum traiecerat; ſed, quam ipſe canit victoriam, repreſſus atque ſtrenue profligatus erat. Nomen ducis, an Germanicum ſit, adeoque fidem facere aptum, non tam Gallicam, quam Gothicam, gentem Gothinos fuiſſe? aliorum relinquo iudicio.

Marſigni, Gothini, &c. exercitus capiet. Vandalicum fœdus maxime aquilonares Germaniæ continentis populos habuit. Longobardis fortaſſis & Burgundionibus partes quædam noſtrarum gentium non inuideri debent. Ad exiguas enim ciuitates, vt clara fierent nomina, integrasque complecterentur prouincias, plures confluxiſſe gentes, & ex gentibus, partes, veri eſt perquam ſimile. Namque non debemus opinari, quaſi integræ ſemper Germaniæ nationes ad vnum alterumque fœdus acceſſerint; ſed dilapſæ crebro, diuiſæque in partes, modo in vnam, modo in alteram, ſocietatem confluxere. Non & ergo abhorret a noſtra ſententia, ſi quis partes noſtrarum ciuitatum in Sueuorum extremo exercitu, aut omnino in Vindelis, qui vtique ætate ſeriori ſæpe videntur Danubio fuiſſe propiores, quæſierit. Meam adiicio opinionem, eam circiter ætatem, cum *BOIOARIORVM* nomen ſurgeret, videri Burios, fortaſſis & Marſignos, Danubium transmiſiſſe, & in Noricum inuaſiſſe. Semper hæreo in Boioariorum hiſtoria, quoties hos a Boiis Gallicis reperio deduci. Tot ſecula delituiſſe nomen, & obliuione plena fuiſſe inobſcuratum; vno deinceps tempore quaſi ab inferis rediiſſe, & reuixiſſe: parum hæc inter ſe conciliantur. Adde grauiſſimas calamitates, quibus Boii interiere. Conſidera locum, in quo Boioariorum nomen ſera ætate floruit; qui profecto in ditione Romanorum ſemper fuit: in quam autem nullæ aliæ gentes, niſi Germani, tunc inuaſere. Cerne Boiorum Boioariorumque nomina ſatis diuerſa. Cogita, ſemper Gallos Boios dictos eſſe, nunquam Boioarios, niſi pro Germanis, habitos. Saltem, ſi parum poſtulo, ceſſabis, de ſolis Boiis Boioarios interpretari; & magis, fœdus quoddam plurium ciuitatum in Boioariorum nomen conſenſiſſe, cupies. Et ſi nomen conſideraueris, non valde repugnabis, cenſeo, ſi *Burios* noſtros cum *Marſignis* dixero cis Danubium in Noricum migraſſe, & præcipuam capiendo Boioariorum nomini dediſſe occaſionem. *Coniectura de Boioariis.*

nem. Sed paulo poſt illa cauſa fuſius ac vberius diſputabitur (o). *Germania orientalis pars media.*

Lygiorum XVI. Protentior in orientem Germaniæ regio, qua lunato Viſtulæ curſu a Sarmatia, & Aſciburgio monte Ptolemæi, ſiue Taciti continuo montium iugo, quod Sueuiam dirimit ſcinditque, a reliqua Germania diuiditur, ampliſſimam atque potentem

LYGIORVM

varium nomen, nationem quondam habuit. Gentem Tacitus *Lygios*, & alibi cum Dione *Ligios*, Strabo *Lugios*, Ptolemæus *Lugos*, Zoſimus *Logiones*, vocarunt. Nominis originem nemo coniicere poteſt, cum Sarmatarum continuis in eorum regione ſedibus, omnia ibi Germanicæ linguæ in fluuiis, ſiluis, montibusque, veſtigia dudum obliterata ſint. Si opinari licet, & nominis origo. dictos putem Ligios, quaſi *fœdere arcto inter ſe ſociatos atque ligatos*; non vocabulo ex Romanorum, ſed ex noſtra deſumto lingua, in qua ſolennis eius in arcto fœdere notando vſus eſt. Conuenit & cum hac nominis origine Tacito, qui latiſſime patere ait Ligiorum nomen, in plures ciuitates diffuſum; quas ſane iuſto fœdere ſociatas inter ſe ligatasque fuiſſe, dubium eſſe poteſt nemini. Sedes populi Ligiorum facilius, quam ceteræ Germaniæ ciuitatum regiones, agnoſcuntur: cum tria latera vnus Viſtula fluuius concludat, vnum ad occaſum latus mons Aſciburgius firmet. Conſentiunt Tacitus & Ptolemæus in magna hac prouincia Ligiis tribuenda, vt ſatis adeo de ea certi poſſimus eſſe. Contra *ſeptentriones* itaque trans Viſtulam Aeſtii coluerunt, & prope hos cis Viſtulam Gothones; quos trans Ligios regnatos fuiſſe, Tacitus memorauit. Ad *ortum* & *meridiem* trans Viſtulam Venedi Sarmatæ, & Peucini, Baſtarnæue, Germani, Ligiis fuere contermini. Ad

occaſum

(o) In coniecturis nulli auctoritati locus eſt; ad illas enim ideo confugimus, quia hæc deeſt. Ex CLAVDIANI *Lib. II. in Eutropium verſ. 143.* non inepte colligi, Gothinos, ſeu Gothunnos, ſera ætate in Oſtrogothorum caſtris militaſſe; iam id ſupra obſeruaui.

Digitized by Google

Lygii. *occaſum* Oſi, Burii, Burgundiones, montibus fuere ſeparati: de his enim loquutus Tacitus continuo addit narrationem de montium iugo Sueuiam dirimente atque ſcindente; vltra quod plurimæ gentes agant, in quibus latiſſime pateat, aut, quod Tacitus mihi videtur velle, omnium commune ſit cognomentum Ligiorum nomen. De antiquis Ligiorum ſedibus hactenus (*p*).

XVII. Ipſo

(*p*) TACITVS *Germ. Cap. XLIII. Dirimit ſcinditque Sueuiam continuum montium iugum, vltra quod plurimæ gentes agunt. ex quibus latiſſime patet Lygiorum nomen, in plures ciuitates diffuſum. Valentiſſimas nominaſſe ſufficiat, Arios, Heluecon as, Manimos, Elyſios, Naharualos. - - - Trans Lygios Gothones regnantur.* Eundem populum TACITVS *Ann. XII. Cap. XXIX. XXX. Ligios* adpellauit. *Vis innumera Ligii, aliæque gentes aduentabant, fama ditis regni, quod Vannius XXX per annos prædationibus & vectigalibus auxerat.* Mox, *Iazyges obſidionis impatientes, & proximos per campos vagi, neceſſitatem pugnæ attulere, quia Ligius Hermundurusque illic ingruerat.* STRABO *Lib. VII.* io populis a Maroboduo victis habet Λοῦιος, quam vocem mutant interpretes, alteramque Λουγίους reponunt. STRABO addit μέγα ἔθνος; prorſus vt TACITVS ait, *latiſſime patet Lygiorum nomen.* PTOLEMAEVS *Lib. II. Cap. XI.* plures Lugiorum ciuitates agnoſcit. Leguntur apud eum Λοῦτοι Ὀμανοὶ, Λοῦτοι Διδοῦνοι, Λοῦτοι Βοῦροι; ſed vbique auferendum eſſe τὸ T, & reſtituendum τὸ Γ, vel id docet, quod exemplaria pleraque vocabula habent *Longi Diduni, Longi Omani*, Λόγγοι Διδοῦνοι, Λόγγοι Ὀμανοὶ; a quibus facilis via eſt ad vocem veram Λοῦγοι, *Lugi*, PTOLEMAEO reſtituendam. ZOSIMVS *Lib. I.* Λογίωνες, *Logiones*, memorat, ἔθνος Γερμανικὸν, cum quibus Probus Imperator feliciter bellum adminiſtrauerit. Fœdus Germanice etiam adpellamus *Lige*; quo ſuam ſocietatem nomine pars voa Germaniæ principum ſuperiore ſeculo contra *Vnionem*, quam vocarunt, inſigniuit. Sedes Ligiorum perſpicuas reddidit TACITVS, cum dixit, vltra iugum, quod Sueuiam ſcindat dirimatque, Ligios egiſſe. PTOLEMAEVS non ſatis hic ſibi conſtat, ſed maxime ea nomina, quæ ad Ligios pertinere videntur, turbat atque miſcet. Interim cum Lugos Omanos, Lugosque Didunos, atque Lugos Buros, illos ad Aſciburgium montem, & infra Burgundos, hos ad Viſtulam, locet, ceteræ integritati iam PTOLEMAEI ſenſus ex TACITO recte reſtituitur. Coluerunt ergo *LIGII* ingens illud terrarum ſpatium, quod Viſtula, contra tres cœli plagas circumfluus, & ab occaſu montium ille tractus, a PTOLEMAEO Aſciburgius adpellatus, complectitur. CLVVERIVS *Cap. XXXIII. Verſus ſeptentriones* oppidum *Bydgoſtz*, & *ad meridiem* oppidum *Oſwiectzym*, vtrumque ad Viſtulam ſitum, nominat; vnde medium flumen totum Ligios diſtinxerit a Sarmatia. Iam omne Ligiorum ſolum Sclauis Polonis ceſſit, nec quicquam Germaniæ nominis in eo tractu ſuperat.

Lygiorum nomine complexæ ciuitates.

Germaniæ orientalis pars media.

XVII. Ipſo Lygiorum communi nomine complexæ ciuitates atque gentes propriis adhuc nominibus diſcretæ fuere; & valentiſſimas ex iis Tacitus nominauit. Fuere *ARII*, *HELVECONAE*, *MANIMI*, *ELYSII*, *NAHARVALI*. Ptolemæus habet *LVGOS DIDVNOS*, *LVGOS OMANOS*, *LVGOS BVRIOS*, & *AELVEONES*; quorum nominum quædam cum Taciti nominibus conueniunt, quædam diuerſa ſunt. Namque & ſuperfuere alia ciuitatum, a Tacito ſilentio transmiſſarum, nomina, ipſo illo auctore teſte. Qui velit diſtinctas ſingulis gentibus ſedes adſignare, luderet operam; cum, exterminata dudum ex illa regione Germanica lingua, nihil ſit reliquum, vnde liceat coniecturam capere. Quæ in Ligiorum deſcriptam regionem Ptolemæi loca cadunt; ex egregii eius interpretis æſtimatione ſunt

Clara loca in Lygiis.

Carrodunum, *Aſanca*, & *Arſicua*, ad Viſtulam amnem cum *Parienna*, *Setuia*, & fortaſſis *Eburo*, in mediterraneis. *Carrodunum* interpretatur vir eruditus de oppidi *Radom* poſitione. *Aſancam* cupit in *Sandomir* vrbem quadrare. *Arſicua* poſitionem cum regiæ vrbis *Cracau* nomine ſituque optime conuenire oſtendit. Aliquis *Pariennam* in Oſorum Gothinorumque confinio ad Viadri amnis fontem conſtituit, & in nomine villæ *Parn* antiquum nomen quæſiit. Noſter, quem ſequimur, antiquitatis interpres Pariennam inter Arſicuam & Setuiam locauit; vt neget tamen reperiri locum, qui veteris nominis det indicium. *Setuiam* autem contra ſeptentriones ab Arſicua pergentibus facile oſtendit oppidum, quod hodieque *Setzuin*, ſeruato priſco cognomento, adpellatur. *Eburum* denique poſita hodie in Sarmatarum Germanorumque confiniis villa *Byrum* iuſte creditur referre (q).

XVIII. Noſtri

(q) TACITVS *Germ. Cap. XLIII. Ligiorum nomen in plures ciuitates diffuſum. Valentiſſimas nominaſſe ſufficiet, Arios, Helueconas, Manimos, Elyſios, Naharualos.* Apud PTOLEMAEVM ſunt; Αἰλουαίωνες, *Aeluecones*; Λοῦγοι Ὀμανοὶ, Λοῦγοι Διδοῦνοι, Λοῦγοι Βοῦροι, *Lugi Omani, Lugi Diduni, & Lugi Buri.* Nemo adhuc, & ne ipſe quidem CLVVERIVS, diuerſas ſingulis adſignare

Lygii. XVIII. Noſtri Ligii rurſum ſunt in iis gentibus, quarum memoriam dudum inobſcurauit obliuio; quarum imo hiſtoriam, cum adhuc audirentur, vix non plena contexit ignoratio. Gentis obſcura facta fataque. Prima Ligiorum mentio in Strabone, ſed corrupto quodammodo nomine, occurrit; cum *Luios* ſuos, noſtros ſane *Ligios*, in ditionem Marobodui redactos memorat. Inde, regno Marobodui euerſo, ſemper liberi Ligii egiſſe creduntur, ipſique in clientela minores quaſdam ciuitates habuiſſe. Cum Vannianum regnum domeſticis diſcordiis periret, vis innumera, Ligii, fama ditis regni, quod Vannius
ANN. L. XXX per annos prædationibus & vectigalibus auxerat, aduentarunt, diuidendæ ſimul intenti prædæ. Ex Romanis imperatoribus cum Ligiis bellum adminiſtrauit præter Pro-
ANN. CCLXXX. bum nemo. Tum vero, Zoſimo ſcribente, *Logiones*, qui ſane noſtri ſunt *Ligii*, cum vicinis Burgundionibus vſque ad Rhenum penetrarunt; vix a Probo cohibiti & repreſſi. Fœdus icerant ſine dubio cum Burgundionibus, & cum Vandalis, qui omnes illius belli ſocii conſorteſque fuere. Diſſociatis autem dolo Probi imperatoris nationum iſtarum cauſis, facilius ſingulæ victæ & profligatæ ſunt. Poſt Probi æuum prorſus exoleuit Ligiorum nomen, nec a quopiam auctore vltra memoratum legitur. Cum fieri non potuerit, vt funditus euerteretur natio, nec quidquam eius rei Romani fama acciperent; non profecto exſtinctam cenſeo ciuitatem, ſed eo tempore in magni cuiuſdam fœderis ſocietatem receptam eſſe.

ſedes conatus eſt. At plerique tamen *Elyſios* de *Sileſiorum* nobiliſſima natione interpretari conſueuere, quod prope nominibus vtriſque conueniat. Cum ſedes vero prorſus differant, porro opus erat migrationem Elyſiorum in vicinas regiones conſtituere, vt ſeruaretur ſententia. Nos eius rei nihil decernimus. Quod TACITVS dixit; vltra illud iugum, quod dirimit ſcinditque Sueuiam, plurimas gentes egiſſe; ex quibus latiſſime patuerit Ligiorum nomen; inde opiner fere, plura PTOLEMAEI vocabula, quæ nemo interpretari nouit, cum Ligiis ponenda fore, vt TACITI ſatisfiat menti. Sed ſibi alius, ſi volet, eam operam ſumat. In PTOLEMAEI oppidorum adſignatione ſequor denuo *illuſtrem* ALTINGIVM.

Germania orientalis pars media.

Quale fuerit fœdus, ad quod Ligii acceſſerint; iterum ignoramus, quam quod maxime; & meræ ſunt coniecturæ, quas hic oportet ſequi. Fortaſſis pars ciuitatum, Ligiorum ſocietate comprehenſarum, cum Vindelis, ſiue Vandalis, quibuscum ante fecerant, extremam ſuſcepere migrationem. Si dederis Sueuis, ſi & Burgundionibus, atque Longobardis, Ligiorum dederis partes, non magis contra dixero; cum vrgeat vtique minorum ciuitatum ſuccedens amplitudo conquirere diuerſas acceſſiones aliarum gentium, quibus factis illa demum nata eſt. Lubet Boioariorum meminiſſe. Nil cerno obſtare, quo minus exiſtimemus, cum Buriis Ligiorum partem in Noricum transgreſſam nouo Boioariorum nomine eſſe inſignitam. Sane, quem Seneca alicubi miratur, aſſiduum humani generis diſcurſum nusquam magis, quam in veteri Germania, licet conſpicere & contemplari; noua vt vrbium atque ciuitatum olim iacta ſint fundamenta; noua vt gentium, adde & fœderum, nomina, exſtinctis prioribus, aut in acceſſionem validioris, nationis nempe aut fœderis, conuerſis, orta ſint. Qui vero continuus ciuitatum noſtrarum diſcurſus, & quæ perpetua nominum viciſſitudo, debet vtique hiſtoria deficiente ſobriarum commodarumque coniecturarum nobis fons eſſe (*r*).

Aſſiduum humani generis diſcurſum præcipue vetus Germania monſtrat.

XIX. Vt

(*r*) De *LIGIIS*, quos *Lugios* vocat, ad Marobodui regnum adductis, teſtis STRABO *Lib. VII.* eſt. Vanniana calamitas, quam adiuuerunt ſimul Ligii, deſcripſit TACITVS *Ann. XII. Cap. XXIX. XXX.* De Probi imperatoris cum Ligiis bello ita narrat ZOSIMVS *Lib. I.* Μάχας δὲ καρτερὰς ἠγωνίσατο πρότερον μὲν πρὸς Λογίωνας, ἔθνος Γερμανικόν· ὡς καταγωνισάμενος, καὶ Σέμνωνα ζωγρήσας ἅμα τῷ παιδὶ τὸν τούτων ἡγούμενον, ἱκέτας ἐδέξατο, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους, τὴν λείαν πᾶσαν, ἣν εἶχον, ἀναλαβὼν, ἐπὶ ῥηταῖς ὁμολογίαις ἠφίει, καὶ αὐτὸν Σέμνωνα μετὰ τοῦ παιδὸς ἀπέδωκε. *Acres etiam pugnas commiſit, primum contra Logiones, nationem Germanicam: quibus deuictis, quum Semnonem eorum ducem cum filio viuum in poteſtatem redegiſſet, ſupplices factos in fidem recepit, & captiuis, omnique præda recuperata, quam habebant, certis eos conditionibus dimiſit, ipſo quoque cum filio Sem-*

Lygii. XIX. Vt Ligii fuerint regnati, quibusque rationibus ſingulæ eorum ciuitates inter ſe ſociatæ fuerint; id per ſummum omnium auctorum ſilentium vix vlla licet adſequi coniectura. Formula rei publicæ Lygiorum. Solus Zoſimus belli a Probo contra Ligios adminiſtrati ſcriptor, *SEMNONEM* ducem ipſorum, eiusque filium, nominauit; qui vterque a Probo capti honorificeque rurſum dimiſſi fuerint. An nomen *Semnonis* duci fuerit, vtrum natione *Semno?* vtrumque licet opinari, non definire. Nec conſtat inde, an uni imperium a Ligiis fuerit conceſſum, vtrum vero ſingulæ ciuitates ſingulares duces habuerint? Multa liceret vtique opinari, ſed ſine teſte atque auctore non vacat in dubiis atque obſcuris verſari rebus. Ex populi præcipuis inſtitutis, reliquis ſilentio diſſimulatis, ſolorum *Ariorum* atque *Nabarualorum*, & rei inter hos ſacræ, meminit Tacitus. *Arios*, ait, ſuper vires, quibus enumeratos paulo ante populos antecedant, truces exſtitiſſe, inſitæque feritati arte ac tempore lenocinatos eſſe: Ariorum mores. nigra ſcuta, tincta corpora, geſſiſſe, atque atras ad prælia noctes legiſſe, ipſaque formidine atque vmbra feralis exercitus terrorem inferre conſueuiſſe; nullo hoſtium ſuſtinente nouum ac velut infernum adſpectum; cum ſcilicet primi in omnibus prœliis oculi vincantur. Apud *Nabarualos*, inquit, antiquæ religionis lucus, oſtenditur. Nabaruatorum ſacra ſingularia. Præſidet ſacerdos muliebri ornatu; ſed deos interpretatione Romani *Caſtorem Pollucem*que memorarunt. Eius numinis nomen *ALCIS* fuit. Nulla ſimulachra,

 nullum

none reddito. Statim poſtea addit ZOSIMVS bellum a Probo cum Vandalis & Burgundionibus adminiſtratum. Ad quem ceterum prouocamus, SENECA ipſe meretur audiri. In *conſolatione ad Heluiam matrem Cap. VI.* ita ait: *Aſſiduus humani generis diſcurſus eſt. Noua vrbium fundamenta iaciuntur, noua gentium nomina, exſtinctis prioribus, aut in acceſſionem validioris conuerſis, oriuntur. Itaque vix inuenias vllam terram, quam etiam nunc indigenæ colunt. Permixta omnia & inſititia ſunt: alius alii ſucceſſit.*

nullum peregrinæ ſuperſtitionis veſtigium adparuit: vt fratres tamen, vt iuuenes, venerati ſunt. Sed hæc quoque hactenus (*ſ*).

Germania orientalis pars auſtralis.

CAPVT VI.
ORIENTALIS GERMANIAE PARTIS AVSTRALIS HISTORIA.

I.

Hermundurorum antiquæ ſedes.

VErſi ſiniſtrorſum nunc Danubium ſequimur, vltimumque in meridiem Sueuiæ latus, a valentiſſimis nationibus ocupatum, colluſtramus. Primi hic

HERMVNDVRI,

antiquiori æuo inter Salam Albimque ad Mœnum vſque, & Auguſti æuo ad vſque Danubium, coluerunt. HARVDES equidem, qui antiquitus ſupra Mœnum ad Danubium pertigere, nonnulli in ipſis Hermunduris referunt; vt adeo nunquam non Hermunduros Danubius habuerit. Sed verius Hermundurorum ad Danubium habitatio ab eo æſtimatur tempore, quo Maroboduus Marcomannos ſuos, ſimulque Seduſios, atque Harudes, in Boiohœmum transtulit, Hermundurisque, vt agros prolatarent, locum fecit. Tum a Vinde-

(*ſ*) Præter TACITI genuina verba ex *Germ. Cap. XLIII.* nil adnotamus. *Apud Naharualos*, inquit, *antiquæ religionis lucus oſtenditur. Præſidet ſacerdos muliebri ornatu, ſed deos interpretatione Romana Caſtorem Pollucemque memorant. Eius numinis nomen Alcis. nullæ ſimulachra, nullum peregrinæ ſuperſtitionis veſtigium. vt fratres tamen, vt iuuenes, venerantur. Ceterum Arii ſuper vires, quibus enumeratos paulo ante populos antecedunt, truces, inſitæ feritati arte ac tempore lenocinantur nigra ſcuta, tincta corpora, atras ad prælia noctes legunt: ipſaque formidine atque vmbra feralis exercitus terrorem inferunt, nullo hoſtium ſuſtinente nouum ac velut infernum adſpectum. nam primi in omnibus præliis oculi vincuntur.*

Digitized by Google

Hermunduri. Vindelicia & ſplendidiſſima Rhætiæ prouinciæ, quam Tacitus adpellat, colonia, Hermundurorum regionem Danubius diuiſit. Dextrum latus mixtum illud hominum genus, quod in locum Marcomannorum ſucceſſit, & ætate adultiore Alemannica ciuitas, clauſit. Siniſtro lateri Nariſci ad flumen Danubium continuati ſunt: iſtos nationum ſitus optimis quibusque auctoribus probantibus. Inferius Salam inter & Albim, ad fluuios confluentes, Hermunduri egerunt. Cis Salam Catti ad eosdem vsque confluentes Hermundurorum confines fuere: indeque graue bellum, ſcribente Tacito, ortum eſt, quod vterque populus nobiles ſalinas, quæ ſunt prope Salam amnem, vi traheret. Trans Albim Semnones contermini noſtris fuere Hermunduris; quo & ſenſu Velleius ait, Albim Semnonum Hermundurorumque fines præterfluere: ſiquidem ab vna parte Hermundurorum, ab altera Semnonum, fines occurrebant. Qua in auſtri partibus per Hercynios montes Albis peruadit, Marcomannorum limites Hermunduros finiiſſe, conſtat. Probabile eſſe contendunt, omnes Hercynios montes ad Gabretam vsque ſiluam ambiiſſe Hermunduros; indeque ex vtraque Mœni parte ad Radiacum & Redonitium amnes, eiusque confluentes, habitaſſe; demum Aeſchio amne, qui miſcetur Redonitio, & Brentio, qui in Danubium intrat, ab Alemannis fuiſſe ſeparatos (*t*).

II. Nomen

(*ſ*) *HARVDES* vidimus ſupra a dextro Marcomannorum latere. His cum reliquis copiis in Boiohœmum translatis, *HERMVNDVRI* verſus meridiem ad Danubium vsque progreſſi ſunt. Has ſedes indicat TACITVS *Germ. Cap. XLI. Propior, vt quomodo paulo ante Rhenum, ſic nunc Danubium ſequar, Hermundurorum ciuitas, fida Romanis, eoque ſolis Germanorum non in ripa commercium, ſed penitus, atque in ſplendidiſſima Rhætiæ prouinciæ colonia paſſim & ſine cuſtode tranſeunt; & cum ceteris gentibus arma modo caſtraque noſtra oſtendamus, his domos villasque patefecimus, non concupiſcentibus.* Mox *Cap. XLII. Iuxta Hermunduros Nariſci, ac deinde Marcomanni & Quadi agunt. - - - Eaque Germaniæ velut frons eſt, quatenus Danubio prætexitur.* Alemannorum, & ante mixti hominum generis, confinium ex iis, quæ alibi diximus, iam probatum eſt. Nariſcos ſtatim ab Hermunduris TACITVS ad Danubium locat, Cattorum Her-

Nomen & geousHermunduro-rum.

Germaniæ orientalis pars auſtralis.

II. Nomen Hermundurorum omnibus auctoribus idem eſt. Quod enim *Eumunduros* Strabo nominauit, & Ptolemæus eodem, quo Tacitus Hermunduros, loco *Dandutos* locauit; vitio id haud dubie ſcribarum tribuendum eſt. Origo nominis non anxie circumſpicienda eſt; facile reperitur. Fuere in Hermionibus Hermunduri; cenſeo, imo Hermionum fuiſſe præcipuos, & inde eorum natum nomen eſſe. *Hermiones* ab *Hermione* adpellatos eſſe, ex vetuſtis Germanorum carminibus Tacitus retulit: nec dubitemus ergo ad eundem Germaniæ heroëm *Hermundurorum* referre nomen, adeoque deſinamus cum aliis ineptas nominis ſectari interpretationes. *SVEVORVM* nomen extremum in noſtris ſtetit Hermunduris, eorumque regio ſeriori ætate præcipue SVEVIA dicta eſt; quod aliquoties iam docuimus.

Hermunduri extremi Suevi.

Poſtquam etiam Sueuia magnam partem cis Danubium in Vindelicia ſe explicuiſſet, Hermundurorum colonias eo miſſas maxime in cauſa fuiſſe, vt Sueuiæ nomen extra antiquum Germaniæ finem conſtiterit, abunde patuit. Qui tamen Sueui quinto

mundurorumque confinium, Sala interfluente, probat bellum ab his gentibus ob ſalinarum poſſeſſionem geſtum, quod deſcripſit TACITVS *Ann. XIII. Cap. LVII.* Ex VELLEIO *Lib. II Cap. CVI.* de Albi Semnonum Hermundurorumque fines præterfluente conſtat. CLVVERIVS *Germ. Ant. Lib. III. Cap. XXVIII.* generalibus finibus, quos boni auctores probant, ſingulares limites, ſatis commodis coniecturis motus, adiecit. *Ab occaſu* Salam amnem ad oppidum vsque *Salefeld*, hinc lineam ad Radiaei fontem, mox ipſum Radiacum Mœnumque ad Redonitium vsque confluentem & oppidum *Bamberg*, hinc Redonitium & Aeſehium amnes, dein Lineam ad oppidum *Kœnigsprun*, ac denique Brentium, qui in Danubium euoluitur, conſtituit; hisque finibus ab Alemannia Hermundurorum regionem diuidit. *Ab ortu* limite iuxta lineam ab *Ingolſtadio* ad fontes Mœni a Nariſcis dirimit Hermunduros; inde *ab ortu brumali* ad Albim vsque flumen Boiohœmicis iugis a Marcomannis; hinc *ab ortu æſtiuo* ipſo Albi ad confluentem Salam a Semnonibus. *Auſtralem* limitem dat Danubium, a Brentio confluente ad oppidum *Ingolſtadt*. His hodie finibus continentur, *Anhaltini principatus, ducatusque Saxoniæ*, portiones inter Salam atque Albim; *Misnia* fere tota, parua excepta parte, quæ trans Albim eſt; *Vogtlandia* tota; *Coburgienſis ducatus* pars; *Franconiæ* pars ad læuam Mœni ripam; *Palatinatus ſuperioris* exigua portio; & *Sueuia* demum exigua trans Danubium portio.

Digitized by Google

Hermunduri. quinto ſeculo incunte in Galliam & Hiſpaniam celebrem fecere migrationem, videntur magis Semnones, vicinæque fuiſſe gentes, quam Hermunduri; qui Vindeliciæ occupandæ dudum intenti tum erant, & demum ex voto rem geſſere. Non interim aduerſum me ſentient, qui cupient, ſimul cum Semnonibus Sueuorum Hermundurorum partem patrium ſolum vertiſſe, & in occidentales prouincias inuaſiſſe. Ipſe enim docui, in Germanicis rebus non eſſe veriſimile, vt integræ ſemper ciuitates ad vnum ſe fœdus adgregauerint; ſed fuiſſe potius hoc ex libertate, præſertim in Orientis Germania, vitium, vt crebro cauſam diſſociarint pagi, & diuiſi in partes, dilapſique, ad diuerſas gentium ſocietates acceſſerint (*b*).

III. In

(*b*) STRABO *Lib. VII.* de *Sueuis* loquutus ait: *διήκει γὰρ ἀπὸ τῦ Ῥήνυ μέχρι τῦ Ἄλβιος, μέρος δέ τι αὐτῶν καὶ πέραν τῦ Ἄλβιος νέμεται, καθάπερ Εὐμόνδοροι, καὶ Λαγκόβαργοι. A Rheno ad Albim vsque pertingit,* (Sueuorum natio) *& trans Albim habitant pars eorum, vt Eumondori* (Hermunduri) *& Langcoſargi.* (Langobardi) Imperite hic STRABONEM facere, quod cum Langobardis Hermunduros trans Albim ponat, quilibet cernit: ſed videtur intellexiſſe Salam, & dixiſſe Albim; prorſus vt TACITVS alium amnem, qui cum Albi confluit, pro ipſo Albi accepit. PTOLEMAEI *Lib. II. Cap. XI.* ſunt. Δαύδυτοι, *Danduti*; ſed eo ſitu, vt Hermunduros, agnoſcas. Hermunduros extremos Sueuos eſſe, iam ſupra oſtendimus. VOPISCVS *in Aureliano Cap. XXXIII. Gothi, Alani, Roxolani, Sarmatæ, Franci, Sueui, Vandali, Germani.* OROSIVS *Lib. VII. Cap. XV. Gentes immanitate barbaræ, multitudine innumerabiles, hoc eſt Marcomanni, Quadi, Vandali, Sarmatæ, Sueui, atque omnis pene Germania.* AETHICVS *Coſmographus*; *Oceanus occidentalis habet gentes, Gothos, Thuringos, Herulos, Marcomannos, Longobardos, Sueuos, Francos, Alamannos.* IORNANDES *de Rebus Geticis* ſimul *SVEVORVM* regionem deſcribit, vt facile agnoſcas *HERMVNDVROS* noſtros. Multa tamen in ea deſcriptione inconcinna occurrere, partimque ad æuum, quod ſignat, Leonis inquam & Glycerii imperatorum, partim ad antiquius, aut etiam recentius, reſpici, nemo valde mirabitur, qui IORNANDIS indolem perſpexit. *Danubium congelatum,* inquit, *Theodemir, Gothorum rex, cernens, pedeſtrem ducit exercitum: emenſoque Danubio, Sueuis improuiſus a tergo apparuit. nam regio illa Sueuorum ab oriente Baioarios habet, ab occidente Francos, a meridie Burgundiones, a ſeptentrione Thuringos, quibus Sueuis tunc iuncti Alemanni etiam aderant; ipſique Alpes Rhæticos omnino regentes.* Et PROCOPIVS *Goth.*

In Hermunduris vetuſtatis monumenta.

III. In antiquiori Hermundurorum Salam inter & Albim regione locus Ptolemæi occurrit *Canduum*. Examinata poſitione Ptolemæi, conuenire Canduo Ptolemæi cum *candida*

Germaniæ orientalis pars auſtralis.

Lib. I. ad hos noſtros Sueuos reſpexit. *Τῶν δὲ Θοριγγων Βουργουζίωνες οὐ πολλῷ ἄποθεν πρὸς νότον ἄνεμον τετραμμένοι ᾤκουν· Σούαβοί τε ὑπὸ Θοριγγων καὶ Ἀλαμανοὶ, ἰσχυρὰ ἔθνη. Haud procul Thuringis Burgundiones, in auſtrum verſus colebant. iterumque ſub Thuringis Suabi, & Alamani, valida gentes.* Burgundionum ſedes, quas diuerſis temporibus, antequam in Galliam inuaderent, in Alemannorum priſcis finibus habuerunt, PROCOPIVS & IORNANDES his locis, quod facile patet, intelligunt. Huc & TABVLA ITINERARIA facit, quæ vocabulum SVEVIA ſuper Rheni ripam inter Magontiacum atque Argentoratum depictam habet: non, quaſi Rheni ripam tunc coluerint Sueui; ſed quia e regione dictorum oppidorum vltra Alemannos vera Romanorum *Sueuia* conſtitit. Sic *Vandulorum, Ligiorum, Buriorumque*, nomina, ſupra etiam Marcomannorum Quadorumque vocabula, in Danubii ripa, illa TABVLA *vetus* exhibet; non, quaſi tum Danubium illæ accoluerint gentes, ſed quia a regione vnius alteriusque Danubii partis interiora Germaniæ habitarunt. Intuliſſe extremum *Sueuos Hermunduros* ſuum nomen in *Alemannorum*, qui omnem iam veterem Germaniam reliquerant, priſcam patriam, indeque in Rhætiam etiam ſucceſſiſſe; iam aliquoties monſtratum eſt. Tum recte PAVLVS DIACONVS *Lib. II. Cap. XV. Liguria*, inquit, *vsque ad Gallorum fines extenditur. Inter hanc & Suauiam, hoc eſt, Alemannorum patriam, quæ verſus ſeptentrionem eſt poſita, duæ prouinciæ, hoc eſt, Rhætia prima, & Rhætia ſecunda, inter Alpes conſiſtunt, in quibus proprie Rhæti habitare noſcuntur.* Proprii Rhæti in Alpes ſe receperant. Alemanni Rhætias inſederant. In Alemannorum veteres fines Sueui noſtri ſucceſſerant. Ceterum & Alemannos non raro Sueuos dictos eſſe, vidimus alibi. Et Sueuos, eum ſe cum Alemannis coniunxiſſent, in cauſa fuiſſe, vt promiſcue *SVEVI* & *ALEMANNI* nuncuparentur, ſatis conſtat. Huc illud PAVLI DIACONI *Lib. III. Cap. XIIX.* facit: *Ex Suauorum, hoc eſt, Alamannorum, gente oriundus inter Longobardos creuerat.* Sed an noſtri *Sueui* etiam ii ſint, qui in Gallias quinto ineunte ſeculo inuaſerunt? de eo dubito. Quippe reperio, a Romanis Sueuorum vocabulum nonnunquam cum vlterioribus Sueuiæ populis communicari, ceteros ad Danubium populos ſeparatim nominari. Sic IVL. CAPITOLINVS *in Marco Antonino Cap. XXII. Gentes omnes*, inquit, *ab Illyrici limite vsque Galliam conſpirauerant, vt Marcomanni, Nariſci, Hermunduri, & Quadi, Sueui, Latringes, & Buri.* Breuius EVTROPIVS *Lib. VIII. Cap. VI. Marcomannicum bellum, quod cum his Quadi, Vandali, Sarmatæ, Sueui, atque omnis barbaria commouerat.* His locis haud dubie *Semnones*, Sueuorum nobiliſſimi, & *Ligii, Sueuorum* nomine accipiendi ſunt, cum Hermundurorum nomen a CAPITOLINO ſingulatim ſit additum. Puto igitur, cum Sueui in Gallias atque Hiſpanias inuaderent; maxime *Sueuorum* illo nomine *Semnones, Ligios*que, & vlteriores *Sueuos*,

Digitized by Google

Hermunduri.

dida rupe, Weiſſenfels, ad Salam claro oppido, indeque fortaſſis nomen eſſe natum, eruditus aliquis auctor conſtituit. Trans Salam etiam nobiles Salinæ, quæ hodieque *Halam* illuſtrant, in Hermundurorum fuere finibus. Vi autem flumen gignendo ſale fœcundum traxere, ex vna parte Hermunduri, ex altera Catti; poſtulatæ a Cattis ſalinarum, quæ in finibus erant, partis certo argumento. Victis Cattis victores Hermunduri tutam ſalinarum poſſeſſionem ſoli tenuerunt. Ad Danubium, qua præterfluit Vindeliciæ & Hermundurorum fines, *Alcimœnin*, Ptolemæi locum, mauult aliquis locare, & de *Altmühl*, villa ad cognominem amnem ſita, interpretari; quam de nobiliſſimo oppido *Vlma*, quod plerique faciunt, Alcimœnin accipere. In Alemanniæ celebribus locis, ex ſententia communi, *Alcimœnin* Ptolemæi, & *Samulocœnin*, locum, quem vetus notauit tabula, commiſimus, & vtrumque de *Vlm* ſumus interpretati. Vt vero Samulocœnis relinquatur indicto ſitui; non cetera eos moror, qui Alcimœnin Hermundurorum regioni vindicant. De *fonte Albis* Tacitus memorauit, eum fluuium in Hermunduris oriri. Cum addat vero, flumen fuiſſe inclitum, & notum olim, nunc tantum audiri; facile ipſi error condonatur. Aut habuit Egram amnem, qui ſane oritur in Hermunduris, pro Albi ipſo; & Romano homini, licet alioquin accuratiſſimo, male id culpæ daretur. Aut oriri dixit Albim in Hermunduris, quod certo iam alueo, quique terminus eſſe ſufficiat, fines Semnonum atque Hermundurorum præterfluxerit; nec tum error Taciti incuſandus eſt, ſed obſcurius verbum explicandum. In Hermundurorum regione prælium ab Arminio cum Maroboduo commiſſum eſſe, pleraque ſuadent: quod defen-

Non Albis fons in Hermunduris.

Prælium Marobodui & Ar-

qui ante ad Danubium teſte IORNANDE *de Rebus Geticis*, conceſſerant, intelligi. Ceterum illam Sueuorum in Galliam atque Hiſpaniam migrationem deſcribunt ZOSIMVS *Lib. VI.* OROSIVS *Lib. VII. Cap. XXXVIII.* PROSPER *Aquitanus* & CASSIODORVS *in Chronicis*; ISIDORVS *in Chronico Vandalorum & Sueuorum*.

Digitized by Google

minii in Hermunduris. | Germania orientalis pars auſtralis.

defendit Maroboduus bellum, non intulit; quod Semnones ipſi a Maroboduo defecerant; quod proximum Arminio in infeſtam prouinciam hoc iter fuit; quod victus Maroboduus primum caſtra in colles ſubduxit, mox in Marcomannos conceſſit. Et locus prælii procul dubio haud longe diſſitus ab Hercyniis montibus fuit. Aegre tamen mihi perſuadeo, poſſe iuſte locum hodieque indicari, cum generatim tantummodo eum auctores definiuerint. Strabonem, qui trans Albim Hermunduros habitaſſe ſcripſit, lapſum eſſe per errorem; poſt ea, quæ diximus, verbo duntaxat vno affirmare libet (*x*).

IV. Her-

(*x*) CLVVERIVS noſter ne vnum quidem Ptolemæi locum Hermunduris adſignauit: ſequuti ergo ſumus MENSONEM ALTINGIVM. Ratione *ſalinarum*, quibus *Hala* nobiliſſima abundat, & de quarum poſſeſſione Catti Hermundurique pugnarunt, audiendus hic ipſe TACITVS *Ann. XIII. Cap LVII.* *Eadem*, inquit, *æſtate inter Hermunduros Cattosque certatum magno prælio, dum flumen gignendo ſale fecundum, & conterminum, vi trahunt; ſuper libidinem cuncta armis agendi, religione inſita, eos maxime locos propinquare cælo, precesque mortalium a Deis nusquam propius audiri. inde indulgentia numinum, illo in amne, illisque ſiluis, ſalem prouenire, non vt alias apud gentes eluuie maris areſcente vnda, ſed ſuper ardentem arborum ſtruem fuſa; ex contrariis inter ſe elementis, igne atque aquis concretum. Sed bellum Hermunduris proſperum, Cattis exitioſius fuit, quia victores diuerſam aciem Marti ac Mercurio ſacrauere, quo voto equi, viri, cuncta victa, occidioni dantur.* Non dubium eſt, maxime diſceptaſſe Cattos Hermundurosque de vberioribus ſalinis, quas non habet Sala amnis, niſi inſigne oppidum *Halam* præterfluens. Siluæ, quas TACITVS memorat, curſu tot centum annorum facile deletæ ſunt, vt nihil adeo repugnet TACITI narrationi, quod regio Halam ambiens raras habeat ſiluas. De *Albi* TACITVS *Germ. Cap. XLI.* dicit; *In Hermunduris Albis oritur, flumen inclitum & notum olim: nunc tantum auditur;* Errat vtique TACITVS; ſed errandi facilis cauſa exſtitit. Albis nempe oritur in extremis Boiohœmi verſus orientem æſtiuum finibus, in confinio Sileſiæ, qua oppidum haud procul ſitum *Schmiedeberg*, in valle, vulgo *Teuffels-grund* dicta, quaſi dicas *Vallem diaboli:* vbi ex monte profluit, qui vulgo vocatur *das Rieſen-Geburge*, hoc eſt, *Gigantum iugum.* Locum paulo ſupra ſignauimus, cum *Deuonam* PTOLEMAEI de fonte Albis interpretaremur. *Albi* ergo longe ab iis finibus, quos Hermunduris dedimus, oriente; *Egra* contra fons in Hermundurorum confinio, vna cum Salæ ac Mœni fontibus, vno eodemque profunditur monte, qui vulgo accolis dicitur *der Fichtelberg*, quaſi dicas *Piniferum montem.* Hunc *Egram* pro *Albi* accepit TACITVS; recteque de

Hermunduri. IV. Hermundurorum res geſtæ partem maximam la- Eorum inſignia fata;
ANN.V.C. tent obliuione obrutæ. Tiberium nouimus bellando ad eo-
IϽCCXLV. rum perueniſſe fines: nec vero tam armis Romanorum fra-
ANT.C.N. VI. cti, quam beneuolentia eorum capti atque deliniti videntur,
vt iis poſtea bene cuperent. Marobodui imperium Hermunduri etiam tolerarunt; nec ante, quod videtur, Maroboduum deſeruerunt, quam rebus omnibus deſperatis ad Romanos confugere is neceſſe habuiſſet. *Marobodui* deſtructo regno ſuum Hermunduri regem *VIBILIVM*, ſiue *Iubillium*,
ANN. L. habuerunt; qui præcipue *Catualda* rege pulſo, atque *Vanniano* regno ſubuerſo, populoque ad bella impenſius exercito, fortaſſis etiam Cattico bello reportata victoria, inclaruit. De ſua ætate memorauit Tacitus, fidam amicamque Romanis fuiſſe Hermundurorum ciuitatem; eoque ſolis Germanorum non in ripa commercium fuiſſe, ſed penitus in Romana prouincia, atque in ſplendidiſſima Rhætiæ prouinciæ colonia. Paſſim, ait, ſine cuſtode tranſeunt; & cum ceteris gentibus Germaniæ arma modo caſtraque ſua Romani oſtenderint, his domos villasque patefecere, non concupiſcentibus. Sed
ANN. CLXVII. iam Antoninorum æuo, niſi antea, deſiit cum Romanis amice atque familiariter viui. Fuerunt Hermunduri in validiſſimo

 Sueui-

illo, non de hoc, dixit, in Hermunduris oriri. Idem error PTOLEMAEO videtur impoſuiſſe, qui in tabula fontem Albis non verum expreſſit, ſed vnum reliquorum amnium, qui ſe miſcent Albi, adſumſit. MENSO tamen ALTINGIVS, vbi Deuonam Albis fonti vindicat, veram etiam eius poſituram PTOLEMAEO vindicare conatur. De prælio Arminii cum Maroboduo commiſſo ex CLVVERII mente commentatio præcipit. Hic pro eo, quod omnia coniecturis adſequi conatur, conſtituit locum prælii circa ea loca, vbi nunc oppida Miſniæ viſuntur *Zwicke* & *Chemnitz*. Illic, inquit, pugna commiſſa eſt. ex qua Maroboduus, animo perculſus, in colleis, circa oppida *Annaberg* & *Mariaberg* caſtra ſubduxit: nudatusque transfugis, cum rebus ſuis diffideret, in Marcomannos, id eſt, in Boiohœmum conceſſit. Coniecturæ CLVVERII non profecto leues aut infirmæ ſunt. Facile tamen reperierim argumenta, quibus Semnonibus prælii locus contra CLVVERIVM vindicari poſſet: vnde ſaltem hoc probatur, eſſe adhuc dubium; vtrum in Semnonibus, an in Hermunduris, Arminius ac Maroboduus ingentem pugnam ſuam pugnauerint?

Sueuicarum gentium, quod maximam Romanis formidinem oppoſuit, fœdere. Exin inſenſos hoſtes plerumque Romani Hermunduros experti ſunt, ægreque prouincias contra illorum, Marcomannorumque, & Quadorum, coniuncta arma tutati ſunt. Seriore ætate, cum Alemanni in Galliam inuaſiſſent, Hermunduri in Rhætiam irrupere, prouinciæque occuparunt partem. Non vltra tunc *Hermundurorum* nomine, ſed *Sueuorum* cognomine, fuere noti, cum longi laboris exoptata ferrent præmia. Inde eſt, quod plerique auctores Sueuorum in Galliam atque Hiſpaniam migrationem ſolis tribuunt noſtris Hermunduris, cum ipſi maxime Sueuica ætate adpellati fuerint. Ipſe non negaui, partem Hermundurorum cum Sueuis iſtis feciſſe; at iudicaui tamen, magis illam expeditionem a Semnonibus, vicinisque ciuitatibus, eſſe ſuſceptam, cum non conſtet alioquin, quo tot inſignes populi conceſſerint. Sueui extremi in Alemannicis agris, atque in Rhætiæ parte, conſtituti, in Francorum agere clientela tum cœperunt, cum proſtratis Alemannis pars maxima auſtralis Germaniæ victorem populum veneraretur (y).

Germania orientalis pars auſtralis.

ANN. CCCCVI.

ANN. CCCCXCIX.

V. Publi-

(y) De Tiberio, qui vsque ad Hermundurorum fines pugnando progreſſus eſt, ſæpe audiuimus VELLEIVM *Lib. II. Cap. CVI.* Et Druſus ad vsque Hermunduros peruenit, cum STRABO *Lib. VII.* dicat, inter Rhenum & Salam omnia armis eum peruagatum eſſe. *MAROBODVI* in regno Hermunduros nemo veterum oſtendit. Quod tamen VELLEIVS *Lib. II. Cap. CVIII.* de Maroboduo teſtatur; *Finitimos omnes aut bello domuit, aut conditionibus iuris ſui fecit:* non ſoli Hermunduri videntur libertatem ſuam contra Marobodui vim defendere potuiſſe. Vndique deſerto Maroboduo, Hermunduri *VIBILIVM* Ducem habuerunt, a quo *CATVALDA*, Goto, qui in regnum Marobodui inuaſerat, pulſus eſt. TACITVS *Ann. II. Cap. LXIII.* Expulſis cum Maroboduo & Catualda, regibus, Sueuis Vannius rex a Tiberio datus erat, qui deinde videtur etiam Marcomannis Quadisque imperaſſe. Hunc Vannium *IVBILLIVS, Hermundurorum rex,* cum *Vangione* ac *Sidone* fœdere iunctus, poſt XXX circiter annos profligauit, regnoque expulit: idem, credo, nunc rex dictus, quem *Vibilii* nomine ante ducem Tacitus adpellauerat. Vid. TACITVS *Ann. XII. Cap. XXIX. & XXX.* Exinde diu amici Romanis Hermunduri fuere. Inde TACITVS *Germ. Cap. XLI.* dicit: *Hermundurorum ciuitas fida Romanis, eoque ſolis Germanorum non in ripa commercium, ſed penitus, atque in ſplendidiſſima*

Digitized by Google

Hermunduri. V. Publicum Hermundurorum ciuitatis ſtatum ex iis, quæ narrata ſunt, leuiter accipere licet. Patientes fuere regiæ poteſtatis Hermunduri; namque & in *Marobodui* fuerunt regno, & *Iubillium* habuerunt regem. Inimicos autem fuiſſe tyrannidi, & libertatis eximiam geſſiſſe curam, bella ſuadent, quæ cum *Catualda*, atque cum *Vannio*, regibus, adminiſtrarunt; non ex alia cauſa, quam vt vicinas gentes ſeruitute liberarent, ſeque metu ipſos exſoluerent. Si Tacito credimus, qui admodum familiariter cum Romanis vixiſſe Hermunduros memorauit, mollioribus paulo, atque facilioribus, fuerunt moribus, quam Germani reliqui. Non tamen, quod Vbiis contigit, crebra cum Romanis conſuetudine patria fracta eſt fortitudo atque virtus; ſed tam hæc dein Romanis formidoloſa atque horribilis viſa eſt, quam ante grata & accepta eorum facilitas. Sero æuo non deſinunt reges Sueuorum adpellari; conſeruati in eis imperii regii fido argumento. Cum vero in Franciæ clientelam noua Sueuia traduceretur, non vltra regia dignitate vti licuit; ſed Francico more dux, ſiue præſes, quem Romani vocare conſueuerant, prouinciam, cui tamen ſua iura relicta ſunt, adminiſtrauit (z). *& inſtituta publica.*

VI. Se-

Rhætiæ prouinciæ colonia. (Auguſta Vindelicorum) *paſſim, & ſine cuſtode tranſeunt; & cum ceteris gentibus arma modo caſtraque noſtra oſtendamus, his domos villasque pateſecimus, non concupiſcentibus.* Antonini æuo in valida gentium conſpiratione diſerte Hermunduros nominat CAPITOLINVS *in Antonino Cap. XXII. Sueuorum* nomine OROSIVS *Lib. VII. Cap. XV.* fortaſſis & EVTROPIVS *Lib. IIX. Cap. VI.* Sæpe inde cum *Sueuis* noſtris, videlicet *Hermunduris*, bellum adminiſtrandum Romanis fuit; quod hiſtoria declarabit. Vid. VOPISCVS *in Aureliano Cap. XVIII. XXXIII.* AMMIANVS *Lib. XVI. Cap. XI. Sueuos Rhætias incurſaſſe*, teſtatus. Bellarunt tamen & Sueuorum cohortes cum Romanis; vnde NOTITIA *Imperii Occid. in Præpoſit. Magiſtri militum præſent.* habet *præfectos gentilium Sueuorum in Lugdunenſi III & Aquitania I.* Conf PANCIROLLVS *Comm Part II. Cap. LXXXVIII.*

(z) *VIBILIVS* dux, *Iubillius* rex, vnus, credo, Hermundurorum princeps. TACITVS *Ann. II. Cap. LXIII. Ann. XII. Cap. XXIX.* Sero æuo reges Sueui ſuos habuerunt. *HVNNIMVNDVS & ALARICVS*, Sueuorum Reges, cum *Theodemiro*, Go-

Germaniæ orientalis pars auſtralis.

Nariſcorum nomina & nominum origo;

VI. Secundi ab Hermunduris Danubium coluerunt

NARISCI,

quos Tacitus adpellat; quosque Ptolemæus *Variſtos*, ſiue, quod malunt auctores, *Nariſtos*, Dioque *Nariſtas*, nominat. Nomen nationis ab amne, qui eius regionem perlabitur, *Nauusque* dicitur, haud dubie acceptum eſt. Fortaſſis Nauus & Narus vocari conſueuit; aut, qui Nauiſci fuerunt compellati, fortaſſis mutata littera a Romanis ſunt Nariſci nuncupati. Ætate ſeriori in Nariſcorum regioni *ARMALAVSOS* veteres tabulæ, & *Armolaos*, Aethicus, poſuerunt: vt omnino nomen a Nariſcis mutatum, & hoc nouum aſſumtum, ſuſpicari liceat. Non mihi licuit noui nominis poteſtatem intelligere; nam quis *fœdam gentis paupertatem*, aut *ſqualidos populi mores*, vt inde lepidum vocabulum tractum ſit, probauit? donicum forte inciderem in antiquas Francorum leges, quæ meminere veſtium generis, cui fuerit *Armilauſa* nomen. Certe hæc nominis interpretatio iuſta erit; dictos quandoque ſuperaddito cognomento Nariſcos eſſe Armilauſos, quod illo veſtium, aut pallii, genere præſertim vterentur. Vera

vera & vetus ſedes.

& vetus Nariſcorum ſedes ad *meridiem* Danubio ex vtraque amnis Naui parte prætexta eſt. Contra *ſeptentriones* Gabreta ſilua Hercyniique montes, ex Ptolemæi poſitione, Nariſcos diſterminarunt. Ad *ortum* rurſus Hercynios ſaltus, quos ſimul ſiluæ Gabretæ nomine Ptolemæus inſignire videtur, Nariſci Marcomannique habuerunt medios. Ad *occaſum* Hermunduri iuxta Nariſcos, Tacito teſte, coluerunt. Termini ex hoc latere ſunt incerti. At quidam tamen, a fonte Mœni amnis ad Pari amnis confluentes imputata via, veteres Hermunduros & Nariſcos diſtinguunt; iidemque, a Pari amnis conflu-

thorum rege, pugnarunt; teſte IORNANDE *de Reb Get. Alaricum*, Sueuorum regem, memorat EVGIPPIVS *Vita S. Seuerini. Cap. XXII.* In Francica clientela Suevi atque Alemanni Francico duci paruere, qui modo *Sueniæ*, modo *Alemanniæ*, *dux* audit; ſed infra de eo inquiremus,

Nariſci. confluentibus ad confluentem Aenum, Danubium fluuium Nariſcis adſignant (*a*).

VII. Habet Ptolemæus duo loca, quorum poſitio in illam veterem Nariſcorum regionem incidit. Sunt *Bibacum*, & *Brodentia*, a dextra Naui amnis ripa; quibus cum *Buchbach*, & *Loiſingen*, oppidis non prorſus obſcuris, plene conuenit. Non abſona eſt eorum ſententia, qui in hiſtoria finium Nariſcorum meminere pagi *NORDGOWA*, quem medium agnoſcit æuum; cumque antiquos habitatores Nariſcos, tum nomine, tum ſitu, prodere cenſuerunt. Cum Hermunduri in Alemanniam veterem, & in Rhætiam ſe prorurerent, atque ex parte altera Sarmatis Boiohœmum cederet, ſatis iudico probabile eſſe, vt Nariſci paulo ſeceſſerint ab alienigenarum confiniis, & in propinquos Hermundurorum agros conceſſerint, nomenque ſuum intulerint. Alii quidem de *Noricis*, qui transgreſſi Danubium in eam regionem immigrauerint, nomen-

Loca inſignia.

Alia Nariſcorum nominis veſtigia in propinquis terris.

(*a*) TACITVS *Germ. Cap. XLII. Iuxta Hermunduros Nariſci, ac deinde Marcomanni & Quadi agunt.* Mox, *nec Nariſci Quadiue degenerant.* PTOLEMAEVS *Lib. II. Cap. XI.* ὑπὸ τὰ Σύδητα ὄρη Οὐαριστοί. *Sub Sudetis montibus Variſti.* DIONI *Lib. LXXI.* dicti ſunt Ναρίσται, *Nariſtæ.* Apud CAPITOLINVM *in Antonino Cap. XXII. Nariſci* vocantur: *Palatinus* tamen *codex*, & quidam alii, agnoſcunt, teſte GRVTERO, vocem *Variſtæ.* In TABVLA *itineraria*, eodem ſitu, quo egere *NARISCI*, legitur vox *ARMALAVSI*, inter Marcomannos & Alemannos. AETHICVS & iam in populis oceani occidentalis memorat *Armolaos.* Nominis interpretatio, quam adfero, nititur veterum legum auctoritate, vbi *Armilauſarum*, pallii cuiusdam generis, fit mentio. Poſitio Nariſcorum, quam TACITVS habet, iam memorata eſt. Ponit Nariſcos ſub montibus Sudetis, & addit ſtatim, εἶτα ἡ Γαβρῆτα ὕλη. *poſtea Gabrita ſilua.* Explicata autem poſitio Sudetorum montium, & Gabritæ ſiluæ, Nariſcorum nobis ſedes manifeſtat. CLVVERIVS *Germ. Ant. Cap. XXIX.* ita Nariſcos circumſcribit. *A meridie* Danubius ab Aeni confluente ad *Ingolſtadium* vsque Nariſcos prætexuit. *Ab occaſu* lineam hinc ad Mœni fontes dirigit; & *ab ortu æſtiuo* Boiohœmicos ſaltus monteſque conſtituit, quibus Marcomanni a Nariſcis fuerint diuiſi. Continentur vero his deſignatis Nariſcorum finibus *Palatinatus Superior*, nunc iterum *Bauaricus*, cum *Landgrafiatu Leuchtenbergenſi.*

Digitized by Google

nomenque dederint, illum pagum, & celebres quaſdam vrbes in eo, interpretantur. Cum autem cauſa probabilis nulla ſubſit, vt potius Noricos in Germaniam ducamus, quam vt propinquos *Nariſcos*, qui fortaſſis etiam *Noriſci* fuerunt vocati, in vicinos immittamus agros; cum potius veriſimilis ſuperet cauſa, cur videantur Nariſci relictis prioribus ſedibus alio commigraſſe: malo, iis motus rationibus, cum Nariſcorum facere adſertoribus. Ergo teſtatur nobiliſſima vrbs, *Nurenberg*, de priſcis conditoribus *Nariſcis*, qui primam fortaſſe ibi contra Slauorum impetum fecerunt munitionem. Ergo & aliæ vrbes huius pagi, qui eius imitantur nomen, rectius ad noſtros Nariſcos, quam ad commentitiam Noricorum migrationem, in poſterum referentur. Protendere imo magis coniecturam placet in *VARISCORVM* ciuitatem, quæ hodieque nomen priſcum ſeruat. Et eam iudico veterem noſtrorum *Nariſcorum* eſſe proſapiam; cum maxime ipſe Ptolemæus magis *Variſtos*, quam *Nariſcos*, probet: cum etiam ipſi quondam Nariſci ad hodiernos prope Variſcorum fines pertigerint (*b*).

Germaniæ orientalis pars auſtralis.

Nariſcorum acta.

IIX. Priſcam Nariſcorum gloriam ſatis Tacitus laudat, cum Marcomannicis deſcriptis laudibus ſtatim breue ſubiicit elogium, quo Nariſcos negat a Marcomannorum gloria degenerare. Marobodui regnum, forſan & Ariouiſti regnum, Nariſcos comprehendit; quæ quidem res ab auctoribus non diſerte memoratur, ſed per plurimas cauſas plenam fidem facere.

(*b*) *Pagus NORDGAWE*, etiam *Noricus pagus* in medii æui monumentis adpellatur. Haud dubie tractum nomen ex opinione, quaſi Norici Danubium, metu Hunnici belli, transgreſſi hunc pagum habitare cœperint. Inclyta *Noriberga*, cenſente BILIBALDO BIRCKHAYMERO, & ante eum CONRADO CELTE, celebri poëta, a *Noricis* inuenit nomen, quaſi *Noricorumburgus*, vnde nomen noſtrum *Norinburg*, & demum variante diálecto, *Nuren-berg*. Huic etiam opinioni accedit IOH. CHRIST. WAGENSEILIVS *in Comment. de Norib. Ciuit. Cap. II.* Nos facere malumus cum HERM. CONRINGIO, cui *in Epiſt. ad Caſp. Sagittarium* magis videtur probabile, *Nariſcos*, qui forſitan & *Noriſci* dicti ſunt, vrbis condendæ & denominandæ primam cauſam ſuppeditaſſe.

Digitized by Google

Nariſci. facere apta eſt. Maroboduo ex regno expulſo, non minus Nariſci, quam & Hermunduri, & Semnones, ſua libertate vſi ſunt. Quonam tum modo fuerint regnati; an rex, aut dux, ciuitati præfuerit? an in vicini cuiusdam populi fœdere fuerint? hæc omnia fruſtra quæruntur, cum ſileat omnis antiquitas. Semel Dio, ſemelque Capitolinus, meminere Nariſcorum; & hic præſertim in populis, qui contra Romanos Antoninorum æuo conſpirauerant, eos retulit. Inde vero accipimus, perrexiſſe Nariſcos fortiter agere, & bellis rem quærere: hiſtoria gentis parum adiuuatur. Quodſi ignorati paſſim nominis ea exſtitit cauſa, quod cito ad magnam quandam populorum ſocietatem Nariſci acceſſerint; ipſa quidem cauſa facile fidem habet, non tamen declarat, quodnam fœdus videatur Nariſcis placuiſſe. Vtcunque ſe res habuerit, ſiue cum Hermunduris, Sueuis, ſiue cum Marcomannis, ſiue cum aliis populis, Nariſci aliquandiu egerint; ſane ſera ætate proprium reſumſiſſe videntur nomen, & paulo de antiquis ſedibus, quod oſtendimus, ad occaſum, & contra ſeptentriones in Hermundurorum fines deflexiſſe. De *Armalauſorum* nomine nihil habeo dicere. Præter quod videtur Nariſcos denotaſſe, ignarum omnibus eſt, an ipſi Nariſci nomen adprobauerint; vtrum modo Romani ex veſtis genere præcipuo illud eis nomen impoſuerint? Vnum adhuc admonere viſum eſt, inepte putideque errare, aut iocoſe hiſtoriam ludere, eos, qui conſonanti inducti & innixi vocabulo, exiſtimarunt *Normannos*, ſiue *Nordmannos*, illos maximos maritimorum prædonum, noſtrorum *Nariſcorum* fuiſſe propaginem. Ergo in montibus ſaltibusque, quos incoluere noſtri Nariſci, nauigandi peritiam accepere, & in Nauo Danubioque didicere, vaſtum tentare oceanum. Ergo pauci Nariſci, per tot Germaniæ nationes itinere ad mare ſuſcepto, ſtatim vacuam ab habitatoribus regionem inuenere, & illico tam clari & inſignes omnium marium prædatores euaſere.

ANN. CLXVII.

Inepta Nariſcorum de Nordmannis interpretatio.

Germaniæ orientalis pars auſtralis.

euaſere. Ergo demum omnes boni auctores ſunt per errorem lapſi, qui Nordmannos Scandinauiæ vaſtæ veteres incolas vocarunt; qui, cum Taciti iamdum æuo claſſibus valuiſſent, vtique ad tractandum omne mare apti fuere atque idonei. Faceſſant commenta & ſomnia ab hiſtoria, ſileantque fabulæ, vbi de rebus certis, aut ſaltem probabilibus, inquirimus (*c*).

Hercyniæ ſiluæ incinctorum camporum incolæ;

IX. Introimus in Hercyniæ ſiluæ incinctos campos, quorum fines ita ſaltibus montibusque ſunt circum circa a natura definiti, vt multum in terminis regionis inueniendis & indicandis hic quidem nobis minime laborandum ſit. Vetuſtiſſimos illi agri incolas, quantum rerum prodit memoria, habuerunt

BOIOS:

primi Boii; a quibus ipſi adhæret regioni nomen, manetque adhuc nunc hodieque, vere quod cum Tacito dixerim, BOIEMI, ſiue Velleii vocabulo BOIOHOEMI, nomen; ſignificatque loci veterem memoriam; quamuis ſubinde mutatis cultoribus. Cum Boii habitarent illam prouinciam, qui populi diuerſi circumcirca ambientes coluerint mutarintque agros, prorſus fere ignotum eſt. Conſtat tamen de Heluetiis, & poſt

(*c*) TACITVS *Cap. XLII.* ſimpliciter dicit: *Nec Nariſci Quadique degenerant.* Statim enim ante de Marcomannis ita diſſeruerat; *Præcipua Marcomannorum gloria viresque, atque ipſa etiam ſedes, pulſis olim Boiis, virtute parta.* DIONIS *Lib. LXXI.* verba ſeruauit nobis THEODOSIVS, vnde conſtat, & illum, & CAPITOLINVM *in Antonino Cap. XXII.* Nariſcos in populis retuliſſe, qui contra Romanos conſpirauerunt. *Nariſcos*, ſiue etiam *Noricos* cis Danubium, nam de vtrisque opinio habetur, in clarum deinde nomen *Normannorum* euaſiſſe, vix per ſomnium aliquis concepiſſet, nedum auſus foret, ſibi aliisque id perſuadere. Cum tamen inuentus eſt, qui crederet, & ab aliis credi vellet indicare opinionem, viſum eſt, auctorem nominare, non viſum: cum non cenſeamus honeſtatem pati, vt ſimplicis erroris cauſa eruditorum lædatur fama. Hoc autem moneo, GVILIELMI *Apuli hiſtoricum poëma, de rebus Normannorum, in Sicilia, Apulia, & Calabria, geſtis*, ad quod illius auctor opinionis prouocat, nihil minus velle, quam quod noſter poſtulat; ſed potius *Libri I. initio* origines Normannorum & ipſum nomen continuo ita interpretari, vt cupit hiſtoria.

Digitized by Google

Boii & Marcomanni. poſt eos de Marcomannis, horumque ſociis populis, eos a Rheno ad Hercynios vsque montes, adeoque ad noſtros pertigiſſe Boios. Quantum & videtur, tunc inter Salam & Albim Hermunduri, cis Salam Catti, ſiue Cæſaris Sueui, egerunt. Cis Danubium vtique Noricum iam floruit regnum, iſtudque Boiis proximum exſtitit. Contra ſeptentriones atque ad ortum probabilis quidem eſt veteris Sueuiæ poſitio; vt tamen neſciatur, an ſingulæ gentes eodem, quo Auguſti Cæſaris æuo, modo diſtinctas ſedes habuerint. Poſtquam, re alibi memorata, Maroboduus rex ſuos

MARCOMANNOS

Ann.V.C. IƆCCXXXIX. Ant.C.N. XIII. cum aliis populis, nempe cum HARVDIBVS, atque SEDVSIIS, in Boiohœmum, expulſis ex regione Boiis, transtuliſſet; aperta magis Romanis Germania, conſtitit ſatius, qui populi vndique Boiohœmi confines fuerint. Ad *meridiem* tunc Danubius, ab Aeno confluente ad confluentem Clunam amnem, Marcomannos Noricumque diuiſit: diſerte enim Tacitus Marcomannorum fines Danubium præterfluere oſtendit. Ad *occaſum* Nariſci ad Danubium, Hermunduri ad Egræ, Salæ, Mœnique, fontes, Boiohœmum attigere. Infra Boiohœmum Semnones, partimque Marſignos, coluiſſe ſcimus. Ab *ortu* Quadi Marcomannos ad Danubium, Gothini Oſique trans Lunam ſiluam, continuarunt (*d*). ſecundi Marcomanni.

Rrr r 3 X. Cetera

(*d*) Regionem commode definit STRABO *Lib. VII.* Ὁ Ἑρκύνιος δρυμὸς ἐν χωρίοις ἐρυμνοῖς κύκλον περιλαμβάνει. μέσῳ δὲ ἵδρυται χώρα καλῶς οἰκεῖσθαι δυναμένη. *Saltus Hercynius in locu natura munitis magnum includit circulum: intra quem regio eſt habitationi egregie apta.* VELLEIVS *Lib. II Cap. CVIII. incinctos Hercyniæ ſiluæ campos*, vocat; & TACITVS *Ann. II. Cap XLV. Hercyniæ latebras.* *BOIORVM* in Hercynio hoc ſaltu meminere CAESAR, STRABO, TACITVS. CAESAR quidem Boiorum non agnoſcit nomen, ſed ita ait *Lib. VI. Cap XXIV. At fuit antea tempus, quum Germanos Galli virtute ſuperarent, & vltro bella inferrent, ac propter hominum multitudinem, agrique inopiam, trans Rhenum colonias mitterent. Itaque ea, quæ fertiliſſima ſunt, Germaniæ loca circum Hercyniam ſiluam, quam Erathoſteni & quibusdam Græcis fama notam eſſe video, quam illi Orciniam adpellant, Volcæ Tectoſages occuparunt, atque ibi conſederunt. Quæ*

Digitized by Google

Marcomanni

X. Cetera Marcomanni conſtanter quidem ſunt proprio nomine apud Romanos compellati, donec gens ipſa audiretur. Cum vero Ptolemæus ſuo æuo Boiohœmum BAEMIS

Germaniæ orientalis pars auſtralis.

gens ad hoc tempus iis ſedibus ſe continet, ſummamque habet iuſtitiæ & bellicæ laudis opinionem. namque in eadem inopia, egeſtate, patientia, qua Germani permanent, eodem victu & cultu corporis vtuntur. Boios autem Caesarem intelligere, & vitiatum haud dubie eſſe vocabulum, Tacitvs docet; qui ad Caesarem prouocans, *Boios* diſerte nominat, & cui fauet regionis nomen perpetuo durans. Ait hic *Germ. Cap. XXVIII. Validiores olim Gallorum res fuiſſe, ſummus auctorum, diuus Iulius, tradit: eoque credibile eſt, etiam Gallos in Germaniam transgreſſos. Quantulum enim amnis obſtabat, quo minus, vt quæque gens eualuerat, occuparet, permutaretque ſedes, promiſcuas adhuc, & nulla regnorum potentia diuiſas? Igitur inter Hercyniam ſiluam, Rhenumque, & Mœnum, amnes Heluetii; vlteriora Boii, Gallica vtraque gens, tenuere. Manet adhuc Boiemi nomen, ſignificatque loci veterem memoriam, quamuis mutatis cultoribus.* Ergo & loco vocabuli *Volcæ Tectoſages*, vtique reponenda in Caesare vox vera, *Boii*, aut, quod opinatur Clvverivs *Germ. Ant. Lib. III. Cap. XXX.* *Boii, Celtica gens*. Ne enim Caesari magis, quam Tacito fidatur, hoc facit, quod Taciti vocem adprobat Strabo, adprobat regionis æternum nomen, a priſcis acceptum poſſeſſoribus. Sic Strabo *Lib. VII.* Boios meminit. *φησὶ δὲ, καὶ Βοΐους τὸν Ἑρκύνιον δρυμὸν οἰκεῖν πρότερον. τοὺς δὲ Κίμβρους ὁρμήσαντας ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον, ἀποκρουσθείσας ἀπὸ τῶν Βοΐων ἐπὶ τὸν Ἴστρον καὶ τοὺς Σκορδίσκους Γαλάτας καταβῆναι. Ait etiam* (Posidonivs) *Boios quondam Hercynium ſaltum incoluiſſe; Cimbros autem, cum ad hæc loca ſe contuliſſent, ab iis repulſos, ad Iſtrum & Scordiſcos Gallos deſcendiſſe.* A *BOIIS* nomen eſt prouinciæ *BOIEMI*; quam vocem Tacitvs *Germ. Cap. XXVIII.* memorat. Velleivs *Lib. II. Cap. CIX. Boiohæmum* nominat, additque, *id regioni, quam incolebat Maroboduus, nomen eſt.* In *Boiohæmum Maroboduus MARCOMANNOS* transtulit. Strabo *Lib. VII.* ait; *ἐν οἷς ἐστι καὶ τὸ Βουίασμον, τὸ τοῦ Μαροβόδου βασίλειον, εἰς ὃν ἐκεῖνος τόπον ἄλλους τε μετανέστησε πλείους, καὶ δὴ τοὺς ὁμοεθνεῖς ἑαυτῷ Μαρκομάννους. In quibus* (Sueuis) *eſt & Buiasmum, Marobodui regia: in quem locum is cum alios plures tranſtulit, tum Marcomannos gentiles ſuos. Boiohæmum* regionem hic Strabo *regiam Marobodui* vocat intuitu prouinciarum reliquarum, quas armis ille perdomuerat. Velleivs *Lib. II. Cap. CVIII.* dicit: *Nihil erat iam in Germania, quod vinci poſſet, præter gentem Marcomannorum, quæ Maroboduo duce excita ſedibus ſuis, atque in interiora refugiens, incinctos Hercyniæ ſilua campos incolebat.* Tacitvs *Germ. Cap. XLII. Præcipua Marcomannorum gloria, viresque, atque ipſa etiam ſedes, pulſis olim Boiis, virtute parta.* Addit Tacitvs; *Ea Germaniæ velut frons eſt, quatenus Danubio prætexitur.* Ex poſteriore Taciti narratione conſtat, ad Danubium coluiſſe Marcomannos: quod etiam Antonini bella, quæ cum Marcomannis adminiſtrauit, ſatis atteſtan-

Boii & Marcomanni.

MIS tribuat; inde ſatis liquere puto, conſueuiſſe vicinas Germaniæ gentes *Marcomannos*, Boiohœmi nouos incolas, vulgo *Baemos* nuncupare: prorſus, vt nos, licet *Sarmatæ* demum in illam regionem ſucceſſerint, *Bæmos* eos, ſiue *Boiohæmos*, adpellare hodieque adſueuimus. Memorat Ptolemæus quædam loca, quæ Bæmis ipſius debentur; vt incertum tamen ſit, an quædam in Boiis iam tulerint nomen, vtrum omnia ab Marcomannis acceperint. Habet *Maroboduum*, vrbem; eandem haud dubie, quam Tacitus *regiam* adpellat *Marobodui*, & iuxta quam caſtellum fuiſſe ſitum idem ſcribit. Si Taciti hiſtoriam conſideramus, facile perſuademur, vt mediam in Boiohœmo vrbem Marobodui regiam exſtitiſſe exiſtimemus. Catualda namque fines Marcomannorum ingreſſus eſt, antequam irrumperet regiam, caſtellumque iuxta ſitum. Hac & mente non inepte Maroboduum Ptolemæi licebit de *Praga*, ampliſſima hodieque vrbe, & regia, interpretari. Quodſi autem Ptolemæi poſitionem conſulimus, vtique diuerſum ſentire, & Maroboduum in montibus finibusque Boiohœmi, vbi hodieque ad Mari amnis fontes vicus *Marau* viſitur, locare cogimur. Et datur ſententiarum compoſitio commoda. Quod Catualda ante Marcomannorum fines ingreſſus eſt, quam irrumperet regiam Marobodui; accipi id debet de finibus Marcomannici regni, qui ad Viſtulam omnino & Salam protendebantur. Ex patria igitur, quæ Gothonum terra fuit, Catualda in Marcomannorum ditionem & in regni inuaſit fines; inde per Burgundiones, Burios, & Marſignos, corruptis primoribus gentis ad ſocietatem, profectus,

Boemi Ptolemæo dicti.

Claræ vrbes atque villæ in Boiohœmo.

tur. Ceteri fines non indigent probatione, cum omnia ſuperiora iis fidem faciant. Coluerunt *Marcomanni*, & ante *Boii*, integrum *Boiohæmum*, & extra Boiohœmum ad Danubium, *Auſtriæ* partem, quæ Boiohœmo ſubiacet. CLVVERIVS ripam Danubii iis tribuit, quæ eſt a *Hoffner-celle*, VIII M. P. ſupra *Paſſauiam* ſito, ad oppidum vsque *Greim*. Hanc agrorum partem Boiohœmo coniungit; *ab occaſu* montis iugo, quod a fonte Voltauæ ad dictum vicum excurrit; *ab ortu* amne Cluna, apud dictum oppidum Danubio ſe miſcente.

Germania orientalis pars auſtralis.

profectus, tandem in regiam & caſtellum iuxta ſitum irrupit. Res & propemodum ipſa ſuadet, vt vrbs atque caſtellum, veteribus Sueuorum prædis ſeruandis deſtinatum, in montibus potius atque penitioribus Boiohœmi finibus, quam in media regione, fuerit locatum: cum maxime ob regni amplitudinem conuenerit in propiori ſubiectis gentibus verſari loco. Eo puto conſilio integram *Boiobœmum* Strabo *regiam* vocauit; quod regia eſſet prouincia, intuitu victarum atque ſubiectarum nationum, in quas reliqui Marcomannici regni fines prolati erant. Ex reliquis locis Ptolemæi, quæ, quod vidimus caſtellum atque vrbem Maroboduum regem fere contra morem Germanorum condidiſſe, tutius vrbes aut iuſtas villas nominabimus, nulla æque, ac Maroboduum, in litem adducta ſunt. Conuenit *Melocauus* Ptolemæi cum vrbe *Elnbogen*, & *Setuacatum* cum *Klatau*, oppido, regia libertate inſigni. *Locoritum* eo a Ptolemæo ſitu poſitum eſt, vt rite in *Pragam* nobiliſſimam quadret. *Segodunum* & *Furgiſatis*, quantum poſitura Ptolemæi docet, haud dubie vrbibus ſatis claris *Czaslau* & *Islau*, huic quidem in finibus extremis poſito oppido, dederunt initia *(e)*.

XI. Suc-

(*e*) PTOLEMAEVS *Lib. II. Cap. XI.* ἡ Λῦνα ὕλη· ὑφ' ἣν μέγα ἔθνος, οἱ Βαῖμοι, μέχρι τοῦ Δανουβίου. *Luna ſilua; ſub qua magna gens Bæmi, vsque ad Danubium.* Et hic quidem *BOEMOS* fere in locum Quadorum locat, quos tamen modo etiam nominauerat. At ſatis liquet, errorem PTOLEMAEO inde veniſſe, quod ante *Marcomannos* acceperat in incinctis Hercyniæ ſiluæ campis habitare; non vero norat, *Marcomannos* eosdem eſſe, quos vicinæ gentes a regione Boiohœmo *Bæmos* adpellare conſueuiſſent. *Marobodaum*, regiam Marobodui, CLVVERIVS de *Praga* interpretatur; MENSO ALTINGIVS de *Marau* vico. Rationes vtriusque commentatio exponit. STRABONIS *Lib. VII.* Βουίασμον, *Buiasmum*, ſiue Βουίαιμον, aut Βοίαιμον, quas voces CLVVERIVS laudat, non vrbem, ſed regionem integram fuiſſe, iam oſtendimus. Qui enim Maroboduus in vrbem transtuliſſet, cum alias gentes, tum præcipue Marcomannos ſuos? Reliqua PTOLEMAEI nomina ALTINGIVS expoſuit, quem ſequuti ſumus.

Boii & Marcomanni. XI. Succeſſionis diuerſarum gentium in noſtram regionem, & prope dixerim in Boiohœmicum nomen, breuis hæc habetur hiſtoria. Omnis paſſim antiquitas *BOIOS* Gallos fuiſſe teſtatur, & incerta ætate, cum Gallorum res, quod Cæſar ait, adhuc validiores eſſent, in incinctos Hercyniæ ſiluæ campos conceſſiſſe. Si ex communi opinione tempus factæ conſtituero migrationis, Priſco Tarquinio Romæ imperante haud dubie facta fuerit. Tum enim omnis Gallia ſe foras legitur proruiſſe, & tum Germaniam petiiſſe, tum in Italiam inuaſiſſe. Cimbris migrantibus iam Boios Hercyniam incoluiſſe, id teſtatur, quod ad eos Cimbri deflexere; ſed ex finibus continuo a Boiis expulſi ſunt. Cæſare bella in Galliis gerente fortiter Boios egiſſe legimus. Non vero ſolum in Germania fuerunt Boii, ſed & in vicinis prouinciis, de quibus mox inquiremus. Auguſti ætate inimicum Boiis fatum *Maroboduum MARCOMANNORVM* regem concitauit, vt longam Boiiorum turbaret poſſeſſionem. Iſte ductis Marcomannis, Seduſiis, Harudibus, crebris procul dubio præliis Boios fregit, reliquosque ex clade aut expulit, aut ſuæ ſubiecit dominationi. Si Galli fuere Boii, non mirum alienigenam demum gentem de poſſeſſione lautæ prouinciæ depulſam eſſe. Si Germani fuere, & communi tantum errore pro Gallis habiti; nec tum mirum eſſe puto, idem fatum, quod & alias Germaniæ nationes ciuilibus deleuit bellis, Boios etiam ſuſtuliſſe. Quo conceſſerint reliqui Boii, eſt ignotum; nec credibile, non ex priſcis ſedibus expulſos, ſed modo de imperio deiectos eſſe, quod cuipiam viſum eſt: tanta quippe populorum multitudo in Boiohœmum translata minime poterat Boiis locum relinquere. *Marcomanni*, noui *Bæmi*, ſiue *Boioboemi*, plurimis victoriis perpetuatam gloriam ad feram tulerunt ætatem. Fruſtra eos tentauit Tiberius. Arminius Maroboduum quidem vicit, eumque dein Catualda in exilium eiecit. Semper tamen ad bella promti &

Succeſſionis populorum in Boiohœmum rerumque geſtarum hiſtoria.

Ann. V. C. CLXIII. Ant. C. N. DLXXXVIII.

Ann. V. C. DCCXXXIIX. Ant. C. N. XIII.

Ann. VI.

Ann. XVII.

Ann. XIX.

Digitized by Google

alacres Marcomanni, donec Roma ſtaret, cum ea ſunt colluctati; ſæpeque ſuperiores, ſemper pares, ex bellis diſceſſere. Inclinatis Romæ viribus Marcomannicum etiam nomen exoleuit; &, vt obſcurum eſt, quid de reliquis ex clade Boiis actum ſit, vbique inglorii conſenuerint, ita magis eſt obſcurum, quorſum Marcomanni conceſſerint. Putant plerique, ab Oſtrogothis, Gepidisque, deletos eſſe Marcomannos. Scimus enim cum illis graviſſima bella Marcomannos adminiſtraſſe. Alii arbitrantur, cum Gothis, aut cum Longobardis, poſito nomine, ſolum vertiſſe patrium, & in diuerſas migraſſe prouincias. Fortaſſis & ad Rugiorum ſocietatem Marcomanni acceſſere. Namque ſi Rugiorum regio, quod auctores dicunt, Danubio eſt a Norico diuiſa, neſcio, vbi eam, niſi in Marcomannis Quadisque, ſtatuerim. Quicquid eſt, ſcimus *SARMATAS* in locum Marcomannorum & antiquam Boiohœmum Boiorum quondam patriam, ſucceſſiſſe, & maiori felicitate ſuas ſedes ad noſtram vsque ætatem ſeruaſſe. Tempus, quo Sarmatæ, præcipuo nomine *Czechi*, nobis *Bæmi*, ſeu *Boiobœmi*, dicti, in Boiohœmum intrauerint, adeo rurſus eſt incertum, vt nil magis. Ego tamen arbitror, eam potiſſimum Marcomannici nominis deleti exſtitiſſe cauſam, quod Sarmatæ, cum omnia per maximas gentium migrationes turbarentur, ſummaque miſcerentur infimis, arrepta occaſione inuaſerunt in Boiohœmum, veteribusque colonis pulſis, re a Germanis neglecta, certa, ſed paſſim ignorata, regionis poſſeſſione potiti ſunt: vnde rite ſubductis rationibus non deſierint Marcomanni audiri, quin Sarmatæ eorum occupauerint regionem. De Marcomannis continuo poſt Boios coniecturas quasdam in medium proferam (*f*).

Germania orientalis pars auſtralis.

XII. Nimi-

(*f*) *BOIOS Gallos* CAESAR *Bell. Gall. Lib. VI. Cap. XXIV.* licet apud hunc vitiato gentis nomine; TACITVS *Germ. Cap. XXVIII.* &, ſi qui alii Boiorum meminere, nuncuparunt. Migrationis ex Celtica factæ hiſtoriam ex fama enarrauit T. LIVIVS *Lib. V. Cap. XXXIII. XXXIV. Priſco Tarquinio Romæ regnante, - - - Ambigatus, magno natu ipſe iam, exonerare*

Boii & Marcomanni.

XII. Nimirum breuem noſtræ regionis incolarum hiſtoriam dedimus, vt hac cognita, quæ illorum ratione ſunt in controuerſiam adducta, liceat commodius diſputare. De *BOIIS*

Lites de Boiis.

prægrauante turba regnum cupiens, Belloueſum ac Sigoueſum, ſororis filios, impigros iuuenes, miſſurum ſe eſſe, in quas Dii dediſſent auguriis ſedes, oſtendit. Quantum ipſi vellent, numerum hominum excirent, ne qua gens arcere aduenientes poſſet. Tum Sigoueſo ſortibus dati Hercynii ſaltus: Belloueſo haud paulo lætiorem in Italiam viam dii dabant. Sequuntur, quæ Italicam expeditionem reſpiciunt: alterius in Hercynios ſaltus ſuſceptæ migrationis nulla vltra memoria. Cimbros ad Boios deflexiſſe, STRABO *Lib. VII.* oſtendit. Boios in agrum Noricum tranſiiſſe, atque Noricum oppugnaſſe, mox ſe cum Heluetiis coniunxiſſe, & expeditionem cum iis in vicinam decreuiſſe Galliam; enarrat CAESAR *Bell. Gall. Lib. I. Cap. V.* mox eosdem cum Heluetiis victos eſſe a CAESARE, ſed ob egregiam virtutem, petentibus Aeduis, in finibus eorum collocatos; IDEM *Lib. I. Cap. XXV. & XXIX.* exponit. Vbi *MARCOMANNI* ante egerint? diximus. Non profecto in *Merania*, quod quidam cupiunt: male enim tunc VELLEIVS *Lib. II. Cap. CVIII.* dixiſſet; *Maroboduus vim regiam complexus animo, ſtatuit, auocata procul a Romanis gente ſua, eo progredi, vbi, cum propter potentiora arma refugiſſet, ſua faceret potentiſſima.* Sane inter Danubium Rhenumque, recentia flumina, Marcomanni, quod oſtendimus, egere: vnde cum ob metum Rhætici belli, in Boiohœmum concederent; in interiora omnino refugerunt. Vid. de Boiohœmi occupatione STRABO *Lib. VII.* VELLEIVS *dicto loco*, & TACITVS *Germ. Cap. XLII.* Fortaſſis iam Druſus eodem anno, quo cum Rhætis bellum adminiſtrauit, cum Marcomannis conflixit, & potitus victoria effecit, vt refugerent illi in interiora; aut incerta ætate deinceps, cum iam in Boiohœmo agerent, eos proſtrauit. FLORVS ſane *Lib. IV. Cap. XII. Marcomannorum ſpolia* in Druſi bellis memorat, & OROSIVS *Lib. VI. Cap. XXI. Marcomannos*, ait, *pene ad internecionem cecidit.* (Druſus.) *Boios* tantum de imperio deiectos eſſe, non ex regione expulſos, perſuaſit ſibi *Eruditiſſimus* VELSERVS *Rer. Boi. Lib. II.* at idem eruditis perſuadere non potuit. Marcomanni in Boiohœmo fruſtra petiti a Tiberio, teſte VELLEIO *Lib. II. Cap. CIX. CX.* & ipſo *MAROBODVO ad milites apud* TACITVM *Ann. II. Cap. XLVI. Se duodecim legionibus petitum, duce Tiberio, illibatam Germanorum gloriam ſeruauiſſe. mox conditionibus æquis diſceſſum. Neque pœnitere, quod ipſorum in manu ſit, integrum aduerſus Romanos bellum, an pacem incruentam, malint.* Conf. TACITVS *Ann. II. Cap. LXIII.* vbi ipſe Tiberius miris laudibus Maroboduum celebrat. Bellum *Arminii* cum *Maroboduo*, quo victus eſt, & *Catualdæ* motus, quibus e regno eiectus eſt, vide apud EVNDEM *Ann. II. Cap. XLIV. XLV. XLVI. & LXII.* Ab ea ætate vsque fere ad quintum ſeculum perpetuo Marcomanni ad Romanorum perniciem incubuerunt. Grauiſſimum fuit ætate Antoninorum Marcomannicum bellum; quod CAPITOLINVS *in Marco Antonino Cap. XIII. XIV. XXII.* & paſſim alibi; EVTROPIVS

Germaniæ orientalis pars auſtralis.

BOIIS dubitatur; *vtrum alienigena gens, an Germanica fuerit ciuitas? vtrum Boii in Italia, in Gallia, in Pannonia, atque in Vindelicia, Germanos noſtros Boios cognatione contigerint, an ab iis fuerint diuerſi? vtrum demum Boioariorum recentior ciuitas veterum Boiorum ſit proſapia, an gens concreta ex nouo fœdere?* Primam ego cauſam, ſatis arbitror, diſputaui, cum de Heluetiis inquirerem.

Num Boii indigenæ aut alienigenæ?

Omnes communiter auctores *Boios Gallos* vocarunt, & ex Gallia in Germaniam incinctosque Hercyniæ ſiluæ campos migraſſe, iudicarunt, cum rebus Gallorum validioribus crebras hi quoquouerſus colonias ducerent. Si dabimus, Gallos videri Boios, vnum hoc monemus, non eſſe neceſſe, vt demum ex Gallia commigrauerint in Germaniam, ſed permiſiſſe fortaſſis in Germanis, cum reliquæ Gallicæ gentes Rheno ſeparatas regiones occuparent. Gallicum genus potuit deinceps declarare ſermonis, habitus, morumque, cum Gallis conuenientia. Namque, ſi origo Boiorum Gallica ab illuſtri Gallorum migratione petenda fuerit, valde metuo communi opinioni. Ita illa inſignis Gallorum expeditio, quod alio loco luculenter exponetur, deſcripta eſt, vt maxime Germanis, extremam colentibus Germaniam, parum Gallis Cisrhenanis, ea videatur vindicanda eſſe. Vix colligitur, vt per Germaniam, valentiſſimis abundantem populis, patuerit Gallis iter in Hercyniam ſiluam. Expedite autem omnia fluunt, cum Germanos dicamus ab extremo oceano quoquouerſum exercitus ſuos ablegaſſe. Tum venerit fortaſſis colonia in Hercyniæ ſiluæ incinctos campos; eaque ſuccedente ætate pro Gallica fuerit gente

Lib. VIII. Cap. VI. & omnes eius ætatis ſcriptores memorant. Extremum, quod IORNANDES *de Rebus Geticis* ſuadet, a *Gothis Gepidisque Marcomannorum* gens deleta eſt. Hiſtoria noſtra omnia accurate olim tradet. Vid. ſi placet CZECHERODIVS *Marte Moravico Lib. I. & II.* vbi Marcomannicorum bellorum ſeries expoſita. *Slauorum* aduentum in orientis Germaniam iam meminit IORNANDES *de Rebus Geticis*, qui Seculo ſexto vixit. Ex eius narratione videtur adparere, iam quinto ſeculo Sarmatas in Germaniam proximam inuadere cœpiſſe. Nil tamen certum liquet.

Digitized by Google

Boii & Marcomanni.

gente habita, quod vulgo tota migratio *Gallis* eſſet attributa, & ambigua nominis Gallorum acceptio plurimis ignorata. Quisquis ergo e re tua duxeris, alienigenas Boios oſtendere, Galloſque, & Cisrhenanorum Gallorum fratres, eos arbitrari; caue quæſo migrationis factæ recitare memoriam, & ſtatue potius, in ipſa Germania quoſdam Gallos permanſiſſe: ſic tuebere facile Gallicam Boiorum, Gothinorum, Heluetiorumque, originem, dummodo linguæ morumque conuenientiam docueris. Quodſi defenderis Boiorum ex Gallia in Germaniam æuo Tarquinii Priſci ſuſceptam migrationem, non ægre feres, ſemel admiſſa migratione nos, indicto auctorum errore, & monſtratis melioribus rationibus, veriſimilioribus ſaltem argumentis, Boios in Germanicam ciuitatem imputaturos (*g*).

Variæ Boiorum ciuitates diuerſis in regionibus coluerunt.

XIII. Quod de *Boiorum variis ciuitatibus* in diverſiſſimis ſitis regionibus quæritur; num omnium vnum genus? plene id affirmatur. Siue Galli fuerint Boii, ſiue Germani, quodcunque demum placuerit, certe vnius nationis diſtinctæ fuerunt ciuitates; & ſiue ab initio alicubi commoratæ ſunt, ſiue poſtera ætate aliquo commigrarunt. De hoc dubitatur

Sss s 3 valde,

(*g*) Annalium Boicorum ſcriptores, LIVII narratione nixi, non fere audent de *Gallica Celticaque*, ſed ſumto verbo anguſtiore ſenſu de Celtica in Gallia, dubitare origine. Ita VELSERVS, BRVNNERVS, ADELZREITERVS, omnes in *Gallos BOIOS* cum Romanis referunt ſcriptoribus. Vnus IOHANNES AVENTINVS *Ann. Boic. Lib. I. Cap. III.* non dubitauit *Germanicam originem* Boiis vindicare; licet in eo probando negotio totus in fabulis hæſerit. Magis commodis autem rationibus *Illuſtris* COCCEIVS *Iur. Publ. Prud. Prolegom. & Cap. III.* Boiorum Germanicam ſtirpem probauit: & *Ill.* LEIBNIZIVM *in erudita præfatione ad* ADELZREITERI *Annales* non tantum nouæ opinionis fautorem, ſed & patronum, atque propugnatorem, habuit. Poteram & ego ex POLYBIO atque LIVIO, qui *Boios Italos & Aſiaticos* deſcribunt, & præſertim ex reliquis eorum nominibus, multa conferre, quæ ſatis plane Germanicum Boiorum genus probare apta forent. Cum nihil aſt decernere decreuerim, vtramque opinionem memoraſſe ſufficit.

Digitized by Google

valde, vnde primum venerint, & quando? Cum ſolis rem liceat adſequi coniecturis, meam accipe ſententiam. Præter noſtros Boios fuerunt *Boii in Transalpina Gallia*, quorum Cæſar meminit. Hi procul dubio ex Germania in Noricum, & ab Heluetiis aduocati in Galliam, profecti ſunt; an ex Germania ſero, vtrum antiquiſſimo æuo? non ſatis conſtat. *Boii Cisalpini* longum tempus in Italia peregerant, maximisque damnis crebro Romanos affecerant, antequam ex regione armis Romanorum eiicerentur. Non dubitauerim, hoſce Italos Boios noſtris rurſum vindicare Boiis, & migrantibus Germanis horum ſe adiunxiſſe partem, adeoque in Italiam inuaſiſſe, ſtatuere. Si omnino mauis, cum nolim prorſus Gallos Cisrhenanos ab ingentis migrationis ſocietate excludere, ex Gallia Boios cum Germanis feciſſe, ſociataque cauſa mouiſſe in Italiam, libere opinare. Migrationis tempus accipe ex Liuio; ſed, vt alios atque alios populos poſt priores aduentaſſe in Italiam memineris, & iuſtum Boici aduentus tempus non poſſe definiri noris. *Boios in Pannoniam* ex Italia demum refugiſſe, veri habetur ſimile; namque reliquos ex clade aufugiſſe ex Italia nouimus. Ab Italis etiam Boiis plerique illos deducunt, quos variato pauliſper nomine *in Aſiam* vsque penetraſſe, legimus. Fortaſſis & cum iis Gallis, quos alii auctores diſerte Cimbrorum Teutonorumque partem vocarunt, qui Delphico templo direpto in Aſiam peruenerunt, Boii Aſiatici, *Toliſtoboii* dicti, abierunt. Extremum *Boiios in Vindelicia Noricique confiniis* quidam auctores reperere. Hoſce, cum, quo Boii ex Boiohœmo diſceſſerint, auctorum ſciret nemo, plerique de illis exſulibus Boiis interpretati ſunt. Res non caret probabilitate, licet plene nondum perſuadeat. Certe noſtra manet adſertio, vbicunque Boii in antiquitate egerint, vnius omnes fuiſſe generis; præter tenuem migrationum memoriam, & linguæ,

Germaniæ orientalis pars auſtralis.

Boii & Marcomanni.

linguæ, & morum, in Boicis ciuitatibus conuenientia, rem ſimul atteſtante (*b*).

XIV. Extre-

(*b*) *BOII* multis locis iidem fuere. Primi noſtri *in Boiohæmo Boii*; a quibus regio dicta *der Boier*, ſiue *Boien-Haim*, id eſt, *Boiorum ſedes*, aut *patria*: vnde vocabula *Boihaim*, *Bökaim*, & denique *Bömen*. *Boios in Gallia* Cæſar in Æduis, in quibus eos ipſe locauerat, & PLINIVS inter Carnutes & Senones in Celtica Gallia, memorant. Vid. VALESIVS *Notitia Gall.* vbi *Boii Gens Celtica*. *Boii in Italia*, ſiue *Gallia Ciſalpina*, mox poſt Elitouium, qui cum manu Germanorum Bellouesi fauore in Italiam intrauerat, & ipſi eo migrarunt, teſte LIVIO *Lib. V. Cap. XXXV.* Mox grauiſſima bella *Romanorum* cum *Boiis* ſucceſſere, & demum clades internecina a Scipione Naſica, aliisque Romanis ducibus, accepta. Vid. POLYBIVS *Lib. II. Cap. XX. XXIV. XXXI. XXXIII.* LIVIVS *Lib. XXI. Cap XXV. Lib. XXXI. Cap. X. Lib. XXXIII. Cap. XIIX. Lib. XXXV Cap. XL. Lib. XXXVI. Cap. XL.* Iidem poſt cladem extremam C. Lucio Salinatore, & M. Valeſio Meſſala Coſſ. Anno V. C. ɔɔLXIV. in Noricum ad Tauriſcos ſe reecepere: quod teſtatur STRABO *Lib. V. & VII.* cum IVLIO OBSEQVENTE *de prodigiis*. Cum his in Noricum profectis *Boiis* alii, qui iam *in Pannonia* vicina egerant, in vnum haud dubie fœdus coaluerunt. Hos *Boios* intelligit CAESAR *Lib. I. Cap. V.* *Boios*, vbi inquit, *qui trans Rhenum incoluerant, & in agrum Noricum tranſierant, Noreiamque oppugnarant, receptos ad ſe ſocios ſibi* (Heluetii) *adſciſcunt*. Extincti hi Boii ſunt *CRITASIRO* rege, in bello, quod contra *Boerebiſtam*, Dacorum regem, infeliciter adminiſtrarunt; teſte STRABONE *Lib. VII.* vnde vnam eorum memoriam nomen, *deſerta Boiorum*, quæ memorant STRABO *Lib. VII.* & PLINIVS *Lib. III. Cap. XXIV.* conſeruauit. *Aſiatici Boii* ſunt *Toliſtoboii* adpellati, & cum *Tectoſagibus* omnem Aſiam turbarunt; tandem & ipſi a Romanis victi. Conf. POLYBIVS *Excerpt. Legat. XXXIII.* & LIVIVS *Lib. XXXVIII. Cap. XVI.* qui fortiſſimos omnium Gallogræcorum fuiſſe eos ſcripſit. Forte inde nomen interpretationem capiat, vt compellati fuerint *Toliſtoboii*, quaſi dixeris *animoſiſſimi & ferociſſimi Boiorum*, noſtra lingua, *die tolleſten Boier*. Incurrit hoc loco in mentem, quod cum *Boiis Tectoſages*, in Aſia ſemper coniunctos reperio, forte eos iam in Boiohœmo coniunctos egiſſe, indeque expeditiones in Aſiam ſuſcepiſſe. Recte ita ſibi CAESAR *Lib. VI. Cap. XXIX.* conſtabit, cum loco vocum *Volcæ Tectoſages*, reponamus *Boii Tectoſages*; & reliqua mens CAESARIS expeditiſſima erit. Sic itaque lego; *Itaque ea, quæ fertiliſſima ſunt Germaniæ loca, circum Hercyniam ſiluam - - - Boii Tectoſages* (Volcæ Tectoſages) *occuparunt, atque ibi conſederunt*. Extremi *Boii in Norico & Vindelicia* laudantur ab omnibus nouis ſcriptoribus Boicariæ rerum, & hos, cupiunt, eſſe exſules ex Boiohœmo Boios: quæ quidem ſententia eo mihi probatur, quod putem adflictam gentem a Romanis in clientelam & partem prouinciæ ſuſceptam eſſe, non putem iuſtæ inſtar nationis in Vindelicis iode Boios egiſſe. Quicquid rei eſt, hos Boios in Vindelicia vetuſtas prope ignorat. SETHVS CALVISIVS *in Hiſtoria Aure-*

Digitized by Google

Boii veteres non Boioariorum fuere parentes.

Germaniæ orientalis pars auſtralis.

XIV. Extremum plane nego, *Boioarios recentiores veterum Boiorum ſatu fuiſſe ortos*; quantumuis magna contentione id ab auctoribus adfirmari videam. Exciſi ſunt Boii ex Italia, & quota pars internecinam effugerit cladem, non ſatis conſtat. Exciſi ſunt Boii ex Pannonia, eorumque modo memoriam nomen *deſertorum Boiorum* in Pannonia ſeruat. Eorum, qui in Vindelicia egere, ſemel tantum hiſtoria Aureliani Cæſaris meminit. Arbitror, hos in clientela Romanorum egiſſe; vt aliis barbarorum in Gallia, Thracia, atque in Pannonia, Romani ſæpenumero agros colendos conceſſere. Hic tamen Boiorum numerus minime tantus fuerit, vt Boioariorum ciuitati condendæ poſt duo & amplius ſecula ſuffecerit: ſi vel nullis bellis exiguum Boiorum pagum attritum & conſumtum, quod maxime alioqui videtur, ſtatuerim. De Boiis, vetuſtiſſimis Boiohœmi colonis, nil opus eſt meminiſſe, cum communiter pro iis Vindeliciæ Boios auctores accipiant. Gallicorum Boiorum prope cum ſono nominis periit memoria; & Aſiaticos Boios illico a Romanis in ditionem eſſe redactos, ſcimus. Hæc igitur fata Boicæ nationis, quondam clariſſimæ, mox humilis, demumque prorſus proſtratæ, & fractæ, nos prohibent ab adſenſione, qua quidam ſuam ſententiam adprobari poſtulant. Nec etiam perſuadent, quæ proferuntur, argumenta. Boici & Boioariorum nominis non tantam reperio cognationem, quanta multis

Boiorum & Boioariorum nomen.

liani in Chronologia ad Annum CCLXXIV. hæc ex VOPISCO notat; *Aurelianus inde ex Roma ad bellum Vindelicum diſceſſit, ubi Boios egreſſos ex ſaltibus ſuis, & populantes oram Vindelicam, repulit.* Vellem codicem VOPISCI noſſem, qui hæc verba agnoſceret. Ipſe in VOPISCO *in Vita Aurel. Cap. XXXV.* lego; *His geſtis ad Gallias profectus Vindelicos obſidione barbarica liberauit*; & Cap. XLI. *Ille Vindelicis iugum Barbaricæ ſeruitutis amouit.* Nulla adeſt Boiorum mentio: & fide CALVISII ſola adhuc nititur, *Boios* VOPISCVM memoraſſe. Eſſe omnes hos Boios eiuſdem generis, vel ſolus POLYBIVS & LIVIVS docere apti ſunt, cum eosdem omnium mores corporisque eundem habitum referant: ſed migrationum iam ad rem probandam memoria ſufficit.

Digitized by Google

Boii & Marcomanni.

multis videtur. *Boii* dicti ſunt forſitan, quaſi *pueri alacres, & fortes;* quam habet ſignificationem Germanica vox *Boy*. Malim autem *Boioariorum* nominis vim poteſtatemque in Germanico vocabulo *Bauern*, quod colonos ſonat, quærere: ab agricultura enim, quam reliqui Germani negligentius curarunt, natum eſſe nationis nomen, minime id probroſum aut ignominoſum genti videri debet. Sedes æquales extremorum Boiorum, & Boioariorum, nihil probant. Et Venedi Vandali adpellati ſunt, & Vandaliam antiquam prorſus inſederunt: at nemo tamen, vt non per ingentem labatur errorem, Vandalos veteres in iis quærat, qui ſuccedente ætate eo ſunt nomine inſigniti. Domeſtica, quæ a multis prædicatur, memoria, maxime fallax eſt; nec vetuſtatem probat, ſed ſimulat. Fuit æuum, quo quidlibet ſibi otioſa ingenia in vetuſtate licere arbitrata ſunt. Tum Sicambros a Troianis, a Sicambris Francos, a Phrygibus Friſios, a Sacis & Saſſonibus Saxones, a Cimmeriis Cimbros, a Thyrigetis Thuringos, deducere placuit. Num nos morabimur illas nugas, quod iam magnam ætatem ferant? Et liceat ergo communem deſerere opinionem, licet iam plus mille annos habeat: cum ſcilicet non dignam, qua fidem apta ſit facere, edat rationem (*t*).

XV. Sed

(*t*) Non *Boii* ***BOIOARII*** ſunt, quippe vbique propemodum deleti, ſaltem vbique eorum nomen exſtinctum. Conf. HADR. VALESIVS *Rer. Francic. Lib. XXIV. ad annum* IↃCCXXV. qui egregie ex interitu omnium Boiorum coniicit, non eſſe *Boios Boioarios*que eundem populum. At id dixere duo ſatis vetuſti auctores: IONAS, *Monachus Bobienſis, in Vita S. Euſtaſii, Abbatis Luxouienſis, circa An.* IↃCXXV. *Ad Boios, qui nunc Bauocarii vocantur, tendit* (S. Euſtaſius) *eosque multo labore imbutos, fideique lineamentis correptos, plurimos eorum ad fidem conuertit:* & *vetus* AVCTOR, *qui non multo poſt* IONAM *de Vita B. Salubrii ad Amſtrudam Abbatiſſam eius filiam* narrationem compoſuit, *gentem Boioariorum in extrema Germania ſitam eſſe, atque ab Oroſio, doctiſſimo hiſtorico, Boios priſco vocabulo adpellari,* affirmauit. Verum horum auctorum teſtimonium nihil probat, quum nouus tum error facile iis imponere potuit. Conſueuerat eo ſeculo

Nati Boioariorum nominis rationes.

Germaniæ orientalis pars auſtralis.

XV. Sed vnde, inquis, BOIOARII nati, ſi Boios deſerimus? Salua res eſt, dummodo rite rationes ſubducamus. Non Boiorum reliquos prorſus prohibuimus a Boioariorum ſocietate, ſed negauimus tantum, Boioarios ſolo Boiorum ſatu ortos eſſe. Sic olim exploſimus opinionem in Reudingis Taciti Thuringos, qui ſuccedenti claruerunt ætate, quærentium; licet ipſi cenſuerimus, partem Reudingorum ſociatarumque ciuitatum videri ſe poſtera ætate Thuringico fœderi adiunxiſſe. Boioariorum nouam nationem ex fœdere quodam veterum Germaniæ ciuitatûm concreuiſſe arbitror. Natum illud videtur, cum Marcomannicum aliaque nomina exſpirarent: iam enim Honorii Cæſaris ætatem circiter Boioarios auditos eſſe, luculento auctoris teſtimonio contra communem opinionem probatum eſt. *Burios* in hoc fœdere fuiſſe, & forſan primam nomini accipiendo dediſſe occaſionem, ſupra conſtituimus. Vt ad noſtros redeamus *Marcomannos*, nihil cerno obſtare, quo minus nouos Bæmos, ſeu Boiohœmos, in Boioariorum fœdere præcipuos fuiſſe exiſtimemus. Eodem prope æuo cœpit Boioariorum, & deſiit Marcomannorum, nomen audiri. Vbi primum ſtetiſſe creditur Boioariorum ciuitas, prope ea regio Marcomannorum fines exſtitit. Nempe eſt opinio, primitus Nariſcorum finibus Boioarios inſediſſe. Iam ante ſtatuimus, Nariſcos tum in interiora refugiſſe, cum ab alienigenis gentibus Marcoman-

quælibet nominum ſimilitudo obſeruari, & ex ea trahi coniectura. Iſtiusmodi leues coniecturas nos ſequeremur, quod magnam ætatem ferant? At hodie omnes credunt, *Boioarios* veterem *Boiorum* gentem perpetuaſſe. Nec iſte omnium conſenſus opinionem friuolam defendere aptus eſt. Sane AVENTINVS, VELSERVS, BRVNNERVS, ADELZREITERVS, reliqui, non dubitant fere, Boios veteres noſtros eſſe Boioarios. At, dixerim pace clariſſimorum ingeniorum, vix ſuadent, nedum perſuadent, eorum argumenta, quibus nituntur. Iam itaque alii, maxime nuper LEIBNITZIVS in eruditiſſima Præfatione ad ADELZREITERVM, communem deſeruere ſententiam, & agnouere, non magis probari poſſe, a *Boiis Boioarios* eſſe oriundos, quam a *Cimmeriis Cimbros*, a *Sacis Saxones.*

Boii & Marcomanni.

comanni ex Boiohœmo eiecti eſſent. Adde, in illorum locum videri Marcomannos exules, forſan & Burios, ſucceſſiſſe, nouumque Boioariorum nomen, quod hi Burii, illi Bæmi, adpellarentur, ſumſiſſe. Si & *Nariſcos* admiſeris in fœderis ſocietatem, in re dubia, ſolisque conſtante coniecturis, non tuæ opinioni refragabor. Sexto ſeculo ineunte Boioarios in Noricum & Vindeliciam inuaſiſſe, amplasque regiones ferro flammisque crebro peruaſtatas cœpiſſe poſſidere, vulgo affirmatur. Tum Boioarios, qui nomen tamen, cum adhuc trans Danubium agerent, ſumſerunt, Boiorum in Norico & Vindeliciæ finibus, ſi omnio ſuperarunt, acceſſione eſſe auctos, non negabo. Sed hoc licet dato, iam dudum vulgaris opinio, ſubrutis fundamentis, concidit (*k*).

XVI. Ad rem reditum ab re neceſſaria digreſſio iam poſcit: quæ enim alia Boioariorum intuitu ſciri debent, diuerſo dabuntur loco. Boiorum Marcomannorumque, Boiohœmi incolarum, ſtatum publicum hiſtoria prodit. *Boiorum* quidem Italiæ atque Aſiæ duces tantum & reguli fuiſſe videntur: eorum autem, qui in Pannonia commorati cum Dacorum rege Bœrobiſta bella adminiſtrarunt, rex *CRITASIRVS* nominatur. Probabile prope eſt, præfuiſſe etiam

Boiorum res publica.

 Boiis

(*k*) Creditum olim, primum IORNANDEM *de Rebus Geticis* prodidiſſe *BOIOARIORVM* nomen in Suauorum regionis deſcriptione, quam paulo ſupra dedimus. Docuit autem *Celeberrimus* LEIBNITZIVS, RVTILIVM CLAVDIVM MVNATIANVM, qui, vt ipſe iudicat, Roma Anno V. C. cIↃcLXIX. id eſt, ex VOSSII computo Anno CCCCXVII. præfecturam vrbicam adminiſtrauit, in ſuo *itinerario*, vel *de reditu libro*, eorum meminiſſe, nomine *Boioarii*. Nos coniicimus, *Burios* & *Marcomannos* in nouum fœdus nomenque conſpiraſſe. Inuenio iam VORBVRGIVM ita opinatum eſſe, *Baiobaros* dictos eſſe, quaſi *Baiobemi-Baurios*, ſiue *colonos*: vt ergo iam ille mecum ſenſerit, licet diuerſo modo ſuam proponat ſententiam. Quidam ex *Boiis* & *Auaribus* nomen Boioariorum conflatum eſſe arbitrati ſunt; ſed eos aliosque opinatores abſurdos Annalium Boicorum ſcriptores ſatis iam confutarunt. Migrationes Boioariorum, quarum meminimus, non niſi domeſtica Boioariorum memoria probantur: niſi quod de regione ipſorum IORNANDES tradit, & PAVLVS WARNEFRIDVS, quos alio loco audiemus.

Digitized by Google

Germaniæ orientalis pars auſtralis.

Boiis noſtris reges, cum propinqui in Pannonia Boii regium imperium adprobauerint. Si magis placet, crediderim duces tantum rexiſſe Boios noſtros: fortius etenim reſtituros fuiſſe contra Marcomannos, ſi vnus rex rerum ſummam geſſerit. De præcipuis Boiorum moribus parum conſtat, quod magis Gallicum quam Germanicum Boiorum genus comprobet: vnde & placuit dubitanter admodum de vero genere eorum iudicare. *Marcomannis*, quibus hac in cauſa *Quados* Tacitus adiungit, ſemper reges manſerunt; & primum quidem ad Taciti memoriam ex gente ipſorum, nobile *MAROBODVI* & *TVDRI* genus, deinde vero adhuc Tacito florente externi. His, ait Tacitus, vis & poteſtas ex auctoritate Romana fuit; vt raro tamen Romanis armis, ſæpius pecunia, fuerint adiuti. Poſt Tacitum perpetuata, vt ante, regum poteſtas legitur; non hæc vero, vt ante, ex Romana auctoritate: cum infenſiores Marcomannis hoſtes non Roma deinde haberet. Iura regia inter Quados atque Marcomannos auctorum noſtræ memoriæ prodidit prorſus nemo. Non tamen ſupra libertatem vtramque voluiſſe gentem regnari, adeoque reges multis adhuc exceptionibus, & prope precario iure parendi, imperitaſſe; hiſtoria haud obſcure indicat. Eſt *MAROBODVVS*, illuſtris rex, de imperio deiectus, cum tyrannum ageret. *CATVALDA* idem habuit fatum; nec mitius *VANNIVS*, vtriusque nationis imperator. In Quadis Ammianus, non ſecus ac in Alemannis, *regales*, hoc eſt, regum filios, & nepotes, imperii hæredes, *ſubregulos*, aliosque *optimates*, & *indices*, agnoſcit. Quæ ſingularium ſtatuum ordinatio, & commode videtur poſſe de Marcomannis ſimul intelligi, & probe conſtitutam reliquam rem publicam generatim indicare (*l*).

Marcomannorum ſimulque Quadorum regiminis formula.

XVII. Modo

(*l*) Ex *Boiicis* ducibus LIVIVS *Lib. XXXIV Cap XLVI. BOIORIGEM*, *regulum eorum*; laudat IDEM *Epit. XCIV. DEIOTARVM*, *Gallegræciæ tetrarcham*, memorat, quem Boium principem fuiſſe cupiunt. POLYBIVS *in Excerptis legation. XXXIII. EPOSOGNATVM*, Toliſtoboiorum prin-

Quadi.

XVII. Modo memorata natio

QVADORVM

Quadorum ſedes.

vltima auſtralis Germaniæ exſtitit, & cum Marcomannis, dicente Tacito, Germaniæ velut frons, quatenus Danubio prætexitur. Coluiſſe Danubium ab ortu poſt Marcomannos, clariſſime Tacitus oſtendit: vnde errant maxime, qui *Sileſiorum* Sarmaticum, & *Quadorum* Germanicum, vocabulum commiſere, & vtriusque conuenientia æſtimata Quados ibi locarunt, vbi hodie agunt Sileſii. Prima Quadorum propriaque ſedes a confluente Cluna ad Marum pertigit. Ad *occaſum* Hercynius ſaltus Marcomannos & Quados diuiſit; vnde extra ſaltum Quadorum gens, contermina Getis, habitare Straboni dicitur. Ad *ortum* Marus amnis, idemque contra *ſeptentriones*, vbi in Hercyniis montibus oritur, Quados diſcluſit. Hos *Quados priores* Plinius intelligit, cum Dacos Maro amne a Sueuis regnoque Vanniano dirimi oſtendit; in eo tamen lapſus per errorem, quod regnum Vannianum, cum conſtaret de primis Quadis, ſolo Maro finiri arbitratus eſt. Nempe Vanniano

cipem, meminit. De *CRITASIRO rege* narrat STRABO *Lib. VII.* Mores Boiorum in Germanorum inſtitutis ſimul enarrabimus, &, prorſus ipſis eum Germanicis conuenire, oſtendemus. De *Marcomannorum Quadorum*que regibus ita TACITVS *Germ. Cap. XLII. Marcomannis Quadisque*, inquit, *vsque ad noſtram memoriam reges manſerunt ex gente ipſorum, nobile Marobodui & Tudri genus: iam & externos patiuntur. Sed vis & potentia regibus ex auctoritate Romana. raro armis noſtris, ſæpius pecunia, iuuantur.* *MAROBODVI* genus Marcomannis, Quadis *TVDRI* familia, imperabat. Poſt TACITI æuum reges Marcomannorum quidem nominantur; vix autem nomina proferuntur. *ATTALVS, Marcomannorum rex*, cuius filiam *Pipam* Gallienus duxit, memoratur A. VICTORI *de Caſ. Cap. XXXIII. & Epit. Cap. XLVII.* Alii in hiſtoria olim occurrent. Ius regium in Marcomannis *Maroboduus* nimium affectauit; VELLEIVS *Lib. II. Cap. CVIII.* ſed is etiam deinde ex regno expulſus, & de occupata tyrannide deiectus, eſt: TACITVS *Ann. II. Cap XLVI. & LXII.* quod & fatum habuit *CATVALDA*, & poſt eum *VANNIVS. Ann. II. Cap. LXIII. & Ann. XII. Cap. XXIX.* In Quadis *regem GABINIVM* AMMIANVS *Lib XXIX. Cap. VI* oſtendit. De regalibus, Subregulis, Optimatibus eorum, quorum & nomina memorat, vide IDEM *Lib. XVII, Cap. XII.*

Digitized by Google

Quadi poſteriores.

niano conſtituto regno prolatari cœperunt Quadorum agri ad Cuſum vsque amnem, longe vltra Marum in orientem. Inter hæc flumina, Marum & Cuſum, ſiue is Vagus eſt, Danubium vltra, barbari, Maroboduum & Catualdam comitati, leguntur locati eſſe, dato rege Vannio gentis Quadorum. *Nouos* hoſce *Quados* contra ſeptentriones iugum montium, quod Plinius Hercynium vocat, & in quo ſuas ferri ſecturas Ptolemæus ſternit, finiuit. Nec hiſce contentus agris Quadorum populus paulo poſt tertia vice protulit ditionem ad Granuam vsque & Sarmaticos montes. Hos Quados Ammianus & Antoninus imperator intellexere, cum prope Bregetionem, & ad Granuam amnem, Quados oſtendiſſent. Ptolemæus etiam hoc ſenſu Germaniam a meridie duabus Pannoniis obiacere dixit; cum ad Quados poſteriores reſpiceret, qui aduerſam inferiori Pannoniæ ripam demum obſederunt. Porro meminit Ammianus *Transiugitanorum*, quos vocat, *Quadorum*. Eos trans Hercynios montes in Oſorum, forſan & Gothinorum, regione quærendos eſſe, omnia declarant. Heic tamen ſpeciatim agros definire, minime negligentia auctorum nobis permittit (*m*).

Germaniæ orientalis pars auſtralis.

XVIII. Pto-

(*m*) Duo argumenta habent, qni *QVADOS Sileſios*que eosdem cupiunt. Primum continuari Marcomannis Quados aiunt; quos habitaſſe in Sileſia neceſſe ſit, cum Marcomanni in Morauia egerint. Deinde idem notari volunt Germanica voce *Quaat*, quod Sarmatica *Zte*, nempe *Malum*, ſeu *improbum:* vnde dubium non ſit, Sileſios a Sarmatis vocatos eſſe, quos Quados Germani antiquitus nuncupariint. Abſona vtraque argumenta, qui vel leuiter hiſtoriam legerit, facillime refutauerit. Nec imo ipſi Sarmatæ illam Sileſiorum vocis notationem vnquam admittunt. De *Quadis* noſtris ita TACITVS *Germ. Cap. XLII.* *Iuxta Hermunduros, Nariſci, ac deinde Marcomanni, & Quadi, agunt. - - - Nec Nariſci Quadique degenerant. Eaque Germaniæ velut frons eſt, quatenus Danubio prætexitur.* PTOLEMAEVS *Lib. II. Cap. XI.* ait: Ὑπὸ δὲ τὸν Ὀρκύνιον δρυμὸν Κουάδοι. Ὑφ᾽ οὓς τὰ σιδηρορυχεῖα, καὶ ἡ Λοῦνα ὕλη. Ὑφ᾽ ἣν μέγα ἔθνος, οἱ Βαῖμοι, μέχρι τοῦ Δανουβίου. *Sub ſilua Hercynia autem Quadi. Sub quibus ferri minera & Luna ſilua. Sub qua gens magna Bæmi, vsque ad Danubium.* Magna quidem poſitionum hic adeſt confuſio, ſed vicinitas tamen populorum ſatis patet. Nempe a ſeptentrionali latere Quadorum ferri ſecturas oſtendimus

Quadi. XVIII. Ptolemæus quædam nominat loca, quæ in Quadis quærere conuenit; quæ, ſi vrbes atque caſtella dicemus, more Romanorum in finibus poſita, non valde errabimus: Clara in Quadis loca.

in Luna PTOLEMAEI, Hercynia PLINII ſilua. Quos & *Bæmos* hic PTOLEMAEVS adpellat, hi ſunt *Marcomanni*, a regione, quam incoluere, Bæmi dicti. STRABO *Lib. VII.* magnam paſſus eſt deprauationem ſcriptionis, eo in loco, quem frequenter, ratione victarum a Maroboduo gentium, conſiderauimus. Ibi habet Κολδούλους gentem, quam omnino intra Hercyniam ſiluam ponit: mox addit autem, alios extra ſiluas habitare, Getis finitimos. Qui totus locus, ſi rite inſpiciatur, non cum aliis dubitabo in CLVVERII *Germ. Ant. Lib. III. Cap. XXXI.* ire ſententiam, qui & Κολδούλους mutat in Κουάδους, & hos in iis ponit nationibus, qui extra ſiluam Getis contermini egerint. Nempe tot nationes in Hercynia iam poſuit STRABO, vt Κολδούλους, quos vocat, minime incincti Hercyniæ ſiluæ campi admiſerint. Ita ergo lego: Πλὴν τάγε τῶν Σουήβων ὡς ἔφην ἔθνη τὰ μὲν ἐντὸς οἰκεῖ, τὰ δὲ ἐκτὸς τοῦ δρυμοῦ, καθάπερ τὰ τῶν Κουάδων, ὅμορα τοῖς Γέταις. *Enimuero Sueuorum, vt ante dixi, gentes aliæ intra* (ſiluam Hercyniam) *habitant, aliæ extra ſaltum, vt Quadorum gens, contermina Getis.* Hanc Getarum, ſimul & Sarmatarum Iazygum, quos Metanaſtas PTOLEMAEVS, Vagos Sarmatas alii adpellant, vicinitatem PLINIVS *Lib. IV. Cap. XII.* ita indicat: *Superiora inter Danubium & Hercynium ſaltum, vsque ad Pannonica hiberna, Carnunti. Germanorumque ibi confinium. Campos & plana Iazyges Sarmatæ, montes vero & ſaltus pulſi ab his Daci, ad Pathiſſum amnem, a Maro, ſiue is Duria eſt, a Sueuis regnoque Vanniano dirimens eos. Auerſa Baſtarnæ tenent, aliique inde Germani.* Monſtrat recte prope *Quadis Dacos*, quibus vero expulſis *Iazyges* eam regionem occupauerint. Male vero *Vannianum regnum* terminat *Maro*, cum vsque eo priores Quadi habitauerint; illud vero ad *Cuſum* pertigerit, qui *Vagus*, ſiue *Wage*, eſt. Hoc TACITVS oſtendit *Ann. II. Cap. LXII. Barbari vtrumque* (Maroboduum & Catualdam) *comitati, ne quietas prouincias immixti turbarent, Danubium vltra inter flumina Marum & Cuſum locantur, dato rege Vannio, gentis Quadorum.* Male etiam Germanorum initium a Maro Pannonicisque hibernis Carnunti, orditur: niſi dixeris, antiquiorem eum ſtatum reſpexiſſe, fortasſis etiam prioribus Quadis regnum Vannianum dediſſe, quia forſitan iam ante Vannius reliquorum Quadorum rex fuit. Alioquin manifeſtum eſt ex hiſtoria longe ad orientem vltra Marum Germanos coluiſſe. Namque omnino ad Granuam Quadi poſtea pertigere: vnde illud MARCI *Imperatoris in Vita ſua Lib. I.* Τὰ ἐν Κουάδοις πρὸς τῷ Γρανούᾳ. *Quæ in Quadis facta ad Granuam.* AMMIANVS *Lib. XVII. Cap. XII. His*, ait, *in barbarico geſtis Bregetionem caſtra commota ſunt, vt etiam ibi belli Quadorum reliquias, circa illos agitantium tractus, lachryma vel ſanguis extingueret.* *Bregetio* autem ab aduerſo eſt confluentis cum Danubio Granuæ. Ita recte PTOLEMAEVS *Lib. VIII.* dixit, *Germaniam terminari a meridie Rhætia,*

Digitized by Google

bimus: cum præſertim in Boiohœmo locata oppida, iamdum viderimus. Habet *Medoslanium*, quod vtique prioribus Quadis tribuendum eſt, vt de veſtigiis loci adhuc tamen controuerſia ſuperet. Quidam *Medoslanium* de *Znaim*, celebri oppido, interpretatur. Rectius alter Medoslanium quaſi Medoſſanium accipit, & prope Danubium in vrbe *Meiſſan* & poſitionem Ptolemæi, & nomen vetuſtum, agnoſcit. *Celemantiam* cui Quadorum generi, an priori, vtrum poſteriori, vindicare velint; vulgo de eo auctores controverſantur. Ex conuenientia nominis *Celemantiam* videtur *Kalminz*, vicus haud procul Teiæ fontibus, hodie referre. Sed poſitione æſtimata trans Marum in poſterioribus Quadis Celemantia magis locanda eſt, vbi *Braumau*, Morauiæ vicus, occurrit. *Eburum* & *Robodunum*, Ptolemæi celebria loca, nos poſituræ obſeruantiores Gothinis & Lygiis ſupra dedimus. Memorari tamen debet, a quopiam *Eburum* pro *Olmütz*, & *Robodunum* pro *Brin*, celeberrimis hodie Morauiæ regionis oppidis, accipi. Quod ad ipſam pertinet *Morauiam*, nomen prouinciæ a *Maro*, ſeu *Moro*, quem Plinius vocare videtur, fluuio, qui regionem peruadit, eſſe acceptum, facile quiuis videt: vt male adeo *Marcomannos* aliqui aduocent, vt *Morauorum*, & *Morauiæ*, nomina interpretentur. Occupauit Morauia ſuccedente æuo inferiorem Quadorum & priorum, & poſteriorum, ſedem; & vocabulum tulit, poſt-

Germaniæ orientalis pars auſtralis.

Morauiæ nomen.

Norico, & duabus Pannoniis. ἀπὸ μεσημβρίας, Ῥαιτίᾳ, καὶ Νωρικῷ, καὶ δυσὶ Παννονίαις. *Transiugitanos Quados* memorat AMMIANVS *dicto* iam modo *loco*. Fines Quadorum fuere vbique *ad meridiem* Danubius, *ad occaſum* primum Cluna amnis, dein Boiohœmici montes ad Marum vsque orientem; *ad ortum* primo Marus, deinde promotis finibus, Cuſus, ſiue Vagus, & rurſus prolatatis terminis Granua amnis; *contra ſeptentriones* vbique iugum montium, in quo PLINIVS Hercynium ſaltum ſternit, ad oppidum vsque *Tÿbardoſzin*. Continentur hodie iſtis finibus *Auſtriæ* pars trans Danubium, *Morauiæ Marchionatus* pars maxima, *Hungariæ* Transdanubianæ eximia portio,

Quadi. poſtquam Slaui Sarmatæ in Quadorum habitationem ſucceſſiſſent. Qua Marus Danubio confluit, de *inſulis Danubianis* ſciri debet, eas recte poſterioribus Quadis, adeoque Germanicæ ripæ, vindicari: ſua enim præſidia & caſtella cis Danubium in Pannonica tantum ripa condita Romanos habuiſſe reperimus, & eſt tamen opinio, inſulas eos fuiſſe firmaturos præſidiis, ſi eæ ad ipſos ſpectaſſent. An credi poſſit, Ptolemæi nomen *Racatarum*, quos iuxta Danubium Bœmis ſuis conterminos facit, clariſſimam noſtram *Auſtriorum* nationem iam olim deſignaſſe; quod Auſtrii æuo ſeriore a Sarmatis vocabulo prope conſonanti compellati fuerint? meum iam non erit definire *(n)*.

XIX. De rebus Quadorum multa Romanorum hiſtorici meminere, quæ hiſtoria noſtra copioſe, ſi otia fuerint, perſequetur. Videntur ſingulares ſuos reges ante Quadi habuiſſe, quam cum Marcomannis vni imperatori parerent. Nobile *Tudri* genus, quod Tacitus cum nobili *Marobodui* genere coniunctum ſimul celebrat, recte putatur ſolis Quadis imperaſſe, cum Maroboduus auitum inter Marcomannos teneret regnum. Qui deinceps acciderit, vt ſæpe vno rege & Marcomannorum, & Quadorum, natio vteretur; non conſtat, nec magis, quoties ſingulares reges conſtituerint. Marcomannis Romæ fauentibus, & Quadi non alieno fuerint a Romanis animo; vt ipſos omnino reges ab iis æqua volun- *Quadorum acta & fata.*

(n) In PTOLEMAEI nominum interpretatione fere vbique ſequimur MENSONEM ALTINGIVM, ſed nec CLVVERII ſententiam ſilemus, licet ea fere accuratione ſemper ab ALTINGIANA ſuperetur. In PLINIO *Lib. IV. Cap. XII.* non pauci codices agnoſcunt nomen *Mori* amnis: vnde *Moraniæ* cognomentum. Inſulas amnicas Quadorum fuiſſe, debeo eruditæ coniecturæ CLVVERII; & eidem Ῥακάται PTOLEMAEI ſunt *Auſtrii.*

voluntate acciperent. Aeuo autem Antoninorum grauiſſimum exarſit bellum, Quadis præcipue & Marcomannis facientibus, & cum iis omnibus Sueuicis conſpirantibus ciuitatibus; illudque ad ſeram vſque ætatem mille formidines Romanis opponere aptum fuit. Perſæpe Quadi Romanos eo adegere imperatores, vt penderent tributa mundi vniuerſi, quo nomine intolerantiſſime ipſi gloriabantur, domini. Sæpe & quidem victi ſunt a Romanis, & duriſſime habiti: quod Marci Antonini, Aureliani, Probi, Conſtantii, Valentiniani, aliorumque imperatorum, palmæ teſtantur. At nunquam tamen fracti aut perdomiti integram ſuam poſt grauiſſimas clades virtutem oſtenderunt, donec Roma ſuis fungi fatis inciperet. Eo vſque proprio nomine cogniti Quadi fuerunt, & prope ſemper in Marcomannorum fœdere, quod antiquitus coluerant. Quinto autem ineunte ſeculo cum Marcomannis rarius Quadicum audiri nomen cœpit: ad aliud gentium fœdus tranſitionis tum factæ idoneo argumento. Marcomannos arbitrati ſumus cum Gothis migraſſe, & partem fortaſſis in Boioariorum nouum nomen cum Buriis, aliisque nationibus, conſenſiſſe. Cum ſolis ſtandum ſit coniecturis, non errauerit, qui æque ac Marcomannicam ciuitatem, ſic Quadicam, in plures dilapſam eſſe partes, & ad diuerſas confluxiſſe ſocietates, cenſuerit. Certe Gepidæ, Rugii, Heruli, atque Longobardi, Romano exſpirante imperio, tumultuarias ibi occuparunt, verterunt, atque commutarunt, ſedes, vbi paulo ante Quadi egerant: vt ſit prorſus ſtatuendum, vnum alterumque illorum nominum Quadicum ſimul comprehendiſſe. Sarmatas extremum in Marcomannorum, Quadorumque, ſucceſſiſſe regiones, iam ſupra monuimus. Vt ſint ſingula acta, vtque ſit de dubiis agrorum poſſeſſionibus tum certatum, cum omnes Germaniæ populi ad Romam adfligendam a fato quopiam eſſent exciti & experrecti;

Germania orientalis pars auſtralis.

ANN. CLXVII.

Quadi. recti; minime id licet diſtincte atque partite, apte vt ſua conſtet ratio geographiæ, enumerare (*o*).

Uuu u 2 CAPVT

(*o*) Ex Tacito *Ann. XII. Cap. XXIX.* videtur liquere, aut *VANNIVM* ſimul Marcomannos regnaſſe, aut *IVBILLIVM* Hermundurorum regem: alioquin enim haud dubie Marcomannicæ gentis foret facta mentio. Deinde, vt Marcomanni, Romanorum amici fuere Quadi, vt & reges a Romanis acciperent. Habet Spanhemivs *Diſſ IX.* rariſſimum numum ex muſeo Seguiniano; qui auerſa parte Antoninum Pium, altera legatum imperatoris & nudam regis figuram exhibet, cum inſcriptione, REX QVADIS DATVS. Et Capitolinvs *in Antonino Philoſ Cap. XIV* *Quadi*, inquit, *amiſſo rege ſuo, non prius ſe confirmaturos eum, qui erat creatus, dicebant, quam id noſtris placuiſſet imperatoribus* In validiſſima Germaniæ, maxime Sueuiæ, gentium contra Romanos conſpiratione, quam Antonini æuum vidit, vbique *QVADI* præcipui hoſtes nominantur. Ivl. Capitolinvs *in Antonino Cap XXII.* Evtropivs *Lib. VIII Cap. VI.* Orosivs *Lib. VII. Cap. XV.* Dio Cassivs *Lib. LXXI.* Semper deinde cum Marcomannis Quadi communem contra Romanos cauſam habuerunt. Iam Commodus videtur pacem ab eis pecunia redemiſſe. Lampridivs *in Commodo Cap. III. Bellum, quod pater pene confecerat, legibus hoſtium addictus remiſit, ac Romam reuerſus eſt.* Gallieni æuo in Paononias Quadi inuaſerunt. Evtropivs *Lib. IX. Cap. VI.* Orosivs *Lib. VII. Cap. XXII.* Aureliani ætate cum Marcomannis Quadi Romam terruerunt. Vopiscvs *in Aureliano Cap. XVIII.* Contra Conſtantium rurſus Quadi, fœdere tum cum Marcomannis, tum cum Sarmatis, coniuncti, inſurrexere. Ammianvs *Lib. XVII. Cap. XII.* Contra Valentinianum præcipue graue bellum a Quadis motum eſt: de quo Ammianvs *Lib. XXIX. Cap. V.* ait: *Quadorum natio motu eſt excita repentino, parum nunc formidanda, ſed immenſum quantum antehac bellatrix & potens, vt indicant perpetrata, quoniam proclivia, obſeſſaque ab iiſdem ac Marcomannis Aquileia, Opitergiumque exciſum, & cruenta complura perceleri acta procinctu.* Inter extremos omnino tumultus, quibus Romanum imperium quinto ineunte ſeculo conquaſſatum eſt, Quadi res ſuas fortiter egiſſe leguntur; Hieronymo *Epiſt. III. ad Hel. & Epiſt. XI. ad Ageruch.* teſte. Exinde Quadorum nomen exoleuit, parumque eius auctores meminere. Adiicimus hoc, vt Quadi Marcomannique acerrima cum Romanis bella adminiſtrauerint, ita non defuiſſe tamen, qui ipſos apud Romanos ex vtraque natione mererent ſtipendia. Notitia *Imperii Occid. ſub diſpoſitione Magiſtri peditum præſentalis, in Auxiliis Palatinis* memorat *Honorianos Marcomannos ſeniores, & Honorianos Marcomannos iuniores*: & rurſus, *ſub diſpoſitione Magiſtri equitum præſent. in Vexillationibus Comitatenſibus Equites Marcomannos*: & iterum *ſub diſpoſitione Ducis Pannoniæ primæ Tribunum gentis Marcomannorum.* Pancirollvs autem *Comm. Parte II. Cap. XXI. XXVI. & LXXXI.* eundem ſemper errorem errat, & Marcomannos de Morauis vbique interpretatur. Notitia *Imperii orientis, ſub diſpoſitione Ducis Thebaidos*, in minore laterculo, memorat *Alam primam Quadorum*. Vid. Pancirollvs *Comm. P. I. Cap. CXLIV.*

CAPVT VII.

TRANSMARINAE GERMANIAE VETVS CONDITIO.

I.

Transmarinæ priſcæ Germaniæ conditio.

EX Sueuia, quæ cis maria orientis omnem Germaniam comprehendit, in *TRANSMARINAM SVEVIAM* actutum transmittimus, eiusque vetuſtam conditionem nobilesque gentes exploramus. Vaſta vtique hæc eſt, & ampliſſima Germaniæ antiquæ, quæ ſuperat, noſtramque manet commentationem, portio. Sed facit veterum communis ignoratio extremarum contra ſeptentriones terrarum, vt vix liceat paucis priſcam noſtræ trans maria Germaniæ conditionem deſcribere. Dedit illam generalem ignorantiam regno Arſacis acrior Germanorum, quam Tacitus prædicat, libertas; quæ non permiſit, vt interioris ſtatus plenior ad Romanos peruenerit, horumque ambitionem accenderet, notitia. Vix ad Albim ſemel atque iterum Romana claſſis adducta eſt, Romanusque peruaſit exercitus. De reliquis contra aquilonem ſitis terris vix fando quædam Romani, eademque dubia, incerta, & ſemiplenæ vix notitiæ ſufficientia, acceperunt. Nec ea fuit olim, quicquid obſtrepat aliquis auctor, poëtasque ſuos Græcos, ſuumque Platonem, memoret, circumnauigatamque crebro omnem ſeptentrionalem Germaniam arbitretur, nauigandi Romanis Græcisque peritia, vt tam longe diſſitas regiones ipſi claſſibus adire potuerint, & certiora per commercia accipere. Ipſa imo barbaricarum rerum negligentia & incuria, quam in Græcis atque Romanis obſeruare licet, ſi vel fuiſſet licitum, prohibuiſſet, quo minus ignotum ſolisque fabulis peruulgatum

Germania Transmarina. tum tentaſſent oceanum. Nobis quidem facile erat futurum veram heic ignotæ olim telluris conditionem prodere, erroreſque veterum emendare. Sed vetera indagaturos non noua decet dare, aut aliena antiquitati ſupponere. Decebit priſcorum auctorum, licet erraticas, audire ſententias, verioraque docere ex eo æuo, quo ſunt omnia plenius cognita; non ſimulare abſolutam in veteribus noſtræ Transmarinæ Germaniæ cognitionem (*p*). **Ratio eam conſiderandi.**

II Fuit noſtra *Transmarina Germania* plurium inſularum nomine antiquitus cognita. Aquilonarem Germaniæ limitem Tacitus deſignaturus, *cetera*, ita inquit, *oceanus ambit, latos ſinus & inſularum immenſa ſpatia complectens. A Germania*, & ait Plinius, *immenſas inſulas non pridem compertas cognitum habeo.* Ptolemæus non minus agnoſcit inſulas; ſed veram Transmarinæ Germaniæ amplitudinem, quam qui vnus, maxime ignorauit. Inter illas inſulas eas, quæ vere ſunt inſulæ, & a Teutonis habitatæ, ſupra deſcripſimus. Maiores, eæque perperam pro talibus acceptæ, ſuperant inſulæ, nunc a nobis antiquis inſigniendæ nominibus. Plinius, antiquarum narrationum diligens ſcriptor, præter complures inſulas ſine nominibus; quæ ſunt procul dubio illæ immenſo **Opinio plurium inſularum.** **Inſularum nomina a Plinio prodita.**

Uuu u 3 numero

(*p*) *SCANDINAVIAM* non hoc loco ex curioſis recentium auctorum obſeruationibus, ſed ex Græca Romanaque auctoritate, illuſtrabimus. Si ceteri fontes, vnde poſſit exponi regionis illius fida vetuſtas, quales memorat OL. RVDBECK *Atlant. Cap. I.* eruditis plene probari poſſent; ex aliis vtique commentationibus plura accipi poſſe, non nego. Quando autem *Clariſſimus* RVDBECKIVS *Cap. VII.* demonſtrare conatur, Scandinauiæ ſtatum quam optime Aegyptiis, Græcisque, Phœnicibus, ipſo commerciorum & nauigationum vſu iam antiquiſſimo æuo cognitum fuiſſe; in eo, vt pace eruditi viri dixerim, quam maxime fallit & fallitur: quod perſpicuum facile eſſe poteſt, quibus antiquitas non prorſus eſt inexplorata. Cum etiam *Cap. XXVI* celeberrimam Argonautarum & Orphei expeditionem in Scandinauiam ſuſceptam ſibi perſuaſit; raram credo eruditorum, qui guſtauerunt bonam antiquitatem, adſenſionem merebitur. Non prorſus quidem ignotam fuiſſe Græcis Romaniſque Scandinauiam, iam modo cernimus. Aſt, quam hæc leuia ſunt & exilia!

Digitized by Google

numero ante littora Transmarinæ Germaniæ in ſeptentrionali oceano ſtratæ minores inſulæ: duas nominat maiores, duasque incompertæ amplitudinis diuerſas inſulas. Clariſſima apud ipſum, &; qui eum ſequuntur, auctores, inſula nominatur *Germania Transmarina.*

SCANDINAVIA;

quam alibi ipſe *Scandiam*, & Iornandes, qui ſuo adhuc æuo inſulam eſſe arbitratus eſt, *Scanziam*, adpellauit. Ipſe Plinius incompertæ, ſed ſummæ, magnitudinis Scandinauiam eſſe, ex eo coniecit, quod portionem eius, quod ſit notum, Hilleuionum gens D incolat pagis. Altera, nec minor opinione, inſula

FINNINGIA

ipſi dicitur. Quibus duabus diuerſo loco adiicit inſulas BERGOS & NERIGON; ex qua in Thulen nauigetur. Hoc vt adiiciam, quatuor iſtis nominibus integram *Transmarinam Germaniam*, licet continenti, quod veteres ignorarunt, tractu, comprehendi, & facile a nobis agnoſci, manifeſto liquet. Propria *Scandinauia* atque *Finningia* vni hodie regi parent; & prior peninſulæ pars nouis nominibus nobis cognita eſt. *Nerigon* vel ſuo nomine *Norvegiæ* clariſſimum regnum indicat: & ſi coniicere licet, *Bergos* prouincia olim adpellata eſt, quæ hodieque nobiliſſimum Norvegiæ emporium *Bergen* oſtendit (q).

III. Vt

(q) TACITVS *Germ. Cap. I. Cetera oceanus ambit, latos ſinus & inſularum immenſa ſpatia complectens; nuper cognitis quibusdam gentibus ac regibus, quos bellum aperuit.* PLINIVS *Lib. II. Cap. CVIII. A Germania immenſas inſulas non pridem compertas cognitum habeo.* Et POMPONIVS MELA, & SOLINVS, & Græci omnes, non niſi inſulas a Germania agnouere. PTOLEMAEVS *Lib. II. Cap. XI.* habet *quatuor inſulas Scandias dictas, vnam vero earum, quæ maxima ſit.* Τέσσαρες αἱ καλούμεναι Σκάνδιαι, τρεῖς μὲν μικραί. Μία δὲ μεγίστη καὶ ἀνατολικωτάτη. PLINIVS, præter eas, quæ nomina non habent, quatuor inſulas memorat *Lib. IV. Cap XII. Incipit inde clarior aperiri fama ab gente Ingæuonum, quæ eſt prima inde Germaniæ. Seuo mons ibi immenſus, nec Riphæis iugis minor, immanem ad Cim-*

Germania Transmarina.

Scandinauiæ generali nomine compellatæ, Græca nomina.

III. Vt moremur in nominibus rebusque antiquis, ceteris nominibus prope ignoratis, reliqui auctores vnam tantum Germanicarum inſularum maximam, Scandinauiam, in medium proferunt; ita, vt videantur generali illo nomine reliquas ſimul comprehendiſſe: prorſus vt nos hodie ſolemus antiquo Scandinauiæ vocabulo ita vti, vt vniuerſam Transmarinam Germaniam complectatur. Eo puto ſenſu accipienda erunt Græcorum vetuſtiſſima nomina, quibus Scandinauiam conſueuerunt deſignare. Plinio ſcribente, Pytheas *ABALVM* & *BASILIAM*, eandemque immenſæ magnitudinis inſulam Xenophon Lampſacenus, & Timæus *BANNOMANNAM*, nominarunt. Licet ab iisdem auctoribus plures adpellationes adferri cernamus, non tamen eſt

brorum vsque promontorium efficit ſinum, qui Codanus vocatur; refertus inſulis. Quarum clariſſima Scandinauia eſt, incompertæ magnitudinis; portionem tantum eius, quod ſit notum, Hillevionum gente 500 incolente pagis, quæ alterum orbem terrarum eam adpellat. Nec eſt minor opinione Finningia Cap XVI. Sunt, inquit, *qui & alias inſulas prodant: Scandiam, Dumnam, Bergos, maximamque omnium Nerigon, ex qua in Thulen nauigetur.* Ex PLINIO SOLINVS *Cap. XXIII. Mons Seuo, ipſe ingens, nec Riphæis minor collibus, initium Germaniæ facit: hunc Ingæuones tenent, a quibus primis poſt Scythas nomen Germanicum conſurgit.* Mox; *Scandinauia inſula e regione Germaniæ.* ISAACVS VOSSIVS vult & iubet, vt in POMPONIO *Lib. III. Cap. VI.* loco *Codanoniæ* inſulæ ponamus *Scandinauiam*; vocem *Scandinouiæ* ipſa etiam præſtare voce *Scandinauiæ*. Sed vt cum eo ſentiamus, Teutoniſque eripiamus Codanoniam, ipſe quidem imperando non impetrat. IORNANDES hanc Scandinauiam inſulam *Scanziam, in libro de Rebus Get.* ſemper adpellat; PAVLVS DIACONVS PLINII vocabulo *Scandinauiam; de Reb. Longob. Lib. I. Cap. II. Vnde ſit, nomen SCANDINAVIAE,* ſiue *Scandiæ?* plurimæ coniecturæ ſunt. Non inueni autem, quæ valde placere poſſit. A *ſcandendis nauibus* quidam; alii a *Scantzen, caſtellis*; alii a *Sitonibus*, aut *Sitonibus*, aut *Sconiis*, populis; Scandinauiæ nomen petiere. Ab *Aſcenaze*, Germanorum patre, quod putant, præcipuo, aliquis vocabulum accepit: nonnulli Sueo-Gothicas voces aduocarunt, vt interpretarentur nomen. CLVVERIO, & cum eo aliis, *Scaniorum* populus placuit, & inde nomen deriuarunt. Conf. OL. RVDBECK *Atlant. Cap XVI.* VERELIVS *in Not. Hiſt. Heruôr. Cap. I.* IOH. LYSCHANDER *Ant. Dan. Serm III.* THORM. TORFAEVS *Hiſt. Rerum Norueg. P. I. Lib. I. Cap. I.*

eſt dubium, vnum generale Scandinauiæ nomen varia illa aut vitiata, aut variis ex rationibus variata, cognomina referre: ſemper enim de eadem videntur loquuti eſſe auctores inſula. Vnam & ſane Scandinauiam ingentem Hecatæus, teſte Stephano, *ELIXONAM, INSVLAM QVE HYBERBOREORVM*, compellauit; eademque certe eſt, quam Diodorus ex aduerſo Scythiæ, quæ ipſi ſupra Galliam, ſiue Germaniam noſtram, eſt, poſitam dixit eſſe, & *Baſiliam*, nomine iam prolato, nuncupari. De Græcorum nominum rationibus non inquirimus, cum rei obſcuritas omnes prope excludat coniecturas. Minimum probamus opinoſi cuiusdam auctoris coniectationes liberiores, quibus omnia illa vocabula de Scandinauiæ laudibus atque elogiis interpretatus eſt; quaſi non regio foret, quæ cum priſca Scandinauia comparari poſſit, adeoque vni huic omnes antiquitatis deberentur laudes. Ipſe equidem non diſſentio, quo minus ex noſtra lingua illa Scandinauiæ nomina orta eſſe videantur. Sed vt certam ipſe ignoro originem, ita ſaltem faſtoſam atque affectatam eius curam non adprobo (*r*).

Germania Transmarina.

Difficilis nominum interpretatio.

IV. Placet

(*r*) PLINIVS *Lib. IV. Cap. XIII.* quædam nomina Græcorum tradit. *Exeundum deinde eſt, vt extera Europæ dicantur; transgreſſisque Riphaos montes littus oceani ſeptentrionalis in læua, donec perueniatur Gades, legendum. Inſulæ complures ſine nominibus eo ſitu traduntur, ex quibus ante Scythiam, quæ adpellatur Baltia,* (alii codices *Bannomanna* vocem agnoſcunt, & ſunt, qui veram eſſe vocem arbitrantur:) *abeſſe a Scythia diei curſu; in quam veris tempore, fluctibus electrum eiiciatur, Timæus prodidit. Reliqua littora incerta ſignata fama. - - - - - - Xenophon Lampſacenus, a littore Scytharum tridui nauigatione, inſulam eſſe immenſæ magnitudinis Baltiam tradit. eandem Pytheas Baſiliam nominat. Feruntur & Oonæ; in quibus ouis auium & auenis incolæ viuant. aliæ, in quibus equinis pedibus homines naſcantur, Hippopodes adpellati. Panotiorum aliæ, in quibus nuda alioquin corpora prægrandes ipſorum aures tota contegant.* En fabulæ cum verarum inſularum nominibus! Easdem illas fabulas memorauit tamen POMPONIVS MELA *Lib. III. Cap. VI. Quæ Sarmatis*, inquit, *aduerſa ſunt ob alternos acceſſus receſſusque pelagi, & quod ſpatia, queis diſtant, modo operiuntur, modo nuda ſunt, alias inſulæ videntur, alias vna & continens terra. In his eſſe Oeonas, qui ouis auium paluſtrium & auenis tantum alantur: eſſe equinis pedibus Hippopodas, & Panotos, quibus magna*

Digitized by Google

Germania Transmarina.

IV. Placet tamen illius affectatæ originum curæ intuitu paululum hic de curſu digredi, &, antequam veteres memorare pergamus ſententias, de nuperis quibusdam dicere opinionibus, ex quibus multo inſigniores tituli ex antiquitate Scandinauiæ deberi creduntur. Conſtituitur primum præcipuam totius terrarum orbis regionem Scandinauiam quondam fuiſſe: eo primos homines diuino adflatu beatiores conceſſiſſe; indeque demum omnes clariores ciuitates,

Specimen affectatæ nominum Scandinauiæ priſcorum curæ.

aures, & ad ambiendum corpus omne patulæ nudis alioqui pro veſte ſint, præterquam quod fabulis traditur, auctores etiam, quos ſequi non pigeat, inuenio. Porro Plinius *Lib. XXXVII. Cap. II.* noua affert Scandinauiæ Græca nomina. *Pytheas*, inquit, *Germaniæ genti accoli æſtuarium oceani Mentonomon nomine, ſpatio ſtadiorum VI.* CIↃ. *ab hoc diei nauigatione inſulam abeſſe Abalum: illo vere fluctibus aduehi: & eſſe concreti maris purgamentum. incolas pro ligno ad ignem uti eo; proximisque Teutonis vendere. Huic &* Timaevs *credidit: ſed inſulam Baltiam nominauit.* Et Solinvs *Cap. XXII.* ait: *Auctor eſt Xenophon Lampſacenus a littore Scytharum in inſulam Baltbiam triduo nauigari. eius magnitudinem immenſam & pene ſimilem continenti:* poſt quæ ſequuntur eædem ex Plinio fabulæ de Oonis Hippopodibus, & Panotiis. *BASILIAE* nomen affert etiam Diodorvs Sicvlvs *Lib. V.* Τῆς Σκυθίας τῆς ὑπὲρ τὴν Γαλατίαν κατατικρὺ νῆσός ἐστι πελαγία κατὰ τὸν ὠκεανὸν, ἡ προσαγορευομένη Βασίλεια. *Ex aduerſo Scythiæ, quæ ſupra Galliam eſt, inſula in oceano eſt, quam Baſiliam vocant.* De *ELIXONA* inſula Stephanvs hæc habet: Ἐλίξοια, νῆσος Ὑπερβορέων, οὐκ ἐλάσσων Σικελίας, ὑπὸ ποταμῷ Καραμβύκῃ. οἱ νησιῶται Καραμβύκαι, ὡς Ἑκαταῖος. *Elixona, inſula Hyperboreorum, haud minor Sicilia, ſub flumine Carambyce. Vnde inſulani Carambycæ; teſte Hecatæo.* Quia Carambyces Obius ſit, multi maluot hanc Elixonam de *Noua Zembla*, ſeu *noua Terra*, interpretari. Ego putem Scandinauiam noſtram intelligi, licet ſitus non iuſtus fuerit ab Hecataeo deſignatus. Olavs Rvdbeck *Atlantica Cap. IX. Inſula Hyperboreorum* nomen Scandinauiæ vindicat, & interpretatur de *inſula gente nobiliſſima natorum hominum. Cap. XI. Baſiliam* accipit pro *regum & deorum inſula:* nec id ex Græca, ſed Suecogothica, quod contendit, lingua. *Cap. XII.* de *Baltbia* agit, quam *fortium virorum habitationem* ſonare ait. *Cap. XIII. Bannomanna* nomen probat, & indicari putat veterem *Manni*, Germanorum conditoris, *ſedem:* vnde, nomen *Manheim* rectius eſſe, exiſtimat. *Cap. XIV. Oſericta* nomen, quod etiam Plinivs *Lib. XXXVII. Cap. II.* memorat, *Deorum inſulam*, referre, docet: & *Elixonam* Hecataei *beatorum inſulam*. Interpretationis penes alios eſto iudicium.

tates, omnes principes, omnesque in vniuerſum gentium deos, prodiiſſe. Terram tanta gloria ornatam apud orientis populos & Græcos peruagatiſſimam fuiſſe, & in præcipua veneratione habitam; ex priori adſertione elicitur. Tum omnes in vetuſtate glorioſos beatæ cuiusdam & dominatricis nationum inſulæ titulos, licet fabulis obuolutos atque tectos, in vnam quadrare noſtram Scandinauiam, decernitur. Cum ita ſuam maximis laudibus celebret Plato *ATLANTICAM*; hanc de Scandinauia non interpretari ſolum, ſed & oſtendere placet; examuſſim Platoni locorum naturam, finiumque diſtantiam, imo ipſam ſolennium, publicorumque adeo ædificiorum conditionem, cognitam atque exploratam fuiſſe. Quod adiecit Plato, ingentem inſulam vi fluctuum mari merſam eſſe, id dicis cauſa a Platone ſcriptum putatur, nihilque velle aliud, quam intermiſſas Græcorum in Scandinauiam nauigationes notare. Præter Atlanticæ laudes Scandinauiæ debitas, *OGYGIA* etiam, quam Homerus cecinit, in cenſum venit; primumque conciliatur Atlanticæ a Platonis, aliorumque auctorum, ſcriptis, peruulgatæ, deinde Scandinauiæ noſtræ. Fabulæ multæ heic de veris Scandinauiæ regum principumque rebus geſtis libere accipiuntur. Qui ſequuntur *HYPERBOREORVM INSVLAE*, *SCYTHIAE*, *BASILIAE*que, *GALLIAE*, atque *SVEVIAE*, tituli veræ noſtræ debentur Scandinauiæ; parsque nominum a nobis iam ante tradita eſt. Non probo tamen *Hyperboreorum* nominis interpretationem, quaſi *principes homines*, & quos Germanico vocabulo *ex alto loco genitos* adpellamus, deſignaret; cum conſtet, aquilonares gentes Græco vocabulo Hyperboreos nuncupatas eſſe. Nec probantur valde allata hac occaſione Baſiliæ, Baltiæ, Sannomannæ, aliaque nominum interpretamenta ambitioſe conquiſita; licet de diuerſa nominum origine non valde aliunde conſtet. Pars etiam nominum prolatorum in Scandinauiam

Germania Transmarina.

Germania Transmarina,

nauiam quadrare quidem cenſetur; non autem ſoli deberi Scandinauiæ, nec ſolam denotare: quod Scythiæ, Galliæ, Sueuiæque, adpellationum reſpectu debet obſeruari (*s*).

Antiquitatum Scandinauiæ faſtoſa inueſtigatio.

V. Referuntur in reliquis Scandinauiæ, iisque ambitioſioribus, compellationibus *OSERICTAE* porro, & *ELIXONAE*, nomina, Plinio & poëtis incerto ſenſu memorata; quæ, aliorum ſcilicet comparatis opinionibus, de *Deorum ſede & beatorum inſula* placet interpretari, & *Scandinauia* multis rationibus adſerere. Secundum eandem opinionem Scandinauia dicta eſt *CODANONIA*; nec vltra, quod conſtituimus nos ſupra, Teutonorum præcipua inſula illud ſeruabit adnomen. Teutonorum ſociis Cimbris *Cimbrica* quidem *cherſoneſus* linquitur; ſed gens terraque ſimul continenti Germaniæ eripitur, & in Scandinauiam transfertur. *GOTHIAE* nomen præcipuum Scandinauiæ fuiſſe, ſed vulgo in alterum Codanoniæ vocabulum verſum eſſe, ſtatuitur. *VLTIMA THVLE*, quicquid vni Procopio omnis reclamet antiquitas, non minus Scandinauia eſſe adpellata iudicatur. In Scandinauia doctæ illæ coniectationes, quas aceruatim iam memorabimus, *Heſperidum hortos*, *mala aurea*, horum *cuſtodem draconem*, & *Elyſios campos*, quæſierunt; vnaque cum illis *Acherontem*, *deos*que *inferos*, atque *Tartarum*, in eadem prouincia repperere. Quot cecinerunt fere Græci Romanique poëtæ fabulas, tot nouas Scandinauiæ laudum acceſſiones mirabiles accepere opiniones. *Orpheus* & *Argonautæ* vere in

(*s*) Non, cenſeo, quicquam muto *clariſſimi Atlanticæ* AVCTORIS mentem: ſi præter opinionem in quibusdam paullo diuerſus fuerit auctoris ſenſus, abſit ſcriptis iniuria. Præſtantiam Sueoniæ, & qua ratione antiquiſſimo æuo fuerit habitata, & reliqua, perſequitur *Cap. III. IV. V. VI.* PLATONIS *in Timæo ATLANTICAM Cap VII.* & HOMERI *OGYGIAM Cap. VIII.* *Scandinauia* vindicat. *SCYTHIAE* nomen *Cap. X.* & *GALLIAE*, ſeu *Galatiæ*, & *Galgauiæ*, vocabula *Cap. XVIII.* item *SVEVIAE* cognomentum *Cap. XXIV.* exponit, & ſuæ *Scandinauiæ* adſerit: quam variis id argumentis, apud ipſum vide: ea enim hic tradere velle, operæ foret & nimiæ, & qua delectaturos lectores meos non quidem ſatis confido.

Germania Transmarina.

Scandinauiam fecere expeditionem, & omni Europa circumnauigata in patriam redierunt. Egregiam videris Orphei narrationum, & priſcarum Scandinauiæ rerum, concentum atque conſenſum demonſtrari. *Aurea mala*, poëtis celebrata, virtutum Scandinauiæ inſularum fuiſſe ſymbola & indicia exiſtimantur. Vt demum *ſedis deorum* & *inſulæ beatorum* titulus rite poſſit Scandinauiæ vindicari, *omnis deorum generatio* ex illa producitur, nominumque docetur explicatione, reges, heröesque Scandinauiæ, a Græcis ceteriſque nationibus pro diis eſſe habitos. In Scandinauia natæ litteræ, & artes, & ſcientiæ omnes, perhibentur. Non vetus exſtitit populus, qui gloriam tulerit, quem non primum habuerit Scandinauia. Prodiiſſe putatur *Troianos* inde, & veteres *Gallos*, & *Cimbros* atque *Teutonos*: hos imo clariſſimis expeditionibus inſigniores ſuperare, quas ipſi *dii* ex Scandinauia ſuſceperint, indeque Græcis mira comminiſcendi materiam ſuppeditauerint (*t*). Sunt profecto incomparabiles priſcæ Scandinauiæ cum

(*t*) Idem RVDBECKIVS *Cap. XIV.* de *OSERICTA*, & *Cap. XV.* de *ELIXONA*, ſeu *Elixoia*, agit. *Cap. XVII.* *CODANONIAM*, atque *GOTHIAM*, de *Scandinauia* interpretatur. *Cap. XXI.* in extremis Scandinauiæ *CIMBRICAM CHERSONESVM*, & *Cimbros*, quærit. *Cap. XIX.* *THVLES* nomen vindicatur. *Caput XXIII.* *Hortos Heſperidum*, *Camposque Elyſios*; *Caput XXXIX.* *Mala Aurea*; & *Caput XXII.* *Acherontem*, *Inferos*, & *Finem terræ*, in *Scandinauia* reponit. *Orpheus* & *Argonautæ* in Scandinauiam profecti ſunt, vindice *Cap. XXVI.* In *Capite XXVII.* *Dii & reges veterum Sueuonum*, eorumque nomina exponuntur, & ſingulatim *Cap. XXVIII.* *SATVRNVS*, ſiue *Boreus*; *Cap. XXIX.* *IOFVR*, ſiue *IVPITER*; *Cap. XXX.* *NEPTVNVS*; *Cap. XXXI.* *Oidinus*, ſiue *PLVTO*; *Cap. XXXII.* *Hermodus*, ſiue *MERCVRIVS*; *Cap. XXXIII.* *HERCVLES*; *Cap. XXXIV.* *APOLLO.* Natæ ſunt *litteræ in Sueonia*; quod docet *Cap. XXXVIII.* *Caput XXXVI.* *Troianos* & *Phryges*; *Caput XXXVII.* *Gallos*; & *Caput XXXV.* ipſos *Deos* expeditionem ex Scandinauia in ceterum terrarum orbem ſuſcepiſſe, tradit. Et de expeditionibus quibusdam Scandinauiæ incolarum in ipſas remotiſſimas terras facilis RVDBECKIO fides fuerit. Qantulum enim tunc parum mare, aut amnes obſtabant, quo minus, vt Scandinauiæ gentes eualuerant, longe lateque terras peruagati, occuparent permutarentque ſedes promiſcuas adhuc, & nulla regnorum potentia diuiſas? Quis hodie crediđiſſet, extre-

Germania Transmarina.

cum ex nominibus, tum ex illuſtribus factis, coaceruatæ laudes; quas ipſi, quippe priſcæ noſtræ Germaniæ ſimul proprias, noſtris concelebrare litteris non dubitaremus, ſi ingenium atque eruditionem ſufficere liberioribus opinionibus probandis arbitraremur. Nunc vero, plurima vbiuis obſtante dubitatione, nec parum aduerſante atque repugnante in multis antiquitate, ſuas ſibi ſententias ſeruent fœcunda ſagaciaque ingenia; nobisque permittant, vt ſuſpiciamus & miremur lepidam atque feſtiuam quarundam antiquitatis partium enumerationem: non, vt de portentis opinionum ſoli adſentiamur liberæ, nec vnquam probatæ teſtatæque, adſertioni, aut poſtulent, aut iubeant.

Marium Scandinauiam alluentium nomina.

VI. Rurſus ad veterem fidamque rerum memoriam noſtra reuocatur commentatio, & de priſcis Scandinauiæ finibus eſt ſollicita. Hos maria vndique dedere, ſi antiquos auctores audimus, qui inſulas Scandinauiam, reliquaque nomina, referre arbitrati ſunt. A meridie *Codanum ſinum*, ſiue *Sueuicum mare*, nouerant Germaniæ continens, & Scandinauiam, diuidere. Non male cenſetur, a Baltiæ Græco nomine mari demum *Baltici* hæſiſſe nomen; licet ſeriſſima modo ætas iſtud vocabulum audierit. Protendi autem Germaniæ ſinum longe contra ſeptentriones, fuit opinio: vt adeo crederetur Scythiam & Sarmatiam ad ortum, Scandinauiamque ad occaſum, interfluere, oceanumque *Amalchium* contingere. Plinius, qui Finningiam ſpeciatim memorat, inter Sarmaticum littus & Scandinauiam nouam hanc inſulam poſuit; vt ita eius ex opinione bis Germaniæ ſinus contra aquilonem,

Xxx x 3

mos Sueones, per tot regna, totque prouincias, tot exercitibus obſtantibus, ad Pontum vsque, & ad ipſam prope paludem Mæotim, fuiſſe peruaſuros; & diuerſiſſima inde via ingenti circumitione in noſtram reuerſuros Germaniam? Et, quod nemo credidiſſet, factum eſſe cernimus. Quid ſperemus vero de antiquitate, quæ prona ad migrationes quam quæ maxime erat, & cui migrandi commoditates erant plurimæ? Non id tamen plane perſuadere, vt RVDBECKII narrationes veræ vicem hiſtoriæ ſubeant, nemo non intelligit.

Digitized by Google

ſionem, & ad Amalchium mare, proruperit. Vnam ſinus partem, quæ Sarmaticum alluit littus, ſingulari vocabulo *Venedicum ſinum* a Ptolemæo compellatum, videri eſſe, transeundo rurſus monemus. A ſeptentrionibus *Amalchium* & *Cronium mare*, vnoque nomine *ſeptentrionalem oceanum* dictum, Scandinauiam, imo & naturam, quod Tacitus ait, finiiſſe, conſtans fuit veterum ſententia. Ad occaſum *Morimaruſa* mari, quod Scandinauiam ambiit, nomen præcipuum fuit. In eo proiectas duas inſulas ex Plinii opinione intelligere oportet, quæ Bergos & Nerigon veteres adpellarunt. Hactenus falſi ſuæ opinionis veteres, quod plures inſulas in Transmarina Germania numerarunt; cum vere nomina ſibi continuarentur, & niſi lacubus aut fluentis a Sarmatiæ continente, & inuicem, non ſeparata eſſent. Cetera, ſiue regionum nomina Plinii, ſiue fines maribus conſtitutos, reſpiciamus, ſatis bene veteribus fuiſſe explorata perſpicimus (b).

Germaniæ Transmarinæ.

Poſitura Scandinauiæ ex veterum opinione.

VII. Quod ad poſituram Scandinauiæ, ſi generale nomen accipimus, pertinet, omnes quidem contra ſeptentriones infra, aut, quod alii malunt dicere, ſupra Germaniam, & a Sar-

(b) Dictum de *ſeptentrionali oceano*, eiusque variis nominibus, in Germaniæ aquilonari limite. PLINIVS *Lib. IV. Cap. XIII.* SOLINVS *Cap. XXII.* affert Græca vocabula. *Codanus ſinus*, quem POMPONIVS *Lib. III. Cap. III. & VI.* adpellat, *Balticum mare* ab HELMOLDO & ADAMO BREMENSI nominatur; nouo quidem, ſed, quod *Scandinauia* conſueuit *Baltia* dici, non vetuſtati incongruente vocabulo. *Venedici ſinus* nomen in PTOLEMAEO Sarmatiam deſcribente eſt. Contra *Germaniæ ſinum*, *Mareque Sueuicum*, adpellat TACITVS *Germ. Cap. XXXVII. & XLV.* IDEM non raro abſolute *Oceanum* hoc mare vocat; *Germ. Cap. XL. Eſt in inſula oceani caſtum nemus:* *Cap. XLIII. Protinus ab oceano Rugii.* Eum & IORNANDES *de Rebus Get.* ſequutus, nondum hic doctus, peninſulam, non inſulam Scandinauiam eſſe, *Septentrionalem oceanum, Germanicumque mare*, ſinum nuncupauit. De mari Scandinauiam ambiente ita TACITVS *Germ. Cap. XLV. Trans Suionas aliud mare pigrum ac prope immotum, quo cingi cludique terrarum orbem hinc fides; quod extremus cadentis iam ſolis fulgor in ortus edurat, adeo clarus, ut ſidera hebetet. Sonum inſuper emergentis audiri, formas Deorum & radios capitis adſpici, perſuaſio adiicit. Huc vsque, & fama vera tantum natura.*

Digitized by Google

Germaniæ Transmarinæ. a Sarmatiæ latere occiduo, Scandinauiam conſtituerunt; in-tuitu tamen diſtantiæ a Germania, aut ab Scythia, plurimum diſſenſere. Pars Græcorum abeſſe *Baltiam* a Scythia diei curſu credidere, pars tridui nauigatione a littore Scythiarum illam inſulam eſſe, arbitrati ſunt. Niſi *Elixona*, Hyperboreorumque inſula, nouam terram, feriſſimo æuo demum inuentam, denotat, fuere etiam, qui Carambicis fluuii, ſiue is Obius eſt, oſtiis obiacere Scandinauiam putarunt. Ex Pythea Plinius, *Abalum* inſulam diei nauigatione abeſſe a Guttonum æſtuario, memorauit. Iornandes, ſuo adhuc æuo æque ac veteres veræ Scandinauiæ conditionis ignarus, Viſtulæ oſtiis oppoſitam ſuam habet *Scanziam*; quo nomine ab ipſo Scandinauiam notari, alibi dictum eſt. *Scandiarum* ſuam maximam Ptolemæus ita deſignat, vt clariſſime Scandinauiam cernamus. Labitur autem per errorem, cum latitudinem eius vix vltra Cimbrorum proferat promontorium, & longitudinem Viſtulæ prope oſtiis terminet. *Amplitudo Scandinauiæ [illegible] [illegible].* Alii auctores, licet amplitudine inſulæ non penitus explorata, rectius tamen in vniuerſum de ea iudicarunt. Dixere; immenſæ eſſe magnitudinis, licet fere incompertæ, inſulam. Xenophon Lampſacenus, Plinio teſte, *Scandinauiæ* ſeu *Baltiæ* magnitudinem immenſam, & pene ſimilem continenti, prædicauit. Plinius, licet quatuor diuerſarum inſularum nomina ex priſcis proferat narratibus, non minus tamen omnium magnitudinem, ſi Bergos inſulam exceperis, laudat; veramque adeo noſtræ Transmarinæ Germaniæ, ſi inſularum miſeris nomen, faciem repræſentat. Vnus ergo Paulus Diaconus Ptolemæi errore abreptus eſt, vt non nimiæ amplitudinis inſulam Scandinauiam dixerit; cum interim id videatur ex vero traxiſſe, non inſulam eſſe Scandinauiam, ſed continenti Scythiæ iunctam terram: quod equidem verum quam ridiculo verborum ambitu in medium protulerit, cum Scandinauiam

non

non tam in mari eſſe poſitam, quam marinis fluctibus circumfuſam, cenſuerit, patet omnibus (*x*).

Germania Transmarina.

Vetus Scandinauiæ diſtributio.

IIX. Qua ratione fuerit Scandinauia vetus diuiſa, quotque præcipuas nationes habuerit, vix fruſtillatim licet in priſcis monumentis legere. Si Plinii quatuor inſulas capimus, aut Bergos inſula transmiſſa, tres reliquas potiores; habemus generalem quondam immenſæ Scandinauiæ, ipſique genuinæ telluris faciei conuenientem, partitionem. Prima pars interior *SCANDINAVIAE* proprio nomine videbitur adpellanda eſſe; vocabulo fortaſſis a *Scaniis*, primis poſt Germaniam Scandinauiæ, proximiſque Codanoniæ Teutonorum, incolis, deſumto. Altera exteriorque & mari circumfluo præcincta, pars erit *NERIGON* nuncupanda: nomine hodieque in ingenti illo tractu terrarum perdurante. Si autu-

(*x*) Græcorum de Scandinauiæ diſtantia atque ſitu opiniones tradidit PLINIVS *Lib IV. Cap. XIII. & Lib. XXXVII. Cap. II.* cum SOLINO *Cap. XXII.* Apud PTOLEMAEVM *Lib. II. Cap. XI.* maxima eius Scandinauia ponitur iuxta Viſtulæ fluminis oſtia: *μία δὲ μεγίστη καὶ ἀνατολικωτάτη κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Οὐιστούλα ποταμοῦ*: nec is magnitudinem eius nimiam celebrat. PTOLEMAEI poſitioni & IORNANDES *de Rebus Geticis*, & PAVLVS WARNEFRIDVS *Hiſt. Longob. Lib. I. Cap. II.* ſua videntur debere; hic, dum Scandinauiam non magnam inſulam eſſe arbitratur; ille, cum hæc dicit: *Eſt in oceani arcto ſalo poſita inſula magna, nomine Scanzia, in modum folii cedri, lateribus pandis poſt longum ductum concludens ſe; cuius ripas influit oceanus. Hæc a fronte poſita eſt Viſtulæ fluuii, qui Sarmaticis montibus ortus, in conſpectu Scanziæ ſeptentrionali oceano triſulcus illabitur, Germaniam Scythiamque diſterminans. Hæc ergo habet ab oriente vaſtiſſimum lacum, in orbis terræ gremio: vnde Vagi fluuius, velut quodam ventre generatus in oceanum vndoſus euoluitur. Ab occidente namque immenſo pelago circumdatur: a ſeptentrione quoque innauigabili eodem vaſtiſſimo includitur oceano, ex quo, quaſi quodam brachio exeunte, ſinu diſtento, Germanicum mare efficitur.* PAVLVM VVARNEFRIDVM vera accepiſſe, ſed turbide atque confuſe, hæc eius verba *Lib. I. Cap. III.* declarant: *Hæc ergo inſula, ſicut retulerunt nobis, qui eam luſtrauerunt, non tam in mari eſt poſita, quam marinis fluctibus, propter planitiem marginum, terras ambientibus circumfuſa.* Cetera prolata ex locis ſupra exſcriptis iam declarantur.

Germania Transmarina. Si autumaueris, *BERGOS* compellatione ſuperiorem Nerigonis partem, vbi opulentum nos emporium Bergen conſpicimus, antiquitus veniſſe; minime me contradicentem habebis. Tertia autem maiorque Scandinauiæ portio *FINNINGIA* erit, ingenti ſinu ab occaſu a propria Scandinauia diuiſa, ſed eidem contra ſeptentrionem iuncta, & ab ortu Sarmatiæ continuata. Alio loco Plinius, *Seuonem*, immenſum montem, nec Ryphæis minorem iugis, immanem ad Cimbrorum vsque promontorium efficere ſinum, qui Codanus vocetur, memorauit. Hoc Seuone recte ingens montium iugum denotari, interpretes cupiunt; quo media ſcindatur Scandinauia, Sueciaque vbiuis prope a Noruegia ſeparetur. Seuone igitur, erroribus Plinii ſilentio transmiſſis, ſuo reſtituto loco rurſus bifariam habemus Scandinauiam diuiſam, & addita Finningia trifariam. Hic demum belliſſime conueniet Tacito cum Plinio ceteriſque ſcriptoribus, & demum generalis quædam populorum Scandinauiæ diſtributio accipietur. Habet Tacitus primum *Suiones*, ipſo in oceano, poſt Gothones, Rugios atque Lemouios. Illi ergo ſuperiorem atque interiorem Scandinauiam coluerunt ſupra Seuonem montem. Parte tamen maxime ſeptentrionali iidem attigere mare, quod pigrum ac prope immotum Tacitus adpellat, & trans Suiones ſuos conſtituit. Suionum ciuitatibus *Sitonum* gentes continuari, inde Tacitus ait. Igitur trans Seuonem illæ egerunt, in terrarum tractu, quem Plinius inſulam credidit eſſe, & Nerigon nuncupauit. Denique *Fennos* Tacitus ſingulatim cum Venedis, Peuciniſque, citauit; quod forſan nouerat, his illos continuari, nec tam inſulam eſſe Scandinauiam, quam inſulæ ſimilem. Quicquid eſt, Plinii Finningiam Fennorum Taciti patriam eſſe, nemo dubitabit; adeoque non incommode trifariam, & nationem, & ter-

Tres Taciti præcipui in Transmarina Sueuia populi.

& terram, immenſæ Scandinauiæ, ex ipſa veterum opinione, nemine reclamante, habemus diſtributam (y). *Germania Transmarina.*

IX. Suionum nunc ciuitates, Sitonumque gentes, quas vtrasque Tacitus memorat, ſimulatque Finnos propius conſideraturis, eſt ad alios eundum auctores, vt nomina ciuitatum generalibus nominibus complexarum exquiramus. Et quantum attinet ad Suiones, opera noſtra non erit fruſtra, ſed facile gentes reperiemus, quæ ibidem coluerunt, vbi ciuitates Suionum locauit Tacitus. Fennorum etiam quosdam populos, niſi in antiquis, in proximis tamen hiſce, ſcriptoribus laudatos deprehendemus. Soli ſunt Sitones, quorum nec nomen vsquam alibi legitur, nec ciuitatum, quas videantur habuiſſe, fit mentio. In

SVIONVM

Suionum ciuitates; Scandii; natione primi creduntur SCANDII, ſiue *Scanii*, fuiſſe; iidemque proximam Germaniæ & auſtralem Scandinauiæ partem habitaſſe. Nomen equidem in vetuſto auctore non legitur. At ſuadet nomen regionis hodieque ſuperſtes, habuiſſe quondam eam populum, cui Scaniorum fuerit nomen. Putem etiam, ab hoc populo Romanis magis cognito Scandinauiæ, & Scandiæ, regionis generale adnomen acceptum eſſe. Fortaſſis, quos Ptolemæus in auſtrali Scandinauiæ parte *Dauciones* adpellat, *Scandiones* ſunt; hoc ab eo vocabulo, vt ſæpe conſueuit facere, ex altero Scaniorum formato, atque producto. Ad occaſum in ſuperiori Scandinauiæ parte infra Scandios, ſeu Scanios, a Teutonum latere, HILLEVIONES, magna amplaque gens, habitaſſe videntur. Plinius habet gentis nomen, quod & Pomponii *Hermiones*, & Ptolemæi *Leuoni*, vitiata forſan vocabula, videntur referre. Nationem Hilleuionum D incoluiſſe pagis, quod Plinius ait, magnam quidem mouet dubitationem, vt tam anguſtam Hille- Hilleuiones;

(y) Diuiſionis Scandinauiæ veteris ex PLINIO *Lib. IV. Cap. XIII. XVI.* & ex TACITO *Germ. Cap. XLIV. XLV.* argumenta petere licet.

Digitized by Google

Scanis. Hilleuiones regionem, qualem dedimus, habuerint. At fuit fortaſſis commune eorum nomen ſimul & Scaniis, & Gutis, aliisque auſtralis Scandinauiæ habitatoribus; quorum ſane nomina nonnulla Ptolemæus recenſet: idem vero fuerit proprium ſingularis ciuitatis, quæ definita modo regionis tenuerit ſpatia, vbi hodieque Hilleuionum nominis occurrunt crebro veſtigia. An Hilleuiones incerta ætate in Sarmatiæ littora, & extremas Aeſtiorum ſedes, traiecerint, terræque *Liuoniæ* nomen dederint? non inepte quæritur, ſed ægre deciditur. Si potius Ptolemæi vocabulum *Leuonorum*, quam alterum *Hilleuionum*, adprobamus; quis enim dixerit, vtrum ſit integrius, minusque corruptum? non leuis ex gentis adpellatione capitur coniectura, & ad affirmandam quæſtionem profertur (z).

(z) Tacitvs *Germ. Cap. XLIV. Suionum*, inquit, *hinc ciuitates ipſo in oceano. præter viros armaque claſſibus valent. SCANDIORVM* nomen nusquam occurrit. Sunt autem forſitan Δαυκίωνες Ptolemaei, quos in Scandiæ meridiali parte ponit, *Scandii.* Plinii de *HILLEVIONIBVS* locus ita habet, *Lib. IV. Cap. XIII. Sueuo mons ibi immenſus, nec Riphæis iugis minor, immanem ad Cimbrorum promontorium efficit ſinum, qui Codanus vocatur, refertus inſulis; quarum clariſſima Scandinauia eſt, incompertæ magnitudinis; portionem tantum eius, quod ſit notum, Hilleuionum gente* ID *incolente pagis, quæ alterum orbem terrarum eam adpellat.* Hilleuiones haud dubie Pomponivs *Lib. III. Cap. III. Hermiones* dixit: *In eo* (Codano ſinu) *ſunt Cimbri & Teutoni: vltra vltimi Germaniæ, Hermiones.* Cur enim Ol. Rvdbeck *Atlant. Cap. XVI.* Hermionum defendat, atque in Scandinauiam transferat, nomen; ſatis ipſi rationis fuit; nobis minimum. Ptolemaevs *Leuonos* memorat in hac populorum Scandinauiæ enarratione: Καλεῖται ἰδίως καὶ αὐτὴ Σκάνδια· καὶ κατέχουσιν αὐτῆς τὰ μὲν δυτικὰ Χαιδεινοί· τὰ δ' ἀνατολικὰ Φαυῶναι καὶ Φιραῖσοι· τὰ δὲ μεσημβρινὰ Γοῦται, καὶ Δαυκίωνες. τὰ δὲ μέσα Λευῶνοι. *Vocatur & hac proprie Scandia. & tenent ipſius occidentalia Chadini: orientalia vero Fauonæ & Firaſi; meridionalia Gutæ & Dauciones. media autem tenent Leuoni.* Hic quidem in mediis locat *Leuonos*, Plinivs *Hilleuiones* magis in Scandinauiæ initiis; ſed in remotioribus Ptolemaeo facile error condonatur. Regio *Halland* creditur *Hilleuionum* nomen hodieque oſtendere, cum capite regionis *Halmſted*; prorſus vt *Scaniorum* nomen durare putatur in *Scania* prouincia, *Schonen* vulgo dicta. Vtramque autem nationem latioribus finibus conſediſſe, quam quos nomen reliquum indicat, omnino eſt credibile.

Gutæ; X. Referuntur porro in Sueonibus GVTAE Ptolemæi, quos Gutos Procopius nominat. In meridiana Scandinauiæ parte illi diſerte a Ptolemæo locantur, vbi hodie ſuperant frequentes Gutarum vocabuli notæ. Fines definire nec Gutis licet, nec licuit ceteris ciuitatibus: tanta eſt Scandinauiæ priſcarum rerum obſcuritas. Numeroſiſſimam ſuos Gutos gentem Procopius compellauit. Minime tamen teſtata hæc nationis amplitudo Gothicis ex Scandinauia in Germaniam migrationibus probandis ſufficit; quæ res eſt alio loco declarata. Seruat ſuos Scandinauia Gutas, licet probabilius videatur, ex Germania partem Gothicarum ciuitatum in Scandinauiam traieciſſe, quam ex Scandinauia tot agmina populorum immania prodiiſſe. Manent *Gutæ* ceterorum *Gothorum* conſanguinei, licet parentes horum illos eſſe, nunquam concesſerim. Credi fortaſſis poſſunt Gutarum Scandinauiæ inſignia facta; licet de iis parum fidæ ſuperet memoriæ. Forſitan pars horum *Gutarum* in propinquam Cimbricam Cherſoneſum expeditionem incerto ſuſcepit æuo, nomenque *Iutiæ* intulit. Forſan aliæ coloniæ Gutarum traiecere, cum Gothorum gloria fama percrebeſceret, in Sarmatiam, & victricibus cognatisque ciuitatibus ſociis armis acceſſere. Si litteras & ſcientias primi Gothi habuere, non repugnabo, vt eæ in Scandinauiam peruaſerint, & cum natione, linguæ ſanguinisque commercio iuncta, fuerint communicatæ. Quantumuis igitur Gutarum Scandinauiæ extollatur gloria; modo ex incerto eam augeri obſeruetur: nihil cetera ego de eius recuſo curioſa conſideratione (*a*). *Germania Transmarina.*

XI. Plures

(*a*) PTOLEMAEO ſunt Γοῦται; PROCOPIO *Rer. Goth. Lib. II.* Γαυτοί. Hæc de iis dicit: Οὕτω μὲν Θουλῖται βιοῦσιν· ὧν ἔθνος ἓν πολυάνθρωποι οἱ Γαυτοί εἰσι. *Hoc quidem modo Thulitæ vitam degunt. quorum gens vna numeroſiſſima ſunt Guti.* IORNANDES *de Reb. Geticis* memorat *Gautigoth, acre hominum genus, & ad bella promtiſſimum:* nec dubium eſt, *Gautigoth* eſſe *Gutas* PTOLEMAEI, *Gutos* PROCOPII; & enim IORNANDES eos ponit in Scandinauia, & cum Finnaithis, quos vocat, coniungit. Habitarunt haud dubie *Gutæ Gutique* in iis terris, quæ *Gothiæ* nomen adhuc

Germania Transmarina. XI. Plures vtique Suionum ciuitates ſingularibus vocabulis cognitas fuiſſe, quam quas protulimus, nemo dubitat; qui aut Suionum nationis a Tacito adſignatos ampliſſimos fines reſpexerit: aut qui ſaltem Sueuicarum gentium numerum cogitauerit; ex quo vtique eſt neceſſe, plures in Scandinauia Sueuicos populos ſtatuere. Interim, quod ſuppleamus antiquæ memoriæ defectum, vix vltra habemus; ſi duo triaue Ptolemæi, eaque maxime dubia, vocabula protulerimus. Nempe propiorum Romanis regionum faciem atque ſtatum bella aliquantum aperuere; de reliquis vix vnum atque alterum fando accepere Romani: vnde non mirum, Ptolemæi ciuitatum nomina non niſi in auſtralem quadrare Scandinauiam. Habet adhuc Ptolemæus in Scandiarum maxima FAVONAS, atque FIRAESOS, orientis partes colentes. Firæſos coniiciunt auctores ibi habitaſſe, vbi durat in omne æuum incolarum vocabulum. De Fauonibus, cui tribuantur regioni, nemo inquirere potuit. Qui primi a Ptolemæo memorantur CHADINI, ab eo ad occaſum ſolis locantur. Rurſus vero omnes latet, an vsque in Sitones, qui occidentales Scandinauiæ partes coluerunt, Chadini fuerint reiiciendi, an Suionum exteriorem oram habitauerint? LVPIONES in Sarmatis Ptolemæus nominauit. Vix autem dubito, illos Lupiones de noſtris *Lappionibus* interpretari, & Suionum in ditionem ſimul imputare. Vt paucis de infima Suionum ſede dicamus, eius gentium quidem nullus auctor meminit; ſed tamen in Iornande, Procopio, & recentioribus ſcriptis, reperimus, vnde eius ſedibus demus incolas. SCRITOFINNI, ſeu *Scretoſenna*, memorantur prope pigrum mare, quod Tacitus nuncupat, egiſſe. Vt eos Suionibus tribuam, facit Tacitus, qui Suionum ciuitates ad vsque

Fauonæ atque Firæſi;

Lupiones;

Scritofinni.

Yyy y 3 ſepten-

gerunt. Eſt *Oſtrogothia* atque *Veſtrogothia*. *Sudergothiæ* nomen non adeo peruulgatum. Eſt vero & inſula *Gothland*, ab *Oſtrogothiæ* latere; eſt *Gotteborg*, nobilis vrbs atque portus in *Veſtrogothia*.

Digitized by Google

ſeptentriones extremos producit. Manet tamen incertum, an iam antiquo æuo aut Lupiones, aut Scritofinni, eas ſedes habuerint, quos eis ſuccedenti æuo auctores dederunt; vtrum demum paulo ante eorum memoriam in nouam regionem ex Finningia & Sarmatia immigrauerint? Sane Fennorum generis fuiſſe Scritofinnos, vel nomen indicat. De Fennis autem dicetur poſtea (*b*). *Germania Transmarina.*

XII. Suio-

(*b*) OL. RVDBECK *Atlant. Cap. XXIV.* omnes prope Germaniæ populos, quotquot TACITVS in Sueuia eiusque viciniis poſuit, & *Cap. XX.* vbi *VERGION* nomen Scandinauiæ vindicat, omnino Vargiones, cis Rhenum colentem gentem, quia eos *Vargiones* PTOLEMAEVS adpellauerit, in Scandinauiam ſuam tranſtulit. Nos, qui eius delectari fabulis non poſſumus, conquerimur raras Scandinauiæ gentes antiquitati cognitas eſſe. *FIRAESI* videntur ii eſſe, qui incolunt regionem, cui *Fierring* vulgare nomen eſt. *LVPIONES* etiam TABVLA *itineraria* hoc legit ſitu: LVPIONES SARMATAE. VENADI SARMATAE. BASTARNI. Cum PTOLEMAEO ergo in Sarmatis Lupiones refert. Hodie etiam Lappiones, qua Ruſſis, qua Suecis, quaque Danis, parent, maximam partem Slauicæ, hoc eſt, Sarmaticæ, originis cenſentur eſſe. PROCOPIO *Lib. II. Rer. Goth.* memorantur Σκριθί-φινοι, qui ſunt Σκριθίφινοι, *Scritifinni*; & iisdem moribus ab eo deſcribuntur vixiſſe, ac *Fenni*, apud TACITVM. IORNANDES *de Reb. Get.* in Scanziæ deſcriptione hæc habet: *Alia vero ibi gentes Scretofennæ: qui frumentorum non quæritant victum; ſed carnibus ferarum atque auium viuunt. Vbi tanta paludibus fœtura ponitur, vt & augmentum præſtent generi, & ſatietatem ac copiam genti.* Et PAVLVS DIACONVS *Lib. I. Cap. V. Huic*, inquit, *loco Scritofinni* (*ſic enim gens illa nominatur*) *vicini ſunt, qui etiam æſtatis tempore niuibus non carent, nec aliis, vtpote feris ipſis, ratione non diſpares, quam crudis agreſtium animantium carnibus veſcuntur; de quorum etiam hirtis pellibus ſibi indumenta coaptant. Hi a ſaliendo iuxta linguam barbaram, etymologiam ducunt. Saltibus enim vtentes arte quadam ligno incuruo ad arcus ſimilitudinem, feras aſſequuntur.* Ab ADAMO BREMENSI & SAXONE GRAMMATICO *in Operis Praf. in confinio Sueonum vel Nordmannorum contra boream habitare Scritefinni* dicuntur. In *priuilegio* LVDOVICI *imperatoris Archiecclesiæ Hammaburgienſi conceſſo*, ſunt *Scredeuindon*; & *in confirmatione Anſgarii, Archiepiſcopi Hammaburgienſis, per* GREGORIVM *IV. Scrideuindan*: atque *in litteris* INNOCENTII II. *ad Adalberonem Archiep. Hammab.* ipſa regio *Scrideuindia*. Hodieque adhuc hi *Scritofinni* ſibi ipſis, & vicinis Suecis Danisque, vocantur *Skrikfinner*, vel *Skrikfinder*. Quantum iudico ex poſitione auctorum, in extremis Scandinauiæ oris ad TACITI pigrum ac prope immotum mare, quod ſit trans Suiones, habitarunt in confiniis Norwegiæ & Ruſſiæ Lappionum. Quondam magna gens fuerit; nunc minor nomen tenet,

Suiones. XII. Suionum nominis, quantum licuit coniecturis quibusdam in obſcuram antiquitatem proſpicere, amplitudine & complexione viſa, generalis nominis & nationis hiſtoria paulo eſt accuratius exponenda. *SVIONVM* vocabulum præter Tacitum auctorum meminit vetuſtorum nemo. Succedentis æui ſcriptores non Suiones, ſed *Sueones*, adpellarunt. Nomen ortum creditur ab *ætate iuuenili*, quam armis Scandinauiæ incolæ ſtatim dederunt. Alii tractum putant vocabulum a *ſiluarum excidione*, quæ perſimili nomine a Gothis fuerit compellata. Primos incolas Scandinauiæ, arbitrantur, ſiluis excindendis, parandisque agris, dediſſe operam; vnde *Suionum*, & *Sueonum*, manauerit cognomentum. Qua gloria Suiones antiquitus eminuerint, prorſus eſt incertum. Siquidem non nos moramur incertas fabulas, aut lapidum, quam vulgo oſtentant, memoriam. Veterum auctorum nemo Suiones nouit: non autem niſi monumenta priſca, fideque digna, nos hic curamus. Præter viros armaque claſſibus Suiones valuiſſe Tacitus ſcripſit. Sed commercia eis cum Germanis & Sarmatis fuere, nunquam cum Romanis; vnde & exilis Scandinauiæ rerum Romanis fuit notitia. Colonias quandoque Suiones in Sarmatiam atque in Germaniam transmiſiſſe, qui Germanorum nouit morem, dubitabit nemo. Et ſuadent Sarmaticarum rerum, Germanicorumque bellorum, hiſtoriæ, crebras Suionum nauigationes accidiſſe. At audax foret, qui ſine teſte auderet fictam rerum priſcarum narrationem bonæ antiquitati ſupponere. Iornandes, Suionum nomine exoleſcente, vnius nationis duplex nomen affert, ſed male de diuerſis gentibus interpretatur. Habet SVETHANS, & alio vocabulo SVETHIDOS. Vtrumque vocabulum ſucceſſiſſe Suionum cognomento, &, vt hoc, commune ceterarum ciuitatum fuiſſe, ſatis liquet. Cum *Suethidorum* autem, ſeu *Suedorum*, nomine conſeruatum adhuc eſſe alterum Sueonum, ante monuimus.

Suionum nominis poteſtas.

Hiſtoria Suionum.

Quo

Germania Tranſmarina.

Quo nomina ciuitatum ſingularia abierint? ignoratur fere; ſed quædam abiiſſe, minime mirum videri debet. Nomen nomini, ætasque ſuccedit ſemper ætati; rerum humanarum perpetuo diſcurſu illam mutabilitatem poſtulante. Sunt imo hodieque Scandiorum, Hilleuionum, Gutarum, Firæſorum, Lupionum, atque Scritofinnorum, conſpicuæ nominum reliquiæ: parum oblitterata moramur vocabula. In NORMANNIS, qui omnia maria ætate ſeriore habuerunt infeſta, noſtros etiam Suiones, ſeu Sueones, fuiſſe, arbitror. Non quippe ſoli *Dani*, nec ſoli *Norvegi*, tot ſuſcipiendis maritimis expeditionibus ſuffecere, ſed vtique *Sueones* in ſocietatem armorum ſuſcepti ſunt. A Normannorum igitur rebus geſtis prima incipit Suionum certa hiſtoria. Huius autem ordinem perſequi, non noſtrum permittit inſtitutum (*c*).

Suionum ſtatus publicus.

XIII. Suionum veterem publicumque ſtatum perpaucis Tacitus attigit; vt tamen ex eo multum de moribus accipere liceat. *Eſt*, inquit, *apud illos*, Suiones inquam, *& opibus honos; eoque vnus imperitat, nullis iam exceptionibus, non precario iure parendi.* Nempe claſſibus valens populus & prædationibus, & commerciis, opes collegerat. Sed maxima regiarum videtur opum vis fuiſſe, quod forſitan opima ſpoliorum pars regi deberetur, & oneribus publicis non carerent commercia. Per opes videtur regia poteſtas ſtabilita eſſe, iisque iuribus firmata, vt iam fruſtra eſſet auitæ libertatis memoria. Quin imo tam adductum Suionibus regimen fuit,

(*c*) Nominis *SVIONVM* interpretationem debeo JOH. LOCCENIO *Antiquit. Sueo-Goth. Lib. I. Cap. I.* Alii habent alia. EGINHARDVS *in Vita Carol.*, & cum eo alii, *Sueones* nuncuparunt. IORNANDIS *de rebus Get.* vocabula *Suethans*, & *Suethidi*, quos diuerſarum inſtar nationum meminit, prope accedit ad hodiernam gentis adpellationem, qua dicuntur *Suedi*, ſeu *Sueci*. *NORMANNOS* Suiones complexos eſſe, nemini dubium eſt. Sed ſolos, excluſis Danis, tales dictos eſſe, minime CLVVERIVS *Cap. XLI.* probare potis eſt: nomine Normannorum a PONTANO Danis commode ex optimis auctoribus vindicato.

Digitized by Google

Suiones. fuit, vt *nec arma*, dicente Tacito, *vt apud ceteros Germanos, in promiſcuo, ſed clauſa ſub cuſtode, & quidem ſeruo*, fuerint: quia ſubitos hoſtium incurſus prohiberet oceanus; otioſæ vero armatorum manus facile laſciuirent. Diuerſorum ſtatuum reliquam rationem Tacitus prodit, *enimuero* adiiciens, *neque nobilem, neque ingenuum, ne libertinum quidem, armis præponere regia vtilitas eſt.* Fuiſſe regnum iure hæreditario, nemo ambiget. Qui enim ſine vllis rexit exceptionibus, nullo precario iure parendi, næ ille a populo electus non fuerit; namque ius parendi precarium vix non ſemper regis ſequitur electionem. Antiquiſſimum igitur, & verum, regnum in Suionibus deprehendimus; idque imperium & dominium, in ceteris Germanorum nationibus longiſſime disiuncta, plene comprehendit. At generalis hæc notio regum, quam vetuſtas tradit, minime ſufficit ad nomina priſcorum regum, quæ paſſim proferuntur, comprobanda. Ignorata ea omnino ſunt Romanorum monumentis. Domeſticorum autem lapidum, & priſcarum cantionum, fidem nemo adhuc ſatis defendit (*d*).

XIV. *Suionibus Sitonum* gentes fuiſſe ſimiles, Tacitus teſtatur: recteque adeo horum publicæ rationes coniunguntur cum illis. Itaque & Sitones regnati ſunt, vt Suiones, aſpere dureque. Hoc vno diſtulere, quod cum Suionibus niſi vir non imperaret, Sitonibus etiam fœmina dominaretur. *In tantum*, inquit Tacitus, *non modo a libertate, ſed etiam a ſeruitute*, Sitones *degenerant*. *Sitones*, vt hoc ex rebus no- Sitonum rei publicæ conſtitutio.

uis

(*d*) Taciti *Germ. Cap. XLIV.* hæc verba ſunt: *Suionum hinc ciuitates, ipſo in oceano, præter viros armaque claſſibus valent. - - - - Eſt apud illos & opibus honos, eoque vnus imperitat, nullis iam exceptionibus, non precario iure parendi. nec arma, vt apud ceteros Germanos, in promiſcuo, ſed clauſa ſub cuſtode, & quidem ſeruo: quia ſubitos hoſtium incurſus prohibet oceanus. otioſæ porro armatorum manus facile laſciuiunt. enimuero neque nobilem, neque ingenuum, ne libertinum quidem, armis præponere regia vtilitas eſt.*

uis adiiciamus, ſi illi ſunt *Noruegi*, ad feram ætatem adducti- us, quam *Suiones*, qui ſuccedenti æuo *Suethidorum*, ſeu *Suedorum*, & *Suecorum*, nomen geſſere, regnati ſunt; & crebra muliebris dominatus ſuperant exempla. Contra Suecos inter, neſcio quo conſilio, & quo tempore, admodum regia poteſtas a populo circumſcripta eſt; & circumſcripta in noſtrum vsque durauit æuum, quo vetuſtiſſima iura regiæ maieſtati reddere eſt collibitum.

Germania Transmarina.

Forma nauium, quali hodieque Americani vtuntur.

De nauibus Suionum atque Sitonum ex Tacito accipimus: formam nauium eo differre a reliquis, quod vtrinque prora paratam ſemper appulſui frontem agat; nec velis miniſtrentur, nec remos in ordinem lateribus adiungant. ***Solutum***, ait, ***vt in quibusdam fluminum, & mutabile, vt res poſcit, hinc vel illinc remigium.*** Morem, ferunt, eundem hodieque a ſeptentrionalis Americæ ſeruari incolis. Si, quod putatur, Normannorum coloniis quondam illa tellus impleta eſt, non mirum auitarum nauigationum populum amantem, atque tenacem perſtitiſſe.

Singulares vtriusque gentis mores.

Ex ſingularibus Suionum Sitonumque moribus nihil veteres nouere. Si auctores audimus ſuccedentis æui, præter Germanorum morem omnes paſſim plurimis nuptiis ambiri conſueuere. Eam volunt cauſam eſſe, quod adeo Scandinauia viris abundauerit, & in ducendas colonias fuerit prona. Non interim minus, quam in Germanis reliquis, ſeuera illic fuiſſe matrimonia creduntur: duriſſima pœna & adulteriorum & ſtuprorum rem teſtante (*e*).

XV. Dici

(*e*) De *SITONIBVS* ita TACITVS *Germ. Cap. XLV.* loquitur: *Suionibus Sitonum gentes continuantur. Cetera ſimiles. vno differunt, quod fœmina dominatur: in tantum non modo a libertate, ſed etiam a ſeruitute degenerant.* De nauibus vtriusque nationis *Cap. XLIV. Præter viros armaque,* inquit, *claſſibus valent. forma nauium eo differt, quod vtrinque prora paratam ſemper appulſui frontem agit: nec velis miniſtrantur, nec remos in ordinem lateribus adiungant. Solutum, vt in quibusdam fluminum & mutabile, vt res poſcit, hinc vel illinc remigium.* Memini me in *Itinerario* LAHONTANI nauium Americanorum ſeptentrionalium parem prorſus deſcriptionem reperiſſe. Saltem non probaret, ſed illuſtraret tamen, iſtud HVGONIS

Sitones. XV. Dici de Sitonibus cœptum eſt; nunc amplius perſequi argumentum viſum. Coluerunt Sitonum ciuitates:

SITONES,

quod rationibus probe ſubductis omnino videtur, trans montem Seuonem; qui Suiones, Sitoneſque, donec extremum aquilonem contingeret, diuiſit, inde totus Suionum in ditione ad orientem procurrit. Ad occaſum & auſtrum Sitones vndique oceanus finiit; de cuius nominibus alibi inquiſiuimus. Quot fuerint *Sitonum gentes*, quo nomine Tacitus de Sitonibus loquutus vtitur; quibuſue diſtinctæ adpellationibus, nemo veterum memorauit. CHADINOS ſuos Ptolemæus in occidentem Scandinauiæ reiecit; vt fere videantur in Sitonibus referendi eſſe: nihil tamen liquet. BERGIOS putem Sitonum ſuperiorem populum adpellatum eſſe; nanque inſulam Bergos Plinium in medium protuliſſe accepimus: & ſolent regionum atque incolarum nomina plerumque inter ſe congruere. Fortaſſis, quod Nerigon altera inſula a Plinio adpellata eſt, pars Sitonum nationis NORVEGI, ſiue Plinii vocabulo conuenienter *Nerigi*, iam antiquitus dicti ſunt; vnde demum vnius ciuitatis proprium cognomentum generali Sitonum nomini exoleſcenti ſucceſſerit. Quod Sitones ad vsque extremum ſeptentrionem oceani oras coluiſſe exiſtimo, Fennorum etiam partem in eorum ditionem imputare non dubito. Nempe hodieque trans Seuonem Noruegiæ regio *Findmark* adpellatur; & ex Dia-

Chadini; Bergii; Noruegi;

GROTII opinionem, qui Americæ ſeptentrionalis incolas non incommodis coniecturis a Normannis deducit Sueones plures ſimul nuptias ſero adhuc æuo celebrare eſſe ſolitos, ADAMVS BREMENSIS teſtatus eſt. *In ſola*, inquit, *mulierum copula modum neſciunt, quiſque ſecundum facultatem virium ſuarum duas, vel tres, aut amplius, ſimul habet; Diuites & principes abſque numero, nam & filios ex tali coniunctione genitos habent legitimos.* At nihilominus ſeuera illic & caſta fuiſſe matrimonia, idem ADAMVS BREMENSIS teſtatur; & vid. LOCCENIVS *Antiquit. Sueo-Goth. Lib. II. Cap. XXIX.*

Diacono liquet, Fennorum ciuitatem, quam vero male Scritofinnos nuncupat, illum terrarum incoluiſſe tractum: vt recte adeo hos Fennos, quos MARCHOFINNOS compellauerim, Sitonum gentibus adnumerari poſſe iudicem. An autem Taciti iam æuo illi Fenni aquilonarem Scandinauiæ portionem incoluerint; vtrum poſtea ætate ſeriori nouas occupauerint ſedes? incertum ſupra reliquimus. Meminit Diaconus profundiſſimæ aquarum voraginis, quæ bis in die fluctus abſorbeat, & rurſus euomat, vſitatoque nomine *Vmbilicus maris* vocetur. Eam eſſe in oceano, regionis Findmark occiduum latus alluente, pluribusque inſulis & ſcopulis conſito, vulgoque *Maelſtrom* nominari, nouimus: ipſis & antiquiſſimis mortalibus eam non prorſus fuiſſe ignoratam, obſeruamus. Quod bonæ coniecturæ de Sitonum ciuitatibus ſuppeditarunt, tantum eſt (*f*).

Germania Transmarina.

Marchiofinni.

Vmbilicus maris.

XVI. Res

(*f*) TACITVS *Germ. Cap. XLV. Suionibus*, inquit, *Sitonum gentes continuantur*: ergo non in media Scandinauia, quam Suiones ad extremum vſque oceanum tenuerunt, ſed ab occiduo latere Suionum ab oceano, coluerint. Hoc egregie defendit THORM. TORFAEVS *Hiſt. Rerum Norueg Lib. I Cap IX.* contra PONTANVM & RVDBECKIVM, quorum alter *in Chorogr. Daniæ deſcriptione*, alter in *Atlant. Cap. XXIV.* Sitones in media repoſuerunt Scandinauia: oſtenditque ibidem, *Sitones* lingua patria ſonare *Maris accolas*, & regionem fortaſſis *Sidam* adpellatam eſſe, quaſi *maris oram*. Cum etiam ingens illud Seuonis iugum, quod veteres memorarunt, integram prope Scandinauiam diſtinguat, & Suionum vero & Sitonum populos ſeparatim TACITVS deſcribat; coniectura idonea, vt trans montem Sitones locentur, accedit ceteris dictis. De *NERIGONIS & NORVEGORVM* nomine erudite inquiſiuit TORFAEVS *Lib. I. Cap. VI. & VII.* a cœli borea plaga dictum & regionem, & gentem, eſſe arbitratus. Quod pertinet ad regionem *Findmark*, Sitonibus ea recte tribui videtur, quia & Sitonum populos, quorum amplitudinis non deeſt in paucis TACITI verbis indicium, ad extremum vſque aquilonem cum Suionibus coluiſſe, credibile eſt. Eius regionis incolas notat PAVLVS DIACONVS *Lib. I. Cap. V.* quem locum ante vidimus; ſed *Scritofinnos*, ſeu *Scritobinos* vocat, cum, ſi hodiernum regionis nomen reſpicimus, *Marchofinni*, aut *Findmarchi*, fuerant adpellandi. Ponit ſiquidem PAVLVS *Cap. VI.* non procul a regione ſuorum Scritofinnorum illam profundiſſimam aquarum voraginem, quæ *Maelſtrom* dicitur, & haud longe a Findmarchia diſtat: & reliquorum auctorum Scri-

Digitized by Google

Sitones. XVI. Res geſtas antiquiorum Sitonum, æque ac Suionum facta fataque, multa diu obſcurauit obliuio. Quod coniecturæ ſuadent idoneæ, non minor exſtitit Sitonum virtus poteſtasque, quam Suionum: vtraque enim gens, teſte Tacito, claſſibus valuit, & regnum iuſte habuit conſtitutum. Et ergo fallitur, quod transeundo noto, qui contra Tacitum, integram Suionibus Scandinauiam tribuit, illosque in plurimas ciuitates diſtinguit, quarum ſint vna *Sitones;* quos *Sigulones* Ptolemæus adpellet. Adeo de Sitonibus diſtincte Tacitus loquutus eſt, vt bene conſtet, non ciuitatem Suionum eum deſcribere, ſed gentes memorare, Suionum ciuitatibus parum inferiores. Porro Sigulonibus ſuis diſerte Ptolemæus in Cimbrica cherſoneſo ſedem tribuit, vt, niſi temere omnem antiquitatem turbare placeat, non transferre eos in Scandinauiam, minimum cum Sitonibus committere, liceat. Si quas Sitones antiquiori ætate migrationes ſuſcepere; nihil de iis conſtat. Reperio quidem *Sithoniam*, Macedoniæ littoralem regionem iuxta Aegæum mare, in Herodoto laudari. Quam vero hic vetus eſt hiſtoricus, nolim ego antiquiorem migrationem Sitonum ex Scandinauia in Sarmatiam, indeque ex Sarmatia in Macedoniam, conſtituere: ſed, aut forte parile nomen regioni contigiſſe, arbitrari; aut Sitonum nationis partem in prima ex orientis regionibus migratione, in via perſtitiſſe, Sithoniamque habitaſſe, ſtatuere. Non procul a Sithonia Getarum mox viſemus populos. Cum Getæ populique Scandinauiæ conſanguineæ videantur eſſe gentes: quid prohibet, quo minus etiam eorum in Macedonia coloniam quæramus, indeque capiamus nomen? Penitus extremum in Scandinauia Sitonum exſpiraſſe nomen, docet hiſtoria. Id quando primum factum ſit, nemo per ſummam

Sitonum hiſtoria.

Sithonia regio.

 rerum

tofinni ab altera prorſus oceani parte ab ipſis collocantur. Ipſius voraginis deſcriptionem, additasque fabulas, lege, ſi placet, in VVARNEFRIDI *Lib. I. Cap. VI.*

Germania Transmarina.

Normannorum nomen. rerum Scandinauiæ priſcarum obſcuritatem perſpicit. Nomen autem, quod Sitonum nomini videtur ſucceſſiſſe, illud NORMANNORVM fuit; quod cum ipſis omnino Suionibus, ſaltem littoralibus communicatum eſſe, oſtendimus. Quam nauigationibus ingentem peperere Normanni gloriam, non iam noſtrum eſt declarare: omnis eius teſtis eſt hiſtoria. Partem interim maximam illorum bellis partorum decorum noſtris Sitonibus eſſe vindicandam, quilibet cognoſcit. NORVEGI gens Sitonum ſeriori ætate adpellari cœpere: dubium, an vetuſto ciuitatis, quod opinati ſumus, nomine in commune nationis inſigne verſo; vtrum caſu, conſimili *Normannorum* vocabulo, *Noruegorum* nomine adſumto? Noruegici regni conditionem vetuſtiorem partim expoſuimus; partim, quod fabulis fere domeſtica illius regni memoria ſcatet, prorſus ſiluimus (*g*). Recentiora & certiora tradere, noſtræ commentationis modus non permittit.

Fennorum ſedes; XVII. Tertius Scandinauiæ populus, quique inſignem Scandinauiæ partem, aut, quod veteres exiſtimarunt, ſingularem,

(*g*) *Sithoniam* HERODOTVS *Lib. VII.* memorat, & ante *Ampelos* dictam eſſe tradit. Eam regionem *Sithonibus*, ſiue *Sitonibus*, Scandinauiæ nomen referre acceptum, poſtulauit ROB. SCHERINGHAMVS *de Angl. gentis Orig. Cap. XVII. Sithonios* gigantes, quorum meminerit LYCOPHRON, Geticum & nomen, & genus portendere docuit. Et VIRGILIVM *Ecl. X. Verſ. 66.* non fruſtra *Sithonias niues* adpellaſſe putes, ſed fama aliquid accepiſſe de Sithoniorum origine. Sic canit;

Sithoniasque niues hiemis ſubeamus aquoſæ.

Sithonis & meminit OVIDIVS *Epiſt. II. Verſ. 6.*

Nec venit Actæas Sithonis vnda rates.

Suæ ceterum adeo certus eſſe ſententiæ ſibi SCHERINGHAMVS viſus eſt, vt omnino *Orpheum*, a *Sithonia* oriundum vatem, Getham Gothumque inde dixerit, quia Getica ciuitas ex Scandinauia in Sarmatiam profecta Sithoniam incoluerit. Nos coniecturas non prorſus adſpernati ſumus, ſed potius adiuuimus, quantum potuimus. NORMANNORVM nomen Sitonibus ex profeſſo vindicat, ſimulque nomen egregie illuſtrat, idemque eſſe ac Græcum nomen *Hyperboreorum*, docet TORFAEVS *Hiſt. Norueg. Lib. I. Cap. VIII.*

Digitized by Google

Fenni. rem, nec minorem ipſa Scandinauia inſulam, habitauit, nomine

FENNORVM,

Tacito, *Finnorum* Ptolemæo, & Plinio etiam, quod vox ipſius *Finningia* ſuadere videtur, fuit cognitus. Plinius diſerte regionem Fennorum indicat, & Finningiam ex populo adpellat; quo hodieque nomine ſatis ingens terra gaudet. Tacitus, vt Fennos Germanos eſſe adſtruat, prorſus ſedes eorum ſilentio diſſimulat. Magno autem errore Ptolemæus labitur, qui Finnos ad ſuperioris Viſtulæ ripam reiicit, & inter Gythones atque Butanes conſtituit: quod equidem Aegyptio homini, per obſcuritatem rerum ſuæ ſæpe falſo opinionis, facile condonatur. Proprius igitur Fennorum ager quondam fuit Finningia; & cum reliqua, quod ſerior ætas docuit, Scandinauia contra ſeptentriones, & cum Sarmatia ad ortum ſolis, continens. Magnam fuiſſe Fennos gentem, & nomen eorum late diffuſum docet, & quod Plinius non minorem opinione Finningiam, ſi Scandinauiam reſpexeris, eſſe dixit. Non dubito proinde & Fennis dare ciuitates, licet eas in alieno conſtitutas ſolo iam ante in medium protulerim: ſingularia enim Fennorum in Finningia nomina nulla reperio. *& ciuitates.* Erunt SCRITOFINNI, Suionibus ſubiecta ciuitas, Fennorum generi vindicandi. Erunt MARCHOFINNI, quos ex regione Findmark compellauimus, in Fennis referendi; licet & ipſi Sitonum, adeoque alieno, imperio paruiſſe videantur. Quodſi etiam FINNAITHAE Iornandis, quos in Scandinauia collocauit, diuerſa a Fennis fuit ciuitas; nil prohibet, quo minus nouam Fennorum coloniam illos eſſe iudicemus. Potuere autem antiquiſſimo æuo Fenni tam lata terrarum ſpatia occupaſſe; licet, quod in Suionum Sitonumque mox redigerentur ditionem, eorum non meminerint auctores. Si mauis, poſteriore demum tempo-

Germania Transmarina.

tempore ex Finningia longius contra ſeptentriones eos proceſſiſſe; nil tuam moror ſententiam, cum maiorem alterius probabilitatem non cernam. Fortaſſis licet ipſam Ptolemæi poſitionem Finnorum excuſare, cum migrationum a Fennis alio ſuſceptarum fida habeamus teſtimonia. Potuit Fennorum pars in Sarmatiam, quacum vtique Finningia continens fuit, tranſire, lautiorumque ſedium poſſeſſionem, aut armis, aut incerto nationum beneficio, accipere. Hiſtoria hæc noſtra, ſolis illuſtranda coniecturis, minime idoneam earum inuentionem reſpuit (*b*).

Fennorum genus Germanicum adſtruitur.

XVIII. De genere Fennorum eſt controuerſia, quam haud difficulter decideris. Plinius atque Ptolemæus non obſcure in Sarmatis eos numerant. Tacitus de genere Venedorum atque Fennorum inquirens, tam intricatis obſcuriſque verbis ſententiam prodit, vt prorſus incertum maneat, Fennos vtrum Venedos velit haberi in Germanis. Quod tamen communis teſtataque ſententia, Venedorum reſpiciens cultum atque ſermonem, his Sarmaticam vindicet ciuitatem, non in ambiguo dubito pronuntiare pro Fennis, hosque in Germanicam ciuitatem imputare. Siquidem & lingua, quam hodieque Fenni ſeruant, perſimilis Germanorum ſermoni reperitur, & priſci eorum, quos Tacitus deſcripſit, licet fœdi mores, multum tamen ex Germanorum traxere inſtitutis. Ita illos Tacitus percenſet: *Fennis mira*, inquit, *feritas, fœda paupertas: non arma, non equi, non penates. Victui herba, veſtitui pellis, cubile humus: ſola in ſagittis ſpes, quas inopia ferri oſſibus aſperant. Idemque venatus viros pariter ac fœminas alit. Paſſim enim comitantur, partemque prædæ petunt. Nec aliud infantibus ferarum imbriumque ſuf-*

(*b*) TACITVS *Germ. Cap. XLVI. Fennorum nationes* celebrat. PLINIVS *Lib. IV. Cap. XIII. Nec*, inquit, *eſt minor opinione Finningia. Enningiæ* hoc loco vocabulum plures codices habent; at recte *Finningiæ* vocem critici reſtituerunt PLINIO. Hodie *Finnland* regio dicitur, eamque haud dubie integram proprii Fenni habitarunt.

Digitized by Google

Fenni. *ſuffugium, quam ut in aliquo ramorum nexu contegantur. Huc redeunt iuuenes, hoc ſenum receptaculum. Id beatius arbitrantur, quam ingemere agris, illaborare domibus, ſuas alienasque fortunas ſpe metuque verſari. Securi aduerſus homines, ſecuri aduerſus deos, rem difficillimam adſequuti ſunt, vt illis ne voto quidem opus ſit.* Integrum horum morum ordinem conſiderantes, interiorum Germanorum mores, licet Fennorum cultu cœloque paulo asperiores & duriores, cernimus. Sunto ergo Fenni Germani, lingua & animo, ab ipſo Tacito deſcripto, cauſam firmiſſime contra diuerſorum auctorum opiniones defendente (*i*).

XIX. Rem publicam Fennorum non Tacitus memorat; vt tamen ex eius de moribus eorum narratione colligere iudicium liceat. Non rex Fennis, puto, imperauit, vt Suionibus, vt Sitonibus. Seruientibus quippe multis votis eſt opus, nec ſecuritas aduerſus reges tyrannosque populo præſtatur: ſecuri autem Fenni aduerſus homines, imo aduerſus deos, adſequuti erant, ut ipſis ne voto quidem opus eſſet. Credo, procul a bellis Fennos egiſſe, ſine ducibus, ſine principibus; honeſtatem legum inſtar, bonosque mores magiſtratus loco, habuiſſe. Libertas iſta abſoluta atque perfecta conuenit cum Taciti narratione eximie: omnes regiminis, quascunque acceperis, formulæ illi reclamant atque repugnant. Hiſtoria Fennorum, licet prorſus ſit inculta atque deſerta, tantum tamen nobis declarat, diutiſſime ſua liber- Fennorum rationes publicæ ignoratæ; & prorſus etiam deſerta hiſtoria.

(*i*) TACITVS *Lib. de Germ. Cap. XLVI. Peucinorum Venedorumque, & Fennorum, nationes Germanis an Sarmatis adſcribam dubito.* Mox ea ſequitur *FENNORVM* deſcriptio, quam integram commentatio noſtra tradit. Ei cum deſcriptione Scritifinnorum, quam PROCOPIVS *Rer. Goth. Lib. II.* habet, prorſus conuenit. Ad mores Finnorum pertinet illud IORNANDIS *de Reb. Get. Finni mitiſſimi, Scantziæ cultoribus omnibus mitiores.* Paulo ante nomen *Finnaithæ* minoratum eſt in IORNANDE, & dubium, vtrum ſingularis notetur *Fennorum* ciuitas, an ipſi *Fenni* diuerſis ſint nominibus a IORNANDE compellati?

libertate Fennorum nationem gauiſam eſſe; non, niſi ſero *Germania* æuo, in vicini Suionum, ſiue hi Sueci ſunt, regni ditionem *Transmarina.* eſſe redactam. Hoc potens Suecorum regnum a longo tempore cum Fennis maximam Scandinauiæ complecti partem; ſolumque exteriorem ad oceanum ſeptentrionalem terrarum tractum Noruegiæ non minus celebri regno comprehendi; aliquoties iam eſt dictum: & hiſtoria regnorum iſtorum, faciesque illarum regionum, noſtro æuo peruagatiſſima, non vltra noſtrum, antiquis rebus Germaniæ peruestigandis deſtinatum, ſtudium morator (*k*)

Fabuloſæ infra Scandinauiam inſulæ. XX. Quæ infra Scandinauiam, aut Scythiam, inſulæ fama leui antiquis fuere cognitæ, nihil ad nos ſpectant: cum & fabuloſa omnia, vel teſte Tacito, ſint, quæ veteres de iis fama acceperant; & inſuper in Germanis illarum regionum incolas retulerit nemo; potius Plinius poſt fabulas memoratas Ingæuonum demum gentem nominet, quæ ſit prima inde Germaniæ (*l*).

(*k*) *FINNINGIA*, ſeu *Finnonia*, libera manſit ad vsque S. Erici tempora. Ab Erico circiter An. CIↃCL. armis deuicta, & in poteſtatem Suecorum redacta eſt. *Conf.* LOCCENIVS *Hiſt. Suec. Lib. III.*

(*l*) Sub finem libri de Germ. TACITVS; *Cetera iam fabuloſa*, inquit, *Helluſios & Oxianos ora hominum vultuſque, corpora atque artus ferarum gerere. quod ego, vt incompertum, in medium relinquam.* Plures eiusmodi de inſulis fabulas ex POMPONIO *Lib. III. Cap. VI.* ex PLINIO *Lib IV. Cap. XIII.* & ex SOLINO *Cap. XXII.* iam ſupra enarrauimus.

LIBER

LIBER VI.

DE GERMANIS EXTRA FINES VETERIS GERMANIAE.

CAPVT I.

GERMANICORVM IN SARMATIA ET CIS ISTRVM POPVLORVM CONSIDERATIO.

I.

ERgo Germaniæ antiquæ hic finis eſt. Sed memores nos promiſſi, continuo adimus ad Germanos, qui extra Germaniæ regionem in alieno ab omni æuo habitarunt. Horum hiſtoria cum ipſius Germaniæ gentium notitia, vt abſoluta perfectaque ſit noſtra Germaniæ antiquæ commentatio, copulari atque coniungi vtique poſtulat. Cum vero æternum Germania colonias in vicinas duxerit regiones, non eas conſtat, a nobis nunc reſpici, quæ labante Romana dominatione Galliarum, Hiſpaniarum, Britanniæ, Italiæ, ipſius imo Africæ, impetrarunt poſſeſſiones. Meminimus earum, cum ipſas cerneremus in Germania victrices nationes: & ingentium prouinciarum iam manet notitiam, turbatam nouis poſſesſoribus geographiam,

Germaniæ extra Germaniam conſiderationis directio;

Digitized by Google

quantum liceat, extricare. A nobis animis tanquam oculis luſtrabuntur Germanici populi, ab omni memoria in Sarmatia, atque in Gallia, commorati. Horum plerorumque nullas in ipſa Germania ſedes reperimus. De Gallicanis quidem Germanis liquet, eos ex Transrhenana Germania cis Rhenum migraſſe, pulſisque Gallis lautiſſimarum regionum occupaſſe poſſeſſionem: ſed vbi ante in patria egerint, an cis Viſurgim Albimque, vtrum trans ea flumina? de omnibus hiſce nihil habemus, quod liqueat. Sarmaticorum Germanorum notitia, altera Gallicanorum, adhuc obſcurior eſt minusque explorata. Baſtarnas, Aeſtios Geticasque ciuitates, vere Germanicas gentes eſſe omnes nouimus: ex Germania in Sarmatiam mouiſſe, a nemine memoriæ proditum reperimus. Et creditur tamen vulgo priſcarum migrationum inteſtatæ famæ; quaſi prodiiſſe omnes Germanos ex Germania neceſſe ſit, tumque demum tellus Germania nominari cœpta ſit, cum omnes vno ſanguine, vnaque lingua, coniuncti populi in eam coiuiſſent. Noſtram alibi ſententiam diximus, & per partes dicemus, dum in Sarmatia noſtrorum cognationes maiorum nunc viſitabimus. Nempe ex Finningia in vaſtam Sarmatiam primum ibimus, &, quantum fieri poterit, accurate regiones a Germanis habitatas deſcribemus; vt tamen ſummæ obſcuritatis accuſatione ſummæ ignorantiæ cenſuram in anteceſſum deprecari, non raro neceſſe habeamus. Ex Sarmatia trans Iſtrum ituri hinc illinc vagabimur, lucemque noſtræ conquiremus antiquitati. Cis Danubium Pannoniæ, Noricum, Vindelici atque Rhæti, non niſi proſtrata Roma in firma ſtabilique Germanorum poſſeſſione cœpere eſſe: ante expeditionibus tantum & tentaminibus crebris actum eſt. Quod tamen medio æuo in Germaniæ complexionem illæ prouinciæ venerunt, dignum eſt, ſimul paucis veterem earum ſtatum hic expediiſſe; cum maxime noſtra hiſtoria ſit multum lucis ex eius conſideratione

Germania extra Germaniam.

& ordo.

nc

Aeſtii. ne impetratura. Tum Rheno transmiſſo primum Heluetiorum, Rauracorumque, agros ſpectabimus, quod ea etiam acceſſione medio æuo Germania eſt aucta. Extremæ curæ Cisrhenani Germani relinquentur, ex duplici ratione accuratius deſcribendi; quod & veri fuerunt Germani, & maxima regionum, quas poſſederunt, pars hodieque in noſtra eſt relata Germania.

II. Ergo iam dextro Sueuici maris littore, vt cum Tacito loquamur, Aeſtiorum genus;

AESTIORVM

gentes alluuntur. Genus nationis Germanicum nemo vnquam dubitare auſus. Ritum habitumque Sueuorum iis fuiſſe, diſerte Tacitus teſtatur, adeoque nominatim eos in Germanos refert. Quod vero linguam Britannicæ propiorem idem Tacitus memorauit, ſimulque Aeſtios frumenta ceteroſque fructus patientius, quam pro ſolita Germanorum inertia, laborare; inde aliunde adueniſſe eos in has oras, fama & conſtans eſt opinio. Suadet nomen Aeſtiorum, cui bელliſſime conuenit cum *Iſtæuonum* vocabulo, & magis cum reliquis *Oſtionum* & *Oſtiæorum*, quæ Græcis in vſu ſunt; fuiſſe Aeſtios ex Iſtæuonum numero, & fortaſſis ad Rhenum habitaſſe, vbi per commercia crebra & Britannicæ adſueuerint linguæ, & agriculturæ laborumque maiori patientiæ. Qui vero per tot nationes trans Viſtulam migrauerint, & qua compulſi neceſſitate illam ſuſceperint migrationem? nemo docere eſt aptus; vnde & ipſa famæ valde vacillat titubatque fides. Niſi obſtaret vetuſtiorum habitatorum huius maritimæ oræ, Venedorum inquam, teſtata memoria; dicerem ego, Aeſtios ad Germaniæ conſtitiſſe limitem, cum ceteri Iſtæuones Rheno propinquas regiones occupatum irent: linguam commerciorum frequentatione pauliſper variatam eſſe. Nunc hæreo in argumento, & quid demum conſtitue-

Coniecturæ ex nomine Aeſtiorum de gentis prioribus ſedibus.

rim, ignoro. Sunt Germani Aeſtii, licet incertum ſit, vt pulſis Venedis eorum maritima regione inſederint. Cum claſſibus & commerciis Aeſtios valuiſſe, ex linguæ variatione liceat coniicere; demus Britannorum ope, cum a Gallis, aut ſi mauis, ab ipſis Germanis Rhenum crebro transmittentibus, bellis peterentur, nauigationem ſuſcepiſſe, non ſane intutam valde, aut periculoſam, cum littora vbique legere licuiſſet: ita veniſſe in Venedorum patriam, & expulſis priſcis colonis nouam terram incoluiſſe. Vbi ſcilicet coniecturis eſt agendum, eas accipere opus eſt, modo ſobrias, modo modeſtas. *Aeſtiorum* nomen ex orientis terris interpretari luberet, vt quaſi orientales Germaniæ populi *Aeſti* & *Aiſti*, ſic enim etiam nomina habentur, forent adpellati; niſi ſemel referre in *Iſtæuonibus*, ſeu *Oſtiæis*, *Aeſtios* placuiſſet, & Iſtæuonum nominis prorſus diuerſam ſuperare originem, vel Tacito ſolo teſte, noſſemus. Potuit tamen, poſtquam orientis terras Aeſtii cœpiſſent incolere, ex ſedium ratione ſingulare ciuitatis excogitari vocabulum; a quo commune totius nationis nomen non valde fuiſſe alienum, id vero forte caſuque accidere potuit. Theodoricus rex *Haſtos* in epiſtola noſtros Aeſtios vocauit; nec inde tamen melior coniectura colligitur. De nomine & genere Aeſtiorum hactenus (*a*).

Germania extra Germaniam.

III. Quod

(*a*) TACITVS *Germ. Cap. XLV. Ergo iam dextro*, inquit, *Suevici maris littore Aeſtiorum gentes alluuntur: quibus ritus habitusque Sueuorum, lingua Britannicæ proprior.* Videtur turbatus hoc loco TACITI ſenſus eſſe, cum poſt Suiones Aeſtios, indeque Sitones conſideret. Si *Suionum Sitonum*que memoriam coniunxeris, & deinde poſueris *AESTIOS*, expeditiora erunt omnia. Ex nomine coniecturas tradit PYTHEAS apud STRABONEM *Lib. I.* vbi nomen Ὠστιαίων, *Oſtiæorum*, apud Rhenum fluuium occurrit. STEPHANVS vero de iisdem Oſtiæis ex PYTHEA & aliis Græcis hæc habet: Ὠστιώνας, ἔθνος παρὰ τῷ δυτικῷ ὠκεανῷ, οὓς Κοσσίνους Ἀρτεμίδωρος φησι. Πυθέας Ὠστιαίους. τούτων δ' ἐξ εὐωνύμων οἱ Κοσσῖνοι λεγόμενοι Ὠστίωνες, οὓς Πυθέας Ὠστιαίους προσαγορεύει. *Oſtiones, gens ad occiduum oceanum: quos Coſſinos bocat Artemidorus; Pytheas bero Oſtiæos. Ab horum bero latere ſiniſtro ſunt Coſſini, dicti Oſtiones, quos Pytheas Oſtiæos adpellas.* Reliquis admodum turbatis verbis, ſolum accipimus Oſtionum & Oſtiæorum vo-

Digitized by Google

Aeſtii.

III. Quod ad ſedes eorum pertinet, generatim eæ ſatis ſunt cognitæ, ſed fines ſingillatim definire, quibus a Venedis fuerint diſtincti, oppido eſt difficile. Ab *occaſu* & contra *ſeptentrionem* Sueuicum eos mare, teſte Tacito, alluit. Equidem Ptolemæus *Venedicum ſinum* adpellat, quem nos cum Tacito dicimus *Sueuicum*; idemque omnem hunc ſinum a Venedis accoli memorat. Plinius etiam videtur Venedos maris Sueuici habere accolas. Hic vero, cum a Finningia incipiat populos enarrare, recte primos Venedos nominat, qui paruam maris a Finningia partem obſederunt. Alter errat quam maxime, ſi eius reſpexeris ætatem, vbi Aeſtii omnem a Viſtula ad Turuntum vsque maris oram tenuerunt: errore tamen non hauſto temere, ſed inde concepto, quod quondam Venedi maritimum littus inſederunt, antequam de poſſeſſione ab Aeſtiis depellerentur. Siquidem Venedorum ſedes Venedici maris nomen oſtendit; nominaque ſimul vrbium, vicorum, amnis, Venedorum vocabulum referentia adprobant. Eſt etiam certum argumentum, Venedos ſuccinum quon- Aeſtiorum ſedes.

cabulum : quod ad occiduum oceanum a STEPHANO poni, non nos morator, cum Germaniæ etiam pars ab Amiſia amne in occidentem imputari conſueuerit. Ceterum hos *Oſtiaos* eſſe *Iſtauones*, quos proximos Rheno facit PLINIVS *Lib. IV Cap. XIV.* & quos memorat TACITVS *Germ. Cap. II.* non valde dubitandum eſt. Aeſtios noſtros Theodoricus rex *Haſtos* vocat apud CASSIODORVM *Variar. Lib V. Epiſt. II. Haſtis Theodoricus rex.* IORNANDES bis eorum *in libro de Rebus Get.* ſed diuerſis vocabulis adlatis, meminit; quæ teſtimonia & ſitum gentis, a TACITO indicatum, comprobabunt. *Ad littus*, inquit, *oceani, vbi tribus faucibus fluenta Viſtulæ fluminis ebibuntur, Vidioarii reſident, ex diuerſis nationibus aggregati. Poſt quos ripam oceani item Eſti* (male apud nonnullos *Itemeſti*) *tenent, pacatum hominum genus omnino.* Deinde de Gothorum Daciam tunc incolentium expeditionibus loquutus, ait: *Haſtorum quoque ſimiliter nationem, qui longiſſimam ripam oceani Germanici inſident, idem ipſe* (Hermanricus rex) *prudentia virtute ſubegit, omnibusque Scythiæ & Germaniæ nationibus ac ſi propriis laboribus imperauit.* De iisdem noſtris Aeſtiis EGINHARDVS *in Vita Caroli: Hunc ſinum Codanum multæ circumſident nationes. Dani ſiquidem, & Suenes, quos Normannos vocamus, ſeptentrionale littus, & omnes in eo inſulas tenent, at littus auſtrale Slaui, & Aiſti, & aliæ diuerſæ incolunt nationes.*

quondam in ora maris legiſſe, quod Græci, de Eridano fluuio in *Venedis* aliquid accipientes, ſtatim *Venetos* Italiæ intellexerint, in iisque & Eridanum, qui iam Padus eſt, conſtituerint, & ſuccinum ab eis legi, prodiderint. Ptolemæi autem ætate dudum Aeſtii in Venedorum locum ſucceſſerant, quod Aegyptium hominem ignoraſſe, & ex vetuſtis memoriis Venedos prope Venedicum ſinum poſuiſſe, inique ferre non decet. Ad Viſtulam vsque, ſed eius alueum, qui ad orientem proſpicit, Aeſtii habitarunt. Teſtis Tacitus, teſtisque eſt Theodoricus rex, qui ſolos omnium ſuccinum inter vada, atque in ipſo littore, legere Aeſtios teſtati ſunt: ſed nusquam magis, quam prope Viſtulam, illud reperiri nouimus. Iornandes & clarius ſtatim poſt Viridarios, quorum ſedes quondam monſtratæ ſunt, Aeſtios collocauit. Ad ***auſtrum*** partim Viſtula finiit Aeſtios, partim, quod ex coniectura habetur, Bug amnis ad confluentem Viſtulam. Ad ***ortum*** iisdem finibus Aeſtios quondam a Venedis fuiſſe diuiſos, quibus hodie Liuonia eſt a Ruſſia diſtincta, inde colligitur, quod eo vsque Germanicum nomen protentum eſt. Leuem coniecturam & debilem non tamen ipſe auſim defendere. Extremam Liuoniæ partem, cui *Eſtonia* nomen eſt, ab *Aeſtiis* quondam habitatam eſſe, multo iudicatur tutius. Nomen enim antiquum, in regione perdurans, non inepte ad probandas veteres populi ſedes adducitur. De reliquis minutis limitibus non inquirimus, cum fruſtra in obſcuriſſima cauſa indulgeatur ingenio (*b*).

Germania extra Germaniam.

IV. Aeſti-

(*b*) De generalibus ſedibus teſtantur TACITI, IORNANDIS, EGINHARDI, teſtimonia. *VENEDORVM* ante ſedes fuerunt: indeque *Venedici ſinus* nomen: vnde de antiquo ſtatu recte PTOLEMAEVS *Lib. III. in deſcriptione Sarmatiæ*; Κατέχει δὲ τὴν Σαρματίαν ἔθνη μέγιστα, οἵ τε Οὐενέδαι παρ᾽ ὅλον τὸν Οὐενεδικὸν κόλπον· καὶ ὑπὲρ τὴν Δακίαν Πευκῖνοί τε καὶ Βαστάρναι. *Incolunt Sarmatiam gentes maxime iſtæ: Venedæ apud omnem Venedicum ſinum: & ſupra Daciam Peucini ac Baſtarnæ.* Superant in eo tractu nomina, oppidi ad Treideram flumen, *Wenden*; amnis in Curonia & vrbis cognominis *Windau*; vici ad hunc amnem *Vſchwende*: ſida priſco-

Aeſtii. IV. Aeſtiorum gentes plures fuiſſe, Taciti ſola prodit locutio: vix enim pluratiuo numero vnius nationis gentes memorat, quin plures ciuitates alii auctores oſtenderint; quod Suionum, Sitonumque, exemplo conſtitit. Plinius a Finningia orſus gentes enarrare; *quidam*, inquit, *hæc habitari*, *ad Viſtulam vſque fluuium*, *a Sarmatis Venedis*, *Scyris*, *Hirris*, *tradunt*. Si recte cum eruditiſſimis ingeniis coniicio, Scyri, Hirrique, fuere Aeſtiorum ciuitates, quas Plinius, Aeſtiorum nomine ſilentio transmiſſo, eodem, quo Tacitus Aeſtios, loco poſuit. SCYROS habitaſſe prope Viſtulam inde colligimus, quod ad Gothonum pars acceſſere ſocietatem, cum illi transgreſſi Viſtulam per terram eorum, patria lingua, Iornande ſcribente, *Ouim* dictam, peruaderent. Inde Scyri crebro cum Gothis, cum Alanis, ſiue Maſſagetis, egere, & diuerſe ab auctoribus ſunt in Gothicis relati ciuitatibus. HIRRI vbi coluerint, auctorum prodit nemo, nec ſupereſt veræ ſedis indicium. Si duo tantum Aeſtiorum pagi fuere, nec

Aeſtiorum ciuitates; Scyri; Hirri.

rum habitatorum indicia. Alibi de *Eridano* in Venetis ex Græcorum commentis dictum. PLINIVS *Lib. IV. Cap. XIII. Nec eſt*, inquit, *minor opinione Finningia. Quidam hac habitari*, *ad Viſtulam vſque fluuium*, *a Sarmatis*, *Venedis*, *Scyris*, *Hirris*, *tradunt*. Hic recte PLINIVS cum *Finnis* coniungit *Venedos*, qui parua ſui parte inter Fennos & Aeſtios ſinum adhuc attigere. Nam *Scyros* & *Hirros* fuiſſe Aeſtiorum ciuitates, ſtatim declarabitur. CLVVERIVS *Germ. Ant. Lib. III. Cap. XLIV.* His fere finibus Aeſtios circumſcribit: *ab oriente*, qua Venedi occurrebant, Liuoniæ terminis, ad amnem vſque Litauiæ Sacrum, qui infra Vilnam vrbem in Viliam flumen incidit, inde Vilia ipſo, & mox aduerſo Mämelio, ad confluentem vſque Nemenium; hinc linea ad confluentem vſque amnis, qui infra Maſſouiæ oppidum *Nur* Bugi miſcetur: *ab auſtro*, qua Peucini fuerunt contermini, Buge & Viſtula, ad Brogium amnem confluentem: *ab occidente*, qua Gothones proximi fuerunt, eodem Viſtula, &, vbi is in cornua ſcinditur, alueo eius maxime orientali: *a ſeptentrionibus* Sueuico, ſiue Baltico, quod hodie vocatur, mari, ad oſtium vſque Naruæ amnis, vltra quod Venedi coluerunt. Regiones his finibus continentur, *Pruſſia*; *Litauiæ* pars in læua Mæmelii ripa; *Maſſouiæ* pars dimidia, dextris Bugis Viſtulæque ripis adfixa; *Samogitia*; *Curonia*; & *Liuonia*: in qua extrema prouincia durat gentis nomen in aquilonari regione, *Eſten* vulgo compellata.

Digitized by Google

nec ceterarum ciuitatum periere nomina, vtique Hirros locare in extremis regionibus neceſſe erit, cum Scyros probabili coniectura ad Viſtulam admouerimus. His *Hirris* deinceps fortaſſis *Leuonorum*, ſeu *Hilleuionum*, Scandinauiæ colonia admiſta eſt; indeque *LIVONORVM*, & *Liuoniæ*, natum nomen videtur. Vnde *PRVSSORVM*, quod nomen Scyris aut ſuperioribus Aeſtiis, ſucceſſit, ortum ſit vocabulum? non tam facili adſequor coniectura. Nihil *Bructeri* ad Pruſſos, quod ſupra confutauimus commentum, nec *Brutii*, *Itali*, quam inepte, cum *Pruſſorum* nomine committuntur. *Boruſcos*, Ptolemæi populum prope Ryphæos montes locatum, malim adſumere, vt *Pruſſorum*, ſeu *Boruſſorum*, gentis originem accipiam. Quantumuis enim delirare alicui videantur, qui ad Boruſcos Ptolemæi prouocent; magis tamen delirat, qui oppido vanas haud raro amplectitur opiniones, & contra bonas deinde inuehitur coniecturas. Nil decernam quidem, ſed non inepte tamen ſtatui exiſtimo, contracti ad anguſtiores terminos Aeſtiorum nominis hanc maxime extitiſſe cauſam, quod peregrina gens immigrauerit in agrorum partem, eorumque ſibi vindicauerit poſſeſſionem. *Aeſti* quidem Caroli Magni adhuc æuo in priſcis durarunt ſedibus: ſed id æuum inter & ſuccedens, quo *Pruſſorum* nomen auditum eſt, migratio quædam accidere facile potuit; quæ, niſi fugere Aeſtios in remotiora coëgit loca, ſaltem permiſtæ alienigenis nationi nomen diuerſum indidit (*c*).

Germania in Sarmatia.

Liuonorum & Pruſſorum nomina.

V. In

(*c*) *SCYRI* in Gothorum exercitu fuere, & cum iis fœdere iuncti. PROCOPIVS *Rer. Goth. Lib. I.* Ἐτύγχανον δὲ Ῥωμαῖοι χρόνῳ τινὶ πρότερον, Σκίῤῥους τε καὶ Ἀλανοὺς, καὶ ἄλλα ἄττα Γοτθικὰ ἔθνη, ἐς ξυμμαχίαν ἐπαγαγόμενοι. *Romani vero paulo ante hæc* (de ætate Zenonis in oriente, Auguſti in occidente, loquitur) *Scirros, Alanosque, & alias nonnullas Gothicas gentes, in ſocietatem adſciuerunt.* IORNANDES *de Rebus Get. Scyri*, inquit, *& Satagarii, & ceteri Alanorum, cum duce ſuo, nomine Candax, Scythiam minorem, inferioremque Moeſiam, accepere.* Male IORNANDEM culpat CLVVERIVS, quod in Alanis nominauerit Scyros, cum in Gothos fuiſſent referendi:

Digitized by Google

Aeſtii.

Memorabilis in Aeſtiis ſuccini collectio.

V. In Aeſtiis memorabile nihil reperimus, cuius antiqui auctores meminerint, ſi ſuccini exceperimus collectionem. Illud a ſolis Aeſtiis legi, Tacitus teſtatus eſt, & poſt eum Theodoricus rex in epiſtola adprobauit. Sed, inquis, Gothones vidimus ſuccinum colligere, proximiſque Teutonis vendere. Accepimus de inſulis Electridis, ad quas dilabatur Eridanus; easque Gothonibus adſignauimus. Rurſum alias Electridas, ſeu Gleſſarias, inſulas in Germanicum mare ſparſas Plinius memorauit; idemque diuerſam Gleſſariam, a Succino militiæ adpellatam, a barbaris Auſtraniam dictam, propius Germanicum littus. Non ergo ſoli Aeſtii ſuccinum collegere, ſed & Gothones, & inſularum incolæ; quin & Indos ſuccinum legiſſe auctores teſtantur. Enimuero nec Tacitus, nec Theodoricus rex, animi falſi ſunt. Illi quidem Gothones incoluerunt Electridas inſulas, ad quas

 Viſtula

quippe ipſi Alani Gothica gens erant, & fortaſſis cum his arctiore fœdere Scyri iuncti fuere, quam cum reliquis Gothis. Paulo poſt tamen IORNANDES ait: *Hunimundus, Sueuorum rex, immemor paternæ gratiæ, poſt aliquod tempus conceptum dolum parturiens, Scyrorum gentem incitauit, qui tunc ſupra Danubium conſidebant, & cum Gothis pacifice morabantur, quatenus ſciſſi ab eorum fœdere, ſecumque iuncti, in arma proſilirent, gentemque Gothorum inuaderent.* Nempe libere omnes Gothicæ ciuitates, Rugii, Heruli, Burgundiones, Alani, ſic & Scyri, egerunt; comprehenſæ quidem generali Gothorum fœdere, vnde Gothicum nomen ſæpe cum iis communicatum: ſæpe tamen diſſociantes cauſam ſuam, & cum ipſis Gothis ex arbitrio bella adminiſtrantes. SIDONIVS APOLLINARIS *Carm. VII. Sceros* nominat;

- - - Pugnacem Rugum, comitante Geſono
Gepida trux ſequitur, Scerum Burgundio cogit.

Migraſſe cum Gothis Scyros, cum ex narratione IORNANDIS *de Rebus Get. Filimero* duce pars Gothorum Viſtulam traiiceret, & in terras, *Ouin* dictas, perueniret, ſatis idonea coniectura ſuadet. Tranſierunt haud dubie ex Gothonum terra in proximam Sarmatiam, quam Scythiam IORNANDES vocat: vnde terræ, *Ouin* dictæ, non alibi, niſi in Pruſſia, paludibus lacubusque creberrimis præpedita atque inuia, quam tunc Scyri habitaſſe putantur, quæri poſſunt. Poſt Scyrorum, qui pagus Aeſtiorum fuerunt, abitum facile ab aliis pagis eorum regio inſeſſa eſt: vt nullum adeo Aeſtiorum nomen ceperit detrimentum, ſed perpetuo longiſſimam ripam maris Sueuici, quod IORNANDES dixit, inſederit. Ad coniecturas de *Liuonorum* & *Pruſſorum* nominibus nil addo.

Viſtula minorque Eridanus amnis dilapſus eſt. Illi & viden- tur præcipuum emporium prope Eridanum habuiſſe, vnde Græcis mercatoribus Gothonum præcipue innotuit nomen. Sed fortaſſis negligentius tractarunt ſuccini collectionem, quam vt ei multum impendiſſent operæ. Forſitan ab Aeſtiis demum accepere ſuccinum, quod ipſi per commercia tradi- dere. Fortaſſe nobiliſſimum ſuccinum in Aeſtiorum tunc vno littore legi ſolitum; vt illud ſoli ita legere dici potue- rint Aeſtii. Licet enim in inſulis, quas Gothonibus dedimus, non exigua hodie optimi ſuccini vis reperiatur; nihil id de antiquo teſtatur tempore. Si & Gothones in ſua terra Ae- ſtiorum manibus ſunt vſi, vt legeretur ſuccinum; rurſus re- cte Tacitus ſenſit. Quod aliæ inſulæ fuerint Gleſſariæ dictæ, ſuccinum ibi collectum teſtatur: ſed hodierna teſte experi- entia minime diuerſarum regionum ſuccino cum eo conue- nit, quod in priſco Aeſtiorum littore legitur. Succinum il- lud, quod Gleſum vocarunt, triplici modo ab Aeſtiis colligi ſolitum, veteres declarant; & hodierni adeo moris initia an- tiquiſſima oſtendunt. Legerunt ſuccinum inter vada, ex æſtuariis, atque foſſis, illud ſcite expiſcari docti. Legerunt illud in littora marinis fluctibus expulſum; qui fuit modus colligendi ſuccinum expeditiſſimus. Si Philemoni Græco apud Plinium fidem habemus, conſueuit etiam in Scythia, id eſt in extremis Sarmatiæ littoribus, quæ Aeſtii incoluerunt, foſſile haberi electrum, & ex terra duobus locis erui. Sane hodieque ipſam littoris humum ſcrutantur periti, & eruunt ſuccinum ex terra, non minus, quam reliquum, æſtimabile. Attulerunt ſuum ſuccinum Aeſtii in Pannoniam, quod Pli- nius dixit, vnde Veneti, Hadriatici maris accolæ, illud acce- pere, primique rei famam fecere. Cum luxuria Romana ſuc- cino nomen dediſſet, mercatus ille admodum frequentatus eſt. Miſſus quondam eques Romanus a Iuliano, curante gla- diatorium munus Neronis principis, ad id in ipſa Aeſtiorum

Germania in Sarmatia.

Triplex ſuccinum legendi modus.

Mercatus ſuccini.

terra

Digitized by Google

Aeſtii. terra comparandum, illeque illa commercia & littora peragraſſe a Plinio dicitur. De natura ortuque ſuccini multa miraque veteres meminere; nec niſi falſa Tacitus nouit. Rectius Germani *Gleſum*, quam Romani per errorem, quaſi arborum ſuccum proximum mare hauriret, lapſi *ſuccinum*, adpellarunt. Et ipſi tamen Aeſtii, Theodorico adhuc ſcribente rege, ignorarunt, vnde iſtud gleſum naſcatur; vnde &, Tacito dicente, diu inter cetera eiectamenta maris iacuit, donec luxuria Romanorum, ſed antiquius puto Græcorum, nomen daret. Seriſſimo æuo vera gleſi, ſiue ſuccini, natura certis indubiisque argumentis demum explorata eſt: ſed ea perſequi non nobis hic licet (*d*).

Priſcorum opiniones de ſuccini natura.

Bbb bb 3 VI. Fa-

(*d*) Tacitvs *Germ. Cap. XLV. Et mare ſcrutantur, ac ſoli omnium ſuccinum, quod ipſi Gleſum vocant, inter vada atque in ipſo littore legunt. Nec, quæ natura, quæue ratio, gignat, vt barbaris, quæſitum compertumue. diu quin etiam inter cetera eiectamenta maris iacebat, donec luxuria noſtra dedit nomen. ipſis in nullo vſu, rude legitur; informe perfertur; pretium mirantes accipiunt.* Addit de ſuccini natura & generatione. *Succum tamen arborum eſſe intelligas: quia terrena quædam atque etiam volucria animalia plerumque interlucent, quæ implicita humore, mox dureſcente materia, cluduntur. Fœcundiora igitur nemora lucusque, ſicut orientis ſecretis, vbi thura balſamaque ſudantur, ita occidentis inſulis terrisque ineſſe crediderim; quæ vicini ſolis radiis expreſſa atque liquentia in proximum mare labuntur, ac vi tempeſtatum in aduerſa littora exundant. Si naturam ſuccini, admoto igne, tentes; in modum tædæ accenditur, alitque flammam pinguem & olentem: mox vt in picem reſinamue lenteſcit.* Et meretur hoc loco Theodorici *regis* epiſtola legi: *Haſtis Theodoricus rex. Illo & illo legatis veſtris venientibus, grande vos ſtudium notitiæ noſtræ habuiſſe cognouimus; vt in oceani littoribus conſtituti cum noſtra mente ligemini. Suauis nobis admodum & grata petitio: vt ad vos perueniret fama noſtra, ad quos nulla potuimus deſtinare mandata. Amate iam cognitum, quem requiſiſtis ambientes ignotum. nam inter tot gentes viam præſumere, non eſt aliquid facile concupiſſe. Et ideo ſalutatione vos affectuoſa requirentes indicamus ſuccina, quæ a vobis per harum portitores miſſa ſunt, grato animo fuiſſe ſuſcepta: quæ ad vos oceani vnda deſcendens, hanc leuiſſimam ſubſtantiam, ſicut & veſtrorum relatio continebat, exportat. Sed vnde veniat, incognitum vos habere, dixerunt: quam ante omnes homines patria veſtra offerente, ſuſcipitis. Hoc, quodam Cornelio ſcribente, legitur in interioribus inſulis oceani, ex arboris ſucco defluens* (vnde & ſuccinum dicitur) *paulatim ſolis ardore coaleſcere. fit enim ſudatile metallum teneritudo perſpicua; modo croceo colore rubens, modo flammea clari-*

Aeſtiorum res celebriores.

Germania in Sarmatia.

VI. Facta noſtræ nationis fataque fruſtra exquirimus: omnis eam ſilet antiquitas, &, quæ nouit, iam modo ſunt expoſita. Rarum ferri, frequentem fuſtium, vſum eis fuiſſe Tacitus memorauit. Frumenta, eodem teſte, ceteroſque fructus, patientius, quam pro ſolita Germanorum inertia, labora-

rate pingueſcens; vt, cum in maris fuerit delapſa confinio, aſtu alternante purgata veſtris littoribus tradatur expoſita. Quod ideo indicauimus in diem audum; ne omnino putetis notitiam noſtram fugere, quod occultum creditis vos habere. Proinde requirite nos ſæpe per vias, quas amor veſter aperuit. Legitur hoc ſuccinum, immenſo Sueuici maris hodieque tractu, per Pomeraniæ, Pruſſiæ, atque Liuoniæ, littora, ſed maxime in Pruſſiæ littore; & omnium maxima copia in ea regione, quæ vulgo incolis dicitur *die Sudavv*, *Regiomontio* oppido contermina. Triplicem modum legendi ſuccinum veteribus non ignotum fuiſſe, CLVVERIVS commode declarat. TACITVS habet binos modos; *inter vada, atque in ipſo littore, legi.* PLINIVS *Lib. XXXVII. Cap. II.* ex PHILEMONE oſtendit tertium modum: *Philemon*, inquit, *foſſile eſſe dixit; & in Scythia erui duobus locis: candidum atque cerei coloris, quod vocatur electrum: in alio loco fuluum, quod adpellatur ſualternicum.* Eodem loco PLINIVS paulo poſt dicit: *Mithridates dixit, in Germaniæ littoribus eſſe inſulam; vocarique eam Oſerictam, cedri genere ſiluoſam. inde defluere in petras.* Supra ab OLAO RVDBECK *Oſerictam* pro *Scandinauia* haberi accepimus. Quia autem inſula eſſe in Germaniæ littoribus legitur, non dubitarim eam cum CLVVERIO interpretari aut de aliqua minorum inſularum, quas Viſtulæ habent oſtia, aut de *Oeſel*, inſulâ, cui nomen *Oſericta* conuenit: quæ & potuit in Germaniæ littoribus ſita eſſe dici, quia Aeſtii, Germanica gens, omnem illum maris tractum tenuerunt. De mercatu ſuccini PLINIVS *Lib. XXXVII. Cap. III. Affertur*, inquit, *a Germanis in Pannoniam maxime prouinciam, inde Veneti primum, quos Græci Henetos vocant, rei famam fecere, proximi Pannoniæ, id accipientes circa mare Adriaticum. Pado vero annexa fabulæ videtur cauſa, hodieque Transpadanorum agreſtibus feminis, monilium vice ſuccina geſtantibus; maxime decoris gratia, ſed & medicinæ; quando tonſillis creditur reſiſtere, & faucium vitiis, vario genere aquarum iuxta illos infeſtante guttura, ac vicinas carnes.* IↃC *fere M. P. a Carnunto Pannoniæ abeſſe littus id Germaniæ, ex quo inuehitur, percognitum nuper. Vidit enim eques Romanus, miſſus ad id comparandum a Iuliano, curante gladiatorium munus Neronis principis: qui hæc commercia & littora peragrauit; tanta copia inuecta, vt retia, arcendis feris, podium protegentia, ſuccinis nodarentur: arma vero & libitina totusque vnius diei apparatus eſſet e ſuccino. Maximum pondus is gleba attulit XIII. librarum.* De natura ſuccini vide plurimas opiniones veterum in PLINIO *Lib XXXVII. Cap. II. & III.* Conf. IOH. PHIL. HARTMANNVS *in hiſtoria ſuccini Pruſſici.*

Aeſtii. borarunt. Suo æuo Iornandes pacatiſſimum hominum genus Aeſtios adpellauit. Quæ conciliata inter ſe docent nos, alienos a bellis Aeſtios, quantum potuerint, coluiſſe pacem, ſaltem nunquam aliena odia prouocaſſe. Mirum itaque non eſt, inter belligerantes Germaniæ populos nunquam Aeſtiorum nomen occurrere; ſuis enim intenti laboribus, ſine cupiditate, ſine impotentia, magnitudinem ſuam, inſtar Chaucorum, iuſtitia tueri maluere. Non refugiſſe tamen prorſus arma, ſed contra hoſtes fortiter ſua defendiſſe, Tacitus teſtatur, de ſuperſtitione, qua confiſi ſecurius inter hoſtes poſſe verſari crediderint, mentionem faciens. Equidem Scyros, Aeſtiorum partem, cum Gothis feciſſe, armaque infeſta circumtuliſſe, vidimus. Sed egreſſa ex ciuitate gens, & armis in Gothica ſocietate adſueta, minime domeſticam turbare pacem, aut publicæ tranquillitati deditam nationem irritare, apta fuit. Vt Scyri, in diuerſa gentium fœdera dilapſi, audiri deſierint, docet hiſtoria. Aeſtiorum nationem ad Theodoricum regem miſiſſe legatos cum donis conſtantem oratum amicitiam, ſupra vidimus. Laudauit rex bonam voluntatem, optimaque quæuis liberaliter eſt pollicitus. Caroli Magni æuo poſtrema Aeſtiorum occurrit memoria, & paulo poſt Pruſſorum Liuonorumque in Aeſtiorum locum ſucceſſere nomina. Vt vocabula hæc videantur nata, ante diſputauimus: ſed contra coniecturas ſtatuere, modo digniores adferantur rationes, cuilibet eſt integrum. Reges nullos vnquam Aeſtii habuiſſe videntur, ſed Germanicam libertatem perfecte planeque defendiſſe. Nec enim Tacitus, cum Gothonum, Rugionum, Lemouiorum, Suionum, atque Sitonum, reges memoraſſet, quidquam de Aeſtiis addidit; nec Theodoricus ad regem, quod vtique, ſi fuiſſet rex, facturus erat, ſed ad populum Aeſtiorum, epiſtolam exarauit. Ad ſacrorum ſingulares rationes pertinet, matrem deorum eos eſſe veneratos. Inſigne ſuperſtitionis formas aprorum geſtarunt. **Status Aeſtiorum publicus.**

ſtarunt.

Digitized by Google

ſtarunt. Id pro armis omniumque tutela ſecurum Dei cultorem etiam inter hoſtes præſtare creditum eſt (*e*). *Germania in Sarmatia.*

Venedi gens alienigena. VII. Aeſtios trans Viſtulam ad auſtrum, ad orientem, atque contra ſeptentriones,

VENEDI

continuarunt. Ptolemæus *Venedas*, Iornandes *Winidas*, & *Venetos*, alii *Vinidos*, eos vocarunt. Gens Germanica non fuit, ſed Sarmatica; genus hoc & lingua, & odio in Germanos impenſiſſimo, & moribus atque inſtitutis publicis, teſtantibus. Tacitus itaque falſus eſt admodum opinionis, cum, ambigue licet, inter Germanos retulit Venedos; quod domos figant, & ſcuta geſtent, & pedum vſu ac pernicitate gaudeant; quæ omnia diuerſa ſint Sarmatis, in plauſtro equoque viuentibus: quaſi non alii præter Germanos populi domos fixerint, ſimilibusque vixerint inſtitutis. Melioribus euincentibus argumentis, Venedi Sarmatæ ſunt, & pro talibus ab omni memoria habiti atque accepti. Habitaſſe eos

Eius ſedes; antea Venedicum ſinum, vidimus; pulſos ab Aeſtiis incerto fato. Tum, qui ante ad Ptolemæi quatuor fluuiorum oſtia coluerant, duorum tantummodo amnium tenuerunt fontes, & inter reliqua duo oſtia Aeſtios Fennosque intermedii habitarunt. *Chronus* fuit & *Rubo*, hodie *Niemien* & *Dwina* dicti amnes, qui in poſteriore Venedorum regione orti per medios Aeſtios in Oceanum ſunt delapſi. Ab his fluuiis longe lateque per Sarmatiam Venedi fuere ſparſi, vt Baſtarnas ab auſtro, Fennos ab ſeptentrionibus, contingerent. Inter *Turuntum* vero, & *Cheſinum*, qui creduntur fluuii eſſe *Wielka* & *Wol-*

(*e*) TACITVS *Germ. Cap. XLV. Aeſtii matrem Deum venerantur. inſigne ſuperſtitionis, formas aprorum geſtant. Id pro armis, omniumque tutela, ſecurum Dei cultorem etiam inter hoſtes præſtat. Rarus ferri; frequens fuſtium vſus. Frumenta ceterosque fructus patientius quam pro ſolita Germanorum inertia laborant.* cetera. Scyri eo bello, quem Hunimundi, Sueuorum regis, inſtigatione contra Gothos ſumſerunt, pene prorſus deleti ſunt, teſte IORNANDE *de Rebus Get. imperante in oriente Leone Thrace.*

Digitized by Google

Venedi. & *Wolchowa* a Ruſſis compellati, & per lacus in Venedicum ſinum demum excurrentes; plane Venedis ad ſinum Venedicum fuerē ſedes. Hinc Turunto Aeſtii, illinc Cheſino, vbi per Ladogam lacum flexo ad occaſum curſu in Venedicum intrat mare, Fenni diuiſi fuerunt. Ceteros alienigenæ nationis fines non moramur (*ſ*).

IIX. Inuaſiſſe hoſce Venedos in ipſam Germaniam, omnemque prope eius Transalbinam portionem occupaſſe, pluries memoratum eſt. Tempus facti prope ignoratur, vt illis ſeculis parum condendæ noſtrarum rerum hiſtoriæ ingenia bona operam dederunt. Quod tamen Iornandes meminit *Venedorum, peccatis Germanorum facientibus vbique deſæ-* & ſuccedens in Tranſalbinam Germaniam irruptio.

(*ſ*) TACITVS *Germ. Cap. XLVI. Peucinorum Venedorumque, & Fennorum, nationes Germanis an Sarmatis adſcribam dubito: quamquam Peucini, quos quidam Baſtarnas vocant, ſermone, cultu, ſede, ac domiciliis, vt Germani agunt. ſordes omnium ac torpor. ceterum connubiis mixtis nonnihil in Sarmatorum habitum fœdantur. Venedi multum ex moribus traxerunt. Nam quicquid inter Peucinos Fennosque ſiluarum ac montium erigitur, latrociniis pererrant. hi tamen inter Germanos potius referuntur, quia & domos figunt, & ſcuta geſtant, & pedum vſu ac pernicitate gaudent, quæ omnia diuerſa Sarmatis ſunt, in plauſtro equoque viuentibus.* PTOLEMAEO *Lib. III. Cap. V.* ſunt Οὐενέδαι παρ' ὅλον τὸν Οὐενεδικὸν κόλπον. *Venedæ apud omnem Venedicum ſinum:* & paulo poſt, Παρὰ τὸν Οὐιστούλαν ποταμὸν ὑπὸ τοὺς Οὐενέδας Γύθωνες. εἶτα Φίννοι, εἶτα Βούλανες. ὑφ' οὓς Φρουγουνδίωνες. *Ad Viſtulam amnem ſub Venedis Gythones; dein Finni, dein Bulanes; ſub quibus Frugundiones.* PLINIVS *Lib. IV. Cap. XIII. Nec eſt minor opinione Finningia. Quidam hæc habitari ad Viſtulam vsque fluuium a Sarmatis, Venedis, Scyris, Hirris, tradunt.* IORNANDES *de Rebus Get. Introrſus*, inquit, *illi Dacia eſt, ad coronæ ſpeciem arduis Alpibus emunita: iuxta quarum ſiniſtrum latus, quod in aquilonem vergit, & ab ortu Viſtulæ fluminis, per immenſa ſpatia, venit, Winidarum natio populoſa conſedit.* Paulo poſt eosdem *Winidas*, quos dixerat, *Venetos* nuncupat. *Poſt Herulorum cædem idem Hermannicus in Venetos arma commouit.* Ex teſtimoniis his, quantum libet vagas *VENEDORVM* noſſe ſedes, facile accipitur. Si vnquam leui cauſæ TACITVS fidem dedit, hæc eſt, cui Venedorum Germanicam originem credidit. Recte PTOLEMAEVS, PLINIVS, IORNADES. Sed magis certum teſtimonium, diuerſiſſima Venedorum lingua, diuerſiſſimi mores, æternaque eorum aduerſus Germanos odia, perhibent.

deſeuientium; inde opinio eſt ſeculo quinto, ſaltem ſexto, cœpiſſe in propinquiora Germaniæ loca immigrare, donec optimam eius partem plene poſſiderent. Ante illam in Germaniam noſtram expeditionem, Hermanrici Gothorum regis armis Venedos deuictos fuiſſe, adeoque in huius egiſſe clientela, Iornandes ſcripſit. Idem, licet ab vna ſtirpe omnes deſcendant, in tria tamen nomina Venedos eſſe diuiſos, vt ſint *SCLAVI*, *ANTES*, *VENEDIque*, prodidit. Hæc præcipua nomina per varias familias atque loca rurſus mutari, alio loco non diſſimulat; vt ipſa tamen vocabula minorum ciuitatum ſileat. Res Venedorum, ſiue Sclauorum, ſeu Slauorum, geſtas antiquiores plane temporis inuoluit obſcuritas. Male enim aliquis, cum vidiſſet *Venedos* a Vandalorum ſedibus occupatis *Vandalos* compellari, hiſtoriam Venedorum ex Vandalica ſuppleuit; longum hiſtoriarum ordinem ex alieno conquirens. Poſtquam autem Venedi in Germania ſedes poſuere, ſæpius quidem eorum meminere annales, vt vix tamen abſoluta gentis ſperari queat hiſtoria. De eorum nominibus variis in Germania acceptis inferius commodior occurret agendi locus (*g*).

Germania in Sarmatia.

Venedorum tres ciuitates.

NonVenedi Vandali ſunt.

Baſtarnarum &

IX. Supra Venedos in Sarmatia longe lateque ſparſus Germanicus populus,

BASTAR-

(*g*) Ex vno IORNANDE *de Rebus Get.* de variis Venedorum generibus, & de eorum in Germaniam impreſſione, docemur. Poſt illa de VVinidarum natione populoſa dicit; *quorum nomina licet nunc per varias familias & loca mutentur, principaliter tamen Sclauini & Antes nominantur. Sclauini a ciuitate noua, & Sclauino Rumunenſe, & lacu, qui adpellatur Muſianus, vsque ad Danaſtrum, & in boream Viscla tenus, commorantur. hi paludes ſiluasque pro ciuitatibus habent. Antes vero, qui ſunt eorum fortiſſimi, qui ad Ponticum mare curuantur, a Danaſtro extenduntur, vsque ad Danaprum: quæ flumina multis manſionibus ab inuicem abſunt.* Occaſione expeditionis Hermannici contra Venedos ſuſceptæ, hæc addit: *Nam hi ab vna ſtirpe exorti tria nunc nomina reddidere, id eſt, Veneti, Antes, Sclaui: qui, quamuis nunc ita facientibus peccatis noſtris vbique deſeuiunt, tamen tunc omnes Hermannici imperiis ſeruiere.* Vtrum horum generum, an ex omnibus coloniæ, in Germaniam noſtram inuaſerint? non quiſquam facile iudicauerit.

Baſtarnæ.

BASTARNAE, qui & PEVCINI ſunt,

Peucinorum nominis ſignificatio.

habitarunt. Vtrumque nomen generale totius nationis eſſe, Plinius, Tacitus, atque Ptolemæus, ſuadent, qui eundem populum modo Baſtarnas, modo Peucinos, promiſcue nominant. Strabo nationem Baſtarnas vocauit, ciuitatem Baſtarnicam Peucinos. Baſtarnæ, qui etiam *Baſternæ, Baſtarni, Batarnæ,* ab auctoribus adpellantur, vnde nomen acceperint? nemo docet. Quod Plinius Baſtarnas quintum Germanorum genus vocat, quodque cetera quatuor vocabula Tacitus a patribus familiarum, priſcisque Germaniæ principibus, adſumta teſtatur; non ego inde vereor Baſtarnarum adnomen ſimiliter ad veterem quendam, ſed ignotum, Germaniæ heroëm referre. *Peucinos* dictos eſſe a *Peuces* inſulæ poſſeſſione, vulgo creditur. Quod vero non ſoli inſulæ incolæ eo nomine venere, ſed paſſim omnes Baſtarnæ, magis nomen cum Peuce inſula communicatum, quam ab ea acceptum, contenderim: qui enim inſulam Peucen vocarunt, antequam Peucini in eam immigraſſent, ad illud æuum haud dubie reſpexere, quo Peuces inſulæ nomen fuit cognitum, & antiquius inſulæ vocabulum ignorarunt. Sed vnde iam Peucinorum adnomen natum ſit, nullus iudico. Habet Ptolemæus *Peucem* montem, quem deinde *Peucinos montes* nuncupat. Magis crediderim ab hoc monte, aut ab his montibus, nomen integro populo adhæſiſſe; compellatæ enim Carpiorum ciuitatis a Carpate monte infra reperiemus exemplum. Peucini a Zoſimo *Peucæ*, a Suida *Peuceſtæ*, & a Iornande *Peuceni*, dicti ſunt. De genere Baſtarnarum ſeu Peucinorum fruſtra dubitari, paucis moneo. Plinius diſerte quintum genus Germanorum Peucinos, conſtituit. Pondera rationum adiicit Tacitus, quibus probetur validiſſime, *Baſtarnas Germanos,* minime Sarmatas, Scythasue, eſſe.

Genus Baſtarnarum Germanicum.

Egiſſe, ait, ſermone, cultu, ſede, ac domiciliis, vt Germanos. Ergo lingua cum Germanis communi vſi ſunt, communibus moribus atque inſtitutis; quæ cultus vocabulo Tacitus notare videtur. Poſuerunt, vt Germani, certiores ſedes, accuratiusque eas deſcriptas habuerunt, villisque ſimul, & vicis, imo quandoque & vrbibus diſtinctas: quæ omnia aliena a Sarmatis, in plauſtro equoque, ſine tectis, ſine focis, viuentibus, paſſimque æternum circumuagis. Quando ita *Scythas* Sarmatasue Dio *Baſtarnas* vocauit, non erraſſe ille, cum Prætorem in Pannonia egiſſet, credendus eſt; ſed voluiſſe tantummodo ſedes populi, non genus indubium, notare. Sic Cæſar Cisrhenanos Germanos Gallos vocauit, licet ipſe illorum Germanici generis nobis memoriam prodiderit. Qui *Baſtarnas* noſtros *Gallos* dixere, Polybius, Liuius, Plutarchus; non magis noſtram morantur ſententiam. Gallos dixit Polybius, quod ea ætate Gallicum vocabulum cum Germanis ſemper fere communicaretur. Reliqui Polybium ſequuti ſunt, & eius vocabulo vſi. Omnes ita ſuos hosce Gallos Baſtarnas deſcripſere, vt clare videris, non veros Gallos, ſed Germanos, intelligere (*b*).

Germania in Sarmatia.

X. Ter-

(*b*) *BASTARNAE* plerisque auctoribus adpellantur. APPIANO *de Bell. Mithridat. ſunt* Βαστέρναι, *Baſternæ*; TABVLAE *Itinerariæ* BLASTARNI pro BASTARNI, VALERIVS FLACCVS *Argonaut. Lib. VI. Baſtarnas* vocat. Idem generale nomen *Baſtarnarum* & *Peucinorum*. TACITVS *Cap. XLVI. Germ. Peucini*, ait, *quos quidam Baſtarnas Bocant.* PLINIVS *Lib. IV. Cap. XIV. Peucini, qui & Baſtarnæ.* Et *PEVCINORVM* nomen varium reperitur. ZOSIMO *Lib. I* Πεῦκαι, *Peucæ*; SVIDAE, Πευκῖται, *Peuceſta* ſunt. IORNANDES *de Rebus Get.* vocat *Peucenos, ab Inſula Peuce.* Genus Baſtarnarum vix aliquis dubitaſſet, niſi dubitanter de eo TACITVS ſenſiſſet. Dicto *Cap. XLVI. Peucinorum*, inquit, *Venedorumque, & Fennorum nationes Germanis an Sarmatis adſcribam, dubito: quamquam Peucini, quos quidam Baſtarnas Bocant, ſermone, cultu, ſede, ac domiciliis, ut Germani agunt. ſordes omnium ac torpor. ceterum connubiis mixtis nonnihil in Sarmatarum habitum fœdantur.* PLINIO autem *Lib IV. Cap. XIV.* in quinque generibus Germanorum diſerte vocantur, *quinta pars Peucini, qui & Baſtarnæ, ſupra dictis contermini Dacis.* STRABONI *Lib. VII.* audiunt, ἐν τῇ μεσογαίᾳ Βαστάρναι μὲν τοῖς Τυρεγέταις ὅμοροι καὶ Γερμανοῖς, σχεδὸν

Digitized by Google

Baſtarnæ. X. Terminos noſtris Baſtarnis conſtituere nunc tentabimus. Coluiſſe eos prope Viſtulæ fontes, teſte Plinio, nouimus. Inferius etiam ad Viſtulam habitarunt, ſupra Venedos; ſi Ptolemæo habemus fidem, Baſtarnas indeque Peucinos infra Daciam collocanti. Carpatica iuga iidem Baſtarnæ inſederunt, vnde & Baſtarnicarum Alpium nomen occurrit in tabula. Ipſas ad Carpates ſedes, Plinius, Ptolemæus, atque Tacitus, ſatis probant. Oſtia Iſtri atque Peucen inſulam Peu- Baſtarnicarum regionum fines.

τι καὶ αὐτοὶ τοῦ Γερμανικοῦ γένους. *In mediterraneis Baſtarnæ Tyrigetis atque Germanis contermini, ac fere ipſi quoque Germanici generis.* Sed *Scythas* vocant *Baſtarnas*, PTOLEMAEVS *in Sarmatiæ deſcriptione*; vbi, quia Viſtula finit Germaniam, Baſtarnæ & Peucini ſunt Sarmatæ Scythæque. DIO *Lib. XXXVIII.* τοὺς Σκύθας τοὺς Βαστάρνας, *Baſtarnas Scythas*; adpellat: & *Lib. LI.* clare dicit: Βαστάρναι δὲ Σκύθαι τε ἀκριβῶς νενομίδαται. *Baſtarnæ inter Scythas vere nominantur.* Imo etiam *Gallos Baſtarnas* nonnulli vocant. POLYBIVS *Excerpt. Legat. LXII.* quos Baſtarnas modo vocauerat, ſtatim deinde Γαλάτας adpellat. LIVIVS *Lib. XL. Cap. LVII.* Baſtarnas Scordiſcis Gallis lingua & moribus æquales eſſe, dixit: & *Lib. XLI.* paſſim, *Lib. XLII. Cap LI.* Gallos diſerte nuncupauit, qui Baſtarnæ erant. PLVTARCHVS *in Vita Aem. Pauli* de Perſeo; Ὑπεκίνει καὶ Γαλάτας τοὺς περὶ τὸν Ἴστρον ᾠκημένους, οἳ Βαστάρναι καλοῦνται. *Sollicitauit & Gallos circa Iſtrum colentes, qui Baſtarnæ vocantur.* Idem vero PLVTARCHVS paulo poſt ita Baſtarnas deſcribit, vt Germanorum mores clariſſime genus probarent, niſi iam aliunde de eo perſpicue conſtitiſſet. Hæc dicit: Ἧκον μὲν γὰρ αὐτῷ δεηθέντι Βαστάρναι, μύριοι μὲν ἱππεῖς, μύριοι δὲ παραβάται, μισθοφόροι πάντες, ἄνδρες οὐ γεωργεῖν εἰδότες, οὐ πλεῖν, οὐκ ἀπὸ ποιμνίων ζῆν νέμοντες, ἀλλ' ἓν ἔργον, καὶ μίαν τέχνην μελετῶντες, ἀεὶ μάχεσθαι, καὶ κρατεῖν τῶν ἀντιτατλομένων. ὡς δὲ περὶ τὴν Μηδικὴν καταστρατοπεδεύσαντες ἐπεμίγνυντο τῆς παρὰ τοῦ Βασιλέως, ἄνδρες ὑψηλοὶ μὲν τὰ σώματα, θαυμαστοὶ δὲ τὰς μελέτας, μεγάλαυχοι δὲ καὶ λαμπροὶ ταῖς κατὰ τῶν πολεμίων ἀπειλαῖς, θάρσος παρέστησαν τοῖς Μακεδόσι, καὶ δόξαν, ὡς τῶν Ῥωμαίων οὐχ ὑπομενόντων, ἀλλ' ἐκπλαγησομένων τὴν ὄψιν αὐτῶν, καὶ τὴν κίνησιν, ἔκφυλον οὖσαν καὶ δυσπρόσοπτον. *Veniebant enim ei roganti Baſtarnæ, decem millia equitum, par numerus peditum, qui prolapſorum equitum vacuos capiebant equos; omnes mercenarii, homines, qui nec agriculturam, nec nauiculariam noſſent; nec pecore paſcendo vitam tolerare: verum vnum opus, vnam meditarentur artem, perpetuo præliari, & vincere acie hoſtem. Hi poſtquam in Medica vnis caſtris fuerunt cum Macedonibus commiſti, proceris corporibus viri, mirabili exercitatione, grandiloqui, & mirifice aduerſus hoſtes minaces; confirmauerunt Macedonas, opinionemque præbuerunt illis, fore vt exhorreſcerent, nec tolerarent Romani conſpectum eorum & iactationem trucem & horridam.*

Peucinos tenuiſſe, tanto auctorum conſenſu traditur, vt nihil ſit certius. Hæc tamen vicina Ponto loca ab Alexandri Magni demum ætate Peucinos occupaſſe, memoria veterum colonorum Triballorum a Strabone prodita docet. Sæpe Baſtarnarum ciuitates in Romanas cis Danubium prouincias inuaſiſſe, nos item hiſtoria docet. Regiones tamen ab eis inſeſſas demonſtraturis non licet ad tumultuarias poſſeſſiones reſpicere. Trans Iſtrum deſcriptæ regiones, ab *ortu* Pontum Euxinum oſtiaque Iſtri habuere. Ad *auſtrum* Baſtarnas, ſeu Peucinos, primum Iſter ad Hieraſſum confluentem, deinde ipſe Hieraſſus fluuius, mox Carpatum montium iugum, diſterminauit. Ad *occaſum* videntur Baſtarnæ ad Aſciburgii montis initia pertigiſſe, mox Viſtula fluuio ad Apri vsque confluentem a Ligiis fuiſſe diuiſi. Contra *ſeptentriones* Aprum amnem conſtituunt, indeque Tyram: vt vero maneat incertum, qui alii limites Venedos aliosque Sarmatas, & noſtros Baſtarnas ſeparauerint. Easdem ſedes infra Daciam Sclauinis & Antibus Iornandem tribuere reperimus. Tum ergo non inepte cenſetur, Baſtarnas in interiorem Daciam conceſſiſſe, ibique ad noſtrum vsque æuum Germanicam linguam, cultumque, licet poſito nomine, conſeruaſſe. Pars vero Baſtarnarum iam antea cum Gothis inita ſocietate patrium ſolum verterat: reliquos parua regione facile capiente (*i*).

Germania in Sarmatia.

XI. Ba-

(*i*) PLINIVS *Lib. IV. Cap. XII. Superiora inter Danubium & Hercynium ſaltum, vsque ad Pannonica hiberna, Carnunti. Germanorumque ibi confinium. Campos & plana Iazyges Sarmatæ, montes vero & ſaltus pulſi ab his Daci, ad Pathiſſum amnem, a Maro, ſiue is Duria eſt, a Sueuis regnoque Vanniano dirimens eos. Auerſa* (a Viſtulæ fonte) *Baſtarnæ tenent, aliique inde Germani.* PTOLEMAEVS habet Baſtarnas ſupra Daciam, ad Pontum, & ſupra Amadocem lacum. *In Sarmatiæ deſcriptione;* Κατέχει δὲ τὴν Σαρματίαν ἔθνη μέγιστα, οἵ τε Οὐενέδαι παρ' ὅλον τὸν Οὐενεδικὸν κόλπον, καὶ ὑπὲρ τὴν Δακίαν Πευκῖνοί τε καὶ Βαστάρναι. *Incolunt autem Sarmatiam maximæ gentes, Venedæ apud omnem Venedicum ſinum, & ſuper Daciam Peucini ac Baſtarnæ.* In eadem deſcriptione habet Πεύκη ὄρος, *Peucem montem,* quem ponit ὑπὲρ τὴν Ἀμάδοκα λίμνην, *ſuper Amadocem lacum;* ex quo quum flu-

Baſtarnæ.

XI. Baſtarnarum multas fuiſſe gentes, primus Strabo memorauit: & Plinius, cum eos quintum Germanorum genus vocauit, idem tacite indicauit. Ptolemæus etiam, licet non nominet Baſtarnicas gentes, multa tamen nomina eo loco adfert, vt ſatis cernas, Baſtarnicos fuiſſe pagos. Quidam horum ſingularium populorum ſuis ſedibus facile tribuentur: alios nulla opera licebit vni magis, quam alteri regioni, tradere. Habet Strabo ATMONOS, SIDONES, & PEVCINOS. *Atmonorum* ſitum demonſtrare nemo aptus eſt. *Sidones* proximos Viſtulæ fuiſſe, inde auctores colligunt, quod Ptolemæus eos omnino cis Viſtulam in

Baſtarnarum præcipuæ gentes;

Atmoni;

Sidones;

uium in Boryſthenem cognominem deducat, qui hodie Bugis vulgo *Bog* eſt, noua Pe·cinorum in confinio *P.doliæ, Volhiniæ*, & *Ruſſiæ*, ſedes ex montis nomine probatur. In M.eſiæ deſcriptione idem ait: Κατέχουσι δὲ τῆς κάτω Μυσίας, τὰ μὲν δυσμικὰ Τριβαλλοί· τῶν δὲ ἀνατολικῶν τὰ μὲν ὑπὸ τὸ στόμα τὴν Πεύκην Τρωγλοδύται, τὰ δὲ στόματα Πευκῖνοι. *Incolunt Myſiæ occidentalia Triballi; orientalia ſub oſtio Peuces Troglodytæ, ipſa vero oſtia Peucini.* A Dacis Carpate monte Baſtarnas diuiſos fuiſſ., adeoque illum coluiſſe montem, præter PLINIVM atque PTOLEMAEVM teſtis eſt TACITVS *Germ. Cap I. Germanos a Sarmatis Daciſque, mutuo metu, aut montibus, ſeparari*, docens; vbi montes haud dubie Carpatici, Dacos & Baſtarnas dirimentes, intelliguntur. IORNANDES *in Rebus Get.* in deſcriptione Daciæ, ab eius aquilonari latere ponit Baſtarnas. Occurrit inde in TABVLA *Itineraria* nomen ALPES BASTARNICAE, vt Carpatem montem notet. Alexandri M. æuo Triballos *Peucen* inſulam, & proxima trans Iſtrum Getas, coluiſſe STRABO *Lib. VII.* declarat. CLVVERIVS *Germ. Ant. Lib. III. Cap. XLIII.* ex LIVIO *Lib. XL. Cap. LVII.* coniecturam idoneam de tempore capit, quo ergo Baſtarnæ ad Peucen inſulam peruenerint. Seriore æuo poſt Philippi, Macedonum regis, bellum cum Romanis, omnes Peucinos & Baſtarnas ad Pontum agnoſcunt. APPIANVS *in Bell. Mithridat.* OVIDIVS *Lib. II. Triſtium verſ. 198.* VALERIVS FLACCVS *Argonaut. Lib. VI.* DIO *Lib. XXXVIII* & *LI.* multique plures. Regiones, quas tam late diffuſi Baſtarnæ coluerunt, omnes hodie a Slauis poſſidentur, a quibus ipſis videntur Baſtarnæ partim expulſi eſſe, partim cum aliis Germaniæ fœderibus, ſuo poſito nomine, confluxiſſe. Sane iam IORNANDES agnoſcit Venedos in eorum priſcis ſedibus. *Introrſus*, inquit, *in libro de Reb. Get. Dacia eſt ad coronæ ſpeciem Alpibus* (quondam Baſtarnicis dictis) *emunita. iuxta quorum ſiniſtrum latus, quod in aquilonem vergit, & ab ortu Viſtulæ fluminis per immenſa ſpatia venit, Winidarum natio populoſa conſedit. quorum nomina licet nunc per varias familias & loca mutentur, principaliter tamen Sclauini & Antes nominantur.*

Digitized by Google

Peucini; in Germania locauerit. *Peucini* Strabonis illi Iſtri oſtiorum, vt diximus, ſunt accolæ. Ex Ptolemæi vocabulis *Auarini* locantur ad Viſtulæ amnis fontem; ſub iis *Ombrones*, dein *Anatrophracti*; dein *Burgiones*; dein *Arſietæ*; dein *Saboci*; dein *Piengitæ*, & *Bieſſi*, apud Carpatem montem. Rurſus alibi idem Ptolemæus inter Peucinos ac Baſtarnas *Carpianos* locat. CARPIANI, quos multi alii auctores *Carpos* vocarunt, ſine dubio in Baſtarnis fuere, & a monte Carpate accepere nomen. BORANOS meminit Zoſimus, & cum Carpis coniungit, vt nouam Baſtarnicam gentem cernas, prope Iſtrum, quod Zoſimus dicit, habitantem. BVRGIONES Ptolemæi non ego magis dubitarim in Baſtarnis referre: cum Germanicum vocabulum Germanos eſſe prodere videatur. Non eſt inepta coniectura hos Ptolemæi Burgiones eosdem eſſe, quos alibi *Visburgios* nominat: hos enim in Germania ab eo poni, qui Ptolemæi nouit confuſam gentium poſitionem, non miratur. Visburgii autem ſedes ad Viſtulam vel ſolo teſtari nomine videntur. Reliqua vocabula Ptolemæi, licet vtique Baſtarnicas gentes ſonent, non moramur, cum vbi terrarum fuerint ſtatuenda, prorſus hodie ignoretur (*k*).

Germania in Sarmatia.

Carpiani;

Borani;

Burgiones.

XII. Quæ

(*k*) STRABO *Libr. VII.* de regione inter Iſtrum & Boryſthenem loquutus, interiora, vti ſupra accepimus, Baſtarnis, Germanici generis genti, tribuit, & addit; Ὄντες εἰς πλείω φῦλα διῃρημένοι. καὶ γὰρ Ἄτμονοι λέγονταί τινες, καὶ Σιδόνες, οἱ δὲ τὴν Πευκὴν κατασχόντες τὴν ἐν τῷ Ἴστρῳ νῆσον Πευκῖνοι. *in plures ſunt diuiſi gentes. nam alii Atmoni nominantur, alii Sidones, Peucini vero inſulam Iſtri Peucen obtinentes.* PTOLEMAEVS *Lib. II. Cap. XI.* Σύδωνες habet, ad Viſtulam ſub Lutis Buris: inde coniectura de STRABONIS Sidonibus. PTOLEMAEVS *in Sarmatiæ deſcriptione*, præter Baſtarnas, infra Venedos, ſupra Daciam, ab eo collocatos, paulo poſt hæc habet: Εἶτα Ἀυαρηνοὶ παρὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ Οὐιστούλα ποταμοῦ, ὑφ' οὓς Ὄμβρωνες. εἶτα Ἀναρτοφράκτοι. εἶτα Βουργίωνες εἶτα Ἀρσιῆται. εἶτα Σαβῶκοι. εἶτα Πιενγῖται, καὶ Βίεσσοι παρὰ τὸν Καρπάτην ὄρος. *Deinde Auarini apud fontem Viſtulæ amnis, ſub quibus Ombrones; dein Anartophracti; dein Burgiones; dein Arſietæ; dein Saboci; dein Piengitæ, & Pieſſi apud Carpatem montem.* & mox: καὶ πάλιν μεταξὺ Πευκίνων καὶ Βαστάρνων, Καρπιανοί. *Atque rurſum inter Peucinos ac Baſtarnas Carpiani.* BVRGIONES haud dubie iidem ſunt ac

Baſtarnæ. XII. Quæ oppida Ptolemæus in Sarmatia in medium profert, Baſtarnis recte tribuimus, cum quod poſitio ſuadeat, tum quod, teſte Tacito, contra Sarmatarum morem ſede atque domiciliis vt Germani Baſtarnæ egerint. Siue itaque villæ fuerint, ſiue iuſtæ vrbes, quam cauſam non diſputabimus, eorum fuit *Carrodunum*, *Metonium*, *Clepidaua*, *Vibantauarium*, atque *Eractum*. *Carrodunum* diuerſum ab altero, quod in Ligiis vidimus, *Leopolis* initia, quod plures iudicant, monſtrat. *Metonium Robatyn* haud procul Tyræ ripa, & *Clepidauam Kaminekum*, caſtellum loci prope natura inexpugnabile, interpretantur. *Vibantauarium* & *Eractum* in vrbium *Bar*, & *Row*, poſitura inquirunt. Nominum occaſionem & originem examinent alii. Clepidauam a Dacis conditam eſſe, ex vocabulo non male coniicitur. Carrodunum fortaſſis a carris, quibus ſe Baſtarnæ, vt Germani, munire conſueuerunt, compellatum eſt. Ad ipſos Baſtarnas vt iterum tranſeam, ex iis nobis hi viſi ſunt Germanis eſſe, qui non ex Germania demum in Sarmatia migrarunt, ſed ſemper in Sarmatia ab ortu vſque nationis commorati ſunt. Digna hæc nobis cauſa eſt, ab æuo antiquiſſimo Baſtarnas ſuas ſedes tenuiſſe, quod antiquiſſimi mortalium Germaniam, ſiue, quam voca-

Clara in Baſtarnis loca.

Baſtarnæ ſemper in Sarmatia morati ſunt, non ex Germania in Sarmatiam venerunt.

Οὐισβούργιοι ὑπὲρ τὸν Ὀρκύνιον δρυμόν. *Visburgii ſupra Orcynium ſaltum*; quos idem PTOLEMAEVS habet in Germania. Fortaſſis *Visburgii* dicti, quaſi *Wiſſelburger*, quod Viſtulam accolerent; id ex CLVVERII coniectura. *CARPOS* plurimi auctores memorant. ZOSIMVS *Lib. I.* ſub Gallieni imperio cum eis *Boranos* coniungit. Βορανοὶ δὲ καὶ Γότθοι, καὶ Κάρποι, καὶ Οὐρουγοῦνδοι, (γένη δὲ ταῦτα περὶ τὸν Ἴστρον οἰκοῦντα.) *Borani, & Gothi, & Vrugundi (gentes hæ ſunt ad Iſtrum colentes.)* OROSIVS *Lib. VII. Cap. XXV.* ſub Diocletiano, *Per eosdem duces*, inquit, *ſtrenue aduerſus Carpos Baſtarnasque pugnatum eſt.* POMPONIVS LAETVS de eodem Diocletiano: *Diocletianus, rebus toto orbe compoſitis, Europam repetiit; vbi iam Scythæ, Sarmatæ, Alani, & Baſtarnæ, iugum ſubiuerant, vna cum Carpis, Sueuis, & Quadis.* IORNANDES *in Reb. Get.* de Oſtrogotha, Gothorum rege. *Sed & Carporum*, inquit, III, CIↃ *addidit, genus hominum ad bella nimis expeditum.* PTOLEMAEVS ceterum in Sarmatia Βούλανες inter Finnos & Burgundiones habet; qui fortaſſis ſunt *Borani* ZOSIMI.

Digitized by Google

vocarunt, Celticam, ad vſque Pontum protulerunt. Nulla autem probabilis vrget ratio exiſtimare, tot colonias paulo poſt primam Germaniæ occupationem potuiſſe reuerti in Sarmatiam, & tanta terrarum inſidere ſpatia. Recentiores migrationes excludit memoriæ Baſtarnarum vetuſtas, & quod omnes auctores eorum ex Germania aduentum ſileant. Si ſane conſtituamus, magnam Germanorum partem in Sarmatis permanſiſſe, cum ceteræ Germanorum familiæ in Germaniam perrexiſſent; expeditius & patentius omnis hiſtoria priſcæ Germaniæ declarabitur. Nihil interim Baſtarnarum Geticarumque ciuitatum Germanicum turbare genus, quod videantur ſemper in Sarmatia egiſſe, nunquam Germaniæ incoluiſſe regionem; id vero eſt, quod ſuperiore loco ſpeciatim demonſtrauimus (*l*). *Germania in Sarmatia.*

Baſtarnarum vetera decora. XIII. Baſtarnicæ gloriæ documentis valde veteribus Germanicam abundare hiſtoriam, modo monuimus. Bellarunt cum Romanis centum prope annis ante, quam Cimbrica illos terruerant arma. Tum Philippo Macedonum regi contra Dardanios & Romanos cis Iſtrum auxilio ſunt profecti: deinde etiam Perſeum bellantem adiuuerunt. Dardanii, vt Galli Cæſari, Romanis multa renuntiarunt de Baſtarnarum

An. V.C. IↃLXXII. Ant. C. N. CLXXIX.

An. V.C. IↃLXXXV. Ant. C. N. CLXVI.

(*l*) Miratus ſum PLVTARCHVM *in Mario* dicere, ex veterum ſententia, τὴν Κελτικὴν διὰ βάθος χώρας καὶ μέγεθος, ἀπὸ τῶν ἔξωθεν θαλάσσης, καὶ τῶν ὑπαρκτίων κλιμάτων πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα κατὰ τὴν Μαιῶτιν ἐπιστρέφουσαν, ἅπτεσθαι τῆς Ποντικῆς Σκυθίας, *Celticam longitudine ac latitudine terrarum ab oceano & ſeptentrionalibus plagis ad orientem verſus lacum Mæotim vergere, & ad Ponticam Scythiam pertinere.* Deſino mirari, cum præter Celtici Gallicique nominis complexionem infinitam, tot Germanicas nationes, in Sarmatia ad Pontum vſque colentes, reperio. Hos *Germanos*, *Celtas* maxime dictos, haud dubie PLVTARCHVS & poſt eum alii reſpexere, cum Celticæ tantam magnitudinem tribuerent. ipſum PAVLVM DIACONVM *Longob. Hiſt. Lib. I. Cap. I.* eo animo ita ſcripſiſſe, conſtat: *Fit, vt tanta populorum multitudines Arctoo ſub axe oriantur: vt non immerito vniuerſa illa regio Tanai tenus, vsque ad occiduum, licet & propriis loca in eo ſingula nuncupentur nominibus, generali tamen vocabulo Germania vocitetur.* Nihil vero id recentiorum iuuare commenta, qui fines Germanicæ regionis antiquiſſimos omnem Sarmatiam complexos ſomniarunt; iam ſupra declaratum eſt.

Baſtarnæ. narum multitudine, ingentibus corporibus, ſummaque in periculis audacia; eaque & Theſſalii, Polybio memorante, ſuo teſtimonio confirmarunt. Romani vero Aulum Poſthumium ſtatim miſerunt, vt de Baſtarnis inquireret. Antiquius cum Dacis leguntur bellaſſe, eosque viciſſe; & eo exiſtimo tempore illos agros, illasque villas, quæ nomine Dacos conditores teſtatæ ſunt, Dacis eripuere, hosque intra Carpates montes coëgerunt. Poſt Macedonica bella centum prope

An. V. C. IↃCLXV. Ante C N. LXXXVI. annos ignoratos Baſtarnas rurſum Romani in Mithridatico bello repererunt. Transmiſſo enim mari non pauca Baſtarnarum auxilia in eius verſabantur exercitu. Inde propiora Romanis cum Baſtarnis fuerunt bella, poſtquam ad Iſtrum

An. V. C. IↃCCXXIV. Ante C N. XXVII. propius Romana prouincia pertingere cœpiſſet. M. Craſſus cum Baſtarnis Auguſti bellauit auſpiciis, victoriaque potitus eſt. Dacica bella Baſtarnas etiam implicuerunt: propinquo enim nationis cognatæ ſuccurrere periculo e re Baſtarnarum videbatur eſſe. Licet autem Dacia debellata, Baſtarnæ tamen nunquam Romanorum ſubierunt iugum. Mox Ba-

An. CLXVII. ſtarnæ cum Sueuicis gentibus contra Antoninos fecerunt: nec prope deinceps Romanus imperator fuit, cuius non tentaſſent arma. Probus fertur Baſtarnas viciſſe, victorumque

An. CCLXXX. C. millia in Thracia poſuiſſe, qui omnes fidem ſeruauerint, donec Probus imperaret. Eo autem mortuo belliſſima hiſce fuit occaſio Romanas cis Iſtrum deprædandi atque depopulandi prouincias. Cum Gothis, quam primum ingens iſtud foedus gentium ſurgeret, Baſtarnas plerumque egiſſe, aliquoties dictum eſt. Maxime Carpi atque Borani, Baſtarnici pagi, in exercitu Gothorum fuiſſe, omniumque expeditionum atque victoriarum participes, leguntur. In hoc, cenſeo, nomine extremum Baſtarnarum nomen deliteſcere cœpit. Cum *GOTHI* in Italiam, Galliam, Hiſpaniam, atque in omnis orientis prouincias, inuaderent, ſenſim pedetentimque Baſtarnicum nomen periit; cum illis Gothis in diuerſa, po- **Extrema Baſtarnarum fata.**

Ddd dd 2 ſito

ſito nomine, dilapſi populi idoneo argumento. Tum Sclaui Anteſque in priſcas Baſtarnarum ſedes in Sarmatia inſediſſe, Iornandes nos docuit. Quo minus vero dubitemus, reliquos Baſtarnarum in Daciam, a Sclauinis pulſos, conceſſiſſe, ibique per varias duraſſe viciſſitudines, Germanica in priſca Dacia hodieque vigentia inſtituta faciunt: quæ ſi Baſtarnis tribueris, nihil hiſtoriæ contrarium ſtatueris; ſi Caroli coloniam in Daciam ductam memoraueris, fabulam magis, quam fidam hiſtoriam, narraueris (*m*). *Germania in Sarmatia.*

XIV. Præ-

(*m*) Cum Dacis bellum antiquum, ſed ignoti temporis, memorat IVSTINVS *Lib. XXXII. Cap. III. Daci,* inquit, *ſoboles Getarum ſunt: qui, cum Orole rege aduerſus Baſtarnas male pugnaſſent, ad vltionem ſegnitiæ, capturi ſomnum capita loco pedum ponere iuſſu regis cogebantur; miniſteriaque vxoribus, quæ ipſis antea fieri ſolebant, facere. Neque hæc ante mutata ſunt, quam ignominiam bello acceptam virtute delerent.* Bellum Baſtarnarum cum Romanis in Philippi, Perſeique, Macedoniæ regum, cauſa meminere POLYBIVS *Excerpt. Legat. LXII.* LIVIVS *Lib. XL. XLI. XLII.* PLVTARCHVS *in Aemilio Paulo.* OROSIVS *Lib. IV. Cap. XX.* Bellum Mithridaticum iterum Baſtarnas oſtendit. Teſte APPIANO, ipſe rex per Pelopidam, legatum ad Romanos miſſum, iis renunciare iuſſit, ſe Baſtarnas cum aliis gentibus, qui Tanain, & Iſtrum, lacumque Mæotin, accolant, amicos habere, ad omnia iuſſa exſequenda. Mox idem APPIANVS auxilia Mithridatis contra Romanos enarrat, in quibus ſunt Βαστέρναι τὸ ἀλκιμώτατον αὐτῶν γένος, *Baſtarnæ, omnium reliquorum fortiſſimi.* Oſtendit item cum Mithridate Baſtarnas IVSTINVS *Lib. XXXVIII. Cap. III.* Craſſi cum Baſtarnis bellum breuiter indicat *Epit.* LIVII *CXXXIV. Bellum contra Baſtarnas & Moeſos, & alias gentes, a M. Craſſo geſtum refertur.* Copioſius de eo bello DIO *Lib. LI.* narrat. De bello Dacico mox inquiremus. In validiſſima gentium contra Romanos conſpiratione diſerte *Baſtarnas* adpellat & *Peucinos*, ſeparatim vtrumque IVL. CAPITOLINVS *in Vit. Anton. Cap. XXII.* Sub Gallieno ſe mouiſſe Carpos & Boranos, Baſtarnicas ciuitates, & Romanam rem adflixiſſe, imo iam ante ſæpius in Romanas prouincias excurriſſe, ZOSIMVS *Lib. I.* memorauit. Probus Baſtarnas victos in Romanum ſolum transtulit, qui aliquandiu fidem ſeruarunt; VOPISCVS *in Probo Cap. XIIX* ZOSIMVS *Lib. I.* Diocletiano & Maximiano imperantibus fortiter aduerſus Baſtarnas & Carpos bellatum eſt; OROSIVS *Lib. VII. Cap. XXV.* EVMENIVS *Paneg. Conſtantio Cap. X.* AVRELIVS VICTOR *in Diocletiano.* Cum *Gothis* autem plerumque *Baſtarnas* atque *Peucinos* communem contra Romanos geſſiſſe cauſam, omnia prope citata teſtimonia ZOSIMI, OROSII, VOPISCI, & EVMENII, teſtantur; vbi perpetuo ferme cum Baſtarnis Gothi iunguntur, iiſdem intenti expeditionibus. Ex CLAVDI-

Digitized by Google

Baſtarnæ. XIV. Præcipui Baſtarnarum mores parum ab auctoribus proditi ſunt. Vt Germanos multi hiſtorici, ita Plutarchus, Baſtarnas in Macedonum caſtris proceris corporibus viros eminuiſſe, ſcripſit; mirabili exercitatione, grandiloquos, & mirifice aduerſus hoſtes minaces, fuiſſe. Tacitus prorſus ſermone, cultu, ſede, ac domiciliis, vt Germanos, egiſſe memorauit: at connubiis tamen mixtis nonnihil in Sarmatarum habitum fœdatos eſſe. Poſtrema Taciti verba valde exercuerunt interpretum ingenia. Quidam, verbo Taciti *ceterum* in alterum *procerum* mutato, cenſuerunt proceres conſueuiſſe contra Germanorum mores connubiis mixtis ambiri. Alii neſcio quam turpitudinem Baſtarnarum ſomniarunt, omnique morum caſtitate ipſis negata, fœdis nuptiis tantum eos delectatos eſſe, arbitrati ſunt. A nomine hi *Baſtarnarum* ex fœdis iſtis moribus acceptum eſſe vocabulum Germanicum *Baſtarte*, quo nothos nec legitimos liberos notamus, opinantur. Ego rectiſſime ſibi conſtare Tacitum cerno, &, quod velit, clare ſignificare. Dubitans, vtrum Peucinos in Germanos aut Sarmatas referat, affert rationes, cur poſſint pro Germanis haberi: addit tamen idonee, ſi aliquantum Sarmaticos oſtendant mores, id inde eſſe, quod vtantur connubiis mixtis, hoc eſt, quod non cum ſuis tantum fœminis, ſed & cum Sarmaticis, iungant connubia; propter haſce peregrinas nuptias nonnihil eos in Sarmatarum habitum fœdari. Ceterum inſignis in Baſtarnis nobilitas fuit, eaque, vt reliquis Germanis, ipſis in ingenti pretio fuit: vnde, qui mirabun-

De moribus Baſtarnarum.

Status in Baſtarnis publicus.

ANO *de IV. Conſul. Honorii verſ. 449.* apparet, Honorii adhuc æuo cum Baſtarnis bellum Romanis fuiſſe. Ita canit;

- - - Iuratur Honorius abſens
Imploratque tuum ſupplex Alamannia nomen.
Baſtarnæ venere truces.

Et *de laudibus Stilichonis Lib. I. verſ. 94.*

- - - Quis enim Myſos in plauſtra feroces
Reppulit, aut ſæua Promoti cæde tumentes
Baſtarnas vna potuit delere ruina?

Extrema gentis Baſtarnarum fata inexplorata ſunt.

rabundus quaſi in ſordida gente magnificos ridet proceres, mirabiliter errat. Valerius Flaccus poëta *TEVTAGONVM* eorum ducem nominat. Non reperio & vsquam regis ipſorum fieri mentionem: vt adeo ſolis ducibus rerum inter ipſos ſummam delatam fuiſſe crediderim. An ciuitates ſingulares respublicas ſeparatas habuerint, vno tantummodo fœdere inter ſe iunctæ; vtrum vna publica res omnes gentes ſociauerit? non licet ſatis adſequi coniecturis: interim Carporum Boranorumque militia prius prope mihi perſuaſerit (*n*).

Germania in Sarmatia.

XV. Tertius in vaſta Sarmatia populus, quem contra multorum ſententiam ſatis firmis argumentis Germaniæ ciuitati vindicauimus,

GETA-

(*n*) Inſignis locus PLVTARCHI *in Aemilio* integer a nobis ſupra exſcriptus eſt. TACITVS *de Germ. Cap. XLVI.* fatetur, ſe dubitaſſe, an Germanis, vtrum Sarmatis, adſcriberet Baſtarnas, quia connubiis cum Sarmatis vicinis mixtis nonnihil in eorum habitum fœdati ſint. At vicit melior ratio, & oſtendit, eſſe omnino Germanos Hic ſenſus verborum TACITI verus eſt. *Peucinorum, Venedorumque, & Fennorum, nationes Germanis an Sarmatis adſcribam, dubito: quamquam Peucini, quos quidam Baſtarnas vocant, ſermone, cultu, ſede, ac domiciliis, vt Germani agunt. ſordes omnium ac torpor. ceterum connubiis mixtis nonnihil in Sarmatarum habitum fœdantur.* Aliquis non minus explodit vulgarem lectionem *procerum*, ſed inepta prorſus addita interrogatione; *Qui enim illi in gente ſordida magnifici proceres?* Quaſi vero ſordes ac torpor ſordidam gentem notarent; nec TACITVS veram Germanorum indolem, quam deſcripſit *Germ. Cap. XV. XVII. & XX.* iſtis verbis Baſtarnis tribuere voluiſſet? Prorſus & male connubia mixta habentur pro vagis & Germanicæ caſtitati, laudatæ a TACITO *Cap. XVIII.* aduerſis; cum modo notare debeant, crebro cum Sarmatis Baſtarnas connubia iungere conſueuiſſe. Sed vide etiam, vt fortem, ita inprimis nobilem, Baſtarnarum gentem. VALERIVS FLACCVS *Argon. Lib VI.* canit;

Illinc iuratos in ſe trahit Aea Baſtarnas:
Quos duce Teutagono crudi mora corticis armat.

LIVIVS *Lib. XL. Cap. LVII. Colto nobilis is erat Baſtarna.* Imo & DIO CASSIVS *Lib. LI.* in bello a Craſſo cum Baſtarnis adminiſtrato, memorat omnino regem eorum *DELDONEM*, quem cæſum ſcribit. Vbi vero rex; vbi duces; ſane ibi nobilitatis cetera non deeſt ordo. Negare commentationem reges Baſtarnis fuiſſe, ne morator beneuole lector. Vna DIONIS, quam fecit, & quam forte nunc reperi, mentio non valde reliquis coniecturis obſtrepet.

Getæ. GETARVM | Geticarum ciuitatum nomina.

generali nomine cognitus eſt. Græci Getarum fere ſolo nomine vſi ſunt, quo & orientis terras, & verſus occidentem, colentes Geticas ciuitates compellarent. Romani vero hos conſueuere magis DACOS, ſiue *Dacas*, adpellare; reliquis *Getarum* vocabulum non inuiderunt. Getæ, vt ad orientem immenſas quondam terras incoluerunt, variis nouis ſunt diſtincti vocabulis. Erant MASSAGETAE, THYRSAGETAE, & fortaſſis DAHAE, atque SACAE. Getici vocabuli vim atque poteſtatem alio loco inueſtigauimus. *Maſſagetæ* creduntur dicti, quaſi *maiores Getæ*. Iidem, teſtibus Ammiano, Dione Nicæo, & Nicephoro, deinceps ALANORVM nomine ſunt notati, quos in ciuitatibus Gothicis omnes auctores adnumerarunt. *Dacorum*, a quibus *Daharum* vocabulum, nam & Dacas Dacos promiſcue nominarunt, parum alienum eſt, vix prodideris nominis originem. Et apud Romanos quidem ſeruus modo Dauus, modo Dacus, vt apud Græcos Geta, dictus eſt. Sed cum antiquitus ſerui ex natione nanciſcerentur nomina, male iudicat, qui eam putat poteſtatem Dacici eſſe vocabuli, vt *ſeruum* notaret. Non magis *Thyrſagetarum*, quos *Thuſſagetas* Plinius vocauit, adnomen intelligitur. Enimuero nec eſt ea vetuſtiorum gentium adpellationum ratio, vt curioſis ſemper liceat ambiguam illarum diuinare originem, aut incertam vocabulorum ſignificationem interpretando explicare (*o*).

XVI. Pri-

(*o*) *GETARVM* ſummum nomen varias ciuitates complexum Geticas; STRABO *Lib. VII* prorſus, vt illud Gothorum, quod Getarum ſucceſſit nomini. Mox ad Tanain, ad Pontum, ad Iſtrum, in Moeſia, in Thracia, in Aſia, In Scythia, *Getas* cernemus. Et *DACI* Getæ ſunt, maxime Græcis, & antiquius; nec raro Romanis, & ſerius. Audi ZONARAM *in Gallieno*. Αὐρίαλος δὲ ἐκ χώρας ὢν Γετικῆς, τῆς ὕςερον Δακίας ἐπικληθείσης, καὶ γένους ἀσήμου. *Aurialus ex Getica regione, quæ poſtea Dacia dicta eſt, obſcuro genere ortus.* Audi PLINIVM *Lib. IV. Cap. XII.* de Danubio & eius oſtiis narrantem; *Ab eo*, inquit, *in plenum quidem omnes Scytharum ſunt gentes: variæ tamen littori oppoſita tenuere; alias Getæ, Daci Romanis dicti, alias*

Getæ Dacique. quirimus. Vt diſtinguamus Getas ad Iſtrum atque in Europæa Sarmatia habitantes, ceteroſque Aſiaticam Sarmatiam incolentes; illic Daci Getæque, hic Maſſagetæ, Thyrſagetæque, cum Dahis, Sacisque, ſi & hi recte in Getis numerentur, egerunt. Ab occidente ad orientis demum terras ituri, a Baſtarnis primum in DACIAM, quod prouinciæ Dacorum nomen exſtitit, incidimus. *Daciæ fines;* Hanc Daciam a *ſeptentrionibus* Carpates montes a Baſtarnarum terra diuiſerunt. Quod in Baſtarnis quædam vrbes reperiuntur, quarum nomina cum Dacicis vocabulis congruunt, infra etiam Carpatem montem quondam Dacorum coluiſſe partem, cenſeo; pulſos a Baſtarnis ea victoria, quam Iuſtinus prodidit memoriæ. Ad *occaſum* Tibiſcus amnis a Sarmatis Metanaſtis Dacos ſeparauit. *Meridianum* latus Iſter clauſit; idemque *orientis* latus, ex quo flexus in ſeptentrionem ſe conuertit, firmauit. Trans Hieraſſum fluuium Getæ habitarunt, & ad Tyram, qui ceteroquin in Daciæ finibus habetur, magis Baſtarnæ quam Daci. Pagos Dacorum fuiſſe multos, Ptolemæus oſtendit; plerosque ignobiles, quique præter nomen nihil adferunt. *ciuitates diuerſæ;* Ad Danubium habet *Saldenſios*, *Ciagiſos*, *Piephigos;* in medio tractu *Albocenſios*, *Potulatenſios*, *Burridenſios*, *Cotenſios*, & alios. In ſeptentrionalibus *Anarti*, quos *Anartes* Cæſar adpellat, magis ſunt memorabiles; & poſt hos, in medio relictis *Teuriſcis*, *Iaſſii;* quos vetus meminit ſtatuæ Antonino Pio dicatæ

Vlta ducis ſocii lethum, parsque vna maneres
Debilior faciliſque capi: tunc impius ille
Proditor imperii, coniuratusque Getarum
Diſtulit inſtantes eluſo principe pugnas.

Bina CLAVDIANVS gentis nomina, vetus & recentius, memorat: mox vno *Getarum* nomine omnes ſimul comprehendit. Maſſagetarum nomen ita ISIDORVS interpretatur: *Maſſagetæ ex Scytharum origine ſunt, & dicti Maſſagetæ, quaſi graues, id eſt, fortes Getæ. Nam ſic Liuius argentum graue dixit, id eſt Maſſas.* Quod de latina voce addit, ineptum prorſus eſt; Alterum probant auctores, ſed nomen ex Gothica lingua interpretantur.

Vrbes villæque propriæ.

dicatæ inſcriptio. Villas, vicosque, & vrbes etiam, Daci coluerunt; quo ipſo cum Baſtarnis a Sarmatarum genere diſtinguuntur, & vt Germani egiſſe, cernuntur. Regia fuit celeberrima *Zarmiſogethuſa*, ſeu *Sarmizægethuſa*, ad amnem ſita Sargetiam; quem, auerſo alueo, theſauris defoſſis, induxit *DECEBALVS*, rex Dacorum, quum a Traiano premeretur. Barbarum vrbis nomen nec tum deletum, cum colonia inſigni oppidum augeretur, & *Vlpiæ Traianæ, Auguſtæque Dacorum*, nomine veniret. Vrbs tot antiquitus ornata decoribus, leuis hodie eſt vicus, *Varhel* dictus. Alia, ſiue villarum, ſiue vrbium, nomina, vere Dacica, nominat Ptolemæus: ſupra, aut quod nos infra dicimus, *Apulum*, ſiue *Albam Iuliam*, *Marcodauam*, deinde *Comidauam*, atque in ortum magis æſtiuum *Sandauam*, ac iuxta Hieraſſum amnem, qui Pruth videtur eſſe, *Petrodauam*; de qua eruditi ſuſpicantur, eſſe *municipium Iaſſiorum*, quod & nomine & ſitu conuenit cum *Iaſſy*, regia Walachorum. Non moramur alia obſcuriora vrbium Dacicarum vocabula; nec Romanarum, quas hi debellata prouincia trans Iſtrum duxerunt, coloniarum veſtigia. GOTHIAM, ſiue Gothorum terram, ruente æuo veterem Daciam eſſe adpellatam, ex ſuperioribus iam eſt acceptum (*p*).

Germania in Sarmatia.

Nomen Gothiæ.

XVII. *Ge-*

(*p*) Poſitio *DACIAE*, quam damus, omnes fere auctores adprobant: præſertim PTOLEMAEVS *Lib. III. Cap. VIII. de Dacia.* EVTROPIVS *Lib. VIII. Cap. II. Dacia prouincia trans Danubium facta. - - - Ea prouincia decies centena millia in circuitu tenet.* Ciuitates Daciæ memorantur a PTOLEMAEO, vt nequeant vero certis adſignari ſedibus. *Anarti maxime*, ab eodem, *ſeptentrionales vocantur, ſi ab occidente incipimus.* ἀρκτικώτατοι μὲν ἀρχομένοις ἀπὸ δυσμῶν Ἄναρτοι: vnde prope Tibiſcum coluiſſe eos neceſſe eſt. CAESAR *Bell Gall Lib. VI. Cap. XXIV. Hercynia*, inquit, *ſilua oritur ab Heluetiorum, & Nemetum, & Rauracorum, finibus, rectaque fluminis Danubii regione pertinet ad fines Dacorum & Anartium. Iaſſii* ſub Hieraſſo fluuio ortum verſus habitarunt. Inſcriptio ſtatuæ Antonino Pio dicatæ apud GRVTERVM cum dedicatoris nomine præfert PRAEF. M. DACORVM IASSIOR. id eſt, *præfectus municipii Dacorum Iaſſiorum.* Cum oppida gentium nomina inducerent, non dubitarim, munici-

Digitized by Google

Getæ.

XVII. *Getæ*, quorum & regio GETIA adpellatur, ab oriente Dacos continuarunt; & trans Iſtrum, vbi diuiſiſſe eos Hieraſſus videtur amnis, & cis Iſtrum, qui ingens fluuius Daciam a Getia, quæ cis Iſtrum fuit, diſiunxit. Fines Getarum in vtraque regione definire vix poteſt quisquam; cum vtro- Getiæ ad Iſtrum conditio.

bique

pium eſſe *Iaſſii* adpellatum, illudque referre caput VVallachorum, cui hodieque *Iaſſy* nomen eſt. Regia Dacorum barbaro nomine a PTOLEMAEO *Lib. III. Cap. VIII.* Ζαρμιγέθουσα βασίλειον, *Zarmigethuſa regia* vocatur, mox *Lib. III. Tab. IX.* plenius ab eo ſcribitur Ζαρμισογέθουσα τὸ βασίλειον, *Zarmiſogethuſa regia:* Antiqua ſcriptura poſteriori vocabulo accedit, in lapide Antonino Pio poſito apud GRVTERVM *fol. CCLVII. Inſcr. I.*

IMP. CAES. ANTONINO
PIO. AVG. COLONIA
SARMIZAEGETHVSA.

Veteri nomini additum nouum, idque geminum, *Vlpiæ Traianæ & Auguſtæ Dacicæ.* Inſcriptio apud GRVTERVM *fol CCCCXXXVII. Num. I.* coniungit hæc omnia nomina;

COLONIA. VLPIA. TRAIAN
AVG. DACICA. SARMIZGETVSA

Maieſtatem coloniæ, cui vix in prouinciis par exſtitit, pretioſa ruinarum fragmina, quæ vicus *Varghel* crebra dedit, poſteris oſtenderunt. De Sargetia flumine defoſſis theſauris inducto DIO CASSIVS *in principe Traiano* narrauit. Oppida reliqua PTOLEMAEI vix aliquis interpretari auſus eſt. *Colonia Apulenſis*, quæ ex lapidibus & ex VLPIANO *Lege I. Dig. de Cenſibus*, cognita eſt, vulgo accipitur pro *Alba Iulia*, vulgo *Weiſſenburg* dicta. Nomen vero *Albæ Iuliæ*, quam videtur antiquum, non monumento vllo antiquitati vindicari poteſt. Conf. CELLARIVS *Notitia Orb. Ant. Lib. II. Cap. VIII. in Dacia.* Seriore æuo alii atque alii populi Dacia inſedere, poſtquam ab Aureliano ea barbaris prædæ data eſſet, & abducti ex ea populi in Moeſiam collocati, quæ *Aureliani Dacia* adpellata eſt; teſte VOPISCO *in Aureliano Cap. XXXIX.* EVTROPIVS, qui Valentis æuo vixit *Lib. VIII. Cap. II.* de ea Dacia ita loquitur: *Daciam, Decibalo victo,* (Traianus) *ſubegit, prouincia trans Danubium facta in his agris, quos nunc Taiphali habent, & Victophali, & Theruingi.* Gothicæ ciuitates fuere, ſæpe ſcriptoribus memoratæ: vnde recte nomina ex Teutonica lingua expoſuit BARTHIVS *Aduerſ. Lib. XI. Cap. XXIX.* *GOTHIAE* proinde commune nomen Daciæ prouinciæ obtigit, a Gothis & Gothicis ciuitatibus, eius poſſeſſoribus: cuius rei teſtimonia ſupra ex CAPITOLINO, AETHICO, ISIDORO, multisque aliis monumentis, in Gothis dedimus. IORNANDES *in rebus Geticis*, præter *Gothiæ* nomen, etiam alterum *GEPIDIAE*, a Gepidis nouiſſimis incolis inditum, affert, & ſimul confinia gentium eius ætatis, qua Dacicum adhuc regnum, quod Gothicum nominat, floruit, memorat. *Hanc Gothiam*, inquit, *quam Daciam adpellauere maiores, (quæ nunc, vt diximus, Gepidia dicitur,) tunc ab oriente Roxolani, ab occaſu Tamazites, a ſeptentrione Sarmatæ & Baſtarnæ, a meridie amnis Danubii fluenta, terminant.*

Getæ. *rum*que, & ſi quæ aliæ ſunt ibi Geticæ ciuitates, ſedes viſendas, in penitiſſimam Sarmatiam intrare opus eſt. Herodotus, atque Diodorus Siculus, aliique, diſerte Maſſagetas prope

Maſſagetarum & Thyrſagetarum in Aſia ſedes.

Terraque marmoreo candida facta gelu eſt:
Dum patet & Boreas, & nix iniecta ſub Arcto;
Tum liquet has gentes axe tremente premi.

Tranſibant ſcilicet Getæ Iſtrum in Pontum, quoties gelu concreuiſſet fluuius. Qui vero ad Tyram *Tyritæ* egerunt, HERODOTO *Lib. IV. Cap. LI.* Ἕλληνες *Græci*, dicuntur. Puto tamen diuerſos eſſe ab illis Tyritis HERODOTI, qui a STRABONE *Lib. VII.* Τυῤῥεγέται, *Tyrrigetæ*, & a PLINIO *Lib. IV. Cap. XII. Tyragetæ*, vocantur: Getarum addito nomine docente fortaſſis, Tyritarum Græcorum in locum Getarum coloniam ſucceſſiſſe. In inſula Peuce Getas oſtendit MARTIALIS *Lib. VII. Epigr. LXXXIII.* ad Cæcilium Secundum;

I liber ad Geticum Peucen, Iſtrumque tacentem.
Hæc loca perdomitis gentibus ille tenet.

Fortaſſis Baſtarnæ eo æuo in alias regiones migrauerant, Getæque immigrauerant. Cis Iſtrum in Ponto, in Moeſia, in Thracia, Getæ fuerunt. Generatim in Thraciā, quæ antiquiori æuo ad vsque Iſtri oſtia pertinebat Getas HERODOTVS *Lib. IV.* monſtrat. Οἱ δὲ Γέται - - - Θρηΐκων ἐόντες ἀνδρειότατοι, καὶ δικαιότατοι. *Getæ fortiſſimi Thracum & iuſtiſſimi.* STRABO *Lib. VII.* omnino Getas facit partem Thracum: παρὰ τοῖς Θρᾳξὶ, καὶ τούτων τοῖς Γέταις, apud Thraces, & *horum partem Getas.* Et idem paulo ante ſimul de ſedibus loquitur: Οἱ Ἕλληνες τοὺς Γέτας Θρᾷκας ὑπελάμβανον. ᾤκουν δ' ἐφ' ἑκάτερα τοῦ Ἴστρου. *Græci Getas exiſtimarunt Thraticam eſſe gentem. Vtramque autem Iſtri ripam adcoluerunt.* POMPONIVS *Lib. II. Cap. II. Vna gens Thraces habitant, aliis aliisque præditi, & nominibus, & moribus. quidam feri ſunt, & ad mortem paratiſſimi, Getæ vtique.* VALERIVS FLACCVS *Argonaut. Lib. VII.* Martem in Thracia inter Getas habitare canit;

- - - *Qualis Getico de puluere Mauors*
Intrat equis, vritque grauem ſudoribus Hebrum.

Ad Pontum OVIDIVS littus Geticum *ex Ponto Lib. I. Epiſt. I.* ad Brutum memorat;

Naſo Tomitanæ iam non nouus incola terræ
Hoc tibi de Getico littore mittit opus.

Et *Lib. II. Epiſt. VII.*

Eſſe ſalutatum vult te mea littera primum
A male pacatis, Attice, miſſa Getis.

Et rurſus *Lib. III. Epiſt. V.*

Qui tibi quam mallet præſens adferre ſalutem,
Mittit ab hirſutis, Maxime Cotta, Getis.

Moeſiam inhabitaſſe etiam Getas, illud OVIDIANVM docet;

Moeſia vocis habet quid barbara lingua Latinæ,
Græcaque cum Getico mixta loquela ſono eſt.

Getæ imo in ipſam Græciam, regnante Zeuthe in Thracia, inuaſerunt, & pluribus ciuitatibus impoſuerunt tributa,

Araxem, qui eſt Armeniæ fluuius, poſuerunt. Et ne diuerſi Herodoti Araxem cum Oxo amne committere queant, obſtat Ammianus, qui Maſſagetas cum Albanis coniungit, perque vtramque gentem ad Caſpios lacus perrupiſſe Pompeium memorat. Hiſce Maſſagetis *TOMYRIS* regina, Cyri victrix, imperaſſe, imperiumque a Caucaſo monte ad Hyperboreos late montes prolatatum habuiſſe, legitur. Conuenit cum dictis, quod Valerius Flaccus Getas cum Iberis & Medis ita nominat, vt ſedibus connexas nationes facile intelligamus: quod & bis Tibullus Tanaim amnem Getis tribuat; qui, cum ſane his locis pro Maſſagetis nominentur, certiores horum inter Caſpium mare & Pontum Euxinum ſedes conſtituunt. Thyrſagetas ad Mæotim paludem inter Tanaim & Cimmerium Boſphorum vaſtas occupaſſe ſiluas, adeoque haud procul a Maſſagetis abſuiſſe, Plinius, Melaque, teſtantur. Dahas Sacasque in ipſa intra Imaum Scythia egiſſe, fide probatorum ſcriptorum credimus. Vtrumque prope generale eſt nomen, multæque ſimul gentes illo notatæ ſunt. Qui Maſſagetas malunt trans Oxum & Parapamiſum locare montem, huncque male Caucaſum, illum perſæpe Araxem, eſſe adpellatum adfirmare; hi Sacas, Maſſagetas, Dacasque, a Bactria-

Germania in Sarmatia.

næ

teſte THVCYDIDE *Lib. II. Hiſtor.* vnde fides ſupereſſe eorum & nominis, & originis, in Græcia veſtigia. Memorat PLINIVS *Lib. IV. Cap. V. Guthion,* Laconiæ oppidum, & *ſinum Guthеatem.* LYCOPHRON *in Alexandra* canit Γυθίυ πλάκας, *Guthii æquora;* & *Scandiam* deinde meminit:

Θρίξεις ὑπὲρ Σκάνδειαν Αἰγίλυ τ' ἄκραν
Αἰθὰν ἐπακλὴς καγχαλῶν ἀγρεύματι

Curres vltra Scandiam & Aegili promontorium
Exultans præda venator vehemens.

Nouiodunum eſt PTOLEMAEO Νοιόδυνον; *Nouiodunum* AMMIANO *Lib. XXVII. Cap. V. Ciuitatis nouæ* nomen in Sclauinorum deſcriptione a IORNANDE *de Rebus Get.* laudatum eſt. Valens Nouioduni reſedit teſtibus *Lege II. Cod. Theod. de fiſci debitoribus,* & *lege I. Cod. eod. de veſtibus holoueris.* Hodie *Niuorz* eſt interprete CLVVERIO *Germ. Ant. Lib. III. Cap. XLIII.* De Ponto, propria Getarum ſede, notamus adhuc, Thraciæ ſeriore æuo eam regionem rurſus additam eſſe, & *Scythiam* adpellatum; ſed infra videris. IORNANDES *de Rebus Get.* vocat *Scythiam minorem.*

Digitized by Google

Getæ. næ atque Sogdianæ orientis latere oſtendunt, omneſque adeo has Geticas ciuitates in Scythiam intra Imaum referunt. Nobis non licet illam litem plene decidere, aut accuratius in fines nationum inquirere, quarum ſedes ſediumque hiſtoriam longa diu obſcurauit obliuio (*r*).

XIIX.

(*r*) *MASSAGETAE, Alanine* duplicis generis videntur fuiſſe. Europæos celebrat AMMIANVS *Lib XXII. Cap. VIII.* prope Chronum amnem ſitos, & alios iuxta Tanaim ſupra Mæotin. Tanai videntur Aſiatici Alani ab Europæis diſtincti; & incertum eſt plerumque penes auctores, vtrum Aſiaticos, an Europæos, intelligant. Vtrosque autem arctiſſimo fœdere inter ſe coniunctos, vnamque conſtituiſſe ciuitatem, arbitror: vnde regio eorum cis & trans Tanaim, quod puto, ſimul *ALANIA* dicta eſt. OROSIVS *Lib. I. Cap. III. Ab oriente Alania eſt, in medio Dacia, vbi & Gothia, deinde Germania:* quod iisdem etiam verbis AETHICVS COSMOGRAPHVS dicit. Ad Tanaim fluuium Maſſagetas, qui Alani ſunt, oſtendit IOSEPHVS *Lib VII de Bello Iud. Cap. XXIX.* Τὸ τῶν Ἀλανῶν ἔθνος ἐστὶ Σκύθαι περὶ τὸν Τάναϊν καὶ τὴν Μαιῶτιν λίμνην κατοικοῦντες. *Alanorum natio Scythæ ſunt, iuxta flumen Tanaim & Mæotin lacum habitantes.* CLAVDIANVS *in Rufinum Lib. I. Verſ. 314.*

ceſamque bibens Mæotida Alanus.

Et Getarum eos nomine ſignans TIBVLLVS *Lib IV. Eleg. I.*

Quaque Hebrus Tanaisque Getas rigat atque Maginos.

Cum quo SIDONIVS APOLLINARIS *in Panegyrico ad Auitum;*

Indorum Ganges, Colchorum Phaſis, Araxes

Armeniæ, Gir Aethiopum, Tanaisque Getarum,

Tibrinum tremuere meum.

Inde ad Araxem vsque ad auſtrum Maſſagetæ Alanine pertinuerunt. HERODOTVS iam eos trans eum fluuium oſtendit *Lib. I. Cap. CCII.* Τὸ ἔθνος τοῦτο καὶ μέγα λέγεται εἶναι, καὶ ἄλκιμον, οἰκημένον δὲ πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς πέρην τοῦ Ἀράξεω ποταμοῦ. *Hæc gens* (Maſſagetarum) *fertur & magna eſſe & ſtrenua; ad auroram ſolisque ortum ſita trans Araxem fluuium.* Cum HERODOTO plane conſentiunt DIODORVS SICVLVS *Bibl. Hiſt. Lib. II.* DIONYSIVS *Verſ. 738.* Apparet hoc loco HERODOTVM, qua Græcum, loqui; vnde Is. VOSSII coniectura, quaſi *Oxum* intelligat HERODOTVS, non Armeniæ *Araxem*, mihi quidem non probatur. Sane, præter quod ad Tanaim Maſſagetas multi ponant, non deſunt, qui Albanos, Iberos, Alanosque, coniungunt; quod HERODOTVM Armeniæ Araxem intellexiſſe probat. AMMIANVS *in Oratione Iuliani ad milites Lib. XXIII. Cap. V. Vt Lucullum,* inquit, *transeam, vel Pompeium, qui per Albanos & Maſſagetas, quos Alanos nunc adpellamus, hac quoque natione perrupta, vidit Caſpios lacus.* IDEM *Lib. XXXI. Cap. II.* diſerte Alanos ad Tanaim locauit. VALERIVS FLACCVS *Argon. Lib V.* ſic canit;

Atque vbi Riphæa ſtupuerunt flumina bruma,

Getas noſtros eſſe in Germanicam ciuitatem imputandos, probatur multimodis.

Germania in Sarmatia.

XIIX. Num ergo omnes hi, quos vidimus, tam longe diſſiti populi, ſunt Germani, & in Germanicam imputandi ciuitatem? Ita nosmet ſentire, ſubinde diximus, & ſentiendi ita non leues habere rationes, monſtrauimus. Gothi, quos ſuccedens vidit ætas, Getas, Maſſagetásque, forte & reliquas ciuitates, complexi ſunt. Gothos vna lingua, vnis moribus, legibus, atque inſtitutis, vixiſſe, vnumque adeo cognatarum atque conſanguinearum gentium fœdus portendiſſe, inter omnes conſtat. At *Germani* fuere *Gothi*, nemine facile contradicente. Et itaque Getæ, Daci, Maſſagetæ, ceterique, quos Gothorum fœdus comprehendit, a Germanica ciuitate non excludendi erunt. Nihil contra poſſe argumenta, quæ paſſim adferuntur, ſatis alibi declaratum eſt. Demonſtrat Dacorum, Getarum, Maſſagetarum, Thyrſagetarumque, vnum Germanicum genus, par lingua, quæ Gothica, & generatim aliis Germanica, dicta eſt. Bene hanc in cauſam Procopius mihi videtur commentari, qui nominatis Gothis, Getisque, neque alii, inquit, alio præterquam nomine differunt, candidi corpore omnes, comas rutili, proceri, pulchra facie, leges eædem, &, poſt interpoſita pauca, lingua vna, Gothica quæ dicitur. Teſtatur noſtrum æuum, in vetuſtis ſedibus Dacorum, Getarum, imo & Thyrſagetarum, Maſſagetarumque, pars licet tot permiſta peregrinis gentibus tot ſecula egerit, ſuperare aut

Iam pauidi cum prole Geta, iam peruigil illum
Medus, & oppoſitis exſpectat Iberia clauſtris.

TIBVLLVS *Lib. IV. Eleg. I. Verſ. 143.*

Nec qua regna vago Tomyris finiuit Araxe.

Et idem tamen tertio poſt hunc verſu Getarum Tanaim nominat, vnde conſtat, qualem Araxem intelligat. Quæ cum ISAACO VOSSIO *in* MELAM *Lib. III. Cap. V.* CHRIST. CELLARIVS *Notit. Orb. Ant. Lib. III. Cap. XXI.* ſentiat, apud ipſos auctores vide. Hoc largiar, fortaſſis Maſſagetas in penitiorem Scythiam fines ſuos habuiſſe protentos. Ceterum regionem propriam Alanorum ita eſſe declararam exiſtimo, vt nihil poſſit contra dici. De Dahis, Sacis, & Thyrſagethis, paulo antea propoſuimus, STRABONIS, DIODORI, MELAE, PLINII, teſtimonia. Vagas ſedes perueſtigare non vacat.

Digitized by Google

Getæ. aut plene noſtram Germanicam linguam, aut eius euidentia adparere indicia. In Daciam equidem Baſtarnarum portionem, cum Gothi alio migrarent, immigraſſe conſtituimus. Cum illis tamen veterum Dacorum, ſeu Gothorum, partem in priſca remanſiſſe patria, oppido videtur probabile. Præter linguam in iis regionibus, quas quondam Geticæ ciuitates coluerunt, perdurare veteris Germanicæ originis memoriam; rurſus id verorum gentis initiorum fidem facere aptum eſt. Hiſce ſi addideris veteres Getarum mores, quos auctores laudant; iis optime cum Germanicis, maxime cum Scandinauiæ incolarum, inſtitutis conuenire repereris. Et mox ſtatim præcipuos mores enarrabimus. Sed ante liceat, probe ſubductis rationibus rurſum Germanicam noſtrarum ciuitatum originem teſtari; & pauca adhuc, quæ de primis nationis initiis dici poſſunt, expromere (*s*).

XIX. Ad-

(*s*) *Alanos* PROCOPIVS *Hiſt. Gothicæ exordio* in Gothis diſerte refert. Idem ſæpe alias Gothicas ciuitates paſſim ſeparatim nominat. *Hiſtoriæ Vandal. Lib. I.* hæc dicit: Γοτθικὰ ἔθνη πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα πρότερόν τε ἦν, καὶ τανῦν ἐστι. τὰ δὲ δὴ πάντων μέγιστά τε καὶ ἀξιολογώτατα Γότθοί τε εἰσὶ, καὶ Βανδίλοι, καὶ Οὐισιγότθοι, καὶ Γήπαιδες. Πάλαι μέντοι Σαυρομάται καὶ Μελάγχλαινοι ὠνομάζοντο. εἰσὶ δὲ οἳ καὶ Γετικὰ ἔθνη ταῦτ' ἐκάλουν· οὗτοι ἅπαντες ὀνόμασι μὲν ἀλλήλων διαφέρουσιν, ὥσπερ εἴρηται, ἄλλῳ δὲ τῶν πάντων οὐδενὶ διαλλάσσουσι. λευκοὶ γὰρ ἅπαντες τὰ σώματά τε εἰσὶ, τὰς κόμας ξανθοὶ, εὐμήκεις τε καὶ ἀγαθοὶ τὰς ὄψεις, καὶ νόμοις μὲν τοῖς αὐτοῖς χρῶνται, ὁμοίως δὲ τὰ ἐς τὸν θεὸν αὐτοῖς ἤσκηται. τῆς γὰρ Ἀρείου δόξης εἰσὶν ἅπαντες, φωνή τε αὐτοῖς ἐστι μία, Γοτθικὴ λεγομένη. *Gothicæ nationes multiplices & olim fuere, & nunc ſunt; maximæ harum & nobiliſſimæ ſunt Gotthi, proprium nomen ex tota gente adepti, Vandali, Viſigothi, & Gepides. Eos vetuſtas Sauromatas & Melanclænos vocabat, ſunt, qui & Getas eos dixere, neque alii alio præterquam nomine differunt: candidi corpore omnes, comas rutili, proceri, pulchra facie, leges eædem, nec Dei cultus diſcrepat, Arii placita cunctis ſequentibus, lingua vna, Gothica quæ dicitur.* Ipſas vero Gothicas ciuitates alia atque alia nomina ſuſcepiſſe, vt magis ignotis nominibus formidinem horroremque Romanis imponerent, ex SYNESIO *Orat. de regno* diſcimus. Οἱ, (Γέται καὶ Μασσαγέται) δὲ νῦν ἕτερα ἀντὶ τούτων ὀνόματα θέμενοι, ἕτεροι δὲ αὐτῶν καὶ τὰ πρόσωπα τέχνῃ παραποιήσαντες, ἵνα δὴ δοκοίη γένος ἄλλο νέον τε καὶ ἀλλόκοτον ἐκφῦναι τῆς γῆς δεδίττονται ὑμᾶς ἀντιδιαβαίνοντες.

Getæ non ex Germania aduenerunt, multo minus ex Scandinauia.

Germania in Sarmatia.

XIX. Adpellauimus omnes noſtros Getas Germanos, iſtudque illorum genus idoneis argumentis euicimus: num ergo omnes Getas ex Germania, aut ex Scandinauia omnino, in vaſtiſſimam immigraſſe Sarmatiam arbitramur? Minime vero gentium. Germanos poſſe eſſe, vt nec populus, nec eius parentes, vnquam in Germania egerint, alio loco demonſtrauimus. Ex his Germanis cenſemus noſtros eſſe Getas, adeoque vaſtam tenuiſſe Sarmatiam a primis vsque nationis initiis. Oportuerit immortales fuiſſe in Germania, perpetuisque auctos partibus, homines, ſi tot gentium vis immenſa exierit in Sarmatiam, nec vnquam Germania populis exhauſta fuerit. Quod, cum nemo ſanæ mentis homo ſibi perſuaſerit, noſtram vtique firmat & confirmat ſententiam, non demum ex Germania in Sarmatiam noſtros Getas conceſſiſſe, ſed hac in terrarum vaſtitate poſuiſſe ſedes, cum ceteri Germanorum maiores Viſtulam transmitterent, & continentem Germaniæ terram, ſimulque maria implerent. Quando vero non prorſus Scandinauiæ laudum vindicibus deneganus, *Getas Sarmaticos*, & *Scandinauiæ Gutas*, in ciuitatibus adprime ſibi inuicem neceſſariis atque propinquis referendos eſſe videri; mens noſtra iterum cuilibet facile perſpicitur. Non admittimus Getarum ex Scandinauia in Sarmatiam aduentum; licet colonias quasdam inde in Sarmatiæ continens ſubinde ductas non prorſus negauerimus. Ita viſitauerint fortaſſis veteres cognationes; minime tanto populo ferendo ſuffecerint. Interim potuere Gutarum Scandinauiæ, Getarumque Sarmatiæ, patres, aut fratres, aut conſanguinei, fuiſſe; vnde vtrorumque ſatu ortas gentes iſta manſerit linguæ, habitus, cultus, morumque & inſtitutorum, æqua-

Sarmatiæ Getæ & Scandinauiæ Gutæ conſanguineæ gentes.

Illi nunc alia pro his nomina ſumentes, nonnulli & vultum artificio quodam immutantes, vt nouum & immane genus terra editum eſſe videantur, terrorem animis noſtris iniiciunt, aduerſus nos viciſſim flumen traiicientes. De reliquis, ſi quæ notari poterant, in Gothis diſſeruimus.

Getæ. æqualitas, atque ſimilitudo. Gentes in diuerſiſſimis regionibus fixiſſe ſedes, id eſt parum. Nam & Daci Maſſagetæque maxime diuerſas habitarunt terras, & cognatas tamen fuiſſe gentes vidimus. Hoc addo, vt omnes Germani admodum in migrationes proni eſſent, ita eam mihi minime ſtare ſententiam, quaſi in iisdem in Sarmatia regionibus ſemper Getæ perſtiterint. Modo, exiſtimo, prolatarunt agros, modo vis aliena fines coanguſtauit, ſolumque omnino vertere, nouasque ſedes quærere, aliquando coëgit: Ita in Thracia non primo loco egiſſe Getæ videntur, ſed ex Sarmatia cis Iſtrum migraſſe. Illa tamen omnia accidiſſe, facile colligimus; acti ordinem hiſtoriamque penitus ignoramus (*t*). Getarum variæ in Sarmatia migrationes.

XX. Verum, ignotis licet antiquiſſimis illis rebus, non eſt profecto, quod hiſtoriam *GETARVM* admodum deſertam accuſemus, ſi ipſam priſcam ætatem reſpexerimus. Liceret in medium proferre Geticæ gloriæ quam plurima decora, ſi hic excurrendi in veterem memoriam locus eſſet. Geographiam damus, & hiſtoriam diuerſo reſeruamus loco, niſi quantum ea iuuare geographiam eſt apta: nos breuia proinde decent & pauca. Getarum antiquiſſimi hiſtorici meminere. Cyrus bellauit cum *TOMYRI*, Maſſagetarum regina. Darius Hyſtaſpides infeliciter Getas tentauit. Alexandri dux Sopryon a Getis deletus eſt. *SITALCES*, Getarum in Thracia rex, cum Perdicca, Macedoniæ rege, feliciter bello adminiſtrato omnem Macedoniam vaſtauit. *ZEVTES*, Sitalcis ſucceſſor, plurimas Græcorum ciuitates tributarias fecit, ipſosque profligauit Athenienſes. *DROMOGETES*, Getarum ad Iſtrum rex, Lyſimachum regem bello cepit, atque ad ſuos abduxit. Eodem tempore Pyrrho noſtri Getæ formidines oppoſuerunt. *BOEREBISTA*, Geticæ hiſtoriæ deſignatio. An. V. C. CCXXIII. Ante C. N. DXXVIII.

Fff ff 2 CO-

(*t*) Illa veritate, cuius inuentionem ſoli mihi debeo, declarata, omnia profecto veteris Germanicæ hiſtoriæ momenta longe illuſtrantur & intelliguntur commodius, quam ſi ex Germania demum in Sarmatiam reducendæ ſunt, quæ ibi reperiuntur, nationes. Sed vide principia operis huius.

COTISO, clara Dacicorum regum ſunt nomina. Vt Cyrus, Darius, regum Geticorum affinitates fruſtra petierunt: ita tamen Philippus Alexandri pater, *Medopam* Gothilæ Getarum regis filiam vxorem accepit, nec ipſe Auguſtus *Cotiſoni*, Dacorum regi, filiam collocare veritus eſt. Poſtea quidem victo *DECEBALO* Dacia in prouinciæ formam a Traiano redacta eſt. Sed, vt breui rurſum Dacia amiſſa eſt, ita Maſſagetæ, ceterique Getæ, Romanorum audiuere, vt Iuſtinus loquitur, non ſenſere arma. Tertium erat ſeculum, & omnis vndique excita Getia ad vaſtandas Romanas prouincias concurrebat. *GOTHICVM* tum ortum nomen eſt, vt tamen conſtaret inter omnes, antiquos Getas in nouo hoc nomine nouas ſpirare victorias. Maſſagetæ tum, Thyrſagetæque, ex orientis terris in occidentem mouerunt; Alanorum inde in Gothicis ciuitatibus adpellatione cogniti. Miræ iam Gothorum expeditiones, & continuatæ ſemper palmæ, maxime Getis debentur: minime iſta re Romanis ignota aut incognita. In Gothis duo nomina *Veſigothorum* & *Oſtrogothorum* antiqua ſunt: his, credo, Geticis ex oriente ciuitatibus, illis Dacis, Aſtingis, ſimul Gothonum, Gutarumque, ex Germania, coloniis, complexis. Vtrumque nomen Romæ fatale fuiſſe, alibi oſtendimus. Veſigothi primi Italiam omnem depopulati ſunt, ipſamque bis occuparunt Romam. Inde in Galliam & Hiſpaniam, pactis ab Honorio imperatore deliniti, mouerunt, atque celeberrimum inibi condiderunt regnum. Oſtrogothi diutius orientis prouinciis imminuerunt, nunc in Thraciam, nunc in Macedoniam, nunc in Græciam, inuadentes, atque paſſim de Romanorum bonis prædantes. Denique Pannonia inſeſſa, Illyride occupata, in Italiam itum eſt, fractoque & conculcato Romano imperio Gothicis legibus Roma parere iuſſa. Interim, illo modo Gothis in occidentem transductis, veteres Getarum ſedes ſunt quidem valde iſtis migrationibus exhauſtæ; non adeo tamen exi-

Germania in Sarmatia.

An. CV.

Gothorum gloria Getarum ſimul propria eſt.

Getæ. exinanitæ, Getarumque reliquorum inopes factæ, quin ad noſtram vsque ætatem, quod monſtratum eſt, Geticæ, hoc eſt veteris noſtræ, linguæ, Geticorumque, ſiue vetuſtorum Germaniæ, morum, indicia oſtendant, ſignaque patefaciant *(v)*.

(*v*) Ex hiſtoria Getarum partes damus. Bellum Cyricum *TOMYRI*, Maſſagetarum regina, habes apud HERODOTVM *Lib. I.* & DIODORVM SICVLVM *Lib. II.* deſcriptum. Ex Romanis IVSTINVS *Lib. I. Cap. VIII.* ex TROGO POMPEIO Cyri fatum memorat. Idem *Scythas* generatim vocat, qui aliis ſcriptoribus ſunt *Getæ* & *Maſſagetæ*. Ita vero de eorum varia virtute narrat *Lib. II Cap. III. Imperium Aſiæ ter quæſiuere, ipſi perpetuo ab alieno imperio aut intacti, aut inuicti, manſere. Darium regem Perſarum turpi ab Scythia ſubmouerunt fuga: Cyrum cum omni exercitu trucidarunt: Alexandri Magni ducem Sopryona pari ratione cum copiis vniuerſis deleuerunt: Romanorum audiuere, non ſenſere, arma. Parthicum & Bactrianum imperium ipſi condiderunt. Gens laboribus & bellis aſpera; vires corporum immenſæ: nihil parare, quod amittere timeant: nihil victores præter gloriam concupiſcunt.* & ibi multa adhuc de iis alia. Bellum Darii cum Getis Europæis præter HERODOTVM *Lib. IV.* CORNELIVM NEPOTEM *Miltiade Cap. III.* iterum IVSTINVS *Lib. II. Cap. V.* deſcribit, & cauſam dicit, quod *IANCTYRVS* rex negauerit Dario filiam rogatam. THVCIDIDES *Lib. II. Hiſtor.* *SITALCEM* Getarum regem cum Perdicca bellaſſe, itemque *ZEVTEM* Græcas ſubiugaſſe plurimas ciuitates, memoriæ prodit. STRABO & PAVSANIAS Lyſimachi captiuitatem enarrarunt. Multa complectitur Geticæ gloriæ inſignia PAVLVS OROSIVS *Lib. I. Cap. XVI. Modo autem*, inquit, *Getæ illi, qui & nunc Gothi, quos Alexander euitandos pronunciauit, Pyrrhus exhorruit, Cæſar etiam declinauit, relictis vacuefactisque ſedibus ſuis, ac totis viribus toti, Romanas ingreſſi prouincias.* De Cyro, Dario, qui affinitatem Geticam adpetierunt, & de Philippo, qui *Medopam* duxerit, ex DIONE narrat IORNANDES *de Reb. Get.* De Auguſti voluntate teſtatur SVETONIVS *in Auguſto Cap. LXIII. primum Antonio deſpondiſſe Iuliam; mox Cotiſoni, Getarum regi; quo tempore ſibi quoque inuicem filiam regis in matrimonium petiſſe.* Inde fortaſſis *COTISO*, quod nuptiæ non celebratæ eſſent, infeſto in Romanos animo cœpit eſſe. Canit HORATIVS *Lib III Ode VIII.*

Occidit Daci Cotiſonis agmen.

FLORVS *Lib. IV. Cap. XII. Daci*, inquit, *montibus inhærent. Cotiſonis regis imperio, quotiens concretus gelu Danubius iunxerat ripas, decurrere ſolebant, & vicina populari. Viſum eſt Cæſari Auguſto gentem aditu difficillimam ſubmouere. Miſſo igitur Lentulo, vltra vlteriorem repulit ripam: citra præſidia conſtituit. Sic tunc Dacia non victa, ſed ſummota atque dilata eſt. BOEREBISTA*, Getarum rex, clarus ex Boiorum cæde, apud STRABONEM *Lib. VII.* & IORNANDEM *Lib. de Rebus Get.* Domitianus bellum cum Dacis adminiſtrauit, & plena ſunt victoriæ laudum MARTI-

Morum Getarum expoſitio, & cum Germanicis comparatio.

Germania in Sarmatia.

XXI. Qui nimirum Getarum nobis mores ſunt cogniti, omnes Germanicum docent genus, Germanicæque honeſtatis conſociationem. Getæ, vt Germani veteres hoſpitiis, atque conuictibus, quam maxime indulſerunt; quemcunque mortalium arcere tecto nefas habentes. Si Germani, in armis licet feroces, raro fortitudinem verterunt in crudelitatem, victoriamue in miſerarum gentium excidium: hæc maxime manſuetudinis atque humanitatis erga victos laus, ipſis teſtibus Græcis Romaniſque auctoribus, Getis tribuenda eſt. Getas fortiſſimos Thracum, eosdemque, & Maſſagetas, iuſtitiæ inſigni amore claros, Græci celebrarunt. Non inurbanis eosdem fuiſſe moribus, vel id vnum ſuadet, quod politisſimarum omni liberali doctrina gentium reges affinitates cum eis coniungere concupierint. Athenienſes *ANACHARSIN*, *ORPHEVM*, *MVSAEVM*, *TOXARIN*, *MENANDRVM*, omnes Getas, ſuis ipſi ſapientiſſimis viris antetulerunt. *ZAMOLXIN* ſuum Getæ dei inſtar coluerunt, maximi inter eos ſapientiæ pretii certo argumento. Quid quod ex Trogo Pompeio Iuſtinus memoret; quod Græci longa ſapientum doctrina præceptisque philoſophorum conſequi nequiiſſent, hoc Scythis, Getas intelligit, naturam

ALIS carmina. *Epigr. Lib. II. Ep. II.*
Qua datur ex Dacis laurea tota tua eſt.
Conf. *Lib. VI. Ep. X. & LXXVI. Lib. VIII Ep. XI. Lib. IX. Ep. XLVI. Domitiani Vita apud* SVETONIVM *Cap. VI.* EVTROPIVS *Lib. VII. Cap. XV.* De *DECEBALO* poſt varia bella victo, Daciaque in prouinciam redacta, narrat in eius principis rebus geſtis DIO CASSIVS cum EVTROPIO *Lib. IIX. Cap. II.* A. VICTORE *de Caeſ. Cap. XIII.* Breui rurſum Dacia amitti cœpit. Conſilium Adriani de Dacia relinquenda memorat EVTROPIVS *Lib. VIII. Cap. III.* Interim pontem Traiani iam Adrianus deiecit, vt ſolæ pilæ relinquerentur, cauſatus barbaros facile per pontem poſſe irrumpere: quod ex DIONE ſcripſit XIPHILINVS. Ab Aureliano plane dimiſſa Dacia. VOPISCVS *in Aureliano Cap. XXXIX. Prouinciam,* inquit, *trans Danubium Daciam a Traiano conſtitutam ſublato exercitu & prouincialibus reliquit, deſperans, eam poſſe retineri: abductosque ex ea populos in Moeſiam collocauit, adpellauitque ſuam Daciam, quæ nunc duas Moeſias diuidit.* De Gothis, eorumque binis generibus, & nominibus, iam abunde dictum eſt.

Getæ. turam dediſſe, iuſtosque Græcorum mores incultæ barbariei Scytharum collatione ſuperari. *Cultiores ergo* inquit, *Græcis Scythæ, quos natura tales finxit, non doctrina.* Numne idem Tacitus de Germanis gloriatur; plus ibi bonos valere mores, qua voce omnis ſapientiæ atque honeſtatis mihi videtur ſtudium atque amorem notare, quam alibi bonas leges? Germanorum caſtitatem Tacitus laudauit; eandem Geticorum morum partem Horatius. Equidem Getæ ſingulis vxoribus non contenti fuerunt, ſed inſtar principum Germaniæ plurimis nuptiis ambiri conſueuere: qui & mos præcipue Scandinauiæ incolarum fuiſſe legitur. At vagi tamen amores fœdi habiti, & adulteriorum inter Getas certum mors pretium. Fœminæ in Getis præcipua caſtitatis laude inſignes erant, ideoque etiam in præcipua, vt inter Germanos, veneratione habitæ. Si Germani ineſſe fœminis ſanctum aliquid & prouidum arbitrati ſunt; non minus id Getæ, quibus omnino reginæ non raro imperarunt. Dotem non vxor marito, ſed vxori maritus in Germanis obtulit. Bene ſic Horatius adſeuerat de Getis; non dotatam regere virum coniugem, ſed dotem eſſe magnam parentum virtutem, & metuentem alterius viri certo fœdere caſtitatem (*x*).

XXII. Ex

(*x*) *ARMASPI*, quos Geticam eſſe gentem multi contendunt, Εὐεργέται dicti, *beneſici*; quod Argonautas multo fauore eſſent proſequuti. STRABO *Lib. VII.* & ex eo STEPHANVS BYZANTINVS *in* Εὐεργέται. Ille idem STRABO Getas Græcis longe præſtantiores, frugaliores, non luxui deditos, minimeque fraudulentos, dixit eſſe; ſed a Græcis corruptos, & peregrinitate praua inquinatos eſſe eorum mores. Humanitatis eximia laude Getas ſemper floruiſſe ex LVCIANO *in Dial. Toxar.* diſcimus. Hæc etiam eximia virtus Gothorum fuit, quam ſupra ex OROSIO, ENNODIO, SALVIANO, & CASSIODORO, iis vindicauimus. De fortitudine Getarum iam veterum accepimus teſtimonia. Philoſophos, quos memoramus, cum IORNANDES *de Rebus Get.* laudat, tum eruditis argumentis Getis adſcribit ROB. SCHERINGHAMVS *de Orig. gentis Anglorum Cap. XVII.* Egregia & copioſa iuſtitiæ, fortitudinis, omniumque Geticarum virtutum, laus habetur in IVSTINO *Lib. II. integro II. capite. Iuſtitia*, inquit, *gentis ingeniis culta, non legibus.* - - - - *Aurum & argentum non perinde ac reliqui mortales adpetunt. Lacte & melle veſcuntur. Lanæ iis vſus ac ve-*

Publica Getarum instituta.

Germania in Sarmatia.

XXII. Ex publicis etiam inſtitutis pleraque Getarum & Germanorum, maxime omnium Scandinauiæ incolarum, egregium conſenſum declarant. Inſigne fuit Gothonum, Rugiorum, Lemouiorumque, erga reges obſequium; adductius regnati ſunt Suiones, & præcipue Sitones. Sic Getæ omnes

ſtium ignoratus, quanquam continuis frigoribus vtantur: pellibus tamen ferinis aut murinis vtuntur. Hæc continentia illis quoque morum iuſtitiam edidit, nihil alienum concupiſcentibus. Quippe ibidem diuitiarum concupiſcentibus cupido eſt, vbi eſt vſus. - - - Prorſus, vt admirabile videatur, hoc illis naturam dare, quod Græci longa ſapientium doctrina præceptisque philoſophorum conſequi nequeunt; cultosque mores incultæ barbariæ collatione ſuperari. Tanto plus in illis proficit vitiorum ignoratio, quam in his cognitio virtutis. Getas multas vxores duxiſſe, ex POMPONIO *Lib. II. Cap. II.* accipimus; *Plures ſimul,* inquit, *ſinguli* (Getis) *nuptæ ſunt.* MENANDER Comicus Poëta, qui & ipſe Geta fuit, apud STRABONEM *Lib. VII.*

> Γαμεῖ γὰρ ἡμῶν οὐδ' εἷς, εἰ δὲ μὴ δέκ' ἢ
> Ἕνδεκα γυναῖκας, δώδεκά τε πλείους τινὲς,
> Ἂν τέτταρας δὲ ἢ πέντε γεγαμηκὼς τύχοι
> Καταστροφή τις ἀνυμέναιος,
> Ἄθλιος, ἄνυμφος, οὗτος ἐπικαλεῖτ' ἐν τοῖς
> Ἐκεῖ.
>
> *Nemo enim noſtrum vxoribus poteſt decem*
> *Contentus eſſe; vndecimam quin duodecimam*
> *Plerique ducunt, quatuor qui duxerit*
> *Duntaxat aut vel quinque,*
> *Mortem obiturus nuptiarum expers,*
> *Miſer, cœlebs, hic adpellatur*
> *Noſtratibus.*

Inde vero, quod tanta copia virorum Getia ſemper abundauit. VALERIUS FLACCUS *Argonaut. Lib. VI.* de Getis Mæotiis;

> - - - *neque enim plaga gentibus vlla*
> *Ditior, æterno quanquam Mæotia pubes*
> *Marte cadat, pingui nunquam tamen vbere deſit,*
> *Quod geminos Arctos, magnumque quod impleat anguem.*

Seuera vero illic inter eos matrimonia fuerant, teſte HORATIO *Lib. III. Ode XXIV.* cuius hæc Getarum laus habetur;

> *Campeſtres melius Scythæ,*
> *(Quorum plauſtra vagas rite trahunt domos)*
> *Viuunt & rigidi Getæ:*
> *Immetata quibus iugera libera*
> *Fruges & Cererem ferunt:*
> *Nec cultura placet longior annua,*
> *Defunctumque laboribus*
> *Aequali recreat ſorte vicarius.*
> *Illic matre carentibus*
> *Priuignis mulier temperat innocens:*
> *Nec dotata regit virum*
> *Coniux, nec nitido fidit adultero.*
> *Dos eſt magna parentum*
> *Virtus, & metuens alterius viri*
> *Certo fœdere caſtitas;*
> *Et peccare nefas, aut pretium eſt mori.*

Getæ. omnes regibus paruerunt. Quidam adprime adducto regimine ſunt vſi. In Maſſagetis omnino fœminæ regnarunt; quod valde Tacitus notat in Sitonibus, hosque a ſeruitute prorſus, non modo a Germanorum libertate, degeneraſſe, ait. Filiorum in patrias dignitates ſucceſſionem non Germanis inuiſam fuiſſe, nouimus. Inter Getas filiis, imo & filiabus, paterna dignitas adhuc certior ſanctiusque relicta eſt. Fuerunt familiæ binæ inſigni nobilitate conſpicuæ, illa *Amalorum*, & altera *Balthorum*. Ex iis non modo Getæ antiquiores, ſed & feriſſima ætate Gothi, ſuos reges acceperunt. Vt in Scandinauiæ regnis deinde magis regia poteſtas eſt circumſcripta; ita poſt nomen Geticum paulo antiquatum, inter vtrosque Gothos plurimum etiam de regum auctoritate eſſe deminutum, oſtendimus. Antiquiores Getæ, vt Germani, ſine legibus bonum rectumque coluerunt. Multo tamen ante reliquos Germanos creduntur ſcriptas accepiſſe leges. *Bœrebiſta* imperante *Dicinæus* promulgaſſe leges, quas *Bellagines* adpellarunt, perhibetur. Si ſacerdotes atque ſapientes in magno cultu Germani habuere; non hac in cauſa minus Getæ laudandi fuerunt, qui non ſacerdotum modo mirati & venerati ſunt ſapientiam & doctrinam, ſed eius omnibus partibus ipſi geſtierunt imbui. Alacritas ad obeundam mortem, fortitudoque incredibilis non fuit maior Germanorum, quam Getarum, & par eius in vtraque natione ratio. Pomponius hanc publicam cauſam, quæ & aliis auctoribus teſtibus ceteris Germanis communis exſtitit, de Getis loquutus percenſet. *Alii*, inquit, *redituras putant animas obeuntium: alii etſi non redeant, non exſtingui tamen, ſed ad beatiora tranſire: alii emori quidem, ſed id melius eſſe, quam viuere.* Memorat ea occaſione de ſingulari Getarum inſtituto: fœminas ſuper mortuorum virorum corpora interfici, ſimulque ſepeliri, eximium votum habuiſſe; & quia plures ſimul ſingulis nuptæ ſint, cuius id ſit decus, apud iudicaturos

Digitized by Google

magno certamine affectaſſe. Quam eandem nimiam in viros mulierum pietatem aliæ quædam Germanicæ ciuitates moribus publicis adprobauerint; diuerſo loco indicabitur (y).

Germania in Sarmatia.

Germanicæ nationis cis Iſtrum tumultuariæ ſedes, earumque enarratio.

XXIII. Vidimus trans Iſtrum Germanicas ciuitates. Cis Iſtrum, niſi quas prope oſtia eius Getas vidimus, nullos prope Germanos antiquitas oſtendit. Etenim, licet Baſtarnæ Getæque crebris expeditionibus adſitas ad Iſtrum prouincias ab omni memoria reddiderint infeſtas, vix tamen certas poſuerunt ſedes, aut ſtabilem regionum poſſeſſionem impetrarunt. Seriori æuo, cum Sarmatiæ tellus tot coloniis auctas Baſtarnicas Geticasque ciuitates non vltra caperet, cis Iſtrum itum eſt, & nunc vna, nunc altera, cum permittentibus, tum nequicquam reſiſtentibus, Romanis imperatoribus, prouincia a Germanis inſeſſa eſt. Tandem, cum omnis Sarmatiæ Germania ſe quaſi foras prorueret, & in occidentales Romanorum prouincias inuaderet, pleræque prope Iſtrum prouinciæ Germanis ceſſerunt; pars quidem vix niſi cædibus & rapinis a tranſeuntibus populis luſtratæ, pars ſeruatæ tamen & poſſeſſæ diutius. Sextum adultius ſeculum vix vllos vltra cis Iſtrum Germanos vidit; & tunc Sarmaticæ Scythicæque nationes in Germanorum poſſeſſiones inuolarunt. Trans Iſtrum in *Dacia*, ſiue *Gothia*, Gepidarum regnum floruit, donec

(y) IORNANDES *de Rebus Geticis*, & hactenus citata aliorum auctorum teſtimonia, ſufficiunt dictis probandis. POMPONIVS *Lib. II. Cap. II. Vna gens Thraces habitant, aliis aliisque praditi & nominibus, & moribus: quidam feri ſunt, & ad mortem paratiſſimi, Getæ vtique. Id varia opinio perficit. alii redituras putant animas obeuntium, alii, etſi non redeant, non exſtingui tamen, ſed ad beatiora tranſire: alii emori quidem, ſed id melius eſſe, quam viuere. Itaque lugentur apud quosdam puerperia, natique deflentur: funera contra feſta ſunt, & veluti ſacra cantu luſuque celebrantur, ne fœminis quidem ſegnis eſt animus. ſuper mortuorum virorum corpora interfici, ſimulque ſepeliri, votum eximium habent: & quia plures ſimul ſingulis nuptæ ſunt, cuius id ſit decus, apud iudicaturos magno certamine affectant. moribus datur, eſtque maxime latum, cum in hoc contenditur, vincere. Moerent aliæ vocibus, & cum acerbiſſimis planctibus efferunt.*

Germani cis Iſtrum. nec Longobardorum rex Alboinus illud deſtrueret. Inde Gepidis, ſine rege, ſine republica, in diuerſas dilapſis partes, Baſtarnas, poſito licet, aut ignorato certe diu, nomine, in Daciam immigraſſe, ex reliqua in hac regione Germanorum hodieque lingua coniecimus. In *Pannonia* vltimi Germanorum Longobardi perſtiterunt: quibus in Italiam profectis, orientis prouinciæ quaſi exhauſtæ fuerunt Germanis; niſi qui inglorii, aliiſque permixti populis, ad noſtram vſque ætatem, aut integri perdurarunt, aut veteris ſaltem originis memoriam non prorſus depoſuerunt.

XXIV. Scire tamen conuenit, quod omne antiquum æuum excutere noſtra Germanorum hiſtoria poſtulat, quæ quondam cis Iſtrum prouinciæ Germanos incolas habuerint. Si enim Noricum cum Pannoniæ partibus, & Vindeliciam, atque Rhætiam, quæ cis Danubium regiones non niſi collapſa Roma a Germanis occupatæ ſunt, conſiderabimus; magis vtique decebit paucis ſpectare vetuſtiores eorum in oriente ſedes. Cis Iſtrum, quod nos fluuii nomen cum Plinio inde capeſſimus, vbi ſuperior Pannonia ad Illyricum procurrit; MOESIA prouincia Daciæ, Getarumque & Peucinorum Transdanubianis regionibus, fuit oppoſita. Iſta ab aureo monte, qui prope Taurunum Pannoniæ eſt, inter Iſtrum contra ſeptentriones, & Hæmi iuga ad auſtrum, ad Pontum Euxinum & orientem longe procurrit. Ciabrus amnis mediam diuiſit Mœſiam. *Superior* ſpectauit ad Pannoniam: *inferior* orientem Pontumque Euxinum proſpexit. Inter vtramque mediam *Cisdanubianam* ſuam *Daciam* Aurelianus, deſperans ſeruari prouinciam poſſe, quæ trans Iſtrum a Traiano facta erat, conſtituit; eaque in *Ripenſem*, hoc eſt Iſtro proximam, & *Mediterraneam*, ſiue ad Dardanos vergentem, poſtmodo diſpenſata fuit. Extremam Mœſiæ inferioris partem rurſus Conſtantinus ſeparauit, præcipuoque nomine *Scythiam minorem* compellari iuſſit. Omnis Mœſia nunquam non

Cisdanubianæ Orientis prouinciæ, quæ Germanos habitatores habuere.

Mœſiæ conſideratio.

Digitized by Google

Germanorum in Mœſia frequentes ſedes.

Germanorum aggreſſionibus eſt expoſita, ſed tardius in plenam, nec adeo diutinam, poſſeſſionem verſa. *Getæ* & *Peucini* ad Iſtrum eiusque oſtia vetuſtiſſimi fuerunt Mœſiæ ex Germanis habitatores: iidemque fecerunt, vt ætate ſuccedente Scythiæ nomen inferioris Mœſiæ parti tribueretur. Adultiore ætate *Carpi* & *Baſtarnæ* etiam prope Triballos in ora ſuperioris Mœſiæ ſedes fixerunt. *Scordiſci* ad Hæmum montem coluerunt, eosdemque moribus & lingua cum Transdanubianis Baſtarnis plane conueniſſe auctores memorarunt; vnde liceret propemodum cum Baſtarnis eos in Germanis numerare. Tertio ſeculo Mœſia bellis perturbatiſſima exſtitit. Modo Baſtarnæ, modo Gothi, in eam inuaſerunt, Romanasque vrbes diripuerunt. Baſtarnarum C. millia Probum in Thraciam collocaſſe vidimus. Gothi, niſi vi & armis, nondum tutam Mœſiæ poſſeſſionem impetrare tunc potuerunt. Valente demum largiente Veſogothi Ripenſem Aureliani Daciam, Mœſiæ partem, & Thraciarum portionem, tanquam genitale ſolum, inſederunt. Paulo poſt Veſigothis in Italiam migrantibus eadem Mœſia Oſtrogothis, & his in auſtrales Thraciæ prouincias & Pannonias vltra inuadentibus, Alanis, aliisque Germanicis ciuitatibus, ceſſit. Centum inde annos Germanorum in Mœſia atque in Thraciis commoratio habuit: cum, & Oſtrogothis in Italiam mouentibus, deſinerent orientis prouinciæ a Germanis habitari, & feriorum populorum prædæ relinquerentur (z).

Germanici Iſtrum.

AN. CCLXXX.

AN. CCCLXXVI.

AN. CCCCXC.

XXV. De

(z) *MOESIA* regio, & *Moeſi* gens, ab optimis quibusque Latinis auctoribus adpellantur. Græcis plerumque *Μυσία* eſt; vnde, quod etiam in Aſia regionis nomen eſſet, DIO CASSIVS *Lib. XLIX.* τὴν ἐν τῇ Εὐρώπῃ Μυσίαν, *Myſiam Europaeam*, nuncupauit. Græco more OVIDIVS *Lib. IV. Pont. Epiſt. IX. Verſ. 77.* Myſos dixit:

Hic tenuit Myſas gentes in pace fideli.

Non lapidum inſcriptiones in alieno argumento moramur. Fines priſcos cum vna modo eſſet prouincia, ex PLINIO *Lib III. Cap. XXVI.* diſcimus. *Pannoniæ iungitur prouincia, quæ Mœſia adpellatur, ad Pontum vsque cum Danubio procurrens. Incipit a*

Germani in Thracia.

XXV. De THRACIA, quæ ſeriori æuo *Thraciarum* nomine compellari conſueuit, & ipſa a ſedibus Germanorum, aut vi occupatis, aut a Romanis imperatoribus ſponte Thracia.

Ggg gg 3 con-

confluente (Saui) *ſupra dicto. In ea Dardani, Celegeri, Triballi, Timachi, Moeſi, Thraces, Pontoque contermini Scythæ.* (Getæ) Fines ceteros & diuiſionem prouinciarum, quæ Hadriano imperante, vt primum vero ignoretur initium, iam facta erat, PTOLEMAEVS, aliique, tradunt. Primum *ſuperior & inferior Moeſia* conſtituta eſt; & tum plurativo numero *Moeſias* auctores dixere. SVETONIVS *Vitell. Cap. XV.* Superiori Moeſiæ maxime *Daciam ſuam* Aurelianus ſubtraxit, quum Transdanubianam Daciam intermitteret. EVTROPIVS *Lib. IX. Cap. IX.* eaque deinde *Aureliani Dacia duas Moeſias diuidit*, ſcribente VOPISCO *in Aureliano Cap. XXXIX.* De diuiſa hac Dacia vid. NOTITIA *Imperii.* SEXTVS RVFVS *Cap. VIII. duas Dacias* memorat. Rurſus Conſtantinus inferiorem Moeſiam parte mulctauit, eique ad Thraciam adiectæ *Scythiæ* nomen datum. Eam ZOSIMVS *Lib. V. Cap. X.* adpellat τὴν ἐν τῇ Θρᾴκῃ Σκυθίαν. *Scythiam Thraciæ;* ſimpliciter *Scythiam* AMMIANVS *Lib. XXVII. Cap. IV.* HIERONYMVS *Epiſt. III. ad Hel.* Conf. SEXTVS RVFVS *Cap. IX.* & NOTITIA *Imperii Orientis de Vicario Thraciarum*, vbi vero PANCIROLLVS *Cap. CXXXIV.* nomen Scythiæ vix explicare nouit. Scythia & Myſia legitur in *lege III Cod. de Militari Veſte.* Seruatis diu nominibus inferioris & ſuperioris Moeſiæ, tandem ſucceſſere nomina *primæ & ſecundæ Moeſiæ*, quæ videantur in NOTITIA *Imperii Orientis* ſtatim ab initio, & ibi PANCIROLLVS. Moeſia ipſa Augusti auſpiciis a M. Craſſo in prouinciam redacta. LIVIVS *Epit. CXXXIV.* DIO CASSIVS *Lib. LI.* FLORVS *Lib. IV. Cap. XII. Scordiſci* in Moeſia inter Dardanos & Dalmatas fuere; teſte LIVIO *Lib. XL. Cap. LVII.* vbi & dicit: *Baſtarnis Scordiſcos facile iter daturos; nec enim aut lingua, aut moribus æquales abhorrere:* De iisdem Scordiſcis STRABO *Lib. VII.* agit. Populis Moeſiæ Plinianis PTOLEMAEVS *Peucinos* addit. DIO *Lib. LI.* diſerte ſcribit, Moeſiam a Baſtarnis iam tum occupari cœpiſſe. Crebro vaſtatam Moeſiam a Carpis Gothisque ZOSIMVS *Lib. I.* oſtendit in Gallieni imperio, & IORNANDES in Oſtrogothæ regis expeditionibus. Aurelianus vaſtatum Illyricum ac Moeſiam deperditam vidit, ſcribentibus VOPISCO *in Aur. Cap. XXXIX.* & EVTROPIO *Lib. IX. Cap. IX.* PROBVS Germanicas multas gentes in Romanum ſolum transtulit. VOPISCVS *in Probo Cap. XIIX.* & ZOSIMVS *Lib. I.* fere ſub finem. Valentis demum permiſſu Cisdanubianæ quædam regiones plene Gothis ceſſere. AMMIANVS *Lib. XXXI. Cap. IV. VIII.* ZOSIMVS *Lib. IV.* Veſigothos hos fuiſſe, qui Moeſiam inſedere, plane ſcribit IORNANDES *de Rebus Geticis.* De Oſtrogothorum in Moeſiam & Pannnniam impreſſione, indeque ſuſcepta in Italiam expeditione, vid. PROCOPIVS *Bell. Goth. Lib. I. Excerpta incerti de Theodorico, quæ* VALESIVS *cum Ammiano edidit:* IORNANDES *de regnorum ſucceſſione & de rebus Geticis.*

Germani in Thracia.

conceſſis, non exſtitit immunis, pauca memoramus. Fuit ea quondam inter Macedoniam ab occaſu, Hæmum montem a ſeptentrionibus, Euxinum Pontum, Propontidem, & Aegeum mare, ad ortum & auſtrum, ſita. Ad occidentem eam antiquius Strymona amnis, deinde, prolatis Macedoniæ finibus, Neſſus a Macedonia diuiſit. Contra ſeptentrionem eam Scylax, Mela, & Plinius, ad Iſtri vsque oſtia protulerunt, vt Iſtropolis, Tomi, Calatis, intra Thraciam cenſeantur. Ptolemæus, quem & alii ſequuntur, ſuperiora, quæ vltra Hemum ſunt, rectius in Mœſia inferiore cenſuit, Thraciam cis Hæmum ad Meſembriam oppidum terminauit.

Sex prouinciæ Thraciæ.

Aeuo ſero in prouincias ſex Thracia diſtributa, & eis Scythia minor, auulſa ab inferiore Mœſia portio, adiecta eſt. Aegæi maris littora *Rhodope prouincia* occupauit; Propontidis oras *Europa prouincia*. Trans Rhodopen montem, cis Hebrum fluuium, *Thracia prima* ſiue *propria*, fuit; trans Hebrum ad Rhodopen *Thracia ſecunda*, & ad Hæmum montem *Hæmimontana prouincia*: vtraque ad Euxinum Pontum longe procurrens. Vltima prouinciarum trans Hæmum ad Iſtri vsque oſtia pertigit, *Scythiaque minor*, ſiue *inferior*, fuit, Mœſiæ quondam ademta.

Temporarii incolæ Thraciæ Germani.

In Thracia Probum locaſſe Baſtarnas, locaſſe Vandalos, atque omnino Francorum partem, ſuperiori oſtendimus loco. Cum priores aliquandiu ſeruarent fidem, Vandali & Franci beneficium imperatoris cum maxima orientis prouinciarum vexatione compenſarunt. Non repetam Veſigothorum Oſtrogothorumque in Thraciis acceptas ſedes; cum, quod Mœſiam ſimul comprehenderint, paulo ante earum meminerim (*a*).

XXVI. In

(*a*) De antiqua *THRACIA* vid. CHRIST. CELLARIVS *Geogr. Ant. Lib II. Cap. XV.* vbi variæ diuiſiones, variique fines, Thraciæ ex auctoribus commode exponuntur. Non viſum remotiorem a nobis prouinciam multa luſtrare cura. Sed prouinciæ, quas æuum ſerius vidit, nominantur ab AMMIANO *Lib. XXVII. Cap IV.* vbi & breuis Thraciæ hiſtoria legitur; a

Germani in Illyrico.

Macedonia, Theſſalia & Illyricum Germanicarum impreſſionum non expertes prouinciæ.

XXVI. In MACEDONIAM atque THESSALIAM non quidem minus Gothi ſæpe & iterum inuaſiſſe leguntur. Theodomir etiam, Oſtrogothorum rex, imperio ſuo multas illarum prouinciarum partes complexus eſt. Quod tamen perbreuis eſſet Gothorum poſſeſſio, nolumus vltra auſtrales has Græcorum morari prouincias. Vetus ILLYRICVM nunquam plene Gothis ceſſit, quamdiu quicquam Romana valerent arma. Diuiſa iſta vetus Illyris (a) per Titium amnem fuit in *Liburniam* & *Dalmatiam;* illam Iſtriæ conterminam & occidentalem, hanc Macedoniæ propinquiorem, & ortum proſpicientem: vtramque, inter Adriaticum mare & propria iuga montium, ab Iſtria ad Macedoniam protentam. Sequenti æuo, cum Illyrici nomen omnes orientis Romanas in Europa prouincias complecteretur; vt *occidentale Illyricum* Pannonias, Dalmatias, Moeſiam primam, Daciamque Ripenſem, *orientale* Moeſiam ſecundam, Thracias, Macedoniam, Epirum, Theſſaliam, & Achaiæ prouinciam, comprehenderet: vetus tum Illyricum magis *Dalmatiarum* nomine fuit cognitum, & in *maritimam*, & *mediterraneam*, Dalmatiam diſtinctum. Has Dalmatias cum Oſtrogothi Pannonia inſediſſent, iisdem paruiſſe, ex Iornande diſcimus. Cum enim Hunnimundus, dux Sueuorum, Dalmatias depopulari eſſet auſus, iniuriam hanc in ipſis Gothorum rex vindicauit, Sueuosque coërcuit. Diu etiam deinde Dalmatiæ a Germanis, qui Italiam regnarunt, imperio ſunt complexæ; licet non Germanos incolas acceperint, ſed veteres ſeruarint colonos (*b*).

XXVII.

(a) SEXTO RVFO *Breuiar. Cap. IX.* & in NOTITIA *Imperii Orientis de Vicario Thraciarum.* Ceterum, quibus calamitatibus Moeſia eſt adflicta, iisdem ſemper vicina etiam Thracia obnoxia exſtitit.

(*b*) Antiquum *ILLYRICI* ſtatum rurſus vide in CELLARII *Geogr. Ant. Lib. II. Cap. VIII.* Iuſtam vtriusque Illyrici & orientalis & occidentalis diſtributionem habet NOTITIA *vtriusque imperii ſtatim ab initio*: vbi &

Pannoniæ vtriusque conſideratio.

Germani in Pannonia.

XXVII. PANNONIA, ad quam porro noſtra adit commentatio, longe diutius atque certius a Germanicis populis, labaſcente Roma, eſt poſſeſſa; vnde &, quod præſertim eius pars hodie in ipſa eſt Germania, meretur regio attente conſiderari. Eam a ſeptentrione Danubius, & a meridie Illyrici montes, quam lata eſt, deſcribunt. Quam eſt longa, ad occidentem Cetiis iugis, ad ortum aureo monte, Moeſiæ poſt Taurunum termino, hinc a Moeſia, illinc a Norico, diuiditur. Sauus & Drauus flumina, quam longa fere eſt, diſſecant. Per Arrabonem fluuium Pannonia in *ſuperiorem*, ſiue *primam* ex ſequentis æui moribus, atque *inferiorem* ſeu *ſecundam*, diuiſa eſt. Ad hunc ſuperior Pannonia a Cetiis iugis pertigit; inferior ab eodem amne ad Moeſiæ fines. Quæ Sauo & Drauo incluſa portio exſtitit, *Interamnia* etiam conſueuit dici, vt ea, quæ erat ad ripas Saui, *Riparienſis Pannonia*. Sero æuo *Valeria* eſt adiecta, eademque Galerio Maximiano diſponente, ab Arabone confluente ad Drauum confluentem protenta fuit, vt *Valeria Ripenſis* diceretur, quæ prope eſſet Danubium, *Valeria Mediterranea*, quæ ad interiora pertineret. Quos varios populos Pannonia, vt Illyricum, vt Thracia, vt Moeſia, quondam habuerit, noſtri non hoc loco eſt

Illyricum Occidentale ſub diſpoſitione Viri Illuſtris Præfecti Prætorio Italiæ ponitur. De Illyrici crebris vaſtationibus, docent omnes auctores, quos modo laudauimus. Gothi præcipue Illyrico imminuerunt, bonamque demum eius partem occuparunt; teſte IORNANDE *de Rebus Geticis*. Conf. PROCOPIVS *de Bello Goth. Lib. I.* HIERONYMVS *Epiſt. III* & CLAVDIANVS *de Bello Get. Verſ. 533.* in Alarici regis ad populum oratione, vbi, quod ab Honorio ipſi Illyria eſſet conceſſa, hæc ait;

Quid reſtat, niſi Roma mihi? gens robore noſtra
Tunc quoque pollebat, nullis cum fideret armis.
At nunc Illyrici poſtquam mihi tradita iura,
Meque ſuum fecere ducem; tot tela, tot enſes,
Tot galeas, multo Thracum ſudore parari,
Inque meos vſus vectigal vertere ferri,
Oppida legitimo iuſſu Romana coëgi.

vid. etiam IDEM *de Bello Gildon. Verſ. 453. de Laud. Stiliconis Lib. II. Verſ. 207.*

Digitized by Google

Germani in Pannonia.

eſt exquirere; de Pannonia non inquirentium alio nomine, quam quod eam ſatis diu Germani tenuerunt, & parua eius pars nunc in ipſa eſt Germania. Nec ergo vrbium Romanarum deſcriptionem adiicimus; cum, licet aliquando a Germanis fuerint occupatæ, non ab his tamen conditæ fuerint, & pleræque etiam extra Germaniam hodie reperiantur. Recte vero meminimus *Vindobonæ*, veteris Romanorum oppidi; quod non eſſe modo diu in Germania, ſed & principem Germaniæ vrbem eſſe, quæ ter centum prope annos Romanum habeat imperatorem, gloriari poteſt. Meminimus etiam *Petouionis* ad Drauum, quod antiquum hodieque nomen durat. *Nauportum* etiam & *Emona colonia* ad Nauportum amnem in Norici atque Italiæ finibus, notantur; cum vtriusque oppidi veſtigia non incelebratæ hodieque vrbes referant (c).

Vetus & inclita Vindobona.

XXVIII. Pan-

(c) *PANNONIAE* vtriusque fines diſtinctiores PTOLEMAEVS *Lib II. Cap, XV. & XVI.* memorat. PLINIVS *Lib. III. Cap. XXV.* duo modo totius prouinciæ latera deſcribit; *Qua pars,* inquit, *ad mare Adriaticum ſpectat, adpellatur Dalmatia & Illyricum: ad ſeptentriones Pannonia vergit: finitur inde Danubio.* IORNANDES *de Rebus Get.* quamuis poſterior, omnium tamen clariſſime, eius fines declarat. *Pannonia,* inquit, *in longa porrecta planicie habet ab oriente Moeſiam ſuperiorem, a meridie Dalmatiam, ab occaſu Noricum, a ſeptentrione Danubium.* Diuiſio Pannoniarum, *ſuperioris & inferioris*, antiquior, quam adiacentium regionum, Rhætiæ & Norici; vnde illam iam PTOLEMAEVS perſequitur, cum Rhætiæ Noricique diuiſionem prorſus ignoret. *Prima & ſecunda* Pannonia inde dicta eſt. AMMIANVS *Lib. XVI. Cap XII. Valeria* Pannoniæ ſecundæ Danubium verſus detracta noua prouincia, ſcribente AMMIANO *Lib. XIX. Cap. XI. ad honorem Valeriæ, Diocletiani filiæ, & inſtituta, & ita cognominata.* Vid. SEXTVS RVFVS *Breu. Cap. VII. & VIII.* NOTITIA *Imperii Occidentis ſub diſpoſitione Præfecti Prætorio Italiæ* De variis populis Pannoniæ, de vrbibus Romanis, & reliquo Pannoniæ antiquo ſtatu, vid rurſum CELLARIVS *Geogr. Ant. Lib II. Cap. VIII. Vindobona* in ANTONINI *Itinerario* & THEODOSII *tabula* occurrit eo nomine. PTOLEMAEO eſt Ιυλιόβωνα, *Iuliobona*; vitiato, vt videtur, vocabulo. In NOTITIA

Pannoniæ a Germanis paſſim infeſſæ hiſtoria.

Germani in Pannonia. AN. V.C. IDCCLX. poſt C. N. VIII.

XXVIII. Pannoniam Auguſti æuo prouinciam factam eſſe, & poſt tentatas res nouas a Tiberio plane perdomitam, hiſtoria Romana nos docet. Germanicarum rerum memoria vix veteres Germanorum in Pannoniis ſedes monſtrat. *Boios* & quidem aliquando in Pannonia egiſſe, id monſtrat, quod *deſertorum Boiorum* haud procul Cetio monte in Pannonia occurrat nomen: non autem Boiorum Germanicum genus plane euictum eſſe, nouimus. *Quadi Marcomanni*que præſertim Pannoniæ ab Antoninorum æuo, & deinde ſemper, imminuerunt, donec Roma imperaret: non eis autem obtigit votis frui, cum tam cito eis a Romanis extorqueretur poſſeſſio, quam forſitan parta eſſet. Romanis denique attritis viribus, cum donare prouincias Germanis, quas non

Imperii Occidentis, ſub duce Pannoniæ primæ, legitur *Præfectus legionis decimæ Vindomanæ.* Et JORNANDI *de Rebus Get.* ciuitas vocatur *Windomina*: vnde hodiernum nomen *Wien* haud dubie profectum. Clareſcere cœpit Vindobona, poſtquam *Legioni X. Geminæ* hiberna præbere cœpit. Tiberii æuo nondum exſtitiſſe, ſaltem non floruiſſe, inde coniicitur, quod VELLEIVS *Lib. II. Cap. CIX. Carnutum*, ſeu *Carnuntum*, fuiſſe ex parte Romanorum *proximum regni Norici* dicit: vt adeo, inter Carnuntum & Noricorum fines nullum clarum oppidum fuerit, ſit neceſſe. Vetus autem olimque clariſſimum *Carnutum*, ſeu *Carnuntum*, quod varii celebrant auctores, VELLEIVS. PLINIVS, EVTROPIVS, vice verſa, cum Vindobona hodie princeps Germaniæ ſit vrbium, adeo euiluit, vt vix leuis vicus eius illuſtret ſitum: paſſim in aduerſa ripa Mari cum Danubio confluentis quæritur, vbi nunc *Haimburg* eſt. *Petouionem* memorat TACITVS *Lib. III. Hiſt. Cap. I.* & AMMIANVS *Lib. XIV. Cap. XI.* præter *Tabulam* & *Itinera.* Hodie *Petau* vrbs eſt, ſiue *Pettau*, ad Drauum amnem. *Nauportum*, non minus celebre oppidum apud PLINIVM *Lib. III. Cap. XVIII.* VELLEIVM *Lib. II. Cap. CX.* TACITVM *Ann. I Cap. XX.* celebratur. Probatur a IOH. LVDOV. SCHOENLEBEN, viro illarum regionum peritiſſimo, *in Carniolæ deſcriptione, Nauportum* eſſe hodiernum *Ober-Laubach*; & *Labacum* Carniolæ, vulgo *Laubach* dictum, eſſe & referre antiqua celebritate nobilem *Emonam*, ſeu *Aemonam*, coloniam.

Germani in Pannonia. non liceret ſeruare, ſimulque numis victores placare, decus eſſet, Pannoniæ etiam crebro dominos mutarunt. *Vandali, Alani*que, antequam in Gallias & Hiſpanias irrumperent, permiſſu principum in Pannonia habitarunt. Inde *Veſigothi, Rugii, Heruli*que, occuparunt, mutaruntque, in Pannonia ſedes: ſed vt tumultuariis modo poſſeſſionibus res ageretur. *An. CCCCLXVIII.* *Oſtrogothi* certiori imperio Pannonias ſunt complexi; indeque non diſceſſere, quam ad Italiam debellandam. Poſt eos in Italiæ poſſeſſione conſtitutos aliquandiu quidem in Gothica clientela manſerunt Pannoniæ. Verum, vt diſſita longe prouincia vix valde curatur meliori infeſſa regione; ita, vel permittentibus, vel negligentibus, Gothis, ſexto cœpto ſeculo *An. IↃXXVI.* Pannoniæ in nouam *Longobardorum* poſſeſſionem venerunt: quæ, cum & hi Oſtrogothico deſtructo regno in Italiæ poſſeſſionem, vocante Narſete, proficiſcerentur, annos XLII, Iornande ſcribente, habebat. A Longobardis Pannoniæ a-*An. IↃLXVIII.* micis *Hunnis* ſunt relictæ, hac interpoſita conditione, vt liceret patria arua repetere, ſi quæ neceſſitas coëgiſſet, Italia rurſum excedere. Hunni Græcis, Græci Slauicis, armis de Pannoniis depulſi ſunt. Hunni in Scythiam abierunt, longoque ibi acto tempore non intutam victoribus fecere pro-*An. IↃCCXLIV.* uinciam. Reduces poſt longum tempus poſtliminii iure Pannonias repetierunt, & negatas armis vindicarunt. Prolatatis inde agris in Noricum vsque, & ad Aniſum flumen, inuaſerunt; iſque fluuius Caroli Magni æuo Hunnici regni Germaniæque terminus habitus eſt. At Germanicis viribus Hunni extremum fracti & perdomiti ſunt, & non Germa-

niæ modo finibus, ſed & ſuperioris Pannoniæ portione, cedere coacti (*d*). *Germani in Pannonia.*

(*d*) Pannoniam ſubegit Auguſti auſpiciis Tiberius Cæſar non vna aut ſimplici expeditione, ſed bello ob crebras rebelliones ſæpe repetito, donec debellaretur, *Batoque* dux ſe Tiberio dederet. VELLEIVS *Lib. II. Cap. XCVI. CX. ſequ.* FLORVS *Lib. IV. Cap. XII.* LIVIVS *Epit. CXXXIX.* DIO CASSIVS *Lib. LV. LVI.* EVTROPIVS *Lib. VII. Cap. V.* Bato, Pannonius dux, in triumphum ductus, ſed a Tiberio benigne ſeruatus. SVETONIVS *in Tiberio Cap. XX.* OVIDIVS *ex Ponto Lib. II Eleg. I. Verſ. 45.* Daci, Quadi, Marcomannique, perſæpe Pannonias tentarunt, creberrime vaſtarunt: quarum geſtarum rerum plena eſt hiſtoria Auguſta. Alani, Sueui, atque Vandali, in vtraque Pannonia permiſſu principum Romanorum inſedere, antequam in Gallias migrarent: teſte IORNANDE *de Reb. Get.* Et reliqua omnia de Rugiorum, Oſtrogothorum, Gepidarumque, in Pannonia ſedibus perſequitur idem IORNANDES *de Rebus Geticis, cum* PROCOPIO *de Goth. Bello Lib. I.* Longobardos in Pannoniam conceſſiſſe Audoino rege, PAVLVS DIACONVS *Lib. I. Cap. XXII.* memorat. Hunnis vero ſub conditione a Longobardis Pannonia tradita; quod idem enarrat *Lib. II. Cap. VII.* Varias, quæ ſequutæ ſunt, prouinciæ viciſſitudiues, docent *Byzantini ſcriptores.* In Græcorum enim imperium vtraque Pannonia ſeriore æuo imputari cœperat. Hunnos paulo ante Caroli M. ætatem reuertiſſe in Pannoniam, ex domeſticis Hungarorum memoriis accipimus. A Carolo Hunni pene perdomiti ſunt: quod omnes Francici ſcriptores, REGINO, EGINHARDVS, SIGEBERTVS, memorant. Scribente tamen EGINHARDO *in Vita Caroli*, vtramque adhuc Pannoniam cum ceteris ad orientem prouinciis imperatorem Græcum habere permiſit. REGINO *ad An.* IↃCCLXXXVIII. notat, omnes *fines & marcas Boioariæ* a Carolo poſt Hunnorum cladem ordinatas eſſe Ratisbonæ. *Annales* FRANCICI *ad Annum* IↃCCXCII. & EGINHARDVS *in Vita Caroli*, *Aniſum* amnem terminum laudant. Auſtriæ conſtitutæ & Hunnicis ditionibus ſubtractæ hiſtoria alius loci eſt.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT II.

ACCESSIONVM GERMANIAE CISDANVBIANARVM PROVINCIARVM CONSIDERATIO.

I.

COnſideratæ ſunt regiones, quas, cum ruere cœpiſſet Roma, Germani aliquot ſecula aut inſederunt, aut prorſus poſſederunt, quæque, poſtquam eſſent digreſſi noſtri populi, in alienigenarum nationum ſedes verſæ ſunt. Prouinciæ ſuccedunt, inter Danubium Alpesque ſitæ; quondam Danubio a Germania diuiſæ, nnnc in Germania integræ. Sunt *Noricum* & *Rhætia*, ſiue Vindelicia, Propriaque Rhætia: non a Germanis, niſi cum iam corruiſſet Roma, occupatæ; ex eo autem tempore adeo plene ſeruatæ, vt ad noſtram vsque ætatem nullam viciſſitudinem, quæ gentis noſtræ turbarit fines, ſubierint. Antiquus prouinciarum ſtatus parum ad noſtram ſpectat Germaniam. Vt norimus tamen, quos agros inſederint Boioarii, quos alios Sueui & Alemanni; quas vrbes Romani habuerint nobiles, quasue ſuccedens ætas dederit: non eſt vtilis tantum, ſed & neceſſaria, veteris regionum conditionis moderata cura. **Cis Danubium occidentalium prouinciarum in Germaniæ verſarum complexionem, facies.**

II. NORICVM a *ſeptentrionibus* Danubius a priſca diuiſit Germania. Ad *occaſum* Aenus Vindeliciam diſterminauit; Pannoniam Cetius mons. Ad *auſtrum* Noricæ Alpes Italiæ finierunt partes. Diuiſio Norici vix ante Conſtantinorum æuum videtur facta; ante vnius modo fit mentio regionis, & quod regnum fuiſſet Noricum, eo licet deſtructo, ſimpliciter tantum regio Noricum adpellatur. Noricum de- **Norici fines & regiones.**

deinde *Ripenſe* dictum eſt; quod prope Danubium ſitum fuit; *Mediterraneum*, ad interiora reſpiciens: vtriusque finibus prorſus ignoratis, nec a quopiam indicatis. Drauus amnis mediam ſecuit mediterraneam partem, & fortaſſis Murus hanc a Ripenſi Norico diuiſit. Cum deſineret Noricum Romanum eſſe, ex populorum ſedibus modo dilatati ſunt eius fines, modo coarctati. *Boioarii* Vindeliciæ & Norici inſederunt partes: non enim omne Noricum Boioariis hiſtoria tribuit. Aniſus aliquando, medius Norici amnis, Hunnicum regnum & Boioariam diuiſit. Tardius redditus Boioariæ eſt priſcus Norici limes, imo & ille in ipſam priſcam, quod oſtendimus, promotus Pannoniam (*e*). *Germani in Norico.*

Vrbes in Norico hodieque in Germania celebrer.

III. Non vacat ea vti hic accuratione, quam in Germaniæ ciuitatum regionibus definiendis & probandis hactenus adhibuimus. Verſamur in Romano ſolo, cuius conditio tot habuit ſcriptores, quot ſufficiunt plenæ, nec multum teſtandæ, fidei. Nos modo veteres indicamus Norici rationes, vt inde de recentioribus rectius nobis conſtet. Oppida non pauca vetus habuit Noricum; quorum ea percenſebimus, quæ in Boioariis clarum ſeruarunt nomen. Ad Aeni confluentes *Boiodorum*, illo amne a Batauis caſtris, quæ cis Aenum in Vindelicia erant, videtur ſeiunctum fuiſſe; ipſo & nomine de ſuis conditoribus perhibuit teſtimonium: hodie *Innſtadt*

(*e*) *NORICI* definitio habetur in PTOLEMAEO *Lib. II. Cap. XIV.* Τὸ Νωρικὸν περιορίζεται ἀπὸ μὲν δύσεως Αἴνῳ ποταμῷ, ἀπὸ δὲ ἄρκτων μέρει τοῦ Δανουβίου τῷ ἀπὸ Αἴνου ποταμοῦ μέχρι τοῦ Κετίου ὄρους· ἀπὸ δὲ ἀνατολῶν τῷ Κετίῳ ὄρει. *Noricum terminatur ab occaſu Aeno fluuio; a ſeptentrione Danubii parte, quæ eſt ab Aeno fluuio ad Cetium montem; ab ortu vero ſolis, ipſo monte Cetio.* TACITVS *Hiſt. Lib. III. Cap. V. Aenum flumen Rhætos Noricosque interfluere* dicit. Continetur hodie veteris Norici tractu magna pars *Auſtriæ*, & *Archiepiſcopatus Saltzburgicus*, cum omni *Stiria*, & *Carinthia*, *ducatibus*. Diuiſionem in *Ripenſe* & *Mediterraneum* Noricum NOTITIA *imperii* adprobat. Generatim *duas Norici prouincias* memorat SEXTVS RVFVS *Breu. Cap. VII. & VIII.* Incertum autem eſt, quomodo diuiſæ fuerint ambæ prouinciæ. Quam Noricum diuerſis populorum ſedibus fuerit dilaceratum, & diſcerptum, hiſtoria exponit.

Digitized by Google

Germani in Norico. *Innſtadt* eſt. *Lentia* ad Trauni ſita confluentes, hodieque ſuam ſeruat claritatem atque adpellationem. *Laureacum* fuit in Danubii ripa; caput olim, quod creditur, Ripenſis Norici. In vici *Lorch* poſitura & nomine vetus Laureacum videtur recte quæri. *Arlapis* ad cognominis amnis confluentes ſitus ſtatuitur: & claſſis Danubianæ ibi ſtationem fuiſſe, mentio *Arlapenſis claſſis* oſtendit. *Pirum tortum* non minus admouetur ad Danubium; ſitu fortaſſis, qui *Pixendorff* vicum hodie habet. In interioribus Norici *Aeni pons* ad Aenum fuit: incertum, ſi quid adpoſitum ponti fuit, vel vicus, vel oppidum; idque num in dextra fuit, ſiniſtraue fluminis ripa? Certe vetus pons Aeni longe fuit ripæ fluuii inferiori impoſitus, adeoque diſtinctus a clariſſima illa vrbe, quam noſtrum æuum *Aeni pontem* adpellat; antiquiori etiam ponte vrbe longe recentiore. *Iouauum*, ſiue *Iuuauia*, ad Iouauum amnem Hadrianæa colonia oppidum nobile exſtitit. Creditur ſitus loci adprime conuenire cum inſigni vrbe *Saltzburg*; cui etiam Iuuauiæ nomen vetusque decus plurimi in iſtis agris reperti lapides vindicant. Inter Aniſum & Murum amnes *Viſcelli* in antiqua tabula locantur; quod nomen in *Weltz* latere putant, duplicis vici ibidem, ſuperioris & inferioris, vocabulo. Inter Murum & Drauum *Grauiacis* locus notatur in tabula, qui ex itineris tractu & nominis ſimilitudine videtur eſſe *Gurck*, nobile oppidum, propius tamen ad Murum, quam ad Drauum. Ab huius amnis ſiniſtra ripa fuit *Solua*, *Flauiæ* adnomine, multisque inſcriptionibus, nobilitata; nec male pro capite Mediterranei Norici habita, iis teſtibus vetuſtatis monumentis, quæ in agro, qui etiamnum *Solfeld* dicitur, ſunt eruta. Extremum in claris oppidis Norici, Plinio duce, *Celeiam* connumeramus, adſitam ad ripam Sanæ fluminis, quod paulo ſupra Celeiam miſcetur Sauo. Ipſa Celeia difficilis inuentu non eſt, quia

nomen

nomen ſeruat, & inſignem terram vrbemque denominat. In Sanæ & Saui confluente Norici finis eſt *(f)*. *Germani in Norico.*

Noricum Romanum & demum Germanicum.

IV. Veteris Norici viſa conditione ipſam eius hiſtoriam exquirere, oppido parum noſtra intereſt. Regnum fuit olim, & ſuis paruit regibus; cuius vnius *Vocionis* meminit Cæſar. Illyrici generis cum Vindelicis Noricos fuiſſe, ſimul nouimus. Puræ autem putæque fabulæ ſunt, quicquid aut de filio Herculis Norico, aut de Alemanni regis progenie, ex qua & Noricus fuerit, memoratur. An a *Noreia*, exciſa antiquitus vrbe, Norici nomen ſumtum ſit? nec id valde videtur, cum potius vrbis nomen a regione acceptum eſſe, credi queat. Et quid

(f) Βοϊόδουρον PTOLEMAEVS in Vindelicia ponit, & *Tabula* THEODOSIANA ſtatim cum Batauis caſtris coniungit. Sed, quod, CAESARE *Lib. I. Bell. Gall. Cap. V.* teſte, *Boii, qui trans Rhenum incoluerant, in agrum Noricum tranſierant*, in Norico omnino agro a Boiis conditum monumentum videtur: & perſuadet NOTITIA *imperii*, quæ ſub diſpoſitione ducis Pannoniæ primæ & Norici Ripenſis, habet *Tribunum cohortis Boioduro*; & ſub duce Rhætiarum, *Tribunum cohortis nouæ Batauorum Batauis*; diuiſa vtique Aeno amne Bataua caſtra & Boiodurum fuiſſe. *Lentiam* illuſtrat NOTITIA *imperii* eadem, quæ *equites ſagittarios Lentiæ* collocat. *Laureacum* & *Lauriacum*. Habet NOTITIA *Imperii Præfectum legionis ſecundæ Lauriaco*, & *Præfectum claſſis Lauriacenſis*. Putatur *Aureliana colonia* fuiſſe: vt tamen, quo probetur hæc dignitas, vix fidum occurrat monumentum. *Arlape* Itineribus a Sirmio & Taurono Lauriacum cognita. Et habet NOTITIA *Imperii Præfectum claſſis Arlapenſis*. *Pirum Tortum* eſt in THEODOSIANA *Tabula*. *Pons Aeni* eſt in ANTONINI *Itineribus*, & *Ad Enum* in *Tabula*. *Iuuaniam*, qualem NOTITIA *Eccleſiæ* vocat, ANTONINI *Itinera Iouauim*, TABVLA *Iuaui*, adpellant: & NOTITIA *Imperii Iuuenſe*, puto, caſtellum meminit. Ex inſcriptione apud GRVTERVM *fol CCLXV. Num. IV.* imperatori Seuero dicata COL. HADR. IVVAV. *Hadrianeæ coloniæ* dignitas Iuuauiæ vindicatur, vnde non mirum, vetuſtiores eius non meminiſſe ſcriptores. *Viſcelli*, ſeu *Viſcellæ*, ſunt in TABVLA. Inter Mutum & Drauum in TABVLA eſt locus *Graniacis*. *Solua* a PLINIO *Lib. III. Cap XXIV. Flauium Soluenſe* adpellatur. REINESIVS *Inſcript. Op. fol. XXXIII.*

D. M.
C. SABINIO COL. FL. SOLVA

vnde coloniæ nomen *Solua* cum VVOLFGANGO LAZIO *Lib. XII de Rep Rom. Sect. VI. Cap. V.* attribuit. *Celeia* adpellatur PTOLEMAEO Κελεια, & PLINIVS eam in Norici vrbibus adnumerat. De limite Norici erudite inquirit IOH. LVDOV. SCHOENLEBEN *in Antiqua Carniola adparatu. Cap. I. Num. V.*

Digitized by Google

Germani in Norico. quid molimur curioſam nominis perueſtigationem, cum omnia reliqua Noricorum dudum memoria exciderint? Auguſto imperante cum Pannonia Noricum debellatum, & in prouinciæ formam redactum eſt. Prouincia, licet plurimum a vicinis Germanis tentata, manſit in Romano imperio, donec hoc cum quarti ſeculi fine bifariam ſcinderetur. Primum præſes Noricum rexit, deinde procurator: & iterum poſt Conſtantini æuum ſingulis prouinciæ partibus præſides præfuerunt; rei militaris adminiſtratione in vtraque prouinciarum Pannoniæ primæ duci conceſſa. Cum & ante Norici atque Rhætiæ præſidium ſolis alis, cohortibus, atque auxiliis, conſiſteret; notari debet, validiſſimas duas legiones, ſecundam tertiamque Italicam, a M. Antonino imperatore in Norico & Rhætia poſitas eſſe, vt Germanorum cohiberent hoſtiles graſſaturas. Nempe ab Antoninorum præſertim æuo *Quadi*, *Marcomanni*, aliique Sueui, grauiſſime Noricum afflixerunt. Quod iſtis autem gentibus non licuit, *Gothis* demum datum eſt, vt Norico potirentur. Primus Veſigothorum rex Alaricus ita legitur Noricum inſediſſe, vt ſtabile ibi regnum velle erigere videretur. Eo in Italiam profecto, Gothisque deinceps in Gallias & Hiſpaniam migrantibus, in Norico paſſim variæ gentes, *Sueui*, *Rugii*, *Heruli*, aliique, de bonis Romanorum, prædati ſunt; vt tumultuariarum tamen poſſeſſionum rara ſuperſit notitia. Attilæ Hunnorum regis furorem Noricum ſenſit; non eius ſubiectum eſt imperio. Poſt fractum Attilam *Rugios* certiorem Norici poſſeſſionem tentaſſe legimus; quippe *Rugiland*, ſiue Rugiorum patriam, Danubio tantum a Norico fuiſſe ſeparatam, Iornandes ſcribit. Rugiis autem ab Herulorum rege Odoachro victis, *Herulorum* aliquandiu imperium in Norico ſtetit: vt minime vero Odoachri ſufficerent vires ad prouinciam contra aliorum Germanicorum populorum adſultus defendendam. Odoachri a Theodorico *Oſtrogothorum* rege

An. V. C. IƆCCXLI. Ante C.N. X.

oppreſſi merces, non Italiæ modo, ſed & Norici Rhætiæque partis, pacatior poſſeſſio, ipſi ceſſit. Eius permiſſu, & imo auſpiciis, creduntur *BOIOARII*, qui iam ante in Vindeliciam peruenerant, in Noricum *Theodone* duce, tranſiuiſſe. Quotam primum Norici inſederint partem, & quando ex Gothica clientela in Francicam traducti fuerint? hoc omne fruſtra in obſcuriſſimo tempore quæritur. Et vrbes Norici, ſimul & Vindeliciæ, a Boioariis, niſi quas belli furor exciderat, habitatas eſſe, ſcimus. Plurimum tamen de earum ſplendore, & dignitate, cum Germani homines parum Romanas curarent delicias, tum eſſe deminutum, qui Germaniæ priſcos nouerit mores, dubitabit nemo (*g*).

Germani in Norico.

Boioarii præcipui Norici habitatores.

V. VIN-

(*g*) *REGNVM NORICVM.* VELLEIVS *Lib. II. Cap. CIX.* SVETONIVS *in Tiberio Cap. XVI. Rex Noricus Vocion;* CAESAR *Bell. Gall. Lib. I. Cap. LIII.* & ſimpliciter *Rex Noricus; Bell. Ciu. Lib. I. Cap. XIIX. Noreia* vrbs notatur a CAESARE *Lib. I. Bell. Gall. Cap. V. Boii, qui trans Rhenum incoluerant, & in agrum Noricum transiuerant, Noreiamque oppugnauerant.* In TABVLA ponitur *Noreia* IIII. millibus a Ponte. Locus iam eſt ignotus. *Noreia* PLINII *Lib. III. Cap XIX.* diuerſa eſt, quippe ab eo Tauriſcis, Italiæ confinibus, data. Regnum Auguſti auſpiciis euerſum eſt a Tiberio; VELLEIVS *Lib. II. Cap. XXXIX.* SVETONIVS *in Tiberio Cap. XVI.* Pannoniorum cauſa Noricos etiam adflixit. Bene itaque DIO CASSIVS *Lib. LIV.* ait; Οἱ Παννόνιοι τοῖς Νωρικοῖς αἴτιοι τῆς αὐτῆς δουλείας ἐγένοντο. *Pannonii Noricis cauſa ſeruitutis fuerunt.* Tum ſimpliciter prouincia *NORICVM* vocatur; TACITVS *Germ. Cap. V. & Hiſtor. Lib. I. Cap XI. LXX.* Verum *Ann. II. Cap. LXIII. Norica prouincia* eſt. *Noricum* TACITVS *Hiſt. Lib. I. Cap. XI.* in iis prouinciis numerat, *quæ procuratoribus cohibebantur:* niſi per illa ciuilia bella ordinaria tum iuriſdictio præſidis extra ordinem fuit interpellata. Deinde, poſtquam diuiſæ eſſent prouinciæ, duo præſides Norici videntur fuiſſe. Præbet enim *Mediterranei* exemplum lapis Celeienſis apud GRVTERVM *fol. CCLXXXIII. Num. V.*

D. N. FL. CONSTANTINO
CLEMENTISSIMO ATQ. VICT.
AVG MARTINIANVS V. P.
PRAESES PROVINC. NORICI
MEDITERR.
D. N. M. EIVS

Rei militaris ordinatio videtur patere ex NOTITIA *Imperii Occidentis,* quæ habet *diſpoſitionem viri ſpectabilis Ducis Pannoniæ & Norici Ripenſis.* Legiones Italicas in Norico locatas memorat adhuc NOTITIA *Imperii ſub diſpoſitione ducis modo laudati.* CAPITOLINVS *in Marco Cap. XIV.* Nempe Marci ætate Noricum grauiſſime a Germanis oppugnatum eſt: quod vero & ipſe Marcus, & per Per-

Germani in Norico. V. VINDELICIAM a Norico Aenus diuiſit fluuius, qui in extremis ortus Rhætis, & per Rhætiam longo delapſus tractu, tandem inter Noricos Vindelicosque, in Danubium exoneratur. *Vindelicorum* multa eſt in Romanis monumentis memoria; rara admodum *Vindeliciæ* regionis. Nanque, licet eſſent Rhæti Vindelicique diuerſiſſimi generis; hi in Illyricis, illi in Italicis, populis adnumerati: occupatis tamen a Romanis prouinciis, vna magis RHAETIA nominari, & ea comprehendi Vindelicia, conſueuit; vt interim nec ſingularis Vindelicorum populus ſileretur, nec diſtinctis iſte diuidi a Rhætis finibus deſineret. Vbi tum de Vindelicis ſingulatim dicendum eſſet, ab horum patria pars Rhætia altera ſeparata, *propria Rhætia* eſt adpellata. Seriori æuo, cum pleræque prouinciæ numerarentur, *Rhætia ſecunda* dicta eſt, quam coluerant quondam Vindelici; *prima Rhætia*, quæ antea propria audierat. *Rhætiæ comprehenſio & diſtributio.* Vt de Vindelicis, ſiue de Vindelicia, dicamus primum; eius reliquos fines, niſi vbi Rhætiam contingit, clare auctores indicarunt. *Vindeliciæ fines;* Ad *ortum* a Norico Vindelicos Aenus diſterminauit; ad *occaſum* Brigantinus lacus ab Heluetiis, indeque via ad Danubii fontes imputata a Marcomannis, poſtmodumque ab Alemannis. Contra *ſeptentriones* Danubius Germaniam ſeparauit a Vindelicis ad vsque Aeni confluentem. A *meridie* ſolum licet Rhætorum nominare confinium. Strabo videtur Alpes

Iii ii 2 Rhæ-

chnacem, ab hoſtibus vindicauit. CAPITOLINVS *in Antonino Cap. XVII. & in Pertinace Cap. II.* Noricum Alaricus cum Pannoniis imperio ſuo complexus eſt. Inde variæ Germanicæ gentes prouinciam peruagatæ ſunt. Vid. IORNANDES *de Rebus Get.* EVGIPPIVS *de vita S. Seuerini.* HIERONYMVS *Epiſt. III. ad Heliod.* & eius æqualis OROSIVS *vtroque libro in Rufinum, & de bello Getico Carmine*, vbi *verſ. 365. a Getis teneri Vindelicos ſaltus & Norica rura*, canit. *BOIOARIORVM* in Vindeliciam & Noricum aduentus hiſtoria domeſticæ eorum memoriæ debetur; quam perſequuntur ſcriptores rerum Boicarum, quas vulgo, quod de Boiis priſcis Boioarios interpretantur, vocant; AVENTINVS, VELSERVS, BRVNNERVS, & ADELZREITERVS: quos vide.

Digitized by Google

Rhætis, planitiem ab Alpibus ad Danubium procurrentem Vindelicis, adſignare: diſtinctior nusquam meridialis limitis nota occurrit. Ptolemæus contra aliorum fidem auctorum ſatis habet Vindelicos inter Licum & Aenum concludere. Quod *Lici* fluminis memini, ab eo & *Vindone* amne, qui infra Auguſtam Vindelicorum confluunt, acceptum eſſe *Vindelicorum* nomen multi iudicant. Alii ignotam eſſe vocabuli originem tutius ſtatuunt, ideoque curioſiorem eius curam ſilentio transmittunt. (*b*).

Germani in Rhætia.

nomen;

VI. Ex

(*b*) *VINDELICI*, populus, in omni hiſtoria clari ſunt. VELLEIVS *Lib. II. Cap. XXXIX.* SVETONIVS *Aug. Cap. XXI.* FLORVS *Lib. IV. Cap XII.* EVTROPIVS *Lib. VII. Cap. V.* Vbique, prouinciis diuerſis nominatis, non prouincia *Vindelicia*, ſed populus, *Vindelici*, memoratur. PTOLEMÆO autem *Lib. II. Cap. XIII.* Οὐινδελικία, Vindelicia, regio eſt; & item SEXTO RVFO *Cap. VIII.* qui, *Limes*, inquit, *inter Romanos & barbaros ab Auguſto per Vindeliciam, per Noricum, Pannoniam, ac Moeſiam, eſt conſtitutus.* *RHAETIA* ſæpe Vindelicos comprehendit. TACITVS *Germ. Cap. I. & XLI.* vbi Germaniam Danubio a Rhætiis diuidit, & Auguſtam Vindelicorum ſplendidiſſimam Rhætii prouinciæ coloniam adpellat. PLINIVS *Lib. IX Cap. XVII. Rhætiæ lacum Brigantinum* tribuit, qui potius Vindelicorum erat. *Rhætorum* nomen etiam *Vindelicos* comprehendiſſe, maxime ſerioris ætatis hiſtoria docet, vbi raro Vindelici, ſemper Rhæti ſoli, leguntur. Vindelici tamen Illyrici generis; Rhæti origine Tuſci: teſtibus STRABONE *Lib. VII.* PLINIO *Lib. III Cap XX.* IVSTINO *Lib. XX. Cap. V.* & STEPHANO BYZANTINO. Tota Rhætia diuiſa: vnde *Rhætiarum* nomen. CAPITOLINVS *in Pertinace Cap. II.* VOPISCVS *in Probo Cap. XVI.* AMMIANVS *Lib. XXVI. Cap. IV.* & ita ſæpe alibi. *Rhætia Prima & Secunda* nomen eſt in NOTITIA *Imperii Occidentis ſub Vicario Italiæ:* vbi vid. PANCIROLLVS *Parte II. Comment. Cap. LX.* Habet idem PAVLVS VVARNEFRIDVS *Lib. II. Cap. XV. de Geſt. Longob.* & CASSIODORVS *Variar. Lib. VII. form. IV. ducatus Retiarum* vocat. Finis Vindelicorum *ab oriente Aenus* eſt: nam Noricos contigere, teſte PLINIO *Lib. III. Cap. XX. Noricis contermini Rhæti & Vindelici*; & Auguſtus *per Vindeliciam & Noricum*, imperii limitem conſtituit, ſcribente RVFO *Cap. VIII*; imo clare TACITVS *Hiſt. Lib. III. Cap. V.* ſcribit, *Aenus Rhætos*, (vniuerſos, incluſis Vindelicis) *Noricosque interfluit.* *Ad occaſum* lacum Brigantinum, & *ad meridiem* Rhætos, STRABO *Lib. IV. & VII.* Vindelicis fines dat. Illic poſtquam montium partes variis populis dediſſet, addit; Οἱ μὲν Ῥαιτοὶ μέχρι τῆς Ἰταλίας καθήκουσι, τῆς ὑπὲρ Οὐήρωνος καὶ Κώμου. - - - οἱ δὲ Οὐινδελικοὶ καὶ Νωρικοὶ τὴν ἐκτὸς παρώρειαν κατέχουσι. *Rhæti vsque ad Italiam pertinent ſupra Veronam atque*

Germani in Rhætia. VI. Ex pluribus Vindelicorum pagis *Brigantiorum*, *Licatumque*, quos Strabo & Plinius memorarunt, ſedes ad Brigantinum lacum, & Licum amnem, ſatis ſunt exploratæ. *Eſtiones* prope Ilargum amnem, & vrbem Campodunum, Strabo idem locauit. *Conſuanetum*, *Catenatum*, & *Virucenatum*, cognita quidem ſunt nomina, non item agri, quos coluerunt. *Iſarci*, quos Alpina inſcriptio de geſtis Auguſti apud Plinium nominauit, haud dubie prope Iſargum amnem egerunt. *Boios* ad Aenum plerique quærunt; eoſque ex Boiohœmo exſules hiſce in Vindelicorum agris fixiſſe ſedes, arbitrantur: notari a Strabone, qui Vindelicos inter Heluetios & Boios ponat. Vrbium, quæ claræ in Romanis in Germanicum durarunt æuum, præcipua *Auguſta Vindelicorum* fuit; ſplendidiſſima Rhætiæ prouinciæ colonia, vt Tacitus ait: quondam, quod quidam cupiunt, *Damaſia* dicta, Licatum, ſeu Licatiorum, caput. Ampliſſima vrbs, per læta triſtiaque fata ad noſtrum perducta æuum, vetus Romanoque æuo acceptum nomen, parum priſca imminuta magnitudine, ſuo iure conſeruat. Ad ripam Danubii *Iuliomagus* & *Brigobanna* in tabula occurrunt; quæ loca eruditi de *Dutlingen* & *Beyern*, oppidis Danubianis, interpretantur. Haud procul Guntiæ confluente *Grinario* putatur in *Gneringen* ſuperare. Poſt Licum *Vetoniana*, ſubaudi caſtra; ſunt hodie in *Wᵢnten* conſpicua. *Reginum* in itinere Antonini, idem *Regina caſtra* in imperii notitia adpellatum, ad Regen amnis confluentem, vnde

pagi inſignes;

Vrbes celebres, omnes hodie Germanicæ.

Iii ii 3

Comum. - - - *Vindelici autem & Norici montana exteriora tenent:* hoc eſt,* interprete VELSERO *Rer. Aug. Vindel. Lib. I.* extremas atque humiliores Alpes. *Lib. VII.* de lacu Acronio, ſeu Brigantino, dicit; *προσάπτονται τῆς λίμνης ἐπ' ὀλίγον μὲν οἱ Ῥαιτοὶ, τὸ δὲ Ἑλβήττιοι καὶ Οὐινδελικοὶ, lacum Rhæti exigua parte; maiore Heluetii & Vindelici attingunt.* *Septentrionalis* limes, Danubius, ex TACITO *Germ. Cap. I.* plurimiſque auctoribus, certus eſt. Vindelicorum nomen colligi conſueuit ex VENANTIO FORTVNATO *de S. Martino Lib. IV.*

Pergis ad Auguſtam, quam Vindo,
Licusque, fluentat.

Sed res nondum caret dubio.

vnde & nomen eſt; nunc ſine dubio oppidum inclutum *Regensburg* eſt; voce Germanica latinum vetus vocabulum adprime referens. *Seruiodurum* tabula in eadem Danubii ripa poſt Reginum eo ſitu locat, qui ad nobilem vrbem *Straubingen* ducit. Extremum ad Aeni confluentem fuit *Caſtellum* tabulæ, ſiue *Bataua* notitiæ, quæ vox caſtra deſignat, & vna rationem nominis declarat. Loco illo nunc eſt *Paſſau*, celebris ciuitas, a Batauis præſidio quondam poſitis ſortita nomen. Trans flumen adiacet Boiodurum, cuius in Norico eſt facta mentio. Ad Iſargum *Iſiniſca*, ſeu *Iſariſca*, Iſanorum quondam fuiſſe caput, exiſtimatur. Quidam putant, Iſiniſcam in locum cadere, quo inſignis vrbs eſt Boioariæ *Monachium*; imo iis ipſum Monachium videtur, quaſi Iſariſca dicta, iam olim caput Iſarcorum: alii ſentiunt diuerſum. *Campodunum* prope Iſargum hodie *Kempten*, egregia ciuitas, eſt. *Brigantium*, ad Brigantini, ſiue Acronii, lacus caput ſitum, etiamnum nomen illuſtre habet. *Roſtrum Nemauiæ* infra Campodunum ad Iſargum quærunt in loco, quem præclara nunc vrbs *Memmingen* nobilitat (*i*). *Germani in Rhatia.*

VII. Actu-

(*i*) Populorum, quos in Vindelicis cenſemus, memoriam vide in STRABONE *Lib. IV. & VII* in PLINIO *Lib. III. Cap. XX.* & PTOLEMAEO *Lib. II. Cap. XIII. Augusta Vindelicorum*, Αὐγοῦστα Οὐινδελικῶν; PTOLEMAEO eſt. Putatur STRABONIS *Lib. IV. Damaſiam, caput Licatiorum*, referre. Sed contra CLVVERIVM in hac cauſa VELSERVS eſt, & putat hic, *Damaſiæ* veſtigia ſuperius in auſtrum prope Vindonem flumen reperiri. TACITVS *Germ. Cap. XLI. ſplendidiſſimam Rhætiæ prouinciæ coloniam* vocat. *Iuliomagus, Brigobanna, Grimaſio*, ſunt in THEODOSIANA *tabula*. *Caſtra Regina* memorat auctor NOTITIAE. *Reginum Tabula* THEODOSIANA. *Coloniam Tiberii* aliqui ex numo inſcripto COL. TIBERIA AVGVSTA ſomniant; & commento robur quærunt ex diplomate Leonis III. P. M. quo ſcribatur: *Iuxta muros Tiburniæ ciuitatis, quæ a Tiberio Cæſare Augusto ædificata eſt; quæ modo Vulgo adpellata eſt Reginaspurch.* Quid vero non ſuperiorum ſeculorum credulitas, bonæque hiſtoriæ ignorantia, fabularum dedit? quibus & hæc opinio adnumeretur, neceſſe eſt. *Batava caſtra* NOTITIA *imperii* in Rhætia habet, ſimulque nomen explicat; *Tribunus cohortis nouæ Batauorum Batauis.* De *Iſiniſca* ANTONINI & THEODOSIANAE *tabula*, lis eſt eruditorum, quam in

Germani in Rhætia.

Rhætiæ propriæ fines.

VII. Actutum RHAETIAE PROPRIAE & primæ fines, æuumque noſtrum ferentia oppida, poſt Vindelicos colluſtramus. Eius fines fuerunt Rhenus ad *occaſum*, & ad *ortum* Noricæ Alpes, Carnorumque confinium. Si latitudinem æſtimaueris, contra *ſeptentriones* Vindeliciæ limes incertus nominandus eſt; ad *meridiem* Italiæ confinium ponendum: vtrobique enim nequeunt diſtinctiores proferri termini. *Rhætorum*, qui & *Ræti* ſunt, & *Rheti*, nomine ſæpe Vindelici comprehenduntur, cum Rhætia prouincia intelligitur; non raro tamen populum Vindelicorum ſingulatim nominari, iam monuimus. Ipſum vocabulum a Rhæto duce creditur acceptum eſſe, poſtquam ille Tuſcæ, ſiue Tyrrhenæ, nationis magnam coloniam trans Alpes duxiſſet; & a Vindelicis, qui antea latiſſimis feruntur finibus inſediſſe, impetraſſet, vt arcto fœdere vterque in vnam quaſi coaleſceret gentem populus. Rhætorum multas ciuitates Plinius atque Strabo enumerant. *Lepontii* Rhodani adcoluere fontes, eorumque diuerſus *Viberorum* pagus exſtitit. *Sarunetes* amnis Rheni ortui adſiti fuerunt. *Camunos* ſupra Sueuinum lacum Plinii & Strabonis interpretes locarunt. *Vennones*, qui & *Vennonetes*, & *Vennii*, & *Vennonii*, ſunt, infra Larium lacum ad ortum habitarunt. *Stonos*, quos inſcriptio rectius *Stœnos* adpellauit, Strabo in Rhætis ſimul numerauit. Coluerunt autem illi Alpes, non Rhæticas, ſed maritimas, Liguriam verſus, & ipſi cenſiti in Liguribus. Verius *Breuni* & *Genauni* in Rhætis referuntur; in finibus Rhætorum Vindelicorumque ſiti: vnde etiam a quibusdam in Vindelicos relati ſunt. *Brixentes* Plinii, quos *Brixantas* Ptolemæus vocat, conſenſu pluri-

Rhætorum nominis origo.

Rhætici pagi.

medium relinquimus. Reliqua loca, eorumque diſtantiam, indicat ITER Auguſta Vindelicorum Brigantium:

Auguſta Vindelicorum	
Guntiam	M. P. XXII
Catium montem	M. P. XVI
Campodunum	M. P. XIIII
Vemaniam	M. P. XV
Brigantiam	M. P. XIV

Did. MARCVS VELSERVS *Rer. Auguſtæ Vindelicorum libris*, & CELLARIVS *Geogr. Ant. Lib. II. Cap. VII.*

plurimorum apud Aiſacum amnem, quem Atagin adpellant, coluerunt. Illis in finibus hodie oppidum eſt, cui *Prixen* vulgare nomen, haud illud dubie a veteribus Brixentibus aut habitatum, aut ſaltem nominatum (*k*).

Germani in Rhætia.

Rhætiæ clariores & hodieque ſuperſtites vrbes.

IIX. Vrbes varias multasque Rhæti habuerunt, quarum eam modo partem reſpicimus, quæ in Germaniæ eſt hodie finibus, & ad noſtram peruenit ætatem. Ad Atheſin *Tridentum* fuit, in Antonini itineribus Auguſta Veronam, & alibi pluries, memoratum; nec hodie ignotum aut inglorium. Tridentinos Strabo & Plinius, hic etiam Feltrinos, *Feltriæ* vrbis, haud procul Tridento ad orientem ſitæ, incolas, profert. *Velidena* in eodem curſu, qui Auguſta Veronam ducit, ſeptentrionem verſus fuit. Olim nobilem fuiſſe vrbem, ex

(*k*) *RHAETIA* propria intelligitur, quoties ſimul Vindelici nominantur. SVETONIVS *Aug. Cap. XXI. Domuit Rhætiam & Vindelicos.* VELLEIVS *Lib. II. Cap. XXXIX. Rhætiam, & Vindelicos, ac Noricos, Pannoniamque, nouas imperio noſtro ſubiunxit prouincias.* Fines propriæ Rhætiæ, quantum ex STRABONE Lib IV. & VII. colliguntur, vidimus. Nomen varie apud auctores ſcriptum reperitur. Vulgaris ſcriptura *Rhætia*, & *Rhæti*, eſt a Græcis, STRABONE, PTOLEMAEO, DIONE; quibus ſunt Ῥαιτοὶ & Ῥαιτία. Monimenta rara adſpirationem omittunt. NATIONE RAETO; REINESIVS *Inſcript. Claſſ VIII. Num. XIII.* & EX RAETIS; GRVTERVS *Inſcript. fol. CCCCXXXIX.* ſine diphtongo *Rhetias* AMMIANVM ſcripſiſſe LINDENBROGIVS contendit. Ei fauet numus Hadriani, quem *Illuſtris* SPANHEMIVS protulit, cum inſcriptione EXERCITVS RHETICVS. Contra VALESIVS vbique in AMMIANO, optimis codicibus fretus, repoſuit *Ratiam* & *Ratias*. De Rhætorum origine IVSTINVS *Lib. XX. Cap V. Tuſci quoque*, inquit, *duce Rhæto, auitis ſedibus amiſſis, Alpes occupauere, & ex nomine ducis gentes Rhætorum condiderunt.* Et PLINIVS *Lib III. Cap XX. Rhætos*, inquit, *Tuſcorum prolem arbitrantur a Gallis pulſos, duce Rhæto.* De Rhæticis pagis, quos commentatio noſtra perſequitur, vid PLINIVS *Lib III. Cap. XX.* STRABO *Lib. IV.* PTOLEMAEVS *Lib II. Cap. XII* DIO CASSIVS *Lib. LIV.* Quosdam coniungit HORATIVS *Lib. IV Oda XIV.* de Rhætica victoria ad Auguſtum canens:

Vindelici didicere nuper,
Quid marte poſſis milite nam tuo
Druſus Genaunos, implacidum genus,
Breunosque veloces, & arces
Alpibus impoſitas tremendis,
Deiecit acer plus vice ſimplici.
Maior Neronum mox graue prælium
Commiſit, immanesque Rhætos
Auſpiciis pepulit ſecundis.

Digitized by Google

Germani in Rhætia. ex itineribus Antonini patet, quæ Lauriaco & inferiore Aeni- ponte diriguntur Veldidenam: nunc vicus eſt *Wilten*, creuitque ex eius ruinis illuſtris *Aenipons*, præcipua Tirolenſium ciuitas. In Atheſis ripa ſuperiore *Terioli* arx & oppidulum inter fontes, & *Bauzanum* fere medio loco, ſpectatur; idque nomen non hodie incelebre imperii notitia ſub duce Rhætiarum non ſemel meminit. Ipſum *Bauzanum* ſiue *Bauxara*, non ignobile etiamnum emporium eſt, *Botzen* noſtris dictum. Larius lacus *Clauennam* habuit, noſtris *Cleuen* nuncupatam. Contra aquilonem ad dextram Rheni ripam *Curia* ſita fuit; hodieque nominis ſui vrbs retinens. Vult aliquis, fuiſſe Curiam Rhætiæ primæ quondam caput; Auguſtam ſecundæ Rhætiæ: argumento præſertim a nomine, quod in noſtra lingua palatium ſonet, petito. Qui vero ad itinera, quæ per Rhætiam Veldidenam diriguntur, a Laureaco, a Ponte Aeni, ab Aquileia, attendunt animum; nec vllum Curiam dirigi reperiunt: Veldidenam illo nomine poſſe Curiæ præferri, non inepte iudicant. A Curia ad Brigantinum lacum deſcendentes Theodoſiana tabula per *Magiam* ducit, atque *Cluniam*, ad Rhenum ſitas vrbes; quarum veſtigia nunc *Meyenfeld*, & oppidum *Feldkirchen*, oſtendunt. Rhætorum orientale latus a CARNIS finiri diximus. Pleraque eorum oppida ſunt hodie in Italia: & aliena nos non curamus. Eſt vetus tamen *Aquileia*, ampla ciuitas, nobiliſſimaque colonia; quæ tenet nomen, hodieque, licet plurimum imminutis eius opibus, in Germaniæ extremis eſt finibus. *Tergeſte* etiam, nunc vulgo *Trieſte*, ad Tergeſtinum, quem Plinius habet, ſinum clara exſtitit colonia; eodem, quo Aquileia, nomine hic memorabilis (*l*).

IX. Rhæ-

(*l*) STRABO *Lib. IV. TRIDENTINOS*, & eosdem PLINIVS *Lib. III. Cap XIX.* cum *FELTRINIS* memorauit. *Feltrini*, & *Tridentini*, & *Berunenſes*, *Rhætica oppida*. *Feltria* nobilis vrbs fuit; multis cognita lapidum inſcriptionibus, quales vide in GRVTERO *fol. CCLXXIII.* &

Rhætiæ communia fata.

IX. Rhætorum Vindelicorumque, quorum iam coniungimus fata, par prope in omnibus & ſimilis fortuna fuit. *Germani in Rhætia.* Aequalis vtriusque populi, eo fortaſſis nomine *Semigermani* a Liuio adpellati, libertas ante exſtitit, & amica in bella contra Romanos gerenda conſpiratio.

Romana dominatio.

Vno eodemque tempore a Romanis Auguſtæo æuo oppreſſi ſunt, & ſub iugum miſſi; in vnam etiam imputati prouinciam, & ab vno diu præſide regnati. *An. V.C. ƆCCCXXXIX. Ante C.N. XIII.* Poſthac Germanis non Vindelici magis, quam Rhæti, fuerunt prædæ; ſemper atque æternum infeſtis ab illis vexati bellis. Poſtremum vtraque natio a Germanis oppreſſa eſt, eiusque ſedes in Germaniæ complexionem verſæ ſunt.

CCCCIX. Hodie *Feltre* eſt in Veneta ditione. *Teriolis* in NOTITIA *Imperii* ſub duce Rhætiarum laudatur, vbi eſt *Præfectus Legionis tertiæ Italicæ, transuectioni ſpecierum deputatæ, Teriolis:* & mox *Tribunus gentis per Rhætias deputatæ, Teriolis.* Hodie arx & oppidulum *Tyrol* vocatur. *Bauxanam, Bauzonum* PAVLVS VVARNEFRIDVS *Hiſt. Longob. Lib. V. Cap. XXXVI.* adpellat. *Clauenna* & *Curia*, & in ITINERIBVS nota oppida ſunt, & a PAVLO VVARNEFRIDO ſæpe memorantur. *Lib. VI. Cap. XIX. Anſprandus fugit Clauennam*; & *Cap. XXI. Anſprandus fugit Clauennam: deinde per Curiam, Rhætorum ciuitatem, venit ad Baioariorum ducem. Curiam* caput Rhætiæ primæ fuiſſe contendit MARCVS VELSERVS *Lib. VI. Rer. Aug. Vindel. Magiam* & *Cluniam* præter TABVLAM *Theodoſianam* nullum aliud monumentum illuſtrat. *CARNI* in Alpinis gentibus, & in ipſa Italia, in antiquitate ſunt relati. POMPONIVS *Lib. II. Cap. IV.* maritimos Italiæ populos percenſens initium facit a *Carnis; Siniſtra*, inquit, *parte Carni & Veneti colunt Togatam Galliam.* Vid. etiam STRABO *Lib. VII.* PLINIVS *Lib. III. Cap. XIIX. Aquileia*, antiquæ coloniæ, originem LIVIVS *Lib. XL. Cap. XXXIV.* deſcripſit. *Aquileia colonia Latina eodem anno* (inter I. & II. Bellum Macedonicum erat) *in agro Gallorum eſt deducta.* Eadem nouis colonis poſt annos quosdam aucta, teſte EODEM *Lib. XLIII. Cap. XVII.* STRABO *Lib. V. Opus Romanorum, munitam aduerſus ſupra illam habitantes barbaros, Aquileiam vocat; κτίσμα Ῥωμαίων ἐπιτειχισθὲν τοῖς ὑπερκειμένοις βαρβάροις.* Laudat eandem Aquileiam HERODIANVS *Lib. VIII. Cap. II.* ZOSIMVS *Lib. V.* AVSONIVS *de claris Vrbibus.* Aquileiæ triſte fatum enarrat IORNANDES *de Rebus Geticis. Sinum Tergeſtinum* PLINIVS *Lib. III. Cap. XVIII.* a colonia *Tergeſte*, quæ citra Formionem adiacet, adpellat. Ipſa *Tergeſte* laudatur etiam a MELA *Lib. II. Cap. III.* & VELLEIO *Lib. II. Cap. CX.* Meminere etiam eius præter STRABONEM *Lib. VII.* & PTOLEMAEVM, ITINERA & INSCRIPTIONES: vnde claram fuiſſe antiquitus coloniam conſtat: a quo & quando deducta? nusquam adparet. Reliqua Carnorum non moramur.

Germani in Rhætia. ſunt. Romanum in Rhætia imperium vnus a primo præſes adminiſtrauit: deinde diuiſis incerto æuo prouinciis bini præſides ſunt præfecti; quorum vnum Auguſtæ, alterum Curiæ, ſeu Veldidenæ, reſediſſe, opinio fert. Marcus contra Germanorum impreſſiones duas legiones in Norico & Rhætia inſtituit. Hadrianus iam & ante Rhætici limitis ducem eodem animo conſtituerat. Nequicquam hiſce præſidiis collocatis ſæpe & iterum in prouinciam Germani inuaſerunt, cum omnino trans recentem Danubium imperii limes promotus eſſet. *Germanorum frequentes excurſiones.* Erant *Catti*, *Sueui*, *Marcomanni*, *Quadi*, qui creberrime primis ſeculis integram peruagati prouinciam, onuſti ſpoliis prædisque, domum reuerſi ſunt. Cum autem *Alemannicum* ſurrexiſſet fœdus, atque de ſua trans Danubium prouincia plane Romani depulſi eſſent; tum demum Rhætiæ fruſtra Romanis obſiſtentibus, ingens incubuit vis calamitatum. Iam quarto ſeculo, vt hoſtiles ſileam incurſiones, colonias in Rhætiam ducere, prouinciamque occupare, Alemanni cœperunt. Quinto ſeculo plus cis Danubium Alemannia ſtare cœpit, quam trans nobilem iſtum fluuium. Equidem Romani modo Burgundiones, modo Alanos atque Hunnos, immiſere in Alemannos, cum ipſi bellis ſuſtinendis non ſufficerent. At tenuere tamen extremum *ALEMANNI* vota, Rhæticumque agrum ſuo maxime nomine oppleuere. Quam *Alemanniæ* nomen per alterum *Sueuiæ* eo æuo deprimi cœperit, & qui illud acciderit? alio eſt declaratum loco. Nos meminimus, Alemannia cis Rhenum explicata, Sueuiam paulo poſt non minus cis Danubium ſtare cœpiſſe, magnamque & Vindelicorum & Rhætorum occupaſſe partem (*m*).

(*m*) LIVIUS *Lib. XXI. Cap. XXXVIII.* in deſcriptione tranſitus Hannibalis in Italiam per Alpes, *Itinera*, ait, *obſeſſa fuiſſe gentibus Semigermanis*: quæ niſi Rhæti Vindelicique non fuerunt. Rhætorum Vindelicorumque oppreſſio vno eodemque tempore accidit. Teſtantur eam vno ore SVETONIVS *Aug. Cap. XXI.* VELLEIVS *Lib. II. Cap. XXXIX.* LIVIVS *Epit. CXXXVI.*

Digitized by Google

Rhætia in Alemannorum & Boioariorum poſſeſſionem vertitur.

Germani in Rhætiis.

X. Seculum ergo ſextum fuit, quo Rhætiarum pars maior a Germanis inſideri cœpta eſt. Fuere permiſti cum *Alemannis Hermunduri Sueui*, qui & venere in iſtius regionis poſſeſſionem, & nomen intulerunt ſuum: vt tamen, quod monui, magis Alemanniæ nomen Rheni vtriusque ripæ vicinos agros comprehenderet, priſcique Alemanniæ fines Sueuiæ magis nomini cederent. Inter ea *Boioarii* illuſtrari cœperant trans Danubium in Nariſcorum antiquis finibus. Hos etiam ſexto ineunte ſeculo in Rhætiam & Noricum transmiſiſſe, plerique adſeuerant. Ita *Alemannos*, *Sueuos*que, nunc & *Boioarios*, omnes Germanicas gentes, Rhætia habuit.

Qui-

FLORVS *Lib. IV. Cap. XII.* EVTROPIVS *Lib. VII. Cap. V.* HORATIVS *Lib. IV. Oda IV. & XIV.* OVIDIVS *Triſtium Lib. II. Verſ. 226.* Varias Germanicarum nationum in Rhætias impreſſiones hiſtoria dabit. Præcipue Rhætias ab hoſtibus Germanis vindicarunt, Marcus & Verus imperatores; CAPITOLINVS *in Marco Cap. XIV.* Pertinax Marci auſpiciis; CAPITOLINVS *in Pertin. Cap. II.* Antoninus Caracalla; SPARTIANVS *in Caracall. Cap. V.* Aurelianus; VOPISCVS *in Aurel. Cap. XXXV.* Diocletianus; MAMERTINVS *Genethl. Maximiano Cap. VII.* Iuliani ceterorumque victorias de hoſtibus Rhætiam inuadentibus AMMIANVS & ZOSIMVS paſſim perſequuntur. Rhætiæ victæ a Romanis præſes vnus datus. TACITI æuo procuratoribus cohibebatur; TACITVS *Hiſt. Lib. I. Cap. XI. & Lib. III Cap. V.* Prætores etiam Rhætiam rexerunt, & ex iis *Porcius Septimius incorrupta erga Vitellium fidei* fuit; quod ſcribit TACITVS *Hiſt. Lib. III. Cap. V.* Et Pertinax prætor fuit in Rhætia CAPITOLINVS *in Pertin. Cap. II.* Duo deinceps præſides Rhætiæ primæ & ſecundæ dati, qui Vicario Italiæ, eiusque Præfecto, ſuberant; NOTITIA *Imperii Occidentalis*, & PANCIROLLVS *Comment. Parte II. Cap. LX.* DVX cum militaribus copiis præerat vtrique prouinciæ; *Fuluius Boius, dux Rhetici limitis*, laudatur a VOPISCO *in Aureliano Cap. XIII.* & ab EODEM *in Bonoſo Cap. XV. Bonoſus, dux limitis Rhetici.* NOTITIA *Imperii de duce Rhætiæ primæ & ſecundæ*, & PANCIROLLVS *Comment. Cap. LXXXII.* Alamanni extremi fortiter Rhætias tentarunt, & occuparunt. AMMIANVS *Lib. XVII. Cap. VI. Lib. XXVI. Cap. IV. V.* HIERONYMVS *Epiſt. III. ad Heliod.* EVGIPPIVS *Vita S. Seuerini.* IORNANDES *de Rebus Geticis.*

Germani in Rhatia. Quibus principio hi populi fuerint inuicem diſtincti limitibus, nemo facile arbitrabitur: nullum enim tempus hiſtoriæ luce magis eſt, quam illud, deſtitutum. Fortaſſis tamen, qui Boioarii longe lateque Noricum occuparunt, Rhætiæ maiorem partem Sueuis reliquere. Aeuo adultiori Licum amnem Sueuiam diuiſiſſe & Boioariam nouimus: nil & prohibet, eundem limitem primo æuo adſerere. Ad auſtrum, quo vsque diuerſis ætatibus Boioarii Sueuique agros prolatauerint; nemo docere aptus eſt. Certe *Rhætorum* reliquos montoſas aſperasque regiones ſeruaſſe, conſtat; non adeoque prorſus expulſos ex priſca patria, aut penitus exciſos. Itaque, auſtralibus Rhætiæ partibus a Rhætis porro habitatis, cetera nunc promiſcue Germanorum fuere. De imperio, quod, Romana his locis protrita maieſtate, Rhætiæ ſubierunt, parum admodum attinet dicere. Sui fuerunt iuris Alemanni, Sueui, & Boioarii, cum partirentur inter ſe Cisdanubianas prouincias. Alemannos autem, potentiſſimam alioqui nationem, cum Francis commiſſos fortuna deſeruit, & in duram ſeruitutem traxit. *An. ccccxcix.* Sueuos, geſti, quod videtur, belli ſocios, eadem fortuna in clientelam Francorum tranſire compulit. Pars Alemannorum cum Rhætis diu Oſtrogothici regis, Theodorici, fauore contra Francos fuere tuti: & hi tamen extremum vaſtam Franciam noua auxiſſe videntur acceſſione. Boioarios, plerumque conſtituunt, Theodorici regis beneficio ampliſſimarum regionum poſſeſſione locupletatos eſſe: nec id ego negare auſim. Et hos vero, licet iuſtum tempus ſuſceptæ clientelæ admodum ſit dubium, Francorum ſe, non

diu poſt Alemannos, atque poſt Sueuos, comi imperio permiſiſſe nouimus (*n*). *Germani in Rhætia.*

(*n*) *BOIOARIORVM* impreſſio in Rhætiam & N ricum memoratur ab AVENTINO *Cap I. Lib III.* BRVNNERO *Part. I. Lib. IV.* qui multa AVENTINI commeota refutat, & quæ videantur vera, ſaltem probabilia, docet. Vid. etiam ADELZREITERVS *Ann. Boi. Part. I. Lib. VI.* Rhætorum ſtatus inde varius fuit. Cum *ALEMANNI* Rhætias inſediſſent, Rhæti proprii intra montes rupesque concluſi ſunt. Ita interpretantur paſſim auctores SIDONIVM APOLLINAREM *Panegyr. V. Maioriano dicto, Verſ. 373.*

Condeſcenderat Alpes,
Rhætorumque iugo per longa ſilentia ductus,
Romano exierat populato trux Alemannus,
Perque Cani quondam dictos de nomine campos
In prædam centum nouies dimiſerat hoſtes.

Niſi etiam fallor, hoc ſibi vult PAVLVS DIACONVS *Lib. II. Cap. XV.* cum dicit: *Inter hanc* (Liguriam) *& Suauiam, hoc eſt, Alamannorum patriam, quæ verſus ſeptentrionem eſt poſita, duæ prouinciæ, id eſt, Rhætia prima & Rhætia ſecunda, inter Alpes conſiſtunt, in quibus proprie Rhæti habitare noſcuntur.* Fortaſſis regio Rhætorum reliqua priſcam ſeruauit diuiſionem, licet multum coanguſtatis finibus. Hi intra Alpes Rhæti Oſtrogothorum, qui Italia potiti erant, imperio paruerunt, & ducem acceperunt. CASSIODORVS *Lib. VII. Variar. Form. IV. Ducatus Retiarum munimina Italiæ & clauſtra prouinciæ* vocat, *quæ*, inquit, *non immerito ſic adpellata eſſe indicamus, quando contra feras & agreſtiſſimas gentes ſunt velut quædam plagarum obſtacula.* Alibi CASSIODORVS *SERVATVM*, Rhætiæ ducem, memorat. Poſtquam autem omnes Alemanni Francicam ſuſcepiſſent clientelam, ipſi etiam Rhæti Francorum imperium ſubierunt, & præſidem more Romano acceperunt. Tales præſides Rhætiæ fuiſſe *VICTOREM*, *IACTATVM*, filium, *ZACCONEM* nepotem, huiusque poſteros, ex marmoribus & monumentis priſcis teſtatur FRANC. GVILLIMANNVS *de Rebus Heluetiorum Lib. IV. Cap. II.* in quo præterea egregia multa de Rhætis profert. De fatis Alsmannorum & Sueuorum ex GREGORIO TVRONENSI *Hiſt. Franc. Lib. II. Cap. XXX.* & ex FREDEGARII *Hiſt. Franc. Epitom. Cap. XXI.* ſatis conſtat, & iam multa in Alemannis dedimus.

CAPVT

CAPVT III.

SVBALPINAE ITALIAE GERMANICI ET GALLICI POPVLI.

I:

Galliæ Ciſalpinæ a nobis conſiderandæ rationes.

RHætiæ confinis ea exſtitit pars Italiæ, quam, quod Gallos, quos Germanos maximam fuiſſe partem oſtendimus, habuit habitatores, GALLIAM CISALPINAM vocare moris fuit. Eius regionis tum mentionem fecimus, cum nationis noſtræ deſcriberemus fines. Eſt etiam hæc præſertim Italiæ pars ab Herulis Rugisque, a Gothis, atque a Longobardis, infeſſa; regnique Italiæ Germanici eadem præcipua ſedes fuit. Quæ ſimul poſtulant iubentque, vt breuibus veteres eius exploremus rationes, regnorumque in ea ſeriori æuo conditorum ſtatum intelligendi ſuppeditemus maiorem commoditatem. Antequam *Galli* in Italiam immigrarent, quod factum Tarquinio Priſco imperante Liuius perhibet, Subalpinam hanc Italiam tenuerunt *Etruſci*, qui & *Tuſci*, atque *Tyrrheni*, adpellantur, ſimul & *Vmbri;* quos vtrosque Liuius memorat. Thuſcorum pars Rhæto fertur duce in Rhætiam poſt Gallorum aduentum conceſſiſſe; indeque Rhætiæ nomen vulgo accipitur. Galli a Liuio ex Ciſrhenana & Celtica Gallia ſatis clare deducuntur. Subeſſe autem errorem ex communi ambiguitatis nominis Gallici ignorantia tractum, aliisque auctoribus maiorem eſſe habendam fidem, qui plane ex extrema Germania hoſce Gallos ſuos aduocauerint; iam alibi a nobis ſatis oſtenſum eſt. Poſtquam occupaſſent Circumpadanas Galli regiones, nomen *Galliæ Ciſalpinæ*, ſiue *Citerioris*, natum eſt;

An. V. C. CLXIII. Ante C.N. DLXXXVIII.

Galliæ iſti- us nomina

& diſtributio. eſt; vt diſtincta eſſet Transalpina, & vlterior, Gallia. Licet inde rarius illa Gallia, antequam eam Auguſtus cum reliqua Italia in regiones XI. deſcriberet, Italiæ nomine veniret; non eſt tamen ignota *Subalpinæ Italiæ* denominatio, qua hæc citerior Gallia notaretur. Poſt Auguſtum Galliæ nomen rariſſime occurrit, cum antea frequentiſſimum fuiſſet. Ex Pado fluuio, qui mediam diuiſit hanc Galliam, vocabula accepta ſunt *Circumpadanæ* & *Transpadanæ*, Galliæ; quibus ſi nouam *Ciſpadanæ* Galliæ vocem adieceris, licet vetus auctor vix eam agnoſcat, ob verbi analogiam non peccaueris (*o*). *Germani in Subalpina Italia.*

II. Fines

(*o*) *GALLI* immigrarunt in Italiam. LIVIVS *Lib. V. Cap. XXXIII. ſequ.* Sed qui Galli? docent FLORVS *Lib. I. Cap. XIII.* PLVTARCHVS *in Camillo.* *GALLI CISALPINI* dicti; LIVIVS *Lib. V. Cap. XXXV.* dubius eſt, *ſolane gens Senonum Romæ bellum intulerit, an ab omnibus Ciſalpinorum Gallorum populis adiuta?* Eosdem adpellat *Lib. XXVII. Cap. XXXVIII.* *GALLIAE CISALPINAE* nomen eſt in CICERONE *pro Lege Manilia Cap. XII. Gallia Ciſalpina præſidiis & nauibus confirmata.* IDEM *Lib. X. Epiſt IV. Sum*, inquit, *in exſpectatione omnium rerum, quid in Gallia citeriore, quid in Vrbe menſe Ianuario geratur, Vt ſciam.* Citeriorem etiam memorat Galliam *de Conſul. Prou. Cap. XV. & XVI.* *GALLIAM* ſimpliciter nominat & *Ciſalpinam* intelligit rurſus CICERO *Philipp. XII. Cap. IV. Gallia D. Bruti nutum ipſum, ne dicam imperium, ſequuta, armis, Viris, pecunia, belli principia firmauit;* VELLEIVS *Lib. II. Cap LX. Idem* (Antonius) *prouinciam D. Bruto deſignato conſuli decretam Galliam occupare ſtatuit;* & EVTROPIVS *Lib. II. Cap. IX. Condita a Romanis ciuitates, Ariminum in Gallia, & Beneuentum in Samnio.* Dicta & *GALLIA TOGATA.* CICERO *Philipp. VIII. Cap. IX. Galliam Togatam remitto, Comatam poſtulo;* & ita DIO CASSIVS *Lib. XLVIII.* MARTIALIS *Lib. III. Epigr. I.* HIRTIVS *Bell. Gall. Cæſ. Lib. VIII. Cap. XXIV. & LII* PLINIVS *Lib. III. Cap. XIV.* MELA *Lib. II. Cap. IV.* illa adpellatione vtuntur. *ITALIA* ante Auguſtum raro illa pars vocata, præter quod POLYBIVS *Lib. II. Cap. XIII.* τὺς κατὰ τὴν Ἰταλίαν Κελτὺς, *Gallos in Italia*, & *Lib. III. Cap. LIV. Italiam Alpibus ſubiacere* dicit. Sed *ITALIAE SVBALPINAE* vocem PLVTARCHVS *in Marcello & in Cæſare*, cum PLINIO *Lib. XVI. Cap. XI* agnoſcit. *CIRCVMPADANAE GALLIAE* compellatio eſt in LIVIO *Lib. XXI. Cap. XXXV.* & in PLINIO *Lib XIV. Cap. XX.* *TRANSPADANORVM* in TACITO, SVETONIO, CICERONE, crebra mentio. *Regionem Transpadanam* vocat TACITVS *Hiſt. Lib. I Cap. LXX.* & *TRANSPADANAM ITALIAM* IDEM *Hiſt. Lib. II. Cap. XXXII.* & PLINIVS *Lib. XVI. Cap. XV.*

Digitized by Google

Germani in ſubalpina Italia. II. Fines huius Galliæ tantum terrarum complectuntur tractum, quantus Alpes inter Rhætorumque & Noricorum confinium, atque propriam, ſiue mediam, Italiam ſitum fuit. Non vero omnes populi Galli Germanique fuerunt, qui latiſſimis iſtis regionibus inſederunt, ſed multi populi in illam Galliam ſunt imputati, qui indigenitate ſeruarunt ſolum: adnomine modo a pluribus adſumto. Verſus *ſeptentriones* & ad *occaſum* vndique Alpes Galliam citeriorem finierunt; coronæ inſtar Galliam cingentes, variisque nominibus, ab accolis maxime acceptis gentibus, paſſim inſignitæ. Alpes *maritimæ*, quæ Liguriam prætexuerunt; *Cottiæ*, *Graiæ*, atque *Penninæ*, quæ diuiſerunt vlteriorem Galliam; *Rhæticæ* demum, *Noricæ*, atque *Carnicæ*, quæ Rhætos, Noricos, Carnosque, diſcluſerunt, adpellatæ ſunt. Qui Liguriam in Galliam noſtram imputant, Varum fluuium porro ad occaſum nominant, quo Liguria a Transalpina Gallia ſeparetur. Ad *ortum* antiquius Formione amne Gallia finita eſt; mox Iſtria ad Polam vsque, & extremum omnis ad Arſiam vsque flumen, Galliæ adiecta eſt. Verſus Italiam propriam varii ſtatuuntur trans Apenninum montem fines; ii tamen omnes veri, ſi tempora rite æſtimaueris. Primum Galli ad Aeſim fluuium, & Amonam vsque, in Italiam inuaſerunt; qui ideoque limites a Liuio & Plinio recte antiquiori Galliæ ſunt attributi. Sed poſtquam expulſis Senonibus inter Aeſim & Rubiconem ager inter ciues eſt diſtributus, vt propriæ Italiæ pars eſſet; recte exin Plutarchus aliique auctores Rubiconem amnem Ciſalpinæ Galliæ, & Italiæ, limitem nuncuparunt: vt tamen *Gallicanus ager* recens parta terra porro vocaretur. Ad *meridiem* Galliam Apenninus mons, & Liguriam, ſi & hæc in Galliam noſtram refertur, ab Etruria Macra fluuius, ex montibus in Liguſticum procurrens mare, diſterminauit. Liguriam ad Auguſtum vsque *Comatæ Galliæ* auctores adſcripſerunt: eius enim æuo demum Ligures perdomiti ſunt,

& in togæ ius omnes tranſierunt. Citius reliqua noſtra Gallia, ſi Alpinas gentes, non minus æuo ſeriore debellatas, exceperis, eſt *Togata Gallia* nuncupata: victæ tamen & in prouinciæ formam redactæ, regionis, nam antea iſtud nomen inauditum fuit, argumento (*p*).

Germani in ſub Alpina Italia.

Populi huius Galliæ In Germanis referendi.

III. Populos Galliæ huius conſideraturi parum eos moramur, qui imputati modo in Galliam ſunt, non ipſi Galli fuerunt genere. Ita *Ligures*, ad mare ſiti Liguſticum, non Galli fuerunt: nec Alpinæ gentes, *Taurini*, & *Salaſſi*; nec *Euganei*, ſupra Rhætos ſiti; nec *Veneti*, *Carni*que, Adriatici maris accolæ. Fuerunt autem Galli ſupra Rhætos *OROBII*, ad ſuperiorem Padum *INSVBRES*, & poſt eos ad occaſum *CAENOMANI*. Cis Padum circa Appeninum primos *ANANES* locat Polybius, ceteroquin obſcuriſſimam nationem; deinde *BOIOS*; poſt hos Hadriam verſus *AEGONES*, rurſum ignotos aliis auctoribus: poſtremo omnium ad mare *SENONES*. Galli hi, inquis, vere ſunt, ſed Cisrhenani; non quos commune Gallorum notauit nomen: cauſam & præcipue nominibus teſtantibus, quæ eadem in Cisrhenana Gallia eodem æuo ſuperarunt. Verum non ego negabo, nomina cis Rhenum æqualia ciuitatum exſtitiſſe. Potuere autem, cum ex extrema ad oceanum Germania vis populorum inſignis migraſſet, partes earundem gentium in Cisrhenanam Galliam concedere, ibique ſedes figere, nomenque ſuum cis Rhenum inferre; cum earum reliqui Alpibus ſuperatis inuaderent in Italiam. Fortaſſis etiam vaſtæ coloniæ per ipſam fecerunt iter Cisrhenanam Galliam; vnde nomi-

(*p*) *Alpium* varia nomina occurrunt in LIVIO *Lib. XXI. Cap. XXXVIII.* PLINIO *Lib. III Cap. XVII.* STRABONE *Lib. IV.* Finium mutationes oſtendunt, quæ ex LIVIO *Lib. V. Cap. XXXV.* ex PLINIO *Lib. III. Cap. XIV.* POLYBIO *Lib. II. Cap. XXI.* & PLVTARCHO *in Cæſare*, argumenta protulimus. Et ſi placet, vide, quæ CELLARIVS *Geogr. Ant. Lib. II Cap. IX.* de Ciſalpinæ Galliæ finibus ex illis monumentis copioſe inquirit. In aliena a Germania terra, fateor, omnis mihi nimia cura videtur eſſe hoc ſaltem opere ſuperuacanea.

Germani in ſubalpina Italia.

nominum veſtigia. Res hæc fere omnis, fateor, coniecturis nititur. Nam æque facile Liuius fama vulgi potuit decipi, vt Subalpinorum Gallorum quæreret cis Rhenum incunabula; quam reliquos dixeris auctores per errorem eſſe lapſos, cum inde hos accerſierint Gallos, vbi eſt penitiſſima Germania. Adde *Semnonum* nomen in Germania, quos diſerte Velleius vocauit *Senones*. *Canomanorum* loco diuerſa Liuii exemplaria habent *Germanorum* vocabulum. *Boios* vidimus in Hercyniis ſiluis; nec adhuc eſt deciſa lis, an Galli ſint genere, vtrum Germani? *Lingones* a *Lygiis*, quos Logiones etiam vocarunt, haud ita multum diſcrepant. Inſubres, Læuosque, inueniſſe nomen in Italia legimus; cum iam Thuſci priores eadem nomina geſſerint. Fortaſſis Orobiorum, Ananum, atque Aegonum, eadem ſors fuit, vt priſcis incolarum iſtius Italiæ partis vocabulis inſignirentur; cum ante fortaſſis notiora habuiſſent cognomenta. De reliquo iam olim teſtati ſumus, licet commode poſſimus ſolis Germanis noſtris egregiæ in Italiam migrationis gloriam vindicare; non nos tamen, æque ac nuperos Gallos, ambitioſos futuros, ſed lubenter priſcos Gallos in partem partæ a noſtris maioribus gloriæ ſuſcepturos. Ita pars Gallorum Italiæ Cisrhenanæ relinquatur Galliæ; pars ſaltem altera maiori iure in Germanicam adſeretur ciuitatem. Pone tum, cum Cimbri, Teutonique, & aliæ Germanicæ gentes, quoquouerſus, præſertim in Italiam excurrerent; partem etiam Gallicarum ciuitatum factæ impreſſionis fauore inuaſiſſe in Italiam, ſedesque cum Germanis occupaſſe: nihil te morabor, cum coniecturis innitare, quas ipſe in hac cauſa ſequi neceſſe habeo (*q*).

Moderatior noſtra de hiſce populis ſententia.

(*q*) *OROBIOS* deſignat PLINIVS *Lib. III. Cap. XVII. Orobiorum*, inquit, *ſtirpis eſſe Comum atque Bergomum, & Licini forum, & aliquot circa populos, auctor eſt Cato. INSVBRIVM* meminit STRABO *Lib.V.* Μέγιστα τῶν Κελτῶν ἔθνη Βόιοι καὶ Ἴνσουβροι, καὶ οἱ τὴν Ῥωμαίων πόλιν ἐξ ἐφόδου καταλαβόντες Σένονες. *Maximæ gentes Gallorum* (Germanorum) *Boii & Inſubres ſunt, &, qui Romam ſubita incurſione ceperunt, Senones.* Eodem

De vrbibus Galliæ Ciſalpinæ non hic agendi locus eſt.

Germani in ſubalpina Italia.

IV. Iam poteram, quod in Rhætia atque in Norico feci, potiores vrbes memorare, quas aut Galli Germanique noſtri in Subalpina hac condidere Italia; aut quas Romani debellata demum natione erexere. Sed nihil ad nos Romanæ coloniæ, Romanaque ſpectant municipia. A Germanis Galliſque conditæ villæ paucæ ſunt, biniſque verbis monſtrabiles. Sunt fere, quas Iuſtinus in medium profert, omnes trans Padum ſitæ; *Mediolanum*, *Comum*, *Brixia*, *Verona*, *Bergomum*, *Tridentum*, *Vicentia*, & ſi quæ aliis ſcriptoribus memoratæ aliæ *(r)*. Tot & ingeniorum laboribus harum vrbium hiſtoria eſt illuminata, vt fruſtra impenderimus operam, alienum a noſtro inſtituto argumentum, cum maxime nulla idonea nos moneat ratio, hic pertractaturi. Si enim Gothi, ſi Longobardi, has omnes vrbes expugnarunt, easque exin habitarunt; non hæc cauſa earum perſequi hiſtoriam nos iubet. Foret alioquin infiniti laboris a nobis ſuſcepta materia. Ger-

Prouinciæ a Germa-

modo ac STRABO POLYBIVS *Lib. II Cap. XVII.* plures cum Orobiis vna gentes deſcribit: τὰ μὲν πρῶτα καὶ περὶ τὰς ἀνατολὰς τοῦ Πάδου κείμενα Λάοι καὶ Λεβέκιοι, μετὰ δὲ τούτους Ἴσομβρες κατῴκησαν, ὃ μέγιστον ἔθνος ἦν αὐτῶν· ἑξῆς δὲ τούτοις παρὰ τὸν ποταμὸν Κενομάνοι. *Prima eius regionis, quæ fontes verſus Padi ſita, tenent Lai,* (Lævi) *& Lebecii: poſt illos Inſubres habitarunt, quæ illarum gens maxima. deinceps fluuium accolunt Cenomani.* *CAENOMANOS*, quos vocat LIVIVS *Idem Lib. V. Cap. XXXV.* deſcribit: *Alia ſubinde manus Cænomanorum,* (Germanorum) *Elitouio duce, veſtigia priorum* (Gallorum) *ſequuta, eodem ſaltu, fauente Belloueſo, quum tranſcendiſſet Alpes, vbi nunc Brixia ac Verona vrbes ſunt, (locos tenuere Libui) conſidunt.* PLINIVS *Lib. III. Cap. XIX. In mediterraneo regionis decima coloniæ: Cremona, Brixia, Cenomanorum agro. ANANES BOIOSque* coniungit POLYBIVS *Lib. II. Cap. XVII.* Τὰ δὲ πέραν τοῦ Πάδου τὰ περὶ τὸν Ἀπεννῖνον πρῶτοι μὲν Ἄνανες, μετὰ δὲ τούτους Βοῖοι κατῴκησαν· ἑξῆς δὲ τούτων ὡς πρὸς τὸν Ἀδρίαν, Ἄγωνες. τὰ δὲ τελευταῖα πρὸς θαλάττῃ Σήνωνες. *Vltra Padum circa Apenninum primi occurrunt Ananes, deinde Boii: poſt iſtos verſus Adriam Aegones: poſtremi omnium ad mare Senones.* Quæ ceterum diſputamus de horum populorum genere, ex iis, quæ ſæpe diximus, iam illuſtrantur.

(r) IVSTINVS *Lib. XX. Cap. V. Galli,* inquit, *quum in Italiam veniſſent, ſedibus Tuſcos expulerunt, & Mediolanum, Comum, Brixiam, Veronam, Bergomum, Tridentum, Vicentiam, condiderunt.* De reliquis vrbibus vid. laudatus CELLARIVS *dicto loco.*

Germani in Italia Subalpina.

nis proſtrato demum Roman. imperio inſeſſa, non ad præſentem noſtram ſpectant curam.

Germani omnem demum Italiam occuparunt, Regnumque Italiæ, imo & Romani imperii maieſtatem, cum Germania coniunxerunt. Roma & ergo ipſa Germaniæ victrici ceſſit. Num ergo noſtrum erit, omnes Italiæ regiones ſolerti cura perſpicere, Italiæque moliri geographiam? Ita vero, & omnis Gallia, & Hiſpania omnis, & pars maior Britanniæ, & imo littoralis Africa, curioſis erit a nobis pertractanda oculis; quod omnes haſce ampliſſimas regiones noſtra quondam occupauit Germania. Verum faceſſant hinc iſtæ a nobis curæ. Noſtrum eſt, Germaniæ regionem, & Germaniæ priſcos populos, vbiubi antiquitus ſitos, contemplari. Hunc nobis laborem ſumſimus, & maximam nunc partem exantlauimus. Eo etiam animo in Italiam intrauimus, qua leuiter perſpecta non diutius immorari in rebus haud adeo neceſſariis opus eſt. Alia exſpectant otia, *Germanica Galliæ*, *Germanica Hiſpaniæ*, *Germanica Italiæ*, *Germanica Africa*, *Germanicaque Britanniæ*, curioſæ commentationes.

Germanicorum in Gallia Ciſalpina regnorum breuis mentio.

V. Igitur ex Italia protinus eo redimus, vnde ad eam diuertimus. Quod enim ad Germanicarum Gallicarumue in Italia ſedium hiſtoriam pertinet, quando ferantur gentes in Italiam migraſſe, & vnde? ſæpe & ſæpius dictum eſt. Debellata eſt Gallia Ciſalpina a Romanis non vno eodemque tempore, ſed per varias diuerſasque vices. Proximi Romanæ prouinciæ primum victi, pars etiam, vt Boii, Senonesque, agris omnino expulſi ſunt. Alpibus vicini populi non quam Romano imperio in vnius delapſo poteſtatem, perdomiti ſunt. Ex inde CCCC. habuit Romanum imperium annos, & regiones ſemel in ditionem redactas, quicquid conarentur Germani, & egregiis licet maxime imminerent prouinciis, ſemper ſeruauit. Vix quintum autem ſeculum inchoatum erat, cum primum grauiſſima Germanorum arma hæc Italiæ pars perſentiſceret, mox verteretur in plenam Germano-

manorum poſſeſſionem. Ex iis gentibus, quæ poſſidere *Germani* cœperunt hanc Subalpinam Italiam, primi *Rugii Heruli*que *in ſubalpi-* fuere; quorum rex *ODOACHER* occidentis deſtruxit & *na Italia.* protriuit imperium. *Gothi* deinceps inuaſerunt in Italiam, An. CCCCLXXVI. & ſtabilius in ea condiderunt regnum; cuius iterum potior ſedes noſtra fuit Ciſalpina Gallia. Gothico regno Græcis An. CCCCXC. demum expugnato armis, *Longobardi*, noui Italiæ poſſeſſores, An. aduentarunt; & per annos CC, & quod excurrit, firmo im- DLXVIII. perio hanc, imo & vlteriorem, Italiam complexi, effecerunt, vt maxime hæc Italiæ portio ab ipſis cognominaretur (*s*). Cetera

(*s*) Perpetua Romanis cum Gallis bella fuerunt, quibus demum in prouinciam redacta *GALLIA CISALPINA*, & Boii omnino expulſi ſunt. POLYBIVS, LIVIVS, præcipui horum bellorum ſcriptores ſunt. Conf. FLORVS *Lib. I. Cap. XIII. Lib. II. Cap. IV. XI.* EVTROPIVS *Lib. III. Cap. II.* OROSIVS *Lib. IV Cap. XIII.* Romanis imperatoribus obuiam Germani ſæpe in hanc ipſam Ciſalpinam Galliam infeſtis iuere armis. Sic ætate Antoninorum, quod XIPHILINVS ex DIONE memorat. Ita Valeriani æuo, quo Rauennam vſque Germani peruenerunt: teſtibus EVTROPIO *Lib IX Cap. VI.* A VICTORE *de Caſaribus Cap. XXXIII.* OROSIO *Lib VII. Cap. XXIII.* Rurſus Aureliano imperante, quo omnia circa Mediolanum grauiter a Marcomannis vaſtata ſunt: ſcribente VOPISCO *in Aureliano Cap XIIX* Quinto ſeculo ineunte illa pars Italiæ a *GOTHIS* primum ſub *Alarico*, rurſum ſub *Radagaiſo*, & iterum ſub *Alarico*, vaſtata eſt ZOSIMVS *Lib V.* OROSIVS *Lib. VII. Cap. XXXVIII. XXXIX. HERVLI RVGI*ique ſub *Odoacbro* in Italiam peruaſerunt. IORNANDES *de Regn. Succeſſione.* MARCELLINVS *Com. Indict. XIIII.* EVGIPPIVS *Vita S. Seuerini Cap. XXXII. GOTHI*, duce *Theodorico*, paulo poſt Italia ſunt potiti. IORNANDES *de Regn. Succeſſ & de Rebus Get.* PROCOPIVS *Bell. Goth. Lib. I. LONGOBARDORVM* impreſſio in Italiam copioſe a PAVLO VVARNEFRIDO *Hiſt. Longob. Lib. II.* deſcribitur. A poſtremis poſſeſſoribus Germanis nomen prouinciæ datum *LONGOBARDIAE*, ſiue *Langobardia*. FREDEGARIVS *Chron. Cap. CX. Francorum*, inquit, *agmina ad partes Langobardia cum omni multitudine per Lugdunum Gallia & Viennam pergentes vsque Mauriennam peruenerunt.* ANNALES *Caroli M. ad Ann.* IↃCCCIV. *Imperator in Langobardiam profectus eſt.* GVNTHERVS *Lingurin. Lib. II ap.* REVBERVM *pag. 304.* tracto errore de Longobardorum nominis origine ait;

Signato nomine tellus
Dicitur a longis ea Longobardia barbis.

Cetera nunc recentiora ſunt, quam vt ad ea hic attendamus animum. Ergo, vt ante Viſtulam, Danubiumque, fluuios ſumus ſequuti, ita reduces in Rhætiam transmiſſo Rheno inſignem hunc fluuium ſequimur, & ad Cisrhenanos Germanos, in Gallia conſtitutos, contuemur. Rheni occidentalis lateris luſtratio.

CAPVT IV.

GERMANIAE ACCESSIONVM GALLICARVM QVARVNDAM PROVINCIARVM CONTEMPLATIO.

I.

IN primos cis Rhenum incidimus

HELVETIOS;

populum, cuius primo in Germania loco meminimus; quem rurſum conſiderare neceſſe habemus: quod & ipſi ex Germania in nouas has tranſierunt ſedes; & ſeriori ætate Heluetius ager magna Alemanniæ, & Burgundionum regni, factus eſt acceſſio; & demum recuperato veteri nomine Heluetii, parta licet plena libertate, vulgo tamen in Germaniam, & Germanicam ciuitatem, ſunt imputati. Noui Heluetiorum agri, nam de prioribus ſedibus olim disputauimus, hi fere fines fuerunt. Vna ex parte, contra *ſeptentriones*, inquam, & verſus *ortum*, Rheno flumine, quod Cæſar ait, latiſſimo atque altiſſimo, contenti fuerunt; illeque fluuius agrum Heluetium a Germanis diuiſit. Ad *occaſum* monte Iura altiſſimo, qui eſt inter Sequanos & Heluetios, diſterminati ſunt; vt interpretes vero Iuræ, montium iugi, partem ad

Cur de Heluetiis ag re neceſſe habeamus?

Heluetiæ ciuitatis fines priſci,

Digitized by Google

ad Arolæ amnis confluentem ducant, & ibi Heluetiorum regionem finiant. Verſus *auſtrum* lacum Lemanum & Rhodanum amnem Cæſar conſtituit; qui prouinciam Romanam ab Heluetiis diuiſerit: vt iterum contendant interpretes, non ad ipſum Rhodanum pertigiſſe Heluetiam, ſed ad Alpes modo Penninas, dextrum Rhodani latus prætexentes. Iſti cis Rhenum fines, Rhenus ipſe, Iura, Rhodanusque flumen, Heluetiam ſecundam, eam vt dixerim, quod prima, quantum ſcitur, trans Rhenum ſtetit, manſere, donec in Romano obſequio prouincia eſſet. Turbati limites ſunt, quamprimum propinqua Germanorum vis ingrueret. *ALEMANNIA*, cis Danubium in Rhætia explicata, partem Heluetii agri magnam ad Vrſæ amnis, vulgo *Ruſſ* vocatur, confluentem, imo & aliquando ad Arolam, ad Iuram, atque ad Lemanum lacum, occupauit. *BVRGVNDIONES* in Galliam effuſi alteram maioremque Heluetiæ regionis, Alemannica ditione ad Vrſam fere redacta, plenius atque certius poſſederunt. Tum ſemel diuerſis dominis ſubiecti Heluetii diuiſam etiam regionem diutiſſime viderunt. Alemannia primum a Francis eſt perdomita; ſerius Burgundicum regnum noua acceſſione Francicum imperium auxit. Vna licet clientela non tamen eo æuo prouinciam integriorem reddidit. Alemannia Francico duci, qui modo Alemanniæ, modo Sueuiæ, dux nominatus eſt, paruit. Burgundia diuerſo modo regnata eſt. Per varias inde viciſſitudines, iam prope Heluetiæ nomine inobſcurato obliuione, Alemannia ſuam Heluetii agri portionem continuit; alteram Burgundica regna reſtituta recepere. Extremum, Burgundico collapſo regno, Alemanniæque etiam turbata prouincia, obtigit Heluetiæ, vt & amplitudo eius, & antiquum nomen conualeſceret. Non aſt priſcis tum contenta agri limitibus ab omni ſe propemodum parte, parta præcipue plena libertate, explicuit, vt, quod cui-

Germania in Gallia.

valde ſeriori æuo turbati.

Heluetii. cuilibet patet, amplioribus nouiſſime finibus contineri inceperit (*t*).

II. Finium hiſtoriæ expoſitæ pagorum Heluetiorum explicatio ſtatim addi debet. Omnis Heluetia ciuitas, Cæſare ſcribente, in quatuor pagos diuiſa fuit. Ipſe pagos duos nominauit *TIGVRINVM* & *VRBIGENVM*, quem alii codices corrupte *VERBIGENVM* nominarunt. Reliqui duo pagi prorſus ſunt incogniti atque ignoti; nullo veterum eos diſerte adpellante. Plures contendunt, reliqua pagorum nomina poſſe in ſcriptoribus belli Cimbrici reperiri; hoſce in Heluetiis auxiliis non ſimplicem gentem numeraſſe. Cum

de Pagis Helueticæ disquiſitio.

Cæſaris pagi Tigurinus & Vrbigenus.

(*t*) Fines *HELVETIAE* vnus CAESAR *Bell. Gall. Lib. I. Cap. II.* deſcribit. *Vndique*, inquit, *loci natura Heluetii continentur; vna ex parte flumine Rheno latiſſimo atque altiſſimo, qui agrum Heluetium a Germanis diuidit; altera ex parte monte Iura altiſſimo, qui eſt inter Sequanos & Heluetios; tertia lacu Lemano, & flumine Rhodano, qui prouinciam noſtram ab Heluetiis diuidit. - - - - Pro multitudine autem hominum, & pro gloria belli atque fortitudinis, anguſtos ſe fines habere arbitrabantur. qui in longitudinem M. P. CCXL, in latitudinem CLXXX. patebant.* Quæ addimus de finibus ſingularibus, tradit CLVVERIVS *Germ. Ant. Lib. II. Cap. IV.* & GVILLIMANNVS *de Reb Heluet. Lib. I. Cap. I.* Hic etiam interpretatur *HELVETIORVM* nomen, cupitque, dictam eſſe gentem *Heluetios*, *Heluelter*, Celtica lingua, in qua illa vox *Diis propinquos* ſignificet. Ex finibus conſtat, hodiernos Heluetiorum reipublicæ fines latiores eſſe, quam antiquos. Sunt enim receptæ in ciuitatem Heluetiorum *Baſilea* ex Sequanis, ex poſteriori Germania *Schafhuſia*, & *Rotuilla*; prætereæ adſciti *Rhæti* omnes & *Valeſiani* in ſocietatem ingentis fœderis. Qua ratione fuerit ab Alemannis & Burgundionibus Heluetia diuiſa, in illis populis expoſuimus. Opinatur GVILLIMANNVS *de Reb. Helu. Lib. II. Cap. V.* iam ante captiuos Alemannos in partibus Heluetiæ collocatos eſſe, quam ipſi vi & armis eas occuparent. Maxime hoc factum putat poſt Gratiani victoriam, a qua plurimos dedititios in Galliam eum transtuliſſe, AVSONIVS *Gratiarum actione pro Conſulatu* memorat: *Voca*, inquit, *Germanicum, deditione gentilium; Alemannicum traductione capeorum, vincendo & ignoſcendo Sarmaticum.* Oſtendit ex AMMIANO *Lib. XXXI. Cap. X.* non acceptam eſſe, niſi in Heluetiæ finibus, victoriam, nec niſi in Heluetiam traductos eſſe dedititios. De Heluetiæ ſtatu poſtquam Burgundiæ extremi reges defeciſſent, & captæ plenæ libertatis principiis vid. GVILIMANNVS *libro laudato Lib. II. Cap. XIV. XV. XVI.*

Digitized by Google

Cum itaque Plutarchus, Strabo, Liuiique epitome, cum Tigurinis *AMBRONES* in medium protulerint, atque *TVGENOS:* hæc duo nomina reliquorum pagorum Heluetiæ fere eſſe, poſtulant. Iſti, hoc fere modo pagum a pago fuiſſe diſterminatum, cupiunt. *Tigurinos* incluſos fuiſſe duobus amnibus, Rheno atque Limago, & exigua parte Iuræ montis ex aduerſo confluentium Arolæ & Limagi, coniiciunt. *Tugenos* Limago & Vrſa, montiumque iugo ad fluminum horum fontes ſito, definiunt. *Vrbigenis* ad occaſum Iuram montem a Geneua vrbe ad Birſæ amnis, qui ad Baſileam Rhenum intrat, vſque fontes; ad ortum Sanam Arolamque flumina, ad Vrbæ confluentem; ad auſtrum totam Lemani lacus dextram ripam, adiudicant. *Ambrones* denique, quod ſolos Tugenis atque Tigurinis ſilentio transmiſſis Plutarchus nominauerit, longe latioribus regionibus inſediſſe, cupiunt. Adſcribunt iis Iuram montem a ſeptentrionibus, inter binos confluentes Vrbæ atque Limagi; a meridie Alpium iugum, inter duos fontes, Sanæ atque Limagi, fluminum; ab occidente Sanam & Arolam; ab oriente Limagum. Hic integer ordo finium ſolis nititur coniecturis, adeoque, cum deſint certiora, libere poteſt accipi. Ambrones ſane & Tugenos laudantibus multa fauent; nomina cum Tigurinis prolata, eademque in Gallis relata, & reliquum auctorum de pagis ſilentium. Opinio etiam fert, tuta Ambronum Tugenorumque vocabulorum exſtare in adſignatis finibus veſtigia. Vt *Vrbigenus* pagus recte cenſeatur ab *Vrba*, & vrbe quondam nobili, & amne, nuncupatus eſſe; a *Tiguro* vetuſto oppido, pagus *Tigurinus:* ita creditur *Tugeno* pago aliud antiquum oppidum *Tugium*, & *Ambronibus* fortaſſis amnis *Emme*, vnde *Emmeres*, & demum *Ambrones*, dicti videantur, nomen dediſſe. Quæ de Ambronibus alio loco dicta ſunt, nihil hic moramur. Potuiſſe enim Ambrones ante in penitiore Germania, & fortaſſis ad Ambram amnem, habitaſſe, indeque incerto

Ambronum & Tugenorum pagi a plerisque additi. Horum pagorum fines.

Germania in Gallia.

certo

Heluetii. certo æuo conceſſiſſe in Heluetiam; ſatis tunc declarauimus. Ipſi non cernimus, cur docta illa pagorum enumeratio valde improbanda ſit. Vt tamen adhuc abſtineamus iudicio, alii faciunt, qui haud leuiori nixi probabilitate diuerſas nobis produnt pagorum Heluetiæ rationes (*v*).

(v) CAESAR *Bell. Gall. Lib. I. Cap. XII.* & indicat quatuor Heluetiæ ciuitatis pagos eſſe, & vnum pagum nominat. *Vbi*, inquit, *per exploratores Cæſar certior factus eſt, tres iam copiarum partes Heluetios id flumen* (Ararim) *traduxiſſe, quartam vero partem citra flumen Ararim reliquam eſſe; de tertia vigilia cum legionibus tribus e caſtris profectus ad eam partem peruenit, quæ nondum flumen tranſierat. Eos impeditos & inopinantes aggreſſus, magnam partem eorum concidit: reliqui ſeſe fugæ mandarunt atque in proximas ſiluas abdiderunt. Is pagus adpellabatur Tigurinus, nam omnis ciuitas Heluetia in quatuor pagos diuiſa eſt. Hic pagus vnus, cum domo exiſſet, patrum noſtrorum memoria L. Caſſium conſulem interfecerat, & eius exercitum ſub iugum miſerat. Ita, ſiue caſu, ſiue conſilio Deorum immortalium, quæ pars ciuitatis Heluetiæ inſignem calamitatem populo Romano intulerat, ea princeps poenam perſoluit.* Alterum pagum CAESAR *Cap. XXVII.* memorat. *Nocte intermiſſa circiter hominum millia ſex eius pagi, qui Vrbigenus adpellatur, ſiue timore perterriti, ne, armis traditis, ſupplicio afficerentur, ſiue ſpe ſalutis inducti, quod in tanta multitudine deditiorum, ſuam fugam aut occultari, aut omnino ignorari poſſe exiſtimarent; prima nocte ex caſtris Heluetiorum egreſſi ad Rhenum fineſque Germanorum contenderunt.* Commune vocabulum *Verbigenus*, quod pleraque CAESARIS exemplaria habent, recte exploditur, quia ab *Vrba* & amne, & vrbe, recte pagus denominatus cenſetur. De duobus reliquis pagis coniectura fit ex STRABONE *Lib. IV.* qui de Mario Cimbrorum ſociorumque victore ait: Μασσαλιώταις ἔδωκεν ἀριστεῖον κατὰ τὸ. πρὸς Ἄμβρωνας καὶ Τωυγενὰς πόλεμον *Maſſilienſibus præmium dedit pro nauata in bello contra Ambrones & Tugenos opera.* EVTROPIVS *Lib. V. Cap. I. M. Manlius*, inquit, *& C. Cæpio, a Cimbris & Teutonibus, & Tigurinis, & Ambronibus, quæ erant Germanorum & Gallorum gentes, victi ſunt iuxta flumen Rhodanum.* LIVIVS *Epit. LXV.* ſub initium Cimbrorum belli ſolos Tigurinos adpellat: *L. Caſſius conſul a Tigurinis Gallis, pago Heluetiorum, qui a ciuitate ſeceſſerant, in finibus Allobrogum, cum exercitu caſus eſt.* Sed idem *Epit. LXVIII.* addit Ambrones: *C. Marius conſul ſumma vi oppugnata a Teutonis & Ambronibus caſtra defendit: duobus deinde prælits circa Aquas Sextias eos hoſtes deleuit.* Ambronum frequenter etiam PLVTARCHVS *in Mario*, & ita quidem, meminit, vt Tugenos Tigurinosque omnino ſilentio tranſmittat: vnde argumentum, *AMBRONES* præ ceteris inſignem, validum, & bellicoſum, in Heluetiis pagum exſtitiſſe. Finium quatuor horum pagorum deſignatio tota debetur CLVVERIO *Germ. Ant. Lib. II. Cap. IV.*

Pagi duo Auenticenſis & Antuatium a diuerſis memorantur.

Germania in Gallia.

III. Pergimus de his dicere, qui diuerſos pagos in medium proferunt; vt binis expoſitis ſententiis cuilibet copia ſit paratior, alterutram examinatis argumentis adprobare. *TIGVRINVS*, & *VRBIGENVS*, pagus ab his non ſecus, ac ab illis, fide Cæſaris accipitur. Ille iisdem prope finibus concluditur, quos antea definiuimus: niſi quod ad occaſum & auſtrum latius porrigatur, vt Vrbigenum prorſus contingat pagum. Vrbigenum pagum conſtringunt anguſtioribus finibus, vt excidat Auenticum, & Lemani lacus ripa diuerſum pagum maneat. Duos ergo diuerſos pagos hi nominant, vnum *AVENTICENSEM*, alterum *ANTVATIVM*. *Auenticenſem* ab *Auentico*, capite pagi, incepiſſe, protentumque fuiſſe in Penninas vsque Alpes, cupiunt: quam regionem antea magnam partem Ambronibus dedimus. *Antuatius* tum pagus ad Lemani lacus vtramque ripam locatur; vt ad meridiem montibus a Salaſſis, Centronibus, atque ab Allobrogibus, diuidatur, inde ad occidentem contra Iuram procurrat montem, cetera Auenticenſis pagi finibus terminetur. *Antuatium* pagum contendunt a Cæſare diſerte nominari; perperamque codices multos *Nantuates* Cæſari ſupponere. *Auenticenſis* pagi nomen non negant a priſcis ignorari auctoribus. At monſtrant tamen, Plinium, lapidesque veteres, meminiſſe *Auenticorum* atque *Auanticorum*; frequensque illud in æui ſerioris monumentis nomen occurrere. Poſtiſſimæ autem, hos pagos cum Tigurino, & cum Vrbigeno, coniungendi, iis eæ eſſe videntur rationes. Auenticum viderunt præcipuam antiquiſſimamque fuiſſe vrbem; caput deinde totius gentis. Cum ab Vrba, atque a Tiguro, oppidis, reliqui duo pagi ſint adpellati, mirantur, ſi Auenticum non fuiſſet ſingularis pagi caput. Duos, inueniunt, ſacrorum præſules, quos epiſcopos vocamus, in Heluetia conſtitutos eſſe; vnum Auentici, alterum Vindomiſſæ. Cum conſtet vero, præſidum iurisdictiones plerumque ſummorum

Sententiæ poſterioris probatio idonea.

præ-

Digitized by Google

Heluetii. præſulum regiones imitatas eſſe; inde hoc colligunt, duos quondam Romanorum præſides, vnum Auentici, alterum Vindomiſſæ, rexiſſe Heluetiam. Auenticenſi, vt præſidi, ita deinde præſuli, Auenticenſem & Antuatium pagum addictum fuiſſe, ex ſuccedentis æui memoria euincunt: eodemque modo Vindoniſſæ præſidi & ſacrorum præſuli Vrbigenum atque Tigurinum, pagos adſignatos fuiſſe. Ambrones atque Tugenos putant minores fuiſſe Heluetiorum pagos; vt, diuiſos maiores Heluetiorum pagos itidem fuiſſe, non improbabile videatur. Per hos imo, quod tranſeundo moneo, facile ſtaret, vt omnino Ambrones Heluetiæ eriperemus, & iſti ſitui, quem alibi oſtendimus, vindicaremus. Non & eſt, vt hoc adiiciam, expoſita modo ſententia bonis deſtituta rationibus; cum maxime æui ſuccedentis memoria de antiquitate commode & idonee hic teſtetur (*x*). Integrum ergo, cum ex vtraque parte inſignis militet probabilitas, cuilibet maneto, alterutram ſua adſenſione comprobare opinionem.

IV. Quot vrbes vicosque hæc in quatuor pagos diuiſa Heluetia ciuitas æuo Cæſaris habuerit? ipſe docuit. Oppida, inquit, habuerunt, numero ad duodecim, vicos ad quadringentos. Hæc omnia, reliquaque priuata, ædificia, tum Heluetii combuſſerunt, cum *Orgetorigis* auctoritate permoti, & pro multitudine hominum, proque gloria belli atque fortitudinis, anguſtos ſe fines habere arbitrati, ingentem in Galliam penitiorem ſuſciperent expeditionem. Victi & debellati

Vrbes Heluetiæ XII. vetuſtiores & inſigniores.

An. V. C. IↃCXCV. Ante C. N. LVI.

(*x*) Nouos hoſce quatuor pagos AEGIDIVS SCHVDVS indicauit, & ex eo FRANC. GVILLIMANNVS *Heluet. Lib. I. Cap. II.* argumentum copioſe expoſuit & illuſtrauit. Potiores opinionis rationes dedimus. *NANTVATIVM* CAESAR *Lib. III Cap. I.* meminit; & eos GVILLIMANNVS de *Antuatibus* interpretatur. Iuriſdictiones præſidum dediſſe Conſtantino M. occaſionem epiſcopatus definiendi, diſcimus ex ZOSIMO *Lib. II.* & EVSEBIO *in eius Vita.* Seriore æuo, mutatis ſedibus, *Lauſanenſibus* Epiſcopis ſemper Auenticenſes & Antuates, *Conſtantienſibus* autem Vrbigenos & Tigurinos, adſcriptos fuiſſe, medii æui memoria teſtatur: vnde nouum de antiqua Heluetiæ diuiſione trahi poſſe iudicium GVILLIMANNO videtur.

a Cæſare reuerti in fines ſuos, oppidaque, & vicos, quos incen- *Germania in Gallia.* derant, reſtituere iuſſi ſunt. Sunt itaque auctores, qui reſtitutas vrbes XII, ſæpeque deinceps coloniis a Romanis auctas, nobis nominare audent. Primum ab iis nominatur *Auenticum*, antiquiſſima, quod creditur, & nobiliſſima Heluetiæ ciuitas. Eam maxime floruiſſe Flauiorum ſeculo conſtat, quo & inſigni aucta eſt *colonia*, *Flauia*que adpellata. Diruta & vaſtata ab Alemannis Conſtantinorum circiter æuum, vix vnquam priſcum ſplendorem recuperauit. Hodie *Wiſlisburg* vocatur a noſtratibus, quaſi VViulonis burgus; qui comes fertur poſt diuturnas ruinas eam reſtauraſſe. Galli priſcum hodieque nomen ſeruant. Caput Auenticenſis pagi Auenticum multis eſt: ab aliis in Vrbigenum pagum imputatur, & ex ruinis antiquioris vrbis & potentioris, *Vrbæ*, quam nec ſilent ſequentia itinera, creuiſſe, cenſetur. Altera XII. vrbium *Vindoniſſa* eſſe creditur; ampla Romano æuo, ad Vrſæ & Arolæ confluentes ſita, & proxime Romanis firmata præſidiis, ciuitas. Poſtquam ab Alemannis vaſtata eſt, nil eius hodie ſupereſt, niſi vicus *Windiſch*, veterumque caſtrorum frequens ruina. Ambronibus vrbem plerique dant; alii, quod diximus, Tigurinorum & Vrbigenorum caput fuiſſe, ſentiunt. In reliquis vetuſtis oppidis referunt *Tigurum*, *Tugiumque*; a nemine quidem veterum memorata, eo tamen vetuſtatis ſuæ indicia perhibentia, quod Tigurini Cæſaris, & Tugeni Strabonis, ab iis videntur nomina accepiſſe. *Solodurum* & *Vitodurum*, illud in Ambronibus, quod multi arbitrantur, & ad Arolam flumen, hoc in Tigurinis; videntur hodie in vrbibus *Solothurn* & *Wintertbur*, quaſi *Vintodurum*, aut *Vinterdurum*, Romani olim pronuntiauerint, eſſe conſpicua. *Ad aquas Heluetias* recte poſſe illum Taciti *in modum municipii exſtructum locum*, *amoeno ſalubrium aquarum* vſu *frequentem*, adpellari, interpretes conſtituerunt. Incidere eum locum in celebre oppidum *Baden* omnes vident; multique, vnum id

ex

Digitized by Google

Heluetii. ex antiquiſſimis oppidis exſtitiſſe, coniiciunt. Octauum oppidum nonnulli *Gaunodunum* Ptolemæi proferunt, quod vox vetus Celtica ſatis prodat eius antiquitatem. Lis eſt de ſitu eius; quem aliqui de *Zurzach*, alii de *Stein* vrbe, plures de vrbe, quæ poſtea ab inſtauratore *Conſtantiæ* accepit nomen, interpretantur. *Noidenolex* Auenticenſis pagi pro nona vrbe, & *Eburodunum* pro decima habetur. Vtriusque loci vetus memoria in *Neocomo* & *Iuerdun* vrbibus, in aquilonari & auſtrali lacus Neocomenſis ora ſitis, reſtare creditur. Extrema nominantur *Laurodunum* & *Noioduuum*, illud haud dubie in *Lauſannæ* nobilis vrbis, quondam loco: hoc poſtea *Equeſtris coloniæ* nomine cognitum; quo tamen poſito rurſum *Noioduni* priſcam recepit adpellationem; hodie *Nyon* dictum (*y*). Pau-

(*y*) Conatus Heluetiorum, eorumque occaſionem & extremum exitum, egregie exponit CAESAR *Bell. Gall. Lib. I Cap. I. ad XXX.* Vid. LIVIVS *Epit. CIII.* FLORVS *Lib. III. Cap. X* PLVTARCHVS *in Cæſare. Auenticum, gentis caput,* vocatur a TACITO *Lib. I. Hiſt. Cap. LXVIII.* Colonia inſigni vrbs aucta Flauiorum æuo, quod conſtat ex inſcriptione, Caio Lælio Imperatorum Neruæ & Traiani legato poſita, apud GRVTERVM *fol. CCCCXXVII.*

COLONIA PIA FLAVIA CONSTANS EMERITA
AVENTICVM HELVETIORVM FOEDERATA.

PTOLEMAEVS Ἀουέντικον vrbem adpellat, ſed male in Sequanis ponit. Nomen *Auanticorum* præfert numus Domitiani, vbi COLONIA IVLIA AVANTICORVM. Dicta colonia fortaſſis ab amata Iulia, de qua videatur SVETONIVS *in Domitiano Cap. XVII & XXII.* in TABVLA & ITINERARIO *Auenticum Heluetiorum* nuncupatur. Galli hodieque *Auenches* nominant. Calamitatem vrbis Conſtancio ſeniore imperante, cum Alemanni per Aeduos Lingonesque graſſarentur, accidiſſe, videtur AMMIANVS *Lib. XV. Cap. XI.* in rebus geſtis Conſtantii iunioris teſtari; cum *Auenticum, deſertam quidem ciuitatem,* dicit, *ſed non ignobilem quondam, et ædificia ſemiruta nunc quoque demonſtrant. Vindoniſſam* memorat TACITVS *Hiſt. Lib. IV. Cap. LXI.* vbi *hiberna Vindoniſſæ* ſita; & *Cap. LXX.* ibi *Vna & viceſima legio Vindoniſſa.* Laudata præterea vrbs in ITINERIBVS & TABVLA. *Caſtrum Vindoniſſenſe* eſt in Maxima Sequanorum in NOTITIA *Galliæ. Vindonis campos* celebrat EVMENIVS *Paneg. Conſtantino Cap. IV. VI.* in quibus graui prælio Alemannos Conſtantius proſtrauit. *Salodurum* & *Vitodurum*, TABVLA & ITINERARIVM, nec aliud vetuſtius monumentum, agnoſcit. *Ad Aquas* locus videtur indicari a TACITO *Lib. I. Hiſt. Cap. LXVII. Cæcina,* inquit, *belli cupidus, proximam quamque culpam, antequam*

Digitized by Google

Paucas alias vrbes, quæ ex Romano æuo poterant adiici, priſcis hic contenti memoriis, ſilentio transmittimus. *Germania in Galliis.*

Heluetiæ in Germanorum poſſeſſionem verſæ repetita memoria. V. *HELVETIORVM* priſca facta atque fata pleraque iam ſunt expoſita. Poſtquam a Cæſare victi atque repreſſi eſſent Heluetii, perdita libertate Romanum tolerare iugum coacti ſunt. Primum eos Cæſar Celticæ Galliæ, mox Auguſtus Lugdunenſi, adſcripſit; idemque deinceps, niſi is alius fuerit imperator, mutato ſtatu ad Belgicam adiecit. A Conſtantinorum æuo, & iam ante, grauiſſime a vicinis Alemannis Heluetii vexati atque vaſtati ſunt. Cum Burgundiones etiam in Heluetiam inuaderent, ſtabilique ſede potirentur, Alemannorum ditio certioribus eſt limitibus deſcripta, cum ante omnem Heluetiam Alemanni paſſim peruagarentur. Adiecta Alemanniæ Heluetiæ pars & ipſa *ALEMANNIA* eſt vocata; vt altera a Burgundionibus obſeſſa *BVRGVNDIAE* nomine crebro venit. Francico æuo Alemanniæ Sueuiæque dux

poeniteret, ſltum ibat. mota propere caſtra: vaſtati agri: direptus, longa pace in modum municipii, exſtructus locus, amoeno ſalubrium aquarum vſu frequens. Solenne autem apud Romanos eiusmodi locorum nomen eſt *Ad Aquas. Noidenolex* in LIBRO *Prouinciarum* in quinque Sequanorum ciuitatibus ponitur. *Eburodunum* eſt in TABVLA, & in NOTITIA ciuitatum prouinciæ Maximæ Sequanorum vocatur *Caſtrum Ebredunenſe. Lauſodunum* vocatur a lacu *Loſanne* in THEODOSIANA *tabula. Auentico Lauſanam* epiſcopalis ſedes translata An. IↃCLVII. Clodouæo II. imperante iamdum concilio Cabillonenſi in Burgundia celebrato interfuit Anicius, Epiſcopus Lauſanenſis. *Noiodunum Equeſtris Colonia* vetus fuiſſe nomen, diſcitur ex NOTITIA *prouinciarum Galliæ*, cuius in Maxima Sequanorum eſt *Ciuitas Equeſtrium, Noiodunum.* Ipſa autem *Colonia Equeſtris* laudatur a PLINIO *Lib. IV. Cap. XVII.* a PTOLEMAEO, ſed in Sequanis Ἐκουεςρὶν ponente; in TABVLA, & in ITINERARIO. Opus videtur fuiſſe Iulii Cæſaris, qui equites limitaneos ibi poſuerit. Ita doctiſſimi viri LVCANI *Lib. I. Pharſal. verſ 394.* verba de ea colonia interpretantur, cum poëta de Cæſare canit:

ſparſas per Gallica rura cohortes
Euocat, & Romam motis petit undique ſignis.
Deſeruere cauo tentoria fixa Lemano.

Has XII. vrbes tradit FRANC. GVILLIMANNVS *Lib. I. Cap. III.* & addit *Cap. IV.* alia oppida in Heluetia ab antiquitate nota. Si placet, videatur etiam CLVVERIVS *loco iam ſæpe laudato.*

Digitized by Google

Rauraci. duxadminiſtrauit partem Heluetiæ; alteram comites gubernarunt. Iſta regiminis formula diutiſſime Heluetium ſtatum manſit; donec poſt mille & ter centum annos poſtliminio libertas in Heluetia recuperaretur, & rurſum antiquisſimo more, quem alio loco deſcripſimus, florentiſſima atque firmiſſima ciuitas gubernari inciperet (z).

Raurici agri in Germaniam poſtmodum imputati ſpectatio.

VI. Per RAVRACOS, qui Heluetios & Cisrhenanos Germanos interiacuere, pertranſimus feſtinantius: quod, præter quod iſtius populi ſedes noſtræ deinceps acceſſere Germaniæ, nulla nos alia illam gentem conſiderandi vrgeat neceſſitas. Fuere Rauraci, quos & *Rauricos*, & *Rauriacos*, auctores adpellant, diuiſi Rheno a Germanis; Iura monte, eiusque extrema ad Rhenum parte, Vocetio monte, ab Heluetiis; Vogeſo monte a Sequanis. Contra ſeptentriones a Triboccis, Nemetibus, atque Vangionibus, continuati ſunt. Sequani enim, ſi antiquiſſimo æuo cum Mediomatricis Rhenum adcoluerunt, pulſi ſunt profecto a Germanis. Qui vero ætate ſera Rhenum attigiſſe dicti ſunt, non proprii Sequani, ſed ex prouincia *Maxima Sequanorum* ciuitates, vtique fuerunt. In hanc & Rauraci, & Heluetii, imputari conſueuerunt. Vnum Rauracis præ ceteris eximium oppidum fuit,

(z) CAESAR in Celtis *HELVETIOS* referr *Lib. I. Bell. Gall. Cap. I.* Auguſtus eos Lugdunenſi adiecit, STRABONE *Lib. V.* teſte. In Belgica eos adnumerat PLINIVS *Lib. IV. Cap. XVII.* Ita etiam PTOLEMAEVS eos in Belgica cenſet. Poſt Conſtantini æuum Heluerii cum Rauracis & Sequanis in Maxima Sequanorum fuerunt, vnde iam cœpit nomen non adeo frequenter audiri. Reſpicit ad nouum hoc Heluetiorum genus EVTROPIVS *Lib. VI. Cap. XIV. Is.* (Cæſar) *primo Vicit Heluetios, qui nunc Sequani adpellantur.* De formula regiminis Heluetiorum, quod habuerunt Roma imperante, copioſe inquirit GVILLIMANNVS *Helu. Lib. I. Cap. VIII. XI. XII.* Hiſtoriam gentis perſequitur IDEM *Lib. II. Cap. I. ſequ.* Præſertim *Cap V. & VI.* exponitur, vt *ALEMANNI* atque *BVRGVNDIONES* inuaſerint in Heluetiam, quotamque poſſederit quælibet natio eius partem. Ex medio æuo reliqua etiam GVILLIMANNVS tradit *Lib. II. Cap. VIII. X. XI. & XVI.*

fuit, quod Plinius *Rauricum Galliæ oppidum*, & alio loco *Coloniam Rauriacam* nuncupat. Ptolemæo *Auguſta* eſt *Rauricorum;* quod nomen & de priſco vrbis ſplendore, & de inſigni patrono, ſatis teſtatur. Hodie nomen Auguſtæ priſcum, vulgo *Augſt*, conſeruat exiguus vicus ad curuaturam Rheni; veteriſque coloniæ magnitudinem idem ruinis & ruderibus, quæ ibi viſuntur, ſatis prodit. VI inde millibus paſſuum diſtat *Baſilea*, oppidum hodie ampliſſimum, idemque iam ante Theodoſii æuum non incognitum; quod tamen ex fato Auguſtæ maiora videtur cepiſſe incrementa. De illa Baſilea interpretantur quidam *Arialbinum*, quod in Antonini itinere occurrit: conditum prope Baſiliam, quo nomine robur quoddam ſacrum adpellatum fuerit, & confeſtim ob loci commoditatem in amplam ciuitatem euaſiſſe. Plures nihil de Arialbino certi haberi adſeuerant; ſaltem cum Baſilea Arialbino non conuenire. Rauracos ſuccedente ætate in ditionem *Alemannorum*, hiſque proſtratis in *Francorum* poteſtatem veniſſe, iam ſatis ex hiſtoria crebro enarrata acceptum eſt (*a*).

Germania in Gallia.

VII. A

(*a*) *RAVRACOS* adpellat & memorat CAESAR *Lib. I. Cap. V. & XXIX.* nam Heluetiorum expeditionis ſocii fuerunt. A PLINIO & PTOLEMAEO *Raurici* vocantur. *Rauricum Galliæ oppidum* PLINIVS *Lib. IV. Cap XII.* & *Rauriacam coloniam Cap XVII.* adpellat. Ῥαυρικῶν Αὐγούσταν, *Rauricorum Auguſtam*, PTOLEMAEVS; *Auguſtam Rauracum*, THEODOSIANA *tabula*; & *Rauracos*, nationis nomine, AMMIANVS *Lib. XV. Cap. XI.* & ANTONINI *Itinerarium*. Quod autem AMMIANVS Rauracos Sequanis tribuit, id inde eſt, quia tum Rauraci erant in Maxima Sequanorum. *Baſilea* nomen iam in THEODOSIANA *tabula* occurrit; vnde haud probabile, eiuſdem TABVLAE & ITINERARII *Arialbinum Baſileam* notare, licet id viſum ſit CLVVERIO *Lib. II. Cap. V.* Potius arbitrer AMMIANVM oſtendere Baſileæ, & vrbis, & nominis, occaſionem. Is *Lib. XXX. Cap. III. Valentiniano*, ait, *poſt vaſtatos aliquos Alamanniæ pagos munimentum ædificanti prope Baſiliam, quod adpellant accolæ robur, offertur præfecti relatio Probi, docentis Illyrici clades.* Aedificatum haud dubie munimentum prope locum ſacris frequentatis ſolennem: vnde quod robori, ſeu quercori ſacro, *Baſilus* nomen fuit, idem deinceps vocabulum munitioni atque vrbi, quæ poſtea exædificata eſt, adhæſit.

Sequani.

VII. A Rauracorum latere occiduo coluerunt *Sequani*, inde verſus ſeptentriones deſcendentibus occurſarunt *Lingones*, inde *Leuci*, & demum *Mediomatrici:* de quibus omnibus, antequam de Ciſrhenana Germania inquiramus, perpaucis itidem dicemus; non quaſi gentes Germanicæ illi fuiſſent, ſed quod pleræque eorum regiones ſero æuo in Germaniæ verſæ ſunt comprehenſionem. Primi eorum SEQVANI habitarunt trans Rhodanum; qui a Romana prouincia Sequanos diuiſit: cis Iuram montem; qui fuit inter Sequanos & Heluetios: cis denique Vogeſum montem; qui ſeparauit Rauracos. Ad Rhenum eos pertigiſſe Cæſar & Strabo memorarunt. Id quo modo accipiendum videatur; iam oſtendimus. *Veſontio*, Sequanorum vnum oppidum, a Cæſare aliiſque auctoribus laudatur, vt de eo certo conſtet. Nunc, quod nemo dubitat, *Beſanco* eſt, noſtris *Biſantz*, vrbs incluta ad Dubim fluuium. *Amagetobria* Cæſaris prorſus incerta eſt, fruſtraque eruditorum exercuit ingenia: & æque obſcurum atque ignotum eſt Ptolemæi *Didattium*, quod ille cum multis Heluetiorum vrbibus in Sequanis collocauit. Fuerunt hi, qui cum Aruernis contra Aeduos Germanos mercede accerſierunt. Germani duce Ariouiſto victis Aeduis in Sequanorum finibus conſederunt, duaſque tertias agri eorum occuparunt. Tunc pulſos eſſe Sequanos Rheno, ſedeſque eorum Germanis ceſſiſſe, plerique poſtulant. Debellatus quidem a Cæſare eſt Ariouiſtus; ſed recuperatos ab eis agros eſſe, non valde videtur. Fortaſſis Tribocci, Nemetes, Vangiones, qui fuerunt in Ariouiſti exercitu, Cæſare permittente agros ſuos antiquiores ad Rhenum tunc prolatarunt, & noua poſſeſſione Rhenani ſoli Sequanos excluſerunt. Sequani in prouinciam redacti Celticæ primum pars fuerunt, quod Cæſar clariſſime demonſtrat; poſtea Belgicæ ab Auguſto contributi ſunt, quod Plinius & Ptolemæus notarunt. Pars eorum agri a *Burgundionibus* eſt inſeſſa; vnde hodieque ve-

Sequanorum agri luſtratio.

vetus Veſontio Burgundiæ Comitatus, quem vocant, caput eſt: pars altera Alemannis ceſſit. Mutati ſeriori æuo regiminis diuerſæ formulæ non ſunt huius loci (*b*). *Germania in Gallia.*

Lingonum & Leucorum partes in Germaniam aliquando adſcitæ.

IIX. LINGONES & LEVCI, Sequanos contra ſeptentriones continuarunt. Arari Lingones a Sequanis diuiſi fuerunt; monte Vogeſo vtraque ciuitas a Ciſrhenanis Germanis. In collimitio Belgiæ Celticæque egerunt Lingones, quippe ad caput Matronæ fluuii, qui terminus vtriusque gentis fuit, ſiti. Sunt tamen & Lingones, & Leuci, in Belgicam ſemper ab auctoribus imputati. *Lingonum ciuitas*, quæ & gentis tantum nomine paſſim *Lingones* adpellatur, & quam Pto-

(*b*) CAESAR *Bell. Gall. Lib. I. Cap. VIII.* memorat *Iuram montem, qui fines Sequanorum ab Heluetiis diuidit.* Ad Rhenum oſtendunt eos iterum CAESAR *Lib. I. Cap. I. & Lib. IV. Cap. X.* vbi ait, *Rhenum per fines Sequanorum, Mediomatricorum, citatum ferri;* STRABO *Lib. IV.* cuius eſt eadem ſententia, ἔθνος Σηκουανῶν συνάπτον Ῥήνῳ πρὸς ἕω, *Gens Sequanorum attingit ab oriente Rhenum.* Id de ſuo tempore recte auctores dixerunt. Poſtea haud dubie *SEQVANI* Rheno pulſi ſunt. Fortaſſis hoc eo tempore, cum Ariouiſtus magnam Sequanorum agri partem inſideret: teſte CAESARE *Lib. I. Cap. XXXI. Veſontio*, vnum certum oppidum Sequanis tribuitur a CAESARE *Lib. I. Cap XXXVIII. Nuntiatum eſt ei, Ariouiſtum cum ſuis omnibus copiis ad occupandum Veſontionem, quod eſt oppidum maximum Sequanorum, contendere.* DIO *Lib. XXXVIII.* PTOLEMAEVS, & AVSONIVS *Gratiar. act. ad Gratianum Cap. XIII.* eiusdem meminere, Ptolemæo autem Viſontium. Οὐισόντιον adpellatur. In ITINERARIO vocatur *Viſontio*, & in NOTITIA prouinciarum in Maxima Sequanorum, *Metropolis ciuitas Veſontienſium.* Alterius oppidi meminit Diuitiaci oratio apud CAESAREM *Lib. I. Cap. XXXI. Ariouiſtum, vt ſemel Gallorum copias prælio vicerit, quod prælium factum ſit Amagetobriæ, ſuperbe & crudeliter imperare* Interpretes paſſim in Sequanis oppidum hoc ignotum locant: ſed eſt incertum, an non in Aeduis magis commode id quæratur. PTOLEMAEI Διδάττιον, *Didattium*, quod cum Heluetiis quibusdam ciuitatibus in Sequanis adnumerat, fruſtra etiam ab omnibus quæritur. Ariouiſti bello, quod CAESAR *Bell. Gall. Lib. I. Cap. XXX.* ad finem copioſe deſcribit, primum fere Sequani illuſtrati ſunt. A CAESARE *Lib. I. Cap. I.* in Celtica cenſiti. PLINIVS *Lib. IV. Cap. XVII.* de Belgica poſt alios populos: *Mediomatrici, Sequani, Raurici, Heluetii.* Et conſentit PTOLEMAEVS *Lib. II. Cap. IX.* poſtremos in Belgica Heluetios atque Sequanos nominans; nam a Morinis atque Batauis enarrandi populos fecerat initium.

Lingones & Leuci. Ptolemæus videtur antiquiori nomine *Andomatuni* inſigniiſſe, hodie *Langres* oppidum eſt; nihilque eius ad nos cura ſpectat. *Diuio*, ſeu *Diuionenſe caſtrum*, magis nobis eſt memorabile: hodie *Dijon* vocatur, vrbs bene culta, & Burgundici, qui nominatur, ducatus, & qui quondam in Germaniæ fuit complexione, caput. Leucorum *Tullum*, quod Ptolemæus habet, ſeruat hodie nomen, adeoque de eius ſitu nullum dubium ſuperat. Leucorum vrbem fuiſſe, diſerte Notitia prouinciarum probat, quæ *ciuitatem Leucorum Tullo* memorat. *Naſium*, eiusdem Ptolemæi in Leucis oppidum, vulgo pro *Nanceio*, ſplendida Lotharingiæ vrbe, acceptum eſt. Melioribus inde rationibus eſt euictum, alium locum ſignare vetus Naſium: fortaſſis, erudito quodam viro iudice, *Maius Nancium*, vicum haud procul Moſa diſtantem. Et huius Lingonum Leucorumque regionis eximiam partem *Burgundionibus* ceſſiſſe, conſtat. Per quas vero viciſſitudines Lingonum Leucorumque ager modo ad Germaniam deinceps relatus, modo ab ea auulſus, fuerit? mea hic hiſtoria non perueſtigat (*c*).

(*c*) *LINGONES LEVCOS*que PLINIVS *Lib. IV. Cap. XVII.* & PTOLEMAEVS *in Belgica* poſuerunt; ſed fuerunt fere in Belgicæ Celticæque collimitio. Populi multis ſunt auctoribus memorati, qui & fines indicant. Vid. CAESAR *Lib I. Cap. XL.* STRABO *Lib. IV.* TACITVS *Lib. I. Hiſt. Cap. LXIV. Ciuitas Lingonum* vocatur vrbs in NOTITIA *prouinciarum*; ſed apud TACITVM *Lib. I. Hiſt. Cap. LIX. & LXIV. ciuitas Lingonum* pro gente dicitur. Gentis nomine vrbem vocat *Lingones* EVTROPIVS *Lib. IX. Cap. XV.* vbi Conſtantii prælium cum Alemannis adminiſtratum deſcribit. Quia & PTOLEMAEVS Lingonibus vnum Ἀνδεμάτουνον, *Andomatunum*, tribuit, haud dubium videtur, principem hanc vrbem gentis deinceps nomine adpellatam eſſe. *Diuionem* ſatis illuſtrant inſcriptiones: vid. REINESIVS *Claſſ. I. Num. CCLXIII.* & nomine *Diuionenſis caſtri* GREGORIVS TVRONENSIS *Lib. III. Cap. XIX.* & ex illo AIMOINVS *Lib. II. Cap. XXIV.* Leucis tribuitur a PTOLEMAEO Τοῦλλον, *Tullum* & Νάσιον, *Naſium.* Meminere vtriusque vrbis NOTITIA *prouinciarum* & ITINERARIVM, quod Antonini nomen præfert. Sed videatur de iſtis oppidis HADR. VALESIVS *Notit. Galliarum* curate in vniuerſum inquirens.

Digitized by Google

Mediomatricorum portio in Germania aliquando adnumerata.

Germania in Galliis.

IX. Extremos MEDIOMATRICOS, antequam in Cisrhenanam noſtram intremus Germaniam, conſideramus: ceteros Belgicæ populos, niſi, qui vere Germani ſunt, alii reſpiciant. Mediomatricos, qui a ſolo Ptolemæo *Mediomatrices* nuncupantur, Moſa diuiſit a Rhemis & Lingonibus: cetera Leucorum, Germanorumque, confiniis ad ortum, & contra ſeptentriones, vndique fuerunt cincti. An ad Rhenum, quod Cæſar, & poſt eum Strabo, adſeruerunt, Mediomatrici habitauerint? merito in litem vocatum eſt. Sane, ſi antiquiſſimo æuo illum fluuium tenuerunt, erepti eis ſunt a Germanis agri: hos enim a latere Mediomatricorum Rhenum adcoluiſſe, paulo poſt docebimus. *Diuodurum* Ptolemæi præcipuam Mediomatricorum fuiſſe vrbem, ſitamque in loco, vbi hodie Metis eſt, *Metz* vulgo; clare patet. Diſerte Tacitus de Diuoduro loquutus, *Mediomatricorum*, inquit, *id oppidum eſt*. Notitia prouinciarum nouum meminit nomen, & eſt ibi, *Ciuitas Mediomatricorum Mettis*. Adultiore æuo vrbi nomen gentis datum eſt, vnde *Mediomatrici* Metis dicta. Soli elegantiam, binaque flumina, quibus Diuodurum rigetur, Saliam atque Moſellam, Fortunatus Venantius celebrauit. Aliud Mediomatricorum oppidum *Virdunum* Antonini iter nominauit: hodie *Verdun* eſt, ad Moſam ſitum. Vrbs eorundem eſt, ſed ſero demum æuo cognita, *Theodonis villa*. Hodie *Diedenhofen* eſt, ad Moſellam ſitum, infra Metim, oppidum. Mediomatrici ſocia Romanorum ciuitas, vt Lingones fœderati Romanorum, habiti ſunt. Crebro ſuccedente tempore a vicinis Germanis vexati, in plenam demum cum reliqua Gallia *Francorum* peruenere poteſtatem. Qui nobiliſſimæ Mediomatricorum vrbes in Germania exin inceperint cenſeri? quo nos nomine hanc Gallicam gentem conſiderauimus: non id copioſius hic perſequemur (*d*).

X. Iam

(*d*) *MEDIOMATRICOS* CAESAR, PLINIVS, STRABO, TACITVS, AMMIANVS, adpellarunt; PTOLEMAEVS Μεδιομάτρικες, *Medio-*

Germania in Gallia.

Belgicæ vniuerſæ ſtatus & partitio varia.

X. Iam ſtatim ingreſſi ſumus in BELGICAM, poſtquam ex Italia ad extremas Germanorum noſtrorum extra Germaniæ regionem poſitas ſedes perluſtrandas acceſſimus. Licet enim Cæſar noſtrarum ciuitatum, quas vidimus, quasdam ſuo æuo in Celtica adnumerauerit; ab Auguſto tamen eas omnes in Belgica eſſe relatas, ſæpe oſtendimus. De ampliſſimæ Belgicæ huius, quæ Auguſti fuit æuo, finibus perpauca adhuc generatim dicenda habemus; cum in Belgica noſtra Germaniæ populorum commentatio verſatura diu ſit, & ideo partes Belgicæ, quæ noſtram manent curam, curatam integræ regionis notitiam poſtulent; ne difficilius intelligantur, totius prouinciæ non ſatis perſpectis rationibus. *Belgica* iam Cæſaris æuo inter oceanum a ſeptentrione, fluuios, Sequanam Matronamque, ab occaſu, & ab ortu Rheno, contenta eſt. Auguſti æuo mutatio finium nulla accidit alia, niſi quod Sequani atque Heluetii, quos Cæſar Celticæ adſignauerat, ab Auguſto in Belgicam ſunt imputati. Cum itaque

matrices. De ſitu gentis ex auctoribus ſæpe laudatis ſatis conſtat. PTOLEMAEI in Mediomatricis oppidum eſt *Διουόδουρον*, *Diuodurum*. Memorat idem TACITVS *Hiſt. Lib. I. Cap. LXIII*. *Tabula* PEVTINGERIANA habet *Diuoduri Mediomatricorum*. Gentis nomine *Mediomatrici* nuncupatur ab AMMIANO *Lib. XVII. Cap. I*. FORTVNATVS VENANTIVS *Lib. III. Carm. XII*. ad Villicum, Epiſcopum Metenſem, egregie deſcribit ſitum vrbis:

Hinc dextra de parte fluit, qui Salia fertur,
Flumine ſed fluctus pauperiore trahit.
Hinc vbi perſpicuis Muſellam curſibus intrat,
Alterius vires implet, & ipſe perit.
Hoc Metis fundata loco, ſpecioſa, coruſcans
Piſcibus obſeſſum gaudet vtrumque latus.

De ſoli amoenitate reliqua & vrbis munitione cetera poëtæ apud ipſum lege. *Vtrodunum* a GREGORIO TVRONENSI *Lib. III. Cap. XXXIV*. *vrbs Viridunenſis*, & a FORTVNATO *Lib. III. Carm XXVII* ad Agericum, eius vrbis Epiſcopum, *Veroduna*, vocatur. *Theodonis villam* PAVLVS DIACONVS *Hiſt Longob Lib. I. Cap. V*. *Totonis villam* adpellauit. Mediomatrici *ſocia Romanorum ciuitas* fuere, teſte TACITO *Lib. IV. Hiſt. Cap. LXX*. Eodem modo *Lingones foederati* Romanorum, & *Leuci liberi*, fuerunt, ſcribente PLINIO *Lib. IV. Cap. XVII*.

Digitized by Google

que ætate Cæſaris ad Ararim vsque & Vogeſum montem, ad auſtrum fines Belgicæ pertigiſſent; inde Auguſto imperante ad Lemanum lacum, & Rhodanum amnem, protenti ſunt. Primus idem Auguſtus Belgicam diuidere cœpit, vt gentes, de quarum Germanica origine conſtaret, in vnam regionem referret, in alteram veteres nouosque Belgas. Hæc Belgicæ nomen ſeruauit integrum; illa, licet Belgicæ communi nomine contineretur, *Germaniæ Cisrhenanæ* vocabulo compellata eſt. Germania Cisrhenana eodem Auguſti æuo rurſus ſeparata eſt inuicem, vt pars altera *ſuperior* nominaretur, quæ ſpectat ad meridiem; pars *inferior*, quæ oceano abluitur. *Superior* ſuccedente ætate *prima*, inferior *ſecunda* vocata eſt: vt nondum vero conſtet, an primæ & ſuperioris, ſecundæ & inferioris, pares omnino limites fuerint. Poſt Conſtantinorum æuum & Belgica propria prouincia diuiſa eſt in *primam ſecundam*que Belgicam. Tum etiam quinta Belgicæ adiecta eſt prouincia, eaque a Sequanis, præcipua ciuitate, *Maximæ Sequanorum* nomen accepit; quod vna eſſet ex maximis Galliarum prouinciis. A Belgica, quæ ingentem terrarum occupauit tractum, *Belgium* ſuum Cæſar diſerte ſeparauit: quasdam enim Belgicæ gentes nominat, & ab his diſtinctum Belgium deinceps in medium profert. Sciri autem debet, eo Belgio Cæſarem complexos voluiſſe Bellouacos, Atrebates, fortaſſis & inter hos medios Ambianos, & ſi quos alios. Probabile eſt, quod hi vere Belgæ eſſent, terram eorum præcipue Belgium adpellatam eſſe: in ceteram

Germania in Gallia.

Germania in Gallia. ram enim Belgicam & Celtas quoſdam, & plurimos Germanos, imputatos eſſe, nunc quidem latet neminem (*e*).

(*e*) ***BELGAS*** ſuos ſatis accurate CAESAR *Lib. I. Bell. Gall. Cap. I.* definiuit. *Gallos* (ſic Celtas vocat) *ab Aquitania Garumna flumen; a Belgis Matrona & Sequana diuidit. - - - - Proximi* (Belgis) *ſunt Germani, qui trans Rhenum incolunt, quibuscum continenter bellum gerunt. - - - - Belgæ ab extremis Galliæ finibus oriuntur: pertinent ad inferiorem partem fluminis Rheni: ſpectant in ſeptentriones & orientem ſolem.* Vt Auguſtus nouam prouinciarum partitionem fere vbique inſtituit, ita & Belgicam Sequanorum Heluetiorumque acceſſione auxit. Eius & auſpiciis Belgica diuiſa, quod DIO CASSIVS *Lib. LIII.* cum partitionem prouinciarum inter Auguſtum & populum factam deſcribit, ſatis clare docet. Κελτῶν τινες, οὓς δὴ Γερμανοὺς καλοῦμεν, πᾶσαν τὴν πρὸς τῷ Ῥήνῳ Κελτικὴν κατασχόντες Γερμανίαν ὀνομάζεσθαι ἐποίησαν, τὴν μὲν ἄνω, τὴν μετὰ τὰς τοῦ ποταμοῦ πηγάς· τὴν δὲ κάτω, τὴν μέχρι τοῦ Ὠκεανοῦ τοῦ Βρεττανικοῦ οὖσαν. *Celtæ quidam, quos Germanos vocamus, quum omnem Celticam regionem, quæ ad Rhenum eſt, occupaſſent, effecerunt, vt ea Germania vocaretur: Superior, quæ Rheni fontibus proprior eſt: Inferior, quæ ab hac vsque ad oceanum Britannicum ſe extendit.* Diuiſæ inde prouinciæ fuerunt *Belgica & Germania duæ*, TACITO pluribus in locis idoneo teſte; & rem indicantibus inſcriptionibus, quas, quum de vtriusque prouinciæ iurisdictione inquiremus, memorabimus. Male proinde PLINIVS & PTOLEMAEVS Belgica ſua omnes Germaniæ Cisrhenanæ populos includunt, cum ceterum bene Auguſti diſtributionem ciuitatum obſeruaſſent: in diuiſione prouinciarum adeo CAESAREM ſequuti, ſed in gentium deſignatione Auguſti ordinationem. *Primam ſecundamque Germaniam* cum *Belgica prima* atque *ſecunda & Sequanis*, ſiue *Maxima Sequanorum*, deſcripſit AMMIANVS *Lib. XV. Cap. XI.* SEXTVS RVFVS *Cap. VI.* & NOTITIAE cum *Imperii Occidentis* paſſim, tum inprimis *Galliarum*. ***BELGIVM*** prouinciam diuerſam habuiſſe a Belgica CAESAREM, accipimus ex *Comm. V. Cap. XXIV.* vbi hibernorum diſtributionem ita deſcribit, vt multas & potentes Belgarum gentes a Belgio ſuo excludat; Morinos quippe, Neruios, Remos, Treueros, Eburones. Hoc ipſum autem Belgium *Lib. V. Cap. XXV. & Cap. XLVI.* cum HIRTIO *Lib. VIII. Cap. XLVI. XLVII.* ſic deſignatur, vt de ſitu eius, & populis, qui fuerunt in eo, ſatis conſtare poſſit.

CAPVT V.
CISRHENANAE GERMANIAE POPVLORVM HISTORIA.

I.

Germaniæ Cisrhenanæ fines & diuiſio.

QVæ igitur nobilis Belgicæ portio a nobis porro perluſtrari debet, vt illud, quod modo vidimus, Cæſaris *Belgium* a propriis *Belgis*, ita

GERMANIA CISRHENANA

a Germanicis gentibus, quæ vario tempore cis Rhenum ſedes poſuerunt, adpellata eſt. Siquidem non amplius *Maximam Sequanorum* curamus; cuius gentes Heluetios, Sequanos, & Rauracos, reſpeximus: nec noſtra cura ceteras *Belgicas* vltra attinget; ex quarum prima, certis moti rationibus, Lingones, Leucosque, & Mediomatricos, conſiderauimus. In ſolam intuemur *Cisrhenanam Germaniam*. Nomen, quod Dio memorauit, inde eſt acceptum, quod Celtæ, quos Germanos dixerint, omnem Celticam regionem, quæ ad Rhenum eſt, occupauerint: vnde hi, imperante Auguſto, effecerint, vt ea Germania vocaretur; & *Superior* quidem, quæ Rheni fontibus eſſet propior, *Inferior*, quæ ab hac vsque ad oceanum Britannicum ſe extenderit. Fines vtriusque Germaniæ ad orientem & ſeptentriones facile patent; non item reliqui ad occaſum & meridiem, quibus a cetera Belgica Germania hæc diſterminetur. Rhenus Galliam a Transrhenana Germania, adeoque noſtram etiam cis Rhenum Germaniam, continuo diuiſit curſu. Vbi diuidi Rhenus incipit, haud dubie, alio loco re a nobis diſputata, medius Rheni alueus Belgicum finiuit. A ſeptentrionibus oceanus,

Digitized by Google

Germania Cisrhena-na.

nus, modo Germanicus, modo Britannicus, dictus Belgicam abluit. Ad occaſum vix vltra Scaldim Germaniam inferiorem protulerim: ad hunc enim fluuium Plinius ſuos Germanos protulit. Superiore Germaniæ Inferioris parte Moſa, qua Arduennam peruadit ſiluam, Germanos a Belgica diſcluſiſſe videtur; vt fere tamen promiſcue hic habitatum ſit. Superior Germania Sarauo amne, & deinceps Vogeſo monte, a Belgica diuiſa eſt: & partim Vogeſus ad occaſum Vangiones, Nemetes, & Triboccos, a Mediomatricis & Lingonibus; partim eosdem idem mons ad auſtrum a Sequanis, ſubmouit. Contra Rauracos incerti limites manent. Populos, quos habeat ſuperior Germania, mox cernemus. Inferioris Germaniæ ciuitates poſt illos contemplabimur. Finis ſuperioris Germaniæ & inferioris a ſolo Ptolemæo, & poſt eum a Marciano Heracleota, eſt indicatus. Ille *Obringam* nominat flumen; hic *Abriccam:* & eſt procul dubio amnis, qui nunc *Are* vocatur, paulo infra Moſellam ſe Rheno adfundens. De eo dubitatur, an Prima, Secundaque, Germaniæ, quæ ſuccedente æuo nuncupatæ ſunt, iisdem finibus, quam Superior & Inferior, Germaniæ fuerint contentæ. Sed noſtram non facimus litem, difficiliter expediendam: licet ex aliarum prouinciarum rationibus eosdem vtriusque terminos & hoc loco poſſe conſtitui, arbitremur (*f*).

(*f*) *GERMANIAE CISRHENANAE* nominis occaſio eſt ex DIONE CASSIO accepta, & ſimul eius diuiſio indicata. Eam iam Auguſti ætate factam eſſe, cum DIO declarat, qui eius res geſtas cum hac de Germania narratione coniungit, tum oſtendunt TACITVS & SVETONIVS, qui ſuperioris atque inferioris Germaniæ in rebus Tiberii & imperatorum ceterorum crebro meminere. Vid. TACITVS *Ann. III. Cap. XLI. Lib. IV. Cap. LXXIII.* SVETONIVS *in Vitellio Cap. VII. & Domitiano Cap. VI.* Duarum Germaniarum meminere inſcriptiones apud GRVTERVM *fol. CCCCLXXXII. Num. IV.*

PROC. PROVINC. BELGICAE
ET VTRIVSQ GERMANIAE

& *fol. CCCLXXV. Num. I.*

PROC. A RATIONIB PROVINCIARVM
BELGICAE ET DVARVM GERMANIAR.

& gemella in REINESII *Opere Claſſ. VI. Num. CXXIII.* Fines ex ſequenti-

Triboccorum, Nemetum & Vangionum origo & nomina.

II. Poſt Cisrhenanæ Germaniæ generalem conſiderationem ad ſingulas ſpeciatim ciuitates accedimus. Primi in ſuperiori Germania, ſi Rhenum flumen ſequimur, nobis occurrunt

Germania Cisrhenana.

TRIBOCCI, NEMETES & VANGIONES.

Nomina hæ ciuitates videntur in Gallico demum ſolo, poſtquam Rhenum tranſiuiſſent, ſumſiſſe. *Triboccorum* vocabulum varie & diſſimiliter ab auctoribus ſcriptum reperitur. Cæſar habet *Tribocos* & *Triboces;* Plinius *Tribochos*; Tacitus *Trebocos* & *Tribocos*; Ptolemæus *Triboccos*, littera duplicata: quæ ſcriptura vulgo accipitur, & id rationis habet, quod & Strabo litteram, & Plinius adſpirationem, addiderunt. Coniectura eſt *a tribus fagis*, quas fortaſſis numinis inſtar Tribocci coluerunt, adnomen acceptum eſſe, & vicus in vetuſtis Triboccorum ſedibus ſuperant, ***zun dregen Buchen***, id eſt, *Ad tres fagos* adpellatus; veteris fortaſſis ſuperſtitionis indicia, nominisque exhibens originem. Nemetum & Vangionum vocabula vbique eadem, niſi quod Tacitus & Ammianus *Nemetas* etiam habent, adferuntur; & vtrorumque latet origo. Nemetum vocem cum Sarmatico illo nomine *Niemcy*, quo omnes Germanos Sarmatæ compellare conſueuerunt, fruſtra nonnulli conciliant: non enim ipſam Germanorum gentem

bus illuſtrabuntur. Finem vtriusque Germaniæ ita PTOLEMAEVS *Lib. II. Cap. IX.* deſignat. Τῆς παρὰ τὸν Ῥῆνον χώρας, ἡ μὲν ἀπὸ θαλάσσης μέχρι τοῦ Ὀβρίγγα ποταμοῦ καλεῖται Γερμανία ἡ κάτω· ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ Ὀβρίγγα ποταμοῦ πρὸς μεσημβρίαν καλεῖται Γερμανία ἡ ἄνω. *Pars regionis, quæ Rheno adiacet, a mari ad Obringam flumen, Germania dicitur inferior: pars autem ab Obringa ad meridiem verſum, vocatur Germania ſuperior.* MARCIANVS HERACLEOTA, PTOLEMAEVM haud dubie ſequutus, eundem habet finem; præter quod flumen Ἀβρίκκα, *Abricca*, ab ipſo vocatur: neſcio, an incuria librarii vox vitiata fuerit. De amne *Obringa* ſupra dictum.

Tribocci, Nemetes, Vangiones.

tem eo nomine Slaui inſigniunt, ſed promiſcue alienigenas nationes; prorſus vt Barbarorum nomine quondam Græci Romanique vterentur. *Nomadum* etiam vocabulum, vt Nemetes illuſtrem, licet longe id poſſem commodius, nolo in medium proferre, maloque communem teſtari ignorantiam. Vbi ante trans Rhenum hæ gentes egerint? fruſtra quæritur, cum rei nullum in antiquitate veſtigium ſuperet. Diceret aliquis, ex pluribus gentibus coloniam in Galliam inuaſiſſe, & a Gallis græciſſantibus *Nomades* nomen accepiſſe; vnde Nemetum vox æuum tulerit, diuerſis coloniæ pagis alia nomina eligentibus: ſed hanc ſententiam nondum facere meam audeo. Quando tres populi agere cis Rhenum cœperint? quibusdam quidem coniecturis colligitur: ſed tamen non minus iſta cauſa in maximam adducta eſt controuerſiam (*g*).

Quo tempore Nemetes & Vangiones in Galliam transiuerint? diſputatur.

III. Litis verbo vt meminerimus; Cæſar Sequanos, Mediomatricos, atque Treuiros, Strabo eosdem tres populos, ad Rhenum ponit; vterque ſolos Triboccos inter Mediomatricos & Treuiros medios, memorat. Si recte vterque ripæ Rheni ſtatum deſcripſit, Triboccos iam ante Cæſarem in Gallia egiſſe, conſtat; non item Nemetes atque Vangiones. Cenſuerunt itaque quidam, cum Tribocci cum aliis Germanicis populis incerto æuo cis Rhenum ſedes locasſent; Vangiones demum cum Nemetibus paulo ante Plinii ætatem tranſiiſſe, &, expulſis Sequanis & Mediomatricis, eorum

(*g*) *TRIBOCCI* in CAESARE *Lib. I. Cap. LI. & Lib. IV. Cap. X.* ſunt *Triboci* & *Triboces*, in STRABONE *Lib. IV.* Τριβόκχοι, corroborata ſyllaba: in PLINIO *Lib. IV. Cap XVII. Tribochi*; in TACITO *Hiſt. IV. Cap. LXX. & Germ. Cap. XXVIII. Treboci* & *Triboci*: in PTOLEMAEO *Lib. II. Cap. IX.* Τριβόκκοι, *Tribocci.* Coniectura de Triboccorum nomine debetur CLVVERIO *Germ Ant Lib. II. Cap. XI. NEMETES Nemetæ* vocantur a TACITO *Ann. XII Cap. XXVII.* & AMMIANO *Lib XV. Cap. XI.* ZONARAS *in Nicephoro Botaniate* ait: ἔθνος οἱ Νέμετζοι Κελτικόν, *Gallica gens Nemetæ*: vnde fortaſſis occaſio deſumta a Slauica voce *Niemcy Nemetum* nomen interpretandi.

rum agris inſediſſe: ſiquidem Plinius, Sequanis & Mediomatricis ſilentio transmiſſis, ſolas tres ciuitates noſtras nominauit. Obſtat vero, quo minus ita ſentiamus, quod firmiſſimis præſidiis ab Auguſti æuo Rhenus munitus nequaquam videatur nouis Germanorum coloniis tranſitum permiſiſſe. Obſtat, quod in Ariouiſti copiis cum Triboccis nominati fuerint continuo Vangiones & Nemetes. Sed cum reliquis populis in Transrhenana Germania certas ſedes adſignauerit antiquitas; nihil trans Rhenum nec Nemetum, nec Vangionum, ſcitur: vnde vtique probabile, eo iam tum æuo & illos cis Rhenum egiſſe. Aut ergo veteri gentium ad Rhenum colentium memoria Cæſar deceptus eſt, vt Sequanos Mediomatricosque ad Rhenum admoueret, cum iamdum Nemetes atque Vangiones eorum agris inſediſſent. Strabonis facilis error fuit, dummodo errandi habuerit ducem. Aut etiam, quod ferē tutius putarim, arbitrandum eſt, ſolis primum Triboccis certam obtigiſſe prouinciam, ceterosque Cæſaris æuo laxe in Galliis habitaſſe, intermixtis Gallis, aut his non penitus a Rheno excluſis; vt ius nomenque priſcarum gentium aliquandiu ad Rhenum conſeruaretur: euanuiſſe ſtatim poſt Cæſaris ætatem, aut ad interiora eſſe redacta, indigenitalia primorum habitatorum nomina; cum aduenæ Germani indies inualeſcerent, opprimerentque aut pellerent, inter quos conſederant. Saltem & ita gentium nomina ante Cæſaris æuum cis Rhenum conſtiterint, licet ciuitates ipſæ ſuas ea ætate ſedes nondum iuſte deſcriptas habuerint (*b*).

Germania Cisrhenana.

IV. Quod

(*b*) CAESAR *Bell. Gall. Lib. IV. Cap. X. Rhenus,* inquit, *oritur ex Lepontiis, qui Alpes incolunt, & longo ſpatio per fines Nantuatium, Heluetiorum, Sequanorum, Mediomatricorum, Triboccorum, Treuirorum, citatus fertur.* STRABONIS *Lib. IV.* verba ſunt: Σηκουανοὶ καὶ Μεδιοματρικοὶ κατοικοῦσι τὸν Ῥῆνον, ἐν οἷς ἵδρυται Γερμανικὸν ἔθνος περαιωθὲν ἐκ τῆς οἰκείας, Τριβόκχοι. *Sequani & Mediomatrici habitant iuxta Rhenum, in quibus Germanica gens habitat, translata ex ſede ſua, Tribocci.* PLINIVS *Lib.*

Digitized by Google

Tribocci, Nemetes, Vangiones.

Ciuitatum fines generatim indicantur;

IV. Quod ad haſce pertinet ſedes, generatim eæ haud difficiliter definiuntur; vix autem, quam admodum debili coniectura duce, inuicem ſeparantur. Rhenus ad *orientem* a Rauracis ad vsque Treuiros continuo noſtras ciuitates curſu alluit. Ad *auſtrum* Rauraci coluerunt. Ad *occaſum* Vogeſus mons, & Sarauus amnis, nouumque montium iugum, quod ad Nauam procurrit, Lingones, Leucos, atque Mediomatricos, diſterminauit. Contra *ſeptentriones* noſtræ ciuitates a Treuiris continuatæ ſunt; vt fere Naua amnis credatur inter Treuiros noſtroſque medius fluxiſſe. Si quo ordine ſinguli populi Rhenum adcoluerunt, non id extra controuerſiam multam eſt. Strabo cum Cæſare Triboccos Treuiris vicinos fecit. Plinius in gentibus, quæ adcolant Rhenum, *Nemetes*, *Tribochos*, *Vangiones*, *hinc Vbios*, nominauit: & Tacitus *ipſam*, inquit, *Rheni ripam haud dubie Germanorum populi colunt*, *Vangiones*, *Tribocci*, *Nemetes*; eodem, quo Plinius, vſus ordine, niſi quod ille ſecundo, hic aduerſo, flumine, dum enarrauit, progreſſus eſt. Alio loco Tacitus recentem *Vangionum*, *Nemetum*, nam hæc vox præſtat alterá obſcura & ignota *Caracatium*, & *Tribocorum*, lectum, nouo vſus ciuitatum ordine, memorauit. Plurimi poſteriorem Taciti ſequuntur diſpoſitionem, & a Treuiris primos locant Vangiones, inde Nemetes, ſupremos Triboccos. Ea ipſis ita ſentiendi cauſa eſt, quod & Ptolemæus hunc ex parte adprobet ordinem, & eundem Notitiæ prouinciarum defendant: vnde, Plinium & Tacitum, qui diuerſa protulerint, promiſcue ſuas gentes voluiſſe nominare, arbitrantur. Ego non negauerim, vrbes gentium nominibus in Notitiis prouincia-

& de ordine ſedium, quas habuerunt, inquiritur.

IV. *Cap. XVII. Rhenum*, inquit, *accolentes, Germaniæ gentium in eadem prouincia* (Gallia Belgica) *Nemetes, Tribochi, Vangiones: hinc Vbii, Colonia Agrippinenſis, Guberni, Bataui.* Caesar *Bell. Gall. Lib. I. Cap. LI.* in copiis Arioviſti nominat *Harudes*, *Marcomannos*, *Triboccos*, *Vangiones*, *Nemetes*, *Seduſios*, *Suevos*. Quomodo conciliari poſſint hæc diſſona auctorum de noſtris ciuitatibus teſtimonia, ſatis declarauimus,

Digitized by Google

Germania Cisrhenana.

uinciarum notatas, & ab iis populis eſſe conditas, quorum vocabula præferunt, & eorum veras teſtari ſedes. Sed valde dubito, noſtrarum gentium ſedes adeo curate fuiſſe diuiſas, vt de ordine ſatis conſtet: imo potius diſſenſum auctorum pro idoneo accipio argumento, quo patere queat, propinquas & cognatas nationes promiſcue habitaſſe & permiſte, vt ſaltem minime ſingularium agrorum termini hodie indici queant. Potuerunt vrbes ab vno alteroue maxime populo habitari, quantumuis non eiusdem populi eſſet tota vrbis regio. Coniectura proin perquam debili ille nititur, qui præcipuas ſequutus vrbes ex poſitura earum ſingularum ciuitatum certas ſedes audet deſcribere: vt Motra ſcilicet amne Triboccos a Nemetibus, Luterio flumine a Vangionibus Nemetes, & Naua demum Vangiones a Treuiris, diuidat. Ipſe mallem, licet meam tueri ſententiam non daretur, communem hic cauſæ profiteri ignorantiam, quam in incertis ſoli indulgere ingenio (*i*).

Inſignis famæ oppida in tribus ciuitatibus.

V. Vrbes Tribocci, Nemetes, Vangiones, non paucas celebres habuerunt: quarum vero eas modo memorabimus, quæ præcipuam gloriam tulerunt. Triboccis ſuis duo oppida dedit Ptolemæus ***Breucomagum*** & ***Helcebum***; Nemetibus ***Nouiomagum***; Vangionibus ***Argentoratum:*** prætereaque ***Borbitomagum***, & ***Mocontiacum***, hoc vero male in Inferiore Germania, cum Superioris Germaniæ eſſet caput, nominauit.

(*i*) Ordo populorum varius ab auctoribus traditur. PLINIO ſunt *Nemetes, Tribochi, Vangiones, hinc Vbii.* Contra TACITVS *Germ. Cap. XXVIII. Vangiones, Tribocos, Nemetes*, inuerſo ordine ad Rheni locat ripam. Alio loco TACITVS diuerſam probat poſitionem. Ait *Hiſtor. Lib. IV. Cap. LXX. Tutor Treuerorum copias, recenti Vangionum, Caracatium* (Nemetum) *Tribocorum, delectu auctas, veterano pedite atque equite firmauit.* PTOLEMAEI *Lib. II. Cap. IX.* vrbes cum TACITI ordine faciunt. NOTITIA *Imperii Occidentis* ſub diſpoſitione viri ſpectabilis Ducis Moguntiacenſis eodem modo vrbium præfectos percenſet. CLVVERIVS *Germ. Ant. Lib. II. Cap. X.* his inductus argumentis, non ponit modo diſtincte ciuitates, ſed & definit, ſuisque limitibus iuſtis circumſcribit.

Tribocci, Nemetes, Vangiones.

minauit. Omnia hæc gentium noſtrarum oppida diuerſiſſimis vocabulis ab aliis auctoribus compellata leguntur, quod copioſe declarari poterat. *Helcebum* haud dubie idem eſt, ac *Hellelum* in tabula, & *Heluetum* in Antonini, quod vulgo dicitur, itinere. Quidam de *Ell*, vico ad *Illum*, ſiue *Ellum*, amnem ſito, Hellelum vetus; alii de *Schlettſtadt*, Alſatiæ oppido ſuperius ad Illum ſito, illud interpretantur. Certe ſupra Argentoratum Hellelum, ſiue id ſimul Helcebum & Heluetum adpellatum eſt, ſitum fuit; quod tabulæ & itinerum numeri ſatis declarant. *Breucomagum*, *Brocomacum*, & *Brocomagum* alii dixere: idque *Brumt* eſt ad Sornum amnem, forſan ex *Bruckemag* contracte *Brumat*; & nomine, & ſitu, & interuallis, apud Ptolemæum & in Tabula rem teſtantibus. Medium inter vtrumque Triboccorum oppidum *Argentoratum* a Ptolemæo Vangionibus datum eſſe, omnes iniquiſſime ferunt interpretes. Ipſe, meæ ſi ſim tenax ſententiæ, non video, quid culpari Ptolemæus poſſit, cum ſaltem non ſit improbabile, medios inter Triboccos a Vangionibus vrbem conditam atque habitatam eſſe. Eſſe vetus Argentoratum nobile *Strateburgum*, quod hodie adpellatur, eſt certiſſimum; ipſum recentius nomen creberrime Notitiis prouinciarum Galliæque ciuitatum, cum veteri vocabulo copulantibus, vnumque interpretantibus diſerte de altero. Non & vicus fuit, aut leuis vrbs, Argentoratum, cum eius primus Ptolemæus meminiſſet; non ſolet enim niſi præcipuas vrbes in Gallia nominare: poſtea ſane vna principum in Cisrhenana Germania vrbium eſt habita. Nomen vrbis, vt fere reliqua Cisrhenanorum Germanorum, ex Germania fuiſſe, nemo valde dubitabit. Multæ militares viæ, quas ipſi Romani *Stratas*, noſtro loquendi vetuſto more, adpellarunt, per Argentoratum directæ ſunt; indeque profecto nomen natum eſt. Nempe Germanica vox *Strateburg*, clare *viarum militarium cuſtodiam ſeu munitionem* indicat; quam

Argentoratum, cuius gentis ſit?

Digitized by Google

& vim Romanorum vocabulum *Argentoratum* habere videtur, niſi quod fortaſſis *maligna & intuta ſtrata*, ſiue ob præſidiarii militis, ſiue ob Transrhenanorum Barbarorum, excurſiones, ſimul notetur. *Germania Ciſrhenana.* *Nemetum Nouiomagum*, ſeu *Nouiomagus*, *Spira* eſt; quod nomen ipſæ iamdum Notitiæ agnoſcunt, addito nomine *Nemetum ciuitatis*. Dicta etiam eſt illa vrbs ſimpliciter *Nemetes*, prorſus vt *Vangiones*, gentis nomine, *Borbitomagus*, Ptolemæi oppidum, nuncupatum eſt. *Borbitomagus*, ſiue *Borgetomagus*, & *Brotomagus*, vrbs eſt, quam Notitiæ adpellant *Warmatiam*, ſerius æuum *Wormaciam*. Municipia fuerunt, Ammiano teſte, *Magontiacus*, & *Vangiones*, & *Nemetæ*, & *Argentoratus*, *barbaricis*, quod addit, *cladibus nota:* vnde de ſtatu inſignium oppidorum veteri conſtat. De ſitu magis conſtat, quam vt de eo verba facere res poſtulet (*k*).

VI. *Mo-*

(*k*) Ἔλκηβος, *Helcebus*, PTOLEMAEI in ITINERARIO & TABVLA inter Argentoratum & Argentouarium, diuerſis licet interuallis, ponitur Βρευκόμαγον PTOLEMAEI, *Brocomagus* eſt in AMMIANO *Lib. XVI. Cap. II.* & inter Argentoratum & Tabernas locatur. Ἀργεντόρατον PTOLEMAEI in Vangionibus eſt. *Argentoratus barbaricis cladibus nota*, vocatur ab AMMIANO *Lib XV. Cap. XI.* Ἀργέντορα a ZOSIMO *Lib. III. Cap. III.* nominatur, & eſt ibi barbaricæ cladis, ab AMMIANO celebratæ, memoria. Brimus quidem nobilem vrbem PTOLEMAEVS memorauit; ſed videtur fuiſſe ex iis, *quæ per Rheni ripam quinquaginta amplius caſtella direxit* Druſus, ſcribente FLORO *Lib. IV. Cap. XII* *Strateburgum* iam vocarunt NOTITIAE. Ibi eſt *Ciuitas Argentoratenſium Strateburgo*; modo *Ciuitas Argentoratenſium, id eſt, Strazeburg*; modo *Argentora, id eſt Strateburgo*; modo *Argentina, id eſt Strazburgis.* Ad nominis illuſtrationem facit EVTROPIVS *Lib. IX. Cap. IX.* in Aureliano, vbi via regia & militaris *ſtrata* nuncupatur. Νευόμαγος PTOLEMAEI, paſſim *Nouiomagum* in TABVLA eſt, & inter Tabernas & Borgetomagum fere medio loco ponitur. AMMIANVS *Lib. XV. Cap. XI.* & NOTITIA ſub Duce Mogontiacenſi, gentis nomine vrbem adpellat: illi eſt *Nemetæ*; huic *Nemetes*. NOTITIA *prouinciarum & ciuitatum Galliæ* habet: *Ciuitas Nemetum Spira, & id eſt Spira.* ANONYMO *Rauennati, geographo ſemibarbaro, Lib. IV. Cap. XXVI. Sphira* eſt; & poſt eam *Argentaria, quæ modo Stratisburgo dicitur*, ponitur. Βορβητόμαγος PTOLEMAEI, non minus ſæpe nomine nationis *Vangiones* compellatur. Hoc vtitur vocabulo AMMIANVS *Lib. XV Cap. XI. Lex III. Cod. Theod. de Prædiis nauiculariorum*, & NOTITIA *imperii ſub Duce Mogontiacenſi.* NOTITIAE *prouinciarum Galliæ* deſignant vete-

Digitized by Google

Tribocci, Nemetes, Vangiones.

Magontiacum ſuperioris Germaniæ caput.

VI. *Mocontiacum* Ptolemæi, vt de vrbibus adhuc pauca adiiciamus, alii *Magontiacum*, *Maguntiacum*, & poëtæ *Moguntiam*, ſeu *Mogontiam*, adpellarunt. Vetuſtiſſima vrbs fuit, & ſi parum dicimus, æuo Auguſti condita: inde tot ornata decoribus, vt facile cetera Germanorum cis Rhenum oppida aliquo poſt ſe interuallo, ſi gloriam ſpectes & potentiam, reliquerit. Caput & fuit Superioris Germaniæ; vbi ſedes præſidis; vbi vir ſpectabilis, dux militiæ per prouinciam; vbi præfectus militum, & ſtatiua. Nomen vrbi vnde obtigerit, parum ſcitur; nam Mœnum Mogum adpellatum quondam eſſe, indeque nomen, nemo adhuc probauit. De gente etiam, in qua vrbs fuerit, diſputatur. Vangionibus plerique tribuunt, quod infra Nemetes paſſim locare Vangiones conſueuere. Ipſe non liquere, quæ proprie natio oppidum coluerit, conſtituo: idque fortaſſis inde eſſe, quod ipſi Romani primi Moguntiacum condiderint. Præter memoratas vrbes *Tabernæ* diuerſæ in Antonini itineribus, & in Ammiani hiſtoria, memorantur. Aliæ ſunt *Tabernæ Triboccorum*, vulgo nunc *Elſaſſ-Zabern*, longius a Rheno occaſum verſus remotæ; eædem, quas Ammianus incerta cauſa *Tres Tabernas* vocauit. Diuerſæ a primis ſunt *Rhenanæ*, vulgo *Rheinzabern*, quæ Nemetum ſunt, & in Notitia imperii cum *Saletione* proxime coniunguntur. Ipſa *Saletio* vetus in oppido *Seltz* ad exitum cognominis fluenti hodie reperitur (*l*). Ceteras ſilemus ciuitates, & protinus a noſtris

gen-

res Vangiones nouo nomine: *Ciuitas Vangionum Warmatia, & id eſt Warmatia*, ſiue *Garmatia*, ſiue *Guarmatia. Annales* FRANC. *apud* REVBERVM *ad Ann.* DCCLXIV. *Wormatia* nomen proferunt. Conditio harum vrbium indicatur ab AMMIANO *Lib. XV. Cap. XI.*

(*l*) Μοκοντίακον PTOLEMAEVS non primus memorat, ſed ante eum antiquiores auctores, TACITO ſemper eſt *Magontiacum*; *Hiſtor. Lib. IV. Cap. XV. XXXIII. XXXVII. LIX. LXI. Mogontiacum* vocatur ab EVTROPIO *Lib. VII. Cap. VIII.* & in NOTITIA *Imperii ſub diſpoſitione ſpectabilis Viri Ducis Mogontiacenſis*: *Mogontiacus* ab AMMIANO *Lib. XV. Cap. XI.* FORTVNATVS *Lib. IX. Carm. IX.* ad Sidonium Epiſcopum Mogontiacenſem breuiori vtitur forma;

gentibus, quas ſatis abundeque conſiderauimus, ad Inferiorem Rheni ripam deſcendimus. Hiſtoria enim populorum Ciſrhenanæ Germaniæ, ſtatusque eorum publici conſideratio, non ſeparari vult, ſed gentibus perluſtratis ſimul vnoque ordine ob rerum connexionem abſolui. *Germania Cisrhenana.*

Treuerorum nomen, genus; VII. Noſtras igitur nationes, ſiue ſpeciatim Vangiones ad Nauam vsque pertigerint, continuarunt, antiquus & potens populus,

TREVIRI ſeu TREVERI.

Nomen horum ex Germania fuiſſe nemo ambiget, qui Tacitum audit de Treuiris, & Neruiis, teſtantem, circa affectationem Germanicæ originis vltro eos ambitioſos fuiſſe; tanquam per hanc gloriam ſanguinis a ſimilitudine & inertia Gallorum ſeparentur. Vnde vero vocabulum natum ſit, quæue

Reddita ne doleas felix Maguncia caſus,
Antiſtes rediit, qui tibi ferret opem.

Et Gvntherys *Ligur. Lib. I. Verſ. 384.* ſimul nomen interpretatur.

Nomen ab infuſo recipit Moguntia Mogo.

Taberna Triboccorum ab Ammiano *Lib. XVI. Cap. XI.* memorantur nomine *Trium Tabernarum. Conuerſus*, inquit, *Iulianus ad reparandas Tres Tabernas, munimentum ita cognominatum, haud ita dudum obſtinatione ſubuerſum hoſtili; quo ædificato conſtabat ad intima Galliarum, vt conſueuerant, adire Germanos arceri.* Idem in *Itinere* Antonini de Pannoniis in Galliam per mediterranea hoc ordine occurrit:

Argentoratum	
Tabernas	M. P. XIIII.
Decem Pagos	M. P. XX.
Diuodurum	M. P. XX.

Tabernæ Rhenanæ celebrantur ab Ammiano *Lib. XVI. Cap. II.* cum aliis Rhenanis oppidis, inter Brocomagum & Saliſonem mediæ. Et *Iter* a Mediolano per Penninas Mogontiacum ita ducit:

Argentoratum	
*	*
Saletionem	M. P. VII.
Tabernas	M. P. XIII.
Nouiomagum	M. P. XI.

Tertiæ in Rhenano tractu *Montanæ Tabernæ*, vulgo *Bergzabern*, in nullo antiquo monumento occurrunt. De plurimis trium gentium vrbibus, quas prætermittimus, adi Clvverivm *Germ. Ant. Lib. II. Cap. XI. XII. XIII.* & Cellarivm *Notit. Orb. Ant. Lib. II. Cap. III.*

Treueri. quæue eius vis atque poteſtas eſſe videatur; nemo docere aptus eſt. Cæſar, Cicero, & Ptolemæus, cum poëtis, *Treuiros* habent; reliqui fere auctores omnes *Treueros:* quaſi ætate aucta plenius ſit perſpectum, nihil nomini gentis Germanicæ cum IIIviris Romanorum conuenire. Itinera Antonini *Triueros*, & Notitia imperii ſæpe *Triberos*, agnoſcunt. Trans Rhenum primo Treueri habitarunt, quod nemo dubitat: ſiquidem Germanica eorum origo tot clariſſimis teſtimoniis eſt comprobata. Vbi vero in Magna Germania egerint? ſub quo nomine? nam Treuerorum nomen in Gallico eos ſolo ſumſiſſe, id eſt argumento, quod nullus auctor Treuerorum in Germania meminit: quando item in Galliam transiuerint? omnia hæc & plura commode interrogantur; ſed, qui valeat idoneam reſponſionem ſuppeditare, prorſus nemo eſt. In Galliam transgreſſi in Belgis ſemper numerati ſunt. Pomponius eos Belgarum clariſſimos vocauit. Cæſar de iis ſingularem equitatus gloriam prædicat. *Hæc*, inquit, *ciuitas longe plurimum totius Galliæ equitatu valet; magnasque habet copias peditum.* Aulus Hirtius, propter vicinitatem Germaniæ Treuiros, quotidianis exercitos bellis, cultu & feritate non multum a Germanis diſtuliſſe, oſtendit. Hiſce moribus alieni a Gallorum ſeruitute a Cæſare ad Veſpaſiani vsque ætatem liberi egere; ſolo fœdere & pactione Romanis amicis obſtricti. Fecit autem Ciuilis tumultus, cui ſe Treueri adiunxerant, vt adimeret libertatem Veſpaſianus, ciuitatemque antea liberam *Romanis* ſubderet legibus. Quo in ſtatu permanſere Treueri, donec poſt multam cladem *Francorum* ſocietati & imperio accederent (*m*).

[Margin: gloria, & fata. An. LXX.]

Ppp pp 3 IIX. Fi-

(*m*) TACITVS *Germ. Cap. XXVIII. Treueri*, inquit, *& Neruii circa affectationem Germanicæ originis vltro ambitioſi ſunt, tanquam per hanc gloriam ſanguinis a ſimilitudine & inertia Gallorum ſeparentur.* TREVIRI CAESARI ſunt plurimis locis. Et CICERO *Lib. VI. Epiſt. XIII.* ad Trebatium,

Fines gentis.

IIX. Fines Treuerorum perluſtraturis, Cæſaris æuum & ſequentem ætatem diſtinguere, diſtinctoque tempore ad diuerſas contueri ſedes, vtique conuenit. Quantum quidem ad *occaſum* & *meridiem* reſpicitur, vix aliqua limitum mutatio accidit. Moſa flumen ſemper a Rhemis, & iuxta Rhemos a Neruiis, Treueros diuiſit: quod Cæſar, Ptolemæus, aliique auctores, clare docent. A *meridie* Mediomatrici Treueros prætexuerunt, vt vero vix iuſti poſſint vtriusque nationis oſtendi limites. Prope Rhenum cis Nauam Vangiones coluiſſe vulgo auctores arbitrantur; vt magis Cæſar prope Treueros Triboccos agnoſcat, & ipſe non ſatis diſtinctis ſedibus illas tres gentes cis Nauam egiſſe arbitrer. *Germania Cisrhenana.*

Sed, inquit, *Et ego quoque te aliquid admoneam de noſtris cautionibus; Treuiros vites cenſeo: audio capitales eſſe.* Ad IIIviros Romanorum capitales adludit, vnde, ne pereat iocus, ſeruanda vox *Treuiri*, tertia vocali. PTOLEMAEO etiam ſunt Τρέβιροι. LVCANVS *Lib I Verſ. 441.*

Tu quoque lætatus conuerti prælia Treuir.

Et ita ſingulariter ac ſine numero *Treuir* etiam dicitur a TACITO *Lib III. Hiſt. Cap. XXXV.* Secunda vocali *Treueri* ſemper alias a TACITO vocantur, maxime *Hiſt. Lib. IV.* & inprimis *Cap LXX.* Sic & PLINIVS, POMPONIVS, plurimæque veteres inſcriptiones, *Treueros* habent. GRVTERVS *fol. CCCCLXXXII. Num. V.* CIVITAS TREVERORVM OPTIMO PRAESIDI. DIO CASSIVS *Lib. XL.* ſemel Τρηουήρους, & iterum Τρηουήρους, ſcribit. NOTITIA *Imperii Occidentis* ſub diſpoſitione viri Illuſtris Comitis Rerum Priuatarum habet *Procuratorem rei priuatæ Cynegiorum Triberorum.* In Belgis Treueros nemo non retulit. CAESAR plurimis in locis, maxime *Lib. II.* POMPONIVS *Lib. III. Cap. II. Belgarum clariſſimi ſunt Treueri* Laudat egregie ciuitatem CAESAR *Lib. V. Cap. III. Hæc ciuitas* (Treuirorum) *longe plurimum totius Galliæ equitatu valet, magnasque habet copias peditum, Rhenumque, vt ſupra demonſtrauimus, tangunt. Lib. II. Cap XXIV. Treuiri, quorum inter Gallos virtutis opinio eſt ſingularis.* Et A. HIRTIVS *Lib. VIII. Cap. XXV.* conſentit cum CAESARE. *Ciuitas* (Treuirorum) *propter Germaniæ viciniatem quotidianis exercitata bellis, cultu & feritate, non multum a Germanis differebat: neque imperata vnquam niſi exercitu coacta faciebat.* Sub Veſpaſiani imperii initiis cum Ciuili contra Romanos conſpirarunt Treueri. TACITVS *Hiſt. Lib. IV. Cap. LXVI.* Sed vincuntur a Cereali. *Hiſt. Lib. IV. Cap. LXXI.* & procul dubio magna libertatis parte ob crebros tumultus mulctantur: inde illud eſt PLINII *Lib. IV. Cap. XVII. Treueri, liberi antea;* nempe ante Veſpaſianum, qui ademit libertatem.

Treueri. Ad *orientem* vero, alterque *aquilonaris* Treuerorum limes, vtique diuerſus diuerſis conſpicitur ætatibus. Contra ſeptentriones, Cæſare in Galliis belligerante, Segni, Condruſique, cum Cæræſis, atque Pæmanis, a Rheno ad Moſam Treueros ambierunt: vt autem & incertus heic limes ſit inter populos, & ſæpe, quod dictæ nationes in Treuerorum agerent clientela, ipſas illas regiones Treuerorum ager complectatur. Ad ortum ergo prima ætate adcoluiſſe Rhenum Treueros, ex Cæſare, eiusque æui aliis ſcriptoribus ſatis manifeſtum eſt. Sed ignoratur, quod dixi, quantum aluei Rheni ſpatium primitus Treueri tenuerint; quantumque eos exinde manſerit. Nempe Auguſti auſpiciis Agrippa Vbios non inuitos in Galliam traduxit, & in Segnorum, Condruſorumque, agro, qui & Treuericus adpellatur, collocauit. Tum certe, variatis populorum regionibus, Vbii ad ortum, & Tungri, quo nomine illa ætate Segni, Condruſi, & ceteri, cœpere compellari, ad occaſum, Treuerorum aquilonare latus clauſerunt. Id vero iam quæritur, an omnino ex eo æuo, quo Vbii cis Rhenum egerunt, Treueri priſcas ad Rhenum ſeruarint ſedes, an diuerſæ nationi, Treueris modo ad interiora redactis, eæ ceſſerint? Dubitandi rationes ſuppeditant auctores, qui vix, ac ne vix quidem, ad Rhenum vltra ponunt Treueros, ſed ſtatim cum tribus illis ad ſuperiorem Rhenum populis coniungunt Vbios. Re tamen curate examinata ſemper manſiſſe Rhenum Treueros deprehendimus; & ab ipſo Plinio confirmamur in ſententia. Ceſſerit fortasſis inferior Treuerici agri, ſiue is Segnorum Condruſorumque fuit, pars Vbiis: ſaltem ſuperior pars ripæ, quam poſſederant, Treueris certo relicta eſt. Quanta vero fuerit illa portio Treuericæ in ripa portionis, non magis puto demonſtrari poſſe, quam quæ antea fuerit Treuericarum ad Rhenum ſedium amplitudo. Non interim eſt improbabile, quod quidam ſtatuunt, duobus confluentibus cum Rheno,

Orientis limes Treuericæ regionis prior & poſterior examinatur.

Naua

Germania Cirhenana.

Naua & Abrinca, poſteriorem Treuerorum poſſeſſionem fuiſſe definitam. Certe alia neſcitur gens, cui, quæ vtrumque amnem interiacent, attribuamus; & veri eſt ſimillimum, omnem hunc tractum eundem occupaſſe populum, cui eius partem poſt ipſam Auguſti ætatem diſerte antiquitatem adſcribere reperimus *(n)*.

Celebria in Treueris oppida.

IX. Adſertæ iam Treuericæ gentis inter Rhenum & Moſam, circa Moſellam maxime, & Arduennæ ſiluæ initia, ſedes has fere clariores habuerunt vrbes. Oppidum gentis primarium ad Moſellam, quod hodieque clarum eſt, etiam antiquitus fuit: ante, arbitror, ipſum Cæſarem, & Auguſtum, amplum clarumque; cum primum enim memoraretur, iam potens fuit, &, quod ait Pomponius, opulentiſſima totius Belgicæ ciuitas. *Coloniam* in illud primarium oppidum

(*n*) Limitem occiduum & auſtralem PTOLEMAEVS deſignat. *Ἀνατολικώτεροι δὲ τῶν Ῥημῶν, ἀρκτικώτεροι μὲν Τρίβηροι μεσημβρινώτεροι δὲ Μεδιομάτρικες. Rhemis orientaliores ſunt ad ſeptentriones Treuiri, ad meridiem Mediomatrices.* Idem confinium Rhemorum & Treuerorum oſtendit CAESAR *Lib. V. Cap. III.* & ſæpe alibi. Septentrionale gentium confinium iterum ex CAESARE *Lib. VI. Cap. XXXII.* diſcimus, vbi *Segnos, Condruſosque, ex gente & numero Germanorum inter Eburones Treuirosque* ponit. Fuerunt autem hi populi, qui ad inferiorem a Treueris Rhenum coluerunt, horum clientes, diſerte id teſtante CAESARE *Lib. IV. Cap. VI.* Rhenum attigiſſe Treueros idem docet CAESAR *Lib. IV. Cap. X.* de Rheno dicens, *per fines Heluetiorum, Sequanorum, Mediomatricorum, Tribocorum, Treuirorum, citatus fertur.* Confer. CAESAR *Lib. V. Cap. III.* quem locum paulo ante vidimus: *Lib. VI. Cap. VIII.* Poſt Vbiorum traductionem nullos Treueros ad Rhenum PLINIVS *Lib. IV. Cap XVII* nouit, ſed poſt *Vangiones* ſtatim *Vbios* nominat, hinc *Gubernos, Batauos.* Sed SVETONIVS *in Caligula Cap. VIII.* de eius natali ſolo hæc narrat: *Vbi natus ſit, incertum diuerſitas tradentium facit. Cn. Lentulus Gatulicus Tiburi genitum ſcribit: Plinius Secundus in Treueris, Vico Ambitarino, ſupra Confluentes; addit etiam pro argumento, aras ibi oſtendi inſcriptas* OB AGRIPPINAE PVERPERIVM. Inde ipſum PLINIVM docere arbitramur, Treueros adhuc tum ad Rhenum egiſſe; quia, qui vicus *ſupra confluentes* celebres Rheni & Moſellæ fuit, haud dubie Rheno propinquus exſtitit. Minutorum finium curam CLVVERIVS *Germ. Ant. Lib. II. Cap. XIV.* non geſſit incommode.

Treueri. dum deduxiſſe Auguſtum, *Auguſtæ* nomen, quod primus Mela adfert, indicat; quæ quando colonia, & quo conſilio, ducta fuerit? prorſus eſt incertum & dubium. Tacitus ſimpliciter *Coloniam Treuerorum* vocauit; Ptolemæus, & paſſim marmora Romana, *Auguſtam Treuirorum*, aut *Treuerorum*; poëtæ *vrbem Treuericam*, aut *vrbem Treuerum*; ſerioris ætatis ſcriptores, recepto vbique more, gentis ſuæ vocabulo *Treuiros*, & *Treueros*, nuncuparunt. Diuiſo Romano imperio, cum Treueris plerumque ſedem figerent, qui Transalpinas tenuere partes, maxima vrbis amplitudo & felicitas exſtitit: quæ & vero ruente Roma quadruplici clade eſt proſtrata; ex qua non niſi ſero æuo conualuit. Præter Treuerorum iſtud caput *Nouiomagus*, ſiue *Nouomagus*, in dextra Moſellæ ripa in Itineribus laudatur; vt clare ſimul conſtet, diuerſam a Nemetum Nouiomago hoc Treuerorum Nouomagum exſtitiſſe. Quidam in mediterranea noſtrum Nouomagum trahunt, quod & ipſum non Antonini repugnat Itineri: rectius tamen Moſellæ relinquitur, quod & Theodoſiii Tabula illic locauit, & eius loci vicus ſuperſtat, *Numagen* dictus; quem vetus Treuerorum Nouiomagum referre, nec id diſtantiæ Itinerum Antonini aduerſatur. *Voſauia* in Tabula ad Rhenum ſita omnium conſenſu eſt *Ober-Weſel*; iam ætate Hrabani *Waſalia* dicta; vt ſit coniectura idonea, forte & antiquum oppidi nomen *Voſalia* exſtitiſſe. *Confluentes* iam olim clarum fuiſſe oppidum, & a Plinio, quem Suetonius nominauit, intelligi, eruditorum prope dubitat nemo. Diſerte & ait Ammianus, ibi *oppidum eſſe, vbi amnis Moſella confunditur Rheno*. Haud dubie, cum Druſus quinquaginta amplius caſtella in Rheni ripa condiderit, hunc omnium opportuniſſimum locum inter duos maximos amnes ſine caſtro, & ſinè exſtructis munumentis, non præteriit. Hodie illic clariſſima vrbs, priſcum nomen corrupte ſeruans, *Coblentz* eſt.

Digitized by Google

Infra Confluentes vltimum Treuerorum creditur vel oppidum, vel caſtellum, ad Rhenum fuiſſe *Antunnacum* ; cuius ſitus in tabula, & in Itineribus, & nomen ſimul, declarant, idem eſſe, quod poſtea *Andernacum* nuncupatum eſt (*o*). *Germania Cisrhenana.*

Quæ

(*o*) POMPONIVS *Lib. III. Cap. II.* de Gallia. *Vrbes*, inquit, *opulentiſſimæ in Treueris Auguſta ; in Aeduis Auguſtodunum. Coloniam Treuerorum* TACITVS *Lib. IV. Hiſtor. Cap. LXII. & LXXII.* adpellat. PTOLEMAEO eſt Ἀυγούστα Τρηβηρῶν. Apud GRVTERVM *fol. CXI. Num. IX.* COL. AVG. TREVER. & *fol. CCXXV. Num. IV.* S C. AV. TREVE. Apud GOLZIVM Numus Veſpaſiani præfert COL. AVG. PAT. TREVIROR. id eſt, *Colonia Auguſta Paterna Treuirorum* In AVSONII *Claris Vrbibus IV.* eſt *Treueri: & Treuerica Vrbs* nominatur. VENANTIVS FORTVNATVS *Lib X. Carm. XII. Vrbem Treuerum* adpellat. Gentis nomine *Treuiros* compellat AMMIANVS *Lib. XV. Cap. XI.* AMBROSIVS *Epiſt. LVI. ad Valentinianum* II. Treueris plerumque Conſtantius, Conſtantinus pater & filius, & Conſtans, & huius percuſſor Magnentius, & Gratianus, & Magnus Maximus, qui hunc interfecit, reſedere vnde aucta vrbis gloria & potentia. Sed hæc corruit per Francorum vim SALVIANVS MASSILIENSIS *Lib. VI. de Gubern. Dei. Treuerorum*, inquit, *Vrbs excellentiſſima quadruplici eſt euerſione proſtrata. Nouiomagi* ſitum hæc ITINERIS a *Lugduno* ſeries adprobat;

Antunnacum	- - -
Confluentes	M. P. IX.
Vincum (Bingium)	M. P. XXVI.
Nouiomagum	M. P. XXXVII.
Treueros	M. P. XIII.

AVSONIVS *Moſellæ Verſ. 10.*

Et tandem primis Belgarum conſpicor oris.
Niuomagum, diui caſtra incluta Conſtantini.

Waſalia nomen in HRABANI *Martyrologio prid. Kalend. Iul.* occurrit, *Confluentes* vrbs videtur multis notari a SVETONIO *in Caligula Cap. VIII.* ſed, quam magna eruditorum conſenſione opinio ſtabiliatur, non ſatis tamen de ea reliquet. AMMIANVS MARCELLINVS *Lib. XVI. Cap. III. Apud Confluentes*, inquit, *locum ita cognominatum, Vbi amnis Moſella confunditur Rheno, Rigomagum oppidum eſt.* Fortaſſis aberrauit AMMIANVS vrbis nomine; reliqua non valde dubia videntur. TABVLA *Theodoſiana* & ITINERARIVM *Antonini Confluentes* oppidum clarius deſignant. Et ita NOTITIA *Imperii* ſub duce Mogontiacenſi *Præfectum militum defenſorum Confluentibus* habet: vt rurſus inſtar vrbis deſcribatur. *Antunnacum* in TABVLA & ITINERARIO, in NOTITIA *Imperii Antonacum* dicitur, eique militum Acicenſium præfectus impoſitus erat. Laudat eam vrbem AMMIANVS *Lib. XVIII Cap. II.* & VENANTIVS FORTVNATVS *Lib. X. Carm. XII.* de Nauigatione ſua, *Antonnacenſis caſtelli* nomine.

Agrippinenſes. Quæ cetera loca in Tabulis, & in Itineribus, nominantur in Treuerico agro, aliorum curæ a nobis relinquuntur. Agrippinenſium genus, & noui nominis ratio.

X. Treueris, quod Rheni curſum ſequimur, in noſtra conſideratione ſuccedunt

VBII TRANSDVCTI; qui & AGRIPPINENSES

conditoris ſui nomine, quod Tacitus ait, libentius fuerint vocati. Nempe nihil hic *Vbios* moramur in veteri trans Rhenum ſede conſtitutos: de quibus ſuperiore loco copioſe ſatis diximus. *Transducti* hoc loco, ſiue, Tacito dicente, *transgreſſi olim, & experimento fidei ſuper ipſam Rheni ripam collocati, vt arcerent, non vt cuſtodirentur*, noſtram propriam manent curam. Hi *Agrippinenſes*, ſiue potius *Agrippenſes*, dici maluere conditoris, & patroni, & traductoris ſui, M. Vipſanii Agrippæ, nomine: ſiquidem Tacitus, cum Agrippinenſium nomen profert, non de ſola colonia in oppidum Vbiorum ducta, ſed de integra transducta natione Vbiorum, quam a traductione latiore ſenſu coloniam vocat, loquitur; vt fruſtra ſint interpretes, qui Tacitum male conditorem vrbis nomine maſculino fœminam adpellaſſe contendunt. Ob quam cauſam cis Rhenum traducti fuerint Vbii? alibi eſt declaratum. A Cattis oppreſſi & vectigales facti erant, proxime cladi internecinæ, quod Romanis fauiſſent, deſtinati, niſi exitio eos Agrippa auſpiciis Auguſti ſubtraxiſſet. Cis Rhenum in Segnorum, Condruſorumque, & partis Eburonum, agros ſunt immiſſi, & nobiliſſimas ad Rhenum regiones Romanorum beneficio inſederunt: illis, quorum ante agri fuerunt, populis ad interiora iuſſis recedere. Si quæ Treuerici agri pars Vbiis ſimul ceſſit, non id ſatis exploratum eſt. Fuit vero proxima Segnorum Condruſorumque regio

in Treuericam imputata ditionem; vnde & in Treuiris confediſſe Vbii co nomine rectedici poſſunt. *Germania Cisrhenana.*

Fines transductæ in Galliam Vbiorum ciuitatis.

XI. Fines Vbiorum cis Rhenum regionis a nemine veterum plene definiti ſunt, vt adeo de oppidis quibusdam modo conſtet, eos Vbiorum fuiſſe. At fuit vero diligens Germanicarum rerum ſcrutator, qui idoneas ſequutus coniecturas, quod & Gugerni transducti ad Rhenum locandi eſſent, & Sunici etiam prope Vbios in Eburonum agris antiquis ponendi, ita ſingulorum populorum ſedes diſpertiit. Coluerunt olim, quod infra indicabitur, Segni, Condruſi, Cæræri, Pæmani, infra Treuiros a Moſa ad Rhenum vsque; illos infra Eburones rurſus ad Rhenum, ſed & ex vtraque Moſæ ripa. Extremi prope Batauos quondam Menapii Rhenum & vtramque Moſæ regionem adcoluerunt. Iſtum Rheni veterem ſtatum hæc ſequuta eſt mutatio ſedium, atque regionum viciſſitudo. Superiorem Segnorum Condruſorumque regionem, partemque Eburonum agri, inſedere Vbii. Infra Vbios poſtmodum Gugerni, in Eburonum & Menapiorum agros traducti, habitarunt. A latere Vbiorum poſtremum etiam Sunici egere, quibus pars occidua Segnorum Condruſorumque agri ceſſerat. Vbios ergo, ad hos vt accuratius contueamur, locauit noſter Rhenum inter & Roram amnem; vt, vbi confluit cum Moſa Rora, & vbi cum Rheno alter Rora, ſeu Rubra, ex diuerſo latere confluit, contra *ſeptentriones* Vbii fuerint finiti: vtque a *meridie* Abrinca amnis a Treueris, Roræque & Abrincæ amnium computati ortus a Tungris, eosdem diſterminauerint. Iam & confinia Vbiorum ſatis perſpicue patent. Contra ſeptentriones prius Menapii, deinde Gugerni, Vbios prætexuerunt. Rora prius ab Eburonibus & Menapiis, mox a Sunicis, eos diuiſit.

Supe-

Digitized by Google

Agrippinenſes. Superiores regiones ſemper Treuerorum & Tungrorum manſerunt confines (*p*).

XII. Transducti Vbii, iisque ſedibus, quas oſtendimus, collocati, *Oppidum* in ripa condiderunt; etiam *Aram*, haud dubie in Cæſaris Auguſti honorem, vt plures prouinciales fecerunt, dedicarunt. Agrippinenſium regionis inſignia. Veri videtur ſimile, aram ſtatim, poſtquam in aduerſam Rheni ripam perueniſſent, ab iis conditam eſſe; oppidum demum inferiori Rheni ripæ adpoſitum eſſe. Vbi vero Agrippa Rhenum ponte iunxerit, Vbiosque transduxerit? non id ſatis liquet. Fuerit id tamen ſupra Segum amnem, cum Vbios nondum ad hunc amnem pertigiſſe oſtenderimus, &, in Sigambris transductos Vbios fuiſſe, non admodum probabile videatur. Conueniet hæc probabilis pontis poſitura non male cum ſitu *Bonnæ* vrbis, ad quam conditam aram fuiſſe, plerique autumant. De tradu-

An. V. C. ɪɔccxvi. Ante C N. XXXV. ctionis tempore notamus, Agrippam videri, cum prima vice in Galliam mouiſſet, & ponte Rhenum cum Germanis Transrhenanis bellatum iunxiſſet, Vbios in citeriorem Rheni ripam ſimul duxiſſe. Altera enim eius in Galliam expeditio, quæ octauo decimo poſt priorem anno facta eſt, breuior fuit, minusque clara, quam vt eo tempore Vbiis traducendis, intentus aliis negotiis, operam potuiſſet impendere. Vt re-

 deamus

(*p*) Tacitvs *Germ. Cap. XXVIII.* in populis Germaniæ Ciſrhenanæ de *VBIIS* dicit: *Vbii, quamquam Romana colonia eſſe meruerint, ac libentius Agrippinenſes conditoris ſui nomine vocentur, origine erubeſcunt, transgreſſi olim & experimento fidei ſuper ipſam Rheni ripam collocati, vt arcerent, non, vt cuſtodirentur.* Tota gens *AGRIPPINENSES* dicta, rem diſerte Tacito *Hiſtor. Lib. IV. Cap. XXVIII.* teſtante: *Acta vtrobique prædæ, infeſtius in Vbiis, quod gens Germanicæ originis, eiurata patria Romanorum nomine Agrippinenſes vocarentur.* Cauſam tra ſitus, auctorem, & tempus, ex Cæſare *Bell. Gall. Lib. IV. Cap. III. & XVI.* ex Strabone *Lib. IV.* & Dione Caſſio *Lib. XLVIII.* ſupra in Vbiis Transrhenanis oſtendimus. Fines Vbiorum Ciſrhenanorum deſignat Clvverivs *Lib. II. Germ. Ant. Cap XVII.*

Colonia Agrippinenſis inferioris Germaniæ caput.

Germania Ciſrhenana.

AN. L.

deamus ad *Oppidum Vbiorum*; ſimpliciter id Tacitus nominauit, antequam coloniæ in illud ductæ meminiſſet. Quæ poſtquam deducta eſſet ab Agrippina, Claudii Auguſti coniuge, nomen inde vrbi eſt inditum *Agrippinenſis coloniæ*. Ptolemæus ſuppreſſo *coloniæ* nomine, *Agrippinenſem* memorat poſt Batauodurum, & Vetera, in inferiore Germania. Habentur & *Coloniæ*, & *Ciuitatis*, *Agrippinæ* nomina in Itineribus Antonini, in Tabula, atque in variis numis. Vrbs clariſſima quondam fuit, ſedes præſidis, caputque inferioris Germaniæ, vt Moguntiacum ſuperioris vrbs princeps eſſet: hodie, quod nemo dubitat, illuſtris liberaque imperii vrbs, *Coeln*, eſt; veteris coloniæ memoriam nomenque ſeruans. Quod rurſus ad *Vbiorum aram* attinet, meam teneo in coniecturali cauſa ſententiam; videri eam aram ſtatim conſecratam, cum Vbii in aduerſam Rheni ripam perueniſſent. Id cum videatur prope *Bonnam* accidiſſe, quod docuimus, prope etiam hoc oppidum aram fuiſſe conditam, arbitror. Ita nec adſentimur illis, qui aram prope præcipuum Vbiorum oppidum exſtructam fuiſſe contenderunt: male enim ſibi Tacitus conueniret, qui ſexageſimum lapidem ab ara Vbiorum ad Vetera imputauit, ſi ſaltem apud oppidum Vbiorum ſimul ara quærenda fuerit. Nec vero prorſus cum iis facimus, qui *Bonnam* vrbem aramque Vbiorum commiſerunt, & hanc ipſam de Bonna vrbe interpretati ſunt. Potuerunt ob frequentata ſacra, locique reliquam opportunitatem primum caſtra ad aram, mox domicilia poni, vnde demum iuſta vrbs creuit. At ara tamen nunquam vrbem videtur ſonuiſſe, licet eam non longe habuerit diſſitam. Imo, ſi quod oppidum confeſtim apud aram eſt conditum, cito id *Bonnam* dictum eſſe, ſuadet auctoritas Flori, qui Bonnam Auguſti ætate nominat. Diu adhuc deinde, licet Bonnæ nomen non ignoraretur, Vbiorum aram ſeruaſſe celebritatem; fido id rurſus

Bonna non ipſam Vbiorum aram refert, ſed prope eam eſt condita.

ſus

Agrippi-nenſes. ſus argumento eſt, Bonnam vrbem & Vbiorum aram non eodem in loco quærendam eſſe. Ipſa nunc *Bonna* celebre quondam oppidum fuit, Tacito non ſemel, & Ptolemæo, & Ammiano, & in Tabula veteri, atque in Antonini Itineribus, memoratum. Durat hodieque nomen, ſitumque loci probe commonſtrat (*q*).

XIII. In vrbibus Vbiorum ceteris, quarum memoriam præterire nolumus, in Rheni ripa infra Coloniam fuit *Noueſium*, *Plures Vbiorum vrbes.*

(*q*) TACITVS *Ann. I. Cap. XXXVI. Oppidum Vbiorum* ſimpliciter vocat. De coloniæ in id oppidum deductione ita idem narrat *Ann. XII. Cap. XXVII. Agrippina, quo vim ſuam ſociis quoque nationibus oſtentaret, in oppidum Vbiorum, in quo genita erat, veteranos & coloniamque deduci impetrat, cui nomen inditum eſt ex vocabulo ipſius.* Inde *Colonia Agrippinenſis* vocatur a PLINIO *Lib. IV. Cap. XVII. hinc Vbii, Colonia Agrippinenſis, Guberni, Batavi*; a TACITO *Hiſt. Lib. I. Cap. LVI. LVII. Lib. IV. Cap. XX. LXIII.* PTOLEMAEO eſt Ἀγριππινήσις, *Agrippinenſis.* ITINERARIVM *Antonini* vocat *Coloniam* aut *Ciuitatem Agrippinam*; TABVLA ſimpliciter *Agrippinam.* Numi apud GOLZIVM, vnus Neronis, AGRIPPINA COL. & alter Claudii COL. AGRIPPINA VBIOR. inſcriptiones præferunt: quæ antiquitatem nominis *Agrippinæ* videntur indicare poſſe. De *Ara Vbiorum* TACITVS *Ann. I. Cap. XXXIX. & LVII.* memorauit; vt parum vero inde de ſitu aræ conſtet. Sed *Cap. XLV. ſexageſimam lapidem* a primæ legionis hibernis, quæ erant apud Aram Vbiorum, ad Vetera imputat, vbi quinta & vneticeſima legio hibernabat: vt inde ſaltem adpareat, non prope Coloniam Aram fuiſſe ſitam. De *Bonna* vrbe Aram illam interpretatur PHILIPPVS CLVVERIVS *capite dicto.* Ipſa *Bonna* vrbs videtur a FLORO *Lib. IV. Cap. XII.* indicati, vbi is in Druſi hiſtoria poſt L caſtellorum exſtructionem enarratam addit; *Bonnam & Geſoniam cum pontibus iunxit.* Quæ a VINETO, CLVVERIO, VALESIO, aliisque de his FLORI verbis diſputantur, mittimus: ſed recte putamus cum HADR. VALESIO, delendam eſſe vocem *cum*, & loco *Geſoniam* ſubſtituendum vocabulum *Noueſium*: quippe duo caſtrorum loca *Bonna* atque *Noueſium* etiam a TACITO *Hiſt. Lib. IV. Cap. LXX. & LXXVII. Lib. V. Cap. XXII.* coniunguntur. Præter modo citata loca TACITVS ſub prioribus Cæſaribus nunquam, in hiſtoriis ſæpe, *Bonnam* memorat. Vid. *Lib IV. Cap. XIX. XX. XXV.* Male vero inde CLVVERIVS argumentum traxit, vt monſtraret, ipſam *Aram* eſſe *Bonnam.* PTOLEMAEVS poſt *Vetera* & *Agrippinenſem* ait, εἶτα Βόννα, *deinde bonna.* Meminere etiam Bonnæ AMMIANVS *Lib. XVIII. Cap. II.* cum TABVLA & ITINERARIO *Antonini*.

Digitized by Google

ſium, quod crebro Tacitus nominauit. Eſt in Itineribus *Nouenſio*, illaque, ſimul & Tabula Theodoſiana, atque ipſum omnino nomen, oppidum eſſe, quod hodie *Nuys* adpellatur, docent. Vltimus ad Rhenum in Vbiis locus *Gelduba* extitit; clariſſimum caſtellum, Plinio teſte, nec minus Tacito celebrata vrbs. Hodie vicus eſt ad Rhenum *Gelb* dictus; huncque veterem referre Geldubam ſitus & Itinerum rationes plene euincunt. In mediterraneis *Agrippinenſium finibus*, Tacito dicente, *Tolbiacum* fuit, quod & *Tolpiacum* in Itineribus eſt, & *Tulpiacum*. Ducit nos ordo in itinere notatus, ſucclamante præſertim vocabulo, ad oppidum, quod hodie *Zulpich* nuncupatur. Locum præſertim adulta ætate Francorum victoria, Alemannorumque internecina clades, nobilitauit. *Marcodurum*, & *Marcomagum*, ad Roram, idem oppidum eſt, vtriusque vocabuli poteſtate id oſtendente. Tacitus vicum ita deſcribit, vt nihil dubitandum ſit, quin oppidum *Duren* ad Roram ex veteri vico creuerit. *Iuliacum* ad eundem Roram amnem, ducibus Itineribus & Tabularum viis, facilius reperitur in nobili oppido *Iülich*, quod inſignis regionis, Ducatum hodie vulgo adpellant, caput eſt (*r*).

Germania Cisrhenana.

XIV. Ab

(*r*) *Noueſium* præter loca, in quibus cum Bonna coniungitur, TACITVS *Hiſt. Lib. IV. Cap. XXXIII. XXXV. & LXII* celebrat. *Gelduba meminit* PLINIVS *Lib. XIX. Cap. V. Gelduba adpellatur caſtellum Rheno impoſitum, ſbi generoſitas præcipua*: & TACITVS *Lib. IV. Hiſtor. Cap. XXVI. XXXII. & XXXV.* De *Tolbiaco* TACITVS *Lib. IV. Hiſt. Cap. LXXIX. flagrantiſſima*, inquit, *cohortium* (Ciuilis) *Tolbiaci in finibus Agrippinenſium agebat. Ciuitas Tulbiacenſis* nominatur a GREGORIO TVRONENSI *Lib. III. Cap. VIII* *Marcodurum vicum* TACITVS *Hiſt. Lib. IV. Cap. XXVIII.* & *Marcomagum* ITINERARIVM & TABVLA habet. Quia vtrumque vocabulum *duren* & *magen* Celtica lingua *tranſitum fluminis* vna ſonat; inde & vnum oppidum vtroque nomine notari, conijcitur. *Iuliacum* præter ITINERA & TABVLAM AMMIANVS *Lib. XVII Cap. I.* cum Agrippina laudat. A Iulio nomen ſane non accepit: & dubium valde, an a Iulia Agrippina, Coloniæ Agrippinenſis conditrice. Ergo incertum manet, vnde ſit ortum vrbis vocabulum.

Gugerni.

XIV. Ab Vbiis ad

SIGAMBROS TRANSDVCTOS, qui deinde GVGERNI,

Gugernorum nomen, origo, hiſtoria.

priſco abolito nomine, dicti ſunt, pergimus. Rurſus nihil hic ad *Sigambros* reſpicimus, qui trans Rhenum infra Vbios Cæſaris ætate, & aliquandiu poſt eam, coluerunt. De *tranſductis Sigambris*, quos *exciſos, & in Gallias traiectos*, Oſtorius, Romanus Britannico bello imperator, apud Tacitum dixiſſe fertur, nobis ſermo eſt. Hos mutato nomine *Gugernos*, ſeu *Cugernos*, & *Gubernos*, cis Rhenum dictos eſſe, primum doceri debet; deinde, quibus finibus cis Rhenum egerint? Ad primum attinet ſcire, defuncto in Germania Druſo molem Germanici belli translatam eſſe in Tiberium, qui, quod ipſe ſcribit, plura conſilio, quam vi, perfecit. Inter alia facta inſignia, quæ maxime auctores celebrant, ad frangendam & coërcendam gentis peruicaciam, Sigambros ex ſuis exciſos ſedibus in Gallias transtulit. Cum Sigambris multos Sueuos in Galliam transduxit; vt vero Sueuorum, ſeu Cattorum, minima eſſet portio in deditionem a Cæſare accepta, cum Sigambrorum omnis natio in Gallias eſſet translata. *Deditiorum quadraginta millia* traiecta in Galliam Suetonius; ſed rectius Eutropius *quadringenta millia*, memorauit: qui numerus magis probatur, cum non viros ſolum, ſed & fœminas, & liberos, traduxerit Cæſar. Collocauit ſuos dedititios, quod omnes auctores teſtantur, *in proximis Rheni agris*, ſiue *ſuper Rheni ripam in Gallia*. Iam vero non potuit Tiberius ſuis Sigambris iuxta Rheni ripam ſedes adſignare, vt priſcus Rheni ſtatus non iterum fuerit turbatus. Sed vbi ex ea ætate turbatus reperitur, ibi idonea ducimur coniectura, vt Sigambros traiectos agnoſcamus. In ſuperiori

An. V. C. DCCXLV. Ante C. N. VI.

Digitized by Google

Germania Ciſrhenana.

Germania populorum, quos vidimus, ſedes detrimenti acceperunt nihil. In inferiori Germania ex Cæſaris æuo nullus prope populus Auguſti ætate ſuas ad Rhenum ſedes ſeruauit. Coluerant poſt Treueros Cæreſi, Segni, Condruſique; inde Eburones: proxime ad oceanum Menapii. Segni, Condruſique, & Eburonum pars, in interiora concedere ſunt iuſſi, cum ab Agrippa Vbii in citeriorem Rheni ripam ponerentur. Tum altera pars Eburonum, & Menapii, reſtitere apud Rhenum aliquot adhuc annos. Ex quo autem Tiberius ſuos dedititios in Galliam traduxit, ex eo etiam Menapiorum ad Rhenum nomen deſiit audiri, & nouum *Gugernorum* nomen auditum eſt. Si ergo vere Suetonius & Eutropius traductionem Sigambrorum deſcripſere, iam demonſtratum eſt clariſſime, non niſi *Sigambros* fuiſſe, quos, mutato deinceps nomine, *Gugernos* Plinius atque Tacitus nominarunt. Hoc moneo, vt certiſſime liqueat, Gugernorum nomine dedititios Germanos in Gallia notatos eſſe; ita tamen non ſatis liquere, an cum Sigambris vna Sueui Gugernorum nomine fuerint notati; vtrum his ſingularis adpellatio *Sunicorum*, de qua mox plura dicemus, obtigerit? Quicquid eſt controuerſiæ, Sigambrica nātio, quippe integrior, adeoque validior, iure ſuo Gugernorum compellationem ſibi vindicat: in Sunicis, quod plerique ita ſentiunt, & ipſi Sueuos referemus. Sed vnde ſit Gugernorum acceptum nomen? vix quiſpiam ſatis oſtendet. Ex Germanica tamen ligūa ſumtum eſſe, non ego valde dubitabo (*s*).

XV. De-

(*s*) Oſtorius apud TACITVM *Lib. XII. Cap XXIX.* dixiſſe fertur; *Vt quondam Sugambri excisi, & in Gallias traiecti forent: ita Silurum nomen penitus exſtinguendum.* Non exſtincti aut occiſi Sigambri, ſed nomen eorum, cum exſcinderentur ex ſuo ſolo, & in Gallias traiicerentur, exſtinctum. *GVGERNI* & *Cugerni* in diuerſis TACITI exemplaribus vocantur. *Gubernos* PLINIVS, qui HARDVINI cura prodiit, adpellat: alia exempla-

Gugerni. XV. Declaratis Gugernorum natalibus ſecundo iam loco eorum ſedes debent definiri. Ad *ortum* ab Vbiis ad Batauos vsque Rhenum adcoluerunt; eoque ab Vſipiis atque Tencteris diuiſi ſunt. Ad *occaſum* Moſa Gugernos diſcluſit a Menapiis. Hos ad ortum & occidentem fines Plinius atque Tacitus diſerte memorant. Iidem oſtendunt, ad *meridiem* Vbios, ad *ſeptentriones* Batauos, Gugernorum fuiſſe confines: certi tamen limites, ſola duce coniectura, hic fere in medium proferuntur. Vbii itaque videntur vsque ad confluentes, Roram cum Moſa, alterumque Roram, ſeu Rubram, cum Rheno, coluiſſe: iisdemque finibus Gugerni ad auſtrum fuerint complexi. Bataui a Rheni diuortiis inter vtrumque eius alueum inſulas incoluerunt. Igitur eſt etiam opinio, ad vsque Rheni diuortium Gugernorum contra ſeptentrionem ſedes recte protendi. Quæ in definita hac Rheni ripa oppida fuerunt, commode iam in Gugernis nomi- *Claræ in Gallico ſolo ſedes, & vrbes.*

ria *Gugernos* agnoſcunt. De transductione Sigambrorum ipſe Tiberius ad Germanicum, quod TACITVS *Ann. II. Cap. XXVI.* perhibet, ſcripſit, *ſe nouies a Diuo Auguſto in Germaniam miſſum, plura conſilio, quam vi, perfeciſſe. Sic Sugambros in deditionem acceptos, ſic Suenos, regemque Maroboduum pace obſtrictum.* SVETONIVS *in Auguſto Cap. XXI. Germanos*, inquit, *vltra Albim fluuium ſummouit, ex quibus Vbios & Sicambros dedentes ſe traduxit in Galliam, atque in proximis Rheno agris collocauit.* IDEM *in Tiberio Cap. IX. Germanico*, inquit, *bello quadraginta millia deditiorum traiecit in Galliam, iuxtaque ripam Rheni ſedibus adſignatis collocauit.* EVTROPII auctus deditiriorum numerus videatur *Lib. VII. Cap. V.* *MENAPII* quondam aduerſam Sigambris Rheni ripam coluerunt, quod ex CAESARIS *Lib. IV. Cap. IV.* narratione de bello Vſipetum & Tenchterorum, nec non ex STRABONE *Lib. IV.* qui, de tempore Cæſaris iuxta Menapios ſtatim Sigambros ponit, conſtat. His Menapiis retro concedere coactis, Sigambri in eorum regione ſunt poſiti: quod putat MENSO ALTINGIVS *in Notitia Germ. Infer. voce Gugerni*, a *Goch* oppido, cuius regionem incoluerint, compellati; vt ante *Sigambri* ab *Sego* amne, & *montibus*, quos *Berge* noſtra lingua vocamus, quaſi dixeris *Siegenberger*, fuerint nuncupati. Alii vocem *Gugerni* de *Iuliacenſibus*, vulgo *Iulicher* dictis, & rurſus alii de *Geldris*, quos *Gelrer* nominamus, interpretati ſunt.

namus. Fuerunt *Calon*, *Aſciburgium*, *Vetera*, & *Colonia Traiana*; quæ in Itineribus paſſim adferuntur. *Calon* eſt obſcurior locus, quam qui valde curari mereatur. *Aſciburgium* in Tabula inter Noueſium & Vetera collocatur, & ita eius Tacitus meminit, vt in medio Geldubæ & Veterum ſitum agnoſci queat. Haud dubie ex L caſtellis eſt, quæ Druſus in ripa Rheni condidit: quæ enim alicubi Tacitus ex incerta fama de Vlyſſe conditore perhibet, meras ſapiunt nugas. Hodie paruus vicus *Asburg* eſt, qui poſitioni *Aſciburgii* ſatis reſpondet. Ptolemæus etiam Aſciburgium memorauit, ſed in orientis ripa Rheni ſitum, prope nouum Rheni alueum, quem procuraſſe Druſum nouimus. Nonnulli errorem Ptolemæi incuſant, nec aliud Aſciburgium agnoſcunt, quam quod modo ex itineribus produximus. Alii vero diuerſa loca arbitrantur intelligi, & idonee Aſciburgium cis Rhenum & alterum trans Rhenum diſtinguunt: de hoc ſimul Tacitum de Aſciburgio, eiusque conditore Vlyſſe, interpretati. *Vetera caſtra* haud dubie adpellata ſunt, cum iam noua in Vbiis, & Vangionibus, eſſent condita: iam tamen Auguſti æuo leguntur ita eſſe compellata. Maxime Ciuilis bello ea caſtra illuſtrata ſunt. Quod ad ſexageſimum lapidem Vetera a ſuperioribus caſtris, quæ ad Vbiorum erant aram, abfuiſſe Tacitus dixit, ſimulque Itinerum conuenit ratio; non ii male opinantur, qui in oppido *Santen* verum Caſtrorum Veterum locum quærunt: cum maxime ingenium loci cum Taciti Veterum deſcriptione egregie conueniat. *Colonia Traiana* proxime diuortium Rheni vltimus fuit Gugernorum locus. Itinera & Tabula ſitum iſtius Coloniæ ita deſignant, vt in vicum *Kellen* incidat; cuius & nomen non multum a Coloniæ nomine abludit. Eandem Coloniam vocatam etiam *Triceſimam* fuiſſe, quia eius numeri legio ibi hiber-

Germania Cisrhenana.

Digitized by Google

Gugerni. hiberna, vel ſtatiua, habuit, Antonini nos docent Itinera (*t*).

XVI. A latere Gugernorum auſtrali, Vbiorumque occiduo, in vetuſtis Eburonum ſedibus ab Auguſti æuo coluerunt Cattorum ſiue nouo nomine Sunico-

 CATTI

(*t*) Vbi ante *Menapii*, nunc *Gugerni*. PLINIVS *Lib. IV. Cap. XVII. Rhenum accolentes Germaniæ gentium in eadem prouincia, Nemetes, Tribochi, Vangiones: hinc Vbii, Colonia Agrippinenſis, Guberni, Bataui.* Confinia Vbiorum, & cis Moſam Menapiorum, oſtendit TACITVS *Hiſtor. Lib. IV. Cap. XXVIII. Ille* (Ciuilis, tunc in Gugernis commoratus) *&t cuique proximum, vaſtari Vbios Treuerosque, & alia manu Moſam amnem tranſire iubet, &t Menapios & Morinos, & extrema Galliarum, quaterent.* Et paulo ante TACITVS *Cap. XXVI.* ex Vbiis, ſcribit, & Geldubenſibus caſtris, *in proximos Gugernorum pagos, qui ſocietatem Ciuilis acceperant, ductus a Vocula exercitus.* Regiones illa Gugernorum prouincia egregias complectitur; magnam *Cliuienſis ducatus* cis Rhenum, & *Geldriæ* trans Moſam, partem, *Iuliacenſis ducatus* portionem, qua oppidum *Brügge:* reliquam maiorem *Iuliacenſis ducatus* partem, & *Colonienſem* ditionem fere integram, Vbiis ſibi vindicantibus. *Calonis*, inter Vetera & Geldubam, obſcuri loci, veſtigia in vico *Kalenbuſen*, CLVVERIVS *Cap. XIIX.* reperit. *Aſciburgium* non in ANTONINI *Itineribus*, ſed in TABVLA *Theodoſiana*, celebratur. De eo etiam TACITVS *Hiſtor. Lib. IV. Cap. XXXIII. Rapiunt*, inquit, *in tranſitu hiberna alæ Aſciburgii ſita.* CLVVERIVS *dicto loco* vicum *Asburg*, haud procul *Murſia* oppido, in via a Noueſio ad Vetera, ſitum, de *Aſciburgio* interpretatur, & narrationem TACITI *Germ. Cap. III.* de Vlyſſe huic Aſciburgio Ciſrhenano vindicat MENSO ALTINGIVS *in voce Aſciburgium*, diſtinguit PTOLEMAEI Transrhenanum, & TACITI Ciſrhenanum, Aſciburgium, & Transrhenanum eſſe putat, quod ab Vlyſſe conditum fama vulgauerit. *Veterum* meminit TACITVS ſtatim ab obitu Auguſti *Lib. I. Annal. Cap. XLV.* vbi & diſtantia loci ab Ara Vbiorum indicatur. Rurſus in Ciuilis tumultu crebra Veterum oppugnatorum & occupatorum mentio fit. TACITVS *Lib. IV. Hiſtor. Cap. XIIX. XXI.* Deſcribitur caſtrorum poſitura *XXIII. capite; Pars caſtrorum in collem leniter adſurgens, pars æquo adibatur: quippe illis hibernis obſideri, premique, Germanias Auguſtus crediderat.* CLVVERII coniecturæ debetur, quod in *Santen* oppido *Vetera* reperta ſunt. *Colonia Traiana* etiam *Triceſima* vocatur ab AMMIANO *Lib. XIIX. Cap. II.* & in ITINERE a Tauruno Pannoniæ per ripam *Leg. XXX. Vlpia*, inter Vetera caſtra & Burginacium: quo ſitu in alio ITINERE a Lugduno diſerte *Colonia Traiana* ponitur.

Digitized by Google

rum tr-nſ-ductio in Galliam;

Germania Cisrhenana.

CATTI TRANSDVCTI, qui SVNICI

deinceps adpellati ſunt. Ante iam oſtendimus, cum Sigambris a Tiberio Sueuos, qui Catti ſunt, in Galliam eſſe transductos. Sigambros eſſe, qui mutato nomine Gugerni ſunt adpellati, eruditorum vltra dubitat nemo. Et plerique etiam conſentiunt, nouum nomen *Sunicorum*, quod ab Auguſti ætate prope Vbios auditum eſt, non niſi *Sueuis* transductis deberi: qui inter Vbios & Tungros, Romanorumque crebra præſidia, optime cuſtodiri potuerint. Ipſi non habemus, quod communi opponamus ſententiæ; quam imo ipſi hoc loco ſequimur: vt indicemus tamen, non tot argumentis eam firmari, quot in Gugernorum origine probanda vidimus. Sint vero Sunici illi traiecti in Gallias Catti; vnde nouum acceperint nomen? id non minus ignoratur, âc Gugernorum origo nominis. Hodierna in priſcis Gugernorum & Sunicorum regionibus nomina quidam proferunt, vt priſca interpretentur vocabula. Magis vero putem, illa a populis demum accepta eſſe, quam occaſionem nominibus ſumendis dediſſe. Sedes Sunicorum ex Tacito ſatis commode definiuntur. Eas vero, licet a Rheno remotiores, cum Gugernis ſtatim coniungere placuit, quod eodem Sunici ſunt traducti tempore; & quod poſt Batauos conſideratos, ſolos inter Scaldim & Moſam Germanicos populos noſtræ curæ relinquemus. Coluerunt Sunici iuxta Vbios, hosque inter & Tungros. Moſa ab *occidente* diuiſit Tungros, Menapiosque, a Sunicis. Ad *ortum* Rora Vbios, Roræque confluentes Gugernos, a noſtris Sunicis diſterminarunt. Contra *ſeptentriones* ex læua Moſæ ripa Menapii, ex dextra Gugerni, egerunt. Ad *meridiem* a Tungris Sunici prætexti ſunt: vt puten-

nouæque ibi ſedes impetratæ.

Sunici. putentur Veſa, Vrtaque, amnes inter Sunicos Tungroſque medii fluxiſſe. Has veras Sunicorum ſedes oſtendit Tacitus, commodæque coniecturæ plane definiunt. Qui vero viriato apud Plinium *Rinucorum* vocabulo inducti prope Bethaſios, aut omnino trans Rhenum Sunicos, quæſierunt; ii & Sunicorum vero nomine reſtituto refelluntur, & maxime a Tacito, quem laudauimus, veriorem gentis docentur ſitum (*b*).

XVII. Ce-

(*b*) CLVVERIVS *Germ. Ant. Lib. II. Cap XIX* SVNICOS *Cattis*, ſiue ii tum a his Sueui dicti fuerint, præcipue vindicat: & accedit eius ſententiæ eruditiſſimus ALTINGIVS *in Notitia Germ. Infer. in Sunicis*. PLINIVS *Lib IV. Cap. XVII.* ſatis confuſe Belgicæ populos enarrat, & cum iis, poſt *Tungros*, *Sunicos* adpellat, mox *Friſiabones*, & *Betaſos*, ponit. Alii PLINII codices habent vocem *Rinuci*, alii *Sinuci*, aut *Sinuei*: quæ variatio vocabuli multas dedit opiniones, præſertim, quod cum Friſiabonibus, per errorem hic nominatis, Sunicos PLINIVS coniungit. HVBERTVS LEODIVS *Runicos* putat dictos eſſe, & iis inter Batauos, Friſios, & Bethaſios, regionem tribuit vulgo *Runkerland*, adpellatam. Hic autem cum LAZIO, qui *Rinuecs* PLINII trans Rhenum de regione *Rheingovv*, & incolis, *Rheingovver* dictis, interpretatus eſt, nec non, cum iis, qui *Sunicos* aduerſam Agrippinenſi coloniæ ripam Rheni coluiſſe arbitrati ſunt, commode a CLVVERIO refutatur. Ita de Sunicis TACITVS *Hiſtor. Lib. IV. Cap. LXVI.* dicit: *Ciuilis, ſocietate Agrippinenſium auctus, proximas ciuitates adfectare, aut aduerſantibus bellum inferre, ſtatuit. Occupatisque Sunicis, & iuuentute eorum per cohortes compoſita; quo minus vltra pergeret, Claudius Labeo Bethaſiorum, Tungrorumque, & Neruiorum, tumultuaria manu reſtitit: fretus loco, quia pontem Moſæ fluminis anteceperat. Pugnabaturque in anguſtiis ambigue; donec Germani tranantes, terga Labeonis inuaſere, ſimul Ciuilis auſus, an ex compoſito, intulit ſe agmini Tungrorum, & clara voce, Non ideo, inquit, bellum ſumſimus, vt Bataui & Treueri gentibus imperent. procul hæc a nobis arrogantia. accipite ſocietatem. tranſgredior ad vos; ſeu me ducem, ſeu militem, mauultis. Mouebatur vulgus, condebantque gladios, cum Campanus & Iuuenalis ex primoribus Tungrorum, vniuerſam ei gentem dedidere. Labeo, antequam circumueniretur, profugit. Ciuilis Bethaſios quoque ac Neruios, in fidem acceptos, copiis ſuis adiunxit, ingens rerum; perculſis ciuitatum animis, vel ſponte inclinantibus.* En Sunici a latere Vbiorum, & Tungrorum, ad Moſæ dextram ripam: circa ad occidentem Neruii, atque Bethaſii. Nomen gentis a regionis loco *Senich*

In Sunicis celebria loca.

Germania Curbenana.

XVII. Ceterum, vt parum in antiquitate Sunici memorati ſunt, ita de vrbibus vicisque eorum priſcis non ſatis conſtat. Tribuunt nonnulli eis *Theudurum* & *Coriouallum*. *Theudurum* in Antonini Itinere a Traiana Colonia ad Agrippinam nominatur; & vulgo de *Tudder* oppido Theudurum interpretari placet. Ptolemæus *Teuderium* habet, ſed trans Rhenum & Amiſium; vnde equidem non pauci illud retrahere cis Rhenum, & cum Theuduro noſtro conciliare ſategerunt: vt minime vero rationes Ptolemæi accuratius expendentibus perſuaſerint. *Coriouallum* vetus plerique in *Falckenburg* oppido inueniri putarunt. Reiecta vero idoneis rationibus illa opinatione, vicum *Keyer*, haud procul Traiecto Moſæ diſſitum, aliquis in medium protulit, vt Corioualli verum ſitum declararet. *Pontem Moſæ fluminis* a Claudio Labeone anteceptum Tacitus memorauit. Illum a Romanis munimento quodam firmatum fuiſſe, parum eruditi dubitant. An vero iſta munitio inſigni *Traiecto Moſæ* condendæ occaſionem dederit? non ſatis liquet. In dextra Moſæ ripa, adeoque in Sunicis noſtris, *Vicus* eſt, vulgo *Wyck*, ad Moſæ Traiectum pertinens. Quin iſte potius locus ſuam antiquitatem vel ſolo nomine prodat, & ex vetuſtæ cuiusdam Romanorum ad pontem Moſæ munitionis ruinis natus ſit; nemini prope dubium videtur (x). Sed hactenus de Sunicis.

XVIII. Rhe-

ALTINGIVS acceptum putat. CLVVERIVS *Limburgenſem ducatum*, partem *Iuliacenſis ducatus*, & exiguam *Geldriæ* portionem, in priſcos Sunicorum fines imputat.

(x) *Theudurum* MENSO ALTINGIVS *in Notitia* ſingulari lemmate illuſtrauit, & cum CLVVERIO de *Tuddert* oppido interpretatus eſt. PTOLEMAEI autem *Teuderium*, ex nomine & PTOLEMAEI poſitione oſtendit conuenire oppido *Duderſtadt*, quod in priſcis Chamauorum finibus fuerit. In *Corioualli* explicatione diuerſum ſentiunt CLVVERIVS & ALTINGIVS. Huius autem, quippe regionum illarum peritioris, iudicium omnino ſequimur. De *Ponte Moſæ* verba TACITI

Batavi.

XVIII. Rhenum, a quo paulum nos deflexímus, rurſus proſequimur, & proximos Gugernis

Batauorum nomen, nominisque poteſtas.

BATAVOS,

in inſula & Galliæ continente colentes, perluſtramus. Nomen gentis ab omnibus adfertur idem, & ex nobiliſſimis Ciſrhenanæ eſt Germaniæ. Adductum quondam ex Magna eſſe Germania, & præſertim ex Cattis; poſt Taciti relationem dubitat iam nemo. Ille, *Bataui*, inquit, *donec trans Rhenum agebant*, *pars Cattorum ſeditione domeſtica pulſi*, *extrema Gallicæ oræ*, *vacua cultoribus*, *ſimulque inſulam inter vada ſitam*, *occupauere; quam mare Oceanum a fronte*, *Rhenus amnis tergum ac latera circumluit.* Credibile eſt, in Cattis ſingularem *Battorum* fuiſſe pagum; fortaſſis ad Adranam amnem: vbi veſtigium nominis quædam oppida ſeruant, *Battenberg*, & *Battenhauſen.* Profecti *Batti* in illam inter vada ſitam inſulam ab agris illis, voce Germanica *Auen* dictis nouum accepiſſe *Battauorum*, & emollita pronuntiatione *Batauorum*, nomen putantur. Quando migrauerint ex

Hiſt. Lib. IV. Cap. LXVI. accipimus. MENSO ALTINGIVS *in Notitia in lemmate, Obtricenſe Moſæ oppidum*, confutat errorem ex vitiata lectione AMMIANI *Lib. XX. Cap. X*, vbi *Obtricenſi Moſæ oppido propinquabat*, (Iulianus) contractum: quo quidam *Moſæ Traiectum*, vulgo *Maaſtricht* dictum, celeberrimum oppidum, iudicarunt ab AMMIANO illo Obtricenſi Moſæ oppido notari. Iam & ante VALESIVS in AMMIANI editione, vitio ſublato, vocem *Triceſimæ oppido*, quod idem eſt, cuius ex AMMIANO *Lib. XIIX. Cap. II.* paulo ante meminimus, reſtituit. Docet autem ALTINGIVS inſignis hodieque vrbis, quæ ad Moſam Traiecti nomine cognita eſt, nullum eſſe in antiquitate veſtigium, niſi illud ex TACITO de Ponte Moſæ acceperis. De *Vico ad Traiectum* bene ſentit CLVVERIVS; qui ceteroquin & ipſe errat, dum coniecturam ex vitio, quod improbe in AMMIANVM irrepſit, ſecure capit.

ex patrio ſolo Bataui? nemo veterum nos docet. Satis diu ante Cæſarem in nouis habitaſſe eos ſedibus, id eſt argumento, quod Cæſar de iis ac vetuſtiſſimis Galliæ populis non diuerſo modo loquatur. Terra eorum noua, quam mox definiemus, a vetuſtiſſimis auctoribus modo *Inſula Batauorum*, modo *Ager Batauorum*, adpellata eſt. Græci quidam & veteres Panegyrici habent *Bataua*, & *Batauiæ*, nomen. Tabula *Patauiam* vocat regionem, & fluuium inferiorem, ſiue is Vahalis, ſiue Moſa eſt, fluuium *Patabum*. In Gallia, ſiue Belgica, illa Batauia ſemper eſt relata; Batauique poſt migrationem, teſtibus Plinio & Ptolemæo, in Belgis ſemper numerati ſunt. Parum igitur argumentis ſuis vir quidam eruditus profecit, qui ademtam Galliæ Batauiam Germaniæ vindicatum iuit. Quippe originem Batauorum Germanicam, quam ſatis copioſe ille illuſtrauit, negauit prorſus adhuc nemo. Galliæ autem adimere prouinciam gentemque, quam omnis ei adſcribit antiquitas, non videri poteſt quam valde temerarium (*y*).

Germania Cisrhenana.

Batauiæ regio.

XIX. Por-

(*y*) Origo *BATAVORVM* ex Cattis a TACITO bis declaratur. *De Germania Cap. XXIX.* ita de Batauis narrat: *Omnium harum gentium virtute præcipui Batauí, non multum ex ripa, ſed inſulam Rheni amnis colunt, Cattorum quondam populus, & ſeditione domeſtica in eas ſedes transgreſſus, in quibus pars Romani imperii fierent. Manet honos, & antiquæ ſocietatis inſigne. nam nec tributis contemnuntur, nec publicanus atterit. exempti oneribus & collationibus, & tantum in vſu proeliorum repoſiti, velut tela atque arma, bellis reſeruantur. Hiſtoriarum Lib. IV. Cap. XII.* idem fere dixit: *Bataui, donec trans Rhenum agebant: pars Cattorum, ſeditione domeſtica pulſi, extrema Gallicæ oræ vacua cultoribus, ſimulque inſulam inter Vada ſitam occupauere, quam mare oceanum a fronte, Rhenus amnis tergum & latera, circumluit: nec opibus Romanis, ſocietate validiorum attriti, viros tantum armaque imperio miniſtrant, diu Germanicis bellis exerciti: mox aucta per Britanniam gloria, tranſmiſſis illuc cohortibus, quas vetere inſtituto nobiliſſimi popularium regebant. Erat & domi delectus eques, præcipuo nandi ſtudio, arma equosque retinens, integris turmis Rhenum perrumpere.* De nomine coniecturæ debentur ALTINGIO, cuius erudita de Batauis in *No-*

Bataui. XIX. Porro de Batauis ſciri meretur, in Romanorum eos clientelam cum ceteris quidem perueniſſe Belgis; non autem quam leniſſime mitiſſimeque a Romanis habitos eſſe, nec clientum inſtar, ſed ſociorum & fœderatorum: vnde & inſignia Batauorum ſunt nomina, vt, marmore non vno teſte, FRATRES ET AMICI ROMANI IMPERII dicerentur. Non ſunt *Romanis opibus*, Tacitus inquit, *attriti; viros tantum armaque imperio miniſtrant, diu Germanicis bellis exerciti: mox aucta per Britanniam gloria, transmiſſis illuc cohortibus, quas vetere inſtituto nobiliſſimi popularium regebant. Erat & domi delectus eques, præcipuo nandi ſtudio, arma equosque retinens, integris turmis Rhenum perrumpere.* Ciuilis tumultus non parum a Romanis Batauos abalienauit. Mox tamen fauore reconciliato diu integri in fide & amicitia Bataui perſtitere; donicum, magnis in Germania gentium fœderibus natis, cum Germanis, quam cum Romanis, facere ſatius ducere cœpiſſent. *Regio Batauorum*, ſi Cæſarem, Plinium, ceterosque veteres auctores, audimus, partim cum Belgica fuit continens, partim inſula, quam Rheni fecerunt aluei. *Extrema Gallicæ oræ* illam continentem terram compellauit Tacitus. Et coluerunt itaque Bataui ſtatim a Gugernis omnes agros, qui ad Moſæ Vahalisque con-

Batauorum fata.

Duplex Batauia, continens cum Gallia & inſularis.

Vtriusque fines.

titia eſt commentatio. Regio eorum vocatur *INSVLA BATAVORVM* a CAESARE *Lib. IV. de Bell. Gall. Cap. X.* & a PLINIO *Lib. IV. Cap. XV.* *AGER BATAVORVM* a TACITO *Ann. II. Cap. VI.* Βαταυία, *BATAVA*, a DIONE CASSIO *Lib. LV.* Βαταβία, *BATAVIA*, a ZOSIMO *Lib. III. Cap. VI.* & ita *Batauia* ab EVMENIO *Paneg. Conſtantio Cap. III. & pro Reſtaur. ſcholis Cap. XXI.* a PACATO *Paneg. Theodoſio Cap. V.* Hanc Batauiam HADR. IVNIVS *Hiſt. Bat. Cap. IV.* ademtam Galliæ Germaniæ vindicatum iuit. Sed fuere Bataui poſt migrationem indubia Galliæ pars. TACITVS *Hiſt. Lib. IV. Cap. XII.* *extrema Gallicæ oræ* eos occupaſſe dixit: & *Cap. XXXII. Caninefates Batauique exigua Galliarum*, inquit, *portio ſunt.* Vid. quæ de hac cauſa CLVVERIVS *Germ. Ant. Lib. II. Cap. XXXIV.* copioſe contra IVNIVM diſputat.

Germania Cisrhenana.

confluentes inter vtrumque ſternuntur amnem. In hac cis Vahalim Batauorum regione nobile ***Batauorum oppidum***, quod Ciuilis ad Vetera prælio victus incendit, antequam in inſulam concederet, mox cernemus. Ipſam inſulam, communi auctorum conſenſu, duo Rheni aluei fecerunt; alter, qui *ſeruat nomen, & violentiam curſus*, quod de ſua ætate dixit Tacitus, *qua Germaniam prævehitur, donec Oceano miſceatur*; & alter *ad Gallicam ripam latior & placidior affluens*, quem *verſo cognomento Vahalim accolæ dicunt*. Vahalis itaque a Rheno diuergens inſulæ facit initium, & Oceano, vel Moſa, quem ideo inter inſulæ latera Cæſar memorauit, receptus finem quoque; alter diuergii alueus, qui nomen ſeruat, claudit aduerſum orientis latus: frontem oceanus alluit. Solam hanc inſulam Batauos, nec vlteriores terras trans Rheni medium alueum, coluiſſe; omnes prope conſentiunt. Hoc

An ducta a Druſo foſſa Batauia noua acceſſione aucta?

diſputatur, vtrum, poſtquam Druſus, foſſa ducta nouum alueum ad Fleuum oſtium adiecit; illa quoque inter lacus pars Batauiæ acceſſerit; an priſcis tum contenta finibus Batauia ſemper eadem manſerit? Largiuntur omnes Friſios, & ſi quas alias trans medium Rhenum ciuitates, a Batauorum gente vt ante ſeparatas manſiſſe. Hoc volunt, videri Druſum Batauiæ prouinciæ nouam partem foſſa ducta adiicere voluiſſe. Ipſe ad animum Druſi, cum foſſam duceret, reſpiciens, nequaquam iudico, Batauiæ nouam inſulam adiectam eſſe. Semper medius Rheni alueus finiiſſe videtur Galliam; non equidem ſemper Romanum imperium. Quantumuis itaque nouam trans Rhenum prouinciam Druſus voluiſſe foſſa ducta definire videri poterat; non ſtatim Batauiæ paraſſe acceſſionem putandus eſt. Sic nec eſt adiectus Rhætiæ ille Germaniæ ſinus, quem trans recentem Danubium promotis præſidiis aliquandiu Romani tenuerunt. Quæ dubia auctorum loca pro firmanda ſententia diuerſi adferunt, ab aliis iam-

Batavi. iamdum ſunt ſatis refutata (z). Nos ad celebria in Batauis loca viſenda pergimus.

XX. Vnum Veſpaſiani æuo Tacitus *Batauorum oppidum* memorauit, idque extra inſulam, Vahalim inter Moſamque; Illuſtria in Batauia oppida & loca.

(z) Laudes TACITI *Hiſtor. Lib. IV. Cap. XII. & Germ. Cap XXIX.* ſunt acceptæ. Luculentam inſcriptionem Romæoburgi, vt aiunt, repertam CORNELIVS AVRELIVS *Batauia Lib. I.* PETRVS SCRIVERIVS *in Antiquit. Batauis* exhibent:

GENS BATAVORVM AMICI ET FRATRES ROMANI IMPERII.

Alia apud GRVTERVM *fol. LXXII. Num. IX.* habet:

CIV. BATAVI FRATRES ET AMICI P R.

CIVILIS ipſe Batauus, regia ſatus ſtirpe. TACITVS *Hiſt. Lib. IV. Cap. XIII.* Bellum a Ciuili & Batauis conflatum acre, varium, deſcripſit TACITVS *in hiſtoriarum Lib. IV. ab illo Cap. XIII & omni Libri V. quæ reliqua eſt, parte.* Ipſi demum Batauı ad Romanam amicitiam redierunt, memores, *ſibi non tributa, ſed virtutem, & viros indici. proximum id libertati: & ſi dominorum electio ſit; honeſtius principes Romanorum, quam Germanorum foeminas tolerari*: ſcribente TACITO *Hiſt. Lib. V. Cap. XXV.* Bataviæ duplex regio, altera continens, altera inſula. Illa ſignata a TACITO *Hiſt. Lib. IV. Cap XII. & Lib. V. Cap. XIX.* Hæc maxime a CAESARE notatur *Lib. IV. de Bell. Gall. Cap. X. Moſa parte quadam Rheni recepta, quæ adpellatur Valis, inſulam efficit Batauorum.* TACITVS *inſulam Rheni amnis Germ. Cap. XXIX.* & *inſulam inter vada ſitam, quam mare oceanum a fronte, Rhenus amnis tergum & latera circumluit*, adpellat. Bene vtramque regionem ZOSIMVS *Lib. III. Cap. VI.* deſcribit: τὴν Βαταβίαν δίχα σχιζόμενος ὁ Ῥῆνος νῆσον ποιεῖ, πάσης ποταμίας μείζονα νήσου. *Bataviam bipartito Rhenus diuidens, inſulam facit, omnibus amnicis maiorem*: ergo & extra inſulam Batauia fuit, quæ niſi inter Vahalim & Moſam non quæri poteſt. Quæritur, an Batauia poſt ductam Druſi foſſam, noua Transrhenanarum regionum acceſſione aucta ſit? Cupiunt id CORNELIVS HAEMRODIVS & HADR. IVNIVS *in Batauiæ deſcriptione*, & contra CLVVERIVM, qui *Germ. Ant. Lib. II. Cap. XXXI. & XXXII.* acriter contra IVNIVM diſputauit, eundem IVNIVM defendit, nouisque argumentis opinionem ſtabilitur IOH. IS. PONTANVS *in Chorographicis Diſceptationibus.* CHRISTOPHORVS CELLARIVS *Geogr. Ant. Lib. II. Cap. III. pag. 345.* non minus accedit PONTANO atque IVNIO, nec improbabile putat eſſe, noua illa foſſa nouos terminos, eosque ampliatos, Romano imperio in Gallico limite Druſum ſtatuere voluiſſe; quod multis aliis prouinciis accidiſſe, id multis ibi exemplis teſtatur. Non moramur nos argumenta vtriusque opinionis, ſed facilem expeditamque totius dirimendæ litis rationem tradidiſſe ſatis habemus.

quas ſedes habuiſſe Batauos, paulo ante monſtrauimus. Quod id ſimpliciter *Batauorum oppidum* Tacitus vocauit, nec proprio & ſingulari nomine ab aliis diſtinguit; recte inde coniicitur, ſolis eo tempore vicis Batauos præter vnum hoc oppidum contentos egiſſe. Quidam de *Nouiomago* ad Vahalim, hodieque illuſtri vrbe, vetus illud oppidum interpretantur; rectius alii de *Batenburg*, caſtro prope Moſam, quaſi *Batauoburgo*. Cum ſitu huius caſtri *Batenburg* optime Ptolemæi *Batauoduro*, ad Moſam item poſito oppido, conuenit. Nempe, cum alia Batauorum oppida Ptolemæi æuo creuiſſent, proprio is nomine antiquiſſimam vrbem Batauorum notare neceſſe habuit; & Batauoduri vocabulum haud dubie accepit, quod cis Vahalim in oppido iudiciarium forum ſimile, ac in vico altero, quem Batauodurum Tacitus in inſula nominauit, eſſet ſtabilitum. *Batauoduri* vocem ita ex Germanica lingua interpretari licet, vt *forum ſolenne Batauorum* ſonet. In inſula quatuor vicos, præſidiis munitos, rurſus Tacitus meminit. Sunt *Arenacum*, *Batauodurum*, *Grinnes*, *Vadaque*. *Arenacum* vulgo de *Arnheim*, inſigni oppido, placuit accipere; ſed ex Tabulæ Itinerumque rationibus abunde liquet, medio loco inter Nouiomagum & Traianam Coloniam, *Arenacum*, quod *Arenatium*, & *Harenacium*, etiam vocatur, fuiſſe: minime aut Arnhemum oppidum, quod omnino extra propriam eſt Batauiam, aut e regione Arnhemi diuerſum locum. *Batauodurum* Taciti vtique ab altero Ptolemæi diuerſum fuit. Hoc Taciti *Batauodurum* videtur partem & veram vim nominis, ſupra explicatam, conſeruare in *Durſtede*; cui vici latinum nomen, quo Tacitus cenſet, videtur cognomen *Wyck* addidiſſe, vt vulgo dicatur *Wyck te Durſtede*. *Grinnes* Batauoduro propiores, & *Vadam* Arenaco propiorem, exſtitiſſe, & prope ex Germanicorum vocabulorum poteſtate poſſe de locorum ſitu

Germania Cisrhenana.

Digitized by Google

Bataui. ſitu coniecturam capi, eruditus aliquis vir contra communem defendit opinionem. *Leuæ fanum* vetuſta habet Tabula proxime Batauodurum: nomenque indicat Leuam, deam quandam, a Batauis, eo loco cultam eſſe. *Burginatium* in Tabula & in Itineribus, & *Quadriburgium* apud Ammianum, eundem fuiſſe locum, vel ex nomine, magis vero ex rationibus probe ſubductis, declaratum eſt. Locus fuit ad dextram Vahalis, ſiniſtramque Rheni ripam, in Bataui agri principio; *Waterburg* olim fortaſſis dictus (*a*).

Oppidorum & caſtrorum continuata cura.

XXI. A Batauoduro ad oceanum, adeoque in inſulæ inferiori parte, nihil memorauit Tacitus. Ptolemæus ſolum habet *Lugodinum*, quod corruptum fortaſſis eſt reliquorum *Lugdunum*. In Itineribus, quæ vulgo Antonini nomine compellantur, & in vetuſtis Tabulis, plura occurrunt loca, quam quæ oſtendere conueniat: potiora conſideraſſe,

(*a*) *Batauorum oppidi* mentio fit a TACITO *Lib V. Hiſt. Cap. XIX.* Illud incenſum a Ciuili, cum omnia deſperans Vahalim traiiceret. Reſtitutum arbitratur MENSO ALTINGIVS, & ex Celtica voce *Duren*, qua *iudiciarium forum* notetur a PTOLEMAEO *Lib. II. Cap. IX.* dictum eſſe *Batauodurum*; inſtar alterius in inſula Batauoduri. De quatuor vicis ita TACITVS *Hiſt. Lib. V. Cap. XX.* narrat: *Tantum belli ſuperfuit, vt præſidia cohortium, alarum, legionum, modicis vicis quadripartita Ciuilis inuaſerit: decimam legionem Arenaci; ſecundam Batauoduri; & Grinnes, Vadamque, cohortium alarumque caſtra.* Erudiτiſſime quatuor hos vicos interpretatur ALTINGIVS *ſingularibus in Notitia lemmatibus.* Oſtendit *Arenacum* ab *Arnhemo* diſtare per M. P. X. principe etiam fluuiorum interueniente. Declarat prorſus diuerſæ poteſtatis nomina eſſe illud *Arenaci*, & hoc *Arnhemi.* Non ſitum vero diſtincte deſignari poſſe, fatetur, cum in reliquis tamen id aliquantum liceat. Ita *Batauodurum Grinnesque*, & *Vada*, commode oſtendit, erroresque a multis commiſſos confutat; vt nobis tamen ex'cribendis eius obſeruationibus omnino ſuperſedendum videatur. Vid. item noſter ALTINGIVS, *ſingularibus locis Leuæ fanum, Burginatium*, & *Quadriburgium*, interpretatus, & conf. CLVVERIVS *Germ. Ant. Lib. II. Cap. XXXVI.* cuius varios autem errores ALTINGIVS paſſim perſtringit.

Digitized by Google

raſſe, ſufficiet. *Traiectus* eſt in Itineribus inter Mannaricium & Albiniana. Eius & nomen & ſitus euincunt, fuiſſe prope nobiliſſimum oppidum, *Vtrecht* vulgo dictum, quod ideoque a veteri Rheni Traiectu accepit nomen *Oltrecht*, vnde mollior vox *Vtrecht:* ipſa licet clariſſima vrbs trans Rhenum in Friſiorum ripa fuerit condita. *Albiniana*, nempe caſtra, ſunt obſcuriora, ſane tamen ſupra Lugdunum, & prope Rhenum; vt fortaſſis Clodius Albinus, qui a Commodo miſſus Friſios Rhenum transgreſſos fudit, ea condiderit. Cum loci ſitu hodie conuenire creditur vico *Alfen*, qui & a nomine veteri haud multum abludit. Inde *Lugdunum* X millibus abeſt, ea antiquitate, vt ipſe Ptolemæus eius habuerit rationem; licet male ad occidentale Rheni oſtium, quod hic cum Moſa commune habet, admouerit, & corruptum Lugodini vocabulum in medium protulerit. Lugdunum *caput Germaniarum* Itineribus audit; quod, ſi ab Oceano cœperis Germanias Cisrhenanas perluſtrare, vtique exſtitit. Hodie vetus nomen ampliſſima ciuitas, multisque & variis decoribus ornatiſſima, ſeruat integrum. *Prætorium Agrippinæ*, quod prope Lugdunum Tabula locat, idem creditur fuiſſe, cui lapis quidam inuentus *Armamentarii* nomen fecit. Situs & diſtantia oſtendit, fuiſſe in loco, qui hodie *Roomburg*, quaſi *arx Romana*, nuncupatur. De arce, ſiue caſtello littorali, quod inundans texit oceanus, cuiusque veſtigia, non niſi tempeſtate, poſt Africi venti furorem, a Cauro concitata, nudatum arenis littus retegere conſueuit; vulgo *t'huys te Britten*, ſiue *Brittenburg*, id eſt, *Arcem Britannicam*, incerta fama Cæſarei in Britanniam traiectus inducti, nominant: varia ſuperat eruditorum contentio. Eam vt tranſeamus ſilentio, licet vulgi narratus fruſtra ſint, ſi tamen ex marinis ruderibus extractus lapis, cui Romana eſt inſcriptio, fidem ſeruat; illuſtre ſaltem Roma-

Germania Cisrhenana.

Digitized by Google

Batavi. Romanorum opus & monumentum, qualecunque etiam fuit, is arguit & probat. *Forum Adriani*, quod poſtremum memoramus, in auſtrum a Lugduno VII millibus receſſiſſe, vetus notat Tabula. Auctorem & vſum oppidi ipſum nomen manifeſtat; ſitum vera diſtantia, & nominis in oppido *Forburg* reliquiæ: dignitatem & amplitudinem ruinæ circumiectæ & ſubterraneæ ſubſtructiones, in quibus plura curioſa ſagaces antiquitatis interpretes notarunt, atteſtantur (*b*).

XXII. Cum

(*b*) A *Veteri Traiectu*, qualem adpellat CAROLI R. *diploma apud* HEDAM *in Albrico*, nomen natum *Olt-trecht*: cuius vox Latina *Oltraiectum* tolerari poterat, vt vero rectius *Traiectus Rheni*, ſiue *Traiectus ad Rhenum*, Latine adpelletur; quippe, cum locus ille nulla alia conditione, quam ſolius traiectus, Romanis fuerit cognitus. *Albiniana* in TABVLA ſunt *Albamana*. Ex priori nomine non verebor Clodium Albinum caſtrorum illorum auctorem dicere. Iſte CAPITOLINO teſte *in eius vita Cap. VI. per Commodum ad Gallias translatus, in quo fuſis Friſiis Transrhenanis, celebre nomen ſuum & apud Romanos, & apud barbaros fecit. Lugdunum* PTOLEMAEO eſt Λουγόδουνον, *Lugodinum*. Non creditur in Ciuilis bello nomen habuiſſe, quod mox deinde accepit. MENSO ALTINGIVS defendere videtur PTOLEMAEVM, oſtenditque, non eum prorſus ad occidentale Rheni oſtium, ſed ab eo M. P. IX. a medio M. P. XIII. *Lugodinum* poſuiſſe, vbi hodieque nomen duret, nominisque cernatur vera poteſtas in *Loosduynen*, quaſi *Loegsduynen*: vt adeoque neceſſe ſit PTOLEMAEI *Lugodinum*, & *Lugdunum*, *Germaniarum caput*, (quam laudem male IOH. IS. PONTANVS *in Chorogr. Diſcept.* Lugduno abreptam Argentorato it vindicatum) diſtinguere, & pro diuerſis locis accipere. *Prætorium Agrippinæ* ab Agrippina, Claudii coniuge, nomen haud dubie accepit. Iam ſatis enim ex coloniæ deductione adparet, quantum illa fœmina gloriæ ſtuduerit & nominis immortalitati. *Armamentaris* vnus teſtis eſt vetus lapis, ante ducentos annos, ſed dubio adhuc loco, repertus; de quo etiam mira eſt eruditorum contentio, quam lege apud ALTINGIVM *in Notitia voce Armamentarium*. Et hic ex PETRO SCRIVERIO *Antiquit. Batav.* ipſam inſcriptionem intortis admodum litteris, & inter ſe præter morem connexis, notatam tradit, & commode interpretatur. Hæc eſt ex SCRIVERII & ALTINGII interpretatione:

IMP. CAES. L. SEPTIMIVS, SEVERVS AVG. ET M. AVRELIVS ANTONINVS CAES. COH XV.

Caninefatum genus, nomen, eiusque vis.

Germania Cerbena.

XXII. Cum Batauis, quos modo vidimus, ſocios poſſeſſionis, eiusdemque inſulæ habitatores, fuiſſe,

CANINEFATES,

Tacitus atque Plinius oſtenderunt; de quibus ideoque continuo poſt Batauos dicendum eſt. Gentis nomen reperitur varium.

VOL. ARMAMENTARIVM VETVSTATE CONLAPSVM RESTITVERVNT SVB VAL. PVDENTE LEG. AVG. PR. PR. CVRANTE CAELIO CIVILE BATAVONE PRAEFECTO.

Ichnographiam *Britannicæ arcis* expreſſam explicatamque dederunt IVNIVS & SCRIVERIVS. Quidam de altiſſima turri in iudicium victoriæ a Caio Caligula in littore excitata, quod SVETONIVS *in eius Vita Cap XLVI.* memorat, aut de Claudii quodam monumento, illam arcem interpretantur. Sed obſtat, quod ex Morinis ad exemplum Iulii Cæſaris transmittere in Britanniam Romani imperatores conſueuere; quod de Claudio etiam diſerte in eius vita narrauit idem SVETONIVS *Cap. XVII* Miror autem, neminem attendiſſe animum ad annonæ ex Britanniis transuectionem, a qua per Rhenum deinceps aduehi, & per præſidia diſpenſari conſueuit: Eius meminit AMMIANVS *Lib. XIIX. Cap. II.* & docet LIBANIVS *in Orat. funebri,* & de ſe ipſo IVLIANVS *in Epiſt. ad Athenienſes,* multo eam transuectionem ab illo Cæſare redditam eſſe faciliorem. Diſcimus imo ex EVNAPIO *in Legat.* ideo cum Chamauis pacem ſanxiſſe Iulianum, quia iis inuitis non potuerit Britannica annona per Rhenum ad Romana vehi præſidia. Quid iam dubitamus medium Rheni oſtium, quo intrabant Britannicæ naues, caſtro quodam munitum ab aliquo imperatorum fuiſſe? quod, niſi omnia me fallunt, ex reliquiis fundamenti, quod ſubinde ex mari adparet, agnoſcitur. Sane etiam diu ante Iulianum arx condita eſſe videtur: nam ille non inſtituit transuectionem annonæ, ſed reddidit faciliorem atque expeditiorem. Quando vero, & a quo, ſit excitatum munimentum? prorſus id ignoro. Fortaſſis ara quædam Druſo, qui primus fecit, vt nauigaretur Rhenus, prope illud caſtrum dedicata eſt. Eius fidem videtur vetus lapis facere, quem ex ruderibus extractum auctores memorant. Hæc eſt eius inſcriptio reliqua:

- - TANNIC. GERMANIC. PIVS FELIX AVGVST.
- - MAX. TRIB. POT. XVIII. COS. I. I. P. P. IMP. III.
- - RAM A DIVO CLAVDIO ET POSTEA
- - ERO PATRE SVO RESTITVTAM.

Suppleantur ita, vt præmittatur nomen *Imp. Caſ. M. Aurel. Antoninus Brit.* addatur deinde *Pont.* item *Aram,* & extremum *Seuero.* De *Foro Adriani* vid. ALTINGIVS *in Notitia.*

Caninefa-
tes.

varium. Modo & *Cannenefates*, aut *Cannunefates*, modo *Cannanefates*, adpellati ſunt. Fuere origine, lingua, virtute, pares Batauis; numero ſuperati ſunt. Ergo & Catti fuere, vt Batavi; licet ex diuerſo pago oriundi, qui tamen vix deſignari poteſt. Virtus non minor Batava Caninefatum exſtitit, ſed longe minor fortuna. Cum enim Batavi in amicitiam Romanorum recepti eſſent, Caninefates contra a Tiberio ſubacti, imperia & tributa tolerarunt. Poſt Ciuilis bellum vix vltra aliquis auctor Caninefatum meminit; vnde non eſt vana opinio, maius & nobilius Batauorum nomen extremum alterum Caninefatum prorſus deleuiſſe & abſorbuiſſe. Ipſum Caninefatum nomen arbitrantur in inſula demum acceptum eſſe; quod humilem & paluſtrem agrum ſuum, creberrime ſtagni inſtar aquis pluuiis & amnicis ſuperfuſum, vnde vadorum prope faciem induiſſet, aggeſtione modicæ terræ, quaſi indagine obſepire neceſſe habuiſſent incolæ: qui continuus labor ex compoſitis vocibus, *Kaje* & *Watten*, *Caieſatum*, & Romano ori *Caninefatum*, nomen dederit. Sane hæc interpretatio nominis longa præſtat lepida altera, quæ a cuniculis frequentibus captis deuoratisque nomen Caninefatum genti natum conſtituit. De ſedibus Caninefatum multi mira commenti ſunt. Quidam diuerſam Caninefatum a Batauis inſulam ſomniarunt, quam nec valuerunt oſtendere: vt prorſus adeo præter probabilem cauſam Tacito, qui partem inſulæ cum Batauis Caninefates coluiſſe, diſerte ſcripſit, fidem denegent. Communis opinio ſeptentrionalem, quæ hodie vocatur, Bataviam Caninefatibus tribuerat. Vindices huius ſententiæ nouum Rheni alueum, qui contra aquilonem inferius exeat in oceanum, vereque medius eſſe queat inter Helium & Fleuum alueus Rheni, excogitarunt: vt Caninefates cis Rhenum egiſſe demonſtrarent, ſemel autem iis communiter

Sedes valde controuerſæ;

Ttt tt 2 ad-

Digitized by Google

adſertas ſedes fortiter vindicarent. Verum enimuero adeo medius Rheni alueus, qui Traiectum atque Lugdunum præterfluit, antiquitati omni probatus eſt, vt fruſtra omnia aliorum ſint commenta. Trans hunc medium Rheni alueum continuo coluerunt Friſii, quos alio loco vidimus. Cis eum Batauorum inſula exſtitit, cuius partem, vt rurſum Tacitum audiamus, Caninefates coluerunt (c). *Germania Ciſrhenana.*

XXIII. Quæ-

(c) *CANINEFATES* ſunt VELLEIO *Lib. II. Cap. CV.* TACITO *Hiſt. Lib. IV. Cap. XV. & XXXII. Cannenufates*, aut *Cannunefates*, PLINIO *Lib. IV. Cap. XV.* GRVTERVS *fol. CCCLXXXV.* habet inſcriptionem:

PRAET. EQ. ALAE PRIMAE CANNANEFATVM.

THOMAS REINESIVS *in Synt. Inſcript.* ex inſcriptionibus probat nomina CANONEFATES & CANANIVATES. AETHICI *Coſmographia* profert *Cannifates.* De origine gentis TACITVS *Lib. IV. Hiſtor. Cap. XV. Miſſi*, inquit, *ad Caninefates, qui conſilia ſociarent. Ea gens partem inſulæ colit, origine, lingua, virtute, par Batauis: numero ſuperantur.* Prius Caninefatum fatum VELLEIVS oſtendit. *Intrata*, inquit, *protinus Germania, ſubacti Caninefates, Attuarii, Bructeri: recepti Cheruſci, & tranſitus Viſurgis.* In Ciuilis bello fortes fuere Caninefates, præter prolata, his verbis *Cap. XXXII.* Claudio Ciuili apud TACITVM teſte: *En ego præfectus vnius cohortis, & Caninefates, Batauique, exigua Galliarum portio, vana illa caſtrorum ſpatia excidimus.* Brinio ipſorum dux fuit, quem *Cap. XV.* TACITVS deſcripſit. Nominis Caninefatum notationem totam ALTINGIO debemus: qui & libere ridet HADR. IVNII lepidam coniectationem, *in Batauia Cap. III.* prolatam. Diſputandi de Caninefatum ſedibus occaſionem PLINIVS *Lib. IV. Cap. XV.* dedit. *In Rheno*, inquit, *ipſo prope centum millia paſſuum in longitudinem, nobiliſſima Batauorum inſula & Cannenufatum: & aliæ Friſiorum, Chaucorum, Friſiabonum, Sturiorum, Marſaciorum, quæ ſternuntur inter Helium & Fleuum.* De reliquis inſulis, & ciuitatum nominibus, in Friſiis dictum. Ex prioribus verbis HADR. IVNIVS *Bat. Cap. III.* ſingularem Caninefatum inſulam commentus eſt, quam, neſcio quibus, limitibus circumſcribit. CORNELIVS AVRELIVS *Lib. I. Bat. Cap. IV.* CORNELIVS HAEMRODIVS *in Batauiæ deſcriptione*, & poſt hos IOH. IS. PONTANVS *Chorogr. Diſcept. Cap. XX.* ſeptentrionalem Batauiam Caninefatibus tribuunt, & maxime regionem de *Kennemerland* dictam: iidemque alueum Rheni præter Enkhuſam & Alemariam ducunt, cis quem Caninefates egerint. Contra CLVVERIVS *Germ. Ant. Lib. II. Cap. XXXI.* ſatis confutat omnia

Caninefates.

XXIII. Quænam igitur, inquam, Caninefatum in inſula cum Batauis fuerunt ſedes? an cum Batauis permixti habitarunt; vtrum ſingulari regione contenti? Non permixtos cum Batauis in inſula Caninefates egiſſe, quam clariſſime nos Ciuilis illud bellum docet, quo ſingulares Caninefatum a Batauis fines declarantur. Cum & Tacitus ait, partem eos inſulæ colere, prorſus prohibet confuſas atque vniuerſas Batauorum Caninefatumque ſedes conſtituere. Singularem vero inſulæ partem Caninefatibus adſignandam & Tacitus indicabit, & bonæ probabunt coniecturæ. Inferiora habitaſſe ex victoria, quam a Romanis, in ſuperiora ſe recipere coactis, reportarunt, intelligitur. Adcoluiſſe oceanum probat eadem expeditio: quod cum Friſiis ſe coniunxere Caninefates, id quod niſi ab oceano fieri non potuit; quod & coniuncti iam populi ab oceano ex improuiſo in Rhenum irrupere; quod & ad oceanum in Caninefatum terram Romanas reducere cohortes doloſe & malitioſe voluit Cl. Ciuilis, dux Batauorum. Quam late oceani oras obſederint, ab eodem Tacito docemur. Ad ortum Friſiorum fuere confines; hi enim ſe commode cum Caninefatibus primo ſtatim tempore coniunxerunt. Ad occaſum ad Vahalim vsque, qui cum Moſa in eodem oſtio ſe exonerat, pertigiſſe, Cl. Labeonis ex Neruiis in Caninefates & Friſios, vt Batauos non adoriretur, expeditio argumento eſt. A fronte igitur Caninefatibus fuiſſe oceanum, quam late is Batauiam alluit, vix vltra quiſpiam ambiget. Latera clauſiſſe Rhenum ipſum & Islam amnem, coniecturæ veriſimili creditur. Tergum protulere nonnulli ad vsque Batauodurum vicum; vt medios

ſed, duce antiquitate, in ipſa Batauorum inſula commode demonſtratæ.

Ttt tt 3 inter

illa commenta, & cum eo ALTINGIVS, CELLARIVS, & omnes præterea eruditi, contra IVNIVM, HAEMRODIVM, & PONTANVM, ſentiunt.

Digitized by Google

Germaniæ Ciſrhenana.

inter Batauos deponerent ad Rhenum Caninefates, littoralesque Batauos, & ſuperiora proſpicientes, ſimul haberent. Rectius tergum ad *Bateſtein*, quaſi Batauorum terminalem lapidem dixeris, conſtituitur. A Batenſtein vico ad proximam Islæ ripam, vbi *Montfort* hodie oppidum eſt, ducit vero terrenum ſeptum, Cattorum, ſiue Caninefatum, ſtagno vel paludi obiectum, vulgo de *Kattenbræcker Kaye;* quem equidem Caninefatibus limitem ponere, poſt eruditiſſimi cuiusdam viri graue iudicium, minime veremur. Et hoc modo commode Caninefatum gens partem inſulæ Batauorum coluit; vt ſeriore tamen æuo, extincto ſingulari Caninefatum nomine, omnem rurſus inſulam Batauorum nomen occupauerit (*d*).

Memorabilia quædam in Batauis, & præcipue in Caninefatibus.

XXIV. In Caninefatibus *Corbulonis foſſa*, quam Tacitus deſcripſit, quæri debet. Eam inter Moſam Rhenumque trium & viginti millium ſpatio produxit, qua incerta oceani vetarentur, & vt otium exueret miles. Hodie ea quidem foſſa nusquam reperitur; veri tamen eruditis videtur perquam ſimile, eam a Rheno cœpiſſe, a riui Lugdunenſis, cui nomen *Vliet*, capite, & ad Moſæ Vahalisque confluentes, vbi *Geervliet* eſt, fuiſſe productam. Noua, quæ hodie illic viſitur, parata foſſa, antiquior haud dubie deiecto aggere rurſum oppleta eſt. Meminimus hoc loco *noui alueí a Rheno* paulo ſupra

(*d*) Quantum ad coniecturas, hæ omnes ALTINGII doctiſſimæ in *Notitia de Caninefatibus* commentationi debentur. Ad probationem faciunt TACITI ex *Hiſtoriarum Lib IV.* loca quædam *Cap. XV. Miſſi*, inquit, *ad Caninefates, qui conſilia ſociarent. Ea gens partem inſulæ colit.* Mox, *Brinio dux deligitur. ſtatimque accitis Friſiis* (*Transrhenana gens eſt*) *duarum cohortium hiberna, proxima occupatu, oceano irrumpit. Cap. XVI. Ciuilis*, inquit, *dolo graſſandum ratus, incuſauit vltro præfectos, quod caſtella* (in Caninefatibus) *deſeruiſſent.* *Cap. LVI. Cl. Labeo - - - nihil apud Batauos auſus, quosdam Neruiorum Bethaſiorumque in arma traxit. Et furtim magis, quam bello, Caninefates, Marſacosque incurſabat.*

Digitized by Google

Caninefates. ſupra Batauodurum vicum *a Cl. Ciuili quondam abacti.* Hodie *Licus* amnis eſt; & cum Islæ amni ſe antiquitus miſcuiſſet, vno cum eo alueo in immenſum os Moſæ ſe exonerauit: hodie per crebras eluuiones omnis amnium in hiſce oris facies variata cernitur. Molem ſuo tempore Druſus Germanicus, ſcribente Tacito, obiecerat, ne Rhenus in Galliam pronus iniquo terris caſu forte effunderetur. Eam Druſi *molem Ciuilis*, vt bellum a Romanis illatum facilius defenderet, *diruit*, adeoque *Rhenum prono alueo in Galliam ruentem, disiectis, quæ morabantur, effudit.* Bene hac occaſione Tacitus medium Rheni alueum deſcripſit: *ſic*, inquit, *velut abacto amne, tenuis alueus, inſulam inter, Germanosque, continentium terrarum ſpeciem fecerat.* Quod Taciti teſtimonium probe notent, qui Batauiæ, adeoque Galliæ, foſſa a Druſo ducta, opinantur vlteriores ad Fleuum vsque terras adiectas eſſe: aut qui ægre ſibi perſuadent, minimum Rheni alueum inſulæ Germanorumque finitorem vltra manſiſſe. Quod ſæpe & ſæpius de coniuratione Ciuilis mentio eſt iniecta, nec præteriri debet ſilentio ille locus, in quo is cum Batauis primum de bello Romanis inferendo deliberauit. *Nemus ſacrum* vocat Tacitus, vt locum tamen non ſatis deſignet. Creditur fuiſſe extra inſulam Vahalim inter & Rhenum; nam conſiliis demum inter ſe communicatis ad Caninefates miſſum eſt a Batauis. Putatur *Lewen* vicum, haud procul Batenburg, quod vetus Batauorum oppidum referre creditur, nemoris ſacri ſuo nomine ſuppeditare indicia. Quippe *Leuam* deam a Batauis cultam eſſe iam vidimus; vt fortaſſis ob Leuæ quandam aram nemus etiam ſacrum adpellatum ſit. Solas tamen heic a me coniecturas in medium proferri, minime diffiteor (*e*).

XXV. Ab-

(*e*) De *foſſa Corbulonis* ita narrat TACITVS *Ann. XI. Cap. XX. Vt tamen miles etiam exueret, inter Moſam Rhenumque trium & viginti millium ſpatio*

Taxandri. *Sanden* nuncupant, addito patrio *Cattorum* vocabulo, primum *Catſandros* compellatos eſſe: & exſtat omnino hodie vnius illarum inſularum nomen *Catſandriæ:* transpoſitis deinceps litteris *Tacſandrorum*, vel, alia duplicis litteræ figura, *Taxandrorum* cognomentum emerſiſſe. Cattorum originis præter alia reliqua inſulis vocabula *Cats*, arx, *Cattendyck*, agger, non prorſus ſunt infida indicia.

XXVI. Sedes Taxandrorum valde adhuc in incerto ſunt poſitæ. Putantur eæ a Cæſare definiri cum ipſa gente earum habitatrice; cum, *qui proximi*, inquit, *oceano fuerunt*, *ii in inſulis ſe ſe occultauerunt, quas æſtus efficere conſuerunt.* Vt eam nihil morer deſcriptionem, ſi Taxandri demum a Cattis traiectis in Galliam oriundi ſunt, eos ignorauit ſaltem Cæſar, cum poſt eius æuum transducti eſſent: aut ergo exiſtimari debet, diu ante Cæſarem aliam Cattorum partem cum Batauis atque Caninefatibus, ſolum patrium vertiſſe, atque in has conceſſiſſe inſulas, nomenque intuliſſe ſuum, vnde commode eos noſſe Cæſar potuerit. Plinius de ſedibus nihil adiicit, ſolum extra Scaldim nomen *Taxandrorum* ponens. Ammianus *Taxandriam* locum, id eſt regionem, vocat, in quo Salii Franci conſederint. Eumenius ad Conſtantium inſulas, quas ſedes plerique Taxandris adſignant, egregie deſcribit, ſed iam a Saliis obſeſſas, nec Taxandrorum nomine vltra memorato. *Illa* inquit, *regio, diuinis tuis expeditionibus, Cæſar, vindicata atque purgata, quam obliquis meatibus Scaldis interfluit, quamque diuortio ſui Rhenus amplectitur, pene, vt cum verbi periculo loquar, terra non eſt.* Quippe ad breuia Eumenius reſpicit, quæ ante nominauimus; & ad marinos æſtus, qui Cæſare teſte, cum quo belliſſime Diodoro alicubi conuenit, crebras inſulas efficere conſueuerunt. Quod transeundo moneo, ad

Sedesque valde litigioſæ.

Digitized by Google

has inſulas multa capita commode reperimus, per quæ Rhenum etiam, nam eius alueus ſiniſter Moſæ miſcetur, effluere Cæſar dixit: qui eius locus, vt alia eruditorum ingenia non parum torſit, ita & nobis ſuperiore loco, quo eius meminimus, non parum obſcurus, quod ingenue fatemur, viſus eſt *(f)*.

Germania Ciſrhenana.

Argumenta Selandiam Taxandris negantium;

XXVII. Ergo igitur inſulas vidimus, quas plerique Taxandris tribuunt: eſt adhuc diſpiciendum, an recte eas ipſis ſedes adſcribant? Veterum auctorum, quod diſerte Taxandros in inſulas ponat, nihil quiſpiam habet. Ammianus potius Taxandriam ſuam ita locat, vt in ripa ad Moſæ Scaldisque confluentes, & ad ipſum Moſam, quærenda videatur. Eſt etiam in vetuſtis Menapiorum ſedibus reliquum hodie Taxandrorum nomen in vico *Teſſenderlo;* quem a Taxandris putant ſuccedente æuo conditum, & ab iis habitatum contendunt. Sunt itaque multi, qui malunt, Taxandros infra Menapios incertis finibus Galliæ extrema incoluiſſe. Vrgent etiam hi, de illis inſulis, quas hodie *Seeland* comprehendat, non ſatis eſſe certum, quam olim faciem, quem ſitum

(f) PLINIVS *Lib. IV. Cap. XVII.* in Belgicæ deſcriptione. *A Scaldi*, inquit, *incolunt extera Toxandri pluribus nominibus.* AMMIANVS *Lib. XVII. Cap. VIII.* de Saliis Francis dixit, *auſos olim in Romano ſolo apud Toxiandriam* (Taxandriam) *locum habitacula ſibi figere prælicenter.* Nominis interpretatio rurſus ALTINGII eſt. Inſularum extima ad oſtium *Zuyn* hodieque dicitur *Cadſant*, & vrbs ibi *Cadſant* eſt. De ſedibus Taxandrorum prouocant ad CAESAREM *Comm. de Bell. Gall. Lib. VI. Cap. XXX.* qui dicit: *Qui proximi Oceano fuerunt, ii in inſulis ſe ſe occultauerunt, quas æſtus efficere conſuerunt.* Et *Cap. XXXII. T. Labienum*, inquit, *cum legionibus III ad oceanum verſus in eas partes, quæ Menapios attingunt, proficiſci iubet.* A CAESARE putant hic ſine nomine populum *Taxandrorum* in inſulis Selandicis oſtendi. EVMENII deſcriptio harum inſularum eſt *in Paneg. Conſtantio Cap. VIII.* Loco *Scaldis* alia exemplaria *Vahalem* fluuium habent. Quod *multis capitibus Rhenus in oceanum influat*, ex CAESARE *Lib. IV. Cap. X.* iam alibi accepimus.

Taxandri. ſitum inſularum fretorumque intercurrentium, habuerit; cum temporis diuturnitate partim oceani vis, partim Scaldis fluuius, a quo habebant inſulæ initium, magnam vtique rerum mutationem inducere potuerit. Contra Cæſar diſerte populum in inſulis videtur oſtendere. Eumenius adhuc clarius Salios, quos apud Taxandriam conſediſſe Ammianus dixit, in terra memorat egiſſe, quam obliquis meatibus Scaldis interfluit. Superant etiam Cattorum in ipſis inſulis veſtigia. Cum re conuenit demonſtratum Taxandrorum nominis principium. Quæ ſimul collecta, hoc modo vt ſentiamus, nobis perſuaſere. Taxandros, arbitramur, in inſulis illis omnino ab omni æuo habitaſſe; licet, qui ſtatus inſularum vere fuerit, non audeamus definire. Cum vero Plinius dicat, *a Scaldi incolunt extera Taxandri pluribus nominibus:* his conſideratis verbis porro opinamur, non ſolum inſulas Taxandros habitaſſe, ſed & proxima inſulis in continente Galliæ. Fortaſſis cum Salii in Taxandriam inuaſiſſent, in Menapios Taxandri interius conceſſere; vnde illatum nomen. Inſulas habuerint omnes a Batauis ad Morinos vsque; quarum fines memorare non opus eſt. Noſtra hæc, credo, opinio non repugnantem habet antiquitatem, ſed eam cum bonis coniecturis adprime conuenientem. An *Helium* quoddam caſtellum prope Helium oſtium fuerit? a nonnemine quæri video. Ipſe licet Florus condita ad Moſam, atque ad Rhenum, a Druſo caſtella memorauerit, non ex eo tamen ignoratum omni vetuſtati caſtrum recte fingi, iudico. Quod enim ad Fleuum caſtellum prouocatur, eodemque modo alterum oſtium firmatum videri iudicatur, prorſus fruſtra eſt; cum Fleuum caſtellum atque

& contra eam Taxandris vindicantur:

cum quibus nos facimus.

que oppidum ſupra in Friſiis longe alio in loco, quam apud oſtium, demonſtrauerimus (g). *Germania Cisrhenana.*

Menapiorum nomen, eiusque ratio.

XXVIII. Supra Taxandros inter Moſam & Scaldim, nobiles fluuios, coluerunt ab omni æuo

MENAPII;

clariſſima gens, &, quod dubitat nemo, germanæ Germanicæ

(g) Eruditiſſimi viri contra CLVVERIVM, qui *Germ. Ant. Lib. II. Cap. XXIX.* Seelandiæ Taxandros vindicauit, pro horum ſedibus in extrema continentis Galliæ ora propugnant. CHRIST. BROWERVS *ad* VENANTII FORTVNATI *Lib. III. Cap. XII.* hanc ſententiam dixit. *Toxiandria, vel, vt poſteri adpellarunt, Taxandria Leodiſibus & Brabantiæ finitima olim fuit regio, cuius appellationis etiamnum veſtigia manent. Sunt, qui S. Trudonis oppidum vicinumque ſolum pro ipſo Taxandriæ capite vſurpant: ſed minime fallunt, qui in Tesſenderlo, pago Leodica ditionis extremo, haud procul Dieſta, non obſcuro Brabantiæ oppido, oſtendunt imaginem priſcarum ſedium; apteque Lo particula quadrat, qua loca alta ac in palude ſita notat, ceu diceres, Taxandrorum paluſtria, cuiusmodi compoſitio eſt in Venelo Geldria, Borkelo, Beuerlo.* Ad BROWERVM prouocat, & ipſe rem illuſtrat HADR. VALESIVS *in Notitia Galliarum ſub lemmate Toxandri & Toxandria.* Ibi, *Toxandria,* inquit, *ad tertium lapidem ab oppido Tungrorum Traiecto incipiens, ad Moſæ Vacalisque confluentes expandebatur, regio magna ex parte vaſtis paludibus inuia, ac ob id ne finitimis quidem ſatis nota. Moſa auctus parte Rheni, quæ adpellatur Vacalis, non procul ab oceano Britannico Toxandros ceteraſque eius tractus nationes a Friſiis citerioribus diuidebat.* Cum BROWERO etiam PONTANVS *Chorogr. Diſcept. III.* facit, vt alios mittam. Et profecto VALESIVS ex medii æui monumentis tot protulit teſtimonia, vt minime ſit dubitandum, eſſe medio æuo Taxandrorum nomen in dictis conſtitutum finibus. At, noſtra ſuſcepta media ſententia, vtrique, puto, parti, conſulitur. Nec deeſſe oſtendimus *Taxandrorum,* ſiue *Catſandrorum,* nominis in Seelandia veſtigia. Reperi in inſula *Nord Beueland* locum *Kats,* & in propinquo Scaldis oſtio, *de Ooſter Schelde* dicto, loca *Kaats hoft, Kats-Rack, Kats-Plaat,* a nauigantibus compellata. *Helium caſtellum* CLVVERIVS, ita vt dicam, ſuo ex ingenio commentus eſt, nec cuiquam fidem fecit. Meminiſſe autem decet lapidum ſuperiori ſeculo in VValchria inſula, inter *Domburg* & *WeſtCapell,* repertorum, & DEAE NEHALENNIAE inſcriptorum; quos memorat SPONIVS *in Miſcellaneis Antiquit. Sect. III. Num. XC.* & illuſtrat ALTINGIVS *in Notitia.* Hanc Deam *Nehalenniam, nouum lumen Lunæ* notare hic declarat, ſimulque oſtendit, videri tam præcipuo in cultu penes Taxandros fuiſſe.

Menapii. manicæ originis. Nomen omnibus idem eſt auctoribus. Eius vis atque poteſtas ea eſſe a quopiam coniicitur, vt *vniuerſitatem quandam populi & communitatem* ſignificet. Quippe creduntur Menapii ex variis Transrhenanis Germanis ſimul confluxiſſe, &, incerto licet tempore, diu tamen ante Cæſarem transgreſſi Rhenum, in vnam conſociationem, quam ipſo nomine indicauerint, coaluiſſe. Ante latiſſimis regionibus inſederant; Romano autem ſubiecti imperio, multis excluſi, anguſtioribus ſpatiis cœperunt contineri. Cæſar trans Moſam oſtendit Menapios; partemque trans ipſum Rhenum ſupra eius diuortium. Transrhenanis ſedibus ab Vſipetibus atque Tenchteris ſunt expulſi; & imo ab iiſdem, cum Rheno ſuperato quietam gentem grauiſſima clade adfeciſſent, retro cis Moſam recedere coacti. Augusti deinceps ætate Tiberius Cæſar Sigambros, poſtea Gugernos dictos, in Menapiorum agris locauit. Idem creditur dedititios Cattos magnam partem in inſulis, Scaldis Moſæque oſtiis proximis, collocaſſe; vbi Taxandrorum ſit nomen natum: cum antea fortaſſis in Menapiorum illæ inſulæ fuiſſent poteſtate. Quas ergo ea ætate ſedes Menapii ſeruarunt, Moſa ad orientem, & cum breuibus ad ſeptentriones, Scaldis ad occaſum, amnesque Demera & Rupella ad vsque confluentem Scaldis ad auſtrum, concluſerunt. Moſa a Gugernis & Batauis fuerunt diuiſi; nullos enim vltra Menapios cis Moſam Tacitus agnouit. Ad auſtrum coluerunt prope Moſam Tungri, ad Scaldim Aduatici. Mare ipſum tenuerunt Morini, Scaldi fluuio a Menapiis ſeparati. Hæc confinia gentium clare Cæſar oſtendit, quæ, cum nihil paulo deinceps his in partibus reperiatur mutatum eſſe, omnino a nobis accipi debent (*b*).

Crebro variatæ ſedes.

An. V. C. IↃCXCVIII. Ante C.N. LIII.

An. V. C. IↃCCXLV. Ante C.N. VI.

 XXIX. Quæ

(*b*) *MENAPIORVM* nomen a Germanico vocabulo *Meenache*, ſeu *Meenaſſt*, quod *populi vniuerſitatem* notet, ALTINGIVS *in Notitia* deri-

Incerta ſuccedente æuo finium mutatio, ſed

Germania Ciſrhenana.

XXIX. Quæ ſeriore æuo obtigere finium mutationes, non ſatis ſunt exploratæ, vt certum quid conſtitui poſſit. Ptolemæus rurſus poſt Veſpaſianum Menapios cis Moſam habet. An errauerit ſcriptor, Cæſaris perſuaſus memoria; vtrum

uat, cauſamque multis idoneis rationibus comprobat. CAESARIS æuo latiſſimis finibus inſederant Menapii. Sedes ad Rhenum docet CAESAR *Lib. IV. Bell Gall. Cap. IV. Vſipetes*, inquit, *& Tenčteri complures annos Sueuorum vim ſuſtinuerunt: ad extremum tamen agris expulſi, ad Rhenum peruenerunt, quas regiones Menapii incolebant, & ad vtramque ripam fluminis agros, ædificia vicosque, habebant.* Cis Moſam ad Morinos pertigiſſe idem docet, quum plurimum eos cum Morinis coniungit. *Lib. II. Cap. IV. de Bello Gallico* hoc ordine ſibi a Rhemis Belgarum bellicum adparatum enarratum ſcribit: *Ambianos X millia, Morinos XXV millia: Menapios IX millia: Caletes X millia* Et *Lib. III. Cap. XXVIII. Cæſar, quod omni Gallia pacata, Morini Menapiique ſupererant, qui in armis eſſent, neque ad eum vnquam legatos de pace miſiſſent; eo exercitum adduxit.* Conf. *Lib. VI. Cap. II. & V.* vbi nihil ad Rhenum cum Menapiis geſtum, intus & intra Moſam omnia. Eodem modo DIO CASSIVS *Lib. XXXIX.* de Cæſare *Morinos eorumque finitimos Menapios,* Μοϱίνες καὶ Μεναπίες ὁμόϱες σφίσιν ὄντας, adpellat, contra quos ille bellum adminiſtrauerit. Item STRABO, CAESAREM ſequutus auctor *Lib. IV.* ait; τοῖς Μεναπίοις εἰσὶ συνεχεῖς ἐπὶ τῇ θαλάττῃ Μοϱῖνοι, *Menapiis contermini ſunt ad mare Morini:* ſed non bene intellexit CAESAREM, qui ad vtramque Rheni ripam longe ſupra oſtia, Menapios poſuit, cum addit; Μενάπιοι τῶν ἐκβολῶν ἐφ' ἑκάτεϱα τῦ ποταμῦ κατοικῦντες ἕλη, *Menapios vtrimque ad oſtia Rheni habitare paludes.* CAESARIS æuo magna Menapios calamitas oppreſſit; de qua vid. CAESAR *Lib. IV. Cap. IV.* Transductio Sueuorum ex SVETONIO *in Tiberio Cap. IX.* & ex EVTROPIO *Lib. VII. Cap. V.* cognita. Tum redacti prorſus cis Moſam Menapii: vnde TACITVS Veſpaſiani æuo ſolos Cismoſanos nouit, *Lib. IV. Hiſtor. Cap. XXVIII. Ciuilis*, inquit, *vt cuique proximum, vaſtari Vbios Treuerosque, & alia manu Moſam amnem tranſire iubet, vt Menapios & Morinos, & extrema Galliarum, quaterent.* PLINIVS *Lib. IV. Cap. XVII.* ambigue Belgicæ populos percenſet, nec indicat, a qua Scaldis parte Menapii eius æuo egerint. *A Scaldi*, inquit, *incolunt extera Toxandri pluribus nominibus. Deinde Menapii, Morini.* Videtur tamen exteris relictis, ad citeriora, vbi Morini erant, reuerti. Singulares limites Cismoſanorum Menapiorum dedit CLVVERIVS *Germ Ant. Lib. II. Cap. XVI.* Magna *Brabantiæ* pars inter Moſam & Demeram, Scaldemque, amnes, ac Selandiam ſita; item *Hollandiæ, Geldriaque*, Cismoſanæ partes, dictis finibus continentur.

Menapii. vtrum omnino redire in priſcorum agrorum partem Menapiis fuerit conceſſum? non ſatis decerno. In Morinos, qui omnem maris poſt Menapios tractum quondam tenuerunt, Menapios ſeriore ætate inuaſiſſe, nomenque & linguam Germanicam intuliſſe; maiori probabilitate adſtrui videtur. Tabula Theodoſii *Caſtellum Menapiorum* vocat, quod inter Geſſoriacum, quæ nunc Bononia eſt, & Teruanam medium conſpicitur; & vtique in Morinis exſtitit. *Cortoriacum* Normannorum Geſta, & *Turnacum* S. Amandi vita, in Menapiis vrbes nominant. Plura etiam notarunt auctores in Morinis oppida aut vicos, quorum nomina Menapiorum quondam ſedes prodant. Adde Germanicam linguam vsquequaque in Morinos protentam Menapiorum in Morinos migrationem ſimul probare. Si enim a Francis demum Germanica foret illata lingua; quæro, cur non cum omni Gallia ea eſt communicata? In ipſis ſuis finibus, quos ante deſignauimus, nulla Menapii Cæſaris ætate habuerunt oppida; ſed vicos tantum & tuguria: quæ Cæſar cum agris vaſtauit atque deſtruxit, cum ſoli Menapii auſi eſſent Galliarum victorem contemnere. Poſtquam in Romanorum venit prouincia eorum poteſtatem, ad coërcendam gentem videntur caſtella quædam exſtructa; fortaſſis etiam oppida quædam condita eſſe. Meminit Ptolemæus *Caſtelli Menapiorum* ad Moſam: quod omnium conſenſione eſt *Caſſel*, ſiue *Keſſel*, ad Moſam, inter Traiectum huius amnis & Grauen medio loco ſitum. *Blariaci* meminit vetus Tabula: hodie dubio procul eſt *Blerik*, vicus ad Moſam, priſci nominis adhuc retinens. Fuiſſe vtrumque caſtellum a Druſo conditum, multi ſuſpicantur. Saltem fuiſſe videntur ex tribus illis munimentis, quæ Iulianus eiectis Francis reparaſſe legitur (*i*).

probabilis tamen.

Clara in Menapiis poſt æuum Cæſaris oppida.

XXX. A

(*i*) PTOLEMAEVS *in Belgica Lib. II. Cap. IX.* ait; *Μετὰ τὸν Μόσαν ποταμὸν Μενάπιοι, καὶ πόλις αὐτῶν Καστελλον. Poſt Moſam amnem Menapii,*

Aduaticorum nomen;

Germania Cisrhena.

XXX. A Menapiis pergimus continuo ad

ADVATICOS;

quos a Menapiis ad auſtrum coluiſſe ante oſtendimus. Vnde acceptum ſit *Aduaticorum*, ſiue *Atuaticorum*, vocabulum, nemo facile explicabit. Genere & animis Cimbri fuerunt atque Teutoni; qui, quod Cæſar ait, *quum iter in prouinciam noſtram atque Italiam, facerent, his impedimentis, quæ ſecum agere atque portare non poterant, citra flumen Rhenum depoſitis, cuſtodiæ ex ſuis, ac præſidio, VI millia hominum vna reliquerunt. Hi poſt eorum obitum multis annis a finitimis exagitati, quum alias bellum inferrent, alias illatum defenderent,*

genus;

An. V.C. ɪɔcxlɪv. Ante C.N. CVII.

& oppidum illorum Caſtellum. Caſtellum Morinorum, quod in Tabvla *Menapiorum* audit, vulgo *Berg-Caſſel* dicitur. Gesta *Normannorum ad Annum* ɪɔccccxcvɪ. prope *Cortoriacum* oſtendunt *Menapios*, tum a Normannis acerbe adflictos. Philippvs *Bonæ Spei Abbas*, *in Vita Amandi, Epiſcopi Traiectenſis*, *Turnacum*, vrbem Menapiorum, vocat. Imo vetvs scriptor *in Lib. I. Miraculorum S. Bertini*, *Sithienſis Abbatis*, in *Neruio locum famoſum, caſtellum Menapiorum*, ponit. Ex quibus collectis teſtimoniis Hadr. Valesivs *in Notitia Galliarum voce Menapii*, recte decernit, cum nefas ſit illos ſcriptores erroris incuſare, probabilem videri Menapiorum in Morinos migrationem. Addit Menso Altingivs Valeſianæ obſeruationi, Morinorum oppidum *Menariacum*, hodie *Meerhem* dictum, aliudque *Meenen*, ſine dubio ab Menapiis accepiſſe nomina. Vicos modo Menapios æuo Caesaris habuiſſe, ex ipſo diſcimus *Lib. VI. Cap. V. & VI. Illi* (Menapii) *nulla coacta manu, loci præſidio freti, in ſiluas paludesque confugiunt, ſuaque eodem conferunt. Cæſar, partitis copiis cum Q. Fabio legato, & M. Craſſo quæſtore, celeriterque effectis pontibus, adiit tripartito, ædificia vicosque incendit. magno pecoris atque hominum numero potitur. quibus rebus coacti Menapii, legatos ad eum, pacis petendæ cauſa, mittunt.* Dio *Lib. XXXIX.* ſuperioribus paucis interiectis de Menapiis addit; οὔτε πόλεις ἔχοντες, ἀλλ' ἐν καλύβαις διαιτώμενοι, *non in oppidis habitantes, ſed in tuguriis.* Caſtellum Menapiorum fortaſſis a Druſo conditum: nam Florvs *Lib. IV. Cap. XII.* ad Moſam etiam caſtella poſita eſſe, oſtendit. Valesivs tamen loco *Moſæ*, *Amiſiæ* vocem, in Floro reponendam videri, arbitratur.

Digitized by Google

Aduatici. *rent, conſenſu omnium pace facta, hunc ſibi domicilio locum*
An. V. C. *delegerunt.* A Cæſare oppugnati, fortiſſime illatum bellum
I3CC. defenderunt, donicum ad extrema redacti ſe dedere coge-
Ante C.N.
LI. rentur. Ante ad commune bellum Romanorum profligan- hiſtoria;
dum maximas copias contulerant, &, quibus opus eſſet, priuatim ſubmiſerant auxilia; quod Cæſar & Dio docent. Qui paruus Cimbrorum numerus ad tantam amplitudinem excreuerit, vt poſt L circiter annos militum XXIX ad bellum contulerint, vtque in oppido capto Cæſar LIII millia hominum repererit? vix aliquis diuerſa adſequetur coniectura, quam ſi victam partem gentium ad nominis ſocietatem admiſſam cenſuerit.

XXXI. Fines Cæſar, Dioque, & alii, aliquantum oſten- fines;
dunt, cum inter Menapios, Eburones, & Neruios, eos ponant. Sola vero coniectura nititur admodum debili, qui per fluuios eorum regionem definire audet: vt contra ſeptentriones Demeram & Rupellam flumina, ad Scaldis vsque confluentes; ad occaſum Scaldem, ad vsque Teneræ confluentem, inde ipſum Teneram; ad auſtrum Sabim amnem, ad ortum denique Getam amnem, conſtituat. Tutius non deſignatis amnibus, Menapios a ſeptentrionibus, Eburones, ſiue Tungros, ab ortu, Morinos, & minores quasdam Germanicas ciuitates, ab occaſu, & Neruios a meridie, vt Aduaticos medios habuerint, nominabimus. Caſtella oppida;
atque oppida eos plura habuiſſe, ſed vnum egregie munitum, Cæſar tradidit. Hoc oppidum, quodnam, aut quo tractu fuerit, haud equidem facile definitur. Nonnulli *Duacum*, alii *Namurum*, & diuerſe alii, interpretantur. In Itineribus Antonini duo oppida, neſcimus, an ad Cæſaris ætatem referenda, occurrunt, quæ Aduaticis tribuenda videntur; *Geminiacum*, & *Peruiciacum*, quorum illud *Gem-*

 blours,

Neruii. XXXII. *Aduaticis* igitur, ſiue qui *Betaſii* dicti ſunt, continuabantur ab meridie Neruiorum Germanica origo.

NERVII.

Eos Germanos fuiſſe, & cum Treueris circa adfectationem Germanicæ originis vltro ambitioſos, ſcripſit Tacitus. Quando, aut ex qua Germaniæ parte, cis Rhenum conceſſerint? nemo coniectura vlla poteſt adſequi. Prima fortaſſis maiorum migratione ſtatim vltra Rhenum peruaſere, ibique in Gallorum vicinitate ſedes poſuerunt: agniti deinceps ex linguæ morumque cum Germanis conuenientia; & crediti cum iis Germanis, de quorum tranſitu certe conſtabat, ſimul ſeriore æuo ex Germania in Galliam migraſſe. Habet ſingulares eorum mores Cæſar, *nullum*, perhibens, *aditum eſſe ad eos mercatoribus; nihil pati vini reliquarumque rerum ad luxuriam pertinentium inferri, quod his rebus relangueſcere animos, eorumque remitti virtutem, exiſtimarent: eſſe homines feros magnæque virtutis.* Licet vero diu libertatem auitam contra Cæſarem defenderent, extremum tamen ſuperati ſunt, & in Romanorum traducti clientelam; quæ mi- Singulares mores, fata;

PLINIVS *Lib. IV. Cap. XVII. Introrſus Atrebates, Neruii liberi, Veromandui, - - - - Tungri, Sunici, Friſiabones, Betaſi, Leuci liberi;* & ceteri turbato poſiti ordine. TACITVS *Lib. IV. Hiſtor. Cap. LVI. Claudius Labeo,* inquit, *nihil apud Batauos auſus, quosdam Neruiorum, Betaſiorumque in arma traxit. Cap. LXVI. Claudius Labeo Betaſiorum Tungrorumque, & Neruiorum, tumultuaria manu reſtitit.* Et paucis interiectis: *Ciuilis Betaſios quoque & Neruios in fidem acceptos copiis ſuis adiunxit.* Vbique fere cum Neruiis Tungrisque coniunguntur, vnde coniectura. In NOTITIA *Imperii Occidentis*, ſub diſpoſitione Viri ſpectabilis Comitis littoris Saxonici per Britanniam, eſt *Tribunus cohortis primæ Vetaſiorum, Regulbio.* Hi *Vetaſii* ſine dubio noſtri ſunt *Betaſii*; adeoque male PANCIROLLVS *Comm. Cap. LXXI.* Alpinas huc aduocauit gentes, vt *Vetaſios* interpretaretur.

Digitized by Google

Neruii.

Opinio probabilis de Neruiorum finibus ætate ſera prolatatis.

XXXIV. Siue iſti probentur limites, ſiue ſola gentium a Cæſare, Tacitoque, memorata confinia reſpiciantur; certe æuo ſeriore plurimum iſti fines turbati, atque confuſi, ſunt. In maris littore Notitia Imperii Romani, & paſſim auctores, Neruios nobis oſtendunt, *Neruicum littus*, & *Neruicanum tractum*, cum Armoricano coniungunt, atque ad Oceanum ponunt. Inferius ad Scaldim alii Neruios oſtenderunt, atque *Tornacum* vrbem in Neruiis celebrarunt. Ego, cum hæc cauſa per feræ ætatis obſcurationem difficiliter aliter expediri poſſit, ex Germanicæ linguæ in penitiorem Galliam inuaſione ita colligo. Cum *Menapiis Neruii* incerto tempore, incertaque cauſa, mutarunt ſedes, atque in Morinos & vltra inuaſerunt; vt iam & Neruii cœperint adcolere oceanum, cum teſte omni antiquitate ſolas antea mediterraneas regiones tenuerint. Quod vero vna alteraque vrbium modo Menapiis, modo Neruiis, modo & Morinis, adſcribantur; id vel inde eſſe puto, quod alii ſcriptores ad antiquiorem regionum ſtatum reſpexerint; vel inde, quod Menapii cum Neruiis arcto coniuncti fœdere non vltra ſatis diuiſas nouas ſuas regiones habuerint: vnde facile oppida alter Ner-

Xxx xx 3

Lib. XXXIX. & Appianvs *de Bell. Gall.* tradunt. Plinivs *Lib. IV. Cap. XVII.* habet *Neruios liberos.* In Ciuilis tumultu variæ *NERVIORVM* partes. Primo Romanis, mox Ciuili, & deinde iterum Romanis, fauerunt, Tacitvs *Hiſt. Lib. IV. Cap. LXVI. & LXXIX.* Bellouacorum confinium atque Ambianorum Caesar *Lib. II. Cap. XV.* Atrebates & Veromanduos finitimos *Cap. XVI.* & Treuerorum viciniam *Lib. VI. Cap. XXIX.* declarat. Straboni *Lib. IV.* ſunt Neruii ἔθνος Γερμανικὸν, *Germanica gens;* iique Treueris συνεχεῖς, Treueris *finitimi,* a ſeptentrione. Aduaticorum fines Caesar *Lib. II. Cap. XXIX.* Neruiis proximos fuiſſe indicat: non ſecus ac Tacitvs cum Neruiis Betaſios coniungit. Minutos limites, qui coniecturis ſolis debentur, Clvverivs *Lib. II. Germ. Ant. Cap. XXII.* perſequitur, & Neruiis *Namurcenſis comitatus* partem inter Sabin & Moſam, *Inferiorem Burgundiam, Hannoniæ comitatus* maximam partem, nec non e *Piccardia Tiraſſienſis ducatus* portionem, tribuit.

Neruii. XXXV. Quos modo vidimus Neruios, ſub imperio ſuo plures minores populos habuiſſe, ex Cæſare iam diſcere debemus. Nominat *CENTRONES*, *GRVDIOS*, *LEVACOS*, *PLEVMOSIOS*, *GORDVNOS*; ex quibus quam maximas manus Neruii coëgerint. Ciuitates illas præter Cæſarem auctorum vltra memorauit nemo; vnde aut tranſiiſſe in diuerſum nomen putari poſſunt, aut a plerisque ſcri- Clientum Neruiorum ſtatus;

ni limitis per prouincias quinque. PAVLINVS *in Epiſt. ad Victricium, Rotomagenſem Epiſcopum*, hæc de ipſo prædicat; *Qui in terra Morinorum ſitu orbis extrema, quam barbaris fluctibus fremens tundit oceanus, (vbi quondam deſerta ſiluarum & littorum intuta aduenæ barbari & latrones incolæ frequentabant; nunc autem vrbes, oppida, inſulas, ſiluas, eccleſiis & monaſteriis ſancti celebrant) & in remotiſſimo Neruici littoris tractu verbum domini prædicauit.* ACTA SS. *Quintini, Criſpini, & Criſpiniani Rictium Varum Neruici limitis præfectum* adpellat. RAIMVNDVS MARLIANVS *Turnacum Neruiis*, Sabis & Scaldis fluminum accolis, attribuit. Quid ex prioribus aliud colligitur, quam Neruicum nomen aut inter Menapios Morinosque littus maris occupaſſe, aut omnino Menapiorum Morinorumque maritimam oram obſediſſe? Cum nobis HADR. VALESIVS *in Notitia Galliarum, in vocibus Morini & Turnacum*, prorſus facit, & inter priores atque poſteriores Neruiorum ſedes diſtinguendum eſſe iudicat. Oppida Neruiis CAESAR *Bell. Gall. Lib. II. Cap. XXVIII.* adſcribit, quibus etiam poſt victam gentem ſupplices vti iuſſit: horum autem nullum nominat. PTOLEMAEVS, qui Neruios inter Veromanduos & Menapios ad Moſam locat, duas eorum vrbes laudat Βάγανον & Ῥατόμαγος. *Baganum* haud dubie illud eſt, quod *Bagacum* in TABVLA & ITINERARIO adpellatur. *Ratomagi* nomen poſt PTOLEMAEVM euiluit, & in TABVLA alterum *Cameraci* occurrit: vt HADR. VALESIVS & eruditi plerique hoc de altero interpretentur, cum poſitioni vtriusque adprime conueniat. Alii cupiunt *Ratomagum* deinceps *Turnacum* dictum eſſe, nec repugnat locorum ſitus. Sane, qui de poſteriori dubitant, non tamen non audent, Turnacum ſimul Neruiis adſcribere. *Valentinianas*, quæ hodie ſunt *Valenciennes*, CLVVERIVS Neruiis tribuit, ſed coniectura oppido friuola. Seriore & quidem æuo vrbs illuſtrata eſt, ſed *Valentiana* dicta. Sic EGINHARDVS *Lib. IV. de Translatione SS. Martyrum Marcellini & Petri*, *Monaſterium*, inquit, *S. Sabuii martyris, quod in pago Fanomartenſi, in vico Valentianas adpellato, in ripa Scaldis fluuii ſitum eſt.* Et SIGEBERTVS GEMBLACENSIS *ad Annum* CIↃVI. *Caſtrum Valentianas*, inquit, *ſitum in marchia Franciæ & Lotharingiæ imperator Henricus obſidet.*

Tungri.

XXXVI. Vltimi in Ciſrhenana Germania a nobis conſiderantur

Quinque Cæſaris ciuitatum nomina, genus, & hiſtoria.

EBVRONES, CONDRVSI, SEGNI, CARAESI, PAEMANI;

quos omnes ſolus Cæſar memorauit, ſitumque, & generale ipſis nomen

GERMANORVM

tributum, indicauit: Eburones etiam Strabo, ſed credo ex Cæſare, non ſuo ex æuo, doctus, meminit. Debebamus fortaſſis illas ciuitates contemplari, cum perueniſſemus ad Treuerorum finem; ab eo enim contra ſeptentriones coluiſſe leguntur. Quod vero, cum nouum cognomentum

TVNGRORVM

omnes illæ nationes accepiſſent, non vltra ad Rhenum, ſed maximam partem cis & trans Moſam habitarent, & antiquæ ſedes ad Rhenum Vbiis, partique Gugernorum, ceſſiſſent, maluimus extremo loco vna omnia exponere. Fuiſſe noſtras

romanduos, Sueconos, Sueſſiones liberos. CLVVERIVS *Germ. Ant. Lib. II. Cap. XXIII. SVECONOS* de quinque illis ciuitatibus interpretatur, iisque omnino ſingulares fines, ſed ſine veteri auctoritate, conſtituit. HARDVINVS putat, vitiatam vocem ex repetitione præpoſtera Sueſſionum vocis in PLINIVM irrepſiſſe. Et HADR. VALESIVS improbat CLVVERII conatum: licet *Turnacum* oppidum ipſis Neruiis minime abiudicet.

Digitized by Google

ſtras quinque gentes ex Germania Transrhenana profectas, vel ſolum Germanorum nomen in ipſis natum, & deinde ad omnem populum noſtrum translatum, docet. Quando cis Rhenum poſuerint ſedes; æque id eſt incertum, ac vnde diuerſa ſua nomina acceperint, an ex Germania adlata, vtrum in Gallia excogitata? Cum communi cœpiſſent Germanorum nomine inſigniri, nondum ſtatim quinque ſingularia vocabula exoleuere; rem ipſam teſtante Cæſare. Germanorum nominis vim, datique occaſionem, ex ſuperioribus repetere opus non eſt. Inter ipſos quinque populos Eburones vtique potentiores fuere, diuerſisque ſedibus habitarunt; cum reliqui promiſcue agerent. Et ipſi vero, licet reges haberent, a vicinis Aduaticis crebris vexati bellis, & pene oppreſſi ſunt; vt omnino in mediis eorum finibus Aduaticorum præſidium tolerare neceſſe haberent. Condruſi, Segnique, Treuerorum fuere clientes; Cæræſi, atque Pæmani, Eburonum. Ex clienteſis iſtis omnes ad vnam Romanorum clientelam, quam & omnis reliqua Cisrhenana Germania ſubiit, traducti ſunt, & in ea diutiſſime durarunt. Auguſti æuo, cum traduceret Agrippa Vbios, Tiberius Sigambros atque Sueuos, cedere agris Rhenanis noſtri iuſſi, & ad Moſanum tractum recedere. Tum ſtatim periere eorum ſingularia nomina, & vt adhuc cum reliquis *Germani* nuncuparentur, præcipuo tamen cognomento *Tungri* vocati ſunt. Rem clariſſime Tacitus demonſtrat, qui ante Germanorum nomine notati fuerint, deinde Tungros dictos eſſe. Et ceteri auctores omnes, vbi quinque illæ gentes retro ad Moſam cedere iuſſæ, antea coluerant, ſuccedente ætate Tungros memorant. Quæ autem a quo-

Germania Cisrhenana.

Qui Germani deinde Tungri dicti ſunt.

Digitized by Google

Tungri. quopiam & *Germanorum*, & *Tungrorum*, nominis explicatio eſt prolata, vt *Germani* a *Gera* amne, *Tungri* a *Thuringia* patria, ſint compellati; ingenioſa quidem ea eſt, ſed prorſus, quod alibi declarauimus, probabilibus rationibus deſtituta (*o*).

(*o*) CAESAR *Bell. Gall. Lib. II. Cap. IV.* Ex Rhemorum relatione, poſt ceteras Belgarum copias enarratas, addit; *Condruſos, Eburones, Caraſos, Pæmanos, qui vno nomine Germani appellantur, arbitrari ad XL millia.* Et *Lib. VI. Cap. XXXII. Segni*, inquit, *Condruſique, ex gente & numero Germanorum, qui ſunt inter Eburones, Treuirosque, legatos ad Cæſarem miſerunt.* *EBVRONES* a STRABONE *Lib. IV.* Ἐβουρῶνες, a DIONE *Lib. XL.* Ἐβούρωνοι, regioque eorum Ἐβουρωνία, *Eburonia*, vocatur. Eorum & meminit FLORVS *Lib. III. Cap. X.* Nulla tel quorum apud quemquam auctorum mentio. *GERMANI* dicti a CAESARE. & *primi Germani* a TACITO *Germ Cap II* qui, *Germaniæ vocabulum* inquit, *recens & nuper additum: quoniam, qui primi Rhenum tranſgreſſi Gallos expulerint, ac nunc Tungri, tunc Germani, vocati ſint. ita nationis nomen, non gentis, eualuiſſe paulatim, vt omnes primum a victore ob metum, mox a ſeipſis inuento nomine Germani vocarentur.* Supra verum litigioſo TACITI teſtimonio ſenſum reſtituimus: hic communem ſequuti lectionem, in ſolos Tungros, horumque prius nomen Germanorum intuiti. *TVNGRORVM* nomen reliqua & complexum eſt, & demum deleuit. PLINIVS *Lib. IV. Cap. XVII.* ſolos *Tungros* nouit, nullos Eburones. TACITVS, præter illud clariſſimum teſtimonium, ſemper *Tungros* memorat cum vicinis ciuitatibus; *Hiſtor. Lib. IV. Cap. LV* *Tungros & Vbios. Cap. LXVI. Tungros & Neruios* CAESAR *Lib. VI. Bell Gall Cap XXII. & XXXIV. Atuaticam* præcipuum Eburonum caſtellum memorat. Idem vero, nomine Ἀτουάκουτον, ſiue vt VALESIVS caſtigauit vocem, Ἀτουάτουκον, Tungris ſuis PTOLEMAEVS *Lib II. Cap. IX.* vindicat. *Tungricani*, ex Tungris conſcripti milites audiunt apud AMMIANVM *Lib. XXVI. Cap. VI. & Lib. XXVII Cap I* & in NOTITIA *Imperii occidentis ſub Comite Saxonici per Britanniam littoris;* vbi *Præpoſitus militum Tungricanorum Dubris.* De priſcis ciuitatibus notamus, Eburones potentiores ſub regibus *AMBIORIGE* & *CATIVVLCO* apud CAESAREM *Lib. V. Bell. Gall. Cap XXII.* Videntur tamen & ipſi cum Condruſis in Treuerorum aliquando clientela fuiſſe, ex teſtimonio CAESARIS *Lib IV. Cap. VI.* ſane eis Aduatici tributa impoſuere, quibus CAESARIS opera liberati ſunt, quod Ambiorix ipſe fatetur apud CAESAREM *Lib V. Cap XXVII.* Poſt varia bella tandem a CAESARE prorſus debellati; quod *Libro VI.* ab eo deſcribitur.

Digitized by Google

Finium contemplatio priorum & poſteriorum.

Germania Cürhenana.

XXXVII. Oſtendere iam diuerſos ciuitatum ſitus vacat, poſtquam breuiter earum hiſtoriam tentauimus. Ad Rhenum poſt Treueros primum ad Moſam vſque Pæmani, Cæræſi, Segni, atque Condruſi, habitarunt vno continuoque tractu; poſt eos omnes ſeptentriones verſus Eburones. Rem ex Cæſare accipimus clariſſime. Segnos ille Condruſosque diſerte inter Eburones Treuerosque locauit. Cum Segnis Condruſiſque alio loco Cæræſos atque Pæmanos coniungit, vt nullum maneat dubium, vna omnes inter Eburones atque Treueros coluiſſe. Ipſæ quatuor ciuitates finibus vix diſtinctæ inter ſe fuiſſe videntur. Segnos tamen Condruſosque proximos fuiſſe Rheno, iterum ex Cæſare diſcimus; adeoque Cæræſos, atque Pæmanos, coluiſſe ad Moſam fluuium. Eburones maximam partem inter Moſam & Rhenum fuiſſe, rurſum Cæſar perhibet: vt tamen agnoſcat ſimul ſedium cis Moſam portionem, in qua omnino caput gentis Eburonum fuit. Igitur Cæſaris æuo noſtrarum nationum limites certi ſunt, ab *ortu* Rhenus, ab *occaſu* ſuperiore parte Moſa. Hoc & loco Aduaticorum Neriuorumque confinium certum eſt; contra *ſeptentriones* Menapiorum, ad *auſtrum* Treuerorum, collimitia non minus explorata ſunt. Curioſi, ſuiſque fidentes coniecturis interpretes, ab Eburonibus quatuor reliquas ciuitates linea, a Segi amnis confluente, per Moſæ Vrtæque amnium confluentes, ad vſque Moſam Sabemque confluentes, ducta, diſtinguunt. Menapios & Eburones linea, a Getæ confluente, per confluentem Roræ, ad Rhenum vſque directa, diuidunt. Eos nos nihil morati, Tungrorum ſedes, quæ modo memoratarum gentium poſteriores fuerunt regiones, deſcribimus. Hi teſte antiquitate contra *ſeptentriones*, ad *occaſum*, & ad *meridiem*, fere iidem

Digitized by Google

Tungri. iidem permanſere; iisdem, quos ante memorauimus, populis porro cincti. Quod autem Vbii, Gugernique, & maxime Sunici, *orientis* agrorum partes diuiſerunt, ab hoc latere maxime coarctatos eſſe veteres limites, facile patet. Inferiori ergo parte, quod Sunicos Moſa Roraque amnibus concluſimus, vtique Tungri ſolo Moſa diſterminati fuerunt. Inde ab Vrta amne cum Moſa confluente, & ſiniſtra Veſæ amnis ripa, ad vsque Roræ fontes, indeque ad Abrincæ fluminis ortus, Tungri coluiſſe videntur; adeoque his limitibus partim ab Vbiis, partim a Treueris, ſubmoti fuiſſe. Vnum celebre Eburonum oppidum atque caſtellum *Atuatucam* Cæſar meminit. *Atuacutum* Ptolemæus memorauit, addito nomine *Tungrorum*; quod & nomen Antonini Itinera habent, *Aduocam Tungrorum* celebrantia. Seriore æuo gentis nomen Atuatuca adſumit, & ipſa *Tungri* adpellata eſt: firmiſſimo id omne argumento, non niſi Eburones ſociasque ciuitates fuiſſe, quas recentius Tungrorum nomen notauerit. Superat hodie *Tongern* oppidum, in quo quidem vetus ille ſplendor, quem antiquitas celebrat, valde decreuit, ſed fama tamen vetusque gloria durat. *Fontem Tungrorum*, quem Plinius laudat, non minus noſtris deberi Tungris, certum eſt. Notantur eo haud dubie *Spadanæ aquæ*, ſalubritate celebres, quarum fons in *Spa* vico, in priſcis Tungrorum Treueros verſus ſedibus, hodieque ſcaturit (*p*).

Yyy yy 3 XXXVIII.

(*p*) CAESAR *Lib. VI. Cap XXXII. Segni, Condruſique, ex gente & numero Germanorum, qui ſunt inter Eburones Treuirosque, legatos ad* CAESAREM *miſerunt.* *CONDRVSOS* Rheni ripam coluiſſe, colligunt ex CAESARE *Lib. IV. Cap. VI.* vbi Vſipetes & Tenchteri feruntur in Eburonum & Condruſorum fines perueniſſe. De *EBVRONIBVS* dicit CAESAR *Lib. V. Cap. XXIV. Eburonum pars maxima eſt inter Moſam & Rhenum*; ergo

Digitized by Google

Germaniæ Cisrhenanæ ſtatus ſub Romanis. *Germania Cisrhenana.*

XXXVIII. Expoſitis atque conſideratis omnibus populis, quos vtraque habuit Cisrhenana Germania, de tota prouincia, vniuerſaque populorum hiſtoria, atque conditione, quædam differenda ſuperſunt. Fines Cisrhenanæ Germaniæ & diuiſiones ſuperiore loco, cum primum in prouinciam intraremus, ſunt explicatæ. Superior atque prima Germania, Inferior atque ſecunda, eædem eſſe prouinciæ viſæ ſunt; niſi quod dubium maneat, an prorſus iisdem finibus vtræque fuerint contentæ. Diuiſionem primam inſtituiſſe Auguſtum, accepimus; poſtquam & Cæſar omnem Galliam deuiciſſet, & Auguſtus citeriorem Germaniam nouis traiectorum populorum acceſſionibus auxiſſet. Altera diſtin-

& cis Moſam pars, in qua omnino Atuatuca gentis caput. Iterum ad Rhenum Eburones oſtendit CAESAR *Lib. VI. Cap. XXXV. Trans Rhenum*, inquit, *ad Germanos peruenit fama, diripi Eburones, atque omnes vltro ad prædam euocari, cogunt equitum II millia Sigambri, qui ſunt proximi Rheno. - - - - Tranſeuntes Rhenum nauibus ratibusque XXX millibus paſſuum infra eum locum, vbi pons erat imperfectus, præſidiumque ab Cæſare relictum, primos Eburonum fines adeunt: multos ex fuga diſperſos excipiunt: magno pecoris numero, cuius ſunt cupidiſſimi barbari, potiuntur.* Confinia populorum tum alibi CAESAR, tum maxime *Lib V. Bell. Gall. Cap XXXVIII.* indicat. Cui iam lubet ſingulares limites ciuitatum noſſe, adeat CLVVERIVM *Lib. II Cap. XV. Germ Ant.* vbi operoſe ſingula declarare nititur. Tungrorum confinia acceptimus ex TACITO; & eadem hæc ſunt, quæ CAESAR Eburonibus cis Moſam & ad Moſam adiudicat. *Atuatuca*, Eburonum caſtellum, apud CAESAREM *Lib. VI. Cap. XXXII. Atuaca* in TABVLA, & *Aduoca Tungrorum* in ITINERARIO *Antonini*, in itinere a Caſtello Coloniam adpellatur. *Tungri* vrbs gentis nomine dicitur ab AMMIANO *Lib XV. Cap. XI. Secunda*, inquit, *Germania - - - - Agrippina & Tungris munita, ciuitatibus amplis & copioſis.* De *fonte Tungrorum* ita PLINIVS *Lib. XXXI. Cap. II.* narrat: *Tungri ciuitas Galliæ, fontem habet inſignem, plurimis bullis ſtellantem, ferruginei ſaporis: quod ipſum non niſi in fine potus intelligitur. Purgat hic corpora, tertianas febres diſcutit, calculorumque vitia. Eadem aqua igni admota turbida fit, ac poſtremo rubeſcit.*

Germania Ciſrhena-na. diſtinctio prouinciarum incerti eſt æui; ſaltem vix ante Conſtantini facta æuum. Superioris Germaniæ caput Magontiacum porro vidimus; Inferioris ſecundæue Coloniam Agrippinenſem. De iurisdictionibus iam inquirendum reſtat; an cum Belgica vni præſidi Germaniæ paruerint? vtrum vnum diuerſum præſidem, pluresue præſides, habuerint? Prioris quæſtionis adſertioni videtur fauere, quod Plinius, nulla Germaniarum ratione habita, in Belgica prouincia omnes enumerat populos, qui in vtraque fuerunt Germania. Ptolemæus etiam ambas Germanias ſuæ includit Belgicæ, nec in plures partes vniuerſam Galliam diſtribuit, quam in prouincias quatuor, Aquitaniam, Lugdunenſem, Belgicam & Narbonenſem, qua poſita diuiſione non poſſunt Germaniæ duæ ſub Belgica iurisdictione, quam vnus præſes Belgicæ exercebat, non comprehendi. Verum, quod illi auctores Cæſaris & Auguſtæam diuiſionem commiſcuerunt, nec iurisdictionum nouarumque prouinciarum æque rationem habuerunt, perperam illis, vt, quod prius quæritur, adfirmetur, fides habetur. Tutius conſenſus Taciti cum crebris marmoribus Romanis accipitur, & ex eo ad alteram quæſtionem reſpondetur, & diuerſam a Belgica iurisdictione Germaniarum iurisdictionem fuiſſe, & omnino iterum diuiſam; vt vtraque Germania ſingulos præſides habuerit. Igitur Superior Germania ſuum præſidem, ſuum deinde ducem, ſuos alios magiſtratus, imo & ſuum exercitum habuit; eadem & omnia, teſtibus multis inſcriptionibus, Inferior Germania. Tantæ fuerunt Germaniæ Romanis dignationi & curæ, vt, cum Belgica reliqua, licet & ipſa in binas demum diuiſa prouincias, vni tantum præſidi pareret, vtrique Germaniæ ſingularis

An Germania in Belgica iurisdictione comprehenſa? vtrum ſingulares præſides habuerit?

ris præſes præficeretur, & ſingularis decerneretur exercitus (*q*). *Germania Cisrhenana.*

Continua de Germa- XXXIX. Nempe, quod pertinet ad exercitus, iis inprimis in Ciſrhenana opus erat Germania, Germanorum Trans-

(*q*) En magiſtratus vtriusque Germaniæ, en exercitus diuerſi! Tacitvs *Ann. III. Cap. XLI. Viſellium Varronem, Inferioris Germaniæ legatum*, dicit. Et *Lib. IV. Cap. LXXIII. Quod*, inquit, *vbi L. Apronio, Inferioris Germaniæ proprætori, cognitum, vexilla legionum e ſuperiore prouincia acciuit Hiſt. Lib. I. Cap. IX. Superior exercitus legatum Hordeonium Flaccum ſpernebat. - - - - Inferioris Germaniæ legiones diutius ſine conſulari fuere: donec miſſu Galbæ Vitellius aderat.* Iam & prima Tiberii ætate duplex exercitus in Germaniis erat. Tacitvs *Ann. I. Cap. XXXI. Duo apud ripam Rheni exercitus erant. cui nomen ſuperiori, ſub C. Silio legato; Inferiorem A. Cæcina curabat.* Prorſus autem diuiſas fuiſſe Belgicæ & Germaniarum iuris dictiones, diſcimus ex Tacito *Ann. XIII. Cap. LIII.* vbi Aelius Gracilis, Belgicæ legatus, L. Veterem, exercitui Germaniæ ſuperioris præfectum, qui Ararim foſſa Moſellæ coniuncturus erat, deterruit, *ne legiones alienæ prouinciæ inferret.* Svetonivs *Vitellio Cap. VII. A Galba*, inquit, *in Inferiorem Germaniam contra opinionem miſſus.* Et in *Domitiano Cap. VI. Bellum ciuile, motum a L. Antonio, Superioris Germaniæ Præſide, confecit abſens felicitate mira.* Congruunt inſcriptiones ex Grvteri *Opere* non paucæ. *Fol. CCCLXXV. Num. I.*

PROC. A RATIONIBVS PROVINCIARVM
BELGICAE ET DVARVM GERMANIARVM.

Fol. CCCLXXXI. Num. I. ſub Alexandro Seuero:

LEG. AVG. PR. PR. GERMAN. SVPERIORIS.

Fol. CCCCLVII. Num. VI. ſub Antonio Pio:

PROPR. GERMANIAE SVPER. ET
EXERCITVS IN EA TENDENTIS.

Et *Fol.* iɔii. *Num. VI.*

L. DOMITIO GALLICANO PAPINIANO
C. V. LEG. AVG. PR. PR. PROVINCIAE
GERMANIAE INFERIORIS.

Errat ergo Ammianvs *Lib. XV. Cap. XI.* dum ait: *Superiorem & Inferiorem Germaniam Belgasque duæ iurisdictiones iisdem rexere temporibus.* Nec Henricvs Valesivs ad hunc locum Ammiani niſi auget errorem noua erratione: quam autem egregie frater Hadrianvs Valesivs in noua Ammiani editione declinauit, & tribus iuris dictionibus tunc Belgicam duasque Germanias fuiſſe contentas, ad bonorum auctorum fidem docuit.

Digitized by Google

Germana Cisrhenana. Transrhenanorum incurſionibus maxime obnoxia, atque expoſita, prouincia. Poſtquam a Cæſare in prouinciæ formam Belgica redacta, & ab Auguſto plures Germani cis Rhenum adducti eſſent; non vnquam deſtitere Transrhenani a bellis & impreſſionibus, quibus intutam, firmiſſimisque præſidiis muniendam, vicinitatem redderent. Licet Germani & ipſi cis Rhenum colerent, ſolaque fortuna victoris ſubiiſſent imperium, nulla tamen miſeratione ducti Transrhenani, vt in hoſtes, deſæuiebant, & id ſuis maxime cognatis gentibus culpæ atque vitio dabant, victas eſſe, Romanamque ſeruire ſeruitutem. Quantumuis vero mille modis adflictas, integras tamen diu Romani tenuere prouincias; quod, a Druſo docti, Germanicas legiones Germanis opponere, Germanicaque bella armis Germanicis profligare, conſueſſent. Præter bella vero, quæ Cæſaris, Auguſtique, & Tiberii, æuo in hac, & ex hac, prouincia cum Germanis Transrhenanis adminiſtrata ſunt, Ciuilis præcipue tumultus Germanias adflixit, pluresque populos libertate, quam adhuc ſeruauerant, priuauit. Inde Alexandri, Maximini, Aureliani, Probi, Conſtantii, Conſtantini, atque Iuliani, imperatorum, continuis opus fuit armis, vt ſeruarentur belliſſimæ regiones, quas dudum prædæ Germani deſtinauerant. Poſt diuiſum Romanorum imperium fruſtra fuere Romanorum arma, & quaſi rupto aggere, omnis ſe Germania in Romanas prouincias, via præcipue per Germanias Cisrhenanas parata, effudit. Ad id vsque æuum populi, quos hactenus vidimus, ſuis finibus contenti ſub Romanorum egere clientela. Saltem, quod rarius nominarentur, non ſatis conſtitit, ſi vſpiam viciſſitudo quædam accidiſſet. Paſſim autem Germanis in Germanias pro-

niarum poſſeſſione bella.

Digitized by Google

rumpentibus, vtique quam maxime fines regionum & nationum turbati, atque confuſi, ſunt; quo poſſet, qualibet natione profugiente, &, quam poſſet, nouam clientelam eligente. Inde eſt, quod turbatorum limitum non rara reperimus veſtigia: licet per maximam eius æui rerum obſcurationem viciſſitudinum, quæ adparent, nulla edi poſſit hiſtoria. Namque &, diuerſo cis Rhenum ſtabilito imperio, parcius antiquiorum ciuitatum nomina memorantur; &, ſi occurrant, non conſtat tamen de regionum finibus, quos tenuerint, aut noue acceperint (*r*).

Germania Cisrhenana.

Germani Transrhenani noui earum diuiſores aut poſſeſſores.

XL. Ex Germanicis populis, qui infirmato per diuiſionem, & pene conuulſo, Romano imperio per Germanias noſtras peruaſere, primi *Vandali*, *Sueui*, *Alani*, atque *Silingi*, fuere. Sed omnes hi populi, vaſtata noſtra prouincia, ex Gallia in Hiſpaniam inuaſerunt; niſi quod Alanorum pars ad Ligerim Rhodanumque amnes extra noſtræ regionis fines conſedit. Eodem prope tempore *Burgundiones* noſtram adorti ſunt prouinciam; confeſtim vero alio ſuſcepta expeditione, & diuerſis ſumtis ſedibus. Interea & *Franci* inferiorem Germaniam tentare cœperant, modo vnius, An. CCCCVI.

(*r*) A Cæſaris victoria vicibus innumeris Transrhenani Germani in Cisrhenanam Germaniam inuaſere. De Cauſis transeundi Cerealis ad Treueros apud TACITVM *Hiſt. Lib. IV. Cap. LXXIII. Eadem ſemper*, inquit, *cauſa Germanis tranſcendendi in Gallias, libido atque auaritia, & mutandæ ſedis amor: vt relictis paludibus & ſolitudinibus fœcundiſſimum hoc ſolum, vosque ipſos poſſiderent. Ceterum libertas & ſpecioſa nomina prætexuntur.* Poſtquam autem ſemel iniuſte a Cæſare laceſſiti eſſent, nec vnquam defuiſſe iis iuſtam in hoſtes inuadendi cauſam, ſimul notamus: cum maxime ea ambitio Romanorum armorum foret, vt, niſi omni orbi terrarum impoſita ſeruitute, non videretur quietura. Deſcriptionem harum in Germaniam ex Germania factarum impreſſionum noſtra olim dabit hiſtoria.

Digitized by Google

Germania Cisrhenana. vnius, modo alterius, populi clientelam ad ſe traducentes. Quod maxime vero contra Francos Romana eſſent arma, tardius iis, quam ceteris Germanicis gentibus, tuta An. CCCCLI. prouinciæ poſſeſſione vti obtigit. Ante & *Hunnorum* furorem perpeti Germanias oportuit, & illis profligatis *Alemannorum* vim ſuſtinere. Nunc autem in penitiorem Galliam Franci inuadere, &, eo tempore Romano diruto imperio, plurimas prouincias ſtabiliore imperio com- An. CCCCXCIX. plecti. Inde a Germaniis depulſi ſunt Alemanni, & illæ in Francicam legem, gratam acceptamque omnibus Galliæ nationibus, plene acceptæ. Non dubium, longe liberalius atque benignius Ciſrhenanos Germanos a Francis, quam Gallos, eſſe habitos; cum, quod Germanicum ſanguinem Franci vererentur, tum, quod primi Gallorum Francicos adiuuiſſent conatus. Reperio, *Franciæ* quidem nomen cum noſtra etiam communicatum eſſe prouincia; at magis tamen reliquam Galliam Franciam dictam eſſe, incolaſque Francos. Nempe, arbitror, vt priſcis Germaniarum colonis, & ipſis Germanis, integras ſuas ſedes reliquerint, ſolo ſancito fœdere contenti; ita magis Francos in patentiore Gallia ſedes poſuiſſe, atque regiones occupaſſe & diſpertiiſſe: vnde, cum Francia dicta fuerit Ciſrhenana Germania, quod in Francorum eſſet clientela, magis Galliæ iſtud nomen fuerit datum, quod maxime Franci eam incoluerint, & tenuerint (*s*).

(*s*) De omnibus his migrationibus ſubinde dictum; addita auctoritate. Alanos Gallicanos ad Ligerim oſtendit ex SIDONIO APOLLINARI vetuſtisque monumentis HADR. VALESIVS *in Notitia Galliarum*. Francos a populis Galliæ multo amore acceptos eſſe, ſupra ex GREGORIO TVRONENSI *Hiſt. Franc. Lib. II. Cap. XXIII. & XXXVI.* probauimus. Sic ait; *Iam terror Francorum in illis reſonuit partibus, & omnes eos, ut regnarent, amore*

Status Germaniæ Cisrhenanæ ſub Francis.

Germania Cisrhenana.

XLI. FRANCIAE ergo nomen Cisrhenana Germania induit, cum Franci ex Germania in Galliam imperii ſui ſedem transtuliſſent. Dicta & eadem eſt *FRANCIA MINOR*, quod *maior* in Gallia propria ſtabilita eſſet. *SVPERIORIS* etiam *FRANCIAE* cognomentum noſtræ Germaniæ obtigit, cum Neuſtria *Inferior Francia* diceretur. *AVSTRIAE* vocabulum præcipue noſtræ Germaniæ proprium eſſe cœpit; ex quo Clodouæus regnum Franciæ in partes diuiſiſſet. Complexa vero eſt Auſtria ditiones inter Moſam & Rhenum; quibus & ſubinde plures ſunt additæ. Mox tranſiuit Rhenum hæc adpellatio, & clientelas Francorum veteres nouasque ſimul comprehendit. Eadem Auſtria *AVSTRIFRANCIA* & *REGNVM ORIENTALE*, quandoque dicta eſt; ſeriore demum æuo *AVSTRASIA.* Perditis tum ſingularibus vocabulis, quæ ſane raro iam vltra audiuntur, Cisrhenani Germani *AVSTRASII* dicti ſunt, & eo nomine non raro a Francis diſtincti ſunt; cuius cauſam ſupra non improbabilem protuli. Iidem *Auſtraſii*, aut *Auſtraſiani* perſæpe *RIPARII*, vel *Riparioli*, poſtea *Ripuarii*, & *Ribuarii*, nuncupati ſunt. Sed ante eorum propria fuit nuncupatio, qui

deſiderabili cupiuerunt. Et deinde, *Multi iam tum ex Galliis Francos dominos ſummo deſiderio cupiebant.* De *FRANCIAE* nomine HADRIANVS VALESIVS *in Notitia Galliarum fol. CCI.* plurimis docet exemplis, licet *Auſtraſii* & *Neuſtraſii* ex æquo *FRANCI* eſſent atque vocarentur; *Auſtria* & *Neuſtria* ex æquo *Francia* eſſet, atque vocaretur; tamen in GESTIS *Regum Francorum*, & *in Appendice Chronici* FREDEGARII, ſemper fere, in aliis ſcriptoribus ſæpe, ſolos *Neuſtraſios FRANCOS* adpellari, & eo nomine diſtingui ab *Auſtraſiis*: quaſi magis Francorum compellationem Neuſtraſiis, quam Auſtraſiis, conuenire nouerint veteres auctores. Accipimus obſeruationem perquam curioſam: ſed, quæ VALESIO non incurrit in mentem, probabilem addimus cauſam, quam non prorſus iri improbatum confidimus.

Germania Cisrhenana. qui ad Moſam, Roram, Rhenumque inferiorem, coluerunt. Inde & iis nomen datum eſt, qui ſuperius ad Moſellam, Sarauumque, egere. Quid? quod omnino trans Rhenum Riparii habitaſſe legantur; ab his Gallici, aut a Gallicis an Germanici, oriundi? non ſatis colligere licet. Inferior Germaniæ Cisrhenanæ, marique vicina, pars poſt Francicum imperium diuiſum in Friſiorum ditionem venit, & *CITERIOR FRISIA*, ſeu *Freſia*, aut *Occidentalis Friſia*, nominata eſt. Pertigit ea diuerſis temporibus modo ad Moſam, vt Batavia tota eſſet Friſiorum; modo omnino ad Scaldem amnem, vt inſulæ, quas Taxandris tribuimus, Friſiorum eſſent. Vt Friſia hæc a Francis debellata, crebroque Auſtria cum Neuſtria coniuncta, rurſumque ſeparata ſit; vt demum omnis Auſtria ſeriore æuo in Germaniæ complexionem venerit: non noſtri eſt inſtituti porro ediſſerere (*t*).

 XLII. De

(*t*) Totum imperium Francorum in Gallia communiter *FRANCIAE* nomine notatur. Sic Franciæ nomen accipitur a GREGORIO I. *Lib. IV. Epiſt. XXXI. Plaga grauior*, inquit, *fuit adueniens Agilulfi, ita, vt cernerem Romanos more canum in collis funibus ligatos, qui ad Franciam ducebantur venales.* Et apud GREGORIVM TVRONENSEM *Lib. IX. Hiſt. Franc Cap. XX Gaileſuinda in Franciam veniens V ciuitates tam in dote, quam in morganegiba adquiſiuiſſe* dicitur. Vocabulum *ſuperioris Franciæ* ex veteri ſcriptore noſtræ Cisrhenanæ Germaniæ vindicat VALESIVS *in Galliarum Notitia* de Francia *AVSTRIAE* nomen impoſitum, quod ad orientem terra ſpectaret: *Oſt* enim & *Eſt* noſtris Germanis orientem ſonat: vnde Latinum nomen, cum etiam ſæpe *Auſter* nominetur, non nobis debet imponere. Recte item HERMANNVS CONTRACTVS *in Chronico* loco *Auſtriæ* dixit *Regnum Orientale*, & *Auſtrifranciam.* Nomen *Auſtraſiorum*

Crebro variata regiminis formula.

Germania Cisrhenana.

XLII. De ſingularibus Cisrhenanorum Germanorum inſtitutis, diuerſaque regiminis formula, quam vario tempore acceperunt, extremum inquirimus. Ante Cæſarem nonnullis regia poteſtas placuit ciuitatibus; ſiue quos Cæſar reges nominauit, principes magis, bellicique duces, fuerint. Pluribus tamen gentibus plena libertate vti eſt libitum. Annuam magiſtratibus poteſtatem conceſſere, qua adminiſtrata ad priuatam redierunt ſortem. Impenſe curarunt, ne principes atque primores populi occuparent in ciuitatibus dominationem. Poſtquam in prouinciæ formam

de gente crebro in GREGORIO TVRONENSI occurrit: *Lib. V Hiſt. Franc Cap. XIV. XIX. Ab Auſtraſiis non eſt collectus.* Et, *Merouaeus, dum in Remenſi Campania latitaret, nec palam ſe Auſtraſiis crederet, a Tarabannenſibus circumuentus eſt.* & ita paſſim. Dicti *Auſtraſii* ab *Auſtria*; vti *Auſtraſiani* ab *Auſtraſia*. GESTA *Dagoberti I. Regis Francorum, in Tomo I.* DV CHESNE *Cap. XXVII. Conſilio primitus beati Arnulphi Mettenſis Epiſcopi, & Pipini, maioris domus vſus, tanta proſperitate regale culmen in Auſtria regebat, vt a cunctis gentibus immenſi honoris laudem haberet. Cap. XXIV. Cum Auſtriam regio cultu circumiret. Cap. XXXI. Sigebertum filium ſuum in regno Auſtriæ ſublimauit. Cap. XXXII. Auſtraſia eodem modo conſolidata, eo, quod & de populo, & de ſpatio eſſet coaequans, ad regnum Sigeberti, eidemque in integritate deberet aſpicere, & quicquid ad regna Auſtraſiorum iam olim pertinuerat, totum Sigebertus rex ſuæ regendum ditioni reciperet, & in perpetuo dominandum haberet, excepto ducatu Denteleni, quod ab Auſtraſiis nequiter ablatum fuerat, iterum ad Neuſtraſios ſubiungeretur, & Hludouici regimini ſubiaceret.* In *Fragmentis de rebus pie geſtis Dagoberti I. ex Vita S. Remacli Cap I. Clotarius porro inclytum filium ſuum Dagobertum Auſtraſianis præfecit, eique etiam Germaniæ ditiones voluit eſſe ſubiectas.* Suſcepto Auſtraſiorum & Auſtraſianorum nomine, conuulſis ſingularium gentium ditionibus, raro earum nomina audiuntur; niſi quando aut vrbs aut pagus, priſcorum habitatorum reddit memoriam. De *Ripariis* atque de *Friſiis*, in Cisrhenana Germania ſub medii æui initia celebratis, paulo inferius dicetur.

Germania Cisrhenana. formam redactæ eſſent Germaniæ, duo quidem præſides prouinciam adminiſtrarunt, reliquique Romani magiſtratus iurisdictionem exercuerunt. Pleræque tamen ciuitates ſuum ſenatum ſeruarunt, cui, credo, priuatarum rerum cura relicta eſt. Sic Treuerorum, ſic Agrippinenſium, ſenatus laudatur a Tacito: cuius magiſtratus non nullam fuiſſe auctoritatem, facile quiuis iudicare poteſt. Ceterum publica prouinciarum ſalus, maxime bellica res, a ſolis Romanorum præſidibus, & æuo ſeriore a ducibus, comitibusque, procurata eſt. Quos reditus Romani ex prouincia perceperé, procuratores colligere & ſeruare. Quin Romanis ita prouinciam regentibus, paſſim Germani priſca deſeruerint inſtituta nouosque induerint mores, nemo facile dubitab t. Saltem Treueri, Neruiique, qui alioquin circa adfectationem Germanicæ originis quam maxime ambitioſi fuerint, non extremum valde a Gallicanis moribus fuerint alieni. Poſtquam a Francis tota prouincia occupata eſt, more Romano tunc etiam dux prouinciam rexit, pagos ſingulos comes. Leges ex priſcis conſuetudinibus Riparii, ſic vocatos eſſe magnam partem Cisrhenanos Germanos, ſ pra oſtenſum eſt, acceperunt; cetera Francicis legibus viuentes. Si ante poſuerant priſcos mores ſub Romana dominatione, eos deinde recipere licuit, & iis, ipſis iam ſcriptis legibus adprobatis, libere vti frui; cum quippe Francorum imperium non

non nouam noſtris impoſuiſſet ſeruitutem, ſed magis libertatem diu perditam poſtliminio reſtituiſſet (*v*).

(*ß*) In *Eburonibus* reges *AMBIORIX* & *CATIVVLCVS* memorantur a CAESARE *Lib. VI. Cap. XXXI.* In *Neruiis* dux *BODVOGNATVS* *Lib. II. Cap. XXIII.* Vnus magiſtratus in plerisque his ciuitatibus ſingulis annis eligi conſueuit; ſed optimatum tamen conſiliis pleraque geſta: teſte STRABONE *Lib. IV.* CAESAR *Bell. Gall. Lib. VII. Cap. XXXI.* Aduorum legatos veniſſe oratum ſcribit, *vt maxime neceſſario tempore ciuitati ſubueniat: ſummo eſſe in periculo rem; quod, quum ſinguli magiſtratus antiquitus creari, atque regiam poteſtatem annum obtinere conſueſſent, duo magiſtratum gerant, & ſe vterque eorum legibus creatum eſſe dicat.* Plura de magiſtratibus Gallorum Belgarumque tradit *Lib. VII. Cap. XXXIII. Lib. VI. Cap. XX.* Sub ipſis Romanis multæ ciuitates ſuos magiſtratus ſeruarunt. TACITVS *Hiſtor. Lib. V. Cap. XIX.* *centum tredecim Treuerorum ſenatores,* & *Lib. IV. Cap. LXIV. Concilium Agrippinenſium,* laudat. Cerealis in oratione ad Treueros apud TACITVM *Hiſt. Lib. IV. Cap. LXXIV. Ipſi,* inquit, *plerumque legionibus noſtris praeſidetis: ipſi has aliasque prouincias regitis. Nihil ſeparatum clauſumue.* Contra, indicio Germanici animi a Treueris ceterisque Belgis ſub graui Romanorum iugo fere depoſiti, Ciuilis hoc ſermone eos compellat apud eundem TACITVM *Lib. IV. Cap. XXXII.* *Vos Treueri, ceteraque ſeruientium animæ, quod pretium effuſi totiens ſanguinis exſpectatis, niſi ingratam militiam, immortalia tributa, virgas, ſecures, & dominorum ingenia?* De Francorum imperio, formulaque Ciſrhenanæ noſtræ Germaniæ alibi inquiritur.

NOTI-

Digitized by Google

d by Google

NOTITIA GERMANIAE MEDIAE SEV PROXIMAE VETVSTATI.

CAPVT I.
GERMANIAE PERPETVAE VICISSITVDINES

I.

INtegra eſt explicita Germaniæ notitia veteris, ſiue ipſam Germaniæ regionem, ſiue circumcirca Germaniæ populos, qui in peregrino quondam habitarunt, ſpectauerimus. Noſtra quod promiſſa exſoluimus, hoc loco finem commentatio idonee caperet; &, quæ in Germania noſtra medio æuo cernenda ſuperant, prorſus alii relinqueret & tempori & ſcriptioni. Sed commode meminimus, multa in ipſa Germania a nobis dicta eſſe, quæ, vno in loco collecta, idoneam in Germaniæ, quæ & qualis primo æui medii fuit tempore, notitiam præbere introductionem apta futura erant. Cum ea facili labore a nobis, breuiterque ita, repeti poſſint, vt Germaniæ ſtatus, qui ſexto ſeptimoue ſeculo fuit, melius illuceſcat, ſimulque amplioris operæ non nullum lectori beneuolo deſiderium cum fine operis relinquatur: poſtulare vtique æquitatem, vt, qui maiorem exantlauimus laborem, exiguum, quicquid etiam elaſſeſcere ſtilus incipiat, minime ſubterfugiamus, arbitramur. Breuem hic itaque adhuc moram, ſpe non prorſus nullius

Ratio mediæ Germaniæ breuis commentationis ſubnexæ

 vtili-

Digitized by Google

vtilitatis moti, ſtatuimus, & vno ordine quædam, aut iam promiſcue dicta colligimus, aut nondum memorata, ſed ſcitu admodum neceſſaria, percenſemus. Primum miras viciſſitudines populorum ab antiquiſſima memoria ad medii æui initia rurſum enarramus. Deinde, qui Germaniæ fines medio æuo eſſe cœperint, oſtendimus. Poſtea Germaniæ vniuerſæ partitionem, quæ ſex ſeptemue populi fecerunt, declaramus. Porro, quantum ſciri poſſunt, aut coniectura intelligi, ſingulorum populorum regiones, ſtatum, atque conditionem, commonſtramus. Nouiſſime, quaſi per tranſitum, ſequioris æui nouas Germaniæ, populorumque, & regionum, mutationes indicamus. Vbique ſequimur intelligendi facilitatem cum maximæ breuitatis ſtudio coniunctam; quæ & cauſa, ſimul quod in alieno verſamur argumento, nos contra eos tuetor, qui, de re difficillima & grauiſſima defunctorie nimium noſmet agere, fortaſſis obiecerint. *Germania media.*

Viciſſitudines Germaniæ, populorum. II. Attinet primum ad multas populorum veteris Germaniæ viciſſitudines colligendas, eorum meminiſſe, quæ non vno in loco ſupra docuimus. Antiquiſſimi putantur æui eſſe illæ populorum claſſes, quos Plinius memorauit; & quarum originem ex priſcis Germanorum carminibus Tacitus docuit. Habet Tacitus *Ingæuones*, *Hermiones*, *Iſtæuones*, *Marſos*, *Gambriuios*, *Sueuos*, *Vandalios*; *eaque vera & antiqua nomina* adpellat: non oſtendit, ea nomina ceteras omnes ciuitates complecti. Sed, quod Plinius diſerte quinque gentium Germanicarum genera memoriæ prodidit, pluraque a Tacito prolata nomina ſeruauit; ex Plinio Tacitum interpretari, & vetuſtiſſimam populorum partitionem intelligere, videtur vtique conuenire. Sunt vero apud Plinium *INGAEVONES*, *ISTAEVONES*, *HERMIONES*, *VINDELI* atque *BASTARNAE*; principes quinque Germanicarum ciuitatum familiæ. Iis claſſibus atque nominibus, *Genera Germanorum Plinii & Taciti:*

Germaniæ viciſſitudines. nibus, quod copioſe declarauimus, adulta paulum ætate exoleſcentibus, ſucceſſere ſingularia ſingularum ciuitatum cognomenta; ita a Cæſaris iam æuo vſu frequentata, vt de generibus, aut certis claſſibus, nihil vltra conſtiterit. Prope centum vidimus iſtiusmodi gentium vocabula, quæ omnia tum fuere diſtincta, nec prope veſtigia notarunt, cui generi magis, quam alteri, tribuenda ſint. Solum excipimus *SVEVORVM* commune nomen, quod cauſa incerta plus partem dimidiam Germaniæ populorum Taciti circiter æuum complexum eſt; vt vero generis cuiusdam ſummi loco accipi nequeat, ſed forte caſuque, fortaſſis ob crinium cultum generatim adprobatum, ſit ſuſceptum: vt ipſæ etiam gentes, communiter Sueui dictæ, propriis variisque nominibus diſcretæ, & inuicem ſeparatæ fuerint (*a*). Singularia ciuitatum nomina; nullæ claſſes.

III. Ita, donec tertium chriſtianus orbis ſeculum haberet, plurimarum ciuitatum adnomina inclaruere, vt præter *GERMANORVM*, ſiue *TEVTISCORVM* nomen ipſi noſtri maiores commune habuerint, cognomentum nihil eſſet, quo partes notarentur. Ea autem ætate, & poſtea, noua emerſiſſe vocabula, quibus plures ſimul ciuitates, aut ſeruatis, aut poſitis, ſingularibus compellationibus, comprehendi cœperint, nouimus. Fœderum alio atque alio tempore ſancitorum, vt fortius cauſa publica ciuitatum defendi poſſet, fuiſſe noua nomina inſignia, fuſe ſupra docuimus. Pars & nominum noue excogitata ſunt, pars accepta ab vna alteraue ciuitate, cum qua ad communem rem agendam plures gentes forte conſenſerant. In primo genere cenſemus *ALEMANNORVM*, *FRANCORVM*, forte & *GOTHORVM*, ſocietates, nouis compellatas vocabulis; nam & *Gothos* antiquitas ignorat, licet *Gothones*, *Getas*que, adprime Fœderum inſignia, cum reliquis ſi: gularibus ciuitatum compellationibus.

 nouerit.

(*a*) Vid. PLINIVS *Lib. IV. Cap. XIV.* TACITVS *Germ Cap. II.* & quæ copioſe ſupra de illis claſſibus Germaniæ gentium, earumque viciſſitudinibus diximus.

Digitized by Google

Germaniæ viciſſitudines.

nouerit. In genere altero *SAXONVM*, *BVRGVNDIONVM*, *LONGOBARDORVM*, fœdera numeramus; quorum amplitudo non ſane, niſi ex plurium ciuitatum quaſi conflatura, nota eſt. Cum illis fœderibus diu quidem ſingularia gentium vocabula cis Albim audita ſunt, vt tantum in fœderibus comprehenderentur: trans Albim vero extra etiam maiores ſocietates ſola liberaque perdurarunt. Sed accidit demum, vt cum Romani imperii propinqua ruina fere omnia ſingularia exſpirarent nomina, & ſola fœderum ſuperarent inſignia: quibus vero fœderibus eo æuo nouæ accederent, nec prope ante auditæ, maiorum ſocietatum adpellationes. Florebant diutina gloria *Alemanni*, *Franci*, *Saxones*, *Burgundiones*, *Longobardi*, omnes in ipſa Germaniæ regione; *Gothi* maxime in orientis Romanis prouinciis: ſiquidem hæc fœdera, vt illæ primæ Germanorum claſſes, non tam ad Germaniæ regionem, quam ad ipſam Germanorum nationem, longe latius in vicinias diffuſam, pertinuerunt. Sed iam pone illa antiquiora fœdera illuſtrati ſunt ſeriores, *VANDALI*, *SVEVI*, *RVGII*, *HERVLI*que: & omnium extremi *FRISII*, *THVRINGI*, atque *BOIOARII*. Pars nominum magnam ferunt antiquitatem; ſed, qua fœderum, ſocietatumque maiorum, notas, nondum ante fuiſſe cognita, manifeſto patet. *Thuringi*, atque *Boioarii*, primo nominum ortu egregiam quarundam ciuitatum conſociationem ſignarunt: &, quæ adhuc ſuperarunt ſingulares gentium adpellationes, proxime omnes, ſi ſane communem earum vſum reſpexerimus, deleuerunt.

Ingens Germaniæ fœderum diſcurſus: quo & periere ſingulares ci-

IV. Agere Romanum imperium, ab vno adminiſtratum, quintum cœperat ſeculum, & per ingentem Germaniæ populorum, imo fœderum inquam, diſcurſum vndique Romana res cum Germanica conflictari, & huius demum vi atque virtuti concedere. Meminiſſe decet maximarum illarum migrationum, vt inde noua Germaniæ, quæ poſt migrationes

Germaniæ viciſſitudines. tiones viſa eſt, facies rectius pateſcat. Prima *Vandalorum*, *uitatum adpellationes.*
Sueuorum, & *Burgundionum*, fœdera, adſcitis ex Sarmatia in
ANN. ſocietatem *Alanis*, Gothica gente, & fortaſſis etiam *Stlingis*,
CCCCVI. Vandalorum ciuitate, Germanicum verterunt ſolum, & in
Gallias, Hiſpanias, atque omnino in Africam, inuaſerunt.
ANN. CCCCIX. Proxime maior Gothici fœderis pars, *Veſigothi*, ex prouinciis
orientis in occidentem mouerunt, & Italia vaſtata in Gallia
atque Hiſpania ſedes poſuerunt. Rurſus paulo poſt ex Germania
ingens *Francorum* fœdus cœpit exciri, & in vicinam
Galliam, non vno tamen impetu, ſed progreſſu conſideratiore,
immitti. Interea iamdum Alemannia in Rhætiam atque
Heluetiam ſe magnam partem proruerat. Non magno an-
ANN. norum interuallo poſtea *Saxonum* nobile fœdus ex Germaniæ
CCCCXLIX. littoribus in Britanniam euocatum, & magnam partem traiectum
eſt; vbi elegantiſſimæ inſulæ poſſeſſio nauigationis
ANN. merces exſtitit. Iterum ex Germania *Rugii*, *Heruli*que,
CCCCLXXVI. Odoachro duce, in Italiam ipſam ſuſcepere expeditionem, &
creberrime iam impulſum Romanum imperium primi protriuerunt.
Cum reliquis in Germaniæ finibus Herulis bellum,
Longobardos etiam ex Germania exciuit, ſedesque in
ANN. Pannonia dedit. Nouiſſimi prope *Oſtrogothi*, altera Gothici
CCCCXC. fœderis pars, in Italiam ſunt ex oriente profecti, & egregium
inibi condiderunt regnum: quod ſeculo ſexto non eſt deſtru-
ANN. ctum, quam vt *Longobardico* locum faceret. Et hoc adii-
CCCCLXIIX. cimus, cum orientis Germania iſtis, quas memorauimus expeditionibus,
valde exhauſta, & prope ab habitatoribus deſerta,
cœpiſſet eſſe; magna *Venedorum*, Sarmatiæ fœderatarum
gentium, vis, vſa turbis, vagoque Germaniæ populorum
diſcurſu, in vicinam cis Viſtulam Germaniam irrupit, & pleraſque
inter Albim, Salamque, & Viſtulam, regiones aucta
ætate occupauit. Et ita quidem de Germania, Germaniæque
fœderibus, eo tempore actum eſt.

Digitized by Google

Certi, ſed pauci, populi, Germaniæ mediæ poſſeſſores.

Germaniæ viciſſitudines.

V. Poſt maximas turbas viſas, ad pacatum Germaniæ redimus ſtatum. Priſcorum fœderum memoria inter illos tumultus pene obliuione tradita, pauci iam populi, qui vtique ex Germaniæ illis fœderibus concreuerant, Germaniam diuiſerunt. Fuerunt *ALEMANNI*, atque *SVEVI;* fuerunt vna *BOIOARII:* qui, quod maximam partem in Heluetia, in Rhætia, atque in Norico, conſediſſent, effecerunt omnino, vt Germaniæ limes ad meridiem ad vsque Alpes prolataretur. Fuerunt ex *FRANCIS* reduces in Germaniam coloniæ, vt victores Alemannos atque Sueuos in officio continerent. Fuit inſignis *THVRINGORVM* populus, qui mediam pene Germaniam tenuit. Fuere ex *SAXONIBVS* reliqui, in interiora a littoribus profecti. Fuit demum potens *FRISIORVM* natio maritimæ Saxoniæ, quæ ante erat dicta, domina. Imo & fuerunt alienigenæ gentes, *VENEDI*, qui in magnæ Germaniæ partis poſſeſſionem peruenerunt. In Germaniæ illis populis extrema propemodum viciſſitudo ſtetit: nec enim hodie, quam quas vidimus, nationes in noſtra ſunt Germania. Et nominari quidem cum populis minores ſubinde, quas antiquitas habuit, ciuitates, in omnis fere æui ſcriptoribus reperimus. Aut vero ex veteri auctores memoria gentes adpellarunt, quæ dudum in diuerſis populis nomina poſuere. Aut, vt populorum varii pagi eſſe conſueuere, ii prima adhuc, poſt populorum in Germania ſtabilitas ſedes, ætate crebrius antiquis nominibus compellati ſunt: licet non, vt olim, ſuam rem vltra haberent ſolam, ſed vnius alteriusque populi eſſent partes (*b*). Quænam nunc Germaniæ regionum diſtributio noſtris populis placuerit? ſtatim id poſt mediæ Germaniæ finium luſtrationem oſtendi debet.

CAPVT

(*b*) *Haſſi, pagus*, laudatur a POETA *Annal. Caroli M. ad Ann.* IↃCCLXXVII. *Verſ. 134.* *Heſſorum prouincia in Antiquit.* FVLDENS. *Lib. I, apud* PISTORIVM *fol. CCCCLXXXVI.* *Boruchtuariorum* meminit MARCELLINVS *in Vita Diui Suiberti* BEDA *Lib. V. Cap. XII.* & cum *Heſſis Borthar̄os* lau-

Digitized by Google

CAPVT II.
FINES GERMANIAE MEDIAE.

I.

DE finibus proprio quodam loco copioſe & abundanter loquuti ſumus, vt vix noua ſit opus cura. Ad *orientem* communi auctorum conſenſu Germaniæ regionis verus limes *VISTVLA* fluuius exſtitit. Sera equidem ætate Germania orientis valde, vt diximus, eſt exhauſta; adeoque per communes motus, non valde ad rem attendentibus Germanis, in alienigenæ nationis, Venedorum, poſſeſſionem plurimam partem verſa eſt. Poterat tunc non inepte conſtitui, ipſum Germaniæ regionis limitem coanguſtatum eſſe, & modo ad *Viadrum*, modo etiam ad *Albim*, atque *Salam*, retro reductum: quæ etiam noſtra quondam, quam nec prorſus mutamus, exſtitit ſententia. Quod attamen ius Germaniæ ſemper ſeruatum eſt, & tarda ætate omnino in amiſſas prouincias feliciſſime vindicatum: inde ſaltem non errabunt, qui priſcum Germaniæ ad orientem finem ſemper continuatum eſſe, adfirmauerint: cum maxime deſint auctorum teſtimonia, qui limitum ex hac parte viciſſitudinem diſerte teſtentur. Contra *ſeptentriones* dubium nullum eſt, cito maximis terris noſtram Germaniam mulctatam eſſe. Manſit, vt ante, Germanicas nationes vaſta aquilonaris regio. Sed, quod ſeparari iam conſueuere Dani, atque Normanni,

Finium mediæ Germaniæ conſideratio.

Ad orientem Viadrus, Albisque re ipſa: de iure, Viſtula.

Contra

dat inſcriptio *epiſtolæ* GREGORII II. *Papæ* ad optimates & populum prouinciarum Germaniæ. *Regio Attoaria* inter Thuringiam & Saxoniam, in diuiſione regni inter filios a Ludouico Pio memoratur. *Angriuarii*, ſeu *Angarii*, in CAROLI M. *Capitularibus*, *Anno* IↃCCXCVII. *Aquisgrani præſcriptis* in exordio, & a PORTA *Ann. Car. M. Lib. I. Verſ.* 45. deſcribuntur. Omnes vero hæ ciuitates fuere partim in Francorum, partim in Saxonum, ciuitate: quod iam alibi indicauimus.

Digitized by Google

aquilonem Mare, & Chalufus.

manni, a ceteris Germanis: inde eſt, quod recte putamus, Germaniæ regionem medio ineunte æuo *SVEVICO MARI*, & Cimbricæ cherſoneſi radice, aut *Stœra*, & *Traua*, ſeu *Chaluſo*, amnibus, finiri. *Eidora* fluuius a Carolo ſtatutus limes eſt: quod autem victor putatur limitem vtique promouiſſe, inde mea eſt opinio, anteriore ætate Danorum ditionem cis etiam Eidoram ſtetiſſe (*c*). Ego non quidem hoc loco negauerim, difficillime ob auctorum ſilentium medio æuo Germaniæ fines vsque quaque definiri: & ſequi tamen in hac cauſa oportet eorum perpetuam conſtantemque voluntatem, penes quos ius eſt, & norma, loquendi. Veteres inde Germaniæ termini facile indicari potuerunt, cum curioſi limitum Romani ſcriptores magno conſenſu Germaniæ etiam fines dederint: ſed procul dubio eos, aut ex ipſo Germanorum ore, aut ex eo dederunt capite, quod perpetuo ordine vidiſſent Germaniæ populos huc atque illuc pertingere. Nos interim coniecturas ſequi, vbi clara deſunt indicia, habemus

Germania media initia.

(*c*) Orientis limes *Viſtula* manſit. IORNANDES *de Rebus Geticis in principio* ait: *Viſtula fluuius Sarmaticis montibus ortus, in conſpectu Scanziæ ſeptentrionali oceano triſulcus illabitur, Germaniam Scythiamque diſterminans.* Hoc vero magis videtur ex priſcis auctoribus accepiſſe, quam vt ad ſui æui ſtatum reſpexerit. Slauicas gentes iam a ſexto ſeculo cis Viſtulam egiſſe, hiſtoria docet: iam enim tum modo in Thuringos, modo in Francos, incurriſſe, leguntur. Sed ius Germaniæ in auulſas regiones Carolus Magnus vindicauit; & adeo recte de eo EGINHARDVS *in eius Vita* ſcripſit: *Omnes barbaras nationes* (quæ nondum ſub imperio Francorum erant, vt Saxones, aut quæ prorſus alieni erant generis, vt Slaui) *quæ inter Rhenum & Viſtulam, perdomuit.* Dein diutiſſime maieſtas Germanici imperii omnem Viſtulam vidit in obſequio, donec primum per turbas, quæ Henrico IV. imperante accidere, deinde per maiores, quas interregnum attulit, ſe Viſtula Germanica clientela maiorem partem eximeret, & totus Sarmaticus eſſe inciperet. Contra ſeptentriones ſaltem dubius Germaniæ limes aliquamdiu exſtitit, donec finem Carolus ſtatueret *Eidoram:* quod *Annales Francorum a* NVENARIO & PITHOEO *editi ad Annum* ICCCCXI. enarrant. Si vero Carolus demum hunc limitem conſtituit, aut ſi, quod ADAMVS BREMENSIS *Cap. XI.* dicit, *Hemmingus rex pacem cum imperatore faciens Egidoram fluuium regni ſui terminum accepit:* ſaltem ante videntur Dani citeriora etiam affectaſſe.

Germaniæ mediæ fines. bemus neceſſe, quibus probabiliter ſaltem, qui a nobis proferuntur, mediæ Germaniæ fines, adferuntur.

II. Ad *occidentem* quondam *RHENVS*, Germaniæ, Galliæque, perpetuus finitor exſtitit; eiusque, vbi ingens fluuius ſcinditur, medius alueus. Poſtquam Francia in Galliam effuſa eſſet, non continuo iudicamus limitem Germaniæ occidentalem promotum eſſe: alioquin ſub initia medii æui maxima Europæ pars, cum inſulis, parteque omnino Africæ, in Germaniæ complexionem veniſſet, ſi migratio Germanicarum gentium nouas adferre prouincias valuiſſet. Sed cum primum Franciæ regnum diuideretur, & Auſtriæ, ſiue Auſtraſiæ, quæ Ciſrhenanos Germanos complexa eſt, Transrhenanæ clientelæ adderentur; tum prima fere vice videtur ad vſque *MOSAM* Germaniæ nomen pertinuiſſe. Superiore Rheni parte, quod & Alemannia, quæ ad Vrſam vsque flumen ſpectauit, ad Auſtriam adiecta eſſet, ad eundem vsque amnem Germania videtur protenta eſſe. Nono ſeculo ille ad Moſam iam ante promotus Germaniæ limes ſolennibus pactionibus confirmatus, & paulo deinceps iisdem pactis interuenientibus ad *Scaldim* vsque idem terminus productus eſt. Vere tum Ciſrhenana Germania, & quædam viciniæ, cum Transrhenana regione æterno ſunt fœdere copulatæ & coniunctæ. Ad *auſtrum Danubius* totus iam Germanicus eſſe cœperat, ex quo Alemanni Sueui, atque Boioarii, Germanici populi, cis Danubium omnibus terris inſederant. Vere autem ex hac parte Germaniæ agros prolatatos eſſe, arbitror; cum ad Francicam clientelam illi populi traducti Auſtriæ adſcriberentur: non enim niſi Germaniam illi Auſtriæ regno adſignatam fuiſſe, reperimus. Exin meridialis Germaniæ limes ſtetit in *ALPIBVS*, & *Adriatici ſinus littoribus*: vt parum tamen idonee poſſit oſtendi, vbi Italia, aut Longo-

Margin notes: Ad occidentem Moſa. — ANN. DXXIV. — ANN. DCCCXLII. — Ad auſtrum Alpes & Adriatici ſinus littora.

Digitized by Google

bardici regni, quod tunc floruit, ditio, inceperit, aut deſierit (*d*). *Germaniæ mediæ initia.*

CAPVT

(*d*) Cum *Auſtriæ* adiicerentur *Germaniæ Tranſrhenanæ* partes, haud dubie eo id conſilio actum, quod eiusdem eſſent generis Ciſrhenani Transrhenanique populi, recteque adeo ii, ſeparatis Gallis, vni adiicerentur regno. Pacta Verdunenſia Lotharii medium inter Galliam & Germaniam regnum conſtituerunt. REGINO *Abbas Prumienſis ad An.* IↃCCCXLII. SIGEBERTVS GEMBLACENSIS *ad Annum* IↃCCCXLIV Deinde pactis nouis inter Ludouicum Germ. & Carolum Caluum promoti Germaniæ fines contra Galliam per Lotharii regnum. REGINO *ad Annum* IↃCCCLXX. SIGEBERTVS *ad An.* IↃCCCLXXI. *Appendix* AIMOINI, vbi & formula diuiſionis eſt. Demum omne Lotharii regnum Germaniæ a Ludouico Ludouici Germ. F. vindicatur. *Annales Francici* PITHOEANI *ad Ann.* IↃCCCLXXXI breuiter rem indicant. *Rex Ludouicus in Galliam profectus filios Ludouici Balbi ad ſe venientes ſuſcepit, totumque regnum Lotharii ſuæ ditioni ſubiugauit.* Id conſenſu Franciæ primorum contigiſſe, docent *Annales* BERTINIANI. Poſtea varia adhuc lis de Lotharingia fuit, donec ab Henrico & Ottone Magno pleno iure vindicaretur. *Henrico Belgica ceſſit; Carolo Celtica tantum & Aquitania, parsque Lugdunenſis (Burgundia regem per ſe habente) remanſit:* quod OTTO FRISINGENSIS *Chron. Lib. VI Cap. XIIX.* commode dicit, ſimulque & Auſtriam, & Lotharii regni complexionem, interpretatur. IDEM *ille Lib. VI. Cap. XIX. Rex Otto,* inquit, *rurſum Belgicam ingreditur, totamque in ditionem accepit. Et ex hinc prouincia illa a regibus Teutonicorum abſque contradictione poſſidetur.*. Conf. FRODOARDVS *Chron. ad Ann.* IↃCCCCXXV. & IↃCCCCXLII. Reliquas de Lotharingia, quæ ſucceſſere, contentiones non moramur. Meridianus limes iam *Alpes* eſſe cœperunt. Boioarii, Sueuique, Auſtriæ regno præcipue adiecti. Sed ait AVCTOR *Vitæ S. Remacli Cap. I.* quem locum ſupra vidimus: *Clotarius porro inclytum filium ſuum Dagobertum Auſtraſianis præfecit, eique etiam Germaniæ ditiones voluit eſſe ſubiectas.* Ergo Germaniæ ditiones iam tum complexæ ſunt Alemanniam atque Boioariam. Imo FREDEGARIVS *Chronici Cap. CX.* in Caroli Martelli diuiſione regni, illas ditiones Germaniæ cum Auſtria coniunctas, clarius oſtendit: *Igitur,* inquit, *memoratus princeps, conſilio optimatum ſuorum expetito, filiis ſuis regna diuidit. Itaque primogenito filio ſuo, Carolomanno nomine, Auſter & Suauiam, quæ nunc Alemannia dicitur, atque Thoringiam, tradidit. Alteri vero ſecundo filio iuniori, Pipino nomine, Burgundiam, & Neuſter, & Prouinciam, permiſit.* Sic Auſtria propria ipſam Transrhenanam Franciam comprehendit: Sueuia Boioariaque, cis Danubium in Germaniæ ditionibus habitæ prouinciæ. De Alemanniæ & Boioariæ contra Italiam finibus mox dicemus Stiria Carintiaque ad Foroiulienſem ducatum, adeoque ad Longobardici regni ius, ſpectauit: ſed Germaniæ illas prouincias tradidit Ludouicus Pius, Lothario licet grauiter rem ferente; & inde perpetuo Germania illas ſeruauit regiones.

Digitized by Google

CAPVT III.
GENERALIS POPVLORVM GERMANIAE MEDIAE PARTITIO.

I.

Hiſce finibus definita Germania a populis, quorum ante nomina in medium protulimus, eo fere modo diuiſa eſt. Orientis regiones, ſi adhuc ad Viſtulam Germaniam hoc æuo proferemus, peregrinus populus, VENEDI, coluerunt; variis nominibus, vt diuerſas habitarunt terras, diſcreti. *Behemi* dicti ſunt, qui Boiohœmum tenuerunt; & *Maharenſes*, qui Marum, poſtea Maharum adpellatum, adcoluerunt. Ad Salam *Sorabi* pertigerunt; ad Viſtulam Ligiorum patria *Poloni* inſederunt. *Dalemincii* prope Albim, *Hauelli* ad Hauelam, *Lini*, *Vchri*, *Redarii*, in Viadri fluuii confini tractu, egerunt. Trans Viadrum *Luiticos*, & fortaſſis *Wagrios*, habitaſſe, auctores putant. Maritimam oram a Viſtula *Caſſubi*, *Pomerani*, & cis Viadrum *Wiltzi*, qui & *Welatabi*, & *Ludici*, nuncupati ſunt, & proxime Saxones Transalbianos, qui vocati ſunt, *Obotriti*, obſederunt. Quod etiam trans Albim Saxones grauiſſime a Slauis adfligerentur, inde fuit, quod non raro in inferiorem vsque Albim Slauorum ditio imputaretur. Ita ſane Venedi, ſeu Slaui, aut etiam Sclaui, adultiore medio æuo in orientis Germania habitarunt; ex qua nos memoria noſtra ſumſimus. An ſtatim ſexto ſeculo, quod nos præſertim reſpicimus, omnes has regiones habuerint, difficiliter, quod ſilent fere auctores, expedierim. Probabilis me tamen inducit coniectura, vt iis omnes has terras, quas memoraui,

Mediæ Germaniæ inter populos partitio.

Pars Germaniæ orientalis.

 etiam

etiam tum adiudicem: ſiquidem non iis contenti in ipſam mox Francorum ditionem incurriſſe Slaui eo tempore leguntur; &, qui tanta terrarum ſpatia, cum iam validiores Germanicæ res factæ eſſent, adhuc habuerunt, non ſane minora habuiſſe, cum ipſorum præualerent vires, exiſtimantur (*e*). *Germania media initia.*

II. Vt

(*e*) Rara *SLAVORVM* & ipſorum migrationis in Germaniam in æui medii initiis memoria. IORNANDES, Seculi VI. ſcriptor, *de Rebus Geticis*, iam dixit, *eos vbique peccatis noſtris* (Germanorum quippe, nam ſe in Gothis, Alanis, hos in Germanis, ipſe IORNANDES diſerte adnumerat) *facientibus deſæuire*. Hinc non male colligitur, iam ſexto ſeculo in Germaniam Slauos, ſiue Venedos, inuaſiſſe: nam, ſi in Sarmatia ſua modo ſæuiiſſent, non id valde Germanicis nationibus fuiſſet curæ. Cum fine ſexti ſeculi, in Longobardis Agilulfo regnante, *Taſſilo a Childeberto rege Francorum, apud Baioariam rex* (dux) *ordinatus eſt. Qui mox cum exercitu in Sclauorum prouinciam introiens, patrata victoria ad ſolum proprium cum maxima præda remeauit*: ſcribente PAVLO DIACONO *de Geſtis Longob. Lib. IV. Cap. VII.* IDEM *Lib. IV. Cap. XLI.* nouum Baioatiorum bellum, *Garibaldo* duce, cum Slauis adminiſtratum memorat; & *Lib. V Cap. XXII.* ad Carnuntum Sclauorum eam gentem monſtrat, quæ & Baioariis & Foroiulienſi ducatui tantas formidines eo tempore oppoſuit. Credo itaque notari a PAVLO eos Sclauos, qui a Mato fluuio *Maharenſes*, & a Boiohœmo occupata *Behemi*, ſuccedente ætate adpellantur. Cum Francis Dagoberti I. ætate primum commiſſos Venedos reperio. Primum gloria Dagoberti moti Sclaui vltro ſe clientelæ Francicæ dediſſe leguntur in *Geſtis* DAGOBERTI I. *Cap. XXII.* & in *Chronica* FREDEGARII *Cap. LVIII.* Mox nata leui contentione graue bellum coortum eſt, quo Franci ſæpe & iterum grauiſſime ſunt afflicti; in Thuringiam & Franciam Transrhenanam Sclauis inuadentibus, omniaque ferro igneque miſcentibus. Rogantibus inde Germanis Sigebertus filius rex datus, ne abſente Dagoberto Germaniæ limites nimium vexarentur. Quantum videtur, iſti *Sclaui*, ſiue *Winidi*, quos DAGOBERTI *geſta* adpellant, tunc in *Luſatia*, & in reliquis *trans Albim ſuperiorem* regionibus fuere, quæ adeoque nullos vltra Germanos incolas videntur habuiſſe. Conf. AIMOINVS *Lib. IV. Cap. XXVI.* *Geſta* DAGOBERTI I. *Cap. XXVII. XXXI XXXII.* FREDEGARIVS *Chron. Cap. LXVIII. LXXV.* Quod vero Saxones promiſerunt, ſe Francorum limitem contra Sclauos defenſuros, ſi remitterentur tributa a Clotario impoſita; quod etiam iidem ideo non pactis ſtetere, quod Slauorum contra ipſos Francos opera vti decreuiſſent: quod vtrumque AIMOINVS, & *Geſta* DAGOBERTI, memorant: inde puto colligi, *trans inferiorem* etiam *Albim* a latere Saxonum iam tum Sclauos egiſſe. Tantum ex vetuſtiore de Sclauis, ſeu Venedis, memoria.

Digitized by Google

Germaniæ mediæ diſtributio.

II. Vt ceteras vere Germanicas gentes cernamus, trans inferiorem Albim ſola SAXONVM pars, pone Obotritos, & in Cimbricæ cherſoneſi radice, habitarunt. Vocant *Transalbianos Saxones*, & *Nordalbingiam* regionem; quam tres gentes *Stormarii*, *Holſati* & *Ditmarſi*, incoluerint. Cis Albim ad Rhenum vsque reliqui Saxones egere, ex regionum plagis *Weſtfali*, *Oſtfaliique*, inter quos *Angarii* fuere medii, nuncupati. Maritimam infra Saxoniam, & orientalem, & occidentalem, oram, FRISII habuerunt; incertisque ad auſtrum ſpatiis, ab Eidora ad Scaldim vsque omne mare obſederunt. A Saxonum latere occiduo ſupra Friſios FRANCI ad Moſam vsque coluerunt: ſi certe noſtræ hic Germaniæ ſtatim Moſam terminum conſtituerimus. Hi Franci Moſam inter & Rhenum, imo & aliquandiu trans medium Rhenum, proprio nomine ſunt *Riparii*, aut *Ripuarii*, dicti, eoque nomine a veris Francis, quod, ante monuimus, diſtincti. Vera trans Rhenum Francia, cui Franci in Germaniam reducti dederunt nomen, ex vtroque Mœni amnis latere ad Nicrum & ad Viſurgim late pertigit; maior facta Thuringici regni clade, quæ in Theodorici Auſtriæ regis, ætatem incidit. THVRINGORVM populus exin ad Salam, Vierramque, amnes coluit; cum ante latiſſimis inſediſſet contra ſeptentriones, & ad auſtrum, atque occidentem, finibus: ex qua veteri memoria nomina adhuc Thuringiæ pagorum non pauca ſuperſunt. Ipſam Saxoniam Viſurgim inter & Albim ex Thuringici regni clade creuiſſe, notari debet: quas enim ante prope ad vsque oceanum, regiones Thuringi habuerunt, Saxones auxiliorum Theodorico regi miſſorum mercedem accepere. At mulctatam tamen maxima finium parte Thuringiam, ea, quæ hodie nomen habet, multo adhuc maiorem fuiſſe, paulo infra declarabitur. Cum *Saxonibus* alicubi *Sueuos*,

Pars Germaniæ occidentalis.

Digitized by Google

uos; quod Saxones cum Longobardis in Italiam abeuntes id permiſiſſent, habitaſſe; ex ſexti ſeculi notitia accipimus. Prorſus tamen ignoro, quas eis, & vbi, ſedes adſignauerim (*f*).

Germaniæ mediæ initia.

Pars Germaniæ auſtralis.

III. Auſtralem Germaniam Alemanni, Sueui, atque Boioarii, diuiſerunt. ALEMANNI cis & trans ſuperiorem Rhenum ſedes habuerunt. Cis Rhenum ad vsque Vrſam Heluetia inſederunt; & inferius in Rauracorum agris. Trans Rhenum, quæ *Alemannia* quondam dicta erat, mutata adpellatione magis *Sueuia* conſueuit vocari. Et hæc vero medii æui *Sueuia* probe ab ea diſtinguenda eſt, quæ fuit quinto adhuc ſeculo trans Danubium, imo etiam ab *Alemannia priore*, quæ, Danubium inter Loganamque, ad Rhenum ſtetit. *Sueuiæ* nomen Transrhenanæ adhæſit *Alemanniæ*, quod, cum magnam partem Alemanni in Galliam tranſiiſſent, Hermunduri Sueui in Alemannorum inuaſerunt

(*f*) De ipſis populis paulo dicetur poſtea. Thuringici regni ruinam GREGORIVS TVRONENSIS *Hiſt. Franc. Lib. III. Cap. VII.* deſcribit. Eam magna finium viciſſitudo ſequuta eſt, cum Saxones ob fortiter in bello nauatam operam partem regionis acceperint; docente WITICHINDO *Ann. Lib. I. Chlotarius & Sigibertus, reges Francorum, Suauos, aliasque gentes in locis, de quibus iidem Saxones,* (quos Longobardi ad Italicam expeditionem inuitauerant) *exierant, poſuerunt:* ſcribente PAVLO VVARNEFRIDO *de Geſt. Longob. Lib. II. Cap. VI.* Saxones autem ex Italia per Galliam reduces in patriam grauiſſimum cum illis Suauis geſſerunt bellum, nec conquieuerunt, donec vtraque pars fere armis deleta eſſet. Idem PAVLVS *Lib. III. Cap. V. VI. VII.* GREGORIVS TVRONENSIS *Hiſt. Franc. Lib. IV. Cap. XXXVII.* AIMOINVS *Lib. III. Cap. VII.* Sueui putantur Halberſtadienſem ditionem, & vicinas prouincias, incoluiſſe. Saxones poſt reditum Mimigardiam, qui vicus celebri Monaſterienſi ciuitati initia dedit, & Paderbornam, quod vulgo creditur, condiderunt. Vid. NICOLAVS SCHATENIVS *Hiſt. Weſtfaliæ Lib. V. pag. 314. ſequ.* Quam autem huius de Sueuorum ſedibus famæ parum liqueat, non dicere intermiſimus.

Germaniæ mediæ diſtributio. uaſerunt ditiones, & vna cum eis Rhætiam atque Vindeliciam poſſederunt. Et ipſos autem Alemannos ob originem iam ante Sueuos etiam conſueuiſſe nuncupari, aliunde conſtitit. SVEVI ergo trans Rhenum cum Alemannis permixti, inter Danubium atque Alpes, habitarunt. Trans Danubium recentem putantur ad Nicrum pertigiſſe; cis Danubium fortaſſis ad Licum amnem: qui attamen fines non tam accurate videntur definiti fuiſſe, vt ſatis demonſtrari valeant. Pone Sueuos & Alemannos BOIOARII extremum Germaniæ angulum tenuerunt. Ad auſtrum hi fuerunt Alpibus ab Italia diuiſi. Contra ſeptentriones in Nariſcos vsque trans ipſum Danubium Boioaria extenta fuit. Ad orientem limitem nemo facile oſtenderit, ſed magis ſit contentus Slauorum, & demum Hunnorum, confinium nominaſſe. Aſt Carolo imperante Aniſum flumen Boioariam, & Hunnicum regnum, diſterminaſſe, nouimus. Quibus exinde regionibus Boioaria fuerit aucta, donec ad eam adſcendit amplitudinem, quam Saxonicorum imperatorum ætate habuit, qua omnem, quæ hodie vocatur, ***Auſtriam***, ſimul complexa eſt; non nos hic perſequemur (*g*).

(*g*) Reſpice ad dicta in Alemannis in Hermunduris, in Boiis: & confer, quæ ex mediæ ætatis initiis iam modo de ſingulis populis addemus.

CAPVT IV.
NATIONVM GERMANIAE MEDIAE PRAECIPVARVM HISTORIA.

I.

Slauorum generalia nomina.

PAulo copioſius nunc ſingulares populos, eorumque regiones, ſtatum, atque conditionem, quantum ſexti nobis, ſeptimiue, ſeculi notitia ſuppeditabit, enarrabimus. Quo ordine paulo ante vſi ſumus, in viſendis eis in vniuerſum, eo & vtemur in iis curatius conſiderandis. Primi alienigenæ nobis occurrunt

VENEDI, qui & SCLAVI ſunt;

orientis Germaniæ, quod docuimus, habitatores. De nomine *Venedorum*, primisque eorum in Sarmatia ſedibus, poſt Aeſtios inquiſiuimus; quo ea nomine hic tranſimus ſilentio. Diu etiam, poſtquam in Germaniam inuaſiſſent, antiquo nomine *Venedi* adpellati ſunt: ſed habuiſſe iam tum in Sarmatia *Sclauorum*, *Slauorum*, ſeu *Sclauinorum*, cognomenta, Iornandes teſtis eſt. Hoc tamen maxime in Germania affectaſſe, auctores cupiunt, poſtquam Vandali in Africa Græcis armis Ann.
eſſent debellati; vt repellerent a ſe ignominiam propinqui IↃXXXIV.
nominis: qui enim *Venedi* erant, ſed ſimul *Vandalorum* priſca regione in Germania inſederant, vulgo per temporis ignorantiam pro *Vandalis* haberi conſueuerant. *Slauorum* nomen paſſim de *glorioſo*, *multisque decoribus ornato*, *populo*, ex lingua Sarmatica interpretantur: quod adeoque vocabulum, ſi ea omnino eius vis eſt, quæ adfertur, haud dubie, quam alterum *Venedorum*, lubentius acceperunt. Aetate tarda Slauorum adpellatio valde cœpit probroſa eſſe, cum quippe ea paſſim

Digitized by Google

Slaui. paſſim mancipia notarentur. Noua autem hæc nominis ſignificatio inde nata, quod pertinaciores Venedi extremum adiicerentur duræ ſeruituti, quam hodieque non paruæ eorum tolerant familiæ. In Germaniam ipſi Venedi iam quinto, ſaltem ſexto ineunte, ſeculo inuaſerunt: quod alibi declaratum eſt. Memoria Slauicarum rerum. Quo ordine regionibus nunc his, nunc illis, inſederint, per iſtius temporis obſcuritatem plena obliuione inuolutum manet. Opinio eſt, cum Vandalica, Sueuicaque, & alia fœdera, alio directa, aquilonarem orientis Germaniæ partem primum exhauſiſſent; in eam ſtatim propinquos Venedos tranſiuiſſe, ſemelque tentata fortuna maiorem mox populi ſui vim ad reliqua occupanda acciuiſſe. Poſſeſſione ſtabilita crebro in vicinias excurrere, & maxime Saxones, Francosque petere; Ann. IↃCXXXIX. ab his autem non ſimplici vice grauiſſimis cladibus adfici. Præter exiguam hanc quorundam bellorum memoriam, ceteram omnem Venedorum hiſtoriam alta nox, altumque texit ſilentium. Carolum vero primum eos cœpiſſe perdomare, Ann. IↃCCLXXXII. & Transalbinas regiones ad priſcam ditionem reuocare, & quæ ſequuntur recentiora, non eius, quod reſpicimus, æui ſunt (*b*).

(*b*) Nominis *VENEDORVM* antiquitas ſatis declarata eſt. Dicuntur *Veneti* & *Winidæ*, a IORNANDE *in Rebus Geticis*; *Winidi* a FREDEGARIO, & in *Geſtis* DAGOBERTI I. & ita plerumque in ceteris medii æui ſcriptoribus. Nomen ex Græca lingua quidam capiunt, & diuerſe interpretantur. MATH. PRAETORIVS *in Orbe Gothico Lib. I. Cap. VI. Num. III.* deducit a voce Sarmatica *Panas*, quæ *dominum, herumque*, ſonet; vnde *Panaitis* vocabulum, *Paneitis*, & demum *Benedæ*, *Wenedæque*, ex Sarmaticæ linguæ more natum ſit. Iudicent, quibus illa eſt lingua cognita. Nomen *SCLAVORVM*, quam ſit antiquum; non conſtat. Ante tempora PROCOPII & IORNANDIS nullus eius nominis auctor meminit. Sed in Sarmatia illud nomen iam geſſiſſe Venedos, IORNANDES *de Rebus Geticis* docet. *Dacia*, inquit, *eſt ad coronæ ſpeciem arduis Alpibus emunita: iuxta quorum ſiniſtrum latus, quod in aquilonem vergit, & ab ortu Viſtulæ fluminis per immenſa ſpatia venit, Winidarum natio populoſa conſedit. Quorum nomina, licet nunc per varias familias & loca mutentur, principaliter tamen Sclauini & Antes nominantur. Sclauini a Ciuitate noua, & Sclauino*

II. Qui-

Vniuerſarum Slauicarum in Germania regionum fines.

Germaniæ mediæ initia.

II. Quibus in Germania finibus noſtri Venedi, ſiue Slaui, ſexto ſeculo contenti ſint, non ex hiſtoria liquere, diximus. Probabilis coniectura, cuius ante meminimus, ſuadet tamen, non pauciores iis illo æuo ſedes tribuere, quam quas poſtea inſederunt: cum ſane tum maxime res eorum eſſent validæ, optimaque ſuppetiiſſet occaſio, omnes trans Albim regiones occupandi. Quodſi probatur ſententia, contra *ſeptentriones* Sueuicum mare Slauos alluit; *ad ortum* ad Viſtulam, veteris Germaniæ terminum, vbique pertigerunt; *ad occaſum* Albis, præter exiguam inferioris ripæ partem, quam Transalbini Saxones tenuerunt, porro Sala, qua cum Albi confluit, & ſiniſtrum Bohemici ſaltus iugique latus eos finiit: *Ad meridiem* altera Hercynii montium iugi parte, & Danubio

Rummunenſe, & lacu, qui adpellatur Muſianus, vsque ad Danaſtrum & in Boream Viſcla tenus, commorantur: hi paludes ſiluasque pro ciuitatibus habent. Antes vero, qui ſunt eorum fortiſſimi, qui ad Ponticum mare curuantur, a Danaſtro extenduntur vsque ad Danubium: quæ flumina multis manſionibus ab inuicem diſtant. IDEM deinde ait; *Hi* (Veneti) *vt initio expoſitionis vel catalogo gentis dicere cœpimus, ab vna ſtirpe exorti tria nunc nomina reddidere, id eſt Veneti, Antes, Sclaui: qui, quamuis nunc ita facientibus peccatis noſtris vbique deſæuiunt, tamen tunc omnes Hermannici imperiis ſeruiere.* PROCOPIVS *de Bell. Goth. Lib. I.* Sclauorum in exercitu Beliſarii militantium mentionem facit: nihil vltra de eorum ſedibus. PRÆTORIVS *in Orbe Gothico Lib. II. Cap. I. Num. II.* plures nominis interpretationes affert, ſed eam cum pluribus probat, quæ a *Slaua*, Sarmatica voce, quæ *famam gloriam*que notat, *Slauos* adpellatos eſſe conſtituit: vnde rectior videtur *Slauorum* vox eſſe, quam *Sclauorum.* SCHVRTZFLEISCHIVS *in erudita de Sclauicis rebus diſceptatione*, tunc præcipue Sclauorum nomen affectatum putat, cum Vandali Græcis eſſent armis debellati. Verum vt ipſi fortaſſis *Venedi* libentius *Slauorum* nomine audierint, ita in noſtrarum rerum ſcriptoribus fere promiſcuus vocabulorum vſus reperitur, vt modo *Slauos, Sclauos, Sclauinos*, modo *Winidos, Venedos*que, nationem illam vocent. Hodie omnium vſu percrebuit, vt infimos ſeruos *Slauos* nuncupemus. Sic Galli, Italique, & aliæ nationes, conſueuere Slauorum vti vocabulo. OLAVS RVDBECK *Atlant. Cap. XXIV.* ipſam vocabuli eam poteſtatem contendit eſſe, vt *infimum ſeruum* notet: ſed is fruſtra eſt: quis credat enim tam ignominioſum nomen nobilem nationem voluiſſe ſumere? Nos veram vſus originem indicauimus. Coniecturas de primis Slauorum in Germania ſedibus paulo ante dedimus.

Slaui. Danubio deinde flumine, fuere contenti. Finium horum vniuerſorum probationes a populis accipimus, qui ſunt in Slauis relati, & iſtis limitibus deſcripti. Quibus ipſi Slauorum populi inter ſe finibus fuerint complexi, indicare velle, prorſus videtur eſſe temerarium. Aegre oſtenduntur terrarum tractus, quibus inſedere, aut flumina, quæ adcoluere: reliquos terminos, qui deſignauerit, futurus eſt, arbitror, nemo. Accepere autem dubio procul omnia cognomenta, quibus ſingulæ ciuitates diſcretæ fuerunt, in ipſa Germania. Pleraque aut a ſedibus, quas nouas occuparunt, aut ab amnibus, quos obſederunt, idque maxime, & plerumque, deſumta eſſe conſtat; vt illa Behemorum, Maharenſium, Hauellorum, Daleminciorum, Redariorum, Vchrorum, & plura alia. Sit, aut iam ante Slauorum aduentum amnes illa nomina habuerint, accolisque Slauis ſua impertierint; aut contra acceperint adpellationes a Slauis accolis, qui aliunde inuenerint vocabula: tantundem nobis id eſt, cum ſane ex amnium reliquis nominibus de populorum ſedibus coniectationem nemo valde vituperaturus ſit, ſiue prius, ſiue poſterius, adfirmauerit. Quæ cum amnibus, aut cum priſcarum ſedium notis, non conueniunt Slauorum nomina: vnde alioqui capta ſint, noſtra parum intereſt ambitione perueſtigare.

Ratio ſingularium Slauorum cognomentorum.

III. Non tædet autem ratione nominum, quibus mox, quantum licebit, ſedes certas adſignabimus, paulo euagari, & quæ duce illa opinione, quaſi in amnibus nominum maxime ſint notæ quærendæ, inuenimus, enarrare. *MAHARENSES* a *Muro*, poſtea *Maharo* dicto, quod eſt manifeſtum, adpellati ſunt. *POLONOS*, licet plerumque putent, a plana terra, quam habitant, quaſi *Poleckos* vocatos eſſe; malim ego nomen ab amne accipere, qui per medios Polonorum, antiquosque Ligiorum, fines lunato curſu in Viſtulam excurrit, & *Pileza* vocatur, fortaſſis antiquius *Poleza*. *DALEMINCIOS* arbitror notare amnes *Caminizi*,

Multarum Slauicarum ciuitatum adpellationes ex amnium nominibus illuſtrantur.

qui Muldæ, aut *Doellniz*, quaſi *Dalеminiz*, qui Albi ſuas aquas in ea regione adfundit, quam veteres Dalemincii habitarunt. *HAVELLI* ſine dubio ab *Hauella* fluuio dicti ſunt: nec dubito *VCHROS* ab *Vcker* amne, qui in Viadri oſtium excurrit, compellare. *REDARIOS* fortaſſis *Reder* amnis, qui a dextra Albi adfunditur, nomine donauit. Quod tamen ad maritimam oram Redarii vulgo ponuntur, neſcio, an ab illo amne ad inferiora deſcendiſſe putandi ſint? *MILCENI* putantur a *Milde* amne, qui a ſiniſtra ſuis aquis Albim auget, cognominati fuiſſe: ſic & commode Behemis vicini potuerunt dici. *LINI* probabilius, opinor, nomen ab amne *Ibne*, qui Viadri aquas ſuis auget, accepere; quam a *Leine* amne, qui in Alleram, & cum eo in Viſurgim, excurrit. *WILZORVM* gens cis Viadrum in finibus amnem *Wilſe* habuit: cuius nomen manifeſte gentem refert. *POLABI*, vt deſcribuntur, binos amnes, *Aw* dictos, in finibus habuerunt; vnde credibile, quaſi *accolas Aw* amnium, *Polabos* in Sarmatica lingua dictos eſſe. *RVGIANOS* a *RVGEN* inſula, de cuius nomine eſt alibi dictum, vt *BEHEMOS* a *Boiobœmo* regione, compellatos eſſe, facile crediderim. Cum ſit autem alterum Rugianorum nomen, illud *RANORVM*, iidemque continentem propinquam inſulæ habitaſſe feruntur; non dubito *Ranorum* vocabulum ab amne *Randau*, qui in oſtia Viadri cum Vker flumine vno irruit alueo, repetere. De *Obotritis*, *Wagriis*, aliiſque nominibus, nihil habeo dicere: & ſatis pro curioſitate de Slauorum adpellationibus dictum eſt.

Germaniæ mediæ initia.

Definiuntur ſedes Slauicarum gentium. Behemi.

IV. De ſedibus eorum diſtinctis, quibus in vniuerſum definitas regiones inter Albim, Salamque, & Viſtulam, mare, atque Danubium, diuiſas habuerunt, ex modo inſtituti pauca addimus. *BEHEMI*, ſiue *Behemanni*, incinctos Hercyniæ ſiluæ campos, vt ante eos Marcomanni, & antiquius Boii, inſederunt: cum priſco iam nomine regio, *Boiobœ-*

Slaui. *iobœmum*, vocata ſit. Ad auſtrum fortaſſis ad Danubium fluuium prope Maharenſes pertigerunt; vt ad occidentem vero Boioariis, qui etiam trans Danubium egerunt, locum reliquerint. Ceteros Behemorum limites, ſaltusque, monteſque, dederunt. Prope eos ad ortum *MAHARENSES*, qui & *Maruani* ſunt, ex vtraque Mari, ſiue Mahari, amnis ripa coluerunt: & amplitudinis ipſorum fidum eſt argumentum, quod potens quondam Maharenſium regnum plerique reliquorum Slauorum comiter venerati ſunt. Ipſum Behemorum florem non niſi Maharenſium regni clades dedit. Infra Bohemos cis Albim *SORABI* occurſarunt; quibus diſerte fida rerum monumenta campos inter Albim & Salam interiacentes adſcripſere. Magna natio plures non minoris claritatis pagos ſub ſe comprehendiſſe legitur. Certe *Dalemincii*, ad Albim, vbi amnis Doellniz eſt, ad amnem vsque Caminiz, regionis optimæ incolæ, in Sorabis referuntur: nec minus *Chutici*, e latere Daleminciorum, inter Elſteram, & Mildam, ſeu Muldam, ſita ciuitas. *Sorabo-rum* nomen non coniicio, niſi *Bare* amnis in illis finibus monſtrauerit eius veſtigium. Cis Salam ad Viſurgim vsque aliquando Slauos coluiſſe, boni auctores memorant. Sed, cum addunt, a Saxonibus mox pulſos eſſe & profligatos, malo de excurſionibus potius interpretari, quam certis ſedibus. At fortaſſis tamen, licet id iudicare ante dubitauerim, ex ſedibus temporariis ad *Leinam*, & ad *Ockeram*, amnes, qui cum Allera, quem ſuis aquis augent, in Viſurgim profluunt, *Lini* acceperunt nomen cum *Vchris*; & inde deinceps trans Albim fugati in nouis ſedibus diuerſis fluentis conſonantia dedere nomina. Vt ad Sorabos redeamus, *Milceni* eorum confines proxime Behemos fuiſſe videntur. Certe cum Behemis eos Ditmarus coniungit; quod magis commode non intelligitur, quam ſi cis Mildæ fluuii confinia dederis. Alii partem Soraborum Milcenos etiam eſſe cupiunt, ſed trans

Maharenſes. Sorabi.

Albim tamen eos ad Spream amnem locant; vt adeo, Sorabörum nomen latiſſime patuiſſe, ſit neceſſe. Diuerſi *Luticios* in Luſatia, quam Milzenis multos diximus tribuere, poſuerunt; ſed cum pago *Lucizorum*, cui vtique Luſatia videtur deberi, Luticios illi confundunt; quos ad vtramque Viadri ripam magis quærere conuenit (*i*).

Germania media inititia.

Lucizi.

V. Trans

(*i*) Inuentionem veræ notationis nominum plerarumque Slauicarum ciuitatum bonam partem eleganti Germaniæ *Hydrographiæ*, quam *Clariſſimus* PHIL. HENRICVS ZOLLMANNVS nuper edidit, debeo. Hac tabula cum bonis auctoribus comparata, facile in ſedibus, quas hi indicant, ex illa notas deprehendi, quæ certiorem potuere notitiam inſtruere. Iam de ſingulis populis vnum alterumue audiemus ſcriptorem, qui regiones indicet: quo vetuſtiorem, eo & gratiorem. *BEHEMOS* ſine addita regionis nota ſcriptores memorant, quia nemini non Boiohœmum eſt cognita. *Annales* CAROLI M. *ad Ann.* IↃCCCV. *Cacanus, princeps Hunnorum, propter calamitatem populi ſui imperatorem adiit, poſtulans, ſibi locum dari ad habitandum inter Sabariam & Carnuntum, quia propter infeſtationem Slauorum, qui Behemanni vocantur, in priſtinis ſedibus eſſe non poterant.* - - - *Eodem anno miſit* (imperator) *exercitum ſuum cum filio ſuo Carolo in terram Sclauorum, qua Beheim vocatur, qui omnem illorum patriam depopulatus, ducem eorum nomine Lechonem occidit. Bohæmos* & *Bohemos* adpellant EGINHARDVS *in Vita Caroli* & POETA *Ann. Caroli M. Lib. IV. verſ. 164.* Hic ita canit;

Natio Sclauorum ſtudio ſatis aſpera belli,
Quos Bohemos vocitant, in ſe leuitate procaci
Irritans Francos, Caroli commouerat iram.
Quos contra miſſus multis cum milibus eius
Natus & æquiuocus bellum virtute ſagaci
Commiſit, celeri victor quod fine peregit.

De *MAHARENSIBVS* REGINO PRVMIENSIS *Lib. II. ad Ann.* IↃCCCXC. *Arnolphus*, inquit, *conceſſit Zundebolch, Maharenſium Sclauorum regi, ducatum Bohemenſium, qui hactenus principem ſua cognationis ac gentis ſuper ſe habuerunt, Francorumque regibus fidelitatem promiſſam inuiolato fœdere conſeruauerant. Quæ res non modicum diſcordiarum & defectionis præbuit incitamentum. nam & Bohemi a fidelitate diutius cuſtodita receſſerunt, & Zundebolch ex adiectione alterius regni vires non paruas ſibi acceſſiſſe ſentiens, faſtu ſuperbiæ inflatus contra Arnolphum rebellauit. Quod cum cognouiſſet Arnolphus, cum exercitu regnum Maharenſium ingreſſus cuncta, quæ extra vrbes reperit, ſolotenus demolitus eſt.* cetera. Conf. SIGEBERTVS GEMBLAC. *ad Ann.* IↃCCCXLIIII. qui item *Maharenſes* vocat, & immiſſos ab Arnolpho Hungaros narrat: REGINO iterum *ad Ann.* IↃCCCXLIIII, vbi mortem

Slaui. V. Trans Albim *Reder* amnis *REDARIORVM*, ſiue **Redarii.** *Rhetariorum* primas ſedes videtur oſtendere: vt adeo & ipſi, quippe Sorabis proximi, non ab horum genere alieni fuerint. Plures eos cis Viadrum, ſed oſtiis propinquum quærunt: vt nec iis repugnemus, ſed migrationem quandam illo ab Albi ſuſceptam intelligamus. Quippe in Slauicis rebus id mirari non

Zundibolchi, & Maharenſium regni ruinam docet. LVITHPRANDVS *Hiſtor. Lib. I. Cap. V.* qui *Zöbentebaldum Marauenorum ducem*; & ALBERTVS STADENSIS *ad Ann.* ꟾↃCCCXC. qui *Zöbendebaldum, Morauenorum regem*, vocat. *SORABI in* ANNALIBVS *Caroli* crebro deſcribuntur. *Ad Annum* ꟾↃCCLXXXII. *Regi allatum eſt, quod Sorabi Sclaui, qui campos inter Albim & Salam interiacentes incolunt, in fines Thuringorum & Saxonum, qui eis erant contermini, prædandi cauſa fuiſſent ingreſſi. Ad An.* ꟾↃCCCVI. *Imperator Carolum filium ſuum in terram Sclauorum, qui dicuntur Sorabi, & ſedent ſuper Albim fluuium, cum exercitu miſit.* EGINHARDVS *in Vita Caroli Salam fluuium* memorat; addito, *qui Thuringos & Sorabos diuidit.* POETA *in Ann. Caroli M. Lib. II. Verſ. 38. ad An* ꟾↃCCLXXXII.

Qui medias Sorabi terras camposque iacentes
Inhabitant inter fluuios: hinc Soluitur amnis,
Qui Sala nomen habet, fluit Albia latior inde.

Minores pagi Slauorum, quos populi maiores complexi ſunt, in Caroli & paulo ſuccedente hiſtoria non occurrunt. *DALEMINCIOS* Henrici hiſtoria illuſtrauit. Repetio a DITMARO MERSEBVRGENSI *Lib. I.* ſub initium dici *Dalemenci prouinciam ab Albi vsque in Caminizi fluuium porrectam fuiſſe:* nec diſſimulat, quod nos coniecimus, ab illo amne ipſum pagum denominatum fuiſſe. *CHVTICI* pagus ab eodem DITMARO laudatur, & non longe ab amne *Caminizi* abeſſe oſtenditur. *MILCENI* a DITMARO, *dicto loco*, haud procul *Miſni* vrbe, quam Henricus iuxta Albim condiderit, locantur: nam addit, *Ex ea* (vrbe præſidiis munita) *Milzenos ſuæ ſubactos ditioni cenſum perſoluere coëgit.* Magis id mihi perſuadet, prope *Mildam* amnem eos coluiſſe, Soraborumque partem fuiſſe. *LVCIZI* pagus memoratur a DITMARO *Lib. VII.* & ita deſcribitur, vt *Luſatiæ*, ſeu potius *Lucíziæ*, veteres incolas agnoſcas. Præter hos, qui, quia trans Albim egerunt, non in Sorabis videntur numerandi, reliqui indubii fuerunt Soraborum pagi. Et ſi qui cis Salam Albimque coluerunt Sclaui, nec dubito, ſimul eos Sorabis, potenti nationi, dare. Cum Bohemis & Maruanis Sorabi in Orientales Sclauos relati ſunt in ANNALIBVS *Ludouici Pii apud* REVBERVM *ad Ann.* ꟾↃCCCXXII. *In quo conuentu* (in Franconofurt) *omnium orientalium Sclauorum, hoc eſt, Abotritorum, Soraborum, Vuilſorum, Behemannorum, Maruanorum, Prædenecentenorum, & in Pannonia reſidentium Auarum, legationes cum muneribus ad ſe miſſis excepit.*

Digitized by Google

non conuenit, in pluribus locis idem gentis nomen repe- *Germaniæ media incertia.* riri; cum & Germanorum inſtar crebras Slaui egerint migrationes, & fortaſſis diuerſis locis quandoque inſederint. A Slauorum, qui Luſatiam incoluerunt, quiue illi fuerint, Silenſes. latere *Silenſis* pagus, quem primus Ditmarus memorauit, quærendus eſt. Sileſiæ, nobiliſſimæ regionis, nominis originem haud dubie in illo Silenſi pago reperimus. Ab illo Poloni. pago ad ortum, & Viſtulam, *POLONI*, quod nemo dubitat, a longo æuo habitarunt; ſoli Slauorum, quos hodie noſtra non complectitur Germania. Porro inter Albim & Viadrum Hauelli. *HAVELLI* egerunt, in Hauellæ, Spreæque, fluminum tractu: in quo præcipuum etiam eorum caſtellum, *Brennaburgum*, Witichindus nominauit. Cum Hauellis *Vchros* ad aquilonem coniungo, vbi nominis hodieque crebra ſunt veſtigia. Prope Vchros a multis ad Viadrum *Redarios* quæri, iam oſtenſum eſt. *Tolentiorum* pagum alii non male ad occidentem Vchris continuarunt: nam & hodie amnis ibi *Tolentz*, & lacus *Tollenſee*, viſitur. Id probat vero, exiguas illa nomina, ſi Hauellos exceperis, referre ciuitates, cum in non magna regione vna omnia ponantur. Nam cum Tolentiis, & Redariis, reperio etiam *Kiſſinos* & *Recipanos*, quos *Panis* ſeu *Pene*, amnis ab illis diuidat. Imo, ſi nouo ſcriptori fides, non tam gentes ſingulares fuiſſe, quas hactenus poſt Hauellos in medium protulimus, quam pagos Wiltzi. modo maioris populi, ſatis conſtat. Nempe *WILTZI* fuere, ſua lingua *Welatabi* dicti, & *Ludici*, & *Luitici*, qui cis Viadrum amnem maris tractum ad vsque Obotritos coluerunt; quos variis iterum nominibus, quæ attulimus, diſcretos fuiſſe, accipimus. Trans Viadrum Luiticos ponentes non magis errare putauerim; ſiquidem potens natio non amnis alueo de tranſitu fuerit prohibita; nec antiquiori æuo nomen gentis eſt, quæ a Viadro ad Viſtulam coluerit: adde fluentorum nomina, *Miezel*, qui infra Vartam in Viadrum, &

Molzau,

Slaui. *Molzau*, qui cum Rega in mare excurrit, non videri infida ſedium Wilzorum indicia. Ante etiam Wilzi, ſeu Willi prope Sorabos & Behemos egerint, vt recte potuerint *orientalium Slauorum* nomine compellari. Id rurſus bono argumento, non iisdem in ſedibus omne Slauici cuiusdam populi nomen ſemper reponendum eſſe (*k*).

VI. Quæ

(*k*) *REDARIORVM* nullam reperio in Carolingico æuo mentionem; bene Henrico imperante. DITMARVS MERSEBVRGENSIS *Lib. I. & VI.* eos inter, aut potius circa, Viadrum & Albim ad mare ponit, & vrbem *Riedegaſt in pago Redariorum* commemorat. VVITICHINDVS *Lib. I. Annal.* SIGEBERTVS GEMBLAC. *ad Ann.* IↃCCCCXXXI. graviſſimum bellum ab iis cum Henrico rege adminiſtratum deſcribit: in quo quod ducenta millia Redariorum militaſſe ſcribit, argumento id eſt, validiſſimam nationem Redarios fuiſſe. *Pagi Silenſis* primus meminit DITMARVS MERSEBVRGENSIS *Lib. VII.* & addit, *vocabulum hoc a quodam monte nimis excelſo & grandi olim inditum eſſe.* Cuius nationis pagus fuerit; non liquet. Et *POLONOS* non reperio quam ſeriore ætate, cum bellis Sclauicis aperirentur, hoc nomine celebratos. Eorum latos fines ex antiqua fama reperio laudatos a GVNTHERO *Ligur. Lib. IV. apud* REVBERVM *pag. 362.*

Hos, vt fama tenet, populos a cardine primo
Solis, & æſtiuo Phœbeæ lampadis ortu,
Viſtula præcingens torrentibus alligat vndis:
Et qua fumantem mergi videt æquore Phœbum
Hanc rapido curſu prælabitur Odera partem:
Quod latus imbriferos telluris reſpicit Auſtros,
Rura Boëmorum ſiluis horrenda vetuſtis,
Tangit, ab arctoa Scythici maris æſtuat ora
Fluctus, & indomiti ſedem poſuere Rutheni.
Hac regio Sclauos complectitur atque Polonos.

Paulo poſt canit;

Odera Germanos, quæ ſeparat atque Polonos.

Mea coniectura eſt, plures Sclauicas ciuitates, quæ ante propriis nominibus fuere cognitæ, inde in *Polonorum* nomen tranſiuiſſe. *HAVELLI* a VVITICHINDO *Ann. Lib. I.* & a DITMARO *Lib. I.* in iis gentibus, quas Henricus perdomuit, numerantur. Antiquiorem eorum memoriam nondum reperi. Vrbs earum *Brennaburch*, quæ tum expugnata eſt, ſatis ſedes indicat. Vid. SIGEBERTVS GEMBLACENSIS *ad An.* IↃCCCCXXV. Omnes, qui ſequuntur Sclauorum pagi, ſerioris ſunt ætatis. *VCHRI*, ſi ſunt iidem cum *Vncranis*, magna clade ab Henrico proſtrari leguntur apud REGINONEM *Contin. ad Ann.* IↃCCCCXXXIV. Habitarunt ad Vckeram amnem, fortaſſis in regione, cui hodieque nomen eſt *Vckermark.*

Digitized by Google

Germaniæ mediæ initia.

VI. Quæ maiores reſtant Slauicæ gentes, nam plura minorum pagorum nomina de induſtria hic diſſimulamus ſilentio, ad mare fere quærendæ ſunt. Trans Viadrum eſt incertum, quos Slauorum populos poſuerimus. Tarda ætate *POMERANORVM*, & *CASSVBORVM*, nomina innotuere, omnemque maris oram a Viadro, & cis eum, ad Viſtulam, ſunt complexa. Vt eſt autem dubium, vnde, & quando demum noua ſint orta nomina; ita magis ignorantur gentium, maris Sueuici in eo tractu accolarum, diuerſæ & antiquiores adpellationes. Habetur in auctoribus *Wagriorum*, ſeu *Waigrorum* itemque *LINORVM*, ſeu *Lingonum*, non

Pomerani & Caſſubi.

Tolentiorum, Kiſſinorum, Recipanorum, meminit HELMOLDVS *in Chron. Sclauorum* & KRANZIVS *in Wandalia Lib II. Cap. XXI.* Fuerunt *WILTZORVM* pagi. Sic KRANTZIVS modo laudatus; *Sunt & alii*, inquit, *Wandalorum populi, qui intra Oderam & Albim degunt, longoque ſinu in auſtrum protendunt: ſicut Heruli, vel Gueldi, qui Habelam fluuium & Doxam incolunt: Lembuſi, & Winuli, Stoderani, cum multis aliis. Poſt Odera ergo leuem meatum, & varios Pomeranorum populos, ad occidentalem plagam occurrit Winulorum prouincia, eorum, qui Tolenzi, ſiue Retharii, dicuntur. Ciuitas eorum vulgatiſſima Rhetere, ſedes idololatriæ. - - - - Deinde venitur ad Circipanos, ſiue Kiſſinos, quos a Tolenzis & Rhetris ſeparat flumen Panu, & ciuitas Wineta. Kiſſini, & Recipani cis Panim: Tolenzi & Rheteri trans Panim habitant. Hos quatuor populos a fortitudine Wilſos, ſiue Luticios, adpellant. Vltra illos ſunt Lingones & Wernaui, hos ſequuntur Obotriti: ciuitas eorum Mikilinborg. Inde verſus nos Polabi: ciuitas eorum Racisborg, nunc Razeburgum. Inde tranſitur fluuius Trauena, in noſtram Wagrienſem prouinciam: quæ iam adpellatur Holſatia.* Licet noui auctoris verba, non tamen ea exſcribere, quod illuſtrant noſtrum argumentum, dedignati ſumus. Maioris autem populi, cuius pagos memorauit KRANZIVS, memoria in Caroli æuum incidit. ANNALES *Caroli ad Ann.* IↃCCXXXIX. *Natio quædam Sclauorum eſt in Germania, ſedens ſuper littus oceani, quæ propria lingua Welatabi, Francica autem Wilzi vocantur.* Contra hos Carolus, binis pontibus conſtructis Albim transgreſſus, tum fecit expeditionem, quæ deſcribitur. Et EGINHARDVS *in Vita Caroli*, *His*, inquit, *motibus ita compoſitis, Sclauis, qui noſtra conſuetudine Wilſi, proprie vero, hoc eſt, ſua lingua, Welatabi dicuntur, illatum eſt bellum.* POETA *in Ann. Caroli Lib. II. verſ.* 432. eandem Caroli expeditionem deſcribit. De VVilzis hæc dicit:

Gens eſt Sclauorum Wilci cognomine dicta,
Proxima littoribus, quæ poſſidet arua ſupremis;
Iungit ſibi oceano proprios Germania fines.

Slaui. non prorſus inglorium nomen. Cum Linorum ſedes non *Lini.* diſerte nominantur, parum dubito, eos trans Viadrum locare, vbi amnis *Ihne* nomen occurit. *WAGRIOS* plerique trans Trauam amnem quærunt, vbi hodieque Wagriæ vocabulum regionem manſit: nec res caret multa fide. At fortaſſis tamen non inepte antiquiores *Wagrios* trans Viadrum quæſieris, vbi *Warta* amnis eſt; a quo forte parumper mutatis litteris, ipſam adpellationem adepti ſunt. Tranſierint ſuccedente ætate in ipſam Cimbricam cherſoneſum, nouasque ibi ſedes occupauerint. Saltem nec ſic Transuiadrina regio prorſus carebit probatis incolarum cognomentis. Cis Viadrum in Wilſis adhuc refero *Warnauos*, ſiue *Warrabos*, qui haud dubie a *Varna* amne inſtar veterum *Varinorum*, ſeu *Varnorum*, Vandalicæ ciuitatis, nominati ſunt, & pars potentioris Wilſorum nationis fuerunt. Wilſorum regioni obiacens Rugia inſula *Rugianos* habuit. Iidem Ru- *Rugiani.* giani etiam *Rani* adpellati ſunt, & noſtram de iis coniecturam ſupra protulimus in medium. Poſt Wilſos *OBO-* *Obotriti.* *TRITI* ad vsque Albim habitarunt. Hi *Obotriti*, ſeu *Abotriti*, ad orientem antea cum Behemis, & Maharenſibus, coluerint; cum iis enim alicubi memorantur, & in orientalibus Slauis adnumerantur. Poſtea fatis incertis compulſi mutauerint ſedes, & ad mare inter Viadrum Albimque migrauerint: in qua regione multam inſignibus factis celebritatem adſequuti ſunt. Extremi demum Slauorum trans Trauam, ſeu veterem Chaluſum, contra ſeptentriones *Wa-* *VVagrii.* *grii* conſedere: cum qua ſententia noſtræ non minus conuenire opinioni, ante oſtendimus. Non conſtat vero, quando Wagrii in Cimbricæ peninſulæ partem inuaſerint? Sexto ſane ſeculo iam in ea noſtros egiſſe, veriſimile parum videtur: antequam enim reliquam poſſeſſionem firmaſſent, non videntur in Saxonum antiquas terras Slaui inuaſiſſe. Intuliſſe Wagrios ſuum nomen in nouam terram inde con-

Ddd ddd 2 iicio,

Digitized by Google

iicio, quod nulla acceptæ in Wagria compellationis nota adpareat. Si recte ceteroquin iudico, ſeriore æuo *Obotritorum* excellentius nomen alterum *Wagriorum* ſimul comprehendit. Hoc enim dudum oblitterato prius Obotritorum ſemper in magna fama fuit (*l*).

Germania media initia.

VII. Quas

(*l*) De nomine *POMERANORVM* magna inter eruditos lis eſt. Alii Henrici IV. ætate demum auditum eſſe nomen contendunt; alii remotiorem ætatem quærunt Vid. CHRISTOPH. HARTKNOCH, qui *Pomeranicas origines* egregie expoſuit. *LINOS* Caroli hiſtoria rurſus nouit. POETA *in Rebus Caroli ad Ann.* IↃCCCVIII. *Lib. IV. Verſ. 292.*

Sunt Sclaui quidam Lini cognomine dicti.
Hos contra genitore ſuo mittente profectus
Iunior eſt Carolus, cuius non Albia lata
Præpediebat iter, ſed Francorum legiones,
Fluminis eiusdem traiecto gurgite, lætis
Auſpiciis Vſus, memoratos duxit in hoſtes,
Signaque gaudenti retulit Victricia patri.

ANNALES *Caroli ad eundem annum: Filius autem imperatoris Carolus Albim ponte iunxit, & exercitum, cui praerat, in Hilinones & Smeldingos, qui & ipſi ad Godefridum defecerant, celerrime transpoſuit, populatisque circumquaque eorum agris, tranſitoque iterum flumine, cum incolumi exercitu in Saxoniam ſe recepit.* Hic *Lini*, quos *Helinones* ANNALES vocant, diſerte trans Albim ponuntur Caroli ætate. Meam ideoque coniecturam, qua *Linos* ad *Ibne* amnem quæſierim, non amplius defenderim, quam videri nomen amnis a populi quodam pago acceprum. *WAGRII* rurſus pertinent ad ſeriorem ætatem. Contra meam nihil valde eſt coniecturam. Incertum vero, an *Wagriæ* demum nomen intulerint, an ibi acceperint? In *Excerptis ex Hiſtoria* GODESCHALCI *in Ill.* LEIBNIZII *Collectione Script. Brunſuicenſium pag. 874.* de VVagria dicitur: *quæ eſt pars terræ Slauorum, quam Teutones Slauis eiectis poſſident.* Qui ſequuntur, *Warnaui, Rugiani, ſeu Rani*, in HELMOLDI *Chronico* non raro occurrunt. *ABOTRITI* poſt Mabarenſes antea ad orientem coluerunt. Sic diſerte ANNALES *Ludouici pii ad Ann.* IↃCCCXXIV. *Ceterum, legatos Abotritorum, qui Vulgo Prædenecenti Vocantur, & contermini Bulgaris Daciam Danubio adiacentem incolunt, qui & ipſi aduentare nuntiabantur, illico Venire permiſit.* Quoniam autem iam Caroli æuo Abotriti ad inferiorem monſtrantur Albim, inde coniectura eſt, iam ante illam ætatem partem huc ad Albim migraſſe, potiorem nationem priſcis reſediſſe in ſedibus. His ad orientem nomen *Prædenecentenorum* maxime datum; noſtris ad Albim proprium *Abotritorum*, ſiue *Obotritorum*: vnde ad An. IↃCCCXXIII. in iiſdem ANNALIBVS videris vtraque nomina ſeparatim poſita. Noſtri Abotriti amici Francorum fuere, & cum iis aduerſus Saxones, Danosque, imo

Slaui.

VII. Quas vidimus Slauicæ ciuitates, omnes vnius generis, Sarmatici inquam, fuiſſe, manifeſto liquet. Cum omnes primum Venedi, quod proprium populi in Sarmatia cognomentum fuit, nuncuparentur; inde primum ciuitatum ſingularia adnomina, & demum pagorum omnino peculiaria vocabula, in Germania nata ſunt. An autem ſexto iam ſeculo omnia cognita fuerint; & an ſedes ciuitatum eodem tempore ita prorſus diſpertitæ fuerint, vt modo eas vidimus? nunquam ego plane adſeruerim. Verum, aut prætermittenda a nobis erat Slauorum commemoratio; aut, quod ſexti ſeculi ſcriptores nihil, quod nos iuuet, adferant, ex ſuccedente æuo, eiusque memoria, iudicium ad antiquius retrahendum fuit. De ſtatu atque conditione Slauorum idem prope, ac de vetuſtis Germanicis ciuitatibus, habemus dicere. Pleræque ciuitates, niſi quæ forte in clientela potentiorum nationum erant; ſingularia iura, ſingularem ſuam libertatem, atque rem ceteram, habuerunt. Hoc vnum, quod fœderibus ſe firmare, atque communem gerere cauſam, neſcirent, oppreſſionis Slauorum, quam ſuccedentia ſecula viderunt, præcipua cauſa exſtitit. Sane Germani etiam calamitatem imminentem nunquam effugiſſent, niſi coiuiſſent, integra adhuc re, communis contra Romanos belli, ſtabilisque fidei, certas ſocietates. His floruit Germana res, & ad eam adſcendit potentiam, quæ ipſi ſummo orbis imperio fatalem cladem attulit. Non æmulati Slaui Germanorum ſolertiam, ſtulte nimium obſeruatæ libertatis ſuæ

Ex ſequentis æui memoria ſexti ſeculi hiſtoria non male illuſtratur.

Iura Slauorum publica.

Ddd ddd 3 grauiſſi-

aduerſus ipſos Sclauos, bellarunt. ANNALES *Caroli ad An.* ꟾↃCCXCVIII. *Tranſalbiani* (Saxones) *qui Nordmanni vocantur, - - - arreptis armis contra Abotritos Francorum auxiliares & ſocios proficiſcuntur.* Inde ob merita gentis ampliorem iis Carolus ipſe regionem dedit. Iidem ANNALES *ad An.* ꟾↃCCCIV. *Imperator Aquisgrani hiemauit, æſtate autem in Saxoniam ducto exercitu, omnes, qui trans Albim & in Wihmuodi habitabant, Saxones cum mulieribus & infantibus transtulit in Franciam, & pagos Tranſalbianos Abotritis dedit.* Clariſſimam Abotritorum ſeriore æuo partam famam non moramur.

grauiſſimas demum dedere pœnas. Qua igitur inſociabiles gentes, diuerſis, variiſque, modis regnatæ ſunt. Quædam ciuitates habuerunt reges; ſi iis recte regium datur nomen, quibus regia poteſtas prorſus negata eſt. Aliis gentibus præfuere duces, credo, veterum Germanorum more, ex virtute ſumti. In diuerſis nationibus ſacerdotibus omnis honor fuit, vt ipſi regerent, publicamque rem, quaſi Deo mandante, moderarentur. Et ſacerdotum ſumma veneratio in omnibus quidem Slauis viſa eſt, vt maximi ſacerdotis prope ſemper maior eſſet, quam regis, auctoritas: maxime tamen Rugiani deuoto ſacerdotibus præ reliquis, animo fuiſſe, leguntur. Sorabi, cum Redariis, & aliis minoribus ciuitatibus, duces habuerunt. Behemorum etiam magis duces, quam reges, celebrantur: maxime creſcente Germanici imperii maieſtate, quam dedecere videbatur, regium nomen permittere ſtipendiariæ prouinciæ. Regium nomen in Maharenſibus, & Wilſis, & Wagriis, & Obotritis frequentatum eſt: vt parum vero, quod diximus, indomitæ libertati adſuetæ gentes regis titulo poteſtatis reliquerint, aut conceſſerint. Filiorum in patrias dignitates ſucceſſio paſſim adprobata; non ſemper tamen, nec in omnibus ciuitatibus. Quæ nationes, vt hoc ex ſuccedentium ſeculorum hiſtoria adiiciamus, ad clientelam Germanorum, & ad ſanctæ doctrinæ communionem, citius tranſiuerunt, ſuis relictæ ſunt iuribus, ſuæque libertati. Quæ diutius maieſtati ſurgentis imperii, & veritatis curſui, repugnarunt, grauiſſimis primum bellis adflicti, mox in duram ſeruitutem, poſtquam extremum eſſent perdomiti, ſunt traditi *(m)*.

Germaniæ mediæ initia.

IIX. Alter

(*m*) *SCLAVORVM* ſtatus publicus ex teſtimoniis auctorum, quæ vidimus, aliquantum adparuit. *Maharenſium* rex fuit ad Arnulphum vsque, quo imperante regnum deſtructum eſt. *Bohemorum* ſeu *Behemorum*, duces laudantur. *Wilzorum reguli* adpellantur in ANNALIBVS *Caroli ad Ann.* IↃCCLXXXIX. Controuerſia de regno in VVilzis inter duos fratres, quorum ſeniore exauctorato iuniori regnum commiſerunt VVilzi, in con-

Saxones.

IIX. Alter mediæ Germaniæ populus,

SAXONES,

Saxonia ſexti ſeculi indicatur;

ab orientis parte in occidentem mouentibus nobis occurſant. In ipſo opere noſtro copioſe, & abundanter, de Saxonum nomine, de nati fœderis, crebrarumque Saxoniæ viciſſitudinum, rationibus diximus; vt ludere videremur operam, ſi hoc loco ea omnia repeteremus. Quæ vana autem commenta de Saxonum, cum quibus Francorum etiam cauſam commode coniungimus, origine ſuperiora ſecula paſſim accepere, & iam ſilentio transmittimus, vt ſupra fecimus: hoc argumentum quantum videbitur e re fore, tunc pertractaturi, quando de originibus noſtræ nationis inquiremus. Vna itaque nos hic cura manet, explorare, vt ſexto ſeculo, & paulo poſtea, *Saxones* in Germania egerint? quibus finibus? quibus nominibus? qua demum conditione? Et primum quidem inter omnes conſtat, Saxoniam, quondam maritimam, poſt celeberrimam in Britanniam nauigationem, cœpiſſe in mediterranea declinare, & Friſio nomini iam prope a Saxonico ſeparato, illis terrarum oris cedere. *Mediterranea* hæc *Saxonia* magis inter Viſurgim, & Rhenum, poſtquam in Galliam Francia transgreſſa eſſet; minus inter Albim, & Viſurgim, ſtetit. Primo enim adhuc tempore *Thuringi* magis inter Albim, & Viſurgim, valuere; vt tamen nec prorſus *Saxoniæ* ſuæ deeſſent regiones, nec *Thuringia* diutius ſuam ditionem tueretur, quam libertatem: qua perdita, & proſtrata, Saxonia non minus integros, Viſurgim, Albimque, amnes rurſus habuit, quam ante Rhenum habuerat, atque Viſurgim. Eodem

uentu Francofurtenſi diſceptata, in ANNALIBVS *Ludouici ad An.* ꟾↃCCCXXXIII. deſcribitur. Abotritorum modo reges, modo duces, nominantur. Perpetua autem ciuilia bella, quibus Sclaui quaſi furentes ſuas ipſi vires deſtruxerunt, magno Germaniæ ſolatio, & Caroli, & poſtera, vidit ætas. Singulares cauſas, quarum meminit noſtra commentatio; HELMOLDVS & ALB. KRANTZIVS ſuppeditant.

Digitized by Google

Eodem æuo ſeruauit etiam Saxonia quaſdam trans Albim partes; quot ſcilicet ſe contra ingruentem Slauorum vim potuerant defendere. Hæc *SAXONIAE* trans Albim pars, *NORDALBINGIA* nuncupata, *Tranſalbianos Saxones*, qui dicti ſunt, habuit. *Prior Saxonia*, nempe quam nos hic primo nominauimus loco, quæque in locum propriæ Franciæ ſucceſſerat, præcipuo *Saxoniæ* nomine, Angli *veterem* & *antiquam* dixere, compellata eſt. *Poſterior Saxonia*, quæ præſertim noſtro æuo, ad quod hic contuemur, ex Thuringici regni ruina creuit, non minus *Saxoniæ* nomine, ſed tamen ante Caroli Magni ætatem rarius, notata eſt. *OCCIDENTALIS* atque *ORIENTALIS SAXONIAE* vocabula vtramque regionem poſtea diſtinxerunt. Nos quidem, vt hoc non diſſimulemus, prius ſupra Saxonum nomen inter Albim, & Viſurgim, quam cis Viſurgim, & prope Rhenum, vidimus; adeoque primos mediterraneorum populorum, Cheruſcos, in Saxonum commune fœdus adſcitos eſſe, contendimus. Sed mox variaſſe Saxoniæ fines, & regiones, &, vt Saxones inter Albim & Viſurgim durarent, magis tamen Thuringorum in illo tractu potentiam, atque nomen, præualuiſſe, veram contra Saxoniam maxime cis Viſurgim tunc conſtitiſſe; nobis miras Germaniæ regionum, atque populorum, viciſſitudines hactenus cernere adſuetis, minime mirum videri debet.

Germaniæ mediæ initia.

eademque definitur.

IX. Vniuerſe & generatim viſa Saxonia iam definienda erat; & operam perquam libenter negotio iſti inſumeremus: modo ſeculi noſtri ignorantia non tot obiiceret difficultates, voluntasque adeo noſtra bonum ſucceſſum deſperaret. Vt ſaltem tentetur negotium, primum *Tranſalbinos*, mox *Ciſalbinos*, Saxones diſpiciemus. Quam illi prope Slauos longe lateque vicinum Albi terrarum tractum incoluerint; nemo de noſtro ſeculo ſatis nouerit. Quod nomen

Saxonia Tranſalbina ſeu Nordalbingia.

Saxones. nomen habetur *NORDALBINGIAE*, ab Albi flumine aduerſus ſeptentriones eos habitaſſe, clare patet. An ad Eidoram vsque protentas ſedes, vtrum modo ad Stoeram flumen vsque, habuerint ? non liquet. Sunt quidem auctores, qui diſerte in Saxonibus *Stormarios*, *Holſatos*, & *Ditmarſios*, numerarunt. Si harum ciuitatum hodiernos reſpicimus fines, tantamque earum probamus antiquitatem, vtique iam ſexto ſeculo *Eidora* Germaniæ ad aquilonem finis fuit; de quo nos antea dubitauimus. At vero ſunt illa nomina nulli antiquiorum ſcriptorum cognita: ſeriore etiam æuo putantur ſuos agros magis contra Danos prolataſſe Saxones; ante magis in tractu Albis e latere Slauorum habitaſſe, quam ad maria. Quæ cum ſint ita, ſaltem anceps hæreo, nec mihi perſuadeo ſatis, Transalbinam Saxoniam, maxime Britannica nauigatione exhauſtam, ad vsque Eidoram medio ineunte æuo pertigiſſe. Quam ad Albim late ad orientem, & ad auſtrum, pertinuerint iidem *Transalbini Saxones ?* quos hoc loco fines habuerint? non magis quisquam explicare eſt aptus. Ex Slauorum ſane, quod nemo dubitat, latere hic egere, & a Slauis crebro pulſi, & cis Albim migrare coacti ſunt: nihil vero id ad finium notitiam pertinet. Mea coniectura eſt, non facile Transalbinos Saxones ſupra *Elde* amnis confluentem, a quo Albis ad auſtrum vergit, coluiſſe; cum occurrant eorum nomina *Oſterſalorum* & *Weſterſalorum :* quæ teſtari videntur, qua Albis ad orientem ab occidente procurrat, dextram eius ripam ita a Saxonibus obſeſſam fuiſſe, vt pars ad oceanum & occidentem, pars ad Sueuicum mare, & orientem, quod nomina ſatis indicant vetera, nulla ad auſtrum pars, proſpexerint. Hoc adiicimus, ex ſuperioribus ad Albim agris Saxones, a Slauis expulſos, videri in Cimbricam cherſoneſum magis demum penetraſſe. Et in hac vero regione non prorſus ab iniuria tutos fuiſſe, id teſtatur, quod

Digitized by Google

Wagrii Slaui ſimul in peninſulam inuaſerunt, & quod omnis hæc terra ſubinde, prorſus prætermiſſis Saxonibus, in Slauorum ditionem eſt imputata (*n*).

Germaniæ mediæ initia.

X. Omiſſis,

(*n*) *TRANSALBINORVM*, ſiue ex medii æui ſcribendi more, *TRANS ALBIANORVM SAXONVM* nomen perpetuo in ANNALIBVS *Caroli*, quos ASTRONOMO cuidam tribuunt, reperitur. *Nordalbingorum* etiam crebro in auctoribus mentio fit. Bene eos POETA *in Annal. Caroli M. ad Annum* IↃCCXCVIII deſcribit:

Veris in initio facinus commiſerat atrox
Saxonum populus quidam, quos claudit ab auſtro
Albia ſeiunctum poſitos Aquilonis ad axem.
Hos Northalbingos patrio ſermone vocamus.

Dicuntur omnino *NORDMANNI* in ANNALIBVS *ad eundem annum: Saxones Transalbiani occaſionem nacti legatos regis, qui ad eos ob iuſtitias faciendas miſſi erant, comprehenſos interficiunt. - - - - Transalbiani autem, qui Nordmanni vocantur, ſuperbia elati, eo quod legatos regis impune occidere potuerunt, arreptis armis contra Aboritos, Francorum auxiliares & ſocios, proficiſcuntur.* Me id fere docet, *Normannorum* nomen ſexto ſequentibusque ſeculis non prorſus a *Saxonibus* fuiſſe alienum, nedum ſolis Sueonibus id a quibusdam recte tribuatur. Nomen *Nordluidorum* idem eſt, quod *Nordmannorum*; vtrumque a ſeptentrionali plaga acceptum. ASTRONOMI *Annales Caroli ad An.* IↃCCXCIX. *Saxones de Nordluidis.* VITA *Caroli M. apud* PITHOEVM. *In ipſo quoque Paſchæ tempore Nordluidi, trans Albiam ſedentes, ſeditione commota, legatos eius occiderunt.* REGINO PRVMIENSIS *ad Ann.* IↃCCLXXX. multi de Nortlindis baptizati ſunt. IDEM *ad Ann.* IↃCCXCVIII. *Nordiueli*, ait, *trans Albim ſedentes, ſeditione commota legatos regios, qui tunc ad iuſtitias faciendas apud eos conuerſabantur, comprehenderunt.* Mox; *Nortliudi contra Transchonem, ducem Abotritorum, & Helbruinum legatum regis, commiſſo prælio, victi ſunt.* *NORDALBINGIAE* tres populi fuiſſe leguntur. DITMARVS MERSEBVRGENSIS *Chron Lib. II.* *Thietmarsgoos, Olcetas*, & *Sturmaros*, adpellat; HELMOLDVS *in Chron. Sclauorum Lib. I. Cap. XLVII.* *Stormarios, Holſatos*, & *Dietmarſos.* Nominis *Oſterſalorum* & *Weſterſalorum*, in ipſis Transalbianis Saxonibus recepti, veſtigia reperiuntur in ANNALIBVS *Caroli Magni ad Ann.* IↃCCCVIII & IↃCCCXIII. Coniecturam meam, quod Transalbiani Saxones vix Albim videantur coluiſſe, quam ab oſtiis ad Elde amnem confluentem, cerno plane probari ex TABVLIS, *quibus Carolus Magnus Verdenſem epiſcopatum Anno* IↃCCLXXXVI. *inſtituit.* Fines illæ epiſcopatus Transalbinos, quibus ſane ſoli Saxones inſidebant, ita deſignant; *Dehinc trans Albiam, vbi Bilena mergitur in Albiam; dehinc in ortum Bilena: inde vbi Trauena abſorbetur a mari: deinde vsque quo peruenıatur, vbi Pene fluuius currit in mare Barbarum: inde in ortum eiusdem fluminis, hinc in Eldam, dehinc in Albiam.* Ex his autem ad Eldam amnem ſedibus

Saxones.

Saxonia citerior.

X. Omiſſis, quæ porro ex recentiore memoria *de Transalbina Saxonia* poterant dici, continuo *CISALBINAM* reſpicimus. Ea poteſt generatim accipi, qua ab Albi ad vsque Rhenum pertigit, ampliſſimisque finibus eſt contenta. Si ad ſextum ſeculum proprie contuemur, diuidenda eſt, vt cernatur ea, quæ eſt inter Albim & Viſurgim, & altera, quæ a Viſurgi prope ad Rhenum pertinet. Hanc *propriam Saxoniam* recte ſexto ſeculo dicimus; quo in locum propriæ *Franciæ* illa plene ſucceſſerat, primasque, quas quondam inter Albim, atque Viſurgim, occupauerat, mediterraneas regiones Thuringis magnam partem reliquerat. Quas ex quo, poſt grauiſſimam Thuringorum cladem, recepit, rurſus a Viſurgi ad Albim explicari, & antiqua ſpatia complecti cœpit: intuitu huius ſeculi pro *noua* vtique habenda *Saxonia*. Hæc igitur *inter Albim atque Viſurgim SAXONIA* diuerſos fines habuit, cum ſtaret adhuc Thuringorum regnum, & alios, poſtquam deſtructum

Saxonia inter Albim & Viſurgim.

partim expulſi ſunt a Sclauis Saxones, & coacti, ad inferiora concedere: partim a Carolo Magno abducti & in Franciam translati ſunt: vt adeo ſolæ inferiores contra ſeptentrionem ſedes iis manſerint & permanſerint. Equidem reperio Ludouicum Pium permiſiſſe Saxonibus, vt redirent ad priſtinas ſedes: nunquam tamen priſcus ad orientem eorum regionis limes videtur recuperatus eſſe. ANNALES *Caroli M. ad Ann.* IↃCCCIIII. *Imperator Aquisgrani hiemauit, æſtate autem in Saxoniam ducto exercitu, omnes, qui trans Albim & in Wihmuodi habitabant, Saxones cum mulieribus & infantibus tranſtulit in Franciam, & pagos Transalbianos Abotritis dedit.* TABVLAE *Ludouici Pii*, quibus Hamburgenſem Archiepiſcopatum conſtituit, apud LINDENBROGIVM. *Vnde, poſtquam terram Transalbinorum, laxata captiuitate, quam ob multam perfidiam in ipſis chriſtianitatis initiis patratam per ſeptennium paſſi ſunt, ne locus ille a barbaris inuaderetur, Exeberto comiti reſtituere præceperat. Poſtmodum vero captiuis optatam ad patriam vndique confluentibus eandem parochiam cuidam presbytero Herede nomine ſpecialiter commendauit.* Ceterum hanc noto diſtinctionem nonnunquam in ſcriptoribus obſeruari, vt *Transalbianos* potiſſimum appellent ſuperiora ad Albim adcolentes; *Nordalbingos* & *Nordluidos* ad ſeptentrionem proſpicientes: plerumque tamen miſceri & confundi vocabula ſimul liquet. Transalbiani Saxones Francis Caroli demum bellis, ita vt memoria eorum celebrentur, aperti ſunt: ante nulla fit illorum vſpiam mentio.

Digitized by Google

Wagrii Slaui ſimul in peninſulam inuaſerunt, & quod omnis hæc terra ſubinde, prorſus prætermiſſis Saxonibus, in Slauorum ditionem eſt imputata (*n*). *Germania media initia.*

X. Omiſſis,

(*n*) *TRANSALBINORVM*, ſiue ex medii æui ſcribendi more, *TRANS ALBIANORVM SAXONVM* nomen perpetuo in ANNALIBVS *Caroli*, quos ASTRONOMO cuidam tribuunt, reperitur. *Nordalbingorum* etiam crebro in auctoribus mentio fit. Bene eos POETA *in Annal. Caroli M. ad Annum* IↃCCXCVIII. deſcribit:

Verus in initio facinus commiſerat atrox
Saxonum populus quidam, quos claudit ab auſtro
Albia ſeiunctum poſitos Aquilonis ad axem.
Hos Northalbingos patrio ſermone vocamus.

Dicuntur omnino *NORDMANNI* in ANNALIBVS *ad eundem annum: Saxones Transalbiani occaſionem nacti legatos regis, qui ad eos ob iuſtitias faciendas miſſi erant, comprehenſos interficiunt. - - - - Transalbiani autem, qui Nordmanni vocantur, ſuperbia elati, eo quod legatos regis impune occidere potuerunt, arreptis armis contra Abotritos, Francorum auxiliares & ſocios, proficiſcuntur.* Me id fere docet, *Normannorum* nomen ſexto ſequentibusque ſeculis non prorſus a *Saxonibus* fuiſſe alienum, nedum ſolis Sueonibus id a quibusdam recte tribuatur Nomen *Nordluidorum* idem eſt, quod *Nordmannorum*; vtrumque a ſeptentrionali plaga acceptum. ASTRONOMI *Annales Caroli ad An.* IↃCCXCIX. *Saxones de Nordluidis.* VITA *Caroli M. apud* PITHOEVM. *In ipſo quoque Paſcha tempore Nordluidi, trans Albiam ſedentes, ſeditione commota, legatos eius occiderunt.* REGINO PRVMIENSIS *ad Ann.* IↃCCLXXX. multi de Nortliudis baptizati ſunt. IDEM *ad Ann.* IↃCCXCVIII. *Nordiueli*, ait, *trans Albim ſedentes, ſeditione commota legatos regios, qui tunc ad iuſtitias faciendas apud eos conuerſabantur, comprehenderunt.* Mox; *Nortliudi contra Tranaſchonem, ducem Abotritorum, & Helbruinum legatum regis, commiſſo prælio, victi ſunt.* *NORDALBINGIAE* tres populi fuiſſe leguntur. DITMARVS MERSEBVRGENSIS *Chron Lib. II.* *Thietmarsgoos, Olcetas*, & *Sturmaros*, adpellat; HELMOLDVS *in Chron. Sclauorum Lib. I. Cap. XLVII.* *Stormarios, Holſatos*, & *Dietmarſos.* Nominis *Oſterſalorum* & *Weſterſalorum*, in ipſis Transalbianis Saxonibus recepti, veſtigia repetiuntur in ANNALIBVS *Caroli Magni ad Ann.* IↃCCCVIII. & IↃCCCXIII. Coniecturam meam, quod Transalbiani Saxones vix Albim videantur coluiſſe, quam ab oſtiis ad Elde amnem confluentem, cerno plane probari ex TABVLIS, *quibus Carolus Magnus Verdenſem epiſcopatum Anno* IↃCCLXXXVI. *inſtituit.* Fines illæ epiſcoparus Transalbinos, quibus ſane ſoli Saxones inſidebant, ita deſignant: *Dehinc trans Albiam, vbi Bilena mergitur in Albiam; dehinc in ortum Bilena: inde vbi Trauena abſorbetur a mari: deinde vsque quo peruenitur, vbi Pene fluuius currit in mare Barbarum: inde in ortum eiusdem fluminis, hinc in Eldam, dehinc in Albiam.* Ex his autem ad Eldam amnem ſedibus

Saxones. X. Omiſſis, quæ porro ex recentiore memoria *de* Saxonia citerior. *Transalbina Saxonia* poterant dici, continuo *CISALBINAM* reſpicimus. Ea poteſt generatim accipi, qua ab Albi ad vsque Rhenum pertigit, ampliſſimisque finibus eſt contenta. Si ad ſextum ſeculum proprie contuemur, diuidenda eſt, vt cernatur ea, quæ eſt inter Albim & Viſurgim, & altera, quæ a Viſurgi prope ad Rhenum pertinet. Hanc *propriam Saxoniam* recte ſexto ſeculo dicimus; quo in locum propriæ *Franciæ* illa plene ſucceſſerat, primasque, quas quondam inter Albim, atque Viſurgim, occupauerat, mediterraneas regiones Thuringis magnam partem reliquerat. Quas ex quo, poſt grauiſſimam Thuringorum cladem, recepit, rurſus a Viſurgi ad Albim explicari, & antiqua ſpatia complecti cœpit: intuitu huius ſeculi pro *noua* vtique habenda *Saxonia*. Hæc igitur *inter* Saxonia inter Albim & Viſurgim. *Albim atque Viſurgim SAXONIA* diuerſos fines habuit, cum ſtaret adhuc Thuringorum regnum, & alios, poſtquam de-

 ſtructum

partim expulſi ſunt a Sclauis Saxones, & coacti, ad inferiora concedere: partim a Carolo Magno abducti & in Franciam translati ſunt; vt adeo ſolæ inferiores contra ſeptentrionem ſedes iis manſerint & permanſerint. Equidem reperio Ludouicum Pium permiſiſſe Saxonibus, vt redirent ad priſtinas ſedes; nunquam tamen priſcus ad orientem eorum regionis limes videtur recuperatus eſſe. ANNALES *Caroli M. ad Ann.* IƆCCCIIII. *Imperator Aquisgrani hiemauit, æſtate autem in Saxoniam ducto exercitu, omnes, qui trans Albim & in Wibmuodi habitabant, Saxones cum mulieribus & infantibus tranſtulit in Franciam, & pagos Transalbianos Abotritis dedit.* TABVLAE *Ludouici Pii*, quibus Hamburgenſem Archiepiſcopatum conſtituit, apud LINDENBROGIVM. *Vnde, poſtquam terram Transalbinorum, laxata captiuitate, quam ob multam perfidiam in ipſis chriſtianitatis initiis patratam per ſeptennium paſſi ſunt, ne locus ille a barbaris inuaderetur, Exeberto comiti reſtituere præceperat. Poſtmodum vero captiuis optatam ad patriam vndique confluentibus eandem parochiam cuidam presbytero Herede nomine ſpecialiter commendauit.* Ceterum hanc noto diſtinctionem nonnunquam in ſcriptoribus obſeruari, vt *Transalbianos* potiſſimum appellent ſuperiora ad Albim adcolentes; *Nordalbingos* & *Nordluidos* ad ſeptentrionem proſpicientes: plerumque tamen miſceri & confundi vocabula ſimul liquet. Transalbiani Saxones Francis Caroli demum bellis, ita vt memoria eorum celebrentur, aperti ſunt: ante nulla ſit illorum vſpiam mentio.

ſtructum eſſet. Donec Thuringorum floreret regnum, haud ita magna cis Albim exſtitit Saxonia; infra Alleram amnem ad Viſurgim, infraque Hauelæ confluentem ad Albim, conſtituta: fortaſſis etiam cis Ockeram amnem a dextro Viſurgis latere. Reliquas terras inter Albim & Viſurgim tunc adhuc *Thuringia* habuit; eiusque ea pars, quæ *ſeptentrionalis* adpellata eſt. Cum autem trans Vnſtrutum amnem, qui terminus erat, omnis Thuringia Saxoniæ tribueretur; quam hæc eximiis aucta ſit acceſſionibus, manifeſto patet. Nempe infra Vnſtrutum omnes terras deinde Saxonia habuit, quæ Salam Albimque ex vna parte, & ex altera Werram Viſurgimque, duobus nominibus notatum fluuium, interiacuerunt. Contra ſeptentriones hanc Saxoniam Friſiorum regio prætexuit: quæ quippe a Scalde ad Eidoram vsque eo æuo protenta fuiſſe creditur. Valde autem hic incertum eſt, imo prorſus ignoratur, quibus contra ſeptentrionem finibus a Friſiorum agro Saxonia fuerit diuiſa. De ſeriore ætate notamus, cum Friſiorum nomen coanguſtaretur, aut partim ad antiquius Saxonum nomen rediret; protentam hic eſſe ad vsque oceanum Saxoniam, & ſolo Albis alueo a Nordalbingia diuiſam (*o*).

Germania media initia.

XI. *Prior*

(*o*) Varia nomina *SAXONIAE*, ſed diuerſo tempore, diuerſoque reſpectu recte tribuuntur: quod alibi oſtendimus. Ea Saxonia, quæ in locum Franciæ ſucceſſit, recte dicta eſt *VETVS SAXONIA*; intuitu *nouæ Saxoniæ*, ſiue *Transmarinæ*, quæ in Britaonia erat ſtabilita. Et *noua* deinde dici potuit *Saxonia*, quæ ex clade Thuringici regni inter Albim & Viſurgim creuerat: nam altera inter Viſurgim & Rhenum iam tum erat longe confirmatior. Nomen Saxoniæ vtrique citeriori Saxoniæ a Carolingicis ſcriptoribus promiſcue datur. ANNALES *Caroli ad Ann.* IↃCCXCVIII. *Quicquid Saxoniæ inter Albiam & Wiſiram interiacet, totum ferro ac igne vaſtauit. Ad Ann.* IↃCCLXXXIX. *per Saxoniam iter agens, cum ad Albiam perueniſſet, caſtris in ripa poſitis, amnem duobus pontibus iunxit.* De altera Saxonia vid. ANNALES *ad Ann.* IↃCCLXXVI. IↃCCLXXVII. & ſic porro, vbi in Saxonia amnes vrbesque nominantur, quæ inter Rhenum ſunt atque Viſurgim. Vtramque Saxoniam complectitur EGINHARDVS *in Vita Caroli*, dum dicit, eum etiam debellaſſe *Saxoniam, quæ quidem Germaniæ pars non modica eſt, & ad eam, quæ a Francis incolitur, latitudine du-*

Saxones. XI. *Prior inter Rhenum & Viſurgim* SAXONIA noſtro quidem, quod iam ſpectamus, æuo altera longe exſtitit illuſtrior; at æque difficiliter, ac noua Saxonia, quam vocauimus, definitur. *Ad orientem* Viſurgis certus limes fuit. *Ad occaſum*, quibusdam in partibus Rhenus, in aliis Francorum confinium. Quippe infra Luppiam ipſum Rhenum attigiſſe Saxones creduntur; cis Luppiam, & Rubram, Francicum adhuc nomen ſteriſſe veri eſt ſimile: ſiquidem non Ripariorum modo pagus confinia Rubræ amnis habuit, ſed & Boructuarii, Franco- Saxonia inter Viſurgim & Rhenum.

pla putatur, cum longitudine poſſit eſſe conſimilis. Scriptores Francicarum rerum ante Carolum geſtarum, dum de Saxonia loquuntur, eam fere, quæ eſt inter Rhenum & Viſurgim, intelligunt: nam cum vlterioribus Saxonibus rara adhuc bella Franci adminiſtrauerant. FREDEGARIVS *in Chron. Cap. CX. Pipinus rex*, inquit, *ira commotus, commoto omni exercitu Francorum, iterum Rheno transiecto in Saxoniam cum magno apparatu veniens, ibique eorum patriam maxime igne cremauit.* GEOGRAPHVS RAVENNAS, ſcriptor ſeculi ſeptimi, Gothus, *Libr. IV. Geogr. Num. XVII. flumina Saxoniæ* memorat *Lamazon*, (id eſt *Amaſiam*) *Ipadum*, (*Pader* fluuium, vnde *Paderborn* vrbs dicta) *Lippam* (*Luppiam* amnem) *Linac*, (*Loganam*, die *Lohne*; aut magis fortaſſis amnem *Lenne* dictum, qui cum *Rubra* confluit, haud procul *Luppia*) quæ omnia flumina ſunt inter Viſurgim atque Rhenum. *Thuringiam* ante maximam regionis inter Rhenum & Viſurgim partem occupaſſe, ſatis ex reliquo *Nordthuringiæ* nomine probatur: cuius & definitio nobis declarat, quæ priores trans Viſurgim fuerint Saxonum ſedes, & quot ea fuerint auctæ acceſſionibus. Et, quia GREGORIVS TVRONENSIS atque FREDEGARIVS nihil narrant de Saxonum auxiliis, Theodorico contra Thuringos ſubmiſſis, dubitant quidem non multi de attributa a Francis Saxonibus regione: ſed id fere fruſtra eſt. Nam, vt alteram litem mox infra diſputemus, quocunque modo acquiſierint Saxones agros, ſaltem inter nos conſtat, trans Vnſtrutum in veteribus Thuringorum finibus deinde Saxones conſediſſe. Facit ad rem probandam fragmentum inſigne, quod ex EGINHARDO nobis ſeruauit ADAMVS BREMENSIS *Lib. I. Hiſtor. Eccl. Cap. IV.* vbi & ceteri huius Saxoniæ inter Albim & Viſurgim limites oſtenduntur. *Saxones*, ait, *a meridie Francos habere, & partem Thuringorum, quos præcedens hoſtilis turbo non tetigerit, alueoque fluminis Vnſtrote dirimi, a ſeptentrione vero Nordmannos, gentes ferociſſimas, ab ortu ſolis Obotritos, & ab occaſu Friſios.* ANNALES *Caroli Magni ad Annum* IↃCCLXXXIV. dicunt: *Ipſe* (Carolus Imperator) *iter faciens per Thuringiam, venit in campeſtria Saxoniæ, quæ Albi atque Salæ fluminibus adiacent: depopulatisque orientalium Saxonum agris, ac villis incenſis, de Schoninge in Franciam regreſſus eſt.* De Friſia paulo dicemus poſtea.

Francorum fidi amici, ſuperiora habuerunt, adeoque ab ipſo Rheno Saxones prohibuerunt. Octauo quidem ſeculo a Saxonibus Boructuarii victi, & prope exciſi ſunt, vt tum pertigiſſe ad Rhenum Saxonia videri queat. Sed paulo poſt grauibus bellis Francicis Saxones adflicti non modo Boructuariis agris rurſus exciderunt; ſed & omni prope Rheno, munimentis Francicis tum firmato, ſunt excluſi: vnde incertus poëta occiduum Saxoniæ limitem æuo Caroli non vltra ſtatuit ipſum Rhenum, ſed, non longe terminum amne a Rheno diſtare, ait. Contra *ſeptentrionem* iterum a Friſiis hæc Saxonia eſt prætexta: vt autem non audeam certum Friſiorum & Saxonum limitem nominare. Trans Amiſium ſeriore æuo Saxones maris littora recuperarunt, cum quippe Friſii nominis amplitudo coarctaretur, & primum cis Viſurgim, demum cis Amiſiam reduceretur. De eo æuo recte Saxones maris tractum coluiſſe, qua Viſurgis & Albis oceano abluitur, in veteribus chronicis dicti ſunt. At *auſtrum* limitem certum difficillime quiſquam coniecerit, auctorum rem declarante nemine. Si ad Loganam amnem cum Rheno confluentem, & ad Dymel fluentum cum Viſurgi confluens, aut generatim ad montes, qui Haſſiam hodie cingunt, priſcum terminum protenderim, non admodum me errare putem. Non habeo tamen, cuius teſtimoniis rem poſſim diſerte probare. Et bellis, quæ inter Francos Saxoneſque perpetuo geſta ſunt, plurimam finium mutationem ſubinde accidiſſe; quis valde adfirmare ambiget (*p*)?

Germania media initia.

XII. Qua-

(*p*) *FRANCORVM* trans Rhenum ſeruatam ditionem, in Ripariis, in Boructuariis; & deinde prolatam Clotarii, Dagoberti, Pipinique, regum armis, iam ſæpe vidimus. Dubie autem hic atque confuſe vix dicere non licet, cum obſcuræ ætatis, quam tractamus, rara ſuperet memoria. Et licet vero hic ex Caroli ætate, qua vere Saxonia eſt debellata, ad æuum antiquius referre iudicium, cum alioquin ſilentio pleraque transmittenda forent. Ita PORTA *in Annal. Caroli Lib. I. Verſ. 25. ad Ann.* IↃCCLXXII, de finium incertis canit:

Saxonum proxima Francis
Adiacet ad Boream tellus: Vix limite certo

Digitized by Google

Saxones.

XII. Qualitercunque deſcriptæ Saxoniæ nomina ſua adſerere iam conuenit. Et, inquis, tunc ad ſextum ſeptimumue ſeculum modo reſpicere decreueras: quid aliena ſupponis iſti ætati, diſtinctorum gentis nominum prorſus adhuc ignaræ? Enimuero tacendum fore, ſi ad vnum alterumue obſcurorum iſtorum ſeculorum animum tantummodo attenderimus, iam ante monuimus. Ex ſequente ætate coniecturas capere oportet, quibus priora tempora obſcuriora illuſtremus. Licet & diſtincta nomina ſolo Carolingorum æuo auctores memorauerint, non eſt continuo demonſtratum, non ante ea in vſu fuiſſe. Imo potius contendo, habuiſſe late diffuſam Saxoniam vocabula, quibus pars a parte diſcreta fuerit: quippe docuit antiquum æuum, non conſueuiſſe plures ciuitates vnis cognomentis promiſcue in noſtra Germania compellari. Sed quis inde adſtruxerit, ignotis vocabu-

De Saxoniæ & Saxonum Germanicis nominibus inquiritur.

Diuiſi gentis fines vtrimque cohærent.

Mox de Rheni confiniis *verſ. 48.*

Weſtfalos vocitant in parte manentes
Occidua. quorum non longe terminus amne
A Rheno diſtat.

Viſurgis fere Saxoniæ, quæ Francicis ante Carolum regibus tot formidines oppoſuit, finis fuit. Ad hunc fluuium vsque Clotarius rex progreſſus Saxones deuicit. *Vetus Appendix ad* MARCELLINI *Comitis Chronicon in Tomo I.* DU CHESNE: *Hlotarius ipſe, ait, Saxones rebellantes iuxta Wiſeram fluuium magna cæde domuit.* AIMOINUS *Lib. II. Cap. XXVII. Rex,* inquit, *in Saxones rectum iter direxit, qui aſſiduis excurſionibus Francorum deuaſtabant fines. Quibus ſuper Wiſeram fluuium bello ſubactis, Thuringos quoque, eo quod Saxonibus auxilium tuliſſent, depopulatus eſt.* *FRISIAE* nomine coarctato *SAXONIA* ad mare monſtratur. REGINO *Abbas Prumienſis ad Ann.* IↃCCCXCVII. *Expeditio facta eſt in Saxoniam, & vsque ad oceanum trans omnes paludes & inuia loca pertranſit exercitus: & rex de Adalo hoc regreſſus, (hoc enim loco nomen, vbi oceanus Saxoniam alluit) tota Saxonum gente in deditionem per obſides accepta in Aquis palatium reuerſus eſt.* Iam imo ANNALES *Caroli ad eundem annum* monſtrant Saxoniam in maritima ora. *Saxoniam vaſtaturus intrauit.* (Rex Carolus) *Nec prius deſtitit, quam omnes terminos eius peragraſſet: nam vsque ad vltimos fines eius, qua inter Albim & Wiſiram oceano alluitur, acceſſit.* Nempe Carolus Friſiæ proprium nomen intra Viſurgim redegerat; vt adeo, quæ extra foret, Saxoniæ rurſus nomine compellarentur.

Digitized by Google

vocabulis olim Saxones vſos eſſe? cum, quæ ſuperant adpellationes, adeo ſint ſimplices facilisque vſus, vt ſinceriores, quales amauit antiquitas, non facile liceret reperire. Nempe, præter vnum *Angariorum*, ſeu *Angriuariorum*, vocabulum, cetera omnia ſitum regionis & plagam, oſtendunt, quam Saxonum vna alteraque natio incoluit: more id inter omnes potentiores Germanicos populos tunc recepto, vt regioni darent nomina ex cœli plagis; quod Francorum, Gothorum, Longobardorum, Saxonumque in Britannia exemplo, ſi foret opus, copioſe declarari poterat. Habemus itaque de Saxonum populo nomina *Nordalbingorum*, *Oſtfalorum*, & *Weſtfalorum*; omnia vere Germanica, magnamque antiquitatem ſpirantia, vocabula. NORDALBINGI dicti ſunt, quos etiam *Transalbinos* auctores nuncuparunt; viſi antea ad Albim, & in Cimbricæ cherſoneſi radice. Nuncupati iidem ſunt *Nordleuti*, ſiue *Nordliudi*, imo & quandoque *Nordmanni:* claro indicio, non niſi a ſeptentrionali cœli plaga nomen accepiſſe. Diſtinctos fuiſſe antiquiori æuo nominibus *Oſterfalorum*, & *Weſterfalorum*, nihil dubito: licet ipſæ adpellationes non ante Caroli tempus reperiantur. *Holſatorum*, ſeu *Holſingorum*, aut *Olcetarum*, *Ditmarſorum*, ſeu *Thietmarsgoorum*, & *Stormariorum*, ſeu *Sturmariorum*, vocabula cenſeo ad ſequens pertinere æuum: licet nec hic omnino rationes cernam, cur prorſus ab antiquo tempore excludi mereantur (*q*). Oſterfalorum & Weſterfalorum, nominum vim atque poteſtatem mox explicabimus.

Germania media initia.

Nordalbingi, Nordleudi.

XIII. Qui

(*q*) A cœli atque regionis plagis plerique Germaniæ populi nomina ſumſerunt. Nota eſt Francorum diſtinctio in *Auſtraſios* atque *Neuſtraſios*. Longobardi in Italia quasdam ditionis ſuæ partes non minus a ſitu *Auſtriam* & *Neuſtriam* dixere, ſuo Tuſciæ nomine relicto: quod veteres LONGOBARDORVM *leges*, & PAVLVS *in rebus geſtis Longobardorum*, docent. Gothi antiqua iam ætate in *Veſigothos* & *Oſtrogothos* diuiſi fuere. Saxones in Britannia regna quædam ibi ex ſitu denominarunt: inprimis *Eſtſaxoniam*, vel mutilato nomine *Eſtſexiam*; *Weſtſaxoniam*, aut *Weſtſexiam*; & *Suthſaxoniam*, vel *Suthſexiam*; quaſi dixeris *orientalem*, *occidentalem*, atque

Saxones. XIII. Qui ſcilicet Saxones, vt Ciſalbinas terras repetamus, ad occaſum & prope ad Rhenum, coluerunt, ii a plaga cœli, & campis, qui ad occidentem proſpexerunt, ſunt dicti WESTFALI; quaſi *Weſtfelders*, aut campos occidentales colentes: vt fruſtra omnino ſint, neſcio quos ex Gallia, aut olim trans Rhenum profectos, aut a Carolo demum traiectos, comminiſcentes; nec minus alii, quibus equorum aliaque Germanica vocabula, vt gentium cognomenta commode interpretarentur, in mentem venerunt. Vt vero Weſtfali, qui & *Weſtuali*, & *Weſtfalai*, & *Weſtphalabi*, variante pronuntiatione, dicti ſunt, ex regione accepere adpellationem; ita iam & aperte liquet, ex qua cauſa *Nordalbingorum* quidem *Oſterfali*, & alii *Weſterfali*, cognominati ſint. OSTFALI porro nuncupati ſunt, qui inter Albim & Viſurgim coluerunt, ſextoque etiam ſeculo ſeptentrionales Thuringiæ regiones potiti ſunt. Hos item a regionis ad orientem ſitu adpellatos eſſe, manifeſto patet. Rem præcipue & probant cetera adnomina, quæ Francici ſcriptores Oſtfalis impoſuerunt. Vocarunt eos *Auſterlingos*, *Auſterlandos*, *Auſtreleudos* imo & *Auſtraſios*: quæ omnia vocabula clariſſime probant, quod poſtulatur. Inter Oſtfalos atque Weſtfalos iam medii ANGARII, ſeu *Angrarii*, adpellati ſunt, credo, & perſuaſus ſum, ex antiquo *Angriuariorum*, qui iisdem in terris, quas hoc æuo *Angarii* habuerunt, quondam conſtiterunt, nomine. Hos Angarios in magnam regionem vetus poëta collocauit: patriam Francorum ab auſtro, oceanumque

VVeſtfali, Oſtfali, Auſterlingi, Angarii.

auſtralem, Saxoniam. Quis valde dubiret, veteres Saxones ſimilem gentis & regionis diuiſionem iam antiquitus adprobaſſe? Hoc ergo demus, ante Caroli Magni ætatem nullos auctores Saxonum ſingularia nomina celebraſſe: non enim Saxonia penitior valde Francis fuit cognita: ſaltem improbabile non videtur, inſtar Francorum atque Transmarinorum Saxonum antiquiori æuo noſtros eiusdem modi ſingularia nomina adſumſiſſe. Dictum de Transalbinorum Saxonum Germanicis nominibus paulo ante eſt.

numque ex aquilone, iis tribuens. Credibile eſt cis Viſurgim, fortaſſis & iam trans eum fluuium, Angarios habitaſſe; & Friſio demum coanguſtato nomine cum Oſtfalis, qua Viſurgis & Albis oceano abluitur, ad eum pertigiſſe (*r*). Diſtinctiores ſingulis hiſce Saxonibus regiones definire, non vltra vacat.

Germania media initia.

XIV. Extre-

(*r*) Et fines trium Saxoniæ partium, & diuiſionis rationes, egregie canit POETA *in Annal. Caroli ad Ann.* IↃCCLXXII.

Sed generalis habet populos diuiſio ternos,
Inſignita quibus Saxonia floruit olim.
Nomina nunc remanent, virtus antiqua receſſit.
Denique Weſtfalos vocitant in parte manentes
Occidua, quorum non longe terminus amne,
A Rheno diſtat. Regionem ſolis ad ortum
Inhabitant Oſterlingi; quos nomine quidam
Oſtfalos alio vocitant, confinia quorum
Infeſtant coniuncta ſuis gens perfida Sclaui.
Inter prædictos media regione morantur
Angarii, populus Saxonum tertius. Horum
Patria Francorum terris ſociatur ab auſtro,
Oceanoque eadem coniungitur ex aquilone.

Eadem tria nomina CAPITVLARIA *Caroli Magni Aquisgrani Ann.* IↃCCXCVII. præſcripta ſtatim in exordio præferunt. Memorantur *conueniſſe Aquisgrani congregati Saxones ex diuerſis pagis, tam de Weſtfalabis & Angariis, quam de Oeſtfalabis.* LEX *vetus Saxonum* non minus habet illa nomina, & ſingulatim *tit. VII. VIII. & XVIII. Titulus VIII. de Adquiſitis* ait: *De eo, quod vir & mulier ſimul conquiſierint, mulier mediam portionem accipiat, hoc apud Veſtfalaos: apud Oſtfalaos & Angrarios nihil accipiat, ſed contenta ſit dote ſua. Titulo XVIII.* vocantur *Weſtfalaii, Angrarii,* & *Oſtfalii.* In ANNALIBVS *Caroli* præcipue frequens mentio trium nominum occurrit. *Ad Annum* IↃCCLXXV. *Rex amne* (Wiſira) *traiecto cum parte exercitus ad Obacrum fluuium contendit, vbi ei Heſſo, vnus ex primoribus Saxonum, cum omnibus Oſtfalis occurrens, & obſides, quos rex imperauerat, dedit, & ſacramentum fidelitatis iurauit. Inde reuerſus, cum in pagum, qui Buchi vocatur, perueniſſet, Angrarii cum ſuis primoribus ei occurrerunt, & ſicut Oſtfali, iuxta quod rex imperauerat, obſides & ſacramenta dederunt - - - Weſtfalorum obſidibus acceptis ad hiemandum in Franciam reuertitur. Ad Annum* IↃCCLXXXIV. *Orientalium Saxonum* fit mentio. VITA *Caroli M.* apud PITHOEVM & ANNALES *Francorum apud* CANISIVM vocant *Angarios.* Sic etiam REGINO *in Chronico;* qui & *ad Ann.* IↃCCLXXXIV. *Hoſtfalos* & *Weſtfalos* memorat. *Auſtraſii* Saxones audiunt *Annalibus* OISELIANIS *apud* DV CHESNE

Saxones.

XIV. Extremum de Saxonibus inquirimus, qua egerint ſexto ſeptimoue ſeculo conditione, quæ iura obſeruauerint? Vnam licet cum Francis Germanicam nationem, continuis tamen bellis, cum Francis adminiſtratis, eſſe exercitam; vtriusque ſeculi teſtatur memoria. Theodorici Auſtriæ

Saxonum facta & fata circa medii æui initia.

Fff fff 2 regis,

Tom. II. Ad Annum ↄↄCCLXXV. dicitur: *Ibi* (ad Obacrum fluuium) *omnes Auſtrelendi Saxonum, venientes cum Haſſione, dederunt obſides Domno Karolo regi. Similiter venerunt Angrarii in pago, qui dicitur Bucki, & dederunt obſides ibi ſicut Auſtraſi.* Hac nominum variatione perſpecta valeant, qui neſcio quam lepidam vocabulorum originem commenti ſunt. In ueneris, qui *Veſta ſacra* reſpiciant ſolennia Saxonibus, quaſi ab iis ſint nomen adepti pagi. Alii *palos* terminosque regionum, alii *equinum pullum*, quam *Valen* dicimus, memorant; deque iis nomina noſtrarum regionum interpretantur. CRANTZIVS *in Saxonia* magno conatu poſtremum defendit, additis abſonis narratibus de inſigni gentili nigri pulli imagine notato, & deinde mutato colore, albo pullo, largiente Carolo, donato. VALESIVS *in Notitia Galliarum, voce Wallenſis*, egregie oſtendit, a Germanis maxime Romanos, & deinde alios etiam peregrinos *Wallos* dictos eſſe, quod & plurimis teſtimoniis confirmat. Eius auctoritate motus, HERTIVS *in eruditiſſima Notitia Germaniæ veteris*, arbitratur, nomina Saxonum inde nata eſſe, quod in exhauſtam crebris præliis Saxoniam multa millia Franco-Gallorum transferre Carolus habuerit neceſſe: eos enim quaſi peregrinos Gallos, ab indigenis Saxonibus *Wallos* dictos eſſe, vnde denum vocabula *Franco-Gallorum ad Orientem*, & *Franco-Gallorum ad Occidentem*, *Oſtvvalorum* & *Weſtvvalorum*, orta ſint. Putat id ceteris cæcutientibus viſum eſſe ab vno TRITHEMIO *de Scriptor. Eccleſ Cap. III.* ſcribente; *Carolum M. in locum Saxonum, quos trans Rhenum locauerat, ex Gallis ſimiliter triginta millia in Saxoniam tranſtuliſſe, eosque ad differentiam Weſtgallos, vulgariter autem Weſtvvalen, nuncupaſſe, qui hodie corrupto vocabulo, ſed mendoſe, Weſtphali adpellantur.* Profert & alia, quibus ſententiam ſtabiliat: ſed omnia fere fruſtra. Saxonum ea fuit vetus diuiſio, *OSTFALI* dicti *Auſtraſii, Auſtreleudi, Oſterlingi*; quæ vocabula nihil cum Gallorum nomine habent commune. Trans Albim in *Nordalbingia* Gallos nemo quæſierit; & eadem tamen ibi *Oſterſalorum* & *Weſterſalorum* nomina reperimus. *ANGARIORVM* etiam medium nomen oſtendit, nihil hic Gallis rei eſſe. Ita ergo conſtituo, *Angarii* dicti, qui mediam terram, pratis herbidis crebrisque virgultis abundantem, tenuere. *Oſtfali* inde dicti, qui campos ad orientem; & *Weſtfali*, qui campos ad occidentem, coluerunt. PAVLVS VVARNEFRIDVS *de geſtis Longob. Lib. I. Cap. XX.* *Egreſſi*, inquit, *Longobardi de Rugiland, habitauerunt in campis patentibus, qui ſermone barbarico Feld adpellantur* Vid. idem apud AIMOINVM *Lib II. Cap. XIII.* Primum ideoque dicti *Weſtfelders*, & *Oſtfelders*: inde contractis litteris *Weſtfali*, & *Oſtfali*.

Digitized by Google

Germaniæ media initia.

regis, æuo adhuc amici, certe non inimici, Francorum fuiſſe videntur. Statim poſt eum bellari cœpit, multaque data & accepta damna ſunt. Plerumque tamen Francis fauit fortuna, vt Saxones omnino ad tributa adigerent. Interim, quæ iam tolerarunt tributa, mox recuſarunt, perque læta atque aduerſa integram ſeruarunt libertatem, donec Carolo imperante, plene debellarentur. Perdomiti vero non libertate prorſus exuti ſunt, ſed paulo poſt, fauore Caroli, fauore maxime Ludouici, in pleniorem libertatem, quam vnquam potuiſſent ſperare, ſunt adſerti. Regimine ciuitatum vſi ſunt, quo ſemper ab æuo antiquiſſimo conſueuerant. Non rex rexit Saxoniam, nec hæc, niſi inepte, regnum regio vocatur. Optimates in ciuitatibus rem adminiſtrarunt publicam: ſatrapas ſcriptores adpellarunt. Hoc ex antiquo ſeruatum, vt ſingulæ ciuitates, ex quibus, poſitis demum nominibus, magnum Saxonicum fœdus nomenque diuerſis ætatibus eſt conflatum, ſuis vterentur iuribus, ſuisque inſtitutis, nihil conſociatione facta de ſingularum detrahente immunitate. Bello duces populi præfuere; fortiſſimi quiuis & nobiliſſimi ex natione delecti. Si ad Caroli æuum reſpicimus, quæuis in populo ſingularis gens habuit ſingularem ducem. Weſtfalorum *WITTEKINDVS*, Oſtfalorum *HESSO*, Angariorum *BRVNO*, & Nordalbingorum, ſi poetæ fides, *ALBIO*; omnes magna in bellis auctoritate præditi duces fuerunt. Ordines de reliquo diuerſi ambitioſe a Saxonibus obſeruati ſunt; & fuere *Edbilingorum*, *Frilingorum*, & *Lazzorum*: qui a Tacito, Germanorum eosdem ordines deſcribente, nobiles, ingenui, atque ſerui, ſeruisque non multo digniores, liberti, nuncupati ſunt (*s*).

ANN. IↃLIII.

ANN. IↃCCCIV.

ſimul & eorum ſtatus & conditio.

XV. A Sa-

(*s*) Hiſtoria Saxonum Seculi ſexti atque paulo poſteriorum, huius non poteſt eſſe loci. A Clotario I. præcipue adflicti ſunt, & ad tributa adacti: & ipſi tamen ſemel magno prælio cum Clotario proſpere adminiſtrato victores. GREGORIVS TVRONENSIS *Hiſt. Franc Lib. IV. Cap X. & XIV.* AIMOINVS *Lib. II. Cap. XXVII.* Rurſus Clotarius II. rebelles Saxones per-

Friſii. XV. A Saxonibus deſcendimus ad tertium maiorem populum, qui medio cœpto æuo Saxoniam vbique fere contra ſeptentriones prætexuit; quique non alia, quam Saxonicum fœdus, ratione, vt ſexto ſeptimoue erat ſeculo, ex diuerſis ciuitatibus, quæ in eius nomen aut ſponte tranſierunt, aut vi & armis traductæ ſunt, eſt conflatus. Habuit ille populus clariſſimum Friſia ſexti ſeculi deſcribitur.

FRISIORVM

nomen: quod, qua antiquam notauit gentem, inter Amiſium Rhenumque quondam ſitam, Romanis primum bellis, deinde Francorum, poſteaque Saxonum, ſocietate, illuſtratam; ſatis eſt a nobis ſingulari loco illuminatum, nec nouam noſtram hic curam poſtulat. Ad Friſios non hic alio animo rurſus contuemur, quam vt eius nationis ſexto ſeculo natam amplitudinem, nouos fines, noua nomina, &, quæ ſucceſſere, fata, conſideremus. Ad nominis amplitudinem primum ſcire attinet; poſtquam Franci in Galliam migraſſent, ſtabileque ibi condidiſſent regnum, Saxones in eorum locum continuo ſuccedere, genteſque inter Rhenum atque Albim ad nomen ſuum & fœdus cœpiſſe pellicere. His nouis Saxonum conatibus, maris littora, quæ maximam

 partem

domuit. GESTA *Regum Franc. Epitom. Cap XLI.* AIMOINVS *Lib. IV. Cap. XIIX.* Et Carolus Martellus fortiter cum Saxonibus conflixit, & filius Pipinus. FREDEGARII *Chron. Cap. CVIII. & Continuator eius ad Annum* ƆCCXLVII. . ADELMVS *Ann. ad Annum eundem & ad Ann.* ƆCCLIII. Extremum Carolus, poſt decretum VVormatiæ Anno ƆCCLXXII. bellum, per XXX annos varium & grauiſſimum cum Saxonibus adminiſtrauit, & gentem plene perdomuit. EGINHARDVS *in Vita Caroli, & Annales Varii.* Statum Saxoniæ liberæ in Saxonibus ex BEDA *Lib. V. Cap. XI.* ex PORTA, qui Caroli inſignia facta cecinit, ſatis indicauimus. Confutauimus & errorem eorum, qui Saxoniæ quoddam vetus regnum commenti ſunt. Ordines diuerſos in Saxonia indicat NITHARDVS *Lib. IV. de diſſenſionibus filiorum Ludouici Pii,* hiſce verbis: *Quæ gens* (Saxonum, nam de iis loquitur) *omnis in tribus ordinibus diuiſa conſiſtit. Sunt enim inter illos, qui Edbilingi, ſunt, qui Frilingi, ſunt, qui Lazzi, illorum lingua dicuntur. Latina vero lingua hoc ſunt Nobiles, Ingenuiles, atque Seruiles.*

partem Saxonicum nomen complexum erat, paſſim deficere ab illa antiqua adpellatione, & in nouam tranſire; *Saxonia mediterranea*, inquam, eſſe cœpit, aliique nomini locum maritima fecit ora. *Friſium nomen* fuit, quod tum ampliatum, & a regione ad regionem prolatatum, eſt. Primum ad occidentem dilatatum eſt, exſtinctisque Batauorum, & Caninefatum, & Taxandrorum, partimque Menapiorum, & Morinorum, nominibus, ſolum in omni maris tractu auditum eſt: vt tamen illa, quam notauimus, prolatatio non vno contingeret impetu, ſed vno alteroque temporum interuallo interpoſito. Poſtea idem Friſiorum nomen ad orientem ſe etiam explicuit vltra Amiſium, antiquioris Friſiorum populi verum limitem. Quantum concederet *SAXONIA* in mediterranea, tantum *FRISIA* occupabat inde ſenſim pedetentimque maria. Nunc ad Viſurgim, nunc ad Albim, Friſia conſtitit, donec transmiſſo Albi ad Eidoram vsque proferretur; & adeoque, cum ad occaſum a Morinis inciperet, ad orientem, & contra ſeptentriones, Eidoram haberet, latiſſima iam ſpatia compleuiſſet. Non ſolos hic Friſios effeciſſe tot terris, & ciuitatibus, debellandis, quisquam crediderit: ſed rurſus fœderis manifeſtas rationes, quibus modo vna, modo altera, ciuitas in glorioſi nominis ſocietatem adſcita eſt, & in vnam cum Friſiis rempublicam demum coaluit, facillime licet intelligere (*t*).

Germania media intertia.

Fines illius Friſiæ.

XVI. Nouos fines, noua Friſiorum nominis, ſiue fœderis, amplitudo, vtique poſtulauit. *Ad ortum & occaſum* ii auctorum teſtimoniis ſatis certi ſunt, facileque monſtrabiles. Quondam Batauos Friſiosque medius Rheni diuiſerat alueus; iam omnes Rheni aluei, ſimul cum Moſa, Scaldique, Friſium

(*t*) Vid. VBBO EMMIVS *Friſia & Friſiorum Republica*, qui ſtatim a principio nominis Friſiorum mira incrementa indicat, verasque rationes erudite perſequitur. Quo vero primum nomen Friſiorum permanauit, nempe in Batauos, Taxandrosque, ibi diutiſſime ſtetit, cum reliquæ ditiones dudum illa adpellatione excidiſſent.

Friſii. Friſium nomen habuere: quid? quod cis ipſum Scaldim aliquando illud conſtiterit. Ad ortum Amiſius olim Friſios & Chaucos diſterminauerat. Poſtquam adcreuit Friſiorum fœdus, mox maiores Chauci, deinde & minores, in ſocietatem tracti, & ad nomen admiſſi, ſunt: denique Transalbinorum Saxonum occidua parte, Weſterſalos fortaſſis iam tum eam dixere, in fœdus accepta, Eidora amnis contra ſeptentriones, vt oſtium Albis ad orientem, Friſiæ limes exſtitit. Reliquos *ad aquilonem* Friſiæ terminos natura dedit; & vndique oceani fluctibus Friſiam abluit. *Ad auſtrum* non vlla ex parte limites Friſiorum certi reperiuntur, ſi priſcos Friſiorum agri, & Batauiæ, fines exceperis. Leguntur maris tenuiſſe littora, nec itaque longe ad interiora pertigiſſe. Quam autem longe eo pertigerint, ſi monſtrare conarer, temeritatis non minime reus fierem. Nominemus Francorum, Saxonumque, ad auſtrum confinia; absque erroris formidine rem commode tangemus. Dictis finibus Scalde atque Eidora ſatis diu Friſiorum ditio eſt contenta; ſed denique tamen Francorum potentia valde eadem imminuta. Nempe, quod Friſii infeſtis armis cum Francis committerentur, *CITERIOR*, quæ dicta eſt, *FRISIA* extremum debellata eſt, & in Francorum ditionem redacta. *VLTERIOR FRISIA* libera permanſit, ſuamque magnitudinem adhuc ſeruauit integram. Carolus autem primus, totius Friſiæ dominus, nouis finibus integram Friſiam deſcripſit. Reliquit occidentalem Friſiis limitem, Scaldem; orientalem dedit Viſurgim: adeoque omnem reliquum maris tractum ad vsque Eidoram Saxonibus reſtituit. Quæ recentiores inde Friſiæ deſcriptiones ſucceſſere, mittimus (*b*).

XVII. Noua

(*b*) De *FRISIORVM* nominis amplitudine ſatis conſtat; ſed parum de tempore, quo, modo ad orientem, modo ad occidentem, ſe illud explicuerit. VALESIVS *Notitia Galliarum, voce Friſia Citrhenana, & rerum Francicarum Lib. XXIV. ad An.* ꟾↃCXCVII. ſub Cledouæi iunioris filiis deſciuiſſe

Friſiorum & Friſiæ ſexto ſeculo noua

XVII. Noua nomina Friſiorum ditionis poſt nouos crebroſque variatos fines conſideramus. Integer, quem modo ampliſſimo nomini demus, terrarum tractus FRESIA vocata a Francis Friſios, & tranſgreſſos deinde Rhenum in Galliam, proximis Francicæ ditionis pagis manus intuliſſe, nomenque adeo ſuum protataſſe, conſtituit. Quo auctore ita opinetur, non reperi. Mihi ita videtur, Saxones, conſtat, ſtante adhuc Roma, Batauiam proximaque Galliæ littora inſediſſe. Non legimus a Francis in Galliam inuaſuris turbatam eorum eſſe poſſeſſionem. Saxonica expeditione in Britanniam facta, cuius & ſocios Friſios alibi vidimus, nomen *Saxonum* ſcimus ab ora maritima in mediterranea deflexiſſe; & contra ad oceanum nomen *Friſium* inualuiſſe. Vt ergo trans Rhenum, ad Viſurgim, ad Albim, Friſium nomen in Saxonici locum ſucceſſit, ita idem videtur cis Rhenum contigiſſe; adeoqoe eadem eſſe in Gallia Friſii nominis ac Francici antiquitas. Et primum quidem ſociæ gentes fuerunt Friſii Francique; non his illi parentes aut ſubiecti, ſed vtrique plene liberi. Sed mox ad bella ventum, quibus plura fortaſſis Friſii occuparunt: vt tamen de iis non ſatis conſtet, & ſaltem certum maneat, iam ante bella cis Rhenum in Gallia Friſium nomen conſtitiſſe. Demum debellata eſt Friſia Cisrhenana a Carolo & Pipino ducibus: ſed relictum tamen regioni Friſiæ nomen: quod argumento eſt, non bello a Friſiis partam, aut de manibus Francorum aliquando extortam, fuiſſe regionem, ſed antiquitus a Saxonibus atque Friſiis inſeſſam, & iam ſolo victoriæ iure in ditionem Francorum redactam. De finibus hæc bona antiquitas tradit. Ad *occidentem* modo Scaldis, modo Moſa, modo Kinnemus riuus, diuerſis temporibus Friſiam finiiſſe perhibetur. AVDOENVS *de Vita S. Eligii*, ſeculi VII. ſcriptor, *Friſios contra Antwerpum* poſuit; adeoque ad Scaldem. *Antiqua charta apud* MEIERVM *Oſtendam* omnino *Friſiæ oppidum* vocauit: vnde *FRISIAE* nomen cis Scaldem latis finibus inſediſſe probari poterat. EGINHARDVS *de Translatione SS. Martyrum Marcellini & Petri Lib. IV. Cap. XIX. Villam Schaltheim* memorat; *quæ iuxta oſtium Scaldis fluminis in maritima Friſiorum regione poſita eſt. Annales Francorum* BERTINIANI *ad Ann.* IↃCCCLXXXVII. narrant; *Nordmannos Friſiam irruentes in inſula, quæ Walacria dicitur, multos trucidauiſſe.* Idem fortaſſis volunt ANNALES *Aſtronomi ad An.* IↃCCCX. dicentes; *claſſem ducentarum nauium de Nordmannia Friſiam appuliſſe, cunctaſque Friſiaco littori adiacentes inſulas* (haud dubie Selandicæ inſulæ notantur) *eſſe vaſtatos, iamque exercitum illum in continente eſſe, terrenaque prælia cum Friſonibus commiſiſſe.* Omnia hæc auctorum teſtimonia & ante Pipini victoriam, & poſt eam Caroli Magni æuo, Friſiam ad Scaldem, aut omnino cis eum, ponunt: vnde conſtat, nomen Friſiorum non ceſſaſſe in regionibus, quas Franci occuparunt, licet de potentia Friſiorum non parum victoria Francorum imminuiſſet. Quando vero *Annales* BERTINIANI *ad Annum* IↃCCCXXXIX. *ducatum Friſiæ vſque ad Moſam ponunt*; certe *PROPRIA*

Germaniæ mediæ initia.

Friſii. vocata eſt: nos *Friſiam*, licet non minus inuſitata antiquis nomina, & loquendi, magis tamen cum Friſiorum vero cognomento diuiſio. conuenienti, forma, adpellauimus. Populus non vltra *Friſiorum*, ſed magis *Freſionum*, *Phreſonum*, *Phreſionum*, *Frigionum*, *Freſonicorum*, &, neſcio, quibus aliis barbaris, vocabulis compellatus eſt. SAXONIAE etiam adnomen tum, cum ampliſſima eſſet *Friſia*, non fuit ab ea alienum; ſed vt *INFERIOR* nuncuparetur *SAXONIA*. Ceterum id Saxoniæ nomen reliquum ſatis teſtatur, non nouas ciuitates cum nouo nomine maris littora obſediſſe, ſed easdem, quæ ante Saxonico nomine fuerant notatæ, Friſium etiam ſuſcepiſſe. Nomen itaque adhuc ſuperabat antiquum, ſed ſeparata

FRISIA intelligitur, quæ ad ſeram ætatem ſeruauit nomen. Namque & *Annales* METENSES *ad Annum* IↃCCCLXXXV. quam *Batuam* (Batauiam) prouinciam & inſulam non ſemel adpellant, ibidem & *Friſiam* vocant. Et LAMBERTVS SCHAFFNABVRGENSIS *in rebus Henrici IV.* *Fladiringam*, in ripa Moſæ, ſupra Roterodamum ſitam, & *Rinerburgum*, in ſolo veteris Batauiæ oppidum, *munitiſſimas Friſiæ ſrbes* vocauit. Si itaque aliqui ſcriptores ad Kinoemum riuum reductam a Francis Friſiam oſtendunt, non de nominis, ſed de *liberæ Friſiæ*, finibus eos interpretari decet. Carolus adeoque non tam reſtituit Friſiæ, quam reliquit veterem ad occidentem amplitudinem; poſt Carolum ſenſim contractam, & primum ad Moſam, mox ad interiora, redactam. *Ad orientem* limes, qui maxime protentus fuit, ad Eidoram vsque producitur. Prouocatur ab VBBONE EMMIO, & MENSONE ALTINGIO, partim ad veteres chartas, partim ad domeſticam memoriam; quæ ſane in illis rebus non parum habeto auctoritatis. Eſt nomen & conſtitutio *der VII. Zeelande*, regionum Friſiæ, quæ ad Eidoram vsque pertinet; & reliquum cognomentum *littoralium Friſiorum* apud Eidoram, ſatis orientalem illum terminum defendit. A Caroli æuo ad Viſurgim reductus creditur Friſiæ nominis terminus. An ſolenni lege nouis finibus Friſiam Carolus circumſcripſerit? non reperi: & puto magis, ſolo vſu ab eius æuo diuerſam nominum poſitionem inualuiſſe. Eſt tamen CAROLI *priuilegium, Bremenſi eccleſiæ donatum, apud* ALBERTVM STADENSEM *in Rebus Caroli*, quod nouo fini Saxoniæ & Friſiæ nominum fere fidem facit. Ibi circumſcriptis partibus, quæ Bremæ adſignantur, poſt Saxoniam vsque ad Albim imputatam, de Friſia etiam dicitur: *Freſiæ partem, quæ contigua huic parochiæ* (adeoque Viſurgi) *eſſe dignoſcitur, eidem Bremenſi eccleſiæ, ſuoque prouiſori Willebado Epiſcopo, eiusque ſucceſſoribus, perpetualiter delegauimus retinendam.*

Germaniæ mediæ initia.

parata erat ditio; quippe Friſiis & Saxonibus diuerſam publicam rem habentibus. Ex regionibus Friſiorum diuiſio & cognominatio hæc habetur; vt *Citeriores* & *Cisrhenani*, & *Occidentales* fuerint vocati, qui cis Rhenum Galliæ extremas oras inſederunt: *Vlteriores*, & *Orientales*, qui trans Fleuum habitarunt. *Occidentalis Friſiæ* occurrit etiam in Friſiorum vetuſtis legibus *Ciſfli*, quaſi *Ciſfleuanæ*, adpellatio. Porro, quam erat lata, Friſia, in *VII regiones*, totidem portubus interiectas, vulgo *littorales terras*, *de VII Zeelanden*, auctores compellarunt, diſtincta eſt. Seriore quidem æuo creditur eſſe cognita diuiſio, ſed quod integrum veteris Friſiæ, ſola ea excepta parte, quæ prima a Francis in ditionem redacta eſt, terrarum tractum declarat, commode obſeruatur: imo & ante Carolum iam vſu veniſſe, inde exiſtimatur, quod ille magna ad orientem portione Friſiam priuauit. Prima *Zeelandia* a Kinnemo riuo ad Fleuum, ſeu orientis oſtium Rheni, imputata eſt: hodie *Weſtfriſia* nuncupatur, quod veteris Occidentalis Friſiæ eximia pars eſt. *Alteri* terra a Fleuo ad Lauicam, ſeu Manarmanem portum, quæ proprie hodie *Friſia* vocatur, adſcribitur: eademque in tres pagos, *Viſtraga*, ſeu *Weſtrogowe*, *Aſtraga*, ſeu *Oſtrogowe*, & *Islegowe*, quondam diuiſa fuit. *Tertia Zeeland* habuit inter Lauicam & Amiſium agros, qui a Grœninga, nobiliſſima vrbe, hodie nomen gerunt. *Quarta* inter Amiſium & Iadæ portum eam regionem eſt complexa, quæ hodie *Orientalis Friſia* dicitur. Ad *quintam*, *Tranſiadanam* nuncupatam, inter Iadam & Viſurgim; ad *ſextam* inter Viſurgim & Albim; ad *ſeptimam* demum inter Albim & Eidoram, regiones adſcriptæ ſunt. In ſeptima regione hodieque nomen littoralium Friſiorum, *Strant-Frieſen*, viget. Et tantum de diuiſionibus Friſiæ, quæ fuit medio æuo, earumque notis, habemus dicere (*x*).

VII Friſiæ regiones.

XVIII. Ad-

(*x*) *FRESIAE* nomen modo in CAROLI *priuilegio* viſum. EGINHARDVS, ASTRONOMI *Annales*, SIGEBERTVS, *Friſiam* vocant. *Freſones*

Friſi.

Friſiorum ſexto ſeculo fata, & publicus ſtatus.

XVIII. Adiici ex hiſtoria, aut potius ex iis, quæ alio loco diximus, repeti debet: habuiſſe Friſios reges; cum nomen ad illam, quam oſtendimus, magnitudinem adſcendiſſet, & tenuiſſe, donec crebris a Francis fatigati bellis infirmas manus porrigerent, victorumque leges acciperent. Vt vero regum nomen nihil de populari libertate detraxerat, ſed ſuadendi potius, quam iubendi, auctoritate fuerat præditum: ita nec victoria Francorum valde de Friſiorum vetuſtiſſima

 libertate

ſunt in *Monachi* EGOLISMENSIS *Vita Caroli ad Ann.* IↃCCLXXXIX. & in POETA *Annal. Caroli Lib. IV. ad An.* IↃCCCV. *Friſones*, in ASTRONOMI *Annalibus*, in SIGEBERTO, & paſſim alibi; *Friſiones* in FREDEGARII *Chronicô Cap. CII.* *Frigiones* in GESTIS *Regum Francorum apud* DV CHESNE *Tomo I. Cap. LII.* Reliqua horrida nomina paſſim chartæ habent. *FRISIA* ſæpe *SAXONIA* priſco nomine, & *Inferior Saxonia* vocatur. MENSO ALTINGIVS *Notit. Germ. Inf. P. II. voce Freſia & Freſiones* adfert teſtimonia recentiorum auctorum. Antiquiora teſtimonia vix reperi: niſi EGINHARDVS *in Vita Caroli*, vbi *Saxoniæ* maximam amplitudinem deſcribit, ſimul Friſiam notet. *Citeriorem Friſiam* BEDA *Lib. V. Cap. XI.* memorat. *Et quia*, inquit, *nuper citeriorem Freſiam, pulſo inde Rhatbedo rege, ceperat*, (Pipinus) *illo eos ad prædicandum miſit*; nimirum VVilbrordum Presbyterum cum XI. ſociis. LEX *vetus Freſionum Cisfli* vocem affert: quæ notat *Cisfleuanam*, ſiue *citeriorem, Friſiam.* Eadem LEX *Freſiones Occidentales*, quæ inter *Flebi & Sinefalam*, id eſt, inter duo oſtia, quæ PLINIO *Fleui & Scaldis* ſunt, commorantur, memorat. *Ortina Friſia* in quibuſdam monumentis dicitur, quæ *Transamiſiana* eſt; vt a *Cisfleuana*, ſeu *occidentali*, eo nomine ſeparetur. *Citerior Friſia* etiam Germanico nomine dicta *Weſtrag nia*, & *Weſtragonia*; quaſi dixeris *Occidentalis Friſiæ pagus.* HADR VALESIVS *Rer. Francic. Lib. XXIV. ad Ann.* IↃCCXXXIII. memorat, ſe in tribus antiquiſſimis annalibus reperiſſe, *Carolum dicto anno in Weſtrogoniam Friſiæ veniſſe.* REGINO *Chron. Lib. I.* diſerte ait; *Carolus XVII anno regni ſui cum exercitu in Weſtrachiam venit, eamque ſuæ ditioni ſubiecit.* Non autem Franci ante Carolum Magnum, niſi Citeriorem Friſiam debellarunt. Septem illæ Friſiæ regiones, quas laudamus, vocantur *ſeptem villæ Friſiorum*, voce villæ pro regionis nota accepta; & ab EMONE ARCHIMANDRITA *ad Ann.* CIↃCCXIX. Germanico cognomento *derer Zeelanden* latine verſo, *ſeptem villæ mari contermine.* *Kinnemus* riuus & ignotus eſt antiquitati, nec hodie eo nomine cognitus. Quæri autem poteſt in ſeptentrionali Hollandia infra Alcmaram, vbi in Tabulis exile riui oſtium & nomen *Petten* viſitur. Inde vulgo *libera Friſia*, in illas diuiſa regiones, imputari conſueuit: adeoque exilis riuus in Francicis monumentis ſatis eſt inſignis.

Germania media initia.

Ann. ıɔccxxxx.

libertate quicquam imminuit. Eſt quidem Citerioris Friſiæ pars ad Kinnemum riuum, in quam vi & armis Friſii quondam inuaſerant, in plenam Francorum ditionem redacta; adeoque in illa in VII regiones diuiſione ſilentio prætermiſſa: Vlteriori ſed Friſiæ omnimoda libertas ſemper relicta, modo vt regis nomen duces Friſiorum non vltra gererent. Poſtquam Carolus omnem Friſiam in clientelam ſuſcepiſſet, omni, & toti, reddidiſſe, aut reliquiſſe potius, libertatem atque immunitatem, cenſetur. Interim, noua facta diuiſione, reſtituit multa *Saxoniæ* nomini, quæ ante habuerat *Friſium*: vt tamen a Scaldi rurſus Friſiam imputaret, licet a Scaldi ad Kinnemum partes iam ante Franci Friſiæ detraxisſent. Ex Francica itaque conſtitutione illa in VII regiones diuiſio initium a Kinnemo captum habet; orientis fines ex antiquiori rerum ſtatu. Poſt Caroli imperium reliquæ inter Scaldem & Viſurgim Friſiæ ex diſtributiones ex regiminis forma obtigere, vt *HAEREDITARIA FRISIA* vocaretur, quæ a Scalde ad Kinnemum pertingebat, & interiora ſimul comprehendit; *LIBERA FRISIA*, quæ a Kinnemo riuo ad Amiſium, & vltra etiam ad Viſurgim, pertinuit: in illa quippe comitum hæreditaria dignitate, in hac populi libertate, perfectaque immunitate, plene ſtabilita (*y*).

XIX. Friſio-

(*y*) De Friſiorum regibus alibi dictum. Antequam cum Francis Friſii infeſtis armis committerentur, reges dicti; deinde duces. Ex gentis autem ingenio colligitur, & ducum & regum poteſtatem nunquam populari libertati offeciſſe. Friſiorum potentia a Pipino ſeniore impulſa, a Carolo Martello fere proſtrata eſt. Pipinus *RATBODVM* vicit, citerioremque Friſiam occupauit. FREDEGARIVS *Chron. Cap. CII.* GESTA *Regum Francorum Cap. XLIX.* SIGEBERTVS *ad Ann.* ıɔcxciv. Iterum vero Citeriorem Friſiam occupauit Ratbodus Pipino mortuo: quod ex VITA *D. Bonifacii* probauit HADR. VALESIVS *Rer. Francic. Lib. XXIII.* Carolus Martellus denuo vindicauit a patre partam prouinciam, & cum Ratbodo & *POPPONE* ducibus feliciter bellum adminiſtrauit. GESTA *Regum Franc. Cap. LII.* FREDEGARIVS *Chron. Cap. CVI.* REGINO *Chron. Lib. I. circa finem.* SIGEBERTVS *ad Annum* ıɔccxxxiv. Pipinus

Franci,

XIX. Friſiorum conſiderationi ſuccedunt inter Moſam Rhenumque, & trans Rhenum ad Mœnum, & circumcirca, ſiti Franci mediæ Germaniæ, vbi ſiti?

FRANCI.

Egimus aliis locis de celeberrimo nato Francorum fœdere, de nominis vi atque poteſtate, de primis inter Rhenum Albimque Franciæ finibus, de eius miris viciſſitudinibus, & ingenti fortuna, & proxime de Ripariis, Francorum inter Moſam Rhenumque parte. Hoc loco de ſolis Francorum in Germania media ſedibus inquirimus, earumque breuem hiſtoriam perſequimur. Sexto ſeculo, ſi Moſam iam tum Germaniæ noſtræ conſtituimus terminum, & cis, & trans, Rhenum Franci in Germania conſidere: cetera imperium longe latius vsquequaque diffuſum habentes. Cis Rhenum inter Moſam Rhenumque egere, & quod copioſe docuimus, primum in inferioribus partibus, mox etiam in ſuperioribus, ſunt *RIPARII*, a duabus, quas obſedere, ripis, adpellati. Ex inferioribus partibus trans ipſum Rhenum *Ripariorum* nomen pertigit, & circa Rubram amnem conſtitit. Inde aliquando non ad ipſum Rhenum Saxonum pertinuerunt fines, ſed a Rheno Francica ditione ſunt prætexti: in quam præter Ripariorum pagum Transrhenanum, Boructuariorum etiam, quippe clientum & amicorum, agros imputare licet. A Ripariis autem cis Rhenum ſitis, *AVSTRIAE* nomen incepit, & deinde cum Transrhenanis terris communicatum eſt. Quo nomine *AVSTRASIORVM* vocabulum ab altero *FRANCORVM* diſtinguatur; non rurſus monemus. Ex ſuperiori Auſtriæ, ſeu Auſtraſiæ, parte magis iam continuo tractu *trans Rhenum FRANCIA*, noſtris, quæ ſpectamus, ſeculis,

Ggg ggg 3

rex & Carolus Magnus fere quietam viderunt Friſiam. Hic vero, cum eam durius pater habuiſſet, plane liberam eam eſſe iuſſit. Enarrat omnem hanc Friſiæ hiſtoriam VBBO EMMIVS *Lib. IV. Rer. Friſic.* *Hæreditaria Friſia* rurſus in tres partes diuiſa eſt; quarum mentio fit in diuiſione regni Lotharii apud AIMOINVM *Lib. V. Cap. XXV.*

ſeculis, eſt protenta. Occaſio eo Franciam proferendi Alemannorum fuit clades, & calamitas. Ne enim Alemanni iugum a victore populo impoſitum excuterent, propinquis Francorum præſidiis opus exſtitit: quæ non rectius, quam in priſca Alemannia, diuturnis gentium in Galliam migrationibus prope exhauſta & deſerta ab habitatoribus, potuerant collocari. Si iam ante in Mœni tractus Franci immigrarunt, nouoque *Franciæ*, ſiue *Franconiæ*, nomini occaſionem dederunt; minime id quidem conſtat, nec vnquam fabulis, quæ paſſim in hac cauſa frequentantur, fides eſto. *TRANSRHENANAM* hanc *FRANCIAM* cum Auſtriæ regno peculiari ratione coniunctam fuiſſe, & ipſam *AVSTRIAM* proprio dici nomine conſueuiſſe, & quæ huiusmodi ſunt reliqua obſeruanda; ſtatim poſt finium declarationem docebimus (z).

Germania media initia.

.XX. Ergo,

(z) Quæ pars Franciæ *AVSTRIA* dicta ſit, ſupra dictum. Licet eius fines ſæpe conuulſi ſint, vt modo aliquid de ea detractum ſit, modo additum, vnde auctores in definitione Auſtriæ non parum diſcrepant; nos eam modo tamen hic reſpicimus, quæ Germanos, in Ciſrhenanam quondam Germaniam imputatos, habuit, & ipſa demum noſtræ adiecta eſt Germaniæ. *RIPARIORVM* nomen maxime ad inferiorem Rhenum Moſamque conſtitit. Nomen acceptum a duabus ripis. Genus gentis Ripariorum haud dubie Germanicum; quod etiam frequentia Germanica vocabula, quæ in LEGE *Veteri Ripariorum* occurrunt, teſtantur. Illa *regio Ripariorum* dicta *PAGVS RIBVERIENSIS* in *Appendice ad Chronicon* FREDEGARII; *RIPVARIA* ab EGINHARDO *in Annalibus*, & in FVLDENSIBVS *Annalibus ad Ann.* IↃCCCLXXXI. *Riouaria*, & ibi *Comitatus quinque*, in diuiſione regni Lotharii paulo ſupra citata. *Fines Ribuariorum* memorantur a NITHARDO *Lib. I.* & a FRODOARDO *in Chron. ad Ann.* IↃCCCCXXIII. *Pagus Ribuarius ſuper fluuium Ruram.* VITA *Rigoberti Remenſis Epiſcopi* a BOLLANDO edita diſtinguit *Francum & Ripuarium*, quippe dicitur Rigobertus *in regione Ribuariorum ortus patre ex eodem pago, nomine Conſtantino, matre Francigena ex eodem territorio.* LEX *Vetus Ribuariorum Cap. XXXI. pagum Ripuarium, Cap. XXXIII. Ducatum Ripuarium*, vel *Ripuariorum*, & *Cap. LXXXVIII. prouinciam Ripuariam* laudat. Præter illam vero Ripuariam prouinciam cis inferiorem Rhenum, in ſuperiori etiam tractu ad Moſellam, Sarauum Bleſamque, *Riparii*, ſiue *Ripuarii* fuere; hi vero raro ab auctoribus memorati. Notantur tamen ab ANNALIBVS *Bertinianis ad Ann.* IↃCCCXXXIX. inter *Comitatum Con-*

Digitized by Google

Franci.

XX. Ergo, vt fines, quantum licebit, conſideremus, de *Cisrhenanis*, & inde de *Transrhenanis Francis* ſingulatim inquirendum eſt. *CISRHENANORVM FRANCORVM* ſexto ſeculo, qua nimirum ii in noſtram Germaniam impuTandi ſunt, Moſa limes *ad occaſum* exſtitit; *ad ortum* Rhenus; contra *ſeptentriones* oceanus, vbi Moſæ Rhenique duos haurit alueos; *ad meridiem*, quantum fere videtur, mons Vogeſus. Quantum ad ditionem Francorum Cisrhenanam, ad Germaniam porro adſcribendam, attinet, cis Rhenum etiam Rauracorum ager, & Heluetiorum agri pars, huc ſpectat; & vtramque regionem Vogeſus fere mons, Vrſaque cum Arola confluens ad occaſum, Rhenus ad orientem, diſterminauit: quos vero fines in Alemannis accuratius diſpiciemus. *Trans inferiorem Rhenum Francorum* a Saxonum latere fines nemo facile oſtenderit; tutiusque mea fecerit opinione, qui ſolum hic Rhenum ad occaſum, Luppiam fortaſſis ad aquilonem, ad ortum & auſtrum Francorum Saxonumque collimitium nominauerit. *Trans ſuperiorem Rhenum*

Fines Franciæ inter Moſam atque Rhenum; item trans inferiorem Rhenum; & demum

druſi & *Ducatum Eliſatiæ*, nomine *Ducatus Ribuariorum*: qui nequit, niſi ſuperiores Riparios deſignare. Trans Rhenum *Riparii* vix ſemel atque iterum occurrunt. Meminit eius LVDOVICVS *in diuiſione regni inter tres filios* ita, vt nequeat non eſſe Transrhenana prouincia. *Ad Baiouariam, totam Toringiam, Ribuarias, Atoarias, Saxoniæ, Friſiæ*, &c Tota tamen coniectura eſt, hanc Ribuariam trans Rhenum inſtar alterius cis Rhenum ad Rubram, ſeu ad Ruram, amnem conſtitiſſe. Probabile autem, trans Rhenum *Ribuariam* cum Boructuariis ipſo *Franciæ* nomine quondam compellatam fuiſſe, adeoque a parte Rheni Saxoniam prohibuiſſe. Sic interpretari licet GREGORIVM TVRONENSEM *Lib. IV. Cap. XV.* *Saxones*, inquit, *per Childebertum commoti atque indignantes contra Francos ſuperiori anno, exeuntesque de regione ſua in Franciam venerunt, & vsque Diuitiam* (e regione Coloniæ Agrippinæ oppidum) *ciuitatem prædas egerunt.* Et confirmat opinionem FREDEGARIVS *Hiſtoria Francorum Epitom. Cap. LII.* *Saxones factione Childeberti in Franciam venientes vsque Deuiciam ciuitatem prædas egerunt.* Si in Francia prædas egerunt, nec tamen vltra, quam ad vrbem *Duitz*, quæ eſt trans Rhenum e regione Coloniæ Agrippinenſis, peruaſerunt: ſane Francia etiam Francorum trans Rhenum reliqua ea ætate ditio dicta eſt.

Digitized by Google

Franconiæ trans ſuperiorem Rhenum. *Rhenum* FRANCIA, non magis habet, ac inferior, exploratos limites. *Occiduum* limitem habemus certum; Rhenum, inquam, Galliæ Germaniæque olim perpetuum finitorem, nunc totum Germanicum. Ad *ortum* Thuringia fuit; quam illa parte lata? non conſtat. Eginhardus protulit noſtram Franconiam ad Salam; ex auctorum iudicio laxe nimium Franconiæ fines conſtituens, vt Thuringos complectatur. Ipſe, licet minime putem, Thuringos poſt ſuam cladem in Franciam, abolito eorum nomine, eſſe imputatos; arbitror tamen, cum quadrifariam, ſaltem trifariam, Thuringia olim diuideretur, cumque pars aquilonaris Saxonico cederet nomini, partem etiam a Francis poſt victoriam plenius vindicatam, Thuringicoque nomini negatam eſſe: vt hoc ſenſu Eginhardus, cum Salam tribuat Franconiæ, non valde errauerit, aut omnes Thuringos complexus eſſe videri debeat. Ita & vero *Francia prior*, & *altera*, quæ poſt deſtructionem Thuringici regni creuit, fuerit diſtinguenda: vt minime tamen fines diſtinctos vtriusque Franciæ auſim oſtendere. *Ad auſtrum* Alemannia, ſiue ea Sueuia rectius dicitur, Franciam finiuit. Limitem certum ponere, neminem prope reperio. Eginhardus quidem Danubium habet; & is fluuius, vbi Almona in eum intrat, videtur vtique Francorum irrigaſſe terram. Vbi vero Danubius oritur, haud dubie Sueuia fuit, fortaſſis ad Nicrum vsque, quem & tamen ſimul Franci habuerunt, protenta. Medius Franciæ noſtræ amnis, Mœnus, exſtitit; totus, quod videtur, a prima Francorum in hanc regionem migratione Francicus. Contra *ſeptentriones* Saxoniam nominant auctores, inter hanc & Sueuiam, Franconiam mediam conſtituentes. Si licet coniicere, trans Loganam haud procul Saxonum confinium conſtitit. Conſtat vero, Cattorum maximam partem nouam Franciam complexam eſſe; fortaſſis Francis contra Thuringos

Germania media initia.

atque

Franci. atque Alemannos a Cattis amicis aduocatis, ideoque ſtatim cum hiſce coniunctis. Partem veteris Cattorum agri a Thuringis inſeſſam eſſe, iam alibi docuimus (*a*).

XXI. Eſt hæc *trans Rhenum FRANCIA*, quam modo leuiter circumſcripſimus, variis nominibus in veteribus monumentis notata. De Cisrhenanis enim Francis, quæ habeantur vocabula, cum ſupra egerimus, nulla opus eſt repetitione dictorum. Nominata ſubinde abſolute eſt FRANCIA; ſæpius cum aliorum vocabulorum additamentis. Vocatur *Orientalis*, *Teutonica*; & Germanicis vocabulis *AVSTRIA*, & *Oſtrofrancia*. *FRANCONIAE* nomen non minus antiquum, eſt ex eo, quod Franci & iam *Francones* adpellarentur, vt Saxonum nomini alterum Francorum magis conueniret. Franconiæ huius habitatores ſæpe ſimpliciter *FRANCI*, pluries *Orientales*, *Teutonici*, nec raro *Auſtraſii*, nuncupati ſunt. Franconum nominis præclariſſimum eſt indicium vrbis *Francofurti ad Mœnum*, quondam *Franconefurt*, quaſi *vadi Francorum*, dictæ, adpellatio. Nobiliſſima, plurimisque decoribus ornata, ciuitas ad ſextum, ſiue id potius ſeptimum ſit, ſeculum creditur adſcendere: vt fere tamen ſit obſcurior eius origo, quam quæ doceri poſſit. Hoc etiam probe notandum, noſtros trans Rhenum *Orientales Francos* ſe ipſos *Nobiliſſimos Francorum* habuiſſe, & priſca lege Salica vixiſſe; inde quandoque *Salicos* nominatos: vt nomen & nobiliſſimos Francorum, & lege Salica

Franciæ Transrhenanæ nomina.

(*a*) De reliquis finibus nihil attinet dicere. *FRANCIAM TRANSRHENANAM* ita EGINHARDVS *in Vita Caroli* deſcribit: *Pars*, inquit, *Germaniæ, quæ intra Saxoniam & Danubium, Rhenumque ac Salam, fluuium, qui Turingos & Sorabos diuidit, poſita, ac a Francis, qui Orientales dicuntur, incolitur.* Generales easdem notas, ſingulatim Alemanniam, ſeu Sueuiam, ab auſtro, Saxoniam contra ſeptentriones, ab ortu Salam, ab occaſu Rhenum, plures memorant auctores; vix tamen æque ac EGINHARDVS ſimul atque coniuncte. Qui diſtinctiores veteris Franconiæ fines indicet, mihi non viſus. Nihil ergo addo coniecturis.

Salica viuentes, ſimul notaret. Nempe occidentales Franci in Gallia, cum Gallis & Romanis permiſti, confeſtim variare mores, nouisque adſuefieri inſtitutis, cœperant. Qui in Germaniam reuerſi erant coloni, antiquis moribus ſtetere, adeoque, nobilitatem veram ex Germanico æſtimantes animo & ſanguine, nobiliores ſe ceteris Francis eſſe crediderunt. Repereris etiam noſtram *FRANCIAM* vocari *ANTIQVAM*, aliamque *NOVAM*. Non hic eorum opinio firmatur, qui Francorum propriam in hac Francia & antiquiſſimam ſedem conſtituerunt. Dicitur vero *Antiqua Francia*, quod ſoli hi Franci ſolis antiquis moribus legibusque viuerent; quod ſoli ſe crederent genuino Francorum ſanguine natos ſatosque: quod denique antiquius hæc eorum tellus Francia compellaretur, quam reliqua Germania, quæ in priſcæ Auſtriæ eſſet clientela, & ipſa ſeriore æuo Francia nominata; cui poſteriori adeo probe *noua Francia* nomen conuenire poterat (*b*).

Germaniæ mediæ initia.

XXII. Cete-

(*b*) Francia Transrhenana, noſtra nimirum *FRANCONIA*, multa habet cognomina, quæ & ſæpe cum ipſa Germania, quam longa lataque exſtitit, communicata ſunt. *Francia* vocatur abſolute ſatis frequenter in *Annalibus* FVLDENSIBVS *Anno* IↃCCCLXV. & IↃCCCLXVI. *Villa regia Franconofurt in Francia. Ad Ann.* IↃCCCLXXIX. *Megontiacum & Franconofurt in Francia.* Nomen *Franciæ orientalis* magis peruulgatum eſt. ANNALES *Ludouici Pii ad Annum* IↃCCCXX. coniungunt *Saxoniam, Orientalem Franciam, Alemanniam, Boioariam*; & easdem prouincias rurſus *ad Ann.* IↃCCXXIII. *Annales* FVLDENSES *ad Ann.* IↃCCCLII. item *Orientalem Franciam* cum *Boioaria* & *Saxonia* celebrant: & *ad Annum* IↃCCCLXXVI. *Franconofurt principalem ſedem Orientalis regni* adpellant. VITA *Kiliani oppidum Orientalis Franciæ Wirtzburg* nuncupat. In EGINHARDO *de Vita Caroli, Annalibus* METENSIBVS, & FVLDENSIBVS, crebro laudantur *Franci Orientales.* WIPPO *de Vita Conradi Salici*, & LAMBERTVS SCHAFFNABVRGENSIS, *Franciam Teutenicam* nominant. LIVTHPRANDVS *Lib. I. Cap. II. Francos Teutonicos* vocauit. *Oſtrofrancia* eſt in SIGEBERTO *ad Ann.* IↃCXCVII. *Wirziburch*, inquit, *caſtrum Oſtrofranciæ. S Chilianus cum diſcipulis Colomanno & Tolmanno clam martyrizatur a Galeina, Vxore Gozberti, principis Wirziburgenſium.* Idem SIGEBERTVS *Chron. ad Ann.* IↃCCCCXXXVIII. *Auſtraſiam* cum *Alemannia* coniungit, illo nomine *Franconiam* deſignans. Ri-

Franci. XXII. Ceterum hoc etiam iuuat ſcire, noſtram, quam vidimus, Franciam ſtatim Auſtriæ regno adiectam eſſe, & cum ea nunquam non coniunctam manſiſſe. More autem Franconiæ formula.

Hhh hhh 2

Franco-

THERIVS *in Chron. Senonienſis Lib. III. Cap. ultimo; Quem,* inquit, *cum diu quaſiuiſſem, eum cum rege Friderico in Herbipoli, quæ Teutonice Werſeborch vocatur, in Hoſterfrank inueni.* *Auſtriæ* nomen habent *Annales* BERTINIANI *ad Ann.* IↃCCCXXXVIII. Ibi, *Helifatia, Saxonia, Toringia, Auſtria, & Alamannia* coniungitur. *Ad Ann.* IↃCCCXXXIX. *Auſtraſii, Toringi, & Alamanni,* coniunguntur; & deinde *Ducatus Auſtraſiorum* inter *Ducatum Alemanniæ* & *Ducatum Thuringiæ* ponitur. *Franconiæ* nominis aden vetuſta veſtigia non occurrunt; ſed crebra adſunt *Franconum* nominis in auctoribus indicia. Eadem fere nomina, alia citius, alia ſerius, toti Germaniæ data eſſe, vno alterue teſtimonio probari debet. *FRANCIA* dicta tota *GERMANIA*; & *Imperium, Regnumque Francorum,* aut omnino *reges Francorum,* vocarunt, cum ſolum Germaniæ regnum, ſolosque Germaniæ reges, intelligerent. Sic ſæpe LIVTHPRANDVS, VVITICHINDVS paſſim, & præſertim OTTO FRISINGENSIS *Lib. VI. Chron. Cap. XI.* addita nominis ratione *Cap. XVII.* A Græcis præſertim Germania *Franciæ* nomine conſueuit compellari; quod inſigni teſtimonio PROCOPII ſupra in nomine Germanorum probauimus. CEDRENVS *in Conſtantino Porphyrogenneto* nominat *Ottonem regem Franciæ.* Ὤττος ὁ τῶν Φράγγων βασιλεύς. Ipſe CONSTANTINVS PORPHYROGENNETVS *de adminiſtrando imperio Cap. XXVIII.* Attilam per Noricum & Germaniam peruadentem per Franciam ducit; & *Attila,* inquit, *totam Franciam vaſtante,* (πᾶσαν τὰς Φραγγίας) *Francos ex Aquileia & aliis Franciæ caſtris fugiſſe.* *Orientales Franci Germani* iam antiquius nuncupati; & inprimis is titulus Germaniæ regibus placuit, vt ſe *Francorum Orientalium* reges adpellarent. *Antiquitatum* FVLDENSIVM *Lib. I.* *Dominus Ludouicus Francorum Orientalium Rex* paſſim vocatur. VVITICHINDVS *Lib. I. ultimum Carolorum apud Orientales Francos imperantium Lothounicum Arnulphi filium fuiſſe,* ait. Henricus Auceps audit *Magnificentiſſimus Rex Francorum Orientalium.* Audiri meretur VVILHELMVS MALMESBVRIENSIS, grauis auctor, qui circa CIↃCXL. floruit, & de Orientalibus atque Occidentalibus Francis ita ſcripſit: *Lotharingi, Alamanni, & ceteri Transrhenani populi, qui imperatori Teutonicorum ſubiecti ſunt, magis proprie ſe Francos adpellari iubent: & eos, quos nos putamus, Francos Galuualas antiquo vocabulo, quaſi Gallos Romanos, nuncupant.* De *Auſtriæ,* & *Auſtraſiæ,* nomine in Cisrhenanis Germanis dictum. *Proprii* noſtri *Franci* ſe ob vſum legis Salicæ, tanquam certum originis ſuæ & vetuſtatis familiæ argumentum, *SALICOS* & *NOBILISSIMOS FRANCORVM* adpellarunt. OTTO FRISINGENSIS *Lib. IV. Chron. Cap.*

Digitized by Google

Francorum, quem procul dubio a Romanis acceperant, Franciæ præfuit dux, prouinciæ ſupremus præſes & gubernator. Legas eum *Nobiliſſimum*, *Ducem Orientalium Francorum*, *Auſtralium*, aut *Auſtraſiorum*, paſſim compellari; & in maxima ſub prima regum Francicorum ſtirpe dignatione fuiſſe habitum. Caroli, & paulo ſuccedente, æuo dux in Franconia nullus fuiſſe creditur; ſed per comites tantum omnis publica res procurata eſt. Poſt Carolum ducum Franconiæ rurſus nomen, idemque clariſſimum auditum eſt. Cum vero quondam *ducatus Auſtraſiorum*, quem auctores vocarunt, vtramque Auſtriam & Cisrhenanam, & Transrhenanam complexus eſſet, vt dux vero in Francia trans Rhenum ageret: deinde poſt Caroli æuum diuiſum reperitur territorium, & diuerſis ducibus commisſum eſſe. Noſtros Transrhenanos Francos ad ſeram ætatem Salicam, Francorum antiquiſſimam præſcriptionem, coluiſſe, iam ante declarauimus: & id in ſingularibus horum Francorum inſtitutis merito habendum eſt. Ex hiſtoriæ Franciæ, & magis *Cisrhenanæ Auſtriæ*, multa hic porro a nobis adiici dictis poterant: vt Auſtria poſt deuictos Alemannos Boioarios traduxerit in clientelam; deuicerit Thuringos; profligauerit ſubinde Saxones, & Slauos in Franconiam inuadentes; vt ex *Franconia* paſſim reliquæ Germaniæ formidines atque terrores intentatis fortiter armis fuerint *Germania media initia.*

XXXII. poſt enarratam Salicæ legis ſanctionem addit: *Ab hoc Salagaſto legem, quæ ex nomine eius Salica vsque hodie vocatur, inuentam dicunt. Hac nobiliſſimi Francorum, qui Salici dicuntur, adhuc vtuntur.* Hoc ſenſu idem OTTO *Chron. Lib. VI. Cap. XV. Albertum nobiliſſimum Francorum comitem* adpellat; & *Conradum, natione Francum,* qui omnium conſenſu *Salicus* dictus eſt. *Monachus* SANCTIGALLENSIS *in Lib. I. de Vita Caroli M. Cap. XX. & Lib. II. Cap. XVI. antiquam Franciam* Rhætiis ac Saxoniæ interponit, vt non potuerit non *Franconia* intelligi. IDEM vero *Lib. I. Cap. XXIII. Franciam nouam* memorat, quæ non alia ipſi eſt, ac integra noſtra Germania.

Digitized by Google

Thuringi. fuerint oppoſiti; & quæ eius generis ſunt alia (*c*). Sed feſtinamus ad finem, non maxime neceſſaria hoc loco non ingratiis transeuntes.

XXIII. Saxonum, Friſiorum atque Francorum, conſideratione ſuccedit nobilis medio æuo populi, Thuringorum nomen, & controuerſiæ de eo, ſimul ac de gentis origine.

THVRINGORVM,

contemplatio. Plura hic, quod nondum ſuppetiit occaſio de Thuringis vſpiam in antiquis agendi populis, disquirenda erunt; nomen, inquam, populi; eius hiſtoria; eius fines primi & poſteriores; & ſingularia eius inſtituta. De nomine Thuringorum, eiusque origine, plurimum inter ſe eruditi controuerſati ſunt. *THVRINGI* ſæpe *Toringi*, *Thoringi*,

(*c*) In Auſtria ſupra oſtendimus, ſemper ei Germaniæ partes eſſe adnumeratas. Licet autem regnum Auſtraſiæ eſſet conſtitutum, at prouinciis tamen ſimul datos nouimus duces. *Franconiæ* noſtræ *duces* ſatis antiqui, vix autem ante ſeculum VII. celebrati, ſunt. GESTA *B. Kiliani Scoti*, Theodorici regis æqualis, meminere *GOZBERTI*, *nobiliſſimi ducis orientalium Francorum*, ibidem *Auſtralium* vocatorum. SIGEBERTVS *Chron. ad Ann.* IↃCXCVII. *Gothbertum principem Wirziburgienſium* adpellat. *HARDRADVS*, *Dux Auſtriæ*, audit apud THEGANVM; is vero Franconicus fuit præfectus, rem ANNALIBVS *Caroli ad Ann.* IↃCCLXXXV. diſerte his verbis teſtantibus: *Facta eſt eodem anno trans Rhenum apud Orientales Francos aduerſus regem immodica coniuratio, cuius auctorem Hattradum comitem fuiſſe conſtabat. Annales* BERTINIANI *ad Annum* IↃCCCXXXIX. *Ducatum Auſtraſiorum* inter *Ducatum Alamanniæ*, & *Ducatum Toringiæ*, ponunt. Diuiſum eſſe Franciæ ducatum poſt pacta Verdunenſia, ſingularemque ducem cis Rhenum & alium trans Rhenum prouincias gubernaſſe, HADR. VALESIVS *in Notitia Galliarum, voce FRANCIA*, obſeruat. Illi cis Rhenum duces, quod VVormatiæ reſidere conſueſſent, *Wormatienſes duces* nonnunquam dicti. Sic VVIPPO *de Vita Conradi Salici* adpellat *Cunonem*, *Wormatienſem ducem Francorum*. Reperio etiam *ducatum Ripariorum* & ad inferiorem, & cis ſuperiorem Rhenum. Teſtimonia ſupra protulimus. Quod ea vero in ætatem Carolingorum incidunt, inſtar diuiſi Francorum ducatus, Ripariis etiam tunc ſingularem præfectum, pro more ſcriptorum ducem adpellatum, datum eſſe exiſtimo.

Digitized by Google

Thoringi, & *Doringi* ſunt; indeque in diuerſum abeunt, qui vocabuli populique originem interpretari ſatagunt. Quidam de *ſtultitia* nomen interpretantur, & *Doringos*, ſeu *Dorelingos* quaſi *ſtultos*, nos germanice *Doren*, ſeu *Toren*, adpellamus, vocatos eſſe putant. Reperias, qui, vt defendant illam nominis deriuationem, Tacitum de *inertibus atque ſtultis Cheruſcis* loquentem memorent; huncque *Thuringorum* nominis veram prodere originem putent. Alii, *duritiem*, *dura*que ad quasuis moleſtias tolerandas, & ad labores omnes ſuſtinendos, *Doringorum corpora* nomen dediſſe, autumarunt. Quidam *ſtrenuos pugiles atque athletas* Thuringos fuiſſe; indeque adpellationem quaſi *Theuren-Ringer*, ſic *Thuringorum*. Rurſus quidam *turrium* Germanicum nomen adferunt, indeque compellationem coniiciunt. Plures nomen, gentemque, cuius ſatu Thuringi orti videantur, ſimul adſequi vna coniectura conati ſunt. Nominarunt, modo *Tyrigetas* ex Plinio, Strabone, atque Ptolemæo; modo *Tyrangitas* prope Dacos ex Ptolemæo; modo ex eodem *Teuriochæmas*, prope Variſtos; modo *Theruingos* ex Ammiano atque Eutropio; modo *Tulingos* Heluetiorum confines, ex Cæſare; modo *Turcilingos*, cum Herulis a Iornande & Paulo coniunctos; modo *Reudingos* ex Tacito; modo demum ex Plinio Cisrhenanos *Tungros*. Nonnulli *Hermundurorum* nomen excuſſere; & abiectis prioribus litteris *Durorum*, demum *Duringorum*, nomen effinxerunt. Aliis placuit ex *Cheruſcorum* adpellatione mira litterarum translatione Thuringicum vocabulum producere. Hos omnes ſatageos, ac ſibi moleſtos, recte demum miſſos bonæ antiquitatis quidam magis conſulti fecere, & nouam gentium ſocietatem nouum prorſus ſumſiſſe nomen, arbitrati ſunt. Putarunt, & ipſi huic fauemus opinioni, nominari voluiſſe a præcipuo ſuo Deo, quem coluerint,

Germaniæ mediæ initia.

Thuringi. fuerint, quique *Thor*, *Dor*, ſiue etiam *Taranes*, fuerit adpellatus. *Thuringi*, ſiue *Thoringi*, quaſi *ſatu iſtius Thori dei orti*, nuncupati fuerint. Et enim a Deo Germanicas gentes nomina lubenter ſumſiſſe, non antiquitati repugnare, ſupra declaratum eſt. Quæ vero denuo ab aliis auctoribus magis, quam par erat, hoc in negotio curioſis, extremæ huic nominis ſignificationi adiiciuntur, vt hos Thuringos, Dei ſui nomine notatos, non de fœdere nationum plurium, ſed de ſingulari natione, interpretentur, easque rurſus nunc a Gothis, aut Cimbris, aut, neſcio, a quibus aliis gentibus, deducant, lubentes diſſimulamus ſilentio; non veterum originum vulgarem curam, licet extrema vocabuli Thuringorum explicatio ſatis placuerit, cum his auctoribus ſequuturi (*d*).

XXIV. Noſtram autem vt exponamus ſententiam, prorſus Thuringorum nomen

(*d*) Varias opiniones de *THVRINGORVM* nominis notatione, & coniecturarum ex nomine de genere Thuringorum captarum farraginem, reperis in CASPARIS SAGITTARII *Antiquit Regni Thuringici Lib. I. Cap. I. & II.* Non libitum eſt, diſcrepantes auctorum ſententias exſcriptas dare. Ad quæ prouocatur, veterum auctorum teſtimonia, hæc ſunt. TACITVS *Germ. Cap. XXXVI.* poſt enarratam Cheruſcorum cladem ait: *Ita qui olim boni æquique Cheruſci, nunc inertes ac ſtulti vocantur: Cattis victoribus fortuna in ſapientiam ceſſit.* Laudat PLINIVS *Lib. IV. Cap. XII.* STRABO *Lib. VII.* & PTOLEMAEVS *in Sarmatiæ deſcriptione Tyrigetas*, ſeu *Tyragetas*: & poſterior ibidem, & in Germaniæ deſcriptione *Tyrangitas* & *Teuriochamas*. Ab AMMIANO MARCELLINO *Lib. XXXI. Cap. III.* & paſſim deinde *Theruingi*, *Gothorum pars*, memorantur: & eosdem EVTROPIVS *Lib. VIII. Cap. II.* in gentibus a Traiano victis refert. De *Tulingis* vid. CAESAR *Bell. Gall. Lib. I. Cap. V.* *Reudingi* ſunt in ſociis VII ciuitatibus apud TACITVM *de Germ. Cap. XL.* De *Tungris* ex PLINIO *Lib. IV. Cap. XVII.* ex TACITO *Germ. Cap. II.* & ex PTOLEMAEO *Lib. II. Cap. IX.* in Belgicæ populis dictum. Nominis *Thuringorum* veriorem notationem, a *Thor*, *Deo*, acceptam, erudite rurſus SAGITTARIVS *Lib. I. Cap. III.* perſequitur.

Digitized by Google

noui fœderis inſigne eſt. prorſus vtique nouum antiquiorum Germanicarum ciuitatum fœdus, nouamque ſocietatem, quæ Thuringorum accepit compellationem, hic deprehendimus. *Germania media initia.* Nouam enim in Germaniam peregrinæ nationis migrationem tum accidiſſe, cum primum Thuringorum nomen audiretur, omni hiſtoriæ aduerſatur. Quærendum autem, quando primum illud nomen audiri cœperit? quæ videantur ad illud veteres ciuitates acceſſiſſe? quæ primæ Thuringorum ſedes fuerint? Nominis Thuringorum ætas. Nominis Thuringorum prima in Vegetio mentio occurrit; isque quarti exeuntis ſeculi auctor, Thuringorum equos iniuriæ admodum patientes eſſe, dixit: gentem ipſam Iornandes, Caſſiodorus, atque Procopius, præter Francicarum rerum eximium ſcriptorem, Gregorium Turonenſem, nominarunt, partimque deſcripſerunt. Quod ideoque antiquiorum hiſtoricorum Thuringos meminit nemo; recte inde coniicitur, non multum ante quartum ſeculum illud nomen natum atque celebratum fuiſſe. Capti vocabuli rationes, quantum licuit coniectura in antiquitatem proſpicere, oſtendimus. Gentes, quæ videantur ad hoc fœdus acceſſiſſe, proferre in medium, admodum videtur difficile futurum. Si conſtaret de ſingulari Germaniæ quarundam ciuitatum cultu, Thoro Deo præſtito, tunc fortaſſis coniecturis idoneis locus foret. Iam, cum omnes paſſim Germani Thorum, qui Romanorum Iupiter creditur eſſe, coluerint; nihil inde magis vnius, quam alterius, gentis ad Thuringorum fœdus tranſitionem comprobat. Ex primis Thuringorum ſedibus daretur fortaſſis locus de populis iudicandi, quibus Thuringicum nomen placuerit: ſed & illis prorſus ignoratis, ſaltem plenæ dubitationi relictis, iterum nihil, quod probabile ſit, colligitur. Quid ergo conſilii ſuperat? Deſperare, credo, oportet plenam gentium, quas Thuringicum fœdus

Thuringi. fœdus complexum eſt, notitiam: ſufficiet arbitrari, & opinari, quæ forte ciuitates nouæ ſocietati nomina dederint (*e*).

XXV. Opi-

(*e*) VEGETIVS RENATVS *Mulomedicinæ ſiue artis Veterinariæ Lib. IV. Cap. VI.* Thuringicos equos memorat. COMES NVENARIVS, qui *Mulomedica* edidit, eundem eſſe VEGETIVM arbitratur, qui *de Re Militari Libros V.* conſcripſit: indeque de auctoris ætate iudicium. De gente PROCOPIVS *Bell. Goth. Lib. I. Cap. XII.* ita narrat, vt cernas, nationem ipſi fuiſſe cognitam, licet accepta notitia admodum fuerit confuſa atque obſcura. Poſt ea, quæ de *Arborichis*, incerto populo, diſſeruit, ait: Μετὰ δὲ αὐτοὺς, ἐς τὰ πρὸς ἀνισχόντα ἥλιον Θόρυγγοι βάρβαροι, δόντος Αὐγούστου, πρώτου βασιλέως, ἱδρύσαντο. καὶ αὐτῶν Βουργουζίωνες οὐ πολλῷ ἄποθεν πρὸς νότον ἄνεμον τετραμμένοι ᾤκουν. Σουάβοι δὲ ὑπὲρ Θορύγγων, καὶ Ἀλαμανοὶ, ἰσχυρὰ ἔθνη. οὗτοι αὐτόνομοι ἅπαντες, ταύτῃ τὸ ἀνέκαθεν ἵδρυντο. *Secundum eos* (Arborichos) *ad orientem Thuringi conceſſam ſibi ab Auguſto Cæſare, Imperatorum primo, regionem colebant. Non procul ab his ad auſtrum verſus, degebant Burgunziones; Vltra Thoryngos Suaui & Alamanni, Validæ nationes. Iſti omnes ab antiquo liberi, oras illas tenebant.* Recte ponit ab auſtrali Thuringorum latere Sueuos & Alemannos: ſed ex priore memoria Burgundiones: præter quod peruulgatam de hiſce fabulam ad Thuringos ſimul transfert. IORNANDES crebro Thuringorum meminit in *libro de Rebus Geticis*, ſed vt nullo verbo Gothicum eorum genus indicet; quod, ſi, quod quidam cupiunt, Gothici fuiſſent, vtique facturus fuiſſe videtur. Situm populi ex ætate Glycerii, imperatoris, ita deſcribit: *Regio illa Sueuorum* (Hermundurorum) *ab oriente Boioarios habet, ab occidente Francos, a meridie Burgundiones, a ſeptentrione Thuringos.* Ruſſus ex antiquiori memoria Burgundiones ponuntur, & ex recentiori æuo Franci: nam Glycerio, Iulioque Nepote, imperantibus, iam in Galliam Burgundiones inuaſerant; nec tum Francia noua a latere Sueuorum Hermundurorum ſtetit. CASSIODORVS Senator, VENANTIVS FORTVNATVS, Francicique aliquot ſcriptores, vocant gentem *Toringos*; regionem *Toringam & Toringiam*: ſic GESTA DAGOBERTI I. *Cap. XXXI.* GESTA *Regum Francorum Cap. VI. & XXII.* GREGORIVS TVRONENSIS *Hiſt. Franc. Lib. II. Cap. XII. Lib III. Cap. IV.* & alibi conſtanter *Thoringos* & *Thoringiam* nominat. PAVLVS DIACONVS *Hiſt. Longob. Lib. I. Cap. XXI. Lib. II. Cap. X. Turingos* & *Turingiam* memorat. Non reperio autem in hiſce auctoribus Thuringiæ regionis accuratam deſcriptionem, niſi, vbi per tranſitum aliquid indicatur: vnde non viſum multa coacervare auctorum teſtimonia. GEOGRAPHVS *Rauennas Lib. IV. Geogr. Num. XXV. Ad ſa-*

Coniecturæ de populis Thuringico fœdere complexis.

Germaniæ mediæ initia.

XXV. Opinationis modeſtæ vt fiat periculum, conſtituamus, primas Thuringorum eas ſedes fuiſſe, quas primi auctores indicarunt: nam, licet priores aliæ fuerint, quis eas ex obſcuritate expromere aptus erit? Multos circumcirca reperimus populos, quorum nomina tum, cum Thuringicum nomen ſurgeret, perierunt: quid prohibet, quo minus eorum partes, nam in partes plures plerumque Germaniæ antiquæ populos diffluxiſſe conſtat, in Thuringica conſociatione exquiramus? Coluerunt *CHERVSCORVM* optimam Thuringi regionem: nomen Cheruſcorum iam exoleuerat: periiſſe aut exciſam eſſe integram nationem, non legimus: cur dubitamus Cheruſcos in Thuringis quærere? Sed, inquis, illos Saxonico dediſti fœderi; cur partes deſeris, nouamque probas opinionem? Ego vero pluries docui, perſæpe fœdera nominaque Germanicas ciuitates conſueuiſſe mutare atque deſerere. Cœpiſſe Saxones cis Albim primos Cheruſcos ad defectionem a Francico fœdere ſollicitare, & ad ſuam traduxiſſe ſocietatem, videtur vtique probabile. Fortaſſis autem rurſus deſciſcere a Saxonia placuit, & nouæ ſurgenti ſocietati manus dare. Eam puto rationem; cur Saxonibus poſt Thuringici regni cladem omnis prope Cheruſcorum vetus regio a Francis ſit relicta? quod ſcilicet poſtularent Saxones eam ſibi reſtitui regio-

ciem, inquit, *patriæ Francorum Rhenenſium eſt patria, quæ dicitur Turingia, quæ antiquitus Geemania nominatur, quæ propinquatur & patriæ Saxonum. In qua patria aliquanta caſtella fuiſſe legimus, id eſt, per quam Turingorum patriam plurima flumina, inte cætera, quæ dicuntur Bac,* (forte Nab) & *Reganum,* (Regen, vnde Regenſpurg) *quæ in Danubio merguntur.* Cum ſeculi VII ſcriptor ſit ille ANONYMVS *geographus,* non inutiliter eius de Thuringiæ poſitione narratio accipitur. Ad coniecturas de gentis Thuringicæ vera origine nihil addendum puto. Celeberrimus HERTIVS *in Notitia Germ. populorum P. III. Cap. IV.* mecum ſentit, & fœdus quoddam Germaniæ populorum in Thuringico agnoſcit nomine.

Digitized by Google

Thuringi. regionem, quæ iam olim in Saxoniam fuerat imputata, nec quam ſerius a Thuringico nomine occupata. Præter Cheruſcidis portionem Hermundurorum regionis pars cenſetur in Thuringia: non enim ſolum cis Salam, ſed & trans hunc fluuium, Thuringi coluerunt. Hermunduros in Sueuicum nomen tranſiuiſſe, & poſterioris æui Sueuiam inſediſſe, declarauimus. At potuere nihilo ſecius & partes *HERMVNDVRORVM* ad Thuringicam ſimul conſpirare ſocietatem; vt quædam feruntur eorum partes cum Vandalis inuaſiſſe in Gallias, & Hiſpanias: niſi tamen magis contenderis, Thuringos non niſi in deſertos ab Hermunduris, qui in nouam Sueuiam conceſſerunt, agros ſeriore æuo inuaſiſſe.

XXVI. Porro in Thuringia vetuſtiore Cattorum regionis eximiam portionem mox cernemus. Num & Catti cum Thuringis fecerunt, nomenque mutarunt ſuum? Non id ego crediderim, cum ſemper cum Francis Catti feciſſe legantur, ſed illorum maximi hoſtes Thuringi fuerint. Credibile potius eſt, cum Cattorum inſignis vis cum Francis in Galliam penetrauerit, præualuiſſe nouæ ſocietatis Thuringicæ vires; &, aut ſponte ſua cedentium, aut vi expulſorum, Cattorum regionis partem a Thuringis occupatam eſſe. Ex gentium, quæ extra Thuringiæ habitarunt limites, numero, plures Transalbinas nouis acceſſionibus Thuringicum fœdus auxiſſe putauerim. Habeo ſeptem prope Sueuicum mare, inter Albim & Viadrum, ciuitates; Anglos, Varinos, Reudingos, & alios. In plures illas gentes diffluxiſſe partes, alio loco oſtendimus; nec videri improbabile diximus, partem etiam migraſſe cis Albim, & ad nouam ſurgentem Thuringorum ſocietatem ſe adiunxiſſe. Præſertim perſuaſit multis vetus lex, cuius inſcriptio

Continuata populorum in Thuringico fœdere latentium inueſtigatio.

Germaniæ mediæ initia.

ANGLIOS & *WERINOS* habet, cum addita interpretatione, hos eſſe *THVRINGOS*; vt vtramque illam ciuitatem in Thuringis quærerent. Cum obſtet vero, Anglos in Britanniam cum Saxonibus migraſſe, & Werinos, ſiue Varnos, nam vna gens vtroque vocabulo notatur, ſingularem prorſus habuiſſe rem publicam, ſingulares reges, quod poſterius Caſſiodorus probat, & Francica hiſtoria comprobat; licet nondum fuerit inuentus, qui, vbi Varni egerint, quibusque finibus, potuerit oſtendere: inde aliis placuit, alienam manum ſuſpicari, quæ ad Angliorum Werinorumque nomen Thuringicum adiecerit, & proinde in Thuringis nullos, neque Anglos, neque Varinos, quærere. Ego nihil quidem definio, ſed admitti poſſe vtramque puto gentem; cum, quod ſubinde Thuringicum regnum eſt diuiſum, Angli Varinique potuerint ſingularem tueri rem publicam, ſuum quandoque habere regem, ſua ſeruare cognomenta, & ſimul tamen communi Thuringorum fœdere comprehendi. Rem Francorum, Saxonumque, fœderis rationes ſatis adprobare, quilibet viderit. Si ex *NARISCIS*, ſi ex *SEMNONIBVS*, ſi & ex aliis gentibus, quarum extrema non ſunt explorata fata, nouas conquiſierimus Thuringico fœderi adiectiones; non valde nunc porro errauerimus, licet probandi deſtitueremur idoneis rationibus. Sed ſatis monſtratum eſſe putamus, ſatis fuiſſe in Germania gentium, ex quarum conſociatione Thuringicum ortum eſſe fœdus videri queat; vt ſaltem minime opus fuerit, multa opera nouas nationes in Germaniam inducere, iisque Thuringicum cognomentum adſerere (*f*).

XXVII. Siue

(*f*) Veteris LEGIS hæc inſcriptio eſt: *Incipit Lex Angliorum & Werinorum, hoc eſt, Thuringorum.* In *Varinis* ſuperiore loco inquiſiuimus de *Werinis*, locaque auctorum protulimus. Auctoritatem veterem, nam recentiorem quid moret? qua probem meam de gentibus, Thuringico fœdere complexis, opinionem, non reperio.

Digitized by Google

Thuringi. XXVII. Siue igitur *Cheruſci*, ſiue *Hermunduri*, & *Nariſci*, ſiue *Semnones* fuerint, & *Angli*, & *Varini*, & *Reudingi*, ſiue integræ ex his gentes, ſiue ex omnibus illis populis partes; incertis adductæ rationibus quarto ſeculo Alemannorum, Francorum, Saxonum, diuerſorumque fœderum, exemplo, coiuerint in liberam coniunctionem, iuriumque, ſimul & nominis, ſtabilem communionem. Elegerint nomen a communi, quem Thoro præſtiterunt, cultu, &, quaſi iſtius Dei ſatu omnes nati ortique, ſe *THORINGOS*, ſiue *Thuringos*, adpellauerint. Pars quædam, ſi Varnos omnino in Thuringis numerauerimus, ſeruauerit ſingularia ſua inſtituta, ſingularem regem: cuius rei crebra exempla Alemannicum & Francicum fœdus ſuppeditat. Potior pars vnius imperium, ſed libertati non graue, non periculoſum adprobauerit, & a rege, Germanico ſed more, regnata fuerit. Hactenus liberæ coniecturæ; iam certiora habemus. Certe reges habuerunt Thuringi, quinto exeunte, & ſexto cœpto, ſeculo: & regum occurrunt aliquot nomina. An *regnum* potuerit tunc *THVRINGIA* vocari? dubitant auctores: nos non dubitamus regnum dicere, quale Marcomannicum, quale & deinceps Francicum, fuit; licet ſatis clauſam non habuerit prouinciam, nec magnitudine cum illis regnis conferri potuerit. Sub regibus Thuringi ſatis fortiter egiſſe leguntur: & tum rebus in Germania maxime turbatis, fines ſuos prolatandi optimam habuerunt occaſionem. Cum autem, Francico in Gallia firmato regno, contra iſtud bella adminiſtrare occepiſſent, maxima denique clade Thuringici regni amplitudo corruit. Primum ad tributa Thuringi adacti ſunt; mox fraternis ſimultatibus & odiis labefactatum regnum, vicinorum Francorum Saxonumque coniunctæ vi facile patuit. Theodoricus Auſtriæ primum fratrem

Thuringorum hiſtoriæ præcipua monumenta.

ANN. CCCCXCI.

ANN. IOXIIX.

Iii iii 3 contra

contra fratrem adiuuit; deinde, prædæ non data parte, arma contra illum regem, qui ex fratribus erat reliquus, vertit, eumque Saxonum, qui Hatugato duce alacres ad diuidenda ſpolia aduolauerant, ope euertit, & ſuſtulit. Ita *HERMINFRIDO* ſublato deſiit Thuringia regnum eſſe, & ampliſſimis finibus mulctata eſt. *Saxones* ſeptentrionalem Thuringiam, quæ trans Vnſtrutum erat, accepere; & hanc partem deinde Saxonia rurſus habuit. Alteram partem ſuæ ditioni *Franci* adiecerunt. Licet vero eiusdem partis quædam portio plene videatur Franconiæ ceſſiſſe, reliquum tamen nihilo minus *Thuringicum* manſit nomen; hoc quidem omne in Francica clientela, & longe nunc minoribus finibus contentum (*g*).

Germania media initia.

ANN. IↃXXVII.

XXVIII. Hos

(*g*) Antiquiſſima prope Thuringici regis memoria occurrit in rebus geſtis Childerici Francorum regis. Hic in Thuringiam fugere compulſus, *apud Regem Biſinum uxoremque eius Biſinam latuit*: ſcribente GREGORIO TVRONENSI *Lib. II. Hiſt. Franc. Cap. XII.* Vid. AIMOINVS *Lib. I. Cap. VII.* *HERMENFRIDVM*, Thuringorum regem, memorat IORNANDES *de Rebus Geticis.* Sine nomine *Thuringorum regis filiam Ranicundam*, VVachoni Longobardorum regi nuptam, laudat PAVLVS DIACONVS *Lib. I. Cap. XXI.* Primus Clodouæus Thuringos adflixit. GREGORIVS TVRONENSIS *Lib. II. Cap. XXVII.* *Decimo*, inquit, *regni ſui anno Thoringis bellum intulit, eosdemque ſuis ditionibus ſubiugauit.* Iterum Theodoricus cum *HERMINEFREDO*, Thuringorum rege, contra eius fratrem *BADERICVM* bellum adminiſtrauit: de quo vid. GREGORIVS TVRONENSIS *Lib. III. Cap. IV.* Cum autem Herminefridus pactis nun ſtaret, Theodoricus nouum bellum orſus ipſum ſuſtulit, regnum Thuringicum plane euertit. Idem *Lib. III. Cap. VII.* illam Thuringici regni internecinam cladem deſcribit; & cum eo PROCOPIVS *de Bello Goth. Lib. I. Cap. XIII.* VENANTIVS FORTVNATVS variis carminibus, inprimis *carmine de Excidio Thuringiæ* ſingulari, nomine *Rhadegundis* compoſito; AIMOINVS *Lib. II. Cap. IX.* Quam ſæpe Thuringia exinde rebellauerit, auitamque libertatem ope Saxonum recuperare concupiuerit, Francica hiſtoria tradit. Sed an Saxones auxilia Francis ſubmiſerint, partemque regionis acceperint? ab auctoribus diſputatur. Quia nec GREGORIVS, nec PROCOPIVS, nec AIMOINVS quicquam eius rei meminerint, plures

Digitized by Google

Thuringi. XXVIII. Hos fines nunc cernere oportet; & quos Thuringicum, cum floreret, habuit regnum, & quos ſeruauit victa, & debellata, Francisque ſubiecta, Thuringia. Illi maxima terrarum ſpatia concluſerunt, vt omnino ſecundum quatuor cœli plagas, potuerint diuerſis nominibus compellari. Nempe putatur vetus *THVRINGIA* cœpiſſe a Mœno contra *ſeptentriones* protendi ad vsque Ockeram; ad *orientem* habuiſſe Muldam, ad *occaſum* Lanum, & ſuperius Adranam amnem. Quantum & monumenta illius ætatis docent, *Septentrionalis Thuringia* dicta eſt, quæ trans Vnſtrutum ad Ockeram pertigit; *Auſtralis*, quæ ab Vnſtruto ad Mœnum proſpexit. *Orientalis* fuerit dicta, quam Sala ab auſtrali diuiſit; *Occidentalis*, quam Werra diſterminauit. Poſt ruinam celebris regni magnam finium iacturam feciſſe Thuringiam, iam demonſtratum eſt. Nempe pars trans Vnſtrutum ſeptentrionalis Saxonico & imperio ceſſit, & nomini. Quota Thuringiæ pars in Franconiæ complexionem ſit ſuſcepta? a nemine doceri video. Puto vero ad Mœni Salæque fontes iam Franconiam eſſe protentam, indeque Thuringicum nomen excluſiſſe. Ergo

Finium Thuringiæ commemoratio.

prorſus negant, VVITICHINDIque narrationem malæ fidei incuſant. Sed VVITICHINDVS *Ann. Lib. I.* omnem expeditionem, eiusque rationes atque euentum, tam accurate deſcribit, vt vix dubium ſit, ex antiquis monumentis ſua eum ſumſiſſe. Porro ante VVITICHINDVM EGINHARDVS, Caroli ille æqualis ſcriptor grauiſſimus, rem memorauit eodem ac VVITICHINDVS modo: & conſeruauit nobis fragmentum illius narrationis ADAMVS BREMENSIS *Lib. I. Cap. IV.* Accedit cauſa ſilentii priorum Francicorum auctorum; quod noluerint Saxonibus, grauiſſimis hoſtibus, gloriam auxilii Francis tunc præſtiti largiri. Vnde non dubito accedere receptæ hodieque meliori ſententiæ; non, quod poſt VVITICHINDVM plurimi cum ipſo ſenſerint, ſed, quod probata videtur vetus rei memoria. Si cui lubet fatum Thuringici regni, eiusque diuiſionem, magis contemplari, adeat eruditiſſimas Thuringici regni antiquitates, quas CASP. SAGITTARIVS dedit *Lib. II. Cap. XI. XII. ſequ.*

Germaniæ mediæ initia.

Ergo tunc manſere Thuringiam propriam pars Auſtralis cis Vnſtrutum terræ; Orientalis trans Salam; Occidentalis cis Werram regio. In Saxonica ditione licet dudum mutatis dominis, durauit tamen ſemper nomen *Nordthuringiæ*, ſiue *Nordthiringowe*, veteriſque Thuringiæ diuiſionis memoria. Quos Franconia accepit agros, plene deinceps & re, & nomine, poſſedit; nec in iis veterum habitatorum veſtigia reliqua facta ſunt. De *propria Thuringia* adhuc notari debet, ſuccedente ætate Soraborum ingruentium vi rurſus illam eximia regione, quæ trans Salam ſita erat, excidiſſe. Quando expulerint Sorabi Thuringos? a nemine proditum reperio. Factum fortaſſis, cum fracta bellis gens iniuriis exterorum magis cœpiſſet eſſe obnoxia: quod in ſexti ſeculi finem retulerim. Seriore ætate iterum Salam Thuringi ſuperaſſe, & Sorabos agrorum parte excluſiſſe, videntur: vix tamen priſcus orientis Thuringiæ limes reſtitutus fuerit. Interim conſtat Thuringiam, quantumuis valde diminutis agris, ſemper maiorem exſtitiſſe illa Thuringia, quæ hodie nomen habet. Nempe Werra amnis nunc *Thuringiam* ab *Haſſia*, quæ dicitur, diuidit; olim integra Haſſia, quod nomen ſera ætate regio accepit, quam fere lata eſt, Thuringiæ pars fuit; Occidentalis Thuringiæ, quod nomen ante memorauimus, nomine notata (*b*).

XXIX. Pote-

(*b*) Quos Thuringiæ fines veteres auctores deſignent, dictum. De ſingularibus limitibus vix quicquam, niſi ex priſcorum nominum memoria, conſtat. Occurrit vero in multis diplomatis nomen *Nordthuringia*, eiusque termini, vt fere in commentatione eſt, deſcribuntur. Vid. SAGITTARIVS *dicto loco Cap. XII.* qui etiam ex coniecturis ceterarum Thuringiæ regionum fines declarat. Si GEOGRAPHO *Rauennati*, cuius teſtimonium ſupra protulimus, fides, *Auſtralis, Thuringia*, videtur haud procul abfuiſſe Danubio; quia Nauum & Regen amnes in Thuringorum patria oſtendit. Hæc ergo auſtralis Thuringia maximam partem Transrhenanæ acceſſit Franciæ.

Digitized by Google

Thuringi. XXIX. Poterant finium intuitu multa præterea diſquiri plura; quo nempe modo Thuringia Rheno vicina fuerit? cur a Procopio Suevi Alemannique ſtatim ſupra Thuringos locentur? & alia illius generis varia. Nos autem, curatiorem de noſtro populo inueſtigationem, aliis relinquentes curis, illa omnia mittimus, & ad extrema contuemur. *THVRINGI*, ſi inſtituta & publica, & priuata, reſpicimus, veram Germanicam indolem vbique exhibuerunt. Bellis adſueta gens, & fortis, & animoſa, & hoſpitalis, & libertatis maxime ſtudioſa fuit. Antequam reges eligerent, duces habuiſſe videntur, nec niſi exemplo vicinorum populorum, vt magis forent ad gerendas res promti & expediti, ad regium imperium conſenſiſſe. Placuit vero, ſemel probata regia dignitate, perpetuare regiæ domus decora, filiisque in parentum locum ſucceſſionem relinquere. Quid, quod ex numero filiorum diuidere ditionem & imperium Thuringi conſueuerint: quod omne Thuringici regni hiſtoria ſatis comprobat. Euerſo regno reges habere Thuringi deſierunt; vt æque ineptiant, qui reges recentiores in medium proferunt, ac alii, quibus fabulæ de antiquiſſimis Thuringiæ regibus perſuaſerunt. Partem ſuam Saxones pro gentili more rexere. Alteram partem Franciæ ducis iurisdictio eſt complexa. Quæ fuit reliqua, Thuringia, a Francis, in quorum clientelam redacta erat, ducem accepit. Primus ducum *RADVLPHVS* a Dagoberto eſt inſtitutus, isque fortiſſime Slauos cohibuit; iam tum propinquos Thuringis Slauos fuiſſe, certo argumento. Ex crebris Soraborum incurſionibus Carolingorum ætate contigit, Thuringiæ ducem *Sorabici limitis ducem* adpellari. Paulo deinde per ſolos comites Thuringia adminiſtrata eſt, vt tamen cum eis dux limitis, quem *Marchionem* vocare moris exſtitit, regionis ſaluti proſpexerit.

Inſtituta Thuringorum & publicus ſtatus.

Digitized by Google

Tandem vni ex comitibus prouincialis comitis *Landgrafium* dixere, dignitas conceſſa eſt: quæ & dignitas regionem, quamquam denuo auulſo occidentali parte, dimidiatam, ad hodiernum vsque manet æuum (*i*). *Germania media ineuntia.*

Origines Alemanniæ Sueuiæque, quæ ſexto fuit ſeculo.

XXX. Pergimus ad

ALEMANNOS atque SVEVOS;

quos hoc, ad quod proprie reſpicimus, æuo vna perſequi & complecti commentatione conuenit. Nempe ſatis eſt aliis locis declaratum, eſſe quidem Alemannos ex Sueuis conuenas, qui quondam Romanos clientes, qui inter Rhenum & Danu-

(*i*) Inter ceteras clariſſimas ac ferociſſimas nationes *gentem Thuringorum nobiliſſimam* vocauit BOETHIVS WILFINVS, Epiſcopus, libro *de Vita Iuniani Confeſſoris ad Godolenum Abbatem.* De regia in eis poteſtate, deque filiorum in paternam dignitatem ſucceſſione, ex dictis conſtat. Francica victoria Thuringicum regnum finiuit, & inde duces prouinciam ex auctoritate Francorum rexerunt. Maxime ex his clarus fuit *Radulfus dux*, *filius Chamaſi, quem Dagobertus Toringiæ ducem inſtituit, qui pluribus vicibus cum exercitu Winidorum dimicans, eosque victos vertit in fugam. Huius victoria ſuperbia elatus, & contra Adalgiſelum ducem diuerſis occaſionibus inimicitias tendens, paulatim contra Sigibertum iam tunc cœperat rebellare:* ſcribente FREDEGARIO *in Chron. Cap. LXXVII.* qui item *Cap. LXXXVII.* grauiſſimum bellum cum *RADVLFO* a Francis, ſed infeliciter adminiſtratum commemorat. Caroli Magni æuo nullius Thuringiæ ducis annales meminere: vt credibile ſit, & iam eam prouinciam a Comitibus adminiſtratam eſſe. Sed rurſus in *Annalibus* BERTINIANIS in diuiſione regni, quam Ludouicus Pius fecit, *Ducatus Thuringici*, verum ſine nomine, quis dux fuerit, mentio fit. Regnante Ludouico Germanico *THACVLFVS* dux Thuringiæ fuit, isque *Dux Sorabici limitis* adpellatur in FVLDENSIBVS *Annalibus ad Ann.* IↃCCCXLIX Iidem ANNALIBVS *ad Annum* IↃCCCLXXIII. ille Thaculfus audit *Trachulfus Comes & Dux Sorabici limitis:* & poſt fata eius memorata *RATOLFVS*, *Thaculfi ſucceſſor* nominatur, qui a PERSONA *in Coſmodromio Act. VI. Cap. XLII.* dicitur, *ex commiſſione Ludouici regis ducatum Thuringiæ obtinuiſſe.* Non recentiora moramur: ſed vid. CASPARVS SAGITTARIVS *in Antiquit. Thuringicis*, & VVILH. ERN. TENZELIVS *in Supplem. II. Hiſtoriæ Gothanæ.*

Alemanni & Sueui. Danubium conſederant, expulere, nobilemque regionem, capto Alemannorum nomine, poſſedere: recteque adeo & veteres *Alemannos* eſſe *Sueuorum* nomine notatos. Sed obſeruauimus etiam, eos Sueuos, a quibus hodie Sueuia nomen habet, diuerſos fuiſſe ab Alemannis, cum quibus deinceps in vna regione permixti coluerunt. Cum, inquam, Alemanni in Rhætias inuaſiſſent, deinde cis Rhenum non vnam regionem occupaſſent, factum eſt, vt paſſim vicina *Sueuia*, quæ ad orientale veteris *Alemanniæ* latus, inter Salam Albimque, ad Danubium vsque, fuerat porrecta, colonias in Alemannorum veteres agros ſubmitteret, Sueuiæque adeo nominis fines late ad occidentem proferret. Alemanni non videntur ingratiis deſertas ſedes cognatæ genti conceſſiſſe; quid? quod videantur permiſiſſe, vt in ipſam Rhætiam Sueui, ſiue ii Hermunduri fuerant ante dicti, colonias ducerent. Arcto tum fœdere cum Sueuis Alemannis conſociatis, communia videntur fuiſſe bella, & communia iura. *Ann. ccccxcix.* Cum ergo Alemanni grauiſſimo ad Tolpiacum prœlio victi eſſent, & in Francorum ditionem conceſſiſſent; ſimul tum credibile eſt, Sueuos in Francicam ſuſceptos eſſe clientelam. *SVEVIA* tum prorſus a ſuo loco dimota erat, & in priſcæ *ALEMANNIAE* locum, maxime autem in Rhætiam ab Alemannis quondam infeſſam, ſucceſſerat. Inferioribus quidem agris cedere iuſſi Sueui, vt fieret locus Franciæ, trans Rhenum iam conſtituendæ. Ad Danubii autem vtramque ripam iam confirmatior SVEVIA, finibus certis cœperat deſcribi, quibus temporum nulla vlterius iniuria officere debebat. ALEMANNIA eodem æuo cis Rhenum in Heluetia, & Rauracorum agro firmior erat, & in illas maxime regiones ſuum tranſtulerat nomen; licet nec nominis proprii trans Rhenum delerentur veſtigia. Scilicet cis Rhenum fere ſoli

Digitized by Google

Alemanni coluere, vnde nomen *Alemanniæ* ibi certius. Trans Rhenum cum Sueuis permixti in antiquis durarunt ſedibus; vt vero, quod Sueuorum præualerent ibi vires, magis *Sueuiæ* frequentaretur nomen, nec tamen *Alemanniæ* vocabuli vſus deficeret: imo, præter generalem Alemanniæ nominis acceptionem, ſingularis *Alemannorum pagi* in reliqua Sueuia adpellatio conſeruaretur. En! cur Alemanni & Sueui, licet vtrique Sueuicæ originis, ante tamen diuerſis in regionibus ſtrati, mox eiusdem trans Rhenum terræ poſſeſſores facti, hoc a nobis loco recte inter ſe iungantur atque copulentur (*k*). *Germania media initia.*

Sueniæ atque Alemanniæ iſtius formula. XXXI. Variam exinde Sueuiæ & Alemanniæ compellationem trans Rhenum accipi, modo eſt indicatum. Quis autem non cernit, in quantum hiſtoriæ confuſionem ille incurrat; qui primum *Alemannos Suenos*, *Sueuosque Hermunduros*, *Alemanniam Sueuiam* ad Rhenum, & *Sueuiam HERMVN-*

(*k*) In Alemannis atque Sueuis Hermunduris omnium eorum, quæ hic narrantur, auctoritatem ante occupauimus. De *ALEMANNORVM* atque *SVEVORVM* coniunctione atque confuſione placet iterum IORNANDEM audire *de Rebus Geticis* ita differentem: *Regio illa Sueuorum ab oriente Bovarios habet, ab occidente Francos, a meridie Burgundiones, a ſeptentrione Thuringos. Quibus Sueuis tunc iuncti Alemanni etiam aderant, ipſique Alpes Rhæticas omnino regentes; vnde nonnulla fluenta Danubio influunt, nimio cum ſono vergentia. Hic ergo taliter munito loco Theodemir rex hiemis tempore Gothorum ductauit exercitum; & tam Sueuorum gentem, quam etiam Alemannorum, vtraque ad inuicem fœderatas, deuicit, vaſtauit, & pene ſubegit.* Ex PROCOPIO *de Bell. Goth. Lib. I. Cap. XII.* modo etiam vidimus Sueuorum Alemannorumque coniunctionem. Σουάβοι δὲ καὶ ὑπὲρ Θορίγγων καὶ Ἀλαμανοὶ, ἰσχυρὰ ἔθνη, *Vltra Thoryngos Suaui & Alamanni, validæ gentes.* Et recentior quidem illis, ſed fide digniſſimus, auctor VVALAFRIDVS STRABVS *in Vita S. Galli prologo*, antiquiorem Alemanniæ atque Sueuiæ ſtatum exponens, optime ait: *Igitur quia miſti Alemannis Sueui partem Germaniæ vltra Danubium, partem Rhætiæ inter Alpes & Hiſtrum, partemque Galliæ circa Ararim* (Arolam intelligit) *obſederunt; ab incolis nomen patriæ deriuemus, & Alemanniam, vel Sueuiam, nominemus.*

Digitized by Google

Alemanni & Sueui. *HERMVNDVRORVM* ad Salam & Danubium patriam, non commode diſcreuit? qui *Sueuia noua*, *noua*que *Alemanniæ*, ortus non rite edoctus eſt? qui demum ignorat, vnde *extrema Sueuia* nomen, & vnde alterum *Alemannia extrema*, traxerit? Nos, ne vſpiam per errorem labamur, publicum Alemanniæ Sueuiæque ſub Francis ſtatum hic porro contemplamur, quo viſo cetera luculentiora, credo, erunt. A Francis debellati & perdomiti Alemanni, inque clientelam accepti Sueui; nam diuerſa videtur vtrorumque fuiſſe conditio, cum fœderati quidem Alemannis fuerint Sueui, non adeo tamen in Francos infenſo atque inimico, ac Alemanni, animo. Alemanni cis Rhenum acerbe & aſpere quam maxime a Francis ſunt habiti, vt frangeretur gentis ſumma peruicacia. Alemannis trans Rhenum non mitior, quam reliquis cis Rhenum, videtur obtigiſſe conditio; niſi qui Alemanni prorſus cum Sueuis eosdem pagos incoluere. Sueuis enim Francorum beneficio libertate pleniore donatis, qui inter hos habitarunt Alemanni, participes ſimul beneficii creduntur facti eſſe. Ceterum, vt minores magiſtratus ſileamus, qui Alemannis atque Sueuis ſunt dati; toti prouinciæ inde dux præfectus eſt, qui modo *dux Sueuiæ*, modo *Alemanniæ*, modo vtriusque populi ſimul præſes, audit. Dubitetur hic, an idem Sueuiæ fuerit dux, qui alibi Alemanniæ dux adpelletur; vtrum ſingulorum populorum ſinguli duces fuerint? Quod equidem permixti Sueui Alemannique coluere, extrema quæſtio ſtatim neganda videtur. Sed tamen reperimus, in Francorum annalibus alium Sueuiæ, alium Alemanniæ, ducem diuerſis in locis nominari; imo eodem tempore duos duces Alemanniæ atque Sueuiæ: quod ſaltem euincere poterat, licet coniunctos, & inter ſe copulatos, Sueuos, Alemannosque, in duas tamen prouincias, duasque

 iuris-

Digitized by Google

iuriſdictiones, imputatos videri; vt altera prouincia haberet *Ciſrhenanam Alemanniam*, altera *Transrhenanam Sueuiam.* Atque hoc, ſi ad Carolingorum ætatem reſpicimus, vtique ita legitur conſtitutum, vt alter dux, qui Alſatiæ vocatus eſt, Ciſrhenanam regeret terram; alter Sueuiam Transrhenanam gubernaret, & aut Sueuiæ, aut Alemanniæ, dux compellaretur. Quantum autem de noſtro æuo, probe ſubductis rationibus, conſtat; vnus tantum dux & Ciſrhenanam, & Transrhenanam, ſiue *Sueuiam*, ſiue *Alemanniam*, moderatus eſt: vt primum tamen negare nolim, Ciſrhenanam fortaſſis Alemanniam, qua regio fiſco peculiariter adſcriptam prouinciam, ſingulari modo adminiſtratam eſſe; & deinde vni forſitan, alterique, comiti ducis titulum a regibus, præter verum Sueuiæ, eundemque totius Alemanniæ, ducem, eſſe conceſſum. Quæ dubitanter igitur ſupra, cum de Alemannis atque Sueuis, eorumque formula diceremus, ſumus arbitrati, commode hoc ex loco, qui proprie gentium harumce ſtatum, qualis ſub Francis fuit, perſequitur, lucem accipiunt (*l*). *Germania media initia.*

XXXII. Ergo

(*l*) De victoria Clodouæi regis, & quam crudeliter ea ille vſus fuerit, partim diximus, partim alibi in noſtra docebimus hiſtoria. Prouincia promiſcue nominata. ANONYMVS *Rauennas Geogr. Lib. IV. Num. XXVI. Propinqua ipſius Thuringia adſcribitur Sueuorum, quæ & Alemannorum patria.* GESTA *regum Francorum in diuiſione regni*, quam Carolus Martellus fecit, nominant *Sueuiam, id eſt, Alemanniam;* & FREDEGARIVS *in Chronico Cap. CX.* in eiusdem diuiſionis deſcriptione, *Suauiam, quæ nunc Alemannia dicitur.* Hiſtoria ducum Alemanniæ ſub Merouingicis rebus valde obſcura eſt. Crebro duces nominantur, ſed non addita prouinciæ nota. Erant etiam comites, quibus nullus dux præfectus erat, qui & ipſi ideo ſæpe in ducum dignitate habiti ſunt. Vid. GESTA DAGOBERTI *Cap. XXXVI.* & FREDEGARIVS *Chron. Cap. LXXVIII.* LEX *Alemannorum* crebro *Ducis* meminit, cumque *Dominum*, & res, quæ ad eum pertinebant, *res dominicas* adpellat, filiorumque ſimul in paternam dignitatem ſucceſſionem quodammodo conſtituit. *Ducum Suauorum* mentionem reperio in FRANCICIS *Anna-*

Alemanni & Sueui. XXXII. Ergo in vnam medio ineunte æuo redacta prouinciam & Sueuia, & Alemannia, nunc ſimul finibus ſuis circumſcribenda eſt. Quod enim ſatis oſtendimus, cis Rhenum quidem *Alemannia*, quæ non Sueuia dici poteſt, quam quod ipſi Alemanni Sueui ſubinde compellantur, propriis poteſt notis definiri. Trans Rhenum autem *Sueuia*, quæ duplici ſenſu nomen tuetur ſuum, quod promiſcue Alemanni Sueuique coluerunt, minime poteſt ita diſtingui, vt Sueuorum Alemannorumque ſedes diſcretæ adpa- Fines Sueuiæ atque Alemanniæ cis & trans Rhenum.

libus, quos Dv Chesne *Tomo II. in principio operis* poſuit; *ad Ann.* ıↃcccix ıↃcccx & ıↃcccxii. *Pipinus in Suauis contra Wilarium ducem bellauit. Ad Ann.* ıↃcccxxx *Karolus perexit Suauis contra Lanfridum*, rurſus ducem. *Auctiores* Annales *ad Ann.* ıↃcccxii. *Anepus ducit exercitum Francorum in Suauis contra Willebarium.* Erchanbertvs *in Breuiario Regum Francorum & Maiorum domus*, cuius fragmentum habet Dv Chesne *Tomo I.* memorat *GOTEFREDVM* Alemannorum ducem, his verbis: *Illis temporibus ac deinceps Gotefredus, dux Alemannorum, ceterique circumquaque duces, noluerunt obtemperare ducibus Francorum, eo quod non potuerunt regibus Meroueis ſeruire, ſicut antea ſoliti fuerant. Ideo ſe vnusquisque ſecum tenuit, donec tandem aliquando poſt mortem Gotefridi ducis, Carlus ceterique principes Francorum paulatim ad ſe reuocare illos arte, qua poterant, ſtuduere.* Eius Gotefridi ducis filius & ipſe dux fuit *THEODOBALDVS*, qui contra Pipinum Caroli Martelli filium rebellauit, ſed mox patria expulſus eſt, vnde rurſus *Pipinus renouauit ſibi eiusdem loci ducatum*: ſcribente Anonymo *in Appendice ad Geſta Regum Francorum.* Carolingica ætate diuiſus eſt Alemanniæ ducatus, & pars cis Rhenum Alſatiæ ducatus adiecta, altera pars nomen Alemanniæ ducatus tenuit. Rem probant clariſſime *Annales* Bertiniani *ad Ann.* ıↃccccxxxix. qui *ducatum Heliſatiæ* ponunt inter *ducatum Ribuariorum*, & *ducatum Alamanniæ.* Incerta deinceps Carolingis regnantibus ætate ducatus Sueuiæ deſiit a ducibus adminiſtrari, nec niſi Conradi I. æuo ducem accepit. Eckchardvs *iunior de caſibus monaſterii S. Galli Cap. I.* de Conradi I. ætate dicit; *nondum adhuc illo tempore Sueuia in ducatum erat redacta, ſed fiſco regio peculariter parebat, ſicut hodie & Francia. Procurabant ambas cameræ, quos ſic vocabant, Nuncii.* Inde ſimul de Franconiæ ſtatu ſub Conrado conſtat. Vid. Vlr. Obrechtvs *Prodr. Rerum Alſaticarum*, vbi omnes Sueuiæ atque Alemanniæ ducatus viciſſitudines ſatis accurate exponuntur.

Digitized by Google

Germaniæ media initia.

adpareant. Generatim *ad auſtrum* Sueuia ad Alpes pertigit, quæ Rhæticæ ſunt adpellatæ. Inde Alemanni, qui Italiæ proximi fuere, ob Clodouæi regis crudelitatem ſe Theodorico regi Italiæ dedidere, huiusque patrocinio fuerunt tuti: redditi demum Francicæ ditioni a Theodorici ſucceſſoribus. Medius amnis Rhenus, vbi oritur, Cisrhenanam Alemanniam item ad auſtrum prætexuit: vbi ad Brigantinum procurrit lacum, & vltra, *Alemanniam* propriam a *Sueuia*, ſiue Alemannia, Transrhenana diuiſit. Contra *ſeptentriones* cis Rhenum Alemanniæ terminus fuit incertus, niſi idem, qui Alſatiam hodie finit, limes quondam Alemanniæ etiam finis exſtitit. *ALSATIAM* vero ſeu *Elſatium pagum*, a flumine *Alſe* ſiue *Elſa*, qui mediam rigat regionem, accepiſſe nomen, transeundo monemus. Trans Rhenum aquilonarem limitem haud procul a Nicro abfuiſſe cenſeo: nec hic autem quicquam liquet. *Ad occaſum* Vogeſus mons Alemanniam diſcluſit, &, ſupra Arolam, Rhenumque confluentem, Vrſa amnis ab ortu ad confluentem. Vrſa Burgundicam ditionem ab Alemannica diſterminauit. *Ad ortum* Licus fuit, Boioariæ atque Sueuiæ vetus finitor. Quibus trans Danubium finibus a Franconia Sueuia diſtincta fuerit, non facile colligitur. Quem ante nominauimus ſingularem, *Alemannorum* nomine notatum, trans Rhenum ſitum *pagum*, (ſi recte pagum, quem *Algow* hodie vocamus, pro Alemannorum pago accipimus,) Licus ad orientem, Brigantinus lacus ad occaſum, concluſerit. Idem contra ſeptentriones habuerit Danubium; ad auſtrum Alpes, ſiue malimus Bregentz amnem, qua ille haud procul Lici fontibus oritur, meridialem limitem conſtituere (*m*).

XXXIII. Quod

(*m*) In extrema ad Italiæ fines Rhætia Alemannos etiam egiſſe, docet ipſe Theodoricus rex in epiſtola ad Clodouæum apud CASSIODORVM

Alemanni & Sueui.

XXXIII. Quod de Sueuis atque Alemannis præterea dicamus, ſupereſt fere nihil. Disquiri adhuc poterat, an Alemanni atque Sueui, cum in arctiorem coiuiſſent ſocietatem, vnum regem elegerint, eiusque ſuſpexerint imperium; vtrum, vt quondam Alemanni plures, ſiue duces, ſiue reges, habuerunt, ita nunc Sueui ſuos duces, Alemanni etiam ſingulares reges, habuerint? Et recentiores quidem

An vnus Alemannorum Sueuorumque rex fuerit?

Lib. II. Epiſt. VI. vbi, cum deprecatus eſſet pro Alemannorum victorum ſalute, id ſibi ait gratiſſimum futurum, ſi precibus Clodouæus annueret, *nec ſe de ea parte* (Alemannorum) *quæ ad ſe pertineat, ſollicitum futurum.* Et MAGNVS FELIX ENNODIVS *in paneg. Theodorico,* cum *Alemannicum* dicendum fore contendit, quia *Alemannos* a Clodouæo fugatos intra Italiæ fines receperit & defenderit. Vitiges rex Francis hac Alemanniæ Oſtrogothica parte plane ceſſit, vt illorum ſibi fauorem conciliaret: quod teſtatur PROCOPIVS *Bell. Goth. Lib. I. Cap. XIII.* AGATHIAS *Scholaſticus Hiſt. Lib. I.* putat a Theodeberto rege armis & vi totam Alemanniam de Oſtrogothorum manibus detortam eſſe, in qua vero cauſa admodum ille fallitur. Cis Rhenum quidem SERVIVS HONORATVS *Grammaticus in Georgicorum Lib. IV Verſ. 278.* & ISIDORVS, *Hiſpal. Epiſcopus Orig. Lib. IX.* ſcripſere: *populos habitantes iuxta Lemanum fluuium Alemannos vocari:* vbi aut male *Lemanus*, cum lacus eſſet, fluuius dictus eſt, aut, cum *Limagus* amnis intelligeretur, Lemanus adpellatus eſt. Sed videntur illi auctores magis excurſiones Alemannorum, quam veras ſedes, indicare: vnde communi conſenſu Vrſa amnis creditur Alemanniam diſterminaſſe: quam opinionem maxime defendit FRANC. GVILLIMANNVS *in Rebus Helueticis* paſſim; vt ſecus autem videatur HADR. VALESIO *Rerum Francic. Lib. V. ad Ann. CCCCLXXXI.* vbi ex diuerſis auctoribus probare nititur, cis Vrſam prope vetus Auenticum, & ad Iuram montem, Heluetiorum pagis Alemannos etiam inſediſſe. Licum amnem Sueuiam ab ortu finiiſſe, perpetuo auctorum conſenſu traditur. VETERES *Annales ad An.* IↃCCLXXXVII. *Perrexit in fines Alemannorum & Beiuueriorum ad flumen, quod adpellatur Lech.* EGINHARDVS *in Vita Caroli Magni. Boioariam,* inquit, *petiturus ipſe ad Lechum amnem cum maximo venit exercitu. Is fluuius Baioarios ab Alemannis diuidit.* Idem & dicunt ANNALES *Caroli ad Ann.* IↃCCLXXXVIII. De reliquis finibus fere ex coniecturis conſtat. *Alemannorum*, qui dicitur, *pagus* illuſtratur ex diplomatis & chartis vetuſtis a CRVSIO *in Annalibus Sueuicis.*

Digitized by Google

dem ſcriptores, vnum Alemannorum regem cum Clodo-uæo conflixiſſe, & in prælio cæſum eſſe, opinantur; vt fere videatur idem rex Alemannorum idem etiam Sueuorum tunc fuiſſe. Quod autem ſine probato illud teſte adfirmatur, nec, cum ſemper pluribus Alemanni rerum ſummam detulerint, valde veri putatur eſſe ſimile; minime hic ſufficit ad probandum, Sueuos Alemannosque vnum rexiſſe regem. Potius, quod benignius a Francis Sueui ſunt habiti, quam Alemanni; id facit fidem, ſuis ſiue regibus, ſiue ducibus, Hermunduros Sueuos paruiſſe, nec forſitan, quam miſſis auxiliis, Alemannorum cauſam adiuuiſſe. Ex Sueuis legimus inſignem coloniam a Francis in Saxonum terram ductam eſſe; tum, cum a Longobardis in Italiam migraturis magna Saxonum manus ex patria euocaretur. Controuerſia eſt, vnde hi Sueui a Francis in nouam ducti terram ſint? & quo iidem in Saxoniam adducti? Vtrumque auctorum coæuorum memoriæ prodidit nemo; & ſolis hic ſtandum eſt coniecturis. Mea eſt opinio, ex Sueuis Transrhenanis ductam eſſe coloniam: quod & hi, magna agrorum parte a Francis capta, anguſtioribus finibus, quam qui continendæ populi multitudini ſufficerent, cœpiſſent contineri; & inſuper Sueuis magis Franci cuperent, quam Alemannis. In Saxonia coloniæ eos dederim agros, quos eo tempore nuper admodum Saxones ex Thuringici regni clade acceperant. Pactio erat interpoſita, vt cederent Sueui agris, ſi in Italia ſtabilem fortunarum ſedem Saxones non reperiſſent. Iſtud cum Francis pactum non videtur aliam magis terram, quam nuper Francorum fauore recuperatam, cui iam, cum migrarent, non vltra ſufficiebant, reſpexiſſe. Poſiti ergo Sueui fuerint trans Vnſtrutum in ſeptentrionali Thuringici regni portione. Poſtea, cum Saxones Longobardorum dedignati imperium ad ſuas reuer-

Germaniæ mediæ initia.

Sueuorum in Saxoniam a Francis ductorum fata.

Boioarii. reuerterentur ſedes, Sueuis non omnibus agris ceſſuris, Saxonibus contra integras ſedes repoſcentibus, primum grauis coorta eſt contentio, mox grauiſſimum bellum: quo extremum maior & Sueuorum & Saxonum, nouorum ſcilicet veterumque terræ colonorum, mutuis cladibus pars concidit (*n*).

XXXIV. Ad ortum a Sueuis Licum amnem traiicimus, & *Boioarium nomen.*

BOIOARIOS,

populorum mediæ Germaniæ vltimum, inuiſimus. Eos alii auctores *Boioarios*, *Baiouarios*, & *Baiwarios*, & regionem, quam coluerunt, modo *BAIOARIAM*, modo *Bagoariam*, vel *Boueram*, aut etiam *Bagueriam*, adpellarunt. Recentiores *Bauarorum*, & *Bauariæ*, nominibus vulgo vtuntur. Quibus antiquæ, ex nominum ſimilitudine ductæ gentium origines placuerunt, *Boioarios* magis *Boios* nuncupare viſum eſt. Arbitrati nimirum ſunt, veteres Boios, Boiohœmi quondam incolas, a Maroboduo rege expulſos, in Vindelicia deinceps egiſſe: donec, ruente Roma, transgreſſi in Nariſcos Danubium, & rurſus inde regreſſi in Vindelicos atque Noricos, in clariſſimum Boioariorum nomen ex longa gloriæ olim partæ obliuione emerſerint. *An Boioarii Boiorum veterum proſapia?*

 Mirum,

(*n*) AVENTINVS *Ann. Boic. Lib. III. Cap. I. Alaricum* Sueuorum, & *Adalgerionem* Baioariorum, regem fuiſſe contendit; vtrosque fuiſſe in prælio a Francis cæſos, vtriusque nationem vi in clientelam Francicam traductam. Sine omni vero auctoritate ille hæc adſeuerat; cum cladem Alemannorum omnes memorent; nullus regum nomina, aut miſſa a Boioariis auxilia. De Sueuorum colonia per Francos in Saxoniam ducta ex PAVLO VVARNEFRIDO *Hiſt. Longob. Lib. II. Cap. VI. Lib. III. Cap. V. VI. VII.* GREGORIO TVRONENSI *Hiſt. Franc. Lib. IV. Cap. XXXVII.* & AIMOINO *Lib. III. Cap. VII.* diximus, & de acceptis eorum ſedibus coniecturas quasdam protulimus, quas vide.

Germaniæ mediæ initia.

Mirum, quam ſe eruditiſſimi viri iſta *Boioariorum* originis inuentione iactauerint; quam ſibi, ad augendam Boioariorum gloriam coaceruatis omnibus Boiorum decoribus, placuerint. Nos ſuperiore loco, vbi Boios vidimus, confutauimus communem opinionem; &, vt non negauerimus, ſi qui ex multis cladibus cis Danubium Boii fuerint reliqui facti, in Boioariorum fœdus eosdem fortaſſis vna ſuſceptos fuiſſe; in vniuerſum tamen demonſtrauimus, plurium fuiſſe nationum Germanicarum fœdus, quod, cum omnes Germaniæ populi ad fœdera conſpiraſſent, & ipſum ſurrexerit, communeque Boioariorum ſuſceperit nomen. Vt vnum vrgeamus hoc loco argumentum, omnes *Boioarios* habuiſſe pro *Germanis*, omnes pro *Gallis Boios*, nouimus; vnde vero Germani Boioarii dici poſſunt, ſi a Gallis orti procreatique ſunt? Et Germanos quidem cis Rhenum ſæpe Gallos compellarunt auctores, vt originem vero Germanicam ſemper fuerint teſtati: quale de Boioariorum teſtata Gallica origine nihil vsquam inuenimus, ſed potius Boioariorum Germanicum animum, Germanicosque mores, vbique ſummis laudibus ſcriptores concelebraſſe. Illam ergo ſeruamus hoc loco ſententiam, & fœdus plurium populorum oſtendimus, cum Boioarios cenſemus. Nominis capti rationes declarauimus ſuperiore loco: vbi etiam probabili coniectura adſequi ſumus conati, quos populos nouum Boioariorum vocabulum videatur complexum eſſe. Qui illorum meminere, iam nobiſcum conſiderent, quæ prima Boioariorum fuerint fata; quos & fines regio ipſorum priore habuerit tempore, quosue vlteriores acceperit (o)?

XXXV. Roma

(o) Nullius fere Germaniæ populi tot vicibus nomen variatum reperitur, quot illud *BOIOARIORVM* cognomentum: ſed, ne duplicata ſit opus opera, id modo proferenda teſtimonia comprobabunt. Non *Boios*

Boioarii. XXXV. Roma ruinæ ſuæ ſatis propinqua, cum aliis fœderibus, maxime cum Thuringico, *BOIOARIORVM* ſocietatem inclareſcere cœpiſſe, vidimus. Id tempus erat, quo diuino quaſi monitu omnes Germaniæ nationes, poſitis, quæ hactenus morata erant victoriarum curſum, impedimentis, ad ſtabiles conſpirarunt ſocietates, & oriente & congregata vi fortiores Romanam vbique deiecerunt, & protriuerunt dominationem. In Nariſcis primum egiſſe Boioarios, contendunt auctores. In ea regione videntur ex *BVRIIS*, ex *MARCOMANNIS*, ſiue *Bebemis*, ex *NARISCIS* fortaſſis etiam, & aliis ciuitatibus, confluxiſſe; vnumque mox commune, *Marcomannis*, Boiohœmi habitatoribus, & *Buriis*, nomini fortaſſis occaſionem ſuppeditantibus, cognomentum ſumſiſſe. Sane iam Honorii eos ætas nouit. In Nariſcis ſumto nomine ab Honorii imperatoris ætate ad occidentis imperium ab Odoachro euerſum ſemper manſerunt; & tum demum cis Danubium in Vindeliciam atque in Noricum inuaſerunt. Sedibus hiſce in Romano capiendis ſolo, aut Auarum Hunnorum impreſſio in Cisdanubianas prouincias, aut quod Odoachri regis frater Ripenſes Noricos in Italiam tranſtulit, occaſionem dederit. Quicquid controuerſiæ eſt, certe Theodorici regis fauore

Fœderis Boioariorum hiſtoria.

LII III 3

Boioarios eſſe, ſupra ſatis euictum. Hic laudamus Boioariorum Germanicum animum, Germanicamque linguam: quo rurſum argumento a Boiis diſcernuntur. PAVLVS DIACONVS *Lib. I. Cap. XXVII. Alboin*, inquit, *ita præclarum longe lateque nomen percrebuit, & hactenus etiam tam apud Boioariorum gentem, quam & Saxonum, ſed & alios eiusdem linguæ homines, eius liberalitas, & gloria, bellorumque felicitas, & virtus, in eorum carminibus celebretur.* Ergo Saxones, Longobardi atque Boioarii, vnius eiusdemque linguæ homines fuere. Et LEX *Boioariorum* clare docet, Germanicam fuiſſe gentem: etenim præſcripti mores plane cum Germanicis congruunt, & lingua prorſus eſt Germanica, quam plurima vocabula indicant. Et ducum omnia nomina germanam Germanicam fatentur originem.

Digitized by Google

fauore primas cis Danubium regiones plene inſederunt; ſiue Vindeliciæ primum partem, ſiue Ripenſe Noricum primo loco occupauerint. Eiusdem Theodorici regis fauore tuti deinde contra Francos fuere, qui exeunte quinto ſeculo grauiſſima clade Alemannos proſtrauerant. Qui enim Boioariorum quondam comminiſcuntur regem cum Alemannis contra Francos feciſſe, adeoque ſuæ gentis debellatis Alemannis libertatem ſimul peſſundediſſe; ſine idoneo teſte hiſtoriam tradunt. Mortuo autem Theodorico rege, Francorum eos ſuſpexiſſe potentiam & felicitatem, ſeque ipſos Francicæ dediſſe clientelæ, veriſimile eſt: vt facti tamen circumſtantes res ob auctorum ſilentium non poſſint accurate definiri. A Francis plenæ libertati relictos nouimus, vt ſaltem amicitiam perpetuam colerent, Francicique imperii maieſtatem comiter venerarentur. Quas etiam habuerunt in Norico & Vindelicia ſedes, non tantum ſeruarunt incolumes, ſed etiam permittentibus Francis longe lateque prolatarunt. Reliquum quod ſemper in Theodorici regis imperio fuerat, Noricum ad extremas Alpes vsque occuparunt. In Vindeliciam atque Rhætiam ad vsque Licum omnes poſſederunt agros, & hac etiam ex parte ipſius Italiæ confines fuerunt *(p)*. *Germania media initia.*

XXXVI. Sexto

(p) Per maximam illius ſeculi, quo Boioariorum nomen ſurrexit, obſcuritatem nihil fere ipſorum, niſi quod ex memoria priſca accipitur, ſcitur. Et eſt vtique maxime mirum, cum EVGIPPIVS *de Vita S. Seuerini* omnes prope Transdanubianas gentes memoraſſet, ne quidem verbo eum Boioariorum meminiſſe. Eſt vero opinio, cum Arnulphus, Odoachris frater, prouinciam ductis in Italiam coloniis exhauriret; quod EVGIPPIVS memorat *dicto libro Cap. XLV*, inde Boioariis occupandi eam optimam datam eſſe occaſionem. Norici pars, quod ex epiſtola Theodorici ad Prouinciales Noricos, velut ditioni eius ſubiectos, apud CASSIODORVM liquet, adhuc diu Oſtrogothico paruit imperio, donec eius inclinante maieſtate in Boioariorum ſimul poſſeſſionem verteretur. Probabilem ſuſceptarum expeditionum ordinem perſequitur AVENTINVS *Ann. Boic.*

Boioarii. XXXVI. Sexto igitur ſeculo, nondum valde adulto, ampliſſima iam *BOIOARIA* exſtitit, nulliusque prope populi Germanici eo æuo regioni ſecunda. Habuit omne Noricum, & Ripenſe, quod prius poſſedit, & Mediterraneum. Habuit Rhætiam Primam ab Aeno ad Licum, & integram fere Secundam, qua ea trans Aenum ſuperiorem ſita fuit. Porro ſeruauit trans Danubium veteres Nariſcorum agros circa Nauum amnem; imo & partem Marcomannicæ ditionis prope Danubium cis Hercynium ſaltum tum tenuit. Fines generatim facile oſtenduntur, ſi cum auctoribus ſolas finitimas nominabimus regiones. Fuit ſane *ad orientem* Pannonia; a *ſeptentrionibus* Franconia & Boiohœmum; ab *occaſu* Sueuia; & ad *auſtrum* Italia. Fluuios aliosue limites deſignaturi haud adeo faciliter nos expediemus. *Ad occaſum* Licus fluuius ſatis certus exſtitit Sueuiæ Boioariæque finitor. Superius ad Alpes Aenum arbitror Sueuorum Boioariorumque fines præterfluxiſſe. *Ad meridiem* Alpes vbique Boioarios contra Italiam prætexuere: vt minime vero auſim diſtinctiores limites hic memorare. *Ad orientem* Pannoniam ſimpliciter Paulus poſuit, vt Boioariam finierit. Si vero veterem Pannoniæ terminum, Cetium montem, reſpicimus, non ad hunc vsque hoc æuo Boioaria protenta fuit. Quodſi ſeruato Pannoniæ nomine eam de Hunnorum, & aliquando de Slauorum Ciſdanubianorum, ſedibus interpretabimur, recte Pannonia confinis Boioariæ dicetur. Vere autem hoc æuo ad Aniſum, qui Anaſus dictus eſt, Boioaria pertigit, hicque fluuius Boioariæ fines.

Lib. III. hic tamen ſæpe leuioribus coniecturis fretus: quas ſolertius examinarunt ANDR. BRVNNERVS *Ann. Boic. P. I. Lib. IV.* & IOH. ADLZREITERVS *P. I. Lib. VI.* Vt traducti ſint in Francicam Boioarii clientelam, non memoriæ proditum eſt. Iam autem Theodorico Auſtraſiorum regi paruiſſe, *LEX* ipſorum *vetuſta* probat, quam primus Theodoricus rex ſanxit.

Digitized by Google

fluuius Boioarios diuiſit & Hunnos. Caroli autem æuo prolatari contra orientem hic cœpit terminus, & vltra omnino veteres Norici fines late proferri. Nempe crebris victoriis Germani Hunnos fregerunt, multisque iis ereptis ditionibus principes quosdam præfecerunt viros, qui nouum limitem contra incurſiones Hunnorum defenderent. Omnes vero bello partæ prouinciæ ad Boioariam ſunt relatæ. Contra *ſeptentriones* fines oſtendere nouos non poſſumus. Franconia vtique & ad aquilonem, & ad occaſum trans Danubium, Boioariam continuauit; & ex altero latere Boiohœmum Baioariæ finem fecit. Qui vero ſingulares fines a Francis fuerint poſiti, ægre quisquam in veteribus monumentis indicatum deprehenderit (*q*). *Germania media initia.*

XXXVII. Quod

(*q*) PAVLVS DIACONVS *Rer. Longob. Lib. III. Cap. XXX. Noricorum ſiquidem,* inquit, *prouincia, quam Boioariorum populus inhabitabat, habet ab oriente Pannoniam, ab occidente Suauiam, a meridie Italiam, ab aquilonis vero parte Danubii fluenta.* Antiquiore æuo IORNANDES *de Reb. Get.* oſtendit Boioarios trans Danubium; cum regioni Sueuorum Hermundurorum, in quos Theodemir Gothorum rex Danubium transgreſſus mouit, ab oriente Boioarios continuat. Rara apud alios antiquiores auctores finium memoria. Lici & Oeni amnium mentio fit in FREDEGARII *Chronico Cap. CX.* ita, vt diuerſis locis Boioariæ terminos clare agnoſcas. *Odilo Dux Bagoariorum contra ipſos* (Carlomannum & Pipinum) *rebellium excitat. Compulſi ſunt generalem cum Francis in Bagoaria admouere exercitum. Venientesque ſuper fluuium, qui dicitur Lech, ſederunt ſuper ripam fluminis vterque exercitus, hinc inde ſe mutuo videntes vsque ad dies quindecim.* Mox deinde: *Bagoarii conſilio neſandorum, iterum eorum fidem feſellerunt, & contra præfatum principem eorum* (ſolum iam Pipinum) *fidem mentiti ſunt. - - - Memoratus princeps ſuper ripam Igni* (Oeni) *caſtra metatus, nauale prælium præparauit, qualiter eos ad internecionem perſequeretur.* Vtrumque etiam memorat APPENDIX *ad Regum Francorum geſta:* qui vero *Bauoariam* & *Bauoarios* adpellat. De Aniſo flumine ANNALES *Caroli M. ad Ann.* IↃCCXCI. hæc habent. *Prima caſtra ſuper Aneſum poſita ſunt. Nam is fluuius inter Boioariorum atque Hunnorum terminos medius currens certus duorum regnorum limes habebatur.* Caroli victorias ab Hunnis reportatas EGINHARDVS *in Vita Caroli,* & laudati

Digitized by Google

Boioarii. XXXVII. Quod reliquum eſt de noſtris Boioariis dicere; volunt hiſtorici recentiores, reges Boioarios priore tempore habuiſſe. Ex iis vnum *ADALOGERIONEM* in medium proferunt, eumque prœlio, quo Alemannorum fortuna corruit, interfuiſſe arbitrantur. Poſtea addunt, cum in Francicam clientelam Boioarii eſſent recepti, regium nomen ponere iuſſos eſſe, & ducis inſignibus contentos eſſe. Hoc tamen Francos memorant dediſſe Boioariorum libertati, vt ipſi ex nobiliſſima in gente familia ducem poſſent eligere. *Agilolfingicam* domum nominant, cui iſte honor conceſſus ſit ab omni populo, vt duces daret. Quod quidem ad duces Boioariorum pertinet, eorum memoria ſatis in Francica claret hiſtoria: nec dubium nobiliſſimam gentis familiam eo honore donatam eſſe, vt ducum muniis fungerentur. Quod vero de regibus dicitur, non probatur; ſed veri ſimilius, ſtatim duces nondum firmato Boioariorum fœderi præfuiſſe: nec regium ſumtum eſſe titulum, quod primum in Theodorici, Oſtrogothorum regis, mox in Francorum, clientela Boioarii agere neceſſe haberent. Ducum imperium ad vsque Caroli æuum ſemper perpetuatum eſſe legitur. Hic autem ob *THASSILONIS* ducis crebras rebelliones mutare populi ſtatum duxit ſatius. Habue-

Forma regiminis in Boioariis.

modo Annales, memoriæ prodidere. Quam regionem Hunnis eripuit, eam recentiores auctores, & iam in iis DITMARVS MERSEBVRGENSIS, modo *Marchiam Orientalem*, modo ſimpliciter *Marcham*, modo *Marcham inter Vngaros & Baiuuarios poſitam*, modo demum *Orientalem Teutonicorum Marchiam* vocarunt: hodie *Auſtria* eſt, Archiducatus glorioſo titulo maxime inſignis.

Germania media initia.

Habuerunt ceteroquin ſuas leges Boioarii, ex antiquis acceptas conſuetudinibus & inſtitutis; earumque ad ſeriſſimum æuum maxime fuerunt obſeruantes. Quod denique Boioarii cum Alemannis atque Sueuis Romanas, quondam cultiſſimas, inſederunt prouincias, plurimasque vrbes, quæ quidem primis bellis grauiſſime ſunt vaſtatæ, repererunt; ex harum habitatione, ſuccedenteque verioris doctrinæ profeſſione, mollioribus eos, quam ceteri trans Danubium Germani, moribus vti cœpiſſe, auitamque, quam vocant, barbariem, nos aſperioris cultus amorem adpellabimus, citius depoſuiſſe, non difficiliter intelligitur (*r*).

XXXVIII. Boio-

(*r*) PAVLVS DIACONVS *Rer. Longob. Lib. III. Cap. XXX. Garibaldum, regem Baioariorum,* memorat: ſed vere dux fuit, cum non rex ſit, qui regem habet. Imponit ergo AVENTINVS, qui *ADALOGERIONEM,* regem Boioariorum, cum Clodouæo bellum adminiſtraſſe ſcribit. Nec conſtat de formula Boioariæ, niſi ex rerum geſtarum perpetua memoria. Hæc docet, ſemper ex ipſa gente duces delectos eſſe: in eorum locum plerumque filiis ſucceſſionem datam: plenam libertatem nationi relictam eſſe. Seriem ducum a *GARIBALDO* ad *TASSILONEM* expoſuit præter Boioariorum hiſtoricos HADR. VALESIVS *Rer. Franc. Lib. XXIV. ad Annum* IↃCCXXV. Quid Carolus de Baioaria egerit? dicit EGINHARDVS *in eius Vita. Taſſilo tamen poſtmodum ad regem euocatus, neque redire permiſſus, neque prouinciæ, quam tenebat, vlterius praeſſe, ſed comitibus ad regendum commiſſa eſt.* Vt de vocabulis conſtet, quorum exempla nulla hoc adhuc loco exſtant: GESTA DAGOBERTI I. *Cap. XXIX. Baiuuarios* adpellant; VITA *S. Sataberga Abbatiſſæ in fragmentis rerum geſtarum Dagoberti I. Baicarios;* FREDEGARIVS *Chron. Cap. LXXII. Boioarios;* APPENDIX *ad Geſta regum Francorum, Baucoariam regionem;* ANNALES *Francorum Loiſelani ad An.* IↃCCXLVIII. *Baugauriam;* ANNALES *alii ad An.* IↃCCLXXXVIII. *regnum Bauuarium,* & paulo ante *Bauuariam* atque *Baugoarios. Diuerſi Annales in* DV CHESNE *Tomo II. ad eundem annum, Beiuuerios,* & *Beiuueriam;* HISTORIA *conuerſionis Boiorum & Carentanorum in fragmentis veterum ſcriptorum de geſtis Car. M. Boiovariam, Boioarios,* atque *Boiarios;* THEGANVS *de geſtis Ludou. Pii Cap. XLV. Bauariam.* Alia adhuc vocabula plurimum diuerſa exſtant in diplomatis recentioribusque monumentis.

Digitized by Google

Vrbes Germaniæ mediæ.

Vrbes mediæ Germaniæ non huius loci.

XXXVIII. Boioariæ atque Sueuiæ vrbium modo meminimus; & ægre fortaſſis tuleris, non eas, quod in antiquæ Germaniæ notitia fecimus, hoc a nobis loco ſimul indicari. Partim autem eæ inſignem ferunt antiquitatem, vt pleræque nobiliores; & eas iam ante, cum Noricum atque Rhætiam cerneremus, oſtendimus: partim ſeriore quædam æuo ſurrexere; & huius minime poteſt eſſe inſtituti, de iis dicere. In ceteris quidem populis plures vrbes reperire licebat, quas antiquitas ignorauit, ſolaque, quæ hic reſpicimus, ſecula nouerunt. Nec vero defunctorium laborem, qualem illis ſeculis deſtinauimus, exquiſita huiusmodi omnium vrbium cura decere poteſt. Hoc interim obſeruemus, ante Carolum non nimio vrbium condendarum ſtudio noſtros maiores ductos eſſe; villis, vicisque, aut arcibus, vt antiquius, fere contentos. Poſtea, quod ſacræ ſacrorum antiſtitum ſedes poſcerent vrbes, frequentiores paſſim exſtrui cœperunt. Demum poſt nouum ſeculum *HENRICVS* in Germania imperauit, isque ab inſigni vrbium ſtudio maximam laudem promeruit; nec inepte commoda comparatione *Germaniæ Theſeus* a quibusdam eruditis vocatus eſt (*s*).

(*s*) Sæpe dictum de vrbibus Germaniæ. Cis Rhenum & cis Danubium plurimæ a Romanis conditæ, & illic a Germanis, hic a Romanis & prouincialibus hominibus, habitatæ. Hæ autem, antequam quiete regio a noſtris maioribus poſſideretur, a Scythicis Germanicisque populis partim funditus deletæ, pars vaſtatæ, adque maximam ſolitudinem redactæ ſunt. Quot iam ſuo æuo nobiles euerſas vrbes HIERONYMVS *Epiſt. XI ad Acheruchiam viduam* conqueſtus eſt! *Innumerabiles*, inquit, *& ferociſſimæ nationes vniuerſas Gallias occuparunt. Quicquid inter Alpes & Pyrenæum*

CAPVT V.

SERIORES GERMANIAE MEDIAE VICISSITVDINES.

I.

De cetero, vt, poſt mediæ Germaniæ viſos populos, binis verbis de reliquis poſt hæc tempora Germaniæ viciſſitudinibus dicamus; primum iuuat ſcire; vt a Francis integræ prouinciæ diuiſæ ſint; deinde

eſt, quod oceano & Rheno includitur, Quadus, Vandalus, Sarmata, Alani, Gipedes, Heruli, Saxones, Burgundiones, Alemanni, &, o lugenda reſpublica, hoſtes Pannonii, vaſtarunt! Moguntiacum, nobilis quondam ciuitas capta atque ſubuerſa eſt, & in eccleſia multa hominum millia trucidata. Vangiones longa obſidione deleti. Remorum vrbs prapotens, Ambiani, Atrebates, extremique hominum Morini, Tornacus, Nemetes, Argentoratus, tranſlati in Germaniam. En Vandalorum ſtudium deſtruendarum vrbium Aimoino *Lib. III. Hiſt. Franc. Cap. I.* deſcriptum. *Cum,* inquit, *gens Wandalorum iunctis ſibi Sueuis & Alanis Gallias depopulatum ire deſtinauiſſet, Crocho rege ipſorum a matre ſua quærente, quid faciendo Magni nomen obtineret? illa ad eum, ſi, inquit, fili, famoſus in orbe eſſe cupis, magnarum ædificia adium a maioribus exſtructa deſtrue, egregiasque vrbes deſtruens, eorum incolas gladio exſtingue. Neque enim meliora a prioribus potes condere habitacula, aut bellando nominis tui gloriam amplius propagare. Cuius ille reſponſi non ſegnis exequutor exſtitit, ac ſi diuino oraculo non hominis voce dictum fuiſſet* Poſtquam Cisdanubianæ atque Cisrhenanæ prouinciæ nouum Germanorum ſubiiſſent imperdium, diu proſtratæ vrbes iacuere, donec poſt aliquos vix ſecula inciperent ad priſtinum ſplendorem lentis adſurgere gradibus. Trans Rhenum & trans Danubium rara & vix vlla prima vidit antiquitas oppida. Ptolemaei non pauca vidimus illuſtria in magna Germania celebrata loca. Non vrbes vero fuere, quod oſtendimus, ſed

Diuiſio prouinciarum Germaniæ media. deinde, quo modo ſuccedentium ætatum Germaniæ facies a priore diſtulerit? Vtriusque momenti perbreuis conſideratio toti huic operi extremam nunc addet clauſulam.

II. Franci ſummæ rerum adminiſtrationis eam ſeruarunt formulam, vt integras *regiones* in *prouincias*, *prouincias* in *pagos*, *pagos* in *centenas*, quas vocarunt, partirentur. Prouincia plures complexa pagos eſt; pagos centenas plures comprehendit. *Prouinciæ* Merouingorum ſeculo dux imperare conſueuit; pago præeſſe comes. In *pagis* præcipua quædam vrbs cum villis atque vicis haberi; in *centenis* vna alteraque villa. Sub comitibus igitur in centenis plures fuerunt magiſtratus; diuerſique in vrbibus, quos enumerare heic non opus eſt. Illo etiam pacto Germania noſtra, quantum ea in Francorum eſſet clientela, diſpertita eſt. Alemanni, Sueuique, in vnam; Franci Cisrhenani, & Transrhenani, in binas; Thuringi in vnam, & Boioarii in nouam; in vniuerſum omnes in quinque prouincias, *Diuiſio prouinciarum a Francis vſu recepta.*

villæ, vicique, aut arces etiam, fama apud Romanos cognitæ, & inſcitia Germaniæ morum ab aliis pro veris vrbibus acceptæ. Sexto ſeptimoue, atque octauo ſeculo vrbium quidem quarundam fit mentio, ſed rurſus perrara: & adhuc ſemper ſubeſt dubium, vrbesne notentur, an villæ? Vere itaque ante *HENRICVM Aucupem* propria & antiqua Germania non cœpit vrbibus multis illuſtrari. Eius conatus egregios, eorumque rationes, perſequitur VVITICHINDVS CORBEIENSIS *Ann. Lib I* & ex eo SIGEBERTVS GEMBLACENSIS *ad Ann.* IϽCCCCCXXV. *Theſeum Germanicum* inde *Henricum* probe nominauit CONRINGIVS *de Vrbibus Germanicis Num. LXXXII. quod, vt ille Athenienſes, ita hic Saxones certe, ſi non & alios Germanos, ex agro in vrbes compulerit.* Hæc autem recentiora iam mittimus. Vid. modo laudata inſignis exercitatio CONRINGII, quæ integrum argumentum erudite exponit.

Digitized by Google

uincias, imputati ſunt. Totidem fuere in Germania hac duces; niſi quod nonnunquam honoris ergo plures vnius prouinciæ duces adpellarentur. Friſia vero debellata eſt, nec integra: vt adeo dux, quem Friſii poſt reges ex pacto cum Francis habuerunt, nec inter Francicos duces nominari poſſit. Saxonia a Carolo demum victa eſt; ideoque, donec Merouingi regnarent, propriis inſtitutis regi permiſſa. Carolo ducum imperium, quod crebri tumultus orirentur, non placuit, ſed loco ducum plures in prouinciis ordinauit comites. Sed ſtante adhuc Carolidarum imperio prudens Caroli conſilium deſertum eſt, totidemque rurſus ſunt conſtituti duces, quot prouincias Germania habuit. Sunt autem, vt omnes Francicæ prouinciæ, ſic etiam in Germania populi, in prouinciarum redacti formam, in plures diuiſi pagos: qui equidem mos in pagos partiendi populos iam ab antiquiſſimo æuo, teſte Tacito, teſte imo ipſo Cæſare, Germaniæ quaſi proprius exſtitit. *Pagos* patrio ſermone noſtri vocarunt *Gowe:* & non fuit prouincia in Germania, quæ non plurimos iſtiusmodi maiores minoresque pagos habuerit, quorum partis hodieque ſuperſunt Germanica nomina. Pagos in *Centenas* in Germania etiam eſſe partitos, dubium quidem non eſt; licet adeo crebræ earum notæ non adpareant. Interim primo tempore, cum Transrhenana Germania raras adhuc vrbes haberet, pagi proprium inſigne, vt maiorem vrbem cum pluribus haberet villis, raro Germania oſtendit. Non id autem quo minus reliqua Francico, imo potius vetere

Germania media initia.

Digitized by Google

Viciſſitudines Germaniæ mediæ. vetere Germanico, more adminiſtrarentur, quicquam prohibuit (*t*).

III. Ab illis autem priſcis Francici imperii inſtitutis plurimum ſequentia ſecula abſceſſere. Prima poſt Carolingorum exitum ætas antiquum adhuc tenuit morem, & Germaniam per prouincias atque pagos definitam, atque deſcriptam habuit. Paulo deinde variis modis territoria ducum atque comitum conuelli, aut prorſus minui, cœpere; ipſæ etiam dignitates paſſim mutari, nouumque ſtatum induere. Principes Germaniæ ſacrorum, quos *Epiſcopos* adpellant, integras regiones accepere, quæ ducum iurisdictioni paulo poſt ſunt ſubtractæ. Ipſi duces, & demum comites, hæreditario iure primo dignitates, poſtea & territoria, poſſidere cœperunt. Cœpere tunc audiri vocabula

Diuerſa hodiernæ Germaniæ a priſco & paulo ſuccedente ſtatu facies.

(*t*) Diuiſio Germanicarum regionum in *pagos* iam cognita fuit Cæſari *Bell. Gall. Lib. I. Cap. XII.* vbi, *omnis*, inquit, *ciuitas Heluetia*, (quæ hunc morem haud dubie ex Germania, quam incoluerat, traxit) *in quatuor pagos diuiſa eſt. Lib. IV. Cap. I. Sueui*, ait, *centum pagos habere dicuntur.* Idem mos cognitus etiam fuit Tacito *in libro de Germania. Cap. VI.* qui poſt velocitatem peditum enarratam *Centeni*, ait, *ex ſingulis pagis ſunt: idque ipſum inter ſuos vocantur. & quod primo numerus fuit, iam nomen & honor eſt. Cap. XII.* commode diſtinguit inter pagos atque vicos. *Eliguntur*, inquit, *in iisdem conſiliis & principes, qui iura per pagos vicosque reddunt. Cap. XXXIX. Adiicit*, inquit, *auctoritatem fortuna Semnonum. centum pagis habitantur: magnoque corpore efficitur, vt ſe Sueuorum caput credant.* Imo *Centenarum* iam veſtigia ſunt in Tacito *Germ. Cap. VI. & XII.* vbi vtroque loco *Centenorum* fit mentio: addito nomen & honorem eſſe, quod numerus fuit. Magis ſolennis hæc in *pagos*, *centenas*, atque *parochias*, regionum diſtinctio Francici æui eſt. Alio autem fortaſſis opere illa copioſe illuſtrabitur. Vid. interim *erudita præfatio* Hadr. Valesii *ad Notitiam Galliarum*, quæ de pagis Franciæ, eorumque ordinatione egregie inquirit.

cabula inuſitata atque adhuc inaudita, quibus territoriorum noua facies deſignaretur. *Epiſcopatus*, *Ducatus*, *Comitatus*, *Palatinatus*, *Landgrafiatus*, *Marchiæ*, & neſcio, quot alia nomina, ſero emerſere æuo, & in Germaniæ annalibus perſtrepere occœperunt. Inde & noua imperii in Germania forma ex inenarrabilibus turbis enata eſt: de cuius vero nomine & deſcriptione controuerſantur adhuc auctores, & puto, nunquam non inter ſe contendent. Sed capiat demum hic finem noſtra veteris Germaniæ, quam ad mediæ ætatis initia producere viſum eſt, notitia: ſancte tamen nuncupato voto, vt porro æternum ſeruet Deus optimus maximus, & conſeruet, noſtri, quem modo in vetuſtis ſedibus ſumus contemplati, populi gloriam, & nunquam per vllos fortunæ ab vltima memoria caſus imminuatum imperium, aut debilitatam maieſtatem.

Germaniæ media initia.

FINIS.

INDEX I.

INDEX I.
AVTORVM ET MONVMENTORVM.

Numerus primus *librum*; ſecundus *caput*; tertius *paragraphum*; quartus *paginam*; literula *notas*; M. *Germ. Mediam*; Pr. *Proëmium* deſignat.

A.

ABlauii, ſ. *Ablaudi*, *Rauennat*. Geſta Guthor. V 4, 16. 60. i Iornandi cit 63. l.

Adamus *Bremenſis*, de ſitu Daniæ I 2, 5. 24. i. Hiſtor. Eccleſ. II 2, 11 77. v.

Adelmi, *Mon Bened*. hiſtor. Franc. annal. M 4, 14 413. ſ.

Adelboldi, *Friſon*. Vit. Henr. S. Imp. II 3, 4. 88. f.

Adelzreiter, vid. Adlzreiter.

Adlzreiteri, *Ioh*. Annales Boicæ Gent. V 6, 12. 141. g cum Leibniz. præf. ib. & 146. i.

Aeneas, vid. Sylvius.

Aethicus, *Scytha*, Coſmographia II 2, 2. 58. e.

Afer, *Dionyſius*, vid. Dionyſius.

Agathias *Scholaſticus*, geſta Iuſtiniani l. 5. III 4, 10 138. a.

hiſt. bellor. Goth. IV 2, 12. 177. x. explicatus ib.

Agathemeri Hypotypoſes Geographicæ I 2, 2. 20. e.

Agobardi, *Archiep. Lugdun*. de Monarchia Franc. in fil. Lud. P. diviſa V 5, 9. 102. h.

Agrippa, *Geograph*. Plin. cit. I 2, 8. 28. o.

Agrippæ, *Regis*, Orat ap. Joſephum II 2, 4 61 h.

Aimonius, *Monach*. Geſta Francorum, c. *Appendice* I 2, 7. 27. n. IV 3, 46. 276. o. 359. h. 460. ſ.

Alberti *Stadenſis*, Chronicon I 2, 5. 24. i.

Albinovanus, *Pedo*, vid. Pedo.

Alemannia deuicta, Conſtantinorum numus IV 2, 14. 182. z.

Alemannorum leges M 4. 31. 446. l.

Alexander, *Sulpitius*, vid. Sulpitius.

Alexandrinum Chronicon IV 5, 3. 339. x

Altfriedi, *Munſt. Epiſc*. vit. S. Ludgeri IV 5, 18. 373. n.

Althamerus, *Andr*. in Tacit. Germ. I 3, 2. 30. r. notatus. III 1, 5. 107. d. *ap. Schardium* III 4, 4. 128. t.

Annio deceptus III 1, 6. 107. d.

Altingii, *Menſonis*, Notit. infer. Germ. Ant. II 2, 3. 63. h IV 1, 1. 144. a.

Ptolemæi tabulæ Germ. magnæ expoſit. IV 2, 9. 172. ſ. V 5, 13. 108. m.

Notit. Batau. & Friſiæ ant. V 2, 1. 16. f. 329. b. laudatus V 2, 1. 16. f.

Ambroſii, *Mediol. Ep*. Epiſtolæ IV 2, 15. 184. a. ad Valentinian. II. Epiſt. VI 5, 9, 306. o.

Ammianus *Marcellinus*, l. 18 rerum geſtarum I Pr. 9. 11. d. explicatus II 2, 6. 69. o.

emendatus VI 5, 17. 321. x.

Anaſtaſii Chronograph. hiſtor. V 4, 20. 67. n.

Annales veteres, vid Francorum

Annii, *Viterbienſis*, Beroſi autor nequam III 1, 6. 107. d.

Antiqui orbis notitia II 2, 5. 67. m.

Digitized by Google

Antonini *Imperatoris* Itinerarium per Germaniam I Pr. 9. 11. d. IV 2, 9. 172. ſ. *περὶ ἰxvτῦ* II 2, 2. 58. e. explicatus ib.
Apollinaris, *Sidonius*, Epiſtolarum libri I 2, 7. 26. m.
Panegyr. ad Avitum II 2, 6. 69. o. IV 2, 15. 183. z. emendatus IV 2, 15. 184. a.
eius Scholiaſtes III 4, 1. 120. m emendatus ib.
Narbo ſ. Carm. ad Conſentium Narbonenſ. IV 5, 4. 343. z.
panegyr. Maioriani V 4, 19. 64. m.
Carm. ad Catulinum V 5, 9. 102. h.
vetuſtiſſ. monument. Alanorum ad Ligerin *ap. Valeſium* VI 5, 39 403. r.
emendatus & reſtitutus IV 2, 15. 184. a.
Apollonius, *Rhodius*, Argonautic. II 3, 1. 83. b.
Appiani Illyrica III 4, 1. 121. n.
bellum ciuile III 4, 4. 127. t.
bellum Parthic. ib. 128. t.
de Rebus Gallicis IV 3, 17. 322. d.
fragm. bell. Illyr. & Gall. V 1, 3. 10. c.
de bello Mithridat. VI 1, 9. 204. h.
Apuli, *Guilielmi*, vid. Guilielmi.
Aquitanicus, vid. Proſper.
Archimandrita, vid. Emo.
Ariſtotelis, *Stagerit.* miranda II 2, 4. 61. h. II 3, 1. 83. l.
Meteorologica ib. notatus ib.
Armamentarii, lapidis, inſcript. Alting. & Scriver. interpr. VI 5, 21. b.
Arngrimus, *Ionæ*, vid. Ionæ.
Aſinius *Pollio*, hiſt. apud Strab. II 2, 4. 65. l cum Quadrato perperam commiſſus IV 2, 13. 179 b.
Aſinius *Quadratus*, vid Quadratus.
Aſtronomi, *Anonymi*, Annal. Car. Magn. M 4, 9 402. l.
Athenæi *Geographi* I. 4. III 4, 1. 122. n.
Audoenus, *Sec. 7. Scriptor*, vita S. Eligii M 4, 16. 416. v.
Auentini *Ioh.* Annales Boic. gent. III 4, 4. 128 t. V 6. 12 141. g.
notatus M 4, 37. 458. r.
Auguſta Vind. iter Brigantium ap. *Velſerum & Cellar.* VI 2, 6. 255. i.
Auienus, *Rufus Feſtus*, de Ora maritima I 2, 4. 23. h. deſcriptio orbis Carm. II 3, 3. 86. d.
Auiti, *Vienn Epiſc.* Epiſtolæ V 5, 9. 102. h.
Aurelianenſis, *Theodulphus*, Parænefis ad Iudices II 2, 4. 64. i.
Aurelianenſis Synodi hiſtor. V 5, 8. 101. g.
Aurelii, *Cornelii*, Batauia VI 5, 19. 325. z. 332. c.
defenſio glor. Batau. & Elucid. quæſt. de Batauia ib.
Aurelius *Victor* vid. Victor.
Auſonii, *Deci*, *Magnis* Epigrammata I 2, 9. 29 p. II 2, 1. 55. d. 142. c.
Idyllia I 3, 2. 32. t.
Moſella II 2, 5. 66. m.
precatio Conſularis III 4, 12. c. 354. e.
de claris vrbibus VI 2, 8. 258. l. 306. o.
gratiar. act. pro Conſulat. VI 4, 1. 373. r.
ob adulationem Roman. reprehenſus I 2, 9. 29. p. 32. r.
Auſtraſiorum lex vetuſta de Boiis M 4, 35. 455. p.

B.

Barthii, *Caſparis*, aduerſaria Vol. 3. VI 1, 11 116. p.
Bebelii, *Henrici*, laud. antiquit. imper. victoriisque veterum Germ. I 2, 6. 25. k notatus II 3, 5. 89. f *ap. Schardium* III 4, 4. 128. r.
Becanus, *Goropius*, Goto-Danica I 4, 7. 41. i IV 1, 6. 153. d Venetica & Hyperborea V 4, 15. 57. h.
Beda *Venerabil.* hiſtor Eccleſ. Gentis Angl. I 2, 7. 26. m I 4, 8. 43. l. 359. h.
de ſex ætat. mundi IV 3, 34. 254. a 258. c.

Belgi-

Belgicum Chronicon magnum III 4. 9. 136. z.
S. Bernwardi, *Hildeſ. Epiſc.* vita III 1, 4. 104. a.
Beroſus, *Chaldæus*, de his, quæ præceſſere diluuium I 2, 1. 18. c. nequam impoſtor ib.
cum Comment. *Annii Viterbienſis* veteratorio ib. III 1, 6. 107. d V Villiebio mire laudatus ib.
S. Bertini (Sithienſis Abbatis) Miracula per Veterem ſcriptorem. VI 5, 29. 386. i.
Bertiniani annales Francorum M. 4, 16. 416. v.
Bilibaldus, vid. Pirckhaymer.
Birckhaymer, vid. Pirckhaymer.
Bocharti, *Samuel.* Canaan & Phaleg. III 1, 6. 107. e.
Bodini, *Joh.* Hiſtor. method. III 4, 3. 124 q refutatus ib. 123. 124. q.
Boeclerus, *Jo Henr.* ad Velleium P. II 2, 7. 70 p.
Bibliograph Hiſtor. IV 4, 6. 315. k.
Boethius, *Wilfinus*, *Epiſcopus*, de vita Iuniani Confeſſoris ad Abb. Godelenum M 4, 29. 442. i.
Boioariorum lex M 4, 32. 453. o. vetuſta 455. p.
Boiorum & Carentanorum Conuerſionis hiſt. M. 4, 37. 458. r.
Bollandi, *Ioh.* Notit. Gall & Belg. ex actis Sanctor. M 4, 19. 422. v.
vit. Rigoberti Remenſ. Epiſcopi. ib.
Bonifacii Epiſt. ad Etewald. Angl. R. IV 5, 17. 370. m.
Bremenſis *Adam* vid. *Adam*
Bremenſis eccleſiæ priuilegium a Car. M. M 4, 16. 417. v.
Brigantio iter Auguſtam Vind. VI 2, 6. 255. i.
Britanniciæ arcis in Claudii aræ inſcriptione monum. VI 5, 21. 330. b.
Broweri, *Chriſtoph.* not in Venant. Fortunat. II 2, 6. 69. o 382. g.
Brücknerus, vid. Pruckner.
Brunneri, *Andreæ*, Annal. virtut. & fortun. Boior. V 6, 12. 141. g.
Burgundionum Leges III 4, 11. 140. b.
Busbequii, *Augerii Giſlenii*, legat. Turc. epp V 4, 20. 67. n.
Byzantinus, vid. Stephanus

C.

Cæſar, *Iulius*, de Bello Gallico I Pr. 10. 12. g.
bell. Ciuil. VI 2, 4. 250. g.
explicatus VI 5, 26. 380 f. coll. II 2, 4. 62. h. 64. c5.
Caluiſii, *Sethi*, Chronolog opus IV 5, 3. 339. x
Hiſtor. Aureliani ex cod. V 6, 13 143. h.
male Vopiſcum citauit ib. 144. h.
Camdeni, *Wilhelmi*, Britannia I 4, 7. 41. i.
Caniſii, *Henr.* antiqu. lectiones M 4, 13. 410. r.
Capitolini faſti III 4, 6. 150. u.
Capitolinus, *Iulius*, vita Maximini I 3, 2. 31. ſ. Antonini Philoſ. IV 1, 5. 149. t 175 u.
Capitularia Car. M IV 3, 42. 271. k.
Carentanorum & Boiorum conuerſionis hiſt. M 4, 37 258. r.
Caroli M rer. geſt. annales *ap. Reuberum*, II 2, 2. 57. e.
per Poëtam anonym. IV 3, 6. 204 p. 270. k 359. h 410. r 369 m.
per Aſtronom. Anon. M 4, 9 402. n.
ej. Capitularia IV 3, 42. 271. k V 5, 9. 202. h 410. r.
vita ap. Boeclerum IV 4, 6. 315 k.
vita *ap. Pithoeum* M 4, 9. 402. n.
diplom. ap. *Hedam* ib. 324 p.
tabulæ ad inſtitut. Verdenſ. epiſcop. M 4, 9 402. n.
priuilegium Bremenſi eccleſ. M 4, 16. 417. v.
de geſtis, fragm. vet. ſcript. M 4, 37. 458. r.

Caſſiodorus, *Marc. Aurel. Senator.* Chron. ad Theodoricum I 4, 4. 38. d. V 4, 25. 76. r.
hiſt. Eccleſ. tripart. ib.
Epiſtolæ variæ IV 2, 20. 192. g. V 4, 25. 74. r. 75 r.
faſti conſulares IV 3, 3. 199. l.
lib. 12. var. Hiſt. V 4, 25. 74. r.
Caſſius, Dio, vid Dio.
Cedrenus, *Monach.* Annal. a C. M. ad. Iſaac. Comn. M 4, 22. 427. b.
Cellarii, *Chriſtoph.* Notit. Orbis Antiq. I 4, 9. 44 m.
Geographia antiqua IV 2, 8. 171. q VI 2, 6. 255. i.
Galliæ tabula, vindicata IV 2, 12. 177 x.
de Cimbris & Teutonis V 1, 3. 8. c.
Celtes, *Conr. Poët.* Germ. illuſtrat. de Nuremberga V 6, 7. 130 b.
Chariſii, *Flavii Soſipatr.* Inſtit. Grammat. IV 2, 16. 188. d
Cheſnii, (*du Cheſne, Quercetani*) *Andreæ* Tom. 4. Script. rer. Franc IV 5, 1. 333. r.
Francici annales in T. 2. M 4, 31. 446. l.
Erchamberti Breu. Reg. Fr. & Maj. dom. ib.
Childerici, *Franc reg* geſta M 4, 27 438. g. ap. Gregor. Turon. ib.
Choniates, *Nicatas*, vid. Nicætas
Chronologia vetuſta Gothor. vid. Gothorum
Cicero, *Marc. Tullius*, de Oratore I Pr. 1. 2, a. b.
de claris Oratoribus ib. b.
ep. ad Atticum IV 5, 3. 337. x explic. ib. ſq.
pro lege Manilia V 2, 1. 15. f 264. o.
ep. ad familiar. VI 3, 1. 264. o.
de Conſul. Prou ib.
Philippicæ Orat. 12. ib.
Claudianus, *Claudius*, de bello Getico, I 2, 6. 25. k II 2, 4. 65. l.
de laud. Stiliconis I 2, 9. 29. p. II 1, 4 52. b.
in Rufinum I 3, 2. 32. t.
de Conſulatu Honorii II 2, 2. 60. f.
in Eutropium V 5, 12. 108. l.
de Bell. Gildon. VI 1, 26. 240. b.
Claudianus, *Mamertinus*, Genethliacon Maximiani I 3, 2. 31. s V 5, 7. 96. f.
Panegyr. Maximiani III 4, 11. 140. b.
Paneg. Iuliani IV 2, 14. 182. z.
Claudii *Imper.* numus *ap. Goltzium* VI 5, 12. 311. q.
Claudii arx apud Brittenburg. monument. ſuppletum & explic. VI 5, 21. 330. b.
Claudius, *Rutilius Numantianus* V 6, 15. 147. k.
Cluuerius, *Philip.* Germ. Antiqua I 2, 2. 20. e.
reprehenſus III 4, 2. 123. o refutatus ib. 3. 124. r IV 2, 12. 177. ſq x VI 5, 27. 382. g 180. y.
Cocceii, *Henr.* Prol. ad Ius. Publ. laudatus III 4. 3. 125. r IV 2, 1. 160. i.
Codex Theodoſianus l. 3. de prædiis nauicularior. VI 5, 5. 298. k.
Codicis lex 3. de milit. veſte VI 1, 24. 237. z.
Cointii, *Caroli*, Annal. Eccleſ. Franc. IV 5, 14 363. i.
Colerus, *Chriſtoph.* ad Taciti German. I Pr. 10. 12. f.
Comes, *Marcellinus*, vid. Marcellinus
Conring, *Herman.* de Finibus Imp. Germ. I 2, 5. 24 i.
de veteri Helmſtad. IV 3, 54. 290. y 372. n.
ep. ad C. Sagittarium V 6, 7. 130 b.
de urbibus Germanicis M 4, 37. 461 a.
Conſtantini M. Panegyricus per incertum IV 5, 8. 351. d.
Conſtantinorum numus, Alemannia deuicta IV 2, 14. 182. z.

Con-

Conſtantinus, *Porphyrogenitus*, Hiſtor. Excerp III 4, 8. 136. z.
de adminiſtrando imperio M 4, 21. 427. b.
Contractus, *Hermannus*, vid. Hermannus.
Cornelius, *Aurelius*, vid. Aurelius
Cornelius, *Hæmrodius*, vid. Hæmrodius.
Cornelius *Nepos*, vitæ illuſtr. viror. VI 1, 18. 229. p.
Crantzius, *Albert.* hiſtoriæ ſ. Chronicon Vandaliæ II 2, 12. 78. x grauis error notatus IV 1, 5. 151. d.
Saxonia M 4, 14 411. r.
S. S. Criſpini & Criſpiniani Acta VI 5, 34. 393. m.
Cruſii, *Martin.* Annales Sueuiæ IV 2, 1. 160. i cum diplomatis & chartis vetuſtis M 4, 32. 449. m.
Czechorod, *Thom. Ioh. Peſſina de*, Mars Moravicus V 6, 11. 140. f.

D.

Dagoberti I. geſta M 3, 1. 380. e 433. e 458 r.
ap. du Cheſne 408. t.
Fragmenta rerum pie geſt. cum S. Satabergæ vita 458. r VI 5, 41. 366. t.
cum S. Remaeli vita ib.
Dattius, *Ioh. Philip.* Rer. Germanic. vol. nov. III 4, 10. 137. z.
Dexippi, *Philoſ.* Excerpta de Legation. IV 2, 15. 184. a Iornandi cit. V 4, 18. 61 l.
Diaconus, *Paulus*, vid. Paulus.
Dio *Caſſius*, *Cocceianus*, Romanæ hiſtor. lib. 86. ab U C ad A. 231. per annos 981. I 2, 6. 25. k III 4, 1. 121. n IV 2, 13. 180. y.
Fragm. *ap. Theodoſium* V 6, 8. 131. c. vid. Theodoſ.
Dionis Excerpta per Henr. Valeſ. IV 2, 13. 178. x 190. f.
Diodorus *Siculus*, Bibliotheca Hiſtorica III 4, 1. 122. o II 3, 1. b. 83. notatus ib. defenſus III 4, 2. 123. o.
Diogenes vid. Laërtius.
Dionyſii *Halicarnaſſei* Antiquitates Romanæ I. 11. II 3, 5. 89. g.
Afri ſ. Alexandr. Periegeſis ſ. orbis deſcript. II 3, 3. 86. d cum *Euſtathii comm.* IV 2, 12. 177. x.
Dithmari *Ep. Martisb.* geſt. Henr. I. Ottonum & Henr. II. ſ. Chronic. Martisburg. IV 3, 6. 204. p.
Leibniz. edidit ib.
laudatus M 4, 4. 391. i.
Diuitenſe monumentum Conſt. M. IV 3, 23. 234. l.

E.

Eccard, *Io. Georg.* Præf. ad *Weiſſenburgenſis Monachi* catecheſin. Theotiſcam &c. III 1, 4. 104. a.
Eckehardi, *Iunioris*, de Caſibus monaſt. S. Galli M 4, 31. 447. l.
Egeſippus de Hieroſol. excidio IV 5, 9. 352. d.
Eginhardi vit. Caroli M. I 4, 4. 38. d.
translat. Martyrum S. S. Marcellini & Petri II 2, 6. 69. o.
annales M 4, 19. 422. z.
fragm. de bell. Thuring. *ap. Bremenſ.* ib. 439. g.
Egoliſmenſis *Monach.* vit. Carol. M. M 4, 17. 419. x.
Emmil *Ubben.* Hiſt. rer. Friſic. IV 4, 11. 327. q.
laudatus IV 4, 13. 332. f.
Friſiorum Respubl M 4, 15. 414. t.
Emonis, *Archimandritæ*, Annales M 4, 17. 419. v.
Ennodii, *Magni Felicis*, *Epiſc. Ticin. ſ. Pauienſ.* Panegyr. Theodorici V 4, 7. 45. z 60 i 449. m.
Epaonenſis Synodi hiſt. V 5, 8. 101. g.

Ephorus, *Ge gr.* Straboni cit. III 4, 1. 121. n.
Epiſcopatuum Galliæ notit. vid. Galliæ
Erathoſtenes, *Cyrenenſis,* Cæſari citatus II 3, 1. 83. b.
Eraſmus *Roterodamus* in Hieronymum III 4, 7. 132. x.
Erchanberti, *Diac. Mont. Caſſin.* Breuiarium Regum Francorum & Maior. domus M 4, 31. 447. l *ap.* du *Cheſne* ib.
Ethelbertus *Saxo, Patricius,* Hiſtor. ab o. c. V 4. 4. 41. v.
Etymologici *autor incertus* V 4, 9. 48. b.
Eugippius *Abbas* S. Seuerini vit. I 4, 11. 46. o.
ſtemma Reg. Herul. & Rug V 4, 12. 52. e.
Eumenius, *Rhetor Autun.* Panegyr. ad Conſtantium & Conſtantin. I 4, 3. 37. c. III 4, 11. 140. b emend. IV 2, 15. 184. a.
pro reſtaurand. ſcholis ib.
ad Conſtantin. fil. orat. IV 5, 5. 344 a. & patrem ib.
Eunapii *Sardiani Sophiſtæ* excerpta ſ. eclogæ de legationibus II 2, 3. 63. h 232. k.
hiſtoriarum fragmenta . IV 3, 39. 263. e.
Euſebii *Cæſarienſ.* Hiſt. Eccleſ. IV 5, 3. 339. x.
Vit Conſtantini M. VI 4, 3. 277. x.
Euſtathii, *Epiſc. Theſſ.* Scholia in Dionyſ. Afri, ſ Alexandrini Periegeſin II 3, 3. 86. d. IV 2, 12. 177, x.
Eutropii, *Flauii,* Rom. Hiſt. breuiar. I 3, 2. 32. t.
metaphraſte Græc. *Pæanio* IV 5, 2. 335. v.

F.

Faſti Romanorum, vid. Romanorum
Faſti Capitolini, vid. Capitolini.
Ferrarius, *Ioh.* Comm. ad Inſtit. IV 3, 6. 204. p.
Feſtus *Pompeius, Grammat.* l. 6. de verbor. ſignificatione IV 3, 48. 280. q defenſus V 1, 1. 3. a.
Feſtus, *Rufus, Auienus,* vid. Auienus.
Flacci, *Valerii* vid. Valerii.
Florus, *Lucius Annæus,* Epit. rer. Rom. l. 4. I 4, 3. 35. x verſ. ad Hadrian II 1, 2. 50 a.
emendatus VI 5, 12. 311. q.
Forcatulus, *Steph.* de Gallorum imper. & Philoſophia V 1, 5. 14. e.
Fortunatus, Venantius vid. Venantius.
de Franciæ Reg. fragm. *ap. du Cheſne* V 4. 23. 72. p.
Francici Annales VI 1, 28. 244. d *ap. Pithoeum* 378. d.
ap. du Cheſne M. 4, 31. 446. l appendix ib. 447 l.
Francorum regum geſt. epit. M 4, 14. 413. ſ. 446. l 404. r.
Francorum annales (auctiores) M 4, 31. 447 l.
Francorum Annales Loiſelani M 4, 37. 458. r.
alii ib.
alii ap *du Cheſne* ib.
Veteres M. 4, 32. 449. m.
Francorum Annales *ap. Caniſium* M 4, 13. 410. r.
Francorum Annales *Nuenario & Pithoeo* editi I 2, 5. 24. i IV 3, 42. 271. k.
Francorum geſta *ap. Freherum* V 2, 3. 21 h & *ap du Cheſne.* ib. & 446. l. cum *Appendice* 458. r.
Francorum Lex Salica III 4. 11. 140. b. Capitularia IV 3, 42. 271. k.
Fredegarii, *Scholaſtici,* Hiſt. Franc. epit. a Guntram. ad Clodouæum IV 5, 11. 359. h notatus V 5, 8. 101. g.
cum continuat. M 4. 14. 413. ſ. 422. z.
Chronic. M 4, 31. 446. l appendix 404. r.
Freheri, *Marquardi,* Origines Palatin. IV 2, 8. 170. q
de Lupoduno ib.

Freins.

Freinshemius, *Ioh.* ad Tacitum II 2, 7. 71. p.
Fr ficæ Inſcriptiones IV 4, 6. 315. k.
Friſingenſis, *Otto*, vid. Otto
Friſiorum vetuſtæ leges M. 4, 17. 418.
Frodoardi annales. ſ. Chronicon III 1, 4. 104. a M. 2, 2. 278. d.
Fuldenſes Antiquitates *ap. Piſtorium* IV 3, 6. 204. p.
Fuldenſes annales IV 4, 13. 332 ſ. 442. i.
Furſtenbergius, *Ferdinand*, monumentum Luppiæ II 2, 7. 70. p.
Aliſonis IV 3, 18. 224 e.
Delbruggiæ IV 3, 36. 256. b.
Varianæ cladis IV 3, 46. 277. o.

G.

Galliæ epiſcopat. notit. *ap. du Cheſne* V 4, 23. 72. p.
Galliæ notitia VI 4, 4. 229. y.
Galliæ prouinciarum & ciuitatum notitia, vide Notitia
Gallorum annales *Forcatulo* citati V 1, 5. 14. e.
Gemblacenſis, *Sigebert*, Chronicon I 2, 7. 27. n V 4, 25. 76. r.
Prolegom. ad Chronographiam V 4, 28 80. v.
Geographus *Rauennas*, vid. Rauennas.
Geſta Regum Francorum vid. Francorum geſta.
Glareanus, *Henr.* Comm. vetuſt. Germ. Popul. *ap. Schard.* III 4, 3. 124. r.
Gobelini *Perſona*, Coſmodromium III 4, 9. 135. z 364 k.
Godeſchalci Hiſtor æ excerpta *ap. Leibnitzium* M. 4, 6. 396. l.
Godfriedii *Viterbienſis* Chronicon III 4, 9. 135. z *ap. Piſtor.* IV 5, 14. 364. k.
Goldaſti, *Melch. a Haymensfeld*, ſcriptor. rer. Alemann. Tom. 3. III 1, 4. 104. a.
Goltzii, *Hubert.* vitæ omn. Imperat. imagines VI 5, 9. 306. o 311. q.
Goropius *Becanus*, vid. Becanus.
Gothici orbis autor refutatus, notatusque III 1, 7. 109. h III 4, 10. 138. a.
Gothorum Chronologia vetuſt. *ap. du Cheſne* V 4 23. 72. p.
Gregoras, *Nicephorus*, vid. Nicephorus.
Gregorii I. P epiſtolæ VI 5, 41 407. t.
Gregorii II. Papæ epiſtola IV 3, 32. 247. y. 254 a. epiſt. ad Alt-Saxones IV 5, 17. 370. m.
Gregor. IV Confirm. Archiecel. Hammiaburg. V 7, 11. 174. b.
Gregorius *Turonenſis*, vid. Turonenſis.
Gronouius, *Ioa. Frider.* ad Tacitum I Pr. 10. 12. f.
Grotius, *Hugo*, Comm. in Script. S. III 1, 6. 107. e.
Chronicon Hollandiæ ib. & V 7, 14. 179 e
notæ ad Tacitum ib.
antiquit. Reip. Batau. *cum not. Scriuerii* IV 3, 15 218. b V 7, 14. 179. e.
ad Procopium Præfat. V 4, 20. 67. n.
Gruteri, *Iani*, theſaur. inſcript. II 2, 4. 67. m IV 4, 315. k V 2, 3. 21. h 129. a 248. f 250. g 279. y 306. o 119. p. 256. k 257. l 291. f 325. z 332. c quatuor inſcriptiones 402. q ſtatua Antonini P. V 6, 1. 119. p.
Güntherus, *Cluniacenſis M.*, Ligurinus ſ. Carm. de bell. Frid I Italico II 2, 6. 69. o *ap. Reuber* M 4, 5. 393. k.
Guilielmi, *Apuli*, Poëm. h ſt. de reb. Normannorum in Sicil. Apul. Calabr. V 6, 8. 132. c.
Guilielmus *Malmesburienſis*, vid. Malmesburienſis.
Guillimanni, *Franc.* de rebus Heluet. VI 2, 10. 263. n 4, 1. 273. t 281. z.

H.

Hachenberg, *Paul.* Germ. med. IV 5, 9. 354. e.

Ha-

Hadriani numus de Barbaria (Germania) victa III 4, 11. 140. b explicatus ib.
Hæmrodii, *Cornelii*, Batauiæ deſcriptio VI 5, 19 325. z 332. c.
Halicarnaſſenſis, *Dionyſius*, vid. Dionyſius.
Hamerslebienſis monaſt. Antiquit. *ap. Meibom.* IV 3, 6. 204. a.
Hammaburg. Archi-Eccleſ. Priuil. a Lud. Imp. V 7, 11. 174. b confirm. per Greg. ib.
Hartknoch, *Chriſtoph.* Pomeran. Origg. M 4, 6. 396. l.
Hartmanni, *Ioh. Philip.* hiſt. ſuccini Pruſſici VI 1, 5. 198. d.
Hecatæi, *Abderitæ*, vetus hiſtoria Plinio cit. I 2, 4. 22. h V 5, 3. 161. r.
citatus Scholiaſti Apollonii III 4, 1. 120. m Stephano cit. ib.
de Hyperboreis ib.
Hedæ, *Wilh.* Chron. Hollandiæ IV 4, 10. 324. p 329. b.
Albricum ib.
Hegeſippus, vid. Egeſippus.
Heinſius, *Nic.* ad Velleium II 2, 7. 70. p.
Helmoldi Chronicon Slauorum II 2, 12. 78. x.
Henrici, *Imper.* diplom. *ap. Ferrar.* IV 3, 6. 204. p.
Heracleota *Marcianus*, Periplus ſ. de ſitu orbis I 2, 1. 20. e.
Heraclides *Ponticus* de anima Plutarcho cit. III 4, 1. 120. m 4, 4. 127. t V 1, 4. 10. c.
Hermannus, *Com. Nuenar.* vid. Nuenarius.
Hermannus *Contractus*, Chronicon de 6. mundi ætat. VI 5, 41. 366. t.
Herodiani l. 8. hiſtoriæ ſui temporis I 2, 6. 25. k.
Herodotus *Halicarnaſſ.* 7. l. Muſar. ſ. hiſtoriæ 240 annor. II 2, 1. 55. d V 2, 1. 16. f.
Hertii, *Ioh. Nic.* Notit. vet. Germ. Populor. III 1, 6. 106, c.
Hieronymus *Stridonenſis*, Ep. ad Acheruchiam viduam I 4, 8. 43. l.
Vita Hilarii III 4, 9. 135. z.
Hilarionis IV 5, 9. 351. d.
Chronicon V 2, 4. 22. i.
de fide V 4, 16. 59. i.
Epiſtolæ ib. 155. o ad Heliod. 251. g.
Hirtii, *Aul. Panſæ* bell. Gall. Cæſ. VI 3, 1. 264. o.
Homeri Ilias V 1. 1. 3. a. 163. ſ.
Odyſſea ib.
Honoratus, *Seruius*, vid. Seruius.
Horatii *Flacci* Odæ IV 3, 17. 222. d 227. g. explicatus IV 5, 2. 338. v. VI 1, 21. 232. x.
Hottomanni, *Franc.* Franco-Gallia IV 5, 2. 336. v.
Hrabani *Mauri*, vid. Mauri.
Hroswitæ, *Helenæ*, Henr. IV. vita, epiſt. bella adu. Saxon. IV 5, 15. 365. k.
Huberti, *Thom. Leodii*, de Tungris & Eburonibus *ap. Schard.* VI 5, 16. 319. v.
Huldericus, *Mutius*, vid. Mutius.
Huttenus *Ulric.* notatus II 3, 5. 89. f.

I.

Idacii, *Ep. Chaues.* Chronicon Theodoſ. IV 2, 15. 184. a.
Imperii, Notitiæ Occident. & Orientis l Pr. 9. 11. d III 1, 5. 106. b IV 3, 16. 220. c 234. l 246. v 271. k 285. t 341. y 347. b 362. i V 1, 4. 12. d 127. y 155. o 237. z 248. f 250. g 258. l 260. m 389. k 392. m.
cum Pancirolli Comm ib. & III 1, 5. 106. b IV 2, 9. 172. ſ.

de

Digitized by Google

de auxiliis Palatinis IV 2, 9. 172. f 15. 184. a. 191. f.

Innocentii II. epiſt. ad Adalberon. Archiep. Hammaburg. V 7, 11. 174. b.

Inſcriptiones, vid. Gruterus, Furſtenberg. Scriuerius &c.

Ionae, *Abb. Bobienſ.* vit. S. Euſtaſii Abb. Luxou. V 6, 14. 145. i.

Ionae, *Arngrimi*, Tslandic. V 1, 4. 12. d.

Iornandes, *Epiſc. Rauenn.* de rebus Geticis I 2, 4. 22. g.

cius caracter I 4, 3. 35. y 380. e.

regnor. ſucceſſiones V 4, 12. 53. e.

Iornandus, *Oſnabrugius*, de Troiana Germ. & Rom. ſtirpe, notatus III 4, 7. 132. x.

Ioſephus, *Flauius*, bell. Iudaic. l. 20. II 2, 4. 61. h. VI 1, 17. 223. r.

Irenicus, *Franciſc.* notatus IV 3, 6. 204 p.

Iſidorus, *Hiſpalenſis*, Chron. Goth Vand. & Sueuor. I 4, 11. 46. o. V 4, 25. 75. r 123. v emendatus II 2, 2. 57. d.

Hiſtoria VVandalorum IV 1, 5. 150. c.

Etymol. ſ. Originum l. 20. IV 2, 15. 183. z. IV 5, 2. 336. v.

explicatus IV 2, 14. 183. z.

Itineraria tabula IV 1, 5. 149. c 247. x v. d. Tabula & Antonini.

Iuliani, *Apoſtatae*, Epiſt. ad Athenienſes II 2, 3. 61. h VI 5, 21. 330. b.

Orat. ad Senat. P. Q. Athen. IV 3, 39. 263. e.

Oratio ad milites VI 1, 15. 216. o.

Iulius *Obſequens*, vid. Obſequens.

Iunii, *Adriani*, Batauia II 2, 3. 63. h.

Iunius, *Hadrian.* notatus, refutatus III 4, 10 138. a.

Iunckeri, *Chriſtian.* Introd. in Geograph. medii aeui II 3, 3. 87. e ingens lapſus notatus IV 2, 12. 177. x.

Progr. Prueckneri illuſtr. III 4, 8. 133. y.

Iuſtini, *Trogi Epitomat.* Hiſtoriae III 4, 4. 127. t.

Iuuenalis, *Decius Iunius*, Satyrae I 2, 4. 23. h.

Ej. *Scholiaſtes* IV 3, 6. 204. p.

K.

S. Kiliani, *Scoti*, Vita M 4, 21. 426. b 429. c.

Krantzius Albert. vid. Crantzius

L.

Laërtius, *Diogenes*, Hiſt. vit. Philoſ. Procem. III 4, 1. 121. n.

Laetus, *Pomponius*, vid. Pomponius

Lahontani Itinerarium Americ. V 7, 14. 178. e.

Lambecii, *Petri*, Biblioth. Caeſar. Vindobon. IV 2, 12. 177. x.

Lambertus, *Schafnaburgenſis*, vide Schaffnaburgenſis.

Lampridii, *Aelii*, vita Commodi V 6, 19. 155. o.

Lampſacenus, *Xenophon*, vid. Xenophon

Lazius, *Wolfg.* de Republ. Roman. IV 3. 19. 227. f.

de gentium migratione lib. 12. VI 5, 16. 319 v. refutatus ib.

Leges Theoderici III 4, 11. 140. b.

Burgundionum ib.

Veſigothorum ib.

Oſtrogothorum 139. b.

Longobardicae ib.

Salicae Francorum ib.

Friſiorum vetuſtae M 4, 17. 418.

Vetus Saxonum M 4, 13. 410. r.

Ripariorum veteres M 4, 19. 422. z.

ſ. Ribuariorum ib.

Vetus Thuringorum M 4, 26. 435. ſq. f.

Theodoſ. Codicis, vide Codex

Alemannorum M 4, 31. 446. l.

Boioariorum M 4, 32. 453. o.

Auſtraſ. Reg. Theoderici lex vetuſta M 4, 35. 455. p.

Leibnizii, *Gottfr. Wilhelm.* Scriptores rerum Brunſvicenſ. II 3, 4. 88. f. ib.
ad Excerpta veterum notæ III 1, 6. 108. f 304. e. 372. n V 1, 4. 12. d.
ed. *Ditmari* Chron. IV 3, 6. 204. p.
ad Tacitum notæ V 1, 1. 3. a.
Præf. *ad Adlzreiterum* V 6, 12. 141. g 146. i.
Leodius, *Hubertus Thom.* vid. Hubertus
Leonis III, *Pont.* diploma VI 2, 6. 254 i.
Libanii, *Sophiſtæ* Or. fun. Iuliani II 2, 3. 61. h VI 5, 21. 330. b Baſilicon, ſ. Panegyr. Conſtantin. & Conſtanti IV 5, 2. 335 v.
Ligurinus, vid. Güntherus.
Lindenbrog, *Frid.* Obſ. & Var. L ad Marcellinum II 3, 3. 85. d.
Gloſſarium ad Car. & Lud. leges IV 5, 2. 336. v.
Codex Legum antiqu. V 5, 9. 102. h.
ed. Iornandis de reb. Get. IV 2, 16. 186. b.
Lipſius, *Iuſtus*, ad Tacitum I Pr. 10. 12. f. refutatus II 2, 2. 58. e.
ad Vellei. Parer. II 2, 7. 70. p.
Liuii, *Titi*, Hiſt. Rom. Epit. ab V. C. ad Druſum l. 35. I 2, 8. 28. o.
Liuthprandus, *Epiſc. Cremon.* Hiſt. ſui temp. M 4, 4. 391. i.
Loccenii, *Ioh.* Antiquitat. Sueo.Gothicæ V 4, 16. 59. i.
Loiſelani Annales Francorum M 4, 37. 258. r.
Longobardicæ leges III 4, 9. 135. z 11. 140. b 408. q.
Lucanus, *Marc. Annæus*, Pharſalica II 3. 11. 96. o.
Syluæ IV 4, 1 304. c.
Lucianus, *Samoſaten.* de hiſtoria recte conſcribenda II 1, 2. 50. a.
Toxaris ſ. dial. de amicit. VI 1, 21. 231. x.
Ludgerus, *Friſo*, Vita Suidberti IV 4, 12. 330. r.
Ludouici *Imp.*. Annal. *ap. Reuber.* M 4. 4. 391. i 396. l.
Ludouici *Imp.* regni diuiſio. M 4, 19. 423. z.
Ludouici *Imper.* Priuil. Archieccl. Hammaburg V 7, 11. 174. b. 403. n.
Luithprandus, vid. Liuthprandus
Lycophron, *Poet. Græc.* Alexandra V 7, 16. 182. g 222. q.
Lyſcander, *Ioh.* Antiq. Dan. V 7, 2, 159. q.

M.

Malmesburienſis, *Guilielmus Sommerſet*, (*Bibliothecarius*) Chronicon M 4, 21. 427. b 433. c.
Mamertinus, *Claudianus*, vid. Claudianus
Marcelli triumphus de Gallis, Inſcriptio III 4, 6 150. u.
Marcellini, *Comitis*, Chronicon *ap. du Cheſne* M 4, 11. 407. p.
cum vet. Append. ib.
Marcellini, *Friſon. Apoſtol.* Suiberti vita IV 3, 32. 247. x 254. a.
vit. S Bonifacii ib.
Marcellinus, *Ammianus*, vid. Ammianus
Marcianus, *Heracleota*, vid. Heracleota
Marii Chronicon V 5, 8. 101. g.
Marliani, *Raymundi*, Index locorum & popul. Galliæ &c. ap. Cæſ. & Tac. VI 5, 34. 393. m.
Martialis, *Marcus Valerius*, Epigramm. l. 14. I. 3, 2. 32. t II 2, 4. 61 h.
ad Cæcilium Secund. VI 1, 17. 221. q.
Epiſtolæ III 4, 1. 120. m.
Spectacul. IV 3, 19. 226. f.
Matthæi, *Anton.* Analecta veteris æui IV 5, 1. 333. t.
Mauri, *Hrabani*, *Abbat Fuldenſ.* de inuentione linqq. ab Hebræa ad Theodiſcam III 1, 4. 104. a.
Martyrologium VI 5, 9. 306. o.

Maximiliani I. mandatum ad Senat. Eſlingenſem III 4, 9. 137. z.
Maximus, *Valerius*, vid. Valerius
Meibomii, *Henr.* Script. rer. Germanic. IV 3, 6. 204. p notæ *ad Wittichind.* ib.
Meier, *Iac.* vid. Meyer
Mela, *Pomponius*, vid. Pomponius
Melanchthon, *Philipp.* vocab. ant. region. & gent. *ap. Schard.* III 1, 6. 107. e 4, 7. 132. x confutatus 107. e.
Menandri, *Comici*, fragm. *ap. Strab.* VI 1, 21. 232. x.
Merſeburgenſis, *Ditmarus*, vid. Ditmarus
Metenſes Annales M 4, 16. 417. v.
Meyeri, *Iacob.* Annal. Flandriæ cum tabulis antiq. M 4, 16. 416. v
Mnaſeas, *Geogr.* Apollonii Scholiaſti citatus III 4, 1. 120. n.
Moguntini Concilii Canones III 1, 4. 104. a.
Moncuhus, *Rorico*, Franc. res geſtæ IV 5, 15. 364. k.
Munatianus, vid. Rutilius
Munſterus, *Sebaſt.* Coſmographia vniuerſ. III 1, 6. 107. d. Beroſo deceptus ib.
Mutii, *Hulderic.* (*Hugſbald*) Rer. Germanic. Chronic. l. 31. ad 1539. V 5, 4. 91. c.

N.

Naucleri, *Ioh.* Chronicon ab O. C. II 3, 5. 89. f.
Nazarii Panegyr. Conſtantini M. I 3, 2. 32. t.
Nehalenniæ Deæ Toxandror. inſcriptus Lapis VI 5, 27. 382. g.
Neowaldi, *Iohann.* antiquæ VVeſtphaliæ coloni V 2, 3. 21. h.
Neronis numus *ap. Goltzium* VI 5, 12. 311. q.
Nicætæ, *Choniatis*, vit. Ioh. Comneni V 4, 19. 64. m.
Nicenæ Synodi hiſt. V 4, 23. 72. p.
Nicephori, *Gregoræ*, Hiſt. Rom. VI 1, 15. 216. o.
Nithardi, *Abbat. Riquienſ.* hiſt. diſſenſ. Ludouici filiorum III 1, 4. 104. a.
Normannorum geſta VI 5, 29. 385. 386. i.
Notitia orbis antiqui II 2, 5. 67. m.
Notitia Epiſc. Gall. vid. Galliæ.
Notitiæ Imper. Occ. Orient. vid. Imperii.
Notitia Prouinciarum & ciuitatum Galliæ IV 4, 8. 285. c.
Nuenarii, *Comit. Hermanni*, ed. Annal. Francor. I 2, 5. 24. i.
de origine vet. Francor. IV 5, 1. 333. c *apud Cheſnium* ib.
ed. Malomedica *Vegetii* M 4, 24. 433. e.
Numantianus, *Rutilius*, vid Rutilius
Numus Veſpaſiani *ap. Goltzium* VI 5, 9. 306. o.
Hadriani de Barbaria victa III 4, 11. 140. b.
Neronis *ap. Goltzium* VI 5, 12. 311. q.
Claudii *ap. Goltz.* ib.

O.

Obſequens, *Iulius*, de Prodigiis V 6, 13. 143. h.
Obrechti, *Vlrici*, Prodromus rerum Alſatic. M 4, 31. 447. l.
de Odoachro excerpta Chron. incert. *ap. Valeſii Ammianum* V 4, 12. 53. e.
Oiſeliani Annales *ap. du Cheſne* M 4, 13. 410. r.
Olympiodori, *Egypt. Theb.* hiſt. l. 22. ab 407. ad 425. V 5, 7. 97. f.
Orbis Antiqui notitia II 2. 5. 67. m.
Oroſius, *Paul.* Hiſt. ab O. C. ad 416. lib. 7. I 4, 8. 43. l.
lib. 2. in Ruffinum VI 2, 4. 251. g.
Carm. de bell. Geth. ib.

Ortelius, *Abrah.* Antiqu. Gall. Belg. II 2, 7 72. q notatus ib. I 2. 78. x.
Oſnabrugius, *Iornandes*, vid. Iornandes
Oſtrogothorum leges III 4, 11. 139. b.
Otfridi Verſ. Euangel. Germ. IV 3, 5. 202 o.
Otto, *Friſingenſis*, Chronicon ab V. C. II 3, 4. 88. f notatum ib.
de geſt. Frid. I. III 4. 9. 136 z.
Ouidius, *Publ. Naſo*, ex Ponto II 2, 1. 55. d Triſtium VI 1, 17. 220. q.

P.

Pacatus, *Latin.* Theodoſ. Panegyr. II 2, 4. 65. k.
Paderbornenſia monumenta IV 5, 1. 334. t.
Paduanus *monach.* Chronicon III 4, 9. 136. z *apud Vrſtiſium* ib.
Pæanii, *Sophiſtæ*, Verſ. Græca ſ. Metaphraſis *Eutropii* Breu. Hiſt. R. II 2, 2. 57. d.
Pancirolli, *Guidon.* comm. in notit. dign. Imper. vtriusque, Vid. Imperii notitiæ.
Paterculus, *Velleius*, vid. Velleius
Paulinus, *Patr. Aquileienſ.* ad Nicætam V 4, 16. 59. i.
Epiſt. ad Victricium Rotomag. Epiſc. VI 5, 34. 393. m.
Paulus, *Diaconus*, *VVarnefried*, hiſt. Longobard. I 4, 11. 46. o correctus IV 1, 5. 149, c notatus V 4, 30. 83. y.
Pauſanias, Græciæ deſcriptio VI 1, 20. 229. v.
Pedo, *Albinouanus*, Elegia Conſol. ad Liuiam II 2, 2. 58. f.
Peringskiöld, *Iohan.* Annot. ad vit. Theodorici Oſtrogoth. R. III 4, 8. 133. y V 4, 16. 59. i.
Perſona, *Gobelinus*, vid. Gobelinus
de Peſſina, Czechorod vid. Czechorod
Peutingeri, *Conr.* Tabula Geogr. II 3, 3. 85. d notatus ib. 5. 89. f.
ap. Cruſium IV 2, 1. 160. h.
de Germania Sermo Conuiualis V 5, 4. 91. e.
Pharamundi electio per anon. *apud Cheſnium* & *Freherum*. IV 5, 11. 357. g.
Philemon (*hiſtoricus ant.*) *Plinio* citatus I 2, 4 22 h VI 1, 5. 198. d
Philippi, *Abbat. bon. Spei*, vita Amandi Trai. Epiſc. VI 5, 29. 386. i.
Pichena, interpres Taciti Germ. V 1, 3. 10. c.
Pideritii, *Ioh.* Chron. Lippienſe IV 3, 48. 280. q.
Pirckhaymer, *Bilibaldus*, deſcript. German. II 3, 3. 85. d V 6, 7. 130. b *ap. Schard* ib.
Piſani, *Franc* Tab hiſt. Princip. & Principat. Arauſienſis V 2, 4. 22. i.
Piſtorii, *Ioh.* Script rer. Germ. IV 3, 6. 204 p V 5, 4. 91. c.
Pithoei, *Petri*, ed. Annal. Franc I 2, 5. 24 i ſ. Gallici Scriptores III 4, 9. 136. z.
Plato, *Athen.* Timæus ſ. de natura V 7, 4. 163. ſ.
Plauti, *Marc. Accii.* Comœd. Milit. & Trin. V 1, 1. 3. a.
Plinii, *Caii Secundi* l. 37. Hiſtor. Naturalis I Pr. 9. 11. d. emendatus IV 1, 7. 154. f.
C. Cæcilius Secund. epiſt. IV 3, 36. 258, c. d.
Plutarchus, *Charonenſis*, vitæ illuſtrium virorum I 2, 1. 18. c VI 1, 9. 205. h.
Conſolatio ad Apollonium III 4, 1. 121. n.
ei. Camillus III 4, 4. 127. t.
Pollio, *Aſinius*, vid. Aſinius
Pollio, *Trebellius*, vitæ Cæſarum I 4, 3. 36. a.
Polybius, *Achaicus*, Hiſtoriæ I 4, 9. 44 m. Excer-

Excerpta legationum III 4, 4 128. t.
Pompeius *Feſtus* vid. Feſtus
Pomponius *Mela*, de ſitu orbis I Pr. 9. 11. d.
Pomponius, *Lætus*, (*Iul.*) *Petrus Calaber*, Vitæ Caeſ. a Gordian. ad Iuſtin. III. VI 1, 11. 209. k.
Pontani, *Iſaaci*, Origines Francicæ II 2, 2. 57. e, refutatus ib.
de diuortiis Rheni, refut. II 2, 4, 63. i 64. i 77. v.
Ioh. Iſaaci Chorograph. Daniæ II 2. 7. 71. q V 1, 1. 3. a.
Hiſt. Dan. III 4, 4. 128. t.
Hiſt. Geldrica IV 3, 15. 218. b.
Ponticus, *Heraclides*, vid. Heraclides
Porphyrogeneta, *Conſtantinus*, vid. Conſtantinus
Poſidonius, *Geographus*, Apollonii Scholiaſti cit. III 4, 1. 120. m ap. Athenæum citat. ib. 121. n V 6, 9. 134. d Straboni cit. V 1, 1. 3. a.
Prætorii, *Matthæi*, orbis Gothic. V 4, 22. 70. o 72. p vid. Gothicus
Procopius, *Sophiſta*, Gothicæ res I 4, 3. 36. a VI 1, 18. 225. ſ.
Bell. & res Vandalicæ ib.
Propertius, *Sext. Aurel.* l. 4 Elegiar. III 1, 5. 105. b.
Proſper, *Tiro ſ. Titus, Aquitanicus*, Chronicon ab O. C. ad. 454. I 4. 8. 43. l.
Protarchus Stephano notatus III 4, 1. 120. m.
Prouinciarum notitia vid. Notitia.
Pruckneri Programm. 1709, Iunckero illuſtr. III 4, 8. 133. y.
Prudentii, *Aurel. Clem.* contra Symmach. V 4, 16. 59. i.
Prumienſis *Abbas*, vid. Regino
Ptolemæus, *Claudius*, Geographia I Pr. 9. 11. d.
deſerta Heluet. explic. IV 2, 3. 162. k.
Tabula Germ. magnæ *Altingio expoſ.* ib 9. 172. ſ 174. t.
emendatus IV 1, 6. 152. e.
Pytheas, *Geogr. Maſſilienſis*, Straboni cit. IV 1, 7. 153 f VI 1, 2. 190. a. & Stephano ib. & Plinio V 2, 1. 16. f 55 g 161. r laudatus V 3. 1. 26 m.

Q.

Quadratus, *Aſinius*, Agathiæ cit. IV 2, 12. 177. x explicatus ib.
Straboni citat. IV 2. 13. 180. y Suidæ & Steph. Byz. ib.
ej. Χιλιοντάρχηθα ſ. Ρωμαικὴν χιλιάδα qui memorant ib.
laudatus IV 2, 12. 176. 177 x vera ætas demonſtrata 13. 179.
Quintilianus, *M. Fabius*, Declamationes I 4, 3. 35. x.
S. Quintini Acta VI 5, 34. 393. m.

R.

Rabani, *Mauri*, vid. Mauri
Radeuicus, *Friſingenſis*, Contin. Ottonis hiſt. Frid. I. III 4, 9. 136. z.
Rauennas, *Geographus*, II 2, 6. 70. o IV 5, 8. 352 d M 4, 11. 405. o ætas M 4, 10. 405. o 433. e 446. l 434. e. ej. Caracter VI 5, 5. 298. k.
Regino, *Prum. Abbas*, Chronicon I 2, 7. 27. n.
Reineccii, *Reineri*, Origines Myſorum IV 3, 48. 280. q 336. v.
Reineſii, *Thom.* Syntagm. Inſcript. antiq. VI 2, 3. 248. f 256. k 291. f 332. c.
S. Remacli vita M 2, 2. 378. d VI 5, 41. 408. t.
Reuberi, *Iuſti*, Germaniæ Script. vet. II 2, 2. 57. e.
Rhenanus, *Bildius*, *Beatus*, notatus II 2, 14. 80. z. IV 1, 6. 152. e.
in Plin. hiſt nat. ib.
Origines Goth. ib.

- - - *Iod. Wilichii* in Germ. I 2, 1. 18. c notatus ib.

- - - *Andr. Althameri* in Germ. I 3, 2. 30. r.

vita Agricolæ I 2, 4. 23. h.

ſcripſit Vlpian. Trai. II. Coſſ. IV 3, 6. 204. p.

c. *Leibnizii* notis V 1, 1. 3. a.

reſtitutus III 4, 6. 150. u.

Templius, *Wilhelm de Shene* Remarq. ſur l'etat des Prouinces unies de Pais bas IV 4, 12, 331. r.

Tenzelii, *Wilh. Erneſt.* Supplement. II. hiſt. Gothanæ M 4, 29. 442. i.

Thegani, *Epiſcop.* geſta Ludov. Pii M 4, 22. 429. c.

Theodorici *Regis* epiſtolæ *ap. Caſſiodor.* I 4. 4 37. c vna exſcripta VI 1, 5. 197. d edictum III 4, 11. 140. b V 4, 25. 75. r 76. r.

Theodorici regis epiſtola ad Clodouæum *ap. eund.* M 4, 32. 448. ſq. m.

ad Prouinciales Noricos M 4, 32. 454. p.

Lex vetuſta Boiorum 455. p.

de Theodorico Excerpta ap. *Ammianum Valeſii* VI 1, 24. 237. z.

Theodoſiana tabula I Pr. 9. 11. d ſ. orbis deſcriptio II 2, 14. 80. z.

Theodoſianus Codex vid. Codex

ap. Theodoſium *fragment. Dionis* V 4, 18. 62. l 107. l 131. c.

Theodulphus, *Aurelianenſ.* vid. Aurelianenſis

Theophanis, *Confeſſoris.* Chronographia a Dioclet. ad Leon. Armen. V 4, 20. 67. n.

Theophraſtus, *Ereſinus*, de plantis III 4, 11. 141. b per I. C. Scaliger ib.

Thonerius, *Alb., Vicar. Paderb.* monum. Paderborn. III 1, 6. 106. c.

Thormodus, *Torfæus*, vid. Torfæus

Thucydides, *Athen.* Hiſtoriar. bell. Peloponneſ. l. 2. VI, 1. 17. 222. q.

Thuringorum vetus lex M 4, 26. 435. 436. f.

Thuringiæ Landgrauiatus hiſtor. III 4, 9. 136. z.

Tibullus, *A. Albius*, Elegiæ VI 1, 17. 223. r.

Timæi, *Taorminenſ.* Plinio citat. V 7, 3. 161. r.

Tiro, *Proſper*, vid. Proſper

Toletanum Concilium V 4, 25. 75. r.

Torfæus, *Thormodus*, Hiſtor. Rer. Norweg V 1, 4. 13. d 89. b.

Trebellius, *Pollio*, vid. Pollio

Trithemii, *Ioh.* de Scriptor. Eccleſ. M 4, 13. 411. r.

Turonenſis, *Gregorius*, Annales ſ. hiſtoria Francorum I 2, 7. 26. m IV 3, 6. 204. p notatus V 5, 8. 101. g.

de miraculo confeſſionis ib.

V.

Valerius, *Maximus*, dict. & factor. memorab. l. 9. III 4, 4. 127. r.

Valerii, *Flacci*, l. 8. Argonautica VI 1, 9. 204. h 214. n 232. x.

Valeſius, *Hadrian.* Notit. Galliarum II 2, 11. 77. u.

notatus ib. IV 1, 1. 144. a 354. c.

not. ad Ammian. V 5, 7. 97. f.

Valeſius

Valeſius, *Henr.* in Ammianum, notatus II 2, 6. 69. o.
Excerpta ex Dione IV 2, 12. 178. x.
ed. Ammiani ib. 15. 184. a.
Vandelbertus, vid. VVandelbertus.
Varro (M. Terentius) de re ruſtica II 1, 4. 52. b.
Vegetius, *Flauius*, M 4, 24. 432.
Vegerius, *Renatus*, Mulomedicinæ ſ. Artis veterinator. l. 4. M 4, 24. 433. c.
de re militari ib. eius ætas ib.
Velkius, *Andreas*, notatus V 2, 1. 16. f.
Velleius, *Paterculus*, hiſtor. l. 2. II 2, 7. 70. p.
Velſerus, *Marc.* Auguſt. Vind. rer. Comm. II 3, 5. 89. f res Boicæ IV 2, 6. 169. n.
Venantius, *Fortunatus*, l. 4. de S. Martino II 2, 2. 59. f.
Carm. l. 7. II 2, 5. 67. m ad Gigonem ib.
ad ducem Lupum ib. 6. 70. o.
de nauigatione ſua VI 5, 9. 306. o.
cum not. *Chriſtoph. Broweri* II 2, 6. 69. o.
Rhadegundis ſ. excidium Thuringiæ 77. v M 4, 27. 438. g.
ad Sidon. Ep. Mogont. VI 5, 6. 299. l.
Verdenſis Epiſcopatus tabulæ a Car. M. M 4, 9. 402. n.
Verelii, *Olai*, Notit. hiſt. Hervoer. V 7, 2. 159. q.
Veſigothorum Leges III 4, 11. 140. b.
Veſpaſiani numus ap. Goltzium VI 5, 9. 306. o.
Veteres Annales, vide Francorum.
Victor, *Aurelius*, Epit. vit. & morum vir. Illuſtr. I 3, 2. 32. t.
viri illuſtres Romæ III 4, 4. 127. t.
Vignerius, *Nic.* de ſtatu & origine vet. Franc. IV 5, 1. 333. t *apud Cheſnium* ib.
Virgilii, *Publ. Maronis*, Aenæid. libri 12 II 2, 3. 60. g 4. 65. l explic. IV 5, 2. 338. x.
Georgica III 4, 1. 120. m.
Viterbienſis, *Annius*, vid. Annius.
Viterbienſis, *Godofredus*, vid. Godofredus.
Ulpiani, *Domitii*, leges Dig. VI 1, 16. 119. p.
Volateranus, *Raphaël Maffegus*, Geographia III 4, 3. 124. r.
Vopiſcus, *Claud. Flauius Syracuſ.* vitæ illuſtr. vir. I 3, 2. 32. r. Proculi III 4, 10. 138. a. Probi V 5, 12. 108. l.
Voſſius, *Gerh. Ioh.* Etymol. Lat. linguæ III 1, 6. 107. e.
de Idololatria Gentilium ib.
Computus V 6, 15. 147. k.
Iſaac, in Melam VI 1, 17. 524. r.
Urſpergenſis, *Conrad.* Chronicon II 3. 5. 89. f.
Urſtiſii, *Chriſtian.* Scripr. rer. Germ. III 4, 9. 136. z.
Epit. hiſt. Baſ. ib.
fragment. ib.
Paduan. monachi Chronicon ib.

W.

VVagenſeil, *Joh. Chriſtoph*, de Civit. Norimbergæ V 6, 7. 130. b.
VValafriedus, *Strabus*, *Abbas Augienſ.* Eccleſ. rer. exord. & incrementa III 1, 4. 104. a. V 4, 25 76. r.
Vit. S. Galli Prolog. IV 2, 16. 186. b.
444. k.

Digitized by Google

VVandelberti, *Diac. Prum.* Martyrolog. hiſt. S. Bonifacii II 2, 9. 74. f.
VVarnefried, vid. Paulus Diaconus.
VVeiſſenburgenſis *Monachi* Catecheſ. aliaque monum. Theotiſca III 1, 4. 104. a.
VVellhof, *Joh.* vid. VVerlhof.
VVendelini, *Godofredi*, Gloſſarium IV 5, 2. 336. v.
VVerlhoff, *Joh.* Notit. Imp. enucleat. IV 5, 21. 336. v.
VVilfinus, Epiſcopus, vid. Boëthius.
VVillichius, *Jodoc.* Comm. in Taciti German. *ap. Schard.* I 2, 1. 18. c.
Annio deceptus III 1, 6. 107. d.
VVinckelmann, *Joh. Juſt.* Notit. hiſt. pol. vet. Sax. VVeſtph. IV 3, 27. 240. q notatus ib.
VVipponis, vita Conradi Salici M 4, 21, 426. b.
VVitechindi, *Corbejenſ. Mon.* Annales II 2, 11. 77. v.
cum not. *ap. Meibom.* IV 3, 6. 204. p.
accuſatus, defenſus M 4, 27. 439. g.
a Sigeberto exſcriptus 462. f.

X.

Xenophon, *Lamſacenus*, Solino cit. II 2, 12. 78. x. V 7, 3. 161. r.
Xiphilinus, *Joh.* Epit. ex Dionis H. R. II 2, 2. 57. d.
accuſatus IV 1, 5. 150. c.

Z.

Zecherod, vid. Czechorod.
Zollmanni, *Henr.* Hydrograph. laudata M 4, 4. 390. i.
Zonaræ, *Joh.* hiſtor. ab. O. C. IV 5, 3. 339. x. VI 5, 2. 293. g.
Zoſimi, Hiſtoria Cæſarum I 4, 3. 36. a.

INDEX II.

INDEX II.
RERVM PRAECIPVA-RVM.

Numerus romanus *librum*, ſecundus *caput;* tertius *paragraphum;* quartus *paginam;* literula *notas;* M. Germaniam *Mediam*; Pr. *Prœmium* deſignat. Fines primo *orientis;* deinde *auſtri;* poſt *occidentis;* denique *ſeptentrionis* poſiti.

A.

AAr, fl. *Eder*, vid. Adrana.
Abenſt, fl Abuſinus, vid. Abuſinus.
Abenſt, vrbs Abuſina, vid. Abuſina,
Abnoba, mons (Aunobei montes) Ammiano ſunt Rauraci montes II 3, 3. 85. d. incongrue Ptolom. claudit Ingævones IV 1, 6. 152. e.
ex aduerſo Raurici Gall. oppidi, Danubio fontem dat II 2, 1. 57. d. ex extremo Germaniæ ad Rauracos recentemque Danubium angulo ſurgit, ad Nicrum Tubarimque Marcianæ ſylvæ nomine ſpargitur II 3, 3. 85. a Ptolemæo ad ſeptentriones per omnem Rheni ripam longiſſime producitur ib. d. aliis eſt, qui ab Rheni Arolæqve confluentibus ad Danubii Nicriqve fontes ſternitur II 3, 3. 85. d.
Abotriti, vid. Obotriti.
Abrinca, fl. vid. Obrinca.
Abuſina, (*Abensberg*) vrbs ad confluentem Abuſini & Danubii II 2, 2. 59. f.
Abuſinus, fl. (*Abenſt*) ad Abuſinam vrbem Danubio a dextra miſcetur II 2, 2. 59. f.
Acronius lacus (*Bodenſee*) Rheno permeatur II 2, 4. 62. Alemanniæ limes IV 2, 14. 181. z,
Addua, fl. Rhætiæ jugis ortus, per Larium lacum in Italiam decurrit cœruleus II 2, 3. 59. ſq. g. Pado junctus in Adriaticum mare ruit ib. 59. ſq.
Adrana, Adranus fl. *Eder* in Cattis fluens, cum Fulda in Viſurgin ruit a dextris II 2, 9. 74. f.
Adua, fl. vide Addua.
Aduatici, in Iſtævones imputati IV 1, 7. 154. f. Cimbrica gens ib. f. Plinio ſunt Betbaſii ib. eorum *ſitus, nomen, genus, hiſtoria; fines; oppida;* nouum *Betbaſiorum* nomen; VI 5, 30. 31. 386. ſq.
Adulus, locus, vbi oceanus Saxoniam alluit M 4, 11. 407. p.
Aedui, Ariouiſto Germ. Marcomannorum, Seduſior. Harudum Rege ejusque auxiliis Triboccis, Vangion. Nemetibus, Cattis debellati IV 2, 3. 163.
Aenus, fl. (Oenus, *Inn*,) Noricum a Rætis & Vindelicio diuiſit ibique Jnuauo a dextra aliisque auctus Danubium intrat II 2, 2. 58. 60. f. ortus extremis Rætis ib. f.

Aeſchius fl. Seduſiorum limes orientalis IV 2, 4. 165. m.

Aeſtii in Peucinis & Baſtarnis aliquo modo relati IV 1, 9. 156. h. alia ratione in Iſtævones imputati ib. Sarmatiæ gens Germanica I 1, 2. 16. b. extrema Germ. civitas trans Viſtulam I 4, 2. 34. ex Germania huc commigrauit ib. 3. 35. omnem Germaniæ ſinus oram tenentes ib. migrantibus Gothis & Vandalis ſoli fere ſedibus ſuis inhæſerunt I 4, 4. 37. ſq. d. eorum ſaltus Germanis vicinæ ab his Hercynii vocati II 3, 2. 84. c.

eorum *ſitus*, genus, *priores ſedes*, *nomen*; *ſedes certa*, & *fines*; ciuitates: *Scyri*; *Hirri*; *Liuonorum & Pruſſorum nomina*; *memorabilis ſuccini collectio tribus modis*; & *mercatus*; *ſuccini natura* juxta priſcos; *res celebriores*, *ſtatus publicus*; VI 1, 2-6. 189-199.

Aethiopes, quartum genus hominum Græcis III 4, 1. 121. n.

Africa, Vandalis a Romanis data & infeſſa, vid. Vandali.

Agrippinenſes ſunt Vbiorum colonia cis Rhenum ducta, nomen a conditore nacti III 4, 12. 142. d. ſolum exemplum Romani a Germanis nominis ſumti ib.

Agrippinenſes, vid. Vbii in Gallias transducti.

Aha, fl. prope Gravelingam in Oceanum influens II 2, 5. 68. n. 8. 73. r Tabuda Ptolemæo ib. Vnſingi receptus cum eo in portum Manarmanem, effunditur II 2, 8. 73. r.

Alamani, vid. Alemanni.

Alambani vid. Alemanni.

Alani, Germ. gens, Gallia depopulata penetrarunt in Hiſpaniam ibi a Gothis excluſi agris I 4, 8. 42.

in Sueuico Alemagnor. fœdere IV 2, 11. 175. v. Jornandis parentes M 3, 1. 380. e.

Alara, fl. (Alera, *Aller*) in Chaucorum Cheruscorumque confiniis (infra *Vehrden*) Viſurgi miſcetur II 2, 9. 75. f. M. 4, 3. 388. accepto fl. *Leine* ib.

Alaticus, Alemannorum rex IV 2, 20. 192. g.

Alben, (Alpes, Abnoba) montes, an Helvetiorum deſerta ſpectent II 3, 3. 85. d. 162 k. a Danubii Nigrique fontibus in orientem ad lævam Danubii porriguntur ib. vocantur *dieraube Alben* II 3, 10. 96. n.

Albio, Nord-Albingorum dux M 4, 14. 412. f.

Albis, fl. Alba, (Albius, *Elbe*,) non in Hermunduris, ſed in Marcomannis, ortus, Semnonum, Hermundurorumque fines prælerlapſus Cheruſcos, Chaucosque a Tranſalbinis ſeparauit; mediam Germ. ant. ſecuit; Geographiæ ant. Germ. Romanorum terminus II 2, 10. 75. adoleſcens Egram accipit. ib. t. ejus tranſitus Domitio meruit triumphum ib. Tranſalbina Sarmatis impleta terminus Germaniæ ib. 76. a ſiniſtra accipit *Salam Unſtrutæ* auctum, an a dextris Sueuum ſ. *Spream* ib. aliquando ab ejus tranſitu Druſus ſpectro prohibitus ib. 77. v. oritur in extremis Bohœmiæ ad ortum æſtiuum finibus prope *Schmideberg* Sileſiæ V 61, 3. 124. x.

ævo medio Daleminciis, Vened. gente obſeſſus M 3, 1. 379.

Alce, Numen Germ. cui apud Nahatvalos lucus ſacer II 3, 12. 98. p. an Caſtor. & Pollux eo notentur. ib.

Alcimœnnis, Alcimœnis, vid. Samulocœnis.

Alemanni, (Cenni, Alamanni, Allemanni, Alema-

Digitized by Google

Alemani, Alambani) noui Heluetiæ Transrheo. coloni a Barbaris M. Antonioo I. vaſtatæ, Germani fuere, maxime Sueui IV 2, 11. 175. u. non a lacu Lemano dicti 12. 176. nee a fluuio Lemano ib. ſed quaſi conuenæ ex variis ciuitat. ib. x.

Alemanoi, Germanici & *Suenici* generis 12. 176. non antea inſederunt his terris ib. 179. Germanico ſanguini vindicati 177. ſq. x. *Cenni* dicti Dioni 178. x. Sueui dicti ib. x. mirifice ex equo pugnantes 180. y. a Caracalla victi ib.

prima eorum memoria ib. jam ſec. 3. Rhætiis inſidere cœperunt IV 2, 14. 183. z. Sec. 4. 5. Rhætiam Heluetiamque impleuerunt IV 2, 16. 185. Sueuis Hermunduris fœderati a Theodemir Gothorum R. victi, ſubacti IV 2, 16. 186. b ante cladem jam Sueuis permiſti in Rhætia & Galliæ parte IV 2, 16. 186. ſq. b.

plures reges habuere ſummæ in bello poteſtatis, 19. 189. ſq. f. 191. hæreditarios ib. 190. f. varios comites, ex nobilitate a rege delectos ib. f. Gibaldus omnibus imperauit & Alaricus 192. 9. med. ætate a Francis in Saxoniam ducti M 4. 33. 450. ſq. n. ex Sueuia Transthenana ib. eorum ibi fata & ſedes ib. pactio eum Saxonibus egreſſis de reditu ib. bellum mutuum grauiſſimum de poſſeſſione eum Saxon. ib. 451.

Alemanni Cisdanubianas provincias inſidentes novis nominibus eas adpellarunt. I 2, 9. 28. Sec. 3. & 4. Gallias ad ſuperiorem Rhenum ſæpius devaſtarunt I 4, 7. 41. Sec. V. primam tenuere Germaniam ib. 8. 43. Sec. 2. 3. perruptis Rhætiis Noricoue Italiam vaſtarunt I 4, 10. 45. Sec. V. Rhætias diripuerunt ib. 11. 45. medio æuo Lecho fl. a Bojoariis diuiſi II 2, 2. 60. f. eorum jurgia eum Burgundiooibus ob interfluentis Salæ ſalinas II 2, 6. 69. o. Sueui dicti ob conſociationem III 4, 12. 14. e.

Alemanni poſt cladem ex parte in Theodorici Oſtrogothor. R. clientelam recepti IV 2, 20. 192. 9. poſt 40 annos dimiſſi ex illa ib.

ſexti ſeculi Alemannorum *origines*; *regiminis formula*; *nominum* juxta tempora & ſedes variorum *neceſſaria diſcretio*; *fines cis* & *trans Rhenum* M 4, 30-32. 441-448. k. l. m.

num illis med. ætate unus cum Sueuis rex M 4, 33. 449. ſq. n.

clauſi Lico fl. Bojoaria & trans Danubium Franconia; Alpibus Ræticis; medioque Rheni amne orieote; Vogeſo, Arolæ confluente Rheni, Utſaque toto; & Nicro Alſatiæque terminis M 4, 33. 448.

multi pagi, pro libertate tn. ſemper uniti IV 2, 16. 186. b. militarunt tn. Romanis ib. f. fortitudo er. fœminarum heroica ib. f. animi corporisue magnitudo & prudentia 189. ſq. f. 191. f. extremo tempore unum tantum Regem habuere IV 2, 10. 191. g. quo in prœlio cæſo *exitium* & *ſeruitus* accelerata ib.

Alemannia dicta tota Germaoia diu ante Interregnum III 4, 9. 136. z. hodieque Gallis & Italis hoc nomine venit ib. non ſoli Alemanni ſunt Germani ib. 10. 137.

ſpecialis Alemanniæ *fines* vid. *Heluetiæ*.

ejus nomen in Heluetiam Gallicam translatum IV 2, 24. 181. z.

Alemannia, ejus fines a Burgundis non coar-

Digitized by Google

coarctati IV 2, 16. 185. b. ſed a Francis ib. 185. b. poſtea eodem Francicis ad Nicrum, Mœnum, Loganamque erectis; & Hermundur. Sueuicis ad Rhenum recentemque Danubium pertingentibus ceſſit ib. illæ inferiores *Francia*, hæ ſuperiores *Sueuiæ* pars ib.
tandem cis & trans *recentem Rhenum* ſubſtitit nomen Alemannorum cum Sueuis permiſtorum ib. ſq. b.
Alemannia deuicta, numus Conſtantin. IV 2, 14. 182. z. Alexandro Seuero, Maximino, Juliano, Valentiniano petita 183. z.
Alemannici nominis hiſtoria III 2, 4. 115.
Alemannicum fœdus ſub. M. Antonino cœpit IV 2, 11, 175. u. Sueuica conjuratio dicta ib. u. Marcomannos, Nariſcos Hermunduros, Quados, Sueuos, Sarmatas, Latringes, Buros, cum Victoualis, Soſibes, Sicobotes, Rhoxolanos, Baſtarnas, Alanos, Peucinos, Coſtobocos ib. u. Vandalos complexa ib Marcomannicum bellum dictum ib.
Alemannicus Caracalla dictus IV 2, 13. 180. y.
Alemannorum pagus celebris Leotienſis, a Lentio ad Danub. dictus IV 2, 9. 173. ſq. t. 448.
nominis origo 11. 175. u. 12. 176.
pagi: Juthungi; Lentienſes; Bucinobantes; regis Suomarii in Rheni ripis vlterioribus; Hortarii regni; Vadomarii contra Rauracos IV 2, 15. 183. ſq. a.
grauiſſima clades IV 2, 14. 183. z.
eorum *medio æuo* ſedes trans Rhenum a Sueuis Hermunduris Sueuia dicta; ab illa trans Danub. Sec. s. Sueuia probe diſtinguenda, & ab Alemannia priore Danubium inter & Loganam M 3, 3. 382.
Alemannus fl. Alemannis non dedit nomen II 2, 2. 57. e. vid. Altmühl.
Alera fl. vid. Alara.
Algow, Alemanoorum ſingularis pagus Lentienſis, ejusque fines M 4, 32. 448. ſq. m.
Aliſo, fl. *Alme*, Eliſo, perexiguus, magni nominis, Luppiæ miſcetur ad Paderbornam II 2, 7. 71. 72. p. an caſtellum hujus nominis habuerit ib. p.
Aliſonis, caſtelli obſeſſi præfectus poſt cladem Vari via ad Rhenum directa ſe ſubduxit II 3, 4. 87.
Allemanni, vid. Alemanni.
Aller, fl. vid. Alara.
Alme, fl. vid. Aliſo.
Almona fl. ſ. *Altmühl*, vid. Altmühl.
Almonus fl. vid. Altmühl.
Alpes trans Danubium ad Abnobam olim protentæ II 3, 10. 95. n. Straboni optime deſcriptæ ib. ſq.
Alpes, olim Italiam a Norico Rhætiaue hodie a Germania diuidunt II 3, 10. 95. n.
Alpes, Baſtarnicæ, vid. Baſtarnicæ.
Alpes, Noricæ, Alpium initium, Norico prætextæ, a ſiniſtra Cetii ſitæ II 3, 10. 95. n.
Alpes Rhæticæ, Noricis contiguæ Rhætiam implens II 3, 10. 95. n.
Alpes, minus recte Germaniæ limes meridionalis habiti I 2, 8. 27. Plinio, Pomponio, Agrippæ ib. 28. o. medio demum æuo hoc munere functi ib. 9. 8. ad Danubii origines continuati I 2, 8. 28. o. II 3, 10. 96. n. clauſere Galliæ Ciſalpinæ latus ſeptentrionale I 4, 9. 44. minus diſtincti Galliæ citerioris aut ulterioris, Norici Rhætiæque termini I 4, 9. 44. ad Danubii fontem *die Rauhe Alben* II 3. 10. 96. n. vide Alben.

Le-

Digitized by Google

Alpes Lepontiornm dant Rheno ortum II 2, 4 61.
Alſatia, Vogeſo ſeparatur a Lotharing. II 3, 11. 96. o. a fl. medio Alſe dicta, in Alemannis M 4, 32. 448. m.
Alſe, fl. Elſe, vid. Alſatia.
Altmühl, fl. primus in ſiniſtram Danubii labens ripam II 2, 2. 57. f. etiam Lemannus, Alemannus, Almona, Almonus dictus. ib. ejus conjunctio cum Radantia Car. M. tentata ob navigationem ib. f.
Amadocus lacus, medius inter Volhyniam & Podoliam, amnem *Bog* mittit in Boryſthenem, ſupra eum mons Peuce ſitus, II 3, 9. 94. m.
Amalchium Mare, ſeptentrionalis pars congelatum dictum I 2, 4. 23. h. complectitur Marimoruſam & Cronium mare ib.
Amaſia, Amaſius, fl. vid. Amiſius.
Ambiani, Gall. civitas Germaniam Sec. V. translata I 4, 8. 44. l.
Ambra fl. inter Ambrones vetuſtiſſimos IV 3, 48. 279. q.
Ambronum pagus Heluet. poſt cladem ſe junxit Cimbris IV 2, 2. 162. k.
Vetuſtiſſimæ ad Ambram *ſedes; noſtæque ad meridiem* adſcendentium IV 3, 48. 279. q.
Amiſius, fl. (Amiſia, Amaſius, Amaſia, Lamazon) prope Teutoburgienſem ſaltum ortus ad occidentem & Boream vergit; inter Chaucos & Friſios ad Inſ. Burchanam prope Unſingis oſtio 2 oſtiis elabitur II 2, 8. 72. r. per Druſum & Germanicum celebris ib. 73. r. Bructeri prælio navali Druſo victi ib. 74. r. concludit cum Luppia Tanfanam lucum & templum II 3, 12. 97. Rauennati *Lamazon* M 4, 10. 405. o.
Ampſiuarii, Amſiuarii, in Iſtævonibus relati IV 1, 7. 154. f.
vide Anſibarios.
eorum ſedes; diſtinctio ab Anſibariis; an ab Angriuariis ſati; fata, facta; IV 3, 41. 268. ſq. i. ib 51-53. 284-288.
Anartes, Sarm. pop. ad Hercynium coluere II 3, 2. 84. c.
Anaſus fl. vid. Aniſus.
Angarii, Angrarii, Sax. gens med. æuo cis Albim inter Oſtfalos & VVeſtfalos M 3, 2. 381. M 4, 13. 499. r.
ex Angrivariis, ejuſdem terræ prioribus incolis iis hæſit nomen ib. 13. 409. r.
termini: Oſtfali, Viſtulaqve; patria Francorum; VVeſtfali; & Oceanus ib. ſq. r.
eorum dux Bruno. M 4, 14. 412. ſq.
Angli cum Saxonibus antiqvitus Britanniam barbaram ſ. Scotiam, Sec. V. Britanniam Romanam occuparunt I 4, 7. 40: 8. 43.
in Vandalos relati cum 6 fœderatis civitatibus IV 1, 5. 149. c.
in ſeptem Sueuorum ciuitatibus fœderatis V 4, 1. 33. ſq. hiſtoria, gloria, mutatæ ſedes eorum ib. 4. 49.
Anglia, vid. Britannia.
Anglicæ gentis origo Danica, ex Scheringhamo I 4, 7, 41.
Angrarii, vid. Angarii.
Angriuarii, vid. Chamaui.
Aniſus fl. (Anaſus, *Ens*,) medio æuo illuſtris, in Norico ortus & conditus II 2, 58. 60. f.
Bojoariæ Franciçæ, & Hunnorum regni certus limes Car. M. æuo ib. M 4, 37. 455. ſq q.
Anſibarii, eorum *nomen, ſedes, expulſio;* hiſtoria IV 3, 49. 50. 281. ſq. an in *Ampſiuariorum* nomine reuixerint ib. 51. 284.

Digitized by Google

Annii *Viterbienſis* dolus detectus III 1, 9. 111. i.

Antes, Sclauica ſ. Venedorum gens fortiſſima M 4, 1. 385. ſq. h. eorum ſitus in Dacia.

Antonini *Marc.* bellum Marcomannicum incipiente Alemannor. fœdere exitu infelix IV 2, 11. 176. v.

Aquilonaris Germaniæ priſci populi V 1, 1. ſq. 1. ſq. V 4, 1 ſq. 33 ſq. *Reudingi* & *Auiones*; *Angli* & *Varini*; *Eudoſes* & *Suardones*; *Nuithones* ib. 33.

Aqvitania prima & ſecunda Germaniæ geminæ Gregor. Turonenſi I 2, 7. 26. m Veſigothis infeſſa ib.

Aramæi, generali nomine Germani perperam vocati III 1, 3. 103.

Ararin fl. Moſellæ connectendi conatus L. Veteris II 2, 5. 66. m.

Araris, ſ. Arola, vid. Arola,

Arduenna ſilua in Ciſrhenana Germania prima & ſecunda Cæſari deſcripta II 3, 11. 96. 97. o. inter Rhenum & Moſam, Moſam Scaldimque ad Oceanum usque ſtrata ib. 97. o. a Strabone ad Atrebates & Britannicum mare producta, omnes Belgiæ ſilvas complexa ib. Cæſari D. millia P. longa ib.

Arc, fl. vide Obringa.

Argentuaria, Alemaonorum a Gratiano clade nobilis IV 2, 8. 171. r.

Argenti venæ in Mattiacis recluſæ II 1, 4. 52. b.

Argentoratenſes Sec. V. Germaniam tranſlati I 4, 8. 44. l.

Arimanni, milites qvondam dicti III 4, 8. 133. y.

Ariouiſtus, Germanorum in derelictis Heluetiorum ſedibus rex, Marcomannis, Seduſiis, Harudibus imperauit IV 2, 3. 163. a Sequanis rogatus trans Rhenum in Aeduos movens, a Triboccis, Vangionibus, Nemetibus & Cattis auxilia accepit ib. iis tn. non imperauit. ib. bello male geſto in priores ſedes cum magna ſuorum parte ſe recepit 5. 166. ex vulnere tunc accepto num obierit ib. n.

Arma populis dedere nomina I Pr. 9. 11.

Arola fl. Lud. P. æuo frequenter Araris dicta IV 2, 16. 186. b. miſtis Alemannis Sveuis obſeſſa ib.

Arolæ Rhenique confluentes ad Abnobæ principium II 3, 3. 85. d.

Arrabo, amnis Sarmatiæ ultra deſerta Bojorum II 3, 10. 95. n.

Arſia, Iſtriæ fl. Illyriæ olim & Galliæ Ciſalpinæ terminus I 4, 9. 44.

Aſciburgius mons, a Luna ſilva ad orientem longe protentus ſcidit Sueviam II 3, 7. 91. k non in Scannauia qværendus, etſi in Sueuia non admodum altus ib. 7. & 9. 93. Tacito absque nomine deſcriptus ib. k. 92. ex Hungariæ, Sileſiæ, Poloniæ confiniis a Sarmaticis montibus ducitur inter Sileſiam & Poloniam, perque hanc ad Sueuicum mare excurrit ib. 92. k. complexus Das *Rieſengebuirge*, *Neiſs-und Maehriſche Gebuirge* ib.

Aſioii Quadrati ætas reſtituta IV 2, 13. 180. y.

Askenaz Noæ pronepos, num Teutonum parens illis dederit nomen III 1, 6. 107. e. ejus poſteri in Aſia quærendi ib. e.

Aſtingi, Sarmat. pop. in Vandal. genus imputati IV 1, 5. 150. d.

Aſtraga (Oſtrogowe) pagus Friſiæ olim ſecundæ, hodie propriæ M 4, 17. 418. x.

Athaulphus Gothorum Rex Honorium obſidens paciſcitur ſibi Galliam Narbonenſem I 4, 8. 43.

Atheſis Rhætiæ fl. velox & amœnus, accepto

cepto

cepto Iſaro, Attagine miſto, per Italiam in Adriaticum mare ruit II 2, 2.59. ſq. f. & 3 59. ſq. g. Attagin defert in Italiam ib. ibi meridiem petens initio, tandem ad orientem vertitur ib. prope Padi oſtia Adriæ miſcetur ib.

Atrebates Gall. ciuitas Germaniam Sec. V. translata I 4. 8 44. l.

Attagis (Alſacus) fl. Rhætiæ jugis ortus in Iſarum incidit, & Atheſin II 2, 2. 59. f. Italiam delatus ib. 3. g.

Auares Pannoniæ, in Veoedis Oriental. relati dona ferentes Lud. P. M 4, 4. 391. i. in Hunnis relati 5. 35. 453. eorum impreſſio in Ciſdanubiana ib.

Auiones io Sueuorum 7 ciuitatibus fœderatis V 4, 1. ſq. 33.

Aunobei montes (Abnoba,) Ptolemæo (male) Ingæuones claudunt IV 1, 6. 152. e. vid. Abooba.

Auracum, *Aurach*, Sueu. opp. olim in Alemannis, Flauiæ aræ IV 2, 9. 174. r.

Auſterlingi, vid. Oſtfali.

Auſterlandi vid. Oſtfali.

Auſtriæ nomen a quibus incepit M 4, 19. 421. z.

ſuperior Auſtraſia dicta ib.

Auſtraſiæ Regni erectio bonam Galliæ partem Germaniæ vindicauit. I 2, 7. 27. n.

Auſtraſii, vid. Oſtfali.

Auſtreleudi vid. Oſtfali.

Aw, duo fluuii in finibus Polaborum iis oomen dedere M 4, 3. 388.

Axiopolis, vrbs Moeſiæ inferior. prope Getas, vbi Danubius Iſter vocari incipit II 2, 1. 56. d.

B.

Bacenis ſilua, *der Hartz*, Hercyniæ pars trans Viſurgim infinitæ Cæſaris magnitudinis, murus Cheruſcos inter & Sueuos ſ. Cattos, quo ſe Catti Cæſaris metu recepere, reliquiis hodie *der Hartz* dictis II 3, 5. 88. ſq. g. habuit Melibocum montem Viſurgim & Albim inter ib.

Baduhennæ lucus in Friſiis, ad quem 900 Roman. confecti II 3, 12. 97.

Bahre fl. oum Sorabis dederit nomen M 4, 4. 389.

Bajoarii vid. Bojoarii.

Balthia inſula Xenophonti Lampſaceno memorata II 2, 12. 78. x.

Balticum mare, Codanus ſini nomen nouum, male Xenophonti tributum ab Ortelio II 2, 12. 78. x.

Barbari, Græcis a difficili ore omnes peregrini; a Romanis libertatis tenaces, Græcæ & Latinæ linguæ morumque Romanorum exſortes dicti I 3, 2. 31. t.

hoc quaſi proprio nomine Romanis Germani appellati ib. III 4, 11. 139. ſq. b. unde ex odio acceptum nomen io Romanorum victorum verterunt ignominiam Germani, teſt. edict. Theodorici, Legib. Burgund. Veſigoth. Longobard. Salicis ib. 140. b. Franci hooris ergo ſe Barbaros dixere quaſi Dominos 141. c.

Barbaria Africæ, a Vandalis Germaois, ceu Barbaris incolis, nomen tenuit III 4, 11. 139. b. qvod aduerſus Scaligeri derivationem vindicatur 141. b.

Barbaria Germania dicta III 4, 11. 139. ſq. b. in numo Hadriaoi ib. 140. b.

Barbaries Getarum patria Claudiano I 3, 2. 32. t.

Barbarorum appellatio minus perſpecta recen-

recentes ſcriptores ſeduxit II, 1, 6. 54. c.

Baſtarnæ, Germ. Gent. nomen generali proximum, in quinque generibus Germ. a Romanis relatum III 1, 10. 111. k IV 1, 4. 147. b. & 9. 155. ſq. b.

Baſtarnæ & Peucini; nomen Peucinorum Baſtarnar. genus Germanicum; regionum fines; præcipuæ gentes: *Atmoni; Sidones; Peucini; Carpiani; Borani; Burgiones; clara loca; non ex Germania venere; vetera decora; extrema fata; mores, ſtatus publicus;* VI 1, 9-14. 203-214.

earum civitas Carpi Gothorum exercituum ſocii I 4, 3. 36. a dedere Carpatibus ſ. Baſtarnicis Alpibus nomina II 3, 9. 94 m.

Baſtarnæ Germ. gens Sarmatiæ I 1, 2. b 16. I 4. 2. 34. non ex Germ. huc venit ib. 17. ſed in itinere verſus Germaniam ibi ſubſtitit ib. Germani lingua & moribus agniri ib. coluit trans Viſtulam ad Carpates vsque & Tyram fl. Pontumque Euxinum I 4, 2. 34. a Sarmatis mutuis armis metuque finiti ib. Daciæ celebre regnum erexerant. ib. ſupra Carpates ad Iſtrum & a Tibiſco ad Tyram protentum ib. Sec. 5. cum Gothis aut Vandalis Sarmatia exierunt I 4, 4. 37. non omnes tamen ib. 38. eorum ſaltus Hercynii dicti II 3, 2. 84 c.

Galli dicti III 4, 4. 128. t. Scythæ dicti, in Scythia degentes ib. 12. 131. c.

in Sueuico Alemannorum fœdere contra Romanos IV 2, 11. 175. v.

Baſtarnicæ Alpes, Carpates dicti a Carpis, Baſtarnica ciuitate II 3, 9. 94. m.

Batavi, eorum *ſitus*, *nominis origo* a Cattis, *terra fines; fata, continens* Batauia & *inſularis; fines* vtriusque; per Druſianam foſſam aucti; *illuſtria* loca, *oppida*, *caſtra* VI 5, 18-21. 321-329.

Bataui in Iſtæuonibus relati IV 1, 7. 154. f Germana gens, cis Rhenum a Cæſare inuenta I 4, 6. 39. g. ex Cattis orti I 13. h eos alluit Oceanus Germanicus I 4, 6. 40.

Sec. 1. in Gallias Romanorum irrumpentes I 4, 7. 41. nemus ſacrum habuere II 3, 12. 98. p.

Batauorum inſulæ Rheno circumfuſæ Plinio enumeratæ, deſcriptæ II 2, 4. 62. h incolæ Cæſari depicti ib.

in his Caninefatum ſedes, & *memorabilia* VI 5, 23. 333. ſq.

nomen med. æuo Friſico ſurgente extinctum M 4, 15. 414. t.

Batavus fl. Vahalis dictus II 2, 4 64. i.

Bauari, vid. Bojoarii.

Bebelii, *Henr.* laus, antiquitas, imperium victoriæque veterum Germanor, I 2, 6. 25. k.

Behemi, Behemanni, Vened. gens, eius ſedes M 4, 4 388. vid. Bohemi.

Belgæ maritimas oras Caledoniæ ſ. Scotiæ inſedere olim I 4, 7. 41. i.

Belgicæ flumina, *Rhenus*, quem ex ſiniſtro *Nava* & *Moſella Sarauo* miſta illabuntur, *Abrinca*, *Moſa*, Scaldis comitantur; a dextris *Nicer*, *Mœnusque Salam* recipiens, *Lanus*, *Segus*, *Rura* ei affunduntur II 2, 5. 6. 66-69. m. n. o.

fines Cæſaris æuo generales mutationes inſecutæ; *diviſio Auguſti*; pars nomen ſeruauit, pars *Germania Cisrhenana* dicta, *ſuperior* ſ. prima, & *inferior* ſ. ſecunda; *Belgica* nomen ſeruanti *prima* & *ſecunda* acceſſit *Maxima Sequanorum*; a *Belgio Cæſaris ſeparata*; Celtas pluri-

plurimosque Germanos complexa VI 4, 10. 287. ſq.
Belgium Cæſaris a Belgica diſerte ab eo ſeparatum VI 4, 10. 268. quos populos complexum ib.
Benacus, Rhætiæ fl. quem Mincius ſecat II 2, 3. 59.
Bergos, veteribus inſula I 2, 4. 22. g.
Beroſus commentitius veteratorem nactus Annium Viterb. I 2, 1. c 18. 107. d. fines Germaniæ nimis protendit I 2, 1. c 18. Autores quibus impoſuit III 1, 6. 107. d.
Betbaſii, Germanica gens cis Rhenum, in Batauos imputata I 4, 6. 40. h ſunt Aduatici, Cimbri mediterranei IV 1, 7. 154. f.
Bilenis fl. Albi miſtus in Verdenſi epiſcopatu M 4, 9. 402. n.
Bingium oppidum ad introitum Navæ in Rhenum a ſiniſtris II 2, 5. 66. m.
Biſula fl. vid. Viſtula.
Biſurgis fl. vid. Viſurgis.
Blocksberg an Melibocus in Baceni ſilua II 3, 5. 89. g.
Bodenſee, vid. Acronius lacus.
Bœrebiſta Getarum rex, vid. Gætæ.
Bog amnis ex Amadoco lacu miſſus in Boryſthenem II 3, 9. 94. m. Ptolemæo Boryſthenes dictus ib.
Bohemi, gens non Germana in Germania I 1, 1. a. 15. Venedi dicti Sec. medio, vid. Venedi.
Bohemia vetus Straboni deſcripta II 3, 6. 90. i. & Velleio ib. 91. i. Marcomannis & Maraboduo habitata ib. & 6. 90.
Venedis Behemis ceſſit Sec. medio M 3, 1. 379. mediæ ætate fines M 4, 4. 389. ex Maharenſium clade creuere Behemi ib. in orient. Venedos relati offerentes Lud. P. dona M 4, 4. 391. i. ducibus paruere 7. 398.
Boii, Gallici ſanguinis gens Germaniæ I 1, 2. b. 16. rege Critaſiro ad Tariſcos colentes, Italia profugi, a Getis funditus exciſi, *unde Bojorum deſerta* II 3, 10. 95. n. a dextris, Cetii ſita ib. lingua vſi Gallica IV 2, 1. 161. Bojohoemo expulſi exules (forte) venere in veteres Marcomannorum ſedes IV 2, 6. 168. o. an de regno, non de regione deiecti 169. o.
Hercyniæ Bohemicæ incolæ; dederunt Bohemiæ nomen; Marcomannos habuere *ſucceſſores; fines* V 6, 9. 132. ſq. *Gallica gens; quando huc venerint;* facta celebria; a Marcomannis expulſi; quo conceſſerint, ignotum; II 137. *dubia hiſtorica* de *Boiis* ib. 140. num alienigenæ aut indigenæ ib. *variæ ciuitates* diuerſis in regionibus; eorum *hiſtoria; non Boioariorum parentes; nominis vtriusque ratio; res publica;* V 6, 13-16. 141. 148.
Boioariæ hodiernæ pars quondam in Heluetiis IV 2, 1. 160.
Boioariæ dux Taſſilo, Francor. R. Childeberto ordinatus, Slauos vicit M 3, 1. 380. e.
ducis Garibaldi bellum cum Slauis ib.
Boioarii (Bajouarii, Baiwarii, Bauari, Boii, Bauori) med. æuo *nomen varians* regionis & populi M 4, 34. 451. ſq. o. non ſunt antiqui Boii ib. ſq. fuere plurium nationum fœdus 452. Germanicarum ib. totius fœderis hiſtoria ib. 35. 453. ſq. ex Buriis, Marcomannis, Behemis, Nariſcis conflatum ib. per Theodoricum contra Francos tuti, eo mortuo Francorum ſuſpexere clientelan 454. p.
libertatem tenentes ib. in Norico & Vindelicia ſedes prolatarunt ib. prius occupatæ regiones 453. Germanica vſi lingua 5. 34. 453. o.
fines; Pannonia Hunnorum; Ani-

ſuſque & vltra; Alpes, Licus Aenusque Sueuorum; & Franconia cum Boiohemo, 455. ſq. §. 36. q.
regiminis ratio §. 37. 457. num rex eorum Adalogerio cum Alemannis ceciderit ib. aut Agilolfingica domus fuerit regia ib. ducalis honor certus ib. ducis Thaſſilonis rebelliones ib. ſq. propriarum legum diu obſeruantes ib. 458. citius reliquis Germanis aſperitatem depoſuere ib. ſq. r.

Boioarii Ciſdanubianas regiones inſidentes nouis eas nominibus adpellarunt I 2, 9. 28. Sec. V. Noricum inſederunt I 4, 11. 45.

Boioariorum med æuo ſedes & fines M 3, 3. 383. Saxon. Imper. ætate omnem Auſtriam complexæ ib.

Boioariorum, Bajoariorum, *nominis hiſtoria* III 2, 3. 115.

Boiorum deſerta vid Boji.

Boiohœmum, pulſis Boiis, a Marcomannis aliisque, Populis duce Marobo-duo occupata IV 2, 5 166. ſq. n.
ſucceſſionis in eam hiſtoria V 6, 11. 137. ſq.

Boiohœmici montes & ſaltus Suditi & Hercynii proprio magis ſignificatu dicti II 3, 6 90.

Boiorum deſerta cis Danubium, a Cetii dextris ſiluæ profugos ex Italia Boios teouere II 3, 10. 95. n. hic colonia Claudii Sabaria, & Scarabantia Julia ib. n. trans Cetium cis Arrabonem amnem ib. Norico junguntur ib. n. apud Tariſcos habitantes Boii a Dacis exciſi, nomen iis dedere ib. n. ad Illyricum pertinuere ib.

Bonnæ obijacens ſepticollis mons num Rhetico II 3, 3. 87. evid. Rhetico.

Botuctuarii, Francorum fidi amici, a Rhcoo Saxones prohibuere, ab illis prope exciſi agris; a Francis vindicati M 4, 11. 406. p.

Boryſthenes, *Dnieſter* accipit *Bog* amnem ex lacu Amadoco II 3. 9. 94 m. Bog qvoqve ita dictus ib.

Bregenz ex Suevia in Danubium excurrit II 2, 2. 57. e IV 2, 4. 165. m.

Bremenſis eccleſia ex priuil. Caroli, Freſiæ partem Viſurgi contiguam accepit M 4, 16. 417. v.

Brennaburgum, Haueliorum gent. Vened. med. ætate præcip. caſtellum M 4, 5. 392. k Henrico I. expugnatum ib. 393. k.

Brentius vid. Bregentz.

Brigantinus lacus, (*Bodenſee*) Rheno per meatur II 2, 4. 61.

Brigobanna, non procul Auraco IV 2, 9. 173. ſq. t.

Briones, Germ. Ciuitas prope Auguſtam Vindel. II 2, 2. 59. f.

Briſiacus mons, hodie *Briſach* ad dextram Rheni rotundus. IV 2, 9. 172. f.

Briſigaui milites, ſeniores, juniores, Romano æuo IV 2, 9. 172. f.

Briſigauia in Marcomannis olim IV 2, 4. 165. m.
jam Romanis ſic dicta ib. 9. 172. f.

Britannia Romana ſ. Anglia, Anglis & Saxonibus Sec. V. occupata I 4, 8. 43.

Britanniæ barbaræ (Scotiæ domini antiqui, Germani I 4, 7. 40. 8. 43. Caledonii dicti, rutilis comis, magnis artubus ib. i.
qvaſi Bri-Dania ſ. Frey-Danien dicta Gor. Becano I 4, 7. 41. i.

Britannia ad oſtium Rheni medium aduecta Romanis annona II 2, 4. 63. h. hanc aduectionem faciliorem reddidit Iulianus ib.

Britannia Barbara Romanis dicta Scotia I 4, 7. 40. i. vid. Scotia & Caledonia.

Brita-

Digitized by Google

Britannia Germanica commentatio promiſſa VI 3, 4. 269.
Brittenburgium an a Brittanica aduectione annonæ nomen acceperit II 2, 4. 63. h.
Britti antiquiſſimi quibusdam Germani ſanguinis dicti I 4, 7. 41. i. iis Danicum ortum tribuit Gor. Becanus ib.
Bructeri in Iſtæuones imputati IV 1, 7. 154. f.
Bructeri, Germanica gens, Sec. I. irrupit in Gallias Romanas I 4, 7. 41. in Amiſio amne prælio nauali cæſi a Druſo II 2, 8. 74. r.
Cæſiam ſiluam coluere III 3, 4 88. f.
eorum *nomen* & *origo*; *fines priores*; & *poſteriores*; *diuiſio* in majores & minores; *ejectio* e ſedibus; an *Prutenorum parentes*; *nouæ ſedes*, diuerſæ; *memorabilia*; *hiſtoria*; *ſtatus publicus*; *regimen* ſub Francis; IV 3, 32-37. 247-260.
Bruno, Angariorum Saxonum dux M 4, 14. 412. f.
Bucinobantes, Alemannorum pagus, contra Moguntiacum, regem Fraomarium a Valentiniano accepit IV 2, 15. 184. a.
Budoris, Budorgis, in vet. Heluet. trans Rhen. agro, hodie *Buriach* prope Durlacum in Badenſi agro IV 2, 9. 173. f. Menſoni *Oppeln* Sileſiæ ib.
Burchana inſ. ad hanc Amiſii oſtia duplicia vergunt, alterum ab oriente minus tutum, alterum ab occidente, Vidro a Ptolemæo tributum II 2, 8 72. 74. r.
Burgundia Vogeſo ſeparatur a Lotharingis II 3, 11. 96. o.
Burgundiones, Germanica gens, Sarmatia peruagata in Macedoniam, Græciam, Thraciam, Aſiam effuſi I 4, 3. 36. in Gothis numerati ib. b. Sec. V. Burgund. regnum ad Rhodanum erexere I 4, 8. 43. ob interfluentis Salæ ſalinas cum Alemannis litigarunt II 2, 6. 69. o.
Vandalorum pars IV 1, 5 148 149. c.
eorum *ſitus*; varium nomen ejusque origo; in *Germania* & *Sarmatia* num diuerſi; *res geſtæ*, *migrationes*; *priſcæ regionis ſtatus*; *res publicæ*; V 5. 6-9 93-102.
Burgundionum *nominis hiſtoria* III 2, 2. 114. Alemannis infractis Galliam inuaſere IV 2, 16. 185. b.
Lex Romanos Barbaris poſtpoſuit III 4, 11. 140. b.
Buriach, vid. Budoris.
Burii in Sueuis & Hermionibus relati IV 1, 8 155. g.
in Sueuica Alemannorum conjuratione contra Romanos IV 2, 11. 175. u. Bojoario fœderi forte nomen dedere, Marcomannis & Nariſcis iuncti M 4, 35. 453.
Burii, Gothini &c. vid. Marſigni.

C.

Cæreſi, Cereſi, in Iſtæuones imputati IV 1, 7. 154 f.
Cæreſi, Segni &c. vid. *Eburones*.
Cæſia ſilva inferiorem Rhenum poſt Luppiam attigit II 3, 4 87. inter caſtra Germanici vetera & Marſos ib. & 88. f. Bructerorum fuit, ubi hodie Cliuiæ & Monaſterii partes ib. f.
Cahlenberg, vid. Cetius.
Caledonia olim dicta, quæ nunc Scotia I 4, 7. 40. 41. i. eius oræ maritimæ Belgis olim infeſſæ ib.
Caledonii, antiqui Britanniæ Domini, Germani I 4, 7. 40. rutilis comis, magnis artubus ib. 41. i.
Camdeni Britannia Caledoniorum originem declarat I 4, 7 41.
Caminicius fl. *Caminiz*, Mulda miſtus, in

Digitized by Google

antiq Daleminciis, illis dedit nomen M 4, 3. 387. ſq. 4. 389.

Caninefatum ex Cattis origo I Pr. 10. 13. h. eorum inſulæ Rheno concluſæ II 2, 4. 62. h. *nomen; genus; ſedes* controuerſæ, ſed *in Batauorum inſula* demonſtratæ; *memorabilia;* VI 5, 22-24. 330-335.
med. æuo *nomen* Friſico creſcente, *deſiit* M 4, 15. 414. t.

Caræſi, vid. Eburones.

Carini, Vandalorum pars IV 1, 5. 149. c. 148. b.

Carnuntum oppid. ad confluentes Mari Danubiique II 3, 7. 91. med. æuo Slauis occupata Baioarios terrentibus M 3, 1. 380. e.

Caracallæ primum bellum Alemannorum nomen illuſtrauit IV 2, 13. 180. y. ſimulata Alemannica victoria Alemannici nomen ſumſit ib. y.

Carini, vid. Sidini.

Caroli M. conatus coniungendi Rhenum cum Danubio II 2, 2. 57. e.

Carpates, montes Sarmatiæ, Baſtarnis limes I 4, 2. 34. Daciæ regno terminus ib. ſeruant nomen, Ruſsiam ab Hungaria diſterminant II 3, 9. 93. ſupra Peucen montem ib. hodie *Crapack, Crepack.* ib. 94. m.

Carpi, Baſtarnarum ciuitas, cum Gothis, Herulis, Rugiis, Burgundionibus Sarmatia perarata, in Macedoniam, Græciam, Thraciam, Aſiam effuſi 3. Seculo I 4, 3. 36. a. Carpatibus dedere nomen II 3, 9. 94. m. qui et ab iis Baſtarnicæ Alpes dicti ib.

Caſſubi, Vened. gens, med. æuo ad maritim. a Viſtula oram M 3, 1. 379.

Caſtori & Polluci ſacrum ap. Naharualos nemus II 3, 12. 98. p. Alci alias numini ſacrum ib.

Cateiæ, tela Gallica III 1, 5. 105. b.

Catti, in Hermionibus relati IV 1, 8. 155. g. parentes Batau., Caninefatum, Mattiacorum I Pr. 10. 13. h. German. gens, ſec. I. Gallias Rom. invaſit I 4, 7. 41. Rætiam, Noricum, Italiam tentavit 45. n.
Sala diſtincti ab Hermunduris II 2, 6. 68. 11. 76. lis cum his ob ſalinas ib. v. Baceni a Cheruſcis diuiſi II 3, 5. 89. g. Ariouiſtum non habuere regem, auxilia tn. miſerunt. IV 2, 3. 163 eorum pagis Naſua & Cimberius fratres præfuere ib. Cæſari Sueui dicti ib. IV 3, 2. 194. h.
ſitus, nomen, fines, IV 3, 1-4. 193-200. vetuſtatis *monumenta* 5. 200-202. *hiſtoria, publicus ſtatus, militia, inſtituta ſingularia* 6-9. 202-208.

Cattimelibo cum arx in Mattiacis num opus Cattorum IV 3, 5. 201. 15. 216. ſq. b.

Catti transducti in Galliam *Sunici dicti,* eorum nouæ ſedes; *fines*; *celebria loca;* VI 5, 16, 17. 317. ſq.

Cauchi, eorumque gentes in Ingæuonibus relati IV 1, 6. 151.

Cauiones, in Vindilos relati cum 6. ſociis ciuitat. IV 1, 5. 149. c pars acceſſit Saxon. & Thuringico fœderi 150. d.

Celleja ſ. *Cilley* ad Saui ripam ex aduerſo Cetii montis II 3, 10. 95. n.

Celtæ, Germ. occid. nomen apud Græcos III 4, 1. 121. n. ad vtramque Rheni ripam ib. n. a Gallis diſtincti ib. varia acceptio ib. ſq. Celtæ Græcorum Romanis Galli 123. o.

Celtæ complectebantur Germanos, eorum nomine non comprehenſi I 2, 1. 19. d. Dione teſte I 4, 5. 39. g.

Celticæ Galliæque amplitudo ap. Plutarchum, complexa qvoque Sarmatiam I 2, 1. 18. c.

Celticum nomen non ſolos Germanos notat I 2, 1. 19. Germanis contra Bodinum vindicatum III 4, 3. 123. 124. q. 178 x.

Celto-Scythæ, nomen Germanorum apud Græcos commune III 4, 1, 121. n.

Cenni, vid. Alemanni.

Centenæ plures ad vnum pertinuere pagum M 5, 2. 462. earum raræ hodie notæ ib. veſtigia ap. Tacitum 463. t. in parochias diuiſæ 463. t.

Cerealis Oratio ad Treueros & Lingonas IV 2, 2. 162. k.

Cereſi, vid. Cæreſi.

Cetius mons Noricum a Pannonia diuiſit ab oriente II 3, 10. 94. n. a dextris Boiorum deſerta, a læua Alpes Noricas Rhæticasque ib. n. vulgo *Kahlenberg* ib. n. ad Saui ripam vsque protentus ib. n. ex aduerſo Celeiæ ſ. Cilly ib. n.

Chaluſus fl. *Trave*, Cimbricam Cherſoneſum a tergo Eidoræ, & Lubecam perluit, inde in ſinum Codanum excurrens II 2, 12. 78. x.

Chamaui & Angriuarii *ſitus*, diſtinctæ *regiones*; *minutis tranſmiſſis terminis*; *mutationes*, ſucceſſio in Bructeros; *memorabilia*; *res geſta*; *duplex mutatio nominis* Angriuariorum; nouorum Angriuariorum *ſedes* & *gloria*; *migratio Britannica*; Chamauorum *extrema fata*; *res publica*; IV 3, 38-43. 260-271.

Chamaui in Iſtæuonibus relati IV 1, 7. 154. f.

Chaſuarii, vid. Dulgibini.

Chauci, Germanica gens, Gallias Romanas Sec. I. inuadens I 4, 7. 41.
eorum *ſitus*, *maiorum* & *minorum*; *fines*; *rara mutatio*; *extra Scandinauiam*; *memorabilia*; *hiſtoria*; *cur expulerint Anſibarios*; *res publica*; IV 4. 1-5. 302-314.

Chaucorum inſulæ in Rheno extremo II 2, 4. 62. h.

Cherſoneſus Cimbrica vid. Cimbrica.

Cheruſci, Germanica gens, in Hermionibus relati IV 1, 8. 155. g. in Gallias Romanas antiquitus irrumpentes I 4, 7. 41. habuere Herculis lucum II 3, 12. 98. p.
ſitus eorum, nomen; ſedes, fines; *vt cis viſurgim*; *nulla mutatio*; *ſubjecta ciuitates*; *in Saxonia & Francia relata*; an *antiquitus Gigantes & Gothi*; *Inſignia vetuſtatis*; *fortuna varia*; *inſtituta*; *nobilitas*; *regimen*; *principum genealogia* IV 3, 54-59. 268-301.

Cheſinus fl. *Lovvat*, intrat lacum *Ilmen* ad VVelicki Novogrod; poſt *Wolchovv* dictus, per Ladogam in ſinum Finnicum excurrit II 2, 15. 81. a. Venedorum fuit ib. a.

Chronologiæ in hiſtoria neceſſitas I Pr. 3, 4. 4.

Chronus fl. Chronius, *Niemien, Memel*, in Sarmatia, in Venedicum ſinum ruit II 2, 15. 80. a. ſ. in *Curiſch-Haff* ib. in Aeſtiis fluxit ib. 81. a.

Chutici, Vened. gens, e latere Daleminciorum coluit M 4, 4. 389. inter Elſteram & Mildam ib.

Cilley, vid. Celeia.

Cimberius cum Naſua fratre Cattorum pagis præfuere IV 2, 3. 163.

Cimbri primi, quos nouimus, Germania emigrantes I 4, 3. 35. Sarmatia diu peruagata Romanas incurſarunt Prouincias ib. furor eorum in Mario Imp. ſtetit ib. ad Mæotim vsque penetrarunt, Strabone teſte ib. x.
in Ingæuonibus relati IV 1, 6. 151. ſq e.

in

Cimbri peninſulæ Cimbricæ & Tranſalbinæ Saxoniæ poſterioris V 1, 1. ſq. 2. ſq eorum *nomen ; ſedes antiquiores & recentiores ; pagi ; promontor. Cartris ; non in extrema Scandinauia ; vetuſtæ migrationis hiſtoria* in Mario ſtantis ; *Caſtra magni exitus ; reducum Cimbrorum geſta*, & *Saxonicum fædus ;* nomen *Iutarum* adſumptum & *Normannorum ;* V 1, 2-5. 3-11. *ſtatus publicus ; in Saxonico fædere ;* ib. 5. 12. ſq.

Cimbri, Germani incolæ inſular. boreal. I 2, 4. 22. g. non generale German. omnium nomen III 1, 3. 105. Galli dicti III 4, 2. 123. 127. t. oppugnatores Delphici templi 127. t. a Græcis Cimmer. dicti III 4, 12. 141. c.

Cimbricæ Cherſoneſi incolæ Germanicum nomen ſenſim depoſuere I 2, 5. 23. ſq. quo tempore, non liquet, ib. per emigrationes Germanorum id factum cenſetur ib. dubium an nomen Germanicum a Romanis ipſis datum adoptarint ib. 24. Hercynia ſilva a Plutarcho tributa II 3, 8. 93. l. vid. Cimbri.

med ætate Venedis imputata, VVagriis cum recedentibus Saxonibus ingreſſis M 4, 9. 402. n.

Cimbricæ ciuitates in Ingæuones imputati IV 1, 6. 151.

Cimbricam peninſulam Eidora, Car. I, imperante, a Germania diſterminavit I 2, 5. 24. i.

Cimbrorum aduentus in Gallias Sec. 2. ante C N. IV 2, 2. 161. ſ. Cimbricum bellum tres Heluetiorum pagos Ambron. Tigur. & Tugenorum in Gallia inuenit, qvi fugati, ſe Cimbris iunxerunt 162. k.

Cimmerii perperam omnes Germani vocati III 1, 3. 103. imprimis Græcis Cimbri III 4, 12. 141. c.

Ciſalpina Gallia olim a Trans-Rhenanis quoque Gallis inſeſſa I 4, 9. 44. Romæ adoleſcentis æmula ib. Romanis capta ib. Germanis rurſus Gallisqve parens ib. ejus termini tunc fl. Varus, fl. Arſia, fl. Rubico & Alpes ib. ejus Conſtitutionis hiſtoria. ib. m.

Germanici Italiæ regni præcipua ſedes ; Herulis, Rugis, Gothis, Longobardis inſeſſa ; Hetruſcis olim & Vmbris ; *nomina & diſtributio ; fines ; populi imputati : Ligures ; Taurini ; Salaſſi ; Luganei ; Veneti ; Carni ;* Galli : *Orobii ; Inſubres ; Cœnomani ; Ananes ; Boji ; Aenones ; Senones ; migrationis Italicæ* ſocii *Germani Gallique ; Vrbes celebres ;* VI 3, 1-4. 263-269.

Germanica regna Galliæ Ciſalpinæ ib. 5. 269.

Cisdanubiana Germania : *Noricum* & Rhætia ſ. Vindelicia & propria Rætia VI 2, 1. ſq. 245 ſq.

Cisdanubiana juga, *Cetius, Boiorum deſerta, Alpes Noricæ, Rhæticæ* II 3, 10. 95. n.

Cisdanubianæ regiones Romanis a Germanis derelictæ I 2, 8. 27. alienigenis habitatæ ib. theatrum belli Germanorum cum Romanis poſtea ib. 9. 28. Alemannis & Bojoariis inſeſſæ noua nactæ nomina ib. ſq.

Ciſfli, Ciſfleuana, occidentalis Friſia cis Fleuum M 4, 17. 418. ſq. x.

Cisrhenana Germania, prima & ſecunda I 3, 2. 30. acceſſit Germaniæ Magn. æuo medio I 2, 7. 27. n. & 3, 2. 30. r. fines : Oceanus Batavos & Taxandros alluens ; Scaldis & Moſæ pars in Arduenna ſilua ; Vogeſus mons ; Rhenus I 4, 6. 40. h. & hæc a Belgica diuiſa ib. h. quæ quoque Germanos, Nervios, Sueconos, Bethaſios, duas Treuerorum partes continuit ib. cis Rhenum Batavi, Treueri ; Tribocci, Nervii, Menapii, Eburones, omnes Germani, coluerunt ib. 39. g.

Cisrhe-

Ciſrhenanæ Germaniæ jugum *Vogeſus*, *Arduenna*que ſilva II 3, 11. 96. o. *populorum hiſtoria*, *fines*, diuiſio; VI 5, 1. ſq. 290. ſq. *ſtatus ſub Romanis* VI 5, 38. 358 ſq. an Belgicæ præſidi paruerit, num ſingulari; *continuis bellis exercita*; a *Transrhenanis Germanis occupata & diuiſæ*; VI 5, 38 - 40. 358 - 363. *ſtatus ſub Francis*; *variata crebro regiminis formula*; VI 5, 41. 42. 364 - 368.
Ciuilis bellum nouum dedit Rheno alueum, Licum II 1, 4. 62 h.
Claritas hiſtoriæ ex temporis locique enarratione I Pr. 3, 4. 5. 3. ſq.
Claudianus Rhenum, Danubiumue Romanis ſubactos immerito jactauit I 1, 9. 29. p.
Cliuienſis ducatus pars, Cæſiæ ſyluæ portio II 3, 4. 88. f.
Cocharus, *Cocher*, Nicro infunditur ubi IV 1, 4. 165. m. cum eo finit Seduſios ib.
Codanus Sinus, Sueuici maris pars I 1, 4. 22. h. Pomponio deſcriptus ib. g. Xenophonti non dictus Balticum mare, bene tamen hodie II 1, 11. 78. x. Seuone monte formatus II 3, 8. 91. l.
Cœli Germanorum truculentia Romanis ficta II 1, 2. & 4. 49. 52.
Cœli plagæ populum unum ſæpius varie denominarunt apud Germanos M 4, 22. 408. q.
Comites ſub ducibus apud Francos, pagis præfecti imperarunt pluribus centenis, M 5, 1. 462. ſq. ut hæreditarii facti ib. 3. 463. ſq. unde
Comitatus emerſere ib. 464.
Concretum, Congelatum mare, dictum ſeptentrionale I 2, 4. 22. 23. h.
Condruſi in Iſtæuones imputari IV 1, 7. 114. f.
Condruſi, *Segni* &c. vid. *Eburones*.
Congelatum mare, vid. Concretum.
Coniuratio Germanorum adu. Romanos M. Anton. Imp. Sueuica dicta IV 2, 11. 175. v. initium Alemannici fœderis ib. v. gentes ab Illyrici limite ad Galliam complexa: Marcomannos, Nariſcos, Hermunduros, Quados, Sueuos, Sarmatas, Latringes, Buros, cum Victoualis, Soſibes, Sicobotes, Rhoxolanos, Baſtarnas, Alanos, Peucinos, Coſtobocos ib. u. Vandalos ibid. Marcomannicum bellum dicta ib.
Conſtantini M. æuum an medium tempus ordiatur I. Pr. 8. 9. c.
Coſtoboci, in Sueuico Alemann. fœdere IV 2, 11. 175. v.
Cranziana Vandalorum confuſio vitanda IV 1, 5. 151. d.
Crapack vid. Carpates.
Crepack vid. Carpates.
Criraſirus, Bojorum Rex, vid. Boji.
Cronium mare, Oceani ſeptentrionalis pars vltra Promont. Rubeas I 2, 4. 23. h.
Curiſchhaff, ſinus, recipit fl. Chronum II 2, 15. 80. 2.
Cuſum circa fines Germ. orientales I 2, 2. 20. c.
Cuſus fl. in Quadis poſterioribus Danubii ſiniſtram ripam ſecans II 2, 2. 55. e.

D.

Dacæ vid. Dahæ.
Daciæ regnum Geticæ ciuitates in Sarmatia inſtituere I 4, 2. 14. inter Carpates & Iſtrum, Tibiſcum & Tyram ſitum ib. ſupra Sarmatica juga II 3, 9. 94. m. exciderunt Bojos II 3, 19. 95. n.
Dacorum ad fines ſpectauit Hercynii ſaltus pars II 3. 2. 84. c.
Daciæ *ſitus*, *fines*, ciuitates: *Saldenſii*, *Ciagiſi*, *Piephigi*; *Albocenſii*, *Potulatenſii*, *Burridenſii*, *Cotenſii*; *Anarti*, *Teuriſcis* mediis, *Jaſſii*; *Vrbes & Villæ*; *Gothiæ poſt nomen accepit*. VI 1, 16. 216. ſq. *Transdanubiana* Trajani; *Ciſdanubiana* Aureliani 24. 235.
Dahæ in Peucinis & Baſtarnis relati IV 1, 9. 156.

9. 156. h. Getica ciuitas in Scythiam Aſiaticam diffuſa I 4, 2. 34.

Dalemincii, Venedica gens prope Albim Sec. medio M 3, 1. 379 ab amnibus Caminizi, aut Dœlnitz inter quos coluere dicti M 4, 3. 387. ſq. 4. 389. ſq. i. in Sorabis relati ib. ad Chuticorum latus ib.

Danaſter fl. vid. Tyra.

Dania Germaniæ magnæ medio æuo detracta I 3, 2. 30. r.

Daniæ & Saxoniæ limes Eidora a Carol. M. ſtatutus I 2, 5. 24. i.

Danorum inſulæ Pomponio deſcriptæ I 2, 4. 22. g. ad Germaniam olim ſpectarunt, Teuconum dictæ ibid. 22. ſq. g. quando a Germania ſeparati, non liquet ib. 5. 24. i.

Danubii flexus ad Sarmatic. montes Germaniæ limes orient. I 2, 2. e. 20.

Danubius limes Germaniæ meridionalis adſertus I 2, 8. 27. ſq. cisdanubianæ regiones a Germanis Romanis derelictæ ib. eius pars occidentalis terminat meridion. latus Germaniæ, orientalis in Pannonias & Mœſias dilabitur ib. 28. o. eum ex vtraque ripa tenere nunquam potuere Romani ib. 9 29. p. recens Helvetiæ limes auſtralis IV 2, 1. 159. ſq. i. & Marcomannorum 165. m. recipit Brentium ib.

Danubius, ſolus orientem verſus, in Euxinum Pontum ſex ruit oſtiis, Abnoba M. ortus II 2, 1. 47. d. 162. k. relicta Germania Iſter vocatur ib. d. finibus nominis dubiis ib. LX amnes nauigabiles recipit ib. 58. d. in latus ſiniſtrum *Lemannus* ſ. Almona, *Nauus*, *Regino*, *Maro*, *Cuſus* & *Granua* ruunt II 2. 2 57 e. in dextrum *Ilargus*, *Guntia*, *Lycus Vindone* miſt us, *Abuſinus*, *Aenus*, *Iſargus*, *Jouauus*, *Amiſus*, *Murus* & *Drauus* ib. 58. f. ejus conjunctio cum Rheno Car. M. t entata ib. 57. e. ad Carnuntum accipit Mar um II 3, 7. 91.

Darmſtadinum territor. quondam in Heluetiis IV 2, 1. 160. i.

Decumates agros exercuerunt in derelictis Marcomannorum agris leuiſſima gens Gallorum, quid? IV 2, 6. 186. o. decimis a militibus non ſolutis ib.

Delphici templi oppugnatores Galli Cimbri ſ. Germani dicti III 4, 4 127. t.

Deſerra Boiorum, vid. B iorum.

Deſerra Heluetiorum, vide Heluetiorum.

Deſtructio Rom. Imp. in Occidente Sec. V. per Germanos, medii æui exordium I Pr. 8 90.

Dionis Caſſii, expeditio vltima Druſi explicata II 2, 11. 76. ſq. u.

Dites, Germ. Deus, alias Teutates III 5, 5. 105. b.

Ditmarſi, Thietomarsgoos, Saxonica gens æuo medio in Nordalbingia M 3, 2. 381. f. M 4, 12. 408. q. nomen nulli veterum memoratum M. 4, 9. 401. n.

Diuenouium, tertium Viadi oſtium II 2, 13. 79. x.

Dnieſter fl. vid. Tyra.

Dœlniz fl. Albi miſtus in veter. Daleminciis, iis dedit nomen M 4, 3. 388. 4. 389.

Domitii Ahenobarbi triumphus ob Albim tranſitum II 2, 10. 75. t.

Drauus fl. Drabus, *Draw*, Rhætia ortus per Noricum, & Muro auctus per Pannoniam extremus dextrum Danubii latus intrat II 2, 1. 58. 60. f.

Druſi victoria I 3, 2. 31. t. prælio nauali Bructeros vicit in Amaſia II 2, 8. 74. r. moles, ejusque deſtructio II 2, 4. 64. i. inter quem Salam & Rhenum obierit II 2, 7. 71. q. 11. 76. v. ſ. q. ſpectro ab Albis tranſitu prohibitus ib. 77.

Druſiana foſſa miſta Iſalæ in Fleuum incidit II 2, 4. 63. dicitur Nabalia ib. Scriptores ib. 64. k.

Ducatus nomina ut emerſerint M 5, 3. 464.

Duces 9. a Francis 9. prouinciis præfecti M 5, 2. 1. 462. ſq. i. ſub iis comites, reliquique magiſtratus inferiores ib. eccleſia-

cleſiaſtica poſt juriſdictione & hæreditario jure dignitatum regiminis forma mutata ib. 3. 463 ſq.
Duins, *Dyinsberg* prope Gieſſam, an Taunus II 3, 3. 87. e.
Dulgibini & Chaſuarii, eorum *nomen, antiquiores ſedes; poſteriores; inſignia vetuſtatis; facta & fata;* nomen tandem commune; IV 3, 44. - 47. 275. - 279. in Iſtæuones imputati IV 1, 7. 154 f.
Dune fl. vid. Rubo.
Dute, vet. Sax. dictus Theut, Deus Germ. III 1, 6. 10. b. c. unde *Dutſe* & demum *Deutſche* Germani ib.
Dymel fl. cum Viſurgi confluens auſtralis Sax. prior. æuo medio limes M 4, 11. 406. p.
Dwina fl. vid. Rubo.

E.

Eburones in Iſtæuonibus relati IV 1, 7. 154. f.
Eburones Germani cis Rhenum Cæſaris æuo I 4, 6. 39. g.
Eburones, & Condruſi, Segni, Cæreſi, Pæmani, *nomina, genus, hiſtoria; accepto* communi *Tungrorum* nomine non vltra ad Rhenum, ſed *cis & trans Moſam* coluerunt, antiquis ſedibus Gugernis & Vbiis relictis; *nominis* ratio non a Thuringia; *fines priores, poſteriores;* oppida *celebriaque loca* VI 5, 36. 37. 353-357. ſtatus ſub Romanis ib. 38. 358.
Eder fl. vid. Adrana.
Edhilingi, (*Edelleute*) nobiles Saxonum M 4, 14, 413 ſq. f.
Egidora fl. vid. Eidora.
Egra fl. Albi adoleſcenti confluit II 2, 10. 75. r.
Eidora fl. (Egidora,) limes Daniæ atque Saxoniæ a Car. M. ſtatutus I 5, 5. 24. i. II 5, 15. 77. x. ſecans Cimbricam Cherſoneſum, extremus in Oceanum erumpit; æuo medio illuſtris ib. 77 ſq. x; num jam med. æuo Nordalbingiæ Sax. limes aduerſ. Danos M 4, 9. 401. n.
Elde fluuiuis in Albim labens, clauſit Saxones medio æun M 4, 9. 402. n.
Eliſo fl. vid. Aliſo.
Elitouius dux Germanorum Alpes tranſcendit III 4, 4. 157. t.
Elſe fl. vide Alſe, Alſatia.
Elſatius pagus vid. Alſatia.
Elſtera fl. Churicos clauſit M 4, 4. 389.
Entia ſupra Vnckelium eſt II 2, 5. 67. m. ei e regione *Are* ſ. Sarauus Rheno miſcetur ib.
Epiſcopatus ut orti M 5, 3. 463 ſq.
Epiſcoporum juriſdictiones turbarunt Francorum regni ordines M 5, 3. 463 ſq. k.
Eridanus, *Rodaune* accepto, dictus a Græcis Viſtula II 2, 14. 79 ſq. z.
Eſthonia, vid. Liuonia.
Ethiops, vid. Aethiops.
Eudoſes, in Vandalis relati cum ſex fœderatis civir. IV 1, 5. 149. c. pars ad Saxonicum vel Thuringicum fœdus acceſſit IV 1, 5. 150. d.
in Sueuis cum 6. ciuitatibus ſacrorum arcta communione connexis V 4, 1 ſq. 33 ſq.
Eumenii in Conſtantii Panegyr. deſcriptio Francorum rebellis ex Thracia ſub Probo reditus I 4, 3. 37. c.
Euxinus Pontus immerito Germaniæ limes oriental. I 2, 1. 18. c. Baſtarnis Germanis in Sarmatia limes I 4, 2. 34. recipit 6 oſtia Danubii II 5, 1. 57, d. ſ. Iſtri. ib.

F.

Fenni ſilvis a Peucinis diſterminati II 3, 94. m. Scandinauiæ ſ. Transmarinæ Sueuiæ gens V 7, 8. 169. *ſitus* ib. *ſedes, ciuitates; Germanicum genus*. ib. 17. 18 182 ſq. mira *feritas* 184. res publicæ & hiſtoria obſcura 19. 185.
Fertilitas Germaniæ II 1, 4. 51. 52 b.

Fichtelberg vid. Piniferum jugum

Fines regionum ut, & quando cœperint III 1, 1. 1. 100 ſq.

Fines Germaniæ regionis & nationis I 1, 1. 15 ſq. perperam intellecti Cluuerio I 2, 2. 20. e. Regionis I 2, 1. 18 ſq nationis I 4, 1. ſq. 32 ſq. Regionis, a Beroſo & Annio nimis ampliati I 2, 1. c. 18. orientalis non Mæotis aut Pontus Euxinus, nec Tanais ib. ſq. vid. Germaniæ fines.

Finium definitio aut metu aut conſenſu cœpit I 2, 1. 19.

Finnicus ſinus accipit Chtonum, Rubonem, Turuntum, Cheſinum fluuios II 2, 25. 81. a

Finningia, in inſulis veteribus habita I 2, 4. 21. g. Germaniæ magnæ medio æuo detracta I 3, 2. 30. r. in Ingæuones imputata IV 1, 6. 151. 152. e.

Fladitinga in ripa Moſæ ſupra Rotetodamum, Friſiæ vrbs munitisſima med. æuo M 4, 16. 417. v.

Flauiæ aræ, hodie Auracum IV 2, 9. 173 ſq. t.

Fleuus, dextrum & ſeptentrionale Rheni oſtium, *Iſalam* cum Druſiana foſſa ſ. *Nabalia* recipiens II 1, 4. 63. k. orientale dictum Plinio. ib. 64. k. per lacum quendam Vechtum recipit & Salam II 1, 7. 71. 72. q.

Fleuus, Fleuo, inſula in dicto fluuio IV 4, 7. 316.

Fluminibus inuia, num Germania merito Romanis dicta II 1, 2. & 3. 49. a. 50.

Fluuii dedere nomen gentibus Germanis I Pr. 9. 11. ſunt naturales veterum regionum notæ II. Pr. 47 ſq. & populorum hiſtoriæ duces IV 1, 2. 145.

Fluuiorum Germaniæ enumeratio II 2, 1. ſq. 57. hi, niſi Danubius, omnes in Septentrion. oceanum exonerantur ib.

Fœdera Germaniam aduerſus Romanos præſtitere tutam &c. M 4, 7. 397. m.

Fœderum populorum origo III 1, 100. ſq.

Foſi in Ingæuonibus relati IV 1, 6. 151. corum, origo; primum *nomen Saxonicum; Saxon. Transalbin. præcipui; ſedes; non Scandinauica;* IV 5, 18. 19. 370 - 374.

Franci, eorum *origo; nomen; hiſtoria fœderis; ciuitates* complexæ; *viciſſitudines; Salicum* nomen & fœdus; alia *noua cognomenta, Attuariorum; fines;* diuiſio in *primam* & *ſecundum* Franciam; *noua viciſſitudo; Gallicæ & Francicæ; & Francia orientalis ſ. Germanicæ;* IV 5, 1 - 9. 333. - 353. *Status publicus prior;* in *Gallia* poſterior; & in *Germania* atque *Saxonia*. ib. 10. - 12. 354. - 360.

Ripuarii æuo medio, vid. Riparii.

Franci a Probo in Thraciam abducti, ſed domum reuerſi I 4, 3. 36 ſq. c. defectionem moliti captis permultis nauibus Græciam totam conturbarunt, Syracuſas deſolarunt, Carthagineque repulſi domum rediere ib. c. Zoſimi & Eumenii verbis deſcripta hæc expeditio ib. Sec. 3. & 4. Galliam inferiori Rheno trajecto depopulati in Hiſpaniam penetrarunt I 4, 7. 41. Sec. V. Germaniam ſecundam cepere ib. 8. 43. Gothis Gallia expulſis, Burgundiones ſubmiſere, Galliæ omni imperarunt ib. Alemannos German. primæ cis Rhenum inhiantes Sec. V. oppreſſere IV 2, 14. 181. z. propriis agris & ſeruitute mulctatos ib. & 191 ſq. f. g. dato duce decumates agros exercere coactos 192.

Francia vera trans Rhenum ex vtroque Mœni latere ad Nicrum & Viſurgim late pertigit M 3, 2. 381.

ejus trans Rhenum ditio in Ripariis, Bouctuariis; vltra prolata medio æuo M 4, 11. 406. p.

fines æuo med. variati, M 4, 19. 421. z.

ciſrhenanorum Rhenus; Vogeſus; Moſa; Oceanus ib. 20. 413. ſq. a. Rauracis & Heluetiæ parte incluſis ib.

Transrhenanorum, trans Rhenum *inferiorem;* ib. & *ſuperiorem:* Thuringia

ad

Digitized by Google

ad Salam; Alemannia ad Almonæ confluentes in Danubium; Rhenus; Saxonia ib. 424 ſq. a.
Transrhenanæ nomina: *Francia, Franconia; Orientalis; Teutonica; Auſtria; Oſtrofrancia; nobiliſſimi Francorum; Salici; Antiqua;* 21. 425. 426 ſq. b.
regiminis formula ducalis; Salica; ib. 22. 428. c.
Francofurtum ad Mœnum, a Francis nomen, quaſi vadum Francorum M 4, 21. 425. b. principalis ſedes orientalium Francorum 426. b.
Franconiæ cis Mœnum magna pars in Heluetiis IV 2, 1. 160. i. poſt Seduſiis 165. m. & Marcomannis ib. Harudibusque ib. a coloniis Francicis in Alemannorum oppreſſor. inferiores ad Nicrum, Mœnum, Loganam ſedes miſſis accepit nomen IV 2, 16. 185. b.
Francorum nominis hiſtoria III 2, 5. 116. k.
Francorum *Regni regiminis ordo*, ut regiones in 5 prouincias, has in pagos, hosque in centenas partirentur; prouinciæ duce; pago comite præfecto in præcipua vrbe; centenis certo magiſtratu, alioque vrbibus imperante. M 5. 2. 461. Friſiæ duce non imputato 462. nec Saxonico primum ib. cujus loco plures dati nomites ib. centenæ in parochias diuiſæ 463 t. quando hi ordines Epiſcopali jurisdictione turbati ib. 3. 463 k. aut hæreditario ducum comitumque honore immutati ib.
Francor. cædes duplo maior æſtimata leg. Salica, Romanor. nece III 4, 11. 140. b. ſe honoris ergo Barbaros adpellarunt queſi Dominos 11, 41. c. ante a Romanis tanquam fortiſſimi Germanorum præcipue ita appellati ib.
Freſii vid. Friſii.
Frilingi, (*Freyleute*) ordo ingenuorum apud Saxones M 4, 14. 313 ſq. ſ.
Friſiabonum inſulæ in Rheno II 2, 4. 61. h.
Friſia *propria* hodie, olim altera Friſia, tres pagos habebat, Viſtraga, Aſtraga, Islegowe. M 4, 17. 418. x.
orientalis med. æuo quarta ib.
hæreditaria a Scalde ad Kinnemum pertigit in 3 partes diuiſa. ib. 411. y. *libera* a Kinnemo ad Amiſium & Viſurgim ib. nominum ratio ib. 410.
Friſii, in Iſtæuonibus relati IV 1, 7. 154. f.
Friſii, Freſii, Germanica gens Sec. I in Gallias irrumpens I 4, 7. 41.
eorum *ſitus; nomen; fluuii; lacus & amnes; fines;* diuiſio in *majores & minores;* pagi; *Inſignia vetuſtatis, memorabiliaque; fata* in *Francis & Saxonibus; ſtatus publicus varius;* IV 4, 6.-13. 314-334.
Friſiorum inſulæ Rheno circumfuſæ II 2, 4. 62. h. in paludibus ab ortu oritur Vnſingis fl. II 2, 8. 73. r. Trentonum pagum & lacum Larium permeans ib. habuere Baduhennam lucum II 3, 12. 97. 98. p. med. æuo mare a Scaldi ad Eidoram coluere M 3, 2. 381. M 4, 10. 404. o. poſt a Saxonibus oceani parte excluſi ib. primum cis Viſurgim, demum cis Amiſiam redacti 11. 406. a Carolo intra Viſurgim redacti 407. p. Saxonibus ab ora maris in mediterraneam Francor. patriam ſuccedentibus, in maritimam oram ſucceſſere M 4, 15. 413. ſq. t. Batau. Caninefat. Taxandr. Menap. & Morinorum nomina extinxere, ſolo manente Friſio ib. *ad or.* vltra Amiſium extenti ib. ad Viſurgim, poſt ad Albim, denique ad Eidoram progreſſi ib. fœdus Friſicum tunc erectum ib.
fines med. ætatis M 4, 16. 414 ſq. v.
citerior & vlterior ib. 415.
noua ſexto ſeculo nomina & diviſio. ib. 17. 416 ſq. x. *Freſia, Freſiones, Phreſones,* Phreſiones, *Frigiones, Freſonici; Saxonia inferior* ib. 417. x. *diuiſio: cis Rhenum* ſ. Citerior, Cisrhenana, Occidentalis, Cisfleuiana; & *trans Fleuum* ſ. Vlterior, Orientalis. ib. 17. 418.

Friſiorum 7. *regiones*, littorales terræ, totidem portubus interiectæ, *VIIZeelanden* ib. ante Carolum ſic diſtinctæ ib. ſq. x. prima a *Kinnemo* ad *Fleuum*, *VVeſtfriſia*; ſecunda *a Fleuo ad Lauicam* ſ. Manarmanem hodie *Friſia propria*; tertia *Zeeland* inter Lauicam & Amiſium, ubi hodie *Græninga*; quarta *inter* Amiſium & *Iadæ portum*, hodie *Orientalis Friſia*; quinta Transiadana *inter Iadam & Viſurgim*; ſexta *inter Viſurgim & Albim*; ſeptima *inter Albim & Eidoram*, ubi hodie *Strant-Frieſen* M 4, 17. 418. x.

Friſiorum *ſtatus publicus* regius & *fata* med. æuo M 4, 18. 419. y.

Citerioris Friſiæ pars ad Kinnemum non in 7 regionibus numerarum 18. 420. a Francis ſubiugata, a Carolo reſtituta ib. y.

Fulda fl. prope Caſſel Adranæ miſcetur cum illo ad Mindam in Viſurgim deſerendus II 2, 9. 73. 75. ſ.

Fuldenſis Abbatia in veteribus Cattis trans Rhenum IV 3, 4. 200. m.

Furſtembergii monumentum Luppiæ II 2, 6. 70. p. Varianæ cladis monumentum in ſaltibus Teutoburgicis IV 3, 46. 277. o.

G.

Gabreta ſilua Semanam inter & Sudetos montes, Nauum parit; hodie Thuringicus ſaltus, vsque ad *Fichtelberg* II 3, 5. 89. 90. h.

Galatæ Græcis erant quoque Germani III 4. 2, 122. o.

Galatia Diodoro Siculo eſt Germania II 3, 2, 83. b.

Galli qui Romanis, Græcis Celtæ III 4, 2. 123. o. Germanos intellexere III 4, 2. 122. o.

Delphici templi oppugnatores Iuſtino Galli, Diodoro & Appiano Cimbri dicuntur. 127. r.

Gallia veterum ad ſeptentriones protenta III 4, 4. 127. r. a Friſiis, Batauisque, Cheruſcis, Bructeris, Chaucis, ut & Cattis depopulata olim I 4, 7. 41. Sec. 3. & 4. Franci, Alemanni, Saxones Romanam Galliam magis concuſſere ib. Seculo 5. a Vandalis, Sueuis, Alanis, Silingis cædibus impleta ib. 8. 42. vid. Migrationes.

Gallia Ciſalpina, vid. Ciſalpina.

Gallia Narbonenſis ab Honorio paciſcente Gothis data I 4, 8. 43.

Gallia omnis cum Hiſpania, nouæ Germanorum Prouinciæ, Germaniæ dictæ I 2, 7. 26. & 8. 43. & 4, 8. 43.

Galliæ Sec V. miſera facies Hieronymo depicta I 4, 8. 43 ſq. l.

Germanica commeatario promiſſa VI 3, 4. 269.

Galliæ pars Romanorum æuo Germaniarum nomine complexa I 2, 7. 16.

Galliam tenuere Germanicæ ciuitates, Tungri &c. I 1, 2. 16. b. I 1, 7. 25 ſq.

Gallicæ ciuitates Heluetii, Boii, Gothini, in Germania I 1, 2. 16. b. huc non venere ex Gallia, ſed Aſia & Sarmatia ib. 17.

Gallici nominis communio Germanis vindicata III 4, 3. 124 ſq. r. quando deſierit ib. 5. 128.

Gallorum leuiſſimi derelictos Marcomannorum agros in Heluetia vet decumates exercuere IV 2, 6 18. 6. in Romanorum clientela & obſequio tributa paſſi IV 1, 18. 189. e. Roman. legibus vſi ib. an Rætiæ alterutri præſidi, num Galliæ cuidam adſignati ib. c.

migratio de Transrhenanis Germanis maxime intelligenda IV 2, 1. 160. i.

Gallorum ſeruile, inertiſſimum ingenium III 4, 3. 4. 125 ſq. r. ſ.

hodiernorum, mirum at vanum ſtultumue Germanicas ipſorum origines in Gallicas vertendi ſtudium reprehenſum III 4, 3. 4. 125 ſq. r. ſ. communionem Gallici olim nominis Germanis friuole negant ib. refutati ib.

Gambrivii, Germ. popul. generali proximum

mum nomen a Dei filio acceptum III 1, 8. 9. 110. ſq. i.

Geldriæ pars *Velau* olim Matſorum IV 3, 26. 237. o.

Geographia ab hiſtoricis perperam neglecta I Pr. 4 4. hiſtoriæ veteris miniſtra neceſſaria ib. §. 4. ſq. 5. nouiſſimæ interponenda ib. variat multum per ætates varias ib. ſq.

Hiſtoriæ antiquæ debetur propria I. Pr. 5. 6. & §. 6. ut & mediæ p. 6. antiqua inepta finium præſentium regula, ibid. hodierna inepta priſcorum ib. §. 6. antiqua priſcis ſeculis attemperanda ib. 6. ſqq.

Germaniæ veteris imprimis ibid. 7. hæc incipit cum fixis ſedibus, vagas non attendens §. 7. 8 ſq. I 2, 1. 19. finit cum ſeculo quinto & Romano imperio ib. 8. 9. ſq. difficultates ex Rom. Script. raritate, eorumque negligentia, nominum contortione, diſſenſu, obſcuritate, fidei defectu ib 9. 11. ſq. ex maiorum incuria hiſtoriæ propriæ, crebris migrationibus, nominum transformatione, vrbium defectu ib. 10. 12. ſq. diuiſio ib. 11. 14. conſiderat fines regionis & nationis I 1. ſq. 15. ſq. naturales regionis notas, fluuios, ſiluas, montes II 1. ſq. 47. ſq. hæc cognitio non a ſolis Romanis Græcisque haurienda, ſed ſimul ex præſentibus æſtimanda II 1, 1. 48.

autores præcipui ex antiquis I Pr. 9. d. n.

Gepidi non omnes cum Gothis emigrarunt Sarmatia I 4, 4. 38.

Gera fl. Thuringiæ an Germaniæ nomen dederit III 4, 8. 133. ſq.

German Suecogothis eſt miles; an hoc ſenſu Teutones ſe Germanos dixerint? III 4, 8. 133. y.

Germani non ſunt omnes qui in Germania degunt I 1, 1. 15 a. dantur extra Germaniam ib. & 16. b. I 4, 5. 39. non dicuntur a Germania, ſed terra ab ipſis I 1, 2. 16. dantur qui nunquam attigere Germaniam inque via perſtiterunt I 1, 2. 16. ſq. vicos, non vrbes habitarunt I Pr. 10. 13. inter Scythas Getasque numerati I 2, 1. 19. propriam hiſtoriam cum literis neglexere I Pr. 10. 12. Romanis Galli dicti III 4, 2. 121. o. Græcis Galatæ ib. Procopii tempore Franci 9. 135. z. & Hieronymi ib.

Roma proſtrata in Gallias, Hiſpanias, Pannonias, Noricum, Rhætias, Italiam, Britanniam, Africam effuſi I 2, 3. 21. ſucceſſores ſedium ſuarum nacti Sarmatas ib. Rhenum Danubiumque integros ſibi aſſeruerunt I 2, 9 29. o.

Germani ante Romanorum æuum ex parte trans Rhenum coluerunt I 2, 7. 26. I 4, 5. 39. g. cum Romanis quadraginta annos de hoc limite decertarunt ibid. tandem eo perrupto in Galliam plane effuſi ib. nouas prouincias adepti Galliam Hiſpaniamque ib.

extra fines veteris Germaniæ VI 1. ſq. 187. ſq. hic non reſpicitur ad colonias Germanorum labente imperior. in Gallias, Hiſpanias, Italiam, Britanniam, Africam effuſas ibid. 1. 187. ſq. ſed ad illas Germanicas gentes *in Sarmatia & cis Iſtrum* ab omni memoria colentes ib. ſq. ad *Cisdanubianarum* prouinciarum acceſſiones VI 2, 1. ſq. 245. ſq. ad Germanos *in Subalpina Italia* degentes VI 3, 1. ſq. 263. ſq. ad *Gallicarum* quarundam *prouinciarum* acceſſiones VI 4, 1. ſq. 271. ad *Cisrhenanam Germaniam* VI 5, 1. ſq. 290. ſq.

Cis Iſtrum præter Getas nullas prope Germanos antiquitas meminit, *præter tumultuarias ſedes*; in *Mœſia ſuperiori & inferiori, Dacia Cisdanubiana Aureliani* ſeparatis; VI 1, 23. 24. 234 - 236.

Germania priſca ſæpiſſime mutauit limites I Pr. 6. 7. & 10. 12. ingens nationum earumque viciſſitudinum & migrationum numerus ib. hiſtoria eius antiqua indigne deſpicitur ib. ex propria Geographia

Digitized by Google

graphia & reliqua hiſtoria illuſtranda ibid. cum præſenti componenda ibid.
Germania vetuſtiſſima maior media & recentiori I 3, 2. 30. r.
Germania Romanorum æuo, quicquid Belgicam inter & Rhætiam, Noricum & Pannoniam, Sarmariam & Oceanum I 3, 1. 29. Galatia dicta Diodoro Siculo II 3, 1. 83. b.
Germania prima, Lugdunenſis prouincia Gregorio Turonenſi dicta I 2, 7. 26. m. Alemannis Sec. V. occupata I 4, 8. 43.
Secunda, Francorum armis illuſtrata I 4, 8. 43.
Germania Lugdunenſis, Sidonii, Germanis habitata Burgundionibus I 2, 7. 26. m.
magna, quæ, & cur ita dicta? I 3, 2. 30. r.
Transrhenana quoque & Trans Danubiana dicta Romania ib. it. Barbara & Barbaria ib. 31. t.
Barbaria dicta Romanis, in numo Hadriani ſub Barbaræ mulieris habitu picta III 4, tt. 140. b.
Germania *Orientalis*, Albi & Viſtula, Sala, Sarmaticisque montibus, Oceano & Danubio clauſa eſt IV 1, 11. 158.
Occidentalis, Rheno, Danubio, Sala, Albi & Oceano clauſa IV 1, 11. 158.
Germaniæ nomen cœpit in Gallia, a Romanis & exteris datum I 3, 1. 29. I 4, 6. 39. ſqq. g. quo nomine ipſi ſe antiquitus vocarint, aut patriam ſuam? ignoratur ib. 30. *Nomina* Romanis ſolennia I 3, 2. 30. q. r. ſ.
Germaniæ cis Rhenum ſeparatæ a reliqua Germania per Romanos I 2, 7. 26. I 4, 6. 39. g. in ſuperiorem & inferiorem Dioni diuiſa ib. g. termini: Oceanus Batauos Toxandrosque alluens; Scaldis & Moſæ Arduennam ſiluam peruadens pars; mons Vogeſus; Rhenus ib. 40. h.
ab Alemannis infeliciter tentata IV 2, 14. 181. z.
Germaniæ dicta Sec. V. VI. Gallia & Hiſpania I 2, 7. 26. m. I 4, 8. 43. Bedæ dictæ Saxonum ſedes in Britannia I 2, 7. 26. m.
Germaniæ geminæ Aquitania prima & ſecunda Greg. Turonenſi dictæ I 2, 7. 26. m.
Germaniæ antiquæ magnitudo Cluuerio accurata præcepta I 3, 2. 30. r. Geographia conſiderat limites diuerſos I 1, t. 15. Scriptores antiqui I Pr. 9. it. non ex ſolis Romanis Græcisque Scriptoribus haurienda, ſed ſimul e præſentibus æſtimanda II 1, t. ſq. 48. ſq.
nomina Romanis ſolennia I 3, 1. 29.
Scriptorum recentiorum hallucinationes & injuriæ in patriam, ex eo quod infidos Romanos ſecuti II 1, 6. 53.
Germaniæ *veteris regionis fines* deſcripti I 2, 1. 18. I. 3, 1. 29. Beroſo ficti ibid. c. non a recentioribus ſed Græcis & Romanis exquirendi I 2, 2. 19. nunquam admodum diſtincti in Sarmatia II 2, 15. 80. ſq.
ab *oriente* non Pontus Euxinus & Tanais I 2, 1. 18. ſq. ſed Viſtula ad Sarmaticos vsque montes ib. 2. 19. per Sarmatarum Sec. V. VI. irruptionem coarctati I 2 §. 21. a Carolo I. reſtituti ib.
a *Septentrione* Oceanus ejusque inſulæ I 2, 4. 21. ſq. g h.
ab *Occidente* Rhenus conſtans finitor Galliæ ib. 6. 24. k. a Germanis perruptus ib. 7. 26. nec tamen limes eſſe deſiit regionis Germaniæ ib. tandem ſurgente Auſtraſiæ R. vltra Rhenum longe promotus ibid. ſq. n. ad mediæ partis Francici Imperii limites vſque occidentales ib. per diuiſionem Lud. Germanici & Car. Calui ib. & paulo poſt per Imp. Ludouicum, Germanici filium, ib. ſolennibus pactionibus ſæpius repetitis ib.
limes a *Meridie* Danubius, non Alpes I 2, 8. 27. ſq. Rhætos, Vindelicos, Noricos excluſit

Digitized by Google

excluſit ibid. inuito Pomponio, Plinio, Agrippa, non autem Strabone ib. 28. o. ex Taciti, Ptolemæi, Solini, Claudiani ſententia ib. o. medium circa æuum demum ad Alpes protentus ib. 9. 18.

Germaniæ *veteris nationis fines* I 4, 31. ſq. ampliores regionis finibus ib. 1. 32. ſed non ita accurati ib. mutuo metu ſtatuti 33. vix conſtantes ſtabileſque unquam ib. eos dignoſcendi ratio ib. diſtinquendæ hic Germanorum in exteris ſedes antiquæ a tumultuariis excurſionibus hasque ſecutis ingentibus migrationibus Rom. Imp. conculcantibus ib.

ab *Oriente* trans Viſtulam Baſtarnæ ad Carpates montes, Tyram fl. & Euxinum P. vsque coluerunt Germani ib. 1. 34. Getarum Dacicum regnum, aliæque ciuitates circa Iſtrum, inde Maſſagetæ, Sacæ Dahæque in Scythiam Aſiaticam diffuſi, & Aeſtii ad omnem Germaniæ ſinus oram trans Viſtulam huc pertinent ib. v.

Tumultuarias excurſiones ex hoc latere Eno fecerunt Cimbri, Teutoni, Getæ Gothique & cum his Heruli, Rugii, Burgundiones; Vandali, Franci, qui Sarmatia plurimum pererrata, in Macedoniam, Græciam, Thraciam, Scythiam, Aſiam penetrarunt ib. 3. 35. 36. x. y. z. a. b. c. quinto ſeculo per ingentes migrationes toti fines transmutati ibid. 4. 77. orientalis contractus per Vandalorum, Gothorum, Baſtarnarum emigrationes, Aeſtiis ſolis extra Germaniam reſtantibus ib. ſq. forte & aliis ib. 38. Venedis Slauiſque ſuccedentibus ib. qui in ipſa quoque Germania prouincias inter Albim & Viſtulam vacuas occuparunt ib.

a *ſeptentrione* contra coarctati limites, magnis prouinciis a Germania ſeparatis I 4, 5. 39.

ab *occidente* Germani vicinam antiquitus ante Romanos expugnarunt Galliam, vnde cis Rhenum Germanorum nomen cœpit ib. 6. 39. vnde orti Bataui, Treuiri, Tribocci, Neruii, Menapii, Eburones, a Cæſare cis Rhenum inuenti ib. g. vbi & Sueconi cum Bethaſiis ibid. 40. h. a Romanis in Germaniam Cisrhenanam & Belgicam diuiſi ibid. Cluuerii caput 37 de his finibus ibid. Britanniæ quoque ex hoc latere, ſ. Scotiæ dominarunt, Germanica gens I 4, 7. 40. ſq. i. Caledonii dicti ib. Excurſiones ex hoc latere fecere in Galliam Friſii, Batauique, Cheruſci, Bructeri & Chauci; Catti aliique I 4, 7. 41.

a *meridie* Galliam Ciſalpinam primo Romanorum æuo Transrhenani inſederunt I 4, 9. 44. demum Galli & Germani poſſederunt ib. limite fl. Varo, fl. Arſia, fl. Rubicone & Alpibus ibid. Transdanubiani Germani Sec. 2. & 3. Rhætia Noricoque perruptis in Italiam penetrarunt, Marcomanni nimirum Quadi, Sueui, Catti, Alemanni ib. 45. n. Hieronymo teſte ibid. 43. l. Sec. V. Veſigothi Italiam depopulati bis Romam expugnarunt I 4, 11. 45. Alemanni Rhætias diripuere; Boioarii Noricum; Longobardi, Heruli, Oſtrogothi Pannonias & Illyricum ib. Vandali ex Africa Siciliam traiecti Romam & Italiam cepere ib. 46. Odoacer Saxonibus nixus Herulorum rex, primus A. 476 Italiæ Rex ib. Oſtrogothorum Theodorici ſecutum regnum ib. cui Longobardorum ſucceſſit ib.

Germaniæ veteris *regionis notæ naturales*, ſiluæ, montes, fluuii II Pr. 47. ſq. neceſſarium & præſtans medium in G. A. hiſtoria ib. naturalis conditio non tam e Romanis Græciſque quam ex præſentibus æſtimanda II 1, 1. ſq. 48 ſq. ficta Romanis perpetua cœli inclementia,

& paludoſa terra Germaniæ II 1,4. 52. b.
Germaniæ veteris fluuii II 2, 1. ſq. 56. Danubius, cum iis quos haurit ib. ſq. 58. Rhætiæ fluuii ib. 3. 59. Rhenus ib. 60. cum iis queis miſcetur ib. 5. 65. ſq. & vicinis ib. 8. 72. Viſurgis ib. 9. 73. Albis ib. 10. 75. Eidora ib. 12. 77. Viadus ib. 13. 78. Viſtula ib. 14. 79.
ſaltus, monteſque II 3, 1. 81. Hercynius ſaltus omnes Germaniæ ſiluæ dictæ ib. licet diuerſæ eius partes ſpecialia tenuerint nomina ib. 2. 83. partes: *Marciana* ſiluæ & montes *Abnobæ* ib. 3. 85. d. *Taunus* & *Rhetico* ib. 86. e. *Speſſart*, *Odenwald*, *Weſterwald*, *Steigerbald* a Marciana ad inferiorem Rhenum procurrunt ib. 88. f. *Caſia* ſilua ib. 3. 87. c. *Teutoburgienſis* ſaltus ib. 88. f. trans Viſurgim 89. g. *Bacenis* ib. 5. 89. g. *Melibocus* mons, *Semana* & *Gabreta* ſiluæ ib. g. h. *Hercynii proprii* & montes *Sudits* Bohemos cingunt ib. *Luna* ſilua & *Aſciburgio* M. Sueuia ab oriente ſciſſa II 3, 7. 91. k. in transmar. Germ. *Seuo* mons 8. 92. l. in Sarmatia Germ. *Venedici* M. *Carpates* & *Sarmatici* M. *Peucini* M. *Alpes Baſtarnica* 93. ſq. m. Cis Danubium *Cetius* M. *Bojorum deſerta*, *Alpes Noricæ*, *Rhaticæque* 94. ſq. n. Cis Rhenum *Vogeſus* M. *Arduenna* 96. o.
ſacri lucus Germaniæ: *Tanfana*, *Baduhenna*, *nemus ſacrum* in Batauis, *Lucus Herculis*, *ſacer lucus* in Semnonibus, *Caſtum* nemus *Terræ matris* in inſula, *Alcis* lucus 97. ſq. p. vbi de his agendum 98. p.
nomina domeſtica *antiquiora communia* vt cœperint, III 1, 1 ſq. 100 ſq. non ante migrationem primam ſed poſt poſſeſſionem Germaniæ, ob ingraueſcentia bella erectis nata ſocietatibus III 1, 3. 102. ſq. cum ſingularibus a multis perperam commiſſa 103. perperam Sacæ, Phryges, Titanes, Cimmerii, Cimbri, Aramæi generali appellatione dicti ib. melius *Teutones*, *Theutiſci Theodiſci* 104. a. ſuadente Tuiſtone Taciti 103. z. 108. g. vid. Teutiſcorum
generali proxima: Ingæuones, *Herminones*, *Iſthæuones*, *Marſi*, *Gambriuii Sueui*, *Vandali* III 1, 8. 9. 110. a diis ortos notant ibid. non a ſedibus accepta 111. i. quos Romani in 5 claſſes redegere, *Ingæu. Herm. Iſtau. Vandal.* & *Baſtarnarum* ib. 10. k.
a famil. aut civit. ducibus videntur accepta 112. k. ut periere omnia 112.
Germaniæ vet. nomina communia *recentiora* & Romanorum æuo primum cognita, *a ciuitatibus in fœdera* tranſiere: *Saxonum*, *Gothorum*, *Burgundionum*, *Longobardorum*, *Baioariorum*, *Thuringorum*; *Alemannorum*, *Francorum* III 2, 1 - 5. 313. ſq.
ſingularia ciuitatum *natiu.* a non familiarum III 3, 1. 117.
ap. *exteros*, Græcos, *Hyperborei* vocati & *Scythæ* III 4, 1. 119. ſq. m. *Celtæ* quoque & *Galatæ* ib. 121 ſq. n. & *Celto ſcythæ* ibid.
ap. *Romanos* eodem modo III 4, 2. 122. o. Scytharum nomen vnde iis hæſerit 123. p. Gallicum commune nomen Germanis vindicatum 124. r. Celticum iis contra Bodinum vindicatum ib. q. *Germanorum* nomen reliqua fere abſorbuit omnia extera III 4, 6. 129. quomodo apud exteros primo in Cisrhenana a Gallis datum ib. quaſi *acerrimis bellatoribus* ibid. 131. a. lis de eius origine 131. ætas 130. v. *non latina* originis a *cognatione fraterna* Cæſari exploſa, *a Germana fide*, *immanitate*, *germinatione* ib. 7. 131. ſq. x. *nec Teutonica* ceu *viros* fortes aut *Heermann* aut *Manni* poſteros, aut *Geræ* fl. accolas dixeris III 4, 8. 232. ſq. y. quando fere deſierit ib. 134. ad omnes eos pertinuit qui eadem Theotiſca lingua iisdemque moribus vſi 6. 130. ante Francicum regnum gentes emigrantes comitatum ſemper

eſt, poſt *Francia orientalis*, Ortiuæ, *Auſtria*, *Auſtri-Franciæ*, *Teutonicæ Franciæ*, *Auſtraſiæ*, *Theotiſcorum*, *Teutonum* &c. nomina ſucceſſere ib. 9. in oriente imprimis *Francorum* ib. nunc rurſus *regnat* Germanicum ib. ſq. z. Gallis & Italis Alemannicum ib. 136. z non ſoli Alemanni aut ſoli Franci ſunt Germani 10. 137. ſq. a.

Barbarorum nomen a Romanis, Germanis fere vt proprium datum ib. 12. 141. c.

Germaniæ *populorum hiſtoria* IV 1, ſq. 143 ſq. methodus Alphabetica reprobatur ib. ſq. eam ſecuti Valeſius & Alting ib. 144, a. num cum Plinii partitione faciendum ib. 144. a.; ib. a. 144. an potius gentes ad fluuios, ſaltus monteſque quærendi 145. Romanis factæ 5 claſſes populorum ib. 145. b. vid. Populor. Germ. hiſt.

methodus: poſt Germanos in Germania, illos extra patriam; in ipſa Germania, occidentali parte a merid. ad ſeptentr. luſtrata, orientalem a ſeptentr. ad meridiem perluſtrat. IV 1, 11. 15.

Germaniæ mediæ nulli fines ſtatuti a ſcriptoribus Francicis I 2, 5. 24. i.

ei medio æuo detracta Scandinauia, Finningia, Dania, Poloniæ pars; acceſſit Noricum, Rhætia & Ciſrhenana, I 3, 1. 30 r. minor vetuſtiori ib.

Germania media ſ. *vetuſtati proxima* commentatio cur antiquæ ſubnexa M 1, 1. 369. *populorum viciſſitudines* ib. 2. 370. ſq. quinque generalibus Plinii claſſibus *excepto Sueuicæ* claſſis *nomine*, exoleſcentibus, communia ſolum *Teutiſcorum*. *Germanorum* nomina Sec. 3. audita; poſt *nouæ* natæ *adpellationes* fœderum: *Alemannorum*, *Francorum*, *Gothorum*; *Saxonum*, *Burgundionum*, *Longobardorum*; gentes *Vandalorum*, *Sueuorum*, *Rugiorum*, *Herulorum*; *Friſii*, *Thuringi*, *Bojoarii*; quæ tamen fere nomina omnia exoleuere M 1, 3. 371 ſq. migrationes populorum 4 372 ſq. med. German. *pacata* populorum nomina ib. 5. 374. inter eos *Venedi* ib.

fines M 2, 1 ſq. 375. *ad or.* Viadrus, Albis, de iure Viſtula; *ad Aquil.* mare, Chaluſus, Eidora; *occid.* Moſa & Scaldis; *ad auſtrum*, Alpes; Adriatica littora ib. 1. 2. 375

populorum partitio. M 3. 1. ſq. 37. g. ſq. *Orient.* Venedi, quorum gentes 15. earumque ſedes enumeratæ ib.

Occidentem Saxones tenuere, trans Albim in Nordalbingia *Stormari*, *Holſati*, *Ditmarſi*; cis Albim *VVeſtphali*, *Angarii*, *Oſtfali*; omnes Saxones; & *Friſii* infra, ac *Franci Ripuarii*, *Thuringi* M 3, 3. 381 ſq.

Auſtrales Alemanni, cis Rhenum; *Sueui* trans eundem; poſt eos Baioarii M 3, 3. 382 ſq.

Germaniam Heluetii, Boii, Gothini, Gallici ſanguinis coluerunt I 1, 2. 16. b.

cis Viſtulam Viadrumque ad Albim Sarmatæ poſt Germanorum emigrationes Sec. V. VI. occuparunt I 2, 3. 21.

Germanicæ ciuitates quæ inter Scythas conſtiterunt I 2, 1. 19. Cimbri, Gothi &c. in Scythiam mouerunt ib.

Germanica lingua in Morinos protenta VI 5, 19. 385.

Germanicæ *Galliæ*, *Britanniæ Hiſpaniæ*, *Italiæ*, *Africæ*, *commentationes præmiſſæ*. VI 3. 4, 269.

Germanici dicti Saxones in Anglia I 2, 7. 26. m.

Germanicum nomen Seculo V. VI. ſq. per Sarmatarum aduentum ab oriente coarctatum I 2, 3. 21. ſenſim quoque a Septentrione ad littora ciſmarina reductum ib. 5. 23.

Germanicus Oceanus omnes oras cis Cherſonum Cimbricam alluit I 2, 4. 22. h. ſinus ib. h. Pomponio deſcriptus ib. g. ſinus Sueuicus Codanum & Venedicum complectitur ib. 22. h. in Septentrionali definit mari, quod mortuum mare ſ.

Digitized by Google

Marimaruſam & Cronium ſ. congelatum, glaciale, pigrum aut Amalchium complectirur. ib.22.ſq.h. alluit Barauos & Toxandros, finiens Germaniam Cisrhenanam I 4, 6. 40.h.

Germanorum libertas Arſacis regno acrior I 3, 2. 31. t. antiquorum forritudo cum Gallorum inertia comparata III 4, 3. 4. r. ſ conſpirario magna contra Romanos ſub M. Antonino variarum genrium Alemannorum, maxime Sueuorum IV 2, 11. 175. u.

Germanorum Regis titulus Imperatorum in diplomatis dudum vſurparus; fuit ante Maximilianum non conſtans nec in Germanica lingua III 4, 9. 136. z.

Geruimadur Succogothis miles audit, Germani num inde dicti III 4, 8. 133. y.

Getæ, nomine Hyperboreorum venere Poetis Lat. III 4, 1. 121. m. quattum genus hominum Græcis ib. m.

Getæ, Sarmatiæ gens Germanica I 1, 2. 16. 17. b. non huc venere ex Scandinauia ſed in via verſus Germaniam hic reſedere ib. 17. I 4, 3. 35. ſq. pars Daciæ regnum ad Traianum vsquè celebre erexerunt I 4, 2. 34. pars poſt Dacas cum Peucinis cis Iſtrum colentes ib. pars Maſſagetas, Sacas, Dahasque in Scythiam Aſiaticam vsque diffuſos produxit ib. nec tamen omnibus vniformis origo ib. 3. 35. vna gens Germanica cum Gothis ib. ſq. ad Iſtrum colunt II 1, 1. 56. d. ſub Gothico demum nomine egerunt IV 1, 9. 156.

nomen eorum apud Græcos *orientalibus populis commune;* Romanis *Daca;* ciuitates propriæ: *Maſſageta; Thyrſageta, Daha, Saca; Alani, Maſſageta; Varia ſedes* &c. VI 1, 15. 16. 214-216 ſq.

Getæ ad Iſtrum, eorum *conditio;* in Thraciæ *Scythia minori;* Maſſagetarum *ſedes in Aſia; in Germanos imputandi; nec* tamen *ex Germania huc venere; aut Scandinauia;* licet *Gutis Scandinauia cognati; mores fere Germanici; publica inſtituta;* VI 1, 17-22. 219. - 234.

Getarum rex Bœrebiſta, Boiorum regem Crirafimirum vicit eiusque gentem deleuit II 3, 10. 95. n.

Geticæ gentes in Peucinos & Baſtarnas imputati IV 1, 9. 156. h.

Gibaldus, Gibuldus, Alemannorum rex vnicus S. Seuerino amicus, regnauit in Argentoratenſi & Rætico inter Licum & Brigantin. lacum agris IV 2, 10. 191. g.

Guttones, Vandalorum pars IV 1, 5. 149. c. 148. b. Maroboduo debellati IV 2, 5. 167. n.

Glacialis oceanus, ſeptentrionalis dictus I 2, 4. 22. 23. h.

Gleſſariæ inſulæ in mari Germanico ſparſæ I 1, 4. 21. h.

Goropius Becanus vid. Becanus.

Gothi & Getæ, vna gens Germanica I 4, 3. 35 ſq. non primis temporibus ex Scandinauia, ſed 3 ſeculo demum in Sarmatiam venere ib. ſociis Herulis, Rugiis Burgundionibus ib. exinde in Macedoniam, Græciam, Thraciam, Aſiam diffuſi ib. Sec. 5 in Italiam, Galliam, Hiſpaniam migrantes Venedis Slauisque ſuas vacuarunt ſedes I 4, 4. 37. 38. non omnes tamen ib. 4. 38. in Hiſpania tunc Alanos & Silingos cum Vandalorum Sueuorumque parte agris ejecere. I 4, 8. 41. antea ruptis Alpium clauſtris in Italiam penetrarunt Romamque bis expugnarunt. ib. facta cum Honorio pactione à Rege ſuo Athaulpho in Galliam Narbonenſ. deducti ib. 43. poſt Sueuico regno deſtructo totam complexi Hiſpaniam ib.

Gothi in Scythia degentes Scythæ vocati III 4, 12. 141. c.

Gothi Sec. V. ruptis Alpium clauſtris Italiam, & pacti cum Honorio Galliam Narbonenſem, omnem denique Hiſpaniam ſubiugarunt I 4, 8. 43. Romam A. 401. 409, bis expugnarunt I 4, 8. 42. & 11. 45.

co-

eorum *nomen* & *origo*; Gothicarum ciuitatum *in Ѵnum nomen Gothorum conſpiratio* V 4, 16, 17. 58 ſq. *migrationes Ѵariæ; diſtinctæ Ѵariæ; nomina; glorioſi exitus*; complexi Getas; *an ex Scanzia; nominis origo*; V 4, 16 - 23. 58 - 72. *extremus ſtatus; ſuccinum in Viridariis; Iura publica; magnæ laudes* ib. 24. 25. 72 - 75.

Gothini, Gallica gens Germaniæ I 1, 2, 16. b.

Gothini, Oſi, &c. vid. Marſigni.

Gothonum *ſitus & ſedes; Ѵetuſta celebria; Eridanus; Electrides; Codani emporium* V 4, 15. 56. ſucceſſ. Gothorum nominis 16. 58.

Gothorum nominis hiſtoria III 1, 2. 114.

Græci de veteris Germ. conditione ex ſolis vagis rumoribus ſcripſere II 1, 5. 53. orbem quadrifariam diuiſere in *Indos, Ethiopes, Scythas, Celtas* III 4, 1. 121. m. Germanos quoque Hyperboreos, Scythas, Celtas, Celtoſcythas dixerunt ib. 129 ſq.

Græcia Gothis, Herulis, Rugiis, Burgundionibus e Sarmatia prorumpentibus infeſſa I 4, 3. 36.

Granua, in Quadis poſterioribus ſiniſtram Danubii extremus ſecat II 2, 2. 58. e.

Granuæ oſtium German. finis orient. I 2, 20. e.

Granicus ſinus Riphæos a Seuone monte ſeparat II 3, 8. 93. l.

Grauelinga, huc poſitum Ptolemæo Tabudæ ſ. potius Ahæ oſtium II 2. 5. 68. n.

Gregorii Tutonenſis geminæ Germaniæ I 2, 7. 26. m. de miracul. Confeſſ. dixit. Lugdunenſ. Prouinc. Germaniam primam. ib.

Grœningia, olim in tertia Friſia M 4, 17. 418. x.

Groninganus ager Vnſinge tortuoſo permeatur II 2, 8. 73. r. ad dextram Vnſingis hodie Vnſingia vocatur ib. extremus angulus Marna ib.

Gueldi, vid. Hauelli.

Gugerni ſunt Sigambri cis Rhenum ducti III 4, 12. 142. m. vid. Sigambri tranſducti.

Gundomadi Regis Alemann. pagus IV 2, 15. 184. a.

Guntia fl. ad oppidum cognomen in dextram Danubii ruit II 2, 2. 58. f. 59.

Guntia, *Günz*, oppidum ad amnem cognominem ib.

Guthalus fl. inter Albim & Viſtulam incertus, vid. Viadus & Guttalus.

Gutones vid. Guttones.

Guttalus fl. Plinii, an Pregelam notet II 2, 13. 79. y. an potius Viadrum ib. idem cum Guthalo ib.

H.

Harcynii montes Ariſtotelis v. Hercynius.

Harimanni milites quondam dicti III 4, 6. 131. a.

Hartz, olim Bacenis ſilua dicta Meliboeum concludens II 3, 5. 89. g.

Hartz-wald, vid. Hercynius.

Harudes, Iſtæuonum genus IV 1, 7. 154. f. transRhenum colentes ſub Arioviſto rege, cum eo Rhenum tranſgreſſi in Aeduos mouere IV 2, 3. 163. 164. l. forte propius Hercyniis montibus ante coluerant ib. 4. 165. m. a Seduſiis ad Nariſcos vsque a fontibus Mœni ad Ingolſtad. conterminos ib. hodie *Franconiæ*; *Palatinat ſuper.* partes; *Norimberg.* ager; Sueuiæ pars ib. priores ſedes incogniti ib. 5. poſt patris reditum ex Gallia ſub Marcomanniscomplexi 166. n. vid. Marcomannos.

Haſſi, (olim Catti, Chatti, poſt Chaſſi) ob probe cultos agros patrium ſolum non prorſus migrarunt IV 3, 1. 193. h. nomen Cæſari ignotatum, generali Sueuorum

ſtenſi IV 3, 1. 194 ſq. i. Ariouiſto profecti auxilio in reditu ab Vbiis cæduntur, 195. i. Vbios vectigales teddunt ib. i. Baceni in finibus Cheruſcorum tecti ib. i. Vbios ſedibus exuere ib. tranſito Rheno ſtrages accepere ib. in Galliam traducti ab Impp. ib. ſq.

fines: Sala cum accolis *Hermunduris*; *Mœnus Helueticus*, Marcomann. Sedūſ. Gallic. conuen. & Alemannicus; *Hercyniaque*, poſt Burgundioorum terminales lapides; Rhenus, Vbii, Mattiaci, Alemanni, Vſipii, Tencteri, Dulgibini. Marſi; Bacenis ſeptentrionalis, IV 3, 3 ſq. 196 ſq.

pars regionis in Franconiam, poſt in Thuringiam imputata IV 3, 3. 192. l.

Haſſia, olim Thuringiæ pars M 4. 18 430. h.

Haſſiam cingentes montes terminus Sax. prioris med. æuo M 4, 11. 406. p.

Hauela fl. recipit Spream II 1, 11. 76. v. Tacito ſine nomine deſcripta ib. 78. v.

eum medio æuo Hauelli Venedica gens obſedere M 3, 379. accepto ab eo nomine M 4, 3. 388.

Hauelli, Gueldi, Heruli, Vened. gens, vid. Hauela. inter Albim & Viadrum in tractu Spreæ & Hauellæ egere med. æuo M. 4, 5. 392 k. habuere caſtellum Brennaburgum ib. Doxam incoluere 394. k.

Heermann, bellatorem miſitem, num Germanus notet, III 4, 8. 133. y.

Helinones, vid Lini.

Helium, Rheni oſtium occidentale ſiniſtrum, Vahalin, nouumque a Ciuili factum alueum recipit II 2, 5. 68. n. a Moſæ oſtio Ptolemæo diſtinctum ib.

Heluetia vetus Hercynia Bohemica Boiorum; Danubio recenti; Rheno; Mœnoque concluſa IV 1, 1. 159. ſq. i.

poſt Heluetiorum abitum in Gallias Germanis oppleta, quibus Ariouiſtus imperauit, Harudibus, Marcomannis, Seduſiis ib. 3. 163. 164.

hodie ibi *Suenia Transdanubiana* tota; *Franconia* cis Moenum; *Palatinatus ſuperior; inferioris* pars ad Rhenum; *Darmſtadinum; Moguntinum* cis Mœnum ib. 160. i.

poſt Marcomannorum in Bohœmiam abitum *mixta gens* ex quibusuis leuiſſima *Gallorum* ſucceſſit 6. 167. o. forte Boii exules ib. 168 o. decumates agros hic exercentes ib. ſub poteſtate Romanorum 7. 169. vrbibus & caſtellis tunc exornata ib. per Romanos ib. p. *Lupodunum*, Trajani caſtellum 170. q. *Valentinium caſtell.* 171. r. *Budoris*, Mons *Briſiacum*, *Utunta*, *Sanctio* 171. ſ. *Letium*, *Samulocœnis*, *Alcimœnis*, *Flauia ara*, *Solicinium* 173. ſ. omnes vaſtatæ & dirutæ a barbaris Marc. Anton. imperante ib. 10. 174. ſq. vid. Gallorum leuiſſimi.

noui incolæ varii generis, *Alemanni*, maxime ex Sueuis ibid. 175. v. & Marcomanni ib. 175. ſq. v.

non Hercyniis ſed *Hermunduris confines* IV 1, 14. 180. ſq. z. ad auſtrum a Rhen. Danubiique fontibus ad Acronium lacum porrectæ ib. 181. interſitis iugis a Vindelicia diuiſæ ib. Alexandri ætate ad ortum *Mattiacis* iuncti, Cattorum agri partem ad *Loganam* vsque occuparunt ibid. Mœno a Cattis reliquis & Burgund. diſcluſi ibid. ad *merid.* Rhætiam & Heluetiam cis Rhenum occuparunt, illuc nomine ſuo delato ibid. 16. 185. Redonitio, Aeſchio, Königsbrunn, & Brentio ab Alemannis diuiſi ib. z.

primæ cis Rhenum Germaniæ inhiantes a Francis multati ſeruitute, Rhætico, Heluetiæque Gall. agro concluſi IV 1, 14. 181. z.

Hel-

Digitized by Google

Heluetia priſca, *Francicis* & *Sueuic. Hermunduror.* coloniis impleta, Inferior Alemannia *Franconiæ* nomen dedit; ſuperior *Sueuiæ* acceſſit. IV 2, 16. 185. b.

Heluetia Gallica cis Rhenum Iura a Sequanis & Rauracis diuiſa, Alemannis occupata IV 2, 14. 181. z.

Heluetii *cis Rhenum* noui, eorum *priſca cis Rhenum ſedes, fines;* valde poſt turbati; pagi: *Tigurinus, Vrbigenus; Ambones; Tugeni; pagorum fines,* diuerſæ eorum rationes; *Auenticenſis* pagus & *Antuaticus; Vrbes Vetuſt. inſigniores* duodecim; *Heluetia Alemanniæ adjecta & Burgundiæ;* VI 4, 1-5. 271-181.

Heluetii Gallici ſanguinis in Germania I 1, 2. b. 16. Rheni accolæ II 2, 4. 62. h. ad ortum Hercyniorum montium II 2, 2. 84. c.

Heluetii priſci a Danubii Rhenique confiniis ad Mœnum in ſeptentrionem & ad Hercyniam in orientem extenti IV 2, 1. 159. i. ex Gallia huc venere Tarquinii priſci æuo, Gallica gens ib. dubia tamen res eſt 160. erant moribus Germani ib. Galli dicti generali modo, quo & Germani ita audiere ib. an Galli lingua 161. potuerunt Galli fuiſſe nunquam viſa Gallia ibid. a Cæſare victi 160. i. libertatis ſacrificium cremant Orgetorigem IV 2, 17. 187. c. regii nominis ſemper oſores, magiſtratus ex plebe & nobilitate deligunt ib. fortiſſimi ibid. a Marcomannis ſæpius victi ib. ſq.

hinc S. 2. ante C. N. abierunt in Gallias ib. 2. 161. tres pagi Ambronum, Tigurin. & Tugenorum ſe Cimbris poſt cladem junxerunt 162. k. conſultant de reditu ib. 162.

nouæ in Galliæ ſedes Rheno, Iura M. Lemano, Rhodano concluſæ IV 2, 2. 161.

a Cæſare profligati priſcas deſiderant trans Rhenum ſedes 166. n. forte in derelictas a Marcomannis ceſſere ſedes 168. o.

Heluetiorum deſerta Ptolemæi, num Martiana ſilua, aut eius ſuperior pars, aut montes *die Alben* II 3, 3. 85. d. 162. k. circa Nicri Danubiique fontes, ad ſeptentrionem Abnobæ IV 2, 2. 162. k. ſ. Alpium ib. non ſunt Martiana ſilua ſ. *der Schwartzwald* ib. k.

Henricus Auceps Germaniæ Theſeus dictus ob vrbium ſtudium M 4, 38. 459. f.

Herculis lucus in Cheruſcis II 3, 12. 98. p.

Hercynii montes Bojohœm. ambientes II 3, 6. 90. i.

Hercynius ſaltus & mons (Orcynius Harcynius, *Hartz*, Hart,) omni Germaniæ ſiluæ commune nomen II 3, 1, 82. poteſtate nominis non magis Germanicas quam Gallicas, Hiſpanicasue denotauit ſiluas ib. b. hoc nomen Romani a Græcis accepere ib. 81. b. Græcis Orcynia ib. 83. b. Iſter ex Hercyniis venire dictus Ariſtoteli ib. & pleraque flumina Europæ ib. dictus a bitumine ſ. *Hartz* ib. LX. dierum viam longus & IX. dierum latus Cæſari ib. 2. 64. immenſi tamen conuenientius extremitates modo notanti & diuerſi ſitus nomina ibid. eidem in Heluetiorum, Nemetum, Raurac. agris oriri & ad Dacos Anantesque pertinere dicitur ib. c. neminem eius finem vidiſſe ib. perperam a multis in Sarmatiam extremam productus ib. poſt Cæſarem & Melam nunquam vltra Germaniam prolatatus ib. ita forſitan & ſiluæ in Aeſtiis & Baſtarnis a Germanis vicinis vocatæ ib. *maxime proprie* Hercynii vocati Boiohœmos contegentes montes *Suditi* II 3, 6. 90. i. Plutarcho in Cimbricam Cherſoneſum producti ib. 8. 93. l. Heluetiorum ab oriente limes IV 2, 1. 159. ſq. i.

Herminones, Hermiones, Leibnitzio iidem ac Germani III 4, 8. 133. y. Sueuos complexi IV 1, 4. 147. ac dicti quaſi

Hert-

Hertwoners medium colentes ib. 153. e. complexi mediterraneos omnes, Sueuos Hermunduros, Cattos, Cheruſcos, Sueuorum pagos; Semnones, Quados, Marſingos Burios, Oſos, Lygios IV 1, 8. 155. g.

Herminones Germ. populorum generali proximum nomen, inter Ingæuones & Iſthæuones III 1, 8. 9. 10. 110. ſq. i. ab vno Manni filio dicti ibid. 9. i. num iidem cum Hermunduris & Germanis III 4, 8. 133. y.

Hermion Manni filius, num dederit nomen *Germanis* III 4, 8. 133. y.

Hermiones Pomponio vltimi Germanorum in mari boreali I 2, 4. 22. g. in 5 gener. Germ. pop. Plinio IV 1, 4. 147. b.

Hermunduri præcipui in Hermionibus relati IV 1. 8. 155. g. Sala ſeparati a Cattis, lis ob ſalinas II 2, 11. 76. v. ſq. Leibnizio iidem ac Germani III 4, 8. 133. y. Taciti æuo ad Danubium IV 2, 14. 182. z. in Sueuico Alemannorum fœdere contra Romanos IV 2, 11. 175. u.

in Marcomannorum & Harudum ſedes deſertas conceſſere 14. 181. commercium cum Rhætia ſoli habuere 182. z. Redonirio & Aeſchio, Konigsbrünn & Brentio in Danubium currente ab Alemannis ſeparati ib.

eorum patria Sueuia IV 2, 16. 185. b. inſederunt ſuperiori Alemanniæ ib. b. Alemannis fœderati a Theodomiro Gothorum R. victi, ſubacti IV 2, 16. 186. b.

eorum *antiquæ ſedes; nomen & genus; extremi Sueui; vetuſtatis monumenta; inſtituta publica;* V 6, 1 - 5. 118 - 128

Heruli, Germ. gens, in Sarmaria vagati, indeque in Græciam, Macedoniam, Thraciam, Aſiam effuſi I 4, 3. 36. Sec. V. Paonionias & Illyricum lacerarunt I 4, 11. 46. A. 476. primi Germanorum ſub Odoacro Saxonibus ſtipato regnum Italiæ condiderunt ib.

eorum nomen unde? num Lemouii ſint V 4, 9. 47.

Heruli, (Gueldi,) Vened. gens, vid. Hauelli.

Heſſus, Heſſo, Saxonum Oſtfalorum princeps obſides dedit Carolo M 4, 13. 410. r. 14, 412.

Heyrich mons, vid. Taunus.

Hiſpania cum Gallia, ceu nouæ Germanorum Prouinciæ, Sec. V. Germaniæ dictæ I 1, 7. 16. & 4, 8 43. huc Sec. 3. & 4. Franci penetrarunt I 4, 7 41. prædæ ceſſit Sec. 5 Vandalis, Sueuis, Alanis, Silingis ib. 8. 42.

Hiſpaniæ Germanicæ commentatio promiſſa VI 3, 4. 169.

Hiſter fl. vid. Iſter.

Hiſtoriæ claritas quatenus neceſſaria I Pr. 2. 2 ſq. ejus partes ib. 2. 3.

in veteri Germania difficilis & neceſſaria I Pr. 6, 7.

Hiſtoria Germaniæ priſcæ non vbiuis certitudinem crepat I Pr. 11. 14. perfectam affectare turpe foret ib.

Hiſtorici grauis opera, duplex officium I Pr. 1, 1. veritatis ib. ſq. claritatis 5. 2, 2. 94. temporis locique enatratione obtinendæ ibid. ſq.

die *Hœhe*, mons ex aduerſo Moguntiæ vid. Taunus.

Holſati, (Holſingi, Olcetæ) Saxonica gens, medio æuo in Nordalbingia M 3, 2. 381. f.

olim in Wagrienſi prouincia M 4, 5. 394. k. nomen nulli veterum memoratum M 4, 9. 401. 402. n.

Holſingi, vid. Holſati.

Honorii Imp. pactio cum Athaulfo Goth. R. 14, 8. 43.

Horrarii Alemannorum regis pagus Iuliano dedit pacatum tranſitum IV 2, 15. 184. a.

Hoſtfali vid. Oſtfali.

Huiſtia fl. vid. Viſtula.

Hungari

Hungari in Maharenſium ſedes ab Arnulpho immiſſi M 4, 4. 390. i.

Hungaria Carpatibus jugis a Ruſſis diuiſa II 3, 9. 93.

Hunnorum princeps Cacanus, a Slauis infeſtatus, ſedes ab Imperat. poſtulauit inter Sabariam & Carnuntum M 4, 4. 390. i.

Hunſing fl. vid. Vnſingis.

Hunſingia dextræ Vnſingis ripæ pars II 2, 8 73. r.

Hyperborei Germani a Græcis dicti, qui Romani diripuere III 4, t. 119. m. vltra extremos ad Septentr. Riphæos coluere ib. m. ſiue in Europa adhuc, ſiue plane in Aſia ib. Scandinauiæ quoque incolæ ibid. & reliqui Germani 110. m. de his Hecatæus librum compoſuit ib. Latinis poetis ſunt & Sarmatæ 120. m. & Getæ ib. non diu hoc nomen auditum ib. n. illo Celtarum ſuccedente ib.

Hyperboreorum inſula eſt Scandinauia III 4, 1. 119. m.

I.

Iadæ portus ad fl. cognom. inter Friſiam med. æuo quartam & quintam M 4, 17. 418. x.

Iazyges, Sarmatæ, ſ. Metanaſtæ inter Pathiſſum fl. & montes Sarmaticos egere, iis nomen communicantes II 3, 9. 94. a meridie Germaniam concludunt ib. m.

Ignes in Iuhonibus, terra editi, nec imbribus, nec aquis extinguendi, ſed ſaxis, fuſtibus, ſqualidis veſtimentis IV 3, 14. 316. a.

Ihne fl. in Viadrum effuſus Linis Venedis nomen dedit M 4, 3. 388.

Ilargus fl. in Vindelicis, dextram Danubii ripam primus illabitur, Tiberii victoria nobilis II 2, 2. 58. f. inter Lycum & Brigantinum lacum; nunc Iler eſt, Sueuiam ſecat ib.

Illyricum, Arſia Iſtriæ fl a Gallia olim Ciſalpina diremptum I 4, 9. 44. Sec. V. Longobardis, Herulis, Oſtrogothis dilacerata I 4, 11. 46. deſerta Boiorum complexum II 3, 10. 95. n.

vetus nunquam totum ceſſit Gothis VI 2, 26. 139. in *Liburniam & Dalmatiam diuiſum* ib.

nouum in *occidentale* & *orientale* ibid. *vtriusque regiones* ib.

Ilmen, lacus, ad Nouogrod. Welicki recipit Cheſinum, & ſub nomine *VVolchow* per Ladogam in Finnicum ſinum mittit II 2, 15. 81. a.

Imperii Germanici forma hodierna vt orta M 5, 3. 463. ſq. lis de illa æterna ib.

Indi, quartum genus hominum Græcis III 4, t. 121. m.

Ingæuones, Ingeuones, Ingeonici, prima gens Germaniæ in Septentrione I 2, 4. 22. g. nomen generali proximum III 1, 8. 9. 10. 110. ſq. i. ab vno Manni filio dicti ib. g. i. in 5 generibus Germ. popul. Plinio IV 1, 4. 147. b. horum pars Cimbri, Teutoni, & Cauchorum gentes, it. Foſi, & Cimbricæ ciuitates IV 1, 6. 151. e. *Scandinauia* quoque & *Finningia* teſte Plinio ib. vana nominis explicatio ib. ſq. verior ab heroe ib. ſq. e. quod Romano iam æuo exoleuit 151. e. Tacito Hermiones ſ. potius Hilleuiones dicti ib. e. Ptolemæo inter Rhenum & Aunobeos montes male locati ib. Codanum ſinum omnemque ſeptentrionalem plagam impleuere 151. num iidem ac *Hingtzewoners*, ad mare colentes ib. 153. e. an *VVyckwoners* ſinus habitatores 152. e.

Ingolſtadt Nariſcis Harudibusue limes IV 2, 4. 165. m.

Inſulæ Teutonum Pomponio deſcriptæ I 2, 4. 22. g. Scandinauiam, Finningiam Nerigonem, Bergos notarunt ib. Gleſſatiæ Plinio ib. h.

Iornandes, genere Gothus Alanus M 3, 1. 380. c.

Iouauus, fl. Iunauus, *Saltza*, Aeno a dextera eius miſtus dextram ripam Danubii intrat II 2, 2. 58. 60. f.

Ipadus fl. vid. *Pader*.

Iſala fl. ſ. Sala, incidit in Fleuum Rheni II 2, 4. 63. k. auctus ante Druſianæ Rheni foſſæ aquis ib. II 2, 7. 70. q. an Druſus inter hunc Salam & Rhenum obierit ib. q. tertii Rheni aluei nomine Romanis celebris ib. 72. cum Rheno coniunctus per lacum quendam in Fleuum incurrit ibid. an olim foſſa ductus in Vechtum, cum eo, altero ſuo oſtio arenariis hauſto, in Fleuum illapſus ib. 72. q. an olim duo oſtia habuerir ib. nominis origo a ſalinis, Tſala quaſi inter ſalas ſ. reſides aquas ib.

Iſarci populi ad amnem Iſargum Vindeliciæ II 2, 2. 58. f.

Iſargus fl. Iſarus, *Iſer*, extremus ex antiqua Vindelicia amnis in dextram Danubii illabitur II 2, 2. 58. f. 59. Iſarcis populis nomen dedit ib.

Iſarus fl. Danubio miſtus, vid. Iſargus.

Iſarus fl. in Adriaticum mare defertur, accepto Attagine in Atheſin delapſus ib. 59. ſq. f.

Iſelburg ad Iſalam fl. num Aliſonis caſtellum IV 3, 18. 224. e.

Isla, amniculus Lico Rheni miſtus II 2, 4. 63. i.

Islegowe, pagus Friſiæ med. æuo ſecundæ, hodie propriæ M 4, 17. 418.

Iſtæuones, (Oſtiæi, Oſteuones,) nomen Germ. populorum, generali proximum II 1, 8. 9. 10. 110. ſq. i. k. ab vno Manni filio dicti, ibid. 9. i. in 5 generibus Germ. populorum Plinio IV 1, 4. 147. b. horum partes Sicambri, & omnes cis transque Rhenum German. populi, ad occaſum, ad Scaldim vsque, Tribocci, Nemetes, Vangiones, Cæreſi, Segni, Condruſi, Pæmani, Eburones, Aduatici, Menapii, Bataui; trans Rhenum Marcomanni, Harudes, Seduſii, Vbii, Sicambri, Marſi, Tubantes, Dulgibini, Amſiuarii, Chamaui, Bructeri, Friſii IV 1, 7. 153. ſq. f. aliqua ratione Aeſtiis IV 1, 9. 156. h. an idem ac *VVeſtwoners* 153. e. Pytheæ ſunt Oſtiæi & Oſteuones 154. f. cuidam quaſi *Eſtwones*, *Oeſtwoners* ib.

Iſter Sarmat. fl. Daciæ regni limes I 4, 2. 34. Dacæ cum Peucinis cis Iſtrum ſedentes ib. eſt Danubius extra Germaniam continuatus II 2, 2. 57. d. ex Hercyniis venire dictus Ariſtoteli II 3, 1. 83. b. & per totam Europam ire ib. 3. 86. d.

Italia a Transdanubianis Marcomannis, Quadis, Sueuis, Alemannis perrupto Norico & Rhætia Sec. 2. 3. infeſtata I 4, 10. 45. Sec. V. a Veſigothis, Alemannis, Boioariis, Longobardis, Herulis, Oſtrogothis depopulata ib. 11. 45. ſq. & occupata ib.

Italia Subalpina, vid. Ciſalpina Gallia.

Italia Germanica commentatio promiſſa VI 3, 4. 269.

Italiæ pars, Cis-alpina Gallia, Transrhenanis olim Gallis & Romanis occupata I 4, 10. 44. eius fines ib. Romana ditio ib. rurſus Germanis Gallisque occupata ib.

Iuhones an Cattorum progenies; aut ad Rhenum vltra Mattiacos egerint IV 3. 9. 207. ſq. ſ. per ſcriptionis errorem in Tacitum irrepſere pro *Vbiis* poſiti ib. 14. 215. ſq. a. Romanorum ſocii 216. a. ignibus terra editis exuſti ib.

Iulia Scarabantia vid. Scarabantia.

Iuliani iter per Martianas ſiluas II 3, 3. 85. d.

Iura mons Heluetiam Gallicam a Sequanis & Rauracis diuidit IV 2, 14. 181. z.

Iutungi, Alemannorum pagus ad Danubium

bium IV 2, 15. 183. ſq. a. Italiæ vicini, Rhætiæ vrbes vaſtarunt ib. a.

Iuuauus, fl. vid. Iouauus.

K.

Kahlenberg, vid. Cetius.

Katwyck, vicus prope Oceanum, qua Rhenus medius perit. II 2, 4. 63. h.

Kinnemus, riuus, Friſiæ liberæ med. æuo terminus M 4, 16. 417. v. vbi hodie quærendus ibid. 419. x. hodie *Petten* ibid.

Kiſſini, pagus Vened. ad Penem fl. M 4, 5. 392. k. in Wiltzis relati ib.

Kleinenberg, opp. montan. in finibus Cattorum IV 3, 4, 200. m.

Krapack, Krepack, mons, vid. Carpates.

L.

Ladenburg, num olim Lupodunum IV 2, 8. 170. g.

Ladoga lacus, mittit Cheſinum in ſinum Finnicum II 2, 15. 81. a.

Lamazon fl. vid. Amaſia.

Landgraffen Thuringiæ, vt dignitas orta M 4, 29. 441. i.

Landgrafiatus Francici regni vt orti M 5, 3. 463. ſq.

Lanus fl. (Laugonus, Logana, *Læhna, Lohna*, Lonus,) fluuius infra Mœnum Rheno miſtus a dextris II 2, 6. 69. 70. o.

Larius lacus, prope Grœninganum agrum, Vnſingi permeatur II 2, 8. 73. r.

Larius lacus, *Comer-See*, Adrana permeatur II 2, 3. 59.

Latringes, in Sueuico Alemannorum fœdere contra Romanos Imp. M. Ant. IV 2, 11. 125. v.

Lemgow habet vicum *Bentdorp*, Tubantium vet. memoriam ſeruans IV 3, 30. 245. t.

Leuci, Moſellæ accolæ II 2, 5. 66. m.

Laugona fl. vid. Lanus.

Lazzi, ſeruorum nomen apud Saxones M 4, 14. 413. ſq. f.

Lecca fl. alias Licus, Rheni ſiniſter alueus ſeptentrionalis II 2, 4. 64. i.

Lech fl. vid. Lichus.

Leine fl. cum Ockera in Allaram & cum eo in Viſurgim labens, non dedit Linis Venedis nomen M 4, 3. 388.

Lemannus fl. ſ. Almona, ſiniſtrum Danubii latus primus perrumpens, ſ. *Altmühl*, II 2, 2. 57. e. etiam Alemannus, & Almonus dictus ib. e. eius coniunctio cum Radantia Car. M. tentata ib. e.

non dedit Alemannis nomen IV 2, 12. 176. x.

Lemanus lacus non dedit Alemannis nomen, nec iis habitatus primum IV 2, 11. 176. x. non medio ſolum æuo ſic dictus ib. 177. x.

Lemouii, vid. Rugii.

Lenne, vid. Lönne.

Lentienſes, Alemannorum pagus celebris IV 2, 9. 173. ſ. ad Danubium IV 2, 15. 183. a.

Lentium, vicus in Danubii ripa prope eius fontem IV 2, 9. 173. t. olim celebris ib. hodie *Leitz* infra Friding 174. t.

Lepontiorum Alpes dant Rheno ortum II 2, 4. 61.

Leuci, vid. Lingones.

Libertatis tenaces Romanis barbari dicti I 3, 2. 31. t.

Lichus fl. in Vindelicis, tertius in dextram Danubii ripam labitur II 2, 2. 58. ſq. f. hodie *Lech* dictus, alias & Lycus, Lycius, Licus ib. Alemannos & Boioarios medio æuo diuiſit ib. 60. f.

Licus fl. vide Lichus.

Licus, Rheni nouus alueus Ciuilis bello factus II 2, 4. 62. h. Iſla miſcetur ibid. 63. i. ex diruta Druſi mola ortus ibid. 64. i.

Digitized by Google

Ligii vid. Lygii.
Liguria Varo fl. a Narbonenſ. Gallia diremta I 4, 9. 44.
Lipſpring, ad caput Luppiæ oppidum, olim Hiberna Tiberii IV 3, 18. 225. e.
Liuonia a Germanis extra Germaniam habitata I 1, 1. a 15. Nerua diuiſa a Ruſſia II 2, 15. 81. a.
pars Eſthonia ab Aeſtiis Germ. pop. dicta 192 VI 1, 3. 192.
Liuonicus ſinus, vid. Venedicus ſinus.
Limagus amnis cum Arola confluens in Alemannis fluxit IV 2. 14. 183. z.
Linac fl. vid. Lonne.
Lingones & Leuci, cis Rhenum Galli, Germanis occupati, eorum *fines*, *hiſtoria*, *Vrbes celebres* VI 4, 8. 284 ſq.
Lingonum in finibus Vogeſus mons Moſæ fl. dat ortus II 2, 4. 63. i.
Ligones, (Lini,) in Venedis inter Obotrites & Wiltzos M 4, 5. 394. k. vid. Lini.
Lini, Lingones, Helinones, Vened. gens, æuo medio prope Viadrum M 3, 1 379 a ab amne *Ihne*, non *Leine* dicti M 4, 3. 388. trans Albim fugati, ibi fluento dedere nomen ib. 4. 389. trans Viadrum 6. 394 ſq. l.
Lippe, Lippa fl. vid. Luppia fl.
Lippe, oppid. vid. Luppia oppid.
Lippia vrbs ad fl. Lippe olim in Sigambris IV 3, 18. 213. e.
Lippienſis ditio ad Teutoburgienſem ſaltum ſpectauit II 3, 4. 88. f. cum *oppid.* Lippe in Sigambris & Tencteris IV 3, 21. 231. i.
Lippſtad, Lippe, vid. Luppia oppidum.
Lipſius, cum Maro perperam confudit Mariſium, Mariſiam, Marin, Margum II 2, 2. 58. c.
Locorum enarratio hiſtoriæ veteri neceſſaria I Pr. 4. 5.
Locbna fl. vid. Lanus.
Lonne, Linac, *Lenne*, fl. Sax. propr. inter Rhenum & Viſurgim, cum Rubra haud procul Luppia confluit M 4, 10. 405. o.
Logana fl. vid. Lanus.
Lolliana clades, quam Romani a Sigambris &c. accepere, Auguſtum exciuit ex vrbe IV 3, 19. 226. f.
Longobardi, Germ. gens Sec. V. Pannonias & Illyricum lacerarunt I 4, 11. 45 ſq. Sec. VI. regnum celebre in Italia erexerunt ib. 46.
Vandalorum præcipui IV 1, 5. 149. c.
eorum *ſedes*; *nomen*; *fines*; *Ciſalbinæ ſedes antiquiores*; *memorabilia*; *origo fabuloſa*; *certa hiſtoria*; *regiminis forma*; V 4, 26-30. 75-83.
Longobardica lex Romanos Barbaris poſtpoſuit III 4, 11. 140. b.
Longobardorum nominis hiſtoria III 2, 2. 114.
Lotharii regnum Lud. Germ. & Car. Caluo diuiſum I 2, 7. 27. m. Germaniæ adſertum ib.
Lotharingia Vogeſo ſeparatur a Burgundia & Alſatia II 3, 11. 56. o.
Lowat, fl. vid. Cheſinus.
Lucici, pagus Vened. in Luſatia M 4, 4. 389.
Lucus ſacer, vide Nemus.
Ludouicus *Imp.* Germanici filius, bonam Galliæ partem totumque Auſtraſiæ regnum Germaniæ aſſeruit I 2, 7. 27. n.
Ludici, (Wiltzi, Welatabi) Venedi Sec. medio, cis Viadrum, vid. Venedi & Wiltzi.
Lugdunenſis Germania Sidonii Apollinar. I 2, 7. 26. m. tunc a Burgundionibus Germanis culta ib.
Lugdunenſis Prouincia Germania prima dicta Greg. Turonenſi I 2, 7. 26. m.
Luitici, Vened. gens æuo medio trans Viadrum M 3, 1. 379. vid. Luticii. Wiltzi. Welatabi.
Luna, ſilua, infra Quados in Sueuia, Mari-

Digitized by Google

ri fontes tenet; poſt Suditos montes, ad ferri fodinas; hodie in *Morauia* II 3, 7. 91. k. Getas a Germanis diuiſit ib. k.

Lunen, oppid. ad Luppiam, in Sigambrorum finibus ab ortu IV 3, 17. 223. d. & Marſorum ad meridiem IV 3, 26. 239. p.

Lunighuyſen Weſtph. oppid. olim in Bructeris IV 3, 32. 249. y.

Lupff, vicus, olim Lupodunum IV 2, 8. 170. g.

Lupodunum in Heluetia vet. Transrhen, non ad dextram Nicri confluentis ripam, ſed prope Argentariam & Danubii fontes ſitum IV 2, 8. 170. q. Freheri liber de eo, ibid. non hodie *Ladenburg*, ſed vicus *Lupff*, 7 M paſſ. a fonte Danub. ad orient. ib.

Luppia, *Lippe*, Lippa, Lupia fl. transuorſim a Teutoburgienſi ſaltu decurrens, hauſto *Aliſone* inferiorem Rhenum auget II 2, 7. 70. p. Straboni incongrue cum Amiſia in Oceanum labi dictus ibid. p. capiti Luppiæ a Furſtembergio poſitum monumentum. ib. ad eum ſita Neronis Caſtra, vbi Car. M. rer habuit Concilium ib. ibi hodie *Lippe* ib. 71. e. ad eius & Aliſonis confluentes Caſtellum Druſi ib. concludit cum Amiſia Tanfanam lucum templumue II 3, 12. 97. Sigambros finit ab ortu & ſeptentrione IV 3, 17. 223. d. eius monumentum a Furſtenbergio ib. 224 ſq. e.

Luppia oppidum, olim in Sigambris, hodie *Lippe* ſ. *Lippſtadt* IV 3, 18. 223 ſq. e. ſeu potius Bernewitz ib. 224. e.

Lugii vid. Lygii.

Luſatia, med. æuo Germanis exhauſta, Venedis ſ. Winidis inſeſſa M 3, 1. 380. e. ibi pagus Luzizorum, non Luticii M 4, 4. 389.

Luticii, Welatabi, Wiltſi, Vened. gens, ad vtramque Viadri ripam, non in Luſatia, (vbi pagus Luzizorum) quærendi M 4, 4. 389. vid. Luitici.

Lygii in Sueuis & Hermionibus relati IV 1, 8. 155. g. a Maroboduo debellati IV 2, 5. 167.

Varium eorum *nomen* eiusque origo; *ſedes, fines; ciuitates complexæ; clara loca; obſcura facta & fata; crebra migrationes Germanorum; res publicæ; dux Semno;* Arii & Naharvali, *ciuitates* V 5, 16 19. 112-118.

eorum patria Viſtula, poſt *med. ætat.* Polonis Venedis ceſſit M 3, 1. 379. *antiqui* in media Polonia ad fl. Pilezam M 4, 3. 387. i

M.

Macedonia, Gothis, Herulis, Rugiis, Burgundionibus e Sarmatia prorumpentibus Sec. 3 inſeſſa I 4, 3. 36. VI 2, 16. 239.

Maehriſche und *Neiſſ-Gebuirge*, vid. Aſciburgius.

Maemel fl. (Chronus, Chronius, Niemien) in ſinum Curiſch-haff euoluitur e Sarmatia II 2, 15. 80. a.

Maeſyk oppid. in finibus Neruiorum & Bethaſiorum, num olim in Marſis ſ. Marſacis IV 3, 37. 241. q.

Magontiacum Sec. V. ſubuerſa a migrantibus populis I 4, 8. 43. l. ibi Mœnus Rheno miſcetur II 2, 6. 68. o. an nomen a fluuio Mœno ib. ibi in eccleſia multa hominum millia trucidata M 4, 38. 460. ſ.

Maharenſes, Maruani, Venedi ad Marum Sec. medio, vid. Venedi ib. M 4, 1. 3. 387. *Maruani* dicti M 4, 4. 389. a reliquis Slauis venerati ib. eorum clade creuere Behemi ib. eorum rex Zundebolch, Bohemiæ du-

catum accepit ab Arnulpho ib. 390. i contra Arnulph. rebellauit, qui eius regnum excidit ib. i; Hungaroſque immiſit ib. in oriental. relati Venedis, offerentes Lud. P. munera 391. i.

Maharus fl. vid. Murus.

het Mallegat, locus arenoſus prope Oceanum Belg. quo Rhenus interit II 2, 4. 63. h.

Malouendus Marſorum dux, in deditionem acceptus a Romanis IV 3, 19. 243. f.

Manarmanus portus antiquus Rom. Altingio detectus II 2, 8. 73. r. alterum latus hodie *Marna* dictum ib. incolæ Marnſters ib. inter Rheni Vidriue oſtia Ptolemæo ib. Cluuerio ad lacum Auſtrini maris ib. Vnſingis ibi exoneratur II 2, 8 73 r.

Mannheim, num Valentiniani caſtellum IV 2, 9. 172. f.

Marburg, vid. Marpurg.

Marchienſis Comitatus olim in Sigambris IV 3, 17. 213. d. parſque poſt in Tencteris ib. 21. 231. i. pars in Vſipiis ib.

Marchionatus Francici regni, vt orti M 5, 3. 463 ſq.

Marciana ſilua vid. Martiana.

Marcomanni, Iſtæuonum gens IV 1, 7. 154. f. ſub rege *Ariou.ſto* in Aeduos mouit. IV 2, 3. 163. 164. l. ex pluribus ciuitatibus, Tranſalbinis maxime, conflatum nomen, quaſi limitum viri ib. 4. 164. m. in Heluetiorum relictas ſuccedere terras ib. 3, 4. 163 ſq. ſederunt ad Rhenum & DanubiumGalliæ Rhætiæque limites ib. ad Nicrum porrecti ib. validior cæteris populus, videtur Heluetios extrudiſſe 165. m. in acie poſt Harudes locati ib. Cocharu Brentioque; Danubio Rheno; Nicroque concluſi, ubi hodie *VVurtemberg. Duc. Rhenani Palatinatus* pars inter Rhen. Nicrumue; *Briſigavia;* & *Sueuiæ* pars inter Brentium & Danubii fontes 165. m.

priores ſedes incognitæ ib 5. 156. n. ingens numerus expedit. Gallicæ; ex parte in agros rediit bello male geſto 166. n expeditionis ſcriptores ib. n. Heluetios vet. ſæpius vicerunt; Gallos ita magnitudine corporum, incredib. virtute &c. terruerunt, uti ne vultum & aciem oculorum ferre poſſent IV 2, 17 187 ſq. d Regi paruerunt ſubiecte; ex nobil. delecto; ib. 188. duriſſimis motibus, & laboribus aſſueti ib. c.

Boiis in Boiohemo ſucceſſere; Baemi dicti; *claræ Vrbes, Villæ;* ſucceſſionis in Boiohemum hiſtoria V 6, 9. ſq. *regiminis formula* V 6, 16. 148.

rex *Marobodu*us eos cum pluribus aliis populis Boiohemum tranſtulit 165. m. ex Auguſti aula redux; ob metum Romanorum; pulſis inde Boiis 166. n. vtrum rex alius poſt Arioviſtum fuerit ib. Bohemiæ a Maroboduo ingreſſæ hiſtoria per Velleium & Strabonem 166 ſq. n. ſubiecit ille Lugios, Zumos, Gutones, Mugilones, Sidonos, ex Sueuis Semnones 167. n. cum Rhætii Noticique Romanis victi, abiit in Boiohemum 167. m.

in Sueuico Alemannorum fœdere præcipui IV 2, 11. 175. v. ſæpius ab Antonino victi, victores tamen ibid. 176. u.

Marcomanni, Germ. gens perruptis Rhætiis & Norico Sec. 2. 3. Italiam vaſtarunt I 4, 10. 45.

Marcomannicum bellum, Alemannorum Sueuica coniuratio contra Roman. IV 2, 11. 175. v.

Marcomannorum nulla tecta ſubeundi con-

conſuetudo vrbibus inimica IV 2, 6. 169. o.

Mare Germanicum ſ. Oceanus claudit Germaniæ latus ſeptentrionale I a, 4. 21. ſinus & inſulas complectitur ib. 21 ſq. g. varia maris nomina ib. 22. h. Germaniæ ſinus, Sueuicum mare, Codanus ſinus, Venedicus ſinus; Septentrionalis Oceanus, Amalchium ſeu congelatum aut pigrum vel glaciale, eiusque partes, Morimaruſa & Cronium ib. 22 ſq. h.

Margis, fl. Moeſiæ, male Lipſio cum Maro commiſſus II a, 2. 58. e.

Marin, Mariſius, Mariſia Daciæ fl. cum Maro German. non confundendus Lipſio II 2. 2. 58. e.

Marna, angulus dextræ Vnſingis ripæ extimus, veſtigium antiqoi portus Rom. Manarmani ſ. Marnarmani II a, 8. 73. r.

Marnarmanis portus vid. Manarmanus.

Marnſters, Marnæ incolæ ib.

Maroboduus, rex Marcomannorum, eius hiſtoria Velleio & Strabone tradita IV 2, 4. 166. 167. n. Hercyniis in ſaltibus Bohemiam cingentibus tectus Tiberii vim fregit, Arminio tandem eiectus II 3, 6. 90. i. ibi ſua arma fecit potentiſſima IV 2, 5. 167. n.

Marpurgum Haſſiæ, vid. Mattium.

eius nominis vrbs in Vbios trans Rhenum imputata IV 3, 10. 209. t.

Marſaciorum inſulæ in Rheno extremo II 2, 4. 61. h.

Marſchland, num Marſacorum ſedes IV 3, 27. 240. q. depreſſam, vdam & paluſtrem terram notat ib.

Marſi. (Marſaci, Marſacii) Iſtæuonum gens IV 1, 7. 154. f. inter Amiſiam & Luppiam Tanfanæ lucum templomue habuere II 3, 12. 97. generali proximum nomen, a Dei filio acceptum III 1, 8. 9. 110 ſq. i.

ſitus eorum, ad Rhenum & Luppiam, *diuiſio*; *fines* ad Luppiam & *lis* de ſedibus; *memorabilia*; *facta*, *fata*; *inſtituta* IV 3, 26-29. 236-243.

poſt Marſatii dicti, qui ad Rhenum durarunt IV 3, 26. 237. o. extremos coluere Friſiorum fines ad Druſianam foſſam inter Helium & Fleuum ibid.

Inſulani facti per Druſianam foſſam IV 3, 28. 241. r. Teutoburgienſem ſaltum inchoarunt ib. *Variana clades* num hic contigerit, in Marſos maxime vindicata ib. & 29. 243. poſt in Bructeris numerati Francico acceſſere fœderi ib. Malouendus eorum dux in deditionem acceptus ib.

primi *fines*: Luppia, *Lünen* oppid. *Coesfeld*, Amiſia, Dalichius eiusque fons, & *Oldenbecke*; incluſis *Munſter* & *Paderborn*. IV 3, 26. 239. p. a Bructeris ruſſus occupati ib.

noua ſedes an Hamburgum, Dithmarſorum, Wilſtermarſorum, Crempermarſorum & Stormarſorum regiones complexæ ib. 27. 240. q. num Salam inter & Druſianam foſſam ib.

Marſingi, in Sueuis & Hermionibus relati IV 1, 8. 155. g.

Marſingi & *Gothini*; *Oſi* & *Burii*, quatuor ciuitates inter Semnones & Logiones V 5, 10. 103 ſq. *ſitus*, *generales fines*; *fines* ſingularum; *vetuſtatis monumenta*; *hiſtoria hiulca*; *cui fœderi* acceſſerint; *num in Boioariis*; V 5, 10-15. 103-112.

Martiana ſilua, *Schwarzwald*, niger ſaltus, Iuliani itinere optime cognitus longe lateque ad Nicrum Tubarimque & alios amnes ſpargitur II 3, 3. 85. d. an Heluetiorum deſerta Ptolemæi ib. d. IV, 2 a. 162. k.

Maruani vid. Maharenſes.

Marus fl. in Marcomannis & Quadis prioribus, ex Morauia in Danubii ſiniſtram

ſtram ripam profluit II 2, 2. 57. perperam Lipſio cum Mariſio, Mariſia, Mari, Margoque fluuiis, commiſſus ib. 58. e. oritur in Luna ſilua & Carnuntum contra inſinuatur Danubio II 3, 7. 19.
eum medio Seculo Venedi Maharenſes coluere M 3, 1. 379.
Maſſagetæ, Getica ciuitas I 4, 2. 34.
Matris terræ caſtum nemus, vid. Rugia.
Mattiaci, eorum *nomen*, *ſucceſſio* in Vbiis; *fines*; *monumenta* antiquitatis; *res geſta*; *publicus ſtatus* IV 3, 13-16. 213-220.
ſucceſſere Vbiis in Galliam traductis IV 3, 13. 214. z. fines turbati Alemannis ib. 215. an nouum *Bucinobantium* ſumere nomen in Alemannorum clientela coacti ib. 215. ſq. §. 14. a. an potius in Romanorum abierint militiam, vtpote in illa memorati ib. 216. a.
eorum ſalubres fontes, hodie *VVysbadenſes* calidæ fontes IV 3, 15. 217. ſq. b.
Romanis præſidiis coerciti ib, 16. 218.
Mattiaci milites in Notitia imperii IV 3, 16. 219. c.
Mattiacorum ex Cattis origo I Pr. 10. 13. h. in eorum agro recluſit ſpecus argenti Curtius Rufus II 1, 4. 51. b. triumphum inde ducens IV 3, 13. 214. z. ſalubres calidosque fontes dedit ib.
Mattiacum vid. Mattium.
Mattiacum Ptolemæi eſt *Alt-VVetter* Haſſ. ſup. oppidum IV 3, 5. 200. n.
Mattium (Mattiacum,) Cattorum gentis caput, hodie *Marpurgum* Haſſiæ IV 3, 4. 200. m. 5. 201. n. Loganæ adſitum IV 3, 15. 216. b. Mattiacorum poſt propria vrbs ib. iis nomen dedit ib.
Media Germania, vid Germania.
Mediomatrices a Triboccis, Nemetibus & Vangionibus Vogeſo diſcluſi I 4, 6. 40. Rheni accolæ II 2, 4. 62. h. Moſellæ accolæ II 2, 5. 66. m.
eorum portio in Germaniam imputata, *fines*; *hiſtoria*; *præcipua vrbes*; VI 4, 9. 286. ſq.
Medium æuum H. G. an a Conſtantino M. ordiendum I Pr. 8. 9. c. an a Theodoſio M. ib. an potius a deſtructo Rom. Imp. in Occid. per Germanos ib. 10.
Melibocus mons in Baceni ſilua ſitus inter Viſurgim & Albim, an der *Blocksberg*? II 3, 5. 89. g.
Mellen in finibus Tubantum IV 3, 30. 245. t.
Memel fl. vid. Mæmel.
Menapii in Iſtæuonibus relati IV 1, 7. 154. f.
Menapii, Germani cis Rhenum a Cæſare inuenti I 4, 6. 39 g.
nomen eorum medio æuo deſiit, creſcente Friſio M 4, 15. 414. t.
Menapii, eorum *genus*, *nominis* ratio; crebro variatæ *ſedes*; incerta *finium mutatio*; *clara* poſt Cæſarem *oppida*; VI 5, 28. 29. 381. ſq.
Mercatores non niſi ad prædam iis vendendam Catti apud ſe tolerarunt IV 3, 6. 208. ſ.
Meridianus Germaniæ regionis limes I 2, 8. 27. ſq. 9. 28. o. nationis limes I 4, 9. 44. 10. 45.
Metallorum diues Germania vet. II 1, 4. 51. b.
Metanaſtes, v. Jazyges.
Methodus hiſtor. popul. vet. Germ. IV 1, 10. 11. 157. poſt Germanos Germaniæ, illos extra patriam; & ibi poſt *occidentalem* a meridie ad ſeptentrionem viſam partem, ad *orientalem* a ſeptentr. ad meridiem verſa contemplatur IV 1, 11. 157. ſq. Scandinauiæ cum appendice 158.
Miezel fl. infra Vartam in Viadrum labitur M 4, 5. 391. dat veſtigia Wiltzorum ib.
Mikilinburg, vrbs Obotritorum M 4, 5. 394. k.

Migra-

Migrationes Baſtarnarum, Getarum, Dacum antiquiſſimæ in Sarmatiam ex oriente I 4, 2. 34. v. Maſſagetarum Sacorum Dahorumque ex Sarmatia in Scythiam Aſiæ vsque ib. Aeſtiorum ex Germania in Sarmatiam I 4, 3. 35. forte & Baſtarnarum Getarumque partis ib. prima Cimbrorum Teutonumque ex Germania per vaſtam Sarmatiam in Marin ſtetit. ib. x. Getarum & Gothorum e Scandinauia in Sarmatiam antiquiſſima Iornandi ficta ib. y. Gothorum ſeculo 3. per Sarmatiam certiores ib. 36. qui ſociis Carpis, Herulis, Burgundionibus, Rugiis in Macedoniam, Græciam, Thraciam penetrarunt. ib. Vandalorum per Sarmatiam in Thraciam ib. b. Francorum ſub Probo in Thraciam, & reditus in patriam ib. 37. c. Venedorum Slauorumque in Germaniam ex Sarmatia ib. 38. Germanorum in Gallias antiquiſſimæ I 4, 6. 39. g. in his Bataui, Treuiri, Tribocci, Neruii, Menapii, Eburones ib. g. Sueconi item & Bethaſii ib. 40. h. Sec. 1. & 2. Friſiorum, Batauorum, Cheruſcorum, Bructerorum, Chaucorum; Sec. 3. & 4. Francorum, Alemannorum & Saxonum in Galliam ib. 41. Sec. 5. Vandalorum, Sueuorum, Alanorum, Silingorumque per Galliam in Hiſpaniam, Luſitaniam, Africam. ib. 8. 42. & I 4, 4 37. Gothorum, Baſtarnarum in Italiam, poſt in Galliam & exin in Hiſpaniam ib. & I 4, 8. 42. ſq. Anglorum & Saxonum in Britanniam ib. Gallorum & Germanonorum, Boiorumque in Galliam Ciſalpinam ib. 9. 44. Marcomannorum, Quadorum, Sueuorum, Alemannorum, Veſigothorum, Boioariorum, Longobardorum, Herulorum, Oſtrogothorum, in Italiam, Rhætiam, Noricum, Pannonias & Illyricum ib. 10. ſq 45. ſq. Vandalorum ex Africa in Siciliam & Italiam rurſusque Africam ib. 11. 46. Herulorum & Saxonum in Italiam ib. ut & Oſtrogothorum ib. & Longobardorum ib. Hieronymi querela de Sec. V. migrationibus I 4. 8. 43. l. concinna earum hiſtoria M 1, 4 ſq. 372. a Romani imperii præſertim deſtructione M 1, 4. ſq 372.

Migrationes crebræ veterum Germanorum I. Pr. 6, 7. vetant Geographiam iſtius ſeculi ib. 8. ſq. earum hiſtoria deſerta ib. 11. 13. mutarunt patrium populorum nomen, vel nouum dederunt ib. 12. ſq. ex Aſia & oriente verſus occidentem & Sarmatiam factæ I 1, 2. 17.

Migrationum tempore nondum definiti regionum limites I 2, 1. c. 18. III 1, 1. 100. ſq.

Milceni, gens Veneda a *Milde* fl. dicta, qui a ſiniſtra Albim auget, Behemis vicini M 4, 3. 388. a quibusdam in Sorabis; ad Spream locati. ib. 4. 389. melius prope Miſnam vrbem ib. 390. i.

Milde, Mulda fl. vid. Milceni.
claudit Chuticos M 4, 4. 389.

Mincius fl. Rhætiæ iugis ortus, tardus, Benacum ſecans in Italiam labitur II 2, 3 59. ſq. g Pado iunctus in mare Adriat. exoneratur ib. 60.

Minda oppid. inter Amiſiam & Viſurgim, olim in Tencteris & Vſiplis VI 3, 21. 229. h.

Miſna vrbs ab Henrico iuxta Albim condita M 4, 4. 390. i.

Moeni fontes Nariſcis Harudibusque fines IV 2, 4. 165. m.

Mœnus fl. (Mænus, Mœnis) olim famoſus, ſuſcepto *Sala*, ad Moguntiacum Rheno infunditur II 2, 6. 68 Menus quoque, Mogonus, Moganus dictus ib. o. an Mogus ib. an Moguntiaco dederit nomen ib. confluens cum Sala clauſit Catios IV 3, 4 200. m.
ſeptentrionalis terminus Heluetiorum

Digitized by Google

IV 2, 1. 159. ſq. i. Redonirio confluens, poſtea borealis Seduſiorum 165. m.
Mœſiæ, huc Danubius orientalis dilabitur I 2, 7. 28. o.
Mogunriacum, vid. Magontiacum.
Moguntini pars cis Mœnum quondam in Heluetiis IV 2, 1. 161. i.
Moltzau fl. cum Rega in mare excurrit, tenet veſtigia Wiltzorum M 4, 5. 392. k.
Monaſterienſe ſolum Cæſiæ ſiluæ pars II 3, 4. 88. f. an ad Teutoburgienſem ſaltum ſpectauerit ib. pars in Sigambris poſtque Vſipiis IV 3, 21. 231. i.
Montenſis ducatus maxima pars olim in Sigambris & Tencteris IV 3, 21. 231. i.
Montes nomina dedere Germanicis ciuitatibus, gentibus I Pr. 9. 11. notæ regionum naturales II Pr. 47. ſq. IV. 1, 2. 145. Romani de collibus ſaltibusque dixere II 3, 9. 93.
Montibus horrida, Germania Romanis dicta, num merito II 1, 2. 3. 49. ſq. 51.
Moraui, gens non Germana in Germania I 1, 1. 15. a
Morauiæ ſilua Luna fuit Mari fonte inſignis II 3, 7. 91. k.
Mores populis dedere nomina I Pr. 9. 11.
Morimaruſa, pars Oceani ſeptentrion. intra oſtium Paropamiſi & Promont. Rubeas I 2, 4 23 h.
Morauia, Marone amne rigata II 2, 2. 57. e. perperam Marcomannorum Boiohœmum occupantium patria IV 2, 5. 167. n.
Morini, Galliæ extremi, Sec. V. Germaniam tranſlati I 4, 8. 44. l.
nomen eorum æuo med. deſiit ſurgente Friſico M 4, 15. 414. t.
Moſa, quæ Arduennam ſiluam peruadit, Germaniæ Ciſrhenanæ limes I 4, 6. 40. ejus os immenſum, Vahalem in oceanum exonerat II 2, 4. 62. h. in Vogeſo ortus cum Moſella in finibus Lingonum, Vali accepta, inſulam efficit Batauorum II 2, 4. 63. i. 5. 67. n. 68. Arduennam tranſit, Neruios a Tungris ſecat, Menapios, Batauos alluit II 2, 5. 67. n. cum Vahali in Helium ſ. immenſum os ſuum exoneratur ib. eius oſtium Ptolemæo diuerſum ab Helio ib. 68. n. recipit vnum Scaldis alueum ib 68. n. nullum Scaldis oſtium admittit Cæſar ib. bene tn. Plinius ib. ratio vtrorumque ib.
Moſcouia diuiſa Nerua fl. a Liuonia II 2, 15. 81. a.
Moſella fl. recepto Sarauo per Treuiros in Rhenum ſe à ſiniſtris præcipitat II 2, 5. 66. m. ortus in Vogeſo prope Moſæ fontem per Leucos, Mediomatricos, Treuiros, Vangiones decurrit ib. m. vnde nomen ib. Cæſari Moſula dicta ib. Muſella ib. 67 m. eam Arari connectendi L. Veteris conatus ib. Auſonio deſcriptus, cum amnibus, queis miſcetur, ib. m.
Mugilones Maroboduo debellati IV 2. 2, 5. 167. n.
Muhr fl. vid. Murus.
Mulda, Milde fl. vid. Milde.
Münſter, VVeſtphal. vrbs, olim in Marſis, & Bructeris IV 3, 26. 239. p. 5. 32. 249. y.
Murus fl. (Sauaria, *Muhr.*) Rhætia ortus per Noricum, indeque Drauo auctus per Pannonias dextrum Danubii latus inuadit II 2, 2. 58. 60. f. poſt Maharus dictus dedit Venedis Maharenſibus nomen M 4, 387. i.
Muſianus lacus in Dacia Sclauinorum M 4, 1. 386. b.

N.

Nabalia fl. Druſiana eſt foſſa a Rheno ad Iſalam ducta II 2, 4. 63. & 64. ſq. k. miſtus

Digitized by Google

miſtus Iſalæ in Fleuum cadit ib. *de Naϐale* vnde dictus ib. 64. k.
Nabe amnis, vetuſtati incognitus II 2,2. 58. e.
Nahe, Naua fl. vid. Naua.
Naharuali habuere lucum Alci ſacrum II 3, 12. 98. p.
Nantuates, Rheni accolæ II 2, 4 62. h.
Narbonenſis Gallia, vid. Gallia.
Nariſci, eorum *nomina nominisque origo; ϐera ϐetus ſedes; loca inſignia; in ϐicinis; acta; non ſunt Nordmanni;* V 6, 6-8 128-132.
Nariſci populi ad Nauum fl. II 2,2. 57. 3. 5. 89. h. Harudibus a fonte Mœni ad *Ingolſtadt* conterminí IV 2, 4. 165. m.
in Sueuico Alemannorum fœdere contra Romanos IV 2, 11. 175. u.
Naſua Cattorum cum fratre dux IV 2, 3. 163.
Nationis fines & regionis diſtinguendi I 1, 1. 15. ſq. 2, 1. 18. ſq. Germ. nationis fines I 4, 1. ſq. 32. hic antiquæ ſedes in exteris ab incurſionibus poſt tumultuariis, ingentibus denique Germanorum migrationibus Roman. Imp. conculcantibus probe diſtinguendi ib. 33. primæ definiri poſſunt, incurſiones non ita; adſertas prouincias Rom. ſat eſt nominaſſe. ib. vid. Germaniæ nationis fines.
Nationum nomina quomodo cœperint III 1, 1. 100.
Naua fl. ſiniſtræ Rheni ripæ miſcetur II 2, 5. 66. m. ad Bingium oppidum 9. M. P. a Magontiaco ib. hodie *Nahe* dicitur ib.
Nauus fl. in Nariſcis ex Transdanubiana Bojoaria in Danubii ſiniſtrum latus ruit II 2, 2. 57. e.
in ſilua Gabreta oritur II 3, 5. 89. per Nariſcos meat ib.
Nawale fl. ſ. Nabalia, Druſiana foſſa dicta, vid. Nabalia.
Neccarus fl. vid. Nicer.
Neckarus fl. vid. Nicer.
Nehalenniæ, Taxandrorum Deæ, ſacer lapis VI 5, 27. 382. g. quaſi nouum lumen naturæ dicta ib.
Neiſſ- und Maeriſche Gebuirge, vid. Aſciburgius.
Nemetes, in Iſtæuonibus relati IV 1, 7. 154 f.
N*emetes* vid. Triboccorum.
Nemetes a Mediomatricis Vogeſo diſcluſi I 4, 6. 40. Sec. V. Germaniam tranſlati I 4, 8. 44. l. ad ortum Hercyniorum ſaltuum ſedere II 3, 2. 84. c. Ariuoiſto, (non vt regi ſuo) præſtarunt auxilia in Aeduos mouenti IV 2, 3. 163. iam tum cis Rhenum colentes ib.
Nemus ſacrum in *Batauis* II 3, 12. 98. p. Ciuilis epulis notum ib.
in *Semnonibus*, in *Rugia*, apud *Nabarualos* ib.
Nerigonem veteres inſulam putarunt I 2, 4. 22. g.
Nerua fl. vid. Turuntus.
Neruii, Germani cis Rhenum a Cæſare inuenti I 4, 6. 39. g. in Belgicam imputati ib. 40. h.
eorum *Germanica origo; ſingulares mores; fata; fines; ſera ætate prolatati; inſignes ϐrbes; clientes: Centrones, Crudii, Leuaci, Pleumoſii, Gorduni;* an his commune *nomen Sueconorum; & fines alii; Turnacum*, in quibus; VI 5, 32-35. 347-352.
Nicarus, vid. Nicer.
Nicer fl. Nicarus, in Alpium principio oritur IV 2, 2. 162. k. dextro ſuperioris Rheni lateri miſcetur, ante Conſtantin. ignobilis II 2, 6. 68. o. hodie *Neckar*, Eginhardo Neccarus dictus ib. o. Martianam ſiluam adluit II 3, 3. 85. Marcomannos in Heluet. a ſeptentrione finiit IV 2, 4. 165. m. re-

cipit *Cocharum* ib. cum eo ſioiens Seduſios ib. ad eum Valentiniani caſtellum IV 2, 8. 172. r. pluta ad cum arcium veſtigia ib.

Niemien fl. vid. Mæmel, Chronus.

Nienborch VVeſtphaliæ opp. olim in Bructeris IV 3, 32. 249 y.

Nieſter fl. vid. Tyra.

Niger ſaltus, vid. Martiana ſilua.

Nomina nationum communia vt cœperint? III 1, 1. 100. eorum rationes ib. 2. 101. ſq. vid. Germaniæ nomina. vetuſtiſſima generalia ab heroibus orta 153. e. Francorum & Gothorum, Saxonum, Longobardorum, *juxta plagas cœli* variata M 4, 12. 408. q.

Nominum pagorum German. origines a ſiluis, fluuiis, montibus, armis, moribus I Pr. 9. 11. mutatio & nouorum aſſumptio occaſione crebtarum migrationum ib. 10. 12. ſq.

Nordalbingia, trans Albim med. æuo Stormariis, Holſatis & Dimarſis Saxonibus inſeſſa M 3, 2. 381. f. M 4, 8. 400. vid. Saxonia med. æui.
eius dux Albio M 4. 14 412. f.

Nordluidi, iidem ac Nordmanni M 4, 9. 402. n.

Nordmanni, Nordalbingiæ incolæ ib.

Nordthuringia M 4, 28. 439. 440. h.

Nurici, Germanis minus recte annumerati, alienigenæ, ab his Romanis derelicti I 2, 8. 27. a moribus Germanor. non alieni ib. 28. o. Liuio Semigermani dicti ib.

Noricum Alemannis & Boioariis inſeſſum nomen amiſit. I 2, 9. 28. acceſſit Germaniæ M æuo medio I 3, 2. 30. r. Alpibus incertis terminata I 4, 9. 44. Romana ditio I 4, 10. 44. vt limes Romanorum, Transdanubianis Marcomannis, Quadis, Sueuis, Alemannis ſæpe Sec. 2. 3. perruptus; Boioariis Sec. V. inſeſſum ib. 10. & 11. 45. a Pannoniis diuiſum Cetico monte II 3, 10. 94. eius *fines* & *regiones*; *Urbes hodieque celebres*; *Romanum & Germanicum*; *habitatores præcipui Boioarii*; VI 2, 1-5 245-250.

Norimbergenſis ager olim in Heluetiis, poſt in Harudibus, IV 2, 4. 165. m.

Normanni Germaniam deuaſtantes ex Scandinauia prodiere I 2, 5. 24.
nomen non ſolis Sueonibus ſec. 6. proprium M 4. 9. 402. n.

Nortwyck, vicus prope Oceanum, qua medius Rhenus perit II 2, 4. 63. h.

Notæ veterum regionum ſiluæ, fluuii, montes II Pr. 47. geotriuis hominum notis collatæ ib. ſq. earum multifarius in Germaniæ ant. hiſtoria vſus & præſtantia ib. 48. methodus populorum hiſtoriæ iis alligatur IV 1, 1. 2. 145.

Nuitbones in Vandalis relati cum 6. fœderatis ciuit. IV 1, 5. 149. c. pars Saxonico vel Thuringico fœderi acceſſit ib. 150. d. in Sueuis cum 6. fœderatis ciuitatibus V 4, 1. ſq. 33. ſq.

Nummus Hadriani Barbara muliere inſignitus explicatus III 4, 11. 140. b.

O.

Obotriti, Abotriti Vened. gens, prope Saxones Transalbinos æuo medio conſederunt M 3, 1. 379. orientales Venedi, Lud. P. munera obtulere M 4. 4. 390. i. ciuitas eorum Mikilinburg. ib. 5 394. k. pars orientalis ad Albim inferiorem Prædenecenteni dicti 396. l. hi conterimini Bulgaris Daciam colunt ib. amici Francorum, adu. Saxones & Danos &c. ib. ſq. l. ampliorem a Carolo cepere regionem 397. l nempe Saxon. Transalbian. ib. Reges habuere 398. m. & duces 399. m
eorum dux Tranaſchon vicit Nordmannos 402. n.

Obringa fl. in Vbiis, 1. 2que Germaniam olim diuiſit II 2, 5. 67. m. Abrinca dictus, hodie *Are*, non Moſella ib. m.

ſupra

Digitized by Google

ſupra Rimagem e regione Entiæ Rheno miſcetur ib.
Obſcuritas hiſtoriæ admodum faſtidioſa I Pr. 2. 2. ex temporum locorumque neglectu orta I Pr. 3. 3. ſq.
Oceanus Septentrionalis Germaniæ limes I 2, 4. 21. ſq. g. varia nomina ib. 22. h. vid. mare.
Occidentalis Germaniæ regionis limes I 2, 6. 24. k nationis I 4, 6 39.
Occidentem verſus migrationes pleræque inſtitutæ I 1, 2. 17.
Ocker, Vcker, cum Leina in Alleram fluit M 4, 4. 389.
Odenwald, Odonowald, quaſi *Oſtenwald,* Hercyniæ pars inter Marcianam & Rhen infer. inter Mœnum, Nicrum & Almonam ib. 88. num ab exulibus Bructeris habitata IV 3, 34. 253. a.
Odera fl. Odora, vid. Viadus.
Odoacer, Herulorum rex, Saxone ſtipatus, primus Germanorum Italiæ regnum erexit I 4, 11 46.
Odonowald, vid. Odenwald.
Oenus fl. *Inn,* vid. Aenus.
Olceræ vid. Holſatos.
Oldenbecke, oppidum montanum in finibus Cattorum IV 3. 4. 200. m. & Marſorum IV 3, 26. 239. p.
Oldenburgenſis ditio ad Teutoburgienſem ſaltum ſpectauit II 3, 4. 88. f.
Oppeln Sileſ. urbs, num Budoris IV 2, 9. 173. ſ.
Orcynii montes vid. Hercynius.
Orgetorix dominium Heluetiorum vet. affectans ab iis crematur IV 2, 17 187. c.
Oriens dedit omnes Occidenti gentes I 1, 2. 17. ex Oriente occidentem verſus migrationes populorum factæ I 1, 2. 17.
Orientalis Germaniæ regionis limes I 2, 1. 18. ſq.
nationis I 4, 2. 34. ſq.
priſci populi V 1, ſq. 1. ſq. 1. ſq.
conſiderationis difficultas V 3, 1. 26.
pars media V 5, 1. ſq. 94. ſq.
pars auſtralis V 6, 1. ſq. 118. ſq.
Friſia, quarta med. æuo M 4, 17. 418. x.
Orginis Dea, Hertha Sueuis, Tanfana Marſis, quaſi Terra mater, IV 3, 28. 242 r.
Oſi in Sueuis & Hermionibus relati IV 1, 8. 155. g. Pannonica gens Germaniæ I 1, 2. b. 16.
Oſi, Burii, &c. vid. Marſigni.
Oſnabrügenſis ditio ad Teutoburgienſem ſaltum ſpectat II 3, 4 88. f.
Oſſenbrügge oppid. inter Amiſiam & Viſurgim olim in Tenchteris & Vſipiis prope Cattos IV 3, 21. 229. h.
Oſtenda, Friſiæ olim oppidum M 4, 15. 416. v.
Oſtfali, (Hoſtfali, Auſterlingi, Auſterlandi, Auſterleudi, Auſtraſii) Sax. gens cis Albim æuo med. M 3, 2. 381. vid. Saxones.
a cœli plaga dicti, qui inter Albim & Viſurgim ab oriente coluerunt M 4, 13. 409. r. Sec 6. Thuring. ſeptentr. regionibus potiti ib.
eorum aux Heſſ, Heſſus, M 4, 14. 412. ſ.
Oſtiæi, vid. Iſtæuones.
Oſtiones vid. Iſtæuones.
Oſtphali vid. Oſtfali.
Oſtrogothi Sec. V. Pannonias & Illyricum ſa erarunt I 4, 11. 46. it. 493. Regnum in Italia orſi ſub Theodorico ib. a Græcis euerſum ib.
Oſtrogothorum leges Barbaris poſtponunt Romanos III 4, 11. 139.
rex Theodoricus partem Alemannorum poſt cladem in clientelam recepit, pro iis Clodouæum deprecatus IV 2, 20. 192. g.
rex *Vitiges* eorum clientelam poſt 40. annos remiſit. ib.
Oſtrogowe, vid. Aſtraga.

P.

Pabula Germ. Vet. celebrata II 1, 4. 52. b.

Pader, Ipadus, fl. Saxoniæ propriæ inter Viſurgim & Rhenum dedit vrbi Faderborn nomen M 4, 10. 405. o.

Paderbornenſis Epiſcoporum diœceſis Teutoburgienſem attigit ſaltum II 3,4.88.f. dimidia pars ad Viſurgim in Cattorum veterum agro IV 3, 4.200. m. pars in Sigambris, vrbs, ipſa in Marſi poſt in Bructeris IV 3, 26. 239. p.

Pæmani in Iſtæuonibus relati IV 1, 7. 154. f.

Pæmani, Segni &c. in *Tungris* vid. *Eburones.*

in Pagos diſtributio populorum, Germanis ab antiquiſſimo æuo propria M 5, 2. 462. patrio ſermone *Gobbe* dictos ib. maiores minoreſque ib. proprium eorum inſigne maior vrbs primum defuit iis ib.

Palas, (Palatium, Capellatium) communis fori & iudicii regio ad Cattorum fines ſpectans IV 3, 5. 201. ſq. o. ad eum Palatinatus Rheni non ſpectat. ib. 202. o. ibi Burgundionum terminales lapidi. ib. o. inde vetus Germanorum *Palanz*, vel *Paltz, Palanza, Palinzhus,* (Prætorium, palatium) ib. o.

Palatinatus ſuperior quondam in Heluetiis IV 2, 1. 160. i. poſt in Harudibus IV 2, 4. 165. m.

inferioris pars ad Rheni dextram in Heluetiis IV 2, 1. 161. i. & Marcomannis 165. m.

Rheni pars in Marcomannis 165. m pars in Seduſiis ib. non in Palatio ſ. Capellatio IV 3, 4. 202. o.

Françici regni vt orti M 5, 3. 463. ſq.

Palinza, Palinzhus vet Germ. Palatium, Prætorium IV 3,4. 202. o.

Paltz, Palanz, Pfalz vet. Germ regionem palatii ſ. præcipui fori notauit IV 3, 4 202. o.

Paludes vaſtæ cum tramite auguſto & longo a Domitio in Bructeris facto IV 3, 35. 254. b. male ad Amiſiam, aut Lupiam inferiorem quæruntur ib. non inter Lingam, VVeddam & Coeuordiam, aut inter *Ham, Alem* & *Lunighauſen* ib. ſed prope *Delbrugge* ib. 256. b. Romanorum clade nobiles ib.

Paludibus fœdanum priſca Germania merito Romanis dicta. II 1, 3 50. a.

Panegyriſtæ Imp. Rom Sec. 3 4 immerito Romanos Rheni Danubiique & Albis domatores iactant I 2, 9. 29. o. II 2, 10. 75. t.

nil niſi paludes & ſiluas Germaniæ memorant II 1, 250. a.

Panis fl. vid. Pene.

Pannonia Sec. V. Longobardis, Herulis, Oſtrogothis lacerata I 4, 11. 46.

diuiditur a Norico, Cetio monte II 3, 10. 94. n.

Germ conſideratio *Vtriuſque fines & acceſſio Valeriæ; Vindobona claraque loca alia;* Auguſti æuo *prouincia.* VI 2, 27. ſq. 240. ſq.

Boiis inſeſſa, vnde *deſerta Boiorum; Quadis & Marcomannis petita; Vandalis Alaniſue; Veſigothis, Rugiis, Herulis; Oſtrogothis; Longobardis; Hunnis; Græcis; Slauis* rurſusque *Hunnis* diuerſo æuo occupata; VI 2, 28. 242. ſq.

Pannonica gens, Oſi, in Germania I 1, 2. 16. b.

Parapomiſus amnis Septentrionalis maris definitor I 2, 4. 23. h.

Parochiæ plures ad centenas ſpectarunt ſingulas med. æuo M 5, 2. 463. t.

Pathiſſus fl. Iazyges, Sarmaticorum montium accolas terminauit II 3, 9. 94.

Pecorum improcerorum ferax vetus German. II 1, 2. 49. a.

Peiſo, lacus, Noricis iungitur II 3, 10. 95.

Peninſulæ Germanicæ priſci populi V 1, 1. ſq. 1. ſq.

Pene, Panis, fl. Tacito ſine nomine deſcriptus II 2, 11. 78. v. eidemo Viadi oſtio dat nomen & aquas ib. 13. 79. y. Kuſſinos & Recipanos diuidit. a To-

lentiis & Redariis; omnes Venedos: M 4, 5 392. k.
Pene, oſtium citimum Viadi II 2, 13. 79. y.
Perſpicuitas, vide claritas.
Petershagen, opp. ad Viſurgim in Aoſibariorum finibus IV 3. 38. 262. e.
Petten, fl. olim Kinnemus Friſiæ primæ infra Alkmaram terminus M 4, 17. 419. x.
Peucini vid. Baſtarnæ.
Peucini montes, Peuce, infra Carpatem, ab accolis Peucinis adpellati II 3, 9. 93. 94. m. ſuper Amadocum lacum ſitus ib.
Peucio, ieum Dacis cis Iſtrum colentes I 4, 2. 34. Baſtarnica ciuitas II 3, 9. 94. m. inter 5 Germ. populorum genera Plinio IV 1, 4. 147 b III 1, 10. 111. k
Baſtarnæ dicti, & complexi præter *Baſtarnicas* Sarmatiæ ciuitates, & *Geticas* gentes, aliqua etiam ratione Aeſtios IV. 1, 9. 155. ſq. h.
in Sueuico Alemannor. fœdere IV 2, 11. 175. u
Pfaltz, vid *Paltz*.
Philemon, Plinio citatus I 2, 4. 23. h
Phreſones, Phreſiones vid. Friſia.
Phryges perperam omnes Germani dicti III 1, 3. 103.
Pigrum mare dictus oceanus glacialis Tacito I 2, 4. 23. h.
Pileza, fl. per mediam Poloniam antiquos Lydiorum fines lunatus in Viſtulam currit M 4, 3. 387. i Poloniæ dedit nomen ib. antiquitus Poleza ib.
Piniferum iugum, *Fichtelberg*, Gabretam ſiluam tangit, ad Boiohœmum ſpectat II 3 5. 90. h
Pirmont, Pyrmont, vrbs montana in finibus Cattorum IV 3, 4. 260. m
Pithœi ed. Annal. Francor. I 2, 5. 24. i & 27. n
Pliniana diſtributio German. populorum, explicata; non ſequenda IV 1, 2. 3. 144. ſq. genera 5 ſtatuit: Vindelos, Ingæuones, Iſthæuones, Herminones, Peucinos IV 1, 4. 147. b III 1, 10. 111. k. cum Tacito conciliata 4. 147.
Poetæ Romanos immerito Rheni Danubiique domatores iactant I 2, 9. 29. o.
Polabi, *Vened.* gens, a binis fluuiis *Abb* dictis, quaſi accolæ Aw, Sarm. lingua dicti M 4, 3. 388. vrbs eorum *Ratzeburg* ib. 5 394. k.
Poleza fl. vid Pileza.
Poloni, Venedica gens, Sec. medio ad Viſtulam M 3, 1. 379. non a plaoa terra ſed fluuio Peleza dicti M 4, 3. 387.
Polonia ad Viſtulam vſque Germaniæ M. medio æuo detracta I 3, 2. 30. r. M 4, 5. 392. k.
Pollux vid. Caſtor.
Polooorum nomen ex pluribus Venedor. ciuitatibus conflatum M 4, 5. 393. k.
Pomerani, Vened. gens, med. æuo ad marit. a Viſtula oram M 3, 1, 379. M 4, 6. 394. l. de nominis ætate lis ib. 396. l.
Pontus Euxious Germaniæ limes fictus Beroſo I 2, 1. 18. c.
Populi Germaniæ non methodo Alphabetica aut Pliniana, ſed iuxta fluuios, ſaltus, montes enatrandi IV 1, 1. 2. 143. 145.
eorum origo iuxta Tacitum, 5 claſſes iuxta Plinium IV 1, 4. 145. b.
Populi vt coiverint in magnas ſocietates III 1, 1. 100.
generalia eorum nomina vt orta ib. ſq.
Predenecenteni in Venedos orientales relati, dona ferentes Lud. P. M 4, 4. 391. i. ſunt orientalis pars Obotritorum ib. 396. l. ad Albim inferiorem ib.
Pregela, Pruſſ. fl. an Gutalus Plinii II 2, 13. 79. y.

Prima

Prima tempora Geographiam ſpecialem reſpuunt I Pr. 7. 8. I 2, I. 19.
Prouinciæ in plures pagos Germanis antiquiſſimis & Francis diſtributæ M 5, 2. 462.
Pruſſi num a Bructeris ſati exulibus IV 3, 34. 252. ſq. a.
Pruſſiam habitant Germani extra Germaniam I 1, 1. 15. a.
Pruteni, vid. Pruſſi.
Pyrmont, vid. Pirmont.

Q.

Quadi Germ. gens in Sueuis & Hermionibus relata IV 1, 8. 155 g. perruptis Norico & Rhætiis Sec. 2. 3. Italiam vaſtauit I 4, 10. 45. coluit olim ad Marum, Cuſum & Granuam fluuios II 2, 2. 58. e. ſupra Lunam ſiluam ad ferri fodinas II 3, 7. 91. k.
in Sueuico Alemannorum fœdere contra Romanos IV 2, 11. 175. u.
regiminis formula V 6, 16. 148. acta & fata ib. 17. 149.

R.

Raceburg vid. Raciſburg.
Raciſburg, urbs Polaborum Vened. gent. M 4, 5. 394. k. hodie *Razeburg* ib.
Radantia fl. in Rhenum labens, vid. Redniz.
Randau fl. Ranis Ven. pop. dedit nomen M 4, 3. 388. in oſtia Viadri cum Vckero vno alueo ruit ib.
Rani, *Vened. gens*, continentem apud Inſ. Rugen incolens. M 4, 3. 388. 6. 395 ab *Randau* fl. dicti ib.
Rauenberg in finibus orient. Tubantium IV 3, 30. 245. t.
Rauensbergenſis ditio ad Teutoburgienſem ſaltum ſpectauit II 3, 4. 88 f.
die Rauhe Alben, Alpes ad Danubii fontem, vid Alpes.
Rauraci montes ſ. Abnoba, Rhætiæ confines Danubii tenent fontes II 2, 1. 56. d. II 3, 3. hic Hercynii Cæſari dicuntur orti II 3, 2. 84. c. & 86. d. forte in illis Gallis, qui Marcomannorum trans Rhenum derelictas ſumſere ſedes IV 2, 6. 186 o.
populi Galliæ Ciſrhenanæ Germaniæ acceſſere VI 4, 6. 281. *fines; claræ Vrbes*. ib.
Recipani, pagus Vened. ad Penim fl. M 4, 5. 392. k. in VVilzis relati ib.
Redarii, Venedica gens æuo medio prope Viadrum M 3, 1. 379. ab amne *Reder* dicti M 4, 3. 388. qui Albi a dextra miſcetur, ib. ad maritimam oram ſedere ib. ſ. ad Viadrum oſtiis proximum 5. 391. k. Sorabis proximi, eorum generis ib. an huc migrauerint ab Albi ib. millia eorum ducenta adu. Henricum pugnarunt 393. k. ciuitas eorum *Rhetere* idololatrica 394. k. duces habuere 7. 398.
Reder fl. vid. Redarii.
Reddaune fl. vid. Rodaune.
Redniz fl. ſ. Radantia, Redonitius, in Mœnum labens, eius coniunctio cum Almona Carolo M. tentata II 2, 2. 57. e.
ortiuus &, cum Mœno confluens, borealis limes Seduſiorum IV 2, 4. 165. m.
Redonitius, vid. Rednitz.
Remen, oppid. confluentes Viſurgis & VVernæ, in finibus Angriuariorum IV 3, 38. 262. e.
Renteln, oppid. ad Viſurgim in Angriuariorum finibus IV 3, 38. 262. e.
Regenſpurg, vnde dicta II 2, 2. 58. e.
Regina caſtra confluenti Regino cum Danubio in dextra ripa oppoſita II 2, 2. 58. e. vnde *Regenſpurg* ib.
Reginus fl. in Marcomannis in ſiniſtram Danubii profluens II 2, 2. 57. e.

Regi-

Digitized by Google

Regionis fines probe a nationis finibus d ſtinguendi, cur I 1, 1. 15. ſq.
Reide, VVeſtph. oppid. olim in Bructeris IV 3, 32. 249. y.
Relinkhauſen Comit. olim in Sigambris poſt in Vſipiis IV 3, 21. 231. 1.
Remorum ciuitas præpotens Germaniam translata I 4, 8. 44. l. M 4, 38. 460. ſ.
Retberg, mons, vid. Rietberg, Rhetico.
Reudingi in Vandalis relati cum 6 fœderatis ciuit. IV 1, 5. 149. c.
in Sueuis cum iisdem V 4, 1 ſq. 33.
Rhætia antiquitus complexa Rhætos proprios & Vindelicos, diuerſiſſimos populos VI 2, 5. 251. *proprii fines; nominis* origo; *pagi: Lepontii Viberique; Saruntetes; Camuni; Vennones* Vennonii Venninii Vennetes; *Stoni* Stoeni; Breuni; Genauni; Brixentes ib. 7. 255. ſq. *clariores Vrbes*; communia fata, Romana dominatio, Germanorum *excurſiones; Alemannis* & *Boioariis* inſeſſa, horum *fines ab inuicem*, & Rhætis reliquis; VI 2, 8-10. 156-262.
Rhætia Alemannis & Boioariis inſeſſa nomen amiſit I 2, 9. 28. iam Sec. 3. ab Alemannis vexata & inſideri coepta IV 2, 14. 183. z. Sec. 4. 5. impleta 185. ſq. b.
Germaniæ M. medio æuo acceſſit I 3, 2. 30. r. incertis Alpibus terminata I 4, 9. 44. Romanis paruit ib. 10. 44. ſq. vt limes Romanorum ſæpius Trans-Danubianis perruptus ib. 45. ab Alemannis Sec. V. direpta ib. 11. 45 Rauracis iugis confinis II 2, 1. 78. d. partem inter Alpes & Hiſtrum miſti Alemannis Sueui tenuere IV 2, 16. 186. b.
Rhæti num Germanis annumerandi I 2, 8. 27. ſq. o. alienigenæ, Germanis neglecti, Romanorum venere in poteſtatem ib. inter eos oritur Rhodanus ib. 28. o. a moribus Germanis non adeo alieni ib. Liuio Semigermani dicti ib.
Rhætiæ fluuii, Atheſis, Addua, Larius lacus, Mincius Benacum ſecans II 2, 3. 59 60, g.
Rheni Palatinatus, vid Palatinatus.
de Rheni diuortio Pontani lib. Cluuerio refutatus II 2, 4. 63. i.
Rhenus conſtans finitor Galliæ Germaniæque I 2, 6. 24. II 2, 4. 61. h. ſed quis ex tribus alveis diſtinctis temporibus limes fuerit, incertum I 2, 6. 25. variatum hic ſæpius eſt ib. Romano æuo medius alueus id fuiſſe videtur ib. l. antiquiſſimis tn. temporibus a Germanis tranſitus ib. 7. 25. ſq. per quadringentos poſtea annos de hoc limite cum Romanis decertarunt Germani ib. 26. perruperunt tandem in Galliam effuſi eundem ib. Rhenus tn. non deſiit eſſe limes ib. nunquam Romanis ſubactus I 2, 9. 29. p. deſcriptio Rheni I 2, 6. 25. L II 2, 4. 62. h. molem ad Rhenum a Druſo factam Ciuilis diruens in Galliam eum effudit ib. eius coniunctio cum Danubio Car. M. tentata II 2, 2. 57. c.
a meridie verſus ſeptentriones ruit ib. 4. 60. celeberrimus omnium ib. 61. ortus Lepontiorum Alpibus, lacum Brigantinum peruadit *medio alueo*, ſeruato nomine, Germanias varie permeat, prope Oceanum in arenariis deſinens, abactibus eneruatus ib. h. olim in Germanicum oceanum exiit ib. 61. *ſiniſtrum oſtium Helium* recipit *Vahalim*, ſiniſtrum Rheni & validiſſimum alueum, & nouum eius

 alueum

Prima tempora Gæographiam ſpecialem reſpuunt I Pr. 7. 8. I 2, 1. 19.
Prouinciæ in plures pagos Germanis antiquiſſimis & Francis diſtributæ M 5, 2. 462.
Pruſſi num a Bructeris ſati exulibus IV 3, 34. 252. ſq. a.
Pruſſiam habitant Germani extra Germaniam I 1, 1. 15. a.
Pruteni, vid. Pruſſi.
Pyrmont, vid. Pirmont.

Q.

Quadi Germ. gens in Sueuis & Herminonibus relata IV 1, 8. 155 g. perruptis Norico & Rhætiis Sec. 2. 3. Italiam vaſtauit I 4, 10. 45. coluit olim ad Marum, Cuſum & Granuam fluuios II 2, 2. 58. e. ſupra Lunam ſiluam ad ferri fodinas II 3, 7. 91. k.
in Sueuico Alemannorum fœdere contra Romanos IV 2, 11. 175. u.
regiminis formula V 6, 16. 148. acta & fata ib. 17. 149.

R.

Raceburg vid. Racisburg.
Racisburg, urbs Polaborum Vened. gent. M 4, 5. 394. k. hodie *Razeburg* ib.
Radantia fl. in Rhenum labens, vid. Redniz.
Randau fl. Ranis Ven. pop. dedit nomen M 4, 3. 388. in oſtia Viadri cum Vckero vno aluco ruit ib.
Rani, *Vened. gens*, continentem apud Inſ. Rugen incolens. M 4, 3. 388. 6. 395 ab *Randau* fl. dicti ib.
Rauenberg in finibus orient. Tubantium IV 3, 30. 245. t.
Rauensbergenſis ditio ad Teutoburgienſem ſaltum ſpectauit II 3, 4. 88 f.
die Rauhe Alben, Alpes ad Danubii fontem, vid Alpes.
Rauraci montes ſ. Abnoba, Rhætiæ confines Danubii tenent fontes II 2, 1. 56. d. II 3, 3. hic Hercynii Cæſari dicuntur orti II 3, 2. 84. c. & 86. d. forte in illis Gallis, qui Marcomannorum trans Rhenum derelictas ſumſere ſedes IV 2, 6. 186 o.
populi Galliæ Cisrhenanæ Germaniæ acceſſere VI 4, 6. 281. *fines; claræ vrbes.* ib.
Recipani, pagus Vened. ad Penim fl. M 4, 5. 392. k. in VViltzis relati ib.
Redarii, Venedica gens æuo medio prope Viadrum M 3, 1. 379. ab amne *Reder* dicti M 4, 3. 388. qui Albi a dextra miſcetur, ib. ad maritimam oram ſedere ib. ſ. ad Viadrum oſtiis proximum 5. 391. k. Sorabis proximi, eorum generis ib. an huc migrauerint ab Albi ib. millia eorum ducenta adu. Henricum pugnarunt 393. k. ciuitas eorum *Rhetere* idololatrica 394. k. duces habuere 7. 398.
Reder fl. vid. Redarii.
Reddaune fl. vid. Rodaune.
Redniz fl. ſ. Radantia, Redonitius, in Mœnum labens, eius coniunctio cum Almona Carolo M. tentata II 2, 2. 57. e.
ortiuus &, cum Moeno confluens, borealis limes Seduſiorum IV 2, 4. 165. m.
Redonitius, vid. Rednitz.
Remen, oppid. confluentes Viſurgis & VVernæ, in finibus Angriuariorum IV 3, 38. 262. e.
Renteln, oppid. ad Viſurgim in Angriuariorum finibus IV 3, 38. 262. e.
Regenſpurg, vnde dicta II 2, 2. 58. e.
Regina caſtra confluenti Regino cum Danubio in dextra ripa oppoſita II 2, 2. 58. e. vnde *Regenſpurg* ib.
Reginus fl. in Marcomannis in ſiniſtram Danubii profluens II 2, 2. 57. e.

Regi-

Regionis fines probe a nationis finibus d ſtinguendi, cur I 1, 1. 15. ſq.

Reide, VVeſtph. oppid. olim in Bructeris IV 3, 32. 249. y.

Rſlinkhau'en Comit. olim in Sigambris poſt in Vſipiis IV 3, 21. 231 ›.

Remorum ciuitas præpotens Germaniam translata I 4, 8. 44. l. M 4, 38. 460. ſ.

Retberg, mons, vid. Rietberg, Rhetico.

Reudingi in Vandalis relati cum 6 fœderatis ciuit. IV 1, 5. 149. c.
in Sueuis cum iisdem V 4, 1 ſq. 33.

Rhætia antiquitus complexa Rhætos proprios & Vindelicos, diuerſiſſimos populos VI 2, 5. 251. *proprii fines; nominis* origo; *pagi: Lepontii Vibriique; Sarunetes; Camuni; Vennones* Vennonii Venninii Vennetes; *Stoni* Stoeni; Breuni; Genauni; Brixentes ib. 7. 255. ſq. *clariores vrbes*; communia fata, Romana dominatio, Germanorum *excurſiones; Alemannis* & *Boioariis* infeſſa, horum *fines ab inuicem*, & Rhætis reliquis; VI 2, 8-10. 156-262.

Rhætia Alemannis & Boioariis infeſſa nomen amiſit I 2, 9. 28. iam Sec. 3. ab Alemannis vexata & infideri coepta IV 2, 14. 183. z. Sec. 4. 5. impleta 185. ſq. b.
Germaniæ M. medio æuo acceſſit I 3, 2. 30. r. incertis Alpibus terminata I 4, 9. 44. Romanis paruit ib. 10. 44. ſq. vt limes Romanorum ſæpius Trans-Danubianis perruptus ib. 45. ab Alemannis Sec. V. direpta ib. 11. 45 Rauracis iugis confinis II 2, 1. 78. d. partem inter Alpes & Hiſtrum miſti Alemannis Sueui tenuere IV 2, 16. 186. b.

Rhæti num Germanis annumerandi I 2, 8. 27. ſq. o. alienigenæ, Germanis neglecti, Romanorum venere in poteſtatem ib. inter eos oritur Rhodanus ib. 28. o. a moribus Germanis non adeo alieni ib. Liuio Semigermani dicti ib.

Rhætiæ fluuii, Atheſis, Addua, Larius lacus, Mincius Benacum ſecans II 2, 3. 59 60, g.

Rheni Palatinatus, vid Palatinatus.

de Rheni diuortio Pontani lib. Cluuerio refutatus II 2, 4. 63. i.

Rhenus conſtans finitor Galliæ Germaniæque I 2, 6. 24. II 2, 4. 61. h. ſed quis ex tribus alveis diſtinctis temporibus limes fuerit, incertum I 2, 6. 25. variatum hic ſæpius eſt ib. Romano æuo medius alueus id fuiſſe videtur ib. l. antiquiſſimis tn. temporibus a Germanis tranſitus ib. 7. 25. ſq. per quadringentos poſtea annos de hoc limite cum Romanis decertarunt Germani ib. 26. perruperunt tandem in Galliam effuſi eundem ib. Rhenus tn. non deſiit eſſe limes ib. nunquam Romanis ſubactus I 2, 9. 29. p. deſcriptio Rheni I 2, 6. 25. L II 2, 4. 62. h. molem ad Rhenum a Druſo factam Ciuilis diruens in Galliam eum effudit ib. eius coniunctio cum Danubio Car. M. tentata II 2, 2. 57. e.
a meridie verſus ſeptentriones ruit ib. 4. 60. celeberrimus omnium ib. 61. ortus Lepontiorum Alpibus, lacum Brigantinum peruadit *medio alueo*, ſeruato nomine, Germanias varie permeat, prope Oceanum in arenariis deſinens, abactibus enetustus ib. h. olim in Germanicum oceanum exiit ib. 61. *ſiniſtrum oſtium Helium* recipit *Vabalim*, ſiniſtrum Rheni & validiſſimum alueum, & nouum eius

 alueum

Digitized by Google

alueum *Licum* Iſalæ miſtum ib. 62. ſq. i. *dextrum oſtium Flaui*, Salam Druſiana foſſa ſ. Nabalia auctam recipit ib. 63. ſq. k.

Rhenus dictus ipſa Germania II 2, 4.62. h. in numis ib. Germanus September ib. Germanicarum magna lux calendarum ib medio æuo Hrenus ib. a *rennen, rinnen* ib. vel a *rein*, purus, ib. Danubio fama recentior, longe vero illuſtrior ib.

decurrit per fines Nantuatium, Heluetiorum, Sequanorum, Mediomatricum, Triboccorum, Treuirorum, teſte Cæſare II 2, 4. 62. h.

prope a capite Venetum Acroniumque lacus efficit ib. inſulasque, antequam exoneratur, Batauorum, Caninefatum, Friſiorum, Chaucorum, Friſiabonum, Sturiorum, Marſaciorum, quæ ſternuntur inter Helium & Flenum ib. h vt Cæſari multis capitibus, Plinio tribus, Tacito Melæue duobus mare illabi dicatur ib. ſq. 64. 65 VI 5, 26. 379 ſq. f.

medius alueus Civili abactus II 2, 4. 63. h. eius oſtium, præcipuum quondam Rheni, annonam præſidiorum Roman. ex Britannia excepit. ib. an læuæ oræ caſtellum Brittenburgium ib. perditur elanguidu inter *Katt-Wich & Nort-Wich* in *het Mallegat* ib. præcipuus de his ſcriptor Alting ib.

Siniſtra ripæ Moſella, Sarauo confluens, *Abrinca, Moſa*, miſcentur, f. Scaldis eam comitatur; ib. 66.

dextræ Nicer, Moenus, Lanus, Segus, Rura affunduntur II 2, 5. 6. 66-69. m. n. o.

an Rhenus olim noua foſſa a Sala ad Vechtum ductus, & cum hoc, Salæ priore alueo pene exhauſto eiusque ſingulari oſtio arenis obſtructo in Flenum illapſus II 2, 7. 72. q.

inferiori Rheno infunditur *Luppia, Aliſone* auctus, & *Iſala* cum *Veckto* II 2, 7. 71. q.

inter Rhenum & Viſurgim fluit *Vaſingis & Amiſius* ib.

Rheni Arolæque confluentes Abnobæ montis terminus II 3, 3. 85. d.

cum Sego confluentes ad radices Rheticonis ib. 86. a.

cum Luppia, citra Cæſias ſiluas ib. 4. 87.

eius decurſus Dioni deſcriptus III 4, 1. 121. n.

Rhenus *ſuperior dextra* ripa finiuit Heluetios IV 2, 1. 159. ſq i. 160. i. poſtea Marcomannos 165. m. & Seduſios ib. quinquaginta caſtellis a Druſo munitus IV 3, 4. 201. n.

Rhetico mons, inter illos, qui a Marciana ſilua ad omnes cis transque Mœnum Rheni ripas ſternuntur II 3, 3 86. an *das Siebenbuirge* ex aduerſo Bonnæ ib. 87 e an potius *Rietberg; Retberg*, VVeſtphaliæ comitatus montanus ib. ad Segi Rhenique confluentem quærendus, non in Rhætia ib. 86 in Sigambrorum agris IV 3, 18. 224 2. a. ſiniſtra Segi ripa aduerſus Rhenum ſitus & ſeptem collibus nomen adeptus ib. 18. 224 e.

Rhodanus inter Rhætos ortus I 2, 7. 28. o.

Rholoxani vid Roloxani.

Riedegaſt, oppid. olim. in pago Vened. Redariorum M 4, 5. 393. k.

Rieſengebuirge vid. Aſciburgius.

Rietberg, VVeſtphaliæ comitatus editior num Rhetico II 3, 3. 87. e.

Riga, vrbs, hic Rubo exoneratur in Sinum Venedicum II 2, 15. 81. a.

Rimagen, ſupra hanc fl. Are miſcetur Rheno II 2, 5. 67 m.

Riuerburgum in vet. Batauiæ ſolo vrbs

med. æuo munitiſſima Friſiorum M 4, 16 417. v.
Riparii Franci ſec. medio Moſam inter & Rhenum, & trans medium Rhenum M 3, 2. 381. varii fines, & nominis ratio M 4, 19. 421. z. cis Rhenum Auſtriæ med. æui initium fuere ib. maxime ad inferiorem Rhenum & Moſam Riparii fuere 422. z. vnde *Ribuerienſis pagus* ib.
Riphæi montes Granuico ſinu a Scuone ſeparati II 3, 8. 93. l. Scandinauiæ non tribuendi ib. 92. Tanais fontibus non admouendi ib. ſed extremis ad Oceanum glacialem Europæ Aſiæque oris. ib. Græcis totique antiquitati celebres ib. 93. l.
Hyperporei Romæ direptores vltra eos habitarunt III 4, 1. 119. m.
Ripuarii Franci, vid. Riparii.
Rodaune, *Reddaune*, fl. in Viſtulam prope Dantiſcum cadit, qui abhinc Eridanus Græcis dictus II 2, 14. 79. ſq. z.
Roloxani in Sueuico Alemannor. fœdere IV 2, 11. 175. u.
Roma a Veſigothis A 401. 409. bis expugnata, ſeu a Gothis I 4, 8. 42. & 11. 45. a Vandalis A. 455. ib. 11. 46.
Romana præ noſtris mirandi & extollendi mos recentes ſcriptores ſeduxit II 1, 6. 56. c.
Romani ſubactos Rhenum & Danubium immerito gloriati I 2, 9. 29. p. II. 2. 1. 56. d.
poſt Græcos, Germanos Hyperboreorum, Scytharum, Celtoſcytharum, Gallorum nominibus compellarunt III 4, 2 122. o.
Romano ore Germanica tellus deſcribenda erit I 3, 1. 29 & I 2, 2. 19. aſt non Romano affectu II 1, 5. 53. it. II 1. 1. 47. ſq. qui tædio crebræ repulſæ & ſeruitutis metuendæ odio, deſpectis ignominias affinxerunt &c. II 1, 5. 53. & recentiores in hallucinationes & iniurias in patriam ſeduxere ib. 6. 53. ſq. c. in 5 claſſes redegere Germaniæ populos III 1, 8. 10. 111. k. IV 1, 4 147. b. vid. Pliniana.
Romani Scriptores de rebus Germanicis rari, incurii, nomina contorquentes, diſſentientes, obſcuri, infidi I Pr. 9. 11. ſq. d. e. præcipui tamen duces hiſtoriæ veteris Germaniæ ib. 11. d. I 2, 2 19.
Romanorum imperium ex Vari clade in Rheno ſtare coactum II 3, 4. 87.
odium Germanis barbariei notam inuſſit, numo Hadriani teſte III 4, 11. 139. ſq. b. quam Germani irriſere & in victorum Romanorum ignominiam vertere ib.
Rubeas Promontorium diſterminat mare Cronium a Morimaruſa I 2, 4. 23. b.
Rubico fl. limes olim Galliæ Ciſalpinæ, a media Italia, ad Adriaticum mare I 4, 9. 44.
Rubo fl. Sarmatiæ, *Dbina*, ortus in Ruſſia prope Volgæ fontem, apud Rigam in Venedicum ſinum cadit II 2, 15. 81. a in Aeſtiis fuit ib.
Rubra fl. vid Rura.
Rudbeckii Atlantica notata I 2, 2. 19.
Rugia inſula habuit caſtum terræ Matris nemus II 3, 12. 98. p.
Rugiani, gens Venedica med. æuo ab inſ. *Rugen* dicta M 4, 3. 388. 6. 394. etiam *Rani* dicti, qui continentem ad latus coluere ib. & 6. 395. ſacerdoti paruere deuoti. 7. 398.
Rugii, Germanica gens, Sarmatia peruagata, in Macedoniam, Græciam, Thraciam, Aſiam effuſi I 4 3. 36.
eorum & *Lemouiorum ſedes*, ſitus, nomina; *incolæ Gothici agri*; *an ex Scandinauia migrauerint*; ante in *Vandalis*, poſt *in Sueuis*; an *Lemouii*

Heruli; *celebria loca; Rugia inſ. a Rugiis* adpellata, *inſignia facta & fata*; regimen; Flacitei R. *genealogia.* V 4, 7-12. 44-48.

Rummunenſe Sclauinum, vid. Sclauini.

Rura fl., Rubra, vltimus a dexrris ſuperiori Rheno miſcetur II 2, 6. 70. o.

Ruſſia Carpatis iugo ab Hungaris diuiſa II 3, 9. 93.

Rydeberg, VVeſtph. oppid. olim in Bructeris IV 3, 32. 249. y.

S.

Saara fl. vid. Sarawus.

Sabaria, colonia Claudii in deſertis Boiorum II 3, 10. 95. n.

Sacæ, Getica ciuitas, in Scythiam, Aſiam diffuſa I 4, 2. 34 ita perperam omnes Germani dicti III 1, 3. 103.

Sala fl. in Hermunduris, Albi miſcetur a ſiniſtra, inrer quem & Rhenum Druſus obiir II 2, 7. 71. q. 10. 76. v. ſuperius Vnſtrutam haurit. ib. 11. inter Cattos & Hermunduros medius ib. 77. v. ſalinis vetuſtiſſimis, liris accolarum materia, clarus ib. 76. magnum in eo prælium ib. 77. v. ſuperſtitioſa de Salæ ripis opinio Tacito cum Sala deſcripta ib.

eum Sec. medio Sorabi Venedi coluerunt M 3, 1. 379. med. æuo Thuringos & Sorabos diuiſit M 4, 4. 391. i. confluens cum Mœno claudit Cattos IV 3, 4. 200. m. 10. 208. ſq. t.

Salinæ ad Salam ex flumine veniſſe creditæ II 2, 11. 77. v.

Sala ſ. Iſala, fl. Druſiana foſſa ſ. Nabalia auctus incidit in Fleuum Rheni II 2, 4. 63. vid. Iſala.

Sala fl. in Cattis Mœno miſcetur II 2, 6. 68. nominetenus olim incognitus ib. 69. o. inter Burgundios & Alemannos fluxit, cauſa litis finium ſalinarumque ergo ib. o. nam ſalinis abundauit ib.

Salica lex Barbaris Romanos poſtponit III 4, 11. 140. b.

Salland, Tranſiſalanæ regionis pars Salæ proxima IV 3, 31. 246. v. olim in Bructeris IV 3, 32. 249. y.

Saltus vid. Siluæ.

Saltza fl. vid. Jouauus.

Sanctio, oppidum ex aduerſo Rauracis, hodie *Seckingen* ad dextram Rheni IV 2, 9. 172. ſq. ſ.

Samulocœnis, Alcimœnis, hodie *Vlma*, olim in vet. Heluet. trans Rhen. agro IV 2, 9. 173. 174. t.

Sara fl. vid. Sarauus.

Sarauus fl. (Sara, Sarra, Sarus) Moſellæ ſupra Treuir. Aug. miſcetur II 2, 5. 67. m. hodie *Saar* ib. eius inſcriptio ap. Gruterum ib.

Sarmatæ in Sueuico Alemannorum fœdere contra Romanos IV 2, 11. 175. u.

Sarmatæ Sec. V. VI emigrantium Germanorum ſedes cis Viſtulam Viadrumque ad Albim vsque inuaſere I 2, 3. 21. II 2, 10. 76.

Sarmatia, Cimbris, Teutoniſque poſt Gothis Geriſque cum Herulis, Rugiis Burgundionibus, Vandalis, Francis peruagata diu lateque I 4, 3. 35-37. Vandalis Gothis Baſtarniſque emigrantibus in Gallias, Hiſpanias, Italias, vacuefacta Venedis Slauiſque ceſſit I 4, 4. 38. e. initio Sec. 6. ib. e. fines verſus Germaniam nunquam ſatis diſtincti II 2, 15. 80 ſq.

Sarmatia Viſtula diſterminatur a Germania

nia orientali I 2, 2. 20. e. ei perperam Hercynii ſaltus tributi II 3. 2. 84 c.

Sarmatiæ Germanicæ montes II 3, 9. 93. 94. m. Venedici, Carpatis, Sarmatiei ib.

Sarmatiæ gentes Germanicæ Baſtarnæ, Getæ, Aeſtii I 1, 2. 16. b. & 17. I 4. 234. hic plures German. ciuitates in ſtitere ib. migrationis via ſub I 2, 3. 21 I 4, 2. 34.

nec ramen omnes Sarmatæ Germani I 2, 1. 19. nec ex Germania huc ſeceſſere I 2, 3. 21. niſi Roma imperante remigrantes ib. huc Cimbri & Teutoni ex Germania, non Getæ & Gothi ex Scandinauia acceſſere I 4, 3. 35. x. y.

Sarmaticum nomen falſo Germaniæ annumeratum I 2, 1. 18.

Sarmatici montes vt Germaniæ limites I 2, 2. 20. e. f. II 3, 9. 93. a Danubio ſurgunt, ad Ortus Viſtulæ, currentes ib. a Iazygibus Sarmatiis ad Patiſſum vsque colentes inuenere nomen ib. 94. a deſtructa ex aduerſo Carpis Vacya ad Vagi fontem procurrunt ib. m. infra Dacos ib.

Sarra, Sarrus fl. vid. Sarauus.

Sauaria fl. num idem ac Murus II 2, 2. 60. f.

Saxones med. æuo, Transalbinani, in Nordalbingia *Stormari, Holſati, Ditmarſi* ; cis Albim ad Rhenum vsque *Weſtphali, Angarii, Oſtphali* ; M 3, 2. 381. f.

Weſtphalorum & *Oſtphalorum* ſedes ab *Elde* fl. in dextra Albis ripa, illi ad occidentem, hi ad orientem ſederunt M 4, 9. 401 n. *nominum* rationes a cœli plagis M 4, 2. 408. q.

Saxones Sec. 3. & 4. maritimam Galliæ oram diripuerunr omnem I 4, 7. 41. eiusm Anglis Sec. V. Britanniam Romanam, vt antiquitus barbaram, occuparunt I 4, 8. 43. 7. 41. i.

Anno 476. ſub Odoacre Herul. Rege primi Germanorum Italiæ regnum erexere I 4, 11. 46 a.

Sec. 6. cum Longobardis Italiam abiere M 3, 2. 382. f.

Saxoniæ in Francico fœdere & ſolo IV 5, 1-12. 333-358. *nexus cum Francia* ; viciſſitudines Transalbinæ, ciſalbinæ, maximæ ; Franciæ in regiones *ſucceſſio* ; *ciuitates prima* : *nomen fœderis* ; *ſecunda* Sax. ciuit. ; *tertia* ; *mediterranea* ; *diuiſio nominis ſerior* ; vt extrema Anglis *Vetus* dictus IV 5. 12-17. 358. 369.

Transalbinæ pop. *Foſi primi Saxones* ; *inepte in Scandinauiam* translati ; ib. 18. 19. 370-374. poſteriores Cimbri V 1, 1. ſq. 2. ſq.

Saxoniæ limitem & Daniæ ſtatuit Carolus Magnus Eidoram amnem I 2, 5. 24. i.

Saxonum nominis hiſtoria III 2, 1 313.

Saxonia *medio æuo* Sec. 6. ſq. poſt nauigationem Britannicam a mari in mediterranea declinauit M 4, 8. 399. n. ſeparati a Friſiis ib. primum inter Viſurgim maxime & Rhenum, Albim & Viſurgim ib poſt Thuringia proſtrata Viſurgim & Albim totos tenuere ib. & trans Albim vbi Nordalbingia 400.

prior med. æui Saxonia, antiqois præcipua, in Franciæ locum ſucceſſit ; *poſterior* ex Thuringor. clade creuit, raro ante Car. M. audita ib.

occidentalis dicta prior ; *orientalis* poſterior. ib.

Nordalbingiæ magnitudo incerta, ſitus,

nomen; ad Stoeram fl. forte & Eidoram protenti M 4, 9. 400. ſq n. ſeriore æuo fines contra Daniam prolatati ib. ad orientem & auſtrum Slauis finiti ab iis Albim pulſi ib. in Cimbricam Cherſoneſum 401. ſq. n. Wagriis ſimul intrantibus ib. 402. & incolæ *Nordmanni* dicti ib. 402. n. & Nordluidi ib. a Car M. in Franciam tranſlati 403. n. ſub Ludouico reuerſi ſubComite Exeberto ib. *Transalbiana* dicta, maxime ſuperior ad Albim ib.

Saxoniæ *Ciſalbina* fines ab Albi ad Rhenum, Viſurgi medio M 4. 10. 403. o. Viſurgim inter & Rhenum ubi Francia fuerat; ſec. 6. *propria* Saxonia ſucceſſit ib. prioribus ſedibus Thuringis fere relictis.ib.quibus poſt Thuring. cladem receptis noua quaſi inter Albim & Viſurgim creuit Saxonia; *fines* ante Thur. cladem: cis Albim infra Alleram ad Viſurgim infra Hauelæ confluentem, & cis Ockeram a dextro Viſurgis 404 o. poſt cladem trans Vnſtrutam & infra eum complexa quicquid Salam Albimque, VVerram Viſurgimque interiacet; a ſeptentr. Friſios contigit a Scalde ad Eidoram protentos ib. 404 o. poſt ad mare prolatata ib. & 407. p. *flumina* Rauennati enarrata, Lamazon (Amaſia,) Ipadum (Pades,) Lippa (Luppia,) Linac (Lönne,) omnes inter Viſurgim & Rhenum M 4, 10. 405. o.

Obotritis; *Francis*, parteque Thuringorum ad *Vnſtrutam*; *Friſiis*; *Nordmannisque* clauſa. 405. o.

prioris Sax inter Rhenum & Viſurgim termini: *Viſurgis*; *Logana Dymelque*, confluentes Rheni & Viſurgis, & *Haſſici montes*; *Franci Rhenusque*; & Friſii 405. ſq. p.

maritima ora, *Saxoniæ inferioris* & *Friſiæ* nomina Sec. medio accepit M 4, 47 417. ſq. x.

Boructuarios Sec. 8. agris expulere, a Francis rurſus expulſi M 4, 11. 406. p. & Rheno excluſi ib.

nomina diuerſarum partium a plagis maxime petita M 4 12 13. 407-410. q r. Oſtfalen, VVeſtphalen ib. r.

ſtatus & conditio: amicitia Francorum; poſt bellorum afflictio; tributa; libertas tamen etiam fauore victoris Caroli & Ludouici M 4, 14. 417. ſq ſ.

a Clotario I. præcipue afflicti 412. ſ. ſemel tn. magno proelio victores ib. bella cum Clotario II. Martello, Pipino ib. 413. cum Carolo per 30. annos; domati ib. vetus regnum conſutatum ib *tres ordines* Edhilingi, ſ. nobiles; Fridlingi ſ. ingenui; Lazzi, ſ. ſerui ib. 313. ſq. ſ.

Saxonia inferior dicta *med. Sec.* Friſia M 4, 17. 417. x.

Saxonum dux Hatugatus Thuringicum regnum euertit M 4, 27. 438. g.

Scaldis fl. Germaniæ Ciſrhenanæ terminus occidentalis I 4, 6. 40. h. II 2, 5. 68. n. curſu vario diuerſas Germ. gentes præterfluit, varios alueos, vnum per Moſam, in Oceanum emittit ib. Cæſar nullum eius agnoſcit oſtium vt Plinius ib rationes eorum ib. oritur in Veromanduis ib. Schaldis Venantio ib.

Tabuda Ptolemæo ib. Scaldis dictus a Schulde, quaſi leniter declinans ib.

Scandinauia Seuonem habet montem, non Aſciburgium II 3, & 92. l. & 7. 91. k. nec Sueuia denotata ib.

Scan.

Scandinauia nullum Romanis Græciſue autoribus notum fluuium habet II 2, 15. 81. Germaniæ magnæ medio æuo detracta I 3, 2. 30. r. II 2, 15. 81. hinc non proceſſere antiquitus Getæ Gothique in Sarmatiam I 4, 3. 35. ſq.

in Ingæuonibus relata IV 1, 6. 151. 152. c.

Scandinauia Pomponio deſcripta I 2, 4. 22 g. veteribus inſula habita ib. incolæ Germanicum nomen ſenſim exuere ib. 5. 23. dubium an adoptarint ib. 24. Normannorum nomine Germaniam infeſtarunt ib. diſtinctis a Germania rationibus ib. eſt vetus Hyperboreorum inſula III 4, 1. 119. m.

itatuta fere *Transmarina Germania* dicta V 7, 3 159 dicta Græcis *Abalus; Baſilia; Bannomanna, Elixona & Hyperboreorum inſula; affectatæ Scandinauiæ cura ſpecimen* ex *Rudbeckio* ib. 4. 162. ſq. *antiquitates* ab eodem hic quæſitæ 5. 163 ſq *marium* eius nomina; *ſitus; amplitudo; diuiſio* vetus; *tres populi* transmarinæ Sueuiæ *Suiones; Sitones; Fenni*; V 7, 6-8, 165-170. fabuloſæ infra eam inſulæ 20. 186.

Scarabantia Iulia, oppidum in deſertis Boiorum extructum II 3, 10. 95. n.

Schaldis fl. vid. Scaldis.

Schaltheim, oppidum, olim in Friſiis M 4, 16. 416. v.

Schedii Syngr. de Diis Germanor. I 4, 7. 41. i.

Scheringhami Anglic. Gentis origo I 4, 7. 41. i.

Schwarzwald, vid. Martiana ſilua.

Sclauinum Rummunenſe, vid. Sclauini.

Sclauini, gent. Vened. in Dacia ſedes a ciuitate noua, *Slauino Rummunenſi*, lacuque Muſiano ad Danaſtrum & Viſclam. M 4, 1. 186. h.

Scotia olim Britannia Barbara & Caledonia dicta I 4, 7. 40. i. Caledoniis, genti Germanicæ parens ib.

Scythæ complectebantur Germanos, non comprehenſi ſub Germanorum nomine I 2, 1. 19. quartum genus hominum Græcis III 4, 1. 128. n. vnde hoc nomen Germanis hæſerit ib 123. p. ita vocati Baſtarnæ & Gothi in Scythia agentes III 4, 12. 141. c.

Scythia, falſo Germaniæ nomine complexa I 2, 1. 18. Gothis, Cimbris &c. infeſſa I 2, 7. 1. 19.

Scythia Aſiatica, Maſſagetas, Sacas, Dahasque ex Geticis Sarmatiæ ciuitatibus accepit I 4, 2. 34.

Scythia nomen Germaniæ Septentr. ap. Græcos, Hyperboreis ſuccedens III. 4, 1. 120. ſq. n. eius nominis hiſtoria 122. n.

Seckingen, vetus Sanctio IV 2, 9. 173. f.

Seduſii, Iſtæunnum gens IV 1, 7. 154. f. paruere Arioviſto, cum eo trans Rhenum in Aeduos mouentes IV 2, 3. 163. num in veterum Heluetiorum ſedibus coluerint ib. ſq coluerunt ibi ſuper Nicrum ad Mœnum vſque 4. 164. *Rednitio Aeſchioque; Nicro* ad Cochari confluente; Rheno; Mœni Redonitiique confluente clauſi 165. m. vbi hodie Palatinatus Rheni partes, & Franconiæ ib.

priores eorum ſedes incogniti ib. s. poſt partis ex Gallia reditum ſub Marcomannis complexi 166. n. vide porro Marcomannos.

Digitized by Google

Segni, in Iſtæuones imputati IV 1, 7. 154. f.

Segni, Condruſi &c. vid. Eburones.

Segodunum, Segodinum, hodie *Siegen*, olim in Sigambris IV 3, 18. 223. ſq. c. vel *Czaslau* prope Pragam ib. 224. e.

Segodunum, oppidum an à Sego fl. dictum II 2, 6. 69. 70. a.

Segus, fl. Sigus, a dextris Rhenum incurrens II 2, 6. 69 70. o. an oppido Segoduno dederit nomen ib. o. a Sigambris ita dictus ib. circa Rheticonem montem cum Rheno confluit II 3, 3. 86. dedit Sigambris nomen IV 3, 17. 220 ſq. d.

Semana, ſilua, Bacenin & Melibocum contigit inter Salam & Vierram fluuios II 3, 3. 89 h. inter Bacenim & Gabretam ib. 90. h. an eadem cum Baceni? ib. an Salam inter & Vierram ib.

Semigermani, Liuio dicti Rhæti Noriciue I 2, 8. 28. o.

Semnones, in Sueuis & Hermionibus relati IV 1, 8. 155. g. 167. n. habuere ſacrum lucum II 3, 12. 98. p.

Marohaduo debellati IV 2, 5. 167. n.

eorum veræ *ſedes* trans Albim; *clara loca*; ad *Scandinauiam* non ſpectant, *Vetuſta gloria*; *recentiora fata*; *ſacra ſolemnia*; num *Sueui Gallici* & *Hiſpanici*; eorum *res publica* V 5, 1-5. 84-92.

Septentrionales Inſulæ, num antiquitus Germaniæ annumeratæ I 2, 4. 21. g.

a Pomponio deſcriptæ ib. 22. g.

Septentrionalis Oceanus Germaniæ limes I 2, 4. 21. g Pomponio depictus ib. 22. g. Plinio ib. 23. h. latius patuit Germanico ib. vltra Hiſpanica littora protentus ib. ſinus, Sueuicum, Codanum, Venedicum; mariaque Amalchium & Morimaruſam complectitur I 2, 4. 23. h.

variæ denominationes ib. 22. ſq. Germanicus; ſinus Sueuicus, Codanus, Venedicus; Septentrionalis, Morimaruſa ſ. mortuum mare, & Cronium ſ. congelatum, concretum, glaciale, pigrum aut Amalchium ib. 22. ſq. h.

Septentrionalis Germaniæ regionis limes I 1, 4. 21. ſq. g. h. nationis I 4, 5. 39.

Sequani, a Triboccis Vogeſo monte diſcluſi I 4. 6. 40. 960. Rheni accolæ II 2, 4. 62. h. inuitarunt Arioviſtum ad bellum in Aeduos trans Rhenum IV 2, 3. 163.

eorum *fines*; *oppida*; *hiſtoria* VI 4, 7. 283.

Seuenar, Cliuiæ oppid. olim in Bructeror. agro IV 3, 32. 249. y.

Seuo, mons Scandinaviæ transmarinus, par Riphæis, immenſus, curſu lunato ab extremo Scandinauiæ ſeptentrione ſurgens procurrit ad Cimbricum promontorium II 3, 8. 92. l. inter Ingæuones ib. Codanum efficit ſinum ib. a Riphæis Granuico ſinu ſeparatus inter Suediam Norwegiamque ad Cimbr. Prom. currit. ibi 93. l.

Sicilia Vandalis ex Africa appulſis Sec. V. capta I 4, 11. 46. a Francis ſub Probo deſolata I 4, 3. 36. c.

Sicobates in Sueuico Alemannor. fœdere IV 2, 11. 175. v.

Sidini & Carini, eorum ſitus; obſcura *ſacta & fata* V 4, 13. 53. f.

Sic-

Siebengebuirge, ſepticollis mons ex aduerſo Bonnæ, num Rhetico II 3,3. 87. e.

Siegen, vid. Segodunum.

Sigambri, a Sego ſ. Sigo fl. dicti. IV 3, 17. 222. d.

Sigambri, Sicambri, Sygambri, Sucambri, Sugambri Rhenum ſtatuunt Rom. Imp. I. finem I 2, 6. 24. k. Sego fl. dedere nomen II 2, 6. 70. o. illius accolæ ib. cis Rhenum ducti Gugernor. nomen ceperunt III 4, 12. 142. m. VI 5, 14. 313. eorum *fines; monumenta; gloria; ſata; ſtatus publicus; ſucceſſores* IV 3, 17 - 21, 220-228.

ad infer. Rhenum inter Cattos, Luppiæ, Aliſonis Adranæque fontes; Vbios paulo vltra Loganam colentes; Rhenum; & Luppiam Bructerorum Rhenique diuortia ſiti ib. 17, 221 ſq. d.

Sigambri trans Rhenum ducti, Gugerni dicti; ſitus, nomen; origo; hiſtoria; claræ ſedes & Vrbes VI 5, 14. 15. 313-317.

Tenchteros & Vſipetes ex fuga receperunt IV 3, 19. 226. f. Atuatacam & Romana castra cis Rhenum fortiter oppugnarunt ib. Lollianam cauſarunt Romanis cladem ib. fracta fide inuaſerunt in Belgicam ib. paludicolæ ib. 227. f.

Sigus fl. vid. Segus.

Silenſis pagus prope Luſatiam, Venedis oppletus, Sileſiæ regioni nomen dedit M 4, 4. 391. k. ab illo ad Viſtulam Poloni ib. accepit nomen ab alto monte 5. 393. k

Sileſiæ nomen, vnde, vide Silenſis.

Silingi Germ. gens, Sec. 5 Gallia depopulata tranſiit in Hiſpaniam, a Gotbis ibi eiecta I 4, 8. 42. Vandalicæ originis, e Sarmatia veniens IV 1, 5. 150. c.

Silua Cæſia, poſt Luppiam longe lateque ad Iſalam ſparſa, militaribus a Romanis viis inſtructa IV 3, 35. 254. b. in Weſtphalia inter *VVeſel* & Cœsfeld. ib. 255. b. magis in Vſipiis quam Sigambris ib.

Siluæ notæ naturales veteris Germaniæ II. Pr. 47 ſq. & populor. ſedium IV 1, 2. 145.

Sinus Codanus & Venedicus maris Germanici I 2, 4. 22 h.

Sirmium, Pannoniæ õpp. Iulianus petiit per Martianam ſiluam II 3, 3. 85. d.

Sitones, Scandinauiæ ſ. Transmarinæ Sueuiæ gens, eius *ſitus*, V 7, 12. 169. eorum *reſpublica; nauium forma Americana; mores ſingulares; ciuitates: Chadini; Bergii; Noruegi; Marchioſinni;* de *maris Vmbilico* V 7, 14. 15. 177-180. *hiſtoria; Sithonia regio; nomen Normannorum* V 7. 16. 180. 181.

Slaui, Sclaui, Sec. 5 vacuefactas Gothor. Vandal. Baſtarnarumque ſedes, Sec. 6 ineunte inuaſerunt I 4, 4. 38. e. iidem cum Venedis M 3, 1. 379. vid. Venedi. nominis deriuatio M 4, 1. 385 ſq. h.

Slaui, *ſerui proprii*, vocis origo M 4, 1. 386 h. hanc poteſtatem demum poſt Venedos ſubiugatos accepit ib.

Smeldingi, Vened. gens M 4, 6. 396. l.

Solicinium Alemannorum clade a Valentiniano celebre IV 2, 9. 173. ſq. t. hodie *Sultzen* ad Nicrum ib. t.

Sorabi, Venedi ad Salam Sec. medio colentes M 3, 1. 379. inter Albim & Salam M 4, 4. 389. infra Bohemos ib. plures pagi. ib. Dalemincios complexi ib. num a Bare fl. dicti ib. in oriental. Vened. relati, offerentes Lud. P. munera ibid. 391. i.

Sorabici limitis dux, dux Thuringiæ M 4, 29. 431. i.

Soſibes, in Sueuico Alemannorum fœdere adu. Romanos IV 2, 11. 157. v.

Speicheshard, mons, vid. Speſſard.

Speſſart, *Speicheshard*, Hercynii pars inter Marcianas ſiluas & Rhenum inferiorem, olim Bauariam a Francia diuiſit II 3, 4. 88. f.

Speshard & Odenwald, Hercyniæ partes non procul Moguntiaco, num a Bructeris exulibus habitatæ IV 3, 34. 253. a.

Sprea fl. Bohem. montibus ortus in Hauelam decurrit, olim ignotus II 2, 11.

77. v. Tacito ſine nomine deſcripta ib. 78. v.
Statlo, Weſtph. oppid. olim in Bructeris IV 3, 32. 249. y.
Steigerwald, Hercyniæ pars prope Herbipolim, Marcianas inter & Rhen. inf. II 3, 4. 88. f.
Sterilitas nimia fruſtra Germaniæ tributa II 1, 2. 3. 49. 51.
Stœra fl. num Nordalbingiæ Saxon. med. æuo finis M 4, 9. 401. n.
Stormari, Stormarſi, Sturmari, Saxon. gens in Nordalbingia med. æuo M 3, 2. 381. 4. 12. 408. q. nomen nulli veterum cognitum M 4, 9. 401. n.
num eorum regio olim in Marſis IV 3, 27. 240. q.
Strant-Frieſen, qui hodie, olim in ſeptima Friſia inter Albim & Eidoram M 4, 17. 418. x.
Sturiorum inſulæ in extremo Rheno II 2, 4, 62. h.
Suardones, in Vandalis relati cum 6 ſociis ciuitatibus IV 1, 5. 149. c. pars Saxonico, vel Thuringico fœderi acceſſit 150. d.
Suardones in Sueuis relati cum ſeptem fœderatis ciuitatibus V 4, 1 ſq. 33 ſq.
Subalpina Italia, vid. Ciſalpina Gallia.
Sucambri, vid. Sicambri.
Succini collectio in Aeſtiis, vid. Aeſtii.
Suditi montes, Boiohœmum ambientes, ſaltibus Hercyniis propriis conſiti, Hercynii dicti, Gabretæ ſiluæ contermini II 3, 6. 89. 90. i. Marobodui latebræ perſecuræ ib. poſt eos Luna ſilua ibid. 7. 91.
Sueconi, Germanica gens cis Rhenum, in Belgicam imputata I 4, 6. 40. h.
Suene, fl. vid. Sueuus.
Sueui ad Bacenim, ſunt Catti II 3. 5. 89. g.
Sueui, Pop Germ. nomen generali proximum a Dei filio acceptum III 1, 8. 9. 110. ſq. i.
Sueui, ſic Alemanni illis ſociati Romanis dicti III 4, 12, 141. c.
in Hermionibus numerati Plinio ib. 147. b. IV 1, 8. 155. g.
Cæſaris ſunt Catti IV 1, 3. 163.
præcipui Alemannici fœderis contra Romanos M. Antonin. Imp. IV 2, 11. 175. v. vnde Sueuicum dictum ib.
generale nomen, *nominis origo* & *viciſſitudines*; *vnde* tam amplum; *Sueuia Scandica non reliquarum mater*; nomen *imminutum*; *hiſtoria nominis*; *54 gentes ſ. pagi numerati*; *omnes obliquarunt crinem*, *nodoque ſubſtrinxere* V 3, 1 - 5. 26 - 33.
ſeptem ciuitates: *Reudingi*, *Auiones*, *Angli*, *Varini*, *Eudoſes*, *Suardones*, & *Nuithones*; earum *ſedes* difficillime inuicem ſeparandæ; *memorabilia*; *Rugia communibus ſacris deuota*; man ea 7 ciuit. *hiſtoria*; V 4, 1 - 4. 32 - 39. *communia ſacra*; *reſpublica*; ib. 5. 6. 42. ſq.
Sueui Sec. 1. 3. perruptis Rhætiis Noricoque Italiam vaſtarunt I 4, 10 45 ad Viadum coluere II 2, 13. 79. y.
Sueui Sec. V. Galliam depopulati Hiſpaniam inuaſere, Luſitaniam præcipue occupantes I 4, 8. 42.
Hermunduri & Alemanni fœderati a Theodorico Goth. R. victi, ſubacti IV 2, 16. 186. b. ante Alemannorum cladem Alemannis permiſti ib. ſq. b. eorum aduerſæ ſortis aliquo modo ſocii 192. g.
Sueuia perperam de Scandinauia explicata II 3, 7. 92. k. Aſciburgio ſcinditur ab oriente 91. k.
Transdanubiana tota in Heluetiis fuit IV 2, 1. 160. i. pars inter fontem Danubii & Brentium in Marcomannis 165. m. alia in Harudibus ib.
Alemannis contermina, Hermundurorum patria, ab Albis Salæque confluent. inter hos amnes ad Danubium pertingit IV 2, 16. 185. b. ſuperioris Alemanniæ acceſſione creuit ibid. *ultimæ* nomen conſtans; Alemannia Francis ceſſa,
Ba-

Baioariis, trans Danubium & Nicro terminata ib. 186. b. randem cis Danubium explicata, Rheni & Brigantini lacus vlterior. ripam tenuit, Lico a Boioariis diuiſa. 186. b.

Sueuia Romanorum poſterior inter Baioarios; Burgundiones; Francos; & Thuringos ib. b.

nouiſſima Sueuia duci Francico paruit plerumque Alemanniæ coniuncta, eiusque aduerſæ ſortis particeps IV 2, 20. 192.

medii aui, vid. Alemannorum ſedes.

Sueuicum mare, ſinus Germanici I 2, 4. 21. ſinus Codanus dictus ſ. Mare Balticum II 2, 12. 14. 78. 79.

Sueuus fl *Suine*, *Suene*, in mare excurrit, non Spreea eſt II 2, 11. 78. v. ſed Viadri oſtium medium, vid. Viadus.

ob accolas Sueuos ita dictus ib. 13. 79. y. inter inſulas *VVollin* & *Vſedom* ib.

Sugambri, vid. Sigambri.

Suine fl. vid Sueuus.

Suiones, Scandinauiæ ſ. Transmarinæ Sueuiæ gens, eorum *ſitus*; *ciuitates*: *Scandii*; *Hilleuiones*; *Gutæ*; *Fauonæ*; *Firæſi*; *Lupiones*; *Scritofinni*; V 7, 9 - 11. 170 - 174. *nominis* poteſtas; *hiſtoria*; *ſtatus publicus*, ib. 12. 13. 175. ſq. *mores ſingulares* 14. 178.

Sulzen ad Nicrum, olim Solicinium IV 2, 9. 172. ſq. t.

Sunici, vid. Catti transducti.

Suomarii Regis pagus ap. Alemannos in Rheni ripis vlterioribus IV 2, 15. 184. a.

Suonbuoch, pacationis tabula, dicta lingua Theodiſca III 1, 4. 104. a.

Sutphanienſis comit. vid. Zutphanienſis.

Sygambri vid. Sigambri.

T.

Tabuda dictus Scaldis ſ. potius Aha Ptolemæo, vid. Aha fl.

Taciti origines Germ. pop. cum Plinii diſtributione conciliatæ IV 1, 4. 147. b.

Tanais fl commentitius Germaniæ limes Beroſi & Annii I 2, 1. 18. c. fontes non in Riphæis mont. II 3, 8. 32. l.

Tanfanæ lucus cum templo in Marſis inter Amiſiam & Luppiam II 3, 12. 97. IV 3, 28. 242. r. a Germanico ſolo æquatum ib. vet. Germ. lingua *Originis Deam* notat, a Sueuis ſub *Herthæ*, ſ. *Terræ matris* nomine culta ib.

Tariſci iuxta deſerta Boiorum coluere II 5, 10. 95. n.

Taſſilo, vid. Baioariæ dux.

Taunus eſt inter montes, qui trahuntur a Rheni & Arolæ confluentibus per omnem cis transque Mœnum Rheni ripam II 3, 3. 86. e. Druſiano præſidio, Germanici caſtello nobilis ib. & IV 3, 5. 20. n. trans Rhenum II 3, 3. 86. e. ex aduerſo Moguntiæ ibid. vulgo *der Heyrich*, *die Hoehe* ib. 87. e. non habuit Traianum Caſtellum IV 2, 8. 170. q.

Taxandri vid. Toxandri.

Tencteri vid. Vſipii.

iis obtigere ex Sigambrorum agro *Marchienſ.* comit. pars ad læuam Roram; *Montenſ.* Duc. maxima pars; *Lippe* cum Com. Lipp. parte; *Paderbornenſ.* Epiſc. pars; *VVeſtphalia* pars inter Lipp. March. & Waldecc. comitatus & Paderborn. Epiſc. ſita IV 3, 3. 231. i.

ibi Diuitenſe munimentum Conſt. M. lapide vetuſt. illuſtratum IV 3, 23. 234. l.

Tencterorum ad Agrippinenſes oratio I Pr. 10. i. 13.

Teodiſca vid. Theodiſca.

Termini regionum vt cœperint III 1, 1. 2. 100. ſq. vid. Fines.

Terræ Matris caſtum nemus, vid. Rugia. templum Tanfanæ dictum, quaſi Originis Deæ IV 3, 28. 242. r. apud Sueuos ſub Herthæ nomine culta ib.

Teudiſca lingua iurauit Carolus III 4, 9. 135. z.

Teut, Teutates, German. Deus III 1, 5. 105. b. Cæſari Dites dictus ib. b. vet. Sax. *Dute* 106. c.

Teuto, nonus rex Germ. fictus Annio III 1, 6. 107. d.

Teutiſca linqua, vid. Theodiſca.

Teutiſcia, Germania olim III 1, 7. 109. h. non cis Rhenum in Gallia ſtetit, licet Galli Theut coluerint ib. h. iisdem ac Germania finibus ib. h. ad Sarmatiam & Pontum Euxinum protenta III 4, 10. 137.

Teutiſcorum, Theutiſcorum, Theodiſcorum nomen, an Germanorum antiquiſſimum generale III 1, 4. 104. a. Francica ætate Theodiſci, poſt Teutoni auditi ib. ſq. hoc nomen antiquitati vindicant memoriæ *Teutatis* Dei, *Teutonorum* gentis, *Teutoburgi*, *Teutoburg. ſaltus*, *Teutonicorum* montium 105. b. aliæ rationes 106.

a *Theut* Germ. Deo ſ. principe ortum 106. c. qui vet. Sax. Dure, vnde *Dutſe* & demum *Deutſche* ibid. non a primo German. rege, Annio ficto, nec ab Askenaz; poſſent a multitudine dicti eſſe 107. d. e.

commentitii reges & principes ap. Annium ib. d. genuini a Theut plerique denominati 108. g. a *Thiod* populus, *Thüdden*, populi, factum Theutiſci, coniect. Leibniz. 108. f. dubium an populus duci primo, num dux populis dederit nomen ib. plerique Germ. principes a Theut denominati ib. g. extra Teutiſciæ fines quoque poſiti ibid. h. ſcrupuli circa hanc nomenclaturam 109.

Teutoburgienſes ſaltus monteſque, Romanorum in Varo clade nobiles, non longe a Cæſia ſilua diſtant, cis Viſurgim, non trans illum, nec ad Danubium quærendi II 3, 4. 87. ad Paderbornam ſurgunt per Lippienſ. Rauensberg. Oſnabrug. Monaſter. Oldenburgenſes terras porrecti ib. 88. f. non in Thuringia, nec ad Moguntiam, aut in Vindelicia quærendi ib.

in Marſis cœpere IV 3, 28. 241. ſq. r.

Teutoni, Teutones, nomen Germanorum commune antiquiſſimum III 1, 4. 104. a.

Teutoni Sarmatiam diu peruagati, donec furor eorum in Romanas verſus prouincias ſtaret in Mario I 4, 3. 35. in Ingæuonibus relati IV 1, 6. 151.

Teutoni, *inſularum Germaniæ. incolæ; nomen* eorum; *an olim Codani;* hodie *Dani*; *ſedes* in *inſulis aliisque* terris; *Codanus* vnde *ſinus*; *migratio*; *acta* in inſulis; *Danorum ætas*; *an Normanni*; *Teuton. res publica*; *inſulæ* ante Cauchorum & Friſiorum littora: *Auſtrania*, *Actania*, *Saxonica*; inſularum *conditio* V 2, 1-6. 14-25.

Teutoni, incolæ ſeptentrionalis maris I 2, 4. 22. g.

Teutonici ſaltus, vid. Teutoburgienſes.

Teutoniciani milites qui III 1, 5. 105. b.

Teutonicum regnum, Francici pars III 4, 9. 135. z.

Teutonorum inſulæ Pomponio deſcriptæ I 2, 4. 22. g.

Theodiſca lingua antiquiſſim. Germ. III 1, 4. 104. a. Catecheſis & monumenta varia ibid. in Concil. Moguntino lingua præcepta ib. Carolus M. hac lingua iurauit III 4, 9. 135. z. hoc nomen regnauit Francico ſeculo Germanici vice ib.

Theodiſci, vid. Teudiſci.

Theodoricus, rex Oſtrogothorum, Italiæ regnum condidit I 4, 11. 46. in edictis Barbaros Romanis præpoſuit III 4, 11. 140. b. Alemannorum partem poſt cladem recepit pro iis Clodouæum deprecatus IV 2, 20. 192. g.

Theo-

Theodoſii æuum an medium tempus H. G. inchoët I Pr. §. 9. c.
Theodulphi Aurelienſis Poët. Parænefis ad Iudices II 2, 4. 64. i.
Theſeus Germaniæ, Henricus Auceps, ob condendarum vrbium ſtudium cognominatus M 4, 38. 459. t.
Theſſalia cum Macedonia Germanis Theodomiro rege occupata VI 1, 16. 239.
Theut, Theudiſci &c. vid. Teut. Teudi. ſciſci.
Thietmarsgooſi, vid. Ditmarſos.
Thiot, vet. Sax. populum dixere III 1, 6. 108. f. inde *Thiidde*, plebs ib. & Theutiſci ib.
Thracia Gothis, Herulis, Rugiis, Burgundionibus e Sarmatia prorumpentibus Sec. 3 infeſſa I 4, 3. 36. Vandalis a Romanis data ibid. b. huc Franci a Probo abducti ib. 36. 37. c. ſed domum reuerſi ibid.
eius *ſex prouinciæ*, temporariis incolis Germanis infeſſæ; VI 2, 25. 237. ſq.
Thuiſto, vid. Tuiſto.
Thuringi med. æuo prope Francos ad Salam Vierramque coluere M 3, 2. 381.
Rheno vicini M 4, 39. 441.
Thuringia, poſt cladem maxima finium parte multata, pars Viſurgim inter & Albim Saxonibus ob auxilia Theodorico miſſa, ceſſit; M 3, 2. 381. maior tamen hodiernâ ib. ante cladem maxima inter Rhenum & Viſurgim pars M 4, 10. 405. o.
Thuringia hodierna ſita in Cattorum primis agris IV 3, 4. 200. m.
Thuringici ſaltus, vid. Gabreta.
Thuringici regni clades ætate Theodorici Auſtriæ regis M 3, 2. 381.
Thuringicum bellum, [illegible] ſcripſere II 2, 11. 77. v.
Thuringor[illegible] 2, 3.
115. an in Tungris Taciti latuerint III 4, §. 133. y. an inde Germanicum ortum ib.
medii æui hiſtoria, fines, fata; nomen fœderis inſigne; eiusque *ætas* M 4, 13. 24. 419. ſq.
populi in fœdus conſentientes ib. 25. ſq. 434. ſq. *Cheruſcorum; Hermundurorum Cattorum; ſeptem* inter Albim & Viadrum *ciuitatum*, Angliorum, Werinorum &c.; *Nariſtorum;* Semnonum partes M 4, 25. ſq. 434. ſq.
hiſtoriæ præcipua momenta M 4, 27. 437. g. *regnum* fraterno odio a Saxonibus *euerſum, direptum* ib. ſq.
fines florentis: Orientalis Thuringiæ, Mulda ad Salam; Auſtralis a Mœno ad Vnſtrutum; occident. a Lano ad Werram; Septentr. ab Vnſtruto ad Mœnum M 4, 28. 439. h. *debellatæ*, ib. ſq. Sorabis imminutæ 440. *hodierna*, Werra ab Haſſia eam diuidens &c. ib.
inſtituta & ſtatus publicus M 4, 29. 441. ſq. reges; dux *Radulphus* a Dagoberto inſtitutus ib. *comites dati, Landgraffen* ib. ſq.
Tiberii ad Iſargum fl. victoria II 2, 2. 58. f. intentatæ Maroboduo vires Hercynio ſaltu fruſtratæ II 3, 6. 90. i.
Tibiſcus, amnis Sarmatiæ, Dacarum regni terminus I 4. 2. 34.
Tigurinorum pagus Heluet. Cimbris Galliam infeſtantibus poſt cladem acceptam ſe iunxit IV 2, 1. 161. k.
Titanes, perperam omnes Germani III 1, 3. 103.
Tolentiorum pagus Vened. prope Vchrus, vbi hodie *Tollentz* fl. & *Tollenſee* lacus M 4, 5. 392. k. in Wiltzis relatus ibid.
Tolenz fl. vid. Tolentiorum.
Tollenſee, lacus, vid. Tolentiorum.

Digitized by Google

Heruli; *celebria loca; Rugia inſ. a Rugiis* adpellata, *inſignia facta & fata;* regimen; Flacitei R. *genealogia.* V 4, 7-12. 44-48.

Rummunenſe Sclauinum, vid. Sclauini.

Rura fl., Rubra, vltimus a dextris ſuperiori Rheno miſcetur II 2, 6. 70. o.

Ruſſia Carpatis iugo ab Hungaris diuiſa II 3, 9. 93.

Rydeberg, VVeſtph. oppid. olim in Bructeris IV 3, 32. 249. y.

S.

Saara fl. vid. Sarawus.

Sabaria, colonia Claudii in deſertis Boiorum II 3, 10. 95. n.

Sacæ, Getica ciuitas, in Scythiam, Aſiam diffuſa I 4, 2. 34 ita perperam omnes Germani dicti III 1, 3. 103.

Sala fl. in Hermunduris, Albi miſcetur a ſiniſtra, inter quem & Rhenum Druſus obiit II 2, 7. 71. q. 10. 76. v. ſuperius Vnſtrutam haurit. ib. 11. inter Cattos & Hermunduros medius ib. 77. v. ſalinis vetuſtiſſimis, litis accolarum materia, clarus ib. 76. magnum in eo prælium ib. 77. v. ſuperſtitioſa de Salæ ripis opinio Tacito cum Sala deſcripta ib.

eum Sec. medio Sorabi Venedi coluerunt M 3, 1. 379. med. æuo Thuringos & Sorabos diuiſit M 4, 4. 391. i. confluens cum Mœno claudit Cattos IV 3, 4. 200. m. 10. 208. ſq. t.

Salinæ ad Salam ex flumine veniſſe creditæ II 2, 11. 77. v.

Sala ſ. Iſala, fl. Druſiana foſſa ſ. Nabalia auctus incidit in Flevum Rheni II 2, 4. 63. vid. Iſala.

Sala fl. in Cattis Mœno miſcetur II 2, 6. 68. nominetenus olim incognitus ib. 69. o. inter Burgundios & Alemannos fluxit, cauſa litis finium ſalinarumque ergo ib. o. nam ſalinis abundauit ib.

Salica lex Barbaris Romanos poſtponit III 4, 11. 140. b.

Salland, Tranſiſalanæ regionis pars Salæ proxima IV 3, 31. 246. v. olim in Bructeris IV 3, 32. 249. y.

Saltus vid. Siluæ.

Saliza fl. vid. Jouauus.

Sanctio, oppidum ex aduerſo Rauracis, hodie *Seckingen* ad dextram Rheni IV 2, 9. 172. ſq. ſ.

Samulocœnis, Alcimœnis, hodie *Vlma,* olim in vet. Heluet. trans Rhen. agro IV 2, 9. 173. 174. t.

Sara fl. vid. Sarauus.

Sarauus fl. (Sara, Sarra, Sarus) Moſellæ ſupra Treuir. Aug. miſcetur II 2, 5. 67. m. hodie *Saar* ib. eius inſcriptio ap. Gruterum ib.

Sarmatæ in Sueuico Alemannorum fœdere contra Romanos IV 2, 11. 175. u.

Sarmatæ Sec. V. VI emigrantium Germanorum ſedes cis Viſtulam Viadrumque ad Albim vsque inuaſere I 2, 3. 21. II 2, 10. 76.

Sarmatia, Cimbris, Teutoniſque poſt Gothis Getisque eum Herulis, Rugiis Burgundionibus, Vandalis, Francis peruagata diu lateque I 4, 3. 35-37. Vandalis Gothis Baſtarniſque emigrantibus in Gallias, Hiſpanias, Italias, vacuefacta Venedis Slauisque ceſſit I 4, 4. 38. e. initio Sec. 6. ib. e. fines verſus Germaniam nunquam ſatis diſtincti II 2, 15. 80 ſq.

Sarmatia Viſtula diſterminatur a Germania

nia orientali I 2, 2. 20. e. ei perperam Hercynii ſalſus tributi II 3. 2. 84 c.

Sarmatiæ Germanicæ montes II 3, 9. 93. 94. m. Venedici, Carpatis, Sarmatici ib.

Sarmatiæ gentes Germanicæ Baſtarnæ, Getæ, Aeſtii I 1, 2. 16. b. & 17. I 4, 234. hic plures German. ciuitates in ſtitere ib. migrationis via ſub I 2, 3. 21 I 4, 2. 34.

nec tamen omnes Sarmatæ Germani. I 2, 1. 19. nec ex Germania huc ſeceſſere I 2, 3. 21. niſi Roma imperante remigrantes ib. huc Cimbri & Teutoni ex Germania, non Getæ & Gothi ex Scandinauia acceſſere I 4, 3. 35. x. y.

Sarmaticum nomen falſo Germaniæ annumeratum I 2, 1. 18.

Sarmatici montes vs Germaniæ limites I 2, 2. 20. e. f. II 3, 9. 93. a Danubio ſurgunt, ad Ortus Viſtulæ, currentes ib. a Iazygibus Sarmatiis ad Patiſſum vsque colentes inuenere nomen ib. 94. a deſtructa ex aduerſo Carpis Vacya ad Vagi fontem procurrunt ib. m. infra Dacos ib.

Sarra, Sarrus fl. vid. Sarauus.

Sauaria fl. num idem ac Murus II 2, 2. 60. f.

Saxones med. æuo, Transalbinani, in Nordalbingia *Stormari, Holſati, Ditmarſi*; cis Albim ad Rhenum vsque *Weſtphali, Angarii, Oſtphali*; M 3, 2. 381. f.

Weſtphalorum & *Oſtphalorum* ſedes ab *Elde* fl. in dextra Albis ripa, illi ad occidentem, hi ad orientem ſederunt M 4, 9. 401. n. *nominum* rationes a cœli plagis M 4, 2. 408. q.

Saxones Sec. 3. & 4. maritimam Galliæ oram diripuerunt omnem I 4, 7. 41. cum Anglis Sec. V. Britanniam Romanam, vt antiquitus barbaram, occuparunt I 4, 8. 43. 7. 41. i.

Anno 476. ſub Odoacre Herul. Rege primi Germanorum Italiæ regnum erexere I 4, 11. 46 a.

Sec. 6. cum Longobardis Italiam abiere M 3, 2. 382. f.

Saxoniæ in Francico fœdere & ſolo IV 5, 1-12. 333-358. *nexus cum Francia*; viciſſitudines Transalbinæ, ciſalbinæ, maximæ; Franciæ in regiones *ſucceſſio*; *ciuitates primæ: nomen fœderis*; *ſecundæ* Sax. ciuit.; *tertia*; *mediterranea*; *diuiſio nominis ſerior*; vt extrema Anglis *Vetus* dictus IV 5, 12-17. 358. 369.

Transalbinæ pop. *Foſi primi Saxones*; *inepte in Scandinauiam* translati; ib. 18. 19. 370-374. poſteriores Cimbri V 1, 1. ſq. 2. ſq.

Saxoniæ limitem & Daniæ ſtatuit Carolus Magnus Eidoram amnem I 2, 5. 24. i.

Saxonum nominis hiſtoria III 2, 1 313.

Saxonia *medio æuo* Sec. 6. ſq. poſt nauigationem Britannicam a mari in mediterranea declinauit M 4, 8. 399. n. ſeparati a Friſiis ib. primum inter Viſurgim maxime & Rhenum, Albim & Viſurgim ib. poſt Thuringia proſtrata Viſurgim & Albim totos tenuere ib. & trans Albim vbi Nordalbingia 400.

prior med. æui Saxonia, antiquis præcipua, in Franciæ locum ſucceſſit; *poſterior* ex Thuringor. clade creuit, raro ante Car. M. audita ib.

occidentalis dicta prior; *orientalis* poſterior. ib.

Nordalbingiæ magnitudo incerta, ſitus,

nomen; ad Stoeram fl. forte & Eidoram protenſi M 4, 9. 400. ſq n. ſeriore æuo fines contra Daniam prolatati ib. ad orientem & auſtrum Slauis finiti ab iis Albim pulſi ib. in Cimbricam Cherſoneſum 401. ſq. n. Wagriis ſimul intrantibus ib 402. & incolæ *Nordmanni* dicti ib. 402. n. & Nordluidi ib. a Car M. in Franciam tranſlati 403. n. ſub Ludouico reuerſi ſub Comite Excberto ib. *Tranſalbiana* dicta, maxime ſuperior ad Albim ib.

Saxoniæ *Ciſalbina* fines ab Albi ad Rhenum, Viſurgi medio M 4, 10. 403. o. Viſurgim inter & Rhenum ubi Francia fuerat; ſec. 6. *propria* Saxonia ſucceſſit ib. prioribus ſedibus Thuringis fere relictis ib. quibus poſt Thuring. cladem receptis noua quaſi inter Albim & Viſurgim creuit Saxonia; *fines* ante Thur. cladem: cis Albim infra Alleram ad Viſurgim infra Hauelæ confluentem, & cis Ockeram a dextro Viſurgis 404 o. poſt cladem trans Vnſtrutam & infra eum complexa quicquid Salam Albimque, VVerram Viſurgimque interiacet; a ſeptentr. Friſios contigit a Scalde ad Eidoram protentus ib. 404. o. poſt ad mare prolatata ib. & 407. p. *flumina* Rauennati enarrata. Lamazon (Amaſia,) Ipadum (Pades,) Lippa (Luppia,) Linac (Lönne,) omnes inter Viſurgim & Rhenum M 4, 10. 405. o.

Obotritis; *Francis*, parteque Thuringorum ad *Vnſtrutam*; *Friſiis*; *Nordmannisque* clauſa. 405. o.

prioris Sax inter Rhenum & Viſurgim termini: *Viſurgis*; *Logana Dymelque*, confluentes Rheni & Viſurgis, & *Haſſici montes*; *Franci Rhenusque*; & Friſii 405. ſq. p.

maritima ora, *Saxoniæ inferioris* & *Friſiæ* nomina Sec. medio accepit M 4, 47 417. ſq. x.

Boructuarios Sec. 8. agris expulere, a Francis ruſus expulſi M 4, 11. 406. p. & Rheno excluſi ib.

nomina diuerſarum partium a plagis maxime petita M 4 12 13. 407-410. q r. Oſtfalen, VVeſtphalen ib. r.

ſtatus & conditio: amicitia Francorum; poſt bellorum afflictin; tributa; libertas tamen etiam fauore victoris Caroli & Ludouici M 4, 14. 417. ſq. ſ.

a Clotario I. præcipue afflicti 412. ſ. ſemel tn. magno prelio victores ib. bella cum Clotario II. Martello, Pipino ib. 413. cum Carolo per 30. annos; domati ib. vetus regnum conſeruatum ib *tres ordines* Edhilingi, ſ. nobiles; Fridlingi ſ. ingenui; Lazzi, ſ. ſerui ib. 313. ſq. ſ.

Saxonia inferior dicta *med. Sec.* Friſia M 4, 17. 417. x.

Saxonum dux Hatugaius Thuringicum regnum euertit M 4, 27. 438. g.

Scaldis fl. Germaniæ Ciſrhenanæ terminus occidentalis I 4, 6. 40. h. II 2, 5. 68. n. curſu vario diuerſas Germ. gentes præterfluit, varios alueos, vnum per Moſam, in Oceanum emittit ib. Cæſar nullum eius agnoſcit oſtium vt Plinius ib rationes eorum ib. oritur in Veromanduis ib. Schaldis Venantio ib.

Tabula Ptolemæo ib. Scaldis dictus a Scholde, quaſi leniter declinans ib.

Scandinauia Seuonem habet montem, non Aſciburgium II 3, 8. 92. l. & 7. 91. k. nec Sueuia denotata ib.

Scan.

Digitized by Google

Scandinauia nullum Romanis Græciſue autoribus notum fluuium habet II 2, 15. 81. Germaniæ magnæ medio æuo detracta I 3, 2. 30. r. II 2, 15. 81. hinc non proceſſere antiquitus Getæ Gothique in Sarmatiam I 4, 3. 35. ſq. in Ingæuonibus relata IV 1, 6. 151. 152. e.

Scandinauia Pomponio deſcripta I 2, 4. 22. g. veteribus inſula habita ib. incolæ Germanicum nomen ſenſim exuere ib. 5. 23. dubium an adoptaſſent ib. 24. Normannorum nomine Germaniam infeſtarunt ib. diſtinctis a Germania rationibus ib. eſt vetus Hyperboreorum inſula III 4, 1. 119. m.

ita tota fere *Transmarina Germania* dicta V 7, 3 159 dicta Græcis *Abalus; Baſilia; Bannomanna, Elixona* & *Hyperboreorum inſula; affectatæ Scandinauiæ curæ ſpecimen* ex *Rudbeckio* ib. 4. 162. ſq. *antiquitates* ab eodem hic quæſitæ 5. 163 ſq *marium* eius nomina; *ſitus; amplitudo; diuiſio* vetus; *tres populi* transmarinæ Sueuiæ *Suiones; Sitones; Fenni*; V 7, 6 - 8, 165 - 170. fabuloſæ infra eam inſulæ 20. 186.

Scarabantia Iulia, oppidum in deſertis Boiorum extructum II 3, 10. 95. n.

Schaldis fl. vid. Scaldis.

Schalsheim, oppidum, olim in Friſiis M 4, 16. 416. v.

Schedii Syngr. de Diis Germanor. I 4, 7. 41. i.

Scheringhami Anglic. Gentis origo I 4, 7. 41. i.

Schwarzwald, vid. Martiana ſilua.

Sclauinum Rummunenſe, vid. Sclauini.

Sclauini, gent. Vened. in Dacia ſedes a ciuitate noua, *Slauino Rummunenſi*, lacuque Muſiano ad Danaſtrum & Viſclam. M 4, 1. 186. h.

Scotia olim Britannia Barbara & Caledonia dicta I 4, 7. 40. i. Caledoniis, genti Germanicæ parens ib.

Scythæ complectebantur Germanos, non comprehenſi ſub Germanorum nomine I 2, 1. 19. quartum genus hominum Græcis III 4, 1. 128. n. vnde hoc nomen Germanis hæſerit ib 123. p. ita vocati Baſtarnæ & Gothi in Scythia agentes III 4, 12. 141. c.

Scythia, falſo Germaniæ nomine complexa I 2, 1. 18. Gothis, Cimbris &c. infeſſa I 2, 7. 1. 19.

Scythia Aſiatica, Maſſagetas, Sacas, Dahasque ex Geticis Sarmatiæ ciuitatibus accepit I 4, 2. 34.

Scythia nomen Germaniæ Septentr. ap. Græcos, Hyperboreis ſuccedens III. 4. 1. 120. ſq. n. eius nominis hiſtoria 122. n.

Seckingen, vetus Sanctio IV 2, 9. 173. ſ.

Seduſii, Iſtæuonum gens IV 1, 7. 154. f. paruere Arioviſto, cum eo trans Rhenum in Aeduos mouentes IV 2, 3. 163. num in veterum Heluetiorum ſedibus coluerint ib. ſq coluerunt ibi ſuper Nicrum ad Mœnum vsque 4. 164. *Rednitio Aeſchioque; Nicro* ad Cochari confluente; Rheno; Mœni Redonitiique confluente clauſi 165. m vbi hodie Palatinatus Rheni partes, & Franconiæ ib.

Priores eorum ſedes incogniti ib. s. poſt partis ex Gallia reditum ſub Marcomannis complexi 166. n. vide porro Marcomannos.

Segni, in Iſtæuones imputati IV 1, 7. 154. f.

Segni, Condruſi &c. vid. Eburones.

Segodunum, Segodinum, hodie *Siegen*, olim in Sigambris IV 3, 18 223. ſq. e. vel *Czaslau* prope Pragam ib. 224. e.

Segodunum, oppidum an à Sego fl. dictum II 2, 6. 69. 70. a.

Segus, fl. Sigus, a dextris Rhenum incurrens II 2, 6. 69 70. o. an oppido Seguduno dederit nomen ib. o. a Sigambris ita dictus ib. circa Rheticonem montem cum Rheno confluit II 3, 3. 86. dedit Sigambris nomen IV 3, 17. 220 ſq. d.

Semana, ſilua, Bacenim & Melibocum contigit inter Salam & Vierram fluuios II 3, 3. 89 h. inter Bacenim & Gabretam ib. 90. h. an eadem cum Baceni? ib. an Salam inter & Vierram ib.

Semigermani, Liuio dicti Rhæti Noriciue I 2, 8. 28. o.

Semnones, in Sueuis & Hermionibus relati IV 1, 8. 155. g. 167. n. habuere ſacrum lucum II 3, 12. 98. p.

Marohaduo debellari IV 2, 5. 167. n.

eorum veræ *ſedes* trans Albim; *clara loca*; ad *Scandinauiam* non ſpectant, *vetuſta gloria*; *recentiora fata*; *ſacra ſolemnia*; num *Sueui Gallici & Hiſpanici*; eorum *res publica* V 5, 1-5. 84-92.

Septentrionales Inſulæ, num antiquitus Germaniæ aonumeratæ I 2, 4. 21. g.

a Pomponio deſcriptæ ib. 22. g.

Septentrionalis Oceanus Germaniæ limes I 2, 4. 21. g Pomponio depictus ib. 22. g. Plinio ib. 23. h, latius patuit Germanico ib. vltra Hiſpanica littora protentus ib. ſinus, Sueuicum, Codanum, Venedicum; mariaque Amalchium & Morimaruſam complectitur I 2, 4. 23. h.

variæ denominationes ib. 22. ſq. Germanicus; ſinus Sueuicus, Codanus, Venedicus; Septentrionalis, Morimaruſa ſ. mortuum mare, & Cronium ſ. congelatum, concretum, glaciale, pigrum aut Amalchium ib. 22. ſq. h.

Septentrionalis Germaniæ regionis limes I 1, 4. 21. ſq. g. h. nationis I 4, 5. 39.

Sequani, a Triboccis Vogeſo monte diſcluſi I 4. 6. 40. 960. Rheni accolæ II 2, 4. 62. h. inuitarunt Ariouiſtum ad bellum in Aeduos trans Rhenum IV 2, 3. 163.

eorum *fines*; *oppida*; *hiſtoria* VI 4, 7. 283.

Seuenar, Cliuiæ oppid. olim in Bructeror, agro IV 3, 32. 249. y.

Seuo, mons Scandinaviæ transmarinus, par Riphæis, immenſus, curſu lunato ab extremo Scandinauiæ ſeptentrione ſurgens procurrit ad Cimbricum promontorium II 3, 8. 92. l. inter Ingæuones ib. Codanum efficit ſinum ib. a Riphæis Granuico ſinu ſeparatus inter Suediam Norwegiamque ad Cimbr. Prom. currit. ibi 93. l.

Sicilia Vandalis ex Africa appulſis Sec. V. capta I 4, 11. 46. a Francis ſub Probo deſolata I 4, 3. 36. c.

Sicobates in Sueuico Alemannor. fœdere IV 2, 11. 175. v.

Sidini & Carini, eorum ſitus; obſcura *facta & fata* V 4, 13. 53. f.

Sie-

Siebengebuirge, ſepticollis mons ex aduerſo Bonnæ, num Rhetico II 3,3. 87. e.

Siegen, vid. Segodunum.

Sigambri, a Sego ſ. Sigo fl. dicti. IV 3, 17. 222. d.

Sigambri, Sicambri, Sygambri, Sucambri, Sugambri Rhenum ſtatuunt Rom. Imp. I. finem I 2, 6. 24. k. Sego fl. dedere nomen II 2, 6. 70. o. illius accolæ ib. cis Rhenum ducti Gugernor. nomen ceperunt III 4, 12. 142. m. VI 5, 14. 313. eorum *fines; monumenta; gloria; fata; ſtatus publicus; ſucceſſores* IV 3, 17-21, 220-218.
ad infer. Rhenum inter Cattos, Luppiæ, Aliſonis Adranæque fontes; Vbios paulo vltra Loganam colentes; Rhenum; & Luppiam Bructerorum Rhenique diuortia ſiti ib. 17, 221 ſq. d.

Sigambri trans Rhenum ducti, Gugerni dicti; ſitus, nomen; origo; hiſtoria; claræ ſedes & vrbes VI 5, 14. 15. 313-317.
Tenchteros & Vſipetes ex fuga receperunt IV 3, 19. 226. f. Aruatacam & Romana castra cis Rhenum fortiter oppugnarunt ib. Lollianam cauſarunt Romanis cladem ib. fracta fide inuaſerunt in Belgicam ib. paludicolæ ib. 227. f.

Sigus fl. vid. Segus.

Silenſis pagus prope Luſatiam, Venedis oppletus, Sileſiæ regioni nomen dedit M 4,4. 391. k. ab illo ad Viſtulam Poloni ib. accepit nomen ab alto monte 5. 393. k

Sileſiæ nomen, vnde, vide Silenſis.

Silingi Germ. gens, Sec. 5 Gallia depopulata tranſiit in Hiſpaniam, a Gothis ibi eiecta I 4, 8. 42. Vandalicæ originis, e Sarmatia veniens IV 1, 5. 150. c.

Silua Cæſia, poſt Luppiam longe lateque ad Iſalam ſparſa, militaribus a Romanis viis inſtructa IV 3, 35. 254. b. in Weſtphalia inter *VVeſel* & Cœsfeld. ib. 255. b. magis in Vſipiis quam Sigambris ib.

Siluæ noræ naturales veteris Germaniæ II. Pr. 47 ſq. & populor. ſedium IV 1,2. 145.

Sinus Codanus & Venedicus maris Germanici I 2, 4. 22 h.

Sirmium, Pannoniæ öpp. Iulianus petiit per Martianam ſiluam II 3, 3. 85. d.

Sitones, Scandinauiæ ſ. Transmarinæ Sueuiæ gens, eius *ſitus*, V 7, 12. 169. eorum *reſpublica; nauium forma Americana; mores ſingulares; ciuitates: Chadini; Bergii; Noruegi; Marchioſinni*; de *maris vmbilico* V 7, 14. 15. 177-180. *hiſtoria; Sithonia regio; nomen Normannorum* V 7. 16. 180. 181.

Slaui, Sclaui, Sec. 5 vacuefactas Gothor. Vandal. Baſtarnarumque ſedes, Sec. 6 ineunte inuaſerunt I 4, 4. 38. e. iidem cum Venedis M 3, 1. 379. vid. Venedi.
nominis deriuatio M 4, 1. 385 ſq. h.

Slaui, *ſerui proprii*, vocis origo M 4, 1. 386 h. hanc poteſtatem demum poſt Venedos ſubiugatos accepit ib.

Smeldingi, Vened. gens M 4, 6. 396. l.

Solicinium Alemannorum clade a Valentiniano celebre IV 2, 9. 173. ſq. t. hodie *Sultzen* ad Nicrum ib. t.

Sorabi, Venedi ad Salam Sec. medio colentes M 3, 1. 379. inter Albim & Salam M 4,4. 389. infra Bohemos ib. plures pagi. ib. Dalemincios complexi ib. num a Bare fl. dicti ib. in oriental. Vened. relati, offerentes Lud. P. munera ibid. 391. i.

Sorabici limitis dux, dux Thuringiæ M 4, 29. 441. i.

Soſibes, in Sueuico Alemannorum fœdere adu Romanos IV 2, 11. 157. v.

Speicheshard, mons, vid. Speſſard.

Speſſart, *Speſcheshard*, Hercynii pars inter Marcianas ſiluas & Rhenum inferiorem, olim Bauariam a Francia diuiſit II 3, 4. 88. f.

Speshard & Odenwald, Hercyniæ partes non procul Moguntiaco, num a Bructeris exulibus habitaræ IV 3, 34. 253. a.

Spreca fl. Bohem. montibus ortus in Hauelam decurrit, olim ignotus II 2, 11.

77. v. Tacito ſine nomine deſcripta ib. 78. v.
Statlo, Weſtph. oppid. olim in Bructeris IV 3, 32. 249. y.
Steigerwald, Hercyniæ pars prope Herbipolim, Marcianas inter & Rhen. inf. II 3, 4. 88. f.
Sterilitas nimia fruſtra Germaniæ tributa II 1, 2. 3. 49. 51.
Stœra fl. num Nordalbiogiæ Saxon. med. æuo finis M 4, 9. 408. n.
Stormari, Stormarſi, Sturmari, Saxon. gens in Nordalbingia med. æuo M 3, 2. 381. 4. 12. 408. q. nomen nulli veterum cognitum M 4, 9. 401. n.
num eorum regio olim in Marſis IV 3, 27. 240. q.
Strant-Frieſen, qui hodie, olim in ſeptima Friſia inter Albim & Eidoram M 4, 17. 418. x.
Sturiorum inſulæ in extremo Rheno II 2, 4, 62. h.
Suardones, in Vandalis relati cum 6 ſociis ciuitatibus IV 1, 5. 149. c. pars Saxonico, vel Thuringico fœderi acceſſit 150. d
Suardones in Sueuis selaticum ſeptem fœderatis ciuitatibus V 4, 1 ſq. 33 ſq.
Subalpina Italia, vid. Ciſalpina Gallia.
Sucambri, vid. Sicambri.
Succini collectio in Aeſtiis, vid. Aeſtii.
Suditi montes, Boiohœmum ambientes, ſaltibus Hercyniis propriis conſiti, Hercynii dicti, Gabretæ ſiluæ contermini II 3, 6. 89. 90. i. Marobodui latebræ perſecuræ ib. poſt eos Luna ſilua ibid. 7. 91.
Sueconi, Germanica gens cis Rhenum, in Belgicam imputata I 4, 6. 40. h.
Suene, fl. vid. Sueuus.
Sueui ad Bacenim, ſunt Catti II 3. 5. 89. g.
Sueui, Pop Germ. nomen generali proximum a Dei filio acceptum III 1, 8. 9. 110. ſq. i.
Sueui, ſic Alemanni illis ſociati Romanis dicti III 4, 12, 141. c.
in Hermionibus numerati Plinio ib. 147. b. IV 1, 8. 155. g.
Cæſaris ſunt Catti IV 1, 3. 163.
præcipui Alemannici fœderis contra Romanos M. Antonin. Imp. IV 2, 11. 175. v. vnde Sueuicum dictum ib.
generale nomen, *nominis origo* & *viciſſitudines*; *vnde* tam amplum; *Sueuia Scandica non reliquarum mater*; nomen *imminutum*; *hiſtoria nominis*; 54 *gentes ſ. pagi numerati*; *omnes obliquarunt crinem, nodoque ſubſtrinxere* V 3, 1-5. 26-33.
ſeptem ciuitates: *Reudingi*, *Auiones*, *Angli*, *Varini*, *Eudoſes*, *Suardones*, & *Nuithones*; earum *ſedes* difficillime inuicem ſeparandæ; *memorabilia*; *Rugia communibus ſacris deuota*; manea 7 ciuit. *hiſtoria*; V 4, 1-4. 32-39. *communia ſacra*; *reſpublica*; ib. 5. 6. 42. ſq.
Sueui Sec. 1. 3. perruptis Rhætiis Noricoque Italiam vaſtarunt I 4, 10 45 ad Viadum coluere II 2, 13. 79. y.
Sueui Sec. V. Galliam depopulati Hiſpaniam inuaſere, Luſitaniam præcipue occupantes I 4, 8. 42.
Hermunduri & Alemanni fœderati a Theodorico Goth. R. victi, ſubacti IV 2, 16. 186. b. ante Alemannorum cladem Alemannis permiſti ib. ſq. b. eorum aduerſæ ſortis aliquo modo ſocii 192. g.
Sueuia perperam de Scandinauia explicata II 3, 7. 92. k. Aſciburgio ſcioditus ab oriente 91. k.
Transdanubiana tota in Heluetiis fuit IV 2, 1. 160. i. pars inter fontem Danubii & Brentium in Marcomannis 165. m. alia in Harudibus ib.
Alemannis contermina, Hermundurorum patria, ab Albis Salæque confluent. inter hos amnes ad Danubium pertingit IV 2, 16. 185. b. ſuperioris Alemanniæ acceſſione creuit ibid. *ultimæ* nomen conſtans; Alemannia Francis ceſſa,

Ba-

Baioariis, trans Danubium & Nicro terminata ib. 186. b. tandem cis Danubium explicata, Rheni & Brigantini lacus vlterior. ripam tenuit, Lico a Boioariis diuiſa. 186. b.

Sueuia Romanorum poſterior inter Baioarios; Burgundiones; Francos; & Thuringos ib. b.

nouiſſima Sueuia duci Francico paruit plerumque Alemanniæ coniuncta, eiusque aduerſæ ſortis particeps IV 2, 20. 192.

medii æui, vid. Alemannorum ſedes.

Sueuicum mare, ſinus Germanici I 2, 4. 22. ſinus Codanus dictus ſ. Mare Balthicum II 2, 12. 14. 78. 79.

Sueuus fl. *Suine, Suene*, in mare excurrit, non Spreea eſt II 2, 11. 78. v. ſed Viadri oſtium medium, vid. Viadus.

ob accolas Sueuos ita dictus ib. 13. 79. y.

inter inſulas *VVollin* & *Vſedom* ib.

Sugambri, vid. Sigambri.

Suine fl. vid. Sueuus.

Suiones, Scandinauiæ ſ. Transmarinæ Sueuiæ gens, eorum *ſitus*; *ciuitates*: *Scandii*; *Hillcuiones*; *Gutæ*; *Fauonæ*; *Firæſi*; *Lupiones*; *Scritoſinni*; V 7, 9-11. 170-174. *nominis* poteſtas; *hiſtoria*; *ſtatus publicus*, ib. 12. 13. 175. ſq. *mores ſingulares* 14. 178.

Sultzen ad Nicrum, olim Solicinium IV 2, 9. 172. ſq. t.

Sunici, vid. Catti transducti.

Suomarii Regis pagus ap. Alemannos in Rheni ripis vlterioribus IV 2, 15. 184. a.

Suonbuoch, pacationis tabula, dicta lingua Theodiſca III 1, 4. 104. a.

Sutphanienſis comit. vid. Zutphanienſis.

Sygambri vid. Sigambri.

T.

Tabuda dictus Scaldis ſ. potius Aha Ptolemæo, vid. Aha fl.

Taciti origines Germ. pop. cum Plinii diſtributione conciliatæ IV 1, 4. 147. b.

Tanais fl commentitius Germaniæ limes Beroſi & Annii I 2, 1. 18. c. fontes non in Riphæis mont. II 3, 8. 32. l.

Tanfanæ lucus cum templo in Marſis inter Amiſiam & Luppiam II 3, 12. 97. IV 3, 28. 242. r. a Germanico ſolo æquatum ib. vet. Germ. lingua *Originis Deam* notat, a Sueuis ſub *Herthæ*, ſ. *Terræ matris* nomine culta ib.

Tariſci iuxta deſerta Boiorum coluere II 3, 10. 95. n.

Taſſilo, vid. Baioariæ dux.

Taunus eſt inter montes, qui trahuntur a Rheni & Atolæ confluentibus per omnem cis transque Mœnum Rheni ripam II 3, 3. 86. e. Druſiano præſidio, Germanici caſtello nobilis ib. & IV 3, 5. 20. n. trans Rhenum II 3, 3. 86. e. ex aduerſo Moguntiæ ibid. vulgo *der Heyrich, die Hoehe* ib. 87. e. non habuit Traianum Caſtellum IV 2, 8. 170. q.

Taxandri vid. Toxandri.

Tencteri vid. Vſipii.

iis obtigere ex Sigambrorum agro *Marchienſ.* comit. pars ad læuam Roram; *Montenſ.* Duc. maxima pars; *Lippe* cum Com. Lipp. parte; *Paderbornenſ.* Epiſc. pars; *VVeſtphalia* pars inter Lipp. March. & Waldecc. comitatus & Paderborn. Epiſc. ſita IV 3, 1. 231. i.

ibi Diuitenſe munimentum Conſt. M. lapide vetuſt. illuſtratum IV 3, 13. 234. l.

Tencterorum ad Agrippinenſes oratio I Pr. 10. i. 13.

Teodiſca vid. Theodiſca.

Termini regionum vt cœperint III 1, 1. 2. 100. ſq. vid. Fines.

Terræ Matris caſtum nemus, vid. Rugia.

templum Tanfanæ dictum, quaſi Originis Deæ IV 3, 28. 142. r. apud Sueuos ſub Herthæ nomine culta ib.

Teudiſca lingua iurauit Carolus III 4, 9. 135. z.
Teut, Teutates, German. Deus III 1, 5. 105. b. Cæſati Dites dictus ib. b. vet. Sax. *Dute* 106. c.
Teuto, nonus rex Germ. fictus Annio III 1, 6. 107. d.
Teutiſca linqua, vid. Theodiſca.
Teutiſcia, Germania olim III 1, 7. 109. h. non cis Rhenum in Gallia ſtetit, licet Galli Theut coluerint ib. h. iisdem ac Germania finibus ib. h. ad Sarmatiam & Pontum Euxinum protenta III 4, 10. 137.
Teutiſcorum, Theutiſcorum, Theodiſcorum nomen, an Germanorum antiquiſſimum generale III 1, 4. 104. a. Francica ætate Theodiſci, poſt Teutoni auditi ib. ſq. hoc nomen antiquitati vindicant memoriæ *Teutatis* Dei, *Teutonorum* gentis, *Teutoburgi*, *Teutoburg. ſaltus*, *Teutonicorum* montium 105. b. aliæ rationes 106.
a *Theut* Germ. Deo ſ. principe ortum 106. c. qui vet. Sax. Dute, vnde *Dutſe* & demum *Deutſche* ibid. non a ptimo German. rege, Annio ficto, nec ab Askenaz; poſſent a multitudine dicti eſſe 107. d. e.
commentitii reges & principes ap. Annium ib. d. genuini a Theut plerique denominati 108. g. a *Thiod* populus, *Thüdden*, populi, factum Theutiſci, coniect. Leibniz. 108. f. dubium an populus duci primo, num dux populis dederit nomen ib. plerique Germ. principes a Theut denominati ib. g. extra Teutiſciæ fines quoque poſiti ibid. h. ſcrupuli circa hanc nomenclaturam 109.
Teutoburgienſes ſaltus monteſque, Romanorum in Varo clade nobiles, non longe a Cæſia ſilua diſtant, cis Viſurgim, non trans illum, nec ad Danubium quærendi II 3, 4. 87. ad Paderbornam ſurgunt per Lippienſ. Rauensberg. Oſnabrug. Monaſter. Oldenburgenſes terras porrecti ib. 88. f. non in Thuringia, nec ad Moguntiam, aut in Vindelicia quærendi ib.
in Marſis cœpere IV 3, 28. 241. ſq. r.
Teutoni, Teutones, nomen Germanorum commune antiquiſſimum III 1, 4. 104. a.
Teutoni Sarmatiam diu peruagati, donec furor eorum in Romanas verſus prouincias ſtaret in Mario I 4, 3. 35. in Ingæuonibus relati IV 1, 6. 151.
Teutoni, *inſularum Germanic. incolæ; nomen* eorum; *an olim Codani;* hodie *Dani*; *ſedes* in *inſulis aliisque* terris; *Codanus* vnde *ſinus*; *migratio*; *acta* in inſulis; *Danorum ætas*; *an Normanni*; *Teuton. res publica*; *inſulæ* ante Cauchorum & Friſiorum littora: *Auſtrania, Actania, Saxonica*; inſularum *conditio* V 2, 1-6. 14-15.
Teutoni, incolæ ſeptentrionalis maris I 2, 4. 22. g.
Teutonici ſaltus, vid. Teutoburgienſes.
Teutoniciani milites qui III 1, 5. 105. b.
Teutonicum regnum, Francici pars III 4, 9. 135. z.
Teutonorum inſulæ Pomponio deſcriptæ I 2, 4. 22. g.
Theodiſca lingua antiquiſſim. Germ. III 1, 4. 104. a. Catecheſis & monumenta varia ibid. in Concil. Moguntino lingua præcepta ib. Carolus M. hac lingua iurauit III 4, 9. 135. z. hoc nomen regnauit Francico ſeculo Germanici vice ib.
Theodiſci, vid. Teudiſci.
Theodoricus, rex Oſtrogothorum, Italiæ regnum condidit I 4, 11. 46. in edictis Barbaros Romanis præpoſuit III 4, 11. 140. b. Alemannorum partem poſt cladem recepit pro iis Clodouæum deprecatus IV 2, 20. 192. g.

Theo-

Digitized by Google

Theodoſii æuum an medium tempus H. G. inchoët I Pr. §. 9. c.
Theodulphi Aurelienſis Poët. *Paræneſis* ad Iudices II 2, 4. 64. i.
Theſeus Germaniæ, Henricus Auceps, ob condendarum vrbium ſtudium cognominatus M 4, 38. 459. t.
Theſſalia cum Macedonia Germanis Theodomiro rege occupata VI 2, 26. 239.
Theut, Theudiſci &c. vid. Teut. Teudiſciſci.
Thietmarsgooſi, vid. Ditmarſos.
Thiot, vet. Sax. populum dixere III 1, 6. 108. f. inde *Thiüde*, plebs ib. & Theutiſci ib.
Thracia Gothis, Herulis, Rugiis, Burgundionibus e Sarmatia prorumpentibus Sec. 3 infeſſa I 4, 3. 36. Vandalis a Romanis data ibid. b. huc Franci a Probo abducti ib. 36. 37. c. ſed domum reuerſi ibid.
eius *ſex prouinciæ*, temporariis incolis Germanis infeſſæ; VI 2, 25. 237. ſq.
Thuiſto, vid. Tuiſto.
Thuringi med. æuo prope Francos ad Salam Vierramque coluere M 3, 2. 381. Rheno vicini M 4, 39. 441.
Thuringia, poſt cladem maxima finium parte multata, pars Viſurgim inter & Albim Saxonibus ob auxilia Theodorico miſſa, ceſſit; M 3, 2. 381. maior tamen hodiernâ ib. ante cladem maxima inter Rhenum & Viſurgim pars M 4, 10. 405. o.
Thuringia hodierna ſita in Cattorum primis agris IV 3, 4. 200. m.
Thuringici ſaltus, vid. Gabreta.
Thuringici regni clades ætate Theodorici Auſtriæ regis M 3, 2. 381.
Thuringicum bellum, qui deſcripſere II 2, 12. 77. v.
Thuringorum nominis hiſtoria III 2, 3. 115. an in Tungris Taciti latuerint III 4, 8. 133. y. an inde Germanicum ortum ib.
medii æui hiſtoria, *fines*, *fata*; *nomen fœderis inſigne*; eiusque *ætas* M 4, 13. 24. 419. ſq.
populi in fœdus conſentientes ib. 25. ſq. 434. ſq. *Cheruſcorum*; *Hermundurorum Cattorum*; *ſeptem* inter Albim & Viadrum *ciuitatum*, Angliorum, Werinorum &c.; *Nariſcorum*; Semnonum partes M 4, 25. ſq. 434. ſq.
hiſtoriæ præcipua momenta M 4, 27. 437. g. *regnum* fraterno odio a Saxonibus *euerſum*, *direptum* ib. ſq.
fines florentis: Orientalis Thuringiæ, Mulda ad Salam; Auſtralis a Mœno ad Vnſtrutum; occident. a Lano ad Werram; Septentr. ab Vnſtruto ad Mœnum M 4, 28. 439. h. *debellatæ*, ib. ſq. Sorabis imminutæ 440. *hodiernæ*, Werra ab Haſſia eam diuidens &c. ib.
inſtituta & ſtatus publicus M 4, 29. 441. ſq. reges; dux *Radulphus* a Dagoberto inſtitutus ib. *comites dati*, *Landgraffen* ib. ſq.
Tiberii ad Iſargum fl. victoria II 2, 2. 58. f. intentatæ Maroboduo vires Hercynio ſaltu fruſtratæ II 3, 6. 90. i.
Tibiſcus, amnis Sarmatiæ, Dacarum regni terminus I 4, 2. 34.
Tigurinorum pagus Heluet. Cimbris Galliam infeſtantibus poſt cladem acceptam ſe iunxit IV 2, 1. 162. k.
Titanes, perperam omnes Germani III 1, 3. 103.
Tolentiorum pagus Vened. prope Vchrus, vbi hodie *Tollentz* fl. & *Tollenſee* lacus M 4, 5. 392. k. in Wiltzis relatus ibid.
Tolenz fl. vid. Tolentiorum.
Tollenſee, lacus, vid. Tolentiorum.

Tôrnaci, Gallica ciuitas, Sec. V. Germaniam tranſlata I 4, 8. 44. l.

Toxandri omnes inſulas habuere a Batauis ad Morinos vsque VI 5, 27. 381. quas a Menapiis forte inſeſſas illis cis Moſam fugentibus, Cæſar Cattis deditiis dedit 383. h.

eorum *nomen*, *genus*; *ſedes litigioſa*; an *Seelandia* ſit; *loca celebria* VI 5, 25. 27. 336. ſq.

medio æuo extinctum nomen, Friſio ſurgente M 4, 15. 414. t.

Toxandros alluens Oceanus Germanicus, Germanicæ Cisrhenanæ terminus ſeptentrionalis I 4, 6. 40. h.

Traiani caſtellum in vet. Heluet. Transrhen. ſedibus in Mœni ripa ſiniſtra, poſt vaſtationem a Iuliano reparatum IV 2, 8. 170. q. non in præſidiis Druſian. in Tauno. ib. num a Germanico & poſt a Traiano reſtitutum ib.

Transalbini, Transalbiani, Saxones, vid. Saxones.

Venedi, vid. Venedi.

Transdanubiani Germani, Marcomanni Quadi, Sueui, Alemanni, Veſigothi, Boioarii, Longobardi, Heruli, Oſtrogothi partim Sec. II. III. limites Romanos Rhætiam Noricumque perrupere, partim Seculo V. Rhætias & Noricum, omnemque Italiam depopulati I 4, 11. 45 ſq.

Transdanubiana Sueuia, vid. Sueuia.

Transdanubiana Germania I 3, 2. 3. 31. ſ. nobis eo reſpectu, ac ſi Romæ eſſemus, ita dicta, ib. 31.

Tranſiluaniam habent Germani extra Germaniam I 1, 1. a. 15.

Tranſiſalana regio in *Salland* ſ. priorem, *Twente* ſ. ſecundariam, & Trente ſ. tertiam diſtincta IV 3, 31. 246. a. num Tubantium ſedes vnquam ib.

Transmarinæ Germaniæ vetus conditio V 7, 1 ſq. 156. pro inſulis habitæ; earum *nomina Scandinauia*; *Finningia*; *Bergos*; *Nerigon*; V 7, 1 ſq. 156 ſq. Scandinauia dicta 2. 157.

Transrhenana Germania I 3, 2. 30. ſ. Vbios habebat ib. ſ. 31. reſpectu Romæ tantum ita dicitur ib. 31.

Traue, fl. vid. Chaluſus.

Trente, Trentia, Tranſiſalanæ regionis quaſi tertia pars IV 3, 31. 246. v. pars fuit in Bructeris ib. 32. 249. y. cum eius oppido Couorden ib.

Trentonum pagus Vnſingi permeatur II 2, 8. 73. t.

Treueri, Treuiri, Germani cis Rhenum a Cæſare inuenti I 4, 6. 39. g. II 2, 4. 61. h. duæ eorum partes in Belgicam imputatæ a Romanis ib 40. h. Moſellæ accolæ Rhenum intrantis II 2, 5. 66. m.

eorum *nomen*, *genus*; *gloria*, *fata*; *fines*, orientis *prior* & *poſterior*; *celebria oppida*; VI 5, 7-9. 300-307.

Treuernrum Auguſta ad Sarrum fl. II 2, 5. 67. m.

Tribocci, in Iſtæuonibus relati IV 1, 7. 154. f.

Tribocci, Germani cis Rhenum I 4, 6. 39. g. II 2, 4. 62. h. Vngeſo monte diſcluſi a Sequanis & Mediomatricis ib. 40. auxilia præſtarunt Ariouiſto in Aeduos moueníi IV 2, 3. 163.

Triboccorum, & *Nemetum* & *Vangionum origo* & *nomina*; *tempus* aduentus in Galliam; *fines*; *ſitus inuicem*; inſignia *oppida*; *Argentoratum quorum? Moguntiacum ſuperioris Germ. caput*; V 5, 2-6. 292-299.

Truntus, fl. vid. Turuntus.

Tubantes, Iſtæuonum gens IV 1, 7. 154. f. eorum *ſedes prior*, ad Rhenum; *poſterior* ad Amiſiam; *proxima*; *lis erud.* de iis; *vltima hiſtoria* IV 3, 30-32. 143-246.

fines poſteriores: Dulgibini, mons iuxta *Rauenberg* & *Bilefeld*; Marſi, Dalichius,

Digitized by Google

chius, Amiſia, *Bentlage;* Angriuarii, *Mellen.* IV 3, 30. 145. t. male locantur inter Amiſiam adultiorem & Iſalam ib. 31. 245 ſq. v.

Tubaris fl. Martianas ſiluas alluit II 3, 3, 85.

Tugenorum pagus Helu. in Gallia, Cimbris ſe iunxit accepta clade IV 2, 2. 162. k.

Tuiſto, (Thuiſto, Tuiſco, Tuito) Germanorum Deus terra editus, gignens Mannum, unde *Tuitſchen* III 1, 4. 104. a. non fuit rex 107. d. nec Askenaz ib.

Tungri, Germanica ciuitas in Gallia I 1, 2. 16. b.

Tungrorum nomen ex *Eburonibus, Condruſis, Segnis, Careſis, Pæmanis* conflatum VI 5, 36 ſq. 353 ſq. vid *Eburones.*

Turuntus fl. Trunius, *VVelliko* in Sarmatia, per lacus delatus *Nerua*que dictus Liuoniam a Ruſſia ſecat, ad Naruam Finnico ſinu hauritur II 2, 15. 81. a. fuit Veoedorum ib. a.

Twede, Weſtphaliæ oppid. olim in Bructeris IV 3, 32. 249. y.

Twente Tranſiſalanæ regionis pars quaſi fecunda, num a Tubantibus dicta aut eorum ſedes fuerit IV 3, 31. 146. v. fuit in Bructeris ib. 32. 249. y.

Tyra, (*Nieſter, Dnieſter*, Tyras, Danaſter,) Sarmariæ amnis Baſtarnis limes I 4, 2. 34. & Daciæ regno ib. antiquiſſimæ nobilitatis, II 2, 15. 81. a.

V.

Vachalis, (Valis, Vachalus, Vahalis, Vacalis) ſiniſter Rheni alueus, recipit Ciuilis alueum Rheni II 2, 4. 62. Moſæ immenſo ore in Oceanum effunditur ib. h. in Sicambris ib. 64. i. de voce lites ibid. Germ. *VVaal* ibid. dictus & Batauus, Batabus ibid. an ſuperius olim Moſæ miſtus, lis ibid. ad Gallicam ripam Rhenus dictus *II* 2, 5. 68. n. Vacalis VI 5, 27. 381. g.

Vacya, deſtructa vrbs, Sarmaticorum montium initium II 3 9. 94. m.

Vadomarii, Regis Alemannorum, pagus prope Rauracos IV 2, 15. 184. a.

Vagus amnis oritur ad finem Sarmatici iugi II 3, 9. 94. m.

Vahalis, Valis fl. vid. Vachalis.

Valentiniani caſtellum in vet. Heluet. Transrhen. contra Nicri rapiditatem ad eius ripam, non confluentes Rheni, extructum IV 2, 8. 171. r. an oppidum Manheim ib. 172. r.

Vandali, (Winili, Vandali, Vindili, Vindeli, Wandali,) Pop. German. nomen generali proximum a Dei filio acceptum III 1, 8. 9. 110 ſq. i. in quinque generibus Germ. a Romanis relati ib. 10. k. Plinio IV 1, 4. 147. b. horum pars Burgundiones, Varrini, Carini, Gurrones IV 1, 5. 148. nec minus Lemouii ſ. Heruli, Rugii, Sidini, ib. it. Angli, Eudoſes, Cauiones, Suardones, Nuithones, Reudingi 149. Aſtingi & Silingi ibid. c. & Venedi 150. d. Longobardi præcipui Vindelorum ibid. etiam Sclaui ſic dicti ibid. e. non ſunt a Winilis genere diuerſi, licet cum iis bellarint ib. non proceſſere e Scandinauia ib. c. num dicti a *wandeln* ambulare 153. e. huius general. nom. memoria cito exoleuit ibid. 150. d. reſtaurata in Vandalis Sec. V. celebribus ib.

priores Sec. III. IV. V. cum extremis (diverſiſſimi generis) aut cum priſcis Plinii Tacitique non ſunt confundendi 151. d. quod tamen Cranzius errauit ib.

Vandali in Sueuico Alemannorum fœdere IV 2, 11. 175. v.

Vandalii, German. gens, Sarmatia perer-rata, ſedes in Thracia a Romanis accepit I 4, 3. 36. b. in Gothis numerati ib. b. fidem Romanis fregerunt ib. b. Sec. 5. deprædata Gallia Hiſpanias occuparunt I 4, 8. 42. inde in Africam traiicientes regnum ibi condunt ib. inde Siciliam traiecti A. 455 Italiam Romamque diripuerunt ibid. 11. 46. aliis ante hanc expeditionem nominibus vſi IV 1, 5. 150. d.

Vandalica 5. ſec. in Gallias Hiſpaniasque expeditio I 4, 4. 37. vacuauit eorum ſedes Venedis Slauisque ibid. 38.

Vandalici montes, Bohemici Xiphilino dicti, ob Slauos, incolas Vandalos IV 1, 5. 150. c.

Vangiones, in Iſtæuonibus relati IV 1, 7. 154. f. longa obſidione deleti M 4, 38. 460. f.

Vangiones, vid. Triboccorum.

Vangiones, Seculo V. longa obſidione deleti I 4, 8. 44. l. Moſellæ accolæ prope Rhenum II 2, 5. 66. m. auxilia contulerunt Ariouiſto ib. duos mouenti IV 2, 3. 163. cis Rhenum iam colentas Ariouiſto non ſubiecti ib. a Mediomatricis Vogeſo diſcluſi I 4, 6. 40.

Varianæ cladis locus Teutoburgienſis ſaltus, quis II 3, 4. 87. num illa in Marſis contigerit IV 3. 28. 141 ſq. r. in eos maxime vindicata ob ſpolia in illis ſeruata ib.

Varini, Varrini, Vandalorum pars, cum 6 ſociis ciuitatibus IV 1, 5. 149. c. in Sueuis relati, cum iisdem ſacrorum arcta communione iuncti V 4, 1 ſq. 33 ſq.

Varna fl. dedit Wernauis ſ. Warrabis Venedis nomen M 4, 6. 395. l.

Varnorum extremæ ſedes incertæ; reges; bella Francica V 4, 4. 1 v.

Varus fl. limes olim Galliæ Ciſalpinæ ab oceano ad inferum mare Liguriam diſterminans 1 4, 9. 44. m.

Vbii, Iſtæuonum gens IV 1, 7. 154. f. cis Rhenum traducti Agrippinenſes dicti III 4, 12. 142. d. a conditore ſuo ibid. vnicum exemplum a Romanis adſumpti nominis ib. *eorum fines; hiſtoria; publicus ſtatus; ſucceſſores Mattiaci* IV 3, 10 - 13. 208 - 213.

Vbii, ponte Treueris iuncti IV 3, 10. 209. t.

Vbii in Gallias transducti ſ. Agrippinenſes, eorum genus, nominis ratio; fines; regionis inſignia; Colonia Agripp. Germaniæ inferioris caput; Bonna prope *aram Vbiorum*; plures vrbes VI 5, 10 - 13. 307 - 312. iis ſucceſſere Catti, ad occaſum trans Rhenum *Mattiaci* IV 3, 9. 207. ſq. ſ.

Vbiorum *fines* trans Rhenum: Catti, Adranæ & Loganæ fontes; Mœni Salæ confluentis dextra ripa, Heluetiique; Rhenus Belgicus, Treuerorum, Condruſi & Eburonum; & Sigambri ab Adranæ fonte ad Rhenum Colon. Agripp. IV 3, 10. 208. ſq. t. Tacito per errorem calami *Iubones* ſcripti IV 3, 14. 215. ſq. a. vid. Iubones.

Vchri, Vncrani, Vened. gens, æuo medio prope Viadrum M 3, 1. 379. ab amne *Vcker* dicti M 4, 3. 388. qui vno alueo cum Randau in Viadri oſtium ruit ib. trans Albim fugati, ibi fluento dedere nomen ib. 4. 389. Hauellos ab aquilone tangunt, vbi hodieque eorum crebra veſtigia M 4, 5. 391. ad occid. Tolentiorum pago continuati ib. in Wiltzis relati ib. magna

Digitized by Google

magna clades ab Henrico 393. k. in regione *Vckermarck* coluere ib.
Vcker, amnis, vid. Vchri.
Vckermarck, vid. Vchri.
Vechtus, Bructerorum fl. in vnum cum Iſala, lacum infra illum diuerſo loco labitur II 2, 7. 71. q. a Vidro Ptolemæi diſtinctus ib. 71. an Rhenum olim ex Iſala per foſſam acceperit, vnde Salæ altero oſtio arenis obſtructo in Fleuum ſit delapſus ib. q.
Venedi vacuas Germanorum emigrationibus terras Sec. 6. ineunte inuaſerunt I 4, 4. 38. e. eorum *ſitus*, *ſedes*, *genus non Germanicum; irruptio in Germaniam Tranſalbinam*; ciuitates: *Slaui*; *Antes*; *Venedi*; cum *Vandalis non confundendi*; VI 1, 7. 8. 200-202.
Venedi non Germani diu coluere Germaniam I 1, 1. a. 15.
Venedi Sarmatæ, in Vandalis relati IV 1, 5. 150. d. ob nominis propinquitatem, & ſedes veterum Vandalorum occupatas ib.
Venedi ſ. Slaui Winidi, Germaniam medio æuo occupantes? *Behemi* & *Mabarenſes*, qui Bohemiam & ad Marum coluere M 3, 1. 379. *Sorabi* ad Salam; ad Viſtulam *Poloni*; *Dalemencii* ad Albim; *Haueldi* ad Ha uelam; *Lini*, *Vchri*, *Redarii* Viadro confines; *Lutici*, & Wagri trans Viadrum; ad mare circa Viſtulam *Caſſubi*, *Pomerani*; cis Viadrum *VVilzi* ſ. Velatabi, aut Ludici; & prope Saxones Tranſalbinos *Obotriti* ib. *Milceni* ad Mildam fl. Behemis vicini M 4, 3. 388. inferior quoque Albis iis imputatus ibid. M 3, 1. 379. in Francorum ditionem incurſarunt ib. 380.
iam 6. ſeculo ex Sarmat. in Germaniam migrarunt ib. 380. e. a Bauariæ ducibus auſpicio Dagoberti, & Childeberti Franc. R. victi præcipue Behemi & Mabarenſes ib. e. *VVindi* in Luſatia ib.
gloria Dagoberti moti ſe Franciçæ clientelæ dedere ib. e. mox nato bello grauiter Francos afflixere ib. ab illis demum cladibus non paucis affecti M 4, 1. 385. h.
generalia nomina M 4, 1. 384. ſq. a Carolo M. primum perdomati M 4, 1. 385. h.
nominis Sarmatica origo ib. h. *Sclauorum* vocis ætas, & origo Sarmat. ibid. ſq. h.
ſines in Germania: *Viſtula*; *Hercynii*, *Danubiusque*; *Albis* fere totus; *Sueuicum mare* ib. 1. 386. ſq ſpeciales ſines determinari nequeunt, ſedium tractibus & fluuiis ægre nominatis ib. 387.
nomina ſingularia in Germania demum nata ib. 387.
cis Salam ad Viſurgim vſque olim coluere, expulſi poſt a Saxonibus M 4, 4. 389.
orientales: *Abotriti*, *Sorabi*, *VVilſi*, *Bohemanni*, *Maruani*, *Pradenecenteni* & *Auares* Pannoniæ M 4, 4 390. i.
crebras amarunt migrationes 5. 392.
populi Kranzio enarrati M 4, 5. 394. k. Luſatiam incoluere prope *Silenſem* pagum M 4, 4. 391. ſexti ſeculi hiſtoria ex æuo ſequenti ſupplenda M 4, 7. 397. m.
ſingularia cuique ciuitati iura & libertas ib. fœderum inſcii, oppreſſionem attraxere ib. ſq. quibuſdam reges ſine poteſtate, aliis duces aut ſacerdotes 398. ſacerdotum ſumma veneratio ib. præcipue Rugianis ib. hæreditariæ dignitates, non ſemper ib.
cito Euangelio parentes libertatem in Francica clientela retinuerunt, reliquis in duram ſeruitutem coactis 398. (m.
perpetua ciuilia bella illis pernicioſa 7. 399.
Cimbrica Cherſoneſus, Wagris cum Saxonibus ingreſſis, eis imputata 9. 402. n.
Venedici montes Sarmatiæ Germanicæ in Aeſtiis trans Viſtulam, colles tantum ſunt ſaltuſque II 3, 9 93. m. Venedorum olim fuere ib. 94. m.
Venedicus ſinus, maris Sueuici pars I 2, 4. 22. h. in hunc exonerantur Chronus, Rubo, Truntus ſ. Turuntus, Cheſinus, ex Sarmatia II 2. 15. 80. 81. a
Verdenſis epiſcopatus inſtituti Tranſalbini ſines M 4, 9. 402. n.
Verduni 841 facta diuiſio Francici regni I 2, 7. 27. n
Veritas hiſtorico neceſſaria I Pr. 15 1 ſq.
Veromandui Gall. populi, in his ortus Scaldis II 2, 5. 68. n
Veſala, vid. Weſel.

Digitized by Google

Veſigothi tenuere Aquitaniam primam & ſecundam I 2, 7. 26. m. Sec. V. bis expugnarunt Romam, Italiamque omnem depopulati ſunt I 4, 11. 45.
Veſigothorum lex Barbaris Romanos poſtponit III 4, 11. 140. b.
Veſtofoliæ (Weſtphaliæ) pars olim in Bructeris IV 3, 32. 249. y. oppida *Borchſteenfoorde*, *Nienborg*, *Ahus*, *Tweede*, *Statlo*, *Coosfeld*, *Münſter*, *Lünighuyſen*, *VVerne*, *Ham*, *Alem*, *Beckom*, *Reide*, *Riedeberg*, *Dellbrugge* ib.
Viader, fl. vid. Viadus.
Viadrus, fl. vid. Viadus.
Viadus fl. (Viader, Viadrus, Guthalus, Sueuus *Odera*) magnus Germania fl. ad Boream vergens, 3 oſtiis in Sueuicum mare voluitur, quorum vnum Sueui nomen tenet hodie II 2, 13. 78 y. a Sarmatis olim accolis dictus Odera ib. 79 y. tria oſtia per inſulas Wollinam & Vſedomiam ſeparata; citimum accepti *Penis* nomen induit; medium *Suine*, *Suene*; tertium *Dinenow* dicitur II 2, 13. 79. y. ab accolis Sueuis dictus Sueuus ib.
ei confines æuo med. *Lini*, *Vebri*, *Redarii*, Venedicæ gentes M 3, 1. 379.
eod. æuo trans illum *Vened. gent. Luitici* & *VVagrii* ib.
Victonali, in Sueuico Alemannorum fœdere contra Romanos IV 2, 11. 175. v.
Vider, fl. vid. Vidrus.
Vidrus, Vider, fl. Ptolemæi a Vechto diuerſos II 2, 7. 71. q. eſt alterum occidentale Amiſii oſtium ib. 8. 74. s. quaſi Weiter, Witer dictus ib.
Vierra, vid. Viſurgis.
Vindelicia montibus, Rheni Danubiique fontibus, Acronioque lacu interſita IV 2, 14. 181.
Rhætia complexa, licet vtriusque populi diuerſiſſimi VI 2, 5. 151. Rhætia ſecunda dicta ib. *fines* eius & *nomen*; *pagi inſignes*, *vrbes celebres*; ib. 56. 351-354.
Vindelici Germanis annumerati I 2. 8. 28 o. minus recte ib. 27. ſunt alienigenæ ib. Germanis neglecti ib.
Vindili, Vindeli, vid. Vandali.
Vindo fl. (Wertach) Lyco (Lech) miſtus in dextram Danubii vltimus ruit II 2, 2. 59. f. etiam Vinda, Virda dictus. ibid. Auguſtam Vindelicorum fluentat ib.
Vini inuectionem Catti non admiſere IV 3, 6. 208. ſ & 207 t.
Viſcla, fl. vid. Viſtula.
Viſtillus, fl. vid. Viſtula.
Viſtla, fl. vid. Viſtula.
Viſtraga, (Weſtrogovve) pagus olim ſecundæ Friſiæ, hodie propriæ M 4, 17. 418. x.
Viſtula. fl. (Viſtillus, Viſula, Biſula, Viſtla, Viſcla, Weiſſel, *Weixel*, Huiſtia) in mari Sueuico abluitur II 2, 14. 79. *Rodaune* aquis auctus a Græcis Eridanus dictus ib. ſq. z. ad eum vsque & vltra hodie Germani colunt ib. 80.
Viſtula Germaniæ terminus ab Oriente I 2, 2. e. 19 ſq qui trans illum Germani non ex German. rediere, ſed in via migrantes perſtitere I 2, 3. 21. vid. Germaniæ terminus orientalis.
Ligiorum patria, Polonis Venedis ceſſit ſec. med. M 3, 1. 379.
ora maritima æuo med. Caſſubis & Pomeranis occupata ib.
Viſula, fl. vid Viſtula.
Viſurgis, fl. (Viſurgus, Biſurgus, Viſuris, Wiſaraba, Weſera, Wiſera, *die Weſer*, Wirraha, Wierra) paulo infra Mœnum ortus in ſeptentrionem vergens *Adranam* Fulda auctam haurit a dextra; a ſiniſtra infra in Chaucorum Cheruſcorumque confiniis *Aluram* accipit II 2, 9 74. 75 ſ. a fonte vsque ad Fuldam vocatur *Werre*, reliquus *Weſer* ib. multa damna ad eum data & accepta ib. 74. nunquam Roman. poſſeſſus ib. ſq. Saxoniæ prioris finis med. ætate M 4, 11. 407 p. recipit Wernam ad *Remam* oppid. IV 3. 38 262. finiens Angriuarios ib.
Viſuris, fl. vid. Viſurgis.
Vithicabius, Alemannorum rex hæredit. IV 2, (19 19t.
Viriges rex Oſtrogothorum, vid. Oſtrogothorum rex.
Vitungi, vid. Iuthungi,
Vlma, vetus Samulocœnis IV 2, 9. 173.
Vnkelium, ſupra hoc e regione Entiæ, fl. Are miſcetur Rheno II 2, 5. 67. m.
Vnetani, vid Vebri.
Vnſingis, fl *Hunſing*, non procul ab Iſala, ad quem

Digitized by Google

quem Vitellius 2 Legiones æſtu prope ſubmerſas, perduxit II 2, 8.72.73.r. in Friſiorum extremis ab or. paludibus ortus, Trentonum paguin, lacum Larium, Gron. agrum ſcindit, recepto Aha in Port. Manarmanem effuſus ib. 73. r. vnde pars agri dextri hodie Hunſingia ib primus Altingio perſpectus ib. oſtio prope Amiſii oſtium elabitur ib.

Vnſtruta, fl. (Oneſtrude, Vnſtrote) Sala miſtus Albim intrat II 2, 11. 76. Thuringico bello memorabilis ib 77. v. terminus Thuringos inter & Saxon. ante eor. cladem M 4, 10. 404

Vogeſus, (mons Voſagus, Voſegus, Veſacus.) terminus Germ. Ciſrhenanæ, qua Triboccos a Sequanis, & cum Nemetibus & Vangionibus a Mediomatricis diſcludit I 4, 6 40 Moſæ & Moſellæ dat ortus in finibus Lingonum II 2, 4. 63. i. 5. 66. m 67. ingentes tractus inter Sequanos & Triboccos, Mediomatricos & Triboccos Nemetesque occupat II 3, 11 96. o. hodie Lotharing. a Burgund. & Alſat. ſeparat ib. o. German. *das Wasgaw*. Gall. le pais de Vosgues, ad vtrumque Vogeſi latus regio eſt. ib. in Ciſrhen. Germ. prima & ſecunda ib 11. ſiluas habet ib. 97. o. lis de nomine ib. o.

Volgæ, fl. fons in Moſcouia prope Rubonis fontem II 2, 15. 81. a.

des Vosques, le pais, vid Vogeſus.

Vrbes Germaniæ plurimas erexit Henricus I. Imp. M 4. 38. 459. f. vnde Germ Theſeus dictus ib. ante Carolum Germanis non deſideratæ ib. ob ſedes ſacrorum antiſtitum extrui coeptæ ib.

Vrbium Germanicarum cis Rhenum & Danubium, conditores, incolæ, fata ib. f.

Vrbes num Germanis priſcis? lis Cæſaris & Ptolemæi cum Tacito I Pr. 10. i. 13. compoſita ib Cæſaris ætate nullæ, bene tamen poſtea ib.

Vſipii & Tencteri, Sigambrorum ſucceſſores, eorum *bella. fines: traductio in Galliam; finium mutationes; facta & fata: regimen; ſingularia inſtituta, laudes*: confinium *Bructerorum* IV 3, 21-25. 228-236.

a Sigambris ex fuga recepti IV 3, 19. 226. f. inter Amiſiam & Viſurgim ante coluerant prope Cattos ib. 21. 229 h. circa oppida *Minden* & *Oſſenbrügge* ib. 23. i.

Vſipii Monaſterienſis agri partem, Cliuiam Transrhenanam, Relinckhauſ. Comit Marchienſ comit. partem, vbi *Dortmund*, *Bockum*, *Eſſen*, coluere ib. 231. i.

Vruntæ, Vruncis, Vtirentis, hodie *Zunzen* vicus, inter Briſacum & Baſileam IV 2, 9. 178 ſq. f in vet. Heluet. trans Rhenum agro ib.

Vuilſi, vid. Wilſi.

W.

Waal, fl. Vahalis, nouum Rheni alueum accipit, inde Licus dictus II 2, 4. 64. i

Wagriam Slauis eiectis, Teutones poſſident M 4, 6. 396. l.

Wagrii cum Saxon. pulſis ſimul in Cimbricam intrarunt Cherſoneſum, ſibi imputatam M 4, 9. 402. n

Wagrii, Venedi trans Viadrum vbi Warta fl. M 4, 6. 395. vid. Venedi.

trans Trauam vbi hodie Wagria ibid. 395. l. nouæ in Cimbrica Cherſoneſo ſedes ib. Reges habuere ib 7 398. m.

Wagrienſis Prou. hodie Holſatia M 4, 5. 394. k.

Wagrium nomen in Obotritorum nomine comprehenſum M 4, 6. 396. l.

Walcheia inſ. med. ætate in Friſiis M 4, 16. 416. v.

Wandali, vid. Vandali.

Warnaui, vid. Wernaui.

Warta fl. ad illum olim Wagri Venedi med. æuo M 4. 6. 395. l.

das Wasgaw, vid. Vogeſus.

Weiſſel, fl. vid. Viſtula.

Weixel, fl. vid. Viſtula.

Welatabi, (Wiltzi, Ludici,) Venedi cis Viadrum Sec. medio, vid. Venedi, & Wiltzi.

a fortitudine ſua lingua Welatabi; Francica Wiltzi dicti M 4, 5. 394. k.

Wernani, Warnaui, Warrabi, Vened. gens, M 4, 5. 394 k inter Wilſos & Obotritos ib. in Wilſis relati, a Varna fl. dicti ibid. 6. 395. l. potens gens ib.

Werne, Weſtph. oppid. in Bructeris IV 3, 32. 249. y.

Werre fl. Viſurgis pars a fonte ad confluentes Fuldæ II 2, 9. 75. f.

Wertach fl. olim Vindo, Vinda, & Virdo dictus II 2, 2 59. f. vide Vindo.

Weſel, Veſalia ad confluentes Luppiæ & Rheni, num Aliſonis caſtellum IV 3, 18. 214. e.

Weſer fl. vid Viſurgis.

Weſterwald, olim in Bructeris IV 3, 22. 232. k.

Weſtfriſia prima 7 Friſiarum M 4, 17. 418 x.

Weſtphali, (Weſtuali, Weſtfalai, Weſtphalahi) Saxon. gens cis Albim med. æuo M 3, 2. 181. eorum ſedes in dextra Albis ripa a fl. *Elue* M 4, 9. 401. n.

Weſt-

Weſtphaliæ magna pars inter Luppiam & Haſſiam olim in Sigambris IV 3, 17. 213. d.
pars inter Lipp *Marcb Waldecc* Comitatus & *Paderb.* Epiſc. ſita. olim in Sigambris & Tencteris IV 3, 21. 231. i.
pars alia inter Luppiam & Amiſiam olim in Marſis, poſt in Bructeris IV 3, 25 239. p.
pars in Bructeris. vid Veſtofoliæ.
Weſtphali, quaſi *Weſtfelders* dicti M 4, 13. 409. r. præcipue dicti prope ad Rhenum habitantes ib. deinde & occidui Nordalbingorum ib.
eorum dux Witekindus M 4, 14. 412. ſ.
non a Veſtæ ſacris dicti M 4, 13. 411. t. nec a *palis* terminis; aut *Valen* pullo equino, a Catolo in album *weiſſe*, mutato ib.
Weſterwald, Hercyniæ pars ad Rhenum longe procurrens inter illum inferior. & Marcianas ſita II 3, 4. 88. f. Vbiorum fuit IV 3, 10. 209. t. & Bructerorum IV 3, 34 253 a.
Weſtrogowe (Viſraga) pagus Friſiæ hodie propriæ, olim ſecundæ ib.
Wetterau, olim Vbiorum fuit trans Rhenum ſedes IV 3, 10. 209 t.
Widris fl. Ptolemæi a Vechto diuerſus II 2, 7. 72. q. Amiſii oſtium ib. 13. 79. 4.
Wierra fl. vid. Viſurgis.
Wieſſel fl. vid Viſtula.
Wilſe fl. vid. Wiltzi.
Wilſtetmarſorum regio, num olim in Marſis IV 3, 27. 240. q.
Wiltzi, (Wilſi, Vuilſi, Welatabi ſua lingua.) Venedi cis Viadrum Sec. med. vid. Venedi. a fl. *Wilſe* dicti M 4, 3. 388 in orient. Venedis relati, Lud. P. offerentes munera M 4, 4. 391. i. 5. 393. non trans Viadrum 5. 392. eorum ſitus ib. veſtigia in fl. Moltzau & Miezel ib. ſq. migratio a Sorabis & Behemis b. 6. 395. a fortitudine dicti 394 k propria lingua Welatabi, Francica Wiltzi 394. k. diuerſæ ſedes 395 reges habuere 7. 398. lis duorum fratrum de regno, Francofurti ib. 399. m.
Winetai inter Tolenzos & Rhetros vrbs Venedica M 4, 5. 394. k.
Winidi, vid. Venedi.
Winili, vid. Vandali.
Wirraha fl. vid. Viſurgis.
Wirtzburg, *Werſeborch*, Herbipolis, Orientalis Franciæ oppidum & caſtrum dictum M 4, 21 426. b. eius princeps Gozbertus martyrizat Kilianum ib. ſq. b.
Wiſaraba fl. vid Viſurgis.
Wisbadenſes fontes, vid. *Wysbadenſes.*
Wiſera, Wiſira. fl. vid. Viſurgis.
Witekindus, Saxonum Weſtphalorum dux M 4, 12 414. ſ.
Wolchow, fl. vid. Cheſinus.
Wollinum Inſ. duobus Viadi oſtiis formata II 2, 13. 79. y.
Wormatienſe decretum Caroli I. de bello contra Saxones M 4, 14. 413. ſ.
Wuttembergicus ducatus olim in Marcomannis IV 2, 4. 165 m.
Wysbadenſes fontes calidi, in Mattiacis IV 3, 15. 217. ſq. b. an Bucinobantium ib. 218. b.

Y.

Yſala fl. vid. Iſala.

Z.

Zumi Maroboduo debellati IV 2, 5. 167. n.
Zunzen, olim Vruntæ, vid Vruntæ.
Zutphanienſis comitatus olim in Bructeris IV 3, 31. 249. y.

ERRATA OPERARVM.

Pag. 33. lin. 27 lege *tam.* p. 40. l. 7. *prœtentioris* p. 44. marg. *antiquiſſimos.* p. 50. n. l. 1. AEL. p 56. l. 24. & paſſim *Ptolemæus* p 57. l. 3. NAVVS. p. 60. n l. 16. *Tabulis.* p 61. l. 3 *lacum.* n. l. 5. *munimenta.* l. 29. *altera.* p. 66. n. l 6. *ſito* p. 69. n. l. 11. *Romanum.* p. 71. l. 31. *Caſtellum Aliſonem* p. 80. l. 12. TVRVNTVS. p. 81. l. 4. *dicendi.* p. 98. marg. An. *XVIII.* p. 101. l. 8. *metu, paſtis partim.* l 27. *patentiores.* p 104 n. l 22. TEVTONES p. 107. n. l. 3. *acceptum.* p. 108. n. l. 15. *nuncupatos* p. 110. l. 1. *perſpicacioribus.* p 112. l. 20. *populos.* p. 121. n. l. 8 *Epigr.* p. 135. n. l. vlt. TEVTONICVM. p. 152. n. l. 33. *mauult.* p. 160. n l. 8 *reuerti ſe* p. 64. l. 19 *Qui.* p. 165. l. 1. *propius.* p. 168. n. l. 19. *eam.* p. 171. n. l. 5 *ſilentio* p. 174. n. l. 10. *Vindoniſſa.* l. 11. *Tenedone.* p. 179. l. vlt. *eoque facto.* p. 197 l. 10. *ſolum.* p 200. n. l. 10. *latere ſedes.* p. 202. l. 16. *notos.* p. 205. n. l. 3. *præponere* p. 214. n. l. 1. *ſolos.* l. 15. *Mattium* p 235. l. 12. *Quod.*

Part. II pag. 5. lin. 9. *Germanorum,* p 80. n l. 2. PROSPERI. p. 207. n. l. 22. IORNANDES. p. 339 marg. *vindicantium.* p. 409. l 13. *quidam* p. 413. n. l. 2. ſeqq. *non poteſt non.* p. 464 l. 15. *imminutum.*

(o)

Digitized by Google

Digitized by Google

005645725 Digitized by Google